QUAESTIONES REGULARES ET CANONICAE, IN QUIBUS VTRIUSQUE...

Manuel 1551-1619 Rodríguez,
Giovanni Battista Coccini

Digitized by Google

13
1 N
+

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

31
G
11
13-I G.3

Digitized by Google

Digitized by Google

QVÆSTIONES REGVLARES, ET CANONICAE.

In quibus vtriuſque Iuris, & Priuilegiorum regularium, & Apoſtolicarum Conſtitutionum, nouæ, & veteres difficultates diſperſæ, & confuſæ, miro ordine ſcholaſtico per quæſtiones, & articulos elucidantur, Prælatis Eccleſiaſticis, & Regularibus, nec non Iudicibus cuiuſcumque tribunalis, & vtriuſque Iuris peritis, & quibuſcumque Eccleſiaſticis regularibus maximè neceſſariæ.

Autore P.F. EMANVELE RODERICO *Luſitano, ſacræ Theologiæ Lectore, Prouinciæ ſancti Iacobi regularis Obſeruantiæ D.P.N. Franciſci Diffinitore.*

TOMVS SECVNDVS.

Nunc de nouo per præfatum Autorem recognitus, correctus, & additus.

His acceſſerunt Indices tres. Quorum primus articulos, & dubia quæſtionum oſtendit. Secundus decreta Concilij Tridentini declarata proponit. Tertius rerum notabilium ſententias inſinuat.

Editio vltima prioribus longè terſior, & diſtinctior.

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA
SOC. IESV. BIBL. SEC. COLL. ROM.

Ex Legato Ill.mi Cocini

ANTVERPIÆ,
Apud Petrum & Ioannem Belleros.
M. DC. XVI.

Digitized by Google

SAPIENTISSIMO
REVERENDISSIMO,
AC ILLVSTRISSIMO
D. AC D.
ANTONIO MATOS
DE NORONA IN REGNIS
LVSITANIÆ EPISCOPO ELVENSI:

Conſilij Philippi Regis III. F. Emanuel Rodericus Ordinis F. Minorum ſalutem dicit.

EXPERTVS ſum, Præſul digniſſime, literarum, ac virtutum conceptu præclare, quot, ac quantis me beneficiis cumulatiſſimè ſemper affeceris, ideò maius, vt ſpero, opus & vtilitate vberrimum, ac neceſſarium dicare & offerre auſus ſum. Ad quod faciendum multæ me impulêre cauſæ, quas ſigillatim proſequi eſſet opus infinitum. Tu namque occurriſti, paſtor digniſſime, cui audaci animo, hoc, vt exiſtimo, induſtriâ elaboratum, ingenioque perfectum opus optimeque examinatum offerrem. Nam ſi animi tui præclara ornamenta inſolubili nexu cum nobilitate copulata, ac diuino quodam vinculo coniuncta, tuamque multiplicem eruditionem contemplemur, quis tecum iure poterit comparari? Si enim nobilitatem tuam aduertere velimus, nobilitas in te tanta eſt, vt ſuperuacaneum ſit de ea à me aliquid in medium afferri. Quis enim ignorat te ex nobiliſſima Noroñarum Luſitanorum familia, & antiquiſſima originem ac principium petiſſe? Quid hæc? Nónne tu Collegium D. Bartholomæi Salmanticenſe, quo nullum maius in Republ. Chriſtiana eſt, mirificè ornaſti, in quod priùs pater tuus ſupremi palatij Auditor cooptatus fuerat. Catholicæ præterea fidei Inquiſitor in Eccleſia Cordubenſi, poſtea verò in Toletana, ac tandem in ſupremo Senatu, ſic te in eo ampliſſimo munere, ac honorificentiſſimo geſſiſti, vt Eluenſis Epiſcopus grauiſſimo Philippi Regis II. iudicio fueris electus, ac poſtea integerrimus præſes inquiſitionis in regnis Luſitaniæ pro Illuſtriſſimo D. Alberto Cardinali, in quo ſic te geſſiſti, vt poſtea generalis Inquiſitor fueris conſtitutus, atque electus: quod munus mirificè per multos annos fuiſti proſequutus, quod iuxta decretum ſanctiſſimi Domini noſtri Clementis Papæ VIII. non potuiſti continuare, quia in tuo Epiſcopatu reſidere tenebaris, in quo præfatum munus exercere minimè poteras, ſicut etiam Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Dominus Dñs Petrus à Portocarrero Epiſcopus Conchenſis, propter eiuſdem ſanctiſſimi D. decretum officium Inquiſitionis generalis in his Hiſpaniarum regnis cum ſummo omnium dolore non potuit exercere, quia in ſua Eccleſia reſidere fuit compulſus. Tacitus etiam præterire non poſſum fratrem tuum Rodericum Matos de Noroña, quod plurimum ope & auxilio ſuo Regem noſtrum Philippum II. & quibus viribus poterat adiuuare conatus fuerat, Luſitaniæ notiſſimum fuiſſe Auditorem palatij & cubiculi Regis Luſitaniæ, & in ſupremo Matriti pro corona Luſitaniæ conſtitutum. Maiores ergo tuos fœliciſſimos duxeram, qui eo ingenio præditum tanta ac tam præclara doctrina ornatum filium genuerint, ac procreauerint, quod ſatis aperte indicat inſignis illa tua bibliotheca, multiplici librorum varietate celebris, in qua exornanda, & componenda propter probam ipſorum lectionem, aſſiduumque ſtudium, & laborem, multum temporis conſumere aſſueſcis. Verè medius fidius perbeatus es, tota hæc gloria tua eſt, dignus etiam cui maiora ſi haberem conſecrarentur. Vetus enim eſt conſuetudo, vir nobilitate familiæ & propriis virtutibus clariſſime, iam vſque ab heroicis ducta temporibus, vt qui opus aliquod qualecumq; ſit, in hominum manus dare, & in medium quaſi

Digitized by Google

totius orbis theatrum tranſmittere moliuntur, & nobilem virum aliquem literarum ſplendore, nobilitate generis, ſapientiæ laudibus admirabilem, vndequaque conſpicuum, qui propter præclara animi, & ingenij facinora omnium oculos ad ſe conuertat, diligenter quærant, cuius ductu & patrocinio poſſint ſui nominis, autoritatis, exiſtimationiſque opinionem tueri aduerſus maleuolorum, & obtrectantium morſus valeant præcipites, ac furentes inimicorum impetus & audaciam retardare. Nam cùm nihil ſit tam ſanctum, nil tam perfectum, & omnibus vndequaque partibus abſolutum, quod non caninis hominum morſibus impetatur, & in quod non ſoleant ſacrilego & inceſto ore debacchari, niſi firmiſſimo excellentiũ virorum præſidio muniuiſſet, omnis eorum dignitas probris & maledictis paſſim deformaretur. Cùm igitur ad hoc opus componendum animum epplicare cœpiſſem, quæſtionum Canonicarum documenta Regularium ſumere volentibus labor abſit, tu præter cæteros occurriſti, mihique in mentem veniſti cuius nomini omnes mei labores à multis expectati committerentur. Noſtra enim amicitia haud aliter fieri patiebatur, quia non magis potens ac præualidum eſt vlla ex parte fortuitum opus, hoc verò ſolido iudicio inchoata voluntas contrahit. Quapropter tanti beneficij, aut vt meliùs dicam, tantorum memoria obſtrictus beneficiorum, non poteram non verba illa quæ magnanimus Thraſybulus ſolitus eſt dicere, referre, qui cùm grati animi ſpecimen erga Remp. dare voluiſſet: Faxit (inquit) Deus, vt quantas debeo illi gratias videar retuliſſe. Nolo tamen, quamuis gratus ſim, aut dicam potiùs ingratus, tuas ingenioli mei laudes culpa deterere. Relinquo enim quàm magna, ac ſedula cura oues commiſſas tibi conatus fueris paſtorali baculo intra omnium virtutum & officiorum regiones continere: relinquo etiam quàm impigro animo ſemper curaueris vitiorum ingruentem peſtem, ſi qua eſt, coërcere, atque reprimere: quæ omnia niſi ab animo humanæ lubricæque gloriæ contemptore proficiſci non poterant. Adhuc tamen hæc parum notitia patent, ſed præſtat tacere, pudentiuſque ducitur, quàm pro rei dignitate minùs aptè verba facere. Suſcipe igitur, Præſul digniſſime, hoc tibi promiſſum munus, librumque diligenter excute, & à fragoſa petulantiarum turbine vmbratim obtege, longiſſimumque tibi vitæ tempus deſiderabimus, claudaſque innumeram ſerus Olympiadem, in quo ſatis noſtram erga te beneuolentiam, & voluntatem aperiemus. Quod ſi feceris vt ſpero, & tibi officia reddere ſtudioſiſſimè conabor, & beneficia capere, quod ſæpiſſimè facio, potero. Facies igitur, ſi hoc facis, id certè quod es, & diceris, id eſt, te bonorum ingeniorum excitatorem, honeſtorum ſtudiorum adiutorem, autoremque declaraueris. Vale, & me tibi ſerua perpetuæ ſeruituti.

Digitized by Google

AD LECTOREM

CVm diuino, humanoq́; iure ij, qui aliquid pollicentur, præſertim ſi illud in Reipubl. vtilitatem quidquam adiuuaminis ſit allaturum, omni conatu præſtare teneantur: cùm in Quæſtionum Canonicarum & Regularium primo Tomo in lucem edito, ſimul & in aliis operibus meis, ſecundum & tertium Tomum eandem materiam diſcutientes propediem me pariturum fidem dederim, mihi viſum eſt ad promiſſi obſeruationem me iure optimo obligari, maximè cùm exploratum habeam, vniuerſam Religionum multitudinem ad horum tomorum aſpectum lectionemq́; anhelare. Etenim vndequaq́; eorum omnium, qui prioris Tomi embamma deguſtarunt, vel ſaltem dubiorum in eo contentorum exactam ponderationem legentium relationibus intellexerunt, quotidianis precibus fidei datæ ſatisfactionem vſque adeò flagitarunt, vt plerique me peccati arguerent, ſæpeſæpius inculcantes, quod promiſſis factis, iuſtis eorum deſideriis, communiq́; omnium vtilitati reſpondendo plus æquo tardauerim. Sed quid dicam? Fateor tandem lentiùs feciſſe greſſus, abſit tamen omnis culpæ ſuſpicio, cùm propter tam varias, tamq́; crebras occupationum mearum moleſtias, quibus quotidie diſtrictus teneor, vix quidquam temporis, aut operis in ſatisfaciendo eorum petitionibus, & communi commodo fidei factæ conformi potuerim impartiri. Nunc verò illud dumtaxat reſtat, vt te, Chriſtiane lector, implorem, vt ſi quæ alia in hoc Tomo minùs bene ponderata, minuſq́; firmiter comprobata reperies, vt candido animo ſincerè id imploranti ignoſcas, cogitando quòd humanis repagulis detentus, humanæq́; imbecillitati variis tenebris offuſcatæ ſubiectus, omnia nequeam, præſertim in rebus moralibus tantis opinionum inter ſe diſſidentium varietatibus implicatis, iuxta omnium vota comprehendere. Verùm cùm hoc ex intellectus organis corporeis impediti errore, voluntate ad id neutiquam conſentiente proficiſcatur, dignum eſt cui ignoſcatur, cùm exactiùs ea trutinandi & cuilibet maturioris iudicij cenſuræ, ne erroribus implicentur hæc ſubiiciendi plena voluntas nequaquam deſiit. Accipe itaque, Chriſtiane lector, ea ſinceritate hunc animi mei candorem, quam volumina parturientes in iis obſeruare ſolent, & amicè, quæ minùs rectè ſoluta videbuntur, mihi inſinuare ne pigeat obteſtor. Etenim ſi, vt corrigantur videbitur oportere, vt emendentur operam dabo. Tandem, vt opus hoc cum reliquis iuxta deſiderium meum in lucem prodeat, huius & cæterorum cenſuram ſacroſanctæ Matri Eccleſiæ baſi ac ſolidiſſimo veritatis firmamento humiliter ſubiicio. Vale.

Digitized by Google

CENSVRA.

HVnc ſecundum Canonicarum & Regularium Quæſtionum Tomum doctiſſimi P.F.Emanuelis Roderici ex commiſſione clauſtri Salmanticenſis Academiæ, cui Regius Senatus examinandum tradiderat, iam priùs in lucem editum non inuitus euolui, diligenter perpendi, accurateque ponderaui. Abſit in eo quidquam ſinceritati fidei extraneum, morum probitati diſſentaneum, aut rectæ rationi diſparatum poſſe reperiri. Verùm acutiſſimum prodit ingenium. Pontificum priuilegia partim confuſa atque diſperſa, partim ætate, & temporum iniuria fermè dilapſa ſuis diſtincta locis curioſè proponit: articulatim quæque redigit, & quæ in eis ſuboriuntur difficultates apertè ſubtiliterque definit, ſacræ paginæ & vtriuſque Iuris non minimam eructans cognitionem. Vnde cùm in eo non dumtaxat vtilia, verùm etiam ad regularem diſciplinam, & quorumcunq; tribunalium regimen exactè ſubeundum præſtet neceſſaria, adeò vt nihil deſiderari poſſit, typis cenſeo excudendum. Dat. Salmanticæ, anno Domini M D C. 8. Auguſti.

Doctor Ioannes Yuañes à Frechilla.

CENSVRA.

SECVNDVM hoc Canonicarum, & Regularium Quæſtionum volumen ab eruditiſſimo P.F.Emanuele Roderico editum, à multis deſideratum huius almæ Salmanticenſis Academiæ, cui examinandum ſupremus commiſit Senatus lubens vidi, lubens legi, libentiùs accuratè introſpectum ſumma cum voluptate, ac vtilitate iterum iterumque relegi. In quo reconditi indultorum Theſauri ponuntur in propatulo. Romanorum Pontificum ſpeciales Regularibus conceſſæ gratiæ accuratè reſtituuntur, necnon cuiuſcumque Eccleſiaſticæ dignitatis munus & officium ponderatur: Quapropter cùm nihil in eo à ſacræ Romanæ Eccleſiæ decretis, aut vitæ probitate alienum reperio, & variarum materiarum veluti florilegio vernet, ſententiis ſcateat innumeris, omnibuſq; canonicarum inſtitutionum præceptis ſuperabundet, ſi prælo mandetur, Reipub. in vniuerſum Chriſtianæ plurimum emolumenti euenturum promitto. Dat. Salmanticæ, in Conuent. diui Auguſtini. 9. Auguſt. anno M D C.

Fr. Franciſcus à Corneio.

CENSVRA.

TOMVM ſeundum Quæſtionum Regularium R. P. F. Emanuelis Roderici ſacræ Theologiæ, & vtroque Iure meritiſſimi, atque eruditiſſimi, de mandato Reuerendiſſimi P.N.F. Matthæi de Burgos nunc Epiſcopi Pampil. digniſſimi, tunc verò noſtri Seraphici Ordinis Commiſſarij Generalis, euolui ſedulò, accurateque perlegi. In eo autem non ſolùm nihil Catholicæ veritati aduerſum, aut diſſentaneum comperio: quin immò vberem eruditionem, præclaram doctrinam, atque perſpicuam methodum intueor. Et vt planè quod ſentio proferam, præter paucas, quas alij vel ſummis labiis attigerunt, quæſtiones, quas ipſe exornat, & auget, pleraſque ab aliis hucuſque minimè agitatas è latebris excitat, in artem redigit, luculenter amplificat, ac diffinit, meritò, & inuentoris, & autoris laude dignus. Quamobrem opus illud tanto ingenio, & induſtria elaboratum, numeris abſolutum, ſi prodeat in publicum, cunctis qui vſi fuerint, gratiſſimum atque vtiliſſimum fore. Datum in inſigni hoc Salmanticenſi S. F. Conuentu Kalendis Maij M D C I.

Fr. Andreas de Auilla.

Licentia

Digitized by Google

Licentia Generalis.

FRATER Franciſcus de Soſa totius Ordinis Seraphici Patris noſtri Franciſci Generalis Miniſter, ac ſeruus, doctiſſimo Patri Fr. Emanueli Rodriguez, ſacræ Theologiæ Lectori, & noſtræ ſancti Iacobi prouinciæ Definitori, ſalutem in Domino ſempiternam. Commodum & vtilitatem ex libris iampridem typis mandatis conſecutam videntes, & conſecuturam ex mandandis, præuidentes, Quæſtionum Regularium, Tomum ſecundum, quem tam doctè, quàm accuratè cernimus elaboratum, á doctiſſimis præſertim, cenſoriâ (vt aiunt) trutinâ penſitatum, & examinatum, Regaliq́ue præſentatum, & approbatum Conſilio, typis excudi libenter concedimus, immò & mandamus; Chriſtianæ Reipublicæ non mediocre emolumentum arbitrantes, vt quamcitiſſimè volumen hoc in lucem proferatur, ne deinceps lumen hoc tam diu abſconditum quàm deſideratum (præſertim omni literarum Concilio acclamante) lateat. Vale. Dat. in noſtro Conuentu Salmanticenſi, Kalendis Aprilis, anno 1601.

Fr. Franciſcus à Soſa, Miniſter Generalis.

Digitized by Google

Digitized by Google

QVÆSTIONVM CANONICARVM, ET REGVLARIVM, FRATRIS EMANVELIS RODERICI,

TOMVS SECVNDVS.

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

QVÆSTIO I.

De Correctione fratrum, quoad Iudicum neceſſitatem, & eorum qualitatem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.

1 *Vtrum neceſſarium ſit Iudices in religionibus conſtituere.*
2 *Quomodo Prælati, & iudices debeant particulares amicos euitare, ne partiales videantur.*
3 *Vtrum Prælati, & Iudices debeant eſſe inexorabiles ne de partialitate notentur.*
4 *Quomodo iudices, & ſuperiores ab iracundia, & verbis inordinatis debent eſſe alieni, vt rectè iudicent.*

ARTICVLVS I.

Vtrum neceſſarium ſit Iudices in religionibus conſtituere.

RESpondeo dicendo, in hoc mundo omnia ſub conditione & diſcordia verſari; omnia enim ex partibus & qualitatib. contrariis ſunt formata, & homo, in quo omnia creata cõtinentur, ex his qualitatibus cõtrariis eſt cõpoſitus, & in eo caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ, & ſpiritus aduerſus carnẽ, cuius natura poſt peccatũ originale ab adoleſcẽtia ſua prona eſt ad malũ, quod non ſolùm ex ſacris literis patet, ſed videmus in iure edoceri *a*. Vnde Euripides, in Bellerphonte, ait: *Ingenita quidem eſt malitia cunctis mortalium.* quod tradit Ioannes Sthobæus *b*, & in quadam ordinamentorum lege continetur. Propter quam cauſam natura ita poſt peccatum corrupta, & ad malum inclinata, vnuſquiſque viam ſuam ſequitur, & inclinationem & affectionem amplectitur, ita vt in ſua vnuſquiſque opinione perſiſtat, intelligens ſuo ſenſu abundare. Ex quo fonte dimanant inimicitiæ, inuidiæ, partialitates, contentiones, inſectationes, iurgia, bella, æmulationes, & alia huius generis mala. Quæ omnia indies magis ac magis oriri, & augeri, in hoc loc loco ſolitudinis, & horroris, proh dolor! aſpicimus. Ex primo enim peccato, vt dictũ eſt, & tradit Scriptura *c* diuina, & explicat Diuus Auguſtinus, tanquam ex quodam ſeminario hæc omnia effluxerunt; in eo enim ſicut omnes peccauerunt, ita in omnes præfata germina viperarum à charitate aberrantia in omnes homines petranſit, & ſic factum eſt vt nullus ſit in mundo, etiam minimus viuus, in quo huiuſmodi peſtis diſſenſionis, contentionis, æmulationis, & ambitionis non irrepſit. Vbique enim regnat ſuperbia, & quæ ſua ſunt quærunt, & omnes ambitioni incumbunt, & primas cathedras, & ſedes inſequi non verentur, quod adeò effudit in omnes, vt etiam ad ſtatum Eccleſiaſticum & Regularem peruenerit, & ita in eo ſuas immiſerit irradicatas radices, vt vulnus ab ipſis ortum in eo difficillime poſſit medicari, cùm in ſtatu Eccleſiaſtico & Regulari colore zeli iuſtitiæ, & boni regiminis ſit obuolutum, & à diabolo in calice iræ Dei ſub ſpecie boni ipſis Eccleſiaſticis & regularibus propinetur: quæ inſectationes, & partialitates, peſtis graſſabilis communitatis ſunt cenſendæ. Experimento enim compertum eſt multa regna, plurimaſque prouincias hac vnica peſte funditus fuiſſe euerſas, & vſque ad fundamenta exinanitas. Partialitates enim ſanguinolẽtæ Guelforum & Gabelinorum, de quibus meminerunt Neuizan. *d* Alciatus, & Tiberius Decianus, maximum malum in Italiam intulerunt. Quæ diſcordiæ multorum malorum abundantiſſima ſunt ſeminaria, vt luculenter Baldus *e*, Boetius, & alij tradunt. Et maximam in religionibus effeciſſe ſtragem experientia docet: quæ vitia ita facta ſunt cõmunia, vt diſſimulentur, & nulla lege ciuili prohibeãtur, prout tradunt Bartolus *f* & Socinus. Cum autem iuris Ciuilis finis ſit, populum in pace & iuſtitia conſeruare, vt hæc mala hominum inclinatio in medio quodam diuino præcludatur, & homines ſeipſos amãtes poſt deſideria ſua ambulare volentes ab his omnibus inclinationibus abſtrahantur: oportuit vt Rectores, & Iudices conſtituerentur ab his inclinationibus ita alieni, vt eos poſſent in officio continere. Vnde quãdo contingit, Generales aut Prouinciales aliquos patres ad viſitandum prouincias deputare, & aliqua grauia negotia ipſis committere decidenda, tenentur viros ad id conſtituere, qui non ſolum ſcientia & experientia ſint præditi, ſed qui ſint ab omni affectione humana ſegregati, ita vt ſceleratos poſſint coercere, & filios religionis in diuerſas partes diſperſos, in vnum congregare, geſtantes in manu ſtateram. Omnis enim qui recte iudicat, ſecundum Diuum Gregorium *g* & Hieronymum, ſtateram in manu portare debet, & Innocentius IV. ait: *Iudices ſtateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine.* Et in quadam Authentica ab ipſis iuramentum de ſeruanda iuſtitia ſumi præcipitur, quod ſi à Prælatis regularibus non ſumitur, ideò euenit, quia de eorum religione, ratione ſui præminẽtis ſtatus, magis confiditur. Denique debent ſe conſtituere in medio, ita vt non declinent ad dexterã, neque ad ſiniſtram, ſed vnicuique debẽt, quod ſuum eſt, tribuere, partialitates & diſcordias, tanquam patres cõponentes, conſiderantes, bonum eſſe & iucundum habitare fratres in vnum, vt allegans Speculatorem, & alios, tradit Puteus *a*, in ſuo tractatu de Syndicatu. Cõtrarium enim facientes non nomine Iudicum debent nuncupari, cum ſint partiales & fautores factionum, & ſeditionum, prout ſolent in iure *b* appellari, iuxta allegata à Baldo, Speculatore, & Auendanno. Si enim hi Patres ad præfata negotia decidenda ſe partiales in aliquo oſtenderint omnium peccatorum, rei profectò à fratribus iudicabuntur, & quid facere tentauerint, in malam partem ab his accipietur: nam cùm prouincias ſibi commiſſas non vt oportet paſtoraliter viſitauerint, non relinquent earum religioſos in loco paſcuæ collocatos, ſed in diſcordia antiqua magis irradicatos: ita vt de ijs prouinciis dici poſſit, eſſe ab apro de ſilua exterminatas, & à ſingulari fero eſſe depaſtas, quæ ſic exterminatæ & depaſtæ in plateis clamitant, & clamor earum vſque ad Principum, & Regum tribunalia, non ſine maximo religionis diſcrimine aſcendit.

a Cap. omnis ætas. 22. q. 4. authen. de monac. §. ſanctimus. verb. ſi vero ſiquidẽ. in ſi. g. oſ v. ſui prodiga. in pr. æ. decretalium.
b Ser. 10 ſerm. 10. de iuſti l. 13. n. 2 li. 7. ord.
c Gene. 7. & 9. Aug. li. 21. c. 22. de Ciui. Dei.
d Neuiz. in ſilua nup. li. 4. n. 134 & 93. Alciat. lib. 1. Parerg. c. 12. Decian. in 2. tom. crimina. li. 7. c. 7. n. 11.
e Bald. in l. 2. nu. 14 ff. de ori. iur. Boe. in tractat. de ſeditioſ. in pr. n. 10. & ſ. q. Caccialup in l. omnes popu. n. 13 ff. de iuſt. & iur. Dec. vbi ſupra.
f Bart. in l. obſeruare. C. de decur. lib. 10. & in l. vniuerſa. C. de prec. imper. offer. Socin. con. 95. co. 1. num. 3.
g Ca. omnes qui 44. dis. c. offeramus 24. q. 1. c. 1. de reg. iur. li. 6. Aut. iuſiurãd. quod præſtat ab iis. verſic. & primum.
a Put. de ſyndic. v. inaex. c. 2. n. 2. fol. 210. c. cum inter. de exce. & ibi glo. v. clamãt. vea l p. C. de fruc. & litium expenſis.
b l. 22. tit. 9. par. 2. l. 4. & p. ti. 17 par. 3. Bal. in l. v. in prin. C. de cuauc. tol. Spec. de treug & pace, ver. q. o. ſi qui. ſoet. cõtra eiecnaan in c. 2 prae. n. 2.

Digitized by Google

ARTICVLVS II.

Quomodo Prælati, & Iudices debeant particulares amicos euitare, ne partiales videantur.

RESpondeo dicendo, quod (prout ex ſuperioribus patet) ad homines in officio continendos neceſſariũ eſt, vt Iudices & ſuperiores conſtituantur ita recti, vt ab omni affectione humana videantur liberati, ita vt neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram ab æqualitate ſeruanda recedant: propter quod in hoc articulo tractatur, quomodo debeant à particularibus amicis abſtinere, qui aliquando amici intellectum in ſuũ obſequium captiuant. Ariſtoteles enim nõ prohibet ſuperioribus particulares amicos habere, Imperium enim, & Philoſophia, vt dixit Iulius Capitolinus, loquens de Imperatore Antonino Pio, affectus naturales non tollit; à ſocietate enim amicorum ſegregari, & verſari inter homines, & hominum carere ſuffragiis, vita hominis non eſt cenſenda, prout Imperator Iuſtinianus c affirmat. & Cicero d in Lelio ait: *Omnis enim ratio, & inſtitutio vitæ, adiumenta hominum deſiderat, in primiſque vt habeat quibus cum familiares conferre poſſit ſermones.* Et idem e in officijs dicit, *Omnium ſocietatum nulla præſtantior eſt, nulla firmior, quam cum boni viri mores ſimiles ſunt familiaritate coniuncti.* Et alibi ait, *Nihil eſt aptius vitæ, nihil ad beatius viuendum accommodatius, quàm cum viris bonis, iucundis, amantibus noſtri viuere.* Hæc enim amicitia omni iure permiſſa eſt; apud Scripturam f enim dicit Dominus: *Audite ſermones meos: ſi quis fuerit inter vos propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnum loquar ad illum: at non talis ſeruus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt; ore enim ad os loquar ei palam, & non per ænigmata, & figuras Dominum videt.* Et Chriſtus Dominus g habuit amicum Lazarum, quem reſuſcitauit & vocauit h diſcipulos amicos, dicens: *Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos: quia omnia, quæ audiui à Patre meo nota feci vobis.* Et ſic D. Petrum, Iacobum, & Ioannem ſuæ transfigurationis particulares amicos teſtes eſſe voluit i, & in oratione horti ipſos voluit eſſe præſentes. Ius etiam Ciuile k has permittit amicitias. Et Suetonius refert Iulium Cæſarẽ ſpecialis amicitiæ vinculo erga Caium Opiũ, & Cornelium Balbum fuiſſe affectum. Et Imperatori Tiberio erga Iuriſconſultum Neruam idipſum contigiſſe refert Cornelius l Tacitus, & ex quadam lege ſatis hoc patet, in qua id Zaſius expendit Imperatorem etiam Adrianum (vt eius narrat hiſtoria) plurimos habuiſſe amicos particulares conſtat. Quod ipſum de Imperatore Marco Antonio Philoſopho Iulius Capitolinus, in eius vita refert, dicẽs Seium Fuſcianum, & Aufidium Victorinum, & Beuium Longum, & Galenum, eius fuiſſe familiares. Et non me latet Imperatorem Alexandrum Seuerum, Encolpium, Papinianũ, & Vlpianum, vt ſpeciales amicos coluiſſe, prout Lampridius in eius vita, & Diſplicianus in vita Imperatoris Caracallæ, nobis ſcriptum reliquerunt. Nec etiam ignoro Alexandrum Magnum inter alios, vt familiarem amicum, Epheſtionem habuiſſe, prout refert Valerius m Maximus. Leges quoque Partitarũ n idipſum videntur ſentire, & in ſpeciali lex o quædam, in qua de amicitia quærenda & retinenda, rationibus agitur. At quid plura: nonne diuina oracula p prædicãt dicendo: *Gratia & amicitia liberant, quas tibi ſerua, ne exprobrabilis fias.* Ex quib. omnibus colligitur, ſuperiores, & prælatos à peculiaribus amicis nõ debere, nec poſſe omnino abſtinere, ſed vt hoc faciant, prout decet ſumma prudentia incedere oportet, vt ex ſequentibus documentis ſit manifeſtum.

c l. hi qui C. de ap ſt.
d Cicer. in Lælio.
e Cic. 2. offi.
f Num. 12.
g Ioan. 11.
h Ioan. 15.
i Matth. 7. Marci 14.
k l. Diui fratres. ff. de iure patr. l. ſi ff. de of. præfec. vigil. l. latæ culpæ. §. amicos. ff. de ver. ſig.
l Taci. li. 4. & 5. l. 2. §. poſt hũc maritime. verſi. hic etiã Nerua & ibi Zaſius ff. de orig. iur.
m Valer. Maxim. li. 4. c. 7.
n l. 5. tit. 9. parti. l. 22. ti. 5. li. 3. recep.
o li. 2. ti. 27. par. 2.
p Prou. 25.

Aduertant autem primò Iudices, & Prælati, quomodo ſe in communicatione amicorum habere debeant; vbi enim viderint partialitates vigere, ita ſe gerere debent, vt nihil ex ipſis ſiniſtrum ſuſpicetur. Ii enim qui partialitatibus ſunt dediti, ea quæ ſincero animo fiunt, in malam partem conuertunt, & Iudices & Prælatos de peccato acceptationis perſonarum redarguunt, affirmantes, his gratificari, quos amant, & eos aut omnino abſoluere, aut parui condemnare, cùm amicitiæ ſit amor ſuperabundans, quæ oculos amicorum nonnunquam excæcat, cùm amicus alter ipſe dicatur, vt ſcribit Ariſtoteles q.

Aduertant etiam, quod facientes iuſtitiam obſecrationibus alicuius amici, nullum proprium intereſſe prætendentes, nõ poſſunt iure ab aliquo partiales vocari: at facere omnia etiam gratuita obſecrationibus alicuius priuati amici, & nolle eam ad alterius ſupplicationem agere, ſpeciem & colorem partialitatis præ ſe ferre videtur, à quo cauere debent Iudices, & Prælati, cùm domus Cæſaris non ſolùm crimine, ſed criminis ſuſpicione debeat carere, prout Cicero in officijs ait: non tamen Prælati & Iudices de partialitatis vitio notari poſſunt, ſi religioſis pauperibus, & infimæ claſſis, quorum potentia eſt ſatis debilis, ſe beneuolos demonſtrauerint; paruulorum enim ſe debẽt exhibere publicos protectores, ne à potentibus opprimantur: ita tamen, vt hoc fauore elati, contra ſuos Prælatos recalcitrare minimè præſumant, iuxta ea quæ Baldus r, & Auendanus de iudicibus ſcribunt.

q Ariſtot. 2. Rhet. & 9. ethic.
r Bal. in l. illicitas, §. ne potentiores ff. de of. præſi. Auend. in c. 2. præt. 21. ad fin.

Aduertant etiam vnum, quod inter oculos ſemper habere debent, eos ratione ſui officij, & ratione grauitatis ſuarum perſonarum, teneri euitare frequentiam quorundam hominum adulatorum, garrulatorum, & audacium, ocioſitati incumbentium; ſolent enim hi noctu, & diu, iudicum domos inuiſere, vt eorum beneuolentiam captent, qui in congregationibus male audiunt, & omnibus ſunt infeſti, de quib. Horatius in hunc modum loquitur.

Percontatorem fugito, nam garrulus idem eſt.
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.

Qui cùm ab omnibus odio habeantur, ſuperiores eos audientes etiam odio habent, & licet omnia iuſte faciant, iniuſte propter eos aliqua arbitrantur, cùm ſoleãt ſuis fallaciis & adulationib. ipſos ſuperiores male informare. Vnde Cicero ad Quintum fratrem ſic ſcribit: *Sint aures tuæ, quæ id quod audiunt, exiſtimentur audire, non in quas ficte aut ſimulate, quæſtus cauſa inſuſurretur: nihil per eos qui ſimulant ſe apud te multum poſſe abs te ſolere impetrari. Hi enim, cum ſint alti corde, ſolent prædicare eorum prælatos omnia ſibi concedere, & abſcondita illis vt veris amicis communicare, vt ita ab omnibus reuereantur.*

Conſiderent denique Prælati ſuas cogitationes & abſcondita minimè amicis fore reuelanda; dicebant enim Seneca & Laberius, prout refert Patricius a, *Ita amicos habeas, fieri vt poſſe inimicos putes: non enim eſt deterior hoſtis, quàm fictus amicus, nec odium grauius, quam ſimulatus amor.* Et Cicero b ait: *Nulla capitalior peſtis, quam illorum, qui cum maximè fallunt, id agunt, vt boni viri eſſe videantur.* Et idem c Cicero ad quintum fratrem Procõſulem Aſiæ ſcribit, dicens: *In prouincia ipſa ſi quem es nactus, qui tuam familiaritatem penitus intrauerit, qui nobis antè fuerat ignotus, huic quantum credendum ſit vide: non quin poſſint eſſe multi principales viri boni, ſed hoc ſperare licet, iudicare periculoſum eſt; multis enim ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam oſtenditur vniuſcuiuſque natura, frons, oculi, vultus, ſæpe mentiuntur, oratio vero ſæpiſſimè; quamobrem qui poteſt reperiri ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant his rebus omnibus, à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus, te autem alienum hominem ament ex animo, ac non ſui commodi cauſa ſimulent, mihi quidem permagnum videtur, præſertim ſi iidem homines priuatum non ferè quemquam, Prætores ſemper omnes amant: quo ex genere, ſiquidem fortè tui cognouiſti amantiorem (fieri enim poterit,) quàm temporis ad tuum numerum libenter aſcribito: ſin autem id non perſpicis, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quod & omnes vias pecuniæ norint, & omnia pecuniæ cauſa fiunt, & qui cum victuri non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant.* Ex quibus ſatis cor-

a Patri. de Repub. lib. 9. ti. 1 fol. 100.
b Cic. lib. 1. offi.
c Cicero ad Quint. Frat.

Digitized by Google

datis verbis colligitur, Prælatos, & Iudices debere ſummopere examinare animos eorum, cum quibus amicitia coniunguntur: ne ſub ſpecie amicitiæ, ſui honoris & famæ curſu temporis lupi rapaces reddantur, ſicut ego expertus ſui, & multorum patrum experientia idipſum docet.

ARTICVLVS III.

Vtrum Prælati & Iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur.

RESpondeo dicendo, quod ſicut Prælati, ne partiales & acceptatores perſonarum iudicentur debent aliquorum familiaritatem, & amicitiam fugere, prout in articulo ſuperiori dictum eſt; ita ab importunationibus, & deprecationibus nimijs aliquorum debent ſe penitus abſtinere, ne his attracti, nimis fauorabiles ſint aliquibus, in eaque qualitatis lance, in qua debent eſſe, minime perſiſtant. Et præcipue tenentur obſecrationes potentium euitare, quæ id quod eſt difficile factu, factibile ſæpe reddunt, prout Imperatores *d* Gratianus Valētinianus, & Theodoſius Eutropio præfecto ſcribunt, ibi: *Sed quoniam plerumque ita in multis cauſis inuerecunda potentium inhibitione conſtringimur, vt etiam non concedenda tribuamus*: quæ verba ſummopere ſunt mente reuoluenda; ſi enim ipſorum potentium rogationib. Imperatores non cōcedenda tribuere fatentur, quid eſt de inferioribus ſuperioribus præſumendum, qui ab his potentibus in ſuis prætenſionib. dependent? ſed quia non poſſunt ſuperiores non ab aliquibus rogari, ideo in his deprecationibus debent Prælati aduertere tria, quæ conſiderata iuxta paſtorale eorum munus, ipſos ad eas admittendas, aut reijciendas conducunt. Tria autem ſunt: *Qui rogat, qui rogatur, & pro quo negotio rogatur.* Non enim debet culpare eum, qui pro alijs rogat. Alexander enim Magnus Philoſophum Caliſthenē laudabat, eo quod pro alijs ſæpiſſime intercederet, pro ſe vero numquam ab eo aliquid petebat. Vnde non debent Iudices, & Prælati ſe inexorabiles oſtendere, ſed deprecantes quando oportuerit audire, & eorum votis, ſi ipſis placuerit, annuere: ſicut enim Iudicum eſt non facere omnia, quæ ab ipſis poſtulantur; ita magnanimi viri eſt pro alijs in rogando eſſe ſolicitum: nam ſicut proprium Iudicis eſt eſſe iuſtum & rectum, ita proprium viri boni, & grauis eſt omnibus ſe miſericordem, & interceſſorem exhibere: vitium intolerabile eſt iudicis negare omnia ab eo poſtulata, & non minus intolerabile eſt concedere omnia ab eo petita; bonus enim Iudex in iudicando ſemper debet eſſe iuſtus, & in eo quod rogatur aliquando debet eſſe iuſtus, & in eo quod rogatur, aliquando debet eſſe humanus: fit enim Iudex, & Prælatus odioſus, quando in omnibus inexorabilis oſtenditur. Et aliqui in hanc dementiam deueniunt, vt imperare cum auſteritate eorum auctoritatem magnificare exiſtiment, non aduertētes in negotiis gratioſis ipſos ſe beniguos & beneuolos præbere, non eſſe peccatum, ſed virtutem & prudentiam, dummodo iuſtitiæ æqualitas nullum detrimentum patiatur. Videte quid Diuus Auguſtinus *e* Imperatori Macedonio ſcripſerit, dicens: *Prodeſt interceſſio noſtra cuius miniſterio ſeueritas temperatur, & veſtra non nobis diſplicet quod rogamini à bonis, quia nec nobis diſplicet quod terreamini à malis. ita formidetur vltio cognitoris, vt neque interceſſoris religio contemnatur*: vnde ipſemet Auguſtinus pro peſſimis Donatiſtis Marcellinum Tribunū exorauit, vt ex quadam eius epiſt. *f* conſtat pro Circumcellionibus apud Iudicem Ampigium interceſſiſſe. Non debent Iudices has poſtulationes ægre ferre, cum dominus preces Ioſue *g* etiam ante partam victoriam admiſerit, nec obdurauerit ad deprecationem Suſannæ *h*, & infirmi Ezechiæ *i* & idololatræ Achab *k* & adulteri, & homicidæ Dauidis, & Niniuitarum *l* quorum ciuitas ſubuerſionis vltioni erat damnata. Hæc eſt charitas Chriſtiana, qua Eccleſia quotidie ſanctos Dei priuatos deprecatur, vt eorum interceſſionib. à Deo optimo maximo, à periculis animæ & corporis liberemur, prout reſoluunt Frater *m* Antonius Camos, & Cermenatus *n* in ſua Rapſod. aît: *Neque enim expedit Principem ſemper eſſe minacem, aſperum, & ſuperbum, ſed magis interdum pro locorum, temporum, ac perſonarum conditione placidum ſe, & benignum, ac manſuetum præbere.*

d l. 1. ne potentior.
e Aug. c. 8. epiſt. 53. c. prodeſt. 23. q. 1.
f Epiſt. 160.
g Ioſue 10.
h Daniel 13.
i 4. Reg. 20. Eſaiæ 39.
k 3. Reg. 21.
l Ioan. 3. & 4.
m Camos in microcoſ. 1. p. dialog. 10. p. 122. col. 1.
n Cerme in Rapſod. c. 29. fo. 214.

ARTICVLVS IV.

Quomodo Iudices, & ſuperiores ab iracundia, & verbis inordinatis debent eſſe alieni, vt recte iudicent.

RESpondeo dicendo, quod cum Iudices ad maxillas affectionum carnalium confringēdum ſint conſtituti, oportet ſuarum affectionum incitamenta ligare, vt ita in rectitudine debita nullo modo deuient, inter quas affectiones iraſcibilis in iram prorumpens oculos intellectus ſolet maxime excæcare, ita vt vidētes non videant, & intelligentes nō intelligant. Vnde ait Cicero *a* *Qui Reipublicæ præſunt, legum ſimiles ſint, quæ ad puniendum non iracundia, ſed æquitate ducuntur.* Ait etiam Plato *b*: *Iracundos ad diſciplinas diſcendas idoneos, ad regendam rempublicam prorſus inutiles.* Et dicit Iſidor. *c* *Quod Iudex iratus examen iuſti intellectus minime poteſt percipere, ira enim intellectus oculos excæcat.* Et affirmat *d* Valerius Maximus, & Cermenatus: *Iracundia non modo non parcit inimicis, ſed ne amicis quidem, quamuis Innocentibus: hæc eadem crudelitatem comitem habet, crudelitatis vero horridus habitus, truculenta ſpecies, violentus ſpiritus, vox terribilis, omnis minis, & cruentis imperijs referta.* Et hoc voluit ſentire Antonius Carceres Paſcheo *e* in hæc verba prorumpens: *ergo Prætor moderatus comprimet iſtos tranquilli animi Prædones, neque patietur eos contra rationis legem conſpirare, totuſque in eo erit, vt neque ex oculorum obtutu, ex fronte, vel remiſſione, vel contractione, ex riſu, ex hilaritate, ex mæſtitia, ex reticentia, ex voce, aut contentione, aut ſubmiſſione facile appareat eſſe ſe, aut bonorum ſuaui vſura, aut malorum acerbo dolore perturbatum.* Et Diuus Gregorius ait *f*: *Curandum eſt ne ira ſubrepat, ira quippe etiam cum delinquentium culpas exequitur, nō debet menti quaſi Domina præire, ſed poſt rationis terga, velut ancilla famulari, vt ad faciem iuſſa veniat.* Aduertant tamen Iudices, quod non ita debent iram comprimere, vt eius terror minime ſit ſuper terram. Nam vt idem Diuus Gregorius *g* & Lactantius aſſerunt: *Ira quæ ad correctionem vitiorum pertinet, neque homini adimi debet, nec Deo poteſt, quia & vtilis eſt rebus humanis, & neceſſaria*, & alibi *h*, *Aufer iram Regi, non modo Regi nemo parebit, ſed etiā de faſtigio præcipitabitur: imo vero cuilibet humili eripe hunc affectum; quis enim non ſpoliabitur, quis non efficiet iniuriam?* Et ait Ariſto. *i* *Qui non iraſcitur pro quibus oportet, & vt oportet, & cum oportet, & in quos oportet, hic procul dubio fatuus, & ſtupidus eſt.*

Aduertendum deinde, quod cum ira eos inuaſerit, non vociferentur; tunc enim non ea moderatione loquentur, qua oportet ſuperiores in loquendo vti, propter quod in Toletano Concilio vndecimo *k* legitur: *In loco benedictionis conſidentes Domini ſacerdotes, nullus debet aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuſlibet tumultibus perturbare: nullus etiam fabulis vanis, vel riſu agi, & quod eſt deterius obſtinatis diſceptationibus, tumultuoſas voces effundere. Si quis enim,* vt Apoſtolus ait, *putat ſe religioſum eſſe non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio.* Conſiderent illud Gregorij *l*, *Lingua cum non reſtringitur, nequaquam vbi ceciderit iacet, ſed ſemper ad deteriora deſcendit.* Et ideo Alphonſus Sapiens Rex Hiſpaniarum *m* manſuetudinem in verbis Iudicibus commendauit: propter quod merito vidi ego aliquādo ſyndicatum fuiſſe quendam Iudicem regularem, eo quod verbis inordinatis ſubditos tractaret.

a Cicero li. 1. offi.
b Plato lib. ſent.
c Iſidor. de ſummo bono. c. 16.
d Val li. 9. c. 2. Cerme. in rapſod. c. 2. p. 344.
e Carceres in comp. Præt. Proan tit. de animi affect. mod. rana f. 16. in f.
f Greg. epiſt. 120. li. 7.
g Greg. epiſt. 51. li. 6. Lactan li. 6. de ira Dei c. 17.
h Cap. 23.
i Ariſto. 3. Ethic. & li. 4. c. 6.
k Quæſt. 4. cum loco.
l Greg li. 6. moral. c. 11.
m l. 4. ti. 4. par. 2 in fi.

Digitized by Google

QVÆSTIO II.

De correctione fraterna, quoad eorum Iudices, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur decem.

1 *Vtrum Iudex ſæcularis poſsit cognoſcere de cauſis regularium.*
2 *Vtrum Iudices ſæculares poſsint cognoſcere de cauſis religionum militantium.*
3 *Vtrum Iudex ſæcularis poſsit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis.*
4 *Vtrum delinquens ſimul laicus cum monacho debeat conueniri coram iudice ſæculari, an regulari.*
5 *Vtrum religioſi conuerſus religionis approbatæ nullo ordine inſignitus, qui relicto habitu ſe immiſcuit rebus inis, & latrociniis, & aliis enormibus criminibus, perdat ſecundum ius commune priuilegium fori, & ſubiiciatur iudici ſæculari.*
6 *Vtrum Epiſcopi poſsint corrigere monachos delinquentes.*
7 *Vtrum milites Diui Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione Concilii Tridentini, quatenus habet ordinarium tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatum poſſe viſitare, punire, corrigere quemcunque clericum nuſquam ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentem & delinquentem, non obſtantibus priuilegiis.*
8 *Vtrum Prælati regulares ſint Iudices regularium.*
9 *Vtrum Prælati regulares & non alii poſsint corrigere fratres moraturos in ſtudiis generalibus.*
10 *Vtrum Prælatus regularis poſsit de iure iudicare nouitium, qui occidit iniuſte religionum profeſſum, an potius tale iudicium ad ſæcularem pertineat Iudicem, & vtrum poſsit torqueri à Iudice ſæculari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Index ſæcularis poſsit cognoſcere de cauſis regularium.

RESpondeo dicendo, quod de nullis cauſis regularium poteſt Iudex ſæcularis cognoſcere, vt patet ex iure *n*, cum quilibet talis gaudeat priuilegio Canonis *o*, & fori. Certum enim eſt multis Conciliorum, & Pontificum decretis confirmatum, non licere ſæcularibus Iudicibus de perſonis, aut de rebus clericorum iudicare, vt prædicant iura *p* Canonica, & Ciuilia, de quo nulla apud vtriuſque iuris Doctores eſt dubitatio; ſolum enim dubitatur inter eos, vtrum prædicta exemptio ſit de iure diuino, an humano, quod infra in quæſtione *q* de exemptione fratrum latius explicabitur.

n Auth. apud eloquenti. cauſ. de eccle. Aut. C. eo. de epiſc. & cleric.
o ca. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. c. nō dubium. de ſent. excom. c. 2. de foro comp.
p C. dilectis. de foro comp. c. ciſi clerici. in pri. de iudiciis. c. cū ſeq. 15. q. 1. Aut. ſtatuimus C. de Epiſ. & clericis.
q in hoc tomo 62.

ARTICVLVS II.

Vtrum Iudices ſæculares poſsint cognoſcere de cauſis religionum militantium.

RESpondeo dicendo, quoad Commendatarios Diui Iacobi concludit Nauarrus *r* eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & ſic gaudere priuilegio Canonis & fori, quod ex dictis in primo tomo *ſ* maxime confirmatur, vbi diximus, & defendimus ipſos eſſe iure religioſos; licet enim quoad aliqua potius laicis aſſimiletur, quam religioſis, cum ſuccedant ab inteſtato, & ſuccedant in maioratu religioſos excludente, prout reſoluunt Molina *a* Auendanno, & Azeuedo, non propterea eſt negandum eſſe vere religioſos militares, vt in dicto loco ſatis late defendimus. Quantum autem ad profeſſos ordinis militaris Diui Ioannis Baptiſtæ res magis certa eſt, cum ipſi tria vota eſſentialia emittant, propter tradit quædam deciſio *b* Pedemontana, & ſic Pius IV. in Bulla, quæ incipit, *Circumſpecta Romani Pontificis prouidentia*. data Romæ apud Diuum Petrum, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, kalend. Iulij Pontificatus ſui anno primo, decreuit, *Quod cum prioratus Ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani Baiuliuæ, præceptoria domus, & alia beneficia hoſpitalitatis huiuſmodi eorumq́; bona omnia præfato Ordini inſeruiant, & quodammodo vnita ſint, & pro tempore exiſtentes Magiſter, & Conuentus hoſpitalis huiuſmodi plenam in ea iuriſdictionem habeant, Prioratus, Baiuliuas præceptorias domus, Conuentus, & Monaſteria, & alia beneficia huiuſmodi, de cætero ex perſonis illa obtinentibus, vacare non poſſe, ſed cedentibus, vel decedentibus illorum pro tempore poſſeſſoribus, ea vni, vel pluribus non in titulum perpetuum beneficij Eccleſiaſtici, ſed tanquam annualia ad nutum, ſeu amobiliter iuxta formam ſtabilimentorum, & priuilegiorum aſsignari debere, & per quamcunque rem iudicatam Magiſtro, vel Conuentui præfatis, niſi ipſi ſpecialiter ad cauſam vocati fuerint ſuper iuriſdictione prædicta, & ſua ciuili de eorum poſſeſſione præiudicari, aut præiudicatum cenſeri non poſſe, ſed eos ſemper (re iudicata huiuſmodi non obſtante) ſuper poſſeſſorio huiuſmodi agere, & de ſpolio dari poſſe, ipſoſque Magiſtros Baiulinos, præceptores, milites, fratres, perſonas, vaſſallos, ſubditos, & ſeruitores in ipſius hoſpitalis, & religioſorum cauſis in omni iudicio & contra quoſcunque vbi alias probationes non exiſtunt, adhiberi. Necnon Magiſtrum, & Conuentum, quoſcunque & ſingulos Priores Baiulinos, Caſtellanum, empoſte, ſuorum Prioratuum, Baiuliuarum, & Caſtellaniæ fratres, ſeu religioſos delinquentes, vel inobedientes cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & præeminentiæ exiſtentes, etiamſi quauis Apoſtolica exemptione fungantur. In quocunque loco, quantumuis priuilegiato, & quauis etiam, Imperatoris, Regum, ſeu aliorum Principum, etiam Eccleſiaſticorum curia per ſe aut per ſuos officiales, & miniſtros capere, ac incarcerare, ac captos à ſe, & eorum nomine liberare, & ad hoſpitale prædictū per Magiſtrum, & Conuentum prædictos, iuxta eorum conſtitutiones, & ſtabilimenta puniendos ſub debita cuſtodia tranſmittere & tranſmitti facere libere, & licite poſſe. Ac tam Eccleſiaſticos, quam ſæculares officiales, & locorum poteſtates ab eodem Magiſtro, & Conuentuum Prioribus, Baiulinis, & Caſtellano, in præmiſſis aſsiſtendum, ac auxilium, conſilium, fauorem, & iuuamen præſtandum, ſub excommunicatione, & aliis cenſuris Eccleſiaſticis teneri, & obligatos fore.* Et in dicta Bulla plene conceditur deciſio cauſarum ipſius Ordinis Prælatis, tam in ciuilibus quā in criminalibus, cum prohibitione appellationis ad alios, quam dicti ordinis Iudices, videlicet à delegatis ad Magiſtrum, & Conuentum, ab ipſis vero ad generale Capitulum quoque omnes ſententiæ, commiſſiones, citationes, collationes, & reſcripta, Magiſter, & Conuentus vbique exequi poſſint, abſque aliquo deſuper expectando conſenſu, quodque contra ſæculares, vel alterius ordinis regulares, laicos debitores, eo modo procedi poſſit, quo contra fratres eiuſdē Ordinis procedi conſueuit.

r Nauar. in Apo. decreti Cæleſ. monitione 55. in ſi. q. 1.
ſ 1 tom. q. 1. ar. 4.
a Molin. de primog. li. 1. c. 2. nu. 98. Auen. in c. 20. l. 2 n. 15. Azeue. in l. 14. nu. tom. 5. li. 4. recompi.
b Deciſ. Pedem. 27. n. 81.

Quoad ordinem militarem Diui Iacobi de la Spata, conſtat hoc eſſe verum ex priuilegio Gregorij Papæ huic religioni conceſſo, quod hoc præſupponit in ſua conceſſione, cuius tenor ſequitur: *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus, Epiſcopis, & dilectis filiis aliis Eccleſiarum Prælatis per Hiſpaniam conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Pro fidei exaltatione certantibus non obſiſtere debēt, ſed adeſſe Chriſtiani nominis profeſſores, vt promouere potius, quam impedire tam pium negotium comprobentur. Cū itaque dilecti filij Magiſter, & fratres militiæ ſancti Iacobi oppoſitam Sarracanis frontariam, ſicut Athletæ Domini in perſonis propriis dimicantur, vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſinguli ſubditi veſtri, ne ipſis, quos deficiētibus neceſſariis, & eorum libertate tenere conculcata ſuper hoc contingeret impedire victualia, & alia neceſſaria vendi propellant. Moneatis attentius, & efficaciter inducatis, ipſos ad hoc, ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compellentes.* Quoad alias vero religiones militares idem ſine dubio eſt aſſerendum, vt patet ex libris ſtabilimentorum, quæ ad earum conſeruationem, & proteſtationem auctoritate Apoſtolica ſunt inſtituta, præſertim cum omnes religiones militares in priuilegiis communicent. Circa quod omnino videnda ſunt quę infra in quæſtione de exemptione regularium dicentur.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Vtrum iudex ſecularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in quadam ſuis conſtitutione incipiente, *Cum de omnibus Eccleſiaſticis ordinibus*, Dat. Romæ apud Diuum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo, ſexto Kalendas Decembris, P. S. anno tertio, decernens inter alia, ne criminoſi, & alij, qui in ſæculo aliqua commiſerunt delicta, ad religionem admitterentur, in ſequentia prorumpit verba, dicens: *Et ſi qui eorum contra præſentem noſtram conſtitutionem temere admiſerint, tam ſuſceptionem habitus, quam profeſſionem, & inde ſecuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribuſque & effectu carere decernimus, & iubemus, eos qui ſic de facto recepti erunt, habitu ſpoliari, & à religione expelli, & ſi expulſi non fuerint, volumus, & pariter declaramus habitus ſuſceptionẽ, & profeſſionem penitus nullam eſſe, & cenſeri, ac propterea attenta nullitate habitus, & profeſſionis, licere quibuſcunque Iudicibus, & curiis etiam ſæcularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat contra eos, vt priuatos, & ſæculares remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuſcunque inſtantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, vel mixtim procedere.*

Circa quam conſtitutionem multa ſunt obſeruãda: Primo in eo, quod ad habitus ſuſceptionẽ, & profeſſionem prædictorum attinet, de quo infra in quæſtione de nouitiis quantum ad eorum profeſſionem late diſputabitur.

Secundo eſt circa illa verba, *etiam ſæcularibus*. dictio enim, etiam, huiuſmodi eſt naturæ, vt implicet caſum minus dubium, vt ſcribunt c Decius, Craueta, & Alexander, quos refert & ſequitur Menochius. Cũ enim, licet non valeret eorum profeſſio, ipſi in habitu religioſo inuenirentur, videbatur quod Iudices ſæculares nunquam ad eorum capturam poterant procedere, ſicut aliqui dubitauerunt de ſolemniter profitentibus, & de criminibus, vtrum gaudeant priuilegio fori, prout tradit Abbas d Panormitanus, voluit Summus Pontifex omnem tollere dubitandi rationem, definiens, ſeculares Iudices in eos manum mittere poſſe.

Tertio eſt notandum, quod Eccleſiaſticus ordo poſt delictum commiſſum ab aliquo, abſque fraude vlla ſuſceptus, omnino liberat delinquentem à iuriſdictione ſæculari, prout tenent e Angelus, Albericus, & dicunt communiter de iure Canonico, Adendannus, Couarruuias, Petrus Plaza, Iulius Clarus, & Guttierrez, quod non ſolum procedit in ordinibus ſacris inſignitis, ſed etiam in ordinibus minoribus initiatis, qui alicui Eccleſiæ miniſtrant, vel beneficiati exiſtunt, iuxta formam [illegible] concilij Tridentini, prout tradit Couarruuias, & in regnis Caſtellæ, vt habetur in quadam lege noue recompilationis, ordinatum eſt quod clericus primæ tonſuræ, aut quatuor ordinum minorum, vt gaudeat priuilegio fori, præſentet titulos, & licentiam Epiſcopi ante Iudicem ſæcularem, & in regiſtro, & protocolo faciat tranſcribi, accepta fide à ſcriba de dicta præſentatione, qua forma ſeruata, priuilegio fori gaudebat, & ceſſabant contentiones inter Iudices Eccleſiaſticos, & ſæculares ſuper hac re ortæ, de quibus late per Couarruuiam d. & Auendannum. Attenta autem ordinatione regni Portugalliæ, ſacris inſignitus poſt delictum eorum, ſtatim exemptus remanet à iuriſdictione ſæculari, quoad criminalia negotia, ſiue doloſe, ſiue non; quoad ciuilia vero non remanet exemptus, vt probe tradit Doctiſſimus Luſitanus Aluarus Valaſcus. Qua doctrina attenta, ſi ipſi religioſi poſt delictum commiſſum fuerint ſacris initiati ſine fraude in religione, in his Caſtellæ regnis non poſſunt conueniri coram Iudice ſæculari, ſed coram Iudice Eccleſiaſtico. In regnis autem Portugalliæ, ſiue doloſe, ſiue non doloſe fuerint initiati, non poſſunt de huiuſmodi delicto cognoſcere Iudices ſæculares. Nam licet Sixtus V. eo-

rum profeſſionem irritauerit, eos tamen non ſubiecit ſæcularibus Iudicibus, ſed Iudicibus, ad quos ſpectat, vt patet ex eius conſtitutione, ibi, *Decere quibuſcunque Iudicibus, & curiis etiam ſæcularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat contra eos, &c.* ſacris autem initiati iuxta prædicta, ad Iudicum Eccleſiaſticorum iuriſdictionem ſpectare, ſacri Canones proclamant.

Quarto eſt aduertendum, quod aſſumens ordinem Eccleſiaſticum, aut ingrediens religionem poſt delictum à ſe commiſſum, in fraudem, vt ſe eximeret à iuriſdictione ſæculari, non liberatur ab ea, ſed poteſt per Iudicem ſæcularem contra eum procedi ad punitionem ipſius delicti, non vt poſſit puniri corporaliter à Iudice laico, ſi recipit ordines, ſed tantum in confiſcatione bonorum, aut pœna pecuniaria, prout qualitas delicti ex popoſcerit. Remanebit igitur in hoc caſu clericus ſubditus Iudici ſæculari ratione cauſæ, & bonorum, non autem reſpectu perſonæ; ita communiter ſecundum autores ſuperius allegatos, quod mihi veriſſimũ eſt reſpectu ſacris initiatorũ, non autẽ reſpectu illorum, qui non fuerunt ſacris inſigniti, ſed tantum in fraudem profeſſionem in religione approbatã ſolemniter emiſerunt, cum Sixtus V. dicat, quod Iudices, ad quos ſpectat, poſſunt procedere contra eos ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim, cum eorum profeſſio nulla ſit, & inanis.

Quinto eſt aduertendum, quod fraus in hoc caſu præſumitur, ſi quis poſt delictum commiſſum, & ante ſuſceptionem ordinum, aut ante ingreſſum religionis fuerit accuſatus, vel denunciatus, aut ſaltem infamatus, prout concludunt Doctores ſuperius citati, cum quibus conſentiunt Plaza f, & Iulius Clarus aliqua iura allegantes; & Sixtus V. in alia eius conſtitutione, quæ incipit, *Ad Romanum ſpectat Pontificem, ſacra primum interpretatio*, data Romæ in monte Quirinali, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, duodecimo Kal. Nouemb. P. S. anno quarto artic. *Contra criminoſos vero, quorum profeſſio eadem conſtitutione irrita declaratur, & propterea Iudicibus, & curiis ſæcularibus procedendi facultas conceditur: Tunc demum id locum habere volumus, & non aliter, cum aliis publicis conſtiterit ipſos Iudices, & Curiam ſæcularem ante ſuſceptionem habitus de ipſo crimine aduerſus eos accuſationem ſuſcepiſſe, & inquiſitionem inſtituiſſe.* Quæ poſteriora verba iuxta mentem cõmunem Doctorum ideo fuerunt appoſita, quia tunc præſumitur ipſos ingredientes criminoſos in fraudem curiæ ſæcularis habitum religioſorum ſuſcepiſſe; & hoc ſignificauerat Sixtus V. in ſua prima conſtitutione, ibi, *Et ſi qui eorum contra præſentem noſtram conſtitutionem temere admiſerint*, illud enim aduerbium (*temere*) dolum & fraudem importat ex parte recipientium; nam ipſis temere ad habitum, & profeſſionem receptis, ſuſceptio habitus, & profeſſio irritæ iudicantur; in fraudem autem recepti præſumuntur, quando eorum crimen commiſſum erat iam in ſæculari iudicio cognitum per viam accuſationis, & inquiſitionis.

Vtrum autem ſufficiat temeritas illa ſolum ex parte volentium ordinem intrare, licet ſit ſimplicitas ex parte recipientium, dicetur late infra, cum de nouitiorum receptione fuerit nobis ſermo. Pro nunc dico quod ſic, cum dolus, & fraus illis patrocinari minime debeat.

c Decius in l. quæ ſe patrem n. 15. ff. de [illegible] poſt Craueta conſ. 194. n. 9. Alex. [illegible] n. 5. Menoch. [illegible] 175 [illegible] conſ. 277. num. 55. & conſ. 281. n. 14.

d Panor. in c. 1. de [illegible]

e Angel. Alberic. [illegible] Auendañ. [illegible] Couar. pract. q. [illegible] Plaza [illegible] Clarus in pract. [illegible] q. [illegible] Couar. [illegible]

f Plaza li. 1. de delict. c. 35. n. 1. [illegible] Iul. Clarus in pract. crim. [illegible] q. [illegible]

Quæſt. Regular. 2.

QVÆSTIO II.

De correctione fraterna, quoad eorum Iudices, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur decem.

1 *Vtrum Iudex ſæcularis poſſit cognoſcere de cauſis regularium.*
2 *Vtrum Iudices ſæculares poſſint cognoſcere de cauſis religionum militantium.*
3 *Vtrum Iudex ſæcularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis.*
4 *Vtrum delinquens ſimul laicus cum monacho debeat conueniri coram iudice ſæculari, an regulari.*
5 *Vtrum religioſus conuerſus religionis approbatæ nullo ordine inſignitus, qui relicto habitu ſe immiſcuit rixis, & latrociniis, & aliis enormibus criminibus, perdat ſecundum ius commune priuilegium fori, & ſubiiciatur iudici ſæculari.*
6 *Vtrum Epiſcopi poſſint corrigere monachos delinquentes.*
7 *Vtrum milites diui Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione Concilii Tridentini, quatenus habet ordinarium tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatum poſſe viſitare, punire, corrigere quemcunque clericum muniſ...o ... perſonalis, & regularem extra monaſterium degentem & delinquentem, non obſtantibus priuilegiis.*
8 *Vtrum Prælati regulares ſint Iudices regularium.*
9 *Vtrum Prælati regulares & non alii poſſint corrigere fratres matriculatos in ſtudiis generalibus.*
10 *Vtrum Prælatus regularis poſſit de iure iudicare nouitium, qui occidit iniuſte religioſum profeſſum, an potius tale iudicium ad ſæcularem pertineat Iudicem, & vtrum poſſit torqueri à Iudice ſæculari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Iudex ſæcularis poſſit cognoſcere de cauſis regularium.

RESpondeo dicendo, quod de nullis cauſis regularium poteſt Iudex ſæcularis cognoſcere, vt patet ex iure n, cum quilibet talis gaudeat priuilegio Canonis o, & fori. Certum enim eſt multis Conciliorum, & Pontificum decretis confirmatum, non licere ſæcularibus Iudicibus de perſonis, aut de rebus clericorum iudicare, vt prædicant iura p Canonica, & Ciuilia, de quo nulla apud vtriuſque iuris Doctores eſt dubitatio; ſolum enim dubitatur inter eos, vtrum prędicta exemptio ſit de iure diuino, an humano, quod infra in quæſtione q de exemptione fratrum latius explicabitur.

n *Auth. apud eloquent. eos cauſ dicere. Aut. 7. eo. de epiſc. & clericis.*
o *ca. ſi quis ſuadente. 17. q. 7. c. nũ dubium. de ſent. excom. c. 2. de foro comp.*
p *C. dilecti. de foro comp. c. cum clerici. in pri. de iudiciis. c. cũ ſeq. 15 q. 1. Aut. Statuimus C. de Epiſ. & clericis.*
q *in hoc tomo 62.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Iudices ſæculares poſſint cognoſcere de cauſis religionum militantium.

RESpondeo dicendo, quoad Commendatarios Diui Iacobi concludit Nauarrus r eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & ſic gaudere priuilegio Canonis & fori, quod ex dictis in primo tomo ſ maxime confirmatur, vbi diximus, & defendimus ipſos eſſe iure religioſos; licet enim quoad aliqua potius laicis aſſimilẽtur, quam religioſis, cum ſuccedant ab inteſtato, & ſuccedant in maioratu religioſos excludente, prout reſoluunt Molina a Auendanno, & Azeuedo, non propterea eſt negandum eſſe vere religioſos militares, vt in dicto loco ſatis late defendimus. Quantum autem ad profeſſos ordinis militaris Diui Ioannis Baptiſtæ res magis certa eſt, cum ipſi tria vota eſſentialia emittant, prout tradit quædam deciſio b Pedemontana, & ſic Pius IV. in Bulla, quæ incipit, *Circumſpecta Romani Pontificis prouidentia.* data Romæ apud Diuum Petrum, anno incarnationis Dominicę milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, kalend. Iulij Pontificatus ſui anno primo, decreuit, *Quod cum prioratus Ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani Baiuliuæ, præceptoria domus, & alia beneficia hoſpitalitatis huiuſmodi eorumq́; bona omnia præfato Ordini inſeruiant, & quodammodo vnita ſunt, & pro tempore exiſtentes Magiſter, & Conuentus hoſpitalis huiuſmodi plenam in ea iuriſdictionem habeant, Prioratus, Baiuliuias præceptorias domus, Conuentus, & Monaſteria, & alia beneficia huiuſmodi, de cætero ex perſonis illa obtinentibus, vacare non poſſe, ſed cedentibus, vel decedentibus illorum pro tempore poſſeſſoribus, ea vni, vel pluribus non in titulum perpetuum beneficij Eccleſiaſtici, ſed tanquam annualia ad nutum, ſeu amobiliter iuxta formam ſtabilimentorum, & priuilegiorum aſſignari debere, & per quamcunque rem iudicatam Magiſtro, vel Conuentui præfatis, niſi ipſi ſpecialiter ad cauſam vocati fuerint ſuper iuriſdictione prædicta, & ſua ciuili de eorum poſſeſſione præiudicari, aut præiudicatum cenſeri non poſſe, ſed eos ſemper (re iudicata huiuſmodi non obſtante) ſuper poſſeſſorio huiuſmodi agere, & de ſpolio dari poſſe, ipſoſque Magiſtros Baiuliuos, præceptores, milites, fratres, perſonas, vaſallos, ſubditos, & ſeruitores in ipſius hoſpitalis, & religioſorum cauſis in omni iudicio & contra quoſcunque vbi alias probationes non exiſtunt, adhiberi. Necnon Magiſtrum, & Conuentum, quoſcunque & ſingulos Priores Baiuliuos, Caſtellanum, empoſte, ſuorum Prioratuum, Baiuliuatuum & Caſtellaniæ fratres, ſeu religioſos delinquentes, vel inobedientes cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & præeminentiæ exiſtentes, etiamſi quauis Apoſtolica exemptione fungantur. In quocunque loco, quantumuis priuilegiato, & quauis etiam, Imperatoris, Regum, ſeu aliorum Principum, etiam Eccleſiaſticorum curia per ſe aut per ſuos officiales, & miniſtros capere, ac incarcerare, ac captos à ſe, & eorum nomine liberare, & ad hoſpitale prædictũ per Magiſtrum, & Conuentum prædictos, iuxta eorum conſtitutiones, & ſtabilimenta puniendos ſub debita cuſtodia tranſmittere & tranſmitti facere libere, & licite poſſe. Ac tam Eccleſiaſticos, quam ſæculares officiales, & locorum poteſtates ab eodem Magiſtro, & Cõuentuum Prioribus, Baiuliuis, & Caſtellano, in præmiſſis aſſiſtendum, ac auxilium, conſilium, fauorem, & iuuamen præſtandum, ſub excommunicatione, & aliis cenſuris Eccleſiaſticis teneri, & obligatos fore.* Et in dicta Bulla plene conceditur deciſio cauſarum ipſius Ordinis Prælatis, tam in ciuilibus quã in criminalibus, cum prohibitione appellationis ad alios, quam dicti ordinis Iudices, videlicet à delegatis ad Magiſtrum, & Conuentum, ab ipſis vero ad generale Capitulum quoque omnes ſententiæ, commiſſiones, citationes, collationes, & reſcripta, Magiſter, & Conuentus vbique exequi poſſint, abſque aliquo deſuper expectando conſenſu, quodque contra ſæculares, vel alterius ordinis regulares, laicos debitores, eo modo procedi poſſit, quo contra fratres eiuſdẽ Ordinis procedi conſueuit.

r *Nauar. in Apo. decreti Celeſ. monitione 55. in fi.*
ſ *1 tom. q. 1. ar. ...*
a *Molin. de primog. li. 1. c. 2. nu. 98. Auen. in c. ... 2. n. 15. Azeu. in l. 14. nu. ... tom. 5. li. 4. recopil.*
b *Deciſ. Pedem. 27. n. 81.*

Quoad ordinem militarem Diui Iacobi de la Spata, conſtat hoc eſſe verum ex priuilegio Gregorij Papæ huic religioni conceſſo, quod hoc præſupponit in ſua conceſſione, cuius tenor ſequitur: *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus, Epiſcopis, & dilectis filiis aliis Eccleſiarum Prælatis per Hiſpaniam conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Pro fidei exaltatione certantibus non obſiſtere debẽt, ſed adeſſe Chriſtiani nominis profeſſores, vt promouere potius, quam impedire tam pium negotium comprobentur. Cũ itaque dilecti filij Magiſter, & fratres militiæ ſancti Iacobi oppoſitam Sarracanis frontariam, ſicut Athletæ Domini in perſonis propriis dimicantur, vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſinguli ſubditi veſtri, ne ipſis, quos deficiẽtibus neceſſariis, & eorum libertate tenere conculcata ſuper hoc contingeret impedire victualia, & alia neceſſaria vendi propellant. Moneatis attentius, & efficaciter inducatis, ipſos ad hoc, ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compellentes.* Quoad alias vero religiones militares idem ſine dubio eſt aſſerendum, vt patet ex libris ſtabilimentorum, quæ ad earum conſeruationem, & proteſtationem auctoritate Apoſtolica ſunt inſtituta, præſertim cum omnes religiones militares in priuilegijs communicent. Circa quod omnino videnda ſunt quę infra in quæſtione de exemptione regularium dicentur.

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Vtrum iudex ſæcularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in quadam ſuæ conſtitutione incipiente, *Cum de omnibus Eccleſiaſticis ordinibus*, Dat. Romæ apud Diuum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo, ſexto Kalendas Decembris, P. S. anno tertio, decernens inter alia, ne criminoſi, & alij, qui in ſæculo aliqua commiſerunt delicta, ad religionem admitterentur, in ſequentia prorumpit verba, dicens: *Et ſi qui eorum contra præſentem noſtram conſtitutionem temere admiſſi fuerint, tam ſuſceptionem habitus, quam profeſſionem, & inde ſecuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribuſque & effectu carere decernimus, & iubemus, eos qui ſic de facto recepti erunt, habitu ſpoliari, & à religione expelli, & nihilominus ſi expulſi non fuerint, volumus, & pariter declaramus habitus ſuſceptionē, & profeſſionem penitus nullam eſſe, & cenſeri, ac propterea attenta nullitate habitus, & profeſſionis, licere quibuſcunque Iudicibus, & curiis etiam ſæcularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat contra eos, vt prius iuris, & facti remediis opportunis ex officio, vel ad cuiuſcunque inſtantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, vel mixtim procedere.*

Circa quam conſtitutionem multa ſunt obſeruāda: Primo in eo, quod ad habitus ſuſceptionē, & profeſſionem prædictorum attinet, de quo infra in quæſtione de nouitiis quantum ad eorum profeſſionem late diſputabitur.

Secundo eſt circa illa verba, *etiam ſæcularibus.* dictio enim, etiam, huiuſmodi eſt naturæ, vt ſimpliciter caſum minus dubium, vt ſcribunt c Decius, Crauetta, & Alexander, quos refert & ſequitur Menochius. Cū enim, licet non valeret eorum profeſſio, ipſi in habitu religioſo inuenirentur, videbatur quod Iudices ſæculares minime ad eorum capturam poterant procedere, ſicuti aliquid dubitatur tam de ſolemniter profitentibus, & de clericis, vtrum gaudeant priuilegio fori, prout tradit Abbas d Panormitanus, voluit Summus Pontifex omnem tollere dubitandi rationem, definiens, ſæculares Iudices in eos manum mittere poſſe.

Tertio eſt notandum, quod Eccleſiaſticus ordo poſt delictum commiſſum ab aliquo, abſque fraude vlla ſuſceptus, omnino liberat delinquentem à iuriſdictione ſæculari, prout tenent a Angelus, Albericus, & dicunt communiter de iure Canonico, Auendanhus, Couarruuias, Petrus Plaza, Iulius Clarus, & Guttierrez, quod non ſolum procedit in ordinibus ſacris inſignitis, ſed etiam in ordinibus minoribus initiatis, qui alicui Eccleſiæ miniſtrant, vel beneficiati exiſtunt, iuxta terminos b Concilij Tridentini, prout tradit Couarruuias, & in regnis Caſtellæ, vt habetur in quadam c lege nouæ recompilationis, ordinatum eſt quod clericus primæ tonſuræ, aut quatuor ordinum minorum, vt gaudeat priuilegio fori, præſentet titulos; & licentiam Epiſcopi ante Iudicem ſæcularem, & in regiſtro, & protocolo faciat tranſcribi, accepta fide à ſcriba de dicta præſentatione, qua forma ſeruata, priuilegio fori gaudebit, & ceſſabunt contentiones inter Iudices Eccleſiaſticos, & ſæculares ſuper hac re ortæ, de quibus late per Couarruuiam d, & Auendanhum. Attenta autem ordinatione regni Portugalliæ, ſacris inſignitus poſt delictum commiſſum exemptus remanet à iuriſdictione ſæculari, quoad criminalia negotia, ſiue doloſe fecerit ſe promoueri, ſiue non; quoad ciuilia vero non remanet exemptus, vt prolixe tradit Doctiſſimus Luſitanus Aluarus Velaſcus e. Qua doctrina attenta, ſi ipſi religioſi poſt delictum commiſſum fuerint ſacris initiati ſine fraude in religione, in his Caſtellæ regnis non poſſunt conueniri coram Iudice ſæculari, ſed coram Iudice Eccleſiaſtico. In regnis autem Portugalliæ, ſiue doloſe, ſiue non doloſe fuerint initiati, non poſſunt de huiuſmodi delicto cognoſcere Iudices ſæculares. Nam licet Sixtus V. eorum profeſſionem irritauerit, eos tamen non ſubiecit ſæcularibus Iudicibus, ſed Iudicibus, ad quos ſpectat, vt patet ex eius conſtitutione, ibi, *Decere quibuſcunque Iudicibus, & curiis etiam ſæcularibus, ad quos, ſeu quas ſpectat contra eos, &c.* ſacris autem initiati iuxta prædicta, ad Iudicum Eccleſiaſticorum iuriſdictionem ſpectare, ſacri Canones proclamant.

Quarto eſt aduertendum, quod aſſumens ordinem Eccleſiaſticum, aut ingrediens religionem poſt delictum à ſe commiſſum, in fraudem, vt ſe eximeret à iuriſdictione ſæculari, non liberatur ab ea, ſed poteſt per Iudicem ſæcularem contra eum procedi ad punitionem ipſius delicti, non vt poſſit puniri corporaliter à Iudice laico, ſi recipit ordines, ſed tantum in confiſcatione bonorum, aut pœna pecuniaria, prout qualitas delicti expopoſcerit. Remanebit igitur in hoc caſu clericus ſubditus Iudici ſæculari ratione cauſæ, & bonorum, non autem reſpectu perſonæ; ita communiter ſecundum autores ſuperius allegatos, quod mihi veriſſimum eſt reſpectu ſacris initiatorū, non autē reſpectu illorum, qui non fuerunt ſacris inſigniti, ſed tantum in fraudem profeſſionem in religione approbatā ſolemniter emiſerunt, cum Sixtus V. dicat, quod Iudices, ad quos ſpectat, poſſunt procedere contra eos ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim, cum eorum profeſſio nulla ſit, & inanis.

Quinto eſt aduertendum, quod fraus in hoc caſu præſumitur, ſi quis poſt delictum commiſſum, & ante ſuſceptionem ordinum, aut ante ingreſſum religionis fuerit accuſatus, vel denunciatus, aut ſaltem infamatus, prout concludunt Doctores ſuperius citati, cum quibus conſentiunt Plaza f, & Iulius Clarus aliqua iura allegantes; & Sixtus V. in alia eius conſtitutione, quæ incipit, *Ad Romanum ſpectat Pontificem; ſuam primam interpretantes*, data Romæ in monte Quirinali, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, duodecimo Kal. Nouemb. P. S. anno quarto ait. *Contra criminoſos vero, quorum profeſſio eadem conſtitutione irrita declaratur, ac propterea Iudicibus, & curiis ſæcularibus procedendi facultas conceditur: Tunc demum id locum habere volumus, & non aliter, cum actis publicis conſtiterit ipſos Iudices, & Curiam ſæcularem ante ſuſceptionem habitus de ipſo crimine aduerſus eos accuſationem ſuſcepiſſe, & inquiſitionem inſtituiſſe.* Quæ poſteriora verba iuxta mentem cōmunem Doctorum ideo fuerunt appoſita, quia tunc præſumitur ipſos ingredientes criminoſos in fraudem curiæ ſæcularis habitum religioſorum ſuſcepiſſe, & hoc ſignificauerat Sixtus V. in ſua prima conſtitutione, ibi, *ac ſi qui eorum contra præſentem noſtram conſtitutionem temere admittant.* illud enim aduerbium (*temere*) dolum & fraudem importat ex parte recipientium: nam ipſis temere ad habitum, & profeſſionem receptis, ſuſceptio habitus, & profeſſio irrita iudicantur: in fraudem autem recepti præſumuntur, quando eorum crimen commiſſum erat iam in ſæculari iudicio cognitum per viam accuſationis, & inquiſitionis.

Verum autem ſufficiat temeritas illa ſolum ex parte volentium ordinem intrare, licet ſit ſimplicitas ex parte recipientium, dicetur late infra, cum de nouitiorum receptione fuerit nobis ſermo. Pro nunc dico quod ſic, cum dolus, & fraus illis patrocinari minime debeat.

ARTICVLVS IV

[illegible] conueniri coram [illegible] regulari, an [illegible]

RESpondeo dicendo, quod loquendo in caſu, quo delinquunt ſimul clericus & laicus [illegible] interpretati coram Iudice Eccleſiaſtico [illegible], quam laicum eſſe conueniendum. quam ſententiam tenuit originaliter Antonius de Prato g, quem ſequitur Socinus, dicens ita [illegible] ſe obtentum in practica, & eſſe bene notandum pro liberando amicum à pœna [illegible]. Idem teſtatur Mediolani vidiſſe ſe Caſſaneus. quam ſententiam ſequuntur plures relati per Couarruuiam, & per Didacum Perez: ſecundum quam opinionem videbatur, quod vterque conueniendus eſſet coram Iudice regulari, cum Iudices Eccleſiaſtici, & regulares ſint magis digni, & trahant ad ſe minus dignum. At contrariam opinionem tenent viri præclari, quæ veriſſima eſt, & ſæpe in iudicijs practicata, vt conſtat ex traditis per h Couarruuiam, & Perez, & Paulum, & Iulium Clarum, & Antonium Gomez, & Mexiam, & Gutierrez, qui dicit eſſe in cõmuni obſeruantia, & ab ea in practica minime recedendũ, quod ſc. licet ſæcularis debet conueniri coram Iudice ſæculari, Eccleſiaſticus vero coram Iudice Eccleſiaſtico, & ſi fuerit regularis, per conſequens debet conueniri coram Iudice regulari. Et probatur: nam mulier, quæ committit fornicationem cum clerico, non eſt de foro ipſius clerici, vt contra Fredericum de Senis cum alijs tenet Auiles i dicens, quod in ciuitate Placentiæ inuenit quandam prouiſionem Senatorum regularium, vbi cauebatur, quod Epiſcopus illius ciuitatis, ſeu eius Vicarius, ſeu prouiſor non cognoſceret contra concubinas clericorum ſuper concubinatu, ſed tantum iuſtitia ſæcularis illius ciuitatis. Neque illa regula, quod magis dignum attrahit ad ſe minus dignum in contentione iuriſdictionis, locum habet in hoc caſu, cum cauſa focij in crimine ſit diuiſibilis à cauſa alterius complicis; & licet prior opinio locum haberet, ſcilicet, vt Iudex Eccleſiaſticus debeat cognoſcere de delicto laici commiſſo cum clerico; non tamen hæc doctrina debet applicari, quando monachus ſimul cum laico delinquit, ita vt Iudex regularis debeat cognoſcere de cauſa ipſius laici. Magna eſt enim differentia inter iuriſdictionem Iudicis Eccleſiaſtici, & iudicis regularis: Iudex enim Eccleſiaſticus iuriſdictionem habet à iure communi; Iudex vero regularium eam à conceſſione priuilegiorum mendicauit, quæ priuilegia intra ſuos limites debent contineri. Vnde cum tantum cõcedant iuriſdictionem ad puniendum, & corrigendum fratres non poſſunt ipſa extendi ad caſtigandum ſæculares ſimul cum fratribus delinquentes.

g Prat. in l. [illegible] q ſect. [illegible] vel So[illegible] [illegible] dar. [illegible] col. ſi C[illegible] [illegible] ſ[illegible] tit. tub. [illegible] 51. ver. Arimi[illegible] 70 [illegible] p[illegible] qq c. 34 n. 1 Perez in rub. & [illegible] 74. [illegible] cum ſeq. h [illegible] & Perez vbi ſup. Paul[illegible] 5. n. 5 ſf de [illegible] Gom 3. [illegible] de del. ca. 10. Mexia de T[illegible] con. 5. n. 14 Gutie. pract. q. 61. n. 5.
i Auiles cap. 47. prætor. in [illegible] c. 2.

ARTICVLVS V.

An religioſus conuerſus religionis approbatæ nullo ordine inſignitus, qui relicto habitu ſe immiſcuit rapinis & latrocinijs, & alijs enormibus criminibus, perdat ſecundum ius commune priuilegium fori, & ſubijciatur Iudici laico.

RESpondeo dicendo, quod religioſus, in quantum religioſus, licet ſit minor omni clerico, nihilominus quæ conceduntur clerico, ipſi etiam in quãtum eſt religioſus, conceduntur. Nam iura æqualiter concedunt priuilegium Canonis, & fori monachis, ac clericis, iuxta tradita in iure a. Et ideo idem dicendum eſt in hoc caſu de monacho profeſſo, licet ſacris non ſit initiatus, quod dicitur de clerico ſacris ordinibus inſignito b. Vnde ſi clericus huiuſmodi propter huiuſmodi delicta non ſubijcitur Iudici ſæculari, id ipſum in monacho [illegible] odi delicta committente [illegible] ius Canonici [illegible]. [illegible] verum duos [illegible] Iudici ſæculari ſubmitter Pro [illegible] pœna [illegible] incurrunt, [illegible] iure, & [illegible] quod clericus [illegible] ſe [illegible], etiam habitu, & tonſura clericali [illegible] priuilegiũ fori, antequam moneatur [illegible], ergo nec eſt concedendum ius. Et vtcunque [illegible] quoad clericos minoribus ordinibus [illegible], quo [illegible] bonã partem priuilegia fori [illegible] Tridentinum: quoad tamen ordine ſacro [illegible] profecto cõſtanter videtur tenendum hæc [illegible] presbyteros enormiter delinquentes [illegible] monitionem, & degradationem [illegible] Eccleſiæ [illegible] poſſe [illegible] hoc prohibeatur. Et ita [illegible] contra communem tenet d Couarruuias [illegible] de religioſo conuerſo, aut de [illegible] tiato, cum iuxta ſuperius annotata clerici, & conuerſi huiuſmodi quantum ad hoc [illegible] ambulent. quod ſcilicet non poſſunt puniri a Iudice ſæculari, licet multis ſe immiſcent [illegible], cum ipſæ ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & [illegible] tur, & habitu regulari ſpolientur [illegible] Eccleſiaſticæ maneant ſubiectæ, vt in quæſtione vigeſima de Apoſtatis, & expulſis a religione, in primo tomo late diximus. Verum eſt tamen, quod ſi a religione expellantur, & habitu regulari [illegible] quod eorum minime valuit profeſſio, poterit Iudex ſæcularis de eorum cauſis tam criminalibus, quam ciuilibus, quam mixti fori cognoſcere, ſiquidem hoc probato, & definito, non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, ſed ſæculares, propter quod Iudices regulares, cum huiuſmodi a religione expellunt, in ſententia expulſiua [illegible] cant ipſos nullis ſacris ordinibus eſſe initiatos, & ad iuriſdictionem ſæcularem eorum cauſas ſecundum ius ſpectare, quod ego feci aduerti in cauſa cuiuſdam religioſi expulſi, eo quod eius irrita, & nulla ſuit pronunciata profeſſio.

a c. ſi quis ſuadente. 17 q. 4. c. non dubium cap. de monachis cap. duo ſunt 12. q. 1.
b Conſilium ſi q. 4. c. 3 de tranſlatione prælat.
c Cõc. ſeſſ. [illegible] de reform. c. 6.
d c. cum non ab homine de iur. [illegible] nus. de verborum ſignif. c. ad falſariorum de crimine falſi. Cou. pra. q. q. 31.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Epiſcopus poßit corrigere monachos delinquentes.

RESpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erant ſubiecti Epiſcopo, intra cuius diœceſim erat ſitum monaſterium, prout in iure e probatur, & tradit Panormitanus, & Concilia Toletana, & Concilium Ticinenſe, Arelatenſe, Chalcedonenſe, & Aurelianum, & tradit Syluester, quarum one tradunt viri docti, quod ſi nunc Prælatus regularis ſubditum in caſu monachum ſuum Epiſcopo, poterit Epiſcopus illum abſoluere, & cum eo diſpenſare, & [illegible] tempore Epiſcopus in diœceſi ſua erat [illegible] ad profeſſionem in monaſterijs [illegible] Abbates, & ex cauſa illos deponebat, vt [illegible] Concilio Tyburtino f. A tempore [illegible] exempti ſunt religioſi a iuriſdictione Epiſcoporum, & electio Abbatum monaſterij [illegible] g Nauarrus. Vnde iam modo [illegible] procedere in cauſa criminali contra [illegible] monachos, cum ipſi iam habeant proprios Iudices regulares, prout articulo ſequenti [illegible] probabitur. Verum eſt tamen, quod h Nauarrus ait Epiſcopos modo poſſe procedere contra notorie delinquentes cum populi ſcandalo, iuxta terminos decreti i Concilij Tridentini. Nunc autem adeſt pro executione huius ſanctiſſimi Decreti quædam conſtitutio ſanctiſſimi Domini Papæ Clementis VIII. quæ ait,

e c. qui vere 16. q. 1. P[illegible] c. porrectum de reg. Co[illegible] Tol. 4. c. 50. & Tolet. 7 5. & T[illegible] 10 c. 3. Ticinen. & A[illegible] [illegible] 3. [illegible] 4. & [illegible] 10 [illegible] caſe 18 [illegible] b [illegible] 4.
f [illegible] 15 q. [illegible]
g Nauar. c. nullam. n. 3.
h Nau. in c. non dicatis, n. 96.
i Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 14.

ait, Suſcepti muneris ratio poſtulat, vt ea, quæ in ſacro Concilio Tridentino prouide conſtituta ſunt ab his, ad quos ſpectat, inuiolate obſeruari curemus: maturo ſane conſilio ipſius Concilij Decreto prouiſum eſt, vt quicunque regularis non ſubditus Epiſcopo intra clauſtra degens, extra ea ita notorie delinquens, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, à ſuo ſuperiori intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuere puniatur, & ſuperior de punitione certiorem faciat; ſin minus ipſe à ſuo item ſuperiori officio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit. Verum quia experientia compertum eſt nonnunquam in huiuſmodi Decreti executione nimis remiſſe procedi, cum enim Epiſcopus inſtat aliquem regularem, eo quo ſupra dictum eſt, modo delinquentem à ſuo ſuperiori puniri, ſæpe fit, vt ſuperior regularis delinquentem ad alia ordinum ſuorum loca extra Epiſcopi diœceſim ex induſtria impunitum tranſmittat, atque etiam ipſe aliquando ad alias prouincias conferat, neque vlterius deſuper delinquentis exceſſibus inquirat, & de illius punitione Epiſcopum certiorem reddat. Vnde neque regularis delinquens tunc ab Epiſcopo puniri poteſt, cum extra ſuam diœceſim exiſtat, neque ſuperior qui delinquentem corrigere neglexit, officio priuatur. Nos pro paſtorali noſtra ſolicitudine præfati decreti executioni, quantum cum Domino poſſumus, fauere, & præmiſſis malis (vt par eſt) opportuno aliquo remedio occurrere volentes de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium prædicti Concilij interpretum ſententia, Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis, hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione omnibus, & ſingulis cuiuſcumque ordinis, & inſtituti regularium etiam Mendicantium ſuperioribus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac priuationis dignitatum, & officiorum per eos obtentorum eo ipſo incurrendis pœnis præcipimus, & mandamus, vt iuxta prædictum decretum quilibet ipſorum, regularem non ſubditum Epiſcopo intra clauſtra degentem, & extra ea ita notorie delinquentem, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuere puniat, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat, & aliàs decretum ipſum in omnibus & per omnia exequatur. Cæterum ſi ſuperior in regularem delinquentem non animaduerterit, quinimo illum impunitum ad alia ſuorum ordinum loca extra Epiſcopi diœceſim, vt præfertur, tranſmiſerit, Volumus: & ſimili motu, & auctoritate decernimus, vt ſuperior inſtante Epiſcopo intra terminum ab Epiſcopo præfigendum, & ſub eiſdem indignationis noſtræ, ac priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, necnon ſub inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ac vlterius priuationis actiuæ, & paſſiuæ vocis, ad quas à nemine præterquam à nobis, & à Romano Pontifice pro tempore exiſtente reſtitui poſſit, ipſo facto ſimiliter incurrendis pœnis, ipſum regularem delinquentem à loco, ad quem tranſmiſſus fuit, reuocare, & in quo deliquit reſtituere, ſeu ſiſtere teneatur: quod ſi hoc etiam facere prætermiſerit, per præſentes ſimiliter ſtatuimus, vt ordinarius loci, ad quem regularis delinquens tranſmiſſus fuerit, ſuper præmiſſis ab ipſo ordinario loci, in quo deliquit ſimiliter requiſitus, vel alias de illo delicto informatus, vt præfertur tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus prædictum Concilij Decretum omnino exequi, & in regularem delinquentem ſeuere animaduertere poſſit, & debeat: decernentes ſic, & non aliter per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios, quauis auctoritate fulgentes, etiam eiuſdem Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & cauſarum Palatij Apoſtolici auditores ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque, & inane quicquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obſtantibus quibuſcunque eorundem ordinum, vel inſtitutorum, etiam iuramento confirmationum, Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & approbatis, cæteriſque contrariis quibuſcunque, &c. Datum Romæ apud D. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto, ſeptimo Kalend. Martij, Pontificatus noſtri anno quinto.

Ex qua conſtitutione clare colligitur, quo deſiderio deſiderat S. D. N. delicta publica religioſorum caſtigare, ſciens ex correctione fratrum delinquentium extra clauſtra religioni non modicum reformationis accreſcere, & honorem ipſius per notoria, & ſcandaloſa fratrum crimina deperditum, per publicam, & notoriam correctionem ex parte reſtitui.

Aduertendum inſuper hanc extrauagantem habere locum, quando ſuperior fratris delinquentis ipſum in alium locũ tranſmittit, vt maneat impunitus, prout patet ex litera eius, ibi, *Ex induſtria impunitum tranſmittat.* non autem habet locum quando Prælatus regularis extra domum, in qua delinquit, trãſmittit delinquentem, non vt ipſe remaneat impunitus, ſed quia ita bono regimini conuenit, cum in loco delicti minime poſſit puniri, propter aliquod ſcandalum ex eius punitione in tali loco vitandum.

Aduertendum denique ipſam extrauagantem habere locum, quando Epiſcopus inſtat Prælato regulari, vt ad punitionem procedat, quod verbum (*inſtare*) ſecundum eius propriam ſignificationem, inducat nõ vna ſola vice, ſed multis vicibus id à prælato regulari petere debere, vt ſic de negligentia poſſit conſtare, & ab eius officio, vt negligens, à ſuperiori priuari. Exiſtimo autem, quod vt dicatur Epiſcopus inſtare, & prælatus negligens, ſufficit, quod ter fuerit requiſitus, & nolit punitionem congruentem executioni mandare, argumento eorum, quæ in iure adnotantur, & non ſufficit ſecundum ipſum ius nunctius ibi notatus, quod bis requiratur.

ARTICVLVS VII.

An milites D. Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione Concilij Tridentini, quatenus habet, ordinarium tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatum poſſe viſitare, punire, & corrigere quemcunque clericum cuiuſuis ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentem, & delinquentem non obſtantibus priuilegiis.

RESpondeo dicendo, quod ratione prædictorũ verborum a Concilij Tridentini, mouet hoc dubium doctiſſimus b Nauarrus, qui ait, quod ipſe deſiderat, quod declaretur vera litera præfati decreti, quia hæc, quam habemus, vix eſt intelligibilis quoad illa verba, *cuiuſuis ordinis, perſonalis, vel regularis*: ait tamẽ, quod vtcumque intelligatur, in effectu ſonat, quod nullus clericus ſæcularis, vel regularis, &c. Nec negari non poteſt præfatos milites Diui Ioannis eſſe vere, & proprie regulares, quia quicquid aliqui dicant non ſatis agnoſcentes, & venerantes naturam religionis à Sede Apoſtolica approbatæ, omnes illi dicuntur vere, & proprie religioſi, ſiue regulares, qui emittunt legitime tria vota eſſentialia, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, in manibus ſuperioris, vel locum eius tenentis, & ſub aliqua regula à Sede Apoſtolica approbata iuxta communem canoniſtarum c, & Theologorum receptam, quam d Nauarrus grauiſſimis fundamentis probauit, & nos etiam in noſtris quæſtionibus regularibus defendimus. Et conſtat præfatos milites emittere præfata tria eſſentialia vota in manibus ſuperioris, ſub regula à Sede Apoſtolica approbata, laudata, & ad ſydera priuilegijs merito exaltata: & per conſequens ponderando verba Concilij Tridentini, ibi, *nemo*, & ibi, *regulares*, ſecundum ſuam propriam ſignificationem comprehendentia regulares, etiam præfati milites in ipſis continentur, & comprehenduntur, argumento cuiuſdam gloſſæ e acceptæ, & laudatæ, cum ipſi milites proprie, & vere ſint perſonæ regulares; & licet præfati milites ſint f excepti priuilegio Apoſtolico ad id obtento, conſiderandum eſt, quod ordinarius procedit, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, & mandatum Papæ factum alicui, vt procedat auctoritate delegata contra quemcunque exemptum, non eſt contrarium exemptionis priuilegio; & ita delegatus procedens, vt delegatus Papæ con-

a Conc. Trid. ſeſſ. 6. de reform. cap.

b Nauarr. 9. conſil. tit. de reg. conſ. 21. par. 142.

c Doct. infra de reg. Theologi in 4. diſt. 38.

d Nauar. de reb. Eccleſ. q. 3. n. 55. & q. 3. n. 27. & 29.

e In quib. regula. q. 10. q. 1. ar. 6.

f Cle. 1. in dicem.

tra aliquem exemptum, non videtur contra [illegible] priuilegium exemptionis, quoniam non eſt exemptus à iuriſdictione Papæ.

[illegible] delegatus procedens, vt delegatus Papæ contra exemptum, non procedit vt ordinarius, a cuius iuriſdictione [illegible] exempti, vt ſentit gloſſa [illegible] quam [illegible] communiter [illegible] concludit, quod delegatus [illegible] clericis authoritate delegata poteſt [illegible] contra exemptos.

g Gl. in c. [illegible]

Sed contra hoc videtur [illegible], quod [illegible] ordinibus [illegible] priuilegium ſimile priuilegio [illegible] ne per [illegible] ipſa Papæ poſſet conueniri, niſi [illegible] mentio [illegible] ſui ordinis. Sed hoc argumento [illegible] videtur [illegible] a Felino a. & ex conſilio [illegible] eodem conſilio [illegible] ſufficere clauſulam generalem tollentem priuilegia, cum reuocatio eorum ſit per viam [illegible] & non qualis qualis, ſed [illegible] Concilium [illegible] dicit enim ſufficere clauſulam [illegible] de [illegible] curiæ [illegible], quorum tenores habentur pro expreſſis &c. Et ſic clauſula derogatoria priuilegiorum in dicto Decreto (quod eſt lex communis) æquiualet clauſulæ derogatoriæ præfatæ ſolitæ apponi de ſtilo curiæ. Et hæc intelligentia confirmatur; [illegible] religiones, præcipue Mendicantes [illegible] habent clauſulam, & inuenio multa earum reuocari priuilegia in Conc. Trid. in quo nulla de ipſis religionibus mentio fit.

a Felin. in [illegible] nu. 4.

Sed contra hoc obijcit Nauarrus dicens, quod in dicto decreto ſolum reuocantur priuilegia religionibus conceſſa, & etiam in multis eius Concilij Decretis non ſolum fit mentio de religionibus, ſed etiam de ordinibus, quod nomen magis late patet & in hoc nulla de ordinibus, ſed tantum de religionibus fit mentio. Et ſic [illegible], ſupradicti ſunt religioſi, vt ſupradictum eſt, quando tamen aliquid de religionibus in Concilio Tridentino ordinatur, de religionibus militaribus fit mentio particularis b. Et ſic in Concilio Tridentino dicitur, quod monaſteria ſanctimonialium ſanctæ ſedi Apoſtolicæ immediate ſubiecta, etiam ſub nomine capitulorum S. Petri, vel S. Ioannis; dictio enim (*etiam*) caſum magis dubitabilem indicat, quam caſus præcedens. Sed his reſponderi poteſt, quod in eodem c Concilio ordinatur, vt in quacunque religione tam virorum, quam mulierum profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum, in quo Decreto etiam ſi non fit mentio de religionibus militaribus, cenſetur tamen ab omnibus communiter, prout ſuo loco dicemus, idipſum habere locum in ordinibus militaribus. Præterea in eodem d Concilio ordinatur, quod nemini ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire a monaſterio, quæ deciſio etiam extenditur ad moniales ordinum militarium, prout ſupra in 1. tomo late diximus.

b Con. Tri. ſeſſ. 25. de regul. c. 9.
c d ſeſſ. 25 de reg. c. 15.
d d. ſeſſ. 25 de reg. c. 5.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Prælati regulares, ſint Iudices regularium.

RESpondeo dicendo, quod iure communi Iudex immediatus regularium eſt Abbas, vel alius Prælatus in pertinentibus ad regulam ſuam, & regularia ſtatuta, quod [illegible] fundatur in e iure Ciuili, & Canonico; [illegible] enim commune Prælatus inferior non habet iuriſdictionem in eos, qui ſui ſunt collegij, quoad [illegible] quæ non [illegible] regularem [illegible]. & hoc voluit [illegible] Gelaſius Papa, de quo latius infra dicemus. [illegible] tamen hæc vera ſint iure communi attento, non tamen attentis meliis priuilegijs, quibus [illegible] regulares ſunt exempti ab Epiſcoporum, & ordinariorum iuriſdictione per priuilegia ipſis competentia per conceſſionem directam, vel per indirectam communicationem priuilegiorum aliorum, & conſequenter habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, iuxta quandam g gloſſam ſingularem.

e l. fi. C. de ſacr. eccl. omni iudi. c. cum ab Eccleſiarum Prælatis de offi. ord. [illegible] 1 S. [illegible]
g Hoc tom. 9.

Pro quorum explicatione [illegible] quod Innocentius IV. [illegible] in [illegible] ordinum [illegible]. [illegible] Clemens IV. f qui fuit poſt Innocentium IV. [illegible] conſeruatorum ordinarij [illegible] ipſorum, [illegible] exercere [illegible] quempiam [illegible], vel [illegible] in [illegible] viuentes ordinis. Et Sixtus IV. [illegible], aut alij ordinarij, [illegible] fratrum prædictorum contra [illegible] ſupra propoſitam, ſibi quamcunque [illegible] vendicare præſumant. [illegible] abſque ſedis Apoſtolicæ ſpeciali [illegible] perſonas, domos & loca dicti ordinis [illegible] aliquas cenſuras, vel ſententias [illegible] promulgare [illegible], ita habetur in dicto libro in prima, & ſecunda impreſſione, & habetur etiam in Mari [illegible] Carmelitarum l, & in Mari [illegible] [illegible]catorum m, & in Mari magno Auguſtinenſium [illegible] Benedictus XI. exemit fratrum Minorum ordinem, ſicut etiam Nicolaus IV. & addit, quod neque [illegible] dicti committi, vel inits contractibus, [illegible] exiſtentis extra loca eorundem fratrum [illegible] poſſunt coram ordinarijs, vel alijs Prælatis Eccleſiæ [illegible] moleſtari, ſeu quomodolibet conueniri, non obſtante conſtitutione Innocentij IV. in [illegible] rium faciente: ita habetur in dicto libro, M[illegible] menta ordinum. Denique o Collector priuilegiorum Mendicantium [illegible] a refert Summ[illegible] Pontificum priuilegia hanc doctrinam confirmantia. Ex quibus patet verum eſſe id, quod docet doctiſſimus Nauarrus, quod raro habet locum in religioſis conſtitutio Innocentij IIII. cum [illegible] contraria ſit aliquibus religionibus directe. & alijs per communicationem, vt non poſſint conueniri etiam reſpectu eorum, quæ ordinarijs reſeruauerit Innocentius IV.

f e rec [illegible] c primi [illegible] In 1 imp fo. 40. & in 2 imp fo. 142. con. 342.
k In 1 imp. fo. 60 & in [illegible]
[illegible] 101 & [illegible]
[illegible] 137 in 2 imp fo 229.
[illegible]

Sed videamus, vtrum dicta priuilegia ſint per Concilium p Tridentinum abrogata; [illegible], *in exemptorum* [illegible] *conſeruatio Innocentij IIII. quæ* [illegible] *tes in Concilio Lugdunenſi edita, ſeruetur* [illegible] *eand in ſacroſancta Synodus innouandam cenſuit, & [illegible] ſuper, quod in cauſis ciuilibus* [illegible] *& miſerabilium perſonarum clerici ſæculares* [illegible] *regulares extra monaſterium degentes quomodolibet, etiamſi certum Iudicem a Sede Apoſtolica deputatum in partibus habeant* [illegible] *ipſum Iudicem non habuerint* [illegible] *ordinarijs* [illegible] *tanquam ad hoc ab ipſa* [illegible] *& iure medio ad ſoluendum* [illegible] *priuilegiis, & exemptionibus* [illegible] *& eorum inhibitionibus* [illegible] *nequaquam* [illegible]*ris.*

p Con. Trid. ſeſſ. 7 [illegible] c. 5.

Ex qua definitione notandi [illegible] generalis differentia inter ſeculares [illegible], [illegible] extra monaſteria, & degentes intra [illegible] intra claustra non ita poſſunt conueniri [illegible], ſicut viuentes extra claustra poſſunt [illegible] generibus cauſarum [illegible], quod [illegible] differentia, quod [illegible] conueniri propter [illegible], [illegible] quando extra monaſterium [illegible] & non puniuntur [illegible] ordinarijs, vt id faciant; [illegible] colligitur ex eodem Concilio Tridentino, [illegible] regularis non [illegible] Epiſcopo, [illegible] claustra monaſterij [illegible], & [illegible] delictum [illegible] vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo [illegible] ſuperiore intra tempus ab eo præfigendum ſeuere puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat [illegible] minus à ſuperiori ſuo officio priuetur. [illegible] Concilium. Propter quod decretum ait a Nauarrus [illegible]

q Con. Trid. ſeſſ. 25 c. 14 de reg.
a Nau. [illegible]

diſſe non potuiſſe Vicarium cuiuſdam Epiſcopi regni Neapolitani cognoſcere de quodam cenſu, qui petebatur à quodam Conuentu ordinis Minimorum habentium extenſionem, ſicut habent aliæ religiones cum derogatione dicti capituli: volentes, & recte quidem tum quia Fratres non degebant extra Conuentum, tum quia non agebatur de vna prædictorum generum cauſa, neque de delicto extra monaſterium cum populi ſcandalo commiſſo, in quibus caſibus tãtum per Concilium noſtra priuilegia exemptionum tolluntur. Quare concludit Nauarrus *b*, quod religioſi exempti degentes intra clauſtra monaſterij in nullis cauſis poſſunt conueniri coram Epiſcopis, & eorum ordinarijs. Neque obſtat decretum Innocentij innouatum in dicto Concilio *c* Tridentino, quo cautũ eſt, vt ordinarius poſſit cognoſcere contra exemptos ratione delicti, vel cõtractus, vel rei extra loca fratrum. Nam, vt ait *d* Nauarrus, per priuilegia fratrum exemptorum derogatum eſt prædictum decretum, vt conſtat ex his, quæ ſuperius adduximus, & quamuis prædictum decretum ſit innouatum in Concilio Tridentino, non tamen derogantur à Concilio priuilegia, quæ contra dictum decretum conceſſa ſunt, niſi in cauſis tantum mercedum, & miſerabilium, vt dictum eſt.

b Nau. in d. c. non dicatis. n.96.

c Con. Trid. ſeſſ.7.c.14.

d Nau. vbi ſupr.

Aduertendum tamen pro prædictorum explicatione, quod non dicuntur degere extra monaſteria, qui cauſa prædicationis, vel confeſſionis, vel eleemoſynæ, vel alicuius rei ad tempus, & non permanenter extra monaſterium morantur, ſed degere dicuntur, qui habent domicilium extra monaſterium ſpeciali licentia, ſeu priuilegio. Nam qui ſecundum regularia inſtituta inſeruiunt beneficio, vel adijciuntur alicui monaſterio monialium, tales non cõprehenduntur in tali decreto, quia non degunt extra monaſterium proprie, cum non ſint extra illud ex ſpeciali licentia, ſeu priuilegio, ſed ex inſtituto: alia autem, quæ in hac quæſtione poſſunt deſiderari, in quæſtionibus de exemptionibus religioſorum dicentur.

Ex his patet, quod Prælati regulares ſunt iudices eorum religioſorum: ſiquidem iudicibus ſæcularibus & Eccleſiaſticis eorum cognitio denegatur, & licet Innocentius IV. *e vniuerſos fratres Minores, qui morantur in obſequiis aliquorum (illis duntaxat exceptis, qui fuerint ad obſequia Legatorum Sedis Apoſtolicæ deputati) poſſit, & valeat Generalis dicti ordinis libere viſitare, corrigere & amouere, & alios pro eis ſubſtituere, prout ſecundum Deum viderit expedire, non obſtantibus literis, ſeu indultis Sedis Apoſtolicæ quibuſcunque,* prout habetur in libro Monumenta ordinum. Attamen Clemens *f* IV. ſtatuit, *Quod Generales, & Prouinciales miniſtri, & eorum Vicarij illos ex fratribus Minoribus, de quibus auctoritate Sedis Apoſtolicæ literarum, vel legatorum ipſius, Archiepiſcopis, vel Epiſcopis, & alijs quibuſcunque promiſſum fuerit, corrigere poſſunt, ac etiam non obſtante contradictione aliqua eos ad ordinem ſuum reuocare, & quod neque per literas eiuſdem Sedis, ac legatorum ipſius aliquos de fratribus prædictis teneantur Prælati ordinis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aut alijs perſonis in ſocios deputare, niſi dictæ literæ de indulto huiuſmodi, & ordinatione expreſſam facerẽ mentionem, ac alias id honeſtati ordinis, ac ſaluti illorum viderint expedire;* ita habetur in eodem libro, & in Marimagno Carmelitarum *g*, & in Marimagno prædicatorum *h* continetur.

e In 1. imp. fo. 29. & in 2. fo. 113. conc. 245.

f In 1. imp. fo. 57. & in 2. imp. fo. 141. conc. 314.

g In 2. im fo. 85. con. 457.

h In 2. im fo. 237. con. 552.

Adeo eſt clara poteſtas Prælatorum regularium ad ſubditos puniendos, vt Bonifacius VIII. hoc præſupponens conceſſerit, *vt Prælati ordinis Minorum ad correctiones, & punitiones Fratrum eiuſdem ordinis delinquentium infligendas, ad quos ſpectare eadem noſcuntur (ſtrepitu & apicibus iuris poſtpoſitis) liberè procedere valeant, ſecundum conſuetudinem approbatam, & generalia ſtatuta ipſius ordinis facta, & fienda. Ac inſuper voluit non licere prædictis fratribus ab eiſdem correctionibus, & punitionibus ad quemcunque appellare, prauia tamen in hoc deliberatione, ac maturitate debita ſeruata,* ita habetur in eodem libro.

Denique Nicolaus IV. *i conceſſit miniſtro Generali pro tempore exiſtenti, quod omnes & ſingulos fratres, ſiue in monaſterijs monialium, ſiue in alijs domibus, conuentibus, eremitorijs, & locis dicti ordinis commorantes, etiam ab obedientia, viſitatione, & correctione dicti miniſtri, per ſpecialia Sedis indulta ſe exemptos eſſe (præter regulæ, & ſtatutorum dicti ordinis formam) prætendentes non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis, exemptionibus, indultis, & literis Apoſtolicis, eis, & eorum monaſteriis, ſiue domibus, ſiue conuentibus, & locis præfatis, & eremitoriis per Sedem Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie conceſſis, de quibus in his literis habenda eſſet ſpecialis mentio, poſſit iuxta conſtitutiones, & regularia inſtituta antiqua dicti ordinis corrigere, viſitare, punire, & emendare, ac in criminibus maioribus, ſiue grauioribus, ſi res ipſa exegerit (cum moderatione tamen) torturæ ſubijcere poſſit, & valeat dictus miniſter generalis;* ita habetur in libro *k* Monumenta ordinum in ſecunda impreſſione, & in Supplemento. Et aduertendum, quod S.D.N. Clemens VIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, Põtificatus ſui anno primo, die decimaquinta Maij confirmauit priuilegium Innocentij VIII. ordini Ciſterciẽſium conceſſum, quo ordinatur, ne perſonæ regulares dicti ordinis viſitentur, niſi à ſuo generali, aut ab alijs perſonis regularibus ad id ab ordine deputatis. Hoc priuilegium habetur in libro congregationis ſanctæ Mariæ de Alcobatia Ciſtercienſis ordinis regnorum Portugalliæ, impreſſo Venetijs, anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo tertio.

i In 1. imp. fo. 155. & in 2. fo. 202. con. 209.

k In 2. imp. fo. 47 conc. 500. & fo. 78. con. 250.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Prælati regulares, & non alij poſſint corrigere fratres matriculatos in ſtudiis generalibus.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius VIII. *conceſſit Vicario generali fratrum ordinis Prædicatorum de obſeruantia congregationis prouinciæ Hiſpaniæ, quod correctio fratrum dictæ congregationis vndecunque ad terminos præſidentium conuentuum reformatorum venientium iuxta conſtitutionem dicti ordinis fieri debeat, & ad eoſdem præſidentes pertineat, non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis, indultis, & literis Apoſtolicis, Scholaſtico, ac Vniuerſitati Salmantinæ, ac quibuſcunque Vniuerſitatibus per Sedem Apoſtolicam conceſſis, quæ aduerſus præſentes noluit in aliquo ſuffragari poſſe, dummodo propter correptiones huiuſmodi faciendas ſtudium fratrum corrigendorum non impediatur;* ita habetur in libro Monumenta *l* ordinum.

Circa quam conceſſionem aduertit Collector *m* cõpendij Mendicantium, quod deſeruit etiam pro Prælatis ordinis Minorum partium Hiſpaniarum, vt virtute communicationis priuilegiorum poſſint ſimiliter corrigere fratres eiuſdem ordinis, & obſeruantiæ. Nam fratres congregationis, de quibus ſupra, obſeruantiæ, vel de obſeruantibus erant, & ideo per iſtam correctionem non poſſet procedi contra conuentuales.

l In 1. imp. fo. 76. con. 194.

m Colle. mẽdic. tit. correctio fratrum. §. 14. ſuper quam Cordu.

Et aduertit Corduba ſuper Cõpendium, quod Pius II. declarat, & concedit, quod miniſter generalis habeat liberam auctoritatem, & iuriſdictionem ſuper fratres exiſtentes in quibuſcunque Vniuerſitatibus, & priuilegiis illarum gaudentes auctoritate Apoſtolica, & de licentia ſuorum ad morandum in talibus ſtudiis committens ei pleniſſimam correctionem illorum cum grauibus cenſuris in contra facientes, aut reſiſtentes quomodolibet.

ART

Digitized by Google

ARTICVLVS X.

Vtrum Prælatus regularis poſſit de iure iudicare nouitium, qui occidit iniuſte religioſum profeſſum, an potius tale iudicium ad ſæcularem pertineat Iudicem, & vtrum poſſit torqueri à Iudice ſæculari.

RElpondeo dicendo, quod titulus quæſtionis duo reſoluenda includit. Primum eſt, quis Iudex poſſit cognoſcere de hoc delicto: ſecundum, à quo Iudice ſit torquendus delinquens.

Quantum ad primum dico, quod cognitio, & punitio talis delicti, & homicidij pertinet ad Iudicē Eccleſiaſticum, argumento cuiuſdam *a* Canonis diffinientis nouitium religionis approbatæ gaudere priuilegio *b* Canonis, & cenſeri perſonam Eccleſiaſticam, & gaudere priuilegio perſonæ Eccleſiaſticæ, argumēto alterius *c* Canonis, & ita expreſſe determinant Ioannes Andreas *d* Dominicus, & Francus, quod cognitio delicti nouitij pertinet ad Iudicem Eccleſiaſticum, quam opinionem communis amplectitur, & probatur ratione. Nā nouitius poſt habitū ſuſceptum ſubiacet Prælatis, quoad iuriſdictionem, & ſuperioritatē, ſaltē commutabiliter & reuocabiliter, licet nō irreuocabiliter pro tēpore, quo ſunt nouitij, ſicut profeſſi, & cognitio, & punitio delictorum religioſorum profeſſorum pertinet ad Iudices Eccleſiaſticos, & prælatos eorum, vt tradit Panormitanus poſt Ioannem de Lignano, probans, quod delicta eorum pertinent ad cognitionem & caſtigationem Prælatorū etiamſi ſint homicidia, & grauia delicta.

a c. religio. 5. de ſent. excomui. 6. b c. ſi quis ſuadēte 17. q. 4. c c. duo ſūt genera 12. q. 1. d Ant. Domi. & Fran. in c. benef. de reg. iur. li. 6. Domi. & omnes in d. c. religio.

Quantum ad ſecundum dico, quod poterit Iudex Eccleſiaſticus, & Prælatus torquere, ſi meruerint torturam inducia delicti ſeruatis ſeruandis iuxta notata in *e* iure, & poterit Prælatus torquere præfatum delinquentem, ſi opus fuerit, per aliquem clericum, vel religioſum, iuxta ea, quæ in quæſtione ſequenti dicentur. & ita tenet *f* Nauarrus, quod prædictus Prælatus poteſt cognoſcere de hoc crimine, ſi tali Prælato competit iuriſdictio cognoſcēdi de crimine requirente depoſitionem iure aliquo ſpeciali: nam in hoc caſu agitur de crimine requirente depoſitionem, vel degradationem, ſecundum Panormitanum *g*, cum agatur de homicidio qualificato, quo dicitur nouitium occidiſſe profeſſum, quamuis cōmunis opinio teneat contra Panormitanum, quoad degradationem, vt poſt multa reſoluit Nauarrus. Et aduertendum eſt ad id quod tradit *h* Nauarrus dicens credere ſe Prælato nouiter competere conſuetudine, ſtatuto, vel priuilegio ſedis Apoſtolicæ iuriſdictionem ad cognoſcendum de cauſis ciuilibus & criminalibus religioſorum profeſſorum ſaltem cum crimen non requirit depoſitionem ab ordine; quibus & alijs ob ipſo allatis videtur concludere iuriſdictionem ſuper profeſſos quoad hoc parificari iuriſdictioni ſuper nouitios.

e c. cum in cōtempla. de reg. iur. n. 1. depoſiti l. 1. & toto tit. de quæſt. f Nau. li. 2. con. & de ref. com. conc.

g Pan. c. 1. de homicidio.

h Nau. li. 2. cōſil. tit. de foro compet. conſi. 6. par. 117.

QVÆSTIO III.

De Iudicibus regularibus quoad modum procedendi in communi, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur tria.

1. *Quomodo Prælati procedant in iudiciis.*
2. *Vtrum antequam Iudex procedat, debeat conſtare de delicto commiſſo.*
3. *Vtrum antequam Iudex procedat contra aliquem delinquentem, debeat conſtare de delinquente.*

ARTICVLVS I.

Quomodo Prælati procedant in iudicijs.

REſpondeo dicendo, quod duplici via poſſunt Prælati regulares in monachos procedere. Primo patrum ſibi nomen & vim aſſumendo, quibus ſane propoſitum erit, vt quoad eius fieri poſſit nihil de ſupplicijs cogitent, monachorum vicia radicitus euellāt, eorūq; pie medeantur vulneribus, & ideo in religionibus Abbates, id eſt patres nuncupantur, propter quod P. D. Benedictus in tertio ſuæ regulæ capite deſcripſit, quod meminiſſe debent, quo nomine ſint inſigniti, patres videlicet, atque idcirco curent de re ipſa egregie præſtare. Hinc D. Ambroſius in ſuo paſtorali, Actio, (inquit) congruat nomini, nomenque actioni, ne ſit nomen inane, & crimen inane, honor ſublimis, & vita decliuis. Et in quantum pater debet Prælatus regularis procurare, quoad eius fieri poſſit nihil de ſupplicijs cogitando monachorum vicia radicitus euellere, & eorum pie mederi vulneribus; & quando vt pater agit, poteſt iudicij forma omiſſa rem, vt ſibi libet, gerere, prout tradit *i* Panormitanus. Alia vero via procedunt Prælati regulares vt Iudices, & tūc ſecundum allegata, & probata debent procedere, aut ſeruato iuris ordine aut ſummarie de facto, ſiue de plano ſola veritate facti inſpecta, vt probat Abbas. Quando vero punitur ſecūdum ſtatuta regularia, proceditur ſummarie de plano ſine ſtrepitu iudicij, in quo non traduntur capitula, neque debent citare ad videndum iurare teſtes, neque admittitur appellatio, prout dicitur in iure, & declarat Ioannes Monachus, quod in cauſis leuib. locū abſolute habet, ſicut etiā laicis cōceditur, cum de eorū leuibus cauſis tractatur, vt iura determinant *k* ciuilia. Quid enim turpius, aut religioſis inſtitutis pernicioſius, quam quod Prælati monaſteriorum ipſa monaſteria perluſtrantes repererint, ſilentium frangere, carnes comedi, & alia leuia contra accidentaria religionis fieri? quæ emēdare nequirent, niſi contentioſo iudicio adhibito, teſtibuſque examinatis? ſi his enim eſſent ſtricti, paterno nomine non digni iudicarentur, & cum ſint patres, nihil per calumniā dicturos, & facturos præſumitur, ſed tantum fratrum correctionem, & emendationem pie, & prudenter prætenſuros.

i Pan. in c. reprehenſibilis de appel. & in c. cū cōtin. at. de foro comp.

k Abba. in c. ſi quis contra clericum & in c. cum contingat. de for. compet.

Pro cuius rei explicatione eſt aduertendum, quod in iudicandis monachorū cauſis duplici ratione poſſunt vti Prælati. Primo quidem cum nihil eorum, quæ legibus præſcripta ſunt, omittitur, qui modus de iureordinario à iuris peritis appellatur. Altero, quando ſummarie, & de plano iudicia exercent. At iuris Pontificij eruditi fere omnes abſtinendum à priori ratione Prælatis cōceſſerunt, tum quia id contentionis genus cū monaſticæ inſtitutionis tranquillitate multum pugnat, tum quia eo pertinēt monaſteriorum inſtituta, vt ſecundum ea omnis monachorum adminiſtratio temperetur, prout dicitur in iure *a* Canonico. Et hinc eſt quod aiunt *b* Panormitanus, & Lapus, ne ſcilicet Prælati regulares in monachorū cauſis diſceptandis iuris apices proſequantur: ſi enim iuris apices eſsēt ſeruandi, ſequeretur neceſſario, vt eſſent conſulēdi iuriſperiti ſæculares, & numi ad eorum ſumptus ſuppeditandi, & alia eiuſdem generis incommoda, quibus ſanæ religionis candor maculatur.

Sed eſt neceſſarium pro explicatione prædictorum notare, quid his verbis (ſummarie, & de plano, & ſola veritate inſpecta) importetur, & primo quidem animaduerto, ad iudicium alia pertinere, vt neceſſaria, atque (vt Iuriſperiti loquuntur) eſſentialia; alia vero dicuntur accidentaria, vt ſunt ſolemnitates iudicij, & prætermiſſis his accidentariis, quæ ad ſolemnitatem pertinent, particulæ, quæ nobis explicandæ proponuntur, eſſentialia iudicij ſignificant, prout aiunt Panorm. Paulus, Cardinalis, Felinus, Hoſtienſis *c*, Romanus, Baldus, & Florentinus. Videamus igitur hæc eſſentialia per

a c. qualiter & quando 2. de accuſ. cap. olim eod. tit. b Pan. in c. ſi quis cōtra clericum, & in c. cū contingat de foro comp. Lapus alle. 73. Feli. de modis procedendi contra monach. n. 19. & 20. c Pan. in c. dilecti. de iu. Pau. & Car. clem. ſæpe de verborū ſigni. & in c. pen. de iud. Fel. in c. dile. de iud. Hoſti. in c. qual. & quādo de Accu. Rō. conſi. 26. Flor. 2. p. & 9. c. 18.

Digitized by Google

per prædictas particulas importata:hoc verbum (ſimpliciter)remouet calumniatorias, & doloſas protelationes, inaneſque exceptiones. ita *d* Paulus, & Cardinalis. verbum (de plano) ſecundum Paulum ſignificat,vt adiecta ſolemnitate ſedendi in loco ſolito etiam feriatis diebus procedatur in cauſa.(ſummariè verò) id ſignificationis propriè ſibi vſurpat,vt quæ ad iudicij vim, & naturam attinent, ſolum requirantur, nec reis conceditur,vt teſtium iuſiurandum videant, ſed teſtium & capitulorum exemplar eis tantum tribuatur,quod colligitur ex traditis à Bartolo *e*,& Baldo, & Franciſco de Aretio, & Felino : verbum(inſpecta ſola veritate)denotat, vt iuris omnis reiiciatur pompa, eo tamen vt ius naturale,aut gẽtium nihil incommodi patiatur. Ita *f* Abbas & Florẽtinus. Ius autem gentium apud regulares ſunt conſtitutiones generales religionum,prout aduertit *g* Victorianus Manſus.

d Pau. & Ca. d.ſpẽdioſam. de iud.nu 41.

e Bar. & Bal. in l.filiuſfa. ff.de dona.Fe. in c.dilecti.de iudicijs.

f Ab. in d.c. dilecti.& in d.c.qualiter & quando.& Flo. c. vbi ſu.

g Manſus de cauſis reg.c. 17.pa. 27. in fin.

Ex quibus facilè indagare poſſimus; quæ in cauſis monachorum dicẽtur neceſſaria; & cùm natura omnibus comparatum ſit ſeſe tueri, atque defendere ab his quæ nocitura videantur, omnia,quæ ad defenſionem reorum pertinent,de iure naturali ipſis reis præcisè conceduntur. Hæc ad eſſentiam iudicij ſpectant argumento *h* iuris, & eorum, quæ tradunt Ancharranus,& Felinus,& defenſio reo tollitur,ſi capitulorũ de quibus cauſa dicenda eſt,notitia denegetur: oportet namque arma, quibus appetimur,nos proſpicere, vt ab eis defendamus noſmetipſos.Præterea huiuſmodi capitula,ſeu delationes ab actore pendent, ex quo efficitur neceſſariò accuſatorem,aut denunciatorem, aut infamiam ad iudicium excitandam debere eſſe, de quibus in quæſt.tertia agemus, quæ quidem vſque adeo faciunt ad naturam iudicij, vt eorum altero detracto latrocinium potius appellari poſſit, quàm iudicium. Nec in hac re aliqua eſt inter Doctores diſſenſio:conceſſionem autem moræ, aut interualli, vt ſcil. reus aptè iuret, mihi inter neceſſaria connumeranda ſentio,ſiquidem actio nulla niſi interuallo temporis confici poteſt. Quamobrem conſentaneum rationi non eſt temporis interuallum reo denegari, ne imparatus,& incautus cauſam dicere cogatur. Vtrum autem teſtium nomina, atque dicta ipſius rei aperienda de peccatis clericorum, ius *i* clarum eſt; de religioſis verò diſcrepant inter ſe Doctores. Nam *k* Panormitanus partem affirmatiuam grauiſſimis rationibus adductis tuetur. At Hoſtienſis dicta quidem reo eſſe manifeſtãda aſſeuerat,ipſorum verò nomina ſilentio inuoluenda,cùm hæc ad iuris ſolemnitatẽ ſpectent, quæ ſolemnitas non ſeruatur apud regulares. Non deſunt tamen doctores grauiſſimi,qui ſentiãt, neque teſtium nomina,neque eorum dicta vlla ratione eſſe reo aperienda,quod quoad dictum primum valde probabile opinatur *l* Manſus. Nam cum monachis plurimùm commodi ex animi tranquillitate procedat, nihilque ſic religionis quietem labefactet, ſicut teſtium nomina,cum ex ipſa acerbiſſima excitentur odia, vltiones expectentur, innumeraque perturbationum ſemina naſcantur:videtur quod in monachorum cauſis ſufficit ſi capitulorum notitia conceſſa defenſionis locus non excludatur: quod tamen fallit,prout ait *m* Panor. in criminalibus ac grauiſſimis cauſis,& ſic in quadam *n* ordinatione generali noſtræ ſacræ Religionis præcipitur, vt in his cauſis criminalibus grauibus teſtium nomina pandantur,ne reus indefenſus ſuccumbat, ſi ipſe reus eorum nomina illi manifeſtare petat.

h l. defenſionis facultas, de iure fiſ. 10.Anca.cõſ. 259.Fel. in c. qualiter,& quando.& 2. §.licet de accuſa.

i d c.qualiter. & quando 1.

k Pan in d.c. olim. & in c. qualiter & quando.

l Manſus vbi ſup.p.29.

m Pan. in d. c.qualiter & quando.

n Ord. Tolet. c.6 de correc. de inq.fo.41.

ARTICVLVS II.

An antequam Iudex procedat, debeat conſtare de delicto facto.

RESpondeo dicendo, quod antequam Iudex procedat contra aliquem delinquentem,debet conſtare commiſſum eſſe delictum: Ita Bartolus *o*,& poſt alios tradit Antonius Gomez,adeo hoc eſt verum,vt ſi quis confiteatur ſe occidiſſe aliquem,& non cõſtat de corpore occiſo talis confeſſio ei non præiudicat, vt poſt Baldum, & alios tenet Iaſon *p*.

o Bar. in l. 1. §. tene illud ff. ad ſila. Gõ. de delict. c.9. vi. de cap. n.2.

p Iaſon. in l. error.col.2.ff. de iur. & fact.igu.

ARTICVLVS III.

Vtrum antequam Iudex procedat contra aliquem delinquentem, debeat conſtare de delinquente.

RESpondeo dicendo,quod Angelus *q* dicit,quod valet,& tenet inquiſitio, licet ignoretur nomen delinquentis;licet enim ignoretur perſona delinquentis ad declarandam perſonam delinquentem fit inquiſitio,vt ait quædã *r* Gloſſa, vt hæc doctrina clarius pateſiat, quæſtionis reſolutio quinque comprehenditur dictis. Primum dictũ eſt, quod quando procedit Iudex per viam accuſationis, non poteſt procedere niſi compertum ſit,quæ ſit perſona delinquens, & quæ ſit perſona offenſa,& ratio clara eſt,quia nemo poteſt accuſare, niſi ſit offenſus; debet nominare in accuſatione,quem accuſat, & hoc eſt de ſubſtantia in libello,vt ponatur nomen actoris,& rei, vt tenet quædam *ſ* Gloſſa.

q Ang. in §. quacirũ. co.2. miſt. de act.

r Gl in l.1.§. ill. d. ff. ad Silan.

ſ Gl. in c.1. de libell.obla.

Secundum dictum, ſi iudex procedit per viam denunciationis, & denunciatio fit per aliquem viſitantem denunciando de delicto commiſſo, tũc Iudex poteſt procedere ex officio,cum conſtet ipſi de delicto commiſſo. Si verò denuncians nominat aliquem, & non nominet delictum, non poteſt Iudex contra illũ denunciatum procedere,imo etſi commiſit delictum ſimul cum delinquente,non procederetur contra delinquentem nominatum,donec conſtaret illum commiſiſſe delictum,ſaltem præſumptiuè, & ita practicatur,& iuxta hoc debet intelligi doctrina *t* Bartoli.

t Bart. in l. 2. §.ſi publico. n.7.ff. de adult.

Tertium dictum,ſi iudex procedit per ſolam inquiſitionem ſine aliqua accuſatione, vel denunciatione, tunc aut procedit ad inquireda delicta,aut ad puniendas: ſi ſecundum, non poteſt procedere contra delinquentem particularem,niſi ſciuerit commiſiſſe delictũ,vel ſaltem præcedat infamia. Ita loquitur gloſſa *a*, quã ſequitur Dinus,licet Bartolus & Baldus contrarium velint ſentire,ſcil.quoad infamiam ortam ex illa generali inquiſitione nõ poſſet quis puniri, niſi delinquenti daretur copia indiciorum, & audiretur.Quã opinionem Baldi puto ſequẽdam,& à fortiori in cauſis regularium;nõ enim poteſt regularis incarcerari, prout inferiùs dicetur, niſi conſtet plana probatione delictũ commiſiſſe.quod in noſtro caſu à fortiori eſt aſſerendum,cũ ſecundum ius naturale nullus inauditus iudicetur:quando vero iudex procedit per inquiſitionẽ ad inquirenda delicta,& non ad punienda, tũc quando inquiſitio eſt particularis, non poteſt iudex procedere niſi propter graue crimen. Ita Bartolus *b*, tũc enim quando eſt graue delictũ,poteſt quis capi, & incarcerari,& ſi fuerit regularis delinquẽs,debet præcedere plena probatio ad hoc, vt in carcerẽ detrudatur.Verũ eſt tamen,quod ſufficit ſemiplena ad hoc,vt in cuſtodia reponatur,quæ in religione (*caſa de la diſciplina*) vocatur. Quando verò procedit per inquiſitionẽ generalem,bene poteſt inquirere,& tunc inquiſitio in delictis poteſt dici generaliter fieri tripliciter.Primò ratione perſonæ,& delicti,vt ſit in inquiſitionib. quæ Prælatus facit in viſitatione diœceſis. Secundò poteſt dici generaliter ratione delictorum,licet ratione perſonæ ſit ſpecialis,vt quando inquiritur cõtra Iudices, vel officiales in ſyndicatu, & quando Prælati regulares viſitant alios Prælatos. Tertiò dicitur generalis ratione perſonæ, licet ratione delicti ſit ſpecialis, vt quando inuenitur aliquis homo mortuus,& neſcitur, quis fuerit.In omnibus his tribus caſibus dicitur generalis inquiſitio,& poteſt Iudex procedere ad patefaciendã veritatẽ:& licet ex tali inquiſitione non poſſint religioſi delinquentes puniri, poſſunt tamen recludi in cuſtodia,prout colligitur ex traditis à Bart. *c*, & Bald.& Fortunio Garſia.Sed de his latius in quæſtionib.ſeq.& cùm hæc non poſſint expedire,niſi viſitãdo prouincias,ideo oportet,vt de Viſitatorib. agamus.

a Gl. vbi Dinus & Bart. n.7.d.§. ſi publico. Bald. in d.l.iubemus eod.de probatio.

b Bar. in d.§. ſi publ.n. 10. & 11.

c Bart. in d.§. ſi publ.n.3.& Bald. in d.l. iubemus nu. 1.Fortũ. in l. Gallus in primo nu. 55.ff. de lib. & poſtu.

ARTI-

Digitized by Google

QVÆSTIO IIII.

De correctione fratrum, quantum ad viſitationem, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur

1 *An ſint obligati generales ordinum mittere Commiſſarios ad prouincias viſitandas.*
2 *Per quos patres debeant ſuperiores prouincias viſitare.*
3 *Vtrum viſitatores poſſint ſubdelegare.*
4 *Vtrum Generales & Prouinciales teneantur ſingulis annis viſitare.*
5 *Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda.*
6 *Vtrum Epiſcopus, aut eius Prælatus regularis poſſit viſitare capellanum regularem eremitam, qui aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenit, & ibi commoratur.*

ARTICVLVS I.

An ſint obligati Generales mittere Commiſſarios ad prouincias viſitandas.

RESpondeo dicendo, ſyndicatum officialium fuiſſe adinuentum, quia Princeps tenetur rationē reddere pro ſubditorum iniuſtitia, prout dicitur in quadam authentica *d*. Eſt autem ſyndicatio experimentum totius iuſtitiæ, & quia Cæſariani fraudum conſuetudine omnia temerare conſueuerant, vt dicitur in quadam lege *e* cauſam dederunt, vt ab officialibus arcta poſtularetur ratio, quæ prius non tam ſcrupuloſè inquirebatur: etenim viſum eſt, vt quod officialis in officio comedit tempore ſyndicatus ad inſtar cibi digerat, iuxta quaſdam leges *f*, & ſi bene in officio ſe habuerit, laudes, præmia conſequatur; ſin autem male puniatur, vt in toto vno titulo *g* traditur. Et ideo Prælati inferiores ſyndicatum ægre ferre non debēt, quia diuinum præceptum eſt, vnuſquiſque reddat rationem villicationis ſuæ, vt dicitur in Euangelio. Et Samuel *h* ſic ad populum affatus fuit, *Loquimini ad me coram Domino, & coram Chriſto eius, vtrum bouem cuiuſquam tulerim, aut aſinum: ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus accepi: & contemnam illud hodie, reſtituamq́; vobis. & dixerunt, Non es calumniatus nos, neque oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicuius quidpiam, dixitq́; ad eos, Teſtis eſt Dominus, quia non inueneritis quidpiam in manu mea*: hoc autem multis comprobant Speculator *i*, Andræas Iſernia, & Doctores communiter dicentes, omnes debere viſitari, & ſyndicari iuxta vniuſcuiuſque conditionem.

d Authen. vt iud. ſine quo quo ſuff. §. ſcriptum eſt exemp.
e l. defenſionis facultas de iure fiſc. li. 10.
f l. 1. Cod. vbi ſenat. vel clariſ. 2. Cod. ad Sen. Velleian. l. 3. Cod. vbi de ratio. agi oport.
g Tri. vt iud. ſine quoq. ſuff. §. 1.
h Samuel. 1. Reg. 12.
i Spec. in ti. de ſyndi. ſeruis in ti. quæ ſint rega in bona cōdemnatorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum poſſint omnes eſſe Viſitatores prouinciarum.

RESpondeo dicendo, quod oportet, vt in religione adſit frequens viſitator ex eodem ordine, qui poſſit fratrum intentiones perſcrutari, cui denuncietur, quæ in capite & in membris corrigenda videātur, iuxta decreta *k* Concilij Tridentini, & tradita à Nauarro, & licet aliquibus religionib. conceſſum ſit à Sede Apoſtolica, vt poſſint in capitulo aſſignare viſitatores, qui viſitent monaſteria in capite, & in membris; hæc tamen conceſſio ciuili modo intelligenda eſt, dūmodo ſcilicet non eligantur ſuſpecti *l*, tradunt enim doctores, quod Princeps dando iudicē non videtur permittere, niſi debito modo agatur. Talis enim præſumitur eſſe intentio in priuilegijs, qualis eſt legis ſcriptæ, & naturalis rationis ſecundum *m* Baldū, & Princeps non præſumitur velle aliquid iniuſtum, vt notatur in iure *n*, & tradit Baldus. Vnde priuilegiū concedens, quod poſſit Capitulum generale eligere ſyndicatores ex ſuis fratribus, intelligatur de idoneis, & habilibus, argumento multarum legum, & Canonum. Viſitatores autem ſuſpecti iuſtè inhabiles ad viſitandum cenſentur; ſi enim priuilegium conceſſum ad eos eligendos ad iuſtè ſuſpectos extenderetur, iniuſtum profectò iudicaretur; prout concludit Paris *o* de puteo. Vnde videant, & attentè attendant generales ordinum, quos mittant viſitatores, & ſyndicatores, an ſint ſuſpecti, an ſint habiles ad huiuſmodi miniſterium exercendum; non enim poſſuut inſtituere illos, qui in cauſis regularibus ignari reputātur, cùm poſſit de illis ſuſpicari, quod per ignorantiam aliqua, quæ nō decet, ſint facturi; & ſic in noſtra ſacra religione ordinatur. Non prouideantur, niſi illi, qui fuerunt aliquando patres prouinciales, aut diffinitores in praxi cauſarum regularium verſati.

k Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 8. Nau. c. null. nu. 20. 34.
l Decl. libertas 2 ff. de in ius vocan.
m Bal. in l. 1. apud quæ qu. feud.
n c. 1. de cōſt. l. Bal. in auth. hoc inter liberos de donationib. ca. habeat. cod. de ſacroſ. inl. vt gradatim. de munc. & honorib. c. cangā. de reſcript.
o Paris de Puteo de ſyndicatu §. eſt tamen circa prædict. Ord. Tol. c. 7. de elect. fol. 61.

ARTICVLVS III.

Vtrum viſitatores poſſint ſubdelegare.

RESpondeo dicendo, quod ſi ipſi inſtituantur ad viſitandam totam vnam prouinciam cum plenitudine poteſtatis, poſſunt iure optimo ſubdelegare; licet enim habeant iuriſdictionem ſubdelegatam, cū hæc committatur ex plenitudine poteſtatis, videtur ipſis concedi auctoritas ad ſubdelegandum. Quod tamen ipſis quando committitur facultas, vt perſonaliter viſitent monaſterium, non procedit. In hoc enim caſu non poſſunt inſtituere ſubſtitutum; prout tradit *a* Felinus, quia videtur electa perſonæ induſtria ad negotia, quæ per alium expediri non poſſunt, cuiuſmodi ſunt arbitramenta, argumento cuiuſdam legis, & tradunt Oldradus, & Nicolaus Meroni; quando autem ipſis neceſſarium eſt delegare, & inſtituere commiſſarios caſu, quo ipſos poſſint inſtituere, hoc bene inſtructis & doctis fratribus debent committere, vt in quæſtione ſequenti dicetur.

a Feli. in c. quoniam. §. is autem. de off. d. leg. l. ſi quis arbitratu ff. de verb. oblig. Oldra. d. conſ. 42. nuptiis de fide, treuga, & pace. q. 61.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Generales, & Prouinciales teneantur viſitare.

RESpondeo dicendo, quod Generales debent obſeruare conſtitutiones ipſorum ordinum, quæ determinant, quando debeant viſitare. Pro nunc videtur neceſſario dicendum, quod obligatur miniſter Generalis cuiuſcunque religionis per ſe, vel per alium ſuam religionem viſitare, cū ſit ſupremum ipſius caput: neque in regula patris noſtri Franciſci Generalibus præcipitur viſitatio, ſed tantum miniſtris Prouincialibus, prout explicat D. Bonauentura, & tradit *b* Corduba. & certè iure Diuino tenentur Prouinciales iudicialiter ſuos fratres viſitare; vt probant Doctores ex illo Lucæ *c*, *& tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos*; quæ verba ad omnes Prælatos referuntur, qui curam habent animarum, quod ipſum iure humano præcipitur omnibus religionum exemptarum Prælatis, vt viſitent omnia monaſteria inferiora, prout in Concilio Tridentino *d* ordinatur. Vnde ordinarij, vt ſunt Prouinciales, quotannis tenentur, monaſteria ipſis ſubiecta viſitare, vt renouans ius antiquum ordinat idem Concilium Tridentinum *e*. Et cum ſit hoc præceptum affirmatiuum, non debet imputari ad peccatum mortale Prælatis ipſam annuam viſitationem omittentibus, non inſtante aliqua neceſſitate ſubditos corrigendi: cùm finis ipſius præcepti eorum ſit correctio, quo ceſſante, ceſſat eius ſaltem in foro interiori diſpoſitio.

b Cor. ſup. re. c. 10. q. 1.
c Lucæ 12.
d Conc. Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 10. & c. 20.
e Tri. ſeſ. 20. cap. 8

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS V.

Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda.

RESpondeo dicendo, quod primò debẽt Prælati proponere verbũ Dei, & de vita & conuerſatione fratrum inquirere, & de locis aliis diuino cultui deputatis, iuxta tradita in iure *f*. & ſtatim debent inquirere quomodo ſeruentur leges Eccleſiaſticæ, præcipuè Cõcilium Tridentinum, cuius decreta ſummopere ſunt obſeruanda, & veneradã, ſicut in eodem Concilio cõmendatur, & Pius IIII. in Bulla confirmationis eiuſmet Concilij inſtanter commendat; & ſtatim debeat deſcẽdere ad præcepta regulæ, quibus fratres ſunt obſtricti quomodo obſeruantur, vt præcipit Concilium Tridentin. *g* obſeruari.

f c. Rom. de cenſ. li. 6.

g Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reg. c. 22.

Denique debent inquirere fratres de iis, quæ ſolent in viſitationibus generalibus perquiri, quæ conſultò omitto; cùm vnaquæque religio in his proponendis & perquirendis ſecundum diuerſitatem ſtatutorum & obſeruantiarum Regularium ſuo abundet ſenſu. Aduertant autem viſitatores id quod grauiter Hoſtienſis adnotauit, nempe eo pacto iuſiurandum debere exigi, vt quilibet dicat quidquid ſcit, vel credit, vel fama eſt. Nam ſi iuſiurandum exigitur de veritate aperienda de his, quorum tantum eſt interrogatio, reſpondens nullo iure cætera ad id etiam attinentia patefacere aſtringitur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Epiſcopus aut eius Prælatus Regularis poſſit viſitare Capellanum etiam Regularem triremium, quæ aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenerunt, & ibi commorantur.

RESpondeo dicendo, quod videtur diſtinguendum inter triremes vnam claſſem conſtituentes, quib. communiter præficitur vnus generalis Iudex, vel inquiſitor, contra delinquentes, vel debitores. & inter alias triremes ſingulares, quibus nullus talis Iudex præficitur. Diſtinguendum etiam videtur inter capellanos quos duces earum accipiant auctoritate Apoſtolica, & aliàs legitima ad celebrandum & adminiſtrandum Sacramenta euntibus in illis, & alios capellanos, qui ſunt tantum vectores, & viatores tranſeuntes ex vna patria in aliam. Tertiò videtur diſtinguendum inter exemptos, & non exemptos. Quibus ſic prælibatis dico primò, quod loquendo de omnibus capellanis certum eſt, quod Iudex deputatus poteſt cognoſcere de illis, & ſi habet facultatem ad cognoſcendum etiam de exemptis Regularibus, poteſt vtiq; de illis cognoſcere.

Dico ſecundò, quod ſi non ſit Iudex prædicto modo deputatus, videtur aſſerendũ quod Epiſcopus poteſt iudicare, ac cognoſcere de illis perinde ac de illis viatoribus, & tranſeuntibus ſeruando vnicuiq; ſua priuilegia, & ius quod habent iure communi aut particulari, iuxta ea, quæ ex iure *h* colliguntur. Ita Nauarrus *i*, ex quo colligitur, quod non poteſt cognoſcere de Regularibus capellanis, niſi iuxta terminos Concilij Tridentini, & conſtitutionem Clementis VIII. de quibus ſuprà quæſtione prima. Cætera pertinentia ad viſitationem in tertio tomo in quæſtione de viſitatione latè dicentur.

h De pri. c. 1. §. legatu. ff. de iudic.

i Nau. lib. 2. cõſi. tit. de foro cõp. cõſi. 4.

Et cùm hæc viſitatio quatuor modis poſſit contingere; Primò per viam inquiſitionis generalis; Secundò per viã inquiſitionis particularis; Tertiò per viam denunciationis; Quartò per viam accuſationis, oportet, de his omnibus ſigillatim agamus.

QVÆSTIO V.

De fratrum correctione, quantum ad inquiſitionem, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *Quid & quotuplex ſit inquiſitio.*
2 *Quis poteſt inquirere.*
3 *Vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam neceſſe ſit, quod præcedat infamia.*
4 *Vtrum in inquiſitione generali poſſit inquiri de aliquo particulari.*
5 *Vtrum in inquiſitione particulari poſſit procedi contra infamatum.*
6 *Vtrum poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam.*
7 *Vtrum infamatus de vno delicto poſſit de aliis inquiri, de quibus non eſt infamatus.*
8 *Vtrum Iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia generis maculati: & vtrum non præcedente infamia poſſit contra aliquem procedere.*
9 *Vtrum Prælati contra fratres poſſint inquirere, & eos punire ſuper delictis quæ ipſos dubitatur commiſiſſe.*
10 *Quid debeant inquirere viſitatores Monialium.*
11 *Vtrum crimina præſcribantur, ita vt Iudex contra crimino ſum minimè poſſit procedere.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex ſit inquiſitio.

RESpondeo dicendo, quod inquiſitio ab inquirendo importat inquiſitionem alicuius præcogniti, quæ & iuridica, & Canonica dicitur, ſi fiat ſecundum iura, & canones, & eſt triplex ſecundum Panormitanum *a*, ſcil. generaliſſima, qua inquiritur ſuper ſtatu totius prouinciæ, vel diœceſis; & generalis, qua inquiritur ſuper ſtatu alicuius ciuitatis, vel monaſterij, aut loci; & ſpecialis, qua inquiritur contra certam perſonam, ſiue ad imponendam pœnam, ſiue ad peccatum euitandum ex debito officij. vel dic, quod eſt triplex, Prima ſcilicet generalis ſimpliciter, id eſt, quantum ad perſonas, & delicta, vt cum præſes inquirit, an ſint homines facinoroſi, de qua in quadam lege *b*. Et ſecunda ſpecialis ſimpliciter, id eſt, quantum ad perſonas, & delicta; vt cum de certo & limitato crimine cõtra rectam & limitatam perſonam Præſes, vel Prælatus inquirit, de quibus in alia lege *c*. Tertia generalis, ſimul ac ſpecialis ſecundum quid, ſiue ſit generalis quoad perſonas, & quoad delicta ſpecialis; vt dum Præſes inquirit contra eos, qui Titium occiderunt, de qua in alia *d* lege; ſiue è contrario ſit generalis quoad delicta, & quoad perſonas ſpecialis; vt cum Prælatus inquirit in ſyndicatu.

a Pan. in cap. qualiter & quando 2. de accuſat.

b l. congruit. ff. de off. præ. ſi.

c l. ea quidẽ, C. de accuſ.

d l. mãdatis. de condict. ob turp. cauſ.

ARTICVLVS II.

Quis poteſt inquirere.

RESpondeo dicendo, quod quilibet Prælatus inquirere poteſt contra ſubditũ ſuum, imò tenetur, ne ſubditorum ſanguis de manib. eius exquiratur in die Iudicij, prout dicitur in iure *e*. Et aduertant Prælati regulares, quod nõ debent cõmittere aliis non bene inſtructis & doctis fratribus inquiſitionem delicti alicuius fratris, quæ debet fieri per teſtes ſæculares, cùm in cauſis clericorum, & monachorum criminalibus à teſtimonio & denunciatione laici repellantur, iuxta ſacros canones *f*. Et tradũt poſt alios Couarruuias, Iulius Clarus, Menochius, & eſt cõmunis opinio ſecundum Viues, & ſic aduerſus monachos cautè ſunt inquirentes & Iudices conſtituendi, cùm non minima difficultas conſiſtere videatur in examine culpæ ad capiendum ſeu citandum aliquem clericum, aut monachum. Vnde cunctis Eccleſiæ Iudicibus, & Prælatis regularibus lubens conſulerem, vt cauſæ omnes clericorum, & monachorum, præſertim ex incontinentia procedentes, cautè & ſub debito ſecreti ſigillo

e irrefragabili. de offi. or.

f Cap. de cætero. de teſtib. Couar. pract. q. c. 18. num. 2. Clar. li. 5. recep. ſen. q. 8. n. 10. & q. 74. nu. 9. Me. lib. 3. de teſti. §. 22. n. 73. Viues cõmun. opin. fol. 281. verum teſtificari poſſum.

Digitized by Google

gillo agantur. Nam verecundi. & bonæ famæ Eccleſiaſtici, & Regulares viri, qui forſan humana fragilitate in incontinentiæ peccatū dilabuntur, mallent vtique grauiori pœna, ac cenſura corripi, quàm publicè leuiſſima pœna corripi, ſeu protinus abſolui. Quod ex eo potiſſimùm facere aſtringūtur dicti Iudices Eccleſiaſtici, & Regulares, quia laici, qui vitiis dediti ſunt, quaſi iam ſuorum criminum pares feciſſe lætantur, ac inde anſam ſuſcipiunt in eiſdem criminibus indurato animo permanendi, ac ignobile vulgus rumorum auditor lubens non ſolùm ſimilia credit, ſed multiplicat, vnde ſæpiùs quos imitari & venerari deberet, ſpernit vtique. At ſi monachorum crimina, publica fuerint, tunc Apoſtolus monet, publicè peccantes palàm eſſe corripiendos, vt quos exemplo ſuo ad malos mores prouocauerunt, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam reuocent vitam; & adhuc, Prælatus hoc publicæ pœnitētiæ genus (ſi expedire iudicauerit) in alium ſecretum poterit commutare iuxta deciſionem Conc. Trid. g Quando autem laici poſſint eſſe teſtes in cauſis monachorum, vide in quæſtione h de correctione fratrum, quoad teſtes contra eos deponentes.

g Tri ſeſ. 24. c. 8.
h Infra hoc to. q. 10. a. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad inquiſitionem generalem faciendam, neceſſe ſit quod præcedat infamia.

RESpondeo dicendo, quòd ad inquiſitionem generalem faciendam non eſt neceſſarium quod præcedat infamia, neque quod adſit accuſator, neque denūciator, prout reſoluit doctiſſimus Soto i. Vnde Prælati regulares quando huiuſmodi inquiſitionem fratribus volunt intimare: debent ipſi quandam breuem paternis viſceribus comitatā facere exhortationem, qua facta debent ſtatim viſitare ſacroſanctam Euchariſtiam, & ſanctas reliquias & oleum ſanctum. Quibus viſitatis ſolicitudine Marthæ æſtuantes ad enfermeriam, & officinam conuentuum debent ſe conuertere, vt oculis propriis perſpiciant, quomodo ea quæ ad cultum Diuinum pertinent, & ad curandos infirmos ſuſtentandoſq́; decenter fratres ſe habeant. Quibus peractis ſtatim debēt vocare fratres ſigillatim inquirendo de his, quæ in ſuperiori quæſtione k ſatis diximus. Aduertant tamen Prælati inquirentes quòd non recipiant denunciationem, niſi firmatam à denunciante. Et ſi dixerint nihil ipſos ſcire, quod denunciatione ſit dignum, obſtringant idipſum propria manu firmare, ne peracta inquiſitione aliqua animi maleuoli ſuperueniente occaſione ſcribant ſe multa digna correctione ad denunciandum habere. aduertant deinde ad quandam ſingularem doctrinam, Hoſtienſis l, quod & ante viſitationem, & inquiſitionem generalem non debent paſſim Prælati recipere chartulas, quas Monachi contra Præpoſitos ſuos clanculò offerunt. Nec tamen debent eſſe nimis increduli, ſolent enim hæ manifeſtationes non vulgare commodum & vtilitatem reportare, ſi Iudex maturo conſilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel ſaltem legitimam cauſam inuenerit, vt ſeruato iuris ordine, ad inquiſitionem criminis deueniat, non tamen ſupradictis capitulis aliquo modo procedendum eſt, etiamſi in ipſis copia teſtium adhibeatur, cum capitula illa extraiudicialiter fuerint producta, & ſi aliter fieret, ipſe proceſſus eſſet ipſo iure nullus, vt ſcribit Iulius Clarus a affirmans apud ſuos Iudices ita ſeruari.

i Sot. de deteg. ſecr. q. 9. mēb. ſeq.
k ante ſi.
l Hoſt. de inquiſi. §. 2. V. ve autem.
a Clarus in pract. crim. §. ſi. q. 1. v. ſciat ergo.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in inquiſitione generali de aliquo particulari poſſit inquiri.

RESpondeo dicendo, quod non poteſt Prælatus in inquiſitione generali de aliquo fratre particulari interrogare; ſolùm enim ipſis licet inquirere, quis tale commiſerit delictum, prout infrà dicetur, niſi aliqua perſona ſit infamia notata, quod tale commiſerit crimen. Nemo etiam in inquiſitione generali obligatur delictum à ſe etiam publicè cōmiſſum manifeſtare; non enim delinquens tenetur ſe prodere, niſi legitimè ſit interrogatus. Vnde Doctores cōmuniter, teſte Soto b, aduertunt inquiſitionem generalem nō eſſe iudicium, ſed præambulum ad iudicium, & ſic Iudex prius in ea inquirit, vtrum ſit aliquod vitium contra communitatem, & vtrum ſit aliquis delinquens de hoc crimine infamatus, & poſtea adhibitis teſtibus, iudicium in eo fit, prout tradunt Albertinus c, & Bartolus, & iure manifeſto confirmatur. Videamus ergo de inquiſitione particulari.

b Soto de deteg. 1. p. 9. 7. con. 3. dub. 1.
c Alber. in aſſer. q. 34. n. 6. Bar. in l. ſi. ff. de quæſt. c. ſi. de hæret.

ARTICVLVS V.

Vtrum in inquiſitione particulari poſſit procedi contra non infamatum.

RESpondeo dicendo, quod inquiſitio particularis alicuius perſonæ, quæ ad eius correctionem ordinatur, debet ipſa perſona laborare huius delicti infamia, vt quando indicia grauia, notoria contra ipſam probātur, ita quòd ſi iudex contra eum hoc caſu non procederet, ſcandalum cauſaret; prout reſoluit Nauarrus d. Dixi (indicia grauia) ſi enim non ſunt grauia, non ſufficiunt ad procedendum per viam inquiſitionis, bene tamen per viam accuſationis. Non enim debent Prælati permittere de aliquo occulto crimine accuſantes clericum apud eos, niſi debitorem priùs ſibi obtulerint, aut videant, quod dicti officiales ſufficiēti probatione, aut legitimis indiciis moniti cauſam ipſam aggrediuntur, prout dicetur infrà, vt poſt Nauarrum e tradit Soto. Tunc autem erunt indicia grauia, vt per viam inquiſitionis poſſit Iudex procedere, quando ex ipſis euidenter poteſt malè præſumi, nulla in ipſis indiciis ad bene præſumendum coniectura aſſiſtente, vt ſunt debita oſcula & amplexus cum mulieribus. Tunc autem erunt leuia indicia, quando alicuius peccati coniectura adeſt, & magnū alicuius boni indicium, ita vt ex illis ſuſpicio leuis oriatur. Verbi gratia, ſi aliquis bonæ famæ religioſus ſimul cum muliere in loco malæ ſuſpicionis digno alloqueretur, hoc enim indicium ad infamiam non ſufficit. Denique nō eſt licitum Iudici inquirere de aliqua perſona particulari ratione alicuius criminis occulti nō infamata.

d Nau. in mā. c. 8 nu. 38. & c. 28 n 35. & 137.
e Nau. vbi ſu Sot. lib. 5. de iuſt. q. 6. a. 2. & de deteg. ſecr. mē. 2. q. 6. con. 8. dubio 1.

Et vt hoc melius intelligatur, exemplo rem confirmare neceſſe eſt. Eſt hic Petrus, de quo tres, aut quatuor denunciant, dicentes ipſum cū quadam muliere accubantem vidiſſe, cuius criminis non eſt Petrus infamia notatus; denunciātes enim ſecretò Prælato, crimen ſunt manifeſtati: in hoc caſu non poteſt Prælatus publicè delinquentem punire, nec poteſt vocare alios teſtes vt de eorū vita inquirat, vt eſt deciſum in iure f, in quo multa loca ſacræ Scrip. in confirmationē huius veritatis adducuntur. Ex quo colligitur malè agere Prælatos Eccleſiaſticos & Regulares publicè ſuos ſubditos punientes, nulla præcedente accuſatione ratione criminum occultorum, quæ commiſerunt propter tres, aut quatuor teſtes de ipſis criminib. teſtificantes, nulla contra eos infamia præcedente, & ſic refert Salzedus g in confirmationē huius doctrinæ nouiſſimā & egregiam deciſionē, quæ in prouinciali Cōcilio h Toletano anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, ſtatuta eſt, quæ ſic loquitur: *Promotor fiſcalis apud Eccleſiaſticum Iudicem neminem deferat, niſi quem legitima, ac frequens grauet infamia. Neque ex ea delatione* Iudi-

f c. inquiſitionis & c. qualiter & quādo de accu.
g In ſua prac. cri. c. 6. nu 4. ver. aggrediuntur, &c.
h Conc. Tole. ar. 2. c. 12.

Digitized by Google

Iudices inquirere audebunt, imo priuſquam ad inquiſitionem procedant diligenter curent inueſtigare, an ea infamia à maleuolis, an pijs viris, & honeſtis orta fuerit. Hæc ibi: & quia hic diuinus ordo, & modus procedendi ab aliquibus iudicib. Eccleſiaſticis, & regularibus non ſeruatur, volentes ad euitandum aliquod in ſuo ordine ſcandalum futurum, legem diuinam, & canonicam potiùs violare, iuſto Dei iudicio incidunt in Scyllam, volentes vitare Charybdin, permittente Deo, vt publica & grauia peccata à ſuis ſubditis perpetrentur: quorum criminum occaſione eorum religio maxime deluſtratur.

Magnopere attendant Prælati ad ea quæ charitati Dei & proximi ſunt annexa, & òmnia ſubijcientur eis: & vt debita procedant charitate notent, quod quando delictum fratris teſtibus non poteſt probari, & confeſſione delinquentis nõ comprobatur, tenentur ſuperſedere, vſque dum aliquid contingat quod delictum reddat notorium, & manifeſtum, ita vt delinquens poſſit iuridicè conuinci: tenentur tamen hæc exequendo charitatem proximi ſemper præ oculis habere, conſiderando delinquentis humorem; ſi enim ex punitione delicti non ſperatur ipſius emendatio, imò è contrario eſt certa eius pertinacia, & induratio, erit conſultius in eo caſu pro tunc delictu quoad fieri poſſit diſſimulare. Pro quo notanda eſt quædam Abbatis *i* doctrina, qui arbitratur, quòd ſi clericus concubinarius efficeretur deterior, ſi compelletur præciſe ad dimittendam concubinam, quod tunc Prælatus tolerando ad tempus peccatum non committit. quod dicit notandum Stephanus Aufrerius *k*. At Bernar. *l*. Diaz de Lugo in ſuâ practica criminali ait: Aduertant autem Prælati omnes, & eorum vices gerentes, ne huius doctrinæ colore in vitiorum correctione torpeſcant, ſed cũ talis toleratio facienda fuerit, certiſſimæ adſint coniecturæ deteriorationis. quã certe limitationem dignam ſuo auctore iudico; licèt enim pœnæ Canonicæ non ponantur in vltionem delicti, & ſic principaliter reſpectu publicæ vtilitatis, prout ſunt pœnæ iuris Ciuilis argumento aliquarum legum, ſed ſimpliciter imponantur, vt delinquens pœniteat, & ſaluet animam ſuam, & ſic principaliter imponuntur propter vtilitatem priuatam, vt de pœna perpetui carceris patet ex iure *m*. Patet enim in detentione in monaſterio, vt ex alijs canonibus *n* facilè colligitur. (Vnde tales detruſi dicuntur pœnitentes, & ſic clerici detruſi in monaſterijs, vel etiam in perpetuis carceribus dicit quædam Decretalis *o* eos ibi detrudi, vt agant pœnitentiam.) Non tamen poteſt negari, quòd ipſæ pœnæ Canonicæ ordinantur in publicam vtilitatem, cum proprium, & peculiare munus Prælatoru ſit, ſubditorum crimina & ſcelera punire, eorumque vitia redarguere, & eis ſit ſumme cauendum, ne ſubditi ſint criminoſi, & ne inhoneſtam vitam agant, vel prauis & corruptis ſint moribus. Et in Concilio *a* Tridentino ipſis præcipitur, & cõmendatur, & hoc non ſolũ, vt ipſi ſubditi emendentur, ſed alij timore pœnæ corrigantur, & religio à peccatis eã maculantibus præſeruetur. Tenentur Prælati ex officio paſtorali illis commiſſo non diſſimulare pro aliquo tempore peccatum, ſi ex tali nimia indulgentia aliorum religioſorum ruina ſuſpicatur. Et dato, quod ſine timore ruinæ aliorum fratrum vnius delictũ pro aliquo tempore diſſimulari prudenter poſſit, non liberarem, ego Prælatos à pecca[illegible], ſi ita tale peccatum diſſimulaſſent, vt pro tunc impunitum delinquerent punitione paterna non iudiciaria ipſum ſecreto coràm fratribus grauibus ſalubriter corrigendo cum adminiſtratione præcauendi peccata ſub pœna quod contra ipſum Iudices debent procedere, vt tenẽtur. Nam Chriſtus Dominus nobis hanc legem præſcripſit, dicens *b*: *Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi autem te non audierit, dic Eccleſiæ, & erit tibi tanquam Ethnicus & publicanus.*

i Abb. in c. vt clericorum de vita & hon. cler.

k Aufrer. in Clem. 1 de offi. ord. con. 15.

l In pract. de concub. c. 79. in fin.

m c. nouimus in fide verb. ſignif. & in c. quamuis de pœnis li. 6.

n c. Rom. 85. diſt. ca. tuæ 1. de pœn. c. ſi il la. 50. diſt.

o c. vt famæ de ſen. excom.

a Seſſ. 6. de refor. c. 3.

b Matth. c. 5.

Denique ſi facta ſecreta admonitione & correctione ſubditus ad meliorem frugem reſipiſcit, non poteſt Prælatus ampliùs de eius cauſa, vt Iudex cognoſcere, ad exemplum boni, & prudentis Medici, qui ſi poteſt vulneri mederi abſciſſo digito, non abſcindit totam manũ, prout colligitur ex traditis ab Aragon *c*.

Aduertant autem Prælati quod circa prædicta dicat D. Antonius *d*: *Subditorum vitia prudenter diſſimulanda ſunt, ſuo tempore vendicanda, vt videlicet delinquens deprehenſus toleratus tamen arguere culpat erubeſcat, ſiq; ſine Iudice puniat: nõnulla vero aperte cognita mature toleranda ſunt, vt congrua opportunitate corrigantur, quædam verò occulta ſalubriter ſunt perſcrutanda, vt quibuſdam ſignis competentibus Rector, quod in ſubditorum mente clauſum habet, inueniat, & ex minimis maiora cognoſcat, ſeruatis tamen in omnibus ſecreti contegendi iure, & ratione, quam periti Theologi tradiderunt. Nonnulla tamen ſunt leuiter arguenda: nam cum non malitia, ſed ſola ignorantia, vel firmitate peccatur, magno moderamine debiti correctio temperetur: vbi autem morbi grauitas correctionis aſperitatem poſtulat, ea non denegetur, imò & cauterium apponendum eſſe conſtat.* Hæc Antoninus.

c Arag. 2. 2. q. 67. ar. 3. in fine.

d Ant 3 par. Sum. ti. 19. c. 11. §. 6.

Contemplentur etiam Prælati, quid Vmbertinus vir pijſſimus *e* atque doctus circa hoc dicat; enumerãs enim cauſas ob quas à correctionibus Prælati frequẽter deſiſtunt, ita ſcribit: *Contingit interdum, vt Prælati tranſgreſſiones aliquas non corrigant, aut puſillanimitate cordis, aut ex humilitate ſuperſtitioſa aut diſſidentia proficiẽdi, aut ex ignorantia. quod fratrum culpas ignorant, ſed nec curam ad eas cognoſcendas adhibeat, aut rurſus propter pacem propriam quam turbare nolunt, aut propter verecũdiam conſcientia eos accuſante, alios corrigere non audent, aut propter timorem odij verentes, ne in ſubditorum incurrant indignationem, aut propter Prælationis amorem, & deſiderium, quam admittere formidant ſubditos contra ſe huiuſmodi prouocantes correctionibus, aut ob defectum zeli, aut deniq; ex negligentia, quæ in Prælationis ſtatu maximè damnãda eſt: Attendant ergo Prælati, & ſi quando ab opportuna correctione ceſſent, videant quo fine, vel ratione ducantur, & hanc diligenter examinent, ne eis ob aliorum crimina in profundum demergi contingat.* Hæc Vmbertinus.

e Vmber. in reg. D. Aug. c. 164.

ARTICVLVS VI.

Vtrum poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia; quando crimen eſt contra Rempublicam.

RESpondeo dicendo, quod quando crimina ſunt cõtra Rempublicam, poteſt Iudex procedere per viam inquiſitionis cõtra delinquentem, etiamſi contra ipſum nõ ſit aliqua probata infamia, & delicto probato poteſt publice puniri. Ita tenẽt Doctores *f*, qui vno ore fatentur, quod quando crimina ſunt atrocia, etiamſi delinquentes non infamia notentur, poſſunt publicè puniri.

f DD. in c. qualiter & quando col. 6. de accuſa.

Pro cuius rei explicatione eſt notãdum, aliqua peccata fieri contra communitatem, & ſunt illa, quib. delinquentes principaliter damnum Reipublicæ intendunt, & ruina publica prætenditur, vt eſt crimen læſæ maieſtatis, diuinæ & humanæ, & furtũ publici ærarij, & homicidium alicuius hominis eminentis, à quo ſalus Reipublicæ pẽdet. cum in omnibus his caſibus intendat delinquens Reipublicæ ruinam, prout reſoluit Soto *g*, quia ait, quod huius ſpeciei eſt in via publica latrocinia committere, cum huiuſmodi latrocinijs vijs publicis immediate fiat iniuria, & aliqui addunt, quod ſubornationes in cathedris, & in beneficiorum concurſu ſunt peccata contra communitatem, quando pro indignis ſubordinatur. Et huius opinionis eſt doctiſſimus Soto *h*, cuius ſententiam amplector, cum per huiuſmodi peccata ex ſua natura damnum alicui cõmunitati inferatur immediate. Dicunt etiam aliqui, quod crimen nefandum eſt huiuſmodi ſpeciei propter ſuam grauitatem imò aſſirmant, quod crimen fornicationis religioſi in eadẽ claſſe collocatur, cùm ex eo ſi ſciatur & publicetur, totâ communitas ipſius religioſi infametur. Sed qui in hac perſiſtunt opinione, tota aberrare videntur via, cùm prædicta crimi-

g Sot. de tegen. ſecr. memb. 2. q. 4. con. 3.

h Soto

na ex ſua natura nociua non ſunt communitati. Eſt tamen aduertendum, quod peccatū blaſphemiæ ſemper eſt viſitandum, etiamſi coram paucis committatur, nulla præcedente infamia, attento, quòd huiuſmodi peccatum committentes ſunt homines abiectæ vitæ, & morum, ſuam famam parui facientes: oportet tamen vt correctione fraterna priùs admoneantur, qua ſi non ſint emendati ad denunciationem poteſt deueniri.

ARTICVLVS VII.

An infamatus de vno delicto poſſit de aliis inquiri, de quibus non eſt infamatus.

RESpondeo dicendo, quòd infamatus de aliquo delicto, de hoc, & non de alio poteſt fieri inquiſitio, niſi ea crimina ſint adeò connexa, vt de vno non poſſit cognoſci ſine eo, quod de alio etiam cognoſcatur. Vnde Iudex ſæcularis de concubinariis inquirens, videns aliquem concubuiſſe cum moniali, poteſt incidenter cognoſcere de ſacrilegio etiamſi dicti ſacrilegij minimè infamia præceſſerit, & ſic quod dicimus in hoc articulo, tantum habet locum cùm agitur de criminibus diſparatis, prout Dominus Caietanus *i*, & Soto affirmant, & per conſequens non poteſt iudex inquirere de complicibus, niſi de eis contra quos adeſt aliqua infamia, & indicia: verum eſt tamen, quòd ſi crimen, de quo inquiritur, eſt Reipublicæ nociuum, vt ſunt peccata contra Rempublicam, in hoc caſu de complicibus eſt inquirendum etiamſi contra eos nulla præceſſerit infamia.

i Caie. 2. 2. q. 69. ar. 2. Soto vbi ſup. q. 9. dub. 5. con. 5.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia generis maculati: & vtrum non præcedente infamia poſſit contra aliquos procedere.

RESpondeo dicendo, quòd Iudices inquirentes de genere alicuius nō vt propterea aliqua pœna correſpondēte delicto puniatur, ſed vt videatur an aliquo canonico impedimēto, aut inhabilitate teneatur, quo minus ad dignitates ſæculares, Eccleſiaſticas, aut Regulares promoueatur, aut in his poſt electionem confirmetur, aut ne poſt earum conſecutionem poſſideat non peccat, etiamſi is, de quo inquiritur, nulla infamia reſpectu huius inquiſitionis ſit irretitus; ſicut non eſt neceſſarium, vt prædicta infamia præcedat ad inquirendum, an volens cum aliqua contrahere matrimonium, ſit aliquo impedimento obſtrictus, aut aliqua generis maculati pollutione fœdatus, prout notatur in iure *a*. Ex quibus educitur poſſe Prouinciales optimo iure inquirere meritorum, aut demeritorum illorum, quos de aliquibus prælationibus intendunt prouidere, etiamſi illorum demeritorum nulla præceſſerit infamia. Poſſunt etiam Iudices punire delinquentem, qui confeſſus eſt peccatum coram multis, etiam ſi eius nulla præceſſerit infamia; contra ipſum enim per eius confeſſionem adeſt pluſquam ac clamoſa inſinuatio. Dixi (coram multis) ſi enim ipſe coram vno, aut duobus ſecretò, aut coram Prælato tantùm nulla vi coactus ſuum fuit delictum confeſſus, aut ſi Prælatus inuenit epiſtolam ab ipſo obſignatam, manuque eius ſcriptam, qua ſe tale peccatū perpetraſſe indicauerit, non poteſt Prælatus contra ipſum per viam inquiſitionis procedere ipſum iuridicè puniendo: poteſt tamen paterna correctione viſcerib. paternitatis innixa emendare, niſi crimen ſit contra bonum publicū; in hoc enim caſu nō tenetur Prælatus has ſubire metas: poſſunt tamen Iudices procedere contra eos, qui coram metipſis deliquerunt, & contra eos, qui aliquod crimen in præiudicium tertij cōmiſerunt; ad officiū enim Iudicum ſpectat iniurias factas aliquib. compoſitione repellere. Et ſic procedere poſſunt per viam inquiſitionis, nulla præcedente accuſatione, aut infamia contra eum, qui occidit fratrem, aut aliquod cōmiſit furtum, dummodo contra eos denunciatio intimetur; in his enim caſibus denunciatio vim obtinet accuſationis ad effectum veritatis huiuſmodi indagandæ, iniuriaſque punitione iuridica propellendi, prout doctiſſimus Soto *b* aduertit.

a Decr. in ca. poſtquam & c. cum dilecta & ea nihil de elect. c. fina. de clandeſt. deſponſ. Innoc. in c. nihil de exceſ. Præl.

b Soto vbi ſu. con. 3. & q. 6. c. a. 2. dub. 2.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Prælati contra fratres poſſint inquirere & eos punire ſuper delictis, quæ ipſos dubitatur commiſiſſe.

RESpondeo dicendo, nō debere procedere Prælatos contra monachos per viā punitionis, ſeu pro crimine, de quo dubitatur, vtrum ab ipſis fuerit commiſſum, imò debent Prælati circa ipſos bonam concipere opinionē nihil omnino in publico de ipſis diffidentes, habētes ſe circa ipſos ſimplices, vt columbæ, prudentes autem ſicut ſerpentes, vtentes cautelis, & iuſtis ſimulationib. omnia remedia apponentes, quibus mala, & peccata ab ipſis cōmittenda poſſibiliter impediātur: ſunt enim Iudices, & Prælati ſuper ſpeculam cōſtituti, vt hæc prouideant, neque per viam inquiſitionis poſſunt in aliquo famam ipſorum denigrare, vſque dum de delicto conſtet, & ipſi infamia ſint notati iuxta ſuperiùs annotata iuridicè.

Pro explicatione autē prædictorum eſt notandum cum D. Th. *c* duplex eſſe iudicium. Alterū vocatur iudicium ſecundū ſuppoſitionem, quod contingit, quādo Prælati in viſitationib. de curandis defectibus ſuorum ſubditorū agunt ſupponentes ipſos, vt homines potuiſſe delinquere, & huic tantùm iudicio innitentes, nihil contra ipſorum infamiā poſſunt agere. Alterū eſt iudicium ſecundū diffinitionem, ſecundū quod attenta lege diuina omnia differentia in meliorē partem tenentur accipere; in peiorē enim partem illa ſumentes officium non patris, ſed iniqui iudicis vſurpabunt. Ex his colligitur, quòd Prælati regulares priori iudicio accincti non perperam agunt, quando poſt inquiſitionem generalē ad alias domos tranſmittūt fratres de aliquo delicto aut cōuerſatione indiciatos mala, licet de his minimè ſit infamia reſperſa. Hoc tamē grano ſalis eſt ab ipſis opere exequendū famam ſubditorum præ oculis habendo; hæc enim negligentes, zelantes maximè honorē monaſterij incidunt in foueā, quam fecerunt tranſmittentes fratres ſtatim poſt viſitationē, ex qua ſubita, & non opportuna mutatione maxima infamia circa fratres, & monaſteria ſæpe ſæpiùs inſurgit, & ea; quæ tantùm à populo leuiter ſuſpicabantur pro veris à populo maligno, & malè cōtra religioſos ſuſpicare prædicantur, ſicut ergo expertus ſum aliquando eueniſſe. Cōſiderent hæc Prælati, & in viſitationib. Deū ſemper præ oculis habeant, qui odit Prælatos præcipitatos, & furore & iracundia anhelantes, & fratres ſecretò indiciatos ſtatim poſt viſitationē minimè trāſmittāt, nec hæc ſine peccato poſſunt ab ipſis fieri. Inoportuna enim huiuſmodi mutatio trāſmutatio fratri & monaſterio parit ſæpè ſæpiùs infamiā, & dolor indiſcretus ipſorum Prælatorum nō ſolùm in fratrem indiciatū, ſed etiam in eius monaſteriū, & congregationem conuertitur, & ſic prudenter hanc ſecretam pœnā tenentur dilatare admonēdo ſecretò Prælatū localem monaſterij, vt clauſuram monaſterij faciat cuſtodiri, & vagationes fratrū ſummopere euitet, & ſi aliquando neceſſitatib. cogentibus aliquos extra monaſteriū tranſmiſerit, taliter aſſocientur, vt bonus ſocius fratrem ſuū lucretur, & religio aliquo malo exemplo non deluſtretur. Attendant, quod in huiuſmodi documentis adhibendis ita generaliter debent ipſi Prælati docere, & de his admonere, vt de particulari aliquo religioſo minimè infamato, nullum verbum faciant; hæc enim faciendo in fratrem ſuum peccabunt. Ex his etiam colligitur, quòd imprudenter agunt aliqui indiſcreti Prælati, qui inquiſitionem facientes ſtatim humeris ſubditorum imponunt præcepta incomportabilia, ipſis in virtute Spiritus ſancti præcipientes, ne domos aliquas ingrediantur, ad quas publicè confluebant; in his enim re-

c 2. 2. q. 60. ar. 4. ad 3.

Digitized by Google

repentinis obedientiis, & excommunicationibus latæ ſententiæ appoſitis ſuſpicio populi maleuoli cõfirmatur, matronæ nobiles & deuotæ in ſuæ deuotionis recompenſam à Prælatis aliqua infamia notantur, & exſurgunt à ſomno clamoroſæ inſinuationes, quibus illud, quod iam pene ſepultum erat à mortuis, vt ita dicam, reſurgit, qua reſurrectione maleuoli populi acuunt linguas ſuas, ſicut ſerpentes, & ſepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis contra religioſos ſanctæ & honeſtæ vitæ agunt, qui vita honeſta, & ſancti ipſi, vt veri amici Dei cordi peccatorũ ferire prætendebant, quod magis in populis paruæ notæ, quam in ciuitatibus magnis contingere experientia cognoui. Ex quo conſequens ſit, vt maiori prudentia opus ſit in his opportunis remedijs adhibendis, quando aliquid ſecreto emendandum & corrigendum contingit in monaſterijs oppidorum, quam in his, quæ in ciuitatibus magnis erecta ſunt.

ARTICVLVS X.

Quid debeant inquirere Viſitatores Monialium.

RESpondeo dicendo, quod Viſitatores Monialium ſollicitum ſtudium debent diligenter impendere, vt moniales ipſæ pantiis ſericeis variorum fodiaturis, ſandalitiis, comatis & coſmutis crinibus, ſcaccatis, & virgatis capaciolis non vtantur, non choreas, non feſta ſæcularium ſequantur, non voluptuoſam alias vitam ducant, eaſque ſolertius retrahere ab inſolentiis quibuslibet, & mundi huius illecebris, & inducere eaſdem ad impendendum in monaſterijs ſuis deuotũ, & debitum in toto Domino famulatum, & electas Abbatiſſas inducere ad benedictionem infra annum à tempore confirmationis computandum, niſi ſubſit cauſa rationabilis, alias cadent à iure ſuo, vt plenius in iure notatur. Debet etiam Viſitator attendere omnia quæ habentur in cap. fin. de ſtatu monachorum *a* lib. 6. videlicet circa clauſuram monialium, & quod vltra facultates nulla nouitia recipiatur, & quomodo fieri debeat homagium, & fidelitas dominis temporalibus, & ſæcularibus, & quid agendum, quando in ſæculari & Eccleſiaſtico foro cauſas habent. Abbatiſſæ vero, & Priorißæ Regulares, tam ſuum monaſterium, quam inferiora ſibi ſubiecta viſitare poſſunt, & debent, ſi tamen clauſuram exire non poſſunt, tanquã iuſte impeditæ, debent, & poſſunt per alium etiam maſculum omni exceptione maiorem viſitare, vt notat quædam gloſſa *b*. quæ allegat ſic tenere Archidiaconum: & addit, quod ſi Prælatus exceſſerit in viſitando, Prælatus, cuius eſt Vicarius, tenetur pro exceſſu, vt argumento aliquorum iurium tradit poſt alios Ioannes Franciſcus Paccinus *c*. Hæc de iure antiquo, at ex Concilio Tridentino, vbi eſt receptum, iam ad viſitandum non poſſunt dictæ Abbatiſſæ exire.

a Ca. fi. de ſtatu monachor.

b Gloſ. in clemen. Attendẽtes de ſtatu Regula q. episcopum 10. q. 1. & c. inter de off. Archi.

c Paccin. de viſit. 1. q. 2. n. 21.

ARTICVLVS XI.

Vtrum crimina tempore præſcribantur, ita vt Iudex contra criminoſum minime poſſit procedere.

RESpondeo dicendo, quod ſi aliquis religioſus fuerit de aliquo crimine cõuictus, quod commiſerat ab hinc quindecim annis, & dicatur, quod non fuit punitus, poteſt nihilominus propter tale delictum puniri, cum delicta attento iure Canonico minime præſcribantur, vt probat quædam Gloſſa *d*, & tradit Decius, Boſſius, & Nauarrus. Verum eſt tamen, quod accuſatio criminalis de iure Ciuili præſcribitur per ſpacium viginti annorum, & per hoc tempus excluditur volens agere, prout traditur in quadam lege *e*. & probatur in quadam lege partitarum, & tradit Cantera. Ex his venit reſoluendum quoddam ſatis controuerſum dubium: contingit enim aliquando, quod in Religionibus propter aliquos diſcolos fratres (per quos inimicus homo ſuperſeminat zizania) ſit ſtatutum quod elapſo certo termino non poſſit Fratres accuſare, neque denunciare, de cuius validitate cõtrouertitur; & ſecundum ius ciuile nemini dubium eſt validum eſſe, vt patet ex dictis & confirmatur: nam poſt annum præſcribitur actio iniuriarum, vt in quadam lege *f* determinatur in legibus partitarum comprobata *g*. Cum ergo de iure communi præſcribatur actio iniuriarum, poſſet præſcribi tempus ad accuſandum, vel denunciandum. & ſic poſſet quis excludi ab accuſatione, vel denunciatione, vt determinat Capella Tholoſana *h*, dicit tamen, quod tale ſtatutum nõ valeret, quando proceditur per Prælatum quoad correctionem. Nam Prælatus etiam elapſo termino ſtatuti poſſet tunc corrigere delinquentem. Iſta fuit opinio Innocentij *i*, & iuxta hoc intelligit Cantera *k* Cõcil. Trid. in quo commendatur Ordinarijs correctio ſubditorum, & additur, *quod neque in his, vbi de viſitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionẽ eorũ, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquomodo impediat, aut ſuſpendat:* hoc enim decretum videtur extendendum etiam ad dictum ſtatutum. Ita quod eo non obſtante poſſint Iudices Regulares argumento ipſius Decreti ad correctionem procedere, nõ vt parti ſatisfaciat, cum contra eam vigore dicti ſtatuti ſatisfacit præſcriptum, ſed vt ſatisfaciat Reipublicę, pro cuius ſatisfactione poteſt Iudex ex officio procedere, ſicut enim non poſſunt crimina præſcribi propter damnum, quod ex tali præſcriptione Reipublicæ reſultat, vt ſecundum ius Canonicum eſſe diffinitum ſupra determinauimus; ita nõ poteſt fieri tale ſtatutum in præiudicium Reipublicæ, cum ipſi interſit, ne delicta remaneant impunita. Ita colligitur ex traditis à Baldo *l*.

Ex quo colligitur, quod ſi poſt elapſum terminum, delinquens ſuum confiteatur delictum, poteſt Iudex procedere ad correctionem, licet ipſum nemo poſſit denunciare, aut accuſare: & dato quod nemo iuxta prædictum ſtatutum poſſit accuſare, vel denũciare, hoc intelligerem, niſi confitens elapſo termino de ſuo delicto patrato gloriaretur; in hoc enim caſu de illo poſſet vtique accuſari, aut denunciari.

d Gl. in c. admonere. 33. q. 2. v. penult. Decius in l. licet cauſam de pro. Cart. 4. col. 4. d. l. in c. venerabilis de excep. Boſſius in pract. tit. de accuſ. 30. Nauar. in c. conſaderet. nu. 127. de pœni. d. 2.

e l. querela C. de falſis l. 1. ti. 88. par. 3. l. 5. tit. 4. par. 7. Canter. in q. crim. præ. lu. 2.

f l. ſi non conuitii. ver. ſi autem non tam C. de iniur. l. e. 22. tit. 9. par. 6.

g e. de iniur. l. 22. ti. 9. par. 6.

h Capel. Tolo. deciſ. 140. & deciſ. 188.

i Innoc. in c. ad noſtram. de appella.

k Cãtera vbi ſup. 16. nu. 2. Tri. ſeſſ. 24. de refor. c. 10.

l Bal. in l. 1. C. ſi à non cõp. Iud.

QVÆSTIO VI.

De correctione fratrum, quantum ad obligationem denunciandi delinquentes, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur decem.

1 *Quid, & quotuplex ſit denunciatio.*
2 *Vtrum omnes teneantur iudicialiter denunciare.*
3 *Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.*
4 *Vtrum denunciatio ſtatim eligi ſine correptione fraterna præcedente.*
5 *Vtrum aliquando poſſit denunciatio fieri nulla correptione præcedente.*
6 *Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur quod correctione fraterna adhibita frater non omnino emendabitur.*
7 *Vtrum teneatur quis denunciare quod audiuit.*
8 *Vtrum Iudices facile debeant admittere denunciationes.*
9 *Vtrum peccent denunciantes, non potentes probare quod denunciant.*
10 *Vtrum literæ infamatrices, ſeu delatoriæ incerto auctore ſcriptæ vim habeant accuſationis, aut denunciationis, aut inquiſitionis.*

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit denunciatio.

RESpondeo dicendo, quod denunciatio eſt manifeſtatio facta Iudici alicuius criminis, vt animæ delinquentis medeatur, & damnum euitetur Vnde magna eſt differentia inter accuſationem, & denunciationem: denunciatio enim criminis correctionẽ prætendit, accuſatio autem vindictam tanquam ſcopum proſpicit. Vnde denuncians priuſquam denunciet, tenetur corrigere fratrem; accuſans autem cum tendat ad vindictam, hac lege non arcetur, prout infra dicetur: denunciatio ex charitatis fonte ſcaturit; accuſatio vero ex iuſtitiæ zelo proficiſcitur: denunciationem tenentur omnes præſtare, accuſationem vero non: denunciatio fratre emendato ceſſat, adeo vt nec Prælato, vt patri, crimen manifeſtari debeat, cum probabiliter propter inopiam charitatis aliqui Prælati à viſceribus paternitatis deficiant, & probabiliter timere debeant, ne ad vindictam criminis, vt Iudices ſe prodant. Differt & iudicialis accuſatio ab inquiſitione, cum in accuſatione criminis probatio requiritur, in denunciatione vero plerumque neceſſaria non eſt, prout notant communiter ſcribentes *a*. Eſt autem duplex denunciatio; altera Euangelica, altera vero iudicialis. Euangelica fit Prælato, tanquam correctio fraterna, de qua in inferioribus dicetur. Iudicialis eſt, quando quis accuſat coram Iudice competente de aliquo delinquẽte. Ita *b* D. Antoninus, cuius opinionem ſequimur fugientes ab aliquibus, qui diuiſiones, & ſubdiuiſiones multiplicantes rem potius confundunt, quam declarant, vt videre licet ex his, quæ tradunt Abbas *c*, & Soto. Denunciatio Euangelica, quæ fit Prælato, tanquam patri, contingit, quando quis prius corrigendo fratrem ſine aliqua ſpe emendæ confugit ad Prælatum, vt ab ipſo ſecreto paternaliter corrigatur, confidens quod hoc modo ad meliorem frugem conuertetur. Denunciatio iudicialis contingit, quando quis ordine prius Euangelico ſeruato, videns ſe non proficere ad Iudicem confugit, vt frater ſeruato prius ordine iudicialiter puniatur, ne delicta remaneant impunita.

a *DD. in c. quod ſuper his de accuſatio.*

b *Anto. 3. p. ti. 19. c. 9.*

c *Panor. in c. nouit. de iudi. Soto de ſecre. memb. 2. q. 2.*

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes teneantur iudicialiter denunciare.

RESpondeo dicendo, quod quãdo agitur de denunciatione iudiciali *d*, quoad peccatum commiſſum iam emendatum, ſolus ille tenetur denunciare, cui ex officio competit, cum hæc denunciatio ſit actus iuſtitiæ quo vindicta delinquentis prætenditur, non in animæ ſuæ curam, ſed quia intereſt Reipublicæ, ne delicta maneant impunita, prout tradit Innocentius *e*, & ex multis iuris Canonici, & Ciuilibus decretis conſtat. Vnde hæc denunciatio ſolum ad Fiſcalem, vt patrem Reipublicæ ſpectat. Quando vero agitur de denunciatione iudiciali, quantum ad peccata commiſſa, & nõ correcta, omnes tenentur ad ipſorum denunciationẽ, niſi ex huiuſmodi denunciatione aliquod detrimentum ipſis obuenturum probabiliter timeant. Ita in iure *f* diffinitur. Cum enim hæc denũciatio ſit actus charitatis, non tenemur ipſam cum proprio detrimento, & damno adhibere: hoc autem ceſſante omnes (vt dictum eſt) ad ipſam intra terminum à iudice præfixum tenentur coram ipſo proponere; prout reſoluit Nauar. *g* Ex quibus colligitur, quod Eccleſiaſtici ad huiuſmodi denunciationem aſtringuntur, cum ſit opus (vt dictum eſt) charitatis: quod adeo verum eſt, vt ad ipſam in cauſis criminalibus etiam teneantur, licet timeant denunciatos pœnã effuſionis ſanguinis, aut mortis, aut abſciſſionis membrorum fore ſubituros, dummodo ab ipſis fiat legitima proteſtatio, vt vitetur irregularitas. Ita tenet Caiet. *h* Soto, Nauar. & Couar.

d *Inno. in c. nouit. de iud. c. præcipimus. 21. q. 2.*

e *Innoc. in c. nouit. de iud. c præcip. 21. q. 2.*

f *c. hoc videtur 21. q. 5.*

g *Nau. in manual. c. 25. n. 26.*

h *Caiet. 22. q. 23. ar. 7. Soto de deteg. ſecre. memb. 2. q. 5. con. 3. Nau. c. inter verba 11. q. 3. Cou. in Clemẽ ſi furioſus. 2. p. § 5.*

dicentes ſacros canones minime prohibere ea, quæ à iure naturali exiſtente neceſſitate, imperantur, cuiuſmodi eſt hæc denunciatio huiuſmodi neceſſitate vrgente.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqui denunciare prohibeantur.

RESpondeo dicendo, quod nominatim excommunicatus ex communicatione maiori neque poteſt denunciare, neque accuſare; hi enim actus auctoritatem in proponente requirunt, à qua excommunicati iuridice ſunt priuati. Aduertit tamen Caiet. *i* quod licet tales non poſſint manifeſtare Iudici delicta per viam denunciationis, aut accuſationis, non ex hoc tamen inhibentur, quominus per viam ſimplicis monitionis poſſint certiorem facere Iudicem inquirentem talia delicta fuiſſe commiſſa, & à talibus (vt vulgo dicitur) fuiſſe patrata, & ad horum comprobationẽ Petrum, & Franciſcum debere accerſiri, vt ex officio ipſe Iudex procedat, & ad punitionem delictorum, ſi opus fuerit procedat. Hæc enim excommunicati facientes non exercent aliquod opus auctoritatis, ſed compaſſione boni publici æſtuantes, dicta monitione ipſum bonum publicum proſequuntur. Quod de excommunicatis dictum eſt, ad infames eſſe extendendum tenent omnes communiter, prout tradit doctiſſimus Soto *k*. Prohibentur etiam religioſi denũciare, aut facere quod incarceretur delinquens pœna ſanguinis *l* caſtigandus, ſub pœna irregularitatis, ſine certis proteſtationibus, quod per ea non prætendunt talem pœnam delinquenti imponi, ſecundum ea, quæ tradunt poſt alios Couar. & Salzedo. At in regno Aragoniæ per bullam Apoſtolicam Sixti V. datam quinta die Septembris anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo nono, quæ incipit, *Cum bannitis*. concedatur quibuſcunque clericis, & religioſis, vt poſſint auxilium præbere, & eſſe conſortes ad bannitos præfati regni manifeſtandos, & vt incarcerentur, & pœna etiam mortis afficiantur, ſine timore alicuius irregularitatis. Cuius bullæ tenorem refert Petrus Cenetus *m* Prior, & Canonicus ſanctæ Mariæ del Pilar ciuitatis Cæſarauguſtæ.

i *Caie. 2. 2. q. 68. ar. 2. ad 1.*

k *Sot. vbi ſu. q. 5. cõ. 3. in ſi.*

l *Cou. in Clẽ. ſi furioſus 2. par. §. 5. per totũ. Salz. in pract. c. 98. pag. 340.*

m *Cenet. in Collect. ad Cle. c. 11. pag. 406. n. 1.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum denunciatio ſtatim obliget, ſine correctione fraterna præcedente.

RESpondeo dicendo, quod quando peccatum eſt publicum, ſtatim nulla ſecreta correctione fraterna præcedente eſt denũciandum, aut accuſandum coram iudice competente: cum enim ſit publicum, & ſcandalo plenum, ſine publica punitione non debet relinqui. Vnde ad huiuſmodi denunciationem, & accuſationem faciẽdam minime debet retrahi turbatio delinquentis, ſed bonum publicum debet denunciãtes ſtimulare, prout aſſerit D. Tho. *n*, qui notat Chriſtum Dominum commendantem correctionem fraternam dixiſſe, Si peccauerit *o* in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Notandum eſt, quod non præcepit Redemptor noſter, vt corrigamus fratrem, quando eius peccatum eſt publicum; tunc enim non ſolum contra corripientem peccatur, ſed etiam contra alios ſcandalizando ipſos. Ita cum communi tenet Soto *a* quod eſt intelligendum, niſi pro certo habeatur, quod ipſe publice peccans ex correctione publica, aut ſecreta ad agendam pœnitentiam publice vitam in melius mutabit: in hoc enim caſu minime licet accuſare, aut denunciare, ſine Euangelica correctione præmiſſa, prout aduertit doctiſſimus Corduba *b* etiamſi Petrus à Nauarra aſſerat hoc debere intelli-

n *D. Th. 2. 2. q. 33. ar. 7.*

o *Matth. 26.*

a *So. vbi ſu. q. 4. con. 5.*

b *Cor in addit. ad Sot. de degen. ſecret. q. 4. concl. 5.*

Digitized by Google

telligi, quando peccatum coram tribus committitur, & non quando coram populo perpetratur: hanc limitationem minime admitto, iam enim publicum ſcandalum datum publica pœnitentia cõpenſatur, ſine eo, quod manus ad arma denũciationis extẽdatur. Notandum eſt autem quod in noſtro caſu illud dicetur publicum delictum, quod notum eſt omnibus, & ideo notorium appellatur, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt. Pro cuius explicatione eſt aduertendum, quod hic terminus (notorium) non deriuatur ab hoc verbo (noto) prout aſſerit Syluester *c*, ſed à verbo noſco, & ſic eſt illud, cuius omnes habent notitiã. Quod tripliciter conſideratur. Quoddam enim eſt notorium de iure: aliud eſt notorium facti: aliud eſt notorium ſecundum iuris præſumptionem. Notorium iuris eſt illud quod in iudicio notorium eſt, aut per ſententiã Iudicis, aut per confeſſionem partis, aut per claram teſtium probationem, prout in iure notatur. Notoriũ facti eſt illud, quod nullo modo poteſt negari, prout diffinit quædam gloſſa *d*, veluti ſi Petrus occidat hominem coram multis. Notorium ex præſumptione iuris ex ſe non eſt euidens, ſed Iudex procedit ad punitionem, ac ſi eſſet notorium facti propter vehemẽtes coniecturas, & ſigna ipſum notificantia, quod cõtingit in Clerico cum muliere ſub eodem tecto habitante; hic enim pœna concubinarij afficitur, propter huiuſmodi habitationis præſumptionem.

c cap. olim. de ver. ſign. ca. quæſitum. de cohabitatione cleri.

d gl. 2. q. 1 c. de manifeſta. c. euidentia. de accuſat.

Notandum eſt inſuper, quod notorium non poteſt regula certa præſcribi, vt affirmat Soto *e*: quod autem vt certius communiter tenetur, eſt quod ſi delictum fuit commiſſum in quadam populoſa ciuitate, requiritur, vt à pluribus ſciatur, quam ſi in ciuitate parua, aut in oppido exiguo committeretur. Et mihi certe videtur dicendum ſufficere, quod ſciatur à decem perſonis; hoc enim probato, certiſſime tenendum eſt eius famam per maiorem partem ciuitatis vagari, non enim credendum eſt ipſos decem tale peccatum celaturos. Rurſus notandum, quod licet aliqui *f* inter notorium, & manifeſtum differentiam poſuerint: hi tamen in iure metaphyſicantes tota via aberrare videntur, cum hoc nomen, notorium, idem quod manifeſtum ſecundum communem ſignificet, vt ex etymologia vocabulorum clariſſime patet. Verum eſt tamen, quod licet omne notorium ſit publicum, non tamen omne publicum eſt notorium: bene enim poteſt peccatum eſſe publicum, à maleuolis publicatum, ſine aliqua facti certitudine, aut euidentia, ratione cuius publicationis aliqua infamia eſt notatus, non tamen crimen à ſe notorium.

e Soto in 4. d. 22. q. 2. ar. 6.

f Docto. in c. quæſitũ. de cohab. cleri & mulie. c. cum de ver. ſig.

Notandum eſt vltimo, quod vt aliquis infamatus dicatur, vt eius delictum poſſit denunciari, & de eo fieri inquiſitio particularis, non ſufficit, vt eius delictũ ſit notorium habitantibus cum eo ſub eodẽ tecto; interim enim quod ab habitantibus extra ignoratur, ſecretum, & non notorium nuncupatur: præſumitur enim quod domeſtici dictum peccatum ſubticebunt. Verum tamen eſt, quod ſi eſſet magna domus famulorum ſatis plena, cum de tantis, & de filijs tantorum, & diuerſorum parentum non præſumatur ſecretum, ſi ab ipſis peccatum de euidentia facti ſciatur, ipſum eſſe notorium ad huiuſmodi inquiſitionis, & denunciationis effectum, nemo inficiabitur. Ex quo colligitur, quod crimen patratum à Collega, aut à religioſo, ſufficit eſſe notorium in ſuo Collegio, aut Monaſterio, vt velut notorium poſſit ſine aliquo ſcrupulo viſitari, & denunciari, & puniri; vt enim peccata Religioſorum, aut viuentium in cõgregatione poſſint inquiri, viſitari, & puniri, ſufficit quod apud congregationem ſint notoria, licet extra ea minime ſciantur, nec ad populi notitiam propter grauitatem congregatorum perueniant, cum denunciatio, inquiſitio, & punitio intra ipſam congregationem ſecreto, vt decet, debeat partiari; & ſi daremus, quod neceſſario peccata Collegarum & Regularium debent eſſe notoria apud populum, vt vindictæ, & correctioni ſubdantur, ſequeretur huiuſmodi peccata impunita remanere ſæpiſſime, cum ea ſecreto intra dictas congregationes committantur, ita vt ab exteris prorſus ignorata dicantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum denunciatio ſit facienda, nulla præuia correctione.

RESpondeo dicendo, quod ſi crimen in damnum tertij eſt, illico debet fieri denũciatio, ſi correctio non ſperetur; melior eſt enim conditio poſſidentis, quam rei, & per conſequens magis debet attendi bonum innocentis, quam bonum rei culpati: ita tamen denunciatio hæc eſt facienda, vt damnum tertij reſarciatur, & reus, quominus poſſibile fuerit, reſpectu denunciationis lædatur: & ſic proponendo denunciationem debet denunciator dicere quoddam crimen eſſe factum, aut in proximo fore faciendum, nulla delinquentis facta mentione; ſi enim hac in generali facta denunciatione poteſt damnum proximi reſarciri, peccaret denunciator in particulari nominare delinquentem, cum ex hoc magnum ipſi detrimentum generetur. Quod à fortiori procedit, ſi damnum illatum, aut inferendum paruum fuerit, veluti ſi homo ſpectatæ famæ, & honoris aliquod furtum parui valoris commiſerit; in hoc enim debet magis ponderari fama delinquentis quam detrimentum, quod ex tali furto proximo procedit. prout notat Gabriel *g*. Quando vero delictum fuerit tantum in damnum ipſius peccantis commiſſum, vt eſt fornicatio, gula, auaritia, & alia ſimilia vitia, non licet delinquẽtes denunciare, ſine eo, quod correctio fraterna præcedat: ſi enim contrarium dicatur, contra Euangelium, & contra charitatem & amorem fraternalem eſſet, cum hæc peccata tantum ſint in damnum peccantis patrata, quæ ſi forte fraternaliter prius corrigãtur, forte emendatus euaderet. Quod adeo verum eſt quod etiam nulla ſit ſpes emendæ, non tenetur denunciator denunciare Iudici, etiam vt patri, crimen commiſſum, ſi probabiliter timetur, quod correctione fraterna Iudicis pœnitentiam minime aget, imo fieri deteriorem ſane creditur. Vnde ſcientes crimen, nullum aliud remedium apponere debent, niſi poſtulare à Deo gemitibus inenarrabilibus, vt frater ad eos redeat, ad hanc charitatis normam magis, quam alij, Religioſi aſtringuntur, cum habitent in vno, & vinculo fraternitatis ſint coniuncti: ipſis enim magis, quam aliis prædicatur illud Pauli dicentis, Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Hæc ſecũdum mentem omnium Theologorum dicta ſunt. Et ſic conſiderent denunciatores, quod ſi probabiliter ſperent emendationem fratris reuelando ſuum peccatum Prælato, vt patri ab ipſo ſecreto corrigatur, non obſtet ipſis infamia inde fratri ſequenda, magis enim ponderat bonum animæ quam bonum famæ, quod bonum animæ nulla alia correctione fraterna creditur adipiſcendum, quam correctione fraterna Prælati fratrem ſecreto, & benigne, & prudenter admonentis. Ita D. Tho. *a* quem Sylueſter & communis ſequitur. Aduertant etiam denunciantes charitatem præ oculis habentes, quod nunquam deſcendant ad denunciationem iudicialem manifeſtando delinquẽtem Iudici, vt Iudici, niſi prius denuncient Iudici, vt patri, & talem denunciationem nihil proficere proſpexerint; omnia enim media ſunt tentanda, antequã manus ad arma denũciationis iudicialis ſumatur, prout prædicti patres ſatis inſinuant.

g Gab. ſuper Cano. lect. 54. li. 5.

a 2. 2. q. 33. ar. 6. in corpore ar. Sylueſt. ver. correct.

Digitized by Google

ARTICVLVS VI.

Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur, quod correctione fraterna adhibita, frater non omnino emendabitur.

RESPONDEO dicendo, prout ex ſuperioribus ſatis patet, quod ſi correctione adhibita creditur & ſperatur non emendatio, ſed deterioratio peccantis, ad denunciationem iudicialem eſſe recurrendum, ne damnum tertij ex diſſimulatione ſuccedat: præcipue hoc habet locum in cauſis Regularibus, cum delicta Regularium, ſi non emendentur, & correctione præcaueantur, in tam graue damnum Religionis cedant, ita vt quod eſt à ſanctiſſimis Religioſis multis retro annis factum in ædificationem, per malum vnius fratris delinquentis exemplũ obſcuretur, prout ex mente D. Tho. *b* Soti, Cordubæ, & Nauarri tenent præſtantiſſimi Theologi. Verum eſt tamen, quod licet correctione fraterna adhibita non omnino deſiſtat delinquens à peccato, ſi ad meliorem tamen frugem reſurgat, non eſt ipſi licitum ad denunciationem iudicialem conuolare; ſi enim prior correctio fraterna exiſtenti in peccato ſpiritualiter profecit, credendum eſt omnino fore emendandum delinquentem, ſi iterum, atque iterum fraternaliter, & charitatiue corrigatur. Denique omnia tentandi ad ſalutem fratris cõſequendam ſine eo, quod in aliquo apud eius Prælatũ eius fama denigretur. Ex quo colligunt viri doctiſſimi, quod ſi Petrus videt Ioannem aliquod committere delictum, & certo ſcit Ioanni Franciſcum amicitia maxima eſſe deuinctum, ita vt eius admonitio ſit ſufficientior ad eius correctionem, quam omnium aliorum exhortationes, tum propter eminentem amicitiam, tum etiam propter reuerentiam, quibus dictum amicum proſequi ſolet, dicunt (inquam) Franciſci correctionem prius eſſe adhibendam. Hæc ſententia partim eſt contra Medinam *c*, ſed eſt ſententia Durandi ex mente Auguſtini, prout refert Gabriel, quæ exemplo ex Diuo Auguſtino adducto illuſtratur: ſcit aliquis proximum ſuum in neceſſitate eſſe conſtitutum, & infirmitate maxima laborare, ſed eſſe proximum ſanitati, ita vt à Medico iam vt ſanus minime viſitetur, at ſcit certo infirmitatem eandem reincidere debere. Quis non videt charitatem, & pietatem clamare, vt præcognoſcens dictam infirmitatem futuram obligetur dictum fratrem certiorem facere de dicta recidiuatione, vt eam euitare omnino procuret? ſi aliquis eſt crudelis, ait Hugo explicãs Auguſtinum, qui vulnus occultum fratris non reuelat, vt curetur, crudelior certe cenſendus erit, qui cicatricem exiſtentem in anima Medico ſpirituali abſcondit, ne fratris delicias contriſtaret, quod ſumme notandum affirmat Gabriel *d*.

b D. Th. 2. 2. q. 33. ar. 7. ad 4. Sot. vbi ſu. q. 4. con. 3. vbi Cord. Nau. c. 24. nu. 12.

c Med. in inſt. li. 1. c. 14. §. 16. ver. dubiſ. Durã. in 4. diſt. 19. q. 4. nu. 4. ad ſi. Aug. ſuper c. 5. L. m. Gab. ſuper can. lect. 14. ſub li. 1.

d Gab. vbi ſu. caſu 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teneatur quis denunciare quod audiuit.

RESPONDEO dicendo, neminem obligatum eſſe denunciare, quod à gente parui nominis, & æſtimationis audiuit, ita vt ſi illis fidem dederit, de facilitate in credendo poſſit à prudentibus notari.

Quod à fortiori procedet, quando intelligit, quod Prælatus cui talis denunciatio fit, furore accenſus cõtra viſitatum indignabitur. Ita tenent Nauarrus *e*, Corduba, & Gutierrez. Quod adeo eſt verum, vt procedat, etiamſi à Superiore ſub pœna excommunicationis, & in virtute Spiritus ſancti imperetur, vt in edictis generalibus contingit, in quibus etiam de auditu ſub dictis pœnis præcipitur denunciari; explicanda enim ſunt edicta quando ea ab hominibus famæ bonæ, & veracibus perceperant, quod procedit, quãdo per viam inquiſitionis quis præcipitur de auditu denunciare, ſecus ſi teſtificari mandatur, tunc enim aliter eſt dicendum, prout infra agendo de teſtibus explicabitur.

e Nau. c. 25. nu. 49. Cor. li. 5. q. 43. in 6. caſu. Gut. in q. can. c. 2. in 1. impreſ.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Iudices facile debeant admittere denunciationes.

RESPONDEO dicendo, quod omnes Iuriſperiti calumnias hominum videntes, vt circumſpecti ſentiunt, non facile huiuſmodi denũciationes admittendas, quia ſceleratorum hominum genus extat, qui vt negotium aliis acerbiſſimum tute exhibeant, accuſationem prætermittunt, ne parem pœnam, ſi probationem non præſtiterint, ſoluere cogantur: ad denunciationem autem, vt ad ſuæ prauitatis aſylum confugiunt; itaque niſi homo denuncians ſpectatæ fuerit probitatis, non debet Iudex eius ſermone moueri, ac ad inquiſitionem procedere, prout ex iure *f* colligitur, & tradit Speculator, & ſimilem doctrinam tradit *g* Hoſtienſis dicens, quod poſt & ante inquiſitionem generalem non debent paſſim, neque frequenter Iudices recipere chartulas, quas laici contra Eccleſiaſticos clanculo offerunt, cum qui facile credit, ſtultus ſit corde, iuxta quandam Gloſſam in *h* iure fundatam. Et *i* Baldus ait de facili nemini eſſe credendum, & nimia facilitas in credendo condemnatur à Gregorio Papa, qui reprehẽdit quendam Epiſcopum Corinthiorum, qui ſtatim vt audiret aliquem deliquiſſe, cauſa incognita puniebat, & ipſum inſtruens quomodo debeat in cauſis ſe habere, ait: Si quid vero ad aures tuas de quocunque Clerico peruenerit, quod te iuſte poſſet offendere: facile non credas, neque ad vindictam te res accendat incognita. Ex qua doctrina colligitur toto cœlo errare Iudices, & Prælatos qui non ſolum omnia faciliime credunt, imo maleuolis, & detractoribus libenter aures accommodant, & ſæpe libellis, & denunciationum capitulis clanculo emiſſis ſine ſubſcriptione forſitan, & certo nomine auctoris, fidẽ protinus adhibent, & quæcunque crimina in eis contenta illico inquirere curanda aduerſus honorem (heu) & bonam aliquando inquiſiti famam, qui, vt infametur, & eius honor penitus amittatur, ſceleſti quidã homines, & ſæpe aliquæ garrulæ mulieres hoc facere conſueuere, prout tradit *a* Aualos. Frequenter etiam venire ſolet, vt hi nocturni, & clandeſtini denunciatores zelo iuſtitiæ ducti, & aliquando odio, & inimicitia moti, iſthæc Iudicibus propalent, quos, vtcunque moueantur, non exaſperare decet, ne ipſi, vel alij ita deterriti amplius prodere crimina pertimeſcant, ſed neque vllatenus fidem abhibere debent; ſolummodo enim id caute agendum eſt, vt ipſorum denunciantium, denunciati, atque teſtium nomina, & conditionem eorumque habitationem, pariterque delicti tẽpus, & qualitatem, & an iterum tale delictũ perpetrauerit, & à quo Prælato fuerit punitus, atque omnia alia, quæ circa id magis opportuna videbuntur, diſtinctim in albeolo deſcribere faciant, vt omnibus bene perpenſis, inquirant, illique, ſi oportuerit, alia in opportuniora tempora, & loca differant, vel penitus procedere omittant, prout negotij qualitas exegerit, non enim debent eſſe penitus increduli Prælati, ita vt omnes mentiri, & calumniari perſuaſum habeant: nã credere debemus id, quod eſt veriſimile, aduertentes quod inter credere, & non credere medium cõſtitui poteſt, quod eſt dubitare, vt ait Speculator *b*, atque illud medium, quod eſt inter vtrumque probare debent, vt caute diſcernant, quid non, quidve credendum ſit, in quo multum operabitur naturalis in iudice diſcretio.

f c. repellitur, de accuſ. c. ſi ſacerdos. 2. Spec. de denun. §. 1. in prin.

g Hoſtien. ti. de inquiſ. §. 2. ver. vt autem

h Gl. in c. cum contingat de reſcr. c. ſi quis prepr. pera. 50. diſt.

i Bal. per tex. ibi in l. ſent. C. de fide inſt. c. ſi quid vero. 86. diſt.

a Aualos in di. eſt iudi. Eccle. c. 11. ſi quid vero 86. diſt.

b Specula. ti. de depoſi. §. 6.

Aduertant inſuper iudices Regulares, quod ſi denunciatores, & delatores ſolent plerumque magis ex aliquo odio, ſeu intereſſe moueri ad calumniandũ, ſeu inſequendum, quem oderunt, quam virtutis amore ſeu religionis zelo, quo fit, vt tales delatores vbicunque

que

Digitized by Google

que paruipendantur, & ſpernantur, & odio habeantur, viliſſimique ab omnib. exiſtimentur, quia & ſæpe tanquam calumnioſi, inuidi, & pernicioſi, alienæ famæ inſidiatores diuerſimodè inueniantur, vt etiam legere eſt apud Suetonium in Domiciano: Princeps, qui delatores non caſtigat, irritat: de quo habemus aliqua iura *c*, & tradit Budæus.

c l. 1. §. nã & puniendi. de officio præfec. vbi l. vl. in fine. C. luca. Budæ. in l. plurimũ. col. 2. ff. de iuris, & facti igno.

Aduertant etiam, quod quando ſubditi deferunt ad ſuperiorem crimen ſui Prælati, non eſſe eis omninò credendum. Nam ſicut laici infeſti ſunt clericis, & ſæpiſſimè videmus parochianos, ſeu laicos alicuius oppidi parochum ſuum inſequi calumnijs, & iniurijs afficere, ac capitali odio perſequi, eo quod illis morem non gerat, nõ aſſentiatur, non blandiatur, vt videmus Achab *d* in Michæam Prophetam, ſibi non grata vaticinantem, & Herodiades in Ioannem Baptiſtam Herodem propter eam reprehendentem, vt legitur apud Diuum Matthæum *e*, & Diuum Marcum Euangeliſtas, & refertur in iure Canonico, ita ſolet contingere in ſubditis erga ſuos Prælatos.

d 3. Reg. c. 22. & 2. Parali. 18.
e Matth. 14. Marci 5. c. vna tantum. §. Ioannes 96. diſt.

ARTICVLVS IX.

Vtrum peccent denunciantes non potentes probare quod denunciant.

RESpõdeo dicendo, tripliciter fieri denũciationem. Primò ad Iudicis munus, & officium excitandum, renuens denunciator probandi onus, atque à fine vſque ad denunciationem proſequendi, & huiuſmodi denunciator partem, vt aiũt, minimè in iudicio ſumit. Verùm Iudex proprio ſuo munere inquiſitionis peragendæ rationem ſumit, iuxta Panormitanum *f*. At plerunque denunciatio in eo verſatur, vt incommodi ſui, & Reipublicæ rationem quis habeat, eamque ad finem proſequi conſilium eſt, an tunc ea omnia facere, & præſtare, conſtringatur denunciator, quæ ad accuſatorem ſpectant, iuxta quandam legem, & tradit *g* Baldus. Quare qui apud Regulares ita denunciandi officium habent, aut literas ad regiminis, & capituli patres ſcribunt, teſtes proferunt, Iudiceſque moleſtius excitant, atque vehementer vrgent, hoc ſecundo loco ſunt conſtituendi, & ad probandũ, quod ita ſcribunt, ſunt compellendi: & ſi legitimas probationes egregie non præſtiterint, talionis (vt aiunt) pœna eſſe plectendos affirmo, quo ſic à calumniis, & maledicis literis falſiſque denunciationibus faciliùs ſe temperent: & proh dolor! quod non ſolùm dictas literas ad Prælatos ordinis miſſas faciunt, ſed etiam ad tribunalia ſæcularia mittere non formidant in Deum, & in ſuam religionem peccantes, conſtitutiones Pontificales hoc prohibentes ſine timore aliquo transgredientes; vtcumque autem ſit, peccat mortaliter denunciator denuncians de aliquo iudicialiter, non potẽs probare, quod reuelat; vt in iure *h* probatur, & tenet cum communi Nauarrus.

f Panor. in c. cum oporteat. de accuſa.
g l. 1. §. incidit. ff. ad Turpil. Bal. in l. per hanc. C. de tempor. & rep. appel.
h C. plerunque. 2. q. 7. c. placuit. 6. q. 2. Nau. in c. inter verba. con. 6. n. 23.

ARTICVLVS X.

Vtrum literæ infamatrices, ſeu delatoriæ in certo auctore ſcriptæ, vim habeant accuſationis, aut inquiſitionis, aut denunciationis.

REſpondeo dicendo, quod loquendo de accuſatione, res eſt perſpicua, & euidens eſt; cum enim pœnâ talionis puniri accuſator debeat, ſi delatum crimen non probet, colligitur planè eiuſmodi literas, ex quibus accuſator, & ſcriptor minimè ſcitur, nullius eſſe valoris, ſi quidem ſcriptor in quem eſſet talionis pœna imponenda, neſcitur. De inquiſitione autem res in ambiguo eſt, verum eſt tamen, quod veritas facile eluceſcet, ſi ſequentia perpendamus; ſine infamia enim, aut expreſſis indiciis, ſiue ſignis præcedentib. inſtitui inquiſitio nõ poteſt, & delatoriæ literæ, neque infamiam queunt inducere, neque expreſſorum ſignorum vim ſibi vendicare; cum enim illas pro libito ſcribere liberum cuiq; ſit, patet ex his nihil probari. Accedit etiam, quod Pontificijs Sanctionibus aduerſatur. In quadam enim decretali *i* expreſsè prohibetur fieri inquiſitionem ad eorum poſtulationem, qui clam ſchedulas in alterius famam proferunt, & ſic fieri non poſſunt, prout ait *k* Panormitanus; quoniam dictæ ſchedulæ minimè aſſerunt infamiam, vt in *l* iure probatur. Quod magis de delatorijs literis incerto ſcriptis auctore intelligendum erit. Eſt namque regula generalis, vbi exemplũ eſt progrediendum eſſe à ſimilibus ad ſimilia iudicanda, argumento cuiuſdã *m* iuris. Nec arbitror eſſe audiendos eos, qui aſſerunt, ſi in huiuſmodi literis teſtes, qui interrogari poſſunt, explicentur, nihil obſtare, vt inquiſitio fiat; nam quàm futilis hæc ſententia ſit, aperte conuincitur; niſi enim indicia expreſſa, aut infamia antecedat, nullus eſt inquiſitionis locus ex his, quæ ſuprà adduximus, & poſt quandam *n* Gloſſam tenet Bartolus. Nunquid valeant ad denunciationem? Hoc dubium facilè eluditur, ſi denunciationis bipartitam rationem complectamur. Si enim dicamus eſſe denunciationem Euangelicam, cum trinam antecedentem mentionem exigat, nullo modo ſuum ius ex illis literis obtinet, non enim conſtat ex his factam eſſe denunciationem. Altera verò iudicialis denunciatio certæ, cuiuſdam perſonæ debet eſſe, cui Iudex poſſit meritò fidem adhibere, atque ex eius teſtimonijs excitatus ad inquiſitionem aggredi. Quid autem debeat facere Iudex, quando coram eo præſentantur aliquæ epiſtolæ infamatoriæ in ſecreto ſcriptæ ab aliquo, & Miſſæ ad Prælatum, vt ſecundum ea quæ proponuntur inſtructiùs contra aliquos rigoroſè in cauſa procedat? Reſpondeo de incerto auctore inquiſitionẽ ſumere, vt ipſum, ſi res exigat, puniat arbitrariè.

i c. inquiſitionis. extra de accuſ.
k Panor. in d. c. inquiſi. §. tertiæ in 4. col.
l c. ſi. de accu.
m c. cũ dilecti. d. cõſr. vtil.
n Glo. 1. in c. 1. de offi. ordi. l. congrui. ff. de offi. præſi.

QVÆSTIO VII.

De correctione fratrum, quantum ad accuſationem, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *Quid ſit accuſatio, & vtrum in ſcriptis debeat fieri.*
2 *Vtrum iudices debeant procedere contra delinquentes, nulla accuſatione interpoſita.*
3 *Vtrum in aliquibus caſibus poſſint Iudices abſque accuſatore procedere contra aliquos.*
4 *Vtrum aliquis ad accuſandum obligetur.*
5 *Vtrum calumniatores, & præuaricatores, & tergiuerſatores peccent in accuſando mortaliter.*
6 *Vtrum Iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas.*
7 *Vtrum laici, & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare.*
8 *Vtrum accuſator deficiens in accuſatione ſit talionis pœna plectendus.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit accuſatio, & vtrum in ſcriptis debeat fieri.

REſpondeo dicendo, quod accuſatio eſt proponere delictum coram iudice competente, vt ab eo vindicta ſumatur, quæ neceſſariò debet in ſcriptis proponi. Cùm enim Iudex ſit mediator inter accuſantẽ, & accuſatum, vt examinata cauſa ius ſuum vnicuique tribuat, oportet vt in ſcriptis accuſatio intimetur; quæ enim ſolum verbis proferuntur, facillimè obliuioni traduntur, vt docet Diuus Th. *a*. In delictis tamen leuibus, non eſt neceſſarium, vt accuſatio in ſcriptis ponatur, prout in quadam *b* lege iuris Ciuilis determina-

a 2. 2. q. 68. ar. 2.
b l. leuia ff. de accuſa.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

minatur. Nec accuſatio ſecundum ſuam naturam mala eſt, imo eſt iuſta & neceſſaria, ſi fiat loco & tempore opportuno, vt docet Caietanus *c*, & Soto cum doctoribus communiter, licet enim malum pro malo minime reddi debeat, ſecundum Diuum Paulum *d*, non tamen à nobis aufertur ius, quo per miniſtros iuſtitiæ à Deo optimo maximo habentes poteſtatē, propter bonum Reipublicæ, poſſimus conqueri de malefactoribus, vt per dictos miniſtros auctoritatiue arceantur à malis, & Reſpublica ab his purgetur, & pace & quiete perfruatur. Qui finis, & vindicta particularis, per accuſationem intenditur, ſi enim is, qui accuſat, vindictam particularem præ oculis habet, mala ſine dubio eo caſu erit accuſatio; limites enim iuſtitiæ dulcedine charitatis ſuperfuiæ excedunt. Vnde cùm malitia hominis ordinariè ſic proponatur, minime à vitijs timoratis conſulitur, imò totis viribus impeditur.

c Caiet. 2. 2. q. 67. Soto de det eg ſecr. mebr. 2. q. 5. e n 1. & li. 5. de iuſt. q. 1. ar. 1.
d Ad Rom. 9. cap.

ARTICVLVS II.

Vtrum Iudices poſſint procedere contra delinquentes, nulla accuſatione interpoſita.

RESpondeo dicendo, quod ius naturale non imponit expreſſum mandatum Iudicibus, ne procedant in criminalibus, cauſis ad effectum puniendi delinquentes ſine præuia accuſatione. At ius Canonicum *f*, & Ciuile, rationi naturali innixa, hoc ita decreuerunt. Vnde dixit Paulus *g*, Non eſt Romanis cōſuetudo damnare aliquem hominem, priuſquam is, qui accuſatur præſentes habeat teſtes, vel accuſatores. Et huic doctrinæ alluſit illud Chriſti Domini *h* ad mulierem adulteram dicens: *Mulier vbi ſunt qui te accuſabant? nemo te condemnauit, neque ego te condemnabo.*

f c. ſi legitimus. & c. accuſ. l. illicitas. ff. de offic. præſ. d.
g Act. 25.
h Ioan. 8.

Hæc doctrina eſt Diui Thomæ *i*, qua attenta etiam Prælati regulares poſſint punire delicta leuia ſuorum ſubditorum, nemine eos accuſante, cùm procedant ſine ſtrepitu & figura iudicij, prout iam dictum eſt in ſuperioribus: at crimina grauia, quæ ſine infamia delinquentis non poſſunt caſtigari, ſine accuſatore minimè puniri poſſunt; & ita ait Aragon *k*, quod nullus Prælatus doctus, & timoratus condemnat ſuos fratres his criminibus conuictos ſine eo, quod contra eos ſit aliquis accuſator. Ait inſuper, quod ſi aliquis Prælatorum condemnat eos ſine aliquo accuſatore, de numero eorum debet reputari, qui in ſua poteſtate ignorantia concomitante confidentes, timorem Dei optimi maximi poſtponentes, non bono communi, ſed ipſorum paſſionibus iniquis ſatisfaciunt, qui hæc faciētes non ſolum mortaliter peccant, ſed etiam ad reſtitutionem famæ ſuorum ſubditorum remanent obligati, cum ex eo, quod contra iuſtitiam procedant, ad ea damna reſarcienda teneantur. Supradicta confirmantur. Nam cum D. Th. affirmat Petrus à Nauarra *l*, quod etiam affirmat Soto, quod in crimine graui nulla eſt conſtitutio religionis iubens abſque accuſatore, & ſubſtantiali ordine iudiciali punire regulares; ſi enim crimen dignum ſit graui pœna, aut infami carcere, tenetur Prælatus ſeruare ius commune, cui iuri non renunciant monachi, vt obſeruat conſuetudo religionum; conſtitutiones enim concedentes Prælatis, vt ſine accuſatore ſecretè, aut publice puniant, intelliguntur de leuibus, & non de grauibus; per ipſas enim in capitulo acceptatas renunciant ſubditi iuri ſuo, cùm ita expediat religioni, vt decor, & honor ipſius conſeruetur. Nec iſta renunciatio diſtat ab his, quæ in cauſis leuibus ſæcularium in iure ordinantur, Iudex enim ſæcularis in leuioribus procedit ſine accuſationis forma, & ſtrepitu iudicij, vt poſt D. Thom. aſſerunt *m* Syluester, & Soto; & *n* Conc. Trid. ſæpe Epiſcopos iubet procedere ſine ſtrepitu, & figura iudicij, quod de leuioribus, non autem de grauioribus debet verificare.

i D. Th. 2. 2. q. 67. ar. 1.
k Arag. 2. 2. q. 67. ar. 7.
l Nau. li. 2. de reſt. c. 4. nu 176. nu. 216. Soto lib. 5. de iuſt. q. 4. ar. 3.
m Syl. ver. iud. q. 1. & 5. 5. v. 3. & 5. Sot. vbi ſu. q. 4. a. 3.
n Con. Trid. ſeſſ. 22 de refo. c. 6. & c. 14. & ſeſ. 22. de refor. c. 1. & ſeſſ. 2. de refo 1. & ſeſ. 24. c. 3. & 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum in aliquibus caſibus poſſint Iudices abſque accuſatore, procedere contra aliquos.

RESpondeo dicendo, quòd aliqui ſunt caſus, in quibus Iudices abſque accuſatore poſſunt procedere contra reum. Primus eſt, quando coram Iudice committitur delictum in præſentia aliquorum, prout Caietanus *o* ait. Secundus, quando contra reum adſunt infamia, & indicia; in hoc enim caſu poſſunt procedere per viam inquiſitionis contra ipſum, prout dictum eſt in ſuperioribus. Tertius quando procedit denunciatio iuridica in vindictam contra ipſum reum, vt fit in tribunali ſancti officij, quæ denunciatio nihil aliud eſt, quàm coram ſuperiori delictū declarare, vt de eo ſumat vindictam. Et differt ab accuſatione, cùm denuncians minimè probare teneatur, quod declarat. Quartus eſt, quando Iudex non procedit, vt Iudex ad vindictam, ſed vt pater ad correctionem.

o Caie. 2. 2. q. 66. ar. 3.

Aduertendum conſuetudinem iam iam admiſiſſe, quod quando delicta ſunt grauia, & deeſt accuſatio, fiſcus ad accuſandum accingitur, qui ex officio non ſolum obligatur accuſare peccata, quæ contra Rempublicam, aut eius Principem patrantur, vt in quadam partitarum lege continetur, ſed etiam omnia alia cōtra quæ non opponitur aliquis particularis accuſator. Et ſicut Iudici illicitum eſt aliquid pro ſententia ferenda percipere; ita fiſcali eſt prohibitum aliquid pro accuſatione proponenda ſibi oblatum applicare, & etiamſi non incidat in pœnam talionis deficiens in probatione cauſæ in accuſatione propoſitæ, peccat tamen mortaliter accuſando præuidens probabiliter in ipſa probatione defecturum ad modum, quo peccat accuſator accuſando in cauſa vbi veroſimiliter credit exactam, & iuridicam probationem minimè poſſe dari, prout aduertit Aragon *a*. Ex his colligitur nunquam Iudices ſæculares, aut Eccleſiaſticos ſine accuſatore in cauſis criminalibus procedere, cum in omnib. his publicus fiſcalis, ſeu accuſator publicus opponat, qua ratione ipſos à multis culpis liberamus, quæ ſi non eſſet fiſcalis, ſine dubio committerent ſine accuſatore priuato procedentes: à quibus non poſſumus in aliquibus religionibus eximere Prælatos, ſine accuſatore cauſas criminales proſequentes, in quibus neceſſe eſt, vt inſtet, cum in dictis religionibus vſus huiuſmodi fiſcalis non ſit receptus.

l. 12. tit. 18. par. 4.
a Ara. 2. 2. q. 67. ar. 3. in fi.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliqui ad accuſandum obligentur.

RESpondeo dicendo, duobus modis poſſe accuſationem conſiderari. Primò quando per eam commune bonum intenditur, quia videlicet aliquod crimen damnoſum Reipublicæ accuſatur, & tunc accuſatio obligat, ſi adſunt teſtes, quibus dictum poteſt ſufficienter probari; ita D. Tho. *b* Alexander de Alex. Theologi, & Canoniſtæ communiter. At doctiſſimus Soto *c* aduertit, quod in hoc caſu ſufficit, quod denunciet de delinquente, & quod nemo tenetur accuſare, & in hoc ſequitur opinionem Angeli etiam, quod D. Tho. contrarium minimè tenet; quando enim dicit obligationem eſſe accuſandi; verbum (*accuſare*) ſecundum amplam ſignificationem conſiderat, quæ in ſua latitudine non ſolum accuſationem, ſed etiam denunciationem amplectitur. Quo attento neceſſariò debemus dicere, quod vnuſquiſque tenetur vel accuſare, vel denunciare delinquentem in Rempublicam, imò tale poteſt eſſe crimen, & adeo nociuum Reipublicæ, quod abſolute obligaret accuſatio.

b Th. 2. 2. q. 66. Alex. 3. par. q. 4. mē. 1. Theolog. in 4. d. 39. Canoniſtæ in c. n ut. de iudi.
c Sot. de de teg n. ſecr. memb 1. q. 5. con 3. pa. 64. col. 2.

Alio autem modo conſideratur accuſatio, quando vnus alterum accuſat propter iniuriam ſibi illatam, quo caſu nullus propter iniuriam ſibi factam tenetur accuſare, licet non ſit illicitum id facere, prout dictum

eſt

Digitized by Google

eſt in primo articulo huius quæſtionis.

Et pro maiori declaratione eſt aduertendum, quod ſola tria vitia poſſunt in accuſatione contingere, quæ in iure vocantur calumnia, prænaricatio & tergiuerſatio. Pro quorum intellectu ſunt hi termini explicandi. Calumnia eſt accuſare aliquem falsò ex propoſito, & ſcienter. Prænaricatio eſt abſcondere crimina vera ſceleratis hominibus fouendo. Tergiuerſatio eſt propoſita accuſatione, ab ipſa deſiſtere, prout explicat D. Th. de quibus ſtatim art. ſeq.

D Th. 2. 2. q. 68. ar. 8.

ARTICVLVS V.

Vtrum calumniatores, præuaricatores, & tergiuerſatores peccent in accuſando mortaliter.

RESpondeo dicendo, primò. quod qui falsò ex propoſito accuſant, peccant mortaliter, ſicut ille; qui falsò teſtificatur, & tenentur ad omnia damna, quæ ex tali accuſatione accuſato proueniunt, & etiam peccat mortaliter accuſans delinquentem, quem ſecretò ſcit tale peccatum commiſiſſe: crimen enim, quod probari non poteſt falsò impoſitum cenſetur, & qui tale crimen accuſat, exponit ſuam famam periculo, cum pro falſario, & calumniatore, non probato crimine, poſſit iudicare, & exponit ſe periculo incurrendi pœnam talionis, & licet ſe non tali pœnæ exponat, ſiquidem non eſt in vſu, prout ait Soto *d*, exponit ſe aliis multis, quæ calumniatoribus imponuntur: dixi (ex propoſito) quando cum bona fide accuſat alquem de aliquo crimine, quod putabat commiſiſſe, calumniator minimè debet nuncupari, licet ex dicta accuſatione damni cauſati ad reſtitutionem teneatur.

d Soto de deteg. ſec. men. 2. q. 5. con. 6. iux. fi.

Quantum ad præuaricatores, dico ſecundò quod duobus modis contingit præuaricatio. Primo quando quis in exteriori accuſat reum, ſed in interiori fauet purgationes ſatis friuolas acceptando. Secundo autem modo quando ſubticet crimina grauia, quæ contra accuſatum proponi poterant, & alia leuia, & parui momenti inculcat, qui hoc modo iudicium præuaricantur non eſt dubium, quod in laqueum incidat diaboli, prout colligitur ex traditis à Soto *e*, & Nauorro. Quantum verò ad tergiuerſatores dico tertiò, quod accuſator faciens pactum relinquendi accuſationem alicuius criminis grauis cum damno Reipublicæ, aut tertij, peccat mortaliter, ſiquidem facit cõtra id, quod iuſtis cauſis ſuadentibus in iure *f* eſt præceptum. Dixi (cum damno Reipublicæ, aut proximi.) nam ſi talis conuentio ſine damno Reipublicæ, aut proximi, aut ſine ſcandalo fiat, non video, cur de peccato mortali arguãtur, cum prohibitio dicti iuris principaliter reſpiciat damnum Reipublicæ, aut proximi, & ſcãdalum vitare intendat, prout affirmat *g* Nauarrus qui addit ſemper eſſe peccatum dictam facere conuentionem cum præiudicio graui & mendacio pernicioſo, vt ait D. Th. *h* & etiam erit peccatum, quando ab accuſatione deſiſtitur etiam iniuſta, accepto aliquo dono: ſed in his nolo ampliùs immorari, ne moleſtus ſim lectori, & vt ad alia in praxi regularium magis frequentia accedamus.

e Sot. vbi ſu. Nau. c. 25. n. 30.

f l. tráſigere. c. de tranſa.

g Nau. in manual. c. 25. nu. 32.

h D. Th. 2. 2. q. 69. ar. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas.

RESpondeo dicendo, quod quicunque Iudex etiam inferior reſcindere poteſt accuſationes, quas non iuridicè propoſitas inuenerit; ſicut enim à principio potuit eas non admittere, ſic poſtea poteſt eas omnino caſſare, imo ex officio ad hoc teneri certum eſt, accuſationem tamen iuſtam, ad recompenſandam iniuriam tertio illatam propoſitam minimè reſcindere poteſt, cum ius naturale, Diuinum, Canonicum, & Ciuile alienum ius ab inuito domino auferri, minimè permittant. Dixi (ad recompenſandam iniuriam tertio illatam) poteſt enim Iudex ſuperior, accuſationes ſolum in bonum commune tendentes reſcindere, ſiquidem poteſt iuſtis cauſis id ſuadentibus in ſuis legibus diſpenſare, adeo quod poteſt in aliquo caſu particulari accuſationes in damnum alicuius particularis reſcindere, cum ſecundum ius Princeps poſſit in non magnum alicuius particularis damnum priuilegium alicui concedere. Aduertendum tamen quod Iudex inferior non poteſt hoc abſolutè facere, ſed vtendo epicheia, intelligens rigorem iuris in hoc caſu minimè eſſe ſequendum, præuidens quod ſi tali accuſationi ſilentium non imponatur, magnum inde damnum bono communi euenturum, perturbata Republica, propter eminentiam perſonæ accuſatæ, prout aduertit Caietanus *a*, quem ſequitur Aragon, quod ſummè debent notare Prælati regulares, quando accuſantur aliqui patres graues, ex quorum accuſatione inquietudo maximè aliena à religionib. oritur, præſertim quia in ipſis puniendis, ſumendiſque ſuppliciis, dignitati perſonæ, aliquid à iure deferri ſolet, prout in iure *b* notatur; & in omnibus arbitrariis, oportet aliquando Iudicem ſe habere gratioſum, vt etiam in iure *c* notatur.

a Caie. 2. 2. q. 66. ar. 3. vbi Aragon.

b c. cum beatus. 45. d. c. fina. de tranſact.

c c. conſuluit. de offi. deleg. 2. q. 7. per totum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum laici, & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare.

RESpondeo dicendo legibus eſſe cautum à laicis clericos accuſari minimè poſſe, & ſicut diuerſę familiæ religioſus alium religioſum accuſare non poteſt, ſic neque laici, neque ſæculares monachos accuſatoriè deferre poſſunt; eiuſdem enim fori debent eſſe accuſator & accuſatus, cum accuſator ad pœnam talionis, niſi approbationem præſtiterit, teneatur, vt in ſacris *d* canonib. continetur, quæ quidem pœna à monachorum Iudice in clericos, vel laicos non probantes infligi minimè poteſt. quod fallit, ſi laici vel clerici accuſando ſuam ſuorumque iniuriam proſequantur, vt decernit Speculator *e*. Excluduntur quoque ab accuſando calumniatores, quique aliàs falsò in iudicio dixiſſe conuicti fuerint, quinimò detractores, aut infideles, vt in ſacris *f* canonibus diffinitur, qui licet de accuſatione Epiſcoporum loquantur, generaliter tamen idem in aliis procedere tenent Archidiaconus *g* & Hugo, idq; probatur, quiſquis enim vt maledicus condemnatus eſt, efficitur infamis, vt notat Panormitanus *h*.

d c. 2. q. 3. per totum.

e Specu'at. ti. de reo. circa finem.

f 3. q. 4. ferè per totum ca. detractores.

g Archi. & Hugo in dicto c. detractores.

h Pan. in c. cũ te de ſent. & re iudic.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum accuſator deficiens in probatione, talionis pœna ſit plectendus.

RESpondeo dicendo, quod qui falsò accuſat, & non probat, quod contra accuſatum propoſuit, talionis pœna mulctatur, prout dicitur in iure *i*, & reſoluunt Soto, & Couarruuias; qui dicunt quod hæc lex talionis non eſt in vſu, niſi tantum reſpectu teſtis falſum iurantis in cauſa criminali, vt in quadam lege *k* Tauri ordinatur. Vnde circa iſtam pœnam inferendam debet obſeruari conſuetudo, & leges regni, & prouinciarum. Et in caſibus in quibus debet obſeruari conſuetudo, & leges regni prouinciarum, Et in caſibus in quibus debet obſeruari hæc rigoroſa lex, pœna illius non eſt obſeruanda, ſecundum quod ipſa imponitur, ſed proportionabiliter.

i c. calumniator. 2. q. 3. & c. qui non probauerit l. mulier. & l. quæſitum. ff. de abolit. Sot. vbi ſup. cõcl. 6. Cou. lib. 1. variar. c. 9. f. 567. c. 1.

k lege fin. Tauri.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, quod medium in virtute aliquando ſumitur ſecundum rem, aliquando verò ſecundum proportionem: ſecundum rem, eſt illud, quod realiter eſt medium in illa virtute, vt contingit in iuſtitia, quæ reddit, quod ſuum eſt vnicuique, & hoc eſt mediũ, ad quod reſpicit ipſa virtus diſtributiua, dando decem pro decem. Aliud medium eſt ſecundum proportionem, quod contingit, quando hoc medium reſpicit perſonas, & alias perſonas,

Digitized by Google

nas, quod medium reſpiciunt aliæ virtutes. Non enim poſſumus in virtute temperantiæ ponere mediū reale, & indiuiſibile, ſed debemus neceſſariò ipſum commenſurare proportionabiliter reſpectu ſubiecti circa quod ipſa virtus exercetur. Quo ſuppoſito, dico quod non debet imponi accuſatori falſo pœna talionis, quæ ſecundum rem accuſato debebat imponi; ſi enim plebeius intulit iniuriam Regi non ſufficit, quod Rex iniuriet ipſum plebeium, nec econtra: Debet igitur pœna talionis commenſurari ſecundum qualitates accuſatoris & accuſati, iuxta doctrinam Ariſtotelis.

QVÆSTIO VIII.

De correctione fratrum, quantum ad correctionem fraternam, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſeptem.

1 *Quo iure ad correctionem fraternam teneamur.*
2 *Vtrum correctio fraterna obliget omni tempore, & loco.*
3 *Vtrum exiſtens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem.*
4 *Vtrum correctio fraterna ſit neceſſariò coram duobus teſtibus exhibenda.*
5 *Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ.*
6 *Vtrum Prælati teneantur cum periculo vitæ fraternaliter ſubditos corrigere, quos ſciunt deliquiſſe.*
7 *Vtrum teneamur ante accuſationem, aut denunciationem, corrigere fratrem delinquentem.*

ARTICVLVS I.

Quo iure ad correctionem fraternam teneamur.

RESpondeo dicendo, quod iure naturali, & Diuino, & poſitiuo omnes obligantur corrigere fratres, quando vident eos peccantes. Hæc eſt omnium ſententia, & non ſolum tenentur corrigere peccata futura, ſed etiam præterita, quod præceptum obligat ad correctionem cuiuſcunque peccati mortalis, cum eius finis ſit ſalus ſpiritualis proximi, quæ quocunque peccato mortali deperditur, & attento quod peccato veniali charitas minimè deperditur, ſalus ſpiritualis proximi minimè impeditur per ipſum, per conſequens ceſſat hoc charitatiuum præceptum; quod tamen intelligendum eſt niſi ipſum peccatum veniale diſponat ad peccatum mortale; ratione enim huius periculi, correctio cadit ſub præcepto. Hæc concluſio eſt Soti, quem ſequitur *l* Nauarrus.

l Nau. in c. inter cætera. p.3.co.56.

ARTICVLVS II.

Vtrum correctio fraterna omni tempore, & loco obliget.

RESpondeo dicendo, quod correctio fraterna non obligat in omni loco, & tempore, ſed ſolum quando ſaluti ſpirituali proximi conuenit; cum enim hoc præceptum ſit affirmatiuum, non obligat ſemper, & pro ſemper, ſed ſolum in illo tempore & loco, in quo poteſt fieri correctio, ita vt ſpiritualiter proficiat correctio. Vnde vt debitè fiat ſex circumſtantiæ requiruntur. Tres ſe habent ex parte corrigentis, aliæ tres ex parte correctionem recipientis, quas refert *a* Gerſon. Prima quod habeat cognitionē peccati. Secunda, quod cum ſpiritu ſanitatis fiat. Tertia, quod fiat loco, & tempore opportuno. Aliæ tres ex parte correcti ſunt; Prima, quod eius peccatum ſit mortale, aut veniale diſponens ad mortale. Secunda, quod ſit in eo ſpes emendæ. Tertia, quod non expectetur aliud tempus opportunum. At oportet prius explicare primas tres conditiones, & de aliis tribus ſecundo loco collocatis verba faciemus. Circa primam conditionē ex parte corrigentis aduertit *b* Adria. quod ad hoc, vt aliquis ſit obligatus ad corrigendum neceſſe eſt, quod habeat cognitionem peccati etiam incerti probabilem, quod tamē tantū procedit, quando ex omiſſione talis admonitionis poteſt graue damnum corrigendo ſuccedere. At quando huiuſmodi periculū non timetur, non eſt neceſſarium facere huiuſmodi denunciationē, exiſtenti ſolum probabili cognitione peccati propter pœnam, quæ ex tali admonitione correcto ſuperueniet, ratione cuius iracundia contra admonentem potiùs commouebitur, quàm emendabitur.

a Gerſo. tract. 24. de correc.

b Adrian. li. 4. de correct.

Circa ſecundam conditionem lenitatis, quæ ſpiritum præ ſe fert, aduertendum quod hæc conditio maximè eſt neceſſaria, præſertim cum inferior corrigit ſuperiorem; veluti ſi ſubditus vellet corrigere ſuum Prælatum: in occulo enim hæc admonitio debet fieri, aggrauando crimen cum debita reuerentia, & potentibus id efficere patribus qualificatis, & ætate, & religione antiquis: ſignum maximæ præſumptionis eſt, ſi id Neophytus, aut non tam antiquus in religione vellet efficere, vt poſt D. Tho tenet Aragon *c*.

c Arag. 2. 2. q. 35. ar 4. pa. 806. co. 1.

Circa tertiam conditionem, quæ eſt commoditas, debet conſiderari, quod exiſtentibus perſonis magis idoneis ad hoc munus correctionis peragendum minus idoneus ad id minimè tenetur, ſi magis idonei ipſum munus ſubire nō recuſant; ſi enim id efficere nolunt, minus idonei, ad id iure optimo obligantur, prout omnes poſt D. Th. *d* aſſirmant. Vnde illud, quod diximus de ſubdito reſpectu ſui Prælati, ſcil. quod tenetur ipſum, vt decet humiliter admonere, debet intelligi, quando alij maioris auctoritatis non inueniuntur, qui velint correctionem fraternam peragere. Explicatis igitur his conditionibus, quæ ſe tenēt ex parte corrigentis, reliquū eſt, vt ad explicationē aliarum trium, quæ tenent ſe ex parte correcti, deueniamus.

d Omn poſt D. Th. 2. 2. q. 33. ar. 2.

Quantum ad primā, quod ſcil. materia correctionis debet eſſe peccatum mortale aut veniale, in quo poſſit eſſe periculum ad mortale iam remanet ſupra ſatis explicata.

Quantum ad ſecundam, quod ſcil. ſit ſpes emendæ notandum eſt, quod ille, qui veroſimiliter credit ſua correctione nullum damnum allaturum licet dubitet de ſpirituali profectu, obligatur tamen ad eā exhibēdam. Hæc doctrina eſt contra Caiet. *e* quam poſt Adr. tenet Soto, & eſt ſenteutia D. Chryſ. licet enim dubitetur de emenda alicuius, ſicut non eſt licitū pro illo deſinere orare, ſimiliter nō eſt licitum ceſſare à correctione ipſius. cùm vnū, & alterū ſit quoddam ſpirituale ſubſidiū: verum eſt tamen, quod qui dubitat, an correctio bono cōmuni præiudicet, ad id minimè obligabitur. Ex quo colligitur, quod ſi ſubditus certò ſcit correctione Prælatum potius iraſci, quàm ſpiritualiter proficere, ita vt, iracundia commoto, tota monaſterij cōmunitas inquietudinem maximam patietur, nullatenus ad eum corrigendum aſtringetur, prout D. Th. *f* explicat & fatetur. Et conſequenter etiam infertur, quod dubitans, an correctione proficiet ſpiritualiter fratrem ſuū corrigere minimè tenebitur, cùm in hoc caſu particularis finis, ſcil. emenda proximi deficiat. Summo autem opere notandum venit, quod quando peccatum cōmiſſum in damnum Reipu. aut tertij, redundat, velut ſi quis pararet inſidias ad occidendum proximū, obligat lex charitatis certiorem facere aliquem potentē tale facinus impedire, indè nullo malo inſidiatori præueniente, imo maximo cōmodo ſpirituali inde ſecuto, ſi corrigi voluerit. Vt licet ſit certus, quod correctio nihil proficiet, inſtat nihilominus obligatio corrigendi, cum ex ea ipſe correctus ſatis videat ſuam machinā malitioſam fruſtrari: imo in hoc caſu obligat denunciatio, ſi teſtes ad id comprobandū poſſunt ſuppeditari, cum bonum commune, & proximi ſit ſemper præ oculis habendum: quod bonum commune, & ſpiritualis profectus nos vrget, vt poſtpoſita quacunque proximi corrigendi cōturbatione, & inde ſecuta infirmitate, ad corrigendum ſpiritualiter fratrem accedamus: nam bonum animæ omnibus aliis præponderare certum eſt.

e Caiet. ver. correc. fratern. Adria. in 4. de correc. fratis ar. 3. Soto de d eteg. ſecr. mem. 2. q. 13. con. 4. D. Chry. hom. 44. ſuper 1. ep. ad Corint.

f D. Th. d. q. 33. ar. 2. ad 3.

Quantum

Digitized by Google

Quantum ad tertiam conditionem ſcilicet, quòd expectetur aliud tempus opportunius, eſt notandum, quòd ſi ex dilatione correctionis nullum aliud ſequatur damnum, quàm perſeuerãtia delinquentis in peccato, vſque dum ab aliquo corrigatur, bene poteſt correctio in aliud tempus opportunius dilatari, præſertim ſi præſumatur, quòd in hoc caſu conuertetur peccator cum maiori cautela, cum iam cognouerit eius fragile figmentum in ſuis malis moribus perſiſtens, prout tenet Aragon *g*.

g Arag. 2. 2. q. 33. q. 2. pa. 793. con. 1. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum exiſtens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem.

Reſpondeo dicendo, quòd ſi exiſtens in peccato poteſt corrigendo fratrum ipſum ſanare ſpiritualiter, poteſt & debet in tali caſu correctionem præſtare, cum poſſit in peccato exiſtens præſtare actum idoneum ad huiuſmodi profectum. Ita D. Tho. *b* At ſi ratione ipſius peccati ſcit correctionem eſſe fruſtratoriam, nullatenus ad corrigendum obligabitur, ſi ipſe fuerit vir particularis, neque tenetur conuerti ad Dominum, vt ſic ipſum ſpiritualiter corrigat; ſicut prodigus non tenetur perquirere diuitias ab eo paupere prodigo diſſipatas, ad commodiùs ſubueniendum, etiam ſi grauis ſubuentionis neceſſitas exiſtat. Ita cum communi frater Ludouicus Lopez *i*. Dixi (ſi eſt homo particularis) nam ſi ſit Prælatus, & ſuperior, & conſtet ex ſua bona vita ſubditos ſpiritualiter profectum iri, ad hunc effectum neceſſariò tenebitur. Ita Soto *k*, & Aragon. Quæ tamen dicta ſunt, ex ſententia doctiſſimorum virorum locum minimè habent in his, qui alicuius præcepti decalogi habent inuincibilem ignorantiam, veluti ſi quis ignoraret ſimplicem fornicationem eſſe peccatum: quicunque enim, licèt priuata perſona, ad corrigendum eum aſtringetur, licet intelligat ſpiritualiter minimè profecturum, non enim poteſt ſimilis ignorãtia contingere ſine aliqua magna Dei irreuerentia, & ſine graui Reipublicæ Chriſtianæ damno, vt tenet *l* Aragon.

b D. Th. 2. 2. q. 33. art. 5.

i Lopez in ſuo inſtruc. conſc. 1. p. 16. num. 135.

k Soto de de tegen. ſecr. memb. 2. q. 3. Arag. vbi ſup. n. 44.

l Arag. 2. 2. q. 31. art. 2.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum, vt proficiat correctio fraterna, ſit coram duobus teſtibus exhibenda.

Reſpondeo dicendo, quòd ſi proximus non fuerit correctione emendatus ſecretò, ſi ipſa correctio profutura coram vno vel duobus teſtibus exiſtimatur, coram ipſis intimari poteſt, & debet, prout Chriſtus Dominus *a* ordinauit; quod procedit etiam ſi dicti teſtes delicti ſint ignari, & ſit notorium ſolùm corrigenti, cum Euangelium iſtam formam denunciationis præſcribens de peccato ſecretò loquatur, dicens: *Si peccauerit in te frater tuus*, quod, vt explicat D. Aug. *b* ſignificat, ſi contigerit fratrem tuum peccare, ita vt tu peccati ſolus ſis conſcius. Neque obſtat, quòd hoc modo infamabitur delinquens; ſpiritualis enim ſalus bono temporali famæ debet præferri, quam ſpiritualem ſalutem Chriſtus Dominus intendit præcipiens dictam correctionem coram vno vel duobus teſtibus peragi, vt ſic confuſus peccator, & de delicto ſuo conuictus, ad vitam meliorem reſurgat. Hæc eſt communis omnium opinio, quam poſt alios tenet *c* Corduba, Bannes, Petrus à Nauarra. Aduertant tamen charitatiui Chriſtiani, quòd non ſolum vna vice, ſed etiam aliis iteratis vicibus tenentur dictam admonitionem præſtare, cum gutta cauet lapidem, antequam ad manifeſtandum dictum coram dictis teſtibus accedant, quæ quot ſint arbitrio boni viri relinquuntur, vt Doctores ſuperiùs allegati affirmãt. Verum eſt tamen quòd ſi certò ſciatur iteratas correctiones non profecturas, ſtatim dicti teſtes ſunt adhibendi; maius enim malum eſt, quòd peccator per ſpacium temporis in ſtatu peccati mortalis inſordeſcat, quàm malum infamiæ quod ex manifeſtatione dicti peccati coram duobus, aut tribus pati continget. Aduertant deinde, quod ſi etiam ſciatur, quòd proximus dictis admonitionibus coram teſtibus peractis non emendabitur, imò erit obſtinatior, & ad alia peiora peccata proſiliet, ſi de eo coram Prælato denunciet, melius erit tunc tacere, ipſumque Deo, qui ex lapidibus poteſt ſuſcitare filios Iſrael, commendare. Verum eſt tamen quod Panormitanus *d* tenet, quod etiam in hoc caſu manifeſtandum erit tale peccatum, quod ego libenter reciperem in caſu, quo dictum peccatum eſt Reipublicæ, aut alicui communitati præiudiciale, aut eſt ſimplex fornicatio ſecreta, continuata ab aliquo religioſo, quæ poteſt pro tempore ſcandalum generare ad notitiam multorum deueniendo, prout aſſerit *e* Aragon. Aduertant inſuper, quòd deficientibus teſtibus idoneis, coram quibus debet fieri correctio, coram Prælato delinquentis debet fieri admonitio dicta, ſi intelligatur profutura, attento quòd vulnus fratris aliter minimè poteſt curari; & tunc non erunt teſtes idonei, quando timetur quòd ſecretum minimè ſeruabunt, ſed in hoc ſint cauti ipſi corrigentes; ſemper enim quoad fieri poteſt, debet fieri correctio coram teſtibus ſi magis intelligatur proficere coram ipſis facta, quàm ea, quæ coram Prælato: cùm illa quæ coram teſtibus efficitur, ſua vi ſit medium ad ſalutem ſpiritualem proximi indagandam, cùm magis velint ſubditi coram teſtibus, quàm coram Prælatis, etiam vt patribus, eorum crimina reuelari. At ſi intelligatur, quòd correctio corã Prælato habita magis proficiet, & homo ſit ſpectatæ virtutis, & prudentiæ, & quòd viſceribus charitatis ſuſpiciet delinquentem, & quòd negotio piè, & prudenter ſe habebit, licitum eſt ad ipſum prætermiſſis teſtibus recurrere; nam his circunſtantiis concurrentibus, videtur hoc ſuauiſſimum & facillimum medium magis, quàm adhibitionem teſtium, eligendum. His tamen non concurrentibus omnibus diſſuadeo, ne ad Prælatos etiam, vt patres accedant, cùm aliquando hi, qui erant ſubditi, & cõuerſando videbantur benigni, & manſueti, poſtea autem Prælati volunt magis videri iudices rigoroſi, quam patres viſceribus charitatis zeloſi.

a Matt. 5.

b c. ſi peccauerit, 2. q. 1.

c Cordu. in annot. ad Soto. memb. 2. p. 4. con. 6. Bannez 2. 2. q. 33. art. 8. ad 1. Nauar. de reſt. lib. 2. c. 4. n. 261.

d Panor. in c. nouit. de iud.

e Arag. 2. 2. q. 33. art. 8.

ARTICVLVS V.

Vtrum correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ.

Reſpondeo dicendo, quòd qui intelligit fratrem in peccato mortali vitam finituram niſi ab eo fraternaliter corrigatur, cum periculo vitæ tenetur iſtud charitatiuum medium interponere, ſiquidem Dominus noſter IESVS CHRISTVS animam ſuam pro ouibus ſuis poſuit. Quod intelligitur, quando videmus fratrem in articulo mortis, & ſcimus ipſum ſpiritualiter moriturum. Ita tenet Corduba *f* contra Sotum, quòd eſt adeò verum, vt dicat Nauar. *g* ſequens Adrianum, quòd vnuſquiſque obligatur ſuum corrigere proximum cum periculo vitæ, quando videt eum in periculo mortis conſtitutum, & æternaliter moriturum, etiamſi eius peccatum ab ignorantia affectata, aut fragilitate oriatur, dummodo tamen à malitia non procedat: ad modum quo quis tenetur ſuccurrere infanti, quem ſine Baptiſmo videt ab hac vita diſcedere. Hoc enim poſtulat charitas, quæ obligat poſtponere vitam corporalem propter vitam proximi ſpiritualem in extrema neceſſitate exiſtentis. Quod eſt ſequendum, licet Soto teneat, quòd non tenetur quis cum periculo vitæ vitam ſpiritualem dicti infantis procurare.

f Corduba ſuper Soto. de tegẽ. ſecre. memb. 2. q. 2. con. 6.

g Nau. 14. in man. n. 23.

Verum eſt tamen, quòd ſuprà dicta non habent locum in neceſſitate non extrema; nemo enim in graui neceſſitate tenetur hæc cum tanto periculo præſtare, cùm in nõ extrema neceſſitate remaneat tempus, quo

Digitized by Google

aliis modis bonum ſpirituale proximi poſſit prouideri. Vnde in aliis caſibus vltra extremam neceſſitatem ſolùm peccabunt venialiter hæc opera miſericordiæ non præſtantes, vt affirmat Corduba *h*, peccabunt tamen mortaliter, etiam in nõ extrema neceſſitate hæc non præſtantes, ſi ex negatione huiuſmodi correctionis, proximum in mortali peccato moriturum, præuiderent: quod intellige, dummodo graue detrimentum, famæ, & vitæ ex præſtatione huius correctionis ſibi non prouematt, cùm hoc ſit præceptum obligans ex charitate, & etiam in graui neceſſitate non debemus ad ipſum cum tanto periculo aſtringere corrigentes, prout affirmat Soto *i*.

h Cord. vbi ſup.

i Soto vbi ſup.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati teneantur cum periculo vitæ corrigere fraternaliter ſubditos, quos ſciunt deliquiſſe.

RESpondeo dicendo, quòd ſecundùm opinionem doctorum affirmantium Prælatos non ſolùm ex lege charitatis, ſed etiam ex lege iuſtitiæ teneri fraternaliter corrigere ſuos ſubditos, etiamſi eorum peccata non procedant ex ignorantia: clarum eſt, quod dicti Prælati tenentur cum periculo vitæ huic obligationi correſpondere: ita tenet Soto *k*, qui addit, quod ex eo quòd Prælatus eſt obligatus corrigere ratione ſui officij ſuos ſubditos, eſt etiã aſtrictus ſub peccato mortali in tempore opportuno expurgare ſuam Rempublicam à cõſuetudine etiam leuiter iurandi, & ipſum abſtrahere ab aliis cõſuetudinibus committendi peccata etiam venialia. Nam peccata venialia, quando frequenter committuntur in Republica, etiamſi notabile damnum ſingularibus perſonis non cauſent, ipſi tamen Reipublicæ, & bono communi afferunt nocumentum non paruum; deluſtratur enim Reſpublica his malis aſſuefacta, & ne deluſtretur, Iudex ex officio ad eam ab his purgandam aſtringitur. Quod ſi verum eſt, heu Prælatis in iſthæc exequenda negligentibus. Ad noſtri igitur articuli reſolutionem deuenientes dico, quod cum ſecundum Caiet. *a* teneantur Prælati corrigere ſuos ſubditos fraternaliter ex charitate, & non ex iuſtitia, cum in correctione fraterna non ſe habeant, vt Prælati, ſed vt priuatæ perſonæ, clarum eſt non eſſe ipſos ad eam præſtãdam cum periculo mortis, aut alio graui, aſtringendos.

k Soto vbi ſup. mem. 2. q. 1. c. 6. & p. 3. q. 3.

a Caiet. 2. 2. q. 33. ar. 2. & ibi Arag.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teneamur ante accuſationem, aut denunciationem corrigere fratrem delinquentem.

RESpondeo dicendo, quod ſi is, qui accuſat, poteſt probare id, quod intendit accuſando, nõ eſt ante accuſationem præmittẽda correctio fraterna, ſiue bonum particulare, ſiue bonum commune accuſator præ ſe ferat: quod intelligitur, ſi aliter bono particulari, aut bono communi prouideri non poteſt. Ita Syluest. *b* & Caiet. ſecundum hoc debent intelligi tradita à Nauarro, & à Driedone; ſi enim alio modo poteſt fieri ſatisfactio, & bonum commune prouideri, non boni particularis, aut communis intuitu, ſed odio, & animo inordinato, cenſetur interpoſita accuſatio. Imò addit *c* Corduba quoddam, quod mihi ſatis probabile videtur, quòd etiam ſi bonum particulare, aut commune adſit, non eſt proponenda accuſatio, antequam correctio fraterna procedat, vt hoc modo bono ſpirituali proximi meliùs, & ſuauiùs medeatur, quod ante mentis oculos habendum eſſe ſemper charitas vrget nos. Si verò ex accuſatione, nihil aliud quàm correctio delinquentis intenditur ab accuſante, tenetur ipſe accuſans præmittere fraternam admonitionem; ſi enim ad eam minimè teneri fateamur, contra charitatem aliquid moliri neceſſariò affirmare debemus, quæ omnia media ad ſalutem ſpiritualem proximi tentanda proclamat. Et ius Canonicum ex Euangelio docet hanc veritatem, præcipiens, ne pœna excommunicationis, niſi contumax feriatur. Hæc ſententia eſt *d* Duran. & Cordubæ, quæ ſequitur Petrus à Nauarr. qui addit, quòd non condemnaret, ſine dicta correctione accuſantem, ad reſtitutionem famæ reſpectu dictæ accuſationis amiſſæ, & ad ſatisfactionem omnium damnorum faciendãm, ſi peccatum accuſati eſt peccatum commiſſum contra accuſantem: difficiliter enim poteſt grauatus, & iniuria commotus ſupergrauari, ad correctionem fraternam faciendam nullum commodum ex accuſatione reportare intendens. Cætera autem quæ pertinent ad viſitationem, videbuntur in tertio tomo, in quæſtione de viſitatione.

b Syluest. verſ. accuſat. qu. 3. Caie. 2. 2. qu. 33. ar. 7. Nauar. c. 8. n. 10. Drie. de liber. Chri. c. 10.

c Cordub. de detegen. ſecret. memb. 2. q. 6.

d Duran. in 4. d. 19. Cord. in addit. ad Sot. de detegend. ſecre. membr. 2. q. 5. con. 4. Nauar. li. 2. de reſti. c. 4. nu. 255.

QVÆSTIO IX.

De correctione fratrum, quoad teſtes ſingulares, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.

1 *Quando dicuntur teſtes ſingulares.*
2 *An ſi duo, vel tres, vnus poſt alterum ſucceſſiuè viderint per foramen, per quod ſimul videre non poterant, aliquem delinquentem, ſint teſtes ſingulares, an conteſtet.*
3 *Vtrum teſtes dicantur ſingulares, quando in facto principaliter conueniunt.*
4 *An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnandus.*
5 *Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem.*
6 *Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari, aut torqueri.*

ARTICVLVS I.

Quando dicantur teſtes ſingulares.

RESpondeo dicendo, quòd teſtes dici poſſunt ſingulares in decem prædicamentis. Primò in prædicamento ſubſtantiæ, vt cùm vnus deponit de Paulo, alius de Franciſco, vnus lapide fuiſſe occiſum, alter ferro, ita Baldus *e*. Secundò dicuntur ſingulares in prædicamento quantitatis, vt cùm vnus deponit de decem, alius de quinque; ſunt enim quoad decem ſingulares, quoad quinque, verò concordes; iuxta quandam legem *f*. Tertiò dicuntur ſingulares in prædicamento qualitatis, vt cum vnus deponit de vino albo, alius de rubeo, vel vnus dicit furem nocte deprehenſum, alter interdiu, iuxta quandam legem *g*, vel vnus purè, alter ſub conditione teſtificatur, vt in quadam *h* Decretali continetur. Quartò dicuntur ſingulares etiam in prædicamento. Vbi, vel loci, vt ſi vnus deponat ſub ſchino, alter ſub pino, vt patet de falſo teſtimonio Suſannæ impoſito apud Danielem *i*, & tradit Alexander.

Pro cuius rei explicatione nota, quòd quando falſum, ſuper quo teſtes deponunt, non eſt iterabile, tunc ſi teſtes in loco varij ſint, illa loci diuerſitas inducit contrarietatem, vel incompoſſibilitatem, quia quando vnum falſum proponitur, & ad illud probandum de diuerſo loco deponitur, falſum deponi neceſſe eſt. Verba ſunt Baldi *k*. Secùs ſecundùm eum, ſi factum eſt iterabile, vt conceſſio, tunc loci diuerſitas non reddit eos contrarios, ſed ſingulares, & ſingularitas teſtium diuidit teſtimonium, & lacerat illud, quia omne diuiſum laceratum eſt, & ideo non probat, vt in iure habetur *l*. Quintò dicuntur ſingulares in prædicamento temporis, vel quando, vtpote quando vnus teſtis deponit factum eſſe Kalend. Maij, alter Iunij, illa enim diuerſitas in tempore vitiat dicta teſtium, vt argumento iuris reſoluit Bartolus *m*. Sextò dicuntur ſingulares in prædicamento relationis, vt ſi vnus deponit, quod pater occiderit Ioannem, alius verò quòd filius, vt aliquibus legibus colligitur *n*.

e Bald. in l. teſtium. col. 5 nu. 14. C. de teſtibus.

f l. diem proferre. §. ſi plures. ff. de arb.

g L. furem. ff. ad leg. Cor. de ſicariis.

h c. cum loſſnet. de fide inſtrum.

i Dan. 3. Alex. con. 116 poſtea vol. 1.

k Bald. conſi. 25. punctus. infr. ſcript. col. 1. vol. 3.

l l. teſtium. C. de teſtib. l. ob carmẽ. §. fin. ff. eod. tit.

m c. nihilomi. 3. q. 9. Bart. in l. non ſolum. §. ſed vt probari ff. de noui ope. nunciat.

n l. poſt mortem ff. de adop. l. zenodarus. C. ad Maced. §. inſula. Inſt. de rerũ diui. o.

Septimò

Digitized by Google

Septimò dicũtur ſingulares in prædicamento Situs; vt ſi vnus dicat rem eſſe ſitam in iuriſdictione Salmãtina, alter in iuriſdictione Granatenſi; vel ſi vnus dicit ſitam eſſe propè, alter verò longè, vt in iure *o* habetur. Octauò dicuntur ſingulares in prædicamento, Agere, & Pati, vt quando vnus dicit, quod pars voluit agere, alius quòd egit; nam ſunt ſingulares, cùm aliud ſit agere, aliud vero agere velle, vt dicitur in iure *p*; vel vnus dicit Caium feciſſe homicidium, alter dicit tuliſſe opem, alter dicit mandaſſe, alter conſuluiſſe, argumento eorum, quæ in iure notantur *q*.

o l. amplius. ff. rem ratam haberi.

p l. ſæpe ff. de verb. ſignif.

q l. hoc legatũ ff. de leg. 3.

Nonò dicuntur ſingulares in prædicamento, Habere; vt quando vnus dicit talem habere rem ad propriũ vſum, alter ad communem; vel vnus dicit quod poſſidebat pro domino, alter pro creditore *r*.

r l. Titia. ff. ſolut. mat.

Decimò dicuntur ſingulares in ſenſu; vt ſi vnus deponat audiſſe talem confitentem ſe habuiſſe decem aureos mutuò, alter dicit ſe audiſſe mutuare; hi enim non plenè probant, ſed quoddam faciunt indicium. Ita Baldus *ſ*, & Alexander.

ſ Bal. l. ſi ex cautione. C. de non. nu. pec. Alex. con. 144. quoniã abunde col. 1. vol. 2.

Vndecimò dicuntur teſtes ſingulares in verbis, vt ſi vnus dicit teſtatorem talem hæredem inſtituiſſe, alter verò dicit eundem dixiſſe, ſit hæres, & his verbis vſum. Ita Alexander, vbi ſic dicit, quòd ſi ſit neceſſe probari verba formalia, oportet, quòd in verbis teſtes conueniant, aliàs ſunt ſingulares, vt tenent *a* Socinus, & Cornelius: verum eſt tamen quod non curatur de verbis, ſi ſit inter partes contentio, prout tenet Antonius, quem ſequitur Cornelius. Sed de hoc infrà in quæſtione de variatione teſtium.

a Socinus cõ. 233. in cauſa. vol. 2. Cor. conſi. 113. co. 2. vol. 1.

ARTICVLVS II.

An ſi duo, vel tres per vnum foramen, per quod ſimul videre non poterant, ſed tantum vnus poſt alterum, viderunt quempiam committentem aliquod delictum, an (inquam) huiuſmodi homines ſucceſſiue videntes tale quid, & de eo teſtificantes, ſint cenſendi teſtes ſingulares, an conteſtes, & propterea plenè probantes.

RESpondeo dicendo, non eſſe teſtes ſingulares, ſed conteſtes, & plenè probantes, cùm intra breuiſſimum temporis ſpatium idem delictum continuatum viderint, ac propterea de vno, & eodem numero, actu teſtificentur: neque enim hic præſumitur pluralitas actuum, neq; temporis diuerſitas, ſed potius vnus numero actus, & vna temporis coniunctio. Ita ſcribunt communiter multi inſignes, & antiqui Iuriſconſulti *b*, Iacobus Butrigarius, Iacobus de Arena, Cynus, Salicetus, Baldus, & alij, cum docent prædicto modo poſſe probari adulterium: quod etiam Gloſſa *c*, & Antonius de Butrio, Geminianus, & alij, qui hoc communiter ſequuntur.

b DD. & Bald. in l. teſtium. C. de teſtibus.

c Gloſ. in c. nihilominus in verb. ſimul. 3 q. 9. Antonius de Butri. in c. cum oporteat. de accu. n. 12 in d. c. nihilo.

Neque obſtat, ſi dicatur prædictos teſtes dicendos eſſe ſingulares ex diuerſitate temporis, quia dum vnus videt, alius non videt. Reſpondetur enim, quod ex quo viderunt eundem actum, & in continente vnus poſt alium ſimul vidiſſe dicuntur, neque ſingulares ſunt. Ita præ cæteris notat Iacobus de Arena *d*, & Cynus, & eodem modo poſſumus ad alia reſpondere, ſi quæ fortaſſis obijciantur; adeò hoc eſt verum, ſi actus eſt continuabilis & aliqui vident diuerſis horis, ipſi teſtes ſunt conteſtes: verbi gratia, eadem nocte viſus eſt Clericus in concubinæ lecto ab vno teſte in principio noctis, ab altero media nocte, vel ad auroram: hi enim etiam præſumuntur conteſtes, quia non præſumitur pluralitas actuum, ſed continuitas. Ita Caietanus *e*, dicens quod propter ſingulares teſtes, inuenitur fulminata ſententia multorum Patrum in peccatis religioſorum. Quod ex eo reputabat tolerabile, licet non ſit ſecundum rigorem iuris, quia non tam proceditur inter religioſos ad puniendum, quàm ad ſalutem animæ. Et reuera multa ſunt crimina, præcipuè religioſorum, quæ probari non poſſunt, niſi per teſtes ſingulares, vt eſt ſolicitatio in actu ſacramentalis confeſſionis ad actum carnis, fornicatio extra Conuentum in præſentia ſocij, ingreſſus in domos prohibitas. Quod probatur, nam etiam de iure ſeculari non valet in teſtem contra clericum, & Monachum in cauſa criminali, prout in iure probatur *f*: neque in accuſatorem; niſi ſuam, aut ſuorum iniuriam accuſet; tamen vbi alij teſtes non ſunt, aut eſſe non poſſunt, vt eſt populus, vbi vnus eſt tantum clericus. Laici ſunt idonei teſtes, quoniam, vt veritas habeatur, cum aliter haberi nequeat, concedendum eſt, quod aliàs non concederetur, quòd videlicet recedatur à regulis communibus: nam dato oppoſito fierent clerici, ſoli habitantes, criminoſiſſimi, atque etiam religioſi promiſſa ſibi impunitate. Verum eſt tamen, quod in his, & ſimilibus, quando receditur à regula communi, maior eſt adhibenda prudentia circa perſonam, & opinionem tam delinquentis, quam teſtium conſiderandam, & quod ſi duo conteſtes probant, & conuincunt, ſingulares vt probent plures neceſſe eſt eſſe ita Ouando *g*.

d Arena & Cynus in d. l. teſtium. n. 5. verſ. ſed contra videtur.

e Caiet. 2. 2. q. 70. ar. 1.

f c. de cætero de teſt.

g Ouando in 4. d. 18. & 19. p. 778. & 779.

ARTICVLVS III.

Vtrum teſtes dicantur ſingulares, quando in facto principali conueniunt.

RESpondeo dicendo, quòd teſtes non ſunt ſingulares, imò ſunt conteſtes, & conformes quando in facto principali, in quo negotij ſubſtantia præcipuè conſiſtit, concordant per eadem vel æquiualentia verba, quamuis in aliis minus præcipuis circumſtantijs diſcordent. Cum in iure dicatur *h*, quòd nihil obſtat narrandi diuerſitas, vbi eadem dicuntur, & argumento aliquorum iurium *i* comprobatur, in quibus id notat Salicetus. Et hanc ſententiam non obſcurè affirmat Diuus Thomas, qui ait *k*. *Si vero ſit diſcordia teſtimonij in aliquibus circumſtantiis non pertinentibus ad ſubſtantiam facti, &c. talis diſcordia non præiudicat teſtimonio, quia homines non conſueuerunt circa talia multum ſollicitari, vnde facile à memoria elabuntur.* Hactenus Diuus Thomas, quem per omnia ſequitur Soto *l*. Idem tenet Gloſſa *m*. Alexander, & alij, quos refert, & ſequitur Antonius Gabriel, quibus adde Geminianum, & hoc fatetur Rojas. Imo vſque adeo verum eſt diſcordantiam in minimis quibuſdam non nocere, vt hæc interdum teſtimonium reddant validius. Et ita ait Diuus Thomas dicens, *Quinimo aliqua diſcordia in teſtibus, ſcilicet in circumſtantiis non pertinentibus ad ſubſtantiam facti facit teſtimonium credibilius, vt Chryſoſtomus affirmat ſuper Matthæum, quia ſi in omnibus concordarent, etiam in minimis viderentur ex condicto eundem ſermonem referre, quod tamen prudentia Iudicum relinquitur decernendum.* Hactenus D. Thomas, & idipſum amplectitur Soto *n*, & probat quædam iuris Ciuilis *o* aſt; *Vtrum vnum, eundemque ſermonem præmeditatum attulerunt.*

h c. nihilobſtat. de verb. ſignif.

i l. qui ſententiã. C. de pœn. l. quicumque C. de hære.

k D. Thom. 2. 2. q. 70. ar. 2. ad 2.

l Soto li. 5. de iuſt. & iur. q. 7. art. 2. ad 1.

m Gloſ. in c. 2. de conuerſ. coniu. Gabriel li. 1. commu. concl. 2. n. 64. verſ. & propterea infert. Gemi. in d. ca. nihilom. c. 3. q. 6. Rojas ſingula. n. 5. & ſeq. & in tract. de hære. 7. p. aſſer. 6. n. 127. cum ſeq.

n Soto lib. 5. de iuſt. q. 7. art. 2. ad 1.

o l. 3. de teſt.

ARTICVLVS IIII.

An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnandus.

RESpondeo dicendo, quòd hæc quæſtio partim eſt difficilis, partim verò facilis, quantum ad hoc, quod per teſtes ſingulares nemo eſt condemnandus pœna ordinaria, & quantum ad hoc, quòd nec etiam eſt condemnandus, etiamſi infamia cum teſte ſingulari adiungatur, certum eſt. In quo tamen difficultas verſatur, cùm teſtes ſingulares ſint in dictis, conueniunt tamen in ſubſtantia rei, ſeu in effectu, verùm arbitrio Iudicis relinquatur.

Et quo

Et quo apertiùs intelligatur, obſeruandum eſt multiplicem eſſe ſingularitatem. Quædam eſt obſtatiua; alia verò eſt cumulatina, ſeu adminiculatiua; tertia eſt diuerſificatiua. Ita Baldus *a*, & copioſiùs, & cæteris apertiùs Aymon Craneta, & Albertinus, quo loco refert plures alias ſingularitatis ſpecies, de quibus iam in articulo primo huius quæſtionis ſatis dictum eſt: ſed nunc pro reſolutione noſtri propoſiti aliam accipe diuiſionem.

a Bald. in ca. licet cauſam. n. 15. de proba. & in l. teſt. um. nu. 9. C. de teſti. & nu. 4. Cranet. in tract. de antiq. tempo. par. 4. n. 57. Albor. in c. quoniam. de hæret. q. 16. nu. 38.

Obſtatiua eſt, quando ex dictis teſtium naſcitur repugnantia, aut contrarietas, vt cùm vnus affirmat, alter verò negat, quo caſu dictum vnius aut refringit, aut non probat. Cumulatiua eſt, quando dictum vnius coadiuuat dictum alterius, vt cùm vnus diſponit de facto, alter verò de fama, ſeu vnus de viſu, alter verò de auditu, & vt probat Craneta hæc ſemiplenã facit probationem. Vltima eſt diuerſificatiua, ex qua naſcitur diuerſitas rei in ſubſtantia, vt cùm vnus teſtis dicit vno loco, & tempore, quid factum, alius verò alio loco, & tempore: quo caſu dictum vnius non infringit dictum alterius, imò coadiuuat, & corroborat. Quo ſuppoſito reſoluendũ eſt, quod quæritur in articulo quæſtionis per ſequentes concluſiones. Sit ergo.

Prima concluſio; Per teſtes ſingulares nemo eſt condemnandus pœna ordinaria, nec etiam ſi infamia cum teſte ſingulari adiungatur; quod communi voto receptum eſt, & procedit, non ſolùm quando teſtes ſunt ſingulares ſingularitate obſtatiua; tunc enim nulla eſt difficultas, ſed etiam quando ſunt teſtes ſingularitate cumulatiua. Hanc ſententiam profitetur Ioannes *b* Andreas, Conradus, Brunus, Palatius Rubeus, Simancas, Iulius Clarus, Boetius *c*, Marſilius, Pariſius. Denique vt numeroſas aliorum allegationes omittam, hæc ſententia eſt Angelici Doctoris D. Thomæ, quem ſequitur Soto, qui affert pulchram rationem, quare teſti ſingulari non credatur, in quolibet crimine, cùm reus ſit vitæ ſuæ poſſeſſor & bonorum, & melior ſit conditio poſſidentis, ideo & actoris affirmatio non putatur ſufficiens ad pellendum illum à ſua poſſeſſione.

b Andreas in c. vt offi. in fin. verſi. certum eſt autẽ. de hæreticis lib. 6. Bru. de hæret. lib. 4. c. 9. Pala. Rub. in allega. de hæret. ſi. §. 12. Siman. de inſ. cath. tit. 51. n. 3 & ti. 64. n. 61. Clar. in pract. cri. §. fi. nu. 53. verſi. dixi etiam.

c Boetius deciſ. 342. Pariſ. conſi. 2. li. 4. Mar. con. 109. art. 2. Soto lib. 5. de iuſt. q. 7. ar. 2

Secunda concluſio; Si cum teſte ſingulari adſit fama de crimine, quamuis legitimè ſit probata, non propterea condemnabitur reus. Ita ferè omnes præcitati. Quod probatur, nam in criminalibus ex pluribus imperfectis probationibus non conſurgit vna integra & perfecta probatio, vt colligitur ex Gloſſa *d* quam probant Antonius de Butrio, Marſilius, & Iulius Clarus. Quæ cõcluſio eſt vera quoad pœnam ordinariam imponendam, non autem quoad purgationem inducendam, vel aliam pœnitentiam iniungendam. Ita tradit Repertorium *e* Inquiſitorum.

d Glo. in c. veniẽ. el. 1. ver. illor. Marſ. in prac. de proba. Iarus in pra. crimin. q. 63. verſi. tuſcu.

e Reperto Inquiſi. verſi. teſtes. §. an in cauſa hæreſis.

Pro cuius clariori explicatione eſt notandum, quòd bifariam poteſt quis cõtra ſe habere plures teſtes ſingulares. Primò, cùm duo, vel plures deponunt de diuerſis delictis; item qua de diuerſis locis, atque temporibus, vt quia verbi cauſa, vnus dicit ſe vidiſſe Petrum prima die Maij committere tale delictum, alius verò dicit ſe vidiſſe committere aliud de prima Auguſti. Secundò poteſt quis habere contra ſe duos, vel plures teſtes ſingulares de eodem, aut de eiſdem delictis deponentes, diſcordant tamen in loco, & tempore; vt ſi duo, vel plures teſtes omni exceptione maiores ita ſe habeãt, vt vnus verbi cauſa dicat ſe vidiſſe Franciſcum tali in platea nudiuſtertius, alius vero dicat, quòd nudiuſtertius vidit in ſcholis cõmittere idemmet delictum.

Primum membrum diuiſionis neceſſe eſt enucleare. Pro qua aduertendum eſt, quòd multorum eſt ſententia, ad probandum aliquid in genere, ſufficere teſtes ſingulares, vt v. g. in exemplo poſito, ſi agatur in genere de probando, an Franciſcus faceret tale delictum; ſatis enim eſſet, ait dicta ſententia ſi per teſtes ſingulares de diuerſis delictis, & de diuerſis locis, & temporibus prolatis conuincatur, tunc enim probatum erigit in genere Franciſcum eſſe delinquentem. Ita Iacobus *f* Butrigarius, Salicetus, Baldus, Anania, Alexander, & alij, quos refert Iulius Clarus, Locatus, & Campegius ad Zanchinum. Et hanc opinionem probant multi Iuriſperiti, Philippus Porcius *g*, & fatetur communem Antonius Gomez, & Albertinus, vbi affirmat hanc opinionem forſan in praxi eſſe ſequendam.

f Butrig. in l. Arrian. & Sal. licet. in l. quicunque. C. de hæret. Bald. in l. ult. C. de probat. Anania. c. 1. de probat. nu. 7. Alex. conſ. 241. lib. 1. & conc. 92. li. 1. Cla. in pract. crim. qu. 55. v. dixit etiã. Locatus in opere iudi teſtis. num. 19. Campe. de hæret. c. 13. ver. ſingulares.

g Porcius com. opinio. reg. 34. verſ. contrariam opinionem. Gom. lib. 3. vari. c. 12. n. 12. Albertinus c. quoniã. de hæret. lib. 3. nu. 51. & 52.

At contra prædictam opinionem fortiſſimis rationibus inuehitur Penna in additionibus ad Directoriũ Inquiſitorum Emerici, dicens, teſtibus ſingularibus prædicto modo neminem probari eſſe delinquentem in genere, etiam in cauſis hæreſis. Primùm enim vix intelligi poteſt, quid ſit hominem aliquem eſſe delinquentem in genere: nam & ratio & modus loquendi impugnant hanc ipſam eorum ſententiã; genus enim quid confuſum eſt, incertum, commune, & indeterminabile: & vbi quid in genere probatur, nullum ad certum indiuiduum demonſtratur. Ruſſus nemo delicto poteſt condemnari, niſi duobus legitimis teſtibus ſit conuictus: at qui de pluribus differentibus articulis per teſtes ſingulares conuincitur, non conuincitur legitimis teſtibus. Hanc ſententiam profitentur etiam inſignes Iuriſperiti, Salicetus *h*, Conradus, Brunus, Simancas, & Rojas, cui omnino adſcribendum cenſeo, cum ſit verior & tutior. In cuius confirmationem volo in præſentia adducere verba doctiſſimi Archidiaconi *i*, qui ait, *Vbi tractatur de probando aliquos actus, ex quibus conſtat multiplicatio alicuius rei non ſufficiunt teſtes ſingulares. Vnde ſi volo probare talem religioſum feciſſe miraculum, & per vnum teſtem probo, quod ſanauit vnum Claudum, & per alium teſtem probo, quod illuminauit cæcum, iſti teſtes non probant.* Ita probat Archidiaconus *k*, & Vincentius, & Antonius de Butrio.

Penna in directo. inquiſitorum 3. p. comm. 221 pa. 617. co. 2.

h Salicet. in l. teſtiu, nu. 16. C. de teſt. Brun. l. 4. de hære. c. 9. Siman. de inſt. Catho ti. 64. num. 69. cum ſeqq. Rojas de hære. 2. p. aſſer. 6. n. 142.

i Alex. conſ. 204.

k Archid in c. nec mirũ. 26. qu. 5. & Vincen. in ca. venerabilis. de teſtib. Anto. de Butrio in c. cum oporteat. de accuſ.

Nunc autem reſtat diluendam eſſe quandam magni momenti difficultatem, an videlicet is plenè conuincatur de aliquo crimine, qui duos, aut plures habet teſtes legitimos, & omni exceptione maiores de eodem, aut de eiſdem criminibus deponentes, loco tamen, & tempore diuerſos. Albertinus *l*, Conradus, Butrius, & Simancas ſecuti Salicetum aſſerũt delictum remanere plenè, & perfectè probatum: ſi quis verbi cauſa conuincatur Salmanticæ commiſiſſe quoddam adulterium, & Romæ aliud perpetraſſe. Pro qua opinione affert Simancas rationes non vulgares, tum quia diuerſitas teſtium in aliis, quàm in ſubſtantia, non abrogat fidem eorum; tum quia perinde facit adulter, qui in varijs locis, & temporibus idem repetit adulterium, ac fur, qui id, quod rapuit, & furatus eſt, ſingulis teſtibus oſtendit: tum quia abſurdum eſſet, quòd criminoſus quidam coram ſingulis hominibus totius populi committeret tale crimen, & tamen vniuerſorum teſtimoniis conuinci non poſſet, quod nemo ſanæ mentis probat. Hæc pro ſimili caſu adducit Simancas citatq; Diuum Thomam *m*, & Bartolum pro ſua parte, eorumque potiſſimum fundamentum eſt, locum & tempus externa eſſe, neque plurificare, aut variare ſubſtantiam facti.

l Albert. tra. de cognoſ. aſſer. q. 34. nu. 12. Brunus lib. 4. de hære. c. 9. Simanc. de inſt. cath. tit. 64. nu. 75. & 76. Salicet. in l. teſtium. C. de teſtib. nu. 16.

m D. Tho. 2. 2 q. 70. art. 1. ad 2.

Sed non debuit Simancas pro ſua parte Doctorem Angelicum allegare, cùm ipſe in loco ab eo allegato contrarium prorſus ſentiat. Ait enim, *Ad ſecundum dicendum, quod diſcordia teſtium in aliquibus principalibus circumſtantiis, quæ variant ſubſtantiam facti (puta in tempore, vel in loco, vel perſonis, de quibus principaliter agitur) aufert efficaciam teſtimonij, quia ſi diſcordant in talibus, videntur ſingulares eſſe in ſuis teſtimoniis, & de diuerſis loqui, puta ſi vnus dicat, hoc factum fuiſſe tali tempore, vel loco: alius vero alio tempore, vel loco, non videntur de eodem facto loqui.* Hæc Diuus Thomas cum quo idem ſentiunt Caietanus *n*, & Soto. Et ſentio cum Diuo Thoma teſtes loco, & tempore diſcordes, quamuis de eodem delicto, vel delictis deponant, ſingulares eſſe, adeoque non plenè probare neque ex talium dictis ad pœnam criminis ordinariam imponendam vllo modo eſſe accedendum. Et hanc veritatem videtur probare Leo *o* Papa, de hac enim re ita ſentiens, & differens ita ſanciuit: *Nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quos quidem temporum diuer-*

n Caiet. apud D. Tho. vbi ſup. Sot. lib. 5. de iuſt. q. 7. art. 2. ad 1.

o c. nihilominus 3. q. 9.

ſitas

ſitas ſimul interfuiſſe probibuit. Hæc Leo Papa. Ex quibus infertur, periculoſum eſſe ad voces talium teſtium ſingularium quempiam condemnare, & Suſannæ exemplum apud Danielem *b* ſatis oſtendit etiam ſingulares eſſe cenſendos, nec propterea plenam fidem eis eſſe adhibendam, & ita etiam cognouerunt Rojas *c*, & Penna, & probatur hæc ſententia ſequentibus rationibus, quibus his, quæ pro contraria parte adducuntur, ſatisfacit. Primo, quia ex pluribus diuerſis nunquam conſurgit vnum integrale, prout dicitur in iure *d*. Secundo, quia probationes in ſua ſpecie imperfectæ, in criminalibus ad plenam probationem non coniunguntur, prout fatentur, cum communi, Simanchas *e*, & Rojas. Tertio, quia in Concilio *f* Bitterrenſi ita ſcriptum eſt: *Ad nullius vero condemnationem procedatis ſine confeſſione propria, vel probationibus dilucidis, & apertis; ſatius enim eſt relinquere facinus impunitum, quam innocentem condemnare.* Idem paulo poſt ſanciuit Concilium *g* Narbonenſe in hæc verba: *Ad nullius vero condemnationem ſine lucidis, & apertis teſtimoniis, probationibus, vel confeſſione propria procedatis; ſatius eſt enim facinus impunitum relinquere, quam innocentem damnare.* Hæc ibi. Denique hanc ſententiam ſequuntur viri inſignes, Caietanus *h*, & Soto, aſſerentes, quod tametſi inter religioſos, qui iam ſunt mortui mundo, ob dicta plurium teſtium ſingularium, facinoroſi poſſunt condemnari, propter animæ ſalutem, & fauorem regularis obſeruantiæ: in delictis tamen atrocioribus, vbi ad grauiora ſupplicia proceditur, id locum non habet: & idem voluit Ioannes *i* Rojas: & quando per teſtes ſingulares condemnantur, pœna ordinaria minime plecti debent, prout clare ſentit Soto.

b *Dan. 3.*
d *Rojas de hæret. aſſer. 6 nu. 145. Penna in direct. inquiſit. 3.*
d *l. ſancimus §. ſiquis antē C. de donat. l. vſura. C. de vſuris.*
e *Siman. in Ench. viol. relig. tit. 34. nu. 4. Rojas 3. de hæret. p. 2. aſſer. 6. num. 147.*
f *Conc. Bitter c. 11.*
g *Con. Narbo. c. 23.*
h *Cai. vbi ſup. in art. 2. Soto vbi ſup. art. 2. ad 1.*
i *Rojas de hæret. 2. pa. aſſer. 6. num. 146. & ſeq.*

ARTICVLVS V.

Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem.

RESpondeo dicendo, quod in multis caſibus teſtes ſingulares faciunt fidem. Primo, quando teſtificantur de pluribus actibus habentibus vnam originem, & vnam cauſam, tunc illa origo probatur per teſtes ſingulares: vel quando ex dictis teſtium non reſultat niſi vnum factu, quod deducitur; vt ſi deponit me iuriſdictionem exercuiſſe in cauſa Titij, alter in cauſa Martini, ſinguli enim de iuriſdictione deponunt. Ita Baldus *k*: vel ſi vnus dicit me poſſidere, quia videt congeſſiſſe me frumentum, & alter vinum, hi enim probant poſſeſſionem; vel ſi vnus deponat, quod Titius voluit inuadere caſtrum, alius dicit voluiſſe occupare, alius capere, hi enim probant delictum, vt ait Innocentius *l*. Item ſiquis dicat talem feciſſe conceſſionem in tali cauſa, & alius in alia cauſa; nam hi licet ſint ſingulares, probant conceſſionem in genere, & ita iudicatum fuiſſe in magno quodam Concilio, teſtatur Rebuffus *m*, at in hoc caſu ego talem probationem delicti in genere non omnino reciperem, niſi in cauſis regularium, prout dictum eſt in articulis ſuperioribus, cum eorum punitio ad emendam tantum ordinetur, & obedientiæ Superiorum ſint aſtricti, ita vt mortui mundo dicantur. Tertio, etiam ſufficiunt teſtes ſingulares, quando negotium, & factum eſſet vnum, & connexum; vt ſi quis vellet probare quem eſſe irregularem, eo quod poſt excommunicationem celebrauerit, & vnus dicat audiſſe, *Gloria in excelſis Deo*, alter dixit interfuiſſe, quando in altari dixit, *Agnus Dei*, tunc enim probatum erit factum, argumento *n* cuiuſdam legis, & tenent expreſſe Baldus, & Felinus.

k *Bald. in ca. licet. 2. in fi. de teſt. & in margar. verſ. teſtis. q. 31.*
l *Inno. c. qualiter 2. de accuſat.*
m *Rebuffus de reprob. & ſaluat. teſt. n. 526. in fin.*
n *l. ob carmē §. 3. in fi. ff. de teſtib.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari, aut torqueri.

RESpondeo dicendo, quod licet carcer in religionibus ſit pœna delicti, cum incarcerati priuentur voce actiua, & paſſiua, prout infra in quæſtione de correctione fratrum quoad carcerem dicetur: poſſunt Iudices Regularium per teſtimonium teſtium ſingularium ita induci in credulitatem, vtpote quia teſtes ſunt bonæ vitæ, & famæ viri, vt illis credere oporteat, prout tenet Paulus de Caſtro *o*, & Bartolus ait, quod Iudex poteſt non credere teſtibus, etiamſi ſint conteſtes, pariter ſi conteſtes non ſint, moueri poteſt ex quibuſdam cauſis ad credendum, prout tenet Socinus *p*, dicens quod omnis virtus probationis arbitrio Iudicis ponderatur, & diiudicatur, an ſit ſufficiens, vel non, argumento cuiuſdam legis *q*, & tradit plane Hippolytus, & ſic poteſt iudicare Iudex regularis per teſtes ſingulares monachum ſatis remanere conuictum delinquentem in genere, vt propterea iure optimo ſit in carcerem recludendus, & voce actiua, & paſſiua priuandus. Et cum ex dictis talium teſtium probatorum, & idoneorum magna, & vrgentia naſcantur indicia aduerſus illum, qui vnum, & idem, aut plura, & eadem delicta diuerſis locis, & temporibus dicitur perpetrare, torquendus erit, & ſi nihil fateatur, quia hoc caſu non videtur ſufficienter purgaſſe indicia, aliqua pœna arbitraria erit puniendus. Hoc veriſſimum, & certiſſimum eſt, vbi tantum duo adſint teſtes ſingulares, ſi autem plures, quam duo teſtificantur, grauis fortaſſe eſt difficultas. In qua multorum ſententia eſt, quod cum teſtes ſingulares ad eundem finem tendunt, & plures ſint, & fide digni, ita vt Iudicem adducant ad indubitatam fidem, non debet Iudex multum curare de ſingularitate, ſed ex eorum dictis poterit iudicare, & pœnam ordinariam imponere. Ita in caſu hæreſis tenet Simancas *r*, quod ipſum inſignes Iuriſconſulti profitentur, Cacialupus, Franciſcus Brunus, Socinus, Hippolytus, Marſilius, & Tiraquel. quam opinionem, vt ex ſuperioribus patet, ego non omnino amplector, cum in hoc etiam caſu pœna extraordinaria ſufficere videatur, iuxta menſuram credulitatis, quam dicti teſtes ſingulares poſſunt in iudicum animis generare, & ſiue teneamus, quod per eos poteſt imponi pœna ordinaria; ſiue extraordinaria, quod nullus negat: ex eo tamen colligitur, quomodo iure optimo poſſunt incarcerari, & torqueri monachi ſingularibus tantum teſtibus omni exceptione dignis conuicti.

o *Caſtren. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l. Lucius. ff. de his qui not. īn. infamia. vbi Bart.*
p *Soci. conſ. 37. viſo. vol. 3.*
q *l. 3. §. in mag. ff. de teſtib. Hippolyt. ſing. 114. vulgat.*
r *Siman. de inſti. cath. tit. 64. n. 77. Cacialu. in repet. l. admonendi ff. de iur. iurand. col. 39. verſ. patet igitur. Brun. in tra. de indic. & tortur. p. 1. q. 2. n. 6. Socin. conſ. 252. l. 2. Hippolyt. ſing. 144. & in l. 1. §. ad quæſt. ff. de quæſt. Tiraq. de pœn. tempor. aut remitt. cau. 51. num. 161.*

QVÆSTIO X.

De correctione fraterna, quoad teſtium variationem, in tres articulos diuiſa.

Circa quam tria quæruntur.

1 *Vtrum credendum ſit teſti varianti.*
2 *Quando dicatur teſtis variare.*
3 *Vtrum teſtis varians poſſit torqueri.*

ARTICVLVS I.

Vtrum credendum ſit teſti varianti.

RESpondeo dicendo, quod teſti varianti ab his, quæ prius in iudicio dixerat, non creditur. Ita Innocentius *a*, Bartolus, & Baldus, Alexander aſſirmans communem deciſionem Neapolitanam, Baldus, Ruinus, & Decius, & ſi contrarius ſit in eadem depoſitione, clarum eſt, quod non ſtatur tali dicto, imo reijcitur in totum, tanquam falſum, vt habetur in iure *b*, &

a *Inno. in ca. inter. 2. col. 2. de teſt. Bar. in l. eos. ff. de fal. Bald. in l. geſta. col. 2. C. de re iud. Alex. in l. 2. nu. 13. C. de eden. & conſ. 19 col. 2. vol. 4. dec. in nouo 242. col. penul. Ruinus conſ. 75. n. 8. l. 1. Decius conſ. 189. col. 6.*

re b, & eſt communis opinio. Si vero ſit contrarius in alia depoſitione eiuſdem cauſæ, tunc ait Bartolus c idem eſſe dicendum, quod ipſum tenet Fulgoſius, quia ex quo in ſecundo hoc dicto apparet, quod teſtis eſt falſus, & periurus, lex præſumit idem de prima examinatione. Sed Abbas d tenet contrariũ, ſcilicet, quod imo ſtetur primo dicto, quem ſequuntur Innocentius, & poſt Baldum tenet Alciatus e. Et ſuadetur optima ratione, quia talis teſtis ſubornatus præſumitur à parte, & ſic ſequitur, quod primum dictum eſt verum, alias eſſet in poteſtate teſtis annullare dictum ſuum, & tollere ius quæſitum parti. Et eandem opinionem tenet Aretinus, quando pars, pro qua teſtis ſemel præſens depoſuit, oppoſuiſſe reputaretur, ſecus ſi nihil oppoſuiſſet.

Verum eſt tamen, quod illud primum dictum debilitatur, quia talis teſtis non dicitur maior omni exceptione: & propterea dicit f Cardinalis, quod ad dictum talis teſtis non poſſet deferri iuramentum in ſupplementum probationis, quem ſequuntur Felinus, & Albertinus.

b c. licet cauſam. de proba. l. eos ff. de falſis.
c Bart. in d. l. eos Fulg. in l. qui alio ff. de fi.
d Abbas in c. cum in tua. de teſtib. & ibi DD.
e Alciat. de præſu. reg. 2. præſ. mp. 29. n. 6. & 7.
f Card. in c. venie. col. 2. ex fi. de teſtib. Fel. & Alci. vbi ſup. Alber. in c. 1. de hære. lib. 6. q. 26. num. 72. cum ſeqq.

ARTICVLVS II.

Quando dicatur teſtis variare.

RESpondeo dicendo, teſtem non dici varium ſi continuo ſe corrigat allegando cauſa erroris, & correctionis Iudici. Ita Bartolus g, quem ſequitur & refert Aretinus declarans procedere in variatione, in additione, in ſuppletione. Variare autem dicitur, quãdo dimiſſus à Iudice vult mutare, & mutat ſententiam, vt ait Ferminianus h poſt Baldum, qui ait, quod poſtquam teſtes depoſuerunt, debet iterato eis legi dictum eorum, vt per lectionem d. poſitio compellatur, & tollatur error. Quam ſententiam ſequitur Felinus. At Bocius i credit opinionem Bartoli eſſe veriorem ſimpliciter, ſcilicet, quod dum teſtis examinatur, & poſt ante dimiſſionem, nõ ſit licita variatio, niſi iuxta modum per eum traditum, & ideo ait, quod quando teſtis in continenti ſe corrigit, non ſtatur correctioni ſimpliciter, ſed debet Iudex attendere modum correctionis, & ſic loquitur, & in ipſo actu, & poſt, antequam fuerit dimiſſus, & Iudex debet diligenter attendere modum, & cauſam correctionis, & niſi cognoſcat eum poſſe incontinenti ſe corrigere, incidit in ſuſpicionem, & vacillationem, argumento cuiuſdam legis k, & ſic dicit, quod incontinenti ſe corrigere dicitur quando nondum exiuit à conſpectu Iudicis, & antequam alloquutus fuerit partem, niſi aliud velit qualitas perſonæ. Et nemini dubium eſt, quin incontinenti dicitur, imo multo magis dum teſtis examinatur, & ita videtur loqui quædam Decretalis l. Vide optime Aretinum m, qui diſputando, an Bartolus ibi bene loquatur, inquit, communiter ſolet dici admitti correctionem, quouſque non tranſiuit tempus, quo potuit loqui cum parte, & tunc ſine dubio ſecundum communem debet allegari cauſa correctionis, alias vt varius eſt puniendus, vt patet in iure n: quod idem voluit Alciatus o addens, quod debet allegare iuſtam cauſam, vt ſi allegaret obliuionem in tempore, quia illa eſt magis veriſimilis, ſi vero obliuio non eſſet veroſimilis, tunc ſecus eſt dicendum, vt ait Baldus p, ſicut etiam teſtis deponens ſuper non veroſimili, non probat, niſi aſſignet etiam non interrogatus rationem, prout corrigitur ex iure q, & tradit Antonius, & Aretinus.

g Bartol. in l. eos. co n. ff. de falſ. verſ. itẽ oppono Aret. in c. per tuas. col. 2. extra. de teſtibus.
h Ferm. verſ. teſtiũ reperio. verſ. 9. & 10. Bal. in l. fi. ca. plus valet, quod agitur. Fel. in ca. per tuas. co. pen. de teſt.
i Bocius in pr. crim. tit. de tortu. teſt. p. 44 col. 2. nu. 4.
k l. in teſtimonium ff. de teſt.
l ca. præte. de teſt. cognoſc.
m Aret. in d. l. quod quid aſtringend. ff. de ver. obl. col. 11.
n l. eos ff. de falſis.
o Alc. reg. 2. de præſu. præſum. 29.
p Bald. in l. presbyt. C. de epiſc.
q c. ſuper hoc. de renũci. & ibi Antonius Aret. in c. tertio loco ver. pro quo facit. de probati.

ARTICVLVS III.

Vtrum teſtis varians poſſit torqueri.

RESpondeo dicendo, quod teſtis varius in ſuis depoſitionibus non facit fidem, niſi firmet dictum ſuum in tortura; ita ſeruat praxis, vt ait Bocius r, & idem dicendum eſt etiam in clericis, quod ſcilicet, clericus teſtis vacillans, vel ſuſpectus, quod veritatem dicere recuſat, poſſit torqueri. Et hæc eſt communis opinio Canoniſtarũ teſte Follerio s: magis enim peccat Clericus celans veritatem, quam Laicus, quod ſecundum ius Canonicum, corrigens ius Ciuile, eſt tenendum contra Bartolum, prout reſoluit Iulius Clarus t: & idipſum debet dici de monacho teſtificante, & in dictis vacillante. Aduertendum tamen, quod poſſunt ſupradicti torqueri à ſuo Iudice, laicus à Iudice laico, Eccleſiaſticus à Iudice Eccleſiaſtico, Regularis à Iudice Regulari, à quo interrogatur. Notandum eſt, quod teſtis qui, cum dixit extra iudicium, deinde in iudicio deponit contrarium eius, quod extraiudicialiter dixerat, poterit ex hoc etiam torqueri. Ita tenent communiter omnes, vt teſtatur Alexander u, quem refert Turzan. Ait etiam Alexander x, quod in hoc omnes conueniunt, & ita practicare teſtatur Bocius y, & in hoc caſu ſtandum eſt ſecundæ diſpoſitioni factæ in iudicio, prout cum communi contra Bartolum dicentem ſtandum eſſe primo dicto reſoluit Couarruuias z, Menchaca, & Iulius Clarus.

r Boc. in ti. de tortur. teſtiũ nu. 21. in fin.
s Foller. in pr. crs fol. 127. nu. 47.
t Clarus in pra. crim. §. fi. q. 25. n. 5.
u Alex. conſ. 93. circa. fin. li. 1. col. Turzan. in ſua coll. commun. opin. 134.
x Alex. conſ. 25. in fi. lib. 5.
y Bocius ſup. n. 41. in fi.
z Couar. li. 2. var. c. 13 nu. 7. Menchac. controuer. vſu frequen. c. 32 nu. 4. Iulius Clarus in pra. crim. §. fin. qu. 52. nu. 11.

QVÆSTIO XI.

De correctione fratrum, quantum ad perſonas potentes teſtificare, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis ciuilibus, & criminalibus ſuorum monaſteriorum.*
2 *Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint.*
3 *Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales.*
4 *Vtrum, vt teſtificentur monachi, & moniales, ſit neceſſaria licentia Prælatorum.*
5 *Vtrum Laici contra Clericum, & monachum poſſint eſſe teſtes.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis ciuilibus, & criminalibus monaſteriorum.

RESpondeo dicendo, contingere aliquando ſæculares, aut Eccleſiaſticos ciuiliter, aut criminaliter conqueri de regularibus, dicentes ipſis eſſe debitores, & ipſis ad monaſteria accedentibus non mediocrem iniuriam contuliſſe, ratione cuius Prælati regulares ſæpius ad deciſionem cauſæ propoſitæ accedunt. Videndum igitur eſt, prout proponitur in titulo quæſtionis, vtrum monachi in his caſibus teſtes eſſe poſſint. Et videtur, quod non, quia ſecundum communem, quam tradunt a Doctores, & copioſe poſt alios Antonius Gomes, & Simancas, teſtes domeſtici ad teſtificandum ſunt repellendi. Et in quadam lege b partitarum declaratur, quod domeſtici, & familiares, ſeu de domo dicuntur ſeruus, colonus, libertus, aſcriptitius, mercenarius, famulus, & vt breuius dicam, familiares dicuntur, qui viuunt (vt cum noſtris loquar) ad vnum panem, & ad vnum vinũ, vt dicitur in quadam Authentica c tales ſunt, qui viuunt in communi: qua ratione attenta videtur, quod monachi non poſſint eſſe teſtes in cauſis monaſteriorum, nec pro fratribus in cauſis fratrum ciuilibus, aut criminalibus poſſunt teſtificari.

Sed hoc non obſtante non reprobantur, ſi deponant pro monacho etiam ſui monaſterij, vt ait quædam Gloſſa d, aliquantulum tamen minor fides habetur eis pro qualitate amicitiæ, & fraternitatis, vt ait alia Gloſſa e, quam ſequitur Lanfrancus: & ſic Canonici & monachi de his, quæ in capitulo ſiunt, deponere poſſunt, quoniam per alios facile probari non poſſunt, & habetur in iure f, & tradit Alexander, & idem aſſerit ex identitate rationis in Collegijs, ſeu burſarijs Collegiorum, vnde præſtatio continua alimentorum poteſt probari per burſarios, & cohabitantes in eadem domo, quia

a Doct. in c. in litteris. de teſtib. Anto. Gom. lib. 3. vari. ca. 12. n. 15. Siman. de inſt. Cath. ti. 64. nu. 46. & ſeqq.
b l. 18. tit. 16. par. 3.
c Authen. de monach. §. cogitandum.
d Glo. in rubr. de off. deleg.
e Gloſſ. in §. cogitandum. in verb. teſtiu. in Auth. de monach. coll. 1. Lanfrãcus in ver. teſt. acpoſitiones. col. 29.
f c. venit. 2. in fi. de teſtib. Alex. conſ. 151. repetitus col. 2. vol. 5.

Digitized by Google

mo, quia non ſolent vocari ad hoc teſtes, vt conſuluit Corneus *g*: idem dicendum eſt quando volunt probari ea, quæ fiunt domi, vt expreſſe voluit quædam lex *h* ibi, *Quoniam non facile, quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt*. Vnde illi, qui ſunt de Conuentu, ſuper profeſſione illius, qui repellitur à Conuentu, ſecundũ Panormitanũ *i*, poſſunt teſtificare, quia cum ſit cauſa monaſterij, non dicuntur teſtificari in cauſa propria. Propter quod ait Syluester, quod Prælati Ordinis Minorum poſſunt in hoc caſu experiri in iudicio.

g Corne. conſ. 113. circa cõſ. 2. vol. 1.
h l. conſenſu. §. ſeruus. & §. ſuper plagiu. C. de repu.
i Panor. in c. ſuper. de teſtibus Sylu. ũ; teſtis. n. 1. verſic. nouo familia.

Ex quo colligo non eſſe priuilegium magnũ, quod conceditur ab Vrbano *k* IIII. Ordini Ciſtertienſium, in quo conceditur, *quod in cauſis proprijs monaſteriorum dicti Ordinis, ſiue ciuilibus, ſiue criminalibus, ne ius eorum depereat, liceat monachorum teſtimonijs vti, eaque tanquam iuridica recipienda eſſe*. Quod ipſum conceſſit Iulius II. congregationi Montis Oliueti, & Eugenius IIII. congregationi S. Iuſtinæ, vbi hoc extendit ad conuerſos, & commiſſos dictæ congregationis, & Leo X. congregationi Camaldulenſium extendit etiam ad nouitios. Hæc omnia iure communi, vt patet ex dictis, vide conceſſa; in cauſa enim communitatis collegiati admittuntur ad teſtimonium ferendum, quoniam non facile, quæ domi geruntur, per alienos probari poſſunt.

k Habetur in compen. dicti ordinis.

Circa quam cõceſſionem videtur dicendum, quod etiam quando damnũ, vel lucrum venit ipſis de monaſterio, poſſunt ipſi monachi de monaſterio teſtificari; ait enim *in cauſis proprijs, ſiue ciuilibus, ſiue criminalibus*, quæ verba cum ſint generalia, videntur habere locum etiam in cauſis, in quibus ipſis de monaſterio damnum, vel lucrum obueniret: & ſi hoc eſſet abſolute, & generaliter tenendum, certe magnum tunc foret priuilegium, contra ea quæ communiter notant Doctores *l* dicentes, quod quando damnum, vel lucrum venit ipſis de capitulo, vel collegio applicandum, aut burſarijs; tunc etiam propter inopiam probationis non recipientur. Imputari enim eiſdem debet, cur non vocauerunt teſtes aliquos, qui deponerent: quod ego certe non admitto, nunquam enim præſumitur Papam cõcedere priuilegium contra terminos iuris, quando eius verba, & mens poſſunt in alio caſu, qui non ſit contra ius, facile verificari, in dubio enim Principis mens ſemper præſumitur eſſe talis, qualis de iure eſſe debet, vt notarunt Baldus *m*, & Alexander, & Iaſon. Vnde ſupradictum priuilegium debet intelligi de cauſis ciuilibus, aut criminalibus ſecretis ipſorum monaſteriorum; quando enim cauſæ ſecretæ ſunt expediendæ, vt v. g. electio, tum quia poſſet fieri præiudicium vocando aliquos teſtes de capitulo, illi etiamſi lucrum, vel damnum ſentirent, ad teſtimonium ferendum ſunt admittendi, prout tradunt Felinus *n*, Alexander, & Socinus, qui dicunt tunc demum hos admittendos, quando non fuerunt in culpa in non adhibendo alios idoneos teſtes, ſecus in illis caſibus in quibus poterant teſtes vocari, quod ipſum tenet Rebuffus *o*, & hoc videntur innuere illa verba dicti priuilegij, ibi, *Ne ius eorum depereat*.

l DD. in c. ſuper. de teſtib.
m Bal. in l. ex facto in prin. not. 4. & ibi Al. xan ff. de vulgari. Iaſ. in l. benignius. nu. 35 ff. de legib.
n Fel. in c. veniens. col. pen. de teſtib. Alex. conſ. 77 in cauſa col. vlt. 7. v. Socin. conſ. 17. ſupra n. c. 2. vol. 1.
o Rebuff de repro. & ſaluat. teſtib. n. 60. in fin.

Ex quo concluditur, quod monachi ſunt admittendi ad teſtimonium ferendum in cauſis ciuilibus, & criminalibus ſecretis monaſteriorũ, ad quarum comprobationem non poſſunt vocari teſtes qui non ſunt de monaſterio, etiamſi ex expeditione ipſarum cauſarum damnum, vel commodum ipſis de monaſterio eſſet applicandum, ne propter inopiam probationis ius eorum pereat: at in cauſis ipſorum monaſteriorum, quæ per extraneos poſſunt probari, non debent admitti propter ſupradicta, & ſi propter inopiam probationis ius eorum pereat, ſibi fratres imputent, qui cum poſſent conuocare teſtes extraneos, minime eos vocauerunt. Et ſic videmus, quod quando Conuentus aliquod ius in aliquem confert, de quo fit inſtrumentum, etiamſi adſint omnes monachi conuentuales ſono campanæ vocati, ad firmitatem tamen ipſius negotij teſtes extranei vocentur.

Secundo eſt aduertendum, quod licet hoc priuilegium concedat, quod liceat monachis teſtimonijs vti in dictis cauſis, hoc tamen non habet locum in monachis, qui pro monaſterijs fuerint actores, vel reſponſales, vt in iure habetur, quod ius non infringit prædictum priuilegium, ſicut non tollit, quod iure communi cautum eſt, vt ex dictis ſatis patet. Et aduertendum, quod Eugenius IIII. *Conceſſit Abbati ſancti Pauli extra muros vrbis ordinis ſancti Benedicti, & Conuentuum ipſius monaſterij, fratrum ſuorum teſtimonijs in proprijs cauſis vti, ſiue ciuilem, ſiue criminalem quæſtionem contineant, ne pro defectu teſtium, ius eorum valeat deperire*.

Ita conceſſit Eugenius IIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo, ſeptimo Kalendas Iunij, Pontificatus ſui anno duodecimo, prout refertur in libro priuilegiorum congregationis ſancti Benedicti Portugalliæ, impreſſo Romæ ex typographia Titi, & Pauli Didianis, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo nono *p*.

p fol. 80 eiuſdem lib.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint.

RESpondeo dicendo, quod de iure Ciuili indiſtincte teſtes compelli debent ad teſtificandum, cum officium teſtis ſit publicum in genere, ne taceatur veritas, quæ res eſt ſacratiſſima, & Reipublicæ maxime neceſſaria, prout allegando aliqua iura concludunt Baldus *a*, & Panormitanus; de iure vero Canonico compelluntur in ciuilibus; in criminalibus vero, niſi timore, odio, vel gratia ſe ſubtrahant, & in caſibus exceptis, & alijs, arbitrarium eſt: an compelli in ciuilibus debeant, prout dicitur in aliquibus decretalibus *b*. Quod eſt valde notandum, quia vtrumque ius in ſuo debet ſeruari foro, vt tradunt Doctores *c*, tamen quando veritas aliter haberi non poteſt, in vtroque foro compelli poſſunt, niſi in cauſis ſanguinis, in quibus non compelluntur clerici, vel monachi, neque illi generaliter, qui volunt, vt dicunt Doctores *d*, promoueri: & iuxta ſupradicta debet intelligi quædam conceſſio Iulij II. congregationi Montis Oliueti, qua conceditur, vt ipſi monachi ad teſtimonium ferendum compelli non poſſint. Quod ipſum conceſſit Honorius III. Carthuſienſibus, & Leo X. congregationi Camadulenſium; hæ enim conceſſiones debent intelligi, quod non poſſunt compelli dicti monachi, vt teſtimonium ferant in cauſis ciuilibus, nec criminalibus, niſi quando veritas aliter haberi non poteſt. Nam ſi veritas aliter haberi non poteſt, non eſt dubium, quod compelli poſſunt. Et ita Pius II. congregationi Montis Oliueti illud priuilegium illis limitauit, niſi aliter veritas haberi non poſſit, & tunc ait, quod debent ferre teſtimoniũ in ſuis monaſterijs. Vnde ait Collector *e* compendij Ordinis Ciſtercij, quod hæc limitatio Pij II. tanquam omni iuri conſona, in omnibus ad teſtimonium perhibendum priuilegiatis, intelligenda eſt, vt priuilegio non obſtante, quando aliter veritas haberi non poteſt, compelli poſſint; vt optime poſt Innocentium diſtinxit Panormitanus *f*. Quod ipſum, ait Nauarrus, referens alios, eo enim caſu, cum implicat peccatum, nulla lex, aut priuilegium, aut Princeps eos excuſare poteſt, argumento aliquorum iurium. Arbitror tamen in cauſa ſanguinis minime eſſe compellendos, etiamſi veritas aliter probari non poſſit. Ex his colligitur, quomodo Prælati Regulares, tum ratione iuris Ciuilis *g*, & Canonici, tum ratione obedientiæ, cui ſe monachi aſtrinxerunt, poſſunt compellere monachos ad teſtificandum, tam in cauſis ciuilibus, quam criminalibus aliorum fratrum, cum in cauſis criminalibus eorum, pœna ſanguinis minime imponatur, & cum aliter veritas non poſſit probari, niſi per eos, qui in ipſis monaſterijs exiſtunt, in quibus ea, de quibus eſt teſtificandum, tantum ſciuntur, & percipiuntur, quod articulo primo clarius videbitis explicatum.

a Bal. & Panor. in Ru. de teſtib. cogen.
b c. cũ ſuper. & ca. dilectorum. de teſtib.
c DD. in Cle. diſpendioſ. de iudic.
d Doct. in ca. dilectorũ. de teſtib. cogen.
e Collect. cõp. Ord. Ciſter. tit. teſtu. §. 2.
f Panor. c. 1. n. 2. de teſt. cogen.
g c. fin. de præſcrip. c. Iuliani. c. ſi dominus. 11. q. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum in cauſis criminalibus moniales poſſint eſſe teſtes contra alias moniales.

RESpondeo dicendo, quod de iure Canonico *h* mulieres non poſſunt eſſe teſtes idonei in criminalibus, in quo iure id tradit diffuſe Gloſſa, & diffuſius more ſolito Andreas à Tiraquello, qui ait, nemo de hoc dubitare, præter Philippum *i* Decium, imo etiam ſecundum opinionem aliquorum, de iure Ciuili in criminalibus non poſſunt eſſe teſtes idonei, prout tradit Maranta *k*, & ſic videtur, quod in criminalibus non poſſunt eſſe teſtes moniales contra alias moniales. Sed contrarium hoc non obſtante, eſt tenendum: nam peius eſt, & magis contra canones ſanctorum Patrum quod laici admittantur, & videtur, quod mulieres laicæ etiam de iure Canonico in criminalibus admittuntur in teſtes, quando aliter veritas haberi non poteſt, prout tradit Ioannes Andreas *l*: delicta autem monialium non niſi per moniales poſſunt probari. Eſt tamen aduertendum, quod in illis caſibus, in quibus de iure mulieres admittuntur ad teſtimonium, minus fidei eis adhiberi debet, quam viris, vt optime probat quidam textus *m*, & hoc expreſſe voluit Speculator, quem ſequuntur Baldus, & Salicetus, Abbas, & latiſſime Tiraquellus. Imo ait Decius *n*, quod duæ mulieres non ſufficienter probarent, vt ex dicto earum poſſet quis condemnari, ſed ſi plures eſſent numero, ſupplerent defectum, quod comprobat Maranta aliquibus adductis. At hoc non admitterem in monialibus; licet enim ſint mulieres, ſunt tamen religioſæ timentes Deum, & ita duæ ſufficienter probarent ſi omni alia exceptione maiores fuerunt inuentæ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum, vt teſtificentur monachi, & moniales, ſit neceſſaria licentia Prælatorum.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune Canonicus regularis poteſt à teſtimonio repelli; non enim ſecundum ipſum ius *o* poſſunt poſtulare, quia ſpirituales viri non debent mundanis rebus inuolui, prout ait quædam Decretalis *p*, & quia non habent velle, neque nolle; ſolum enim reſidet in ſuperiori, & hoc idem eſt dicendum de monacho, & alio religioſo, vt conſuetudine, & opinione eſt receptum, teſte Alberto Maleta *q*. Idem concludens in fratribus Minoribus, & alijs mendicantibus cum ſint mortui mundo, & ſic debet intelligi, quod circa hoc determinat ius Canonicum *r*. Cum licentia tamen ſuorum ſuperiorum cõuentualium bene poſſunt eſſe teſtes, prout dicitur in iure *ſ*, & tradit Nepotis de Monte Albano. Et confirmatur: nam ad hoc, vt Clericus ſuum teſtimonium iuſte poſſet proferre, neceſſaria eſt ſui Iudicis Eccleſiaſtici facultas, vt ſeruari de conſuetudine affirmat Franciſcus Mar. *t* quod iuri conſentaneum eſt, quia neque in cauſa ciuili clericus teſtificari poteſt, niſi dicta facultas præceſſerit; tamen ſi de facto ſine licentia deponat, eius teſtimonium non vitiatur, prout tenet quædam Gloſſa *u*, quod ipſum in religioſis aſſerendum eſſe affirmat alia Gloſſa. Aduertendum tamen, quod Abbas *x* tenet, quod non tantum Epiſcopus, ſed etiam alius Prælatus inferior, poteſt dictam licentiam concedere. Quod verum ſentit Salzedo *y* in ciuilibus controuerſijs, non autem in cauſis criminalibus ad tutelam, & defenſam rei accuſati, quia tunc ab Epiſcopo, vel eius Vicario Generali maturo iudicio, & præuia cauſæ cognitione concedenda eſt, non vero ab inferioribus Iudicibus, qui cauſarum criminalium non habent cognitionem, & ait Salzedo, quod hoc iure vtimur. Vnde aduertant Prælati conuentuales, quando ab ipſis petitur prædicta licentia à ſuis ſubditis, quod cum eorum iuriſdictio non ſit quaſi Epiſcopalis, ſicut eſt iuriſdictio Prouincialium, in rigore non poſſunt concedere dictam licentiam ſuis ſubditis in cauſis criminalibus ad defenſionem rei. & ſi apud eos conſuetudo eſt in contrarium ſcientibus Prouincialibus, eo tempore bene eam poſſunt indulgere, cum ex autoritate Prouincialiũ ſtante dicta conſuetudine id faciant, ac tenentur ſummopere aduertere, quanta prudentia, & conſilio eam ſunt daturi, præcipue quia etiamſi religioſi faciant proteſtationem iuridicam, ſi ex eorum teſtimonio ſequatur alicuius mors aut enormis effuſio ſanguinis, aut membrorum mutilatio, remaneāt irregulares, prout in noſtra Summa *a* cum Couarruuia, & communi teneo. Vnde Iudex Eccleſiaſticus, aut regularis in cauſa criminali non debet cõcedere licentiam ad teſtificandum contra aliquem reum, & ſi de facto eam præſtiterint, ipſis obtemperandum non eſt, prout tenent Gofredus *b*, & Innocentius.

h c. mulierem 33. qu. 5. vbi gloſ. Tiraq in tract. de leg. connub. leg. 9 nu. 49.
i Dec. in l. fæminæ col. 5. verſ. 16. de regu. iuris.
k Maran. de ordin. indi. c. 4. nu. 43.
l Andreas in addit. ad Specu. 1. 1. de teſt. §. 1. ver. itẽ quod eſt mulier. Alex. conſ. 4. vt ſub themate. in prin lib. 1. idem in conſ. 29 animaduerſi. col. 4. lib. 2.
m l in queſt. ff. ad leg. Iul. maieſt. Spec. ti. de teſtib. §. poſtquã ver. porro. Bal & Salice. in l. vlt ff. de fide inſt. idẽ Bald. con. 455. quoniam in duobus locis. li. 4 Abb. in ca. forus de verb ſign. & cõſ. 252. quidã in ægritudi. co. 2. lib. 1. Tiraqu. vbi ſup. nu. 57.
n Dec. in l. fæminæ n. 35. de regu. iur. Maran. vbi ſup. nu. 45.
o c. Monach. 16. qu. 1. c. 2. de poſtuland.
p c. nõ magnopere ne Cleri. vel monachi.
q Malet. de teſtib verſi. vlterius videndũ ca. nuper. de teſtib.
r c. 1. in fin. de iurament. cal.
ſ Nepotis de Monte in tract. de teſtib n. 61.
t Frã. Marc. dec. 77. nu 4.
u Gl. vbi Abb. & omnes in c. 1. de iura. cal. Gl. in auth. de monach. §. cogn. col. 1. 9.
x Abb. in d. c. 1.
y Salzed in pract. crim. c. 98. nu. 25.

ARTICVLVS V.

Vtrum laici contra clericum, vel monachum poſſint eſſe teſtes.

RESpondeo dicendo, quod bene licet arguere de clericis ad monachos in hac materia; & ſicut certum eſt, quod laicus non poteſt in criminalibus ferre teſtimonium contra clericum, prout dicitur in iure *c*; ita non poteſt cõtra monachum. Quod tamen ſecundum Abbatem *d* limitatur, niſi delictum, de quo clericus accuſatur, eſſet commiſſum in loco, in quo non eſſent clerici. At Felinus *e* credit, quod difficile iſta limitatio obtinet. Iaſon *f* tamen credit, & ſequitur limitationem Abbatis dicendo, quod quando eſſemus in vno oppido, in quo non reperitur niſi vnus clericus, tunc quia neque actu, neque habitu delictum poteſt probari per alios clericos, laici ſunt idonei teſtes in ſubſidium. At Bernardus *g* Diaz de Lugo ait, quod ſi opinio Abbatis non ſeruaretur, eſſet dare cauſam vel anſam presbyteris, vt ſecure, & impune multa committerent delicta, etiam præſentibus laicis: ideo ait credere opinionem Abbatis ſeruari poſſe, habita prudenti conſideratione, per Iudicem qualitatis perſonæ clerici delinquentis, & teſtium, & delicti perpetrati, & an ille clericus alias ſit inuiſus, aut gratus oppidanis illius loci; & prædictam ſententiam ſimpliciter referendo Abbatem ſequitur Hyppolytus *h* multa in propoſito adducens, ſcilicet, quod vt veritas inueniatur, quando ipſa aliter haberi non poteſt, cõceditur illud, quod alias non concederetur, & propter id receditur à regulis iuris communis. Et ad particularia deſcendendo, non procedit ius *i* ſupradictum in laicis integræ & bonæ famæ, in quibus ceſſat communis ſuſpicio, vt tenet Andreas Siculus *k*, quem ſequitur Alciatus dicens, hoc eſſe diligenter notandum. Aduertendum tamen primo eſt, quod laici non admittuntur ad plenam probationem cõtra clericos, ſed ad indicium faciendum: nam vt ſaltem clerici ſubijciantur torturæ, bene admittuntur argumento eorum, quæ notant Gloſſa *l*, & Bartolus. Item procedit, quando agitur de crimine criminaliter, ſecus ſi agatur ciuiliter, ſecundum Abbatem *m*, & Hoſtienſem, quos ſequitur Maranta. Vnde quando opponuntur crimina contra clericos, aut monachos teſtificantes, ad repellendum eos à teſtimonio, tunc contra ipſos poſſunt admitti teſtes laici, cum talis cauſa ſit ciuilis, non autem criminalis, quia agitur de crimine per viam exceptionis, & non ad pœnam ordinariam, ſed ad repellendum teſtimonium, prout argumento *n* aliquorum iurium probat Abbas, & communis.

Aduertendum inſuper, quod vbicunque ex delicto agitur, vt quis puniatur non pœna ordinaria, introducta pro illo delicto, ſed vt priuetur aliquo officio, vel beneficio, vel adminiſtratione, vel dignitate, illa cauſa dicitur ciuilis, & non criminalis, licet agatur ex delicto. In hoc enim caſu non agitur ad vindictam publicam,

a In noſtra Summa 1. to. ca. 119. pag. 463. col. 1.
b Gofred. in Summ. tit. de teſtib. cogen. Inno. in c. dilectorum. de teſtib. cog.
c ca. de cætero. de teſtib. c. teſtim. 11. q. 1.
d Abb in d. c. de cætero.
e Fel. in d. ca. de cætero.
f Iaſ. in l. fi. in fin. C. de his quib. vt indignis.
g Lugo in ſua pract. crim. c. 118. nu. 2.
h Hippol. in l. dec. col. 2. ff. de queſt.
i d. c. de cætero.
k Siculus in c. cum non ab homine. de iudic. & ibi Alciat. n. 92.
l l. 5. & 16. not. Gloſ. & Bart. ff. de adult. l. quæro an ſi ff. de ædilit. edict.
m Abbas, & Hoſt. in d. c. de cætero. Marant. de ordin. iudici. pa. 4. nu. 48. Clar in pract. crim. §. fin. q. 24.
n ca. ſuper his. de accuſat. c. cum dilectis de ord. cognit. c. ſuper eo el 2. & c. teſtimonium & ibi Abb. de teſti.

Digitized by Google

blicam, vt quis puniatur pœna condigni, vt tenet textus *o*, vbi Abbas, Felinus, & Ioannes de Anania: idem Abbas, & Philippus Corneus, adeò quod in tali cauſa tanquam ciuili poteſt interuenire procurator, vt dicunt Doctores *p* allegati. Vnde ſequitur, quod quando Prælati religionum inquirunt de delicto, & volunt ipſum punire non pœna ordinaria, ſed vt priuetur delinquens à dignitate, quam habet, quod hoc caſu poſſunt contra ipſum admitti laici teſtes. Quod intelligendum eſt, niſi ſtatutum religionis, aut Papæ imponerent aliam pœnam, præter pœnam priuationis: nam in hoc caſu dicitur cauſa criminalis, & non ciuilis, ex quo illa eſt pœna ordinaria prædicti delicti ſecundum Antonium de Brutio *q*, Abbatem, & Felinum. Aduertendum etiam eſt à Prælatis regularibus, quod cum monachi non ita ſunt laicis inuiſi, & ingrati, ſicut ſunt clerici ſæculares, quod non eodem modo ſunt repellendi laici à teſtimonio contra monachos in cauſa criminali, ſicut repelluntur, quando contra clericos teſtificantur, cùm in his ceſſet ratio vehementis ſuſpicionis, quod ex dictis in ſuperioribus ſatis patet, quæ ſecundum iſtam prudentialem, & arbitrariam limitationem ſunt gloſſanda.

o c. ſuper his, vbi Abb. Fel. & Anan. de accu. idem in c. tua. de procura. Corneus conſ. 17. col. 2 circa fi. vol. 3.
p Doct. vbi ſup. alleg.
q But. & Abbas in c. c. ſuper his. col. 2. in fi. Fel. in Rubr. de iudi.

Aduertant deinde quòd, licet regulares Iudices non poſſint compellere per excommunicationem laicos ad ferendum teſtimonium in cauſa criminali contra monachos, in caſu, quo ipſi poſſint eſſe teſtes, poſſunt tamen eos per Iudicem Eccleſiaſticum, aut ſæcularem compellere ad teſtimonium, & cùm ſint Iudices habentes iuriſdictionem ordinariam, poſſunt ab eis petere iuramentum. Cum enim contra ſuos ſubditos, ratione dictæ iuriſdictionis, poſſint fulminare proceſſus, vſque ad ſententiam diffinitiuam contra eos procedendo, hoc efficere minimè poſſunt abſque facultate ſumendi iuramentum à laicis, cum nullus Iudex ſine teſtibus iuridicè, & legitimè facientibus fidem, poſſit condemnare delinquentem, & cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia, quæ ſunt neceſſaria ad ipſius executionem, vt eſt in iure receptum.

QVÆSTIO XII.

De correctione fratrum, quantum ad torturam teſtibus dandam, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *Vtrum teſtes ſint torquendi, vt veritatem indicent.*
2 *Vtrum, quando teſtes ſunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus.*
3 *Vtrum tortura purget defectum teſtium.*
4 *Vtrum omnes teſtes, qui delicto interfuerunt, ſint torquendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum teſtis torqueri poſſit, vt veritatem indicet.

RESpondeo dicendo, quod ſic. Nam illi, cui commiſſa eſt aliqua cauſa, inquirere poteſt omnia ad illam neceſſaria, & ſine quibus illa non poteſt expediri, prout dicitur in iure *a*. Et planum eſt, quod ad habendam veritatem debet Iudex omnia facere, quæ huic muneri prodeſſe poſſunt, vt dicitur in multis iuribus *b*, quæ veritas ab inuito, & ſuſpecto aliter haberi non poteſt, niſi per torturam.

a c. præterea. de offi. deleg. l. 2. ff. de iuriſ. omnium iudic.
b c. quoniam, de probationi. c. quanquam 4. q. 2. c. indicantem 30. q. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando teſtes ſunt torquendi, debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus.

RESpondeo dicendo, quod non. Ita tenet Bartolus *c*, cui nemo contradicit, & Boſſius *d*, ait, quod ita vidit in practica ſeruari; & certè ſi aliter fieret, deſtruerentur mille proceſſus; talis enim tortura, vt plurimum fit ſuper inquiſitione generali ad indagationem veritatis, cuius quidem generalis inquiſitionis non datur copia parti, neque teſtibus, & ita obſeruat conſuetudo, vt ait Antonius de Camera *e*: bene tamen verum eſt, quòd ſi teſtis ſit torquendus propter cauſam, quæ aliunde, quàm ex proceſſu oritur, putà, quòd ſit ſeruus, vel infamis, vel huiuſmodi, vtique ſuper hoc eſt diſputandum, & cognoſcendum, dato illi etiam termino ad dicendum, ſi quid in contrarium habet ad torturam euitandam, vt dicit Boſſius *f*, quod ita ſeruat totus mundus. At Iulius Clarus in ſua practica criminali dicit, quod nunquam tale vidit ſeruari. Nam Iudices ſemper faciunt torqueri teſtes, abſque vlla diſputatione, quod quidem tutius eſt propter periculum ſubornationis, quod admitto in Iudicibus timoratis, qui timoratè procedunt ad torturam.

c Bart. in l. vnius. § iudex n. 1. ff. de quæſt.
d Boſ. tit. de tortur. teſt. n. 38. & ſeq.
e Camer. de q. menic. 2. n. 52.
f Boſ. in tì. de man. ab homi. poſt. n. 30.

ARTICVLVS III.

Vtrum tortura purget defectum teſtium.

RESpondeo dicendo, quòd licet teſtes ſint inhabiles, quando tamen admittuntur, ſi torqueantur, tortura purgat eorum defectum, adeò vt fidem faciant contra reum, licet aliàs ſine tortura non probarent. Exemplum autem poni poteſt in teſte, qui ſit infamis; talis enim ſiue ſit infamis infamia iuris, ſiue infamia facti, nunquam probat, niſi cum tortura. Et hæc eſt communis opinio, vt tradit Boſſius *g* ſubdens, quod teſtis crimine notatus, etiamſi non ſit vilis perſona, non admittitur ſine tortura, ſicut etiam non admittitur ſine iuramento. Ita Marſilius *h*. Quam opinionem tenet Iulius Clarus: nam licet quoad ſe ipſum ſit reus, tamen dum deponit contra alium, fungitur officio teſtis, & ſic non eſt ei adhibenda fides, niſi cum iuramento, & ſufficit, quod iuramentum interueniat, ſiue antequam ponatur ad torturam, ſiue etiam ſi iurat præſente ipſo, contra quem deponit, prout tradit Boetius *i*. Et licet aliqui dicant, quod non facit fidem dictum complicis in crimine, niſi ſit confirmatum cum tortura, hoc tamen iudiciorum vſus non admittit, vt tradit Simancas *k*. Aduertendum tamen, quod ſi vilis perſona teſtificetur in cauſa criminali, probat contra reum ſine tortura ſecundum communem, quam probat Rolandus *l*: alij verò contrarium opinantur, Iulius tamen Clarus ait hoc eſſe relinquendum arbitrio boni Iudicis, qui iuxta qualitatem perſonarum, & facti arbitrari debet, an talis teſtis torqueri debeat, an non: ſed in omnem caſum huiuſmodi teſtibus nunquam adhibetur tanta fides, ſicut aliis.

g Boſ. in ti. de tort. teſt.
h Marſil. in pract. crim. §. dilig. nu. 62. Iul. Cla. in pract. crim. §. fin. qu. 21. nu. 10.
i Boe. dec. 319. poſt. nu. 4.
k Siman. de hære. c. 26. nu. 6.
l Rolan. conſ. 34. nu. 61. lib. 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnes teſtes, qui delicto interfuerunt, ſint torquendi.

RESpondeo dicendo, quod torquentur teſtes, qui delicto interfuerunt, ſi tamen dicunt neminem vidiſſe, aut cognouiſſe, ex hoc reddunt ſe ſuſpectos, tanquam quod veritatem celare velint. Ita in iure *m* probatur; non poſſet hoc caſu tamen Iudex omnes eos, qui interfuerunt, torquere, ſed tantùm duos, vel tres ſecundùm communiter Doctores, vt ait Boſſius *n*. At Iulius *o* Clarus dicit hoc nõ ſeruari in practica, imò relinquendum eſſe arbitrio boni Iudicis, vtrùm omnes, vel duo debeant torqueri. Aduertant tamen Prælati regulares, quòd in tormentis inferendis ſuis ſubditis non ſint carnifices, non enim eſt in vſu religionum aliud tormentum, niſi flagellatio, & panis & aquæ ieiunia: alia autem, quæ in aliis tribunalibus ſunt in vſu, abſit quod in religionibus propter reuerentiam clericatus, & habitus regularis admittantur. Et quando contigerit, quod neceſſe ſit quæſtioni tor-

m l. vnius. §. iudex. ff. de quæſt.
n Boſſi. in pra. ti. de tortu. teſtium nu. 10. in fin.
o Iul. i. la. vbi ſup. n. 8.

turæ opponere moniales, recordentur fragilitatis fœminæ, propter quam fragilitatem à mulieribus incipiendam eſſe tormentorum quæſtionem aſſerit Guandinus *p*, Decius, & Ioãnes Lupi, & probat quædam partiarum lex, quæ opinio in fragilitate fœminei ſexus ſuas mittit radices; fœminarum enim imbecillitas efficiet, vt leuioribus tormentis veritas citiùs indagetur, quæ ſi viris inferrentur, minime eos facerent confeſſioni ſuccumbere: nec teſtes poſſunt, niſi vna vice torqueri, & ad hoc præcedentibus aliquibus indicijs ſufficientibus ad quæſtionem, prout tradit Brunus *q* poſt Baldum.

p Guand. in tract. de quæſt. & deq col. 3. Dec. in l. a. ff. de reg. iuris. Lupi in Rub. de donat. §. 4. 74 co. 12. nu. pe. p. 7. q Brun. in trac. de torturis art. 6. col. 3. ver. dixit etiã Bart. Bal. cõſi. 385. vol. 5.

QVÆSTIO XIII.

De correctione fratrum, quoad numerum teſtium, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſex quæruntur.

1 *Quæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.*
2 *Vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes.*
3 *Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus, ad hoc ut contra eum minor ſufficiat probatio.*
4 *Quomodo teſtes ſint examinandi.*
5 *Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.*
6 *Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte.*

ARTICVLVS I.

Quæ probationes requirantur in cauſis criminalibus.

RESpondeo dicendo, quòd probationes in cauſis criminalibus debent eſſe luce meridiana clariores, vt dicitur in iure *r*, quod dum loquitur de coniunctione teſtium addit, *idoneorum*; dum verò de coniunctione inſtrumentorum, addit, *apertiſſimorum*; & dum loquitur de coniunctione indiciorum, addit, *indubitatorum, ac luce meridiana clariorum*, quod ius, licet ciuile, iam eſt canonizatum per ſacros Canones *a*, & ratio eſt, quia vbi maius eſt periculum, ibi cautiùs eſt agendum, vt dicitur in iure *b*, quod non ſolùm eſt verum, vbi tractatur de magno periculo, verbi gratia, de vita hominis; ſed etiã vbi agitur de minima pœna corporali, quia cenſetur maior qualibet cauſa ciuili, argumento cuiuſdam legis *c*. Adeò hoc eſt verum, quod licet in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, iuxta dictum Saluatoris noſtri, & duo vel tres conteſtes, & omni exceptione maiores ſufficiant, prout dicitur in iure *d*, ad damnationem tamen aliquorum requiritur numerus maior, quia Epiſcopus Cardinalis non damnatur, niſi ſeptuaginta duobus teſtibus, vt diffinitur in iure Canonico.

Sexaginta duobus teſtibus damnatur Diaconus Cardinalis, Subdiaconi verò, & inferiores Cardinales damnantur viginti quatuor *f*. Quod tamen ſpecialiter habet locum in Epiſcopis, & alijs clericis Eccleſiæ Romanæ triplici ratione, quam ponit D. Thomas *g*: contra quoſcunque verò alios, etiam Epiſcopos, ſufficit ad condemnationem teſtimonium duorum, vt dicitur in iure *h*, & non eſt cur ad condemnationem Prælatorem regularium pluſquam duos teſtes requiramus: cùm omnes, licet ſint ſupremi quoad iuriſdictionem, Epiſcopis tantum æquiparentur. Bene tamen verum eſt, quod inquirentes de delictis ipſis imputatis, cautè procedere debent, in teſtium examine, cùm ipſi ſint poſiti, ſicut ſcopus ad ſagittam, propter quam cauſam non condemnarem ego eos ad pœnam ordinariam propter duos tantum teſtes niſi cauſa, & circunſtantia facti, & perſonæ aliud poſtularet. Supradictis non obſtat, quod per hoc videtur derogatum ius diuinum, quod ſcilicet, in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum: nam hæc regula debet intelligi, quod ſcilicet ad minus in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, non tamen tollit ius diuinum, vt plores teſtes aliquando requirantur, prout ſubiungunt Abbas *i*, Bartolus, & Fortunius Gracianus, de vltimo fine iuris Canonici, & Ciuilis.

r l. ſciãt cuncti. C. de probat.
a 11. q. vlt. ca. ſcias cuncti. l. qui ſent. C. de pœna ca. Epiphã. 5. q. 5. notat. in c. venientes extrà de teſtibus.
b l. 1. §. ſed & ſi quis ff. ad Carbo.
c l. in ſeruor. ff. de pœnis.
d l. vbi numerus ff. de teſtib. c. ſi teſtes. 4. q. vbi n. 4. qu. 3.
e 11. q. 4. c. præſu. pres. bi. Cardin.
f 11. q. 4. ca. præſu. & ſeq.
g D. Tho. 2. 2. q. 70.
h 11. q. 5. per totum.

ARTICVLVS II.

Vtrum pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes.

RESpondeo dicendo, quòd licet in his, quæ ſolent clam fieri, ſufficiant leuiores probationes, prout probatur in iure *k*, & notat Bartolus: at in cauſis criminalibus ſemper requiruntur duo teſtes omni exceptione digni; & ideo non ſufficit, quod producantur inhabiles eo prætextu, quod delictum ſit clam factum. At in cauſa hæreſis etiam clandeſtinæ, ſpecialiter admittuntur inhabiles, vt putà participes vel excommunicati, vt dicitur in iure. Et comprobatur ſupradicta opinio in quadam Decretali, in qua licet ſtuprum ſoleat fieri clam, & ideo difficulter probetur, prout dicitur in iure; non tamen admittuntur domeſtici. Nec obſtant adducta ab Alexandro *l*, nam prout reſpondet Alciatus *m*, domeſtici ibi admittuntur, quoad faciendum indicium, non quoad probationem, vt tenet Gloſſa *n* communiter recepta, & tenent Abbas, & Imola, & Doctores communiter. At in criminibus regularium quæ occultè committuntur, etiam domeſtici admittuntur ad probationem faciendam, cùm ab alijs commodè non poſſint probari, quod ab ijs, quæ tradunt Doctores, non eſt alienum: nam quando agitur de delictis, quæ occultè committuntur, ac ob id ſunt difficilis probationis, tunc ſufficiunt violentæ præſumptiones etiam ad cõdemnandum, vt in ſpecie ſentit Paulus de Caſtro *o*, quam opinionem tenet Hippolytus, & receptam à Doctoribus aſſerit Carerius, & Corraſius, & eam ſeruare Curiam aſſerit Caſſaneus, & latè Maſcardus, & tradunt etiam Aymon, & deciſio Rotæ. Quibus adde *p* Hoſtienſem dicentem, quod in his, quæ in occulto committuntur, & certa probatio haberi non poteſt, indicia probabilia, & vrgentes præſumptiones habentur non ſufficienti probatione.

Denique omnium receptiſſima eſt opinio, quod in his, quæ ſuaptè natura difficulter probari poſſunt, probatio ſufficit per coniecturas, vel probationes, quæ in alijs cauſis non cenſentur ſufficientes, prout allegando multos, & multa reſoluit doctiſſimus Luſitanus Barboſa *q*. Non tamen dictæ coniecturæ ad pœnam ordinariam imponendam ſufficient.

i Abb. in c. cum eſſet. de teſtam. Barto. in l. omnes popul. ff. de iuſt. & iur. Fort. Grac. de vlt. fin. n. 247.
k l. non omne §. à barbaris ff. de re mili. ta. ca. veniẽs el. 2. & ca. licet ex quibus; & c. præterea. extrà de teſt. Bart. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. ff. de noui operis nunt.
l Alex. conſ. 156. vol. 5.
m Alciat. de præſum. reg. 1. q. 39. n. 10. & 11.
n Gl. in l. f. C. de accuſa. Abbas, Imol. & Doct. in c. 1. de cõfeſſ.
o Paulus de Caſt. cõſ. 299 co. pe. ad med. lib. 2. Hippolyt. in Rub. de prob. nu. 138. Carre. de homic. in princ. nu. 105. pag. 62. Corraſ. in l. 2. lect. 2. nu. 7. ff. ſolut. mat. Caſſa. in conſuetudinib. Burgundiæ. Rubr. 1. §. 1. gloſſ. el. apreuen. nu. 59. p. 102. Maſca. de proba. 3. p. con. 1124. n. 8. & concl. 122. n. 16. Aymo. con. 178. n. 8. Rot. dec. 113. n. 2. p. nouiſſi.
p Hoſtienſ. in Sum. ti. de filiis presbyte. n. 1. ad fin.
q Barb. in l. 7. in prin. nu. 80. ff. ſolut. matr.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſemel malus ſemper præſumatur malus.

RESpondeo dicendo, quòd qui fuit malus, etiam nunc præſumitur malus, prout in regula *r* iuris probatur, de qua late per Hippolytum. Ex qua infert Salicetus *ſ*, quòd vbi plures fuerunt in rixa, & reperitur vnus vulneratus, poterit Iudex peruenire ad torturam contra illum, qui aliàs ſimile delictum commiſerit, quem opinionem ſequuntur recentiores *t*. Quæ tamen regula habet locum, & intelligitur in eodem genere mali, vel illi ſimili, vt tradit Alcianus *u*. Verum eſt tamen, quod qui eſt malus in vno, habet contra ſe non modicam opinionem, quod ſi malus in alijs, propter magnam connexionem, quam habent vitia inter ſe: & ſic in quodam canone *x*, ex vna ſpecie delicti paterni præſumuntur filij laboraturi. Hoc tamen nõ procedit, quãdo aliquis ſtetiſſet probus, & abſtinens ab alio, vel ab illo delicto per aliquod tempus, ſaltem per triennium magnam agendo pœnitentiam, puta quia ingreditur religionem, iuxta ea, quæ in iure *y* notantur, & tradunt Angelus, & Salicetus, nec etiam procedit in delictis, quæ per naturam, ſeu ætatem alterantur;

r Reg. ſemel malus. de reg. iur. li. 6. Hippolyt. ſing. 74.
ſ Sal. in l. fi. vlt. col. C. de quæſt.
t Moderni in l. 1. in pra. vlt. col. ff. de quæſt.
u Alciat. de præſum. reg. 2. præſump. 7. nu. 2.
x c. ſi gẽs Anglorum. 56. diſt.
y §. hinc autẽ nobis in Au-

ib. de monachis, vbi Ang. Sali. in l. fi. §. ſi fideiuſſor. ff. ſi quis ſatiſdare cogat.
z Alci. vbi ſu. num. 3.

alterantur, licet enim iuuenis fuerit libidinoſus, non præſumitur idem vitium in ſene, vt cum Bartolo, & Felino reſoluit Alciatus z.

Prædicta autem regula, Quòd ſemel malus ſemper præſumit malus, intelligitur reſpectu futurorum, quia qui fecerat aliàs delictum, præſumitur ſimile in futurum facturus, ſed reſpectu præſentis ita præſumptiò non facit probationem, ſed ſuſpicionem tantùm. Vnde colligitur, quòd ſi monachus condemnatur, quia furtum quoddam commiſit, non propterea præſumitur cætera commiſiſſe, prout tenet Innocentius a, Abbas, Imola, Ioannes de Anania, & latè Felinus: bonus autem ſemper præſumitur bonus, etiam nunc, vt dicitur in iure b, quia de tranſacta vita addiſcimus, quid de ſequenti conuerſatione præſumamus, argumento cuiuſdam textus c, & tradit Felinus. Quæ omnia ſunt notanda pro ſolutione cauſarum regularium, quandò ad præſumptiones recurrere oportet.

a Inno. Abb. Imol. Anania Fel. in ca. fraternitas. de hære.
b c. mandata. de præſum.
c c. non omnis §. à barbaris. ff. de re milita. Fel. in ca. cum in iure in pr. de off. de leg. & in fi. 4 col. 1 de probat.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo teſtes ſint examinandi.

RESpondeo dicendo, quòd teſtis debet eſſe omni exceptione maior: illi autem ſunt omni exceptione maiores, qui nulla legitima exceptione reiici poſſunt, prout aſſerit Panormitanus a. Et vnus teſtis, cum confeſſione facta ſuper cõſtantia actus, licet obiter, nihilominus probat, ex quadam Decretali b vbi Panormitanus, & alibi Bartolus. Aduertendum etiam quod ſi duo teſtes, quorum quidam pro reo ſtat, alter vero pro actore, ſemper maior fides adhibenda eſt ei, qui rei cauſam tuetur, niſi perſona pro actore faciens, aliqua magna dignitate, autoritate, vel probitate clueceret, vt proponitur à Soto c. Et teſtes contra reum adducti id tantùm probant, quod aduerſus eum in iudicium aſſeretur, & nullo pacto vim habent cõtra eum; qui eodem crimine aſtringeretur, vt dicitur in iure d, & tradit Panormitanus. Præterea eſt aduertendum, quod magna cura in examinandis teſtibus eſt adhibenda; delata enim crimina per ſuas circumſtantias in diuerſos articulos diſtinguenda ſunt. Quæ circunſtantiæ his verſibus notantur,

Quis, cui, cur, quomodo, quando, vbi, quibus auxiliis, aut ſociis.

Scimus enim ex locorum varietate frequentiùs teſtium mendacium eſſe compertum, vt etiam ex diuerſa loci ratione, vt in Daniel e legimus. Excutiant igitur Iudices diligenter, an teſtes nimis prompte reſpondeant; ſignum eſt enim quòd conuentione inter ſe facta ad teſtimonium ferendum ſe contulerunt; quod ſi nimis eſt perplexus cõſcientia deterreri, non minimum eſt indicium. Illuſtremus hoc exemplo, vt meliùs intelligatur; ſi enim quiſpiam de carnium eſu ad cauſam dicendam cogeretur, proferretque eius maleficij teſtes in articulos, debet huiuſmodi delatio deſfundi hoc pacto: Quo die hoc crimen ſit commiſſum, tum quo loco eius rei actio ſit, tertio vtrum ſolus, an cum aliis carnes ederit, deinde quo loco ipſi teſtes manebant, vt huiuſmodi crimen perſpicerent; quinto cuius eſſent generis illæ carnes, quæ edebantur, & de hoc debent examinationes deſcribi, N. teſtis vocatus, & medio iuramento examinatus ſuper proceſſu, & tota cauſa, & primo interrogatus reſpondit.

a Panor. in c. 1. de teſtib. & in c. 1. de cõſangui. & affin.
b ca. fi. de ſucceſ. ab in. e. ſia. vbi Panor. num 15. Bart. in l. admonendi ff. de iureiur.
c So. lib. 5. de iuſti. q. 7. ar. 3.
d l. denunci aſſe. ff. de adulte. Pan in c. ſignificaſt. de adul.
e Dan.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem.

RESpondeo dicendo, quod ſi quis in aliqua, verbi cauſa, epiſtola confiteatur ſuum delictum, ſola illa ſcriptura priuata, ſine aliis teſtibus, ſufficit ad plenam probationem, dummodo in iudicio recognoſcatur ab ſcriptore reo, prout tradit Rebuffus f, & notant Couarruuias, Auendannus, & Auiles; hoc tanquam clarum præſupponentes; ſolùm enim quærunt, vtrum habeat executionem paratam. Quinimò aiunt, quod ſcriptura habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis reſpondere, & recuſantis comparere per quendam textum g, quem ad hoc commendant Couarruuias, Auendannus, & Didacus Perez. Quod verum eſſe intelligunt, dummodo ad cognitionem faciendam perſonalis citatio procederet, niſi dolo, & fraude reus effugeret citationem, & latitaret, tunc enim ſufficiunt edicta conſueta. At ſi reus in iudicio compareret, & negaret ſcripturam à ſe ſcriptam, & actor teſtibus careret, quibus veritatem probare poſſet, tunc actor à Iudice petere debebit, quod reum compellat ad ſimilem ſcripturam manu propria ſcribendam, vel prodat aliam ſcripturam à reo ſcriptam, & ſubſcriptam, vt ex ea comparatione literarum poſſet fieri recognitio, iuxta quandam Authenticam h per quam ita tenent Baldus, Hippolytus, & Gregorius Lopez. Et poſtquam reus eam ſcripſerit, aut prolata fuerit alia ſcriptura ipſius, Iudex debet eligere ſcribentes peritos in arte, & ſub iuramento eos aſtringere ad deponendum ſuper comparatione. Aduertendum tamen, quod huiuſmodi comparatio non inducit plenam probationem, ſed ſemiplenam, vt poſt alios reſoluit Couarruuias i, & Paz. Et tunc actor petere debet, quod iuramentum reo deferatur in ſupplementum probationis, iuxta quendam textum, & tradit Paz k, qui licet agat tantum in cauſa ciuili, idem omnino aſſerendum eſt in cauſis criminalibus: verbi gratia, quando reus in ſcriptura priuata ſuum confitetur delictum, vel ſcribit peccata aliorum, ratione quorum ipſi infamentur, & apud Iudices ad recompenſationem per viam denunciationis, vel accuſationis accedunt.

f Rebu. in tra. de chirog. & ſchedul. recog. n. 44. Cou. li. 2. variar. c. 11. n. 4. Auenda. in c. præto. 2. p. c. 3. n. 1. verſ. aliquã tamen Auiles in capræto c. 10. in glo. ver. excu. nu. 33.
g c. ſi de confeſſ. Cou. li. 2. var. c. 11. n. 4. in fi. Auen. in ca præ n. 2 p. c. 30. nu. 5. Perez in l. 4. ti. 8. lib. 3. ordi. co. 1090
h Au. h. de inſtru. caut. & fid. §. ſi quis igi ur. Hippol. in Rub. de probat. Lopez in leg. 29. tit. 18. p. 3.
i Cou. pract. qq. c. 26. n. 6. Paz allegandus.
k Paz in prac. crimi 4. p. 10. 1. c. 1. à n. 25 vſque ad nu. 31.

ARTICVLVS VI.

Vtrum denunciator faciat numerum cum alio teſte.

RESpondeo dicendo, quod cum accuſator teneatur adducere teſtes idoneos in ipſum accuſatum, & eius delictum probare, clarum eſt, quod ipſe in iudicio non valet pro teſte. At loquendo de denunciante, vtrum in denunciatione valeat pro teſte, magis dubitatur. Aragon l enim tenet, quod non. At contrariam opinionem tenent Soto m, Simancas, & Nauarrus, & Bannes, quod probant ex Euangelio, vbi denunciaturus iubetur præhabuiſſe vnum, aut duos teſtes, vt cum vno ipſe faciens alium haberentur duo, & cum duobus tres. Et certè ego non video, cur, iuridice loquendo, denunciator à teſtificando repellatur, ſi ipſe denunciator prius fraternaliter reum correxerit; hoc enim faciens indicat non maleuolo animo denunciationem intimaſſe, cum correctionem videns non profeciſſe, ad denunciationem procedat, vt hac via poſſit denunciatio ſpiritualiter proficere.

l Arag. 2. 2. qu. 33 art. 6. ve ſi ſed eſt aliud dub.
m So. de ſec. cri. memb. 2. q. 4 p. 41 col. 2. & lib. 5. de iuſti. q. 6. art. 2. co. 4. Simanc. de inſtit. cath. ti. 5. Nauarr. in Rub. de iudi. nu. 19. in fi. Bannez 2. 2. q. 33. art. 9. ver. 3.

QVÆSTIO XIIII.

De correctione fratrum, quoad teſtium interrogationes, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *Vtrum teſtes neceſſariò debeant interrogari à Iudice.*
2 *Vtrum perſona Notarij ad ſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.*
3 *Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ipſos Iudices regulares, ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur non adhibito Notario ordinis.*
4 *Vtrum teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum, taliter quod ipſe ſcribat ſuum dictum.*
5 *Vtrum in cauſis ordinis ſint à Iudice teſtes neceſſariò inquirendi.*
6 *Vtrum teſtes ſint interrogandi de loco, tempore, & cauſa ſui dicti.*

7 Vtrum

Digitized by Google

7 *Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.*
8 *Vtrum teſtes, vt valeant, ſint ſub iuramento interrogandi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum teſtes neceſſario debeant interrogari à Iudice.

RESPONDEO dicendo, quòd ſecundum ius, iuramenta teſtibus deferre, interrogare, atque examinare, officium ipſius Iudicis eſt, non autem Notarij, niſi à Iudice Notario demandetur, prout ordinat quædam lex *a*, vbi notant Gloſſa, Angelus, Baldus, Belamera, Abbas, & Lanfrancus: omnes enim concludunt, quod Iudex impeditus hoc Notario committere poſſit per quandam Authenticam *b*, & idipſum tenet Alexander. Verum eſt tamen, quod Iudex non poteſt propria manu ſcribere dicta teſtium, ſed à Notario debent literis mandari, aut ab ipſis teſtibus, ſi ſciant ſcribere, vt dicetur articulis ſequentibus.

ARTICVLVS II.

Vtrum perſona Notarij ad ſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat.

RESPONDEO dicendo, concluſionem eſſe indubitabilem, quod in iudicio, ſiue ordinario, hoc eſt in illo, in quo de apicibus iuris curatur, ſiue extraordinario, hoc eſt ſummario, in quo ſola veritate inſpecta proceditur, & iuris apices non requiruntur, vt ſententia dicatur aliqua & habeat fundamentum, requiritur, quod in tali iudicio interueniat perſona publica Notarij, Tabellionis, ſeu Scribæ, qui acta ſcribat, vel eo deficiente interueniant duo teſtes idonei qui vniuerſa iudicij acta conſcribant. Hoc expreſse determinatum eſt in iure *c*, dicente, *Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quam in extraordinario Iudex ſemper adhibeat, aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos teſtes idoneos, qui vniuerſa iudicij acta conſcribant.* Adeo hoc eſt verum, vt licet ſecundum ius ſemper pro ſententia præſumatur, attamen ſi Iudex procedat in aliqua cauſa ſiue ordinaria, ſiue ſummaria non ſeruato ordine proceſſus, aut non adhibendo Notarium, aut non fulminando ante duos teſtes acta proceſſus, non ſtat præſumptio pro ſententia ab eo lata, & nullius valoris eſſe reputabitur, vt probatur in multis iuribus, & tenet Gloſſa *e*.

Quod inſuper confirmatur ex quadam Clementina *f*, in qua traditur modus, qui debet haberi in cauſis in quibus de apicibus iuris non curatur, quæ in multis eius partibus mentionem facit actorum proceſſus, quæ ait, ſi deficiant, iudicatum nullius eſſe valoris, vel momenti, vt patet ex contextu dictæ Clementinæ, ibi, *actis tamen continuo ſcribenda:* & ibi, *ad exhibenda omnia acta, & monumenta:* & ibi, *probatione, & aliis actitatis:* & ibi in verſiculo, *quo omnia*, vbi dicit, quod iſta ſunt ſeruanda etiam in illis caſibus, in quibus ſimpliciter, & de plano, & ſine figura iudicij proceditur ſicut proceditur in cauſis regularium.

Corroboratur hoc prætera communi Doctorum *g* reſolutione dicentium, quod ſententia lata ſine eo, quod conſtet de proceſſu, eſt ipſo iure nulla. Ita tenet quædam Gloſſa, & Innocentius, & Ægidius, Alexand. & Caſſiodorus aſſirmãs poſt Alexandrum hanc eſſe communem, quod etiam amplectitur Vantius in ſuo tractatu de nullitatibus, adeo hoc eſt verum, vt Iudex, ad quem appellatur cognita proceſſus nullitate, non poterit reformare ſententiam reformando proceſſum, ſed debet ſtatim pronunciare ipſam ſententiã nullius eſſe valoris, & momenti, vt tenet Abbas *h*, poſt alios per quandam Decretalem, quam ad hoc commendat Baldus, & tradunt Alexander, & Decius.

Confirmatur hoc prætera; nam partes, quibus hoc competit, non poſſunt talem ſententiam approbare, quia quando proceſſus, & ordo eſt ſubſtantialis, à partibus aliquo modo amitti, vel remitti poteſt & illud dicitur ſubſtantiale alicuius rei, ſine quo illa res eſſe non poteſt, ſicut non poteſt eſſe venditio, & emptio ſine pretio, vt dicitur in iure *i*, eodem modo ſententia ſine proceſſu ſuo ſubſtantiali conſtare non poteſt, vt formaliter arguit Bartolus *k*, & tenet expreſſe Baldus. Et ratio huius doctrinæ in promptu adeſt; eſt enim in iure firmatum ad vtilitatem publicam pertinere proceſſum in cauſis ciuilibus, ſiue criminalibus, ſiue publicis adeſſe, ſecundum Cardinalem *l*, quod ius publicum etiam conſentientibus partibus minimè poſſunt Iudices in aliquo derogare, vt traditur in iure *m*, & tenet Alexander; inferior enim contra legem ſuperioris diſpenſare non poteſt, vt poſt alios tradit Capicius *n*, & Craueta.

Denique noſtra ſententia confirmatur ex præfatione dictæ Decretalis, vbi Innocentius III. in Concilio Generali ſtatuere volens, vt acta proceſſus in iudicio tam ordinario, quam extraordinario fiant à Iudice adhibendo ſemper Notarium, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuerſa Iudicis acta conſcribant, rationem huius aſſignat dicens, *quoniam contra falſam aſſertionem iniqui Iudicis innocens litigator quandoque non poteſt verã negationem probare:* clare in his verbis innuens, quod conuenit acta proceſſus per Notarium, vel per duos viros idoneos à Iudice adhibitos conſcribi; ne detur auſa Iudicibus iniquis ſecundum eorum deprauatum libitum acta conſcribere, vt innocens puniatur. Sicut enim magis præſumitur pro Notario, etiam teſte negante id dixiſſe, prout dicit Speculator *o*, Abbas, Felinus, & Alexander, ita magis præſumetur pro Iudice ſcribente contra miſerum teſtem & partem negantes talia dixiſſe, & ſic corrueret veritas in tribunalibus, contra ius naturale, diuinum & humanum fraudibus, & dolis obuians, ex quibus conſtat conſcribi acta proceſſus non à Iudice, ſed à Notario in præſentia Iudicis non eſſe quid de apicibus iuris, ſed quid pertinens ad eſſentialia.

Ex quibus colligitur, nõ videri iuridicè agere quoſdam Iudices regulares, qui non ſolum non ſumunt iuramenta à teſtibus eos examinantes in cauſis regularium, ſed eorum depoſitiones propria manu ſcribunt, dicentes ſcribi à Notariis religionum, qui alio nomine Secretarij nuncupãtur, pertinere ad apices iuris & nõ vbi proceditur de plano, & ſine figura iudicij, ſicut proceditur in cauſis regulariũ ſufficere acta proceſſus, & dicta teſtium à Iudice propria manu ſcribi. Hoc enim eſt expreſſe contra ea, quæ ordinantur in capite, *quoniam contra, de probationibus*, vt patet ex eius præfatione, & litera, ibi, *iudicio extraordinario*, iuncta gloſſa ibi, extraordinarium enim iudicium eſt illud, in quo proceditur non ſeruatis iuris apicibus, ſed ſummariè, & de plano. Et aduertendum præfatam Decretalem habere locum etiam quando proceditur per viam inquiſitionis, ſicut proceditur inter regulares, vt tenet Gloſſa *p* communiter recepta, quod eſt iudicium extraordinarium, vt teſtatur Rippa *q* & ex multis probat Decius, argumentis contrariorum ſatisfaciens.

ARTICVLVS III.

Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum, in quibus per ſeipſos Iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur, non adhibito Notario ordinis.

RESPONDEO dicendo, conſuetudinem eſſe aliquarum religionum, quam in noſtra Minorum video apud graues, & doctos obſeruari; quando enim ex officio per viam inquiſitionis procedunt, interrogant teſtes, & eorum dicta & reſponſa ipſimet propria manu ſcribunt, ſine eo quòd notarium, & ſecretarium ad id aſſumant. Quam conſuetudinem ex duobus exiſtimo poſſe ſaluari.

Primò ex eo, quod fratres videntes ſuos Iudices regulares procedere magis ad correctionem, quàm ad vindictam, ius ipſis competens ex præfata Decretali *a* renun-

a l. hac conſultiſſim. §. ſi quis autem. detecta. & ibi glo. v. depoſitiones. & Ange. C. de teſti. gl. in l. iubemus, C. ex liber. cau. Bald. in l. qui teſ. C. de teſtibus. Belamera dec. 18. Abb. in c. quoniam contra poſt n. 25. 6. ibi. Lanfr. in ſi q. 10. de probat. idem Abbas in c. cũ Bertold. de re iudic.
b Auth. de deſenſorib. ciuit. Alex. in l. hac cõſul. iſſ. ſ ma. §. ſi quis autem. C. de teſti. & con ſ. 70 n. 13. li. 3
c ea quoniam contra. de probat.
d l. 2. C. de eſſ ciuil iudi. col. vir bonus ſ. iudicatum ſol e bone. de elect. c. in præſentia de renun.
e Auth. de his qui ingr ad appell. ex. illa i. colla. 5. arg. c. cum olim de priuil ca. ſicut de re iudi. glo in c. quoniam contra.
f Cle. ſæpe de verborum ſignific.
g DD. in ca. quoniam contra. de probat vbi gl. ſ. 5. & Innoc. & alij cor ſin. & in c. cum in iure de off. deleg. Ægidius conſ. 89. Ale. conſ. 24 l. 2. Caſſio. dec. 1. in 2. de præſu. Sarn. ſuper regulas de tren. q. 33 Van. de nullit. tit. qualiter, & à quo poſſit, & debeat nullitas probari. & in ti. nullit. ex defectu proceſſus n. 14.
h Abb. in 3. & 4. not in ca cum dilect. per ipſum de empt. & vend. Bal. in l. 2. not. 14 de empt. & vẽd.
Ale. conſ. 79. verſ. eſt verum lib. 2. Dec conſ. 484.
i §. pretium inſti. de empt. l. pretia. ff. eodem tit.
k Barto. in l. prolatam. col. 2. verſ. dico. C. de ſent. & interlocu. omn. iudic. Bald. ibi col. 1. verſ. item premitto.
l Card. in d. Cle. ſæpe q. 12. de ver. ſignific.
m l. formam. C. de off. præfect. præto.
Alex. cõſ. 36. in fin. ibi. 2.
n Cap. deciſ. 46. in fin. Crau. conſ. 162. col. 2. in princ.
o d. cap. quoniam contra. Specu. de teſt. §. 1. verſ. de teſte. Abb. & Fel. in c. cum cauſam 1. in ſi. de teſtib. Ale. conſ. 74. col. vlt. vo. 1.
p Gl. in d. ca. quoniam contra.
q Rip. nu. 54. in rubr. extra de iud. & Dec. ibi lect. 1. n. 7.

Digitized by Google

li a renunciarunt, vt ſubditi & ſubiecti ſuis Prælatis per votum ſolemne obediẽtiæ, reſpectu cuius in multis iuri ſuo renunciaſſe ſentiunt, vniuerſi patres, & præfato iuri, de quo in præſentiarum nolle vti potuerunt; nam ſecundum ſententiam doctiſſimorum virorum, deciſio præfatæ decretalis non procedit in caſu, quo inter patres fit pactum vel conuentio, ne acta iudicialia, in cauſis magnæ quantitatis, ſcribantur, iuxta formam in ea præſcriptam, & Iudici poteſtatem faciunt procedendi abſque ea, prout tenet Abbas b, Imola, Felinus, Pariſ. Beroius & Alexan. Pro qua ſententia facit: nam præfata decretalis emanaſſe videtur in fauorem & vtilitatem priuatorum nempe litigantium, vt contra falſam Iudicis aſſertionẽ poſſent ſemper negatiuam facilè probare, ac proinde poterunt illi per conſenſum huic fauori renunciare iuxta tritiſſimam regulam iuris c, qua cuilibet iuri ſuo renunciare permittitur.

a c. quoniam contra. de probat.

b Abb. nu. 2. Imol. n. 15. Fel. n. 3. Pariſ. nu. 19. in d. c. quoniam contra. Alc. in l. ſciendum nu. 15. ff. de verb. oblig.

c l. pen. C. de pact. c. ad Apoſtolicam. de reg.

Nec obſtat ſi obiicias, ex huiuſmodi pacto & conuentione, & conſenſu delinquendi, occaſionem præſtari Iudici falſum aſſerenti, quod tamen Pontifex hic vitare intendit, & inde conuentio hæc, vti illicita, contra legem valere non debet, iuxta ſacros canones d. Reſpondetur enim verius eſſe, ſecundum communiter Doctores, Pontificem in præfata decretali principalius intendere litigantium fauorem, vt ſi velint habeant facilem modum probandi ex ſcriptura negatiuam, quæ antea non ſine difficultate probabatur, & ſicut ante hanc conſtitutionem quo tempore acta non ſcribebantur, & Iudici circa proceſſum credebatur, non erat iniuſta lex, quæ ſcriptura non egebat. ſic hodie poſt dictam conſtitutionem, quæ litigantium laboribus prouidet, non erit iniqua conuentio, per quã ad illud ius antiquum regreſſus fit à litigantibus, proinde ac ſi præfata conſtitutio minimè emanaſſet.

d c. ex parte. de conſuet.

Aduertendum tamen, quod quamuis Abbas e, Decius, Niconicius, & Carnacenus, reſoluant ex huiuſmodi conuentione, & partium conſenſu, per quem à partibus data eſt facultas Iudici, vt ſine ſcriptis cauſam expediat, & quod neceſſario ſequatur præfatos paciſcentes, & conſentientes, voluiſſe, vt ipſius Iudicis ſimplici aſſertioni credatur, nihilominus tamen oppoſitum verius eſt, imo eidem non eſſe credẽdum, ſed aliunde probanda eſſe iudicij acta, vel ex teſtibus, vel ex partium confeſſione, aſſerunt poſt alios Alex. f & Felinus aſſirmans ita communiter teneri, tum quia eiuſmodi conuentio & conſenſus, & ſcripturæ renunciatio, eſt quid odioſum & ſtricti iuris, & inde neceſſario reſtringi debet; tum etiam, quia ſi cum iudicio aduertas, duo præfata conſtitutio induxiſſe videtur. Primum acta omnia eſſe ſcribenda; alterum verò non eſſe Iudici credendum circa proceſſum, niſi quatenus ex actis conſtiterit, ac ſublata actorum ſcriptura, ex illa partium conuentione, adhuc durat alterum vinculum, ſcilicet, ne credatur Iudici; quoties enim alicui duo competunt remedia, vno renunciato, alterum remanet, prout definitum eſt in iure g.

e Abb. nu. 3. Deci. n. 7. Niconi. nu. 204. Carn. nu. 26. in d. c. quoniam cõtra.

f Ale. vbi ſu. n. 25. Fel. d. c. quoniam cõtra. nu. 3.

g §. affinitatis Inſt. de nupt. l. ſi domus. ff. de ſeruit. vrbano prædio.

Nec Decij h conſideratio contrariam opinionem iuuat, nempe ex partium conuentione regreſſum fieri in ius antiquum, quo attento, ante præfatam decretalem i Iudici credebatur. Id enim falſum eſt, vt conſtat ex alia Decretali k à Pariſio ponderata.

h Dec. d. n. 7.

i d. c. quoniã contra.

k c. cum à nobis 28. de teſti. Pariſi. ib. n. 22.

Nec ſatisfacit illorum diſtinctio, qui differentiam conſtituunt inter acta ordinatoria iudicij, qualia ſunt comparitio, contumacia, præſentatio teſtium, & ſimilia; inter acta deciſoria, & ſubſtantialia iudicij in libello, in ſcriptis, & in litis conteſtatione, & in eo quod ſententia in ſcriptis feratur, vt ſcilicet, in illis obtineat contraria opinio, vt ſcilicet, Iudici credatur, quia in eis non agitur de tanto præiudicio, in his verò procedat noſtra opinio, quia in hac ſpecie longè maius præiudicium vertitur, ita Abbas l & communis ſecundum Pariſium, & Ferretum. Hoc tamen refellitur, quia verius eſt etiam in ordinariis iudiciis nunquam ſimplicis Iudicis dicto ſtandum eſſe, ſiquidem in illis fundatur totius cauſæ deciſio, & inde ſi acta illa falſa conſti-

l Abb. in d. c. quoniam cõtra nu. 3. Pariſ. n. 13. Ferret. n. 8.

terint, graue damnum alteri ex litigantibus inferri poterit qui forſan neque citatus nec contumax fuit, cuius oppoſitum Iudex affirmat, ac proinde ei non eſſe credendum affirmant Romanus m, & Felinus.

m Roma. in l. ſciendum. nu. 65. ff. de verb. oblig. Fel. in d. c. quoniam cõtra nu. 3.

Secunda via, hæc praxis regularium poteſt defendi ex eo, quod inter regulares de cauſis minimis ſæpe agitur: & præfata decretalis in cauſis exiguis & minimis locum non habet; in his enim ſine ſcriptura ſtandum eſt ſimplici Iudicis aſſertioni, vt in ſpecie docuerunt Abbas n, Imola, Felinus, Beroius, & eſt communis ſecundum Pariſium, & Ferretum. Pro qua interpretatione facit: nam iure noſtro in his exiguis regulariter non ita ſeruatur rigor formæ, & iuris ſolemnitas, argumento eorum, quæ in iure o notantur. Item quia in his modicis ſimplici nuntij aſſertioni creditur, vt dicitur in iure p iuncta ſua gloſſa; ergo à fortiori debet credi ſimplici Iudicis aſſertioni, argumento eorum, quæ in eodem iure q notantur, & ita ſecurè tenendum eſt, quamuis cõtrarium defendat Decius r, & poſt eum Niconicius.

n Abb. nu. 3. Imol. n. 15. Fel. n. 1. Beroi. n. 21. Pariſ. nu. 14. Ferret. nu. 6. in d. ca. quoniam contra.

o l. leuia. ff. de accuſa. c. ter ruſus. 11. q. 2. Corſet. in tra. de minimis. Tiraq. in tra. de iud. in rebus exiguis habend.

Nec huic communi opinioni obſtat generalitas præfatæ decretalis ſ. ibi, *vniuerſa iudicij acta*. ex quo qui totum dicit, nihil excludit, vt dicitur in iure t. Nam reſpondeo verba hæc vniuerſalia reſtringenda eſſe de habilitate, vt intelligantur in cauſis habilibus adſcribendum, argumento eorum, quæ in iure u notantur. Quales non ſunt cauſæ modicæ quantitatis, ſiquidem in eis credendum non eſt voluiſſe Principem acta cõſcribi, quia in ea ſpecie, vltra temporis dilationem, ſequerentur expenſæ excedentes valorem, & æſtimationem principalis, contra quandam iuris regulam x, de qua per Pinelum.

p c. parati iuncta ſua glo. v. ſuum Nuntium infr. de appell.

q Aut. multo magis. C. de ſacr. ſan. Eccleſ.

r Dec. n. 7. in d. c. quoniam contra.

Quod ſi adhuc inſtetur ex particula, *ſemper*, præfatæ Decretalis y, quæ ad omnem cauſam referenda eſt, iuxta in iure z notata. Facile reſpondetur, ſi aduertas eiuſmodi exigua & minima, ſecundum prudentium opinionem, conſiderari & regulariter haberi, ac ſi non eſſent, vt notatur in iure a, & poſt Diuum Thomam tradit Nauarrus; ſecundum enim Doctores, paruitas rei in quauis materia excuſari ſolet. Vnde dictio illa, *ſemper*, conſiderari debet in illis caſibus dumtaxat in quibus ſcriptura, ſecundum rectam rationem boni viri arbitrio, locum habere debet. Quod ipſum colligo ex præfata d cretali, non enim dicit in vniuerſis cauſis acta ſcribenda eſſe, ſed vniuerſa acta ſcribenda eſſe, quaſi velit in illis cauſis, in quibus ſcriptura neceſſaria eſt, præfatam decretalem locum habere.

ſ d. c. quoniã contra.

t ca. ſi Romanorum. 19.

u l. vt gradatim, in prin. ff. de mun. & honoribus.

x l. mediterraneæ. C. de anno. & trib. lib. 12. Pine. in l. 2. C. de reſcinden. vẽd. 1. p. c. 1. n. 28.

Nec ſupra dictis obſtat, rationem in ea decretali præſcriptam habere locum in cauſis minimis, ſicut & in arduis: nam vt aduertunt Pariſius b, & Mantuanus, in exiguis non eſt veroſimile, neque præſumendum Iudicem, pro quo ius c præſumit, falſum aliquid aſſeuerare. Quod ſi inſtas minima ſæpe in iure d conſiderari, facile reſpondeo illud verum eſſe eo caſu, quo planè conſtat aliquem præiudicari in aliquo, aut damno affici; ſecus tamen eſt in noſtra ſpecie, in qua non ita contingit, ſiquidem in cauſis modicis diuerſa militat ratio, & pro Iudice præſumitur in eis nolle alicui præiudicare, aut calumniari. Quæ autem cauſæ modicæ dicantur, arbitrio Iudicis relinquitur, ex traditis per Menochium e, diuerſas circa hoc referentem opiniones, & ex traditis per Auiles f, & Gregorium Lopez. Ex quibus patet quomodo præfata Iudicum regularium praxis, qui ad acta proceſſus conficienda non adhibent notarios, poſſit ſuſtineri & defendi. Quomodo autem ipſi poſſint creare notarios regulares ad huiuſmodi cauſas, & ad intimandas literas Apoſtolicas, in tertio tomo, in quæſtione de notariis, dicetur.

y c. quoniam contra.

z c. de in integ. reſtit. l. 1. ff. ſolut. mat.

a Nau. in præ lu. 9. n. 12. & c. 17. n. 2.

b Pariſ. & Mant. in d. c. quoniam cõtra.

c c. ex præſentia. de renun.

d l. ſi proprietarius, ff. de dam. inf. & l. in minoribus, C. de appell.

e Menoch. de arbitra. caſu 72. n. 3.

f Auil. in ca. præt. c. 36. §. ſummaria. n. 6. Gregor. in l. 41. ti. 2. p. 3.

D ARTI-

ARTICVLVS IV.

Vtrum teſtis poßit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum taliter, quod ipſe ſcribat ſuum.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus *g* tenet, quod teſtis poteſt ſcribere dictum ſuum, & ſic reſpondere in ſcriptis, & per ſcripturam, & additio Abbatis dicit, quod communiter ſeruatur opinio Bartoli Venetiis. Contrariam tamen opinionem, imo quod teſtis non poſſit in ſcriptis reſpondere, tenet expreſsè Ioannes Andreas, *h* quem ſequitur Abbas, & Salicetus, & ante eos tenuit Speculator, Felinus, & Couarruuias.

Pro reſolutione, dico primo, quod ſi loquamur in cauſis criminalibus, nunquam teſtis poteſt deponere in ſcriptis, etiamſi legeret ſcripturam, quia cum in cauſis criminalibus probationes debeãt eſſe luce meridiana clariores, in ſcriptis autem non declaratur animus teſtis, ſicut decet. Nam (vt ait D. Hieronymus) vox viua habet, neſcio quid energiæ: & propterea argumento cuiuſdam Authenticæ *i* conſulunt Doctores, vt Iudices in cauſis criminalibus examinent teſtes per ſeipſos, & hoc tenet Abbas *k*, & Couarruuias, quia, vt ait quidam textus *l*, plurimum quoque in excutienda veritate etiam vox ipſa, & cognitoris ſubtilis diligentia affert. Nam ex ſermone, & ex eo, qua quis conſtantia, qua trepidatione quid diceret, vel cuius æſtimationis quis in ciuitate ſua eſt, quædam ad illuminandam veritatem per lucem emergunt. Ex quibus verbis certo colligitur teſtem non poſſe deponere in ſcriptis, ſed viua voce, & ſi poteſt fieri, Iudex per ſeipſum examinare debet, & non committere alicui examinationem, videat quomodo, qua moderatione, & quo animo teſtis deponat de quo agit Nelus *m*. Ex quibus colligitur non iuridice procedere aliquos Iudices regulares, qui in cauſis criminalibus mandant teſtibus, vt in ſcriptis ſua dicta deponant. Infertur etiam conſuetudinem aliquorum Iudicum regularium, qui in inquiſitione, & viſitatione ſua generali ſuorum conuentuum, præcipiunt ſubditis, vt ea, de quibus denuntiant, etiam in cauſis criminalibus ſcribant, & propria manu ſubſcribant, non eſſe (inquam) dictam conſuetudinem iuri conformem, cùm dicta denuntiatorum, ſi iuramento firmentur, teſtimonia ſint contra reum efficacia, prout quæſtione præcedenti diximus.

Dico ſecundo, quod ſi loquamur in cauſis ciuilibus magnæ quantitatis, vel qualitatis, tales cauſæ, quoad ſolemnitates, & modum procedendi, æquiparantur cauſis criminalibus. Nam quando tractatur de omnibus bonis, vel maioris partis bonorum, dicitur tractari de vita hominis, & idem eſt, quando tractatur de honore hominis: nam melius eſt bonũ nomen, quam diuitiæ multæ, propter quod etiam tunc requiritur, quod Iudex examinet teſtem, & non ſufficit, quod dicat teſtis in ſcriptis, licet bene verum ſit, quod ſi tunc legeret ſcripturam, & à Iudice interrogaretur ſuper ſcriptura, & reſponderet ad interrogationem taliter, quod Iudex intelligeret illam ſcripturam eſſe veram, bene valeret tunc dictum in ſcripturis: & in hoc caſu intelligerem doctrinam Bartoli. Et ſi aliquis diceret, quod tunc etiam valeret tale dictum in criminalibus, concedo quidem, ſed maior declaratio requireretur in his, quam in iſtis cauſis merè ciuilibus, licet magnæ quantitatis, & qualitatis ſint.

Dico tertio, quod ſi loquamur in cauſis ciuilibus minimis & parui præiudicij, tunc crederem valere tale dictum in ſcriptis, maximè ſi talis eſt conſuetudo, & ſic fit multoties inter ſcribas, & curiales, vt aſſerit Cantera *n*, aſſirmans ita iuridicè practicari in conſilio ſupremo regni Nauarræ, vnde non ſunt condemnandi Prælati regulares, qui audientes minima in viſitationibus conuentuum, ea teſtibus & denunciatoribus ſcribi manu propria præcipiunt, & de his amplius in articulo ſequenti.

g Part. in l. Theopompus ff. de dot præleg. n. 12. addit. Abb. in c. de teſt. extr. de teſtib.
h And. cap. de teſtam. Sal. in l. iuſiuran. C. de teſtib. Spec. 3. p. ti. de teſt. §. nunc tract. n. 17. Cou. li. 2. varia. c. 13 n. 6.
i Authen. apud eloquentiſſimum. C. de fid. inſtrum. & ibi Doct.
k Abb. in c. cum cauſam, n. 12. de teſt. Coua. li. 2. varia. c. 13. n. 11.
l L. de minore §. tormenta. ff de qq.
m Nelus de teſtib. n. 90. vol. 5. tract.
n Cante. in q. crim. ca. 2. de pro. per teſtes n. 8. pag. 150. col. 1.

ARTICVLVS V.

Vtrum in cauſis arduis ſint à Iudice teſtes neceſſario inquirendi.

RESpondeo dicendo, quod in cauſis ciuilibus, & criminalibus teſtes debent à Iudice præſentialiter interrogari, & examinari, & nullo modo hoc examen eorum ſecretariis, & ſcribis committi, prout in iure *o* eſt definitum, & tradunt Doctores, Bernardus Diaz, Salzedo, Auendannus, Sehura, Olanus, Iulius Clarus, Auiles, Azeuedo, & Gregorius Lopez. Multæ enim falſitates ex tali commiſſione ortæ inueniuntur, pernicioſa certè talis commiſſio ab omnibus reputatur, & Iudices id facere conſueti ſunt grauiter puniendi, cùm ex informationibus ſiniſtrè & non ſecundum Deum ſumptis, malum iudicium neceſſario ſequatur. Nam Iudex ſecundum probata & allegata debet iudicare, prout in hunc modum nobis ſcriptum reliquit Simancas *p*, ſcribæ ipſi potius quam ipſi Iudices iudicant, quia cauſarum vincula diſſoluunt; neq; enim Iudices aliud facere poſſunt, quam fidem eorum ſequi, quæ apud iſtos probata fuerint contractum teſtamentorum, & actorum omnium robur ex fide ſcribarum pendet.

Aliqui tamen à Doctoribus caſus enumerantur, in quibus interrogationes, & examen teſtium ſcribis committi conſueuit, inter quas præcipuum eſt impedimentum ex parte Iudicis, eos minime potentis inquirere, quia, verbi gratia, magnis & arduis negotiis eſt occupatus, & ex parte teſtium non potentium ad præſentiam Iudicis ad teſtificandum accedere. Aliud eſt, quando res, ſuper qua agitur, leuiſſima iudicatur, prout Felinus *a*, & Auiles poſt alios affirmarunt.

Quando autem Iudex ſcribæ examinationem, & receptionem teſtium commiſerit, neceſſarium eſt, vt id ſcriptura conſtet: nam ſi ſine ſcriptura talis commiſſio fuerit data, quidquid virtute eius fuerit factum, pro nullo reputatur, prout affirmat Matthæus de Afflictis *b*, Menochius, Auiles, Paz, Grammaticus, & Gratianus; dicto enim ſcribæ minime debet fides adhiberi, etiamſi affirmet ſibi talem commiſſionem fuiſſe factam, prout cum communi, poſt Hoſtienſem, Ioannem Andream, & alios, conſuluit Alexander *c*, & Gregorius Lopez contra Bartolum affirmat. Et ſi ne dicta commiſſione in ſcriptis data, non poteſt ſcriba recipere depoſitiones, & ſumere iuramentum ab ipſis teſtibus, prout tenet quædam Gloſſa *d*, Baldus, & Bonifacius: adeo hoc eſt verum, vt eorum dicta nullam faciant in iudicio fidem, etiamſi ſint examinata ab ſcriba, cui in ſcriptis facta eſt commiſſio, ſi cauſa ſuper quem teſtificati ſunt, ſit grauis; requiritur enim quod in tali examine præſentia Iudicis non deficiat, vt poſt alios tenet Gregorius *e* Lopez.

Ex quibus infertur non iuridice procedere Prælatos regulares, ſuis ſecretariis teſtium receptionem, & examinationem delegantes, non ſolum in rebus leuibus, in quibus talis delegatio poteſt fieri, ſed etiam in rebus grauibus, pro quibus fulminandis, & examinandis experientia, ſagacitas, & induſtria integerrimi Iudicis deſideratur.

Infertur ſecundo, ipſos toto cœlo videri aberrare, qui conſuetudinem allegantes, has delegationes ſæpius in cauſis maximi momenti dictis ſecretariis committunt: cùm hæc conſuetudo, quia ſatis pernicioſa, magis corruptela, quam conſuetudo ſit iudicanda, & propterea minimè ſeruanda, prout tenet quædam Gloſſa *f*, quam approbant Hippolytus, Felinus, Rojas, & Paz. Nec valet allegare; quod examinatio teſtium coram Iudice ad apices iuris pertinet, quibus regulares minimè ſunt aſtricti; nam reſpondetur, id ad apices iuris non pertinere; cùm ad

o Tex. & gl. in c. 2. de iud. li. 6. gl. in Cle. de off. deleg. Authen. apud eloquentiſſimum & ibi DD. C. de fid. inſtrum. l. 26. & 27. ti. 16. p. 3. l. 28. ti. 6. l. 3. recompil. Bern. reg. 717 & ibi Salz. Auen. in c. 17 prætorum 2. p. Segura in direct. iudic. 2. p. c. 2. n. 19. fo. 9. Olan. in auten. ver. iudex. n. 69. fo. 195. Clarus in pr. §. fi. q. 26. Auiles in cap. 37. prætore gl. porſi, Azeue. in l. 18. ti. 6. l. 2. recom. n. 1 & 2. Greg. in dictis leg. Partit.
p Simanc. de repu. li. c. 23. n. 3. pag. 412.
a Auil. in c. 37. prætor. gl. por ſi. per totam poſt Feli. in c. cum cauſam nu. 36. de teſtib. Auen. in c. 17 prætorum. n. 3. p. 2. Paz in pract. 1. p. tomo 18. tẽpore fo. 67. nu. 100.
b Affl. deciſ. 317. Menoch. conſ. 100. nu. 43. Aui. vbi ſu. nu. 18. & ſeq Paz in d. 3. to. 4 p. cum n. 4. fo. 55. col. 2. ad fi. Grãma. cõſ. 67. nu. 34. Grat. reg. 260. nu. 6.
c Alex. conſi. 104. colu. 4. vol. 5. Abb. in c. quoniã contra. de probat. Grego. n. 27. tit. 16. gl. in fi. p. 3. contra Bar. in Authen. de teſt. §. & quoniam.
d Glo. in l. ſi per nuncupationem. C. de teſtã. vbi Bal. §. ſiquis autẽ. Bonif. in peregri. v. probat. fo. 203. col. 3. v. index.
e Grego. in l. 22. tit. 11. p. 3. gl. 4.
f Glo. in c. teſtes 1. q. 9. Hippolyt. in l. de minore. §. plurimum quoque. n. 9. ff. de quæſt. Fel. in c. cum cauſ. 1. nu. 21. de teſtib. Rojas ſing. 205. Paz in pract. 1. to. 5. p. c. 3. §. 1. nu. 10. fo. 234.

inda-

Digitized by Google

indagandam & extorquendam veritatem maximè conducat.

Infertur tertiò eos etiam maximè errare committendo ſecretariis prædictam receptionem, & examē, ſine ſpeciali commiſſione in ſcriptis ſuper eo facta; acta enim proceſſus, ab his præfata commiſſione facta, nullius ex ſupradictis erit valoris, & momenti, & iuramentum ab eis ſumptum nullam fidem in iudicio faciet, cùm à Iudice non competenti ſumptum fuiſſe conſtet.

ARTICVLVS VI.

Vtrum teſtes ſint interrogandi de loco, tempore, & cauſa ſui dicti.

RESpondeo dicendo, quod quando in inquiſitione eſt deducta qualitas loci, & temporis, non ſufficit quod teſtis dicat tale dictum fuiſſe commiſſum in genere, quia per hoc non probatur tempus inquiſitionis, & locus: & ſi diceretur aliud tempus, non poſſet ſequi condemnatio, ſed debet dicere teſtis contenta in inquiſitione eſſe vera, vel vidiſſe fieri maleficium loco, & tempore, de quibus in inquiſitione. Ita Bartolus *g*, qui vult amplius, quod licet dicat contenta in capitulo eſſe vera, ſi tamen poſtea interrogatur de ratione, vt dicat quod vidit fieri homicidium non addendo locum, & tempus, non ſufficit; quam opinionem ſequitur Aretinus *h*. Item caueat teſtis, vel reus, ſi interrogetur, an quid viderit noctis tempore, ne temerè reſpondeat vidiſſe nulla addita ratione, quia nocte non videmus, niſi luna luceat, vel lumen acceſſum ſit, vnde redderetur ſuſpectus, vt tenet quædam Gloſſa *i*. Vbi notant Baldus, & Doctores, imò etiam quando luna lucet, non eſt ita clarum, ſicut de die, quod patet ex multis iuribus *k*, & tenet Gloſſa; habet enim luna radios lugubres, ſol verò claros. Et aduertēdum, quod ſi teſtis deponat ſuper non veriſimili, non probat, niſi aſſignet etiam non interrogatus rationem ſui delicti; vt probatur in iure *l*, & notant Antonius, & Aretinus; de quo iam in ſuperioribus *m* dictum eſt.

g Bar. in l. 1. ff. de aleat. & in l. Labeo ff. de ſuppellect. legat.
h Aret. in l. ſerui elect. §. 1. ff. de legat. 1.
i Glo. in l. ſi cū exceptione, & ibi. Bald. & Doct. in § fi. ff. quod metus cauſ. in l. ſi maiorem. C. de tranſa.
k Glo. in §. noſtra autem cōſtitut. Inſt. de leg. in v. lucubrationes.
l cap. ſuper hoc. de renūciat. & ibi. Ant. Aret. in c. tertio loco. co. 4. verſ. pro quo facit, de probat.
m q. 1. art. 4.

ARTICVLVS VII.

Vtrum teſtes poſſint interrogari de occultis.

RESpondeo dicendo, quod teſtis legitimè interrogatus à Iudice competente, obligatur dicere veritatem; ſi enim ipſi Iudici in hoc non obediat, iuſtitiæ executionem impediret, quod ſecundum ius minimè eſt permiſſum. Verum eſt tamen, quod ſi Iudex interroget de delicto occulto, nulla infamia præcedente, poteſt teſtis reſpondere ſe nihil ſcire, intelligendo mente, ſe nihil ſcire, quod reuelare teneatur. Ita poſt alios *n* Nauarrus, cuius opinionem libenter amplector, licet contrarium teneat Sepulueda, quam tamen Sepuluedæ opinionem non omnino reiicerem caſu, quo ex non manifeſtatione veritatis graue aliis præiudicium generaretur, quod multum damni ex infamia rei ſecuta excederet; ſi enim damnum infamiæ maioris eſſet valoris, licitum eſt teſti non reuelare delinquentem occultum, etiamſi ſit legitimè interrogatus, vt idem Nauarrus affirmat. Dixi (legitimè interrogatus) ſi enim non legitimè interrogatur, nulla obligatione ad dicēdam veritatem aſtringitur.

n Nauar. in man. ca. 25. nu. 43. Sepul. de rat. deteg. teſt. ca. 13.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum teſtes, vt valeant, ſint ſub iuramento interrogandi.

RESpondeo dicendo, quod dum teſtes interrogantur à Iudicibus, vt eorum dictum valeat, debent ab eis ſumere iuramentum; teſtis enim, qui non iurat, minimè valet, vt dicitur in iure *o*, quod intelligitur etiamſi ſit Cardinalis, vt ait quædam Gloſſa *p* communiter recepta, etiamſi ſint mille teſtes, vt reſoluit Dominicus *q*, Auguſtinus de Ancona *r*, & Felinus dicentes eſſe hanc doctrinam ſtupendam, & incognitam, quam dicit ſingularem Hippolytus, & ſic debet teſtis iurare ſuper Euangeliis, neque alicui teſti, quantumcunq; religioſo, creditur, niſi iurato, niſi ſit Epiſcopus, vel ſacerdos, qui non iurat ſuper libro, ſed ſuper pectore ſuo, prout dicitur in iure *ſ*, & notat Panormitanus. Aduertendum etiam, quod præcipere ſubdito in virtute Spiritus ſancti, non eſt in virtute iuramentum à ſubdito ſumere, cùm illa virtus Spiritus ſancti obedientiam, quam ſubditus Spiritui ſancto promittit, deſignet, & ſic nihil aliud eſt dicere, Præcipio ſub obedientia, & in virtute Spiritus ſancti, quàm dicere Prælatum, Præcipio ſub obedientia quam Spiritui ſancto, & mihi promiſiſti. Ex quibus conuincitur malefacere aliquos Prælatos regulares, qui non ſumunt iuramentum à teſtibus, quando ſuper aliquibus teſtificantur, ſed tantùm ipſis ſub obedientia præcipiunt, vt dicant veritatem; nam ſecundum rigorem, eorum depoſitiones minimè valent.

o cap. nuper nobis. de teſtibus.
p Gl. in cā. ci olim eſſemus. v. fratrum. de priuil.
q Domini. in c. multu. per tex. ibi. 44.
r Anco. de poteſt. Eccl. q. 55. ar. fin. Fel. in c. conſtitutus. n. 16. de reſcript. Hippol ſingul. 124 circa finem.
ſ c. fi. de iuram. calum. Panor. in e. tuu. de teſtib.

Nec valet dicere, quod ita conſuetudine receptum eſt in aliquibus religionibus, conſuetudo enim, in præiudicium boni communis minimè conſuetudo, ſed corruptela eſt appellanda, iuxta ea quæ in iure *a* notantur; bonum enim commune in veritate indaganda, & ſcienda conſeruatur, reuelata enim veritate, innocens liberatur, delinquens autem iuxta menſuram delicti caſtigatur, quæ veritas per iuramentum à teſtibus extorquetur. Et aduertendum, quod teſtes ſolum debent teſtificari ſuper iuratis, & non ſuper aliis; ſi enim ſuper aliis teſtificarentur, eorum dictum minimè valeret, vt argumento cuiuſdam Decretalis *b*, tenet Syluеſter, & poſt alios tradit Grammaticus. Aduertendum inſuper, quod teſtis etiamſi non ſit iuratus aliquam facit coniecturam, vt tenet Angelus *c*.

a c. fi. de conſue. c. 1. & 2. eod. lib. 6. d. c. ca. de cōſuet.
b cap. de teſt. extr. de teſtib. Syl. v. teſtis. n. 6. in fi. Gram. deci. 180. n. 80.
c Angel. in l. iudices. C. de fide inſtrum.

QVÆSTIO XV.

De correctione fratrum quoad veritatem à teſtibus proferendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Vtrum teſtis præſumatur dicere verum.*
2 *Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.*

ARTICVLVS I.

An præſumatur teſtis dicere verum.

RESpondeo dicendo, quod in dubio non præſumitur teſtem ignoranter depoſuiſſe falſum. Nam teſtis præſumitur propter iuramentum deponere cōſiderate, & de eo quod eſt certus, vt argumento cuiuſdam Decretalis *d* notat Alexander. Secundò, quia dicens aliquid falſum committit contra ius diuinum, & naturale; nam ignorantia non excuſat à dolo, vt per Angelum *e*, Salicetum, Bart. Veronenſem, quia in his, in quibus debet præcedere diligentia, præſumitur ſcientia, & dolus illius, qui debebat diligenter inquirere: neque admittitur excuſatio ignorantiæ, vt dicit quædam Gloſſa *f*, quam ſequitur Ioannes de Anania, vt præſumitur in ruſtico ſecundum Alciatum: fallit tamen in bonæ æſtimationis viro, & magnæ probitatis, qui præſumitur potiùs depoſuiſſe falſum per errorem, vt ait *g* Veronenſis, & ſic iſtud multum conſiſtit in arbitrio Iudicis, qui habebit arbitrari, nunquid iſte doloſè depoſuerit, & quem fidem debet adhiberi eius teſtimonio, argumento eorum, quæ in iure *h* traduntur, & reſoluit Barbacia: facit etiam, quia licet falſum non committatur ſine dolo, eſt tamen in arbitrio Iudicis, qua alia pœna eum Iudex puniet, iuxta quandam Gloſſam *i*, quam ſequitur Alciatus.

d c. ex reſcripto. extra de iureiur. Alex. in Rub. de iureiur. col pen.
e Ang. in l. plagij. C. ad leg. Fan. Sali. in l Senatus. C. de his qui ſibi in teſta. Veron. conſ. 21. col. 3.
f Gloſ. in cā. falſariorum. vbi Anania, col. pen. extrā, de crim. falſ. Alciat. de præſu reg. 2. preſum. 31. nu 4.
g Verone. vbi ſup. col. pen.
h ca. literas, ver. quanquā veriſimulius de præſumpt. Barba conſ. 6. 54. col. vol 4.
i Glo. in c. & ſeuerior. ex quibus cauſis. Ale. in l. 1. §. ſed ſi mihi. Pamph. de verb. ſign.

ARTICVLVS II.

Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.

RESpondeo dicendo, quod quamuis in accuſatione abolita ſit, & antiquata talionis pœna, in teſtibus tamen eam adhuc habere locum teſtatur Baldus, Corſetus, Iaſon, Alexander, Guido Papa, Caſſaneus, Soccinus, quos refert, & ſequitur Couarruuias *k*. Et in quadam lege Taurina expreſſè eſt cautum, in qua id tradit Antonius Gomez. Et in cauſa hæreſis reſcriptum habent inquiſitores à Leone X. directum Adriano Cardinali generali Inquiſitori Hiſpaniæ, datum Romæ apud D. Petrum die decima quarta Decembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſexto, vt teſtes falſi in illo ſancto tribunali tradantur brachio ſæculari. Id autem obſeruandum eſt, quod tradit Panormitanus *l*, falſum, ſcilicet, teſtem in forma iudicij deponentem coràm legitimo Iudice eſſe puniendum, tametſi eius dictum non valeret, & quia, verbi gratia, non iurauit, vel ob alias cauſas. Idem tenet Bartolus *m*, Salicetus, Palatius, Rubeus, & Iulius Clarus, dicentes hanc opinionem eſſe communem. Ratio verò illa eſt, qua in præcitato loco vtitur Salicetus, quia falſus teſtis in quantum in ſe fuit, iam nocere curauit, imò verò & delictum conſummauit, quod ſi ob aliquem defectum eius dictum non valuit, aut non nocuit, præter eius intentionem fuit.

k Cou. in cap. quamuis pactum 1. p. § 7 n. 6. l. Taur. 43. vbi Gom.

l Panor. in c. 1. extra de crim. falſ.

m Bart. in l. ſiquis legatum ff. ad leg. Corn. de falſ. Sal. & DD. in l. 1. C. de ſepul. viol. Rubeus in l. 83. Tan. Clar. in §. falſum, verſ. fuſci in pract. crim.

Aduertendum tamen, quod multis modis ſpectata perſonarum, & delicti qualitate in puniendis falſis teſtibus pœna augeri, aut contrà minui poteſt: ſed illa minuendi pœnam ſatis idonea cauſa cenſetur, cùm quis ſponte ad confitendum crimen accedit, & errati veniam poſtulat, prout latè probat Tiraquelius *n*. Et cùm falsò in iudicio teſtificari ſit peccatum maximæ malitiæ, oportet vt acriùs puniatur, quàm ſolet puniri delictum, ſuper quo falsò fuit depoſitum. Et ſic licet hæreticus admittatur ad pœnitentiam, antequam curiæ ſæculari tradatur, falsò tamen imponens alicui hæreſim hoc ei minimè eſt concedendum: non enim ipſi eſt parcendum pœnitere volenti, prout tenet Iacobus de Aretio *o*, Cynus, Baldus, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Marianus, Soccinus, & alij Canoniſtæ, quos ſequitur doctiſſimus Simancas. Reliqua vide infrà in quæſtione *p* de correctione criminis falſi.

n Tiraqu. de pœn. tempor. cauſ. 30.

o Are. in l. vl. C. de accuſ. Bald. & alij in c. excom. lib. 2. extrà, de hære. Siman. de inſtit. Cathol. ti. 64. nu. 24.

p infrà hoc tom. q. 31.

QVÆSTIO XVI.

De correctione fratrum, quoad teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1. *An teſtes ſint reo detegendi.*
2. *Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.*
3. *Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem teſtium.*
4. *Vtrum vera, aut falſa opponentes teſtibus, mortaliter peccent.*

ARTICVLVS I.

An teſtes ſint reo detegendi.

RESpondeo dicendo, quod hodie præualuit conſuetudo, & hoc iure vtitur in cauſa fidei, quæ omnium eſt maxima, & grauiſſima, vt nomina teſtium, & denunciatorum nullo modo reis edenda ſint, etſi eorum publicatio fiat, & copia depoſitionum eis detur, quia graue periculum ex ea re euenire ſolet teſtibus, & vniuerſis cauſis fidei, cùm pauci inuenirentur, qui aduerſus hæreticos teſtimonium perhibere vellent. Quamobrem conſtitutione Innocentij IV. quæ incipit, *Cùm negotium fidei.* & alia Pij IV. quæ incipit, *Cùm ſicut*, prohibetur, ne dicta nomina teſtium reis ipſis vllo pacto publicentur, vt tradunt & referunt Directorium *a* Inquiſitorum, vbi Quintilianus Mandoſius, & Simancas, Rojas, & Aualos reuocans in dubium, nunquid ex eadem cauſa periculi, in qua ius contra hæreſim fundatur, in alijs criminibus, præterquam in hæreſi, poſſint Iudices accuſatis negare teſtium nomina; & quidem fatetur, in cæteris quibuſcunque criminibus regulariter dicta nomina teſtium reis accuſatis edenda eſſe, vt teſtes refutare poſſint, & innocentiam ſuam oſtendere. Et hoc docent Simancas *b*, Salzedo, Abbas, Anania, & alij multi, quos refert, & ſequitur Petrus Cenetus. Sed aduertit, quod Ioannes Martinez de Olam in antinomiis aſſerit, quod ex conſuetudine Hiſpaniæ in cauſis Syndicatus, Magiſtratuum, & militarium ordinum, ſcilicet, S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ in habitus ſuſceptione, & in Collegarum ingreſſu, & in Eccleſiaſticis obtinendis beneficiis, cùm de oppoſitorum nobilitate, ac qualitatibus inquiſitio fit, non publicantur teſtes. Quam conſuetudinem multis defendit rationibus Ioannes *d* Rodin, eamque Segura de Aualos validam eſſe reſpondet in quantum ſingularium Iudicum perſonas reſpicit, & rei iudiciariæ iniquam adminiſtrationem, in quibus nimirum ſi Iudices non facta teſtium publicatione puniantur, non tamen ei videtur iuſta dicta conſuetudo, quando non ſolùm perſonam ad militiam, ſiue Eccleſiaſticam dignitatem aſcendere cupientem, verùm etiam totius generis, & poſteritatis claritatem, vel maculatam nobilitatem, vel ignobilitatem reſpiceret. Nam, vt ait, quo iure, quaue ratione fundari poteſt, vt alicuius præclariſſimum genus, nulla forſan ignobilitate Agarenorum, Iudæorũq; macula fœdatũ, perpetuò diffamaretur, hac præſertim ætate, in qua maleuoli quidam inuidi ſunt homines, quorum miniſterio Sathan ipſe vtitur ad homines nobiliſſimos, & claris genitos parentibus diffamandum, qui cùm primùm compertum habent ſuarum teſtificationum publicationem eſſe ſubiicendam, linguas ſuas ſicut ſerpentes acuunt, audaciùs diffamant, audaciuſq; falſa teſtificantur aduerſus nobiles; hi enim vtplurimum ab aliis inuidia vexantur, & calumniis afficiuntur, & ſunt poſiti tãquam ſignum ad ſagittam, quorum progenies inimici eorum, vt inuidi plebeij ab antiquo ita diiudicare præſumunt, vt ab Adam velint ducere originem, non vt veluti antiquiorem, ſed vt alicuius falſi nominis, vel cognominis ſumpta occaſione calumniæ aliquid producant. Ex quibus, & aliis doctiſſimus, & piiſſimus Segura *e* latiſſimè, & pulchrè hanc defendit opinionem. Quæ mihi ſemper verior apparuit, & nemo mortalium, qui domui ſuæ ſtatum, & dignitatem augere contendit, ſe credat à ſimili calumnia tutum, vt huius ſententiæ contrarias velit aſſumere partes. Nam pleroſque vidimus, qui in ſe nimirum multum confidebant, & generis ſui claritatem illæſam, & intactam eſſe putabant, quam poſtmodum calumniantium inſidiis periclitantem perſpeximus.

a Direct. inquiſit. §. nomina. verſ. nunc videndũ vbi Mandoſ. in addit. litera B. Siman. de inſt. Cath. tit. 64. n. 27. & in Enchi. tit. 3. nu. 13. Rojas ſing. 140. verſ. quando. Aualos in directo iud. 2. p. c. 1. nu. 11. & 16. vbi ex nu. 17.

b Siman. d. tit. 64. nu. 29 Salz. in pract. crimi. c. 118. liter. D. p. 439. Abbas in c. olim. n. 8. de accuſ. Anani. in c. qualiter & quando el. 2. §. debet igitur. n. 4. de accuſat. Cenetus collect. 6. pag. 298.

c Olam in anti. lite. T. n. 16.

d Rodin. de Magi. Prim. §. ſed etiam per legitimos tramites. à nu. 147. vſque ad nu. 202. Aualos vbi ſu. c. 14. n. 28.

e Segura de Aualos vbi ſupr. 4. à num. 20.

Nec prædictis obſtat præcipuum, & principale fundamentum contrariæ opinionis, quod ſcilicet teſtes deterrerentur, ſi hæc opinio ſeruaretur, & ita de cætero veritatem propalare recuſabunt propter periculum, quod ab inquiſitis eis ſequi poteſt. Reſpondetur enim, quod teſtium nomina (ſi expedire viſum fuerit) occultari poſſunt; dicta autem eo in caſu ſolummodo publicari, & in quo defectus conſiſtat, vt errori, aut falſitati occurratur: vel etiam reſpondetur Regiis ſanctionibus diſpoſitum eſſe in cauſis nobilitatis, & exemptionis, quam dicimus (*hidalguiam*) Hiſpanicè, quod teſtes vocentur ad Regia prætoria, vt examinentur ab vno ex ipſis Iudicibus, vt referunt Couarruuias *f*, & Azeuedo, & in eo caſu teſtium nomina, eorumque depoſitiones publicantur, & tamen ex eo periculum, damnum, terrorem, aut alia huiuſmodi imminere

f Cou. li. 2. variar. c. 13. n. 10. Azeu. li. 3. nou. cõpi. tit. 6. l. 28. n. 2.

mittere teſtibus nunquam audiuimus, quamuis deponant aduerſus reum, vt quid ergo in cauſis regulariũ trepidamus, vbi non eſt timor, vt nomina teſtium, vel ſaltem eorum depoſitiones non publicabuntur, vt ipſis malum aliquod ſequatur? ſed vt hinc inde viſis rationibus, & depoſitionibus eorundem veritas eluceſcat, præſertim quia periculum, quod teſtibus euenire poteſt ab inquiſitis longe leuius eſt audacia, quam ex ſubticendis dictis, & nominibus eorum prædicti teſtes ſumere ſolent ad falsè, confusè, temereque deponendum. Et ſic concludo dicens, quod in cauſis ſyndicatus, magiſtratuum, ſeu inquiſitionibus, & viſitationibus, quæ aduerſus Iudices, & eorum miniſtros fiunt, & quæ fiunt aduerſus Iudices regulares, nomina teſtium & eorum dicta ſunt publicanda, quod ex dictis maximè comprobatur, & ex his, quæ poſt Seguram, & alios tradunt Auiles *g*, & Azeuedo. Vnde in ordinationibus Toletanis noſtræ ſacræ Religionis ſtatutum eſt, vt in cauſis grauibus nomina teſtium publicentur, quo ipſi rei à graui iniuria, ſe opponendo aliquid contra teſtes, poſſint liberare.

g Auil. in c. 4. ſind. Gl. 1. ex num. 9. Azeu. lib. 3. nouæ com. ti. 7. l. 13. ex princip.

ARTICVLVS II.

Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.

RESpondeo dicendo, id licitum eſſe, dummodo ea, quæ opponũtur, cum veritate proponantur, prout tradit Diuus *h* Thomas, & inter cauſas, quæ ſolent opponi, ea præcipua reputatur, quæ inimicitia capitalis nuncupatur. Quæ oppoſitio etiam in cauſa fidei locum habet; capitales enim inimici in ea minime debent eſſe teſtes, prout tradit Emericus *i*, & diffinitur in Concilio Bitterenſi, & Narbonenſi, in quibus ſic dicitur, *Illis autem exceptionibus fidem teſtium euacuantibus in totum, quæ non ex zelo iuſtitiæ, ſed de malignitatis fomite procedere videantur, vt ſunt conſpirationes, & inimicitiæ capitales.* Et hoc in multis iuribus probatur, & tradit Gundiſaluus. Et aduertendum, quod præſumitur hodie inimicus, qui olim fuit inimicus, vt probatur in quadam lege *k*, vbi notat Baldus: & propterea infert Aretinus *l*, quod cùm aliquis litigat contra alium, ex quo præſumitur inimicus, non poterit contra eum dicere teſtimonium etiam lite finita, quia præſumitur inimicus durare, vel inimicitia. At communis opinio videtur aliter ſentire per quandam Authenticam *m*, videlicet quod illud reſideat in arbitrio Iudicis, qui ex qualitate negotij, & perſonarum arbitrabitur, nunquid iſti ferueant adhuc inimicitiam, vt per Antonium de Butrio, & recentiores in dicta *n* Authentica: quod etiam non procedit, quando inimicus eſſet reconciliatus, quod probat tantùm lex pro contraria parte allegata, niſi modico tempore reconciliato præceſſiſſet, vt ex aliquibus iuribus probat Alciatus *ä*.

h D. Th. 2. 2. q. 11.

i Emer. in direct. inquiſ. 3. p. q. 67. pag. 607.

k c. repellantur. & c. meminimus. & c. cum oporteat, de accuſ. & c ſi teſt. 3. quæ. 3. Gundiſal. de heret. q. 13. nu. 13.

l l. in ipſius. vbi Bald. C. fã. herciſcũd.

m Aret. in c. 1. de iudic.

n §. ſi vero odioſum. in Aut. de teſti.

ä Alcia. reg. 2. præſump. 11.

ARTICVLVS III.

Ex quibus cauſis oritur inimicitia capitalis, ad teſtium euacuationem.

RESpondeo dicendo, quod cauſæ ex quibus inimicitiæ capitales oriuntur, quomodo cognoſci poſſint, egregie tradidit Eymericus *b*. Cæterum cùm ea res ſit magni ponderis, & momenti, vt lectoribus plenè ſatisfaciam, viſum eſt mihi, nec indecens, nec inutile referre hic ex variis locis, Iuriſperitorum reſponſis cauſas, ex quibus iuſtè credatur capitales inimicitias oriri, vt cùm cognitæ fuerint, teſtificantium dicta repellant.

b Eymeri. in direct. inq. nu. 118. vbi ſup.

Sunt, qui dicant, iudicantium arbitrio eſſe relinquendum diffinire, quæ inimicitiæ dicantur capitales, propterea quod à iure communi nominatim cauſæ proſcriptæ non ſint: ita Felinus *c*, Marianus, Soccinus, & Grammaticus, quos alij recentiores ſequuntur. Verùm ne de nouo arbitrari oporteat, & ne in arbitrando propter humanam fragilitatem in rebus grauibus Iudices decipiantur, tutius erit in hac re aliorum arbitrium ſequi, quanquam non diffitear hanc facultatem non eſſe iudici denegandam, cùm poſſint occurrere caſus, ex quibus oriantur inimicitiæ, quos alij nondum præuiderunt.

c Feli. in c. cũ oporteat. de ac. Socci. in c. repellantur. n. 13. Grammat. conſ. 57. n. 9.

In Hiſpanicis legibus ſeptipartitis nominatim traduntur cauſæ plurimæ, ob quas vnus in alterum iure dicere teſtimonium prohibeatur. Nam in quadam partitarum lege *d* dicitur, Prohibemus, ne quiſquam qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua cauſa poſſit eſſe teſtis, vt ſi inimicitia ſit contracta ob ſanguineos occiſos, aut quia teſtis conatur occidere eum, contra quem vult teſtificari, vel accuſant eum de delicto, quod ſi fuiſſet probatum, ſequeretur vel mors, vel membri abſciſſio, vel exilium, vel priuatio dignitatis, aut aliqua infamia: nam ob ſingulas ex cauſis prædictis non poteſt vnus contra alterum eſſe teſtis, durante inimicitia. Hæc in dicta lege partitarum.

d l. 22. par. 3. titul. 16.

Prima ergo cauſa inimicitiæ oritur contra eum, qui occidit conſanguineum meum, vel dedit operam, vt interficeretur. Ita Soccinus *e* allegans Bartolum, & alios, vnde non videtur, quod poſſit teſtificari religioſus contra alium religioſum, cuius frater occidit, vel aliquod magnum malum intulit eius conſanguineo, cùm ipſe conſanguineus ſit aliquid ipſius.

e Socci. in ca. repellantur. n. 14. de accuſat.

Secunda eſt, quæ oritur ex ſolis minis de occidẽdo, prout tenet quædam Gloſſa *f*, & Alexander, & Grammaticus. Quod tunc procedit ſecundùm Baldum *g*, quando is, qui minatur, aut eſt potens ad id faciendum, quod minatur, aut eſt ſolitus minas ſuas executioni mandare, iuxta notata per Doctores *h*, quos refert, & ſequitur Marſilius. Vnde infero, quod ſi monialis minaretur occidere veneno aliam monialem, non poteſt monialis minata contra ipſam teſtificari, cùm hoc poſſit dicta monialis efficere, licèt non ſit ſolita tale quid executioni mandare, & talia verba ex ſua natura in animo fœmineo odium capitale excitant. Verum eſt tamen, quod in Iudicis animo non ſufficientia indicia debent ingerere ad procedendum contra eam, ſi illa monialis minata ex aliquo accidente incognito ab hac vita diſcedat. Solent enim mulieres dicta verba faciliter proferre, quorum ſtatim obliuiſcuntur; qua enim facilitate dicuntur, à memoria ſtatim elabuntur, quod ex aliis circunſtantiis temporis, & loci, & perſonæ cordatus Iudex poteſt inueſtigare, ſicut quidam Iudices regulares, in quibuſdam huiuſmodi minis, à quadam moniali ira repentina, & facilitate contra ſuam prælatam prolatis, de facto iudicauerunt.

f Gloſ. in l. licet ff de recep. arb. verſi. capitalis. Alex. conſ 14. lib. 3. Gram. cõſ. 57. nu. 8.

g Bald. in l. metũ. ff. quod met. cauſ.

h DD. in l. 1. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iuſtit. & iur. Marſil. in d. §. præterea.

Tertia cauſa eſt, quando quis aliquem accuſauit de aliquo crimine, ex quo graue damnum reo poterat obuenire. Ita Bartolus *i* poſt quaſdam Gloſſas, Speculator, Grammaticus, & Zabarella.

i Bar. in l. 4. §. ſi ff de alim. legat. gloſ. in l. 3. §. capitales. ff. de recep. arbitr. Abbat. in c. accedẽs. vt lit. non cõteſ. & in c. repellantur, n. 4. de accu. Zabarel. in c. cũ oporteat n. 12. de accuſ.

Quarta cauſa eſt, quando depoſuit in criminali cauſa contra reum. Ita Ioannes de Anania *k*, Soccinus, & alij, faciunt tradita per Gloſſam, & Bartolum, & Doctores, & per Speculatorem, & Grammaticum.

k Anan. & alij in c. cum P. Manwelis. & ibi glſ. de teſt. Specul tit. de teſtib. §. 1. ita prin. Gram. conſ. 45. nu 4 & ſeq.

Quinta cauſa, ex qua oritur capitalis inimicitia, eſt ex eo, quod aliquis eum, qui modò contra ſe teſtificatur, aliquando in vinculis detinuit, prout tradit Felinus *l*, Grammaticus. Hæc autem inimicitia ſemper duratura præſumitur, niſi contrarium probetur, vt docuit Baldus *m*.

l Fel. in d. c. repellantur. n. 2. Gramm. vbi ſup. n. 1. & 2.

m Bal. in l. nõ ignorabit. de exhiben. reis.

Sextò oritur capitalis inimicitia ex ſola iniuriarum prolatione, prout tenuit Baldus *n*, quem ſequuntur Iaſon, & Marſilius, & Thomas Grammaticus, verbi gratia, ſi aliquis appellauit monachum ebrium, apoſtatam à ſua religione, cauillatorem, falſarium, atque, vt vno verbo dicam, verbum improperioſum dicat. Verba autem improperij ſunt, ſiquis ſiue in genere, ſiue in ſpecie delictum commiſſum, licèt commiſſum non ſit, alicui improperat, vt notant Bartolus *o*, Baldus, & communiter Doctores, Faber Aretinus, Ioannes de Platea, & alij.

n Bald. in ca. veniẽs. circa fi. de iur. iurã. DD. in l. procuratorib. C. de procurat. Marſil. in l. 1. §. præterea. ff de qu. Gramm. conſ. 6. n. 46.

o Bart. Bald. & Doct. in l. 3. ff. de liber. & poſt. Aret. Platea, & alij in l. 2. Inſti. de iniur.

Sed in hac materia aduertunt Doctores, quod conſiderare

Digitized by Google

ARTICVLVS II.

Qua pœna falſi teſtes ſunt puniendi.

REſpondeo dicendo, quod quamuis in accuſatione abolita ſit, & antiquata talionis pœna, in teſtibus tamen eam adhuc habere locum teſtatur Baldus, Corſetus, Iaſon, Alexander, Guido Papa, Caſſaneus, Soccinus, quos refert, & ſequitur Couarruuias k. Et in quadam lege Taurina expreſſè eſt cautum, in qua id tradit Antonius Gomez. Et in cauſa hæreſis reſcriptum habent inquiſitores à Leone X. directum Adriano Cardinali generali Inquiſitori Hiſpaniæ, datum Romæ apud D. Petrum die decima quarta Decembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſexto, vt teſtes falſi in illo ſancto tribunali tradantur brachio ſæculari. Id autem obſeruandum eſt, quod tradit Panormitanus l, falſum, ſcilicet, teſtem in forma iudicij deponentem coràm legitimo Iudice eſſe puniendum, tametſi eius dictum non valeret, & quia, verbi gratia, non iurauit, vel ob alias cauſas. Idem tenet Bartolus m, Salicetus, Palatius, Rubeus, & Iulius Clarus, dicentes hanc opinionem eſſe communem. Ratio verò illa eſt, qua in præcitato loco vtitur Salicetus, quia falſus teſtis in quantum in ſe fuit, iam nocere curauit, imò verò & delictum conſummauit, quod ſi ob aliquem defectum eius dictum non valuit, aut non nocuit, præter eius intentionem fuit.

k *Cou. in ca. quamuis pactum 1. p. §. 7 n. 6. l. Taur. 43. vbi Gom.*

l *Panor. in c. 1. extra de crim. falſ.*

m *Bart. in l. ſiquis legatum ff. ad leg. Corn. de fal. Sali. & DD. in l. 1. C. de ſepul. viol. Rubeus in l. 83. Tau. Clar. in §. falſum, verſ. ſuſci in pract. crim.*

Aduertendum tamen, quod multis modis ſpectata perſonarum, & delicti qualitate in puniendis falſis teſtibus pœna augeri, aut contrà minui poteſt: ſed illa minuendi pœnam ſatis idonea cauſa cenſetur, cùm quis ſponte ad confitendum crimen accedit, & errati veniam poſtulat, prout latè probat Tiraquellus n. Et cùm falsò in iudicio teſtificari ſit peccatum maximæ malitiæ, oportet vt acriùs puniatur, quàm ſolet puniri delictum, ſuper quo falsò fuit depoſitum. Et ſic licet hæreticus admittatur ad pœnitentiam, antequam curiæ ſæculari tradatur, falsò tamen imponens alicui hæreſim hoc ei minimè eſt concedendum? non enim ipſi eſt parcendum pœnitere volenti, prout tenet Iacobus de Aretio o, Cynus, Baldus, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Marianus, Soccinus, & alij Canoniſtæ, quos ſequitur doctiſſimus Simancas. Reliqua vide infrà in quæſtione p de correctione criminis falſi.

n *Tiraqu. de pœn. tempor. cauſ. 30.*

o *Are. in l. vl. C. de acc. Bald. & alij in c. excom. lib. 2. extrà, de hære. Siman. de inſtit. Cathol. ti. 64. nu. 24.*

p *infrà hoc tom. q. 31.*

QVÆSTIO XVI.

De correctione fratrum, quoad teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *An teſtes ſint reo detegendi.*
2 *Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.*
3 *Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad enacuationem teſtium.*
4 *Vtrum vera, aut falſa opponentes teſtibus, mortaliter peccent.*

ARTICVLVS I.

An teſtes ſint reo detegendi.

REſpondeo dicendo, quod hodie præualuit conſuetudo, & hoc iure vtitur in cauſa fidei, quæ omnium eſt maxima, & grauiſſima, vt nomina teſtium, & denunciatorum nullo modo reis edenda ſint, etſi eorum publicatio fiat, & copia depoſitionum eis detur, quia graue periculum ex ea re euenire ſolet teſtibus, & vniuerſis cauſis fidei, cùm pauci inuenirentur, qui aduerſus hæreticos teſtimonium perhibere vellent. Quamobrem conſtitutione Innocentij IV. quæ incipit, *Cum negotium fidei*. & alia Pij IV. quæ incipit, *Cùm ſicut*, prohibetur, ne dicta nomina teſtium reis ipſis vllo pacto publicentur, vt tradunt & referunt Directorium a Inquiſitorum, vbi Quintilianus Mandoſius, & Simancas, Rojas, & Aualos reuocans in dubium, nunquid ex eadem cauſa periculi, in qua ius contra hæreſim fundatur, in aliis criminibus, præterquam in hæreſi, poſſint Iudices accuſatis negare teſtium nomina; & quidem fatetur, in cæteris quibuſcunque criminibus regulariter dicta nomina teſtium reis accuſatis edenda eſſe, vt teſtes refutare poſſint, & innocentiam ſuam oſtendere. Et hoc docent Simancas b, Salzedo, Abbas, Anania, & alij multi, quos refert, & ſequitur Petrus Cenetus. Sed aduertit, quod Ioannes Martinez de Olam in antinomiis aſſerit, quod ex conſuetudine Hiſpaniæ in cauſis Syndicatus, Magiſtratuum, & militarium ordinum, ſcilicet, S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ in habitus ſuſceptione, & in Collegarum ingreſſu, & in Eccleſiaſticis obtinendis beneficiis, cùm de oppoſitorum nobilitate, ac qualitatibus inquiſitio fit, non publicantur teſtes. Quam conſuetudinem multis defendit rationibus Ioannes d Rodin, eamque Segura de Aualos validam eſſe reſpondet in quantum ſingularium Iudicum perſonas reſpicit, & rei iudiciariæ iniquam adminiſtrationem, in quibus nimirum ſi Iudices non facta teſtium publicatione puniantur, non tamen ei videtur iuſta dicta conſuetudo, quando non ſolùm perſonam ad militiam, ſiue Eccleſiaſticam dignitatem aſcendere cupientem, verùm etiam totius generis, & poſteritatis claritatem, vel maculatam nobilitatem, vel ignobilitatem reſpiceret. Nam, vt ait, quo iure, quaue ratione fundari poteſt, vt alicuius præclariſſimum genus, nulla forſan ignobilitate Agarenorum, Iudæorúmq; macula fœdatū, perpetuò diffamaretur, hac præſertim ætate, in qua maleuoli quidam inuidi ſunt homines, quorum miniſterio Sathan ipſe vtitur ad homines nobiliſſimos, & claris genitos parentibus diffamandum, qui cùm primùm compertum habent ſuarum teſtificationum publicationem eſſe ſubticendam, linguas ſuas ſicut ſerpentes acuunt, audaciùs diffamant, audaciuſq; falſa teſtificantur aduerſus nobiles; hi enim vtplurimum ab aliis inuidia vexantur, & calumniis afficiuntur, & ſunt poſiti tàquam ſignum ad ſagittam, quorum progenies inimici eorum, vt inuidi plebeij ab antiquo ita diiudicare præſumunt, vt ab Adam velint ducere originem, non vt veluti antiquiorem, ſed vt alicuius falſi nominis, vel cognominis ſumpta occaſione calumniæ aliquid producant. Ex quibus, & aliis doctiſſimus, & piiſſimus Segura e latiſſimè, & pulchrè hanc defendit opinionem. Quæ mihi ſemper verior apparuit, & nemo mortalium, qui domui ſuæ ſtatum, & dignitatem augere contendit, ſe credat à ſimili calumnia tutum, vt huius ſententiæ contrarias velit aſſumere partes. Nam pleroſque vidimus, qui in ſe nimirum multum confidebant, & generis ſui claritatem illæſam, & intactam eſſe putabant, quam poſtmodum calumniantium inſidiis periclitantem perſpeximus.

a *Direct. inquiſit. §. nomina. verſ. nunc videndū vbi Mandoſi. in addit. litera B. Siman. de inſt. Cath. tit 64. n. 27. & in Enchi. tit. 3. nu. 13. Rojas ſing. 140. verſ. quando. Aualos in directio iud. 2. p. c. 1. nu. 11. & 16. vbi ex nu. 17.*

b *Siman. d. tit. 64. nu. 29 Sal. in practi. crimi. c. 118. liter. D. p. 439. Abbas in c. olim. n. 8. de accuſ. Anani. in c. qualiter & quando el. 2. §. debet igitur. n. 4. de accuſat. Cenetus collect. 6. pag. 298.*

c *Olam in anti. lite. T. n. 16.*

d *Rodin. de Magi. Prin. §. ſed etiam per legitimos tramites. à nu. 147. vſque ad nu. 202. Aualos vbi ſu. c. 14. n. 28.*

e *Segura de Aualos vbi ſupr. 4. à num. 20.*

Nec prædictis obſtat præcipuum, & principale fundamentum contrariæ opinionis, quod ſcilicet teſtes deterrerentur, ſi hæc opinio ſeruaretur, & ita de cætero veritatem propalare recuſabunt propter periculum, quod ab inquiſitis eis ſequi poteſt. Reſpondetur enim, quod teſtium nomina (ſi expedire viſum fuerit) occultari poſſunt; dicta autem eo in caſu ſolummodo publicari, & in quo defectus conſiſtat, vt errori, aut falſitati occurratur: vel etiam reſpondetur Regiis ſanctionibus diſpoſitum eſſe in cauſis nobilitatis, & exemptionis, quam dicimus (*hidalguiam*) Hiſpanicè, quod teſtes vocentur ad Regia prætoria, vt examinentur ab vno ex ipſis Iudicibus, vt referunt Couarruuias f, & Azeuedo, & in eo caſu teſtium nomina, eorumque depoſitiones publicantur, & tamen ex eo periculum, damnum, terrorem, aut alia huiuſmodi imminere

f *Coua. li. 2. variar. c. 13. n. 10. Azeu. li. 3. nou. copi. tit. 6. l. 28. n. 2.*

Digitized by Google

mittere teſtibus nunquam audiuimus, quamuis deponant aduerſus reum, vt quid ergo in cauſis regulariũ trepidamus, vbi non eſt timor, vt nomina teſtium, vel ſaltem eorum depoſitiones non publicabuntur, vt ipſis malum aliquod ſequatur? ſed vt hinc inde viſis rationibus, & depoſitionibus eorundem veritas elucеſcat, præſertim quia periculum, quod teſtibus euenire poteſt ab inquiſitis longè leuius eſt audacia, quam ex ſubticendis dictis, & nominibus eorum prædicti teſtes ſumere ſolent ad falſè, confuſè, temereque deponendum. Et ſic concludo dicens, quod in cauſis ſyndicatus, magiſtratuum, ſeu inquiſitionibus, & viſitationibus, quæ aduerſus Iudices, & eorum miniſtros fiunt, & quæ fiunt aduerſus Iudices regulares, nomina teſtium & eorum dicta ſunt publicanda, quod ex dictis maximè comprobatur, & ex his, quæ poſt Seguram, & alios tradunt Auiles *g*, & Azeuedo. Vnde in ordinationibus Toletanis noſtræ ſacræ Religionis ſtatutum eſt, vt in cauſis grauibus nomina teſtium publicentur, quo ipſi rei à graui iniuria, ſe opponendo aliquid contra teſtes, poſſint liberare.

g Auil. in c. 4. ſynd. Gl. 1. ex num. 9. Azeu. lib. 3. nouæ com. ti. 7. l. 13. ex princip.

ARTICVLVS II.

Vtrum licitum ſit opponere aliquid contra teſtes.

Reſpondeo dicendo, id licitum eſſe, dummodo ea, quæ opponũtur, cum veritate proponantur, prout tradit Diuus *h* Thomas, & inter cauſas, quæ ſolent opponi, ea præcipua reputatur, quæ inimicitia capitalis nuncupatur. Quæ oppoſitio etiam in cauſa fidei locum habet; capitales enim inimici in ea minimè debent eſſe teſtes, prout tradit Emericus *i*, & diffinitur in Concilio Bitterenſi, & Narbonenſi, in quibus ſic dicitur, *Illis autem exceptionibus fidem teſtium euacuantibus in totum, quæ non ex zelo iuſtitiæ, ſed de malignitatis fomite procedere videantur, vt ſint conſpirationes, & inimicitiæ capitales.* Et hoc in multis iuribus probatur, & tradit Gundiſaluus. Et aduertendum, quod præſumitur hodie inimicus, qui olim fuit inimicus, vt probatur in quadam lege *k*, vbi notat Baldus: & propterea infert Aretinus *l*, quod cùm aliquis litigat contra alium, ex quo præſumitur inimicus, non poterit contra eum dicere teſtimonium etiam lite finita, quia præſumitur inimicus durare, vel inimicitia. At communis opinio videtur aliter ſentire per quandam Authenticam *m*, videlicet quod illud reſideat in arbitrio Iudicis, qui ex qualitate negotij, & perſonarum arbitrabitur, nunquid iſti ſeruent adhuc inimicitiam, vt per Antonium de Butrio, & recentiores in dicta *n* Authentica: quod etiam non procedit, quando inimicus eſſet reconciliatus, quod probat tantùm lex pro contraria parte allegata, niſi modico tempore reconciliato præceſſiſſet, vt ex aliquibus iuribus probat Alciatus *a*.

h D. Th. 2. 2. q. 11.

i Emer. in direct. inquiſ. 3. p. q. 67. pag. 607.

k c. repellantur. & c. menimimus. & c. cum oporteat, de accuſ. & c ſi teſt. 3. quæ. 3. Gundiſal. de heret. q. 13. nu. 13.

l l. in ipſius. vbi Bald. C. fa. hercifcũd.

m Aret. in c. 1. de iudic.

n §. ſi vero odioſum. in Aut. de teſti.

a Alcia. reg. 2. præſump. 11.

ARTICVLVS III.

Ex quibus cauſis oritur inimicitia capitalis, ad teſtium euacuationem.

Reſpondeo dicendo, quod cauſæ ex quibus inimicitiæ capitales oriuntur, quomodo cognoſci poſſint, egregiè tradidit Eymericus *b*. Cæterum cùm ea res ſit magni ponderis, & momenti, vt lectoribus plenè ſatisfaciam, viſum eſt mihi, nec indecens, nec inutile referre hic ex varijs locis, Iuriſperitorum reſponſis cauſas, ex quibus iuſtè credatur capitales inimicitias oriri, vt cùm cognitæ fuerint, teſtificantium dicta repellant.

b Eymeri. in direct. inq. nu. 118. vbi ſup.

Sunt, qui dicant, iudicantium arbitrio eſſe relinquendum diffinire, quæ inimicitiæ dicantur capitales, propterea quod à iure communi nominatim cauſæ proſcriptæ non ſint: ita Felinus *c*, Marianus, Soccinus, & Grammaticus, quos alij recentiores ſequuntur. Verùm ne de nouo arbitrari oporteat, & ne in arbitrando propter humanam fragilitatem in rebus grauibus Iudices decipiantur, tutius erit in hac re aliorum arbitrium ſequi, quanquam non diffitear hanc facultatem non eſſe iudici denegandam, cùm poſſint occurrere caſus, ex quibus oriantur inimicitiæ, quos alij nondum præuiderunt.

c Feli. in c. cũ oporteat. de ac. Socci. in c. repellantur. n. 13. Grammat. conſ. 57. n. 9.

In Hiſpanicis legibus ſeptipartitis nominatim traduntur cauſæ plurimæ, ob quas vnus in alterum iure dicere teſtimonium prohibeatur. Nam in quadam partitarum lege *d* dicitur, Prohibemus, ne quiſquam qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua cauſa poſſit eſſe teſtis, vt ſi inimicitia ſit contracta ob ſanguineos occiſos, aut quia teſtis conatur occidere eum, contra quem vult teſtificari, vel accuſant eum de delicto, quod ſi fuiſſet probatum, ſequeretur vel mors, vel membri abſciſſio, vel exilium, vel priuatio dignitatis, aut aliqua infamia: nam ob ſingulas ex cauſis prædictis non poteſt vnus contra alterum eſſe teſtis, durante inimicitia. Hæc in dicta lege partitarum.

d l. 22. par. 3. titul. 16.

Prima ergo cauſa inimicitiæ oritur contra eum, qui occidit conſanguineum meum, vel dedit operam, vt interficeretur. Ita Soccinus *e* allegans Bartolum, & alios, vnde non videtur, quod poſſit teſtificari religioſus contra alium religioſum, cuius frater occidit, vel aliquod magnum malum intulit eius conſanguineo, cùm ipſe conſanguineus ſit aliquid ipſius.

e Socci. in ca. repellantur. n. 14. de accuſat.

Secunda eſt, quæ oritur ex ſolis minis de occidẽdo, prout tenet quædam Gloſſa *f*, & Alexander, & Grammaticus. Quod tunc procedit ſecundùm Baldum *g*, quando is, qui minatur, aut eſt potens ad id faciendum, quod minatur, aut eſt ſolitus minas ſuas executioni mandare, iuxta notata per Doctores *h*, quos refert, & ſequitur Marſilius. Vnde infero, quod ſi monialis minaretur occidere veneno aliam monialem, non poteſt monialis minata contra ipſam teſtificari, cùm hoc poſſit dicta monialis efficere, licèt non ſit ſolita tale quid executioni mandare, & talia verba ex ſua natura in animo fœmineo odium capitale excitant. Verum eſt tamen, quod in Iudicis animo non ſufficientia indicia debent ingerere ad procedendum contra eam, ſi illa monialis minata ex aliquo accidente incognito ab hac vita diſcedat. Solent enim mulieres dicta verba faciliter proferre, quorum ſtatim obliuiſcuntur; qua enim facilitate dicuntur, à memoria ſtatim elabuntur, quod ex aliis circunſtantiis temporis, & loci, & perſonæ cordatus Iudex poteſt inueſtigare, ſicut quidam Iudices regulares, in quibuſdam huiuſmodi minis, à quadam moniali ira repentina, & facilitate contra ſuam prælatam prolatis, de facto iudicauerunt.

f Gloſ. in l. licet ff de recep. arb. verſi. capitalis. Alex. conſ. 14. lib. 3. Gram. cõſ. 57. nu. 8.

g Bald. in l. metũ. ff. quod met. cauſ.

h DD. in l. 1. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iuſtit. & iur. Marſil. in d. §. præterea.

Tertia cauſa eſt, quando quis aliquem accuſauit de aliquo crimine, ex quo graue damnum reo poterat obuenire. Ita Bartolus *i* poſt quaſdam Gloſſas, Speculator, Grammaticus, & Zabarella.

i Bar. in l. 4. §. 1. ff. de alim. legat. gloſ. in l. 3. §. capitales. ff. de recep. arbitr. Abbas in c. accedẽs. vt lit. non cõteſ. & in c. repellantur, n. 4. de accu. Zabarel. in c. cũ oporteat n. 12. de accuſ.

Quarta cauſa eſt, quando depoſuit in criminali cauſa contra reum. Ita Ioannes de Anania *k*, Soccinus, & alij, faciunt tradita per Gloſſam, & Bartolum, & Doctores, & per Speculatorem, & Grammaticum.

k Anan. & alij in c. cum P. Mãnnella, de accuſ. gloſ. de teſt. Specul. tit. de teſtib. §. 1. in prin. Gram. conſ. 45. nu 4 & ſeq.

Quinta cauſa, ex qua oritur capitalis inimicitia, eſt ex eo, quod aliquis eum, qui modò contra ſe teſtificatur, aliquando in vinculis detinuit, prout tradit Felinus *l*, Grammaticus. Hæc autem inimicitia ſemper duratura præſumitur, niſi contrarium probetur, vt docuit Baldus *m*.

l Feli. in d. ca. repellantur. n. 2. Gramm. vbi ſup. n. 1. & 2.

m Bal. in l. nõ ignorabit. de exhiben. reis.

Sextò oritur capitalis inimicitia ex ſola iniuriarum prolatione, prout tenuit Baldus *n*, quem ſequuntur Iaſon, & Marſilius, & Thomas Grammaticus, verbi gratia, ſi aliquis appellauit monachum ebrium, apoſtatam à ſua religione, cauillatorem, falſarium, atque, vt vno verbo dicam, verbum improperioſum dicat. Verba autem improperij ſunt, ſiquis ſiue in genere, ſiue in ſpecie delictum commiſſum, licèt commiſſum non ſit, alicui improperat, vt notant Bartolus *o*, Baldus, & communiter Doctores, Faber Aretinus, Ioannes de Platea, & alij.

n Bald. in ca. veniẽs. circa fi. de iur. iur. DD. in l. procuratorib. C. de procurat. Marſil. in l. 1. §. præterea. ff. de qu. Gramm. conſ. 6. n. 45.

o Bart. & Bal. & Doct. in l. 3. ff. de liber. & poſt. Aret. Plat. & alij in l. 2. Inſt. de iniur.

Sed in hac materia aduertunt Doctores, quod conſiderare

Digitized by Google

ſiderare oportet perſonas, inter quas conuitia ſint prolata; perſonæ enim viles & infames, quemadmodum parum curant de honore, ita quoque facilè ad faciendas iniurias prorumpunt, quorum etiam facillimè obliuiſcuntur, & mox reconciliantur: at hoc in religioſis non procedit, cùm licet ſint minimi in ſua religione, ex decentia, & honorificentia ſtatus ipſorum contrarium præſumitur, & vt experientia docet, religioſi maxime ſentiunt quodcunq; improperium, quod contra ipſos ab alijs fratribus infertur, cùm totis viribus ad bonum nomen habendum anhelent. Ait Bartolus *p*, quod iniuria fit alicui dicendo ei, mentiris. & idem ſentit Grammaticus *q*, quando alicui dicitur, tu es ſpurius.

Septimò oritur iniuria capitalis, ſiquis alteri mouet quæſtionem ſtatus, videlicet eum eſſe plebeium, aut ex genere Iudæorum, aut Saracenorum originem trahentem, iuxta tradita in iure *r*, & in ſimili tradit Accurſius, & tenet Baldus.

Octauò oritur inimicitia capitalis, cùm mouet quis alicui quæſtionem de prælatione obtenta, & ipſi iam confirmata. Probatur, quia oritur huiuſmodi inimicitia, cùm quis mouet alicui quæſtionem de omnibus bonis, aut de aliqua parte bonorum, & prælatio obtenta aliqua pars eſt bonorum. Ita Felinus *ſ*, Panormitanus, Ioannes de Anania, & Alexander, & comprobat partitarum lex. Et confirmatur: nam inimicitia capitalis naſcitur de ſpoliatione, aut perditione alicuius magnæ rei tantùm, vt argumento aliquorum iurium tenet *t* Ioannes de Anania.

Nonò oritur inimicitia capitalis, cùm quis offendit in perſona, cùm inhoneſto modo aliquis corporalem iniuriam pertulit, vt ſi ei pugnus, aut alapa ſit inflicta, aut fuſtibus ſit pulſatus, ſeu arundine. quod genus iniuriæ magnam opinione hominum affert iniuriam, & dedecus, vt argumento aliquorum iurium *a* tradit Antonius Gomez. Idem ſentiendum eſt, quotieſcunque quis alterum in facie vulnerauit, præſertim ſi turpis in vultu remaneat cicatrix; ita tenet Alexander *b*, quem ſequitur Marſilius.

Decimò non poſſunt eſſe teſtes in criminalibus, qui dudum fuerunt inimici, ſi recenter ſunt reconciliati, vt probatur in iure *c*, cuius verba ſunt, Accuſatores, & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternam diem, aut nudiuſtertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe vlciſci velint. per quod ius hoc poſt alios tenet Alciatus *d*, & Antonius Gomez.

Vndecimò, ab inimico capitali deſcendens præſumitur etiam inimicus, & ideo à teſtimonio repellitur, vt probatur in iure *e*, & notant Baldus, & communiter Doctores, quos ſequitur Antonius Gomez, eadem ratione collaterales, vſque ad quartum gradum, reputantur inimici, vt argumento cuiuſdam textus *f* tenet Baldus, Marſilius, & Felinus *g*. quod ſi ego contraxi inimicitiam cum aliquo de tali familia, præſumitur, quod omnes de dicta familia ſunt mihi inimici, vſque ad quartum gradum incluſiuè, & hanc opinionem tenent Angelus *h*, Alexander, & Grammaticus.

Duodecimò præſumuntur inimici, qui cum meis inimicis commorantur, & propterea à teſtimonio meritò repelluntur, vt colligitur ex iure *i*, vbi notant Geminianus & alij. Hinc amicus inimici mei non admittetur ad me accuſandum, neque ad teſtimonium contra me ferendum, præſertim ſi meo cum inimico maxima ſit coniunctus amicitia. Et idipſum eſt dicendum de eo, qui fecit (vt noſtri loquuntur) parentelam, ſeu confœderationem *k* cum inimico meo capitali, vt voluit Baldus, cum quo tranſeunt omnes multa in propoſito accumulantes. Et idem habet locum in eo, qui contraxit inimicitiam cum meis amicis, is enim inimicus meus rectè dicitur, vt latè, & verè probat Thomas *l* Grammaticus, & Iaſon.

Decimotertiò non ineptè quis dicit eos eſſe inimicos cenſendos, & propterea fortaſſis à teſtimonio repellendos, qui ſunt de aliqua familia, ſeu factione alteri familiæ, & factioni cõtrariæ, quales ſunt Guelphi,

p Bart. in l. ſiquis extraneum. ff. de acq. hær.
q Gram. deci. 17. in ca. magiſtr. Carol.
r §. item n. in Inſt. de accuſa. vbi gloſ. verſ. pup. & in §. inimicitiæ verſic. ſi capitales. Inſt. de excuſ. tuto. Bal. in l. Athl. §. dant remiſ. ff. de excu. tut.
ſ Felin. in ca. quotiens. de teſt. n. 5. Pan. in c. 1. nu. 3. de iud. Anan. in ca. cum oporteat, de accuſ. lib. 6. Alex. conſ. 99 li. 1. leg. 22. tit. 10. part. 3.
ca. item cum quis de reſtit. ſpoliat. ca. accedens el. 2. vt lit. non cõteſt.
t Anan. vbi ſu. nu. 6.
a §. 2. Inſti. de iniur. Anton. Gomez. li. 3. varia. c. 6. n. 1.
b Alexand. conſ. 99. lib. 1 Marſil. in l. 1 §. praterea. de quæſtion.
c c. accuſatores. el. 13 q. 5
d Alci reg. 3. præſump. 11. Anto. Go. tomo 3. var. c. 12. nu. 14.
e l. Athletæ. §. dat remiſſionem ff. de excuſat. vbi Bal. & com. Anton Gom. vbi ſupra.
f l. lex Cornelia §. 1. ff. de iniur ys. Bald. in d. §. dat remiſ. Marſil. in l. 1. §. præterea. nu. 130. ff. de quæſt.
g Fel. in d. c. repell. num. 4 verſ. item adde.
h Angel cõſi. 248. Imol. conſ. 24. li. 2. Grammat. conſ. 13.
i c. accuſatoribus 3. que. 5. vbi Gemin. & alij. & in c. repellantur. & in c. cũ oporteat. de accuſ.

& Gebellini in tota Italia, & in ſingulis ciuitatibus ferè eſt vna familia potens, & nobilis alteri contraria. Vnde horum teſtimonium mutuò contra ſe non eſſet fortè facile admittendum. Ita Baldus *m*, quem ſequitur Ioannes Rojas. Verùm in hac parte multo iudicio opus eſt.

Nam ſi teſtes ſpectatæ eſſent virtutis, & probitatis, etiam in his prædictis talis ſuſpicio ſiniſtra ceſſaret, quamuis in alijs multum eſſet conſideranda. Solent enim ſæpe homines ex huiuſmodi familijs, & factionibus vehementer inter ſe inimici eſſe; in alijs verò iam penitus iſta ceſſant, quamuis inimicitia interceſſerit. Ita doctiſſimus Penna *n*. At hæc in religioſis intelligo minimè habere locum; cùm enim in præſumptione fundetur, non debemus præſumere factiones, quæ inter aliquos ipſorum verſantur in ambitionibus, & prætentionibus fundatis, ita eſſe ſanguinolentas, vt inimicitias capitales generare dicamus: licèt enim aliqui ipſorum ſuis partibus, & factionibus ita firmiter adhæreant, ſicut nobiles, qui veſcuntur in croceis ſuis, ſunt deuincti, habitus tamen irregularis, eorumque profeſſio, ſacramentorum frequentatio præſumptionem in contrarium vertunt. & licèt de facto propter obicem, quem ponunt, Spiritus ſancti gratiæ dictas partes, & factiones per praua media ſuſtentent, ex regularis vitæ tamen præſumptione exiſtimo eos à tali macula purgari.

Pro maiori autem prædictorum explicatione notare oportet, quod ſuperiora locum habent, etiamſi inimicitia contracta eſſet culpa eius, contra quem deponitur, vt ſcribunt Doctores *o*, & poſt alios tradit Antonius Gomez.

Item locum habent, quoties ſubeſt cauſa inimicitiæ, vnde veriſimiliter oriri poſſit, quamuis teſtis dicat, & aſſerat ſe non eſſe inimicum, prout tradit Innocentius *p*, Bartolus, Abbas, Antonius Gomez, & Grammaticus.

Aduertendum eſt, ſupradicta bifariam poſſe limitari. Primò, quando reconciliatio inter amicos interceſſiſſet antiqua, & bene fundata. quando autem interceſſiſſe dicatur, arbitrio iudicantis relinquitur: nam tunc cùm ceſſet inimicitiæ cauſa, ceſſat etiam ratio, ob quam repelli teſtes debeant, vt argumento aliquorum iurium *q* notant Bartolus, & communiter Doctores.

Rurſus non procedunt, quoties inimicitia eſſet dolo procurata, & fraude; eò enim progreſſa eſt humana audacia, vt ſæpe homines cùm intelligerent in aliquo graui delicto in aliquem poſſe contra eos teſtificari, fraudulenter, prius quæſita cauſa, cum eo rixantur, eique ſponte iniuriam inferunt, vt poſtea eum à teſtimonio repellere poſſint, & ita liberantur à crimine, quod reuera commiſerunt: nam hoc caſu non debet talibus ſua fraus patrocinari, ideoq; talis offenſus poterit admitti in teſtem contra offenſorem. Ita Bartolus *r*, quem ſequitur Antonius Gomez, quæ opinio mihi probatiſſima eſt, ſed quomodo dolus hic poſſit ſufficienter probari, mihi difficile apparet, & ſic hoc Iudicis arbitrio exiſtimo relinquendum. In ſuperioribus enim cauſis, & in alijs, ex quibus inimicitia capitalis oriri ſolet, multum eſt conſideranda perſonarum qualitas; ſæpe enim contingit, vt illa cauſa, quæ ſufficiens eſt ad producendam inimicitiam capitalem inter aliquos, in alijs non ſufficiet. Contrà verò, ſunt multi ita ſuapte natura, ingenio iniquo, & maleuoli, vt leui cauſa ingentes concipiant in animo iras aduerſus alios, quos cùm non poſſint, aut non audeant palàm offendere, etiam moliuntur aduerſus eos omnia iniquitatum genera, quorum aliqui ſunt in communitatibus, quos interdum alterius facilitas, abſque vlla alia cauſa, in inimicitiam concitat, quæ quamuis non omnino repellant teſtes, tamen diminuuntur, prout aduertit doctiſſimus, & prudentiſſimus, & piiſſimus Penna *ſ*.

k Bald. in l. ſi liberi C. de inoffic. teſt. l Gram. conſ. 24. n. 6. vol. 2. Iaſ. in l. liberi C. de inoff. teſtam.
m Bald. in l. vn. C. de rap. virg. Rojas cõſ. 200. n. 8.
n in direct. inquiſ. 3. p. commen. 68. pag. 610.
o DD. in repet. de accuſa. Anto. Go. li. 3. varia. ca. 12. n. 14. verſ. quod etiã extende.
p Inno. in c. cum Bertholdus. §. A. de ſen. & re iud. Bar. in l. 1. de bo. quibus vt indig. Abb. in c. repellan. de accuſat. Ant. Gom. vbi ſuprà, Gramm. voto 24. n. 1.
q l 3. §. fin. & ſeq. ff. de adim. legat. vbi Bart. & commu. DD.
r Bart. in l. 2. §. cum quis. ff. de quæſt. Gomez 3. tomo var. ca. 12. nu. 14.
ſ Penna 3. p. directior. inquiſit. cõ. 117 pa. 610. col. 1. in fin.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS IV.

Vtrum vera, & falſa opponentes teſtibus mortaliter peccent.

RESpondeo dicendo, quod opponens teſti veritatem dicenti aliquod crimen publicum, aut manifeſtum, non peccat; hoc enim caſu nullam illi irrogat infamiam. quod intelligitur dummodo reus iuſtè defendatur; ſi enim iniuſte defenditur, vltra peccatum iniuſtitiæ ab eo commiſſum peccat etiam contra charitatem opponendo publicè patratum peccatum. & aduerto, quod reus indiciatus vno ſolo teſte de aliquo crimine, poteſt opponere teſti crimen ſecretum; ratione cuius eius teſtimonium inualidatur: cùm hic reus iuſtè ſe defendat, prout tenet doctiſſimus Soto *a*. Quæ doctrina vt ſit vera, aliquibus limitationibus debet moderari.

a Soto lib. 5. de iuſt. q. 7. art. 3.

Prima eſt, quod reuelatio huius criminis ſit neceſſaria ad purgationem ſui criminis. Secunda, quòd infamia ſequuta ex manifeſtatione criminis ſecreti proportionetur aliquo modo damno, quod ex tali manifeſtatione reſultat. Non enim ſecundum charitatem faciet manifeſtans aliquod crimen magnum ſecretum, ad euadendam leuem infamiam, & pœnam, quæ crimini, de quo eſt vno teſte indiciatus, correſpondet. Tertia eſt, quod ſi teſtis ſponte ad iurandum accedit, facilius eius ſecretum delictum poteſt propalari; quam ſi à Iudice conſtrictus ad deponendum vocaretur. Opponentes autem teſtibus crimina falſa, peccatum committunt, etiamſi opponantur ex parte rei legitime ſe defendentis. Nam etſi licitum ſit reo veris exceptionibus contra teſtes ſe defendere, dummodo ſuam tantum prætendat defenſionem, iuxta tradita à Caietano *b*, Corduba, Soto, & Petro à Nauarra, cauillationibus tamen, & falſis allegationibus ſuam protegere infamiam, infamia eſt maxima.

b Caie. 2. 2. q. 95. art. 8. Cor. lib. 1. qq. 38. dub. 1. Soto li. 1. de iuſti. q. 1. art. 8. Nauar. li. 2 de reſt. c. 2. n. 342.

QVÆSTIO XVII.

De correctione fratrum, quantum ad carcerem reorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *Quid ſit carcer.*
2 *Quis ſit carceris inuentor.*
3 *Vtrum carcer poſſit eſſe teter, & obſcurus.*
4 *Vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit carcer.

RESpondeo dicendo, quod carcer eſt mala manſio, adeo quod morti æquiparatur, ſecundum Baldũ *c*, & inuentus eſt ad cuſtodiam, & non ad pœnam, vt probatur in iure *d*, quod etiam ordo tituli demonſtrat, quia primò agit de cuſtodia, & exhibitione reorum, poſtea de pœnis, licet ſecus ſit de iure Canonico, vt ait Bart. *e* & late tradit Felinus, & rationem diuerſitatis ponit Geminianus, & Fulgoſius, quia ius Canonicum ad correctionem delinquentis magis, quàm ad vindictam ſumendam intendit, & carceri emancipatus ad pœnitentiam agendam, & ad propoſitum mutandi vitam maximè prouocatur. Vnde dicitur in iure Canonico *f*, *Pro illo verò falſario ſcelerato, quem ad mandatum noſtrum capi feciſti, hoc tibi duximus conſulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipſum includas, pane doloris, & anguſtiæ aqua ſuſtentandum, vt commiſſa defleat, & flenda vlterius non committat.* Hæc in dicta Decretali.

c Bald. in c. 1 §. denique in ti. quæ ſit prima cauſ. beneſic. amitten.
d l. incredibile C. de pœnis.
e Bar. in l. aut dãnũ. §. ſolent. ff. de pœn. Fel. in c. qualiter & quando el 2. §. ſi. extrà, de accuſa. Gemi. in c. quãuis ad reorũ. de pœn. li. 6. Ful. conſ. 44.
f ca. nouimus, § ſi. de uer. ſig.

ARTICVLVS II.

Quis ſit carceris inuentor.

RESpondeo dicendo cum Cicerone *g*, vindicem nefariorum, ac manifeſtorum ſcelerum maiores noſtros carcerem eſſe voluiſſe. Quod & tradit Celius Rhodeginus *h*. Titius Liuius *i* affirmat Ancum Marcium ingenti incremento rebus auctis, cùm in tanta multitudine hominum facinora clandeſtina fierent, carcerem ad terrorem increſcentis audaciæ media vrbe eminentem foro ædificaſſe. Et ſecundum Alexandrum *k* de Alexandro, & alios, prout refert Auiles, Rex Tarquinus ſuperbus primus omnium vincula pro carceratis inuenit: contra clericos autem primus, qui carcerem, & vincula adinuenit, fuit Papa Eugenius ſecundus, prout affirmat Duarenus *l*.

g Cicer. li. 2. in Catil. idem in Verrem.
h Rhodeg. li. 17. antiq.
i Liuius li. 1. ab vrbe cõdi. decad. 1.
k Alex de Alex. li. genial. dier. c. 5. pa. 2. Auiles in ca. 8. præto. gloſ. priſion.
l Duaren. de ſacris Eccleſ. miniſtr. li. 1. c. 4. in princ.

At ab antiquiori tempore vſum carcerum in mundo inualuiſſe conſtat ex illo, quod in libro Geneſis *m* nobis prima veritas narrat, in Ægypto ſcilicet Ioſeph venditum fuiſſe carceri mancipatum. Et Alexander *n* de Alexandro, & eius ſcholiator Tiraquellus, & Rhodeginus, & Tallada referunt apud Perſas, & Theſſalonicos, & Siracuſanos, Meſſenios, Athenienſes, Carthaginenſes, Cypros, & alias nationes carceres fuiſſe.

m Gen. c. 39.
n Alex ab Alexan. vbi ſu. & ibi Tiraq. Tallad. de carcer. c. 1. pa. 21.

Imò à Deo optimo maximo ab origine mundi carcerem fuiſſe deputatum conſtat ex eo, quòd Lucifer proiectus eſt in terram, & angeli eius miſſi ſunt, iuxta Eſaiæ *o* vaticinium, & aliud Zachariæ *p* dicentis; Tu quoque in ſanguine teſtamenti eduxiſti remotos de lacu, in quo non erat aqua.

o Eſai. 14.
p Zach. 9.

ARTICVLVS III.

Vtrum carcer poſſit eſſe atrox, & obſcurus.

RESpondeo dicendo, quod illud in primis generatim eſt dicendum, quod cùm carcer ad cuſtodiam præcipuè, non ad pœnam datus ſit, vt tradit Pariſius *q*, & egregie Balduinus, debet carcer huiuſmodi eſſe, vt cuſtodiantur, & non pereant incarcerati. Humaniſſimus enim ille Conſtantius Imperator ſua lege *r* conſtituit carceres tales eſſe debere, vt præter cuſtodiam nihil habeant.

q Pariſ. conſ. 2. à n. 148. li. 4. Balduin. in comment. ad l. 12. tabul. li. 46.
r l. 1. C. de cuſt. reor.

Quocirca cenſuit Cardinalis *r* Prælatos irregulares, & homicidas reddi, ſi tetro carcere claudant clericum, vel alium delinquentem, quem ſequutus eſt Folerius *ſ* ſubiiciens intimas tenebras carceratos pati non debere. Quocirca ſi noctis tempore ad tutiorem cuſtodiam in obſcuro carcere claudantur, orta die educi debent, vt in quadam legẽ *t* continetur. Hinc reſpondet Corneus *u* carcerem ſubterraneum eſſe non debere: an autem catenis, aliiſque vinculis ligari debeant, à Iudicis arbitrio pendere, vt in ſpecie reſoluũt Paris de Puteo *x*, & ante eos Baldus, quem ſequutus eſt Tiraquellus. Prudens ergo Iudex diligenter perſonæ conditionem, & delicti qualitatem perpendat, ſi fuerit perſona vilis, & Iudici ſuſpecta, carcerari etiam adhibitis vinculis poterit; ſi verò fuerit perſona nobilis, & crimen eſt leue, ſeu non atrox, poterit honeſtiori loco ſub cuſtodia detineri, iuxta quandam legem *y*, per quam tradunt Angelus, & Tiraquellus. Si verò delictum fuerit atrox, ſed de eo adhuc non fuerit conuictus, tunc in carcere cuſtodietur etiam ſine vinculis, niſi habeat illum ſuſpectum, vel carcer eſſet parum tutus. Si verò crimen fuerit atrox, & de eo conuictus, tunc non ſolum in carcere, ſed etiam in vinculis, & compedibus conijci poterit reus. Ita tenet Baldus *z*. Ex quibus clare colligitur, quomodo ſe debeant habere Prælati regulares in religionibus, circa ſuos ſubditos propter delicta incar-

r Cardin. in Clem. 1. qu. 7 de pœnit.
ſ Folerius in pract. crimin. verſ. vel incarceratus. nu. 2. & 3.
t l. 1. C. de cuſtod. reor.
u Corn. conſ. 325. nu. 4. l. 4
x Put. de ſyndic. ver. carce. Foler. vbi ſup. n. 8. Bald. in l. 1. in fin. C. de exhib. reo. Tiraq. de pœn. cauſa 31. n. 11.
y d. l. 1. & l. diuus. ff. de cuſtod. reor. Ang. in l. ſi bonæ fidei. ff. de reſ vend. Tiraq. de nobili. c. 2. nu. 31.
z Bald. in l. 2. in fin. de cuſto. reor. C.

Digitized by Google

incarceratos. Si enim ſunt patres graues, non debent eos ita duro carcere cuſtodire, ſicut alios inferioris claſſis religioſos, niſi qualitas criminis cum aliis circunſtantiis aliter faciendum perſuaſerit. Et cùm in religionibus carceres non ſolùm ordinentur ad cuſtodiam, ſed etiam ad afflictionem corporis, vt quia ſæpe ſæpius Prælati regulares intendunt ſola carceris pœna punire delictum, tunc poteſt dari aſperior iuxta exceſſus menſuram, perſonæque qualitatem: vtilis namque in monachis (quos à membrorum mutilatione ſacri canones effecerunt immunes) carceris pœna cenſetur, & qua afflictione præterita purgantur vitia, præſentia impediunt fieri, futura ſæpius poſt liberationem ſui memoria vitari ſolent. Et propter hanc cauſam poſſunt Iudices regulares, & Eccleſiaſtici reos de graui crimine delatos prohibere, ne cum aliquo loquantur, & ita practicari per Iudices peritos, & expertos, teſtatur Antonius *a* Gomez, quem ſequitur Iulius Clarus, & propter eandem non eſt alienum à iure, in religionibus maiori clauſura, & obſcuriori detineri monachos delinquentes, quam detinentur in carceribus ſæcularibus fures, & latrones.

a Ant. Gom. ca. 9. delict. n. 6. in fi. Clarus in pract. crim. §. fi qu. 46. in princ.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria.

RESpondeo dicendo, quoad clericorum capturam, iuſtum eſt quod præcedat informatio ſummaria delictorum, cùm in aliis delinquentibus id etiam requiratur. Eſt enim clericorum incarceratio maturo conſilio facienda, quæ in atrocibus criminibus aliquam honoris iacturam parit, & ſic non eſt facienda ſine cauſæ cognitione, vt notat Ioannes Andreas *b*, nec informatione leui capiendi ſunt, ſeu incarcerandi clerici, cùm ſola relaxatione à carcere nequeant per Iudices reſtitui ad famæ integritatem, quia vt plurimum homines in captura facta magis capti cum culpa, quam Iudicis leuitatem adeſſe conſiderant: in liberatione verò non innocentiam rei, ſed Iudicis in inquirendo deſidiam, aut in amiſſione precum, ſeu munerum facilitatem interueniſſe, ſæpius audiunt reclamare. Quo fit, vt apud Iudices Eccleſiaſticos, idem fere operari ſolet, quod quis pro crimine aliquo incarceretur, ſicut ſi damnetur, præcipuè cùm præter id, quod ex iniuſta captura non leuis clerico irrogatur iniuria, quæ tanto eſt grauior, quanto captus maiori erat inſignitus honore, crimenq; ſibi impoſitum grauius. Quod in captura monachorum magis patet, cùm vltra clericatus gradum ſint religioſi, quo incarcerati habitu monachali priuantur, & ipſo iure ſecundum ſtatuta aliquarum religionum voce actiua, & paſſiua ſpoliantur, ideoq; ſummaria informatio præcedere debet. Et vnum inter alia exhortor Iudices regulares, vt non leuiter teſtes examinent in hoc ſummario iudicio, ſed omnia ſciſcitentur ab eis plenè, & ſcribi faciant per Notarium, quia cùm in ſummaria hac informatione teſtes maiori gaudeant libertate, faciliùs & liberiùs ea, quæ norint, explanant, quàm poſtquam licuit fautoribus rei illos alloqui, ſeu corrumpere, quod ipſum aduerſarij rei facere intentabunt.

b Andr. in c. ſi clericus. de ſent. excom. lib. 6.

Ex his colligo non eſſe religioſos in carcerem conijciendos, niſi aduerſus eos duo, aut tres teſtes conteſtes dixerint teſtimonium, quia accuſatio cõtra ipſos non eſt recipienda, niſi cum duobus, aut tribus teſtibus, prout ait Paulus *c*. Denique in religioſorum captura maximo conſilio opus eſt. Vnde apud Inquiſitores, ſi reus delatus inſignis fuerit authoritatis, videlicet nobilis, literis conſpicuus, vel religione condecoratus, etiam ſi ſufficiens præceſſerit informatio, non eſt ad capturam deueniendum, niſi ſupremus Inquiſitionis Senatus priùs conſulatur, quæ forma præſcripta eſt Inquiſitoribus Hiſpaniæ, Matritij, inſtructione anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo, capite quinto, in hæc verba, *Si Inquiſitores de captura conceſſerint, iubeantq; eam fieri, ſicut decreuerant, quod ſi negotium fuerit magni momenti propter perſonas inſignes vel ob alias cauſas, priuſquam ſuum decretum executioni mandent, Senatum conſulant; vbi verò ſuffragia non fuerint conformia, res ad Senatum remittatur, vt his prouideat, quod fieri conuenit.* Hæc dicta inſtructio. Et ſi veriſimiliter fuga rei timeatur, licet concedant Doctores communiter clericum poſſe deprehendi, cùm ſæpe numero perpenſa qualitate criminis, & delinquentis, & attentis aliis circũſtantiis, plurimum circa capturam presbyterorum deferendum ſit Iudicis arbitrio: ego verò circa capturam monachorum non plurimum illis deferrem, ſine magna præuia conſultatione, cùm Iudices regulares de more religionum poſſint monachos delinquentes recludere in aliqua ſecura cellula, domo pœnitentiæ vocata, in qua licet recludantur, & detineantur, non tamen habitu regulari exuuntur, nec voce actiua, & paſſiua priuantur. Quoties verò religioſorum crimina talia ſunt, vt carcere digni iudicentur, cauere debent omni ſolicitudine Iudices regulares, vt carceres ſint boni, & optimis miniſtris commendati, qui ſecretè, atque diligenter circa illorum capturam intendant, & illos captos cuſtodiant; longè enim magis officit delictorum correctioni religioſorum errare capturam, quàm laicorum.

c Paul. 1. ad Tim. ca. 5. & ibi D. Tho. ca. accuſa. 2. q. 7.

Nam præter id, quod ea crimina, vt expedit, puniri non poſſunt, temporibus iſtis infelicibus ipſi à carcere effugientes dolis, & interceſſionibus fraudulentis facilem obtinent contra ſuos regulares Iudices inhibitionem, qua non modò aliquoties criminis impunitatem conſequuntur, ſed ſummam ſuſcipiunt audaciam coram Iudice, qui dudum illos capi præcepit, ac, de ambulandi non minoris frontis tranquillitate, quàm cæteri bonis moribus imbuti ſolent incidere, vltrà quòd per aliquot temporis ſpatia vagati ſunt apoſtatæ, & excommunicati, in qua excommunicatione maxima delicta contra Deum, & Eccleſiam, & ſuam regulam, in nihilo ſcrupulizantes, committunt.

QVÆSTIO XVIII.

De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *Vtrum Generalis Regularium poſſit priuare monachos officiis viſitandi, & procurandi, ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè.*

2 *Vtrum quando citatur religioſus, vt compareat, debeat ſeruari ſtilus, & ritus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

3 *Vtrum valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis, etiamſi nulla interueniat partis citatio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Generalis Regularium poſſit priuare monachos officiis viſitandi, & procurandi, ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notoriè.

RESpondeo dicendo, quod citatio de iure communi non requiritur erga eum, qui non poteſt actui contradicere, vt in aliquibus iuribus *a* probatur, & tradit Curtius Iunior; vel quando certum eſt parti nullam competere defenſionem, vt ait Pariſ. *b* dicens, quod in hoc caſu ceſſat ius diuinum, & naturale, prohibentia, ne incitatus aliquis puniatur, prout voluit Paulus *c* Eleazarus, & fuit de mente Antonij de Butrio; ſed monachus Abbati contradicere non poteſt, ſi velit eum ab officiis remouere, & priuare, vt in iure *d* probatur, vbi Abbas hoc ratione comprobat. Quod procedit, etiamſi Prælatus promiſerit non reuocare, ſecundùm Abbatem, ergo in re-

a l. 1. ff. de fideicommiſ. libert. l. recuſare. in princ. ff. ad Treb. Curt. iũ. conſ. 175. n. 13. & conſ. 478. ad finem.

b Pariſ. conſ. 101. col. 16. li. 1.

c Eleazar. in clemen paſtoralis. de re iu. But. in c. olim. eodẽ titu.

d c. cum ad monaſterium. §. talis. de ſtatu mona. & Abbas co. 2. n. 11.

e Abbas vbi ſup. n. 11. idẽ Abb. in c. præterea de tranſa.

Digitized by Google

in remotione huiuſmodi nulla requiritur penitus citatio de iure. Pro quo pondero verba textus in capitulo, *cùm, ad monaſterium, talis, de ſtatu monachorum*, ſed cùm oportuerit amouere, ſine contradictione aliqua reuocetur.

Probatur etiam arguendo ab abſurdo, quod in iure *f* magni eſt momenti. Nam ſi diceremus citationem requiri in amotione monachorum ab officiis, plura ſequerentur abſurda, videlicet quod monachi contradicere poſſent, litigare poſſent, vagari poſſent, contra ſententiam Innocentij *g*, conſequenter poſſent ſe ipſos voluntati Abbatis imprudenter opponere, & ſic frigeſcere, imò ceſſaret obedientia, ac ſuprema Abbatis poteſtas, contra id, quod in iure *h* proclamatur.

Hæc opinio procedit, quando delicta commiſſa per monachum notoria ſunt, aut ex eius literis miſſiuis probantur, & monachus nullam habet neque habere poteſt defenſionem, fitque inexcuſabilis; tunc enim iuxta veriorem opinionem citatio non requiritur, quo caſu procedunt tradita per Innocentium *i*, Hoſtienſem, Ioannem Andream, Oldradum & per alios relatos à Grammatico. Quod ſi hæc non concurrent iuxta veriorem, & magis communem opinionem, etiam in notorio crimine, citatio requiretur, iuxta quandam Gloſſam *k*, quam ſequitur Innocentius, Speculator, & alij, quos referunt, & ſequuntur Felinus, & Aretinus, qui hanc veriorem, & probabiliorem affirmant opinionem, ſcilicet, quod citatio requiritur. Et certè in caſu, quo non poſſet ſe defendere, nullum præiudicium generatur ipſi monacho, ſi inauditus condemnetur, & ab officio remoueatur, cùm ex tali prælatione ab onere, & grauamine prælationis liberetur, & tollantur impedimenta, quibus auocabatur, reuocabatur, & amouebatur ab ſtudiis, oratione, & contemplatione diuinorum. Inter quæ impedimẽta, præcipuum eſt ſolicitudo, præſertim circa temporalia, cùm turbentur erga plura non aduertentes vnum eſſe neceſſarium. Præterea ipſi monachi ſunt mortui Mũdo, & enixè curare debent, vt ſoli Deo ſeruiant, & vacent, atque illorum Prælatis obediant, qui illorum capita & patres ſunt, & non ſecùs ac membra capiti obediant, iuxta tradita in iure *l*: per hæc, & alia fundamenta hanc tenet partem Quintilianus Mandoſius *m*.

Sed contra eam eſt argumentum. Nam citatio eſt de iure naturali ad defenſam inuenta, vt tenet Baldus *n* de iure diuino, vt patet ex illo Geneſis *o*, *Adam vbi es?* at contra iura naturalia Princeps venire non poteſt, nec contra ius diuinum, vt probatur in iure *p*, vbi id tenet Baldus, & tradunt Doctores, & reſoluit Quintilianus Mandoſius. Reſpondetur quod licet iura natura, & diuina immutabilia ſint, firma, & omnino ſeruanda, tamen non in omni caſu obſeruantur, iuxta quandam Gloſſam *q*. Vnde talia poſſunt limitari, interpretari, & ad vnum caſum magis, quàm ad alium aptari. Quantum autem ad ius diuinum, videmus de iure diuino obligare correctionem fraternam, quæ tamen non obligat quando ceſſat correctionis cauſa, prout dictum eſt.

f l. nam abſurdum. ff. de bonis libert.
g Innoc. in c. cũ olim propter. verſi. monachi. de præ.
h cap. nullam 18. q. 2.
i Inno. in c. ex inſinuatione. de appel. Hoſt. & Andr. in c. quanto. de tranſlat. prælat. Oldra. conſ. 293. in princ. Gram. deciſ. 65. nu. 55.
k Gloſſ. in ver. dicenda. in c. cum dilectus filijs. de purg. can. o. Inno in c. qua eõdẽ. Spec. tit. de notorio crimine §. 1. verſic. ſciat. Fel. in c. cum olim. co. 7. & 9. de re iudic. Aret. cõ. 153 col. 8.
l c. cùm ad monaſt. §. Abbas verò. de ſtatu monach.
m Mand. conſ. 57.
n Bald. in l. cùm frater. n. 8. C. de his, qui. vt indign.
o Geneſ. 3.
p l. 12. tabular, vbi Bal. no. 2. C. de leg. heredi. §. ſed naturalia, Inſt. de iure naturali. DD. in l. 1. ff. de conſtit. prin. Mãdoſ. in c. 1. de cõſt. n. 35.
q Gloſſ. in d. §. ſed natur. in prin.

ARTICVLVS II.

Vtrum, quando citatur religioſus, vt compareat, debeat ſeruari ſtilus, & ritus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

RESpondeo dicendo, videri partem affirmatiuam eſſe ſequendam, argumento eorum, quæ in ſacris canonibus *r* ex Diuo Ambroſio notantur, qui in omnibus ſanctam Romanam Eccleſiam, vt magiſtram ſequi profitetur. At hoc non obſtante dicendum eſt, quod citatio debet fieri iuxta antiquiſſimum ſtilum, & inueteratam conſuetudinem, quæ in aliquibus religionibus ſolet fieri per literas ſecretarij Abbatis generalis, aut prouincialis ab ipſo Abbate ſubſcriptis, ipſi reo dirigi ſolitas, & in ipſius manibus dari conſuetas, cum omnibus aliis circunſtantiis, quibus vocatur, & in his, quæ ſpectant ad litis, ſeu iudicij formam, & ordinem, conſuetudo attenditur, vt aiunt Bartolus *ſ*, & Baldus. Et quod conſuetudo citationi, illiuſque ſolemnitati formam dare poſſit, concludit Salicetus *t* & Alexander. Imò voluit Baldus *u*, hoc eſſe verum niſi aliter conſuetudo inducere poſſet quod citatio non requiratur.

r c. ſi Romanorum in pr. 19. q. 1. id ſi. c. 112. c. dãnamus. prope fin. de ſumma Trinit.

Nec obſtant in contrariũ adducta; loquuntur enim, quando agimus de aliquibus concernentibus ipſam Curiam Romanam, vt eſt materia literarum Apoſtolicarum, de qua in quadam Clementina *x*, imò quod particulares conſuetudines attendantur vltra ſupradicta, docet quædam Decretalis *y*, imò videtur, quod ſi contra conſuetudinem prædictam veniſſet dictus Abbas, peccaſſet, ex traditis in iure *z*, & notatis ab Speculatore.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis etiamſi nulla interueniat partis citatio.

RESpondeo dicendo, quod valet proceſſus factus per viam inquiſitionis, etiamſi nulla interueniat partis citatio, prout voluit Innocentius *a*, dicens hoc ſeruare totum mundum, quem ſequitur Baldus. Idem voluit Anania, & de informatione generali tractat Iulius Clarus; verum eſt tamen, quod ſententia erit nulla, ſi antequam citatur, vt reſpondeat, fuerit prolata, quod in religionibus, in quibus, vt plurimum, proceditur per viam inquiſitionis, video obſeruari.

ſ Bartol. in l. teſtium. §. teſtium ff. de teſtibus Baldus in l. 21. in prin. C. quẽadmodũ teſt. aperi.
t Salicet. in Auth. ſi quis in aliquo n. 4. C. de eden. Alex. conſ. 65 n. 10. li. 1.
u Bald. in d. Auth. ſi quis in aliquo. n. 14.
x cap. quàm graui. de crim. falſi.
y c. cũ olim. de conſue.
z cùm his rebus 11. diſt. Specula. de aduocat. § de exordijs à n. 32.
a Innocen. in c. bonæ 1. n. 5 de el. Bald. in l. edita. n 30. C. de eden. & in l. ex quidẽ 42. C. de legibus. Anania in c. qualiter & quan. io. 2. § debet n. 9. de accuſ. Cla. lib 5. §. fin. q. 5. ver. poterit itaque iudex. & q. 50. ver. Item quia proceſſum fuiſſet.

QVÆSTIO XIX.

De correctione fratrum, quantum ad interrogationes reorum, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *Quomodo Iudices regulares debent à reis veritatem extorquere.*
2 *Vtrum reus iuridicè interrogatus à Iudice competenti, ſtatim cum ab eo interrogatur, teneatur reſpondere, & ad veritatem confitendum poſſit aſtringi.*
3 *Quomodo dicatur Iudex rectè procedere, vt reum iuridicè poſſit interrogare.*
4 *Vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.*
5 *Vtrum reus legitimè interrogatus tacendo habeatur pro confeſſo.*
6 *Vtrum reus, cui defertur iuramentum, poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.*
7 *Vtrum reus in rebus parui momenti interrogatus iuridicè, peccet mortaliter non manifeſtando veritatem.*
8 *Vtrum reus iudiciatus de vno crimine, poſſit de alio interrogari.*
9 *Vtrum reus negans delictum, teneatur ipſum confiteri, poſt ſententiam contra ipſum prolatam.*
10 *Vtrum reus poſſit de complicibus interrogari.*
11 *Vtrum poſſit dari iuramentum reo, quando à Iudice interrogatur.*

ARTICVLVS I.

Quomodo Iudices regulares debent à reis veritatem extorquere.

RESpondeo dicendo, quod in his, quæ ad praxim & interrogandi reos modum ſpectant, nihil iure diffinitum eſt, ſed prudẽtiæ Iudicis relinquitur, ideoq; nulla certa regula in hoc conſtitui poteſt, vnde aliqua digna conſideratione ſunt aduertenda. Et in primis monẽdi ſunt Iudices, vt reos captos, dum de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractent, quod ſæpenumero ad veritatẽ patefaciendã mirè conducit, ne illos ſeuero vultu, & proteruis oculis perterrefaciant, néve iniurioſis verbis, aut contumelioſis in eos irrumpant: eſt enim hoc à Chriſtiana religione alienum, & à religionis fraternitate deuium; meminerint

ipſos

Digitized by Google

ipſos homines eſſe, & ſimilia crimina, vel fortè maiora committere poſſe, niſi Dei omnipotentis gratia, & auxilio iuuarentur. Deinde caueant, ne interrogationibus faciendis moleſti ſint ea interrogantes, quæ inutilia ſunt, ſed ea duntaxat, quæ faciunt ad rem, ſed ſi reus confiteri cœperit, minimè illum interrumpant, ſed attentè, & libenter audiant, niſi inutilia confiteatur.

In generali ſunt interrogandi. & deinde paulatim ad ſpeciem procedendum eſt, nullam ſingularem delicti circunſtantiam exprimendo; cætera verò Iudicis arbitrio committuntur: nam aliquando expedit ad minima, & particularia deſcendere, vt reus conuincatur, & crimen, quod perpetrauit, detectum eſſe intelligat. Et hunc ordinem præſcribere videtur Iuriſconſultus *a*, in hæc verba, *Qui quæſtionem habiturus eſt, non debet ſpecialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, ſed generaliter quis id fecerit; alterum enim magis ſuggerentis, quàm requirentis videtur.* Denique Iudex debet eſſe ſubtilis inueſtigator, vt commendat quidam Iuriſcõſultus *b*, interrogando pro inueſtiganda veritate de circunſtantiis etiam remotis, fingendo ſe velle facere, quod non vult, vt videat, quem actum faciat reus, qui examinatur, & qualiter ſe gerat argumento facti Salomonis *c*, qui dixit, Afferte gladium, fingens velle puerum diuidere, quæ appellatur ſubtilis diligentia cognitionis, vt aduertit Bart. *d*. & ſic Iudex pro maleficio inueniendo poteſt facere aliquam experientiam dando aquam calidam ad bibendum reo, qui culpabatur de furto ficuum, vt illas euomat. Debet etiam attendere ad coniecturas veroſimiles, quæ coniecturæ capiuntur ex qualitate facti, & conditione perſonarum *e*. In quibus oportet conſiderare, cuius conditionis quis fuerit à ſua natura, quia eum talem eſſe præſumimus; qualem enim vitam & habitum quis duxerit, talis eſſe præſumitur, vt in multis legibus *f* probatur, quia ex mala conuerſatione quis efficitur criminoſus *g*. Et penſatis actibus præcedentibus, & ſequentibus, de aliquo præſumimus bonum *h*, vel malum, & præſumptiones bonæ aliquando recipiunt probationem in contrarium, quia factum plerumque prudentiſſimos fallit. Sunt autem indicia, & argumenta multiplicia, & variantur ex varietate factorum, quod Iudicis relinquitur arbitrio, & ſemper fit interpretatio in partem magis æquam, & benignam iuxta aliquas ciuiles leges *i*.

a *l. 1. §. in cauſa. ff. de quæſt.*
b *l. de minore. §. 1. ff. de quæ.*
c *Habet. in c. afferte. extra de præſum.*
d *Bart. in d. §. 1.*
e *l. vtrum. de donatio. inter virum. l. fi. C. de act. & obli.*
f *l. ite apud. §. ſi ſiquis virgines, de in iur. l. quoniam in ſuo. de condit. inſtit.*
g *l. Pedium. §. Pedius. de ædi. edic.*
h *l non omnes. §. à barbaris. de re milit.*
i *l. 1 ff. de iuris & facti igno. l ſanctio de pœnis. & l. interpr. eod. tit.*

ARTICVLVS II.

Vtrum reus iuridicè interrogatus à Iudice competente ſtatim, cùm ab eo interrogatur, teneatur reſpondere, & ad veritatem conſequendam poſſit aſtringi.

RESpondeo dicendo, quod reus iuridicè interrogatus à Iudice competente ſtatim cùm ab eo interrogatur, tenetur reſpondere, & ad veritatem confitendam poteſt aſtringi, ita vt nullo modo poſſit à Iudice petere, vt ſibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cùm de facto proprio interrogatur. Ita Baldus *k*, quam opinionem teſtatur Auguſtinus ad Angelum communem, & Conradus, & eam totius orbis conſuetudo recipit, vt fatetur Salicetus, & eam tenet Paulus de Caſtro, quicquid in contrarium dicat Alexander *l*, licet D. Thomas *m*, Caietanus, & Nauarrus teneant, quod priùs deſideratur, quod probatio infamiæ, & indiciorum, & ſemiplenæ probationis in proceſſu contineatur, de eaque reus certior factus ſit, vt ſciat tunc Iudici eſſe obtemperandum.

At conſuetudo, quæ ſæpenumero integerrima iura deſtruit, opinionem contrariam recipit, qua ſcilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defenſiones, & indiciorum copiam. Et ita quotidie practicatur, vt docet Folerius *n*, & practica Ludouici, & Iulius Clarus dicens, quod ſtante hac conſuetudine generali malefaciet Iudex qui aliter obſeruaret. Quæ fortaſſis conſuetudo iuuari poteſt apud Hiſpanos ex quadam lege *o* partitarum, vbi eam ad hoc notat Gregorius Lopez affirmans ſub dubio tamen forte, quod ſtante illa regia conſtitutione, Iudex iuſtus interrogare poteſt non data copia inquiſitionis. Et Salzedo *p* dicit, quod ſibi ſemper ſummè placuit ea fortaſſis practica, qua Eccleſiaſtici, & ſæculares Iudices Deum timentes vti ſolent, vt ante confeſſionem receptam minimè præcipiant informationis copiam dari, ſed tantùm tabellioni, vel Notario præcipiunt, quod teſtium depoſitiones abſque eorum nominibus coràm reo legat, vt inde compertum habeat, quid contra ipſum probatum ſit, & veritatem fateatur, quod Iudices regulares in cauſis regularium ſeruare oportet, cùm in his de bono, & æquo ſecundum æquitatem procedere teneantur.

k *Bald. in l. ſal. n. 2. ff. de acq. here. Aug ad Ang. in tract. male. ver conſueuerunt di. & in niſiis. & conſtten. n. 6. Conra in pract. fo. 180. n. 2. Salicet. in Aut. ſed cum reus n 6. de his in cõteſ. vbi Caſtro n. 5. & 15.*
l *Alex. in l. 1. n. 6. ff. de edi.*
m *D. Tho. 2. 2. q. 96. ar. 2. & ibi Cat. Na. c. 25. n. 56*
n *Fol. in pra. cri. fo. 165 n. 9. pract. lud. ſ. 4. n. 18. Clarus lib. 5 recept ſent. §. fi. qu 45. verſ. ſed quid.*
o *l 4. tit. 29. part 7. & ibi glo. magna in fi. ver.*
p *Salz. in pra. cri. c. 128 ver. copia in dictorum.*

ARTICVLVS III.

Quando dicatur Iudex rectè procedere, vt reum iuridicè poſſit interrogare.

RESpondeo dicendo, quod dicetur Iudex ad confeſſionem exigendam à reo rectè procedere, quando contra reum accuſatio eſt, & eſt vnus teſtis oculatus, omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi teſti æquiparantia, vt videtur ſentire Bartolus *a*, vel quod reus infamia laboret. Nam licet Gregorius Lopez *b* ſcribat, quod quando non adeſt ſemiplena probatio, vel indicia, ex quibus non poſſit imponi tortura, vel ſaltem incuti timor ipſi, etiamſi adeſſet infamia, reus interrogari non poſſit, & ideo admonet Iudices, ne de occultis criminibus interrogent: nam cùm reos contra iuris ordinem pœnis afficere intendunt, proprias animas damnant, Deumque optimum maximum offendunt. Contrarium tamen tenet Salzedo *c*, quod in hunc modum probat. Nam ſi Iudex, cùm reus infamia laborat, vel contra ipſum obiecti criminis indicia vrgent, iuſtè procedit, vt in iure continetur *d*, ergo reus ſeclusa morte tenetur reſpondere, neque ſemiplena probatio, neq; illa vrgentiſſima indicia, quæ requirit Gregorius, deſiderantur, vt ad id compelli poſſit. Quando verò crimen occultum fuerit, piaculum eſſet, & longè à pietate Chriſtiana reum interrogare. Quod ſumme notandum eſt; aliqui enim ſunt imperitiſſimi, & impij Iudices in hoc paſſim errantes, qui iuris ordine prætermiſſo de occultis criminibus interrogant.

a *Bart. in l. fin. n. 7. ff. de quæſt.*
b *Lopez in l. 4. ti. 26. pa. 7.*
c *Salzedo in pra. cr. c. c. 126. verſ. quod autem dicatur crimẽ occultum.*
d *c. qualiter & quando. 1. & 2. c. ſuper his. de accuſ.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum reus legitimè interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.

RESpondeo dicendo, quod hoc præcipuè memoriæ commendandum cenſeo, quod licet communis opinio teneat, quod reus interrogatus legitimè tenetur veritatem patefacere, hoc tamen procedit in cauſis ciuilibus, & criminalibus, in quibus pœna ſanguinis non timetur, nec non in omnibus ſpiritualibus controuerſiis. At verò in cauſis capitalibus, & vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate dictante, aſſerendum eſſe cenſeo poſſe reum ſalua conſcientia veritatem ipſam, abſque mendacio verborum artificio contegere: comparatum quidem eſt hominibus à natura, vt ſe defendant, & à mortis faucibus incolumem vitam reddant. Hinc leges oriuntur, quibus inuaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiſcitur ius aliena ſurripiendi, extrema famis neceſſitate ad id cõpellẽte. Similiter proficiſcitur illa poteſtas, qua ſeruo, vitãdæ ſeruitutis gratia (quæ mors naturalis eſt) permittitur à Domino fugere: fortior igitur ratio iure naturali radicata ſuadet, vt reus abſq; criminis nota veritatẽ, quę probari non poteſt, vt vitã tueatur, celare poſſit. Deinde neruoſa, & vrgẽtiſſima ratione præcedens doctrina fulcitur. Nam ſi cõſanguineus ad teſtimonium feren-

Digitized by Google

ferendum compelli non poteſt, quando ingens aliquod diſpẽdium timetur, vt dicitur in quadam lege *e*, nullus quidem abſque infamia negare poteſt, hoc non magis licere ei, qui mortem, vel infamiæ labem eſt paſſurus. Neque his refragatur quod Iudex iuſtè interrogat: nam ſimiliter reſpondetur, quod reus iuſtè veritatem celat, & vterque ſuo iure vtitur. Hoc illuſtratur exemplo; iure enim compertum eſt licere Iudici præcipere damnato ad pœnam vltimi ſupplicij, ne fugiat à carcere, ipſe vero obtemperare non tenetur. Dominus ſimiliter iubet iuſtè ſeruum ſuum, ne fugiat, ipſe autem fugiendo ſe à ſeruitute liberare poteſt. Ita in terminis huius propoſitæ diſputationis tenet Petrus à Nauarra *f*, quem ſequuntur Salzedo, & Aragon. Quod maxime debent notare regulares, quando vocantur ad confeſſiones delinquentium audiendas tempore, quo quæſtionibus opponi debent ratione criminum, ex quibus ſequi poteſt pœna ſanguinis, aut grauis dedecoris, vt ipſos inſtruant, quomodo ſua delicta propalare teneantur, aut occultare poſſint celando veritatem, ſine aliquo mendacio. Notare debent etiam aliqui religioſi grauiſſimis delictis notati, non tamen plenè probatis, vt ſe non prodant, etiamſi à ſui Prælatis interrogati iuridice præcipiantur dicere veritatem; poſſunt enim ipſam verborum inuolucro celare, vt ex dictis patet.

e l. 4. ff. de leg.

f Nauar. de reſt. lib. 2. c. 4. n. 142. Salzed. in prac. crim. c. 126. Aragon 2. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum reus legitimè interrogatus non reſpondendo habeatur pro confeſſo.

RESpondeo dicendo, quod reus legitimè interrogatus nolens reſpondere, poteſt compelli à Iudice competente dicere veritatem, qui ſi pertinaciter nolit, pro confeſſo iudicatur, vt affirmat Rodericus Xuarez *g*, dicens ita in Hiſpania in cauſa ſatis graui fuiſſe iudicatum, & ita fuiſſe practicatum tradit Iulius Clarus, qui ait, quod ita tenetur reſpondere, vt non poſſit à Iudice petere dilationem ad deliberandum, vt affirmat Salzedo *h*. Verum eſt tamen, quod poteſt petere copiam proceſſus, vt videat, qua obligatione ad reſpondendum teneatur, prout dictum eſt ſuprà hac quæſtione articulo tertio.

g Xuarez in l. 4. ti. de las intras. memb. 2. prin. Clarus l. 5. recep. ſent. 6. ſi. q. 4. verſi. ſed pone.

h Salz. vbi ſu. c. 126. pa. 28.

Aduertendum tamen, quod reus, aut teſtes dubitantes, vtrum legitime inquirantur, & interrogentur, debet confeſſor iudicare in fauorem rei, ſcilicet quod non legitime interrogatur, quod principaliter procedit in crimine graui: peius enim eſſet reo tunc imponi pœnam grauem in caſu dubio propter eius confeſſionem, quam non reſpondere iuridice interroganti, vt aduertit doctiſſimus Soto *i*. Quam doctrinam debent plurimum notare confeſſores regulares, qui vtplurimum reos conſitentur, ne ipſos intrepide obligent ad reſpondendum veritatem, cùm Iudices vtplurimum non iuridicè eos inquirant nolendo ipſis proceſſum contra eos fulminatum oſtendere. Et cùm ſæpius oporteat, quod reus nõ petat manifeſtationem proceſſus; ex hac enim petitione aliquid mali contra ipſum Iudex autumabitur, & tormentis extraordinariis eum vexabit. Quibus attentis in dicto dubio, & perplexitate conſulant, vt proceſſus manifeſtatio non petatur, niſi id tempus, & circunſtantiæ ſummè poſtulauerint, quod arbitrio prudentis, & ſapientis confeſſarij eſt relinquendum, qui ſi certo ſciat Iudicem eſſe rectum, & in cauſa ſecundum iuris ordinem proceſſurum, neque ex petitione proceſſus aliquid contra reum moliturum, debet præcipere delinquenti viſo proceſſu veritatem patefacere, ipſi ſignificans ad eam dicendam ſub pœna peccati mortalis obligari.

i Soto de teg. ſecret. meb. 2. q. 8. pa. 62. col. 1.

ARTICVLVS VI.

Vtrum reus, cui defertur iuramentum, poſſit verbis æquiuocis celare veritatem.

RESpondeo dicendo, quod reus iuramento interrogatus obligatur ad reſpondendum ſecundum Iudicis mentem iuridice interrogantis; iurans enim contra ipſius intentionem mortaliter peccabit, prout tenent D. Thomas *k*, Caietanus, & Soto. Quod ipſum eſt dicendum reſpondendo cum æquiuoco iuramento, quod verbis diſſimulatoriis artificiose formatur; ſumendo enim iuridice à reo licitè iuramentum, non eſt licitum vti verbis amphibologicis, ſed ſimpliciter veritatem confiteri, prout ait Soto *a*, niſi in caſu, de quo ſuprà articulo quarto. Si enim verba, quibus reus reſpondet, ſecundum vſum ordinarium loquendi nõ admittunt ſenſum verum ſecundum intentionem Iudicis, mendacium in tali caſu committeretur, quod omni iure illicitum eſt, prout tenent Soto *b*, & Corduba. Dixi (Iudicis iuridicè interrogantis) nam ſi iuridice nõ interrogetur, minimè reus tenetur ipſi reſpõdere, etiamſi, vt prælatus ipſi, ſub pœna excommunicationis maioris incurrenda, & in virtute Spiritus ſancti, id præcipiat, prout affirmat Aragon *c* & tunc non iuridice interrogatur reus, quãdo à non ſuo Iudice inquiritur, vel ſi à ſuo Iudice interrogatur, eius tamen iuriſdictio ſuſpenſa eſt. Dixi niſi in caſu de quo ſuprà articulo quarto. In hoc enim caſu ego vtendo verbis amphibologicis puto cum Nauarra, & aliis reum non mentiri, ex rationibus adductis in dicto articulo; non enim in eo caſu tenetur ſecundum mentem Iudicis reſpondere.

k D. Tho. 2. 2. q. 87. a. 7. ad 4. et ibi Caie. & Sot. li. 5. de iuſt. q. 1. a. 7.

a Sot. vbi ſu.

b Sot. lib. 5. de iuſt. c. 6. ar. 2. con. 7. p. 443. Cord. de caſi. qu. 65.

c Arag. 2. 2. qu. 33. ar. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum reus, in rebus parui momenti interrogatus, peccet non manifeſtando veritatem.

RESpondeo dicendo, quod ſi reus, aut teſtis fuerit à ſuo Iudice interrogatus in rebus parui momenti, non peccat mortaliter celando veritatem. Quod procedit, etiamſi Iudex ſit prælatus regularis, & in virtute Spiritus ſancti ſubdito præcipiat, vt ipſam veritatem manifeſtet; is enim non obediendo in hoc caſu minimè mortaliter peccabit, cùm Prælati regulares in rebus minimis minimè præceptum obedientiæ poſſint imponere. Et ſi ſubditus dubitat, an ſint res minimæ conſiderationis, obligabit tunc dicta obedientia, niſi ex ea aliquod graue damnum proximo ſequatur, quodque ſæpe ex rebus minimis religioſis ſolet contingere. Ita Aragon *d*: quod eſt limitandum, niſi iuramento confirmetur; tunc enim mortaliter peccabit, cùm quodcumq; iuramentum etiam in re parua cum mendacio ſit peccatum mortale. Ita tenet Soto *e*, & Nauar. Verum eſt tamen, quod ſi ſubditus à Prælato fuerit interrogatus, etiam cum iuramento, ſi intrauit in quandam domum, ſi talis ingreſſus innocenter, & ſine aliquo ſiniſtro fine factus fuit, & ſcit Prælatum ex confeſſione ipſius occaſionem ſumpturum ad ipſum ſubditum puniendum, non tenetur eo tempore veritatem propalare. Ita colligitur ex traditis per Soto *f*; licet enim negare videatur prima facie veritatem, & confirmare mendacium iuramento, quod eſt intrinſecè malum, non tamen re vera ipſam negat, cùm reſpondeat ſecundum intentionem Iudicis ipſum interrogantis, qui præſumitur regulatus iuribus inquirere de ingreſſu peccaminoſo, & malo fine patrato, ſicut ei fuerat ab aliis ſubditis, aut ſæcularibus vſitatum.

d Arag. 2. 2. qu. 69. art. 2. pa. 504.

e Soto de teg. ſec. memb. 2. q. 7. con. 7. Nau. in c. inter verba. Corol. 55. nu. 254.

f Sot. vbi ſu. con. 3. pa. 62. col. 1. & 2.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS VIII.

Vtrum reus, indiciatus de vno crimine, poſſit de alio interrogari.

REſpondeo dicendo, quod reus conuictus de vno crimine non poteſt de aliis inquiri, niſi contra ipſum reſpectu aliorum ſint indicia æquiualentia ſemiplenæ probationi. Ita Soto g, Nauarrus, & Alcocer. Verum tamen eſt, quod reus conuictus de vno delicto poteſt interrogari, vtrum alia eiuſdem ſpeciei commiſerit: vnde confeſſus commiſiſſe furtum, poteſt interrogari, an alia commiſerit. Quod ait Nauarrus h, eſſe intelligendum quando iſte per infamiam, aut indicia clamoroſa creditur alia commiſiſſe. Vnde ſi famoſus latro confeſſus eſt quoddam crimen, poteſt de aliis interrogari: at ſi ſolum de vno furto eſt infamatus, & nulla contra eum eſt præſumptio, quod alia commiſerit, non poteſt interrogari, vtrum alia perpetrauerit.

g Sot. lib. 5. de iuſt. q. 6. ar. 2. poſt med. & de tegen. ſecr. vbi ſup. Nau. inc. 25. nu. 36. Alco. in ſumma cap. 26.
h Na. in Ru. c. 1. 1. de iud. n. 61.

ARTICVLVS IX.

Vtrum reus, negans delictum, teneatur ipſum confiteri, ſi nihilominus data eſt contra eum ſententia grauis.

REſpondeo dicendo, quod ſi reus legitimè interrogatus negauerit delictum à ſe commiſſum; qua negatione non obſtante ſententia grauis cōtra ipſum lata fuit, licet negando veritatem peccauerit mortaliter, non eſt obligatus poſt condemnationem ipſam patefacere, niſi ex negatione graue damnum alicui parti reſultet. Hanc opinionem tenet Nauarrus i, & Segura de Aualos, quæ ſequenda eſt, licet contrarium ſine ſolido fundamento tenuerit Medina, qui intrepidè, & abſolutè affirmat, quod non cōfitendo delictum non debet à confeſſore abſolui propter iniuriam illatam Iudici; negando enim delictum, arguit ipſum de iniuſtitia, quaſi innocentem condemnauerit. Quæ ratio nullius eſt momenti; licet enim reus ſit innocens, non amittit Iudex ſuum honorem innocentem condemnando, ſi procedit ad talem condemnationem ſecundum allegata, & probata, quod poteſt ſecundum iura facere, prout infra dicetur.

i Nau. c. 25. n. 38. Segura in direct. 2. p. ca. 17. n. 36. Med. in ſumma fol. 78. par. 1.

ARTICVLVS X.

Vtrum reus poſſit interrogari de complicibus.

REſpondeo dicendo, obligari eos, aliquando ſuum delictum propalantes declarare, quot in eo committendo complices habuerint, ſi à Iudice competente ſuper hoc fuerit interrogatus. Quod tamen intelligendum eſt, dummodo credant ipſos eſſe paratos ad ſimilia patranda delicta continuando vitia cum maximo Reipublicæ, aut particularium diſpendio; dummodo etiam credant, quod non debent emendari, etiamſi fraternaliter corrigantur, vt ſæpe contingit in latronibus, & in falſificatoribus monetæ, & in hæreticis, & in lamiis; oportet enim, vt hæc malorum turba Iudici manifeſtetur, etiamſi de his inquiſitio minimè fiat, vt reſoluit Nauarrus k. Vnde tenentur confeſſarij monere, & exhortari reos, vt dictos complices declarent, vt docet Soto l, quod ſi nolint obedire, tanquam impœnitentes minimè ſunt abſoluendi, vt aiunt Nauarrus m, & Alcocer. Quod tamen intelligendum eſt, dummodo Iudex inquirendo, & interrogando iuridicè procedat; ſi enim prætermiſſo iuris ordine procedat, nec ſe, neque alios tenentur reuelare.

k Nau. in ca. inter verba. Corol. 6.
l Sot. de teg. ſecr. memb. 1. q. 6. par. 17.
m Nau. c. 18. n. 55. Alcocer vbi ſu. fo. 86.

Notandum tamen eſt, quod non poteſt Iudex interrogare de complicibus, niſi in caſibus à iure permiſſis, nec debet inquirere de aliquo complice in particulari dicendo reis, Reuelate, vtrum N. & N. fuerint vobiſcum in delicto participes: ſed debet inquirere in generali, Indicate mihi complices. Obligati ſunt etiam Iudices declarare reis, quomodo, & in quibus caſibus tenentur complices manifeſtare, aut dare ipſis licentiam ad deliberandam conſulendo doctos confeſſores, quomodo id facere debeant, ne incidant in laqueum diaboli. Qua licentia negata affirmat Nauarrus a ſe non audere liberare ipſos Iudices à peccato mortali, præſertim ſi hoc faciant, ſibi perſuadentes iuſtum eſſe quacunque via delicta reuelare, & vt apud homines habeantur in opinione Iudicum maximo rigore procedentium, conſtringentium diuerſis viis reos ad complicum reuelationem, contra quos nec infamia, nec indicia ſufficientia adſunt. Imo addit etiam idem Nauarrus, quod minus eos liberaret à damnatione æterna, quando tormentis conſtringunt reos ad dictorum conſortium reuelationem, ſeu manifeſtationem nulla infamia, aut indiciis contra complices præcedentibus, niſi delictum confeſſum ab ipſis talis eſſet naturæ, & conditionis, vt minime ſine complicibus poſſit perpetrari, vt eſt peccatum Sodomiæ, & peccatum adulterij, & alia huius peſſimæ farinæ.

a Nau. vbi ſup.

Licitum eſt etiam Iudici interrogare de complicibus, licet nec ſint infamati, neque indiciati, ſi inquirat non ad vindictam, ſed ad correctionem, non vt Iudex, ſed vt pater procedat, prout affirmat Corduba b.

Aduertant tamen ſubditi, ne ex hac doctrina intrepidè occaſionem aſſumant reuelandi ſuis Prælatis, vt patres ea, quæ vt Iudices ipſis minimè ſecundum ius poterant reuelare, cùm ipſis nec conſtet, nec facilè poſſit conſtare, vt patres proceſſuros.

b Cor. ſup. Soto de teg. ſecret. 95. con. 7.

Vnde confeſſores vigilent ſuper hoc ſibi diffidentes, ad alios prudentes recurrentes, antequam obligent reos complices declarare, & ſi aliqua via poſſunt ab hac obligatione reos eximere, libenter id faciant; ſi vero nullum ſubterfugium inuenerint, curent docere eos quomodo, & quos complices teneantur reuelare, ne alios reuelent, præter eos, quos neceſſitas publica, & particularis obligat manifeſtare.

ARTICVLVS XI.

Vtrum poſſit dari iuramentum reo, quando à Iudice interrogatur.

REſpondeo dicendo, quod loquendo de iuramento aſſertorio de re præſenti, & futura, quando ab actore reo offertur, quod à Doctoribus voluntarium appellatur, in vtriuſque partis libertate eſt poſitum, vt aſſumatur, necne. At vero loquendo de iuramento neceſſario, quando ſcilicet à Iudice reo, vel actori offertur, de quo per Hoſtienſem c, & Doctores, hoc iuramentum, ad veritatem extorquendam, extorqueri à legitimo Iudice, alienum à lege non eſt. Ita D. Tho. d Hoc autem hac ratione fieri debet. Primò ad partium poſtulationem iuſiurandum offerri nec poteſt, nec debet: nam & ſi de clericis hoc aſſeruerit Bernardus e Diaz de Lugo, in monachis id non minori cura cauendum eſt. At ſi Iudex proprio conſilio id ad manifeſtationem veritatis valere iudicat, offerendum eſt, vt ſentit Panormitanus f. At non in omnibus paſſim dandum eſt, ſed his tantum quorum crimen, aut inchoatam, ſemiplenamque probationem, aut expreſsè indicia habet, aut infamiam, quemadmodum ex D. g Thoma docet Bernardus h Diaz, qui addit aliud omni religione, ac cura obſeruandum, nempe ſola indicia, ſiue infamiam, non ſatis eſſe, vt Iudex de crimine iuſiurandum tribuat, ne periurij virus ſerpat, aut occulti criminis detectio habeatur: idem etiam autor ait, errant apertiſſimè temerarij quidam Iudices, qui ſtatim poſt capturam, nullo facto perſonarum diſcrimine, à captis omnibus delinquentibus iuramentum exigunt, cum ſæpius leuia quædam indicia cauſam præſtiterint capturæ. Hæc ille. Sed quid agendum, cùm timetur de periurio, vtrum debeat tunc iuſiurandum deferri? Ad quod reſpondetur, quod ſi iuris ordine flagita-

c Hoſtienſ. in ſum. tit. de iureiurand. dd. in cap. debitores. ca. quintauallis. & in c. veniens, & c. fi. de iureiurād.
d D. Tho. 2. 2 q. 69.
e Bernard. Diaz in præ. crimin. c. 118
f Pan. in c. cū ſuper. de confeſſ.
g D. Tho. vbi ſup.
h Bernard. Diaz vbi ſu.

Digitized by Google

flagitatur, vt detur: licèt profectò, quando aut publici boni, aut tertiæ perſonæ incommodo conſulitur, nec tale iuſiurandum Iudex præmittere poteſt, vt ait Panormitanus *i*. Quòd ſi neque tertiæ perſonæ, neque boni ratio id ſuadet, dubitandum non eſt id eſſe iniuſtum, & homicidio pernicioſius, vt aſſerit Cardinalis *k*. Cùm autem fuerint euidentia indicia, aut idoneis teſtibus probari crimen admiſſum poteſt, non tantùm ius, ſed ratio ſuadet, vt qui in ſuſpicionem probabilem apud Iudicem venerit de periurio, ad iurandum, neq; cogatur, neque vlla ratione permittatur; ſi enim literas, nulla Prælati venia, monachum ſcripſiſſe, aut nummos in cellula clam ſeruaſſe Prælatus teſtibus ſiue rei euidentia cognouerit, & monachus de his à Prælato interrogatus aſſeueranter neget, non erit pium de hac re monacho iuſiurandum offerre, cùm probabili ſuſpicione ſciat eum periurium admiſſurum, quæ omnia habentur à Panormitano *l*, neq; ab his diuerſa aſſerenda ſunt, quando iuſiurandum teſtibus offertur.

i Panormi. in c. cum cle. de coha. clerico. & mul.
k Cardinal. in Clem. vnica. de iureiur.
l Panor. in c. fin. de iureiur.

Summopere debent curare Iudices, vt ſi reus vinculis conſtrictus, aut carcere demiſſus fuerit, nunquam interrogationes adhibeantur ei, niſi à carcere educto, vinculiſque ſoluto; omnem enim vim, atque metum à reorum confeſſione abeſſe iura decernunt, & ſecretarius cauſæ debet dicere in proceſſu, N. carcere, ſolutiſque vinculis liber atque in ſua poteſtate poſitus, vocatus fuit, & medio iuramento, & cætera. Quod & in cauſis regularium obſeruandum exiſtimo, cùm libertas ad teſtificandum, non ad apices iuris, ſed ad ſubſtantialia ipſius ſpectet.

QVÆSTIO XX.

De correctione fratrum, quoad torturam, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem decem quæruntur.

1 *Quid, & quot ſint tormentorum genera.*
2 *Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur.*
3 *Quibus ex cauſis, & indiciis ad torturam eſt deueniendum.*
4 *Vtrum Iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino, antequam ponatur ad torturam.*
5 *Vtrum danda ſit copia indiciorum, etiamſi reus eam non petat.*
6 *Vtrum non data copia indiciorum, ſi reus ponatur ad torturam, ſit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto & confeſſione debeat puniri.*
7 *Vtrum clerici, & monachi poſſint torqueri.*
8 *Vtrum Prælati regulares poſſint verberare quendam ſibi ſubditum per laicum familiarem monaſterij, deferentem habitum tertij ordinis Minorum.*
9 *Vtrum tormenta repeti poſſint.*
10 *Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen, quod non commiſit, fateri.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quot ſint tormentorum genera.

RESpondeo dicendo, non eſſe iure cautum quot tormentorum genera vti debeant, ideoque arbitria ſunt, poteſtque Iudex id tormenti genus imponere, quod ſibi ad veritatem exprimendam commodius videatur, iuxta qualitatem perſonarum, & indiciorum, dummodo id caueat diligenter, ne inſolita tormentorum genera adhibeat, ſed ea tantùm, quæ vſu iudicantium prudenter recepta ſunt, vt pulchrè & verè more ſuo explicat Antonius *a* Gomez; funis, vt vulgo dicitur, chordæ, tormentum hodie vbique frequens eſt, à quo non eſt recedendum. Non tamen defuerunt, qui plura excogitauerint tormentorum genera, vt Marſilius *b*, qui quatuordecim excogitauit, addiditq; ſe alia inueniſſe, vt ſomni ſubtrractionem, quam laudat Paulus Grillandus *c*, quorum multos torquendi modos commemorat Locatus. Cæterùm, vt ingenuè dicam quod ſentio, hæc tractatio de nouis tormentis excogitandis, carnificum potiùs eſt, & crudelium quàm Iuriſconſultum, & Theologorum, & aliena prorſus à pietate, qua cauſæ religioſorum debent tractari, ideoque hæc omitto, vt ad id, quod oportet, deueniamus.

a Gom. lib. 3. var. c. 13. n. 5
b Marſi. in l. 1. ff de quæſt. in pr.
c Grillan. de quæ. q. 2. Locat. in opere indic. ver. tortura. nu. 38.

ARTICVLVS II.

Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur.

REſpondeo dicendo, quod ad torturam non eſt accedendum, priuſquam de delicto conſtet: tortura enim non tam adhibetur ad inueſtigandum factum, quàm ad habendam veritatem ex ore ipſiuſmet delinquentis, cùm factum, quod dicitur eſſe commiſſum, diffitetur, ita rectè Franciſcus *d* Brunus, quem ſequitur Clarus, & cæteri communiter; & de delicto conſtare dicitur, cùm adeſt ſemiplena probatio, vel ſufficiens indicium ad torquendum.

d Brun. de ind. & tortu. p. 2. q. 5 Cla. in prat. crim. §. fin q. 64. ver. debet tamen iudex.

Notandum primò, quòd ſi delictum aliter, quàm per torturam probari poteſt, ad torturam accedere non debemus, quoniam regulariter non deuenitur ad torturam, niſi in defectum probationis; eſt enim tortura ſubſidium quoddam extremum ad inueniendam veritatem, quamuis hodie de ſanguinariorum quorundam Iudicum conſuetudine facilè, non expectatis aliis probationibus, ad torturam potiùs accedatur, in quo grauiſſimè erratur, vt tenet Angelus *e* Boerius, & Marſilius affirmans hanc eſſe communem, quam cæteri Canoniſtæ ore vno fatentur, & Panormitanus. Ex quo infertur, quòd in delictis manifeſtis non habet locum tortura, ſed in occultis, cùm occulta delicta ſint difficilis probationis, ideoq; faciliùs in occultis, quàm in manifeſtis quæſtio vſurpatur, quod concludens eſſe commune multis illuſtrat exemplis Franciſcus Brunus *f*. Notandum eſt ſecundò, quod antequam ad torturam deueniatur, indicia debent præcedere; hanc teſtatur communem Clarus *g*. Et indicia, ex quibus torqueri poteſt, probata eſſe debent, vt verè tradit Marſilius *h*: eſtque communis concluſio quòd quodlibet indicium, ſeu adminiculum, ad minus per duos teſtes eſt probandum, prout tenet Bartolus *i*, & probat pleniſſimè Iulius Clarus. Notandum tertiò, quòd indicia, ex quibus reus torqueri poteſt, debent eſſe legitima, & à iure approbata, vel ſaltem communi voto à magnis Doctoribus recepta. Nam ex leuibus indiciis ad torturam minimè eſt deueniendum. Vbi ergo præcedentes regulæ fuerint obſeruatæ, ad torturam eſt deueniendum.

e Angel. in l. fin. 4. C de quæſtio. boeri. deci. 163. n. 1. Marſil. in l. 1. inſ à nu. 7. ff. de quæſtio. Panor. in c. cum in contempl. q. 2. de reg. iur.
f Brun. de indic. & tortu. 2. p. q. 8. n. 2.
g Clar. vbi ſupr. q. 64. verſi. aic etiam.
h Marſi. in pra. crim. §. diligen. & Clar. §. idem. ff. de quæſ.
i Bart. in l. fi. nu. 7. ff. de quæ Cla. vbi ſu. q. 22.

ARTICVLVS III.

Quibus ex cauſis, & indicijs ad torturam eſt deueniendum.

REſpondeo dicendo, quod vt titulus quæſtionis magis eluceſcat, aliquas regulas pro clara reſolutione proponere decreui.

Prima ſit; Per variationem delinquentis ſumitur indicium ad torturam. Aduerte tamen, quòd iſta ſola variatio, ſeu vacillatio non facit indicium ad torturã, vt tenet communis, teſte Carrerio *k*, aſſerente ſolam variationem, aut mendacium, vt pallorem, turbationem, trepidationem, & id genus alia, quæ coram Iudice fiunt, non facere indicium ad torturam, ſed quãdam ſuſpicionem, cùm hoc ſit remotum indicium, vt tenent Marſilius *l*, & Grammaticus, vnde vltra variationem ſequentia debent concurrere. Primò, quòd varietas, ſeu mendacium committatur circa ſubſtantiam delicti, de quo quæritur, vt tradit Paris *m* de Puteo, quem ſequitur Carrerius, quos refert Iulius Clarus, & ait Penna *n* in Directorio Inquiſitorum, hanc opinionem tenere Eymericum, dum ait, quòd negans id, quod principaliter inquiritur, quæſtionandus eſt. Quare variatio circa alias circunſtantias extrinſecas, & remotas delicti, nullo modo eſt indicium ſufficiẽs, ſeu cauſa ad infligendam torturam. & hanc ſenten-

k Carre. in pract. crim. n. 119. ver. quantum indicium.
l Marſi. in pract. crim. §. diligenter. & conſ. 51. Gra. de. iſ. 34. inci. in præſent.
m Puteo de ſynd. verb. tortura. Car. in pra. crim. n. 119 & 120 Cla. in pract. cri. §. fin. q. 21. verb. mẽdacium.
n Penna. in direct. inquiſi. 3. p. commen. 90. 395. co. 1. n. 1. impreſ. Venetiana.

Digitized by Google

tiam ſic explicatam appellat communem Puteus *o*. Quamobrem ſola variatio, aut titubatio, aut pallor, niſi præceſſerit infamia, quod id crimen torquẽdus commiſerit, non ſufficiunt ad torturam: nam verecundia, timor, periculi magnitudo, rei nouitas, Iudicum autoritas, ira, dolor, recordatio futuræ infamiæ, & cæteræ animæ perturbationes, ita rationem impediunt, & perturbant, vt ſæpe ſapientiſſimi, & prudentiſſimi viri aliena loquantur, quod potius in religioſis, quàm in aliis contingit, cùm ipſi, propter eminentiam ſtatus, maiori verecundia conciteentur videntes aliquid contra ipſos indecens ſuo ſtatui proponi.

Secunda regula eſt, ſi quis reperiatur de delicto diffamatus, & ſit contra eum vnus teſtis, poteſt poni ad quæſtionem de tortura; probatur, ſola fama, quandoq; vnus teſtis, aliquando faciunt indicium ad torturam, planè ambæ ſimul iunctæ pleniſſimum facient indicium. Hoc ſatis apertè innuit quædam Decretalis *p*, & probatur à Doctoribus communiter, & efficaciter Antonius Gomez; ergo ſi quis alicuius delicti vnico teſte fuerit conuictus, ſimulque fuerit exorta fama de hoc delicto contra eum, iſq; coram Iudice neget delictum, proculdubio ex dicto illius teſtis, & fama rapi poterit ad quæſtionem, tam in cauſis ciuilibus, quam in criminalibus, prout cum communi tenet Antonius Gomez *q*, & idem teſtatur Zabarella.

Tertia regula eſt; Fama de delicto commiſſo contra aliquem orta, iuncta cum aliis grauibus indiciis ſufficit, vt quis torqueatur, N. commiſiſſe tale delictum. Ita Grammaticus *r*, & hanc ſententiam teſtantur eſſe communem Clarus, & Carrerius. Et nota, quod licet aliqui dixerint ſe nunquam repeririſſe, quod clericus poſſit torqueri, niſi ſit infamatus, quamuis alia cõcurrant indicia, quod communi inſignium Doctorum voto receptum eſt, quos refert, & ſequitur Bernardus Diaz *a* de Lugo, quod ipſum probat latiſſimè Carrerius. Attamen Panormitanus *b* Alciatus, & Simancas contrarium tenent, à quibus recedo, ad mitiorem, & benigniorem partem accedendo, præcipuè in cauſis Regularium, & ſi opinio Panormitani, & Alciati ſequenda eſſet, hoc eſſet in cauſa fidei, in qua aſſerit Penna *c*, eſſe admittendam, at mitius tunc reum eſſe torquendum.

Quarta regula eſt, ex vehementibus, aut violentis indiciis, torqueri aliquis poteſt abſque infamia, vel teſtibus. Hæc ſententia eſt communis, quam probat Bartoli doctrina *d*, quem ſequitur Marcus Antonius Blanco. Probatur: nam vnicum tantum indicium vehemens, ſeu violentum, propinquum tamen, & eiuſ crimine coniunctum, ſufficiens facit indicium ad torturam.

Quinta regula eſt, ſola fama, vel infamia vehemẽs, eſt ſufficiens ad torturam, vt allegando multos, quos ſequitur, tenet Duennas *e*; & fama vehemens erit, ſi à dignis perſonis orta erit, ſi frequens ſit, ſi ob id quis amicos, fratres conuentuales, & viros probos ſcandalizauit, & quando reus fuerit malæ opinionis, & famæ, & malæ vitæ, & malis moribus præditus, prout tradunt Gandinus, & alij, quos refert, & ſequitur Duennas *f*.

Sexta regula eſt, quando ſimul cum fama adeſſet fuga delinquentis, is torqueri poteſt, vt poſt alios reſoluit Antonius Gomez *g*, & pulchrè docet Carrerius.

Septima regula eſt, ex fama orta contra aliquem, quamprimum fuit delictum commiſſum, ad torturam poteſt deueniri, quando alia concurrunt adminicula, aliæque coniecturæ veroſimiles præceſſiſſent, quod prudentis iudicis arbitrio relinquendum.

Octaua regula, ſocius criminis non facit indicium ad torturam, quãuis quale quale indiciũ inde oriatur, ita tenent Boërius *h*, & Grammaticus cum aliis. Si tamen duo ſocij criminis aduerſus aliquem deponant, & is neget, torqueri poterit, vt tradunt Boërius *i*, & & Iulius Clarus, qui quærit, & diſputat, an confeſſio facta coram iudice incompetenti ſufficiat ad torturam.

o *Puteus in rep. c. ſi quãdo. nu. 556.*

p *c. præterea. de teſti. dd. in l. de minore. §. tormenta. vbi glo Bart. & communiter. ff. de quæſt. Ant. Gomez. li. 3. variar. c. 13. n. 7 & 10. Carrer. in pra crim. n. 110. n. 111.*

q *Anto. Gomez li. 3. varia. c. 12. n. 2. circa fi. Zabarella con. 9. in facto Domini Cayeta. num. 7.*

r *Gram. conſ. 57. nu. 8. lib. 2. Clar. in pract. crim. § fi. q. 21. verſic. ſola fa Carrerius in pract. crim. verſ. ſecundum indiciũ n. 111.*

a *Bern. Diaz in pra. cri. ca. 117. & re. 125. in 3. ſubtilitat.*

b *Panor. in c. gl. aun. de depoſi. n. 6. Alciat. in c. 1. de offi. ord. n. 43. Simã. de inſt. Catho. tit. 65 n. 48.*

c *Penna in direct. inquiſi. 3. p. com. 110 pa. 598. col. 1.*

d *Bar. in l. fi. nu. 6. ff. de quæ. Blan. in tra. de Indiciis. in 6. præmiſ. nu. 39. cũ multis ſeqq. ex n. 178.*

e *Duennas reg. 301. in cap. fama in Crimi. in 1. limi.*

f *Duẽnas vbi ſu in 3. limit.*

g *Gom. lib. 3. var. c. 13. n. 10. Carre. in pra. cri. nu. 112. ver. tertium indiciũ.*

h *Boer. deciſ. 319. Gram. deciſ. 28.*

i *Boer. deciſ. 319. Clar. in pra. cri. § fin. q. 21. verſ. ſed pone.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum Iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino, antequam ponatur ad torturam.

RESpondeo dicendo, quod Iudex tenetur dare copiam indiciorum ipſi reo, cum certo termino ad ſe purgandum, & antequam detur talis copia, non eſt procedendum contra ipſum ad torturam, neque ad aliam ſententiam, & hoc tenet quædam gloſſa *k*, & eſt opinio Bartoli, quam poſt alios ſequuntur Maranta, & Antonius Gomez, & non ſolum indicia ſunt danda reo, verum etiam ſunt danda nomina teſtium, vt aliqui dicere non formidarunt, de quo iam in ſuperioribus cùm egimus de teſtibus, latè diximus. Quod procedit, etiamſi Iudex procedat ex mero officio, vt aduertunt Auguſtinus *l* in additionibus ad Angelum, & Carrerius, qui ait ita practicari. Extenditur etiamſi inquiſitus fuerit malæ vitæ, & famæ: nam etiam tunc ei eſſent danda indicia, & ratio eſt, quia non poteſt ſe ſine indiciis defendere, & non datis indiciis tolleretur defenſio, quæ eſt de iure naturali. & cùm in tortura tractetur de vita hominis quantumcunque ſit malus homo, non debet ei tolli defenſio, quæ eſt de iure naturali *m*. Verum eſt tamen, quod ſi conſtaret, etiamſi non daretur copia indiciorum, quod non haberet reus aliquam excuſationem, tunc bene crederem, quod talis copia non debeat dari, præcipuè quando Iudex viderit hominem eſſe malæ famæ, & quod eſt notum, & euidens contra eum, & præſumitur, quod petit copiam indiciorum ad dilationem tantum tormentorum.

Aduertendum tamen, quod etiamſi in tribunali ſanctæ inquiſitionis detur reo aduocatus, vt videat, an indicia ſint ſufficientia ad torturam, ne reus indefenſus videri poſſit, prout tradit autor repertorij inquiſitorum. In religionibus vbi non datur aduocatus Regularibus ad ſe defendendum, Prælati Regularium ſimul debent eſſe Iudices, & aduocati, & videre, an indicia ſint ſufficientia ad torturam, & debent dare eorum exemplar, & copiam, & tempus opportunum ad ea diluenda, & ad ſuam innocentiam comprobandam. Hoc enim & naturalia, & humana iura fieri iubent, & Iuriſconſulti vno ore fatentur, & tradunt, prout videre eſt apud Antonium Gomez *n*.

k *Gl. verb. viros in l. cuſtodias. ff. de pub. iud. Bar. in l. vnius. §. ſui. ff. de quæſt. Marãt. in praxi. par. 6. verſi. indicium trifariam partitur. Gomez de deli. c. 13. n. 21.*

l *Aug. in addi. ad Angel. v. fama publica n. 37. & 38. Carr. in practic. § circa ſecundum n. 12. fol. 90.*

m *Aut. repert. inqui. v. aduocatus. §. ſed an aduocati. & in verb. tortura §. ſed an aduocatus.*

n *Anto. Gomez li. 3. variar. c. 13. n. 21.*

ARTICVLVS V.

Vtrum danda ſit copia indiciorum, etiamſi reus eam non petat.

RESpondeo dicendo, circa hoc duas contrarias verſari opiniones. Prima eſt, quod Iudex non tenetur dare copiam indiciorum, reo non petente. Et hanc opinionem dicit communem Ægydius Boſſius *o*. Alia eſt opinio, quod etiamſi non petatur à parte, Iudex ex officio tenetur dare copiam indiciorum. Hanc tenet Bartolus *p*, quam in practica ſeruari affirmat Carrerius. Pro quarum opinionum concordia notat Hippolytus *q*, quod aut reus eſt homo idiota, mulier, vel pupillus, vel aliàs veroſimiliter ignorãs iura, & neſciens ſuam facere defenſionem, & tunc Iudex, reo etiam non petente tenetur dare copiam indiciorum. Quod ego intelligerem, niſi in caſu, quod talis reus haberet doctum pro ſua parte aduocatum: ſi autem ipſe haberet aduocatum, deberet petere, & cum eo ſe excuſaret Iudex, niſi videret, quod aduocatus non rectè ſuum exequitur munus, de eo dolum ſentiens, vel latam culpam, aut ignorantiam: nam hoc caſu tenetur Iudex etiam eo non petente dare copiam indiciorum. Aut eſt homo literatus, & qui veroſimiliter ſcit talem copiam eſſe poſtulandam, & tunc non tenetur Iudex eo non petente talem indiciorum copiam manifeſtare. Et hæc concordia videtur admittenda, præſertim

o *Boſſius in prac. cri. de indic. n. 79.*

p *Bar. in l. 1. §. fi. n 3 ff. de qu. Carre. in praxi. §. circa ſecũdum. n. 7.*

q *Hippol. in praxi. §. nunc videndũ. in prin.*

tim

Digitized by Google

tim cùm pro parte affirmatiua, ſcilicet quod Iudex abſolute teneatur dare copiam indiciorum etiam parte non petente, faciat, quod reus non poteſt renunciare ſecundum aliquos ius defenſionis in cauſa criminali. quam concordiam in cauſis Regularium ſeruandam iudico, cùm in his ſit ſimul Iudex, & aduocatus, Prælatus Regularis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum non data copia indiciorum, ſi reus ponatur ad torturam, ſit nullum dictum rei in tortura, & an ex tali dicto, & confeſſione debeat puniri.

RESpondeo dicendo, certum eſſe ex traditis ab Antonio Gomez *a*, quod confeſſio extraiudicialis, ſi reus poſtea poſitus in tormento confiteatur delictum, non ſufficit, vt reus diffinitiuè condemnetur, niſi poſtea ſequatur ratificatio: nam generaliter ius diſponit confeſſionem factam in tormentis poſtea extra tormenta ratificandam, quia confeſſio extraiudicialis iam fuit ſuum effectum operata, vt ſcilicet ex ea reus torqueri poſſit, & ſic non debet alium effectum operari, vt ſcilicet non requiratur ratificatio. Denique confeſſio in tormentis facta eſt nulla, niſi poſt tormentum ratificetur. Quod autem eſt in hac materia difficile iuxta titulum quæſtionis; Vtrum confeſſio facta in tormentis poſtea ratificata valeat, non data reo copia indiciorum, ſi Iudex non dat talem copiam, eſt nullum quidquid ſit, & non valet tale dictum ipſius rei. quod tenet Angelus *b* allegans ad hoc quandam Decretalem, & idem videtur dicendum, quando Iudex tenetur dare copiam ſine eo, quod petatur: nam tunc videtur eſſe nullum quidquid eſt actum: nam contra talem modum procedendi eſt quædam Decretalis *c* expreſſa, & cùm fiat lege reſiſtente, non eſt, quod valeat, quod ſit, argumento *d* eorum, quæ in iure notantur. Et quoad punitionem Iudicis, vide Bartolum *e*, & Alexandrum, & qua pœna puniatur, vide Baldum, & Hippolytum.

In caſibus verò, in quibus Iudex non tenetur dare reo non petente copiam indiciorum, ſi non petit, certè tunc valet, quidquid ſit, quod ex dictis veriſſimum reputatur. Nec dicant Iudices Regulares dare copiam indiciorum eſſe de apicibus iuris quibus ipſi in cauſis Regularium minimè aſtringuntur, prout dictum eſt in ſuperioribus *f*, contrarium enim probatur in dicta Decretali, ibi, *& exponenda ſunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi ſeipſum.* Ex quibus verbis colligitur, quod negatio indiciorum, & capitulorum eſt negatio cuiuſdam rei, quę ad ſubſtantialia, & eſſentialia iudicij ſpectat, prout patet ex dictis in ſuperioribus *g*, & ſic dicta negatio non pertinet ad apices iuris, quibus Iudices Regulares minimè aſtringuntur. Neque obſtat, quod in finalibus verbis dictæ Decretalis dicatur, *Hunc tamen ordinem contra perſonas Regulares non credimus vſquequaque ſeruandum, quæ (cùm cauſa requirit) faciliùs, & liberiùs à ſuis poſſint adminiſtrationibus amoueri.* Reſpondetur enim, quod illa verba vſquequaque, declarant nobis velle Innocentium III. quod non omnia contenta in dicta Decretali poſſint prætermitti in cauſis Regularium, ſed tantum ea, quæ ad dilationem iudicij ſpectant, & quæ ſunt ſolemnitates tantum iuris, vt ſunt dilationes, & exceptiones, non autem ea, quæ ad ſubſtantialia iuris pertinent, cuiuſmodi eſt manifeſtatio indiciorum, quæ ad defenſionem rei eſt maximè neceſſaria.

a Ant. Gomez lib. 3. var. n. 8. verſi. 2.
b Angel. de malef. v. fama publica. verſ. Itẽ aduer. n. 37. c. qualiter & quando. de accuſ.
c d. c. qualiter & quãdo el 2. 3. el 1.
d l. pacta quæ contra C. de pact. ca. quæ cõtra iura. de regu. iur. in 6.
e Bar. in l. 4. §. hoc autem iudiciũ & §. in eum quid quid ff. de dã. inf. & ibi Alex. Bar. in Ru. de pœn. Iudi. Hippol. in pract. §. expedit. n. 87.
f ſu. q.
g ſu. q. 2. a. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum clerici, & monachi poſſint torqueri.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes Andreas *h* affirmat clericos, & monachos poſſe in quæſtionibus poni, quia accuſatores, & teſtes Epiſcoporum torquentur. Alij dicunt nullum clericum torqueri poſſe,

licet poſſit pro crimine verberari, argumento cuiuſdam canonis *i*, leuiter tamen, ita vt non in ſanguinis vindictam: nam de clericis vilibus vel ſuſpectis, licita eſt tortura ex cauſa, dummodo ſit moderata. Et dicit Abbas *k* nunquam reperiri clericos torquendos, niſi ſint infames, vt erat quidam Belial, & ait, quod debent quæſtiones moderari, quia in foro Eccleſiaſtico non debent fieri tormenta, quæ fiunt in foro ſæculari, ſcilicet cùm ſubijciuntur equuleis, virgulis, fidiculis, & aliis ſeuerioribus. Sed virgis ſubiici poterunt, argumento cuiuſdam canonis *l*, dummodo torquendi ſeruentur incolumes, vt in quadam lege *m* continetur, & hoc in religionibus ſeruatur.

h And. in ca. cum in contẽplatione. de regu. iur. in nou.
i c. cũ beatus 45. diſt. ca. ne clerici vel monachi. cap. in Archiepiſcopatu. de rapto.
k Abb. in c. 1 ext. depoſit.
l c. 1. in fi. 23. q. 5.
m l. 2. ff. de quæſt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Prælatus Regularis poſſit verberare quendam ſibi ſubditum, per Laicum familiarem monaſterij, deferentem habitum tertij ordinis Minorum.

RESpondeo dicendo, quod Alexander VI. conceſſit, quod *non obſtante Capit. Vniuerſitatis, de ſententia excommunicationis, Prælati noſtri poſſint percutere per alium (cauſa correctionis) & non cogantur cum perſona propria, etiamſi neceſſitas non vrgeat.* Ita habetur in libro, Monumenta Ordinum *n*, in prima, & ſecunda impreſſione. Et Leo X. conceſſit idem, quod Alexander VI. & adhuc clariùs, *ſcilicet, vt quando aliquem fratrem cauſa correctionis, vel abſolutionis oportet verberare, poſſint Prælati Ordinis Minorum de obſeruantia, & eorum Commiſſarij, manu Vicarij, vel alicuius alterius fratris ſubditi, eum verberare, ſeu diſciplinare, non obſtante Capit. Vniuerſitatis, de ſententia excommunicationis.* Ita habetur in Supplemento *o* Ordinis. Quæ priuilegia ſolum intendunt ſtatuere, quod correctio poſſit fieri à Prælatis per alium abſolute, etiam ſi non vrgeat aliqua neceſſitas id faciendi per alium, modo ipſe ſit frater ſibi ſubditus, vt exprimit Alexander, cuius priuilegium videtur, aliqua ex parte maius priuilegio Leonis, ita quod ampliat dictum capitulum, *Vniuerſitatis*, ad hoc, vt corrigere poſſit per alium, etiamſi neceſſitas non vrgeret; non tamen ampliat ad hoc, vt corrigere poſſit per laicum, etiamſi neceſſitas vrgeret. & ſic dictum capitulum, *Vniuerſitatis*, quod habet Abbates, & alios Prælatos, inferiores Epiſcopis poſſe quidem cauſa correctionis verberare ſuos ſubditos per alium, modo ille ſit clericus, vel monachus, debet ampliari, etiamſi neceſſitas non vrgeret, at per laicum minimè ipſam verberationem fieri poſſe, prout explicat Nauarrus *p*. Ex quibus infertur reſponſio ad id, quod in titulo quæſtionis eſt propoſitum, quod etiam vrgente neceſſitate non poteſt prædictus Prælatus ſibi ſubditum verberare per dictum Laicum familiarem monaſterij. In Gallia autem conſuetudo eſt, per Laicos Clericos verberari, & ideo Prælati, & verberantes non incidunt in excommunicationem. Verum eſt tamen quod error malè intelligendi priuilegia prædicta poſſet excuſare Prælatum, qui per alium ſupradictum ſubditum verberaret, ſi ex aliorum malo intellectu, bona fide crediſſet præfatum capitulum, *Vniuerſitatis*, ampliatum eſſe per dicta priuilegia, etiamſi non eſſet conſuetudo in contrarium: nam qui bona fide facit aliquid contra ius poſitiuum malè intellectum, excuſatur à pœna, imò etiam à culpa, prout affirmat idem Nauarrus *a*.

Aduertendum etiam circa ſupradicta, quod dictam caſtigationem, & verberationem ſemper dixi debere eſſe moderatam, quæ moderatio arbitrio Iudicis relinquitur, prout tradit Menochius *b*, & per coniecturas poteſt iudicari, an moderatus caſtigationis modus exceſſus fuerit, ex traditis à Signorolo Homodeo *c*, tunc arbitrabuntur eſſe moderatæ caſtigationes, & torturæ datæ Religioſis, quando fuerint in Religione conſuetæ, vt ſunt conſuetæ diſciplinæ funium. Vnde ſi in manibus, aut in pedibus caſtigentur; videntur excedere modum; vnde ait Soto *d*, quod

n In 1. imp. fo. 70. conceſ. 175. & in 2. fo. 99. conc. 359.
o Supp. fo. 930. conceſ. 292.
p Nau. li. con. tit. de ſent. ext. cõſ. 292.
a Nau. vbi ſu.
b Menoch. li. 2. de arbitrar. Cen. 4. caſu 364. n. 13.
c Homod. cõſ. 63. n. 2. & n. 6. & 7.
d Sot. lib. 5. de iuſt. q. 2. ar. 2

Digitized by Google

nemini poteſt in dubium venire, Prælatos poſſe ſubditos etiam Sacerdotes flagellis cædere modo conſueto, vt patet in aliquibus ſacris canonibus e. An vero vili arrepto fuſte poſſint eos verberare, neſcio an liceat, quia cùm modus non ſit conſuetus, nimium apparet tam caſtigatio, quàm iniurioſa læſio, vt ait Soto. Vnde videtur non poſſe dictos Prælatos, ſine pœna excommunicationis, torquere ſibi ſubditos guttis feruentibus pinguedinis ſuper dorſum eorum diſtillatis, cùm hic modus non ſit conſuetus in Religionibus, & malè ego ſemper audiui de quodam Prælato, qui hoc inſolito vſus fuerat tormento.

e *Diſt. 45. per totum.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum tormenta repeti poſſint.

RESpondeo dicendo, vſu compertum eſſe non ſemel, tantam eſſe delinquentium in tormentis cõſtantiam vt ſæpe, & acriter affecti cruciatibus nihil fateri velint. Exempla ſunt apud Valerium Maximum f de Alexandro ſeruo Fanij, & de Philippo ſeruo Fuluij Flacci, de Zenone, de Theodio. & Leæna, qui, etſi maximis cruciatibus affecti, compelli tamen non potuerunt, vt perpetratum facinus faterentur. Quocirca rectè dixit Vlpianus g pleroſque ita tormenta contemnere, vt exprimi ab eis veritas nullo modo poſſit. Propter quod dubitari non ſemel contingit, an ſæpius tormenta repetenda ſint. Baldus h docuit hoc eſſe in arbitrio Iudicis poſitum quando repetendæ ſunt quæſtiones, & cruciatus, neque aliter ſentit Paris i de Puteo, & clarius Marſilius. Erit ergo diligens Iudex & obſeruare poterit quod à noſtris frequentiori calculo ſcriptum eſt, ſi noua indicia non ſuperuenerunt, ſemel tortum torqueri amplius non debere, quod intelligitur, quando vt conuenit, vel acriter tortus fuit, ſecus ſi leuiter; quia tunc repeti tortura poteſt. Ita Baldus k. & Marſilius ſubdit poſſe etiam repeti, quando indicia ſunt multum vrgentia, & is admodum cõſtans torquendus. Et idem affirmarunt Curcius l Iunior, Soccinus Senior, & Boerius. Si vero noua indicia ſuperuenerint, tunc tormenta repeti poſſunt, quando iſta noua indicia ſunt primis fortiora, vt concludit Marſilius m, & tradit Menochius. At Prælatos Regulares non decet ea etiam in religione conſueta tormenta, & flagellationes repetere, niſi grauiſſimo id ſuadente delicto, & vehementibus, ac multo fortioribus primis id poſtulantibus indicijs, cùm eorum punitiones magis ad medicinam, quam ad vindictam proponantur, & primis appoſitis torturis, præſumitur Religioſus ad pœnitentiam conuerſus, cùm vexatio det intellectum.

f *Vale. li. 18. c. 4.*
g *Vlp. li. 1. §. quæſtioni. ff. de quæſtioni.*
h *Bald. in l. 2 C. quod met. cau.*
i *Paris de Synd. li. pa. 5. Marſil. in l. quæſtioni.*
k *Bald. in l. 2 C. quorū appel. non recip. Mar. in l. repeti. n. 5. quæſtioni n. 7.*
l *Curcius cõ. 60. col. 6. Socc. Sen. cõſi. 54. li. 2. Boerius q. 162. n. 910.*
m *Marſ. in d. l. repet. n. 8. & in p. a. §. quoniam. n. 9 Menoch. li. 2. de arbit. cẽt. 3. caſu 272.*

ARTICVLVS X.

Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen de ſe falſum fateri.

RESpondeo dicendo, duas circa hoc inueniri contrarias opiniones. Prima eſt affirmatiua ipſum cõfitentem mortaliter peccare, ſicut peccat, qui alteri falſum teſtimonium impingit, prout notant Archidiaconus n, Abbas, & alij, quos refert Syluester, & Caietanus. Sed contrariam opinionem tenet D. Thomas o, quæ probatur in hunc modum. Ita enim liberum arbitrium habet homo ſuper famam, ac ſuper pecuniam, aliaſque res exteriores, & temporales, cum fama & honor vſui hominum ſubſint, & ita multis rationibus adductis probat eleganter Soto p non eſſe mortale crimen, aliquem vi tormentorum, aut ob fugiẽdam mortem, propriam perdere famam. quæ opinio vera eſt in ea ſpecie, quam ipſe proponit, nempe vbi iſthæc falſi criminis impoſitio directè operatur confitentis occiſionem, vel membri mutilationem, quod neque ipſe Soto negat. At non procedit, vbi ex hac famę perditione alteri non tantùm ipſi confitenti damnum notabile imminet, ſicut doctiſſimus explicat Nauarrus q, & erit idem ſecũdum Conarruuiam r, quotieſcumque ipſi ſibi quis imponit abſurdiſſima, nefandaque flagitia, quæ aures exhorreſcunt, tunc enim famæ adeo prodigus vix excuſabitur à crimine mortali, quod notat ſ Soto, idcirco in crimine hæreſis multis rationibus non obtinebit opinio D. Thomæ. Primò, quia ille, qui ſibi falſo crimen hæreſis imponit, eius poſteritati, & ſanguini maximè nocet, & ſuæ famæ eſt maximè prodigus, cùm antea eſſet homo optimi nominis. Quod à fortiori procedet, quando non ſolum ſe infamat, & ſuum ſanguinem falſo maculat, ſed eius delicti complices falſo declarat, qui ſunt, ſicut ipſe, innocentes. Aduertendum tamen, quod in regularibus cauſis ſupradicta doctrina poteſt etiam verificari, vt ſi Religioſus grauis & optima fama præditus, qui in ſua Religione vt exemplar ſanctitatis habebatur, ſibi aliquod grauiſſimum peccatum metu tormentorum imponeret, vix enim ego hunc à peccato liberarem. Vide quid de Eleazaro vno de primatibus ſcribarum, viro ætate prouecto, & vultu decoro, qui compellebatur carnem porcinam manducare, & ad ſupplicium præibat nolens eam manducare, commemorat Scriptura t dicens, *Hi autem qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecreto, rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, vt ſimularetur manducaſſe, ſicut Rex imperauerat de ſacrificij carnibus, vt hoc facto à morte liberaretur, & propter veterem viri amicitiam hanc cum eo faciebant humanitatem. At ille cogitare cœpit ætatis, ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenuæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ conuerſationis actus, & ſecundum ſanctæ, & à Deo conditæ leges conſtituta, reſpondit citò dicens, præmitti ſe velle in infernum; non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere, vt multi adoleſcentes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum, & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hanc, maculam, atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.* Ita habetur in ſecundo Machabeorum.

n *Archi in c. non eſt. 21. q. Abb. in ca. ex parte. de ſepul. Syl. v. detract. qu. 3. Caiet. in ſum. eodẽ verbo 2. 2 q. 73. ar. 2.*
o *D. Th. 2. 2. q. 129. d. 1.*
p *Sot. de ratio. tegen. membr. 1. q. 3.*
q *Nau. in c. inter verba 11 q. 3. conc. 6. corol. 44.*
r *Con. li. 1. c. 2. n. 8.*
ſ *Soto li. 4. de iuſt. q. 2. ar. vlt.*
t *2. Mach. 6.*

QVÆSTIO XXI.

De correctione fratrum, quoad purgationem canonicam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Vtrum Religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda.*
2 *Quis ſit effectus purgationis canonicæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda.

RESpondeo dicendo, quod ſicut ſacri canones, & ſanctiones delinquentibus (quorum crimina probari poterant) pœnis ſtatuerunt; ſic illis, contra quos de crimine infamiæ, aut graue ſcandalum, aut vehemens ſuſpicio ſurgebat, purgationem Canonicam indicendam, decreuerunt, prout Hoſtienſis a annotauit. Quod adeo in vſu erat, vt multi Summi Pontifices de grauioribus criminibus diffamati, quamuis à nemine iudicari poſſent, ad remouendum tamen ſubditorum ſcandalum, ſolemniter ſe purgare dedignati non ſint. Sic Damaſus Paſchalis I. Simachus publicè purgati ſunt, Gregorius VII. coram Henrico IV. Pelagius I. coram Narſete, expurgati publicè fuerunt. Quod in Annalibus Romanorum Pontificum videri poteſt apud Platinam b, & apud Campenſem, & Brunum, de quo optimè agit Iacobus Septimacenſis.

Aduertere tamen debent Iudices, quod ſi infamia ſit ſimplex, & abſque ſcandalo, & originem habuit è

maleuolis

a *Hoſtien. tit. de purgatio. Canoni. §. 1.*
b *Platina Campẽſis lib. 6. Hierar. Eccl. ca. 17. Brun. li. 4. de heret. c. 11. Septimacẽſis de cath. inſt. c. 54.*

maleuolis procurantibus, purgatio canonica non indicitur, vt in iure *c* probatur, & concludit Aretinus, cuius concluſionem ſequitur Decius. Si vero infamia à maleuolis hoc non procurantibus procedit, purgatio poteſt indici ſecundum Aretinum. At Bernardus Diaz *d* de Lugo dicit hoc eſſe relinquendum in poteſtate ſuperioris. Circa quod debent Iudices maximè aduertere: nam infamia ſæpe fallax eſt ſecundum Panormitanum *e*: cùm iuxta ſententiam Diui Bernardi *f* ſæpe fallatur humana ſuſpicio. Accidit namq; ſæpiſſimè, quod temerarij quidam homines ab omni pietate, & religione Chriſtiana alieni, ex leuibus coniecturis, ſeu ſignis, grauia quidem, & enormia ſcelera ſuſpicari, ac aſſerere audent in magnum ſuarum animarum, ac alieni honoris, & famæ diſpendium. Eſt præterea aliud ſceleratiſſimum hominum genus, quorum (ad virtutis exterminium) Sathan ſæpe vtitur miniſterio, qui virtuti inuident, atque inſidiantur, quando in claris viris illam intuentur, & quaſi eius ſplendore excæcati, dum ſuis noctuarum oculis mederi deberent, virtutis lucem potius obnubilant, falſorum criminum puluerem, ac nebulam ſpargendo dumq; bonorum hominum ſplendorem obtenebrant, illos ſuæ veræ, ac apertæ nequitiæ quaſi iam pares feciſſe lætantur. Vulgus autem reliquum ignobile rumorum auditor lubens, ac concitator, & conſeruator ſtrenuus nõ modo ſimilia credit, ſed multiplicat. Vnde ſæpius, quos imitari deberet, ac venerari, nec dum contemnit, ſed perſequitur, ipſiſque inſenſati vitam illorum exiſtimant infamiam, & finem illorum ſine honore. Hac igitur Dæmonum, & prauorum hominum intellecta verſutia, quam ſæpius experiri contingit, curare debent ſemper Iudices prudentes, vt deprauatæ alicuius (in reliquis maximè rebus probi viri) famæ originem quærant, ac inueſtigent, ne, velut ille infœlix præfectus Pilatus, populi clamoribus permoti innocentem virum carceribus affligant, aut pœnis afficiãt. Si enim innocẽtis viri ſanguis à priuato homine quodammodo prouocata effuſus clamare ſolet ad Deum, quidnum etiam innocentis hominis honor ipſo ſanguine pretioſior contra incautum, & temerarium Iudicem, qui poteſtate diuina abutens, quos tueri debebat, viros innocentes lædit, omnibus horis clamabit? Hæc omnia nobis reliquit ſcripta doctiſſimus, & piiſſimus ille Præſul Bernardus *g* Diaz de Lugo. Quæ ideo in hoc loco adduxi, vt ea præ oculis habeant Iudices Regulares, cùm à falſis fratribus alijs fratres, & Religioſi infamiis non vulgaribus notentur, quorum ipſi debent eſſe protectores inquiſitione diligenti, & paternali præmiſſa, qui aduertere debent, quod licet infamia ſit orta à maleuolis, ſi eſt ſcandaloſa, & poteſt ſedari, tunc licet ſit comprehendendus infamatus, indicenda eſt purgatio, vt concludit Abbas *h* ſic intelligendo Gloſſam in quadam Decretali.

c c. cũ in iuuentute. §. nos autẽ. de purga. Can. Are. in c. at ſi clerici. de iudic. & ibi Dec. col. 6. ver. 2. con.
d Diaz. pra. c. 143. n. 9.
e Pano. in ca. cum ſuper. in fi. de confeſſ.
f S. Ber. epiſ. de perfect. vitæ.
g Diaz de Lugo vbi ſu.
h Abb. in ca. qualiter, & quando el 2. de accuſ. pen. col.

ARTICVLVS II.

Quis ſit effectus purgationis Canonicæ.

RESpondeo dicendo, quod ſi quis ſuam purgationem ritè perfecerit, Iudex ſine mora debet illum declarare innocentem, & ab infamia criminis abſoluere, & reſtituere ipſum in priſtinum ſtatum, vt in iure *i* ordinatur. Si vero in purgatione defecerit, ſi fuerit accuſatus, punitur tanquam conuictus, iuxta ſacros canones *k*. Si vero præceſſerit inquiſitio aut denunciatio, pœna erit arbitraria, ſecundum Goffredum *l*, Hoſtienſem, & Panormitanum. Similiter ſi nullus dictorum modorum agendi præceſſiſſet, ſed ſolum propter infamiam purgatio fuit indita, punitur extraordinarie, vt decidit quædam Decretalis *m* ſic intelligenda, & cùm Iudex in hoc caſu procedat ex præſumptione, debet multum temperare ſententiam, vt ipſi in iure *n* commendatur, & tradit Syluester, & Iacobus Septimacenſis dicit ita communiter teneri.

Aduertendum tamen, quod prædicta opinio, videlicet quod accuſatus punitur tanquam conuictus, ſi defecerit in purgatione, licet in Clericis locum habeat, in Religioſis autem eam minimè genuium admitterem. Nam licet contra talem deficientem adſit præſumptio probabilis orta ex infamia, & tranſeat in violentam præſumptionem, cùm reus deficit in purgando iuxta Canonica *o*, & Ciuilia iura, violenta tamen præſumptio non ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam delicti; & ita credo, quod Religioſus hoc caſu tantum pœna arbitraria debet puniri à ſuo Prælato.

i c. ex tuarũ. de pur. canon.
k c. de hoc. de ſimon. ca. inſinuatum. & c. cum P. de accuſ.
l Gof. Hoſtiẽ. Panor. in c. accidente de accuſ.
m c. ſignificaſti. de adult.
n c. afferte. de præſũp. Syl. in purg. Cano. in ſi. Septimacenſ. in Cath. inſti. t. 37. n. 7.
o c. afferte. de præſum. l. indicta. de rei vindicat.

QVÆSTIO XXII.

De correctione fratrum, quantum ad ſententiam definitiuam proferendam in Generali, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur octo.

1. *Quomodo debeant ſe habere Iudices in iuſta ſententia ferenda.*
2. *Quomodo Iudices regulares debent ſe moribus regulare, in ſententiis ferendis moderando pœnas.*
3. *Quomodo Iudices regulares, deficiente diffinitione iuris, debeant finaliter cauſas ſuas determinare moderando pœnas.*
4. *Quomodo debeant ſe habere Iudices in pœnis arbitrarijs imponendis.*
5. *Vtrum indiciati de aliquo crimine poſſint puniri.*
6. *Vtrum propter infamiam poſſit quis puniri.*
7. *Vtrum Generales, & Prouinciales poſſunt punire delinquentem monachum, ſine conſilio patrum prouinciæ.*
8. *Vtrum Commiſſarius, cum plenitudine poteſtatis à Generali inſtitutus, proferens iniuſtam ſententiam, poſſit impediri, à Prouinciali eum exequi.*

ARTICVLVS I.

Quomodo debeant ſe habere Iudices in iuſta ſententia ferenda.

RESpondeo dicendo, quod cùm actus Iuſtitiæ, autoritaſque iudicandi: ſit quædam poteſtas delegata à Deo hominibus, qua ratione appellantur miniſtri Dei in terris, vt ſacri canones proclamant *a*, eorumque iudicium cenſetur prodire de vultu Dei, vt iidem ſacri canones *b* nos docent, proinde diſcreti Iudices pro viribus debent eum imitari, & præ oculis ſemper habere, quia vbi Chriſtus non eſt fundamentum, nullius boni operis ſupereſt ædificium, ſecundum veritatem, & ſacros canones *c* in ipſa fundatos, cui præſtantiſſimo fundamento coaptantur duo lapides angulares, Veritas nempe, & Æquitas, quos quilibet Iudex exactiſſimè cuſtodire, & ſubſequi tenetur, vt tradit Baldus *d*, & potiſſimum veritatem, quæ tanquam iuſtitiæ mater in omnibus primatum tenet, & à quocunq; colenda eſt, vt dicitur in iure *e*, & Iſidorus de ſummo bono exclamat dicens, *O quàm magna eſt vis veritatis, quæ omnia ingenia, aſtutias, & calliditates ſuperat, quæ contra facta ſimul, atque figmenta ſe ipſa defendit, quæ poſt Deum colenda eſt.* imò ipſe Deus dicit, Ego *f* ſum via, veritas, & vita. Præterea hoc ſuffulti fundamento, circa criminum animaduerſionem non inanis gloriæ, cupidi ſeueritate vtantur, nec iniuſta miſericordia moti leuiorem pœnam, quam ipſa delicta depoſcant, infligant; quia ſeueritas, aut clementia gloria affectanda non eſt, ſed perpenſa iudicio, prout vtraquæque res expoſtulauerit, ſtatuenda, ſicut dijudicanda, iuxta quendam textum *g* ſingularem. In cauſis vero leuioribus faciliores ad gratiam, clementiamque proniores exiſtant: nam pudor in leuibus delictis pro pœna imponi poteſt, iuxta quandam gloſſam *h*. In grauioribus autem ſeueritatem legum adhuc, cum temperamento ſubſequantur, vt docet quædam lex *i*, & ita ſe debent habere in adminiſtranda in criminalibus iuſtitia, vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. Sunt namque

a ca. non ſolum. & c. qui malus. 2. 1. q. 4.
b ca. vt noſtrũ, in prin. ti. de appel.
c c. cum Paulus. 1. q. 1.
d Bald. in ca. quoniam cõtra. de prob.
e ca. quæritur 24. q. 5.
f Ioan. ca. 4.
g l. reſpiciendum. ff. de pœnis.
h Gl. c. ſi quis. 2. q. 5.
i l. Perdiũ. §. ii. de incẽdi. ruin. & nauf.

Digitized by Google

que nonnulli, vt ait Gregorius k in Moralibus, ita diſtricti; vt etiam omnem manſuetudinem benignitatis amittant; & ſunt nonnulli ita manſueti, vt perdant diſtricti iuris regimen. & idem Gregorius l ait, omnis, qui iuſtè iudicat, ſtateram in manu geſtat, in vtraque penſa iuſtitiam & miſericordiam portat, ſed per iuſtitiam reddit peccati ſententiam, per miſericordiam, peccati temperat pœnam, vt iuſto libramine quædam per æquitatem corrigat, quædam vero per miſericordiam indulgeat. Vide, quid circa hoc ſcripſerunt Patres Concilij Tridentini m Iudices Eccleſiaſticos alloquentes.

k Gre. in moral. li. 19. p. 4 ca. 23.
l cap. omnis. 45. d.
m Tri. ſeſſ. 13. de refor. c. 1.

Ex quibus videtur non conuenire aliquem ſtatim pro vno delicto punire, cùm potius ſit expectandus, & corripiendus iuxta quendam textum n, præſertim loquendo de Clericorum, & Monachorum correctione, quæ non realis, ſed verbalis, id eſt, non verberibus, ſed verbis fieri debet, vt admonent ſacri canones o. Vnde Epiſcopus, & Prælatus Regularis, qui quærit timeri potius verberibus, quam verbis, ab officio eſt deponendus, vt dicitur in iure p, & notat Bertachinus, ſed non adeo beneuoli videri appetant, vt cunctis indulgeant; nimia enim indulgentia datur iterata occaſio flagitia committendi; neque eſt miſericors, qui vitiis nutriendis paret, vt ſancti Patres q nobis ſcriptum reliquerunt. Vnde Gregorius in expoſitione Pſalmi, *Lætabitur iuſtus*, aſſeruit dicens eſſe peſtem Reipublicæ, qui reos cum rigore non corrigit.

n ca. plerique 6. &.
o cap. 1. 2. & 3. d. 45.
p c. epiſc. eadē diſt. Berta. in tract. de epiſc. 3. p. lib. 4. n. 25.
q ca. de hũ go. d. c. qui vitiis. 23. q. 5.

Aduertant Iudices, quod æquitas non à capite, vel imaginatione eſſe debet, ſed à iure regulata, vt docent Baldus r, Romanus, & Molineus. Denique ad hoc vnum aduertant, quod non ad punitionem, & vindictam principaliter intendere debent; ſed ad emendam, & malorum correctionem, quam nunc clementia, & pietate, nunc ſeueritate, & rigore, atque aliis, & aliis mediis conſequi curabunt, quia & plectendo, & ignoſcendo hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, atque Iudicis officium eſt peccatoris ſaluti prouidere magis, quam pœnam exigere, vt docet Ananias ſ.

r Bal. in Rub. de conſt. pecu. Rubri. cõſ. 149. Molin. in cõſue. Pari. ti. 11. de matiere fedal. §. 41. n. 56.
ſ Ananias.

ARTICVLVS II.

Quomodo Iudices Regulares debent ſe iuribus regulari in ſententijs ferendis moderando pœnas.

RESpondeo dicendo, quod proprium, & peculiare munus Prælatorum eſt ſubditorum crimina, & ſcelera punire, eorumque vitia redarguere, & quod ab eis ſummè emendum eſt, ne monachi criminoſi ſint, & inhoneſtam vitam agant, vel prauis, & corruptis ſint moribus, vt in ſimili caſu præcipitur Ordinariis in ſacroſancto Concilio Tridentino t. Quæ enim ibi Epiſcopis dicuntur, eadem omnia (exceptis his, quæ non coaptantur ſtatui Regularium,) Prælatis Regularibus dicta intelliguntur, cùm ipſi ex munere ſibi commiſſo eandem habeant circa ſuos ſubditos Apoſtolicæ ſolicitudinis commiſſionem. Aduertere tamen debent, quid ſacrorum canonum cenſura ſtatuat, & quomodo pœnas iuxta illorum Decreta irrogare debent, conſiderantes, quod Epiſcopi iurant ſeruare canones, & ſi eos ex contemptu tranſgrediuntur, periuri reputantur, vt tradunt Panormitanus a, & Felinus. licet ipſi quando ad monaſterium Generalatus vel Prouincialatus aſſumuntur, non iurant expreſsè canones ſeruare, obligantur tamen ratione aſſumptæ iuriſdictionis ſecundum ſacros canones illam exercere, & ita ſi contemptis canonibus alia non iuridica gradiuntur via, à culpa mortali minimè ſunt immunes. Quando autem aliqua cauſa ſubeſt ex his, quas Doctores ſcribunt, propter quas pœnæ de iure Ciuili etiam ordinariæ moderari poſſunt, non dubitandum eſt Iudices Eccleſiaſticos, aut regulares poſſe etiam canonicas pœnas moderari, dummodo hoc faciant in ipſa ſententia, iuxta ea, quæ ſcribunt Innocentius b, Tiraquellus, Clarus, & Menochius. Quam ſanè moderationem inferiores Iudices facere poſſunt, licèt nonnulli hoc ſuperioribus Iudicibus tantum concedant, quaſi ſolis ſuperioribus æquitate vti liceat, ac quaſi inferiores ſuperiorum recta iudicia imitari non debeant. Huiuſmodi ſanè moderationis æquitas non eſt contra legem, neque ſacras conſtitutiones, ſed illis conformis. Vnde nulla ratio excogitari poteſt, ratione cuius inferioribus Iudicibus ſit interdicta, vt probat Salzedo c. Aduertant tamen Iudices, quod quando ex cauſa receſſerint à pœnis à iure ſtatutis, debent cauſam exprimere; hoc enim regulariter, & vniuerſaliter procedit non ſolum in hoc caſu, ſed & in aliis cùm ex cauſa Iudex à iure communi recedit; debet enim eam cauſam aſcribere, vt probat quædam lex, quam ad hoc allegat Lucas d de Penna, & ſequuntur Abbas, & Felinus, quod intelligendum eſt procedere ad ipſius Iudicis excuſationem, non autem ad ſententiæ firmitatem: nam ſi ſine cauſa facit, lex ſupplet id, quod deeſt, & quod non ſit neceſſarium ad ſententiæ validitatem, quod ipſa cauſa exprimatur, aſſerunt e Bartolus, Felinus, & Menochius, & f Iulius Clarus aiunt, quod dato caſu quod cauſa ſit exprimenda, ſufficit, quod Iudex in ipſa ſententia aſſeueret, quod iuſtis, & rationabilibus cauſis animum ſuum mouentibus id fecerit, abſque eo, quod in ipſa ſententia cauſam ipſam exprimat. quam opinionem dicunt eſſe communem prædicti iuris patres.

t Trid. ſeſ. 14 in proœ. de refor. & ſeſ. 6. c. 3. de refor.
a Pan. c. cum non liceat col. 1. de præſcri. Fel. in c. ego. de iureiur.
b Innoc. ca. qualiter, & quando el 2. de accu. col. 1. Tiraq. in trac. de pœni. in præfa. n. 16. Clar. li. 5. recep. ſen. §. fi. q. 8. verſ. vlterius quæro. Meno. de arbi. iud. lib. 1. q. 96.
c Salze. in pract. cri. can. ca. 144. verſ. moderari. fo. 477.
d Lucas de Penna in l. 1. col. 1. in fin. C. de his qui non imple. ſtip. ſacram lib. 10. Abb. in c. ſicut col. 2. vbi Fel. col 9. de re iud.
e Bar. in l. relegatorum. §. ad tempus. in fi. ff. de interd. & releg. Fel. in d. c. ſicut. col 10.
f Mono controuerſ. illuſt. c. 54. n. 52. Clarus vbi ſu. ver. vlterius quæro.

ARTICVLVS III.

Quomodo Iudices regulares, deficiente diffinitione iuris, debeant finaliter ſuas cauſas determinare moderando pœnas.

RESpondeo dicendo, debere aduertere Iudices regulares, quod ſi nulla reperitur à iure pœna deſcripta, tunc ad ordinationes generales, aut prouinciales recurrendum eſt. Solent namque boni Prælati, aut ius commune ſupplendo, delictis pluribus ſpecialem pœnam imponere ordinationibus generalibus, aut prouincialibus, aut idem ius adiuuando, quando ſic expedit pœnam à iure impoſitam aggrauare, quod licitè facere poſſunt, vt latiſſimè per Henricum de Bottis g. Quando vero defuerint ordinationes generales, aut prouinciales aut alienarum prouinciarum ſtatuta, ad aliarum religionum ordinationes recurrere debent, potius quam proprio duci ſenſu, vel arbitrio, niſi qualitas temporis, locorum, vel perſonarum aliud ſuadeat; ſi enim vnius Doctoris, quantumuis remotis partibus ſcribentis, opinionem ſequi laudabile iudicatur, quanto magis prouinciæ, aut alterius religionis ſtatuta, vbi tot ſana ſolent intereſſe conſilia?

g Bottis in tra. de ſynodo Epiſcop. 3. par. 1. conclu. 13.

Iure autem Pontificio deficiente, deficientibus etiam conſtitutionibus generalibus prouincialibus etiam aliarum prouinciarum, & religionum, ad ius commune oportet recurrere, quādo in regnis Romanorum Imperatorum antiquæ ſanctiones rationis ſolum, non vero legum ſibi vindicant autoritatem; debent enim Iudices regulares per eas regi, non quod lex ſic dicit, ſed quia ratio, qua lex vtitur, ſic vult, prout voluerunt Baldus h, Cumanus, & Decius. Et cùm ius regni dicatur ius Ciuile, & commune, prout aſſerit Segura i, & in quadam lege ordinamentorum decernitur, adeo quod ſunt præferendæ ab ipſis Iudicibus legibus Imperialibus ſecundum Villadiego k, quem refert Ioannes Lupus. Ad ipſas leges regni etiam recurrere oportet, eius rationem, & mentem legi naturali conformem cauſis regularium applicantes.

Debent etiam Prælati regulares iudicare ſecundum conſuetudines legitimas, quæ quidem etiam in pœnalibus conſiderandæ ſunt, vbi non eſt pœna decreta, ſed arbitrio Iudicis relicta, vt placuit Gloſſæ, & tradunt latè Imola l, Abbas, Decius, & Tiraquellus. Dicit (conſuetudines legitimas) à prauis enim cõſuetudinibus à negligentibus, & zelo iuſtitiæ carentibus Iudici-

h Bal. in l. iudices. C. de ſen. Cuma. conſ. 14. Dec. in l. ſeniam. C. qui teſtamen. facer. poſſunt.
i Segu. in l. cohæred. §. cū filiæ. n. 19. ff. de vulga. & pupil. l. 5. ti. 4 lib. ord.
k Villad. in c. conſtitutus de reſtitu. integr. Lup. in repet. rubr. de donat. inter virum. fol. 1. c. 1. in fi.
l Dec in c. de cauſis de of. delegat. vbi Imol. & Abb. & Tiraq. in tracta. de pœn. in præfat. n. 14.

Digitized by Google

Iudicibus introductis debent fugere, quorum quædã, quæ grauia ſunt, leuiter punire ſolent, quaſi iam ſacrorum canonum, & rectè inſtitutorum diſciplina quauis conſuetudine abrogata ſit. Vidi enim ego aliquando quendam religioſum conuictum de quadam nimia amicitia (quæ deprauato nomine dicitur deuotio) cum quadam moniali. quod peccatum grauiſſimis pœnis, & conſtitutionibus Apoſtolicis, & ſtatutis regularibus punitur, & quidam Iudex volens ipſum ab his pœnis liberare, aſſerebat ipſum minimè eſſe tàlibus plectendum, eo quod conſuetudine dictæ pœnæ erant exterminatæ. Cui ego certè ſi eſſem præſens, reſponderem, exterminauit eas aper de Sylua, & ſingularis ferus, qui depaſtus eſt obſeruantiam regularem. Heu quomodo tepiditas, & remiſſio Modernorum, ſeu potius imperitorum Iudicum ſanctum illum antiquorum Patrum zelum, quo plura ſtatuerint, ad refrænandos religioſorum exceſſus, & eorum mores reformandos, abrogauit? O aduertant Patres Ordinum, quod non ſunt patres ſibimetipſis, ſed patres ipſis ordinibus. Etſi ſibimetipſis ſunt patres, non dicantur Patres Ordinum, ſed ſui ipſorum patres, cùm quærant, quæ ſua ſunt, non quæ Chriſti. Sint diligentes in extirpandis ſubditorum vitiis regendo eos ſi opus fuerit, virga ferrea: facilè enim totius religionis diuinitus inſpiratus Ordo, & obſeruantia confunditur ſi Prælatorum ignauia, ſeu negligentia eius gladius hebetatur.

ARTICVLVS IV.

Quomodo debent ſe habere Iudices in pœnis arbitrarijs imponendis.

RESpondeo dicendo, quod licet arbitrio Iudicis ſæpe ſæpius committatur pœnam arbitrariã delinquentibus imponere, quando à iure non eſt ſtatuta, iuxta ea, quæ in iure *m* notantur; eorum tamen arbitrium à iure regulandum eſt, vt eleganter ſcribunt Baldus *n*, & Romanus. Vnde æquitas commendata in Concilio *o* Tridentino, & in cauſis regularium, non à capite, & imaginaria eſſe debet, ſed vt ſecundum ius & ſecundum canones, & rationem naturalem procedant, debent attendere ad doctrinam Innocentij *p*, dicentis eſſe procedendum de ſimilibus ad ſimilia. & multa doctè, & piè ſcribit circa ea Antonius Gomez, & Bernardus Diaz de Lugo ait, quod in arbitrandis huiuſmodi pœnis diſcretus Iudex plura debet conſiderare, videlicet delinquentis conditionem, & an ſoleat delicta ſæpe perpetrare, an caſu acciderit, vilis, an honeſta ſit perſona, doctus, an indoctus, ſacerdos, an alterius ordinis, lubens an coactus, laceſſitus, vel non, deliquerit, & an fuerit ſcandalum ortum ex delicto, vel non; attendere præterea debet qualitatem loci delicti; grauius enim iudicatur delictum in regno, vel loco illo, quam aliud in foro Eccleſiæ, aut in loco deſerto, priuata via, ſiue domo; delicti inſuper diuturnitatem, ſeu grauitatem, ac irrogatæ iniuriæ modum, & atrocitatem, ac damni dati magnitudinem examinare conueniet; perſonæ inſuper offenſæ qualitates nimiũ ponderanda ſunt, quæ augere, vel minuere ſolent quodcunque facinus, videlicet an vilis fuerit perſona offenſa, vel aliquis dignitate præditus, qualis conditionis, an poteſtate, & autoritate ſuperior. Nec indecens præterea erit temporis commiſſi criminis habere rationem, feriis videlicet, an feſtiuis diebus.

m l. hodie. de pœnu. l. 1. §. expilatores. verſ. idcirco. ff. de effrac. & expilato.
n Bal. in rubri C. de conſt. pecun Roma. con. 149. n. 1. §. 24. n. 86.
o Trid. ſeſſ. 13. c. 1. de refor.
p Inno. in c. qualiter el 2. colu. fin. verſ. item nota. de accu. Anto. Gom. lib. 3. varia. c. 6. nu. 7. Diaz in practi. c. 147. n. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum indiciati de aliquo crimine poſſint puniri.

RESpondeo dicendo, quod indicium eſt notabile ſignum alicuius dicti, rei vel facti, quod ſubiicitur neceſſitati probandi. Ita Panormitanus *a*, quoddam autem eſt plenum, quoddam vero ſemiplenum. Plenum eſt rei coniectatio per ſigna efficacia, quibus animus in aliquo, tanquã in vero quieſcit, nihil præterea requirens: ita Baldus *b*. Semiplenum eſt coniectura quædam, quam ipſe præſumptionem appellat, acrius crimina vrgens ad aſſentiendum. Alij autem addunt quoddam eſſe indicium leue, quod id eſt, cui frequenter veritatem contingit adeſſe, quod ad probationem nonnullam conducit. Indicia vero grauia appellãtur, propterea quod veritatem adiunctam habent, & veritati præſumptione iuris æquantur, argumento cuiuſdam legis *c*. Aduertendum inſuper, quod plenum indicium vocatur à Doctoribus violentum. Nam vt ait Panormitanus *d*, argumento aliquarum legum, ex cõiecturis poteſt dici euidens probatio: ſemiplenum autem probabile, & vehemens appellant. Denique quæ ſint indicia plena, & ſemiplena, arbitrio Iudicis relinquitur, qui excuſſis rationibus perſonarum, loci, temporis, conditionis, &c. id ſequetur, quod & iuſto magis conſentiat, & lenitati propenſius cõueniat. Ita Panormitanus, Bartolus *e*, & Caietanus. Aduertẽdum etiam, quod indicia duobus ſaltem teſtibus iureiurando præſtito communiri neceſſe eſt. Ita Bartolus *f*. Et ex indiciis, & coniecturis præcipuis euidens probatio exiſtimari poteſt, non vt pœna inferatur, quia ingenti incommodo condemnatus afficiatur, vt eſt ad perpetuum carcerem damnatio; nec enim ſufficiunt ad pœnam ordinariam inferendam etiamſi ſint vrgentia, iuxta quandam Gloſſam *g* communiter receptam.

a Panor. in c. tua. de cohabit. cleri. & mulier.
b Bal. in l. ea quidem. C. de accuſ.
c l. metum. ff. de dolo.
d Pan. in ca. cũ contingat. de reſcrip. n. 3. l. licet ff. de lega. 1. l. ſcviſ cuntis. C. de de probat.
e Panor. in c. cum in contẽplat. de regul. iur. Bar. in l. fi. ff. de qq. Caie. 2. 2. q. 69.
f Bart. in d. l. fin.
g Gl. in c. fi. §. porro. vt lite non conteſt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter infamiam poſſit quis puniri.

RESpondeo dicendo, quod infamia eſt exiſtimationis apud probos viros facta commaculatio, vel, ait Panormitanus *h*, eſt communis locutio ex veriſimilibus coniecturis. Dixi (ex veriſimilibus) quia aliàs propriè non eſt fama, ſaltem quoad iuris effectum, ſed ſunt vanæ voces populi, appellanturq; rumor, id eſt, particularis inſinuatio ex ſuſpicione ſola, & incerto autore exortus: vt autem ſit fama, requiritur quod à pluribus diſſeminetur, non autem ſatis erunt duo, vel tres, vt optimè ſentiunt Gloſſa *i*, Doctores, & Bartolus. Et infamia erit vehemens, cùm hi, qui eiuſmodi rei cognitionem habere poſſunt, id peruulgant.

Exemplo hoc illuſtratur, ſi Epiſcopus cum clericis degens infamia laboret, eius probatio ex potiori illorum numero pendet: potiorem autem numerum intelligo omittendo pueros, & mulieres, includendo graues viros, atque probos. Deinde id, quod infamiæ notam inducit, non vnica tantum vice, ſed pluſquam trina neceſſe eſt eueniat. Et nunquam infamia quis notatur, ſi ab inimicis, facinoroſiſque hominibus id rumoris diſſeminetur, aut ab his qui aliqua infamia, aut vilitate notantur, ſed viri deſiderantur graues, quiq; longe à calumniis abhorrere iudicentur. Quod inter regulares magno ſtudio eſt curandum, quorum in eo cura omnis verſetur, vt probos viros, præclariſq; moribus honeſtatos ſuis linguis peſſimis quoquo pacto obſcurent.

Pro cuius rei maiori explicatione ſciendum eſt infamiam dupliciter conſiderari; quædam enim eſt iuris, alia facti. Prima quidem naſcitur ex facto, ſententiaque, de qua iure *k* cauetur, & notatur per Innocentium; & is, qui tali labe aſpergitur, nulla eſt fide dignus, & hac infamiæ nota ſunt fratres, qui ex ſuæ profeſſionis gradu deiecti mancipati carceri, voce actiua (vt aiunt) & paſſiua deſtituti ſunt, vel qui vt maledici, & detractores condemnati ſunt. Ita Hoſtienſis *l*, & eſt valde notabile; hi enim omnes ad teſtimonium ferẽdum, aut accuſandum nullatenus idonei cenſentur. Cuius quidem ratio eſt, quod ſicut Imperator auferens alicui inſignia, aut in exilium mittens, infamem enim reddit, vt traditur in iure *m*; multo id magis de ſupradictis intelligendum eſt. Sunt etiam infames, qui periurij crimine iure fuerint cõdemnati vt dicitur in iure *n*, non ſi ſentẽtia eſſet ab arbitro. Iuxta quandã legem

h Panor. vt in c. veſtra. nu. 12. de cohabitat. cler.
i Gl. & DD. in cap. monuiſtionu. & in c. cũ oporteat. de accuſ. Bar. in l. de minore. §. tormẽta. de qu.
k l. quid ergo §. ex compromiſſo. et ſeqq. ff. de his qui notan infam. Innocen. in c. qualiter, & quando. de accuſ.
l Hoſt. in ſumma de ma. leſ.
m Vt traditur ff de his qui notantur infa.
n c. cum dilectus in fin. de ord. cognit.

Digitized by Google

gem [o]. Infamia autem facti ex quolibet crimine capitali contrahitur vt decernunt ſacri canones [p], etſi perſeuerant, ſine dubio à teſtimonio ferendo ſunt repellendi, præterquam ſi emendentur. Eadem quoque ratione repellitur, qui aliàs à teſtimonio repulſus, vt qui criminoſus fuit, vel apud bonos viros criminis labe, & infamia [q] maculatur. Quibus profectò etiam hi annumerandi ſunt, qui à religione aut eiecti, aut ipſi ſua ſponte aufugerunt, quæ infamia duobus teſtibus debet probari, vt erudite Gofredus [r], & Ioannes Andreas, ſecuti quandam Gloſſam, aduerteruit. Ratum eſt autem, & conſtans, quod infamia vrgente, & inquiſitione inſtituta, ſi certi nihil reperitur, reus abſoluendus non eſt, niſi canonica purgatione indicta. Æquum eſt enim, vt is, qui prudentiæ luce abiecta, prauoq; ordine progrediens exiſtimationi ſuæ labem intulit, eiuſdem decorem ad aliorum offenſionem tolerandam purgatione ſuſcepta reſtituere cogatur, quemadmodum habetur in titulo de purgatione canonica, quæ quidem non ſolum ex infamia poteſt conſtitui, verum etiam cùm graue offendiculum, vehemenſque ſuſpicio fuerit ſuo vitio orta.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Generales, & Prouinciales poſsint punire delinquentem Monachum, ſine conſilio Patrum prouinciæ.

RESpondeo dicendo, quod ad reſolutionem propoſitæ quæſtionis indagandam videre oportet, quid ſacri canones circa hoc Epiſcopis concedant in punitione clericorum delinquentium. Et aduertendum, quod conceditur Epiſcopis ampliſſima poteſtas, & iuriſdictio viſitandi, corrigendi, & emendandi clericos omnes ſuæ diœceſis, etiam capitulares Cathedralium, & omnium Eccleſiarum, non obſtantibus exemptionibus, conſuetudinibus, ſententiis iuramento munitis, & concordiis in contrarium; ita decernitur in Concilio Tridentino [a]. Pro cuius rei explicatione oportet præmittere in Concilio Carthaginenſi [b] quarto diffiniri, quod nullus Epiſcopus vllam cauſam audiat ſine ſuorum clericorum præſentia, alioquin ſententia ſit irrita; & quamuis illud Concilium fuerit Prouinciale, ferè idipſum fuit ſtabilitum in quadam Decretali [c], nempe quod Epiſcopus minimè ſententiam interdicti proferat, vel clericos ſuſpendat, ſine iudicio capituli, quo loco Gloſſa [d] conſenſum capituli expoſcit, allegans in ſuam ſententiam quandam Decretalem [e]. Quod confirmatur ex congeſtis à Felino. Quæ opinio ſeruanda eſt, quando de re graui, & ſeuera pœna imponenda tractatur, prout tradunt Ioannes Andreas [f], Antonius de Butrio, Dominicus, & Oldradus. Vnde veteres canones [g] ſolum conſiderantes, & præcipientes conſilium Capituli in ſupplicio clericis inferendo, loquuntur in leuibus criminibus; in his enim conſilium Capituli ab Epiſcopis tantum requirendum eſt. Itaque vt colligitur ex Doctoribus communiter, prout tradit Salzedo [h], eſt quod conſiderata criminum qualitate, iure requirentia conſilium, de conſenſu ſunt intelligenda, ſi ardua, & grauia ſunt; ſi verò cauſa leuis, & parui momenti fuerit, vel non admodum grauis, ſufficit conſilium abſque conſenſu requiri, & ſic Iudices in eo caſu, quo tenentur petere conſilium, non tenentur ipſum ſequi: at caſu, quo tenentur petere conſenſum, ipſum vtique tenentur ſequi, prout iam diximus latè in primo Tomo [i]. Et ita Bonifacius conceſſit *Miniſtro Generali ordinis Prædicatorum, vt ipſe, & alij præſidentes dicti ordinis in correctionibus fratrum eiuſdem ordinis, iuris ordine poſtpoſito, ſecundum conſuetudines approbatas, & inſtituta ordinis antedicti, procedere liberè, & licitè poßint, & valeant*. Ita habetur in Supplemento Ordinis [k]. In qua conceſſione, quantum ad noſtrum propoſitum, notanda ſunt illa verba, *ſecundum conſuetudines approbatas*; conſuetudo enim approbata eſt in religionibus, vt nulla res grauis definiatur ſine conſilio ad minus eorum, qui in cauſis regularium ſunt verſati. Et Pius V. [l] anno Domini milleſimo quingenteſimo, ſexageſimo ſexto, ſtatuit, vt non capitulo expectato per ſolum Priorem Generalem fratrum damnatio, & ad triremes relegatio poſſit fieri perpetuo, vel ad tempus, dummodo hæc omnia faciat de conſilio Seniorum, quæ iuxta ſupradictam diſtinctionem ſunt accipienda.

o l. quid ergo ff. de his qui notan. infam. p ca. infamis 6. q. 1.
q c. teſtimonium de teſtibus.
r Gofr. & Andr. ex gl. in c. inquiſitionis. §. quæſiuiſti. de accuſ.
a Tri. ſeſ. 6. c. 4. de refor.
b ca. nullus Epiſc. 11. q. 7
c c. 1. de exceſ. prælat.
d Gl. in d. c. 1
e c. quæſiuit. de his, quæ fiunt à mai. part. Feli. in c. irrefragabili. co. 2. de offi. ord.
f Andr. But. Abb. & Dominicus in c. 1. de hæreti. l. 6. Oldra. conſ. 251.
g c. 3. de conſuet. li. 6. cap. nouit. & c. quãdo, de his quæ fiunt à Præl. gl. in verſ. per capitulum. in d. c. irrefragabili.
h Salzed. in praxrim. c. 3. pag. 9. col. 2.
i q. 20. de Apoſtat. & excuſ. à religion.
k In Supplemen fo. 120. conceſ. 545.
l Habet. in compen. D. Hieron. tit. condemnare.

ARTICVLVS VIII.

Contigit, quod Generalis, aut Commiſſarius generalis delegat aliquam cauſam alicui patri, qui procedens autoritate ſibi commiſſa profert in illa cauſa ſententiam euidenter iniuſtam, & vult illam exequi, pro cuius executione facit mandatum Prouinciali rei delinquentis, aut eius Guardiano, vt dictam ſententiam exequatur; Prouincialis autem, & Guardianus videntes ſententiam iniquam, denegant velle illam exequi, quæritur quid iuris.

RESpondeo dicendo, quod Maranta [m] in ſimili caſu rem iſtam diſputat, & pro vtraque parte varia argumenta, & rationes proponit. Et pro reſolutione multipliciter caſum diſtinguit, ſed breuitatis cauſa procedendo prout in religioſorum cauſis ſolet contingere, eſt notandum, quod ſi delegatus procedit iudicialiter ſecundum commiſſionem, quæ in cauſis regularium datur, tunc procedendo in forma iudicij, & vult exequi ſi executio eſt reparabilis, quia poteſt per appellationem reuocari. v. g. ſi ſumus in cauſa ciuili, vel alia executione pecuniaria, aut priuatione officij, aut dignitatis, & tunc aut ſententia fuit lata contra legem, & ſtatuta religionis, & ſic eſt euidenter iniuſta, vel eſt aliter ipſo iure nulla.

Nam quando ſententia eſt iniuſta notoriè, & contra legem, dicitur continere nullitatem, vt habetur per Abbatem [n], & Felinum, & iſto caſu poſſunt Prouincialis, & Guardianus reſiſtere ipſi delegato volenti procedere, quia cenſetur de facto procedere, non de iure, cùm ſententia nulla non mereatur de iure executionem, vt tenet Dynus [o], quem ſequitur Bartolus, vbi ait, quod nihil addit ad ea, quæ ibi dixit Dynus. Aut ſententia eſt nulla contra ius litigatoris, ex qua iniuſtitia non poteſt oriri nullitas, quia valet, ſed eſt iniuſta, & tunc ſi tranſit in rem iudicatam, vel non fuit ab ea appellatum, debet mandari executioni, & non poteſt aliquo modo reſiſti, & imputatur ei, qui non appellauit. Ita ſecundum Abbatem ibi diffinitur in quadam Decretali [p]. Vbi eſt caſus, quod delegatus poteſt mandare Ordinario, vt ſuam ſententiam exequatur, & tenetur illam exequi ordinarius, etiãſi ſciat illam eſſe iniuſtam, & idipſum probatur in alia Decretali [q], vbi delegatus Papæ poteſt mandare ordinario, vt exequatur, & poteſt ipſe delegatus reſiſtentem compellere per cenſuram Eccleſiaſticam. Et ita procedunt omnia iura, quæ dicunt eſſe obediendum præcepto ſuperioris, ſiue iuſto, ſiue iniuſto, dummodo non ſit ipſo iure nullum, vel non contineat notoriam iniuſtitiam. Fateor tamen, quod ſi ſententia nondum tranſiſſet in rem iudicatam, & delegatus committeret ordinario ſententiam exequendam, poſſet ordinarius ſciens eam iniuſtam, inſtare apud delegatum precibus, vt eam non exequatur, ſed Principi reſcribat ſecundum terminum cuiuſdam Decretalis [r], vbi Innocentius, & Abbas.

Aut dubium eſt, an ſententia ſit iuſta, an iniuſta, & tunc obediendum eſt Iudici, cuius autoritati in hoc non poteſt reſiſti, quia habet præſumptionem pro ſe. Ita Dynus [ſ]. Si verò à tali ſententia fuerit appellatum, tunc pendente appellatione non poteſt Iudex à quo exequi, & ſi exequeretur, poſſet impunè ſibi reſiſti, iuxta vulgaria iura [t], & tenent Innocentius, Abbas, & Felinus. Et ratio eſt, quia poſt appellationem Iudex à quo efficitur incompetens, ex quo negotium deuoluitur ad ſuperiorem, & ſibi tanquam incompetenti impunè non paretur, iuxta alia vulgaria etiã iura [u], & ita tenent Baldus, & Oldradus, quod habet locum in religionibus, vbi appellatio habet effectum ſuſpenſiuum.

m Mar. 4. poſt tract. de ord. iud. diſput.
n Abb. & Felin. c. inter cætera. de re iud.
o Dynus in c. quod quis. de reg. iur. in 6. Bart. in l. vt vim col. 7. ff. de iuſt. & iure.
p ca. paſtor. §. quia verò. de offi. deleg.
q c. ſignificaſti, de of. dele.
r c. ſi quando de reſc. vbi Inno. & Abb. col. 2. in fin.
ſ Dyn. in d. c. quod quis.
t l. quoniam Iudices C. de appell. Inno. Abb. & Felin. c. ſi quando. de offi. deleg.
u l. 1. ff. de iuriſd. omn. iud. c. 2. de conſt. li. 6. Bal. in l. addictos. C. de Epiſc. audien. Oldr. conſ. 20.

Supra-

Supradicta autem ſunt tenenda, nam licet per delegationem cenſeatur ablata iuriſdictio Ordinario, vt non poſſit procedere in illa cauſa alteri commiſſa, nō tamen cenſetur abdicata poteſtas ordinario, vt non poſſit defendere ſubditum à violentia ſibi inferenda à priuato, prout tradit Felinus *a* iuridice fundatus: nam ſuppoſito caſu, quo poſſit reſiſti delegato, remanet delegatus, vt priuatus, non vt Iudex, & ſic meritò ſibi, vt priuato reſiſtetur per modum cuiuſdam defenſionis, quia contra ius exequitur delegatus, quod non cenſetur ſibi mandatum per Principem, imò potiùs contrarium, vt in iure *b* probatur, ſicut in ſimili videmus. Nam quando aliquis laicus iniuſtè opprimitur ab aliqua perſona Eccleſiaſtica, poteſt implorare auxilium Iudicis ſæcularis, vt per modum cuiuſdam defenſionis ſibi aſſiſtat citando per edictum perſonam Eccleſiaſticam, ſi ſua putauerit intereſſe, & ſic poterit reſtituere laicum contra perſonam Eccleſiaſticam in poſſeſſionem, qua fuerat ſpoliatus, non obſtante quod illa perſona Eccleſiaſtica non ſit ſibi ſubiecta, vt plenè habetur per Matthæum *c* de Afflictis. Nec dicendum eſt abſolutè, quod autoritas Iudicis facit licitum: nam hoc procedit ſolum, quando interponitur ſecundum ius, & iuris ordine ſeruato, aliàs nihil operatur autoritas Iudicis ſecundum Abbatem *d*. Neque etiam obſtat, quod proditum eſt generale remedium appellationis, & ita etiamſi ſit ſententia notoriè nulla, & iniuſta, non poteſt ordinarius reſiſtere in faciem delegati volentis exequi eam, cùm poſſit vti remedio appellationis: nam hoc remedium inuentum eſt ad reparandum grauamen illatum per Iudicem, vt Iudicem, ſecus ſi Iudex procedit, vt priuatus extra officium ſibi commiſſum, vel exequendo ſententiam nullam, vel notoriè iniuſtam, vel poſt appellationem, quia tunc per modum defenſionis ſibi reſiſtitur, ſicut cuilibet priuato.

a *Feli. in ca. quanta, de excom. l. illicitas. ff. de off. præſi.*

b *c. cū æterni. de ſent. & re iud. lib. 6.*

c *Afflict. dec. 2. & 24. cõſ. Neapolit.*

d *Abb. in ca. conſultationib. co. 2. de iure patr.*

QVÆSTIO XXIII.

De correctione fratrum, quantum ad arbitrariam pœnam, & ad pœnam carceris ipſis imponendam pro delictis, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſeptem quæruntur.

1 *Vtrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis.*
2 *Vtrum* Prælati *debeant eſſe faciles ad incarcerandum.*
3 *Vtrum ad incarcerandum Monachos delinquentes fugientes, poſſit à Prælatis regularibus inuocari auxilium ſæculare.*
4 *Vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari.*
5 *Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem, cum aſſignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſingulis diebus, ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium, ita vt ſi ſic condemnatus moriatur, cenſendus ſit condemnans irregularis.*
6 *Vtrum religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus, poſſit abſque peccato fugere.*
7 *Vtrum detruſio in monaſterio ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis.

RESpondeo dicendo, quod in multis delictis non correſpondet in iure pœna ſignata, & ordinaria, ſed pœna quædam arbitraria, quæ poteſt extendi vſq; ad pœnam mortis incluſiuè, prout doctè ſuo more tradit Maranta *e*, qui hanc quæſtionem tractans duas opiniones refert contrarias, primam affirmatiuam, ſecundam negatiuam, & vtriuſque opinionis argumenta proponit, putans vtramq; probabilem, vtramque defendit; ſed vt ex eius mente colligere licet, magis videtur inclinare in partem negatiuam ſecūdum doctrinam Bal. *f* dicentis, quod Iudex in arbitrariis debet eligere mitiorem pœnam: & certè hæc opinio tanquam benignior eſt amplectenda, iuxta ea, quæ in iure *g* notantur, præcipuè in foro Eccleſiaſtico, aut regulari, vbi pœnæ ſanguinis, & mortis correſpondēt pœna expulſionis à religione, & aliæ pœnæ ſimiles. Et ſic licet in his tribunalibus nemo poſſit condemnari ad pœnam mortis, poteſt tamen condemnari ad pœnas grauiſſimas, ſcilicet degradationis, depoſitionis realis, aut verbalis, & directionis ab ordine, & ſpoliationis habitus regularis. In quibus tribunalibus ſemper Iudices debent in pœnas minores inclinari, quando eorum arbitrio committuntur. Quod tamen eſt limitandum, dummodo delictum non ſit ita graue attentis circunſtantiis, quod mereatur grauiſſimam pœnam; exemplum eſt in religioſo, qui dedit alapam in medio ciuitatis Guardiano ſuo, aut Vicario conuentus, aut prouinciæ Diffinitori, quæ iniuria attenta circunſtantia reſpectu qualitatis perſonæ læſæ cenſetur atrociſſima. In hoc enim caſu Iudex poteſt imponere pœnam eiectionis ab ordine, ſicut Iudex ſæcularis poteſt imponere pœnam mortis danti alapam officiali publico, prout tradunt Bal *h*. Ioan. de Anan. & Felin. Et ita debet intelligi dictum Baldi *i* dicentis, quod poteſt procedere ad ſupplicium hoc, ſi hoc deſiderat criminis magnitudo, & ita intelligit Maran. At Foler. in additionibus ait, quod dictum Baldi hodie non procedit: nam etiam ſi intuitu officij, in quātum ipſum exercet, impinguatur illi alapa, non debet condemnari reus vſque ad pœnam mortis incluſiuè, ſed ratione circunſtantiæ pœna duplicata. Vnde videtur quod ratione huius iniuriæ non poteſt monachus habitu priuari. Aduerte tamen, quod quando in ſimilibus delictis eſſet conſuetudo, aut lex, quod non imponatur priuationis habitus, ſed minor pœna, tunc Iudex non poteſt imponere pœnam priuationis habitus, ſed tenetur ſequi pœnam conſuetam, & lege taxatam, & tūc ceſſat arbitraria, vt ſunt iura ſingularia, vbi notant Doctores, & tenent Baldus *k*, Felinus, & *l* Abbas: quod ſi Iudex excedat pœnam ſolitam, dicitur grauare partem, & poteſt appellare, & tenetur in ſyndicatu. Quod confirmatur ex dicto Baldi *m* aſſerentis, quod quoties ſtilus infringitur, non valet, quod agitur.

e *Maran. de ordi. iudi. 1 p. 4. par. princi. n. 59. cū ſeqq.*

f *Bal. in l. quicūque. c. 4. C. de ſeruis fug.*

g *l. ſi præſes & in l. interpretatione. ff. de pœnis.*

h *Bal in c. 1. §. iniuria in princ. de pace iuram. ſi m. Ana in c. inquiſitionis. in ſi. de accuſ. Fel in c. ex literis, col. pen verſi. prima declaratio. de cõſt.*

i *Bal. in l. 1. in ſi. C. de his, qui latrones. Maran. vbi ſu n. 71.*

k *Bald. in l. quicunque. co. 4. verſ ſcias tamē. de ſeruis fugi. Feli. in c. de conſti. col 1. de off. deleg.*

l *Abb. in c. in inquiſitionis. col fin. de accuſa.*

m *Bald. in l. de quibus 7. col. verſ. item quæritur. ff. de legib.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum.

RESpondeo dicendo, quod multi regulares Prælati carceris pœnam pro criminis punitione irrogāt, prout annotauit Bernardus Diaz de Lugo *n*, quam vtique praxim lubens approbarem, niſi ex ea facilitas ad reos incarcerandum oriretur. Ex quo etiam id deterius contingere ſolet, vt ex quibuſuis probationibus Prælati ducti, detentionem in carceribus in pœnam delicti temerè irrogent, quæ vtique pœna non minima eſt.

n *Lugo in pr. crim. c. 23.*

Et ſic ipſos Prælatos admoneo, ne facilè, ac temerè monachos capere, & in carcerem, & in vincula mittere iubeant; non enim ipſa captura debet fieri ſine proceſſu, ſaltem informatiuo, iuxta tradita à Bernardo *a*, Diaz de Lugo, & Rodericum Suarez, Boſſium, & Antonium Gomez. caueant igitur, ne ſeueritatis gloriam affectantes ad reorum capturam illico prorumpant, quia captura eſt iniuria irreparabilis, vt docent Iaſon *b* & Suarez. Et quia plerumq; contingere ſolet, quod incarcerando monachos ſola delicti ſuſpicione, aut præſumptione, aut etiam ſemiplena probatione præcedenti, innocentes, & ſine culpa aliqua poſtea reperiuntur, & etiam ſi Prælatorum ſententia abſolutoria à carceribus, & delicti pœna liberētur, iniuria, ſeu infamia, qua captura ipſa cōtrahitur, nequaquam deletur in totum. Vnde mea ſententia eſt, quod vbi delinquentis monachi fuga non timetur, neq; vllatenus ſuſpicatur, niſi plena delicti probatione præcedēti, ad aliquem monachum incarcerandum minimè procedant; ſi vero timetur, in domo diſciplinæ ſecure detineatur. Quod cõprobari videtur ex Concilio Triden.

a *Lugo. vbi ſu c. 114. & 116. Suar. de fideiuſ. dand. in cauſ. cri. verſ. præd. iuridica eſt. Boſ. ti. de capt. in prin. Anto. Gom. li. 4. varr. c. 9. de captur. reorum.*

b *Iaſ. in l. ſi ſe nō obtulit. n. 24. de re iudic. Suar in l. 2. ti. de los gouiernos, q. 4. col. 1.*

Digitized by Google

gem *o*. Infamia autem facti ex quolibet crimine capitali contrahitur vt decernunt ſacri canones *p*, etſi perſeuerant, ſine dubio à teſtimonio ferendo ſunt repellendi, præterquàm ſi emendentur. Eadem quoque ratione repellitur, qui aliàs à teſtimonio repulſus, vt qui criminoſus fuit, vel apud bonos viros criminis labe, & infamia *q* maculatur. Quibus profectò etiam hi annumerandi ſunt, qui à religione aut eiecti, aut ipſi ſua ſponte aufugerunt, quæ infamia duobus teſtibus debet probari, vt eruditè Gofredus *r*, & Ioannes Andreas, ſecuti quandam Gloſſam, aduerterunt. Ratum eſt autem, & conſtans, quod infamia vrgente, & inquiſitione inſtituta, ſi certi nihil reperitur, reus abſoluendus non eſt, niſi canonica purgatione indicta. Æquum eſt enim, vt is, qui prudentiæ luce abiecta, prauoq; ordine progrediens exiſtimationi ſuæ labem intulit, eiuſdem decorem ad aliorum offenſionem tolerandam purgatione ſuſcepta reſtituere cogatur, quemadmodum habetur in titulo de purgatione canonica, quæ quidem non ſolum ex infamia poteſt conſtitui, verum etiam cùm graue offendiculum, vehemenſque ſuſpicio fuerit ſuo vitio orta.

o l. quid ergo ff. de his qui notan. infam. p ca. infamis 6. qu. 1.
q c. teſtimonium de teſtibus.
r Gofr. & André. ex gl. in c. inquiſitionis. §. quæſiuiſti. de accuſ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Generales, & Prouinciales poßint punire delinquentem Monachum, ſine conſilio Patrum prouinciæ.

RESpondeo dicendo, quod ad reſolutionem propoſitæ quæſtionis indagandam videre oportet, quid ſacri canones circa hoc Epiſcopis concedant in punitione clericorum delinquentium. Et aduertendum, quod conceditur Epiſcopis ampliſſima poteſtas, & iuriſdictio viſitandi, corrigendi, & emendandi clericos omnes ſuæ diœceſis, etiam capitulares Cathedralium, & omnium Eccleſiarum, non obſtantibus exemptionibus, conſuetudinibus, ſententiis iuramento munitis, & concordiis in contrarium; ita decernitur in Concilio Tridentino *a*. Pro cuius rei explicatione oportet præmittere in Concilio Carthaginenſi *b* quarto diffiniri, quod nullus Epiſcopus vllam cauſam audiat ſine ſuorum clericorum præſentia, alioquin ſententia ſit irrita; & quamuis illud Concilium fuerit Prouinciale, ferè idipſum fuit ſtabilitum in quadam Decretali *c*, nempe quod Epiſcopus minimè ſententiam interdicti proferat, vel clericos ſuſpendat, ſine iudicio capituli, quo loco Gloſſa *d* conſenſum capituli expoſcit, allegans in ſuam ſententiam quandam Decretalem *e*. Quod confirmatur ex congeſtis à Felino. Quæ opinio ſeruanda eſt, quando de re graui, & ſeuera pœna imponenda tractatur, prout tradunt Ioannes Andreas *f*, Antonius de Butrio, Dominicus, & Oldradus. Vnde veteres canones *g* ſolum conſiderantes, & præcipientes conſilium Capituli in ſupplicio clericis inferendo, loquũtur in leuibus criminibus; in his enim conſilium Capituli ab Epiſcopis tantum requirendum eſt. Itaque vt colligitur ex Doctoribus communiter, prout tradit Salzedo *h*, eſt quod conſiderata criminum qualitate, iure requirentia conſilium, de conſenſu ſunt intelligenda, ſi ardua, & grauia ſunt; ſi verò cauſa leuis, & parui momenti fuerit, vel non admodum grauis, ſufficit conſilium abſque conſenſu requiri, & ſic Iudices in eo caſu, quo tenetur petere conſilium, non tenentur ipſum ſequi: at caſu, quo tenentur petere conſenſum, ipſum vtique tenentur ſequi, prout iam diximus latè in primo Tomo *i*. Et ita Bonifacius conceſſit *Miniſtro Generali ordinis Prædicatorum, vt ipſe, & alij præſidentes dicti ordinis in correctionibus fratrum eiuſdem ordinis, iuris ordine poſtpoſito, ſecundum conſuetudines approbatas, & inſtituta ordinis antedicti, procedere liberè, & licitè poßint, & valeant*. Ita habetur in Supplemento Ordinis *k*. In qua conceſſione, quantum ad noſtrum propoſitum, notanda ſunt illa verba, *ſecundum conſuetudines approbatas*; conſuetudo enim approbata eſt in religionibus, vt nulla res grauis definiatur ſine conſilio ad minus eorum, qui in cauſis regularium ſunt verſati. Et Pius V. *l* anno Domini milleſimo quingẽteſimo, ſexageſimo ſexto, ſtatuit, vt non capitulo expectato per ſolum Priorem Generalem fratrum damnatio, & ad triremes relegatio poſſit fieri perpetuo, vel ad tempus, dummodo hæc omnia faciat de conſilio Seniorum, quæ iuxta ſupradictam diſtinctionem ſunt accipienda.

a Tri. ſeſ. 6. c. 4. de refor.
b ca. nullus Epiſ. 11. q. 7.
c c. 1. de exceſ. prælat.
d Gl. in d. c. 1.
e c. quæſiuit. de his, quæ fiunt à mai. part. Feli. in c. irrefragabili. co. 2. de offi. ord.
f Andr. But. Abb. & Dominicus in c. 1. de hæreti. l. 6. Oldra. conſ. 251.
g c. 3. de conſuet. li. 6. cap. nouit. & c. quãdo, de his quæ fiunt à Præl. gl. in verſ. per capitulum in d. c. irrefragabili.
h Salzed. in pra. crim. c. 3. pag. §. col. 2.
i q. 20. de Apoſtat. & excuſ. à religion.
k In Supplemento fo. 120. conceſ. 545.
l Habet. in compen. D. Hieron. tit. condemnare.

ARTICVLVS VIII.

Contigit, quod Generalis, aut Commiſſarius generalis delegat aliquam cauſam alicui patri, qui procedens autoritate ſibi commiſſa profert in illa cauſa ſententiam euidenter iniuſtam, & vult illam exequi, pro cuius executione facit mandatum Prouinciali rei delinquentis, aut eius Guardiano, vt dictam ſententiam exequatur; Prouincialis autem, & Guardianus videntes ſententiam iniquam, denegant velle illam exequi, quæritur quid iuris.

RESpondeo dicendo, quod Maranta *m* in ſimili caſu rem iſtam diſputat, & pro vtraque parte varia argumenta, & rationes proponit. Et pro reſolutione multipliciter caſum diſtinguit, ſed breuitatis cauſa procedendo prout in religioſorum cauſis ſolet contingere, eſt notandum, quod ſi delegatus procedit iudicialiter ſecundum commiſſionem, quæ in cauſis regularium datur, tunc procedendo in forma iudicij, & vult exequi ſi executio eſt reparabilis, quia poteſt per appellationem reuocari. v. g. ſi ſumus in cauſa ciuili, vel alia executione pecuniaria, aut priuatione officij, aut dignitatis, & tunc aut ſententia fuit lata contra legem, & ſtatuta religionis, & ſic eſt euidenter iniuſta, vel eſt aliter ipſo iure nulla.

Nam quando ſententia eſt iniuſta notoriè, & contra legem, dicitur continere nullitatem, vt habetur per Abbatem *n*, & Felinum, & iſto caſu poſſunt Prouincialis, & Guardianus reſiſtere ipſi delegato volenti procedere, quia cenſetur de facto procedere, non de iure, cùm ſententia nulla non mereatur de iure executionem, vt tenet Dynus *o*, quem ſequitur Bartolus, vbi ait, quod nihil addit ad ea, quæ ibi dixit Dynus. Aut ſententia eſt nulla contra ius litigatoris; ex qua iniuſtitia non poteſt oriri nullitas, quia valet, ſed eſt iniuſta, & tunc ſi tranſit in rem iudicatam, vel non fuit ab ea appellatum, debet mandari executioni, & non poteſt aliquo modo reſiſti, & imputatur ei, qui non appellauit. Ita ſecundum Abbatem ibi diffinitur in quadam Decretali *p*. Vbi eſt caſus, quod delegatus poteſt mandare Ordinario, vt ſuam ſententiam exequatur, & tenetur illam exequi ordinarius, etiãſi ſciat illam eſſe iniuſtam; & idipſum probatur in alia Decretali *q*, vbi delegatus Papæ poteſt mandare ordinario, vt exequatur, & poteſt ipſe delegatus reſiſtentem compellere per cenſuram Eccleſiaſticam. Et ita procedunt omnia iura, quæ dicunt eſſe obediendum præcepto ſuperioris, ſiue iuſto, ſiue iniuſto, dummodo non ſit ipſo iure nullum, vel non contineat notoriam iniuſtitiam. Fateor tamen, quod ſi ſententia nondum tranſiſſet in rem iudicatam, & delegatus committeret ordinario ſententiam exequendam, poſſet ordinarius ſciens eam iniuſtam, inſtare apud delegatum precibus, vt eam non exequatur, ſed Principi reſcribat ſecundum terminum cuiuſdam Decretalis *r*, vbi Innocentius, & Abbas.

Aut dubium eſt, an ſententia ſit iuſta, an iniuſta, & tunc obediendum eſt Iudici, cuius autoritati in hoc non poteſt reſiſti, quia habet præſumptionem pro ſe. Ita Dynus *ſ*. Si verò à tali ſententia fuerit appellatum, tunc pendente appellatione non poteſt Iudex à quo exequi, & ſi exequeretur, poſſet impunè ſibi reſiſti, iuxta vulgaria iura *t*. & tenent Innocentius, Abbas, & Felinus. Et ratio eſt, quia poſt appellationem Iudex à quo efficitur incompetens, ex quo negotium deuoluitur ad ſuperiorem, & ſibi tanquam incompetenti impunè non paretur, iuxta alia vulgaria etiã iura *u*, & ita tenent Baldus, & Oldradus, quod habet locum in religionibus, vbi appellatio habet effectum ſuſpenſiuum.

m Mar. poſt tract. de ord. iud. diſput.
n Abb. & Felin. c. cæter. cætera. de re iud.
o Dynus in c. quod quo. de reg. iur. in 6. Bart. in l. vt vim col. 7. ff. de iuſt. & iure.
p ca. paſtor. §. quia vero. de offi. deleg.
q c. ſignificaſti in ſi. de off. dele.
r c. ſi quando de reſc. vbi Inno. & Abb. col. 2. in fin.
ſ Dyn. in d. c. quod quo.
t l. quoniam Iudices C. de appell. Inno. Abb. & Feli. in c. ſi quando de offi. deleg.
u l. 1. ff. ſi e iuriſd. omn. iud. c. 2. de conſt. li. 6. Bal. in l. addictos. C. de Epiſc. audien. Oldr. conſ. 20.

Supra-

Supradicta autem ſunt tenenda, nam licet per delegationem cenſeatur ablata iuriſdictio Ordinario, vt non poſſit procedere in illa cauſa alteri commiſſa, nõ tamen cenſetur abdicata poteſtas ordinario, vt non poſſit defendere ſubditum, à violentia ſibi inferenda à priuato, prout tradit Felinus *a* iuridice fundatus: nam ſuppoſito caſu, quo poſſit reſiſti delegato, remanet delegatus, vt priuatus, non vt Iudex, & ſic meritò ſibi, vt priuato reſiſtetur per modum cuiuſdam defenſionis, quia contra ius exequitur delegatus, quod non cenſetur ſibi mandatum per Principem, imò potius contrarium, vt in iure *b* probatur, ſicut in ſimili videmus. Nam quando aliquis laicus iniuſtè opprimitur ab aliqua perſona Eccleſiaſtica, poteſt implorare auxilium Iudicis ſæcularis, vt per modum cuiuſdam defenſionis ſibi aſſiſtat citando per edictum perſonam Eccleſiaſticam, ſi ſua putauerit intereſſe, & ſic poterit reſtituere laicum contra perſonam Eccleſiaſticam in poſſeſſionem, qua fuerat ſpoliatus, non obſtante quod illa perſona Eccleſiaſtica non ſit ſibi ſubiecta, vt plenè habetur per Matthæum *c* de Afflictis. Nec dicendum eſt abſolutè, quod autoritas Iudicis facit licitum: nam hoc procedit ſolum, quando interponitur ſecundum ius, & iuris ordine ſeruato, aliàs nihil operatur autoritas Iudicis ſecundum Abbatem *d*. Neque etiam obſtat, quod proditum eſt generale remedium appellationis, & ita etiamſi ſit ſententia notoriè nulla, & iniuſta, non poteſt ordinarius reſiſtere in faciem delegati volentis exequi eam, cùm poſſit vti remedio appellationis: nam hoc remedium inuentum eſt ad reparandum grauamen illatum per Iudicem, vt Iudicem, ſecus ſi Iudex procedit, vt priuatus extra officium ſibi commiſſum, vel exequendo ſententiam nullam, vel notoriè iniuſtam, vel poſt appellationem, quia tunc per modum defenſionis ſibi reſiſtitur, ſicut cuilibet priuato.

a *Feli. in ca. quantæ, de excom. l. illicitas. ff. de off. præſi.*

b *c. tũ æterni. de ſent. & re iud. lib. 6.*

c *Afflict. dec. 2. & 24. cõſ. Neapolit.*

d *Abb. in ca. conſultationib. co. 2. de iure patr.*

QVÆSTIO XXIII.

De correctione fratrum, quantum ad arbitrariam pœnam, & ad pœnam carceris ipſis imponendam pro delictis, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſeptem quæruntur.

1 *Vtrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis.*
2 *Vtrum Prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum.*
3 *Vtrum ad incarcerandum Monachos delinquentes fugientes, poſſit à Prælatis regularibus inuocari auxilium ſæculare.*
4 *Vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari.*
5 *Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem, cum aſſignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſingulis diebus, ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium, ita vt ſi ſic condemnatus moriatur, cenſendus ſit condemnans irregularis.*
6 *Vtrum religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus, poſſit abſque peccato fugere.*
7 *Vtrum detruſio in monaſterio ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis.

RESpondeo dicendo, quod in multis delictis non correſpondet in iure pœna ſignata, & ordinaria, ſed pœna quædam arbitraria, quæ poteſt extendi vſq; ad pœnam mortis incluſiuè, prout doctè ſuo more tradit Maranta *e*, qui hanc quæſtionem tractans duas opiniones refert contrarias, primam affirmatiuam, ſecundam negatiuam, & vtriuſque opinionis argumenta proponit, putans vtramq; probabilem, vtramque defendit; ſed vt ex eius mente colligere licet, magis videtur inclinare in partem negatiuam ſecũdum doctrinam Bal. *f* dicentis, quod Iudex in arbitrariis debet eligere mitiorem pœnam: & certè hæc opinio tanquam benignior eſt amplectenda, iuxta ea, quæ in iure *g* notantur, præcipuè in foro Eccleſiaſtico, aut regulari, vbi pœnæ ſanguinis, & mortis correſpondẽt pœna expulſionis à religione, & aliæ pœnæ ſimiles. Et ſic licet in his tribunalibus nemo poſſit condemnari ad pœnam mortis, poteſt tamen condemnari ad pœnas grauiſſimas, ſcilicet degradationis, depoſitionis realis, aut verbalis, & directionis ab ordine, & ſpoliationis habitus regularis. In quibus tribunalibus ſemper Iudices debent in pœnas mitiores inclinari, quando eorum arbitrio committuntur. Quod tamen eſt limitandum, dummodo delictum non ſit ita graue attentis circunſtantiis, quod mereatur grauiſſimam pœnam; exemplum eſt in religioſo, qui dedit alapam in medio ciuitatis Guardiano ſuo, aut Vicario conuentus, aut prouinciæ Diffinitori, quæ iniuria attenta circunſtantia reſpectu qualitatis perſonæ læſæ cenſetur atrociſſima. In hoc enim caſu Iudex poteſt imponere pœnam eiectionis ab ordine, ſicut Iudex ſæcularis poteſt imponere pœnam mortis danti alapam officiali publico, prout tradunt Bal *h*. Ioan. de Anan. & Felin. Et ita debet intelligi dictum Baldi dicentis, quod poteſt procedere ad ſupplicium hoc, ſi hoc deſiderat criminis magnitudo, & ita intelligit Maran. At Foler. in additionibus ait, quod dictum Baldi hodie non procedit: nam etiam ſi intuitu officij, in quãtum ipſum exercet, impinguatur illi alapa, non debet condemnari reus vſque ad pœnam mortis incluſiuè, ſed ratione circunſtantiæ pœna duplicata. Vnde videtur quod ratione huius iniuriæ non poteſt monachus habitu priuari. Aduerte tamen, quod quando in ſimilibus delictis eſſet conſuetudo, aut lex, quod non imponatur priuationis habitus, ſed minor pœna, tunc Iudex non poteſt imponere pœnam priuationis habitus, ſed tenetur ſequi pœnam conſuetam, & lege taxatam, & tũc ceſſit arbitraria, vt ſunt iura ſingularia, vbi notant Doctores, & tenent Baldus *k*, Felinus, & *l* Abbas; quod ſi Iudex excedat pœnam ſolitam, dicitur grauare partem, & poteſt appellare. & tenetur in ſyndicatu. Quod confirmatur ex dicto Baldi *m* aſſerentis, quod quoties ſtilus infringitur, non valet, quod agitur.

e *Maran. de ordi. iudi. 1 p. 4. par. princi. n. 59. cũ ſeqq.*

f *Bal. in l. quicũque. c. 4. C. de ſeruis fug.*

g *l. ſi præſes & in l. interpretatione. ff. de pœn.*

h *Bal in c. 1. §. iniuria in princ. de pace iuram. ſi m. Ana. in c. inquiſitionis. in fi. de accuſ. Fel. in c. ex literis, col. pen. verſi. prima declaratio. de cõſ.*

i *Bal. in l. 1. in fi. C. de his, qui latroci. Maran. vbi ſu. n. 71.*

k *Bald. in l. ...* [illegible] *4. verſ. ... tamẽ. de ſeruis fugi. Feli. in c. de conſti. col. 1. de off. deleg.*

l *Abb. in c. in ... col. fin. de accuſa.*

m *Bald. in l. de quibus 7. col. verſ. ... quæritur. ff. de legib.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum.

RESpondeo dicendo, quod multi regulares Prælati carceris pœnam pro criminis punitione irrogãt, prout annotauit Bernardus Diaz de Lugo *n*, quam vtique praxim lubens approbarem, niſi ex ea facilitas ad reos incarcerandum oriretur. Ex quo etiam id deterius contingere ſolet, vt ex quibuſuis probationibus Prælati ducti, detentionem in carceribus in pœnam delicti temere irrogent, quæ vtique pœna non minima eſt.

n *Lugo in pr. crim. c. 23.*

Et ſic ipſos Prælatos admoneo, ne facilè, ac temerè monachos capere, & in carcerem, & in vincula mittere iubeant; non enim ipſa captura debet fieri ſine proceſſu, ſaltem informatiuo, iuxta tradita à Bernardo *a*, Diaz de Lugo, & Rodericum Suarez, Boſſium, & Antonium Gomez. caueant igitur, ne ſeueritatis gloriam affectantes ad reorum capturam illico prorumpant, quia captura eſt iniuria irreparabilis, vt docent Iaſon *b* & Suarez. Et quia plerumq; contingere ſolet, quod incarcerando monachos ſola delicti ſuſpicione, aut præſumptione, aut etiam ſemiplena probatione præcedenti, innocentes, & ſine culpa aliqua poſtea reperiuntur, & etiam ſi Prælatorum ſententia abſolutoria à carceribus, & delicti pœna liberẽtur, iniuria, ſeu infamia, qua captura ipſa cõtrahitur, nequaquam deletur in totum. Vnde mea ſententia eſt, quod vbi delinquentis monachi fuga non timetur, neq; vllatenus ſuſpicatur, niſi plena delicti probatione præcedẽti, ad aliquem monachum incarcerandum minimè procedant; ſi vero timetur, in domo diſciplinæ ſecure detineatur. Quod cõprobari videtur ex Concilio Triden.

a *Lugo. vbi ſu c. 114. & 116. Suar. de fideiuſ. d. nd. in cauſ. cri. verſ. præll. iuridica eſt. Boſ. ti. de capt. in prin. Anto. Gom. li. 4. vari. c. 9. de captur. reorum.*

b *Iaſ. in l. ſi ſe nõ obtulit. n. 24. de re iudic. Suar. in l. 2. ti. de los gouiernos, q. 4. col. 1.*

Digitized by Google

c, vbi in criminalibus, ex incontinentia procedentibus, & aliis atrocibus, vbi fuga timetur, ne iudicium eludatur, poteſt Epiſcopus, facta ſummaria informatione, ad capturam procedere; ſecus autem videtur fuga ceſſante.

c Tri. ſeſ. 6. c. 25. circa medium de refor.

Ex quibus infertur, quod diſcreti Iudices non debent eſſe faciles ad capturam. Vnde ſi delinquentem iniuſtè in carcerem, & in vincula coniecerint, vltra reatum peccati, quod committunt, damnum, & iniuriam incarcerato compenſare tenentur, vt aſſerit Nauarrus *d* allegando ad hoc aliqua iura. & vltra ſupradictas pœnas non liberi erunt à ſententia canonis, *Si quis ſuadente*, prout facilè colligi poteſt ex Doctoribus *e*, ex Nauarro, præſertim in leuibus delictis, vbi neque fuga timetur, & corporalis pœna imponenda non eſt. Et ſic ſunt maximè condemnandi Prælati, & alij Iudices, qui facili negotio ad capturam monachorum procedentes faciunt, vt ipſi rei miſeri inquiſiti, vt & citiùs poſſint à carcere, & vinculis liberari, delicta, quæ forte nunquam commiſerunt, confiteantur perpetraſſe in maximum famæ improperium, & diſpendium, qui nimia aſperitate, & diuturna carceris detentione eos ita premunt, vt quaſi inuitos ad id confitendum inducant, cùm adhuc ipſi Diabolo ſi adeſſet in iudicio, non eſſet neganda defenſio, vt Rota *f* in multis deciſionibus notat.

d Nauar. in manu. c. 15. d. 1. c. de priua. carcer. c. ſanè. 24. q. 5. verſ. fin.
e DD in c. ſi clericus de ſē. excomm. li. 6. Nau. c. 27. n. 85.
f Rota in nouis dec. 364. n. 3. & deciſ. 201. de procu.

ARTICVLVS III.

Vtrum, ad incarcerandum monachos delinquentes fugientes, poſſit inuocari auxilium ſeculare.

RESpondeo dicendo, quod ſæpe priuilegium conceditur Epiſcopis, vt ad executionem alicuius rei grauis illis commiſſæ, poſſint inuocare auxilium ſæculare, quod ſæculares Iudices difficillimè, & ægrè ferunt officium ſuum poſtulatum impartiri; quod tamen ad ipſorum petitionem omnino præſtare tenentur, prout latè diximus in primo tomo *g*, quæſtione octaua.

g 1. tom. qq. R. g. q. 8. a. 14.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari.

RESpondeo dicendo, quod hæc perpetua carceris pœna capitalis eſt, ſecundum Bald. *h* quem refert Felinus, quæ de iure Ciuili in pœnā irrogari nō poteſt niſi ſeruo, vt allegando multa tradit Menochius *i*, ex iure tamen Pontificio ſecus eſt, & licet Iulius Clarus *k* dicat, quod laicus ad perpetuum carcerem condemnari non poteſt quando laicus propter delictum effectus eſt de iure Eccleſiaſtico: ipſum tamen improbat Auilos *l* dicens, quod loquitur ſine ratione, & ipſum tenet Bernardus Diaz de Lugo. inquit enim, non video, ſi pœna perpetui carceris ſit condigna delicto, quare laico nō irrogabitur, cùm clericus illo dignior eam ſubire teneatur. Et aduerte, quod ſi pœna carceris perpetui ab Eccleſiaſticis Iudicibus imponatur, vbi delictorum grauium exigit cuſtodia, tali pœna perpetua longè leuius cenſerentur punita laicorum delicta naturali morte, quam clericorum perpetuo carcere. Nam (vt Cardinalis *m* ſcribit) longè minore pœna eſt ſtatim mori, quàm diu affligi ſine ſalutis ſpe. Sed in religionibus hæc non militant; ſunt enim in his carceres communiter loquendo non ita rigoroſi, & religioſi cuſtodes ita charitatiui, nimia inordinata charitate æſtuantes, prauo zelo iuſtitiæ inflammati, ipſis omnia neceſſaria ſuppeditant, ita vt videantur conſtitui magis in cuſtodia deliciis affluenti, quàm in carcere pœnoſo, & rigoroſo; magis in domo conuerſationis cum aliis religioſis à cuſtodibus introductis, quàm in domo pœnitentiæ, & orationis. Vnde licet Innocentius *n* æquiparet pœnam carceris perpetui pœnæ damnationis in metallum iuris Ciuilis, & ſic ſecundum eum videtur imponenda in caſibus, quibus iure Ciuili quis punitur tali pœna. In religionibus tamen cùm carceres ſint non immanes, & cuſtodes charitatiui fratres, hæc locum minimè habere exiſtimo, & ſic credo, quod religioſi committentes delictum, cui in ſæculo correſpondet pœna damnationis in metallum, aut pœna mortis, poſſunt carceri perpetuo mancipari. & ſic intelligitur, quod Philippus Decius *o* concludit loquendo de clericis ex ſententia Aretini *p*, quod quamuis pœna mortis imponatur de iure Ciuili, non tamen debet imponi iure Canonico pœna perpetui carceris, exceptis caſibus, in quibus expreſſè cauetur de pœna carceris, vt in quibuſdam Decretalibus continetur *q*.

h Bal. in l. reos. in princ. col. 1. de accuſ. Fel. in c. qualiter & quando el 2. §. ad corrigē dos. col. 4. de accuſ.
i Menoch. de arbitr. iudic. q. 89.
k Clarus in prac. q. 7. n. 4.
l Auil. in directi. iud. c. 13. 1. p. n. 7. Diaz in pract. 129. n. 4.
m Card. in c. cum non ab homi. de iudi.
n Inno. in ca. qualiter el 2. de accuſa. col. pen.
o Dec. in c. cū non ab homine. de iud. col. 6.
p Aret. in ca. clerici de exceſ. prælat.
q c pen & fi. de heret.

ARTICVLVS V.

Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem, cum aſſignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſingulis diebus, ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium, ita vt ſi ſic condemnatus moriatur, cenſendus ſit condemnatus irregularis.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio non videtur Iuriſconſulti, ſed Medici, vel alterius experti iudicare an poſſit quis viuere diu pane quatuor vnciarum, & aqua totidem, iuxta illud; quod Medicorum proprium eſt permittant Medici, tractent frabrilia fabri, relatum à D. Hieronymo in prologo Bibliorum, & ſuppoſito, quod poſſit damnatus ad carcerem perpetuum vitam agere longam prædicto ſolo cibo, & potu vtendo, ſaltem attenta conditione ſuæ perſonæ, vt Paulus Eremita, & alij multi patres referuntur vixiſſe, certum eſt taxationem eius, & damnationem ad talem vitam agendam, non eſſe vltimum ſupplicium, neque proprie, neque large, argumento cuiuſdam legis *a*. Et licet huiuſmodi victus non ſit ſufficiens ad ſuſtentandum diu damnatum, taxationem illam minimè reputandam eſſe ſentio vltimum ſupplicium. Verum tamen eſt, quod damnare aliquem, vt nihil plus in die edat, & bibat, eſt in effectu damnare illum vltimo ſupplicio, & ad vltimum ſupplicium, quia nihil refert, quid de æquipollentibus fiat, iuxta leges *b*, & ſacros canones, & tenet Panormitanus communiter receptus dicens: Aduerte tamen, quod vbi quis facit aliqua delicta, ita quod debita pœnitentia ſit imponenda, non tamen per hoc tantum debet vita attenuari, quod veroſimiliter citius moriatur. Vnde notat Ioannes de Lignano, quod carcer iſtis deputandus non debet eſſe nimis arctus, vt certè inter paucos dies ſimiliter moriatur. Vnde tales officiales ſic in dicto carcere includentes efficiuntur irregulares morte ſecuta, & pro hoc vide Decretalem *c* ſingularem. ibi, *Quod eſt pane doloris, & aqua anguſtiæ ſuſtentandus.* Vbi notādum eſt verbū (*ſuſtentandus*) non enim dicit, illico conſumēdus eſt. Item dicit ibi, quod mors debet eſſe ſolatium, vita tormentum, & vult, quod viuat, & vitam ducat in iugi pœnitentia. Vnde ait, caueant ſibi Prælati noſtri temporis, qui aliquando ponunt in cauea, & neceſſaria ſubtrahunt, adeo quod mors eſt veriſimiliter citò conſecuta, ſiue ſubſecuta. Hæc ibi. Quibus concordat Decius *d* in ea Decretali ſic ſcribens: Poſtremò notandum, quod Abbas dicit circa pœnitentiam, quę taliter imponi debet, ne quis veroſimiliter in breui moriatur, vel quoad qualitatem carceris, vel quoad vitæ neceſſaria aliàs ſecuta morte Prælatus erit irregularis. Et concordat Alciatus *e*, & ante eos Felinus in hæc verba, *Circa pœnam eorum, qui iniungunt carcerem mortalem, ponit ſic Abbas; ego vero allego Baldum in lege de pecoribus, in fine ff. ad legem Aquiliam, vbi conſulit, quod ſi quis moriatur in carcere, Epiſcopus non ſit irregularis, quia eius actus non eſt immediatè cauſa mortis, niſi poſuiſſet in loco arcto, qui careret ſufficienti aëre, vel ex paucitate cibi conſumptus periret.* & ad hoc allegat quandam legem *f*, vbi necare dicitur, qui non alit, & quendam canonem *g* dicentem, *Paſce fame morientem, ſi non paviſti, occidiſti* & in confirmationem allego Ioannem Andream *h* dicentem, *Caueāt multi Prælati,*

quia

a l. qui vltimo ſupplicio. ff. de pœnis.
b l. ſi. ff. mādat. c. licet ex quadam. de teſt. Pan. in c. cū non ab homine nu. 31. de iud.
c c. nouimus. de verbo. ſign.
d Dec. in d. c. nouimus.
e Alciat. in d. c. nouimus. & Fel.
f l. necare. ff. de liber. agnoſcend.
g c. paſce fame morientem 86. di.
h And. in c. 1. de Apoſt.

Digitized by Google

quia carceratis vita relinquitur, licèt cum miſeria, & ideo ſi moriantur ex nimia miſeria, incurritur irregularitas, & ſequitur ibi Anania *i*, & tradit Segura de Aualos. Nec ignorantia eos in hac parte excuſat; eſt enim ignorantia eius, quòd oportuit per eos ſciri, quæ non excuſat, vt prædicant iura *k*, quamuis excuſare poſſit iudicium Medicorum, dicentium victum ſufficere ad ipſius incarcerati diuturnam ſuſtentationem.

i Anan. in c. qualiter 3. col. de accuſa. Aual. in di rect. iudi. Eccleſ. c. 13. 2. p. n. 7.
k 1. q. 4. §. notandum. cap. ignorantia. de reg. iur. li. 6.

ARTICVLVS VI.

An religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus, poſſit abſque peccato fugere.

RESpondeo dicendo, quòd Laicus, & Clericus ſæcularis licite fugere poſſunt à carcere nulla violentia cuſtodibus facta, etiam antequam eis illa pœna ſtatuatur per ſententiam, prout reſoluit Caietanus *l* tenens, quòd in carcerem iuſte coniectus poteſt fugere, licet inde aliquid damni per accidens cuſtodibus eventurum ſit, modò eis non inferatur vis. Et idem Caietanus *m* concludit poſſe fugere etiam rumpendo vincula, limando compedes, & effringendo carcerē. Ait inſuper idem Caietanus *n*, poſſe à vinculis liberos, modò non ſint cuſtodes, vt publicæ iuſtitiæ officiales, adiuuare coniectos in carceres ad fugiendum, etiam præbendo inſtrumenta in id conuenientia. Attamen religioſus à ſuo Prælato in carcerem ſui monaſterij coniectus non poteſt licitè fugere ab eo, etiam ante condemnationem, tum quia non poteſt exire iuſtè à monaſterio ſine iuſta licentia, tum quia tenetur manere in ea parte monaſterij, in qua eum Prælatus iuſtè præceperit manere, argumento ſacrorum canonum *o*, & ſic à fortiori tenetur religioſus legitimè à ſuo Prælato ad carcerem perpetuum damnatus in foro conſcientiæ ſubire iſtam pœnam. Nam licet nemo teneatur in foro conſcientiæ ad ſoluendam, vel ſubeundam pœnam, quæ excedit intereſſe, antequā condemnetur: iuxta quandam Gloſſam *p* communiter receptam, poſt condemnationem tamen tenetur ſecundùm Diuum Thomam *q* communiter receptum, non ſolùm quando condemnatur ad dandum, ſed etiam quando condemnatur ad patiēdum, vt videtur ibi ſentire Caietanus *r*, dum ponit exempla, de pœnis mortis, mutilationis, &c. Ad quas ait delinquentes non teneri, donec condemnentur, ſignificando teneri poſt condemnationem. Et ita vterque ſentit teneri damnatum in foro conſcientiæ ad patiendam mortē, carcerem, exilium, & conſequenter à fortiori tenetur iſte regularis ratione iſta, & propter votum obedientiæ ab eo emiſſum, propter quod tenetur ſuo Prælato obedire ſecundùm regulam præcipienti, & ſic dictus religioſus obligatur coram Deo, ſiue in conſcientia, ſi fugit à carcere perpetuo, iterum in ipſum redire, niſi Papa, aut eius Generalis aliquo iuſto remedio illi ſubuenerint. Verum tamen eſt, quòd non eſt excommunicatus eo ſolo, quod ſine habitu ſui ordinis venit, & incedit, quia per eandem ſententiam qua fuit damnatus ad carcerem perpetuum, ſiue etiam denudatus habitu ordinis, & iuſſus indui, & indutus clericali, aut ſæculari tunica, per eandem poteſt ſine habitu incedere, & non tenetur, neq; iuſtè poteſt illum deferre, cùm teneatur etiam pati pœnam illam damnationis habitus religioſi, & delationis alterius habitus.

l Cai. 2. 2. q. 69. a. 4. ad 1.
m Cai. vbi ſu. in reſpon. ad 3. & 4.
n Caiet. ibi. in reſp. ad 5.
o c. quorundam. c. ſi religioſus de elect. lib. 6.
p Gl. in c. fraternitas. 12. q. 2.
q D. Th. 2. 2. q. 62. ar. 2.
r Caie. ſuper D. Th. in d. ar. 2.

Dixi in titulo quæſtionis (legitimè ad carcerem perpetuum damnatus) quia ſecus eſt ſi illegitimè ſit damnatus; pœna enim iniuſta illata non eſt in foro conſcientiæ ſubeunda, vt colligitur ex Innocentio *ſ*, ab omnibus recepto per pulchram rationem D. Thomæ *t*, niſi ad id ſcandalum aliquod magnum, quod ex non paritione ſequeretur, damnatum adigeret, vt D. Thomas adiunxit, & rectè quidem, argumento aliquorum canonum, tradit Nauarrus *u* addens, quòd idem erit dicendum, cùm pœna eſt quidem iuſta, ſed executio iniuſta, vt cùm quis iuſtè damnatur ad carcerem perpetuum, vel temporarium, ſed cuſtos carceris ſuo proprio motu, vel alterius iuſſu iniuſtè illi ſubtrahit cibum, veſtitum, vel ignem, vel locum neceſſarium ad vitæ ſuſtentationem, vt qui nuper (ait Nauarrus) cuidam regulari ſolas quinas panis cum aqua in dies ſingulos miniſtrabat, & qui alij media hyeme in loco frigidiſſimo ſolam tunicam permittebat nocte, ac die ignem denegans, & qui in loco ſubterraneo humidiſſimo abſque ſtragulo humi dormire cogebat, & qui alia ſimilia parum religioſè, & Chriſtianè, & multum crudeliter faciunt; ex quibus probabiliter creditur mortem conſecuturam, qui & conſulentes, & mandantes eis non ſolum peccant mortaliter, & incidunt in irregularitatem, ſi mors inde ſequatur, ſecundum Panormitanum *x* communiter receptum, ſed etiam nomen cuiuſdam inclementiæ, & crudelitatis ſibi faciunt, iuxta ea, quæ de clementia. & crudelitate tradit D. Thomas *a*, & vide etiam circa ſupradicta Salzedo *b*.

ſ Inno. in ca. quia plerique de immunita. Eccleſiaſt.
t D Tho. 2. 2 q. 62. ar. 3.
u Nauar. in ca. ſtatuimus. 19. q. 3. n. 64.
x Pan. in c. cum non ab homine n. 31. de iu..
a D. Tho. 2. 2 q 157. & qu 158.
b Salzed. in pract. cri. Canon. c. 137 v. pœna perpetui carceris p. 455.

ARTICVLVS VII.

Vtrum detruſio in monaſterium ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda.

RESpondeo dicendo, quod detentio, & detruſio in monaſterium, magna pœna putatur, & quando datur, & imponitur alicui clerico, ratione grauis criminis applicatur, vt per Bartolum *c*, Salicetum, & Guidonem Papam.

Pro quorum explicatione aduertit Petrus Gregorius *d*, quod potiſſima Eccleſiaſticarum perſonarum habentium iuriſdictionem cura in eo verſatur, vt omnibus modis, quibus fieri poſſit, intendant delinquentes à ſcelere reuocare, & pertinaces ſeu contumaces in iter, à quo aberrauerunt, reducere, mortemque naturalem nunquam inffligunt, expectantes vt aliquando reſipiſcant. Proinde monaſteriorum, & carcerū perpetuorum, pœnam adinuenerunt, vel vſurparunt expectantes, ſi has inter moras viuendi incluſos peccaſſe pœniteret, referunt eos ad monaſteria ſolitaria ſemota ab omni hominum ſæcularium ſocietate, & ab his, quæ mentem à Dei contemplatione auocare poſſunt, vt in quodam canone *e* notatur, ſicut & monachi nomen ſolitarium, triſtéve ſignificat, in alio canone notatur *f*. Nam vitæ auſteritas, quæ olim in monaſteriis eſſe ſolebat, facilè ibi addictos retrahere poterat ad vitam meliorem, propter quod regulare olim erat, vt Epiſcopus aſſignaret clerico, quem depoſuiſſet, monaſterium, vbi ſua peccata lugeret, & ampliùs delinquendi ſummoueretur occaſio: ſolebantque vel in quinquennium, vel ſeptennium ibi recludi, vt patet ex iure *g*, iure quoque ciuili hæc pœna incluſionis monaſterij recepta eſt, vt ex pœna adulteræ conſtat in quadam Authentica. Ex quibus patet, quòd hæc non efficiebant niſi delicto aliquo graui, vt ex iuribus allegatis ſatis patet: licet tamen hæc quoad ſæculares locum habeant, quoad regulares tamen non ita procedunt, qui cùm habitationes eorum ſint monaſteria, poſſunt in ipſis recludi etiam pro delictis non grauibus; ſi enim pro delictis grauibus tantùm ſæcularibus pœna intruſionis in monaſterio imponitur, hoc ideo eſt, quia extra monaſteria viuunt, & inter ſæculares ſæculariter conuerſantur.

c Bart. in l. lenia. ff de accu. Sali in l. 1. C. de reis qui ren. Guido Pa. in deciſ. Delphin. q 429.
d Greg. ſyntag. iur. p. 3. c. 32.
e c. calumnioſo. 189.
f c. placuit 16. q. 1. c. ſi cupis. eodem.
g c. ſicut dignum. § clericos de homicidio
h Auth. ſed hodie. ad leg. Iuliam de adul. §. ſi vero.

QVÆSTIO XXIV.

De correctione fratrum, quoad monaſterij relegationem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Vtrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium.*
2 *Vtrum monaſterium, vbi monachus commiſit delictum, debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.*

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium.

RESpondeo dicendo, certum eſſe Eccleſiaſticos Iudices poſſe clericis imponere pœnam exilij, vt ex multis ſacris canonibus notatur *i*, & tradunt communiter Doctores.

i *c. 1. de calū. & in ca. pen. de pœnit. & in c. ſi qui. 3. q. 4. & in c. cum beatus 45. diſt. DD. in c. cum non ab homine. de iud.*

Quod ipſum conceſſum eſt Iudicibus regularium, reſpectu regularium delinquentium, cùm eandem habeant, quantum ad puniendum; & corrigendum, poteſtatem, quam habent Epiſcopi circa ſuos diœceſanos; & ſic vbi pœna certa non eſt impoſita à iure, & delictum, quod ab his eſt puniendum in monachis, videtur quodammodo cohærere alicui loco, prudenter ſe gerant Iudices regulares, ſi delinquentibus monachis pœnam inferant exilij; ſicut enim occaſio delinquendi facilè præcipitat etiam eos, qui aliquam virtutis curam habere ſolent: ſic eadem occaſione ſublata, faciliùs eſt à difficillima, & aſperrima vitiorum ſemita, ad amœniſſimam virtutis viam reuocari, quod bene comprobat Diuus Iſidorus, quem refert Gratianus *k*, Valet (inquit ille) interdum conuerſis pro ſalute animæ ſuæ mutatio loci, plerumque enim, dum mutatur locus, mutatur mentis effectus. Congruum eſt enim, & inde etiam corporaliter euelli, vbi quiſque illecebris deſeruiuit: nam locus vbi quiſque praue vixerit, in aſpectu mentis apponit, quod ſæpe ibi cogitauit, vel geſſit. Iudex autem, religioſum in exilium mittens, ex iuſta cauſa poterit ipſum ab exilio reuocare. Cùm Epiſcopus, vel eius Vicarius mittens aliquem clericum in exilium; poſſit iuſta cauſa interueniente ipſum ab exilio reuocare. Quod in regularibus intelligitur, niſi conſtitutiones regulares aliud diſponant, ſecundùm Præpoſitum *l*, & Baldum, & Iaſonem, & quod notat Bernardus Diaz de Lugo, quod eius additionator Salzedo ibi aliquibus confirmat. Dixi (niſi conſtitutiones regulares aliud diſponant) in aliquibus enim religionibus Prouinciales, & Diffinitores, ſententiam ab ipſis datam contra aliquem religioſum, non poſſunt in ea poſtea diſpenſare, niſi ad id generalis licentia accedat. Aduertendum tamen, quod interdum euenit, vt religioſus à dignitate obtenta, & poſſeſſa deponatur, & in monaſterium quoddam ſolitarium transferatur, vbi agat pœnitentiam.

k *c. valet 81 diſt.*

l *Præpoſ. in c. in primis 2. q. 1. Bald. per ibi in c. excōmu. de reſcri. Bal. & Iaſ. in l. pacto quo pœnam. C. de pactis. Lugo in practi. cri. c. 135. in fi. Sal. ibi v. reuocari.*

Quod eſt conſonum conſuetudini ſanctorum Patrum; antiquis enim illis, ac venerabilibus Patribus, qui futuræ vniuerſalis Eccleſiæ ſtatui, nec dum claritate, atque ſanctimonia vitæ, ſed piis ſanctionibus conſuluerunt, non minùs fuit curæ delinquentium pœnas decernere, quàm eorum futuræ emendæ prouidere, non ſatis ſuo animarum zelo mirabile eſſe cenſentes, ſi facinoroſis inflicta pœna (quæ aliis & ſimilia perpetrandi metum ingeſſit) ipſimet admiſſa deplorandi non præſtare opportunitatem, ac proinde poſt depoſitionis pœnam, quod depoſitus ad agendam pœnitētiam in monaſterium aliquod detruderetur, ordinauerunt, vt ſic eos monachorum integritas, ac venuſtas confunderent, & vitæ auſterioris ad amplectendum voluntariè pro ſuis exceſſibus pœnitentiam ſuaderet æquitas (quæ dum verior eſt in aliis, prolapſos magis ſubleuet, quàm improperet) ad agnitionem culpæ, & ſpem veniæ commoueret. Vnde antiquis illis temporibus Epiſcopus aſſignabat clerico, quem deponebat, monaſterium, vbi peccata lugeret, & illa vlterius non committeret, vt in iure *m* probatur, de quo iam in articulo finali quæſtionis præcedentis dictum eſt. Quod licet iam non ita ſit in vſu, cùm monaſteria à iuriſdictione Epiſcoporum ſint exempta, debet tamen eſſe in vſu apud Prælatos regulares, quibus monaſteria ſunt ſubiecta, vt fratres delinquentes correcti in aliqua monaſteria ſolitaria amica mœroribus mittantur, vt ibi ſuorum delictorum partem pœna luant, & vitæ præteritæ fletu lacrymis, & gemitibus inenarrabilibus peccata deplorent.

m *c. ſacerdos 81. diſt.*

ARTICVLVS II.

Vtrum monaſterium, vbi monachus commiſit delictum, debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud relegatur.

RESpondeo dicendo, quod monaſterium, vbi monachus commiſit delictum, debet præſtare illi alimenta, ſi in aliud relegatur, & ibi detrudatur, aut ſi quid habet de ſuo, prouideat ei de ipſo. Ita Abbas *a*. At ego in hoc diſtinctione vtendum cenſeo, quod ſi ipſe monachus facit profeſſionem in ordine capaci bonorum in communi, quòd monaſterium, ad quod hæreditas monachi delinquentis peruenit, debet ipsū alere; ſi autem nulla hæreditas ex ipſo monacho alicui monaſterio peruenit, tenebitur præſtare Abbas illius monaſterij, cuius ipſe ſubditus erat, vbi commiſit delictum, & in hoc caſu vera eſt opinio Abbatis. In religione autem fratrum Minorum regularis obſeruantiæ, cùm in ea ſummam paupertatem profiteatur, & neque in communi, neque in particulari aliquid habeant monaſteria, & fratres, vſu receptum eſt, vt monaſterium, in quod mittitur ad pœnitentiam agendam, ei neceſſaria miniſtret.

a *Abb. in ca. vlt. de reg.*

QVÆSTIO XXV.

De correctione fratrum, quoad relegationem ad triremes, & expulſionem ab ordine, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *Vtrum religioſi poſſint ad triremes relegari.*
2 *Vtrum deceat Prælatum regularem ad triremes ſuos ſubditos relegare.*
3 *Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint ad triremes relegari.

RESpondeo dicendo, quod in iure *b* prohibetur Abbas caſtigare clericos, vel monachos, ſicut conuerſos, puniendo eos per laicos, etiam cauſa regularis diſciplinæ, & nemo gaudens priuilegio canonis, *Si quis ſuadente*, poteſt verberibus puniri, niſi modis à iure expreſſis, de quibus non eſt damnatio ad triremes, cùm etiam depoſitus verbaliter eo gaudeat, donec realiter degradetur, iuxta contextum cuiuſdam Decret. *c* iuncta Gloſſ. ibi, & damnati ad triremes non videntur exuti priuilegio; ergo nemo præter Papam poteſt eos ad triremes damnare; ſolus enim Papa poteſt diſpenſare, ne ſerientes clericum incidant in pœnam canonis, *Si quis ſuadente*. Vnde Summi Pontifices conceſſerunt Prælatis religionum, vt hoc poſſint facere, & hoc poſſunt facere, prout iam dixi in noſtra confeſſorum Summa, in tractatu Ordinis *d* iudicialis. Et tandem Pius V. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſecundo, vigeſima prima die Decembris, ad perpetuam rei memoriam. *Conſiderans, quod Prior generalis ordinis D. Hieronymi in Hiſpaniarum partibus per conſtitutiones dicti ordinis habet omnimodam, & ordinariam poteſtatem, quam ipſum Capitulum generale tempore, quo celebratur, habet, ipſi Priori generali conceſſit facultatem relegandi, & condemnandi fratres ſuos delinquentes ad triremes perpetuò, vel ad tempus, necnon habitu priuandi, & ipſum habitum extrahendi, & auferendi per ſe, vel per ſuos miniſtros, dum tamen hæc omnia faciat de conſilio fratrum deputatorum monaſterij S. Bartholomæi.* De cuius conceſſionis intelligentia iam in primo tomo *e* cùm egimus de apoſtatis, aliqua diximus.

b *c. vniuerſitatis. de ſent. excom. lib. 6.*

c *c. degradatio. iūcta glo. recep. de pœn. lib. 6.*

d *In ordi. iudic. ca. 12. nu. 13. iuxta med.*

e *1. to. qu. 20.*

Digitized by Google

ARTICVLVS II.

Vtrum deceat Prælatos regulares ad triremes ſuos ſubditos relegare.

RESpondeo dicendo, quod licet monachorum ſit, non ſolum regularibus obtemperare inſtitutis, verum etiam Pontificiis ſanctionibus ſubſequi, eorum tamen crimina & delicta ſecretè, non palàm corrigi & emendari debent, ne Chriſtianis offendiculum præbeatur. Igitur pœnæ illæ, quæ vi canonum conſtitutæ in monachos ſunt, ad regulæ normam moderandæ ſunt, & redigendæ, alioquin quorſum religionum regulæ conſtitutæ eſſent? Habetur hoc clarè in ſacris canonibus *f*; triremium autem pœna, quæ in facinoroſos videtur locum obtinuiſſe, niſi grauiſſimum maximique offendiculi eſſet ſcelus aduerſus monachos, adhibenda non eſt. Hinc doctiſſimus & Chriſtianiſſimus Bernard. Diaz de Lugo in ſua practica criminali canonica, huiuſmodi ſupplicium deplorat multis efficaciſſimis, & prudentiſſimis rationibus vſus, in hæc verba prorumpens: *Quis merito non iudicabit indecens ſacerdotibus Dei, quibus maior dignitas eſt collata, quam Angelis, quantumcunque facinoroſos, tam perpetuo, quam temporali hoc infami punitionis generi tradi, vbi tanta eſt ſceleratorum hominum copia, tantus ſqualor, tantus denique omnium ærumnorum, atque immunditiarum aceruus eſt? Satius namque vltimo ſupplicio eſſet, vt ferirentur aliqua animi pietate, quam in triremibus vitam agendo, vbi non ſolum de præteritis non eſt ſperandus dolor, ſed duriores mores ibidem acquiſituros, & cum illis morituros veroſimiliter timeri poteſt.* Et ſic ait piiſſimus, & doctiſſimus Nauarrus *g* ſatis videri alienum à charitate fraternitatis, & paternitatis inter regulares habendæ ſimul, & conſuetudine Diui Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Franciſci, & aliorum regularium inſtitutorum, huiuſmodi pœnam infligere, cùm ſola eiectione à religione videantur fuiſſe contenti. Hæc Nauarrus. Nec ego ad tempus fratrem ad triremes conſulerem relegari, cùm indecens ſit huiuſmodi relegatos veſtibus regularibus poſtea incedere.

Articulus tertius, quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi. Vide quæ habes in 1. tomo, in quæſtione *h* de apoſtatis.

f c. in ſcripturis. 96. d. c. ſacerdotibus, 11. q. 1.

g Nau. in ca. nullam. 18. q. 2. in fi. cap.

h Sup. q. 20.

QVÆSTIO XXVI.

De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *Vtrum Prælati Religioſorum poſſint ſubditos ab officijs ſuſpendere, & deponere, ipſis non citatis.*
2 *Propter quod crimen poſſit aliquis religioſus ſua prælatione priuari, & inhabilitari ad aliam.*
3 *Vtrum in ordine Ciſtertij viſitatores poſſint extra Capitulum ſuſpendere conſiliarios eiuſdem ordinis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælati Religioſorum poſſint ſubditos ab officijs deponere, & ſuſpendere, ipſis non citatis.

RESpondeo dicendo, quod ſic, iuxta notata per Doctores *a*, & maximè per Panormitanum, & ita habet eorum conſuetudo, vel regula: neq; eſt in eis ſeruandus ordo iuris vſquequaque, id eſt, ad vnguem, & ſecundum Henricum de Gandauo in quodam quodlibeto, religioſis non licet appellare, vel reſiſtere Prælatis, quandiu procedunt ſecundum ius commune, vel ſecundum conſtitutiones, vel conſuetudines ſuas. Et Federicus de Senis *b* dicit, quod valent conſuetudines, per quas ſine ordine iuris etiam ex leuibus cauſis religioſi ex ſuis locis, & adminiſtrationibus amoueātur, & ad hoc allegat aliquot Decretalia *c*. Addit tamen doctiſſimus Syluester *d*, quod pœna expulſionis, priuationis, & remotionis quandoque procedit à crimine patrato ipſam pœnam habente ipſo facto, & tunc probato crimine non eſt neceſſaria partis citatio, & in hoc caſu habet verum opinio Federici. Aut vero originem habet à contumacia, vel inobedientia, & tunc ait, vt locus ſit pœnæ; neceſſaria eſt citatio. Quibus ego addo, quod ſi habet originem à crimine, cui reſpondet pœna arbitraria, neceſſaria eſt citatio partis, id eſt, monitio, & licet iura in pœnalibus, cùm agitur ad pœnam incurrendam, ſecundum Ioannem Andream *e*, & Panormitanum, requirant trinam citationem, at hæc ſolemnitas, quæ de apicibus iuris eſt, non debet inter religioſos ſeruari, cùm procedant ipſis non ſeruatis: at vnica monitio non de apicibus iuris, ſed de ſubſtantia iuris eſt cenſenda, & ideo nullo modo ab ipſis Prælatis relinquenda. & iuxta hæc ſunt intelligenda, quæ ſuprà dicta ſunt.

a DD & Panormi. in c. cum ſpeciali, & in c. quia. de appel. & in ca. qualiter & quido el. 2. de accuſat.

b Feder conſil. 105.

c c. quali. & quando, c. cū ſpeciali. de accuſ. & cap. per tuas. de ſimon.

d Syluv. v. citatio, nu 4.

e Andr. in c. ex tuæ, ne clerici vel monachi. ſi. dict. & Panor. in c. fi. de vita & honeſt. cler.

ARTICVLVS II.

Propter quod crimen poſſit aliquis religioſus ſua priuari prælatione, & inhabilitari ad aliam.

RESpondeo dicendo, quod merito quidem iura canonica ſanxêre facinoroſos, atque improbos clericos beneficiis priuandos fore, vt probis viris concedantur, qui qua decet vitæ puritate, miniſtrent. Vnum tamen aduertere debent Iudices, quod beneficio non debet priuari clericus, niſi ſit crimen graue, iuxta quendam canonem *f*, quem ad hoc dicit notabilem Abbas, & tradit Rebuffus allegans ad hoc ſatis bonam Decretalem, & ſic non poteſt quis priuari prælatione apud regulares, niſi aliquod delictum commiſerit graue qualificatum, vt tale per ius, aut per conſtitutiones regulares. Et licet pœna priuationis à beneficio non poſſit imponi à Iudice, niſi exprimatur à iure, iuxta quandam Gloſſam *g*, quam reputant ſingularem Abbas, & tradit latè Tiraquellus.

Poteſt tamen Regularis à ſua prælatione priuari per ſententiam Iudicis, propter aliquod delictū, quod licet non ſit expreſſum in iure tali pœna eſſe puniendum, eſt tamen adeo graue in religione, vt arbitrio bonorum, & grauium religioſorum tali pœna ſit ſubdendus. Primò, quia Prælationes in religione non ſunt beneficia collata ad modum beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ ſunt perpetua, & ex ſe irreuocabilia. Secundò, quia beneficia Eccleſiaſtica ſunt ſtipendia bonorum Eccleſiæ, & non decet priuari eos, qui vt boni miniſtri habent ius quæſitum, niſi probetur non eſſe bonos miniſtros: at Prælationes regulares non ſunt beneficia Eccleſiaſtica, imò poſſunt comparari beneficiis annualibus ad nutum amouibilibus, quia vt plurimum ſunt tēporariæ, tum etiam quia religioſi non habent velle, neque nolle, & ſic cauſa legitima debet interuenire, vt priuentur, non tamen tanta eſſe debet, quanta eſt neceſſaria, vt clericus, qui habet velle, & nolle à ſuo beneficio expellatur. Et propter has cauſas Innocentius *h* III. aſſignans formam procedendi in cauſis Eccleſiaſticis addit, *Hunc tamen ordinem, contra regulares perſonas non credimus eſſe vſquequaque ſeruādum, qua (cùm cauſa requirit) faciliùs, & liberaliùs ſuis poſſunt à miniſtrationibus amoueri.* Ex quibus verbis non poteſt ſumi argumentum, quod dignior ſit cœtus clericorū, quam monachorum, prout ex dictis verbis ibi Gloſſa *i* malè colligit; non enim monachi faciliùs poſſunt remoueri à ſuis adminiſtrationibus, ex eo quod dignior ſit cœtus clericorum, ſed quia in eorum adminiſtrationibus, & in eis militant rationes, quæ in Eccleſiaſticis beneficiis, & in clericis ſæcularibus minimè locum habent, cùm beneficia Eccleſiaſtica ſint perpetua, Prælationes autem & adminiſtrationes regulares ſint temporariæ, & quia religioſi per profeſſionem iuri ſuo renunciant propter Deum.

f c. inter cætera 16. q. 7. Abb. in c. tua. de pœnis, & idē Abb. in c. 1. nu. 3. de iudi. Rebu. in praxi. benef. 31. pagi. de modo amittendi benefi.

g Gloſſ. & Ab. in c. fi. de iure patronat. & in c. cū vos. de offi. ord. Tiraquel in l. ſi vnquam. C. de reuocand. dona. verb. reuertatur. nu. 206.

h c. qualiter & quando el 2. de accuſat.

i Glo in d. c. qualiter, in ver. faciliùs.

ARTICVLVS II.

Vtrum Regulares, ſolicitantes fœminas extra actum confeſſionis, poſſint puniri ab eorum Prælatis.

RE**ſ**pondeo dicendo, hoc iam in articulo ſuperiori fuiſſe præſuppoſitum, tradendo pœnam, quæ ipſis à Prælatis eſt imponenda. Et nunc ex propoſito de hoc latius agendo dico, quod conſtitutio Pauli IV. ſolum loquitur de his ſacerdotibus, qui pœnitentes mulieres ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciunt & prouocant, ſeu allicere, vel prouocare tentant, non habet locum in his, qui poſt actum confeſſionis transactum poſtquam ad ſua habitacula mulieres reuertuntur, ipſas viſitando, alliciunt ad peccandum. Nam tunc Inquiſitores de his minimè poſſunt cognoſcere, prout affirmat doctiſſimus Neuarrus *b*. b *Naua. li. 5. cõſ. 11. de hæres. conſ. 1.* Et ratio huius eſt, nam dicta conſtitutio ſolùm loquitur de his, qui in actu, vel iuxta actum confeſſionis, hoc crimen committunt, maculantes, quantum ex ſua parte eſt, actum à Deo optimo maximo inſtitutum, & ordinatum ad animas purificandas, ratione cuius ſuſpecti de hæreſi iure optimo reputantur. Quæ præſumptio ceſſat in his, qui multo poſt tranſactum dictum actum id intendunt, & procurant; in eo enim innuunt nolle ipſum actum ſuis fœcibus fœdare, & per conſequens eum ſanctum à Deo ordinatum, & inſtitutum prædicant. Puniuntur ergo iſti ab ordinariis cum pœna ſuprà poſita ſacris canonibus confirmata.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſacerdotes in actu, vel iuxta actum confeſſionis prouocantes ad peccatum nefandum, comprehendantur in hac conſtitutione Pauli IV.

REſpondeo dicendo, quod conſtitutio Pauli IV. habet locum in his etiam, qui in actu, vel iuxta actum confeſſionis ſolicitant ad peccatum nefandum aliquos adoleſcentes; licet enim dicta conſtitutio loquatur de confeſſoribus fœminas allicientibus ad carnaliter peccandum, vt patet ex eius contextu, ibi, *mulieres videlicet pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones alliciendo, & prouocando*, &c. & ibi, *grauiorem peccatorum mole eas onerando.* Attamen ratio, & mens ipſius conſtitutionis ad hunc noſtrum caſum ſe etiam extendit, cùm illi, qui hoc inſtituit ſacramentum, ſcilicet Domino Deo, & ſalutari noſtro Ieſu Chriſto faciant iniuriam, & cùm etiam de illis verificentur verba dictæ conſtitutionis, ibi, *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholica rectè ſentiunt, ſacramentis ab Eccleſia Dei inſtitutis abutantur, aut iniuriam faciant*, &c. Qua ratione attenta tanquam contra ſuſpectos de hæreſi concedit Summus Pontifex, vt contra eos procedatur. Præterea vltra quod ratio dictæ conſtitutionis, & eius verba huic parti fauent, fauet etiam, quod multo grauius eſt hoc peccatum, quam ſolicitatio ad actus inhoneſtos cum mulieribus, cùm hoc vltimum ſit peccatum carnis ſecundum naturam, aliud autem ſit peccatum Sodomiæ contra naturam.

Neque obſtat, quod conſtitutio tantum loquatur de ſolicitatione ad actus impudicos circa mulieres: nam loquitur de his, quæ communiter eueniunt, non excludens propter hoc alia, quæ ratò contingunt, ſed ſunt eiuſdem generis, imò grauiori & maiori macula, quantum ex ſe efficiunt hoc reconciliationis, renouationis, & puritatis ſacramentum.

QVÆSTIO XXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam Confeſſariis regularibus ſine iuriſdictione confeſſiones audientibus, & ſine ordine ſacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Qua pœna puniantur Sacerdotes regulares audientes confeſſiones, ſine iuriſdictione actuali.*

2 *Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos, & celebrat.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniantur Sacerdotes regulares audientes confeſſiones, ſine iuriſdictione actuali.

REſpondeo dicendo, quod vt hæc quæſtio reſoluatur, diſtinctione opus eſt; aut enim hi audiunt ſæcularium confeſſiones cum approbatione Epiſcopi diœceſani, ſine licentia ſuorum ſuperiorum, aut ipſas audiunt contra ipſorum expreſſam voluntatem, aut eas audiunt ſine licentia diœceſani, & ſuorum ſuperiorum, ſimul. Si enim audiunt confeſſiones cum approbatione Ordinarij ſine licentia ſuorum ſuperiorum, licet ſecundum aliquos valeant confeſſiones, c *In addit. ad Bullam. §. 9. nu. 6. & 7. à fol. 64.* prout ego latè trado in additionibus *c* ad Bullam Cruciatæ, Prælati tamen poſſunt ea pœna arbitraria pro modo culpæ caſtigare, vt patet ex traditis per Sotum *d*. Et à fortiori poſſunt ab ipſis puniri, ſi contra eorum d *Soto in 4. diſt. 18. q. 4 art. 3.* expreſſam voluntatem ſe confeſſionibus audiendis immiſcere præſumpſerint. In hoc enim caſu maior culpa inuenitur, præſertim ſi Prælati eorum confeſſiones irritas eſſe declarauerint, etiam virtute iuriſdictionis ipſis à diœceſanis communicatæ factas.

Quod poſſe facere virtute priuilegij Prælatis ordinis Prædicatorum ad inſtantiam Patris fratris Stephani Vſuſmaris, dicti ordinis Generalis, à Iulio IV. cõceſſi Romæ decimo ſeptimo Kalen. Ianuarij, anno Domini milleſimo quingẽteſimo quinquageſimo quinto, non eſt dubium, prout in dictis additionibus ad explicationem Cruciatæ latè dixi: in hoc enim caſu maior culpa inuenitur. Si enim delicti grauitas ex circunſtantiis debeat conſiderari, vt iura vulgaria nos admonent, in hoc circunſtantiæ grauiores inueniuntur. Prima eſt inobedientiæ peccatum in re graui; ſecunda, nullitas cõfeſſionum, cui poteſt alia addi, quod nullus Regularis etiam approbatus ab Ordinario ſine licentia ſuorum ſuperiorum præſentatus poteſt abſoluere à reſeruatis, cùm priuilegia Regularia concedentia Confeſſariis regularibus poteſtatem ad abſoluendum à reſeruatis Epiſcopis, aut Sedi Apoſtolicæ, tantum de his Confeſſariis loquantur, qui è ſuis Prælatis coram Ordinariis præſentantur, & ab ipſis approbationem conſequuntur, & ipſi fortè à reſeruatis abſoluerunt.

Reſtat autem modo videre, qua pœna puniantur ſacerdotes ſimplices, qui confeſſiones ſæcularium audierunt. Et vt pœnam huic delicto correſpondentem ex ſacris canonibus poſſim indagare, inuenio, quod Vrbanus *a* Papa II. in ſimili materia nobis quendam a *c. placuit. de pœnit. diſt. 6.* canonem ſcriptum reliquit dicens, *Placuit, vt deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum, alteri ſacerdoti ad pœnitentiam ſuſcipere, ſine eius conſenſu, cui priùs ſe commiſit, niſi pro ignorantia illius, cui pœnitens priùs confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit.* qui canon noſtrum dubium clarè diluit; in eo enim agitur de ſimplici ſacerdote, qui cum licentia illius, cui erat pœnitens commiſſus, poterat ante Cõcilium Tridentinum ipſe pœnitens confiteri, & ait, quod talis ſacerdos ſimplex ſine dicta licentia, & actuali iuriſdi-

ctione

Digitized by Google

ctione audiens pœnitentem, poſuit ſe periculo ſuſpẽſionis à gradu ſacerdotij, quem receperat. In quo innuitur, quod abſolutè non ſuſpendatur, ſed quod commiſit delictum dignum ſuſpenſione, & ſuſpenſionis periculo ſe expoſuit. Quare conſtanter affirmo, quod ſi ſacerdos Regularis ſimile commiſerit delictum admittendo aliquos ad pœnitentiam ſine licentia Ordinarij, cui oues ſunt commiſſæ, & ſuorum ſuperiorum, debet iuxta prædictum canonem ſuſpendi, ſaltem à gradu, & poteſtate, & iuriſdictione habituali, quam in ſacerdotio recepit, ita vt nunquam dicta poteſtas, & iuriſdictio habitualis in actum redigatur, actualem iuriſdictionem recipiendo ad confeſſiones auriculares audiendas, niſi ipſe tantam egerit pœnitentiam, vt ad ipſum gradum reſtitui mereatur. Si enim ſimplici ſacerdoti laico ſupradicta pœna ab Vrbano Papa II. fuit conſtituta, cur hanc, quam appoſuimus, debemus in ſimplici ſacerdote Regulari denegare? qui non ſolum ſacrilegium commiſit audiens confeſſiones ſine iuriſdictione actuali, ſed etiam contra Regularia ſui Ordinis ſtatuta egit, ſine licẽtia ſuorum ſuperiorum, hoc tantum munus ſit propria autoritate vendicando. Et ſi tempore Vrbani hoc delictum ita puniebatur, in quo non ita rigoroſè cum confeſſariis agebatur, ſiquidem cum licentia ſolum Parochi poterant ſimplices confeſſores confeſſiones ſuorum parochianorum audire, quare debemus trepidare ipſos modo ſupradictæ pœnæ ſubiacere, cùm omnibus ſit compertum ab Ordinariis, ſcilicet ab Epiſcopis debere neceſſario approbari. Dixi (ſaltem à gradu, & poteſtate, & iuriſdictione habituali) nam dicti ſacri canonis Vrbani II. veſtigiis inhærendo, videtur, quod etiam à Miſſa per aliquod tempus ſuſpendi poteſt; ait enim, gradus ſui periculo ſubiacebit, qui abſolutè videtur loqui non ſolum de gradu iuriſdictionis habitualis, quam in ſacerdotio recepit, ſed etiam de gradu ſacerdotij, quem ad cõſecrandum Chriſti Domini corpus in conſecratione, & ordinatione ab eodem Chriſto Domino accepit.

ARTICVLVS II.

Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt ſacerdos, & celebrat.

RESpondeo dicendo, quod ſicut contra parricidam non fuit aliqua pœna ſtatuta in legibus Solonis, & Romuli, & in legibus duodecim tabularum, quia nunquam tale quid in animum humanum venire poſſe fuit præmeditatum, prout referunt Cicero pro Roſcio Amerino, Plutarchus in vita Romuli, prout poſt alios conſiderat Couarruuias *b*, ſic contra huiuſmodi celebrantes non inuenitur in iure Canonico aliqua pœna ſpecialis ſtatuta, quia tantum nefas non fuit à Pontificibus præcogitatum. Vnde ait Bernardus *c* Diaz de Lugo, & eius additionator Salzedo pœna arbitraria hoc delictum eſſe puniendum; Abbas *d* vero pœnam falſi imponendam eſſe iudicat. quæ pœna ſecundum Baldum *e* & alios, quos refert Boerius, etiam contra eum, qui fingit ſe ſacerdotem, proponitur, cùm re vera non ſit. Eſt enim adeo execrabile vſurpare officium & dignitatem ſaceadotalem, quod legitur in libro Paralipo. *f* Oſiam Regem Iuda, quia obtulit ſuper altare, fuiſſe à Deo grauiter punitum. Et in Leuitico *g* legitur non eſſe licitum Leuitis vaſa ſanctuarij tangere, ſed tantum ſacerdotibus. Et Rex Balthaſar, quia bibit per vaſa ſacra templi, fuit ſtatim iuſto Dei iudicio vita, & regno priuatus, vt legitur apud Danielẽ; & Oza, quia extendit manus ad ſuſtentandum arcam Domini minantem ruinam, ſtatim cecidit mortuus, vt in libro Regum narratur *h*. Ex his colligitur quam deteſtabile & horrendum crimen ſit ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum manibus pollutis & prophanis tangere, & ſacrilega mente recipere celebrando, vt bene conſiderat aliqua adducendo Blaſius *i*. Et Gregorius XIII. hoc crimen conſiderans, tanquam hæreſim ſapiens, officio Inquiſitionis ſanctiſſimæ puniendum cõmiſit, vt ex tenore ſequẽtis cõſtitutionis colligitur.

b *Cou. in Cle. ſi furioſus. in im io 2. p. nu. 12. de homici.*
c *Ber in prac. cri. ca. 12. vbi Salzedo.*
d *Abbas in c. 1. de cleric. non ord. miniſt.*
e *Bal. in l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſã. eccle. Boer. deciſ. 71. n. 9.*
f *Paralip. lib. 2. c. 6.*
g *Num. 18. Dan. 5. ca.*
h *2. Reg. 6.*
i *Blaſ. lib. 2. de ſacroſan. eccleſ. prin. c. 5. fol. 34.*

Gregorius Papa XIII. ad perpetuam rei memoriam, officij noſtri partes ſedulo præſtare tenemur, vt dubia, quæ variis doctorum opinionibus hinc inde diuerſa ſentientibus agitantur, ea ad iuriſdictionem ſanctiſſimi officij Inquiſitionis hæreticæ prauitatis pertinent, noſtræ declarationis oraculo (prout ratio ipſa ſuadere videtur) dilucidentur, vt nulla cuiquam dubitandi occaſio in poſterum relinquatur; ad aures noſtras ſiquidem nuper peruenit, multos eſſe qui dubitent, an contra eos qui in ſacro presbyteratus ordine non conſtituti, Miſſas celebrare, confeſſiones audire, ac abſolutionem impartiri, ac ſi fuerint per officium ſanctiſſimæ Inquiſitionis hæreticæ prauitatis in Hiſpaniarum regnis inſtitutum, & illius Inquiſitores procedendum, vel etiam animaduertendum ſit, ac hi, qui talia patrauerint, per Inquiſitores prædictos puniri debeant. Nam etſi multorum ſententia affirmetur prædictum delictum ab Inquiſitoribus plectendum eſſe, hiſce præſertim temporibus, quibus hæretici temerè audent proferre, vel ſæculares eorum ſacramentorum miniſtros eſſe poſſe, non deſunt tamen hi, qui contrariæ adhærent opinioni, vnde plerumque per eorundem regnorum inquiſitores diuerſa feruntur in huiuſmodi cauſis ſuffragia. Nos itaque (vt omnis difficultas dubitatioq́; tollatur, animaduertentes eos, qui presbyteratus ordine non ſunt inſigniti, & ſe in adminiſtrandis dictis ſacramentis ingerunt, facto catholicam veritatem impugnare, quæ ſolos presbyteros, miniſtros eorundem ſacramentorum conſtituendo, illos duntaxat, quibus eadem mundi congruere exiſtimauit, committi voluit, eorum qui in presbyteratus ordine non conſtituti Miſſas celebrant, ac confeſſiones audiunt) vt præfertur, cognitionem, & punitionem etiam ad inquiſitionis officium, & inquiſitores antè dictos pertinere, ita huiuſmodi delicti ratione, aduerſus eos inquirere. procedere, ac culpabiles repertos punire, officium & inquiſitores prædicti, valeant Apoſtolica autoritate præſentium tenore perpetuo declaramus, & diffinimus, & ita ab omnibus & ſingulis ordinariis, & delegatis iudicibus ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliqua iudicandi, & interpretandi difficultate, iudicari ac definiri debere, irritum quoque & inane, ſi ſecus ſuper à quoquam, quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, nec non iuribus municipalibus, legibus regnorum prædictorum, pragmaticiſque ſanctionibus ac ſtatutis, & conſuetudinibus ciuitatum, & locorum quorumcunque dictorum regnorum etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis forſan per nos, ac quoſcumque alios Romanos Pontifices, prædeceſſores noſtros ſub quibuſuis verborũ formis, & inſolitis clauſulis irritantibuſq́; & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ſeu de Apoſtolica poteſtatis plenitudine, vel ad ſupplicationem Regum, Ducum, & aliorum Principum conceſſis, & confirmatis, quibus omnibus illorum tenores præſentibus, pro expreſſis habentes illis in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud ſanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris, die ſexto Auguſti, milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto, anno à natiuitate Domini, pontificatus noſtri anno tertio.

Hæc conſtitutio habetur in libro *a* Inquiſitionis Hiſpaniæ, ex quo deſumpſi, & vidi ſub ſigillo authentico. Qua conſtitutione attenta, non poſſunt Prælati regulares modo punire eos, qui ſacerdotio non inſigniti Miſſam celebrauerint, & confeſſiones audierint, pœnitentibus abſolutionem impartientes. Circa quod aduertendum tantum eſſe caſum Inquiſitioni ſanctæ commiſſum, quando ille, qui ſacro presbyteratus ordine non eſt inſignitus, confeſſiones audit, & ſimul abſolutionem impartitur, non autem qui ſolum audit confeſſiones, quod ſatis ſignificant illa verba, *& confeſſiones audire, ac abſolutionem impartiri*. Illa enim coniunctio, ac, ſignificare hoc non eſt dubium. Et ratione probatur: ſi enim audit confeſſiones, non impartiendo abſolutionem, nullum confert ſacramentum, & ſic facto Catholicam veritatem non impugnat; ille enim facto eam impugnat, qui, cùm in presbyteratus ordine non ſit inſignitus, ſe in adminiſtrandis ſacramentis ingerit, vt patet ex hac conſtitutione.

a *Tit. 12. fo. 319.*

Secundò eſt notandum, illum, qui ordine ſacro presbyteratus eſt inſignitus, non committere crimen hæreticæ prauitatis inquiſitioni ſubiectum, ſi ſine iuriſdictione actuali fidelium audiat confeſſiones, eos à peccatis mortalibus abſoluens. In hac enim conſti-

tutione ſolum committitur ſanctiſſimæ Inquiſitioni caſtigatio criminis illius, qui audit confeſſiones, & abſoluit, ſine eo, quod ſit ſacro presbyteratus ordine inſignitus. Quod inſuper probatur: nam vt hoc crimen ſanctiſſimæ Inquiſitioni committatur, occaſio ſumitur ex hæreſi, quæ hiſce præſertim temporibus ab hæreticis profertur, ſcilicet, quod ſæculares eorum ſacramentorum, ſcilicet Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ, miniſtri eſſe poſſunt, quam hæreſim, illi, qui ſacro preſsbyteratus ordine non ſunt inſigniti, facto tenent in adminiſtrando præfatum ſacramentum ſe ingerendo. Vnde religioſi audientes fidelium confeſſiones, & eos abſoluentes ſine actuali iuriſdictione, cum habituali tantum in ordine ſacerdotali collata, poſſunt à ſuis Prælatis puniri, prout in articulo ſuperiori dictum eſt.

QVÆSTIO XXIX.

De correctione fratrum, quoad crimen ſodomiæ, & adulterij, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur tria.

1 *Quomodo vitium ſodomiæ ſit abominabile, & puniendum.*
2 *Quibus cenſuris, & pœnis Sodomitæ afficiantur, & à quibus Iudicibus iudicentur.*
3 *Vtrum monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata.*

ARTICVLVS I.

Vtrum vitium ſodomiæ ſit abominabile, & puniendum.

RESpondeo dicendo, hoc vitium abominabile eſſe, vt oſtendit quædam lex *b*; quæ erubeſcens de hac re verba facere, adeo obſcurè loquitur, vt vix intelligi poſſit, & deinde deſcendens ad pœnam huic crimini condignam, his verbis ſeueriſſimis vtitur. *Iubemus inſurgere leges, armariq́; iura gladio vltore, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, & qui futuri ſunt rei.* Deinde hoc oſtendunt verba Bartoli ibidem dicentis, quod illa lex non cōſueuit legi, quia de ea loqui non eſt honeſtum, & eſt luxuria ferina, non humana, ſecundum Philoſophum *c*, quem, allegat, & in hoc approbat Diuus Thomas, & in hoc peccato deordinatur ordinatio Dei, & naturæ, & ſic dicitur in ſacris canonibus *d*, quod ſocietas, quæ cum Deo eſſe nobis debet, violabitur, cùm natura, cuius ipſa eſt autor, libidinis peruerſitate polluitur, & adeo eſt abominabile, vt etiam apud gentes eſſet deteſtabile. Et ait Auguſt. in ſermonibus de Sodoma, & Gomorrha, eſt illa turpitudo, quam immunditiam Apoſtolus vocat, dicens, quod ab immunditia & miſeria Angeli fugiunt, & Dæmones ipſi oculos claudunt. Dicit etiam D. Auguſt. quod adeo hoc ſcelus abominabile eſt, vt ſanctus Ioſephus poſthabito honore domus, & amore ſanguinis, ſuos fratres accuſare non timuerit. De hoc peſſimo crimine aliqua flagella nobis ſacræ litteræ *e* teſtantur. Item, ſecundum Auguſtinum, vxor Loth conuerſa fuit in ſtatuam ſalis, quia Sodomitis non procurauit reſiſtere, & ſubdit, quod principium tanti criminis illis Ciuitatibus, quæ igne Dei conſumptæ ſunt, ortum eſt à mulieribus, & homines poſtmodum ipſæ docuerunt. Vnde clamat contra eas dicens: O mulieres luxuriæ matres, nonne ſufficiebat vobis primum hominem decepiſſe.

b *l. cum vir. C. de adult.*
c *Ariſtot. 2. Eth. D. Tho. in 4. d. 16. ar. 4. poſt medium.*
d *c. adulterij. & c. flagitia. 32. q. 7.*
e *Geneſ. 18. & 37.*

ARTICVLVS II.

Quibus cenſuris, & pœnis Sodomitæ afficiantur, & à quibus Iudicibus iudicentur.

RESpondeo dicendo, quod Sodomita occultus non remanet irregularis, nec ſuſpenſus in ordinibus obtentis, & ſic celebrando non remanet irregularis, vt poſt Aretinum defendit Nauarrus *f*. Verum tamen eſt, quod communis opinio, quam defendit Couarruuias *g*, & Iulius Clarus, contrarium tenet, quam minimè admitto, cùm nullus in iure reperiatur locus, qui hanc irregularitatem inducat. Dixit, Sodomita occultus; ſi enim eſt publicus & notorius irregularis remanet. Et ratio eſt: notatus enim de crimine enormi, & depoſitione digno, ſi eſt notorium, irregularis remanet, prout reſoluit Nauarrus *a*, cum tale crimen ſit depoſitione dignum ſiquidem eſt adeo enorme, vt nefandum ab omnibus dicatur, vt tradunt Barbatia *b*, Alexander de Neuo, Decius, & Marſilius.

f *Nau. c. 27. n. 249.*
g *Couar. in Cle. ſi furioſus. par. 1. c. 1. n. 6. Clar. in pract. cri. §. ſodomia. verſ. item clericus.*
a *Nau. in ca. 25. nu. 73. & 77. & ca. 27. nu. 248.*
b *Barb. conſ. 64. li. 1. Alexan. de Neuo cōſ. 90. Marſi. conſt. 28.*

Circa quod crimen quædam adeſt conſtitutio *c* Pij V. data tertio Calendas Septembris, Pontificatus ſui, anno tertio, quæ incipit, *Horrendum illud ſcelus*, &c. ibi, *Cæterum ne tanti flagitij contagium impunitatis ſpe, quæ maxima peccandi illecebra eſt, fidentius inualeſcat clericos huius nefarij criminis reos grauius vlciſcendos deliberamus, vt qui animæ interitum non horreſcunt, hos certè deterreat ciuilium legum vindex gladius ſæcularis. Itaque quod nos iam in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, plenius nunc, fortiusq́; perſequi intendentes, omnes, & quoſcunque presbyteros, & alios clericos ſæculares, & regulares cuiuſcunq́; gradus & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omniq́; officio, & dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico præſentis canonis autoritate priuamus. Itaque per Iudicem Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſæculari tradentur, qui de eis illud idem capiat ſupplicium, quod in laicos hoc in exercitio deuolutos legitimis reperitur ſanctionibus conſtitutum.* Hæc Pius V. in dicta conſtitutione.

c *c. cu in cōſti. Pōtifi. inter conſtit. Pij V. conſt. 25. pa. 567.*

Circa quam conſtitutionem notat Nauarrus *d*, non inducere illam ſuprà dictas pœnas quoad laicos, quia nihil agit de illis.

d *Nau. in ca. 27. n. 248.*

Notat ſecundò, quod neque quoad clericos ſi teneamus pœnas eius ipſo iure non incurri, quod tamen teneri non poteſt propter illa verba: *Præſentis canonis autoritate priuamus*, quæ cùm ſint præſentis temporis, inducunt ipſo iure pœnam, prout traditur in iure *e*, & reſoluit Felinus iuncta Gloſſa communiter recepta.

e *ca. excommunicamus. de hæret. Peli. in c. Rodulph. n. 28. & melius nu. 3. de reſcrip. gloſ. in c. in pœnis. de reg. iur. li. 6.*

Notat tertiò non includere illam quemcunque clericum ſodomitam, ſed ſolum exercentem, quod verbum dixit mihi ſanctiſſimum dominum noſtrū Gregorium XIII. de induſtria poſuiſſe hæc Naua. aliqua in confirmationem huius dicti adducens.

At Salzedo, in additionibus ad practicam criminalem canonicam Bernardi Diaz de Lugo contra Nauarrum inſurgit, dicens eandem pœnam eſſe imponendam clerico, aut regulari hoc crimen committenti, licet non continuanti, & exercenti. Quod probat ex alia Pij V. conſtitutione, data anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto anno primo ſui Pontificatus, quę incipit: *Cùm primum Apoſtolicum officium diuina nobis diſpoſitione commiſſum*, &c. cuius conſtitutionis fecit mentionem Pius V. in ſua ſecunda, cuius tenorem ſuprà retulimus: in qua prima conſtitutione non facit mentionem dicti verbi, *exercentes*, ſed ſolum vtitur verbis, *ſiquis perpetrauerit*, quibus innuit, dictas pœnas perpetrantes tale delictum comprehendere, licet illud continuando minimè exerceant. At miror valde, quod hic adeo doctus vir quodam tam fragili argumento in hanc ſententiam tam duram venerit, deuiando ab opinione tam pia Nauar. ab ipſo tam doctè probata, & autoritate Gregorij XIII. confirmata, præſertim cùm eius argumento facillimo negotio poſſit reſponderi, ſcilicet, quod leges poſteriores limitant, & declarant priores: & ſic ſecunda conſtitutio vtendo dicto uerbo, exercentes, declarat primam conſtitutionem, quæ ſolum vſa fuit verbo, perpetrauit. Nec mirum eſt etiam, quod in hac ſecunda conſtitutione verbo, exercētes, Summus Pontifex vtatur, cùm pœnæ appoſitæ contra Sodomitas in ea maiores multo ſint, quam in prima conſtitutione appoſita, vt patet ex eius verbis, ibi: *Itaque quod nos in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, nunc plenius, fortiusq́; perſequi intendentes*, &c. intelligit enim Summus Pontifex tam graues pœnas, contra quemcunque hoc crimen perpe-

Digitized by Google

perpetrantem fragilitate humana eſſe infligendas, ſed tantum contra continuatione vitioſa exercentes.

Aduertendum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, quod videtur temperanda ne comprehendat omnem exercentem crimen contra naturam, quæ comprehēdit omnem pollutionem extraordinariam, ſecundum D. Thomam *f*, nec exercentem omnem actum ſodomiticum, qui comprehendit omnem pollutionem habitam cum alio, vel cum alia extra vas ordinarium, ſecundum eundem D. Thomam, ſed ſolum habentem copulam ſodomiticam, argumento cuiuſdam decretalis *g*, quæ habet non cōſummari copulam, niſi intra vas naturale ſemen effundatur, & alterius canonis *h*, dicentis ex tali pollutione non gigni affirmitatem. Ex quibus videtur colligere Nauarrus *i*, quod etiam in hoc caſu, vt huiuſmodi pœnæ locum habeant, requiritur vt conſummatio huius nefandi criminis fiat in vaſe extraordinario, alioquin non cōprehendent ipſum exercentem pœnæ prædictæ conſtitutionis. Notandum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, an ſicut eſt recepta in foro exteriori, ita ea in foro interiori ſit recepta, ad quam ait Nauarrus *k*, reſpondere non eſt Iuriſconſulti, argumēto cuiuſdam legis *l*. Ego non poſſum mihi perſuadere quod obliget in foro conſcientiæ, cùm leges pœnales rigoroſæ ſecundum ea, quæ in dicto primo tomo diximus, ſint ita mitigandæ, vt eas tantum in foro exteriori obligare dicamus. Ex quo infertur quod licet ipſo iure ſint depoſiti dictum peccatum exercentes, vt patet ex dicta conſtitutione, & tenet Nauarrus, in foro tamen conſcientiæ non debent cenſeri depoſiti: nam cùm depoſitio ſit grauior pœna, quam irregularitas, non eſt credendum Summum Pontificem animarum ſalutis maximè zelatorem ipſas in foro conſcientiæ reſpectu tam rigoroſæ pœnæ illaqueare voluiſſe: qua autem pœna ſit puniendus hoc delictum committens, vide ea quæ in primo tomo diximus *m*.

f D. Tho. 2. 2 q. 144. ar. 11.
g c. fin. de ſponſ.
h c. extraordinaria. 35. q. 2.
i Na. vbi ſu.
k Na. vbi ſu.
l l. vt reſponſum C. de tranſactio.
m 1. to. q. 30. ar. 18. p. 197.

ARTICVLVS III.

Quomodo monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata.

RESpondeo dicendo, quod in Hiſpaniarum regnis eſt quædam ordinatio *n* facta à Rege Ferdinando, & à Domina Regina Elizabet, Hiſpali, anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo primo, & alia pragmatica facta Cordubæ eodem anno, decimo octauo die Auguſti, & alia ſimilis facta in Hiſpali, anno Domini, milleſimo quingenteſimo ſecundo, qua dicitur, *Pero declaramos que ninguna muger caſa dapueda dezirſe manceba de clerigo, frayle, ni caſado, ſaluo ſiendo ſoltera y tenida por el clerigo por manceba publica, y que la tal muger caſada no puede ſer demandada en juyzio ni ſuera del ſaluo ſi ſu marido la quiſiere acuſar.* Quæ determinatio deciſioni iuris communis eſt conſona, prout in quadam lege *o* continetur, vbi habetur, quod licet acceſſus ad meretricem non ſit punibilis, fallit tamen in meretrice nupta, eam quippe poterit vir eius de adulterio accuſare; adulterium enim non cadit ſub legibus ſimpliciter loquentibus de acceſſu, & delicto carnali mulierum ſecundum Ioannem *p* Andream, cuius ſententiam extollit Andreas Siculus, Antonius Gomez, & alij relati per Ioannem Matienço; verum eſt tamen quod concubina Clerici etiam coniugata, ſi modo publica fuerit, pro modo culpæ ab eccleſiaſticis Iudicibus eſt puniēda, vt ſtatutum eſt in Concilio Tridentino *a*, & ita ex legibus ſupradictis tenet, & reſoluit cum aliis Azeuedo *b*, quod ſi clericus talem mulierem coniugatam publice, vt concubinam ſuam teneat in domo ſua, contra ipſam procedi poteſt, prout tenet Bernardus Diaz *c* de Lugo, & Salzedo, eius additionator, dictum Concilium ad hoc conſiderat, & ait *d* Azeuedo, quod Iudices Eccleſiaſtici quotidie id faciunt, vt per eundē Bernardum Diaz *e*, ſed non ſine magno eorum periculo. nam viſum eſt iam maritos id ſciuiſſe, & eas de adulterio accuſaſſe, & ideo, & ait, debent ab his abſtinere, vel ſaltem cum maximo ſecreto, & cautela id facere, ne forte maritus ſciat, & accuſet eam de adulterio, vel eam occidat, prout conſulit faciendum Auendannus *f*. Ex his infertur deciſio, & reſolutio ad id, quod in articulo quæſtionis propoſitum fuit definiendum, quod ſcilicet Iudices regulares nulla lege prohibentur contra regulares adulteros procedere, leges enim Iuriſconſultorum Imperiales, & Regales nullo modo Prælatos regulares ligant, niſi in quantum lege Diuina, aut naturali ad eorum obſeruationem obligātur, prout in 1. tomo *g*, cum Theologis dictum eſt, tum etiam quia negotia religionum ſine ſtrepitu, & figura iudicij ſola veritate inſpecta peraguntur, vbi Iudices, ſunt Prælati regulares. Notarij ſunt ipſarum religionū regulares, quorum proceſſus ita ſecretè fiunt, vt nullis niſi principalioribus patribus ſint manifeſti, & Iudex regularis poteſt præcipere notario ſuo ſubdito, vt nomen adulteræ ſileatur, & tantum referatur, & comprobetur ipſum religioſum cum quadam muliere cōiugata adulterium commiſiſſe, ex cuius proceſſus fulminatione nihil poſſet ſumere maritus adulteræ, vt eam in iudicio accuſaret. Et ita ex mente eorum, quæ tradūt Doctores ſuperius citati Iudices regulares poſſunt, & tenentur contra monachos adulterium committentes procedere, examinando veritatem ea prouidentia & ſecreto, quod in tam graui negocio requiritur, ita vt huiuſmodi proceſſu fulminato maritus ad mulierem accuſandam, aut occidendam minime irritetur, & delinquens pro modo culpæ puniatur. Vnde miror, qua ratione Iudices regulares in aliquibus partibus contra religioſos adulteros criminaliter per viā inquiſitionis ſecreto ſumendo teſtes ſæculares procedere nolunt, cùm id ipſis nulla lege canonica prohibeatur, neque ex tali inquiſitione ad modum explicatum facta aliquid mali adulteræ futurum timeatur, & ex impunitate huius delicti poſſunt religioſi ſui inſtituti obliti coniugatas magis quam ſolutas adamare.

n in l. regali. li. 7. tit. 19. de los amācebados l. 2.
o l. ſi vxor. verſ. ſed & in ea. de adulteriis nouæ recōpila.
p Ioan. And. lib. 5. ti. 8. de ſucceſ. lib. 8. gloſ. 2.
a Trid. ſeſ. 24. ca. 8. de refor.
b Azeued. li. 8. nouæ comp. ti. 15. de los amācebados in l. 2. n. 2. & 3.
c Ber. Diaz in pract. cri. cano. c. 79. & ibi Salzedo verſ. concubina clerici.
d Azeuedo vbi ſuprà.
e Lugo vbi ſup. c. 85. nu. 6.
f Auēda. vbi ſuprà.
g 1. tomo q. 8.

QVÆSTIO XXX.

De correctione fratrum, quoad pœnam ſacrilegij cum monialibus imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Qua pœna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes.*
2 *Vtrum filij monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes.

RESpondeo dicendo, quod obſeruantia Caſtitatis quid annexum eſt ſtatui monialium. Veſtales enim, quæ diis virginitatem vouerant, ſi deprehendebantur in aliquo peccato contra virginitatem, virgis cædebantur ferè vſque ad necem, deinde viuas defodi lege ſancitum fuit, vt memoriæ protulit Pomponius Lætus de ſacerdotibus Romanorum, vbi de Veſtalibus agit Plutarchus *h*, & multa de ſuppliciis harum Veſtalium lectu non indigna Litiius *i*, & alij hiſtorici ſcribunt, imò tanta in his religio obſeruabatur, quod Minutia Veſtalis virgo propter mūditiorem iuſto cultum libidinis fuit ſuſpecta, viuaq; defoſſa, vt refert Liuius *k*, Vnde non mirum, ſi monialis hodie huius criminis rea à ſuo monaſterio ſit extrahenda, & in alio recludi, vt diligentius ſeruetur, ne fortè deinceps in tale ſcelus incidat, iuxta ea, quæ in iure *l* notantur. Is autē, qui dictam monialem corruperit, licet vnū tantum cōmiſerit peccatum, hoc tamen vnum varias ha-

h Plut. probl. 36.
i Liui. li. 1. 4. & 8. decad. 2. & Dionyſ. Alicar. li. 7. & 8. Plin. iunior li. 4. epiſ.
k Liuius li. 8. decad. 1.
l Authen. de ſanctiſ. epiſ. §. penul. collat. 9. c. ſi quis rapuerit. 27. q. 1.

Digitized by Google

tutione ſolum committitur ſanctiſſimæ Inquiſitioni caſtigatio criminis illius, qui audit confeſſiones, & abſoluit, ſine eo, quod ſit ſacro presbyteratus ordine inſignitus. Quod inſuper probatur: nam vt hoc crimen ſanctiſſimæ Inquiſitioni committatur, occaſio ſumitur ex hæreſi, quæ hiſce præſertim temporibus ab hæreticis profertur, ſcilicet, quod ſæculares eorum ſacramentorum, ſcilicet Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ, miniſtri eſſe poſſunt, quam hæreſim, illi, qui ſacro preſbyteratus ordine non ſunt inſigniti, facto tenent in adminiſtrando præfatum ſacramentum ſe ingerendo. Vnde religioſi audientes fidelium confeſſiones, & eos abſoluentes ſine actuali iuriſdictione, cum habituali tantum in ordine ſacerdotali collata, poſſunt à ſuis Prælatis puniri, prout in articulo ſuperiori dictum eſt.

QVÆSTIO XXIX.

De correctione fratrum, quoad crimen ſodomiæ, & adulterij, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur tria.

1 *Quomodo vitium ſodomiæ ſit abominabile, & puniendum.*
2 *Quibus cenſuris, & pœnis Sodomitæ afficiantur, & à quibus Iudicibus iudicentur.*
3 *Vtrum monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata.*

ARTICVLVS I.

Vtrum vitium ſodomia ſit abominabile, & puniendum.

RESpondeo dicendo, hoc vitium abominabile eſſe, vt oſtendit quædam lex *b*; quæ erubeſcens de hac re verba facere, adeo obſcurè loquitur, vt vix intelligi poſſit, & deinde deſcendens ad pœnam huic crimini condignam, his verbis ſeueriſſimis vtitur. *Iubemus inſurgere leges, armariq́; iura gladio vltore, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, & qui futuri ſunt rei.* Deinde hoc oſtendunt verba Bartoli ibidem dicentis, quod illa lex non cõſueuit legi, quia de ea loqui non eſt honeſtum, & eſt luxuria ferina, non humana, ſecundum Philoſophum *c*, quem, allegat, & in hoc approbat Diuus Thomas, & in hoc peccato deordinatur ordinatio Dei, & naturæ, & ſic dicitur in ſacris canonibus *d*, quod ſocietas, quæ cum Deo eſſe nobis debet, violabitur, cùm natura, cuius ipſa eſt autor, libidinis peruerſitate polluitur, & odeo eſt abominabile, vt etiam apud gentes eſſet deteſtabile. Et ait Auguſt. in ſermonibus de Sodoma, & Gomorrha, eſt illa turpitudo, quam immunditiam Apoſtolus vocat, dicens, quod ab immunditia & miſeria Angeli fugiunt, & Dæmones ipſi oculos claudunt. Dicit etiam D. Auguſt. quod adeo hoc ſcelus abominabile eſt, vt ſanctus Ioſephus poſthabito honore domus, & amore ſanguinis, ſuos fratres accuſare non timuerit. De hoc peſſimo crimine aliqua flagella nobis ſacræ litteræ *e* teſtantur. Item, ſecundum Auguſtinum, vxor Loth conuerſa fuit in ſtatuam ſalis, quia Sodomitis non procurauit reſiſtere, & ſubdit, quod principium tanti criminis illis Ciuitatibus, quæ igne Dei conſumptæ ſunt, ortum eſt à mulieribus, & homines poſtmodum ipſæ docuerunt. Vnde clamat contra eas dicens: O mulieres luxuriæ matres, nonne ſufficiebat vobis primum hominem decepiſſe.

b *l. cum vir. C. de adult.*

c *Ariſtot. 2. Eth. D. Tho. in 4. d. 16. ar. 4. poſt medium.*

d *c. adulterij. & c. flagitia. 32. q. 7.*

e *Geneſ. 18. & 37.*

ARTICVLVS II.

Quibus cenſuris, & pœnis Sodomitæ afficiantur, & à quibus Iudicibus iudicentur.

RESpondeo dicendo, quod Sodomita occultus non remanet irregularis, nec ſuſpenſus in ordinibus obtentis, & ſic celebrando non remanet irregularis, vt poſt Aretinum defendit Nauarrus *f*. Verum tamen eſt, quod communis opinio, quam defendit Couarruuias *g*, & Iulius Clarus, contrarium tenet, quam minimè admitto, cùm nullus in iure reperiatur locus, qui hanc irregularitatem inducat. Dixit, Sodomita occultus; ſi enim eſt publicus & notorius irregularis remanet. Et ratio eſt: notatus enim de crimine enormi, & depoſitione digno, ſi eſt notorium, irregularis remanet, prout reſoluit Nauarrus *a*, cum tale crimen ſit depoſitione dignum ſiquidem eſt adeo enorme, vt nefandum ab omnibus dicatur, vt tradunt Barbatia *b*, Alexander de Neuo, Decius, & Marſilius.

Circa quod crimen quædam adeſt conſtitutio *c* Pij V. data tertio Calendas Septembris, Pontificatus ſui, anno tertio, quæ incipit, *Horrendum illud ſcelus, &c.* ibi, *Cæterum ne tanti flagitij contagium impunitatis ſpe, quæ maxima peccandi illecebra eſt, fidentius inualeſcat clericos huius nefarij criminis reos grauius vlciſcendos deliberamus, vt qui animæ interitum non horreſcunt, hos certè deterreat ciuilium legum vindex gladius ſæcularis. Itaque quod nos iam in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, plenius nunc, fortiusq́; perſequi intendentes, omnes, & quoſcunque presbyteros, & alios clericos ſæculares, & regulares cuiuſcunq; gradus & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omniq́; officio, & dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico præſentis canonis autoritate priuamus. Itaque per Iudicem Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſæculari tradentur, qui de eis illud idem capiat ſupplicium, quod in laicos hoc in exercitio deuolutos legitimis reperitur ſanctionibus conſtitutum.* Hæc Pius V. in dicta conſtitutione.

f *Nau. c. 27. n. 149.*

g *Couar. in Cle. ſi furioſus. par. 1. c. 1. n. 6. Clar. in pract. cri. §. ſodomia. verſ. item clericus.*

a *Nau. in ca. 25. nu. 73. & 77. & ca. 27. nu. 248.*

b *Barb. conſ. 64. li. 1. Alexan. de Neuo cõſi. 90. Marſi. conſi. 28.*

c *c. eu in cõſti. Põtifi. inter conſtit. Pij V. conſti. 28. pa. 587.*

Circa quam conſtitutionem notat Nauarrus *d*, non inducere illam ſuprà dictas pœnas quoad laicos, quia nihil agit de illis.

d *Nau. in ca. 27. n. 248.*

Notat ſecundò, quod neque quoad clericos ſi teneamus pœnas eius ipſo iure non incurri, quod tamen teneri non poteſt propter illa verba: *Præſentis canonis autoritate priuamus,* quæ cùm ſint præſentis temporis, inducunt ipſo iure pœnam, prout traditur in iure *e*, & reſoluit Felinus iuncta Gloſſa communiter recepta.

Notat tertiò non includere illam quemcunque clericum ſodomitam, ſed ſolum exercentem, quod verbum dixit mihi ſanctiſſimum dominum noſtrũ Gregorium XIII. de induſtria poſuiſſe hæc Naua. aliqua in confirmationem huius dicti adducens.

e *ca. excommunicamus. de hæret. Pe. li. in c. Rodulph. n. 28. & melius nu. 3. de reſcrip. gloſ. in c. in pœnis de reg. iur. li. 6.*

At Salzedo, in additionibus ad practicam criminalem canonicam Bernardi Diaz de Lugo contra Nauarrum inſurgit, dicens eandem pœnam eſſe imponendam clerico, aut regulari hoc crimen committenti, licet non continuanti, & exercenti. Quod probat ex alia Pij V. conſtitutione, data anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto anno primo ſui Pontificatus, quę incipit: *Cùm primum Apoſtolicum officium diuina nobis diſpoſitione commiſſum, &c.* cuius conſtitutionis fecit mentionem Pius V. in ſua ſecunda, cuius tenorem ſuprà retulimus: in qua prima conſtitutione non facit mentionem dicti verbi, *exercentes,* ſed ſolum vtitur verbis, *ſiquis perpetrauerit,* quibus innuit, dictas pœnas perpetrantes tale delictum comprehendere, licet illud continuando minimè exerceant. At miror valde, quod hic adeo doctus vir quodam tam fragili argumento in hanc ſententiam tam duram venerit, deuiando ab opinione tam pia Nauar. ab ipſo tam doctè probata, & autoritate Gregorij XIII. confirmata, præſertim cùm eius argumento facillimo negotio poſſit reſponderi, ſcilicet, quod leges poſteriores limitant, & declarant priores: & ſic ſecunda conſtitutio vtendo dicto uerbo, exercentes, declarat primam conſtitutionem, quæ ſolum vſa fuit verbo, perpetrauit. Nec mirum eſt etiam, quod in hac ſecunda conſtitutione verbo, exercẽtes, Summus Pontifex vtatur, cùm pœnæ appoſitæ contra Sodomitas in ea maiores multo ſint, quam in prima conſtitutione appoſita, vt patet ex eius verbis, ibi: *Itaque quod nos in ipſo Pontificatus noſtri principio hac de re decreuimus, nunc plenius, fortiusq́; perſequi intendentes,* &c. intelligit enim Summus Pontifex tam graues pœnas, contra quemcunque hoc crimen perpe-

Digitized by Google

perpetrantem fragilitate humana eſſe infligendas,ſed tantum contra continuatione vitioſa exercentes.

Aduertendum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, quod videtur temperanda ne comprehendat omnem exercentem crimen contra naturam, quæ comprehẽdit omnem pollutionem extraordinariam, ſecundum D. Thomam *f*, nec exercentem omnem actum ſodomiticum, qui comprehendit omnem pollutionem habitam cum alio, vel cum alia extra vas ordinarium, ſecundum eundem D. Thomam, ſed ſolum habentem copulam ſodomiticam, argumento cuiuſdam decretalis *g*, quæ habet non cõſummari copulam, niſi intra vas naturale ſemen effundatur,& alterius canonis *h*, dicentis ex tali pollutione non gigni affirmitatem. Ex quibus videtur colligere Nauarrus *i*, quod etiam in hoc caſu, vt huiuſmodi pœnæ locum habeant, requiritur vt conſummatio huius nefandi criminis fiat in vaſe extraordinario, alioquin non cõprehendent ipſum exercentem pœnæ prædictæ conſtitutionis. Notandum eſt etiam circa prædictam conſtitutionem, an ſicut eſt recepta in foro exteriori, ita ea in foro interiori ſit recepta, ad quam ait Nauarrus *k*, reſpondere non eſt Iuriſconſulti, argumẽto cuiuſdam legis *l*. Ego non poſſum mihi perſuadere quod obliget in foro conſcientiæ, cùm leges pœnales rigoroſæ ſecundum ea, quæ in dicto primo tomo diximus, ſint ita mitigandæ, vt eas tantum in foro exteriori obligare dicamus. Ex quo infertur quod licet ipſo iure ſint depoſiti dictum peccatum exercentes, vt patet ex dicta conſtitutione, & tenet Nauarrus, in foro tamen conſcientiæ non debent cenſeri depoſiti: nam cùm depoſitio ſit grauior pœna, quam irregularitas, non eſt credendum Summum Pontificem animarum ſalutis maximè zelatorem ipſas in foro conſcientiæ reſpectu tam rigoroſæ pœnæ illaqueare voluiſſe: qua autem pœna ſit puniendus hoc delictum committens, vide ea quæ in primo tomo diximus *m*.

f D.Tho. 2.2 q. 144. ar. 11.
g c. fin. de ſponſ.
h c. extraordinaria. 35. q. 2.
i Na. vbi ſu.
k Na. vbi ſu.
l l. vt reſponſum C. de tranſactio.
m 1.to.q.30. ar.18.p.197.

ARTICVLVS III.

Quomodo monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata.

RESpondeo dicendo, quod in Hiſpaniarum regnis eſt quædam ordinatio *n* facta à Rege Ferdinando, & à Domina Regina Elizabet, Hiſpali, anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo primo, & alia pragmatica facta Cordubæ eodem anno, decimo octauo die Auguſti,& alia ſimilis facta in Hiſpali,anno Domini, milleſimo quingenteſimo ſecundo, qua dicitur, *Pero declaramos que ninguna muger caſa dapueda dezirſe manceba declerigo, frayle, ni caſado, ſaluoſiendo ſoltera y tenida por el clerigo por manceba publica, y que la tal muger caſada no puede ſerdemandada en juyzio niſuera del ſalno ſi ſu marido la quiſiere acuſar.* Quæ determinatio deciſioni iuris communis eſt conſona, prout in quadam lege *o* continetur, vbi habetur, quod licet acceſſus ad meretricem non ſit punibilis, fallit tamen in meretrice nupta, eam quippe poterit vir eius de adulterio accuſare; adulterium enim non cadit ſub legibus ſimpliciter loquentibus de acceſſu, & delicto carnali mulierum ſecundum Ioannem *p* Andream, cuius ſententiam extollit Andreas Siculus, Antonius Gomez, & alij relati per Ioannem Matienço; verum eſt tamen quod concubina Clerici etiam coniugata, ſi modo publica fuerit, pro modo culpæ ab eccleſiaſticis Iudicibus eſt puniẽda, vt ſtatutum eſt in Concilio Tridentino *a*, & ita ex legibus ſupradictis tenet, & reſoluit cum aliis Azeuedo *b*, quod ſi clericus talem mulierem coniugatam publice, vt concubinam ſuam teneat in domo ſua, contra ipſam procedi poteſt, prout tenet Bernardus Diaz *c* de Lugo, & Salzedo, eius additionator, dictum Concilium ad hoc conſiderat, & ait *d* Azeuedo, quod Iudices Eccleſiaſtici quotidie id faciunt, vt per eundẽ Bernardum Diaz *e*, ſed non ſine magno eorum periculo. nam viſum eſt iam maritos id ſciuiſſe, & eas de adulterio accuſaſſe, & ideo, & ait, debent ab his abſtinere, vel ſaltem cum maximo ſecreto, & cautela id facere, ne fortè maritus ſciat, & accuſet eam de adulterio, vel eam occidat, prout conſulit faciendum Auendannus *f*. Ex his infertur deciſio,& reſolutio ad id, quod in articulo quæſtionis propoſitum fuit definiendum, quod ſcilicet Iudices regulares nulla lege prohibentur contra regulares adulteros procedere, leges enim Iuriſconſultorum Imperiales, & Regales nullo modo Prælatos regulares ligant, niſi in quantum lege Diuina, aut naturali ad eorum obſeruationem obligãtur, prout in 1. tomo *g*, cum Theologis dictum eſt, tum etiam quia negotia religionum ſine ſtrepitu, & figura iudicij ſola veritate inſpecta peraguntur, vbi Iudices, ſunt Prælati regulares. Notarij ſunt ipſarum religionũ regulares, quorum proceſſus ita ſecretè fiunt, vt nullis niſi principalioribus patribus ſint manifeſti, & Iudex regularis poteſt præcipere notario ſuo ſubdito, vt nomen adulteræ ſileatur, & tantum referatur,& comprobetur ipſum religioſum cum quadam muliere cõiugata adulterium commiſiſſe, ex cuius proceſſus fulminatione nihil poſſet ſumere maritus adulteræ, vt eam in iudicio accuſaret. Et ita ex mente eorum, quæ tradũt Doctores ſuperius citati Iudices regulares poſſunt, & tenentur contra monachos adulterium committentes procedere, examinando veritatem ea prouidentia & ſecreto, quod in tam graui negocio requiritur, ita vt huiuſmodi proceſſu fulminato maritus ad mulierem accuſandam, aut occidendam minime irritetur,& delinquens pro modo culpæ puniatur. Vnde miror, qua ratione Iudices regulares in aliquibus partibus contra religioſos adulteros criminaliter per viã inquiſitionis ſecreto ſumendo teſtes ſæculares procedere nolunt, cùm id ipſis nulla lege canonica prohibeatur, neque ex tali inquiſitione ad modum explicatum facta aliquid mali adulteræ futurum timeatur, & ex impunitate huius delicti poſſunt religioſi ſui inſtituti obliti coniugatas magis quam ſolutas adamare.

n in l. regali. li.7.tit.19.de los amãcebados l.2.
o l. ſi vxor. verſ. ſed & in ea, de adulteriis noua recopila.
p Ioan. And. lib.5. n.8. de ſucceſ. lib. 8. gloſ.2.
a Trid. ſeſ. 24. ca. 8. de refor.
b Azeued.li. 8.noua comp. ti. 15. de los amãcebados in l.2.n.2.& 3.
c Ber. Diaz in praſt. cri. cano.c 79.& ibi Salzedo verſ. concubina clerici.
d Azeuedo vbi ſuprà.
e Lugo vbi ſup.c.85. nu. 6.
f Auẽda. vbi ſuprà.
g 1. tomo q. 8.

QVÆSTIO XXX.

De correctione fratrum, quoad pœnam ſacrilegij cum monialibus imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Qua pœna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes.*

2 *Virum filij monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna debeant puniri committentes ſacrilegium cum monialibus, & ipſæ moniales conſentientes.

RESpondeo dicendo, quod obſeruantia Caſtitatis quid annexum eſt ſtatui monialium. Veſtales enim, quæ diis virginitatem vouerant, ſi deprehendebantur in aliquo peccato contra virginitatem, virgis cædebantur ferè vſque ad necem, deinde viuas defodi lege ſancitum fuit, vt memoriæ protulit Pomponius Lætus de ſacerdotibus Romanorum, vbi de Veſtalibus agit Plutarchus *h*, & multa de ſuppliciis harum Veſtalium lectu non indigna Liuius *i*, & alij hiſtorici ſcribunt, imò tanta in his religio obſeruabatur, quod Minutia Veſtalis virgo propter mũditiorem iuſto cultum libidinis fuit ſuſpecta, viuaq; defoſſa, vt refert Liuius *k*. Vnde non mirum, ſi monialis hodie huius criminis rea à ſuo monaſterio ſit extrahenda, & in alio recludi, vt diligentius ſeruetur, ne fortè deinceps in tale ſcelus incidat, iuxta ea, quæ in iure *l* notantur. Is autẽ, qui dictam monialem corruperit, licet vnũ tantum cõmiſerit peccatum, hoc tamen vnum varias habet

h Plut. probler. 36.
i Liui. li. 1. 4. & 8. decad. 2. & Diony. Alicar. li.7.& 8. Plin. iunior li.4.epiſ.
k Liuius li.8. decad. 1.
l Authen. de ſanctiſſ. epiſ. §. penul. collat.9.c. ſi quis rapuerit. 27. q.1.

Digitized by Google

bet deformitates, qua ratione peccatum ſit grauius; hoc enim facinus perpetrans ſponſam Chriſti corrumpit, & committit tria peccata, ſacrilegium, adulterium, & inceſtum, quoad accuſationem, quia de his omnibus poteſt accuſari, vt per gloſſam notabilem, quam ſequitur Abbas *m*, cuius pœna eſt, vt deponatur ab officio, & beneficio, per textum iuncta gloſſa ibi, tradunt Anania *n*, Bermondus Choueronius, Couarruuias, Didacus Perez, & Menochius. Si vero fuerit laicus corrumpens virginem in foro canonico, propter hoc crimen excommunicatur, vt in eodem iure *o* continetur, & in lege partitarum recipitur. In foro vero ſæculari laicus, qui crimen hoc perpetrauerit, pœna vltimi ſupplicij eſt plectendus, bonaq; ſua monaſterio ſunt adiudicanda, prout tradit Bermondus in loco ſuperius allegato. Mediolani vero legibus, & Papæ ſtatutis, qui grauiſſimum hoc crimen perpetrauerint pœna mortis puniuntur, vt refert Menochius *p*. Quod ipſum etiam eſt ſtatutum priuatis conſtitutionibus & ſtatutis Italiæ, vt referunt Hippolytus *q*, & Iulius Clarus. Ex pœnis autem relatis colligere poſſunt Iudices regulares, qua pœna debent affici moniales hoc tantum delictum perpetrantes, & religioſi cum ipſis coeuntes.

m *Gl. in c. vt gnab. 7. q. 1. Abb. in c. etſi clerici. de iud. n. 3. & in ca. pen. nota. 3. de purgat. cano.*
n *c. ſi quis epiſc. 29. q. 1. Anan. cõſi. 1. col. 2. Bermõ. tit. de publi. cõcu. in rubr. de ſacrileg. pag. 67. Couar. in Clem. ſi furioſus. in initio 2. pen. §. de homicidio. Perez in l. 5. ti. 15. li 8 ordi. Menoc. de arb lib. 2. cont. 4. caſu 60. n. 57.*
o *d. c. ſi quis epiſc. lib. 6. ti. 75. p. 1.*
p *Meno. vbi ſu. caſu 354.*
q *Hippo. in l. vnic. n. 4. & ſeq. de rap. vir. Clar. in pra. §. forn. verſ. cũ monial.*

ARTICVLVS II.

Vtrum filij monialium, & ſacerdotum ſint ſacrilegi.

RESpondeo dicendo, quod reſolutio propoſiti dubij ex reſolutione alterius, ſcilicet an filij presbyterorum ſint ſacrilegi, ſatis clara remanet.

Pro explicatione autem ſupradicti dubij eſt notandum, quoſdam tenere presbyterum cum ſoluta coeũtem, ſimplicem tantum committere fornicationem. Quam opinionem dicunt communem Iulius Clarus, & Paleotus *r*, & Decius. At quod committat adulterium, vel inceſtum, tenet Nauarrus *ſ*: tenentes autem hanc cum Nauarro, & eius ſequacibus opinionem fundantur in quodem canone diffiniente, quod nullum facere ſubdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe caſte victurum promittat. & in alio canone diffiniente *u* quod clericus, qui poſt dictam promiſſionem habuerit cõcubinam, committit ſacrilegium, vbi id notat Archidiaconus, & pro hoc eſt gloſſa in pragmatica ſanctione dicens, quod talis clericus, etiam cum ſoluta & corrupta, committit adulterium, & ſacrilegium, quæ difficultas in hoc conſiſtit, an illa promiſſio, de qua in præfato canone, habeat vim voti; ſi enim habet prædictam vim, eſt videndum, quam obligationem de ſui natura includat. & omnes Doctores faciunt differentiam inter votum, quod fit per ingreſſum religionis, & votum, quod fit per ſuſceptionem ordinis ſacri, ſcilicet quod in voto, quod fit per ingredientem religionem, eſt continentia eſſentialiter annexa, per quam profeſſionem homo totaliter renunciat ſæculo; ſed per votum, quod fit per ſuſceptionem Ordinis ſacri, non eſt continentia ita eſſentialiter annexa, ſed poteſt manere ſolemnitas ipſius ordinis ſine dicta continentia. Ita inter alios reſoluunt Syluester *a*, & Soto poſt antiquos. Si ergo continentia non eſt eſſentialiter annexa voto, quod fit ex ſuſceptione ordinis, videtur quod faciendo contra continentiam, non fiat eſſentialiter contra votum, & ſic non committitur adulterium, nec ſacrilegium, ſed ſimplex fornicatio.

r *Cla. lib 5. ſen. §. forni. & §. inceſtus. verſ. ſed nũquid. Paleot. de not. & ſu. c. 16. n. 13. Dec. in c. etſi clerici. de iud. n. 37.*
ſ *Nau. c. 16. n. 2.*
t *c. de ijs 28. diſt. vbi Archid.*
u *Cl. in pragmat. ſancti ver. carcere. titu. de concubina. 2. 10. fo. 192.*
a *Syl. v. votum 4. q. 5. Sot. de iuſt. li. 7. qu. 6. ar. 1. & 2.*

At huic contrariorum rationi reſpondetur, quod licet non ſit ita eſſentialiter annexa, non poteſt negari, quod in ſacri Ordinis ſuſceptione voueatur implicitè ſolemniter caſtitas, & per conſequens facientem contra prædictum votum committere adulterium, & ſacrilegium. Quod autem in ſacri Ordinis receptione fiat votum implicitum caſtitatis, luculenter ex multis Pontificum Decretis, & ſanctorum Patrum autoritatibus tradit doctiſſimus pater frater Michael à Medina *b*, inter quæ allegat Concilium Toletanum ſecundum ſub Amalarico principe Gotthorum, quod Concilium diſponit, vt ſacris initiandi caſtitatem promittant. Quo conſtitutio ait ipſummet Concilium, cauendum tamen eſt his (ſcilicet ſacris initiatis) ne quando ſponſionis immemores ad terrenas nuptias, aut abortiuos concubitus vltra recurrant, quod ſi fortè fecerint, vt ſacrilegi rei, ab Eccleſia habeantur extranei. Hæc Concilium. Quam conſtitutionem vniuerſa hodie Latina Eccleſia religioſè colit, & eam, cùm ſubdiaconos ordinat, quaſi ordinis fundamẽtum ſupponit, vt ex Romano Pontificali conſtat, in quo Epiſcopus ordinans ita promouendos ad ſubdiaconatum affatur: *Fratres dilectiſſimi ad ſacrum ſubdiaconatus ordinem promouendi iterum atque iterum conſiderare debetis attentè, quod onus appetitis, hactenus liberi eſtis, licetque vobis ad ſecularia vota tranſire; quod ſi hunc ordinem ſuſceperitis, amplius non licebit à propoſito reſilire, ſed Deo, cui ſeruire regnare eſt, perpetuo famulari & caſtitatem illo fauente ſeruare oportebit, atque in Eccleſia Dei ſemper eſſe mancipatos, proinde dum tempus eſt, cogitate, & ſi in ſancto propoſito perſeuerare placet, in nomine Domini huc accedite, quibus placet accedere.* Hactenus Epiſcopus ordinator. Qui ſane cùm Subdiaconos teneri ad caſtitatem doceat, neque tempore ordinationis eandem caſtitatem illis imperet, nec ab illis votum repoſcat, apertè proditur etiam iam votum caſtitatis ſupponere ex ipſa Eccleſiaſtica conſtitutione ordini ſubdiaconatus adiunctum, ita neque cùm ordinem ſuſcipiat ipſam non minus, quam verbis caſtitatem vouet. Exigebant quidem prius, vt ex multis conciliorum, & Pontificum locis relatis à Medina proditur, votum verbis præconceptis, & explicitis, quod fortaſſe tunc referat noua, neq; ſatis vſu iam obtenta, poſtea vero verba omitti cœperunt, quod ſatis ad profeſſionem videretur ipſa ordinis ſacri ſuſceptio, cùm æqualiter res, & verba promittentes obſtringant; qui enim per diem, & annum integrum in religione perſiſtit, aut profeſſorum habitum ſpontaneum accepit, non minus profeſſus cenſetur, quam is, qui verbis præconceptis profeſſionem teſtatus eſt: id autem votum implicitum Pontifices appellant *c*. Ex dictis ſatis patet, quod ſi frangunt votum ſolemne caſtitatis, fornicando, committunt ſacrilegium: ex quibus ſatis etiam apparet, quod filij habiti à Monachis, aut monialibus poſt votum caſtitatis in profeſſione admiſſum, ſunt ſacrilegi, & in odium ſuorum progenitorum pœna ſacrilegorum filiorum plectuntur, prout Sixtus V. in ſua rigoroſa conſtitutione contra ſacrilegos edita ſatis ſignificauit.

b *Medi. ſacro. hominum contin. li. 3. c. 1 & 3.*
c *c. quod votum. de voto, & voti redemp. l. 6. c. periculoſo. de ſtatu regularium. li. 6.*

QVÆSTIO XXXI.

De correctione fratrum, quoad punitionem calumniatorum, & maledicorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *Qua pœna puniatur calumniator.*
2 *Vtrum mittens litteras ad ſuum Prælatum ſuo ſigillo clauſas, de aliquibus criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniendus tanquam calumniator, ipſa crimina non probando.*
3 *Qua pœna maledicus ſit puniendus.*
4 *Qua pœna ſit puniendus monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias inter fratres.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur calumniator.

RESpondeo dicendo, quod Soto *d* ait pœnam contra calumniatores diuino iure *e* probari, quod eleganter ipſe de more explicat. Ariſtotel. *f* vero aſſerit in bene inſtituta Republica grauiter calumniatores eſſe puniendos, quoniam non populares in iudicium vocare conſueuerunt, ſed nobiles. Vnde Demoſthenes, in oratione contra Aſtrologum, calumniatores appellat, ipſos quoque veluti viperi

d *Sot. lib. 5. de iuſt. q. 5. ar. 4.*
e *Exod. 20. Deute. 20.*
f *Ariſt. lib. 8. fol. c. 5.*

nam

Digitized by Google

nam habentes naturam puniendos eſſe, & vſque ad radices penitus eſſe extirpandum hoc genus hominum calumniatorem, velut hoſtium naturæ prudenter admoneat. Erat quidem olim lex Memmia contra calũniatores inuenta, vt ait Cicero pro Sexto Roſcio, ne liceret in iudicio legibus, aut maieſtate poſtulari abuti ad quæſtum, & libidum, & ita accuſare, vel id obiicere, quod planum facere non modò non poſſis, verum ne coneris. Sunt quidem calumniatores ſeueriſſimis pœnis plectendi, & ideo non immeritò Ageſilaus ſeuerius calumniantes, quam fures perſequebatur, quod annotauit doctiſſimus Nicolaus Antonius *g* Craueta. Apud Romanos vero aliquando calumniatores ab vrbe eiiciebantur, vt autor eſt Cornelius Tacitus *h*. Et lex antiqua *i* Vuiſigatorum aduerſus calumniatores talionis pœnam ſtatuit, vt qui accuſauit innocentem, talionis pœnam ſuſcipiat, quam pateretur accuſatus, ſi de crimine fuiſſet conuictus. Ex lege vero Charundiæ, in calumnia deprehenſi myrto coronati per vrbem circumferebantur. Erat ſane apud eos ignominioſa pœna myrto coronari, vt refert Diodorus Siculus *k*, cùm Iulius Cæſar puniret ſeditionem iuxta Placentium ab exercitu ſuo commiſſam, & cùm inter ſeditioſos quidam, qui nihil peccaſſet, ductus ad eum fuiſſet, Cæſar ductorem, qui illum accuſauit, eius loco interfici mandauit, vt refert Appius Alexander *l*. Et in huius tanti criminis deteſtationem non vulgariter conducit, quod legitur in libro Eſther *m*, Aman calumniatorem laqueo fuiſſe ſuſpenſum ob eam cauſam, quia Mardocheum innocentem ſuſpendi calumnioſè totis viribus intendebat. Iure autem Canonico antiquo talionis pœna plectitur dictus calumniator: & in conſilio Arelatenſi *a* diſponitur eos, qui falſa fratribus obieciſſe conuicti fuerint, placuit vſq; ad exitum non communicare, ſicut magna Synodus antè conſtituit, niſi digna ſatisfactione pœnituerint. & in quadam Decretali decernitur *b*, quod clericus calumnioſus accuſator priuetur officio, & verberatus publicè in exilium mittatur. At vt aduertunt ibi Antonius, & Abbas, hoc ideo ibi fuit deciſum, quia pœna, qua erat puniendus accuſatus, non erat proportionabilis accuſatori; ſi enim eſſet proportionabilis, talionis pœna plecteretur. Verum eſt tamen, quod hodie talionis pœna antiquata eſt, & ſic calumniator Iudicis arbitrio punitur, iuxta Baldum *c*, Abbatem, Hippolytum, Boſium, Couarruuias, & Alciatum. Vnde cùm pœna calumniatoris arbitrio Iudicis ſit imponẽda, varias pœnas vtriuſque iuris Doctores excogitarunt, de quibus per Menochium *d*, & Gregorium Lopez. Aduertant Iudices, quod ſi aliquis calumniator plura obiiciat crimina, quæ non probat, ſi aliquid eorum probet, non eſt plectendus, niſi mitius, prout tenet quædam Gloſſa *e*, qui aduertere debent, ne in practica errent, quod in ordine procedendi ſententia abſolutoria condemnati debet præcedere, & poſtea ſucceſſiuè, non diuertendo ad alia, accuſator de calumnia condemnandus eſt. Ita communiter receptum eſt, vt fatetur Salicetus *f*, & receptiſſima practica eſt, quod Iudex prius quàm accuſatori terminum ſtatuat, vt ſe defendat, alleget, & probet cauſas propter quas non debeat de calumnia condemnari. Quando vero nihil allegauerit, & probauerit, eadem ſententia debet condemnari. Ita Bartolus *g*: ſi vero Iudex non ſtatuto dicto termino accuſatorem condemnauerit, in ſyndicatu tenetur, & condignis pœnis eſt plectendus, prout ſcribit Angelus *h*, quem refert, & ſequitur Iulius Clarus. Ex his ſatis patet, quomodo Iudices regulares ſe debent habere cum fratribus calumniatoribus; ipſorum enim arbitrio eorum commiſſa eſt pœna, qui qualitatem calumniæ, & perſonæ calumniatæ, & calumniatoris, & nocumentum paci, & tranquillitati religioni proueniens debent maximè attendere.

g *Gra. in annot. ad Octau.*
h *Tacitus li. 5. annalium.*
i *l. 5. tit. de iu. furt. lib. 7. vbi ſig.*
k *Sicul. li. 12 Biblioth.*
l *Alex. lib. 2. de bello ciuili.*
m *Eſther 8.*
a *Arel. c. 24.*
b *c. 1. de col.*
c *Bald. in l. Athletas. §. calumniator. 6. ff. de his, qui notan. infam. Abbas in ca. 1. in fin. vbi Feli. n. 1. de calũ. Hippol in l. quæſtionis modũ n. 52. ff. de quæſt. Boſſius in tract. de delict. titu. de accuſ. n. 17. & tit. de calum. n. 8. Couar. li. 1. varia. c. 9. n. 1. Alciatus li. 9. parerg. iur. ca.*
d *Menoch. de arbit. q. 2. cen. 4. caſu 322. Gre. in l. 15. ti. part. 7. ver. tal malicia. & in l. 7. & in l. fin. tit. 17. part. 3.*
e *Gloſ. in d. c. 1. ver. deferet. de elect. li. 6.*
f *Sali. in l. 1. n. 31. de calum.*
g *Bart. in d. l. Athletas. §. calum. n. 6. ff. de his, qui notan.*
h *Angel. in tract. malef. ver. & ad querelam. n. 7. Clarus li. 1. recep. ſen. §. fi. q. 62. v. ſed quæro.*

ARTICVLVS II.

Vtrum mittens literas ad ſuum Prælatum, ſuo ſigillo clauſas, de aliquibus criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniendus tanquam calumniator ipſa crimina non probando.

REſpondeo dicendo, quod ad hanc quæſtionem decidendam eſt aduertendum illum dici calumniatorem, qui falſa crimina proponit, vt notatur in iure *i*, & tradunt Doctores, & ſic Cicero contra Saluſtium inquit; ſed eſt quædam calumnia, quam vnuſquiſque noſtrum tacente animo ſuo fert, de eo, qui falſum crimen bonis obiectat. Laurentius *k* Valla, Calumniari, inquit, nihil aliud eſſe, quàm cauillari, cuius opinionem falſam eſſe cenſet Alciatus *l*. Sed hæc de nomine tractent Grammatici. Nos autem in altiori claſſe militantes dicimus, quod ille calumniator eo ipſo, quod propoſitam accuſationem non probat, præſumitur calumniator. Hoc patet ex dictis in ſuperiori articulo, & tenet quædam Gloſſa *m*, quam communiter receptam teſtatur Iulius Clarus, & Menochius, multa congerit Maſcardus. Et calumniator dicitur, qui ſimul tantum calumnioſè accuſauit ex ſententia Rippæ *n*, vnde cùm mittens literas in epiſtola miſſiua non accuſauerit, minimè calumniatoris pœna debet puniri, etiamſi in ea aliqua falſa ſcripſerit, cùm ea fuerint ſcripta ad ſuum Prælatum ſecreto ſuo ſigillo obſignata, & neque etiam ea ipſe dixerit per viam denunciationis iuridicæ; denunciatio enim iuridica eſt quando aliquis inquiſitus in inquiſitione generali, aut ſpeciali ſub obedientia, vt propalet veritatem punibilem, denunciat Petrum verbi gratia talia commiſiſſe. At talis epiſtolam mittens tantum extraiudicialiter aſſerit Petrum talia commiſiſſe, quæ extraiudicialis aſſertio non facit fidem, vt aliquis per eam puniatur, vnde etiamſi non probet, non debet puniri pœna calumniatoris, cùm re vera iuridicè loquendo neminem fuerit calumniatus. Nec etiam debet puniri pœna infamatoris, cùm reuera nullius famam maculauerit, ſiquidem, vt ſupponitur, epiſtola fuit ſecreto miſſa, & tantum fuit informatiua intendens per eam ſuum Prælatum informare, vt caute procedat, & cognoſcat oues paſcendas & corrigendas. Verum tamen eſt, quod ſi eam epiſtolam ſcripſit animo iniuriandi ſine cauſa, ſiue verum dixerit, ſiue falſum, videtur teneri actione iniuriarum, vt in ſimili tenent multi allegati per Bernardum *o* Diaz de Lugo, quam opinionem dixit communem Carcius *p* Iunior. At Salzedo eius additionator ait, quod ſi delictum, quod detegitur Reipublicæ expedit, vt detegatur, nulli pœnæ locus eſt: ſi vero non expedit Reipublicæ, tunc qui crimen reuelat, vel defectum obiicit, pro modo culpæ eſt animaduertendus, & dicit hanc opinionem eſſe Bartoli *q*, quam poſt alios ſequitur Iulius Clarus. At Couarruuias *r* ait iniuriarum actione illum liberum non eſſe, qui in iudicio, vel extra iudicium propriæ vindictæ cauſa conuicium aliquod alicui dixerit, non vt ei, vel Reipublicæ conſulat, licet verum crimen obiiciat, & Reipublicæ manifeſtum fieri interſit. Denique idem ſequuntur Placa *ſ*, & Didacus Perez, qui expreſsè reprehendit Gregorium Lopez. & hæc opinio in controuerſiis forenſibus eſt recepta, & meritò vt anſa obiiciendi crimina iniquo animo omnino tollatur, & aduertit Salzedo *t*, expedientiſſimum eſſe iure Pontificio ſupradictam communem opinionem non eſſe admittendam, cùm eo iure minimè excuſetur, qui iniurioſa verba in alium protulerit, licet vera ſint, cùm prius charitatis monitio debeat præcedere; ita Doctores communi ſenſu receptum referunt Alexander de Neuo *u*, & Iulius Clarus, quæ doctrina celebris eſt, & in tribunalibus Eccleſiaſticis, & regularibus maximè notanda. At in noſtro caſu hæc locum non habent, cùm & epiſtola non ſit ſcripta animo iniuriandi, ſiquidem, vt ſupponitur, ad Prælatum ſigillo obſignata eſt miſſa, & à ſecreti

naturalis

i *ca. ſi quem. §. notandum 2. q. 3. l. 1. §. 1. ff. ad ſenatus conſul. Turpilia.*
k *Valla li. 6. elegant. c. 50.*
l *Alciat. li. 4. de verb. ſignif.*
m *Gloſſ. in ca. 2. de calumni. Clarus li. 5. recep. ſent. §. fi. q. 62. verſi. dixi ſuprà. Menoc. de arbit. li. 2. cent. 4. caſu 31. n. 4. Maſcar. de probat. vo. 1. concl. 25.*
n *Rip. in ca. 1. n. 96. de iud.*
o *Lug. in practi. c. 66. n. 6.*
p *Curc. Iun. in l. fi. n. 30. ff. quod quiſque iuris.*
q *Bart. in l. eum qui nocentem infam. ff. de iniur. Clar. li. 5. recep. ſen. §. iniuriam verſi. item quæro.*
r *Cou. lib. 1. var. c. 11. n. 6.*
ſ *Plaça de deli. c. 1. n. 7. Perez in rubr. ti. 9 li. 8. ordinamẽ. verſi. aut delictum.*
t *Sal. vbi ſu. in fi. lit. B.*
u *Neuo conſ. 82. n. 5. in fi. Clarus lib. 5. recepta. §. iniuri. verſ. item quæro. in fi.*

Digitized by Google

naturalis limite minimè receſſerit, imò Prælatus, ad quem fuit miſſa, poteſt agere actione iniuriarum contra epiſtolam aperientem, & publicantem, cùm ipſi ex huiuſmodi apertione maxima iniuria irrogetur, & munus prælationis detrimentum patiatur: propter timorem enim ſimilis apertionis, & publicationis multi ab ſcribendis, & mittendis literis ad ſuos Prælatos retrahentur, quarum ſcriptio, & miſſio aliquando in maximam religionis vtilitatem neceſſaria eſt, vt per eas informentur Prælati de his, quæ neceſſario, vt ſuum munus rectè exequantur, ſcire debent.

ARTICVLVS III.

Qua pœna maledicus puniatur.

RESpondeo dicendo, quod Bernardus Diaz de Lugo *a* tenet maledicum condemnari ad petitionem iniuriati, ad hoc, vt præſentia Iudicis, & bonorum hominum, dicat ſe mentitum fuiſſe, cùm ita cautum ſit, & ſeruari ſoleat in Laicis, iuxta quandam legem *b* huius regni. At opinionem contrariam tenuit Boerius *c* in clericis, & ſacerdotibus, quam ſequitur Perez, & Plaça, & Padilla, qui omnes autorem prædictum reprehendunt, & merito in ea ſententia, quia clericus ob tale crimen habet à iure canonico pœnam ſtatutam, vt veniam ab aduerſario petere cogatur, vt habetur in iure *d*. igitur illa pœna clericus à ſuis Prælatis puniri debet; non enim oportet, vt ex alienis tribunalibus extraordinarias & crudeles nimis pœnas reportent. Quam etiam ſententiam non mediocriter adiuuat, quia ſicut nobiles non tenentur palinodiam recantare, vt determinatum eſt in quadam ordinamentorum lege *e*, pari ratione neque religioſus, neque ſacris ordinibus inſignitus. Nam priuilegium militis ſæcularis ad militem cæleſtis militiæ extenditur, iuxta quãdam Gloſſam *f*, quam poſt alios communiter receptam dicit Couarruuias, & eſſet ſanè iniquum, quod miles ſæcularis militiæ hoc priuilegio frueretur, non vero miles cæleſtis militiæ, cùm non ſolum huius dignitas illius dignitatem ſuperet, verum regalem quoque ſupereminceat, vt ſacri canones *g* inſinuant, & quanta differentia eſt inter Solem, & Lunam, tanta eſt, aut certè maior inter imperium, & ſacerdotium, vt dicitur in iure *h*, & Salzedo *i* ait, ſemper in controuerſiis forenſibus receptam vidiſſe hanc opinionem, & primum omnium eam Salmanticæ publicè legendo ſequutum fuiſſe inſignem eius præceptorem Doctorem Gutierrez Diaz de Sandoual, & Nogerol ſacrorum canonum in ea Academia profeſſorem primarium. Vnde videtur concludendum, quod maledicus ſacerdos non eſt obligandus palinodiam recantare, etiamſi contra alios crimina falſa protulit. Nec obſtat, quod contra aliquos ſacris ordinibus inſignitos, & in dignitatibus conſtitutos, talia protulerit ſcribendo, ita vt eorum honor aliquod detrimentum patiatur, niſi ſe mentitum eſſe fateatur. Nam reſpondetur, quod honor ſacerdotum magis conſiſtit in patiendo propter Deum, quam indictam palinodiam petendo per actionem iniuriarum, imò eorum decus, & honor in proponendo dictam actionem maximè deluſtratur, ad modum ſæcularium in eorum cauſis, procedendo, & famam fratrum ſuorum ſacerdotũ deturbando, enixè eorum palinodiam procurando, præcipuè ſi ſunt religioſi, cùm ipſi reliquerint propter Deum omnia, & mundo mortui à ſacris canonibus iudicentur, quod argumento eorum, quæ ſcribunt Iulius Clarus *k*, & Ioannes Martinez de Olano confirmatur. Verum eſt tamen, quod ſi fuerit conuictus eſſe notabiliter maledicum, & his eſſe aſſuefactum, crediderim ego quod Iudex ex officio poterit obligare ipſum, etiamſi ſit clericus, aut religioſus, vt dicat ſe fuiſſe mẽtitum, nec enim Iudex vt pius ſit iniurianti, crudelis debet eſſe iniuriatis, & Reipublicæ, quæ his, & aliis ſimilibus deturbatur, & religioni, quæ non ſolum his inquietatur, ſed etiam maximè deluſtratur, cùm aliàs ſi in ſola petitione veniæ condemnaretur, ſemper maleuoli crederent, & beneuoli ſuſpicarẽtur illum dixiſſe verum, niſi cùm retractantem, & palinodiam recantantem audirent. Quod à fortiori procedit, ſi fuerit locutus contra Prælatos, quorum honor eſt non ſolum ipſorum, ſed totius communitatis, & congregationis ipſis commiſſæ. Vnde Iudices in hoc caſu debent procedere conſideratis qualitatibus perſonæ, & eorum, quæ ſunt dicta, & loco, & tempore, quæ omnia arbitrio Iudicum relinquuntur. Neque obſtat quod ſacerdotes maledici ſecundum ius *l* Canonicum pœna palinodiæ minimè plectantur. Nam reſpondetur illud procedere regulariter loquendo; at non prohibet ius, vt hac afficiantur pœna illi, qui aſſueſcunt ſimilia dicere. Quod principaliter locum habet in religioſis, cùm ex linguis maledicis religionis paci, & tranquillitati proueniat non modicum detrimentum, & ipſi religioſi Prælatis ſubiiciantur in his, quæ ad obſeruantiam regularem concurrunt, quæ obſeruantia regularis in pace, & tranquillitate religioſorum conſiſtit, quæ pax, & ſocietas per maledicos ſæpe ſæpius tollitur. Vnde oportet, vt in virga ferrea regantur, vt caſtigatione intellectum conſequantur, dicente Scriptura quod *vexatio dat intellectum.*

a Lugo vbi ſu.
b l. 2. ti. 3. li. 4. fol. 50.
c Boer. conſ. 4. n. 40. Perez in l. 1. ti. lib. 1. ordi. & in l. 3. verſ. de maledic. ti. 8. lib. 8. ordi. Plaça de delict. li. 1. c. 1. n. 21. Padilla in l. quũ in n. 9. C. de iur. & fact. igno.
d ca. clericus maledicus. 46. diſt.
e l. 2. ti. 10. li. 8. ord.
f Gl. in l. miles. ff. de re iudi. Couar. li. 2. varia. c. 1. nu. 9.
g ca. duo ſũt quippe. 96. diſ.
h ca. ſolitæ. de maio. & obed.
i Sal. vbi ſu.
k Clarus li. 5. accept. ſent. §. iniuria. verſi. item cõdemnatus. Olanus in cõcor. an vino. iur. com. & Regij lit. I. nu. 9.
l d. c. clericus maledicus.

ARTICVLVS IV.

Qua pœna ſit puniendus Monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias.

RESpondeo dicendo, clericum diſcordias ſeminantem Iudicis arbitrio eſſe puniendum, prout in ſacris canonibus *m* eſt determinatum: Iudex autem iuſtus pro qualitate perſonæ, & excitatæ ſeditionis pœnam arbitrabitur; ſeditionis enim delictum graue eſt admodum, prout aduertit Menochius *n*, & clericus maledicus degradatur: neque vnquam abſque ſatisfactione ad officium reuocatur, vt dictum eſt in articulo ſuperiori, & eo magis eius maledicentia eſt coërcenda, quod excitat ſeditionem in Eccleſiis, & clauſtris vbi pax, & quies ſummopere debet obſeruari, iuxta ea quæ in quadam lege *o* dicuntur, & ſcribit Conradus primus, qui multis probat ob loci, & temporis qualitatem, conditionemque, in ſeditioſos eſſe grauius, vel leuius animaduertendum, ſicut ipſemet Conradus *p* oſtendit, propter euentuum pœnam eſſe augendam, vel minuendam, & grauior eſſe creditur illa ſeditio, quæ aduerſus maiores ſuos, & Magiſtratus committitur, vt ſcribit Brunus *q*. Nam & qui eorum iuriſdictionem, & poteſtatem perturbat, & impedit, grauiter punitur, vt ſupradictus Menochius *r* affirmat.

m c. ſi quiſ monachus 90. diſ.
n Menoch. de arb. cent. 4. caſu 266. n. 4.
o l. denũciamus. C. de ij, qui ad Eccleſ. cõfugiũt. Conra. in tract. de ſeditio. li. 5. c. 7.
p Conr. vbi ſu. c. 8.
q Bru lib. 5. c. 11. ad fi.
r Men. li. 2. de arb. cent. 5. caſu 437.

QVÆSTIO XXXII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam falſariis, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1. *Quomodo falſarij ſunt puniendi.*
2. *Qua pœna puniantur falſos teſtes ſolicitantes.*

ARTICVLVS I.

Quomodo falſarij ſunt puniendi.

RESpondeo dicendo, iuxta ſacros canones, quod presbyteri, aut diaconi dicentes falſum teſtimonium, ab officij honore depoſiti, in monaſterium detruduntur. Ita cenſuit Conſilium Agathenſe, prout tradit Gratianus *a*, & Præpoſitus hoc intelligit verum, quando clericus eſt de hoc crimine directè accuſatus, & conuictus, vel in iure confeſſus; ſecus

a c. Epiſcopus 50. diſti. vbi Præpoſitus.

Digitized by Google

ſecus autem ſi non conſtat de illo via directa, ſed incidenter, videlicet quando contra clericum in teſtem productum probatur exceptio falſitatis, quia tunc nõ debet deponi, nec etiam propter hoc infamari, ſed tantum à teſtimonio repelli. Vide Hoſtienſem *b* hoc crimen falſi teſtimonij inter crimina capitalia, quæ inducunt depoſitionem, commemorantem: & hoc procedit ſiue in ciuili cauſa, ſiue in criminali clericus dicat falſum teſtimonium, ſecũdum Turrecrematam, & alios, quos refert Bernardus Diaz de Lugo *c*, dicens maximè eſſe conſiderandam qualitatem cauſæ, in qua clericus falſum teſtimonium dixit; grauius enim eſt puniendus clericus ſi damnum fuit ſecutum ex eius teſtimonio, quam ſi non fuit ſecutum, conſiderata qualitate damni, vel iniuriæ illius, contra quem depoſuit. grauius eſt etiam puniendus clericus, qui in cauſa criminali falſum protulit teſtimonium, quam qui in cauſa ciuili. In his præterea prouinciis, in quibus ex lege, & conſtitutione earum imponi debet teſti falſum deponenti eadem pœna, quæ imponeretur accuſato, ſi verum eſſet delictum, de quo impetitur, de quo eſt lex *d* hoc cõſtituens in his Hiſpaniarum partibus, quæ iure communi conſona eſt, iuxta aliam eiuſdem iuris legem *e*, & tradit Hippolytus, multum debent Iudices Eccleſiaſtici procurare, quod grauius, quam alibi, vbi non viget huiuſmodi lex, hoc delictum puniatur, cùm vident tam grauiter puniri laicos in ſimilibus. Hæc doctiſſimus Bernardus Diaz *f* de Lugo, quod aduertere debent Iudices regulares circa ſuos ſubditos de hoc crimine conuictos. Aduertant tamen Iudices Eccleſiaſtici, & regulares, quod dicta pœna imponi non debet, quando falſitas ſine dolo fuerit commiſſa, nempe per errorem, cùm falſitas formaliter loquendo ſine dolo minimè committatur, prout in iure *g* Ciuili, & Canonico probatur, & affirmat Soccinus Iunior hanc eſſe communem opinionem. Aduertant inſuper, quod pœna ſupradicta ordinaria imponenda eſt, quando iudicio ordinario, & mediante accuſatione proceditur, ſecus ſi per viam inquiſitionis procedatur, quia tunc arbitraria pœna eſt infligenda, iuxta quandam Gloſſam *h*, quam communiter receptam tradunt Couarruuias, & Menochius.

Aduertant denique, quod minimè eſt locus pœnæ ordinariæ; quando clericus, vel religioſus falſum teſtimonium dixit, non interpoſito iuramento, prout tenet Baldus *i*, Angelus, Robertus Maranta. quod puto verius, licet contrarium Iulius Clarus atteſtetur *k*; nõ enim teſtimonium eſt tunc ita qualificatum, vt pœna ordinaria veniat neceſſario puniendum.

b Hoſt. in ſũma de accuſa. §. quis ſit effectus. verſ. & gratia exempli.
c Lugo in pra. c. 93.
d l. 43. Tau.
e l. 1. §. præterea, vbi Hippo. ff. ad leg. Iuliam de ſica.
f Lugo vbi ſup.
g l. nec exemplum. l. ſi quis decurio, C. de fal. tradunt omnes. in cap. cum Ioan. de fid. inſtr. Socci. conſ. 39. n. 33. lib. 2.
h Gloſſ. in l. nullum. C. de teſtib. Coua. in cap. quãuis pacto. 1. par. §. 7. 12. 5. Menoc. li. 2. de arbit. cẽt. 3. qu. 36.
i Bald. conſ. 106. co. 7. Angel. conſ. 194. col. 2. in fi. Maran. in ſpecul. aduoca. 1. p. c. 1. n. 21.
k Clarus li. 5 recæ. §. falſũ ver. in ſen.

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur falſos teſtes ſolicitantes.

RESpondeo dicendo, quod in atrociſſimis delictis, vt eſt falſum teſtimonium in iudicio, & ſolicitare mulierem in confeſſione, punitur conatus licet non ſequatur effectus, maximè ſi deuentum ſit ad actum facto proximum, quo caſu perinde puniri debet, ac ſi delictum eſſet conſummatum, vt per plura concludit Grammaticus, & ſic eadem pœna puniuntur ſolicitantes mulieres in actu confeſſionis proximo, ſicut in ipſo actu; vnde ſolicitantes alios ad falſum teſtimonium ferendum, eadem pœna puniuntur, ac punirentur, ſi ipſum falſum teſtimonium propter eorum ſolicitationem deferrent.

QVÆSTIO XXXIII.

De correctione fratrum, quoad crimen læſæ Maieſtatis diuinæ, & humanæ, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quatuor quæruntur.

1 *Qua pœna puniantur Religioſi (quod abſit) hæreticantes.*
2 *Qua pœna afficiantur crimen læſæ Maieſtatis committentes.*
3 *Qua pœna puniendi extrahentes delinquentes à manibus iuſtitiæ.*
4 *Qua pœna ſit puniendus monachus de Rege maledicens.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniantur Religioſi (quod abſit) hæreticantes.

DE hoc articulo vide infrà in quæſtione de hæretica prauitate *l*. *l fol. 252.*

ARTICVLVS II.

Qua pœna afficiantur crimen læſæ Maieſtatis committentes.

REſpondeo dicendo, quod crimen læſæ Maieſtatis committentes vltimo ſupplicio afficiuntur, & eorum habitacula aratro exarãtur, & ſale deinde aſperguntur, iuxta ea quæ tradit Ioannes Parladorus *m*. & ſanè de perduellis ædibus diruendis, iure aperto cautum legimus, vt ex legibus *n* partitarum conſtat. Et huius rei ratio redditur in quadam Decretali *o* his verbis, *Sint habitationes eius deſertæ, & vt non ſit, qui eas inhabitet, denent cuncta ædificia eius in ruinam, & vt perpetua nota infamiam perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur.* De aratro vero inducendo, quamuis non ſit iure cautum, hoc tamen ductum eſt à ciuitatum euerſione, exemplo illius, quod in quadam lege *p* legimus. Nec hoc à ratione deuiat; ſicut enim in vrbibus condendis aratro locus diffiniebatur, vt inquit quidam Iuriſconſultus *q* dicens, *Vrbs ab vrbo appellata eſt, vrbare eſt aratro diffinire. Et Varro ait, vrbem vocari curuaturam aratri, quod in vrbe condenda adhiberi ſolet*: ita in illius ruinam, depopulationemque eodem inſtrumento vti conueniens erat, cùm nihil ſit tam naturale, quam vnamquamq; rem, per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolui, atque de hac aratri inductione in euertendis vrbibus tradit luculenter Cælius Rodiginus *a*. Atque de ſale aſpergendo non erit in promptu cauſam inuenire, id enim neque iure communi, nec Regio ſcriptum legimus. Vnde ego hunc ritum effluxiſſe arbitror, non quidem ex annalibus, fabulis, circulatorijſve nugis, ſed ex ſacris profecto Bibliis: legitur in libro Iudicum *b*, Abimelech vrbem Sichem, propterea quod à ſuo imperio defecerat, funditus diruiſſe, & habitatoribus interfectis ſale aſperſiſſe. Et huius facti fuiſſe credo cauſam ex eo, quod aliarum rerum ferè omniũ ingenium ad generandum ſemper eſt procliue, ſalis contra natura effecta eſt, ac non tantum ad non generandum, quam ad erodendum, conſumendumque prompta. Ex quibus patet, quibus pœnis crimen læſæ Maieſtatis puniatur, & ratio huius punitionis eſt propter prædicta in promptu. Quæ pœnæ licet non poſſint regularibus accommodari, aliæ pœnæ loco earum ſunt imponendæ, ita vt vltimum ſupplicium illis dando ſit qualificatum per brachium ſæculare exequendum, cui ipſi poſt degradationem ſunt tradendi.

m Parlad. li. 1. quoti. qq. c. 21.
n l. 6. ti. 13. & in l. fi. ti. 19. & in l. 6. tit. 27. par. 2.
o c. Felicis de pœn lib. 6.
p l. ſi vſusfruct. ff. quibus mod. vſusfruct.
q l. pupillus. §. vrbs. ff. de verb. ſign.
a Rodig. li. 14. lecti. antiquarum c. 5.
b Iud. c. 9.

ARTICVLVS III.

Qua pœna ſint puniendi extrahentes delinquentes à manibus iuſtitiæ.

REſpondeo dicendo, quod Imperatores Archadius, & *c* Honorius deſcripſerũt, quod ſi pro immanitate criminis

c l. addictos de Epiſc. audien.

Digitized by Google

criminis addictos ſupplicio monachi, vel clerici eripuerint, eorum crimen vindicetur, quod ſi tanta fuerit monachorum, clericorumque audacia, vt in huiuſmodi iniuria potenter reſiſtant, vel ſe defendant, ad Principem referatur, vt eius autoritate ſecurius caſtigentur. Ex qua lege Gloſſa *d* ibi obſeruat Iudicem laicum poſſe eo caſu in monachos, & clericos animaduertere, & ita dicunt aliqui, quod Iudices ſæculares poſſunt Eccleſiaſticos ita condemnare, & ex eorum patrimonio, & bonis exigere propter delictum hoc. Ita tenet Ioannes Garcia *e*. Sed hanc legem, *addictos*, eſſe hodie correctam, vt verius, & receptius tenet Gloſſa *f*, & affirmat Albericus, Angelus, Salicetus, & Fulgoſius. Et probatur, nam leges ſæculares Eccleſiaſticis contrarias, etiam in cauſis publicis, & communibus, in re mere temporali, & pecuniaria; abrogatas eſſe tradunt poſt alios Boërius *g*, Nauarrus, Palacius, Gaſpar Stephanus, ergo à fortiori erit abrogata lex, *addictos*, ab Imperatorib. ſæcularibus lata, cùm agat de crimine per monachos, & clericos commiſſo, in quo perſonas Eccleſiaſticas iuſtior eſt laicorum incapacitas. Neque hoc crimen debet à Prælatis regularibus pœna rigoroſa puniri; licet enim aliquando monachi in hoc excedant: at dictus exceſſus non prouenit ex contemptu ſæcularis poteſtatis, nec Regiæ Maieſtatis, ſed ex nimia eorum non bene fundata charitate, quæ in hoc caſu, ſicut in aliis operit multitudinem peccatorum.

d *Gloſ. in d. l. addictos. verſ. vindicta c. v. vindicetur.*
e *Garcia de nobil. glo. 9. n. 10.*
f *Gl. in v. vindicetur. Albe. Ang. Salic. & Fulgoſi. n. 3. in d. l. addictos.*
g *Boer. conſ. 31. vol. 1. Nauar. 17. n. 201. & c. 23. n. 10. Palat. in Theolo. cõtract. li. 2. c. 2 Stepha. de defẽ immun. pag. 106.*

ARTICVLVS IV.

Qua pœna ſit puniendus Monachus de Rege maledicens.

RESpondeo dicendo, quod Imperatores Theodoſius, Archadius *h*, & Honorius, Rufino præfecto prætorio reſcripſerunt dicentes, *Siquis modeſtiæ neſcius, & pudoris ignarus improbo, petulantiq; maledicto nomina noſtra crediderit laceſſenda, ac temulentia turbulentus obtrectator temporum noſtrorum fuerit: eum pœnæ nolumus ſubiugari, neq; durum aliquid, neque aſperum volumus ſuſtinere: quoniam ſi id ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt: ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum: ſi ab iniuria, remittendum. Vnde integris omnibus hoc ad noſtram ſcientiam referatur, vt ex perſonis hominum dicta penſemus, & vtrum prætermitti, an exquiri debeant, cenſeamus.* Et in quadam partitarum lege *i*, quaſi ſimilem conſtitutionem contineri videmus. At in nouæ Compilationis lege *k*, ſequentia proponuntur.

h *l. 1. C. ſi quis Imperator. maledixerit.*
i *l. fin. tit. 2. par. 3.*
k *l. 3. ti. 4. li. 8. recompila.*

Porque algunos malos hombres no temiendos a Dios, y oluidando la lealtad, a que ſon tenidos a ſu Sennor, y Rey natural, y a ſus Reynos, donde ſon naturales, ſe atreuen con malicia a blaſphemar, y dezir palabras iniurioſas y feas contra nos. Y nos queriendos refrenar, y contraſtar eſta oſadia, ordenamos que qualeſquier, que las tales coſas y blaſphemias dixeren contra noſotros, o contra qualquier de nos, y contra la Reyna, o contra nueſtro eſtado real, o contra el Principe, o Infantes nueſtros hijos, y cõtra quanleſquier dellos, que ſi fuere hombre de mayor guiſa, y eſtado, que ſea luego preſo por la iuſticia donde eſto acaeciere, y nos lo embien preſo, donde quier que nos ſeamos, para que le mandemos dar la pœna que entendieremos que merece. Y ſi fuere hombre de ciudad, o villa, de qualquier ley, eſtado, o condicion que ſea, ſi hijos ouiere de bendicion, que pierda la mitad de ſus bienes, para la nueſtra camara, y la otra mitad, que ſea para ſus hijos, y ſi hijos no vuiere, que pierda todos ſus bienes, las dos partes para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para el acuſador, y eſtos bienes que aſſi ſe perdieren, ſe entiendam, ſacadas las deudas, y ſacando el dote, y arras de ſu muger, y ſi el que aſſi blaſphemare fuere Conde, o rico hombre, o cauallero, o eſcudero, o otro hombre de gran guiſa, que la nueſtra iuſticia del lugar donde eſto acaeſciere haga peſquiſa ſobre ello, y nos embie a hazer relacion dello, porque nos lo mandemos caſtigar.

Y otro ſi rogamos y mandamos a los Prelados de nueſtros Reynos, que ſi algun frayle, o clerigo, o Ermitanno, o otro religioſo dixere alguna coſa de las ſobredichas, que lo prendan, y nos lo embiem pueſto a recado.

Circa quod notandum eſt primò, quod pœnæ ſupradictæ non ſunt imponendæ, niſi illis, qui improbo, petulantique, & maledico animo verba contra Maieſtatem regalẽ protulerint, prout lege *l* dictorum Imperatorum ſatis patet. Vbi gloſſa declarat dicta verba, improbo, petulantique, id eſt, ſuperbo, & inflato. Si enim dicuntur ex quadam leuitate, & inconſideratione, non eſt locus dictis pœnis. Aiunt enim dicti Imperatores, quoniam ſi id ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt; ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum; ſi ab iniuria, remittendum. Vnde cùm dicti Imperatores in hoc delinquentes ad ſe remittendos decreuerint eo tantum caſu, quo ex iniuria, petulantique animo maledixerint Imperatori, debemus neceſſario intelligere rigorem dictæ legis compilationis in hoc tantum caſu locum habere. Cùm eandem ſaltem, ne dicam maiorem benignitatem in Regibus Ioanne I. & Henrico III. Chriſtianis, ipſius legis conditoribus, præſumere teneamur, quam in Theodoſio, Archadio, & Honorio, antiquæ illius legis promulgatoribus. Vnde tenentur religioſi conſiderare, quo animo dicta verba contra Regem proferãtur, animum petulantem, & ſuperbum experientur, ſi maledicentes ab eis fuerint reprehenſi, & fraterna correctione moniti, & nihilominus in verbis ſuperbis, & inflatis perſeuerauerint: & econtra animum ſyncerum & leuitate motum indicabunt, ſi ſtatim quod fuerit correpti ad ſe reuerſi talia dixiſſe pœnituerint.

l *d. l. 1. vbi gl. v. petulantis.*

Notandum eſt ſecundò, quod ſi contigerit, quod frater maledicus contra Regiam Maieſtatem à prælatis ſuæ religionis fuerit iudicandus iuxta qualitatem pœnæ in dicta lege nouæ Compilationis appoſitæ, debet iſte delinquens pœna arbitraria puniri, in qua pœna arbitraria imponenda circunſtantiarum debet ratio haberi, quæ in pœnis arbitrariis infligendis à doctis, & prudentibus Iudicibus conſiderantur. Religioſus autem, qui in huiuſmodi delicto fuerit deprehenſus, priuandus erit voce actiua, & paſſiua, & in aliquod monaſterium relegandus, & ſi fuerit Prælatus, à ſua Prælatione remouendus, ſiquidem non habet alia bona, à quibus poſſit priuari.

QVÆSTIO XXXIV.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam homicidij imponendam, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.

1 *Qua pœna ſint puniendi Religioſi homicidæ.*
2 *Qua pœna ſint puniendi ſubditi, qui manus violentas in Prælatos ſuos iniecerint.*
3 *Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauerit fratrem tali pœna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum.*
4 *Qua pœna ſint puniendi venefici.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna ſint puniendi Religioſi homicidæ.

RESpondeo dicendo, quod homicidium inter grauiora, & horribilia crimina computatur, vt notat Abbas *a*, ideo clericus homicida eſt deponendus, vt ex quodam canone *b* patet, quod eſt ex canonibus Apoſtolorum. Quod communiter intelligitur in quocunque homicidio per clericum facto, præcepto, conſilio, lingua, exhortatione, vt notat quædam Gloſſa *c*, & poſt depoſitionem detrudendus in monaſterium, vt probatur in iure *d*, & tenet Anania, & multos allegando Bernardus Diaz de Lugo, qui aduertit, quod licet in iure diſponatur, quod clericus, qui conſilio tantum homicidium perpetrauit, eadem depoſitionis puniatur pœna, qua & occidentes actu puniuntur: tamen nemo dubitat, in retruſione non ita diuturna

a *Abb. in c. cum cõtingat. col 6. de foro cõp. c. quæſitũ. de temporib. ordin.*
b *c. presby. 81. diſt.*
c *Gl. in c. ſicut dignũ. de homi. in §. clericos. v. conſilium.*
d *ca. cum non ab homine de iud. & c. tuæ. de pæ. Anã. in c. 1. col. pen. de preſb. qui filios occid. Lugo in ſua pra. c. 94. in homic. n. 1.*

Digitized by Google

turna pœna puniendum eſſe conſilium præbentem, ſicut verè occidentem. Intelligenda eſt etiam ſupradicta pœna, quando iniuſtè, & voluntariè eſt homicidium commiſſum, prout tradit Hoſtienſis *e*. Præterea clericus homicida priuandus eſt beneficio, quod habet cùm homicida non ſit priuatus ipſo iure beneficio, prout tenet communis ſecundùm Nauarrum *f*, Alciatum, & Couarruuias.

Ex his poſſumus indagare, qua pœna ſint plectendi religioſi hoc crimen committentes occidendo alium religioſum, præcipuè ſuum Prælatum, qui non dicentur ſimpliciter homicidæ, ſed fratricidæ, & parricidæ; concludit enim Abbas *g* poſt Petrum de Ancharrano, quòd clerici parricidium committentes, vel aliàs homicidium enorme perpetrantes, vt ſi Epiſcopum occiderent, deberent deponi, & tradi ſtatim Curiæ ſeculari non expectata incorribilitate. Et Alciatus *h* ait opinionem iſtã ſæpiſſimè in practica fuiſſe receptam, eamque communem eſſe fatetur Ludouicus Corraſius *i*, & Couarruuias, qui Couarruuias ſequutus Bernardum Diaz de Lugo contrariam opinionem amplectitur, quam appellat communem Petrus Placa *k*, cui ſuffragatur quædam Decretalis *l*, quæ in principio docet in omni crimine quantumcunque graui ſæcularem Iudicem non poſſe clericos punire, eos tamen eſſe deponendos, & ſi incorrigibiles fuerint, ſæculari brachio eſſe tradendos. Ecce Romani Põtificis aptiſſimum teſtimonium, ex quo manifeſte conſtat, quòd etiam ob crimen enorme, niſi acceſſerit pertinacia, & incorrigibilitas, traditio fieri non debet, & hanc opinionem, vt veriorem, & magis conſentaneam pietati Chriſtianæ teſtatur Nauarrus *m*, contrariorum rationibus reſpõdens. Verum eſt tamen, quòd in praxi contraria opinio in his Hiſpaniarum partibus fuit ſecuta in caſu quorundam religioſorum, qui prouincialem ſuum ſuffocauerunt, & comprehenſi à quodam Archiepiſcopo Hiſpalenſi ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinale autoritate Pauli III. eos maxima deliberatione præhabita depoſitos, & degradatos tradidit brachio ſæculari, à quo fuerunt condemnati, vt furca ſuſpenderentur, & de facto fuerunt ſuſpenſi. Sed hoc contigit, quia Prælatus conuentualis, & dicti fratres contra prædictum Prouincialem conſpirauerunt, & cum maximo ſcandalo ipſum occiderunt. At dicta Bulla Pauli III. maxime facit pro opinione Bernardi Diaz de Lugo, ſecuta à Couarruuias; in eo enim Breui Pauli III. dicto Archiepiſcopo, & ipſis aſſociatis virtualiter cõcedit Paulus III. facultatem ad hoc, vt ipſi fratres vltimo afficiantur ſupplicio. Ait enim, quòd ipſe, neque ei aſſociati incurrant aliquam pœnam Eccleſiaſticam, & cenſuram, etiamſi ad vltimum ſupplicium ſit deueniendum. Et inſuper ait Paulus III. in eodem Breui, *Volumuſq; vt ſit locus ſit degradationi, & traditioni Curiæ ſæculari, tu, vel Catholicus Antiſtes per te eligendus cum duobus alijs Epiſcopis, & vſque ad degradationem procedere valeatis.* Ecce quomodo in dictis verbis conceſſit Paulus III. vt ſi atrocitas delicti appareret morti dicti parricidæ traderentur. Ex quo colligitur in iure communi contrarium eſſe verius, vt ſcilicet, licèt ſit crimen atrox, minimè gentium delinquẽtem poſſunt Prælati regulares tradere brachio ſæculari; ſi enim iure communi id poſſent non expectata incorrigibilitate, & in hoc caſu à fortiori poſſent, cùm hoc fuerit horrendum delictum, & ſi inultum remaneret, vt oportebat, regimen religionum detrimentum pateretur, quarum profeſſores in virga ferrea neceſſe eſt aliquando regere, & metu alicuius ſimilis criminis Prouinciales, & Prælati conuentuales ab hoc vnico remedio abſtinerent. Et ſic dicit Paulus III. in dicta Bulla, *Ne ſi tam horrendum facinus impunitum remaneat, alia ſimilia & deteriora perpetranda inuitentur.* Et ſic conceſſit Pius IV. ordini ſancti Hieronymi, vt ad triremes poſſint fratres relegari qui commiſerint delictum cui in ſæculo pœna mortis correſpondet, prout in 1. tomo late diximus.

e Hoſt. in Sũ. de homici. § qua pœn ver. & hoc intellige.
f Nau in manua. c. 27. nu. 249. & in c. quando except. 9. ad reſcript. Alciat. in d. c. cùm non ab homine. nu. 16 de iud. Clem. ſi furioſus 2. p. § 3. n. 16.
g Abb. in c. at ſi clerici, in princ. de iud. col. penul.
h Alciat. in d. c. cum non ab homine. n. 22.
i Corra. in pr. cri fol 140. n. 5. Cou lib. 2 var. c. 20. n 7.
k Placa li. de delict. c. 23. n. 43.
l d c. cum nõ ab homine.
m Nau. tit. de prim. conſi. 27.

ARTICVLVS II.

Qua pœna ſint puniendi ſubditi, qui manus violentas in Prælatos ſuos iniiciunt.

Reſpondeo dicendo, quòd vbicunq; Prælati à ſubditis fuerint inuenti, ſiue in communitate, ſiue extra communitatem debent reuereri. Vnde ſecundùm Titum Liuium *a*, & Bodinum, & alios Reſpublica pro ſecuritate magiſtratuum deponebat quòd caput eius qui tribuno plebis, aut iudici detraheret, Deo Ioui ſacrificaretur, & ſecundùm Iuriſconſultum *b* Arrium Menandrum, qui manus iniulit præpoſito capite puniendus eſt, quod dictum notant Baldus *c*, Iaſon, Felinus, Puteus, Follerius, Auiles, Placa, qui declarant quæ ſit pœna capitalis, qui defendunt milites manus violentas in ſuum iudicem iniicientes, aut alapam correctori ſuo dantes capite eſſe puniendos; qui enim ipſos offendit, principem offendit, prout tradunt Franciſcus Lucanus *d*, Conradus, Auiles, Lucas de Penna & Caſſaneus.

Quod confirmatur ex Ariſtotele *e* dicente ſi quis magiſtratum gerens percuſſerit quempiam, non decet eum repercuti, & ſi quiſpiam eum qui magiſtratum gerit, percuſſerit, is nõ ſolùm repercutiendus eſt, verumetiam ſupplicio afficiendus, Atrocitas autem huius delicti conſideratur, quando correctori, & eius vicem gerenti, libellos infamatorios, & alia ſigna iniuriæ, & contumeliæ publicè imponunt, prout ordinatur in quadam lege *f* Partitæ, & tradit Placa.

Ex his quæ dicta ſunt circa pœnas debitas contra percutientes correctores & magiſtratus in ſæcularibus, licet indagare qua pœna ſint afficiendi in religionibus qui priorem aut ſuperiorem Guardianum, aut vicarium percuſſerint. Si enim percuſſio eſt enormis, videtur quòd poſſunt à religione eiici, cùm huic delicto immundo pœna capitalis correſpondeat; qui enim offendit vicarium Epiſcopi dicitur offendere ipſum Epiſcopum, vt dicitur in iure *g*, & qui offendit viceregem, eadem pœna punitur, qua qui offendit Regem caſtigatur, quod idem de offendente nuntium iudicis, tradit Gregorius Lopez *h*. At ego licèt ſupradicta pœna plectendos eſſe affirment eos qui priores, aut Guardianos grauiter percuſſerint, nunquam tamen potui ſubſcribere ſententiæ eiiciendi à religione monachum, eo quòd percuſſerit grauiter vicarium conuentus. Primò, quia non tantus honor debetur vicario ſicut principali, ſed debetur illi honor in quantum repræſentat principalem, prout tradunt Alexander *i*, Iaſon, Decius, Conradus, Euerardus, Oroſcus. Secundò, quia non debet fieri argumentum de tenentibus correctorum, & vicariis epiſcoporum, ad vicarios guardianorum; vicem enim tenẽtes correctorum fulminant proceſſus, proferũt ſententiam, & iuriſdictionem habent amplam ſecundùm quod iure eſt ſtabilitum, vicarij etiam Epiſcoporum ſunt iudices veri, & habent dignitatem, & obtinent ampliſſimam iuriſdictionem, vt ex ſacris canonibus *k* patet. At vicarij Guardianorum non eam habent iuriſdictionem, neq; habent dignitatem, neque poſſunt excommunicare, & nullam omnino in ipſis inuenio iuriſdictionem niſi quando propter longam abſentiam Guardianorum, vt præſidentes à patre Prouinciali conſtituuntur, vnde ſicut eis non debetur tantus honor ſicut debetur Guardianis, ita hi qui manus in eos iniiciunt non merentur tantam pœnam quanta correſpondet his qui manus violentas in Guardianos iniiciunt, quod confirmatur; non enim committit proditionem qui offendit locum tenentem, ſicut qui offendit præſidentem quarundam ciuitatum iuxta quandam recompilationis legem *l*.

Neque ego puto eiici poſſe à religione monachum qui diffinitorem eius prouinciæ grauiter percuſſerit; licèt enim qui percutiunt iudices collaterales Regum, & eorum Conſiliarios pœna capitali puniantur,

a Liui. lib. 3. Bodin. lib. 3. de repub. c. 5. pa. 264 in fi.
b l omne delictum. ff. d. re milit.
c Bal in c. 1. §. iniuria in prin. de pace iur. fir. Iaſ in l. qui iuriſdi. co. 1 de iuriſdict. omnium iud. Fel in c. ex literis n. 21 & 23 de conſt. Put de ſyndic. [illegible] pœn. ca. 20. nu 2. fo. 165. [illegible] ord. iud. 1 p. [illegible] Fole. in pract. 7. p n. 0 pag 385. Auil. ca 20. pretorum gl. remediando in fi Placa de d. lictis lib 1. c. 6. n. 3. pag. 48.
d Luca in tra. de fiſco in rub. de cri. læſæ Maie. n. 10. Conrad. in templo iud li. 10 c. 1. § 4. n. 11. Auil in c. 1. pretorum gl tierra n. 4. pena in l omnes ſtatio narv. C. de cohortali ib. 12. co. 2 Caſſ de gloria mundi 7. p. conſideratione 10. poſt medium.
e Ariſt lib. 5. ethic. c. 5.
f lib 6 tit 9. p. 7. Placa vbi ſu. ca. 3. p. 30.
g l. eſſe ff de relig. & ſump. fun.
h Greg l 13. p. 2. gl. 5.
i Alex in l. ſed ſi. §. ſup. in prin. ff. de in ius voc. ando, vbi Iaſ n. 6. Dec in ſa. ſanè co. 1. de of. de leg. Con in temp. iudicum li. 2. c 6 §. 1. nu. 14. Euer in l. is v. de id. quam ſu reſpectiuis pag. 612. Oroſ. in l. Tolet. co. 590.
k Titu de vicario Epiſcop. II 2. nt 22.
l li. 8. recomp.

G

Digitized by Google

vt colligitur ex iure m, & tradunt Gregorius Lopez, Boërius, Giggas, & ſingulariter Andreas de Iſernia, Capicius, Didacus Perez, Bartholomæus Philippus, & Caſſanæus; attamen diffinitores non concludunt negotia in religionibus, vt conſiliarij Regum in ſuis tribunalibus, conſiliarij enim Regum cum ſigillo regali, & in nomine Regis multa præcipiunt & cauſas decidunt pro tribunali ſedentes, at diffinitores non habent ſigillum generalis aut prouincialis, vt cauſas diffiniant, ſed ſolùm aſſiſtunt in conſultationibus habentes in his votum conſultiuum & deciſiuum reſpectu earum cauſarum quæ ſecundùm conſtitutiones religionum ſine eorum voto decidi non poſſunt, & ideo iura loquentia de regiis conſiliariis, quod ad ſubiectam materiam ad diffinitores ordinum minimè ſunt extendenda. Verum eſt tamen quòd grauiori pœnæ ſubiici debent fratres illis aliquam iniuriam irrogantes, propter reuerentiam ipſis debitam ratione præeminentiæ, quàm à conſtitutionibus habent quod arbitrio iudicis eſt relinquendum.

m l. quiſquis C. ad l. Iul. maieſt. ... Capi. dec. 120. ... Perez in l. 19. tit. 9. ... ordinam. ... pag. 389. ... Caſſa. de gl. ... conſid. 13.

ARTICVLVS III.

Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauerit fratrem, tali pœna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum.

RESpondeo dicendo, quòd tale ſtatutum non intelligitur de modica ſciſſura, argumento cuiuſdam legis n, & probatur ex dicto Baldi o, aſſerentis quòd modicum vulnus nullum habet in ſe delictum, facit quod tradit Panormitanus p dicens quòd ſtatutum pœnale loquens de ſanguinis effuſione, non habet locum in modica vel minima, & ſic videmus quod pro modica re non datur in integrum reſtitutio, vt dicitur in quadam lege q, nec in locatione modica res attenditur, vt in alia lege r continetur, nec pro modico fit reſciſſio contractus, vt tenet Baldus ſ, nec modica res viciat contractum, quod multis aliis exemplis probat Albertus Brunus Aſtenſis t, quod maximè debent Prælati regulares notare ne circa ea quæ ſint leuia, nimis rigoroſi extendantur, aliquibus breuibus à ſede Apoſtolica emanatis implicati, quorum occaſione religioſi ignari aliquando ſcrupulis agitantur ſuper rebus nimis ſcrupulizantes; & communitatem conturbantes; licet enim Summi Pontifices in his generaliter loquantur, ſunt tamen rationabiliter limitandi, vt eorum pœnales conſtitutiones in minimis frangentes minimè comprehendant; non enim mihi poſſum perſuadere quod guardianus admittens fœminas deuotiſſimas intra clauſtrum monaſterij ſtatim ad ianuam, vt alias partes poſſint intueri, in pœnas conſtitutionis Pij V. maximè plectentis fœminas intra dicta clauſtra admittentes incidat; non enim credendum eſt Pontificem maximum pietate plenum & prudentia in definiendo proſpectum portantem in ſcrutinio pectoris ſui omnia iura velle tam rigoroſis pœnis affici niſi delictum committentem. Hunc autem guardianum in hoc minimo deficientem puto delictum minimè commiſiſſe, & de ſimilibus ſimile erit iudicium, quod ad multa notandum eſt.

n l. 1. § ſciendum.
o Bald. in l. ſi pro ... de adult.
p Pan. in ca. propoſuiſti, de conſec. Eccl.
q l. ſcio § de in integ. reſtitu.
r l. ſi quis cond. C. loc.
ſ Bald. in auth. ... de ſacr. Eccl.
t ... Aſtenſ. de ſtat. art. 9. à n. 99. vſque ad n. 115.

ARTICVLVS IIII.

Qua pœna ſint puniendi venefici.

RESpondeo dicendo, quòd clericus qui veneno quempiam occidit, præterquam quòd in pœnam homicidij (de qua ſuprà articulo ſuperiori) incidit, quia verò grauius delinquit, quàm ſimplex homicida, dignè poſt depoſitionem grauiori detruſione, & longiori puniendus eſt; plus eſt enim hominem veneno necare, quàm gladio, vt in quadam lege a continetur. Vnde dicit Baldus b, quòd qui veneno occidit, dicitur proditoriè occidere, & vt communem allegando aliquos ſequitur Bernardus Diaz de Lugo c qui credit, quòd propter execrabile delictum quod clericus qui venenum emit, vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non ſtetit, eadem pœna puniatur, ac ſi dediſſet, quod eius additionator Salzedo d intelligit, cùm quia ad actum proximum acceſſit, & quia venenum propinauit, ſed venenatus adhibitis medicamentis mortem effugit: tunc enim pœna ordinaria eſt puniendus, prout explicat Couarruuias e, non verò quando tentat aliquem veneno occidere, & eadem cauſa venenum emit, ſed non propinauit, quia fortè pœnituit, aut fuit impeditus, tunc enim pœna extraordinaria iudicis arbitrio eſt plectendus. Vnde illa regula, quòd conatus ad effectum minimè productus non punitur, intelligenda eſt de conatu remoto, vt is non puniatur pœna ordinaria criminis, ſed extraordinaria: eſt tamen notandum quòd ſiue ſit conatus propinquus, ſiue remotus, ſi ad effectum minimè producitur, non punitur cenſuris Eccleſiaſticis.

a l. 1. C. de maleſi. & math.
b Bald. in l. nemo. C. de ...
c ... in Tract. ... Lugo in pra. c. 95.
d Salz. add. ca. 95. tanquam ſi dediſſet.
e Cou. in Cle. ſi furioſus ... relect. n. 11.

Aduertendum eſt circa hoc, quòd Sixtus V. Romæ Incarnationis Dominicæ anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, quarto Kalend. Decembris, Pontificatus ſui anno quarto, edidit quandam conſtitutionem, in qua diffiniuit, *Aduersùs quaſcunque perſonas ſæculares, Eccleſiaſticas, & quorumcunque ordinum regulares, qui venenoſis medicamentis, potionibus vel aliis modis abortus maturi, ſiue immaturi, animati, ſiue inanimati fœtus eiectionem procurauerint, venena, aut potiones, ne mulieres concipiant, propinauerint, vel conſilium præſtiterint, deponendi, & degradandi ſunt à iudicibus Eccleſiaſticis, ac curiæ ſæculari poſtea tradendi, vt capitalem pœnam patiantur, & ipſo facto excommunicauit, reſeruando abſolutionem ſedi Apoſtolicæ.*

Circa quam conſtitutionem eſt notandum quòd Gregorius XIIII. anno Domini milleſimo nonageſimo primo, pridie Kalendis Iulij, Pontificatus ſui anno primo, conſtitutionem Sixti V. in hunc modum moderatur, ita vt dicta excommunicatio ſibi, & ſucceſſoribus ſuis reſeruata quilibet confeſſor approbatus ab ordinario, & ad hoc deputatus poſſit ab ea in foro conſcientiæ tantùm abſoluere, in foro verò exteriori innuit Summus Pontifex in dictis verbis, *in foro conſcientiæ tantùm*, quòd non valebit talis abſolutio, & per conſequens ad Summum Pontificem, cui per Sixtum V. reſeruata eſt, in foro exteriori præfata abſolutio pertinebit. Verum eſt tamen quòd Prælati regulares per eorum priuilegia in foro exteriori poſſunt ſuos monachos, & moniales de hoc crimine conuictos abſoluere: licet enim priuilegia Regularium quoad hoc fuerint per Sixtum V. reuocata, & per Gregorium XIIII. non fuerint reualidata (prout in primo tomo diximus) & per conſequens videatur ipſos Prælatos non poſſe in foro exteriori à præfata abſoluere excommunicatione, nunc autem cùm ſanctiſſimus Dominus noſter Clemens VIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſexto, ex certa ſcientia confirmauerit priuilegia fratrum minorum de Obſeruantia, Monialiumque S. Claræ, necnon de pœnitentia nuncupatorum ordinibus per Summos Pontifices conceſſa in Bulla quæ incipit, *Paſtoralis officij*: data ad inſtantiam Patris, fratris Ioannis Baptiſtæ Moles, Commiſſarij Generalis in Romana Curia Vltramontanæ familiæ prædicti ordinis de Obſeruantia, dicens, *Nos igitur qui omnium votis, præſertimq; illorum qui ſub ſuaui religionis iugo diuinis laudibus, & Chriſtianæ religionis augmento incumbentium perſonarum tranquillitati, & commoditati conſulunt, libenter annuimus eaque fauoribus proſequimur opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, quæcunque præmiſſa, ac omnia & ſingula alia priuilegia, immunitates, exemptiones, libertates, prærogatiuas, fauores, conſeruatorias, declarationes, facultates, diſpenſationes, gratias, conceſſiones, indulgentias, & indulta ſpiritualia, & temporalia, etiam per modum communicationis, & extenſionis inter ſe, & cum aliis ordinibus mendicantibus, & non mendicantibus eiſdem fratrum minorum regularis Obſeruantiæ, & S. Claræ, & de pœnitentia tertio ordinibus, etiam in congregatione ſub trium votorum ſubſtan-*

Digitized by Google

ſubſtantialium profeſſione, & eorum ſuperiorum ordinis Minorum regularis Obſeruantiæ huiuſmodi obedientia degentibus ipſorumq́; ſuperiorem fratribus Monialibus, ſororibus, ac vtriuſque ſexus, etiam ſingularibus perſonis, necnon monaſterijs, domibus, Eccleſijs, & locis quibuſcunque in genere, & in ſpecie, etiam per ſolam ſignaturam, etiam viuæ vocis oraculo, vt præfertur, aut aliàs per eoſdem Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac nos, & ſedem prædictam ſub quacunque forma, & expreſſione verborum conceſſa, ac etiam iteratis vicibus approbata, necnon omnibus, & ſingulis in eis forſan contentis clauſulis, decretis, & declarationibus quibuſcunque, ac ſingulas deſuper etiam pluribus vicibus confictas literas, & in eis contenta, & inde ſequuta quæcunque illorum omnium tenores, & formas, datas, effectas, & decreta in illis appoſita, ac ſi de verbo ad verbum insererentur, & in his eſſent inſerta, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes dicta autoritate Apoſtolica, tenore præſentium ex certa ſcientia in his omnibus, in quibus decretis Concilij Tridentini non aduerſentur, ſaluis etiam decretis à nobis in fauorem fratrum reformatorum conceſſis, approbamus, & confirmamus, ac innouamus, perpetuamq́; roboris firmitatem obtinere, & firmiter obſeruari. Hæc Clemens VIII. cuius literas vidi ſub ſigillo authentico. Ex quibus colligo per eas eſſe reualidata priuilegia à Sixto V. reuocata.

Quod probatur ex tenore dictarum literarum cùm in his confirmentur priuilegia minorum ex certa ſcientia. Pro qua probatione nota ſecundùm Doctores *f* communiter, quòd confirmatio eſt duplex. Prima eſt in forma communi, ſecunda eſt ex certa ſcientia, hæc autem confirmatio ex certa ſcientia inter alia vnum operatur, ſcilicet, quòd validat inualidum, & reuocatum, & habet vim innouationis, vt in iure *g* notatur. Probatur præterea ex dictis literis ſanctiſſimi Domini noſtri, ibi, in quibus Decretis concilij, & ibi, ſaluis etiam decretis; excipiendo enim decreta in quibus aliqua priuilegia reuocantur, innuit clare reualidare, & innouare priuilegia aliis conſtitutionibus reuocata.

f DD. in c. ex frequentibus. de inſtit. & in c. quia diuerſitatē de conceſſione præben. & in tit. de confirma. vtili vel inutili.

g c. 1. de tranſact. §. quoties, de poſt.

Aduertendum inſuper quod Gregorius XIIII. in præfata moderatione diffinit, quòd quoad pœnas procurantium aborſum fœtus inanimati, aut exhibentium mulieribus, vel ſumentium venena ſterilitatis, aut quocunque modo conſilium aut auxilium eis dantium, in prædicta conſtitutione contentas reduxit ad terminos iuris communis, & ſacrorum canonum, & Concilij Tridentini diſpoſitionem, ac ſi ipſa conſtitutio in huiuſmodi parte nunquam emanaſſet, vnde modò qui deformat embrionem inanimatum non eſt irregularis, vt in ſacris canonibus *a* determinatur, nec eſt irregularis qui propinat mulieri aut viro potum, quo eis generandi facultas impediatur, vt in eodem iure *b* probatur. Nec qui prægnantem abortiri facit, antequam fœtus anima rationabili animetur, vt probant canones *c*.

a c. ſicut ex literarū. de homic. c. quod verò. c. Moyſes 2. q. 2.

b c. ſi aliquis, de homic.

c c. ſicut ex literarū. de homicid.

Secundò eſt notandum quòd Concilium Tridentinum *d* non concedit licentiam Epiſcopis ad diſpenſandum in irregularitate, procedere ex datione potus venenoſi, quo creatura animata abortitur, cùm hoc ſit pluſquam homicidium voluntarium, ſcilicet, homicidium calificatum. Vnde ſi aliquis huiuſmodi potum propinauerit, quo fœtus formatus, & animatus de facto perijt, non poteſt Epiſcopus in eius irregularitate diſpenſare, neque Prouinciales ordinum Mendicantium poſſunt cum ſuis ſubditis in hoc diſpenſare, virtute cuiuſdam Breuis à Martino V. Benedictinis conceſſi; licèt enim conceſſerit Prælatis prædicti ordinis; vt poſſint diſpenſare in irregularitate procedente ex homicidio voluntario, dummodo ſit occultum, (prout in primo tom. *e* latè dictum eſt) at in hoc caſu non poſſunt diſpenſare, quia in priuilegio Martini V. conceditur prædictis prælatis facultas ad diſpenſandum in homicidio voluntario occulto, & ille qui habet facultatem ad diſpenſandum in homicidio voluntario non habet facultatem ad diſpenſandum in homicidio calificato; cuiuſmodi eſt occidere cum veneno creaturam animatam ipſi tollendo vitam temporalem, & vitam æternam quam in Chriſto re-

d Con. Trid. ſeſſ. 14. ca. 7. de reſor.

e 1. to. q. 24. a. 19.

generata ſi naſceretur poterat adipiſci (prout in ſimili tenet Nauarrus *f*.)

Vltimò eſt notandum circa dictam cōſtitutionem quòd ſolùm moderatur à Gregorio XIIII. quoad gladium Eccleſiaſticæ diſciplinæ, id eſt, quoad cenſuras poſitas contra procurantes abortum fœtus inanimati, aut exhibentes mulieribus, vel ſumentes venena ſterilitatis, aut quocunque alio modo auxilium, vel conſilium ad id dantes, vt patet clare ex litera eiuſdem Breuis; non verò moderantur alia in ipſa conſtitutione contenta contra procurantes abortum fœtus animati, aut fauorem, aut auxilium, & conſilium ad id dantes, vt patet ex verbis eiuſdem conſtitutionis Gregorij XIIII. ibi, *Non obſtantibus eadem prædeceſſoris noſtri conſtitutione, quam quoad reliqua omnia præter contenta in hac noſtra conſtitutione, in ſuo robore omnino permanere volumus.* Ex quibus ſequitur quòd procurantes huiuſmodi abortum, ſi ſequatur effectus ſi clerici fuerint, ſunt à Iudicibus Eccleſiaſticis degradandi, & curiæ ſæculari tradendi; quantum enim ad hoc non video conſtitutionem Sixti V. per Gregorium XIIII. neque per alium Summum Pontificem reuocatam.

f Nau. lib. 4. con. tit. de hom. c. conſ. 4.

QVÆSTIO XXXV.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam dilapidatoribus bonorum monaſterij, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Qua pœna puniatur dilapidator bonorum monaſterij.*
2 *Vtrum monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterij dilapidantem.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur dilapidator bonorum monaſterij.

Reſpondeo dicendo, quòd quæ ſit imponenda pœna Monachis dilapidatoribus bonorum monaſterij, dilucidè ex clericorum vindicta manifeſtari poteſt nam clericus decoctor ex beneficij iure ipſiuſque adminiſtratione deijcitur, infamiæque nota iniuriatur in perpetuum, vt colligit Archidiaconus *g*, & tradunt Anton. & Abb. Vnde huiuſmodi Monachi decoctores omni debent dignitate ſpoliari, omni adminiſtratione in perpetuum priuari, atque ad infamiæ notam carceri mancipari. hoc autem ordine debent Iudices procedere in punitione huiuſmodi delicti; primò ſuſpicione vrgente, vel infamia prouulgata debet ipſius vel infamiæ, vel ſuſpicionis proceſſus (vt aiunt) inſtitui. In quo ſanè conficiendo ſummariè nullaque ſcriptura eſt progrediendum, ne reus id ſciens cauſæ veritatem labefactare quoquo pacto conetur, vt bene adnotauit Iacobus de Belou *h*. quem ſequitur Panormit. Cumque de infamia vel ſuſpicione tametſi leui conſtat, ex adminiſtratione remouebitur. Poſt hac de decoctionis veritate alium conſcribere proceſſum Iudex debet, in quo de bonorum decoctione conuincatur, pœna etiam ſupradicta punietur, vt ex eiſdem autoribus habetur, aſſentiturque Bernardus Diaz de Lugo *i*. In quo crimine duo ſummopere animaduertenda cenſeo. Primum, quòd propter ſolam ſuſpicionem ab adminiſtratione is, contra quem ſit inquiſitio, remoueri poteſt; ſecundum, quòd ad huius criminis declarationem, quilibet auditur accuſans, licet in primo ſint admittendi quorum de re agitur, ita Hoſtienſ. *k* & Antonius. Hæc autem omnia Iudicis arbitrio pro rerum, perſonarum, criminumque ratione temperanda eſſe ſentit Panormit.

g Arch. in c. vobis & in c. vlteran. 12. q. 2. Ant. in c. venerabilis de ſ. ac leg. & in c. licet Heli. de ſimonia. Ab. in d. c. venerabili.

h Iacob. de Bel. in aurb. vt Iudi. ſine quo ſuffrag. §. neceſſitas & Panor. in d. c. venerabili. n. 8 in fi.

i Lu. in ſua pract. c. 71.

k Hoſtienſ. & Ant. in d. c. licet Heli.

l Pan. in d. ca. licet Heli.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterij dilapidantem.

RESpondeo dicendo, quòd Archidiaconus *m*, Petrus de Ancharrano, & Philippus Francus quærunt an Monachi qui videntes ſuum monaſterium in temporalibus labi ex dilapidatione Abbatis, iurauerunt ſimul ſe iuuare & defendere poſſe tam contra Abbatem quàm cõtra aliam quamcunque perſonam monaſterium deſtruentem, dicantur cõiuratores à iure reprobati, vbi concludunt, quòd ſi ex cauſa de præſenti, & communi contra Prælatum & ſuperiorem, & quia iam dilapidabat & malè tractabat perſonas, & bona monaſterij, quòd poſſet fieri prædicta conuentio. Sed ſi contra ſuperiorem nihil apparet de præſenti iniuſtum, vel præſumptum, quòd tum non licet ſubdito coniurare, vel conſpirare contra Prælatum, cum hæ conuentiones alliciant ſubditos ad peccandum, & ad iurgia, quæ licèt per ſe non ſint mala, tamen quia malum ex his ſequi poteſt, reprobantur à iure *a*, & tenet Lucas de Pena, Alexander de Iſerna, Cardinalis Alexandrinus, Doctores, Bartolus, & Baldus, & tradit Nicolaus Boërius.

m Archi. Ancha. Franc. in c. conſtitutionol. de ver. ſign.

a c. & ſi Chriſtus. de iur. Luc. de Pena in l. magiſtros. c. l. vi. de profe. & medic. Iſern. & Aio de pace iur. an. firm. §. conuenticul. DD. in l. peri-niquum C. de iuſtitia. omn. propoſit. ... Voel.

ind. Bar. in l. fi. ff. de colleg. illic. Bal. conſ. 230. Boer. in tract. de ſedit. propoſit. n. 2.

QVÆSTIO XXXVI.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam reuelantibus ſecreta ſacramentalia, aut naturalia, in articulos quatuor diuiſa.

... tio, vt dicitur ... dica res attenditur, vt ... confeſſio committuntur quæruntur. ... contractum ... articulus Aduertendo. ... care ne circa ... conf- ... Circa quam quæſtionem quæ, aliquibus ... quo- ...

1 *Quæ pœna puniatur confeſſor peccata confeſſa de...*
2 *Qua pœna puniantur Religioſi aperientes literas obſignatas, que aduerſario mittentis oſtendentes.*
3 *Qua pœna debent puniri Religioſi ſecreta ordinis intra & extra ordinem reuelantes.*
4 *Vtrum excuſentur à pœnis aperientes literas obſignatas eas aduerſariis ad eorum defenſionem oſtendentes.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur confeſſor peccata confeſſa detegendo.

RESpondeo dicendo, quòd ſacerdoti, qui ſibi peccata confeſſa ſingula detegit verbis, vel ſignis inuito confeſſo, aut non permittente, imponitur grauis pœna in quadam Decretali *b*. Quibus pœnis punitur is, qui reuelat confeſſionem, cuius eſt tantùm interpres, & is, qui caſu tantùm audiuit, & is qui latenter abditus peccata auſcultauit, & ea manifeſtauit, & is, qui dimidiam delictorum confeſſionem cùm audiſſet, abſolutionis beneficium minimè cõtulit, vt tenent Syluester *c*, Antonius *d*, & Soto. Extraordinariis autem pœnis afficiuntur illi, qui dicunt, talis habet peccata à quibus eum abſoluere non potui, vel audiui eius peccata, & non abſolui; hic enim vt confeſſionis detector puniendus eſt. Ita Antonius. Pœna autem dictæ Decretalis comprehendit eos, qui ſingula peccata manifeſtant, non autem illos, qui vniuerſam confeſſionem in generali nullo in ſpeciali reuelato peccato adaperiũt. Aduertendum tamen, quod Bernardus Diaz de Lugo *e* addit dicens, quòd ſacerdoti famæ bonæ & honeſtæ vitæ dicenti ſe habuiſſe veniam pœnitentis ad manifeſtandam confeſſionem, credi debet, cùm actus veniæ ſecretò fieri ſoleat, & nullo interueniente teſte ad hoc ſaltem, vt transferat onus probandi in aſſerentem ſine venia ſe manifeſtaſſe. Hæc ille referens Lappum *f*. De quo crimine nullam poſſe dari certam doctrinam & rationem aſſerit, ſed potiùs qualitas cõfeſſoris, & pœnitentis coniecturam augebit, aut minuet. Conſtituta verò ordinaria in eum pœna eſt, vt omni munere, ac dignitate ſpoliatus in arctum cœnobium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudatur, vt in dicta Decretali continetur, de quo videndi ſunt Nauarrus *g*, Gregorius Lopez, & Salzedo, & Couarruuias, & Antonius Gabriel.

b c. omnis vtriuſque ſexus de pœn. & remiſ.

c Sylu. ver. confeſſio. D. Ant. 3 p. tit. 17. c. 22. §. 1. & 11. Soto de tegen. ſecr. mem. 3.

d Anton. vbi ſu.

e Lugo in pra. ca. 109. n. 4.

f Lappus Alleg. 94.

g Nauar. in c. ... 110. Greg. Lopez ... Salz. in ... 109 verb. trudatur. Couar. in 4. par. ...

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur religioſi aperientes literas obſignatas, eaſque aduerſario mittentis oſtendentes.

RESpondeo dicendo, quòd aperiens obſignatas literas, & aduerſario mittentis oſtendens incidit in pœnam falſi. Ita Bartolus *h*, quem ſequitur Panormitanus, & alij, quos refert, & ſequitur Iaſon; Clericus verò hoc faciens deponendus eſt. Ita ſentit Romanus *i*, hoc fundamento motus, quòd de iure Canonico pœna falſi eſt depoſitio in clerico, vt conſtat ex iure *k*. At Bern. Diaz de Lugo *l* hanc refellit opinionem, cùm illud ius non imponat pœnam depoſitionis clerico pro qualibet falſitate, ſed quando vtitur falſis literis Papæ, & in ſuum patrocinium allegat Hoſtienſem. Vnde non debet extendi deciſio illius iuris ad hoc delictum & conſequenter credit pœnam huius criminis arbitrio Iudicis eſſe relinquendam conſiderato nocumento, quod ex apertione dictarum literarum mittenti, & aliis euenit. Conſiderando etiam hoc crimen eſſe grauiſſimum; fraudulenter enim ambulat, vt inquit Sapiens *m* dicens, *ei qui reuelat ſecreta, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.*

Aduertenda eſt tamen doctrina Bartoli in hoc caſu diſtinguentis, vt Iudices ſciant diſtinguere inter lepram, & lepram, & arbitrari pœnam huic delicto correſpondentem. Ait enim Bartolus *n*, quòd aut quis aperuit literas, vt aduerſario mittentis oſtenderet, & is (ait) incidit in pœnam falſi: allegat autem ad hoc quendam textum *o*. ſi verò aperuit, vt ipſe eas legeret, aliis autem non oſtenderet, putat Bartolus non puniri pœna falſi, ſed extraordinaria pœna talionis, argumento cuiuſdam Decretalis. Et hoc ipſum tenet Ro... nus *p*, & Alciatus Quòd ſi quis non reſtituit literas ... lutio ... reddere mandatum ſuſceperit, ſed illas alteri cui per ... tamen aduerſario mittendas, tenet Bartolus ... abſolutio ... e incidit in pœnam falſi. Item qui literas ... regula ... et, & diuulgaret ad alterius iniuriam, ... ma... m tenetur, vt voluit Gondiſaluus de ... ei, cui ... ns, quòd nõ dicitur literas aperi... pandit, no... rum detrahit, ſi aliter eas nõ ape... lus *q*, quòd ... dicit eſſe textum *ſ* notabilem, ... alicuius aperir... m literas alteri ſcriptas lace... actione iniuriar... e falſi tenetur, vt voluit Ab... Villadiego *r* ſubde... illum de literis alicuius, te... re, qui clauſuram e... ... us *u*, & Berthachinus. Ex ... riat nec legat, pro qu... regulares indagare qua ... & ibi Bartolum. Qui aut... ... oc delictum commit... rat, vel comburit, crimin... bas *t*. Remouens autem ſign... netur de falſo, vt tenet Bald... his autem poſſunt Prælati ... pœna ſint afficiendi religioſi ... tentes.

h Bar. in l. ... i Roman. ... k c. ... l Lugo ... m Prouer. 20. n Bar. ubi ſu. ... o l. ... falſis. p Roma. conſ. 367. ... q Bar. ... r Villadiego in tract. ... u Bald. in ... falſi ...

ARTICVLVS III.

Qua pœna debent puniri religioſi ſecreta ordinis intra & extra ordinem reuelantes.

RESpondeo dicendo, quòd reuelare ſecr... eta grauiſſimũ crimen omni æuo iudicatum fuit. ... Referunt apud Ethnicos Siſyphum illum ob id, quòd ... deorum arcana hominibus patefecit, apud inferos ... um pœnam ſuſtinere, nempe vt ingens ſaxum ad mo... us cacumen deferat, à quo proiiciat, & iterum ſtatim ... repetat, & in huiuſmodi labore perpetuo aſſiduus ſit, ... auctor eſt Seruius *x*. Sic Tarquinus Romanorũ Rex M... cum Tullium Decemuirum, cùm librum ſecreta ... tuum ſacrorum continentem cuſtodiæ ſuæ comn... ſum corruptus Petronio Sabino deſcribendum ... diſſet, culeo inſutum in mare abiici iuſſit, prout te... eſt Valerius Maximus *a*.

x Seruius Vir. li. 6.

a Valer. Max. lib. 1. ...

Ex

Ex quibus infertur, quòd Ciuitatis conſiliarius, ſiue decurio, qui ſecreta detexerit cùm ratione iuramenti & officij tacere debuit, ob officio, & dignitate amoueri debet, prout tenet Baldus *b*, quem ſequitur Cepola, & alij, quos refert Villadiego, circa quod multa congerit Quintilianus Mandoſius. Ex quibus aſſeuerandum ſentit Salzedo *c* Canonicos, qui Capituli ſui ſecreta reuelant, ſi iuramento ab eis præſtito de non reuelando contrauenerint, pœnis ſacrorum canonum contra periuros clericos ſancitis eſſe plectendos: ſi verò nullum præſtiterint iuramentum, pœna arbitraria. Quod à fortiori aſſerendum eſt in definitoribus, qui ſecreta definitorij contra obedientiam ibi præſidentis pandunt, & à fortiori aſſerendum eſt illos maximis pœnis eſſe afficiendos, qui eadem ſecreta, aut alia, quæ intra clauſtra in ſecreto inter Religioſos fiunt ſæcularibus patefaciunt, contra quos in religionibus bene ordinatis pœnæ rigoroſæ ordinantur.

b ...al. in d. c. ... & in ... pat con... uer. cre... Cepo... criminal cō... n. 29. Villadieg. in ... de leg. 3. ... 1. n. 26. Mandoſ. de in... cap. 63. ... 15.
c Salz. in pr. 103. iux. fi.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm excuſentur à pœnis aperientes literas obſignatas eas aduerſariis ad eorum defenſionem oſtendentes.

RESpondeo dicendo, quòd videntur excuſari clerici, & regulares à pœnis ſuprà poſitis ſi ad propriam vitam, vel alterius tuendam crimen hoc commiſerint. At Salzedo *d* cenſet veriùs non licere literas aperire, & aduerſariis oſtendere falſum committendo; non enim ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona, alioquin eſſet licitum periuriū, & falſum committere ad propriam vitam defendendam, quod nullus autor affirmat. Ita ſcribit Simon Maiolus *e*. Illud verò negari non poteſt licere huic literas has deferenti eas non tradere eis, quibus mittuntur, & aliis licitis modis contendere, ne eis aliquod malum ſibi cōtingat. Quòd ſi hoc tranſgreſſus fuerit, quia quaſi qualem habeat excuſationem, minime ordinaria criminis pœna plecteretur, ſed benigniori Iudicis arbitrio imponenda erit iuxta qualitatem nocumenti. Ex quo infero, quòd ſi dictæ literæ ſolutis earum ſignaculis à regularibus in tribunalibus ſæcularibus, aut Eccleſiaſticis ad defenſionem aliquorum religioſorum oſtendantur, vt legantur, & omnibus quid in eis contineatur, patefiat, non ſunt liberi ab aliqua pœna dictas epiſtolas publicantes, & oſtendentes, etiamſi ex earum publicatione multorum infamia apud dicta tribunalia attenuetur: ſeruare enim ſecretum de iure naturali eſt, quòd ad propellendam infamiam non eſt frangendum, præcipuè quia licet infamia aliquorum ex publicatione literarum ex vna parte minuatur, ex aliis augetur, cum ipſa tribunalia, in quibus aſſiſtunt viri grauiſſimi concipiant male de religioſis, videntes eos talia ſcribere, & alios eiuſdem claſſis fratres ea ſecreta reuelare in maximum religionis ſuæ detrimentum proprio religionis decori, & honori ſuum particulare intereſſe anteponentes. Quod forte magis ipſi aggrauabunt conſiderantes tales Religioſos à religione elongaſſe fugientes, & in ſolitudine non manere ſoli Deo placentes, ſed poſt deſideria ſua ambulantes, & deſideria carnis perficientes.

d Salzed. d. c. 103. iuxta fi.
e Maiol. in tra. de irreg. lib. 5. c. 35.

QVÆSTIO XXXVII.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam ebrietati imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 Vtrùm ebrietas ſit à Religioſis aliena.
2 Quomodo ſit probanda ebrietas, vt caſtigetur.

ARTICVLVS I.

Vtrùm ebrietas ſit à Religioſis aliena.

RESpondeo dicendo, quòd Salomon in Prouerbiis *f*, bibendi aſſiduitatem deteſtatur dicens, *Luxurioſa res vinum & tumultuoſa ebrietas, quicumque his delectatur, non erit ſapiens.* Vnde ait D. Paulus *g*: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria*; venter enim mero eſtluens, vt ait Accurſius *h*, facilè ſpumat in libidinem. Et idem Paulus dicit *i*, *Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.* Ex quo loco clarè colligitur ebrietatis delictum, cùm inter tam grauia crimina connumeretur eſſe deteſtandum. & D. Auguſtinus *k*, & Iſidorus, & Baſilius multa contra ebrietatem dicunt, & rationem hebetari ex immoderato potu poſt D. Gregorium *l* probat D. Thomas, & multa tam de vtilitate, quàm de incommodis vini longa manu ſcribit Andreas Tiraquellus *m*. Imò apud Gentiles vitium ebrietatis deteſtabatur; Homerus *n* enim eleganter ſcribit potum maximè noxium eſſe, vt ex Ouidio conſtat, dum ait,

Vina parant animos Veneri,
In vinum confertur plerumque culpa,
Quòd ſi loqui poſſet ſe defenderet.

Vnde quia ebrietas omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt, ideo placuit Agatenſis *o* Concilij Venerandis patribus, vt clericus, de quo fuiſſe ebrium conſtiterit, aut triginta dierum ſpatio à communione remoueatur, aut corporali ſupplicio ſubdatur. Quæ pœnæ ſic fuerunt diſiunctiuè ſcriptæ, vt diſcretus Iudex, quem huic vitio deditum animaduerteret, & quoad à communione priuatur parui pendere videret, corporali potiùs officio caſtiget. Et Innocentius III. *p* in Concilio Generali Lateranenſi diſpoſuit, clericum à crapula, & ebrietate nō abſtinentem, & à ſuperiori commonitum ſi non ſatisfaceret, ab officio, & beneficio ſuſpendendum. Vnde vt clerici ab hoc vitio cauerent, eorumque honeſtati conſuleretur, antiqua illa concilia tabernarum etiam ingreſſum illis inhibuerūt, niſi peregrinationis, vel itineris neceſſitate compulſis, vt in Concilio Laodicenſi *q*, & in Sexta Synodo Generali, & in Concilio Carthaginenſi Tertio, & in Concilio Generali ſub Innocentio III. celebrato conſtat.

Ex quibus conſtat, quàm deteſtandum ſit hoc vitium in religioſis, quorum nomen præ ſe fert maiorem honeſtatem, & qua pœna ſint puniendi huic vitio aſſuefacti, & ad imitationem pœnæ, qua clerici ebrietati dediti à ſacris canonibus plectuntur, ſunt illi etiam caſtigandi non ſeparando eos à communione ſolum, cùm hanc pœnam tales viles, quorum Deus venter eſt, parui pendant, ſed verberibus, & carcere, cum pane, & aqua ſunt mancipandi, ſiquidem non poſſunt aliter corporaliter puniri.

Et cùm ſpecialiter alia pœna determinetur in religionibus plectendos eſſe, ad eam poſſunt Prælati regulares recurrere ipſam aggrauando, aut minuendo, conſiderata frequentatione vitij, & perſonarum qualitate & videntium ſcandalo.

f Prouer. 20.
g Ad Eph. 5.
h Accurſ. in l. quæ adultera § intemperātia C ad leg. Iul. de adult.
i Ad Gal. 5.
k D. Aug. in ſermone de ebriet. 1. ſi do. de ſum. bo. ... lib. 3. c. 42. de ebr. Baſil. ſermo. hō. 14. de ebriet.
l Greg. 31. moral. D. Th. 2. 2. q. 148. art. 6.
m Tiraq. de nobil. c. 31. n. 162.
n Homer. Iliad. 6.
o c. ſi. 35. diſt.
p c. à crapul. de vit. & honeſt. cler.
q c. non oportet & c. nulli clerico, & in ea. clerici 44. di. & in c. lerici de vit. & honeſt. cler.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſit probanda ebrietas, vt caſtigetur.

RESpondeo dicendo, quòd ebrietas probatione difficilis eſt, ex Innocentij *a* ſententia, vt tradunt Baldus, & Decius. Vnde ſatis eſt indiciis, & præſumptionibus probari, eò quòd nullo corporis ſenſu poteſt apprehendi, ſed oculis mentis, id eſt, ratione.

Ex quo ſequitur, quòd ſi religioſus alium religioſum ebriū vidiſſe teſtatur, nihil ſanè probat, niſi probabiles rationes ſui teſtimonij oſtendat, teſti non creditur, niſi rationem redderet, etiam non interrogato. Ita

a c. cum cauſam de teſt. Bal. in cap. à crapula n. 1. de vi. & ho. cle. Dec. conſ. 111. n. 1.

Digitized by Google

Ita Antonius *b*, Abbas, Felinus, & Rippa. Solet tamen ebrietas ex aſpectu probari, vt tenet Lucas de Penna *c*, & tradit Maſcardus, & patet ex iure *d*. Solet etiam probari ex multiloquio, & inordinato, & ex ambulatione in circuitu.

b *Anton. Ab. & Fel. in c. cũ cauſam. Rippa in l. ſi vnquã. n. 8. C. de reuo. don.*
c *Pen. in l. 1. n. 7. C. de erogat. mil. Maſ de probat. vol. 2. c. n. 574.*
d *c. Eccleſia principes. 35. diſt.*

QVÆSTIO XXXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam ludentibus fratribus, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *Vtrum Religioſis licitum ſit ludere ad aleas.*
2 *Qua pœna puniantur Religioſi aleis ludentes.*
3 *Vtrum lucrata in ludis à Religioſis ſint ipſis, an monaſteriis reſtituenda.*

ARTICVLVS I.

Vtrùm Religioſis licitum ſit ludere ad aleas.

RESpondeo dicendo, quòd, ſi Calepino credimus, alea ludus tabulæ eſt omnis ludus in varietate fortunæ cõſiſtens. Vnde aleator dicitur, qui ſæpe alea ludit: ludere autem ad aleas, & taxillos clericis prohibitum eſt, vt traditur in iure *e*. Quod maxime prohibitum videtur propter multa crimina, quæ in talibus ludis perpetrari ſolent, quorum ſexdecim refert Hoſtienſis *f*, & Florentinus, dicẽtes, quòd quot ſunt puncta in taxillis, tot ſunt ſcelera in ludo, & ponit viginti vnum peccata, quæ in illo interueniunt, quæ omnia tranſcripſit Petrus de Rauena *g*. Et ſic Concilium *h* Tridentinum prohibet Eccleſiaſticis ludere, & lex *i* quædam partitarum contrarium honeſtati clericorum reputat dicens, *Otro ſi no deuen iugar dados, ni tablas, ni pelota, ne reiuelo, ni otros iuegos ſemeiantes, porque ni aun de ſalir de ſu aſſoſſegamiento, ni parar ſe a verlos, ni a tener ſe con los que iuegan.* Propter quam cauſam verè ſcribit Soto *k*, quòd ſacerdotibus vix citra mortale peccatum vti licet ludis vetitis, ac præſertim religioſis, & præſulibus; quia ludus illis, non qua ratione ſæcularibus, ſed quia contra eorum eſt paupertatem, eſt prohibitus. Poſſunt tamen clerici vel monachi ſine vlla culpa etiam veniali chartis luſoriis ludere ob honeſtam cauſam, putà ad excitandum, vel recreandum ſocium ea re indigentem, dummodo non frangant aliquam legem ad mortale peccatum obligantem, prout tenet Bernardus Diaz *l* de Lugo, quem ſequitur Nauarrus.

e *c. clerici de vit. & honeſt. cle.*
f *Hoſtienſ. in ſum. ti. de exceſ. pral. § cleric. Florẽ. 2. p. ti. 1. c. 23. § 6. co. 1. & 2. & 3.*
g *Rauẽ in ſuo Alpha. ver. ludus.*
h *Tri ſeſſ. 22. c. 1. de refor. & ſeſ. 24. de ref. c. 22.*
i *l. 57. tit. 5. part. 5.*
k *Soto l. 4. de iuſt. q. 5. ar. 2.*
l *Lugo in pra. c. 70. n. 2. Na. in c. ſi quãdo. n. 52. de reſcr.*

ARTICVLVS II.

Qua pœna puniantur Religioſi aleis ludentes.

RESpondeo dicendo, quòd Menochius *m* aliqua de hac materia tradit, & de iure *n* Ciuili ſtatuta erat pœna, quòd ſi clericus poſt monitionem Prælati aleæ indulgeret, per triennium proprio munere ſuſpendendus erat, & hoc in quadam lege partitarum approbatur. Quæ quidem pœna cùm iure Canonico approbata non reperiatur, Eccleſiaſtici, & regulares Iudices eam clericis, & monachis infligere non debent: ſed eas pœnas, quæ ſacris canonibus ſunt approbatæ. Pœna autem canonica publici aleatoris eſt, vt repellatur ab obtinendo beneficio, etiamſi nunquam fuerit monitus, vt deſiſtat à ludo, vt argumento cuiuſdam Decretalis *o* tenet Gloſſa. Vnde affirmat Abbas, quòd collatio facta tali eſt nulla, niſi de hoc conſtabat, tanquam facta vili, & indigno, & ſi hoc non conſtabat, quia erat occultus, debet irritari. Quæ vltima verba Abbati *p* diſplicent. Nam ſi hęc eſt pœna aleatoris publici, quomodo occultus aleator illa debet puniri? Vnde beneficio obtento nõ priuatur propter ludum, ſecundùm eum, ſed mitiori pœna plecti debet, ſcilicet arbitraria. Si autem monitus non ſe correxerit, tunc poteſt beneficio priuari ſecundùm eum. At Bernardus Diaz de Lugo *q* dicit hunc ſimiliter pœna arbitraria eſſe damnandum; peccatum enim variari ſolet ex circunſtantiis concurrentibus, quæ ad aggrauandam, vel minuendam pœnam animum Iudicis inclinabunt: ideoque arbitrari eos oportebit, quanta ſit conſuetudo ludentis, & quæ quantitas pretij, & quæ qualitas perſonæ, qualiſve exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occaſione ludi diuina deſeruerint officia, quibus intereſſe tenebantur, conſiderent. Præterea quidam ludi arctiori pœna caſtigantur à legibus ciuilibus: nam iuxta earum pœnas talia arbitramenta fieri debent; ludus enim taxillorum maiori pœna afficitur, vt patet ex additione ad Didacum Perez *r*. Et ſimiliter Iudices regularium debent ſententiam arbitrariam ferre contra luſores fratres iuxta qualitatem delicti, aduertentes, quòd debent fratres puniri etiamſi non ludant, dummodo ſint participes, prout tradunt Cynus *ſ*, & Baldus, qui eleganter ſcribunt quòd ſi ſtatuta pœna ludendi imponatur, eadem ludi participes multandi ſunt. Quam opinionem ſequutus fuit Angelus, & Fulgoſius affirmat, quòd ſi quis iurauit non ludere, & dat alteri pecuniam, vt ſuo nomine ludat, à periurio minime excuſatur. Quam opinionem ſequitur Auguſtinus *t* ad Angelum, quod plurimum notandum aſſerit Salzedo.

m *Menoch. li. 2. de arbi. c. 9. cen. 44. caſ. 399. n. 3.*
n *c. interdicimus in Auth. de ſanctiſ. epiſ. eclar. 5. li. 57. ti. 5. part. 1.*
o *c. inter dilectos. de exceſ. pralat. in-cta glo. in c. cleric. de vit. & hon. ver. ad aleas.*
p *Abbas in d. c. inter dilect.*
q *Lugo in pra. c. 70. de aleat.*
r *Addi. Perez in l. 37. ti. 13. lib. 8. ordin.*
ſ *Bal. in Aut. interdicimus. C. de Epiſ. & cler. ibi Ang. & Fulgoſ.*
t *Aug. ad Angel. in tra. maleſ. in prin. Matedora de malidati nu. 11. Salzed. in ad. ad c. 70. in fin.*

ARTICVLVS III.

Vtrùm lucrata in ludo à Religioſis ſint ipſis, an monaſteriis reſtituenda.

RESpondeo dicendo, hoc eſſe apud omnes certiſſimum, quòd qui in ludo perdit aliquid, cuius non habet dominium, neque adminiſtrationem, qui id lucratur, ad reſtitutionem obligatur vero domino, iuxta tradita à Diuo Thoma *u*, Soto, & Nauarro. Vnde quidquid à religioſis in ludo lucratur, debet reſtitui monaſteriis, quorum ſunt religioſi, quia propter votum paupertatis nihil ſibi poſſunt acquirere, tum quia quidquid acquirit monachus, acquirit monaſterio. Adeò autem hoc eſt verum, vt etiamſi Religioſi licentiam habeant ad certam quantitatem donandam, non poſſunt in ludo dictam perdere quantitatem, & ſic qui eam fuit lucratus, monaſterio reſtituere tenetur. Quod probatur; Religioſi enim non habent poteſtatem ad transferendum dominium, nec eius vſum contra voluntatem tacitam, aut expreſſam ſuorum Prælatorum.

Neque obſtat, quòd illis facta fuerit facultas ad dictam donationem; non enim credendum eſt Prælatos Obſeruantiæ regulares, maximè zelatores, licentiam ſuis ſubditis velle concedere, vt ludendo huiuſmodi faciant alienationes, quæ eorum ſtatui maximè contrariantur. Hanc opinionem dicit frater Ludouicus *a* à Lopez non tenuiſſe Alcocer, ſed certe fallitur; Alcocer enim noſtram clarè amplectitur ſententiam. Quæ eſt tenenda contra Medinam *b*, qui nullo fundamento adducto tenet contra eam. Quod maiori ratione procedit in fratribus Minoribus, quorum Prælati non habent facultatem ad aliquid extra religionem alienandum. Nec etiam Syndici Apoſtolici pro ipſis deputati hanc habent facultatem, niſi talis alienatio in vtilitatem fiat Religionis: alienatio autem facta in ludo non ſolùm non eſt vtilis, imò maximè inutilis, & Religioni nociua.

u *D. Th. 2. 2. q. 62. a. 5. Soto li. 4. de iuſt. q. 7. ar. 2. Na. c. 17. nu. 18. & 19.*
a *Lopez in iñ. 2. p. ca. 33. pa. 248. in 1. im. Alcocer de Ludo cap. 12. & 14. Med. in ſua inſtruct. f. 173.*
b *Med. in ſua inſtruc. fo. 171.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXIX.

De correctione fratrum, quoad pœnam furibus imponendam, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1 *Qua pœna ſint puniendi Religioſi furtum committentes.*
2 *Vtrùm furantes calices, & patenas à locis Religioſis ſint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna ſint puniendi Religioſi fures.

RESpondeo dicendo, quòd quidam modernus Ioannes Trullo *c* nimis rigide, religioſè tamen cum furibus ſe gerit. Ait enim, quòd eſt graue crimen in Religione peccatum furti, & vt incorrigibilis eſt tractandus, ita quoq; fur in Religione eſt puniendus.

c Trullo li. 1. de canon. reg. ca. 23 n. 9.

Quòd ſi contrà obiicias (ait) qua ratione propter furtum, quod duntaxat damnum eſt temporale, abiiciẽdus ſit frater, propter quem Chriſtus mortem pertulit? Reſpondet primò, quòd fures in Religione non ſolùm rebus temporalibus, ſed etiam ſpiritualibus nocent, deinde & ſanctam congregationem conturbant, bonumque aliorum ſpirituale impediunt. Eſt quoque & alia ratio in ipſorum furum vtilitatem, vt cùm expulſos ſe intueantur, confuſione, tribulationeque percuſſi ad cor reuertantur. Quapropter (ait) propter ipſorum, illorumque ſpirituale bonum, tanquam iuſta huiuſmodi pœna eis infligetur. Hæc prædictus autor. Quod ego ſequenti ratione confirmo. Nã cùm res Religioſorum ſæpe ſæpius perdantur, & à ſecularibus rapiantur, aliqui cum ipſo commorantes in ipſum inculpatum dicent ſecum furem inhabitare, & propterea non eſſe mirum, ſi omnia ipſius conuentus deficiant, quod ipſi infamato erit quædam perpetua crux, & tormentum. Vnde ipſi, vt quietiùs viuat, melius eſt, vt eiiciatur, quàm quòd inter fratres commoretur: ſed hæ rationes non vtique conuincunt, vt huic miſero tam rigoroſam pœnam iniiciamus, ſed ſecundùm ius alia iuxta qualitatem latrocinij leuior eſt adhibenda, præcipuè cùm ſecundùm ſacros canones nullus à Religione eiici poſſit, niſi eius incorrigibilitas de iure, aut de facto probetur, præcipuè etiam cùm ſecundùm priuilegia Religionum, prout dictum eſt ſuprà in primo tomo *d*, pœna eiectionis à Religione in ordinibus correſpondeat, deficiente incorrigibilitate, delicto, quod in mundo pœna vltimi ſupplicij afficitur, & non cuicumque furto hoc vltimum ſupplicium correſpondeat: pœna enim furti eſt fuſtigatio, vel exilium, vel aliud arbitrio Iudicis, non tamen occiſio, vel mutilatio, vt in quadam Authentica continetur *e*. Quod verũ eſt, ſi eſt ſimplex fur, ſecùs ſi cum armis, aut violenter aggreditur in domibus, in itinere, & in mari, vel ſi palàm ſurripit, quia tunc ſuſpenditur, argumento cuiuſdam legis *f*. Vnde ego non reciperem ſupradictam opinionem Ioannis de Trullo, niſi quando (quod abſit) Religioſus eſſet famoſus latro, graſſator, aut ita continuaret furari, vt eius incorrigibilitas in hoc eſſet omnibus nota, vel ex aliis furtis factis, vel ex cõditione perſonæ, quod arbitrio prudentis Iudicis relinquendum puto: licet enim priuilegia regularium cõcedant eorum Prælatis, vt pro delicto, quod in ſæculo mortis pœnam meretur, pœna priuationis habitus infligatur, non tamen dicta priuilegia ipſos Iudices arctant, vt non poſſint aliam minorem pœnam imponere, quando circunſtantiæ cõcurrentes id poſtulant, & bonum commune Religionum efflagitat, propter quod omnes leges feruntur, imò & priuilegia impetrantur, non enim in eorum impetratione attenditur particularis delinquentium vtilitas temporalis, & pax, & tranquillitas; ſi hæc enim attenderentur, innumeras oporteret leges ordinari, & priuilegia procurari, cùm huiuſmodi hominum conditio diuerſiſſima commoda particularia ante oculos ſemper habeat, & cùm ipſi irrationabiliter aliquando viuant, irrationabilia aliquando erunt.

d 1. to. qu. 10.
e Aut. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi.
f l. capitalium. §. graſſatores, & § famoſis. ff. de pœnis.

ARTICVLVS II.

Vtrùm furantes calices, & patenas ſint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quòd qui furatur calices, patenas, & huiuſmodi ſacra, non eſt excommunicatus, ſecundùm Panormitanum *g*, niſi cùm furto ſimul effregit portas Eccleſiæ, vel armentaria, aut feneſtras. Ita Syluеſter *h*: & hoc probatur in quadam Decretali *i*, quæ habet excommunicatos eſſe ſacrilegos, qui effringunt, & ſpoliant Eccleſias. Quæ Decretalis non excommunicat, ſed ſupponit eſſe excommunicatos, ſiquidem iubet denunciari eos, vt tales, argumento alterius Decretalis *k*. Ad incurrendam autem hanc excommunicationem duo requirũtur, ſcilicet perfringere, & rapere ſiue furari. & ob id effringẽs crucem, ſacrarium, aut perpetrans alia ſimilia nefaria ſcelera, ſi non furatur, non incurrit eam, prout poſt Panormitanum tenent Antonius *l*, & Caietanus. Per Eccleſiam autem intelliguntur monaſteria, hoſpitalia, & reliqua pia ædificia autoritate Epiſcopi ad id ſacrata, & non alia, ſecundùm Panormitanum *m*, argumento cuiuſdam Decretalis: is autem dicitur effringere Eccleſiam, qui effringit, vel effodit parietem, aut frangit fores, diruit ſeras, & qui impellendo, vel quocunque alio medio violento ingreſſum ſibi parat, prout tenet Syluеſter *n*, non autem qui reſerat eas claue, ſiue eam ſurripuerit, vel extorſerit, ſiue non, iuxta communem, quam ſequitur Nauarrus *o*.

g Panor. in c. ex literis. de fur.
h Syl ti. furtum n 7.
i Conqueſti. de ſent. exc.
k c. paſtoralis §. verum. de appell.
l Antonius 3. parte. 24. c. 11. Caiet. in ſum. caſu 21
m Panor in d. c conqueſti & ad hac. de religio. d. mib.
n Syl. excom. 7. caſu 8.
o Nau. in man. c. 27. n. 94.

QVÆSTIO XL.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam Iudicibus Regularibus negligentibus, & imperitis, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur quatuor.

1 *Qua pœna puniatur Iudex negligens in caſtigando delicta.*
2 *An iudex malè iudicans imperitia puniatur.*
3 *Quomodo cognoſcentur Iudices malè iudicantes ex dolo vel ex leui culpa procedere.*
4 *Qua pœna ſit imponenda Prelato, cuius culpa effectum eſt, vt ſubditus ſine ſacramento pœnitentiæ deceſſerit.*

ARTICVLVS I.

Qua pœna puniatur Iudex negligens in caſtigando delicta.

RESpondeo dicendo, videri, quòd nullo modo poſſit procedi ad pœnam priuationis, etiamſi Iudex ſit in caſtigando remiſſus; ſententia enim priuationis non poteſt imponi, niſi in caſibus à iure expreſſis. Ita probari videtur in iure, vbi notata Gloſſa, & tradunt Iaſon, & Decius *a*: & negligentia Iudicis minimè pœna priuationis caſtigatur.

Sed pro contraria parte facit, quòd Iudex ita facit, rem ſuam negligendo, & denegando facere iuſtitiam, ſicut faciendo iniuſtitiam, vt tenet quædam Gloſſa *b* allegãdo aliqua iura, & tenet Iaſon poſt Baldũ dicens, quòd vidit damnatum quendam Iudicem, qui accuſationem ſibi porrectam accepit, ſed noluit examinare teſtes productos. Et ſic tenet, & notat Decius per textum ibi, Quòd propter negligentiam magnam, & non paruã poteſt Iudex priuari officio ſuo. Et confirmatur: nam

a Gloſ. vbi. DD in l. 1. & ibi Iaſ. n. 12. de iur. patron. Dec. in c. 2. n. 15. de offi. deleg.
b Gloſ. in c. excommunicamus. in ver. neglexerit. de heret. vbi Iaſon in 4. no. in l argentarius §. p. ff. de edend.

Digitized by Google

nam propter negligentiam Epiſcopus poteſt licitè deponi, prout notat Ioannes de Anania *c*. Faciunt tradita per Panormitanum, & eadem pœna punitur rector negligens, qua ipſe delinquens, vt dicitur in iure *d*. Et Prælati meritò de negligentia arguũtur, & puniuntur; eorum enim negligentia cadit in magnum detrimentum ſubditorum, vt canones *e* ſacri nos docent; negligentia enim correctionis perdit diſciplinã in ſubditis, vt experientia indicat, & ius *f* Canonicum affirmat. Vnde rectores negligentes multam nutriũt peſtilentiam, dum diſſimulant adhibere diſciplinam, & medicinam. Quod ex ſacris canonibus *g* ſatis probatur. Et meritò pro vno pede illius beſtiæ depingitur illa negligentia, quæ fouet crimina; negligens enim dupliciter peccat, cùm non ſolùm ipſe delinquat, ſed alios foueat ad delinquendum, vt ait D. Thomas *h*, & licèt ſupradicta non adducat alia allegando, tenet Ægydius Boſius *i*, quòd ſi Iudex fuerit negligens in adminiſtratione iuſtitiæ cum dolo, & fraude poteſt ab officio licitè amoueri; ſi autem eius negligentia ex ſimplicitate animi proceſſerit, tunc non eſt condemnandus in priuatione officij, ſed in alia pœna mitiori ad arbitrium prudentis Iudicis. Et per hoc reſpondetur ad argumentum in principio adductum negando, quòd in iure non apponatur pœna priuationis Iudicibus negligentibus, ſi talis negligentia dolo fuerit comitata, prout patet ex ſuperioribus, & iuxta hæc debent explicari tradita in ſacris canonibus *k*, & tradita à Iaſone allegante Ioannem Andream, & Geminianum tenentes, quòd Rex, vel Dux, vel comes negligentes poſſunt à regno, & ab aliis dignitatibus priuari, & ad hoc aliqua iura *l* allegant. Superiora autem à fortiori procedent in cauſis regularium, cùm religioſorum Prælationes ſint manuales, & ſic faciliùs amoueri poſſint, quàm beneficia Eccleſiaſtica, quæ ex ſua natura non ſunt beneficia manualia, ſed perpetua, prout in ſuperioribus dictum eſt, cùm egimus de correctione fratrum quantum ad pœnam priuationis officiorum. Iudices igitur regulares ad priuationem alicuius Prælati negligentis accedentes tenentur eius negligentiæ originem indagare; ſi enim ex dolo procedit, & cum dolo ſociatur, poſſunt ipſum à prælatione, & ab adminiſtratione amouere: ſi autem inuenerint eius negligentiam abſque dolo, non poſſunt ipſum à ſuo officio priuare, quod ex dictis patet.

c Anan. in c. excõmunicamus. in an co. de hære. Pan in c cum dilectus. de accuſ.
d l. 1. in fin. l. Chriſtianus C. de pagan.
e cap ſi Papa 40. diſt.
f c. ſiullũ. 23. q 3.
g c inferiorũ 86 d c. ſi diſſilud. 45 diſt.
h D Tho. 2 2. q 54 art ſi.
i Boſius in pract crim ti. de offi corrup. 292. n. 36.
k cãn quidqui l. 1. q. 11. c placuit vniuerſo concilio, 11. q. 3. Iaſon in l eum, qui es C de procurato.
l c grandi & ib glo ver regis de ſu pl. neg lib 6 ſiquis u pr. ptor negli C. de offi præfec præto. glo. in c cũ monaſt § fin. ver negl g & ibi Abbas. de ſtat. monach.

ARTICVLVS II.

An Iudex malè iudicans ex imperitia puniatur.

Reſpondeo dicendo, quòd Iudex malè iudicans ex imperitia tenetur ad pœnam arbitrariam, vt conſtat ex aliquibus iuribus *m*. Et ſi eſt lata culpa poteſt ſibi æquum videri, vt teneatur in vera litis æſtimatione, quia æquiparatur dolo, vt dicunt vulgaria iura: ſed ſi non ſit lata, quia licèt malè iudicauerit, tantæ erunt pro eo opiniones in illo articulo, vt à lata culpa illum excuſarent, imò ab omni culpa, ita vt ad nihilum teneatur, non tenetur ad tantam pœnam, prout tenet Baldus *n*, & Doctores communiter, dicit communem Homodeus. Qui cõſiderat modum puniendi culpam, an ſit lata, leuis, & leuiſſima, & vult, quòd pro leui, & leuiſſima, criminaliter non puniatur, licèt Baldus *o* ſentiat, quòd pro leui puniatur criminaliter, pro lata autem habet illud pro abſoluto. Denique dico, quòd Iudex male iudicans ex imperitia puniri debet pœna arbitraria, prout dicitur in quadam lege *p*, & notat Baldus, adeò quòd etiamſi condemnaret ex ignorantia, & imperitia ad mortem, debet pœna arbitraria caſtigari, vt docent Faber *q*, & Angelus, & Boërius: ſecùs tamen eſt dicendum, quando imperitia eſt iuncta cum dolo, & fraude; Iudex enim dolo innocentem ad mortem condemnando eadem pœna puniendus eſt, iuxta ea quæ tradit Boſius *r*. Et in his, & in aliis aduertant Iudices ad illud, quòd nobis ſcriptum reliquit Baldus *ſ* dicens, quòd iuſtiùs peccamus in abſoluendo, quàm in condemnando. Ex quibus manifeſtè apparet, quomodo regulares Prælati debent ſe habere cum Iudicibus male iudicantibus ex negligentia culpabili cum dolo, vel ſine dolo, & ex imperitia: ſed quia hæc non eſt facile intelligere niſi cognito an ipſi Iudices taliter procedant, ideo ſequens proponitur articulus.

m Inſtit de oblig quæ ex delict naſcun in § ſi. l. fin. ff. de extraordi. cogn in princ.
n Bald in l. mancipia C. de ſer. fug. DD. in l ſi C. de pœna Iudi qui malè iud Homo. in trac ſyn chart 89.
o Bal. in § in dices. de pac tẽ firm.
p d l. fin. & Bald. vbi ſup.
q Faber & Ange in § 1. Inſt. de oblig. quæ ex quaſi delict. Boerius q. 162 n. 12.
r Boſius in pract crim ti. de offi. corrup. iudicis pœnam, pa. 291. n. 21.
ſ Bald. conſ. 115. in ſi. vol. 5.

ARTICVLVS III.

Quomodo cognoſcentur Iudices malè iudicantes ex dolo, aut ex leui culpa procedere.

Reſpondeo dicendo, quòd vt hoc intelligamus, & clarè reſoluamus, eſt intelligendum, quid ſit dolus, & fraus, latior culpa, leuis, leuior, leuiſſima.

Pro quo aduertendum, quod Bartolus *t* de Saxo Ferrato in tractatu de teſtibus dicit, quoſdam affirmare dolum eſſe genus, fraudem autem eſſe ſpeciem: committitur enim dolus re, vel conſilio, fraus verò re tantùm, & in hoc videntur Doctores magis inclinari & huic ſententiæ, ait. quod videtur aſſentire D. Thomas dicens, quòd dolus committitur ſiue per verba, ſiue per facta; fraus verò per facta tantùm, cuius teſtimonio ſtandum eſt.

t Bart. de teſt. nu 106 qui habetur 4 tõ. diuer. 50 doct tract.

At pro explicatione primò eſt aduertendum, quòd interdum fraus ſumitur pro ſpecie diſtincta à dolo. Nam ad dolum requiritur, quòd fiat contra aliquam perſonam, vt patet ex eius diffinitione: eſt enim omnis calliditas, fallacia, machinatio, ad decipiendum, fallendum vel alterum adhibita. quæ diffinitio in hunc modum explicatur, ſcilicet quòd ſit calliditas in tacendo, fallacia in mentiendo, machinatio in arte verborum; fraus autem committitur, etiamſi non ſit contra perſonam, ſed contra legis præcepta principaliter fit, ſed quandoque contra perſonam. Ex quibus patet, quòd dolus ſit genus, fraus autem ſpecies loquendo propriè, & in ſuo rigore. Verum eſt tamen, quòd iura quandoque his vocabulis abutuntur ſumendo dolum pro fraude, & fraudem pro dolo. Ex his patet, quando Iudices ex dolo, & fraude ſunt in puniendo delicta negligentes, aut ignorantes: erunt enim ex dolo, & fraude negligentes, quando callidè tacent nolentes reſpõdere querelis ab aliquibus propoſitis, aut in aliquibus mendacio, aut arte verborum diſſimulando, vt appareant hominibus zelantes virtutem, & iuſtitiam, cùm ipſius ſint diſſipatores, quod ex proceſſu ab eis habito ſatis patebit, & ex his, quæ contra ipſos fulminantur, qui cum dolo præſumuntur procedere, quando formam ſacrorum canonum, & cõſtitutionum ordinum tranſgrediuntur: quo dolo, & fraude contra eos probatis legitimè ab eorum adminiſtrationibus poſſunt amoueri.

Latior autem culpa eſt dolus præſumptus, & ſic differt à dolo, ſicut manifeſtum à præſumpto. Ille autem dolus dicitur manifeſtus, de quo ita clarę præſumptiones habentur, quòd Iudex in claram, & perfectam fidem deducitur. Quãdo autem præſumptiones ita claræ non ſunt, aliquæ tamen apparentiæ inueniũtur, dolus præſumptus dicitur, qui idẽ eſt, quod culpa latior, qui quidem dolus non ſufficit, ſi agatur in cauſa criminali ad hoc, vt reus pœna ordinaria puniatur, quoniam probationes tunc requirũtur, quæ ſint luce clariores, prout cõſtat ex traditis per Bartolum *a*. Ex quibus patet quòd ſi inueniatur Iudices fuiſſe remiſſos in caſtigando, & in procedendo non circunſpectè, ſi hoc tantùm ex præſumptionibus habeatur reſultantibus ex eius dictis, & factis, quæ dicta, & facta poſſunt etiam in bonam partem retorqueri, nõ debet per hoc ab officiis amoueri etiamſi arbitrio prudẽtium in his dicendis, aut faciẽdis latiorem culpam commiſerint præbendo occaſionem, vt de his poſſit aliqua fraus, & dolus non ſolùm ſuſpicari, ſed etiam præſumi.

a Bar. in l. quod verum. in 3. & 4. co. & ſe. ff. de appel. & ibi Apoſt. ver. culpa.

Lata culpa eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt communiter omnibus, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis: ideo autem dicitur deuiatio generaliter, vt comprehendat deuiationem, ſiue facien-

Digitized by Google

faciendo, ſiue omittendo. Dicitur (indeliberata) ad differentiam doli, qui ex deliberatione manifeſta, vel præſumpta committitur. Dixi (quæ ineſt communiter omnibus) ad differentiam culpæ leuis, leuioris, & læuiſſimæ, vt inferiùs patebit. Dixi (qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis) quia, vt ait Iuriſconſultus Paulus *b*, latæ culpæ finis eſt non intelligere, quod omnes intelligunt, & vt alius Iuriſconſultus Vlpianus ait, lata culpa eſt negligentia nimia non intelligere, quod omnes intelligunt. Declaratur exemplo. Conductor pullum nimis, & præmaturè onerauit, vnde mortuus eſt, lata culpa eſt. probatur; homines enim, qui talis animalis miniſterio vtuntur, non ſunt ſoliti onerare pullos ante dictum tempus. Aliis exemplis hoc declarat, & illuſtrat Bartolus *c* de Saxo Ferrato, Bartolus, & Alexander. Et Prælati, qui in caſtigando delicta latam culpam commiſiſſe fuerint conuicti, non priuatione officiorum ſunt caſtigandi: latam autem culpam commiſiſſe credentur, quando deſinunt facere, ea quæ alij prudentes, docti, & experti Iudices facere in ſimili cauſa conſueuerunt, ſi ex aliis dolus non præſumatur.

b l. lata culpa 223. ff. de verb. ſignif.

c Bar. Saxo Ferrato vi ſ n. 113. & 114. Bar. in l quod Nerua 2. co ſ depoſiti & 16 Apoſtol. Alexan. ver. culp. Ale. in l. vtrum quæritur in princ. ff pro ſocio.

Leuis culpa diuerſimodè cõſideratur. Aliter enim ſumitur in rebus alienis, ſeu aliis debitis, aliter in rebus communibus incidenter, aliter in communibus ex conuentione. Primo modo leuis culpa eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentibus hominibus, qui ſunt eiuſdem conditionis. Et ſic Paulus *d* Iuriſconſultis, cùm dixiſſet in pignoratitia actione venire & dolum, & culpam, ſubiunxit hæc verba, *Ea igitur, quæ diligens paterfamilias ſuis rebus præſtare ſolet, à creditore exigitur.* Secundò ex rebus communibus communione incidenti culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet quòd ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam in ſuo tempore, ſeu in illo tempore ſuis rebus adhibet. Paulus enim Iuriſcõſultus *e*, in titulo familiæ herciſcundæ ſic ait, *Non tamen talem diligentiam præſtare debet hæres, qualem diligens paterfamilias; quoniam per ſuam partem cauſam habet gerendi: talem enim diligentiam præſtare debet, qualem in ſuis rebus.* Circa verò res communes ex conuentione culpa leuis ſic diffinitur, ſcilicet, quòd culpa leuis ſit deuiatio indeliberata ab ea diligentia, quam ante contractum in rebus ſuis adhibere ſolebat. Dixi (*in rebus ſuis*) nam in rebus alienis culpa leuis æſtimatur, ſi deuiat ab ea diligentia, vel prudentia, quæ ineſt omnibus diligentibus eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Leuior culpa eſt deuiatio deliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentibus hominibus, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Leuiſſima verò eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt diligentioribus hominibus, & diligentiſſimis, qui ſunt eiuſdem conditionis, & profeſſionis. Et ſic Caius *f* Iuriſconſultus in titulo de actionibus, & obligationibus loquens de Commodatario ſic ait, *Quòd exactiſſimam diligentiam præſtare compellitur cuſtodiendæ rei, neque ſufficit eum eam diligentiam adhibere quam in ſuis adhibet, ſi alius diligenter potuerit cuſtodire.* Ex quibus infertur deciſio cuiuſdam caſus, qui in facti contingentia accidit: Quidam Prælatus intelligens ſuum ſubditum de quodam crimine graui vehementer indiciatum, ſed non plenè probatum, communicauit cum alio ſuæ religionis Prælato ſatis in cauſis regularium experto, quomodo ad capturam rei ſe habere deberet. qui reſpondit, quòd crimine non plenè probato non poſſet ipſum carceri mancipare, cùm carcer in religione non ſolùm ſit cuſtodia, ſed etiam pœna. Propter quod, & alia, quæ conſulendo libros Doctorum didicerat, noluit reum vincire in carcere propter quod obſequium ſe præſtare Deo, & religioni aſſerebat: ipſum enim incarcerando ſuſpicio, quæ inter ſeculares inſidiauerat, radices mitteret, ita vt euidentia delicti, & delinquentis nomen ſortiretur. Accuſatus fuit dictus Prælatus de nimia negligentia, quidam aſſerebant officio ſuo eſſe priuandum, tanquam infidelem, & non prudentem: alij autem pœna arbitraria puniendum eſſe contendebant. Ego autem ex dictis dico, quòd in rigore loquendo viſis ab eo allegatis non debuit priuari, cùm ipſe licèt culpam commiſerit aliquam, à dolo, & fraude ſit immunis, & vbi non eſt dolus, & fraus, ſed tantùm quædam indeliberata deuiatio ab eo, quod ipſe tenebatur ratione officij facere, non debet tam rigoroſa pœna irrogari. Vnde ipſum Prælatum ſyndicantes attentè allegata, & probata debent conſiderare, & non inuento dolo claro, & manifeſto ad priuationem dignitatis minimè procedant. Inuento autem dolo, aut fraude præſumptis, & latiori, lata, leui, & leuiſſima culpa ad pœnam arbitrariam accedant, in cuius iudicio magis ad pietatem quàm ad rigorem debent animum ſuum applicare.

d l. ea igitur. ſ de pigno. act.

e l. hæred. §. non tantum ſolum ff. fa. herciſcund.

f l. 1. de act. & obli.

ARTICVLVS IIII.

Quæ pœna ſit imponenda Prælato, cuius culpa effectum eſt, vt ſubditus deceſſerit ſine ſacramento pœnitentiæ.

Reſpondeo dicendo, quòd pro tali culpa generaliter eſt nulla pœna (quod meminerim) ipſo iure, niſi amiſſionis gratiæ gratum facientis, ſi culpa perueniat ad gradum quo eſſet mortalis. Per ſententiam autem imponitur pœna arbitraria, iuxta quantitatem culpæ, ſecundùm illud *a*, iuxta menſuram delicti ſit & plagarum modus, & iuxta iura, quæ ad negligentiam puniendam citat quædam Gloſſa celebris.

a Deut. 25. & c. non affe. ... c. ea quæ. de off. dele.

QVÆSTIO XLI.

De correctione fratrum, quoad reprehenſionem ipſis propter delicta, cùm ſententia legitur, dandam, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur.

1 *Vtrùm arguere ſubditos delinquentes ſit licitum Prælatis.*
2 *Vtrùm Prælati poſſint contumelia ſubditos delinquentes.*
3 *Quæ pœna puniantur Prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes.*

ARTICVLVS I.

Vtrùm arguere ſubditos delinquentes ſit licitum Prælatis.

Reſpondeo dicendo, proprium Prælatorum eſſe arguere ſubditos de peccatis ab ipſis commiſſis, ſiquidem in mundo, loco Dei conſtituti ſunt, de quo apud Ioannem *b* habetur, quòd arguat mundum de peccato. Et Diuus Paulus ad Timotheum *c* ſcribens, quomodo ſe cum eis Diœceſanis habere debet, ait, *Argue, obſecra, increpa.* Quod nos docuerunt patres Concilij Tridentini *d* in Spiritu ſancto congregati dicentes, *quòd Prælati in commiſſis ſibi Eccleſiis eo libentiùs reſideant, quò faciliùs, & commodiùs ſibi ſubditos regere, & in vita, ac morum honeſtate continere potuerint. Illos primùm eos admonendos cenſet, vt ſe paſtores, non percuſſores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt nõ in eis dominentur, ſed illos tanquam filios, & fratres diligant: elaborentque, vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant, ne, vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur; quibus tamen ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent, increpent in omni bonitate, & patientia, cùm ſæpè plus erga corrigendos agat beneuolentia, quàm auſteritas, plus exhortatio, quàm comminatio, plus charitas, quàm poteſtas. Si autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia iudicium, cum lenitate ſeueritas adhibenda eſt, vt ſine aſperitate diſciplina populo ſalutaris, ac neceſſaria conſeruetur, & qui correcti fuerint emendentur, aut ſi reſipiſcere noluerint, cæteri ſalubri in eos animaduerſionis exemplo à vitiis deterreantur,* cùm

b Ioan. 16.

c ad Tim. 2.

d Trid. ſeſſ. 13. c. 1. de refor.

cùm ſit diligentis, & pij ſimul paſtoris morbis ouium leuia primùm adhibere fomenta, pòſt vbi morbi grauitas ita poſtulet, ad acriora, & grauiora remedia deſcendere: ſin autem ne ea quidem proficiant illis ſubmouendis, cæteras ſaltem oues à contagionis periculo liberare. Hæc Concilium Tridentinum. Vide, quid circa hoc moneat Diuus Auguſtinus e; ait enim, *Corripiantur itaque à Prapoſitis ſuis ſubditi correctionibus de charitate venientibus pro culparum diuerſitate diuerſis, vel minoribus, vel amplioribus, quia ipſa quadam natio nominatur, quam facit Epiſcopale iudicium, qua pœna in Eccleſia nulla maior poteſt (ſi Deus voluerit) in correctionem ſaluberrimam cedere, atque proficere. Neque enim ſcimus quid contingat ſequenti die, aut ante finem vita huius, de aliquo tali deſperandum eſt, aut contradici Deo poteſt, ne reſipiſcat, & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati, cordiſque contriti à reatu quamuis iuſta damnationis abſoluat damnatum, quem ipſe non damnat. Paſtoris tamen neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare ab ouibus ſanis morbidam ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam. Neſcientes enim quis pertineat ad prædeſtinatorum numerum, quis non pertineat, ſic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus ſaluos fieri.* Hæc D. Aug. Quæ omnia Prælati debent alta mente recolere, vt in arguendis ſubditorum exceſſibus ab hac doctrina, & ab his documentis minimè recedant, & cùm ſubditi audiunt, & acceptant condemnatoriam ſententiam, ita blandis verbis debent eorum corrigere culpas, vt ipſa ſententia eis ad ſalutem animæ proficiat.

e 24. q. 3. cap. corripiant.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes.

RESpondeo dicendo, videri peccatum mortale, & non inueniri in viris perfectis, qui tamen conuitia, vel contumelias aliquando dicunt, ſicut patet de Apoſtolo, qui ad Galatas f ſcribens ait, *O inſenſati Galatæ!* & Dominus noſter Ieſus Chriſtus g dixit diſcipulis ſuis. *O ſtulti, & tardi corde ad credendum!* Vnde cùm Dominus, & eius ſancti hoc ſine peccato, imò cum maximo merito dixerint, à Prælatis reprehendentibus ſuorum ſubditorum vitia poſſunt etiam dici, & ſic ait Diuus Thomas h, quòd ſicut licitum eſt verberare, vel in rebus damnificare cauſa diſciplinæ, ita etiã & cauſa diſciplinæ poteſt aliquis alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod conuitioſum dicere, & hoc modo, ait, Dominus diſcipulos vocauit ſtultos, & Apoſtolus Galatas inſenſatos; tamen ſicut dicit Diuus Auguſtinus in libro de ſermone Domini in monte, rarò, & ex magna neceſſitate obiurgationes ſunt adhibendæ, in quibus non nobis, ſed vt Domino ſeruiatur, inſtamus. Hæc Diuus Thomas. Circa quæ verba aduertit Caietanus i, quòd contumelias, quas Prælati obiurgando proferre poſſunt, licet, vt materiam virtutis aſſumant, & in litera dicatur, quòd rarò, & ex magna neceſſitate dicere debeãt, tutius tamen videtur quòd nunquam niſi Spiritu ſancto ſuggerente dicantur, quoniam repræſentatur ſubditis, quòd non ex charitate, ſed ex paſſione procedat, fiuntque deteriores non ſuſcipiendo diſciplinam, leuiuſque verbera, quàm contumelioſa verba ſuſcipiunt: vnde Tullius in libro tertio de officiis ait, omnis animaduerſio, & caſtigatio contumeliã vacare debet. Et aduertit Nauarrus a, quòd vt abſque peccato fiat, etiam propter correctionem oportet, vt ſolùm ſignificetur vitium, cuius correctio prætenditur, & non alia vitia iam caſtigata, emendata, & ab hominibus oblita, quod aliqui Prælati minùs prudentes non aduertunt, quod aduertere maximè debuiſſent.

f Ad Gal. 3.
g Luc. vl. c.
h 2. 2. q. 72. art. 2. ad 2.
i In d. a. 2.
a In man. ca. 18. n. 10.

ARTICVLVS III.

Qua pœna puniantur Prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes.

RESpondeo dicendo, quòd licèt Prælati in reprehenſionibus, & obiurgationibus aliquando excedant: non tamen ſunt aliqua pœna afficiendi; ſolùm enim ſunt reuerenter monendi, & in ſecreto, ne ex ea publica facta admonitione aliqua occaſio eos parui faciendi à ſubditis aſſumatur. Debent enim ſuperiores Prælati aliquos veniales defectus Prælatorum inferiorum ſubleuare, ne inde deterius aliquid contingat; ſi enim ſubleuãt defectus ſubditorum, cur Prælatorum culpiolas diſſimulare non tenebuntur, cùm ipſi portent pondus Diei, & æſtus, & occaſione diſcolorum ſubditorum aliquando contingat eos aberrare in obiurgationibus dandis, & in aliis remediis adhibendis nimio odio defectus odiendo, & ſic ordinatur in quadam partitarum lege b. Quòd ſi miniſtri iuſtitiæ occaſione commoti in faciendo, vel dicendo iuſtitiæ, & vrbanitatis limites exceſſerint, non propterea debent puniri, nec ad ſatisfaciendum compelli: cuius ordinationis prudentiſſimæ aſſignat lex rationem dicens, *Ca apenas ſe puede guardar el que ha de gouernar campanna e de caſtigarla, que no faga, o que non diga à las vegadas alguna coſa à de mas*, & de hoc videndus eſt autor Politicæ c.

b l. 48. tit. par. 2.
c Polit. li. 3. c. 13. n. 12.

QVÆSTIO XLII.

De correctione fratrum quantum ad facultatem à ſententia appellandi.

RESpondeo dicendo, quòd hæc quæſtio multa continet, quæ iam in primo Tomo d dicta remanent. Nunc autem addendum eſt, quod Clemens VIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, die vigeſima ſecunda Auguſti, Pontificatus ſui anno primo, priuilegia Alexandri IV. & Pij II. & Innocentij VIII. aliorumque Romanorum Pontificum, quibus prohibetur, ne perſonæ Regulares Ordinis Ciſtercienſis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcunque perſonas appellare, niſi à Capitulo generali ad Sedem Apoſtolicam tantùm, approbauit, ordinauitque ſub pœnis in eiſdem priuilegiis contentis, ne perſonæ regulares dictæ congregationis poſſint à ſuis ſuperioribus ad quaſcunque perſonas appellare, niſi tantùm ad dictæ congregationis Generalem, & ab ipſo ad Capitulum intermedium, & ab illo ad Capitulum generale, & ab ipſo ad Sedem Apoſtolicam tantùm. Ac inſuper eiſdem perſonis prohibetur, ne res Religionis manifeſtent, ac etiam ne ſuorum Prælatorum, aut perſonarum congregationis aliqua crimina, aut querelas obiiciant coram perſonis ſæcularibus. Ita habetur in libro priuilegiorum congregationis ſanctæ Mariæ de Alcobatia Ciſtercienſis ordinis regnorum Portugalliæ, impreſſo Venetiis anno Domini milleſimo quingẽteſimo tertio, in fine eiuſdem libri.

d 1. to. q.

QVÆSTIO XLIII.

De correctione fratrum, quoad criminis condemnationem, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quæruntur ſex.

1 *Vtrum qui apud iudicem intercedit, vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem.*
2 *Vtrum liceat Principi concedere remiſſionem delicti futuri.*
3 *Vtrum, ſi pater monachus interficiatur, remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium.*
4 *Vtrum ſemel in Syndicatu abſolutus poſſit amplius conueniri.*

5 *Vtrum liceat Iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitas.*

6 *Vtrum valeat confeſſio rei facta coram Iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pœna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrùm ille, qui apud Iudicem intercedit, vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem.

Reſpondeo dicendo, quòd de hac quæſtione agit eleganter Caſtro *e*, vt clariùs procedamus, per quaſdam concluſiones illi ſatisfaciam.

e Caſtro li. 2. de legib pæn. 613.

Prima concluſio; Nullus poteſt apud Iudicem intercedere, vt delinquenti tota pœna per legem conſtituta remittatur, niſi fortè pro illo roget à quo offenſus eſt, non vt impunitus euadat, ſed vt hac ratione oſtendat charitatem, quam ad illum habet, vel vt erubeſcat eſſe inimicus. Hanc concluſionem probat doctiſſimus Caſtro ex multis dictis Diui Auguſtini. Et prima pars probatur ratione; non enim licet rogare Iudicem, vt faciat, quod iure facere non poteſt: at remittere pœnam totam ab homine ſcelerato à lege ſtatutam Iudici non licet, quia non eſſet miſericordia, ſed relaxatio, & inde omnibus malis daretur occaſio, vt ſpe plenæ remiſſionis per interceſſores obtinendæ quæcunque ſcelera committere auderent. Vnde Diuus Gregorius in ſuis moralibus ait, quos ſimilis actus ſociat concordi pertinacia, etiamſi defenſio peruerſa conſtipat, vt de facinoribus ſuis altera ſe inuicem defenſione tueantur; ſibi enim quiſque metuit, dum admoneri, vel corrigi alterum cernit, & idcirco contra corripientium verba vnanimiter inſurgit, quia ſe in altero protegit. Hæc Gregorius. Secunda pars concluſionis probatur, ſcilicet, quòd ex fonte charitatis procedere poteſt, vt quis roget totam pœnam à lege ſtatutam remitti homini ſcelerato; verbi gratia, cùm quis pro inimico, à quo læſus eſt, orat, ne pœna vlla illi irrogetur, quia ex animo, & gratia dimittit offenſam contra ſe factam, & inſuper orat Iudicem, vt Reipublicæ offenſam illi remittat: hic enim ſic intercedens non ſolùm non peccat, ſed magno apud Iudicem dignus eſt præmio, quia hoc faciens impleuit ſimul, & præceptum, & conſilium Dei, dicentis, Diligite inimicos veſtros, & benefacite iis, qui oderunt vos, & ſic qui ex charitate impunitatem inimici ſui petit à Iudice, non ideo peccatum impunitum eſſe orat, quia ſibi placet, ſed vt bonitate ſua vincat malitiam alterius, & benefaciendo illi cogat illum ad pœnitentiam peccati, quod illum offendit.

Secunda concluſio; Quando meritò ſperatur de emendatione hominis, qui aliquod crimen commiſit, licitè poteſt, qui hanc ſpem habet, pro illo apud Iudicem intercedere, vt mitiori pœna quàm à lege ſtatuta eſt, puniatur, præſertim ſi pœna per legem ſtatuta eſt pœna vltimi ſupplicij.

Probatur concluſio. Quilibet homo poteſt à Iudice iuſte petere, vt faciat, quod iuſte facere poteſt; Iudex autem poteſt ex aliquibus iuſtis cauſis pœnam legis minuere, prout inferiùs dicetur; ergo dum tales cauſæ adſunt, quilibet poteſt apud Iudicem intercedere, vt legis rigorem temperet. Quòd autem Iudex poſſit pœnam à lege ſtatutam ex iuſta cauſa remittere, omnes Iuriſperiti fatentur, & probant pro ſua parte allegantes aliquas leges, vt infrà articulo quinto dicetur.

a l. quid ergo § pœna grauior ff de his, qui notãt. infam. l. & ſi ſeuerior l. ſi poſtulauerit. C. ex quib. cauſ. irrog. infa. b l. quiſq. in eum mil. seu C ad leg. Iul. Maieſt.

Non me latet tamen Imperatores *b*, Honorium, & Archadium, poſtquam graues pœnas ſtatuerunt contra illos, qui coniurationem contra Principem fecerint, aut dederint, addiderunt, Iubemus etiam eos notabiles viros eſſe ſine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire tentauerint. quæ pœna interceſſoribus prædictis communicata peccatum mortale videtur deſignare, & ſic iniuſte interceſſores intercedendo agere. Ad hoc reſpondetur, quòd prædictæ leges procedunt in foro exteriori, quæ fundantur in præſumptione, quæ habetur contra illos, qui intercedunt pro notatis in crimine læſæ Maieſtatis: at nos loquimur in foro conſcientiæ inſpecta ſola veritate charitatiuæ ſecundùm Deum interceſſionis.

Tertia concluſio: Quando reus aliquis emendationẽ recuſat, & ſic eſt induratus in peccato, quod commiſit, ita vt de illius correctione meritò deſp retur, non licet orare pro eo, etiamſi ſit mortis pœna plectendus. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti: nam ſi hac ratione ſola licet pro reis rogare, vt illi corrigantur; ergo quando meritò de illorum correctione deſperatur, non licebit pro illis orare. Præterea non licet Iudici talibus reis parcere; ergo interceſſori minimè licebit pro talibus orare. Conſequentia eſt nota: nam rogans pro alio eiuſdem eſt conditionis, & meriti, cuius eſt ille, qui precibus eius motus aliquid facit, quia qui rogat, potĕtior eſt cæteris paribus, quam qui contulit, vt in quodam canone *c* probatur. Qui enim tali obſtinato peccato parceret, non miſericors, ſed potiùs crudelis diceretur; Eccleſia enim Chriſti ſpõſi ſui lenitatem imitari cupiens etiamſi circa ſceleratos multos viros manſuetudinem ſuam oſtendat, circa illos tamen de quorum emendatione deſperat, ſeueritatem exercet: & ob hanc cauſam hæreticum relapſum iudicio ſæculari tradit ab illo damnandum, ſentiens illum indignum, cui ampliùs venia concedatur, propterea quòd de eius emendatione deſperat, Deus etiamſi piiſſimus ſit, & ſæpe peccata hominum diſſimulet propter pœnitentiam, non tamen vult vt rogemus illum pro his qui in peccato perſiſtunt, & emendari nolunt. Vult quidem Deus orari pro peccatoribus, vt ipſe dignetur ipſis pœnitentiam inſpirare, & ad illam agendam iuuare, non tamẽ vult Deus rogari, vt illis non pœnitentibus, & in peccato perſiſtentibus parcat. Nullus ergo pro aliquo intercedere debet, vt venia illi concedatur, quem Eccleſia venia indignum eſſe iudicat, & pro quo Deus non vult orari: nam qui eo caſu Deum oraret, iniuriam illi faceret, putans illum tam remiſſum, vt peccatoribus obſtinatis indulgere, & mala impunita relinquere velit.

c c ſacientis 86. diſt.

Quarta concluſio: Nullus licitè poteſt pro reis intercedere, vt illis venia concedatur, quando ex veniæ conceſſione proximo damnum infeuatur; qui enim veram vni vult exhibere pietatem, oportet vt illam ſine alterius iniuria impendat, ita vt non ſit vni miſericors, & alteri crudelis. Nam vt ait Apoſtolus, *Non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona.* & in quadam Decretali *d* ſequentia habentur verba. *Qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur.* Aduertendum tamen, quod de interceſſione dixi, tunc ſolùm eſſe intelligendum, quando Iudex non remiſiſſet pœnam, niſi fuiſſet ab interceſſore attractus, & allectus: nam ſi Iudex fuiſſet abſque alterius precibus facturus, quamuis interceſſor pro huiuſmodi pœnæ remiſſione rogans peccaret, non tamen obligatur ad illius damnum reſtituendum, quia tunc ipſe non eſt occaſio ipſius damni. Ita Caſtro hoc multis Auguſtini autoritatibus comprobans. Ex his colligere oportet, Regulares quomodo ſe habere debent, quando pro delinquentibus apud Iudices intercedunt. Caueant, ne procurando ipſos à pœna corporali, aut ciuili ſua interceſſione liberare in laqueum incidant diaboli, & ſint in ſcandalum delinquentium. qui ex ſperata remiſſione ſe totos ſuis concupiſcentiis, & deſideriis tradent, ſint etiam in ſcandalum multis, qui delictorum videntes impunitatem ad alia deteriora ſcelera manus ſuæ deprauatæ voluntatis extendent. Colligere etiam poſſunt, quòd pro aliis religioſis delinquentibus licitum eſt intercedere, vt pœna delicto debita ipſis minuatur, cùm communiter loquendo de eorum correctione ſperetur.

d cap. vlt. de iniur. & damn. dat.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrùm liceat Principi concedere remiſsionem delicti futuri.

RESpondeo dicendo, id iuſta cauſa intercedente licere, id eſt, poſſe diſponere, & ſtatuere, ne qui illud, aut illud fecerit, puniatur pro illo, aut illo peccato etiam poſt illud ſtatutum commiſſo, Deus enim optimus, & maximus per varias Scripturæ literas *e* promittit veniam peccatoribus, ſi vere pœnituerint. Neque ex hoc dat ſcandalum ille, qui miſericordia motus veniam aliqua de cauſa promittit; non enim is præbet ſcandalum vtens præclariſſimæ miſericordiæ virtute, ſed abutẽs actu virtutis illius ſibi accipit ſcandalum. Apud Matthæum *f* enim vetatur quidem ſcandalum dari, ſed non fieri aliquid bene, ex quo alius male accipit illud, iuxta D. Thomam *g* receptum.

Neque obſtat, quòd reſcriptum concedens veniam peccati futuri non valet, vt ait Salicetus *h*: nam illud intelligitur de reſcripto ſine iuſta cauſa concedente veniam futuri delicti, non autem de reſcripto, quòd iuſta cauſa id fieret, qualia ſunt multa edicta, quæ proponuntur promittentia impunitatem his, qui delinquerint ſi complices ſuos denunciauerint. Denique noſtrum aſſertum probatur: nam facultas abſoluendi plenariè, commutandi, diſpenſandi & componendi de incertis malè acquiſitis extẽditur ad peccata commiſſa poſt conceſſionem dictæ facultatis, prout defendit Nauarrus *i*, nec per hoc datur materia delinquendi directè, aut indirectè: nam licet detur occaſio in genere, negatur tamen, quòd datur inordinatè, & minus rectè, licet male accipiatur: negatur etiam quòd detur tanta, quanta ſufficeret ad tollendam iuſtitiam legis, vel conceſſionis, vel ad reſtringendam eam, ne ad id extendatur, ſicut neque occaſio peccandi ex lege diuina de condonando peccato pœnitenti à pluribus deſumpta tollit bonitatem peccatum condonantis.

e Exec. 18. & 33.
f Matt. 18.
g D. Th. 2. 2. q. 43. a. 1.
h Salic. in l. ea ... C. ad leg. Iuliam de adul.
i Nau. de indul. not. 34. n. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ſi pater monachus interficiatur, remiſsio pertineat ad filium, an ad monaſterium.

RESpondeo dicendo, quòd de iniuria facta defuncto competit proſecutio omnibus hæredibus, vt probant iura *a*, & lex conſiderat tale ius tanquam hæreditarium, ex quo voluit pacem haberi ab hærede, & ſic de vero hærede, non autem de filio, qui non ſit hæres, voluit hoc Bartolus *b*, dicens, quòd ſtatutum cõſiderat hæredem, qui repræſentat perſonam in totum.

Neque obſtat, quòd filius abſtinens ab hæreditate poteſt facere pacem ſecundùm Bartolum *c*. Nam ad hoc reſpondetur, quòd talis etiam repræſentat perſonam teſtatoris de voluntate ipſius, licet deinde abſtineat ab hæreditate, & quoad hunc effectum ſatis eſt ſemel repræſentaſſe, argumento cuiuſdam legis *d*, præſertim cum adhuc repræſentet defunctum ſaltem nudo nomine, quod ſatis eſt argumẽto cuiuſdam legis *e*, quod notat Iaſon. Vnde ſi pater monachus interficiatur, remiſſio ſpectat ad monaſterium, non ad filium, vt eſt magis communis opinio, quam tenent Federicus *f*, Abbas, & moderni, & probat Romanus dicens ſe ita conſuluiſſe, ſi monaſterium eſt hæres dicti patris, & quia per profeſſionem ſe & ſua tranſtulit pater in monaſterium.

a l. 1. § ſi ſorte ... ff de iniur. l. 4. § ſi ad ... ff de ... viciat.
b Bar. in l. 2. § ... ff. de verb. obl.
c Bar. in l. ſi filius qui pa... ff. de ...
d l ſi quis hered. C de inſt. & ſubſtit.
e l. 4. § non ſolum. verſ cæterum. ff de leg. præſ. Iaſon in l cum filio in 2. q. Bar. ff de leg. 1.
f Federi. de Senis cõſ. 25. quidam monachus. Abbas & Moderni in c. in præſentia. de probat. Roman. conſ. 450. ſtatuitũ veteris

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm ſemel in ſyndicatu abſolutus poſſit ampliùs conueniri.

RESpondeo dicendo, quòd in quadam lege *g* videtur probari, quòd ſemel abſolutus non debet ampliùs moleſtari, niſi ratione ignorantiæ, & præuaricationis, de quo late agit Baldus *h*. Et licèt dubium ſit, an abſolutoria data in crimine, quia non probatum, pariat exceptionem rei iudicatæ de eodem crimine, ſi accuſetur, vt in quadam lege *i* continetur, & tenet Bartolus: tamen in cauſa ſyndicatus putat Paris de Puteo *k* eſſe ſpeciale quòd non poſſit vlteriùs moleſtari, niſi iſte volens de nouo accuſare, aut denunciare, fuiſſet ignarus, vel abſens, per notata in quadam lege *l*. Ex quo infero male procedere Iudices regulares, qui Viſitantes, & Syndicantes prouincias ſibi commiſſas ſine alia cauſa ad id impellente admittunt denunciationes maleuolorum, & diſcolorum fratrum aliquorum delictorum, quorum iudicium ex defectu plenæ probationis tranſit in rem iudicatam. Nec valet dicere, quòd ad id agendum concitatur, quia teſtes propter metum Iudicum, qui partes rei agebant, patefacere veritatem minime ſunt auſi. Nam hæc cauſa mihi inſufficiens eſt, cùm difficillimè poſſit probari, & non oportet contra metas iuris procedendo accuſationem, aut denunciationem delicti, quod tranſiuit iam in rem iudicatam, iterum cognoſcere, niſi cauſa, propter quam proceditur, priùs verificetur eſſe vera per teſtes idoneos, & omni exceptione maiores, alioquin vnicuique eſſet licitum hoc dicere, & contra rem iudicatam ad libitum agere, pro qua ſemper eſt præſumptio, niſi contrarium probetur.

g l. ſi cui §. idem de accuſa.
h Bal in l. ſi quis homicidium ... &
i in l. ex morte ad l. aquiliam.
il 2. §. hoc de nouo cap. Bar. in l. Iuliam de cond. & demonſt. l. denunciaſſe. §. quia tamẽ de adul.
k Puteo de ſynd. §. officialis ſ... off. n. 2.
l d l. ſi cui. §. eiuſdem.

ARTICVLVS V.

Vtrùm liceat Iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitas.

RESpondeo dicendo, quòd Iudex tranſgrediens legem per ipſum, aut per ſuos anteceſſores factam nulla cauſa rationabili interueniente peccat. Dixi (nulla cauſa rationabili interueniente) ea enim data poteſt diſpenſare in ipſa lege, vt aſſerit Caietanus *m*. Ex quo infero, quòd non poteſt iudex remittere ſine iuſta cauſa pœnam delinquenti appoſitam, aut pœnam prædictam in aliam diſpenſare, etiamſi pars læſa conſentiat: imò addit Caietanus *n*, quòd etiamſi ſit Princeps, erit reus omnium delictorum, quæ ipſe delinquens poſtea ratione dictæ remiſſionis commiſerit, quod etiam tenet Nauarrus *o*, & ſequitur Aragon, & eſt expreſſa D. Gregorij ſententia relata à Gratiano *p*, verum eſt tamen quòd poſſunt Iudices ſuperiores legum latores, imò & inferiores augere, & diminuere pœnam à legibus impoſitam, prout probatur in iure *q*, & reſoluit Couarruuias, ſed hoc intelligitur iuſta ad id cauſa ſuadente, vt notat Accurſius *r*, & erit iuſta cauſa quando probatur delinquentem ignorantem deliquiſſe, aut quando probatur ipſum, aut eius progenitores de religione eſſe ſatis bene meritos, prout in ſimili affirmat Nauar. *ſ* dicens quòd poteſt Iudex diminuere pœnam legis non ſolùm propter ſeruitia facta ab ipſo delinquente in fauorem Reipublicæ, ſed etiam propter ſuorum progenitorum merita.

m Caie. ver. iudex.
n Cai. vbi ſu.
o In man. c. 21. Arag. 2. 2. q. ... ar. 5. c. 109.
p c. ſummopere. 11. q. 3.
q l. quod ... §. pœna grauior. ff. de his qui notant. inf. Couar.
r Accur. in l. leuior. ff. de his qui not.
ſ in rub. de iudi. n. 99.

Ex dictis in facti contingentia cuidam religioſæ pœna eius delicto debita minuta fuit, attẽto quòd nullus aduersùs eam aderat accuſator, & quòd cõtra eam non erant indicia euidentia, & quòd duobus tantùm teſtibus ſecretis eius delictum erat probatũ per viam inquiſitionis; attento etiam quòd ſi pœna ordinaria puniretur, ipſa ſecretò delinquens infamia etiã apud regiam Maieſtatem notaretur, & quòd ex dicta publicitate diſcordiæ, & diſſenſiones orirẽtur inter aliquos nobiles non minimæ. attento denique quòd complices ſui delicti deſcendebant à Gente nobili, de Republica, & de ſua religione bene meriti, attento etiam quòd dicta mala & alia cum quadam pœna arbitraria ſecreta impediebantur, propter quod ita affirmauerũt viri doctiſſimi fore procedendum, quod ex quadam celebri doctrina Caietani *t* comprobatur, qui ait quòd poteſt Iudex inferior rumpere, & reſcindere accuſationes, quas apud ſe habet etiamſi ad ſatisfactionem partes læſæ ordinentur, prẽuidens quòd ſi non reſcindantur, maius damnum Reipublicæ quàm vtilitas ipſi bono

t 2. 2. q. 68. a. 3.

Digitized by Google

bono communi ex earum proſequutione poteſt euenire, velut ſi ex punitione accuſati (quia vir eſt grauiſſimus) maxime Reſpublica perturbaretur, quam opinionem ſequitur Aragon. *u* Ex qua doctrina hoc conficio argumentum; ſi enim eſt licitum contra ius reſcindere accuſationem in præiudicium partis accuſantis, à fortiori licitum erit in præfato caſu pœnam legis minuere, nulla parte læſa reclamante tot cauſis & meritis id poſtulantibus.

u Arag. vbi ſup.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm valeat confeßio rei facta coram Iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poßit eum pœna ordinaria caſtigare, aut remittere eius delictum teneatur.

Reſpondeo dicendo, aliquando ſolere Iudices promittere fallaciter impunitatem delinquentibus, ſi ſua peccata confiteantur, vt ex eorum ore conuicti poſſint eos criminaliter damnare, & aliqui Iuriſconſulti hanc rationabilem approbant cautelam, dicentes licitum eſſe decipientem decipere, iuxta illud Græcum prouerbium relatum à Cermenato *a*, *Prudens actus documento cæteris eſſe poteſt, quàm non ſit inutile, nonnunquam cretizare cum cretizantibus*: nam qui paratus alios circumuenire fraudibus nullo iure conquiri poteſt, ſi aliquando ipſe quoque circunueniatur ab aliis, quod eſt dicere: *A vn traydor dos aleuoſos*. Et ita habemus illud carmen, *Fallere fallentem, ſuſpicor eſſe pium*: & illud Virgilij *b*, *Dolus, an virtus quis in hoſte requirat?*

Et in confirmationem huius ſententiæ adducunt Felinus *c*, Decius, Grammaticus, Placa, & Decianus, quoddam exemplum Alexandri III. Papæ, qui in ſecreto ſibi confitenti per ſimoniam Epiſcopatum fuiſſe adeptum huius delicti impunitatem promiſit, ſi hoc publicè confiteretur, quem confeſſum ſtatim ab Epiſcopatu depoſuit. Et hanc opinionem tenuerunt Cinus, Dominicus *d*, & communem dixerunt Puteus, Couarruuias, Olanus, & alij relati per Menochium.

Sed ſic abſolutè hanc opinionem amplectentes, vt deuiantes à veritate prædicante mendacium eſſe intrinſecè malum, poſſunt condemnari. Et ita tenent expreſſè contra eam plurimi grauiſſimi Doctores affirmantes, non poſſe Iudicem condemnare delinquentem ex confeſſione ſibi in occulto propalata, quam reuelauit ipſe reus propter impunitatem ſibi à Iudice promiſſam: quæ opinio originaliter fuit Ioannis de Immola *e*, & eam tenet Hippolytus de Marſilis, quam communis ſchola Doctorum horum regnorum ſequitur, & poſt alios dicit veriorem Couarruuias, & prædicat veriſſimam Placa, & eam tenent expreſſè Remigius, Petrinus Bellus, Emanuel Suarez, & alij relati ab Azeuedo, & Deciano, quæ opinio ſequentibus rationibus probatur.

Primò, quia talis confeſſio non fuit ſpontanea, ſed fraude & dolo extorta, &, vt ait quidam Imperator *f*, res eſt iniuſta quem à Iudice decipi. Quod confirmatur: nam videmus in iure condemnari, vt ſtupratorem eum qui promiſſis fallacibus aliquam virginem corrupit, prout tradit Decianus *g*. Confirmatur deinde: Remedium enim torturæ permiſſum eſt, non tamen mendaciis & perſuaſionibus doloſis, eſt reo inferendum.

Probatur ſecundò; nam ſicut non fuit obligatoria Iudicis promiſſio, quia ad ſolum Principem pertinet delictorum impunitas, ita per conſequens nihil valet, neque aliquo modo obligat, id quod ex tali promiſſione reſultat. Quod confirmatur ex quadam Partitarum lege *h* ſequentia verba dicente: *Tu fulano di lo que ſabes, y no temas que no te faran ninguna coſa ſi no derecho.* Quibus verbis ſatis voluit ſignificare lex prædicta, quod Iudex non debet promittere reo impunitatem quando ipſi præcipit vt confiteatur delictum, ſed tantum debet dicere quòd ſecundùm ius iudicabitur, & ait Albericus *i*, quòd Iudex promittens alicui impunitatem ſi poſtea ipſum punit, quoddam proditionis genus committit.

a Cer. in Rap. c. 32 q. 397. b Virg. lib. 2. Aeneid. c Fel. in c. afferte not. 1. ad fine de præſu. & in c. accedens 2. vt lite non conteſt. Gram. q. 3. poſt deciſ. n. 5. Placa de delict. li. 1. c. 37. n. 3. Dec. 1. to. crim. lib. 2. c. 15. n. 6. d Cinus in l. praſenti. C. de his qui ad Eccl. cōfugiūt. Dominicus in c. nos in quemquam 2. q. 7. Puteus de ſyn. v. ſolus cōdulus. fo. 209 & v. tortura n. 1. verſ. multi enim. fo. 319 Cou. lib. 1. var. c. 3. n. 16. Olan. in antinomiis v. trumpa 124 n. 24 Menoc. li. 1 de arbitr. q. 81. e Immola in l. ij qui reus. n. 29. ff. de publ. iud. & conſ. 109. Hippo. in l. 1. §. quæſt. in fidē ff. de quæ. Cou. vbi ſu. Plac. vbi ſu. n. 5. 6 & 7. Remig. de immun. Eccl. fallē. 26 n. 8 7. in fi. Bellus de re mil. 9. pa. ti. vn. n. 10. Suar. 1. ti cem opi. v. iudex vt veritatē pa. 301. col. 2. Azeu in l. 3 ti. 3. li. 1. recollec. n. 14. Decia. vbi ſu. nu 6 & 7. f l. 1. in fi. ff. de his, qui veniā ætatis impet. g Decia. 2. to. crimi lib. 68. c 7. n. 7. h q. 3. tit. 30. p. 7. verſ. tu fulano i l. 1 § perſuadere ff. de ſeruo. corrupt.

Ad argumenta autem contrariæ partis reſpondetur, quòd etiamſi Reipublicæ conueniat, quòd delicta puniantur, & ad hoc exequendum, Iudici vti ſimulationibus & verbis aſtutis ſit neceſſarium, hoc tamen modo licito fieri debet, & à iure approbato, non autem fallaciis, & fraudulentis promiſſionibus, prout ait Imperator *k* Iuſtinianus, & aduertunt in propoſito Redin Petrinus Bellus, & Couarruuias: quia vt ait Baldus *l*, *Qui vadit planè, vadit ſanè.* Quod colligit ex textu ibi dicente: *Rectam viam dirigere, non eam, quæ eſt ex circuitibus.*

Nec obſtat dicere, quòd Rex Salomon *m* vſus fuit ſimulatione quando duæ illæ mulieres ſuper infante contendebant; in ea enim ſimulatione nullum mendacium neque dolum inuenies, ſed tantum quandam ſimulationem & fictionem, qua vſus etiam fuit pater eius Dauid mutando faciem coram Abimelech: & Iehu Rex Iſrael cum Sacerdotibus Belial, vt libro 4. *n* Regum legitur, in qua fictione & ſimulatione nullum prorſus mendacium inuenitur, & ideo ſumma illa veritas Chriſtus Dominus ea vſus fuit cum diſcipulis euntibus in Caſtellum *o* de Emaus fingendo ſe longiùs abire.

Addendum tamen eſt, quòd ſi vltra confeſſionem iudicialem rei ab eo etiam reuocatam, concurrunt indicia vrgentia, & præſumptiones, bene quidem ſecundùm viros doctos poteſt Iudex in eo caſu reo pœnam ordinariam imponere, licèt Iudex vt reum ad confitendum alliceret, impunitatem promiſerit, vt poſt alios tenent Couarruuias *p*, Viuius & Azeuedo, & ſibi imputetur, dicunt, reus, quòd ſuum delictum confeſſione propalauerit. At ego huic opinioni minimè poſſum adhærere. Nam in criminalibus, vt quis pœna ordinaria puniatur probationes luce meridiana clariores eſſe debent, non enim indicia, & præſumptiones tantam fidem faciunt, vt ad pœnam ordinariam ratione earum quiſquis poſſit condemnari. Confeſſio autem rei per dolum, & mendacem promiſſionem extorta non debet eſſe tantæ efficaciæ, vt patet ex ſuperioribus vt ipſi Iudici fallenti propter indicia, & præſumptiones tam præiudicialis licentia tribuatur.

k Inſt. in proœ. Inſt. vbi ſu. Redi. nu 15. f 74. l Bal. de re mil. 9 p tit. vn n. 10. Cou. vbi ſu n 16 l Pal. in l. non ſolū. § annu. 2. ff. de excu. tutor. m 3. Reg 3. n Reg ca. 21. Reg. 10. o Luc. 24. p Cou. vbi ſu. n. 16. ad fi. Viuius 1. to cōmunium opin. v. iudex promittens pag. 120. co. 4. in fi. Azeu vbi ſup. nu. 15.

QVÆSTIO XLIIII.

De correctione fratrum, quoad acceptam pœnam impoſitam delinquentibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur.

1. *Vtrùm reus condemnatus ad pœnam teneatur ipſam ſubire.*
2. *Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam teneatur eam ſubire pœnam.*

ARTICVLVS I.

Vtrùm reus condemnatus ad pœnam teneatur ipſam ſubire.

Reſpondeo dicendo, quòd tranſgreſſor legis pœnalis poſt ſententiam iuſtam contra ipſum latam, & ab ipſo acceptam ſub pœna peccati mortalis, tenetur ſubire ipſam pœnam, adeò, quòd ſi fuerit ad mortem condemnatus, ad locum ſupplicij ire tenetur, & aſcendere furcam, qua eſt ſuſpendendus. Verum eſt tamen, quòd non tenetur ad eas actiones ſubeundas, quæ à miniſtris iuſtitiæ commodiùs fieri poſſunt. Vnde condemnatus ad bibendum venenum, ſolùm tenetur os aperire, prout tenet Victoria *q*, cuius opinionem ſequuntur Soto, & Aragon contra Caietanum. Quæ opinio eſt tenenda, etiamſi Petrus à Nauarra ab ea diſcedat, non aduertens ad fundamentum ſuprapoſitum. Dixi in cōcluſione (poſt ſententiam iuſtam)

q Vict. de hi. n. 30. Arag. 2. 2. q 69 ar. 4. Med. 22 q 69. ar 4. Nau. de reſt. li. 3. c. 3. n. 8 &c.

Digitized by Google

ante enim condemnationem Iudicis tranſgreſſores legum pœnalium non tenentur ſubire actiones in actione, & paſſione conſiſtentes; leges enim humanæ, vt ſint iuſtæ, debent eſſe tolerabiles, vt affirmat Diuus Thomas *a*, & non vult Deus, vt leges ita difficiles fiant, quòd ſint in ſcandalum ſubditorum, prout allegando multos tradit Corduba *b*.

a 2. 2. q. 9. a. 2.
b lib. 3. q. 36.

ARTICVLVS II.

Vtrùm condemnatus ad auſteram abſtinentiam teneatur hanc ſubire pœnam.

RESpondeo dicendo, quòd condemnato ad auſteram abſtinentiam cibi, & potus, vt ſic paulatim moriatur, miniſtri iuſtitiæ non poſſunt ipſi miniſtrare, niſi tantum quantum in ſententia permiſſum, ſuppoſito quòd ipſa ſententia ſit iuſta. Hæc eſt communis omnium. Ex quibus infertur, non eſſe liberos à culpa cuſtodes poſitos à Prælatis regularibus ad cuſtodiendos fratres incarceratos, & condemnatos ad abſtinentiam panis, & aquæ, ſi plus victus & potus, quàm in ſententia præcipitur, illis miniſtrauerint; cùm enim ſint iuſtitiæ miniſtri, fidelitatem ſeruare ſunt adſtricti: & ſi hoc non faciunt moti pietate, quam habent erga fratrem particularem, moueantur pietate erga bonum commune religionis, quæ non habet facultatem ad vltimo ſupplicio fratres condemnandum, & ſi hac non vtatur pœna, remanebunt delicta impunita & tota ex hoc obſeruãtia regularis deſtruetur. Miſereantur etiam aliorum religioſorum, qui ad triremes condemnantur, propter religioſorum nimiam & non bene ordinatam charitatem, quia alios in carcere conſtitutos fouent eis in abundantia omnia ſubminiſtrantes, ita vt locus carceris, cùm ſit locus pœnitentiæ, fiat deliciarum, & iucundæ conuerſationis habitaculum, qui ſi in religionis carcere cum auſteritate, & rigore debito tractarentur, ad triremes minimè relegarentur: in quo fœtoſo, horrendo & infami loco inter homines beſtiales conuerſantes, beſtialiter viuũt, & qui veſcebantur in Sacramentorum croceis, illud ſterquilinium amplexantur. Hanc igitur pietatem indiſcretam longe faciant à ſe cuſtodes religioſi. Sint executores literales ſententiæ exequendæ; ſummum enim genus pietatis eſt in hac re eſſe crudelem. Verum tamen eſt, quòd alij, qui non ſunt cuſtodes, poſſunt eis ſupradicta ſubminiſtrare in abũdantia, niſi ipſis religioſis condemnatis ſit ſub obedientia præceptum impoſitum, ne plus cibi aut potus ſumant ad nutrimentum. In hoc enim caſu, ſuppoſito quòd præceptum ſit iuſtum, & obliget, peccarent dicta cibaria adminiſtrando, ſicut peccarent cuſtodes & alij religioſi dantes incarceratis religioſis aliqua inſtrumenta, vt à carcere in quo iuſtè detinentur, poſſint euadere, cùm ipſi ratione præcepti non poſſint à dicto loco remoueri ſine licentia Prælatorum regularium, qui eos in eo conſtituerunt, prout ſuprà dictum eſt, cùm de carcere nobis fuit ſermo.

Hæc ſufficiant; alia autem reperies in noſtra ſumma Confeſſorum in tractatu de ordine iudiciali.

QVÆSTIO XLV.

De Decimis quantum ad obligationem eas ſoluendi à Regularibus, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *Quid ſit Decima & Primitia.*
2 *Quo iure debeantur Decimæ.*
3 *Vtrùm Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem à Decimis.*
4 *Vtrùm religioſi ſint à Decimis exempti.*
5 *Vtrùm Monaſteria & eorum bona ſint à Decimis exempta.*
6 *Quomodo Regulares huic renunciant priuilegio.*
7 *Vtrum priuilegium conceſſum Monaſterio, vt poſſint recipere Decimas alicuius parochiæ, extendatur ad noualia.*
8 *Vtrùm Religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de Decimis.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit Decima & Primitia.

RESpondeo dicendo, quòd Decima iuridicè loquendo ſecundùm Hoſtienſem *c* eſt omnium bonorum mobilium licite quæſitorum pars decima Deo dicata, diuina conſtitutione debita. Quod ex multis iuribus comprobatur, intellige autem Deo dicatas eſſe, id eſt, miniſtris Dei. Et Decima tripliciter conſideratur. Prima vocatur Decima prædialis, ſcilicet, eorum, quæ proueniunt ex prædiis, vt ſunt vinum, bladum, fructus arborum, & huiuſmodi; & perſonalis, id eſt, eorum, quæ proueniunt ex opere perſonali, vt ex mercatione, artificio, ſcientia, & venatione, & mixta, quæ partim ex prædiis, partim ex opere perſonali proueniunt, vt ſunt animalia, quæ paſcuntur in prædiis, & humano opere nutriuntur, vt fœtus, & fructus eorum. Primitia autem eſt prima pars frugum, ſiue fructuum Domino offerenda; & intellige (prima) id eſt, dignitate præcipua & (Domino) id eſt, diuino cultui, quia primitiæ offerebantur per modum oblationis, prout tradit D. Thomas *d*. Nunc autem dicuntur Primitiæ pluraliter pro varietate fructuum.

c Hoſtienſ. in Sum. v. decima.
d 2. 2. q. 86.

ARTICVLVS II.

Quo iure debeantur Decimæ.

RESpondeo dicendo, quòd Decimæ debentur de iure diuino, prout tradit Rebuffus *e*, & hoc in recognitionẽ vniuerſalis dominij diuini: hæc eſt enim principalis cauſa introductionis Decimarum ſoluendarum Sacerdotibus Deo ſeruientibus; inficiari enim ſanæ mentis vir non poſſet, vt inquit Rebuf. *f* quòd Deus omnium ſit Dominus, & vniuerſalis, & ideo vt illum talem recognoſcamus, ipſe ſibi has Decimas retinuit. Principes verò tributa in ſignum ſpecialis dominij. Alias rationes vide apud Rebuffum *g*: vide Diuum Thomam de hoc agentem.

e De decim. q. 1. cum ſeq. Con. li. 1. variarum ca. 17. Co. Trid. ſeſſ. 25. ca. 12. de refor.
f Vbi ſu. q. 2. n. 1.
g Vbi ſu. D. Tho. 2. 2. qu. 87. & 2. quodl. art. 7.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem à Decimis.

RESpondeo dicendo, quòd licèt Decimæ debeantur de iure diuino, prout explicat Diuus Thomas *h*: poteſt tamen Summus Pontifex aliquo modo cum laico diſpenſare ad aliquot dies, & annos Decimas ſuas retinendi, aut alterius parochiani decimas percipiendi, non autoritate propria, & nomine ipſius laici, ſed autoritate Papæ, & nomine ipſius Summi Põtificis. Nam certùm eſt, quòd bona clericorum, & Eccleſiarum ſunt bona pauperum; & circa pauperes presbyteri & ſacerdotes poſſunt & debent Decimas diuidere, & ex decimis eos alimentare, vt in ſacris canonibus *a* probatur. Et cùm Papa ſit vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, ac totius Chriſtianitatis, & vniuerſalis Rector, ac Adminiſtrator omnium beneficiorum, & decimarum, vt dicunt ſacri canones *b*, non immeritò videns Summus Pontifex aliquos ſæculares pauperes & indigentes, & ex laboribus manuum ſuarum ſe non poſſe ſuſtentare, ipſis concedit poſſe ſuas Decimas retinere, imò, & alienas percipere. Sicut enim Epiſcopus ſimilibus pauperibus ex eleemoſyna poſſet concedere pro ſuſtentatione eorum ſuas Decimas, & eas poſſunt retinere, & ſine peccato Epiſcopo non dare; ita hoc poteſt facere Epiſcopus Epiſcoporum; hoc enim caſu neque iſte Laicus videtur detinere,

h 2. 2. q. 87. art. 1.
a ca. in canonib. & in ca. ſacris canonib. 16. q. 1.
b c. ſuſpectos. 3. q. 5. c. vbi periculum. §. cæterum. de elec. lib. 6.

Digitized by Google

nere, nec aliena ſuo nomine percipere, ſi à Papa ei concedantur, ſed nomine Papæ; qui enim per alterum facit, per ſe ipſum facere videtur. Et hoc modo intelligit Ioannes Lupus Decretalem quandam c de hoc loquentem. Quod eſt ſummè notandum; non enim aliqui d poſſunt percipere, quomodo ius percipiendi Decimas, & eas retinendi poſſit per Papam laicis concedi, cùm Decimæ ſacerdotibus competant propter miniſterium altaris, & ſpiritualium, quia ſeminantibus ſpiritualia, temporalia debentur, quorum exhibitio ordinatur propter miniſterium ſpiritualium, quæ ab aliis quàm à clericis miniſtrari nequeunt: & ſic hoc ius ſpirituale eſt, quod laicis videtur minimè poſſe competere, ſecundùm Diuum Thomam e iuxta tradita à Couarruuia. At his facillimò negotio reſpondetur, quòd cùm presbyteri dictas Decimas percipientes debeant ex his alere pauperes. Summus Pontifex illud quod debebant, & tenebantur efficere, opere compleuit, ita vt laicus pauper poſſit pro ſua ſuſtentatione Decimas retinere, imò & alienas percipere autoritate Apoſtolica ipſis conceſſa. Ex quibus infertur vera intelligentia ad priuilegia Papæ Regibus Hiſpaniarum conceſſa. Habet enim Rex Hiſpaniæ priuilegium Papæ, quo poteſt percipere tertias Decimarum, & ſelectum quendam ex ſingulis oppidis ſibi Decimas ſoluentem, qui excuſatur ſoluere parocho, habet & ſubſidium. Ex ſimili priuilegio quidam nobiles in Caſtella, Bætica, Nauarra, & in principatu Cataloniæ habent exemptionem à ſoluendis Decimis ex propriis bonis. Alij autem laici ex feudo perpetuo exigunt Decimas ab aliis cum onere, vt aſſignata portione ſuſtentent miniſtros Eccleſiæ, quod Pontifex his conceſſit ante prohibitionem Concilij Lateranenſis f: cauſa autem cur Summus Pontifex conceſſit his laicis Decimas, fuit, quia Rex, & hi nobiles ſumptibus & labore ſuo, ac ſuorum eripuerunt ex tyrannide Maurorum eas partes Hiſpaniæ, quas Rex Rodericus amiſerat, & conceſſit ipſis, vt nomine ipſius Papæ eas retinerent, & perciperent, vt pauperes rerum temporalium, quia maiorem eorum partem in defenſionem fidei, & dilatationem regnorum, quæ ſubiiciebantur Eccleſiæ Romanæ, conſumpſerunt, & ſic conceſſit Regibus Hiſpaniarum ſupradicta videns eos pauperes, & eorum patrimonium Regale, quaſi conſumptum in defenſionem ſupradictam. Pertinet igitur laicis in caſibus prædictis receptio Decimarum in eleemoſynam ipſis iam manu Pontificia largitam, & non ratione alicuius iuris ſpiritualis per ipſa priuilegia Apoſtolica conceſſi.

In alia etiam iuridica ratione ſupradicta priuilegia fundantur; non enim alienum eſt à iure Laicos poſſe præſcribere ius ſpirituale capiendi Decimas; licèt enim Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Laicos fecerit Decimarum incapaces in poſterum, prout tradit doctiſſimus Couarruuias g; poſſunt tamen ex titulo per tanti temporis lapſum retinere exemptionem, ne ipſi alteri ſoluere Decimas teneantur, ſed fructus ſuorum propriorum agrorum faciant integrè ſuos, ita tenet Baldus h, quia hoc multo minus eſt, quàm accipere Decimas ab aliis, & expreſſo iure non prohibetur iuxta Couarruuiam i & Nauarrũ in quadam allegatione iuris facta Romæ in gratiam nobiliũ Calatrauæ, quos probat præſcriptione legitima exemptos eſſe etiam à Decimis ſuorum agrorum, quæ præſcriptio completa fuit ante Concilium k Lateranenſe, & paſſim olim ante Cõcilium Lateranenſe dabantur Laicis iuſta de cauſa in feudum perpetuum, prout tradit D. Thomas l, faciunt quæ ipſe alibi dicit. Couarruuias m, & Beluga n, referunt Vrbanum, & Gregorium dediſſe Laicis ius accipiẽdi Decimas ab aliis. Et Rebuffus o dicit, quòd poteſt Papa Laicum facere capacem iuris ſpiritualis, vt eligat Prælatos Eccleſiaſticos, aut excommunicet. Quod confirmatur: nam Abbatiſſa ex priuilegio Papæ in monaſterio Burgenſi *de las Huelgas*, habet quendam vſum Clauium, prouidet beneficia, deſignat Confeſſarios pro Monialibus, & ſæcularibus ſibi ſubditis abſque Epiſcopi confirmatione, prout tenet Syluester p cum Panormitano, Soto, & Victoria, cùm tamen iure Eccleſiaſtico fœmina ſit incapax iuriſdictionis ſpiritualis, vt aiunt prædicti, & teſtantur Nauarrus q, Turrecremata, & Couarruuias. Vnde in regno Granatæ conceſſum eſt Regi Catholico Ferdinando priuilegium Decimas percipiendi ab aliis, prout tradit Couarruuias r, quia non eſt alienum à Laicis poſſe autoritate Apoſtolica habere titulum iuris ſpiritualis, & hoc iam eſt vnum ex iuribus Regalibus Franciæ ſ, vt refert Couarruuias t, & de his Laicorum nobilium Decimis non cognoſcit Epiſcopus, ſed Laicus Iudex, prout idem Couarruuias aſſerit. Ex his colligitur, qua ratione, & quo iure potuit Pius V. Regi II. Philippo in his Hiſpaniarum partibus concedere ſubſidium, quod vocant, *eſcuſado*, id eſt, vt præcipuus, quem in ſingulis beneficiis elegerit, ſoluat Regi Decimas; hoc enim ipſi Regi potuit Summus Pontifex concedere, cùm non ſit alienum à Laicis ius ſpirituale poſſe habere.

c c. à nobis. de decimis. Lup. de debber. Eccle. 1. p. q. 3. n. 6.
d Relati ab Alber. à Roſate. in tract. de ſtatutis. q. 2. n. 5.
e D. Th. 2. 2. q. 87. a. 3. & quodlib. 2. ar. 8. Cou. c. 17. n. 5. in prin.
f cap. ad Apoſtolicæ. de decimis.
g Cou. lib. 1. var. cap. 17. n. 4.
h Bald. 1. p. præſc. in 5. p. princ. q. 7. nu. 21.
i Cou. vbi ſu. nu. 10.
k c. ad Apoſtolicæ. de decimis.
l D. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 3. Idem q. 100. art. 4. ad 3.
m Cou. vbi ſu.
n Belug. in Ru. de Decimis n. 53.
o Rebu. de decim. q. 13. nu. 100.
p Ver. Abbatiſſa. 6. 3. Soto in 4. d. 20. q. 1. ar. 4. Victoria de pote. Eccle. 2. p. q. 2.
q Nau. c. 27. n. 6. Turre. li. 5. ſum. Eccle. c. 96. Cou. 10. Cou. in ca. alma mater r. p. 6. 11. n. 2.
r Cou. pr. q. c. 35. n. 2.
ſ li. 1. var. ca. 17. n. 8. verſ. 9. facit.
t d. ca. 35.

Colligitur etiam, qua ratione ſimile ſubſidium, & ius colligendi Decimas, atque Primitias ex terris, quæ olim fuerant Sarracenorũ, conceſſerit Clemens VII. Carolo V. Imperatori, prout refert Ioannes Diaconus Cardinalis fuiſſe conceſſum anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo quarto, & alij Summi Pontifices, Alexander VI. Gregorius VII. & Vrbanus II. conceſſerunt Regi Aragonum, & eius ſucceſſoribus ſimile ius prout in archiuo Barchinonæ, & Cæſarauguſtæ continetur, & tradit Marineus Siculus u & Zurita, & refert tenores priuilegiorum Beluga x, quod ius interdum Rex transfert in alios viros bene meritos; poteſt enim Papa Laicum capacem facere iuris ſpiritualis, vt decimarum, ex priuilegio, cui æquiparatur immemorialis conſuetudo, quam in dubio quis præſumere poteſt ſe bono titulo, nempe ex priuilegio Pontificis, cepiſſe poſſeſſionem, & bona fide continuaſſe, prout probant Angelus y, & Rebuffus.

u Marin. in vit. Reg. Pet. pri. fo. 43. col. 2. Zurit. li. 2. Chronic. c. 32. in fin.
x Belug. Ru. 13. de decim. §. tractemus. d. n. 29. fo. 7b.
y Ang. v. deci. ver. vtrum laicus. Rebuf. de Dec. n. 70.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm religioſi ſint à Decimis exempti.

RESpondeo dicendo, ex dictis nemini eſſe dubium religioſos poſſe priuilegio Apoſtolico eximi ab obligatione ſolutionis Decimarum, cùm ipſi ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & profeſſionem paupertatis emiſerint, & diuinis laudibus continuò aſſiſtant. Quod autem in dubio verſatur, eſt vtrùm ſint immunes de facto ab earum præſtatione. Et vt aliqua iura concordentur, aliqua tempora circa hoc ſunt conſideranda, cùm ex diſtinctione temporum concordia iurium dimanet.

Primùm tempus eſt, quando vtplurimum Religioſi erant laici, prout patet ex iure a, & tradit Hoſtienſis, & ideo Decimas perſoluebant, tanquam laici, quia paſcebantur cibo ſpirituali à Clericis, & Sacerdotibus, ideo illis Decimas debebant, vt patet ex iuribus ab Hoſtienſi allegatis.

Secundum tempus, vt ait Rebuffus b, fuit Gregorij Papæ, prout inuenitur in integra in Rubrica de Decimis, licèt nõ ſit in Decretalibus impreſſis, vbi ſic cenſuit: Statuimus, vt monaſterium ex ſuis prædiis nullo modo cogatur ſoluere Decimas, quòd ſi legitimè dandæ ſunt, orphanis, & peregrinis indignum eſt, vt ab eis exigantur, qui propter quos ſunt Decimæ, pauperes efficiuntur. Nam ſi pauperes domini ſunt, hæreditas eius pauperibus eroganda eſt, illis videlicet, qui pro illius amore, quæ poſſidere poterant dimittunt, cumque nudi, poteſtati alterius ſe ſubdunt; & ſic nullo modo ſoluebant tunc Decimas Religioſi de ſuis prædiis. Verùm quia hoc erat damnoſum Eccleſiis parochialibus, quia omnes, & ſinguli monaſteriis paſſim bona donabant, ob id tertium ſuccedit tempus.

Tertium tempus fuit Concilij Maguntini, in quo ſtatuit Papa Paſchalis, vt Religioſi communiter viuen-

a ca. alia. 16. q. 1. Hoſt. in c. dudum. con. 2. de decim.
b Rebuf. vbi ſupr. allegan.

Digitized by Google

tes Decimas de ſuis laboribus, ſeu nutrimentis non ſoluerent, vt ex quibuſdam iuribus c conſtat; nam per hoc conſulebatur Religioſis Sacerdotibus, qui diuinis, & contemplationi vacabant, Monachis etiam laicis qui ſuis laboribus hæc prædia colebant, ne fortè in monaſteriis eſſent otioſi. Ita refertur in quadam Decretali d, & hoc iuſta ratione ſtatutum fuit, & priuilegium illis conceſſum: id enim temporis non poterāt eſſe graue detrimentum Eccleſiis parochialibus, quia ipſi multa prædia propriis manibus non poterant colere, & rara erant monaſteria, ſed quia poſtea cœperunt augeri, ideo aliud tempus fuit decretum.

c *c. conqueſti. & c. ſeq. 16. q. 1.*

d *c. ex parte. el 1. de decimis.*

Quartum tempus fuit, quando Religiones cœperunt creſcere, licet olim raræ eſſent, vt patet ex iure e, ideo grauare Eccleſias ſolebant; ob id Adrianus Papa, cuius decretalem non habemus, vt teſtantur Hoſtienſis, & Cardinalis, ſolis Ciſtercienſibus Hoſpitalariis Hieroſolymitanis, & Templariis, tanquam feruentioribus ad deuotionem, & ad Dei ſeruitium indulſit, vt Decimas laborum ſuorum, prædiorum ſuorum, quæ propriis manibus, vel ſumptibus colunt, ſoluere non tenerentur, vt patet ex iure f. Et quidam intelligebant de laboribus, id eſt, de noualibus, in quibus valde laborabatur. At Papa exponit intelligi indultum debere non tantùm de noualibus, ſed etiam de prædiis, quę propriis manibus à Religioſis prædictis colūtur, quia ſi tantùm de noualibus intelligere voluiſſet Papa, hoc expreſſiſſet g. Aliis verò Religioſis id temporis conceſſum fuit, vt de noualibus ſuis, quæ propriis manibus, & ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, id eſt, de animalibus, quæ nutriunt, vt ait quædam Gloſſa h, & de hortis ſuis Decimas non perſoluant, id eſt, de hortis, quos colunt ad proprios vſus: rationes autem huius ſtatuti tradit latè Soccinus i. Fuit etiam ſtatutum, vt patet, in integra in hæc verba, *vt nullus Abbas Decimas & Primitias, & reliqua quæ ſecundùm ſtatuta Canonica ad Epiſcopos pertinent, retineat ſine autoritate Romani Pontificis, ſeu Epiſcopi, in cuius Diœceſi habitant, autoritate Apoſtolica confirmamus.*

e *c. ſuggeſtū. de decimis.*

f *c. ex parte el 1. de decimis.*

g *c. ad audiētiam. de decimis.*

h *Gl. in v. animalib. in Cle. 1. de decimis.*

i *Soc. conſi. 268. vol. 2.*

Quintum verò tempus eſt Generalis Concilij, in quo detractum eſt priuilegium Ciſterciēſibus, & Hieroſolymitanis de laboribus quoad poſſeſſiones acquiſitas poſt Concilium Generale, videlicet vt ipſi de eis teneantur Decimas ſoluere, etiam noualium, vt patet ex iure k. Et hoc ideo ſtatutum fuit, quia vidit Concilium, quòd multas acquirebant poſſeſſiones, & ob id poterat eſſe enorme diſpendium Eccleſiis parochialibus, & ſic priuilegium reſtrictum eſt ad poſſeſſiones, quas tempore Concilij Generalis habebant, & hoc debebant probare Religioſi, quia qui ſe fundat in tempore, hoc debet probare, argumento cuiuſdam iuris, & tradit latè Rebuffus l.

k *c. nuper. de deci. lib. 6. c. 1. in fin. de ver. ſignifi. lib. 6.*

l *Rebuff. in tract. nominat. q. 14.*

De noualibus etiam ipſi habent ſimile priuilegium cum aliis, ſcilicèt, quòd non ſoluant, ſi nouale ſit proprium, & ſuis manibus redactum ad culturam fuerit, & quod de illo nouali antè Eccleſia nullum, aut modicum emolumentum recipiebat m. Et ſic ſecundùm hoc tempus poteſt ſtatui regula quoad Ciſtercienſes, & Hieroſolymitanos, vt non ſoluant de laboribus Decimas, quod intelligendum eſt, de prædiis, in quibus propriis laborabant manibus, vel ſuis ſumptibus colere faciebant dando pecuniam iis, qui hæc colunt, vt ait Gloſſa n quædam, & tradit Soccinus. Item ipſi, & alij Religioſi habent priuilegium, vt de noualibus Decimas non ſoluant, videlicet ſi ipſi propria noualia habent, & illi in fertilitatem inducant propriis laboribus, nec de hortis eorum. Hic eſt ſtatus Regularium, quantum ad Decimas ſecundùm priuilegia inſerta in corpore iuris, prout conſtat ex traditis à Rebuffo. o

m *c. commiſſum. de deci. cap. quod per nouale. de ver. ſig.*

n *Gl. v. excolendos. in Cle. 1. de decim. Soc. conſi. 93. vol. 3.*

o *Rebuf. vbi ſup.*

Reſtat modò videre, quid ipſis Regularibus ſit cōceſſum ſecundùm priuilegia inſerta extra corpus iuris, ideo ad aliud ſextum tempus deuenire oportet.

Sextum, & vltimum tempus eſt, quo ampliſſima priuilegia Ordinibus fuerunt conceſſa. Et inter alia primò conceſſit Clemens IIII. Fratribus Minoribus, *vt de hortis, & virgultis ſuis nulli Decimam teneantur exhibere, & diſtrictè inhibuit, ne quis ab eis de præmiſſis aliquid exigere, aut extorquere præſumat.* Ita habetur in libro Monumenta p Ordinum. Et Sixtus IIII. vt habetur in eodem libro q extendens hanc conceſſionem ſic ait, *Indultum verò eiuſdem Clementis Papæ prædeceſſoris de Decimis non ſoluendis, ad quæcunque bona dictorum Fratrum, & quaſcunque Decimas, etiam quas vulgus Papales appellat, & Apoſtolica Sedes pro Chriſti fidei defenſione, aut aliis imminentibus perſæpe neceſſitatibus indicit, & quæcunque alia onera Motu proprio, & ex certa ſcientia extendimus decernentes ipſos fratres Minores (etiamſi per quoſcunque exemptos, & Mendicantes ſolui mandarentur, cum quibuſuis derogatoriis, & fortioribus clauſulis, ad illarum ſolutionem non teneri, & ab illarum ſolutione ceſſando, cenſuras, & pœnas aliquas non incurrere, niſi præſentibus (non per generales, aut alias clauſulas ſpecialem mentionem importantes) ſit aliàs derogatum ſpecificè, earum de verbo ad verbum inſerto tenore.*

p *In 1. impr. fo. 50. & in 2. fo. 141. cōceſ. 334.*

q *In 1. impr. fo. 60. & in 2. fo. 143. cōceſ. 347.*

Et idem habetur in Marimagno a Carmelitarum, & additur in eodem Marimagno b, quòd neque de datiis, neque de pedagiis, etiamſi per Principes, vel alios dominos temporales imponantur, aliquid ſoluere teneantur, & idem habetur in Marimagno c Prædicatorum.

a *In 2. impr. fo. 269. conceſ. 396. & fol. 183. conceſ. 450.*

b *In 2. impr. fo. 179. conceſ. 424.*

c *In 1. impr. fo. 140. conceſ. 579.*

Aduertendum pro Diui Hieronymi Monachis in his regnis Hiſpaniarum, quod Martinus V. P. S. anno ſeptimo, duodecimo Kalendas Iunij, ne futuris temporibus ambigeretur, an monaſterium B. Mariæ de Guadalupe vnum eſſet ex quatuor primis monaſteriis fundatis, quibus Gregorius XI. exemptionem dedit à ſolutione Decimarū, ampliſſimam exemptionem à Decimis his verbis facit eidem monaſterio, & perſonis B. Mariæ de Guadalupe: *Quod de cætero* (inquit) *de quibuſcunque bonis, mobilibus, & immobilibus, poſſeſſionibus, & prædiis, quæ in præſentiarum poſſidetis, & in futurum præſtante Deo iuſtis titulis poteritis adipiſci, etiamſi ea ab aliis conducatis, dum tamen illa veſtris manibus, ſeu ſumptibus excolatis, ſeu pro ſuſtentatione veſtra excoli faciatis, necnon de pratis, herbis, & paſcuis & nutrimentis animalium, & pecorum veſtrorum, ac paſtorum eorumdem Decimas quibuſuis Eccleſiis, locis, ſeu perſonis ſoluere minimè teneamini, neque ad id à quocunque compelli aut coarctari, ſed huiuſmodi Decimas, quas à paſtoribus animalium, & pecorum prædictorum hactenus percipere, petere, & habere, illaſque in veſtros, & eiuſdem monaſterij vſus, & vtilitatem conuertere, ſicut priùs liberè licitè valeatis, autoritate Apoſtolica harum ſerie concedimus, diſtrictiùs inhibentes dilectis filiis, &c.* & ponuntur omnes clauſulæ, & derogationes opportunæ, & neceſſariæ. Et ſimilem conceſſionem fecit Paulus III. dicto monaſterio, anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quinto, Pontificatus ſui anno primo, ſexto nonas Maij. Et ampliſſimè extendit idem Paulus III. anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto, pridie nonas Iunij, prout refertur in compendio d huius ſacræ Religionis, in quo etiam refertur quædam celebris declaratio Pauli III. ab eo data anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto, Pontificatus ſui anno XI. die octaua Maij. Cuius tenorem non refero, cùm omnia ſuprà indulta comprehendantur in quodam Indulto Sixti V. Qui ſummus Pontifex anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo nono, Pontificatus ſui anno quarto, die vigeſima quinta Martij, ad inſtantiam inuictiſſimi, & Catholici Regis noſtri Philippi fundatoris Regij monaſterij Sancti Laurentij *perſonas, poſſeſſiones, res, bona quæcunque, mobilia, & immobilia, redditus annuos eiuſdem monaſterij tam iam eis collata ab ipſo Catholico Rege Philippo, quàm ab eo, vel à quocunque alio illi conferenda, vel ab ipſo monaſterio empta, aut de cætero emenda cuiuſcunque quantitatis, aut qualitatis exiſtant à ſolutione quarumcunque Decimarum perſonalium perpetuò exemit, & liberauit, & quia lis erat ſuper bona empta cum Epiſcopo, & Capitulo Placentino, quia in priuilegiis Ordinis Capitulum nuper de Decimis Concilij Lateranenſis non erat derogatum, illud denuo & in perpetuum cum extinctione litis derogauit cum omnibus clauſulis debitis, & opportunis, & quibuſcunque aliis in contrarium facientibus, non obſtantibus:* aſſignauitque Iudices ad obſeruatio-

d *In compen. D. Hiero. tit. Deci. exemptio §. 12. & §. 15. & 16.*

Digitized by Google

natorium harum ſuarum literarum Epiſcopum Segobienſem, & cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ Generalem auditorem, & Archidiaconum Eccleſiæ Toletanæ, ita refertur in eodem Compendio e.

e In compen. vbi ſu.

Sed dices, hoc, & alia priuilegia tantùm eſſe conceſſa monaſterijs particularibus, non autem toti Ordini. Huic obiectioni reſpondeo, quòd poſt prædicta Indulta à Sede Apoſtolica emanata fuit conceſſum à Pio IIII. & à Pio V. & à Sixto V. Pontificatus ſui anno quinto, qui fecerunt extenſionem priuilegiorum vnius monaſterij ad ſingula dicti Ordinis monaſteria tam virorum, quàm mulierum, quibus in ſpecie conceſſa non ſunt, & in quibus aliæ cauſæ conceſſionum, & indultorum prædictorum aliàs, quàm vt præfertur, ſuberant, prout latè in primo tomo f diximus. Vnde cùm cōceſſio quoad exemptionem Decimarum fuerit conceſſa, anno quarto Pontificatûs Sixti V. non eſt dubium, quòd extendatur ad alia eiuſdem Ordinis monaſteria; cùm extenſio ſupradicta Sixti V. fuerit facta Pontificatus eiuſdem Sanctiſſimi Patris anno V. *Deueniendo autem ad priuilegia Societatis Ieſu conceſſa, aduertendum eſt, quòd de domibus, ac Collegiis, & eorum prædiis, & hortis, aliiſque locis, quæ iuxta eorum inſtitutum habere poſſunt, aut de eis, quæ pro eiſdem emendis ipſis pro tempore legari, aut donari contigerit, & denique de aliis bonis per ſocietatem, eiuſque collegia poſſeſſis, & obtentis, non tenentur ſoluere aliquam Decimam etiam Papalem, ſeu canonicam portionem exhibere, nec ad præſtationem procurationum, aut exactionum, collectarum, vel prouiſionum quarumcunque, nec ad id etiam per literas Apoſtolicas compelli, niſi eiuſmodi literæ de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de Societate fecerint mentionem. Quòd ſi per Sedem Apoſtolicam ex piis legatis diſpoſitis, vel relictis aliqua pars alteri piæ, vel non piæ cauſæ ſit conceſſa, aut concedatur legato Societati, & relicta, aut aliàs in fauorem Societatis perſonarum diſpoſita fuerit, ſub his conceſſionibus non comprehendantur, niſi de ipſa Societate, & de hoc indulto, & Pontificis voluntate ſpecifica fiat mentio in eiſdem, & non per clauſulas generales idem importantes.* Ita conceſſit Paulus III. prout refertur in Compendio g Societatis, in quo etiam Compendio refertur, quòd ea, quæ dicta ſunt cum ſpecifica mentione domuum probationis confirmauit Pius IIII. exemptionem pro potiori cautela concedendo à *Quibuſuis Decimis, etiam Papalibus, prædialibus, perſonalibus, quartis mediętatibus, & aliis fructuum partibus, ſubſidiis etiam charitatiuis, & aliis ordinariis oneribus etiam pro expeditione contra infideles, defenſioneq; patriæ, ac aliàs quomodolibet etiam ad Imperatorum, inferiorum Principum inſtantiam impoſitis. Et quamuis in ipſa impoſitione caueatur, quòd nulla prorſus exemptio cuiquam aduerſus illa ſuffragetur.* Idemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogans quoad diſpoſitionem capituli, *nuper, de decimis*. Pro Carthuſienſibus h autem aduertendum eſt, quòd (prout refertur in compendio ordinis Ciſtercienſis,) in quo nonnulla alia priuilegia recitantur, Ioannes XXII. *illis conceſſit, quòd etiam de terris, & poſſeſſionibus domorum aliis ad colendum traditis poſſunt percipere, & habere Decimas, quas coloni ſoluere aliis tenentur, etiamſi aliæ Eccleſiæ, vel perſonæ in poſſeſſione, vel quaſi eas à colonis exigendi fuerint.*

f 1. tom. pa. 45. art. 9.

g Comp. Societatis. ver. exemptio. §. 4. & 5.

h Comp. Ciſtercienſ. ver. decima. §. 4.

Pro Fratribus autem S. Ioannis Hieroſolymitani, eſt notandum, quòd Lucius III. & Bonifacius VIII. præceperunt vniuerſis Eccleſiarum Prælatis, *quatenus eorum ſubditis auctoritate Apoſtolica inhiberent, ne à fratribus Hoſpitalis S. Ioannis in eorum Epiſcopatibus commorantibus, de noualibus, ſeu aliis terris, quas propriis manibus aut ſumptibus excolunt, vel per ſuos arrendatarios, aut alios quoſcunque cultores ad tempus, & non in perpetuum excoli faciunt, vel de animalium nutrimentis, ſeu aliorum in ſuis territoriis naſcentium, vel de hortis virgultis, & de piſcationibus ſuis Decimas exigere aliquatenus præſumat, contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione poſtpoſita compeſcendo, non obſtante longa præſcriptione, ſeu potiùs violentia ſuper dictis exactionibus eiſdem fratribus irrogata.* Ita refertur, vt authenticum à Collectore a priuilegiorum ordinis Mendicantium. Pro ordine autem militari D. Iacobi eſt ſequens priuilegium.

a In compēd. mendican. ti. decima. §. 17.

b Hab. la 1. c. 4 fo. 21. huius ordinis.

Clemens b Papa VII. ad perpetuam rei memoriam. Sedis Apoſtolicæ copioſa benignitas vſque per Rom. Pontifices pro Militiarum quarumlibet, ac perſonarum in illis ſub ſuaui Religionis iugo altiſſimo famulantium fœlici, & proſpero ſtatu conceſ. & per eaſdem perſonas, prouidè ordinata dicuntur; præſertim cum ad Catholicorum Principum vota intercedunt ſui muniminis adminiculum, libenter impartitur, vt eo firmiùs illibata perſiſtant, quo fuerint ſuo præſidio ſtabilita. Sanè pro parte chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli, Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, & Hiſpaniarum Regis Catholici, qui etiam militiæ ſancti Iacobi de Spata, ſub regula ſancti Auguſtini regnis Hiſpaniarum fundatæ perpetuus adminiſtrator per Sedem Apoſtolicam deputatus exiſtit, nobis nuper exhibita petitio continebat, quòd fœlicis recordationis Alexand. III. Lucius III. Gregorius IX. Innocentius IIII. Alexander etiam IIII. & Vrbanus ſimiliter IIII. Martinus V. Eugenius IIII. Sixtus etiam IIII. Innocentius VIII. Romani Pontifices prædeceſſores noſtri dictæ militiæ, ac illius pro tempore exiſtentibus Magiſtris, Prioribus, & Fratribus, vt de Decimis perſonalibus, & nutrimentis animalium ſuorum, ſiue de ipſis animalibus, ac laboribus, & noualibus ſuis, quos propriis manibus vel ſumptibus excolerent, conſentientibus dictæ militiæ (à quibus quarta vel tertia nullatenus exigeretur cum integritate) perſoluerent, ſaluo in noualibus, & laboribus moderatione Concilij Generalis, conceſſerunt, ipſique Magiſtri, Priores, & Fratres deſuper & aliàs pro ipſius militiæ ſalubri ſtatu, & fœlici directione plura ſtatuta, ordinationes, & ſtabilimenta eandem militiam, ac illius perſonas, res & bona concernantia ediderunt, ac illa autoritate Apoſtolica approbari, & confirmari obtinuerunt, prout in Apoſtolicis & patentibus literis deſuper confectis plenius dicitur contineri. Quare pro parte præfati Caroli Imperatoris, & adminiſtratoris aſſerentis conceſſion. prædict. in viridi obſeruantia exiſtere, nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt conceſſionibus ac ſtatut. ordinationibus, & ſtabilimentis prædict. pro illorum ſubſiſtentia firmiori robur Apoſtolicæ confirmation. adiicere, & aliàs in præmiſſis opportune prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius militiæ fœlicem & proſperum ſucceſſum paterno zelantes affectu, nec non literarum prædictarum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati conceſſiones, quatenus ſint in vſu & viridi obſeruantia vt præfertur, nec non ſtatuta, ordination. & ſtabilimenta huiuſmodi, vt præfertur, confirmata quatenus aliàs, quàm dicta militia Priores, Fratres, & perſonas non concernant, & licita, & honeſta, ac ſacris canonibus contraria non exiſtant autoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus, & confirmamus, ſupplentes omnes & ſingulos iuris, & facti defectus, ſi qui forſan in ipſis ſtatuto, ordinationibus, ſtabilimentis interuenerint, & tam conceſſion. quàm ſtatuta, ordinationes, & ſtabilimenta, vt præfertur confirmata huiuſmodi perpetuæ firmitatis robur obtinere, ac eiſdem Magiſtro, Prioribus, & fratribus, & perſonis ſuffragari, & per omnes dictorum regnorum perſonas, etiamſi Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, aut quauis alia dignitate præfulgeant. Non obſtantibus quibuſuis litibus contra conceſſionem & ſtatutorum ordinationes, & ſtabilimentorum prædictorum tenorem, coram quibus ex Iudicibus ordinariis, vel delegatis, etiam cauſarum palatij Apoſtolici auditoribus in Romana curia, vel extra eam quomodolibet introductis, & in quibuſuis inſtantiis pendentium, quatenus ſtatuta ac nomina & cognomina Iudicum, & colligantium eiſdem pendentibus, haberi volumus pro expreſſis, inuiolabiliter obſeruari, ipſoſque Priores, Fratres, & perſonas prædictas, aut quoſuis alios contra conceſſionum ac ſtatutorum ordinationes, & ſtabilimentorum confirmatorum tenorem huiuſmodi, nullo vnquam tempore moleſtari debere, aut poſſe, irritum quoque & inane quidquid contra ea contigerit attentari decernimus. Quocirca venerabilibus Fratribus Caſtellamaris, & Marroquitan. in ciuitate Hiſpalen. commorantibus Epiſcopis, ac dilecto filio Abbati S. Claudij extra muros Legion. per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte ipſius Caroli Imperatoris moderni, & pro tempore exiſtentis Magiſtri ſeu adminiſtratoris, ac Prioris, & fratrum dictæ Militiæ ſuperfuerint requiſiti, eis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſten. faciant autoritate noſtra conceſſion. & ſtatuta, ordination. & ſtabilimenta huiuſmodi firmiter obſeruari, non permitten. eos deſuper quoſcunque quomodolibet indebitè moleſtari contradictores & moleſtatores quoſlibet, & rebelles per cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas etiam

pecuniariam eorum arbitrio moderan. & applican. ac alia opportuna iuris remedia, appellatione poſtpoſita compeſcendo, necnon legitimis ſuper his haben. ſeruatis proceſſibus cenſuras, & pœnas ipſas quoties opus fuerit aggrauando, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, non obſtan. præmiſſis ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque, aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim à dicta ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum in ciuitate noſtra Bononien. ſub annulo Piſcatoris, die tertia Martij, milleſimo quingenteſimo trigeſimo tertio, Pontificatus noſtri anno decimo. Bloſius.

Circa quarum conceſſionum intelligentiam eſt aduertendum, prout refert Collector *c* ordinis Ciſtercienſis, quòd licèt ſupradicta, quoad exemptionem Decimarum religioſis conceſſa, ampla ſunt, & plus ſatis ſufficere videantur, cùm ſpecificam, & expreſſam Concilij Lateranenſis, in capitulo, *Nuper, de decimis*, derogationem contineant, Iudices tamen Parochialibus nimium fouere volentes diuerſimodè eas reſtringunt, & interpretantur, aſſerentes priuilegia ſupradicta licèt expreſſe, & generaliſſimè de quibuſuis terris, quæ quocunque modo, & qualitercunq; excoluntur, loquantur (etiamſi ex eis aliquis perceperit) eſſe perſonalia, & perſonas non egredi, ita quòd reſoluantur, quando proprijs manibus, vel ſumptibus excolantur, vel ſaltem ſi per colonos, vel arrendatarios excolantur, quòd tunc Monachi integram Decimam percipere non poſſunt, nec etiam integra parocho ſolui, ſed quòd ex communi aceruo priùs detrahi debet redditus monaſterio ſoluendus, & ex reſiduo decima pars parocho ſoluatur, vt verba generalia aliquid operari videantur, niſi aliàs per quadraginta annos monachi ex eis integram decimam percepiſſent, quia tunc priuilegium tribuiſſe dicitur titulum præſcriptionis, quamuis dubium ex doctrina Baldi *d*, niſi derogatum fuiſſe conſtet. Quod etiam ex diuerſis Rotæ deciſionibus, & communi iudiciorum ſtylo colligitur. Alij dicunt quòd etſi priuilegium Gregorij XIII. Societati conceſſum clarè loquatur, & expreſſe deroget capitulum, *Nuper, de decimis*, illud tamen non procedere in omnibus generaliter, vbi damnoſum nimis eſſe incipit, iuxta textum in capitulo, *Suggeſtum, de decimis*, præſertim in fundis, & terris titulo emptionis acquiſitis, etiamſi proprijs manibus excolantur. Vnde meritò exclamare licet (ait prædictus Collector) *Tui ſunt cœli, Domine, & tua eſt terra reſpice de cœlo, & viſita vineam illam, quam tibi, &c.* hæc dictus autor.

c Colle. comp. Ciſterc. in fin. ti. decimæ.

d Bal. in c. licet cauſam n. 3. de probat. & in c. cùm olim. de præſcript.

At oportet contra has opiniones aliqua adducere, vt Deo fauente aliquid dicamus, qua vinea hæc fundata à dextera Domini tota augeatur.

Et primò dicendum eſt, quòd bona omnium Regularium, præſertim Mendicantium, per ſuum priuilegium reale eximuntur à Decimis prædialibus, & non tenentur ſoluere decimam perſonalem, neque quartam medietatem, aut aliam fructuum partem, prout probat in propoſito Horatius Mandoſius *a*, & cùm ſit priuilegium reale, vt patet ex litera priuilegiorum, terra cum eodem priuilegio tranſit ad colonos. Quod ex priuilegio *b* citato cõceſſo à Sixto V. ordini D. Hieronymi, & ex conceſſione facta Societati Ieſu conſtat, quæ priuilegia cùm clarè nobis hanc veritatem inſinuent, nõ eſt neceſſe alias adducere probationes; ſufficit enim eorum literam legere, & cùm conſtet de conceſſione, nemini licet dubitare de poteſtate Papæ talia priuilegia indulgentis, prout conſtat ex quadam Decretali *c*, vbi id notat Gloſſa. Neque obſtat, quòd hæc redundant in præiudicium ordinariorum: nam vtens iure ſuo, nõ facit eis iniuriam, perſonas aliquas, & eius poſſeſſiones priuilegio exemptionis illuſtrando. Reges enim iure ſuo vtentes faciunt nobiles, & à tributis exemptos, licèt ex conſequenti grauētur aliqui, & ſic Summus Pontifex circa Decimas prædiales, antequam parocho, aut alteri ſit ius quæſitum, & dominium, poteſt ex cauſa diſponere, eò quòd parochis, & Epiſcopis ſub eo modo, & conditione conceſſit ius Decimarum, quandiu ipſe nõ reuocaret. Quod confirmatur: nam Summus Pontifex lege ſua impedit, ne parochus, qui nõ reſideat, vt Beneficiarius, qui horas non recitat, acquirat dominium futurorũ fructuum, tam in pœnam, quàm quia dantur ſub ea conditione, & modo, ſi reſideat, aut recitet, prout tradit Nauarrus *d*, & ſic maritus vxori ſuæ viduæ relinquit vſumfructum bonorum, quòd caſtè vixerit, aut [illegible] lam filiorum habeat, ſi ad ſecũdas nuptias non tranſeat; deficiente enim ea conditione, & modo, amittet in vtroque foro vſumfructum in futurum, abſque alia ſententia etiam declaratoria criminis, quia ceſſat totus titulus acquirendi, & intentio donantis ſub modo, vt poſt alios probat Nauarrus *e*, & aduertit Henriquez *f*, quòd Iudices, & periti ſſimi iuris Conſulti mirati ſunt de hoc priuilegio, & fatentur concedere plenum ius exemptionis, etiam colonis, qui conducunt agros Societatis, aut alterius religionis habentis ſimile priuilegium: ita enim plene explicant Summi Pontifices ſuam intentionem derogando capitulum, *Nuper*, & cùm cauſa hæc fuerit Romæ agitata, & apud multa tribunalia in Hiſpania (ad quæ Senatus Regius ſupplicatus ſemper cauſam remiſit) ita ſemper pronunciatum eſt in fauorem Societatis, & colonorum, vt Salmanticæ, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo tertio, Bæticæ, & Trudeti, ſeu Murciæ adductis executoribus Pontificis mandatum eſt executioni, atque ita id ſpeciale priuilegium confirmatum eſt ſententia rei iudicatæ, prout refert Henriquez *g*. Ex quibus infertur, quòd ſi monaſterium exemptum habeat terras, vineas, hortos in loco alienæ Parochiæ, coloni, qui conducunt eas terras, tenentur decimas ſponte ſoluere monaſterio, ſcilicet exempto, non autem parocho, aut Epiſcopo, quia id priuilegium eſt reale, prout probat Horatius Mandoſius *h*, quia Pontifex exemit bona quæcunque, & priuilegium reale iure communi tranſit in colonum cum vſufructu agri, iuxta quandam Gloſſam *i*, vbi Archidiaconus, & Cardinalis. Pro maiori autem abundantia ad vitandas lites Summi Pontifices, vt patet ex tenore dictorum priuilegiorum, exprimere voluerunt id ſpeciale, vt ſcilicet ad colonos extenderetur: dato enim quòd priuilegium ſit reale, cùm eximantur bona, ad colonos debebant tranſire, etiamſi de illis nulla mentio fieret, iuxta tradita eleganter à Soccino *k*.

a Mand. de priu. ad inſtr. gl. 15. n. 40.

b Hab. in eo compend. tit. decimarum exēptio. §. 15.

c c. à nobis v. & gl. in verſ. exemptus. de decimis.

d Na[...] 25. n. [...]

e Na[...] c. 25 n. [...]

f Henriq[...] de indul. c. 27. n. 7. ar. [...]

g Henr[...] ſup. n. 7.

h Mand[...] priu. ad [...] gl. 15. n. [...]

i Glo. [...] decim. [...] Archid. [...] Cardinalis [...] 23. n. 21

k Socc[...] 268. [...] conſ. 93 [...] gāter, & [...] ſilster.

Aduertit etiam Henriquez, quòd pro retinenda pacifica poſſeſſione enitendum eſt, vt coloni ſponte ſoluant Decimas monaſterio ſic exempto, vt ſic euitetur periculum, ne parochus titulo poſſeſſionis ſolitæ, & antiquæ ſe defendat, quòd ſi coloni moleſtentur à parocho, etiam per cenſuras Ordinarij, reſpondere debent ſe iam ſoluiſſe poſſeſſori, & remittat parochum, vt cum poſſeſſore litiget, ſi contendat ſe habere ius repetendi.

Aduertendum etiam quòd in partibus vbi ſoluitur epiſcopo Decima perſonalis, ſolent Epiſcopi eam petere à ſeruitoribus monaſteriorum dicentibus eos ex ſalario ipſis à monaſterio dato Decimam perſonalem ſoluere teneri, quod eſt contra priuilegia ſuperius allegata, cùm monaſteria à Decimis ſint exempta, & hanc Decimam ipſam ſoluunt, nam ſeruitores propter eam carius ſuas operas locabunt.

ARTICVLVS V.

Vtrùm Moniales, & eius bona ſint à Decimis exempta.

Reſpondeo dicendo, quòd Bonifacius VIII. *l* ſtatuit, quòd *Moniales, aliaq; religioſa perſona, quarum redditus, & prouentus Eccleſiaſtici adeo ſunt tenues, & exiles, quòd de illis ſuſtentari non poſſunt, ſed pro habenda vita ſua ſuſtentatione neceſſe habent mendicare, & eleemoſynas publicè petere, Decimam non ſoluant.* Et idem Bonifacius VIII. ſuam ampliùs conceſſionem abſolutè ſine vlla limitatione conceſ-

l Extrau. de decimis.

conceſſit *vniuerſis, & ſingulis Abbatiſſis, & conuentibus monialium incluſarum S. Claræ, vt ad præſtationem Decimarum de quibuſcunque poſſeſſionibus, & omnibus aliis bonis, quæ habuerint, vel ad contribuendum in procurationibus quorumlibet ordinariorum ſedis Apoſtolicæ, & quibuſlibet taliis, & collectis, & ad exhibendum pedagia, tolloneis, & alias exactiones quibuſuis Regibus, & Principibus, ſeu aliis perſonis minimè teneantur, nec ad id compelli aliqualiter valeant.* Ita habetur in libro *m* Monumenta Ordinum.

m In 1. imp. fol. 88. & in 2. fo. 122. conceſſ. 266.

Et Sixtus IIII. prout refertur in eodem libro *n* Monumenta Ordinum, ſtatuit, & ordinauit, *ac conceſſit Abbatiſſis, & Conuentibus, & Monialibus S. Claræ quòd de quibuſcunque terris, & poſſeſſionibus ad eas legitimè pertinentibus, & ſpectantibus, quas etiam per alios, quàm eorundem monaſteriorum ſeruitores, & ſubditos excoli, & cultiuari faciunt, Decimas, vel primitias (autoritate tamen Apoſtolica non impoſitas) quibuſuis perſonis cuiuſcunque dignitatis, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, ſoluere minimè teneantur. Neque ipſæ, aut ipſarum terrarum, & poſſeſſionum coloni, ſeu cultores abſolutionem Decimarum, primitiarum, aut cenſus huiuſmodi per quempiam moleſtari poſſint, aut propterea contra eos procedi, & pœnæ aliquæ promulgari valeant. Ac inſuper decreuit irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his à quocunque quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter contingat attentari, non obſtantibus conſtitutionibus.*

n In 2. imp. fo. 118. conceſſ. 258. & in 2. fol. 35.

Et Leo X. prout habetur in Supplemento Ordinis *o* *approbauit, & innouauit quaſdam literas Alexandri V I. qui latiſſimè conceſſerat Monialibus S. Claræ exemptionem à ſolutione Decimarum,* de qua habetur etiam in Supplemento *p*, ac inſuper voluit, *vt prædictæ Moniales, & Sorores tertij ordinis in congregatione, ſub cura & regimine Fratrum Minorum regularis Obſeruantiæ, ac illarum monaſteria, domus, & loca quæcunque, quorum fructus, redditus, & prouentus pro Monialium, & Sororum, ac aliarum perſonarum in illis pro tempore degentium commoda ſuſtentatione vix ſufficiunt, ad ſolutionem cuiuſuis decimæ, ſeu taxæ, vel collectæ, aut exactionis per ſedem Apoſtolicam, vel eius Legatos, ſeu Nuncios, aut quoſcunque alios quauis autoritate fulgentes, pro fidei tuitione, ſeu expeditione contra Turcas, vel reparatione Terræ Sanctæ, aut quauis alia vrgentiſſima cauſa impoſitæ, etiam prætextu quarumuis cenſurarum, & pœnarum Eccleſiaſticarum in literis exactionis huiuſmodi appoſitarum, cogi, aut compelli nequeant. Et hoc voluit diſtrictè obſeruari ſub pœna excommunicationis, quam contra facientes ipſo facto incurrant, & à qua non niſi per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem abſolui poſſint. Ac decreuit irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.* Hæc Leo X. & Clemens VII. approbans, & innouans hanc, & alias Leonis X. conceſſiones. Inſuper *ſtatuit, & ordinauit quod perpetuis futuris temporibus Abbatiſſa, & Moniales, & Monaſteria ſanctæ Claræ, & Annunciationis, & Conceptionis, ac tertiæ regulæ ſancti Franciſci terras, & poſſeſſiones tam per alienos, quàm per proprios colonos, & donatos, ac familiares monaſteriorum ſuorum coli, & cultiuari facientes, & ad earum ſuſtentationes redditus ſufficientes non habentes de fructibus in illis excreſcentibus rectoribus parochialium Eccleſiarum, infra quarum limites poſſeſſiones ipſæ conſiſtunt, aut quibuſuis aliis perſonis cuiuſcumque dignitatis, gradus, ſtatus, ordinis, vel conditionis fuerint, Decimas, aut Primitias ſoluere minimè teneantur: neque ad id à quocunque quauis autoritate cogi, & compelli poſſint.* Super quo dat Indices. Ita refertur, vt authenticum à Collectore *a* priuilegiorum Mendicantium.

o In Supplem. fol. 48. conc. 143.

p Supplem. fo. 3. xxi. conceſſ. 1.

Pro quorum priuilegiorum explicatione notandum eſt, prout ait Paulus *b*, per Bonifacium VIII. fuiſſe declaratum, quòd monaſteria Monialium, & aliorum Religioſorum, quorum redditus, & prouentus ſunt adeò tenues, & exiles, quòd illis ſuſtentari nō poſſunt, ſed pro habenda vitæ ſuæ ſuſtentatione habent publicè mendicare, non tenentur ad abſolutionem Decimæ papalis, & hanc declarationem etiam refert, & ſequitur Gaſpar *c*, & ait Bartholomæus Velencinus, quòd fuit ſatis æqua illa deciſio, quia agris noſtris ſitientibus alios irrigare non debemus, prout dicitur in quadam lege *d*.

a Collector Mendican. in decimæ. §. 15.

b Paul. Clemen. ſi beneficiorum. de decimis.

c Gaſpa. ti. de fontes. excō. conſ. 9. Velen. de charitat. ſubſid. q. 78. n. 1.

d l. præſes. C. de ſeruit.

ARTICVLVS VI.

Quomodo Regulares huic renunciant priuilegio.

RESpondeo dicendo, quòd ſolus Papa poteſt eximere aliquos à Decimarum ſolutione, non enim laicus Princeps hoc concedere poteſt, prout latè tradit Rebuffus *e*, quòd concedit religionibus, & non particularibus, & ideò licet, qui habent priuilegium non ſoluendi Decimas, vel qui legitime præſcripſerint; ſi eas ſoluerint, renunciaſſe priuilegio cenſeri debeant, prout dicitur in iure *f*, etiam ſi ſemel ſoluerint, argumento cuiuſdam Decretalis *g*, niſi cùm proteſtatione ſoluiſſent; iuxta ſententiam Bartoli; & in Decimis hoc tenet Rebuffus. At ſi cùm hoc priuilegium Regularibus conceſſum reſpectu Decimarum ſit indultum religioni datum, ſi ex negligentia, omiſſione, aut ignorantia Regulares ſic exempti non fuerint vſi ſuo priuilegio, aut ex commiſſione committerunt aliquos actus contrarios, non præiudicant huic iuri ex priuilegio obtento: tum quia eſt indultum toti religioni, tum ex quodam priuilegio relato à Claudio in compendio Societatis *i*, niſi labatur legitimum tempus præſcriptionis, de quo in quæſtione de præſcriptione dicemus. Et aduertendum quòd aliquando exempti à ſolutione Decimarum præbent gratis aliquas portiones Eccleſiis parochialibus ad onera illarum releuanda autoritate Epiſcopali. Hac ratione dicit Petrus Gregorius *k*, coguntur, Carthuſienſes, & Ciſtercienſes, qui Decimas reſeruant, congruam portionem curioni conſtituere ad iura Epiſcopalia, & alia onere ſubeunda, iuxta tradita in quadam Decretali *l*. Attenta ampla priuilegiorum regularium conceſſione, iuxta tradita in articulo ſuperiori: ego non inuenio, quo iure poſſint ad ſupradicta compelli, cùm etiam Decimam papalem ſoluere minimè teneantur, neque aliquod donum ſubire. Quod confirmatur: nam conceſſio Decimarum ample intelligitur, maximè vbi additur ſignum vniuerſale cum clauſula geminata, & prægnante, licèt nulla fiat mentio de poſſeſſione aliorum, prout colligitur ex traditis à Couarruuias *m*, & in dictis priuilegiis non ſolùm apponuntur ſigna generalia, ſed verba geminata apponuntur.

e Rebuf. in tract. de decimis q. 5. n. 28 & 29.

f c. accedentibus. & c. ſi de terra. de priuileg.

g c. cum accesſiſſent, in ſine, de conſtitutioni.

h Rebuf. de decimis. q. 13. n. 113.

i Compen. Societatis verſi. priui. §. 2. & 9.

k Petr. Greg. li. 1. Synt. iur. 1. p. c. 24. in fin.

l c. 2. §. vbi autem, & 3. religioſis. de decim. lib. 6.

m Cou. lib. 1 var. c. 13. nu. 14.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere Decimas alicuius parochiæ, extendatur ad nouelia.

RESpondeo dicendo, quòd non, quia exemptus in vna re, non eſt in alia exemptus, & quod non eſt, non videtur conceſſum: ſed non erant in tempore priuilegij noualia, ergo non fuerant conceſſa. Et confirmatur: nam priuilegium etiam eſt reſtringendum, quatenus concernit præiudicium tertij, prout dicitur in iure *n*; & ad futura priuilegia non extenditur, vt eſt clarum in iure *o*; niſi in ipſo priuilegio fiat ad futura prorogatio. Et confirmatur: nam licet priuilegia Papæ, & beneficia ſint latiſſime interpretanda, vt dicitur in iure *p*, hoc eſt verum quatenus præiudicant concedenti, ſicut ſi præiudicant alicui tertio, vt poſt Panormitanum, & alios tenet Iaſon *q*, & eſt ſummæ æquitatis, vt parochia priuata veteribus decimis, has nihilominus habeat nouales, vt dicunt Ioannes Andreas *r*, & Ancharranus, & ita poſt Ancharranum hanc opinionem firmat Fortunius Garcia *ſ*, & multis confirmat Rebuffus.

n c. quæ olim. de verb. ſig.

o c. ſi de præſcript.

p c. cùm dilecti. de dona.

q Iaſ. in l. beneficium ff. de conſt. princi.

r Andr. & Anchar. in c. cū contingat.

ſ Fortun. in l. Gallus. §. & quid ſi tantū. col. 6. & ſequen. de lib. & poſth. Rebuf. de decim. q. 14. à n. 29.

Digitized by Google

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm Religioſi Confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de Decimis.

RESpondeo dicendo, quòd Gregorius IX. *mandauit diſtrictè fratribus Prædicatoribus, & Minoribus ne talia verba proferant, quæ audientes, à Decimarum ſeu aliarum rerum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, vel alias animas corrumpant audientium in ſermonibus ſuis, vel alibi proponere præſumant, imò verò, & opere informent, & eoſdem, vt ad ſolutionem prædictorum propria voluntatis animo ſint intenti,* vt habetur in quadam Decretali t: At in Clementina u quadam excommunicantur Religioſi, qui concionantur; vel aliàs dicunt aliquid ad auertendos audientes à ſoluendis Decimis debitis Eccleſiis: & ad incurrendam hanc excommunicationem tria ſecundùm Caietanum x requiruntur, ſcilicet quòd ſit religioſus, quòd habeat intentionem auertendi, & quòd Decimæ debeantur Eccleſiæ: cui addit Nauarrus y quartam, vt audientes ſint, qui eas debeant, vt palàm colligitur ex eodem contextu, addens, quòd nullus religioſus excluditur ab hac excommunicatione, ſiue ſit mendicans, ſiue non, vt aduertit quædam Gloſſa z, & quòd nulla religioſa, & nullus laicus, neque clericus ſæcularis comprehendantur in ea.

t c. diſcretioni veſtræ. de decis. lib. 7.
u Clemēt. cupientes. de pœnis.
x Caietan. in ſum. de excō. caſu 56.
y Naua. in c. 25. nu. 145.
z Gl. in hi: religioſi. in d. Clem.

Inſuper in eadem Clementina excommunicantur religioſi, qui de induſtria nullum conſcientiæ ſcrupulum incutiunt in confeſſione pœnitentibus de ſolutione Decimarum, & poſtea non expiata hac negligentia cùm commodè poſſunt, præſumpſerint concionari. Quam Clementinam explicat Nauarrus a.

a Naua. vbi ſup. nu. 146.

Circa quod aduertendum eſt, Eugenium IIII. conceſſiſſe, quòd fratres omittentes facere conſcientiam de Decimis, ſi non fuerint requiſiti à Parochialibus, non cadunt in excommunicationem, & quòd vbi eſt conſuetudo, quòd detur pro Decima de viginti, vel triginta, aut quadraginta vnum, id intelligatur pro ſolutione Decimarum: & quòd vbi non eſt conſuetudo decimandi, inducant fratres ad decimādum, & ſi noluerint, non propterea denegent abſolutionem, niſi ſacerdos proprius reclamaret. Ita habetur in Supplemento ordinis b.

b In Supplemen. fol. 26. conceſſ. 82.

Aduertendum etiam, quòd Leo X. in Concilio Lateranenſi *conceſſit, quòd fratres confeſſores teneantur hortari, & admonere etiam ſub onere conſcientiarum ſuarum, illos, quorum confeſſiones pro tempore audierint, cuiuſcunque ſtatus, & conditionis fuerint, ad ſoluendum Decimas, ſiue aliam bonorum, ſiue fructuum quotam in locis, in quibus decimæ ipſæ, aut ſimilia ſolui conſueuerunt, ipſiſque etiam illas in ſoluere recuſantibus, abſolutionem denegare teneantur.* Ita habetur in Supplemento c.

c Sup. fol. 26. conceſſ. 82.

Ex dictis collige primò quoad fratres Minores, & alios eorum priuilegiorum communicantes, iam excommunicationem dictæ Clementinæ eſſe ſublatam, ſi dicti fratres non fuerint requiſiti à Parochialibus; & hoc intelligo, quando ſunt requiſiti in prima Dominica, Quarta, & vltima Quadrageſimæ, & in feſtis Aſcenſionis, Pentecoſtes, Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ, Aſſumptionis, & Natiuitatis B. Mariæ Virginis. Nam etiamſi in aliis feſtiuitatibus requirantur, non incidunt in dictam excommunicationem, prout patet ex dicta Clementina, & tradit Syluester d, & Franciſcus à Platea, & iuxta hoc debent intelligi verba conceſſionis Eugenij IIII. ibi, *Si non fuerint requiſiti à parochialibus*; non enim debent intelligi, quòd quotiēs fuerint requiſiti, incidant in excommunicationem, ſed quoties fuerint requiſiti ſecundùm diſpoſitionem dictæ Clementinæ, quæ tantùm admittit requiſitionem in feſtiuitatibus ſupradictis, imò non ſolùm eſt neceſſarium, vt requirantur in dictis feſtiuitatibus, ſed quòd requirantur, quando prædicabunt: nam ſi aſtualiter non prædicant, non in fraudem, ſed ex alia cauſa, non incidunt: cauſa autem, & incommoditas prædicandi, arbitrio boni viri eſt relinquenda.

d Sylu. in verb. excom. 9. n. 89. Platea de excom. §. 15.

In quantum autem Summi Pontifices Eugenius IIII. & Leo X. præcipiunt confeſſoribus regularibus, vt non abſoluant nolentes ſoluere Decimas, hoc intelligendum cenſeo iuxta determinationem Concilij Tridentini e, ſi ter admoniti fuerint excommunicati, & noluerint ſoluere, prout explicat Petrus à Nauarra f, & ſic ille, qui iuſſus à ſuis confeſſoribus ſemel, iterum, atque iterum ſoluere, ſi ſoluat, poteſt non obſtante dicta Eugenij, & Leonis prohibitione abſolui; dicta enim prohibitio in hoc caſu minimè locum habet, ſicut non habet in ſimili Concilij Tridentini prohibitione. Quæ autem pertinent ad charitatiuum ſubſidium, vide infrà in tertio tomo.

e Conc. Trid. ſeſ. 25. de ref. c. 12.
f Nau. lib. de reſt. ca. n. 8.

QVÆSTIO XLVI.

De diffinitoribus, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem decem quæruntur.

1 *Quare ſint Diffinitores in religionibus.*
2 *Vtrum Generales, & Prouinciales ſine conſilio Diffinitorum poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem.*
3 *Quis ordo in ſuffragiis dandis à Diffinitoribus debet ſeruari.*
4 *Si Diffinitores cupientes obedire Generalibus, aut Prouincialibus, ſe à dicendo abſtineant, eo quod gratius illis futurum cauſarent, eos ſilere, quàm loqui, an venia digni ſint.*
5 *Quando Generales, aut Prouinciales affirmant ſe habere iuſtas, & validas cauſas aliquid faciendi, quæ tamen aliis ignotæ eſſent, an Diffinitores, & Prouinciales reſponſuri, debeant eorum propoſitioni acquieſcere.*
6 *Quid faciant Diffinitores ſentientes ſuperiores minimè, etiam ipſis contradicentibus, ſententiam mutaturos.*
7 *Quid faciant Diffinitores ſcientes ſuperiores, ipſis contradicentibus, magis fore irritandos.*
8 *Quando res proponuntur Diffinitoribus decidendæ, partes illarum eſſe debent.*
9 *Vtrùm liceat Diffinitori non accedere ad diffinitorium, quando à Prælatis indictum eſt.*
10 *An debeant Diffinitores ſubſcribere ſententiæ latæ à Prælato, quam in diffinitorio non approbauerunt.*

ARTICVLVS I.

Quare ſint Diffinitores in religionibus.

REſpondeo dicendo, de hoc non poſſe generale ius aſſignari, cùm vnaquæque ſua religio abundet ſenſu. Nam veteres Senatores à primis vſque naſcentis Reipublicæ Romanæ initiis Romuli, Numæ, & aliorum Regum tempore eam autoritatem obtinuerunt, vt nihil quod paulò maioris eſſet momenti, illis inconſultis generetur, adeò, vt cùm Tarquinius præter Senatus autoritatem quædam decernere inſtituiſſet, tum demum amiſſo Regio nomine Tyrannus appellaretur, prout refert Feneſtella g; poſtea conſtante Republica, quanta eiuſdem Ordinis eſſet dignitas, & ſplendor, notum eſt, tum ex his, quæ à Græcis, & à Latinis autoribus, & præſertim à Cicerone frequenter commemorantur, vt videre eſt apud Ciceronem pro Aulo Cluentio, & in Varronem in Prouincialibus Conſularibus, & in Philippicis, & alibi: tū ex eo, quod Cyneas Pyrrhi Regis legatus, ad Pyrrhum ex legatione reuerſus plenus adhuc admiratione ei dixit, non ſe Romæ, ſicut in cæteris ciuitatibus Senatum vidiſſe, ſed conſilium quoddam, & cōſeſſum magnificentiſſimorum Regum, prout ait Plutarchus in Pyrrhum. Ampliùs verò mutato Reipublicæ ſtatu, atque ad Cæſares tranſlato, legitimus tamen Senatorum Ordo in ea exiſtimatione permanſit, vt nullus ſine Senatorum conſilio in Senatum vnquā admitteretur, nullus enim niſi his approbātibus pœna graui afficeretur, prout refert Dionyſius in Neruam, omniaq; ad eorum ſententiam defer-

g Feneſt. de magiſt. Rom.

deferrentur, quos & Auguſtus ſedentes nominatim ſalutabat, prout ait Suetonius *h* in Auguſto: & Tyberius ſe venerari, atque omnia illis deberi profitebatur, prout idem Suetonius ſcribit *i*, ita vt ab illis primis temporibus cum Regio dominatu Romæ teneretur, tantum apud eoſdem Imperatores valuerunt autoritate, vt Archadius, & Honorius *a* quemlibet Senatorem corporis ſui partem eſſe cenſuerit. & alius Imperator *b*, ſe cum cæteris euſdem Senatorij Ordinis numerandum eſſe edixerit, & hoc non alia ratione, niſi quia ad conſultationes, & deciſiones, quæ à ſuis ſubditis oriebantur, ipſi pro bono Reipublicæ tanquã coadiutores ipſorum Imperatorum interpoſiti erant, quod etiam in Eccleſiæ Romanæ regimine videmus inuiolabiliter obſeruari, vbi Summo Põtifici tot Cardinales ſunt coniuncti ad conſulendas cum eis res ad totam vniuerſalem Eccleſiam pertinentes. Etſi hunc ordinem ſequutæ ſunt omnes Religiones, habẽt enim ſuos ſuperiores, cum quibuſdam probatis religioſis aſſiſtentes, qui vocantur Diffinitores, vocantur etiam Conſiliarij, qui in religionibus eliguntur cum Generali, aut Prouinciali, & in aliquibus religionibus habẽt votum electiuum; ipſis enim in modum compromiſſi Guardianorum committitur electio, habent etiam deciſiuum votum, ſcilicet, ad decidẽdum res graues, quæ ad capitula, & congregationes intermedias deferuntur, ad quod votum ferendum ſunt deſtinati ex commiſſione ipſis facta per conſtitutiones, & Diffinitores regulares, quos in his tenẽtur ſuperiores Generales, & Prouinciales conſulere, & eorũ ſententiam petere, & ſequi, ipſique tenentur hæc omnia fideliter præſtare. Vnde D. Gregorius *c* Nazianzenus, hoc ordine: ait cuncta à Deo creata contineri, vt vnuſquiſq; aſſignatum ſibi officium omni ex parte amplectatur; & D. Baſilius docet *d*, nullo pacto negligẽtes eſſe oportere eos, qui Deo placere cupiunt in his cognoſcẽdis, & præſtandis, quæ officij eorum ſunt; fideliter enim aiunt eos Deo ſeruire, qui illa, quæ conditioni eorum congrua ſunt, faciunt libenter, viciſſimque longe illos aberrare, qui conditionis ſuę functiones contemnunt, neque bonam in eis fidem oſtendunt, prout ait Theophylactus *e*.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Generales, & Prouinciales ſine conſilio Diffinitorum poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem.

RESpondeo dicendo, quòd in religionibus, vbi Diffinitores habent votum deciſiuum ad res graues decidendas, non poſſunt Prælati ſuperiores ſentẽtiam aliquam grauem contra delinquentem monachum ferre ſine conſenſu Diffinitorum, & ſententia ab eis lata ſine maioris partis conſenſu nullius eſt valoris, & momenti. Si autem tantùm habent votũ conſultiuum pro forma nõ requiſitum, ſi ab eis conſilium petatur, & non ſequatur, ſententia proculdubio iniuſta erit, at iure irrita non erit: aliud eſt enim actum dici poſſe iniuſtum, & aliud nullum, ſicut ſententia alia eſt iniuſta, & alia nulla, & teſtamẽtum aliud eſt iniuſtum, & aliud nullum, & excommunicatio alia eſt iniqua, alia nulla, prout tradit Couarruuias *f*: ſiquidem nullum id dici ſolet, quod eſt aduersùs formam ſubſtantialem legis; iniuſtum, quod in aliis rebus peccat, iuxta notata à Doctoribus *g*, & Abbate, & Nauarro. Aſſerendum igitur eſt attento iure communi, ſecluſo aliquo priuilegio Apoſtolico, aut conſtitutione regulari autoritate Apoſtolica factã, Prælatos regulares poſſe neglectis Diffinitorum conſiliis (vbi ſolum habent votum conſultiuum) ſe culpabiles in foro interiori Deo reddere; verùm non ideo pœnæ vlli exteriori ſubiiciendos eſſe, quaſi actum nullum eſſicientes. Dixi (ſecluſo aliquo indulto Apoſtolico) nam Pius V. prout refertur in Compendio *h* priuilegiorum Ordinis D. Hieronymi, concedens quòd Prior generalis poſſit eiicere ab ordine delinquentem, prout ſupradictum eſt in pri-

h Sueton. in Aug. c. 53.
i Sueton. in Tyber. c. 2.
a l. quiſquis. C. ad leg. Iul.
b l. vni Senatorum. C. de dignit.
c Nazian. in ſer. moder. in diſput. ſermo. & princi.
d Baſil. in Mora. Reg. 9.
e Theophyl. in c. 12. ad Rom.
f Cou. in c. alma mater 1. p. §. 7. nu. 5. de ſent. excõ. lib. 6.
g Bal. & Iaſon in l. non dubiũ nu. 22. C. de leg. Ab. conſi. 66. n. 2. Na. in man. c. 27. nu. 13.
h Comp. D. Hiero. v. eiicere.

mo tomo *i*, addit, dummodo hoc fiat de conſilio fratrum ſeniorum, quæ verba videntur inducere conditionem, & formam ſubſtantialem, & ſic clarè innuũt, quòd Patres virtute illius priuilegij eiiciẽtes aliquem ab ordine, non ſolùm tenentur conſilium dictorum fratrum petere, & audire, ſed etiam ſequi, aliàs eorum ſententia erit nulla. Imò dico, quòd in quocunque iure, ſi omnino non petatur conſilium ab eis, ſententia nulla erit, cùm hæc conſiliorum petitio inter graues ſolemnitates cenſeatur, quæ ſi negligatur, actus erit nullus, & inualidus, argumento eorum, quæ nos quidam Iuris *k* conſulti docent, & vt annotauit Scala *l*, actus redditur nullus quando conſilium negligitur ſapiẽtum. Quod procedere exiſtimat Burſatus *m* cum à lege pro forma conſilium requiritur, vel datur alicui auctoritas, quam antea non habebat.

ARTICVLVS III.

Quis ordo in ſuffragiis dandis à Diffinitoribus debet ſeruari.

RESpondeo dicendo, quòd ab his quæ ſolent fieri in Conſiſtoriali Senatu à correctore, debemus hanc politicam practicam indagare. Qui ſecutus ea, quæ in iure *n* ciuili determinantur, iuxta tradita à Baldo, & à Matthæo de Aſſlictis, à Præpoſito & Cepola, à Iaſone, Platea, Caſſaneo, Romano, Grammatico, Piſa, Aules, Auendanno, & Gregorio Lopez, ordinare debet Rector antiquior à dextris eius ſedens ſuum dicat ſuffragium, & ſtatim alius antiquior ad ſiniſtram collocatus ſuffragetur, & ſic procedens vſque ad vltimum quid vnuſquiſque ſentiat, & velit ſcrutetur, quod & in diffinitorio religionum, & in diſcretorio Patrum cùm aliquid conſulitur ſeruari video. Ratio enim id poſtulat, vt dignioribus, & antiquioribus honor debitus, & præeminentia deferatur. At licet hæc ratio conuincat, quando tamen ſuffragia non ſecretò, ſed publicè dantur, à nouioribus, & minùs antiquis incipiendum eſſe exiſtimo: nam ſi ab antiquioribus, & dignioribus incipitur, fortè nouiores verebuntur contrariam ſententiam proferre, & ſuum ſuffragium liberè proferre formidabant. Et hac ratione in Senatu, & parlamento Galliæ, & in Senatu Neapolitano, & in Rota, & in Conſiliis Regalibus Luſitaniæ, & Hiſpaniarum, à iunioribus Senatoribus incipiunt ſuffragia demandari, prout tradunt Aſſlictis *o*, Lyra, Gama, Piſa, & Caſſaneus, & Diodorus *p* narrat, quòd quando populus ad aliquid determinandum congregabatur, particulares populi ſuffragabantur priùs, & poſtea magiſtratus ne particulares reuerentes Magiſtratuum auctoritatem, minùs liberè, quàm oportet ſuam ſententiam proferrent. Quod ſequenti ratione confirmatur; ſæpe enim euenire poteſt, vt ille qui priùs ſuam dicit ſententiam, quia antiquior, & præeminentior ab aliis iunioribus inuideatur, ratione cuius inuidiæ ab eorum ſententia licèt bona, & bene fundata recedent. Vnde in noſtris ordinationibus generalibus Toletanis *q*, de nouitiorum votis ſic habetur: *Inhibemus enim ne Magiſter Nouitiorum, Guardianus, vel Vicarius conuentus ſint primi, qui ſuffragentur, ne ante ſuffragiorum petitionem illi Nouitium vel laudent, vel vituperent, ſed omnino ſileant donec omnes ſecundùm Deum quod cenſerint liberè dixerint.*

ARTICVLVS IV.

Si Diffinitores cupientes obedire Generalibus, aut Prouincialibus ſe à dicendo abſtineant, eo quòd gratius illis futurum cauſarent, eos ſilere, quàm loqui, an venia digni ſint.

RESpondeo dicendo, quòd hæc quæſtio tripliciter poteſt proponi. Primò cùm exiſtimatur optari generaliter à dictis Prælatis, vt qui in diffinitorio, aut diſcre-

i 1. n. q. 19.
k l. nõ aliter. ff. de vſu & habit. l. Nepos Proculo. ff. de verb. ſignific.
l Scala de cõſil. ſapiẽt. li. 1. c. 17 & de cõtract. & vlt. volunt. c. 11.
m Burſat. in conſil. 90.
n l. 1. C. de cõſulib. li. 12. l. 2. §. Seruius autem Sulpit. ff. de orig. iur. l. h. C. de tyro. li. 12. c. 1. de contrau. feudi apud pares terram. vbi Bald. & Aſſlict. idem dec. Neapolit. li. 1. Præpoſitus in c. epiſcop. 17. d. Cepol in tract. de duce milit. clas. in 33. prin. & at. Iaſ. in l. Gallus, in prin. n. 57. ff. de libe. & poſthu. Platea in d. l. 1. C. de cõſulib. in prin. & n. 4. Caſſan. de glo. mũd. 2. p. cõſ. 17. co. 12. in med. & ipſe Roman. ſing. 81. Gra. dec. 64. n. 32. Piſa in Curia. li. 2. c. 4. & ibi Azeue. Aules in c. 34. præt. glo. 1. in prin. Auenda. in c. 16. præto. nu. 14. col. 4. Gre. in l. 7. gl. 2. tit. 15. p. 6.
o Aſſlict. in deciſ. 1. Neapolit. Lyra. ſuper Exo. c. 27. in glo. ver. nec in dub. Gama dec. 1 uſ. 1. n. 11. Piſa in curi. li. 2. c. 4. & ibi Azeu. num. 10. Caſſan. de gloria mundi 1. p. cõſider. 17.
p Diod. li. 3. S.
q Ord. Tolet. c. 1. receptione nouitiorũ. §. de nouitiorum votis.

Digitized by Google

diſcretorio ſunt, conſentaneè eorũ voluntati reſpondeant, & ſi ſecùs ſentiant, ſileant potiùs, quàm diuerſa ab eis loquantur. Secundus ſenſus eſt, quando aliqui ſibi perſuaſerant à ſe ipſis ſpecialiter optari ſilentium. Tertius eſt, cùm nominatim Prælati aliquibus ſilentium certo tempore, aut certo in negotio indixiſſent.

Quantum ad primum ſenſum huius quæſtionis, dicitur, quòd iuxta Iuriſconſultos *a*, iudicandum eſt ſecundùm ea, quæ foris patent, non ſecundùm ea, quæ occulta ſunt, & mente retinentur, alioquin ſi liceret inferioribus tales ſibi notiones de Prælatis ſuis, quando eis aliquid præcipiunt, formare, actum eſſet de obedientia: nam diceret vnuſquiſq; alium ſenſum, quàm verba Prælati indicant, tacitè ſibi innotuiſſe. Et quamuis de clara ſuorum Prælatorum mente eaque minimè mutata conſtaret, adhuc tamen non liceet bonis Diffinitoribus, & Patribus, ſi eam pro ſua conſcientia publicæ cauſæ repugnantem ſentirent, aliter quàm fides, & officium poſtulat ſe gerere, ideoque loco ſuo minimè conticeſcere, ſed clarè, & ſincerè ſententiam ſuam proferre.

a l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præſidis. l. cogitationis, ff. de pœnis.

Nam ſi obiicias illum, cui voluntas ſuperioris innotuit, obedientiæ legi teneri ei adhærere. Huic obiectioni facilis eſt ſolutio, diuerſam ſcilicet eſſe conditionem ſubditi, & Conſiliarij, ſiquidem ſubditi eſt ſuperiori ſuo (generaliter loquendo) in illis rebus, in quibus ſubditus eſt, ac iuxta rationem dominij, quo tenentur, ſimpliciter obedire, iuxta doctrinam Diui Thomæ *b*. At Conſiliarij, & Diffinitoris natura, & munus poſtulat, vt rem diſcutiat & examinet, & quod vtilius videatur in medium afferat.

b D. Th. 2. 2. q. 104. art. 5.

Quantum verò ad ſecundum ſenſum, quando ſcilicet dicti Patres ſibi in animum induxiſſent ab ipſis particulariter ſilentium optari, videndum in primis eſſet vnde illis hæc orta fuerit ſuſpicio, an ratione negotij, quod geritur, an ratione ſuarum perſonarum, quæ parum eis gratæ ſunt, an ex alijs extrinſecus aduenientibus cauſis, quæ quoniam ſæpe inanes futileſque deprehenduntur, ideo vt plurimum contemnendæ videntur, præterquàm quod verendum iſtis maximè eſſet, ne ex eorum taciturnitate in publica cauſa alijs ſcandalum præberetur, præſertim ſi nullam afferrent ſilentij ſui cauſam, & non poteſt probabiliter ſciri Generales, aut Prouinciales nolle ipſos fratres liberè loqui ea, quæ communi bono expediùt, & cauendum ne eſt falſa obedientiæ ſpecie iſti ſeducantur. Nam cum obedientiæ laus non in his tantum, quæ commodum afferunt, ſed in his, quæ diſplicent, atque oneri ſunt, exequendis maximè declaretur, prout ait D. Thomas *c*, cauendum eſt ne aliqui ſilentij portum, vt tantum ſtudioſe affectantes eò ſe obedientiæ prætextu recipere profiteantur, quò proprij commodi ſtudium eos perduxit.

c D. Th. 2. 2. q. 104. art. 2. ad 2.

Quantum ad tertium ſenſum, quando aliquibus Diffinitoribus à dictis Prælatis ſilentium eſſet indictum, & hoc caſu dicimus illorum iuſſionem non ſolùm iuſtam tacendi excuſationem, ſed etiam omnimodam acquieſcendi neceſſitatem, ac proinde debitæ obedientiæ meritum afferre, quod tamen vix vnquam, niſi iuſta & maxima ex cauſa, contingere exiſtimandum eſt.

Ex his ſequitur, quòd quãdo res eſt talis, quòd Diffinitores eam non probent, eligentes tacere, & aſſurgentes cum capitis inclinatione vnico actu duplicem deformitatem includunt, iuxta doctrinam D. Thom. *d* alteram omiſſionis, dum tacent quando loquẽdi tempus eſt, & debitum bonum prætermittunt, iuxta eundem D. Thom. *e* & iuxta illud Iacobi, *Scienti bonum, & non facienti peccatum eſt illi*: alteram commiſſionis, quatenus per actum exteriorem aſſurgendi, & caput inclinandi, id affirmare cenſentur quod verum non eſt. Ait enim D. Auguſt. *f* vterque eſt reus, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat: & D. Chryſoſt. *g* ait, non ſolùm ille proditor eſt veritatis, qui tranſgrediens veritatem palàm pro veritate mendacium loquitur, ſed etiam ille, qui non liberè veritatem defendit, quam liberè defendere conuenit. Et confirmatur: nam quicunque conuocantur ad diffinitorium, vel diſcretorium, vt conſentiant, vel contradicant, ſi præſentes ſint, & taceant, habentur pro expreſsè conſentientibus, etiam in malè geſtis, & ideo inuoluuntur eodem peccato, & pœna, iuxta Innocentium *h*, & Abbatem, & Iaſonem, cùm ex debito officio teneantur quando ſunt accerſiti, ſuum ſuffragium dare, ex Abbate *i*, & Gondiſaluo.

d D. Th. 1. 2. q. 72. art. 3.

e D. Th. 1. 2. q. 79. art. 3.

f c. quiſquis. 11. q. 3.

g c. nolite timere. 11. q. 3.

h Innoc. & Abb. in c. 1. n. 13. de his quæ fiunt à mai. Iaſon l. quis. nu. 89. ff. ſolu. mat.

i Abb. vbi ſu. n. 9. Gõdiſ. q. 5. n. 15. cũ ſeq.

Neque obſtat regula *k* iuris, expreſſa nocent, non expreſſa non nocent. Nam reſpondeo, illam in diffinitorijs, Senatibus, & diſcretorijs ad res deliberandas conuocatis locum minimè habere, iuxta Innocentium *l*, Abbatem, & Felinum, & in noſtro caſu non ſolùm taciturnitas interuenit, ſed illud ſignum inclinationis capitis, quod imperatiuè, & directiuè expreſſit mentis ſenſum, iuxta tradita à Caietano *m*. Et licèt replicetur illud ſignum eſſe æquiuocum, & poſſe ſignificare, quòd ipſe Diffinitor exit, quaſi dicẽs, Egredior à diffinitorio, quia in conſilium veſtrum non intrabit anima mea. Huic obiectioni reſpondeo, ſignis, & verbis eum ſenſum tribui debere, quem ex condicto quodam communiter omnes admiſerunt, ideoque illi ſtandum eſſe, iuxta vulgata iura *n*, & communiter nunquam Diffinitores, & Conſiliarij quaſi contradicere volentes cum huiuſmodi capitis inclinatione egrediuntur ſine eo, quòd aliquod aliud ſignum ſuæ contradictionis oſtendant.

k l. expreſſa. ff. de reg. iur. l. nonnunquã. ff. de cond. & demonſtrat.

l Innoc. & Abb. in c. veſtra. de locat. vſu. Felin. in c. nonne. de præſum. n. 18.

m Caiet. 2. 2. q. 100. art. 1.

n l. Labeo. ff. de ſupellect. leg. l. librorũ. §. quod tamẽ Caßius. ff. de legat. 3.

Neque excuſandi ſunt dicti Diffinitores, & Conſiliarij dicentes vereri, quòd contradicendo Prælati contriſtabuntur, & ſe illis moleſtos eſſe ægrè ferre. Nam reſpondeo nolle me abſolutè illos ad contradicendum obligare, ſed medium, quo contradicendo ſuauiùs procedant, oſtendere. Vnde ſi aliqua ratione res ipſorum verborum lenitate temperari poſſit, integre tamen, & illæſa veritate, id omni conatu debent procurare: ſiquidem ſatis conſtat eandem rem ſalua iuſtitia molliùs, aut duriùs, gratiùs, aut moleſtiùs pro loquentis ingenio, & dexteritate proponi poſſe. Vt enim in communi ſocietate mutuis congreſſibus humaniter, iucundeque cum alijs quatenus decet conuerſari, virtutis opus eſt, quæ affabilitas vocatur à Diuo Thoma *o*, & à Diuo Antonino, & ab Ariſtotele, quæ tamen ſic conſideranda eſt, vt ſi quis in omnibus ſtudeat ad delectationem loqui, hic modum in delectando tranſgrediens peccet per exceſſum, & in turpe adulationis vitium prolabatur, vt ipſemet Diuus Thomas ſcribit *p*: qui autem aliorum opinionibus ſine neceſſitate conatur reſiſtere, hic ſe moleſtum, & quodammodo litigioſum reddit, quod virtuti repugnare ſolet, vt idemmet D. Thomas teſtatur *q*. Vnde in publicis conſultationibus ſapientis erit incolumi ſemper, inuiolataque veritate curare, vt cætera deinde maiori, qua fieri poterit reuerentia, atque verborum lenitate exponantur: quando autem nulla ſermonis dexteritate, aut dicendi humilitate poſſet hic ſcopus ſuperari, & quæ à dictis Patribus dicenda ſunt, putarentur ipſis Patribus iniucunda, & odioſa, publicæ autem rei maximè ſalutaria, tunc planè ego non video, quomodo poſſint, aut debeant Diffinitores à dicenda liberè ſententia ſuperſedere, atque illud prætermittere, quod ſibi conſcientia dictat, & veritati cenſent eſſe conſentaneum, cùm, vt dici ſolet, ſcandalum potiùs ſit prætermittendum, quàm veritas deſerenda. Vnde Samuel *b* cùm Rex Saul multa indigna perpetraret, non dubitauit verba ea proferrè quæ ſciebat Sauli maximam moleſtiam allatura. Quod idem de Natan Propheta legimus *c*, qui Regem Dauid admonere non deſtitit, & admiſſi operis veritatem ipſi ante oculos ponere, ne officio ſuo deeſſet, quamuis ingentem animi dolorem Regi ea ex re illatum iri non ignoraret. Et è contrario Herodes impius, qui Herodiadis filiam *d* noluit contriſtari, perpetuis incendijs apud inferos torquetur. Hoc autem

o D. Th. 2. 2. q. 114. art. 1. & 2. ad 1. Anto. 2. p. tit. 10. c. 2. Ariſt. 2. ethic. ca. 7. & lib. 4. ch.

p D. Th. 2. 2. 115. a. 1. & 2.

q D. Th. 2. 2. q. 116. art. 1. & 2.

b 1. Reg. 15.

c cap. 12.

d Marc. 6.

clarius

clariùs ex his, quæ infrà in quinto articulo dicentur, agendo de libertate, qua prædicti Patres debent in veritate dicenda pollere, patebit.

ARTICVLVS V.

Quando Generales, aut Prouinciales affirmant ſe habere iuſtas, & validas cauſas aliquid faciendi, quæ tamen alijs ignotæ eſſent, an Diffinitores, & Prouinciales reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere.

RESpondeo dicendo, à Conſiliariis non plus requiri debere, quàm vt ad rem propoſitam pro modo propoſitionis reſpondeant, hoc eſt, ad generalia generatim, ad particularia particulatim. Principis enim ſenſus, & ſi quid occultius parat exquirere, illicitum, & anceps dici ſolet. Etenim ſi ad humanas actiones perficiendas certo iudicio, atque electione opus eſt, iuxta Diuum Thomam *e*, ad eaſque tum cõſtituendas, tum diiudicandas ipſa accidentia negotij tantum momenti habere ſolent, iuxta eundem D. Thomam *f* ſequentem Ariſtotelicam doctrinam, ita vt ex eorum varietate ſtatus, aut plurimum immutetur, ac deliberatio, ſi quæ accipienda ſit, inde potiſſimum pendere ſoleat, quis audebit de arduo negotio circunſtantiis omnibus ſpoliato, & tanquam corpore membris lacerato, certum ſibi conſilium, conſtanſque iudicium polliceri; ſed tamẽ quia interdum dura nimis ad Prælatorum interrogationem reſponſio videri poſſet, ſi dicant Diffinitores, ſe nihil habere, quod ad rem ſibi non cognitam reſpondeant, & tacite ægre ferre viderentur ſecum non omnia arcana negotij conferri: quod cauendum valde exiſtimo, cùm Prælatorum autoritati honorificis verbis ſemper ſit ſeruiendum. Propterea cenſeo eos, niſi quid melius eis pro negotij conditione tunc occurrat, ſaltem debere generalia illa, quæ ad rem pertinere poſſunt, pro ſua prudentia Prælatis ipſis conſideranda proponere, à ceteris verò, quæ ſibi non liquent, tanquam à re dubia, abſtinere quidem, ſed deſiderium tamen, quo tenentur, oſtendere, & Prælatorum iuſſui, & muneri ſuo alias commodiùs, ſi tempus patietur, ſatisfaciendi; hac enim prudenti moderatione, quæ medium quoddam iter tenet inter præfatam contumeliam Prælatorum, & turpe obſequium, Diffinitores, & Patres ipſi tutò officium ſuum explere videntur, & ita multos clariſſimos viros conſilia ſua temperaſſe legimus, prout apud Cornelium Tacitum *g* videre eſt.

e *D. Th. 2. 2. q. 91. art. 1. & 2.*
f *D. Th. 1. 2. q. 7. Ariſtot. lib. 2.*
g *Tacit. li. 4. c. 7.*

ARTICVLVS VI.

Diffinitores, & Patres ſibi perſuaſum habent Generalem, aut Prouincialem, in animo ſtatuiſſe, quod velint facere, eoſque ſententiam minimè mutaturos in aliqua electione, aut negotio peragendo, & ideo ſe diſſentiendo nihil profecturos an tacendo ſint excuſati.

RESpondeo dicendo, quòd ſi concedatur firmam omnino ipſorum Prælatorum mentem eſſe adhuc, non ideo Diffinitores, & Patres ipſi cùm ad ſententiam proferendam rogantur, ab ea ſincerè proferenda excuſantur.

Notum ſiquidem eſt in actionibus humanis, aliud eſſe executionem finis, qui in operis conſummatione conſiſtit: quemadmodum conſilium non eſt de fine, ſed de his, quæ ſunt ad finem, iuxta doctrinam D. Thomæ *h*. Quando igitur aſſumitur quiſpiam ad aliquod officium, ad media tantùm adhibenda tenentur, quæ ſunt propria illius officij, & ab eo præſtari poſſunt, non ad finem aſſequendum, qui aliunde pendet: ſic Medicus ſtipendio conductus, ad aliud non tenetur, quàm bene mederi, quamuis ſanitas non ſequatur; & magiſter ad aptè dicendum, licèt auditores non proficiant, iuxta Ariſtotelem *i*, & Ciceronem: ſic ergo cùm Diffinitorum, & Patrum officium ſit conſulere, præſertim quando id conſultores ſunt rogati, ad eos non pertinet vlteriùs ratiocinari, an id conſilium ſit exequendum, cùm diuerſum ſit, & finis hic (ſi tantùm habent votum conſultiuum) in illorum non ſit poteſtate, ſiquidem miniſtri eſt tantùm velle conari, & laborare, Dei autem perficere. Nam prout Nicolaus *k* Papa ad Michaelem Imperatorem ſcribit, debet Sedes Apoſtolica facere, quod ſuum eſt, neque faſtidire laborem, Deo autem, cuius eſt bene cœpta perficere, laboris effectum relinquere.

h *D. Th. 1. 2. q. 14. art. 2.*
i *Ariſtot. 1. ethi. 1. Cicer. li. 1. de inuen. in princ.*
k *Epiſt. 9. ad Michaelem Imper. to. 3. Decret.*

Adeò ſupradicta ſunt vera, vt ſi Diffinitores, & Patres exiſtiment Prælatos exquirere eorum ſententias, cæremoniæ potiùs, vt dici ſolet, quàm conſilij cauſa, nullatenus à munere ſuo diſcedere debere, quod eſt omni in re fidem, atque officium præſtare, atque quod in reliquis rebus ſolent, ſic & hoc loco, quod cõſcientia eis dictat, apertè profiteri, idque duplici præcipuè ratione: altera, vt ita dicamus, intrinſeca, altera extrinſeca. Intrinſeca eſt: nam cùm Diffinitores ex munere ſibi impoſito teneantur Reipublicæ vtilitati, atque religionis commodo conſulere, & diffinitorium ad conſulendi munus ſalubriter exercendum fuerit deſtinatum, propterea quandocunque aliquid ibi proponitur, quod detrimentum religioni poſſit afferre, quomodocunque proponatur ſeu ſeriò, ſeu ioco, ſeu vere, ſeu ficte, res ipſa, locus, officium, & religionis neceſſitas diffinitores compellunt ad conſilium fidele, ſalubreque præſtandum. Altera eſt ſcandalum, quod in conſilio imaginario dando aliis præberetur. Nam ſicut ſi quis vſuram ficte peteret, & alter ficte illam ſolueret, atque de pecuniis iſtis datis, & petitis inſtrumentum fieret, graue crimen committeret ob ſcandalum, quod ex huiuſmodi inſtrumento vſurario illis ſaltem præberetur, quibus ea inter contrahentes colluſio, & ſimulatio nota non eſſet. Sic quamuis Prælati conficte conſilium notant, & Diffinitores ficte illud præbeant, quia tamen actus ille publicus eſt, & in diffinitorio ad res graues deliberandas inſtituto geritur, non poſſunt, qui talia agunt, à ſcandali culpa excuſari, quandoquidem ſciunt omnes qui ibi adſunt, Diffinitores aſtringi ad vera conſilia danda. Vnde cùm ſecùs videant fieri, neceſſe eſt eoſdem offenſionem non leuem intus in animis pati, quod ſi vetera inſtituta, ac diſciplinam videant parui fieri.

Pro maiori autem prædictorum, & eorum quæ dicenda ſunt, explicatione, oportet videamus, quòd virtus libertatis in huiuſmodi Senatibus, & conſultationibus etiam ab Ethnicis autoribus ſummis laudibus celebrata eſt, vt patet apud Plutarchum *a*, & Valerium Maximum *b*, & Plinium, fuit etiam à ſanctis Patribus ſummis laudibus elata. Et ſic inuictiſſimi Martyres Stephanus, Laurentius, Sebaſtianus, Vincentius, Cyprianus, & huiuſmodi alij innumeri, hanc ipſam loquendi libertatem profuſi ſanguinis glorioſæq; mortis ſigillo conſecrarunt: & multorum exempla non deſunt, qui quamuis munere non eſſent aſtricti, hanc tamen libertatem, cùm oporteret, ſtrenuè exercuerunt. Nam & Dauidem cum Saüle *c*, Nathan cum Dauide *d*, Eliam cum Achab, & *e* Ochozia, Danielem *f* cum Nabuchodonoſor *g*, Moyſen cum Pharaone *h*, Eſaiam, & Zachariam cum Principibus Iſraël. Denique & Paulum coram Felice, Feſto, & Agrippa, vt in actibus *i* Apoſtolorum legitur, eam libertatem exhibuiſſe nouimus, de qua etiam apud Pſalmiſtam *k* habemus dicentem, *Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Regum, & non confundebar.*

a *Plut. de diſcrim. adulat. & in lib. de Apophtheg. Lacone.*
b *Valer. Max. li. 6. c. 2. Plin. lib. 3. epyſt. 9.*
c *1. Reg. 24.*
d *2. Reg. 12.*
e *3 Reg. 21.*
f *Dan. 4.*
g *Exod 10.*
h *Eſai. 1. Zachar. 1.*
i *Actor. 24. 25. 26.*
k *Pſal. 118.*

Ad hanc verò libertatem exercendam exigi multa ſolent, quorum nonnulla, & in aliarum virtutum vſu requiruntur. Primum eſt, vt rei, loci temporis, ac perſonarum, quibuſcum agitur, ratio habeatur. Nam cùm opportunitas in omnibus rebus potiſſimum prodeſſe ſoleat, tum verò ad libertatis huius fructum conſequendum occaſio in primis animaduertenda eſt, quæ niſi ſuo loco acceſſerit, huius libertatis vtilitas facile perire ſolet. Modus præterea ſi qua in re adhibendus eſt, in hac præcipuè, de qua loquimur, libertate retinen-

Digitized by Google

retinendus erit, vt pro rerum varietate, quæ tractantur, libertatis etiam velut gradus quidam obſeruētur, cùm modò vehementiorem, modò placidiorem, ſiue remiſſiorem eam adhiberi oporteat, quod etiam in perſonis Diffinitorum, vel diſcretorum, vel Conſiliariorum in cauſis regularium, qui hac libertate vſuri ſunt, ſeruandum eſſe cenſeo, cùm non eadem libertatis alacritas in religioſo iuuene, ac in ſene, & diu in conſultationibus verſato in præſentia aliorum ſeniorum, & maximè in conſultationibus huiuſmodi verſatorum decere videatur. Porrò his cunctis commune eſſe debebit, vt quacunque de re coram Prælatis, Generalibus, aut Prouincialibus agatur, omnis à verbis aſperitas, à voce contentio, & clamor à vultu, atque à cætero corporis habitu, iræ, vel alterius perturbationis ſuſpicio prorſus remoueatur, & nihil arroganter, nihilq; proteruè, nihilque ad oſtentationem proferatur, iuxta ea, quæ tradit Quintilianus *l*. Et quoniam loquendi fiduciam conſcientia ipſa, atque innocentia maximè excitare ſoleat, proderit multum, vt illa eo magis apud alios valeat, ſi is, qui dicturus eſt veritatē, exiſtimationem ſibi antea comparauerit, ne eo tātùm tempore, aut loco qui tunc ſe offert, ſed quandocunq; res poſtulat, liberè loqui aſſueuerit, ita vt eā ſibi apud alios opinionem vitæ ſuæ probitate conquiſierit ſe ad publicæ rei commodum, & dignitatem actiones ſuas præcipuè dirigere & referre. Quod & Quintilianus *m* quanuis Ethnicus ſenſit, cùm ſcripſit libertatem loquendi ab eo potiùs exercendam, cuius mens vitiis omnibus erit libera, eundemque faciliùs perſuaſurum, quia dicit ſæpiùs vera, & honeſta.

l Quint. lib. 11. cap. 1.
m Quinti. li. 12. c. 1.

Sed & illud obſeruandum, vt ſi ſuſpicio ſit, eam dicēdi libertatem ſuperioribus eſſe moleſtam poſſe, curet ipſe Diffinitor, aut diſcretor, ſic illam dicēdo temperare, non quidem, vt obſcuriore, aut ſubmiſſiore voce vtatur. nam (vt inquit Seneca *n*) qui dicere niſi clā non vult, pene non dicit, ſed vt ſicut Medici amata pharmaca melle ſolent oblinire, ſic orationis acrimonia, quam dicendi libertas parit, verborum dexteritate, ac ſuauitate, erga Prælatos liniatur, exemploque Euangelico, oleum vino miſceatur, ac virgæ emendationis dulcedo mannæ adiungatur, prout ait D. Gregorius *o*. Ita eleganter, ac doctè doctiſſimus Cardinalis Paleotus *p*, de ſacri conſiſtorij conſultationib. agens.

n Senec. lib. 2. de ira. c. 29.
o Gregor. 20. Moral. ca. 8. ca. diſciplina. 45. diſt.
p Paleot. p. 5. q. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm ſi ſuſpicarentur Diffinitores, & dicti Patres Prælatis ipſis diſſentientibus magis obfirmandum, aut potiùs irritandum, quam ſententiam ſuam debeant comprimere.

RESpondeo dicendo, quòd ſicut correctionem fraternam tunc intermittendam Doctores aiunt, quando timetur, ne ob illam frater fiat deterior, iuxta tradita à D. Thoma *q*, & Syluestro; eo modo viſum eſt aliquibus, quòd ſi ſuſpicarentur Diffinitores & Conſiliarij prædicti eorum conſilium potiùs obfuturum, quàm profuturum, prudenter facerent, ſi conſilium illud, aut intermittant, aut in tempus opportunius differant, cùm ſcriptum ſit *r*, *Noli arguere deriſorem, ne oderit te*. At hi toto cœlo aberrāt. Nam correctio duplex eſt, quædam quæ prouenit ex charitate, quæ fraterna appellatur, & hæc tūc exercenda eſt, cùm profutura ſperatur, de qua in præſenti non agimus. Altera, quæ ex actu iuſtitiæ proficiſcitur, quæ cum publici boni ratione exerceatur, non eſt omittenda, etiamſi nulla futuræ emendationis ſpes proponatur; ſunt enim alia bona, quæ ex tali correctione ſequuntur, iuxta D. Thom. *ſ* Vnde cùm in noſtro caſu conſilium hoc, & ſuffragium, quod à Diffinitoribus, & Patribus præbetur, ad actum potiùs iuſtitiæ pertineat: non videtur prætermittendum eſſe, licèt etiam nullus emendationis fructus eſſet expectandus. Præterea caſus noſter non pertinet ad correctionis materiam: loquimur enim de diffinitoribus & Patribus, qui lege iuſtitiæ coguntur ad ſuos Prælatos accedere, cùm ab eis accerſuntur in diffinitorium, quo caſu ipſorum Diffinitorum vox non eſt propriè correctio, ſed reſponſio ad interrogata, & actus obedientiæ, atq; perſolutio debita facta Prælatis, qui hoc iure ſuo petunt ab ipſis. Vnde non poſſunt Diffinitores pro fide ſua illud eis vlla ratione denegare.

q D. Tho. 2. 2. q. 33. artic. 6. Sylu. ti. correctio. nu. 4.
r Prouerb. 9.
ſ D. Tho. vbi ſup.

Neque obſtat, quòd cùm obligatio, qua aſtringuntur Diffinitores ad dandum ſuffragiū ſuum, ſit propter actum virtutis exercendæ, virtus autem requirat media debito fini cōgruentia, & ideo quando ſuffragium, & conſilium, quod dandum eſt, finem impediret, velut cum Prælati ex eo ſuffragio potiùs eſſent ab eo, quod optatur, auertendi, quam perſuadendi, videtur tunc ceſſare ea obligatio, argumento eorum, quæ tradit D. Thomas *t*. Nam huic obiectioni reſpondetur, quòd in ipſis ſuffragiis præſtandis aliud eſt officium, aliud eſt finis ad officium, tenētur Diffinitores, quod in eorum eſt poteſtate, idque eſt fidele conſilium, & ſuffragium dare: ad finem autem non aſtringuntur, qui eſt illum perſuadere, quia ab eis hoc non pendet, præterquam quod Diffinitorum, & conſiliariorum conſulendo, & ſuffragando finis eſt quidem prodeſſe ſuis Prælatis, & hoc ad religionis augmentum, & boni publici vtilitatem, & ideo quamdiu interpellet hæc ratio communis boni iuuandi, non debent à ſuo munere ceſſare, neq; hunc tanquam præcipuum finem vllo pacto deſerere.

t D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 6. ad 2. & 3.

Aduertendum tamen, quòd ſi Diffinitores ex coniecturis non obſcuris omnino ſuſpicarentur ipſis renitentibus bonū publicum religionis, ob Prælatorum pertinaciam, eo magis perturbatum iri, ſunt qui exiſtimant ipſos Patres culpæ non eſſe arguendos, qui, ne publicum bonum in maiorem ruinam labatur, ſilentium amplectuntur, quando omnes aliæ loquendi rationes ad iuuandum intercluſæ videntur. Nam cùm ex officio ſibi iniuncto teneantur, ſi maiorē nequeunt Reipublicæ vtilitatem promouere, ſaltē maiora damna auertere, ſatis munus ſuum illi præſtare videntur, qui ſiue tacendo, ſiue loquendo, prout magis expedire iudicauerint, id aſſequantur. Verùm quoniam magna hinc deſerendi officij occaſio ſuboriri poſſet, ſæpeq; inanes ſunt hæ ſuſpiciones, & potiùs humanæ imbecillitatis commenta, ideo cenſerem niſi perſpicua admodum, & indubitata hæc futura pernicies oſtenderet ipſos Diffinitores à recta ſui ratione tanquam à regia iuſtitiæ via, nunquam diſcedere debere.

ARTICVLVS VIII.

Quando res proponuntur Diffinitoribus decidenda quæ partes illorum eſſe debent.

RESpondeo dicendo, quòd ſicut in rebus ſpeculatiuis eſt ſciētia iuxta D. Thomam *a*, quæ indicat intellectum alicui rei per certas, & probatas cauſas firmiſſimè adhærere, iuxta D. Thom. *b* & Ariſtotelem, cuius contrarium eſt inſcientia, ſeu praua, quam vocant, diſpoſitionis ignorantia, quæ nō quidem eſt priuatio omnis cognitionis, ſed errorem infert, iuxta eūdem D. Thom. *c* Et ſicut eſt medium quoddam inter iſta duo extrema, quod latiſſimè patet, & variis nominibus appellatur, prout mens magis in vnum extremum, quàm in alterum inclinat: ſic in practicis actionibus, de quibus deliberandum eſt, ſunt ſententiæ hominum tanquam extremæ, eædemque firmæ, & ſtabiles, vel aliquid omnino faciendum, vel nequaquam faciendum eſſe. Et eſt ſtatus medius, qui item varius eſt, & multiplex, & varia etiam obtinet nomina, prout intellectus practicus variis nominibus refertur ad extrema. Aliquando enim non veniunt in mentem rationes, ſed occurrunt teſtimonia hominum, & hæc eſt fides humana, cuius licèt nonnunquam tanta ſit vis, vt nulli ferè dubitationi locum relinquat: attamē ſunt huiuſmodi teſtimonia magna ex parte incerta, & quibus poteſt ſubeſſe falſum, imò ex ſui natura ſunt velut rationes probabiles, quibus alij plus, alij minùs tribuunt, ex quo illud ſequitur, vt alij credant rem eſſe veram,

a D. Th. 1. 2. q. 54. ar. 2.
b D. Th. 1. 2. q. 1. a. 4. Ari. 1. Poſterior. c. 12. & 6. Ethi. c. 3.
c D. Tho. 1. 2. q. 76. art. 2.

Digitized by Google

veram, alij dubitent, alij omnino diſſentiant: aliquando mens ipſa acriter tendit in alteram partem. Sed quia rationes, quibus commouetur, non ſunt ita firmæ, vt omnino conuincatur, timet quòd pars contraria ſit vera, & hæc eſt opinio iuxta D.Tho. *d* aliquando licèt rationes, & argumenta ex altera parte extēt, occurrit tamen ex altera ratio aliqua leuis, quam diſſoluere intellectus nequit, teneturq; mens ipſa veluti laqueis quibuſdam irretita, quibus nullo modo ſe poteſt explicare, & hic eſt ſcrupulus. Et tādem aliquando rationes æquales vtrinque ſe offerunt, ita vt animus non magis in vnam, quàm in alteram inclinet partem, & tunc oritur propriè dubitatio: ad cuius tamen ſubſtantiam ſicut non id ſemper neceſſariò requiritur, vt æquales omnino tanquam in ſtatera hinc inde vrgeant rationes, (nam poterit eſſe maxima, maior, & minor dubitatio) ſic neque cuiuſlibet contradicentis ſententia rem ſemper dubiam reddit; nam alia multa expēdenda ſunt, vt dubia res dicatur; imò vbi communis extat Doctorū opinio, res ampliùs dubia dici non ſolet, prout tradit Puteus *e* in ſuis deciſionib.

d D.Th. 2.2. q.1 art.1.

e Pute. deciſ. 133. n.3.3.p.

Quibus propoſitis, vt quæſitum in titulo quæſtionis clariùs diſſoluatur cauſas huius ambiguitatis, & perplexitatis in medium adducere oportet. Nam ſæpè oritur ex ignoratione rerum, de quibus deliberādum eſt, quòd caput, cùm latè pateat, & quædam ſint, quæ omnino ſcire ad diffinitorium ſpectat, vt ſunt ordinationes Generales, & Prouinciales, ſuæ religionis, quędam etiam quę ignorare iuſta ſit excuſatio, velut quid diſponant iura circa caſum extraordinarium; & rurſus quædam ſunt, quæ Diffinitores ſecum debent meditari, antequam ad diffinitorium accedant; quædam verò, quæ cum alijs viris prudentibus, multarumque rerum vſu peritis communicare debent; antequā ipſi in diffinitorio ſenſum ſuum pronūcient, velut quando agitur de re graui maximis circūſtantijs pro vtraque parte vallata propter rationes in diffinitorio pro vtraque parte adductas, reſpectu quorum multa prudentia, & conſideratione opus eſt, ſi propter æqualitatem rationum adductarum hæc dubitatio emergit, poterit tunc Diffinitor rationes ipſas cum alijs prudentibus, & doctis conferre, vt tanquam in libræ lancibus impoſitas conſiderent, quæ lanx alteram deprimat, ſingulas circunſtantias accuratè ſecum recēſendo, atque ex his pluribus ſiue honeſtis, ſiue vtilibus, ſeu fini accommodatis eam partem deligere, in qua aut maior honeſtas, aut vtilitas, ſiue rerum conuenientia iudicaretur: & debet maximè conſiderare, an ex mentis perturbatione dubitatio hæc oriatur. Nam tunc maximè neceſſarium eſt, vt ipſi Patres compoſito & tranquillo animo ad dicendam ſententiam accedant, cùm abſurdum ſit eos qui difficultates propoſitas, ac controuerſiarum fluctus ſedare debent, eo ipſo tempore maximè anxios, ac curarum æſtibus laborantes deprehendi.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm liceat Diffinitori non accedere ad diffinitorium, quando à Prælatis indictum eſt.

RESpondeo dicēdo, quòd iuxta ſacros canones duplex forum tradi ſolet, alterū quod fori, alterum quod poli appellatur. In priori non inuenio aliquam conſtitutionem Regularem aliquam pœnam propter eius abſentiam impingentem: inuenio tamen obediētiæ præceptum ipſum obligare, ratione cuius poterit propter tranſgreſſionem à Prælato arbitraria pœna puniri, niſi legitimè excuſetur. Si verò de foro poli loquamur, in quo culpæ accuratiſſimè examinantur, & pro modo commiſſionis, aut omiſſionis ſingulæ expēduntur, proculdubio affirmandum eſt Diffinitorem abſentiæ ſuæ in diffinitorio, quādo vocatur, rationem Deo reddere debere, ac pœnam, niſi cauſa aliqua iuſta, ac legitima detentus fuerit, ab illo omnino ſubeūdam eſſe, ſiquidem etiā hæc illius ſit vocatio, hoc munus, hæc obligatio, vt ſuum Prælatum vocantem ſequatur, vt illi aſſiſtat, ac publicas res tueatur. Et confirmatur, quia ſicut in corpore humano miro ordine membra omnia fuerunt diſtributa, & ſua cuique functio aſſignata, oculis vt videant; manibus vt palpent, pedibus vt gradiantur, & vnumquodque eorum cum ſuo miniſterio fungitur, alijs etiam membris ſeruit, ne detrimentum patiantur, iuxta D.Chryſoſt. *a* alioquin ſi proprium ſuum officium intermittat, aut naturalem locum tranſgrediatur, vitium contrahit, & totum corpus læditur: ſic in corpore myſtico Religionis, vbi omnia peruertuntur, aut locus in acie deſeritur, tunc culpa incurritur, aut damnum bono publico infertur, iuxta eiuſdem D.Chryſoſt. *b* ſententiam. Vnde ſæpiùs apud ſacras literas *c* id repetitum ſcimus, vt vnuſquiſque impleat vocationem ſuam.

a Chryſoſt. in oper. imperf. hom. 35. in c. 20. ſuper Mat.

b Chryſoſt. in epiſt. ad Epheſ. c. 4. homil 11.

c Ad Rom. 12. 1. ad Corint. 12.

ARTICVLVS X.

An debeant Diffinitores ſubſcribere ſententiæ latæ à Prælato, quam in diffinitorio non approbauerunt.

RESpondeo dicendo, quòd Diffinitores, & conſiliarij habent in religionibus votum non ſolum conſultiuum, ſed etiam deciſiuum, & ſic quando ad cauſas decidendas vocantur, quaſi eorum autoritas ſit neceſſaria, vocantur; cùm cōſtitutionibus Regularibus autoritate Apoſtolica factis votū deciſiuum hoc includat, vnde non tenentur ſubſcribere, niſi id, quod deciſiue ſecundùm eorum conſcientiam determinant, verum eſt, quòd cōſentiente maiori parte poteſt Diffinitor diſſentiens propria manu dictam ſententiam, & conſultationem ſubſcribere; tunc enim non poteſt non id ſequi, quod à pluribus probatum fuiſſe videt, quamuis ipſe cum alijs contradixerit, vt notatur in iure *d*, & tradit Abbas: nam ille, qui diſſentit, tunc quādo firmat, & ſubſcribit priorem ſententiam, tāquam minùs probabilem deponere exiſtimatur, atq; intellectū ſuum cum humilitate captiuat, vt frequētiori ſententiæ tanquam prudentiori adhæreat, argumento cuiuſdam legis *e*. Sic de Lacedæmonijs legitur apud Plutarchum *f*, qui, poſtquam res firmata erat à Concilio, non ampliùs diſputabant, imò iidem, qui antea repugnabant, poſtea Decretum defendebant. Vnde in annalibus religionis ſancti Dominici, vt in hiſtoria generali eiuſdem Sancti cōtinetur, in Capitulo Generali Londini habito anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo tertio, vbi glorioſus ſanctus Thomas de Aquino tanquam Diffinitor Prouinciæ Romæ adfuit, conſtitutum fuiſſe, vt quando aliquid à parte maiori Diffinitorum aduerſùs aliquorum ſententiam decretum eſt, is, qui in contraria ſententia fuiſſet, nunquam proprium ſuffragium cuique vlla occaſione, aut tempore manifeſtare auderet. Ex qua conſtitutione colligitur ipſos dictæ ſententiæ ſubſcripſiſſe; ſi enim non ſubſcripſit, iam notum erat ipſum contradixiſſe. Et ſic in noſtra Religione video obſeruari.

d l. ad maior ad minorem pol. c. 1. de his, quæ fiunt à maior. Abb. in c. ex parte de conc. præb. nu. 3. & in c. poſtulaſti. nu. 14. eodē tit.

e l. ſi patres. de arbitr.

f Plutarch. in Lycurg. lib. 2. c. 62.

QVÆSTIO XLVII.

De diſpenſationibus, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *Quid & quotuplex ſit diſpenſatio.*
2 *Vtrùm ſit diſpenſatio idem quod priuilegium, declaratio, & Epicheia.*
3 *Quomodo Epicheia ſit vtendum.*
4 *Vtrùm Prælati debeant concedere facilè diſpenſationes.*
5 *Vtrùm petens diſpenſationem ſine cauſa, & ea vtens peccet.*
6 *Vtrùm ſubreptitia ſit diſpenſatio innixa dolo, & fraude.*
7 *Vtrùm ſi Papa, aut eius Delegatus conceſſa à ſe diſpenſationis gratiam committat ordinario, vt verificata narratiua, diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ delegantis.*

Digitized by Google

8 *Vtrùm diſpenſatio à Papa facta monacho ad teſtandum expiret morte concedentis re integra.*

9 *Quibus Prælatis, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue regularibus, reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi autoritas, tam circa præcepta, quàm circa vota, in minutis, & frequenter occurrentibus neceſſitatibus.*

10 *Vtrùm, quando Prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ, cenſeatur diſpenſare.*

11 *Vtrùm diſpenſatio ſit strictè interpretanda.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex ſit diſpenſatio.

RESpondeo dicendo, quòd diſpenſator ab eo deriuatur, quòd diſpenſare, id eſt, diſtribuere diſpēdia domus, ſeu victui diſtribuendo præeſt, ſecundùm ea, quæ in primo tomo *g* latè diximus, agendo de Prælatis quoad poteſtatem ad diſpenſandum: & ſecundùm Diuum *h* Thomam, Sotum, & Nauarrum, diſpenſatio eſt iuris communis relaxatio, cum cognitione cauſæ ab eo, qui habet poteſtatem ad diſpenſandum. Diſpenſationum alia tacita, quando verbi gratia Papa indigno, vel inhabili, ſcienter prouidet, vel inhabilem, vel indignum ad beneficium, officium, vel aliud admittit, ſeu promouet, quæ tacita diſpenſatio expreſſæ æquipollet, & plene operatur, vt ait quędam Gloſſa *i*, quam ſequuntur Innocentius, & Antonius de Butrio, Bartolus, & Imola. Vnde ſi Papa aſſumat ad dignitatem homicidam, Apoſtatam ſeu indignum ſcienter, cum eo diſpenſare videtur: & hanc opinionem, vt magis communem amplectuntur Iaſon *k*, & Felinus.

g 1. Tom. 9. h D. Th. 2. 2. q 99. ar. 4. & q. 88. art 10. Sot. lib. 1. de iuſt. q. 7. a. 7. Nau. in præl. in manu præl. 9. nu. 15. i Glo. in c. qui in aliquo. diſt. 51. Innoc. Butr. in c. veniens. de filiis Presb. Bar. in l. quidā cōſulebant in 2. not. vbi Imol ff. de re iudic. k Iaſ. in l. Barbarius n. 14. ff. de off. Præf. Felin. in c. præterea col. 2. & ſeq. de teſtib. cogendis.

Aduertendum tamen, quòd tacita diſpenſatio Epiſcoporum, aut aliorum Prælatorum inferiorū parum, aut nihil operatur, vt ait Baldus *l*, & Epiſcopi, cæteriq; Prælati nunquam videntur tacitè diſpenſare, etiamſi excommunicatum, aut indignum ad ſacros Ordines ſcienter promoueant, vt etiam ſentire videtur Innocentius *m*, Ioannes de Anania, Imola, & Antonius de Butrio, ponentes differentiam inter modum diſpenſandi Papæ, & aliorum Prælatorum inferiorum: nam in diſpenſationibus, quas concedunt Ordinarij inferiores, requiritur cauſa, ſecùs in Papa in quo cauſa præſumitur, & in diſpenſationibus, & indulgentiis ab eo emanatis liberalitas eſt pro cauſa, vt tradunt Butriūs *n*, Imola, Felinus, & Præpoſitus.

l Bal. in addi. ad Specul. tit. diſpenſatio. ver. nunquid ſuperior. m Inno. in c. cum nuper. de offi. deleg. Anania & Imola in c. ſignificauit. de off. ord. Butr. in proœ. Decr. fo. 8. n Butri. & Imol col. 13. Fel. in 4. fallent. in c. 1. de cōſt. Præpoſit. in c. per venerabilē qui filij ſint legitimi.

Expreſſa diſpenſatio dicitur, quando adſunt verba in ſupplicatione, videlicet, *diſpenſare dignemini*, vel in literis appoſitum eſt verbum, *Diſpenſamus*, iuxta ea, quæ in ſacris canonibus dicuntur *a*: vel quando apponitur verbum, *Permittimus*, vt ex eiſdem ſacris canonibus *b* colligitur.

a ca. & ſi clerici §. de adul. de iud. c. de multa. in ſi de præben. b c. literas. de filiis presb. ca. vn. de ætat. & qualit. lib. 6.

At aduertendum quòd diſpenſationum tria ſunt genera: Prima eſt diſpenſatio legis: ſecunda hominis: tertia mixta, quando ſcilicet lex concedit, vt homo diſpenſare poſſit.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ſit idem diſpenſatio, quod priuilegium, declaratio, & Epicheia.

RESpondeo dicendo, quòd diſpenſatio à priuilegio differt, & inter alia in hoc differt. Nam priuilegiū ſiue cauſa conceditur, ſiue concedi conſueuit; diſpenſatio verò cum cauſa, qua exiſtente falſa diſpenſatio corruit. Ita Abbas *c*, & Decius. Præterea diſpēſatio ad partis petitionem cōceditur, non autem priuilegium, & ratio eſt, quia ſoluere, & relaxare nō debet ſuperior ius, niſi ex parte petente inſtante, & ſupplicāte, prout dicitur in iure *d*, & tradit Quintilianus Mandoſius.

c Abb. in ca. quia circa co. 2. de conſang. Decius conſil. 681. cū cauſa penul. col. d l. 4. §. hoc antē iudiciū.

Quomodo autem differunt diſpenſatio, & declaratio, ex dicendis patebit. Nam declarare eſt in iure, diſpenſare verò circa ius; ius enim interpretatur, quiſquis illud explicat, vt oſtendat apertè, an ius illud id, de quo agitur, includat nec ne. Lex namque illa naturalis, *Non occides*, per humanas leges ſæpiſſimè explicatur in hunc modum, vt conſtet per eam homicidium ad defenſionem commiſſum minimè prohiberi. Naturalis enim ratio dictat defenſionem omnibus eſſe permiſſam. Diſpenſat verò circa ius, qui data legis obligatione ab ea priuatim aliquem eximit; ſecūdùm enim D. Thom. *e* lex ponitur reſpiciendo ad id, quod eſt, vt in pluribus bonū. Sed quia contingit huiuſmodi in aliquo caſu non eſſe bonum, oportuit per aliquē determinari in illo particulari caſu legem non eſſe ſeruandam, & hoc eſt autore D. Tho. propriè diſpenſare in lege. Cuius rei proponitur exemplum in quadam Decretali *f*, iuxta ea, quæ tradit Diuus Thomas *g*; iure enim humano nobiles, & literati duo beneficia curam animarum habentia obtinere prohibentur: at Romanus Pontifex aliquem nobilem, aut literatū ab hac iuris humani prohibitione eximere poteſt. Ita explicāt Turrecremata *h*, Almain, Ambroſius, Catherinus, Soto, & Couarruuias. Aliud exemplū quotidianum accipiat lector. Nam licet ſacri canones ſæpiùs comprehendant in ſuis deciſionibus Regulares, particulari tamen priuilegio eximunt Regulares, præcipue Mendicantes. Vt autē poſſimus penetrare, quæ ſit differentia inter diſpenſationem, & epicheiam, aduertēdum eſt, quòd epicheia eſt idem, quod æquitas, quæ eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata, penſatis omnibus circūſtantiis, cuius officium, ſeu proprius actus eſt in caſibus ſpecialibus diſcedere à verbis legis generalis, ſeruata tamen legis intentione, attentis omnibus circunſtantiis. Itaque epicheia eſt, qua prætermiſſo verborum legis rigore præfertur quod recta ratio poſcit, & quod Legiſlator in tali caſu præeligere debuiſſet: de his enim, quæ vtplurimum accidūt, feruntur leges pro bono communi, quarum obſeruantia in quibuſdam caſibus, & circunſtantiis manifeſte bono communi pernicioſa foret; quod enim pro certo fine inſtitutum eſt, non debet contra illum finem militare. Quare ipſum ſalubriori concilio eſt pro tūc relinquēdum, aliàs potiùs præuaricator legis quàm obſeruator eſſet cenſendus, iuxta regulam iuris, is cōmittit in legem, qui verba legis amplectens, contra legis nititur voluntatem: huiuſmodi virtus appellatur epicheia, ſeu æquitas iuris, de qua intelligitur illud commune dictum: Ipſæ leges cupiunt, vt iure regantur. Exempli gratia, ſi lege, vel Iudicis ſententia cautum eſſet gladium depoſitum reſtitui hoc, vel illo tempore, & quis eum in furia repeteret, tunc locum habet epicheia eaque in legis, vel ſententiæ executione vtēdum eſt: epicheia igitur habet medium inter ius, & inter rigorem ipſius iuris, vel legis. Nam ius, vel lex eſt iuſta ordinatio generalis ad bonum commune, vt ait D. Tho. *i* rigor autem iuris, vel legis eſt exceſſus, ſiue auſteritas iuris aliquoties ad terrorem ſcriptus: ideo in foro conſcientiæ, & contentioſo quilibet etiam Iudex æquitatem ſemper debet habere præ oculis, iuxta ea, quæ nos iuris Conſulti docuerūt *k*; ſupradicta colliguntur ex traditis à Diuo Thom. *l* & Angeſt. in ſuis Moralibus. Ex dictis colligitur differentia inter diſpenſationem, & epicheiam quòd epicheia eſt declarare legem in tali caſu locum non habere: diſpenſare verò eſt quempiam ſubditorum à lege excipere, conceſſa illi licentia, & facultate, ſine qua legi eſſet obnoxius. Patet ergo diſcrimen, quòd epicheia non eſt ſubditum per licentiam eximere, caſu, quo teneretur, ſed explicare, quòd in illo caſu non tenebitur, diſpenſatio autem eſt, licentiam concedere. Quare epicheia non ſolùm Prælatis; verùm ſubditis competit, diſpenſatio verò tantùm Prælatis. Ita Soto *m*.

e D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 10. f c. de multa de præb. g D. Th. quo. li. 9. a. 15. h Turrecr. de Eccl. Hierar. li. 3. c. 55. Almain. de poteſt. Eccl. c. 13. Cathar. contra Caiet. lib. 2. fere ad finē. So. li. 1. de iuſt. q. 7. art. 3. Couar. ſponſ. cap. 6. §. 9. n. 2. i D. Th. 1. 2. q. 90. k l. quod ſi Ephesi. ff. de eo quod certo loco. l D. Tho. 2. 2. q. 120. a. 11 Angeſt. in moral. ca. 11. m Sot. lib. 1. de iuſt. q. 6. art. 3. pa. 70. col. 2.

ARTICVLVS III.

Quomodo Epicheia ſit vtendum.

RESpondeo dicendo, quòd præſens articulus proponitur ad indagandum, quomodo vtendum ſit virtute epicheia, quæ maximè neceſſaria eſt ad regimen Regularium, & ad trāquillitatem Religioſorum,

qui

Digitized by Google

qui aliquando literales tantùm exiſtentes maximis ſcrupulis ſuccumbunt, pro quo aliquæ regulæ ſunt conſtituendæ.

Prima regula eſt, quòd inter duram, & benignam ſententiam, ſeu declarationem præcepti diuini & humani, benigna interpretatio eſt ſemper facienda, & acceptanda in dubiis cæteris paribus. Hæc ſententia communis eſt, & ratio eſt, quia præcepta Dei, & Eccleſiæ non fiunt, neque intendunt tollere omnem ſpiritualem dulcedinem, qualis certè loquitur, quando nimis ſcrupuloſè, & timidè præcepta interpretantur; & nota, quòd non dicimus benignam opinionem, ſed benignam declarationem: nam ſecurior opinio tenenda eſt, & ſequenda.

Secunda regula eſt, quòd neque Deus, neq; Eccleſia intendit ſuis præceptis nos obligare ad vix poſſibile, & nimis difficile in ſe; quia moraliter, & ciuiliter ſecundùm iura impoſſibile eſt, quod vix niſi cũ magno detrimẽto fieri poteſt, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo ſaluabitur illud, *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue;* neque Deus eſſet homine benignior, ſed durior, quod abſit. Alia ratio, & melior eſt, quia piè credẽdum eſt, neq; Deum in lege gratiæ velle, neq; Eccleſiam imponere nobis iugum vix poſſibile, & difficillimum, ſaltem ſub pœna peccati mortalis; neque enim Deus, vt homo, quærit occaſionẽ ad calumniandum, cùm Sapientiæ primo capite legatur, *Sentite de Domino in bonitate.* Ita Angeſt. *n* in ſuis Moralibus, exemplificans de motu ſenſualitatis ſubito inſurgente, ad quem refrænandum eſt tenuiſſima facultas volũtatis, & valde tenuis deliberatio, & modica poſſibilitas, quamuis ſit abſolutè poſſibilis refrænatio aliqua. Similiter exemplificatur de medio iuſtitiæ, aliarumq; virtutum, ſcilicet de æqualitate pũctuali, quam ſeruare eſt nimis difficile, & vix poſſibile in omnibus, ideo ad eam nõ tenemur, ſed intra latitudinem quandã groſſo modo æſtimatam, ſecundum Scotũ, & communiter Doctores ex ſecundo, & quarto Ethicorũ hoc probantes. Aduertendum tamen eſt maximè circa hanc regulam, ne quis facilè iudicet eſſe maximam difficultatem, vbi non eſt, quia in hoc caſu poteſt quis facile decipi, maximè in ſua cauſa, dum non conſtat apertè de tali maxima difficultate, propter quod in dubiis ſtet iudicio ſapientum, prout aduertit doctiſſimus Gerſon *a*, qui latè proſequitur hanc regulam.

n Angeſt. in morali. ca.6. & 10.

a Gerſon de vita ſpirituali. lect. 6.

Aduertendum eſt etiam, quòd aliqua ſunt difficillima, ad quæ iure naturali, & diuino, & humano tenemur, etiam cum periculo mortis, & cum rerum & honoris iactura, de quibus per doctiſſimum Soto *b*. Non poſſum enim in his immorari, cùm hoc ad meum inſtitutum in hoc articulo non pertineat, & nolo inculcare materias, ſed breuitate propoſitas reſoluere.

b Sot. de ſecr. memb. 2. q. 2. conc. 6.

Tertia regula eſt, quòd neque Deus, neque Eccleſia intendit ſuis præceptis aliquem obligare, ſic quòd ea implendo ſit, vel appareat fatuus, aut quòd bona tollatur vrbanitas, aut conuictus honeſtus cũ aliis hominibus, neque conſulit nænias, nec vt ſic ſe habeat homo, vt aliis ridiculo ſit, ſaltem apud viros bonos, & diſcretos. Quod patet à ſimili de votis ex diuino præcepto Deo reddendis, quæ tamen ſi ſtulta ſint, nullus obligatur implere, ſecundùm Doctores communiter, quia Pſalmo trigeſimo dicitur, *Odiſti obſeruantes vanitatẽ,* & Eccleſiaſtici quinto, *Diſplicet Deo infidelis, & ſtulta promiſſio, & omnia mandata eius iuſtitia, & iudicium.* Hanc opinionẽ tenent Gloſſa *c*, Innocentius, & Sylueſt. Et neq; Deus, neq; Eccleſia intendit aliquem obligare ad aliquid cum ſcandalo inde probabiliter imminente, aut vnde probabiliter imminet graue malum ſaltem ſpirituale, quia quod propter charitatem fit, & inſtituitur, non debet contra charitatem militare. Sed hîc etiam opus eſt magna prudentia, nequis decipiatur, putans eſſe probabile, & grande malum, & ſcandalum, quòd non eſt, ideo ſecundùm iudicium prudentium debet menſurari iſta tertia, & ſecundi regula. Nam ad deponendum licitè, & rationabiliter cõſcientiam dubiam & ſcrupulum, opus eſt Doctorum, & prudentiũ, bonorumq; virorum, præſertim ſuperiorum cõſilio, & imperio humilis ſubiectio, vt aiunt Florent. *d* & Gerſon, ſcilicet qui habet conſcientiam inquietam, dubiã, vel ſcrupuloſam deponendam captiuet, & ſubiiciat ſuum intellectum nõ ſolùm obedientiæ, & iudicio ſuperiorum, ſed & ſapientum, & bonorum virorum, quãtumcunque ſibi aliud videatur, & ſic ſecundùm cõſilium, & ſententiam ipſorum formata conſcientia, quod licitè agit, poteſt licitè agere, idq; rectè æſtimari. Et ratio eſt quia in his, quæ rationabiliter agimus, ſaltẽ non peccamus illis acquieſcẽdo, etiamſi ſic inuincibiliter erremus, & operemur, quia excuſamur per ignorantiam inuincibilem, & inſuper meremur per humilitatem. Nam cùm nos nobiſmetipſis non ſufficimus, rationabiliter confugimus ad ſapientes, & eos ſequimur, hic enim eſt ordo Hierarchicus à Deo inſtitutus in Eccleſia, vt minores illuminentur per ſuperiores, ſicut fit inter Angelos ſecundùm D. Dionyſium, & Gloſſam ordinariam Gregorij ſuper illud *e* Iob, *Boues arabant, & aſinæ paſcebantur iuxta illos.* & ideo in Prouerbiis *f* dicitur, *Ne innitaris prudentiæ tuæ, & ne transgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt Patres tui.* Et apud Tobiam *g* dicitur, *Conſilium ſemper à ſapiente perquire.* Vnde doctiſſimus Gerſon *h* quoddam ſingulare proponit documẽtum dicens, Crede ſapientiorum, & bonorum iudicio, & contra communes eorum ſententias non leuiter agere, nec ſibi ſcrupulos anxios, & timidos formare; hoc præcipuè neceſſarium eſt Religioſis reſpectu ſuorum ſuperiorum, & ignaris diuinarum legum, & iunioribus. Vnde etiam referunt Florẽtinus *i*, & Gerſon, quòd cùm quidam diſcipulus B. Bernardi non poſſet deponere ſcrupulos ſuos, propter quod nõ audebat accedere ad celebrandum, dixit ei B. Bernardus, *Vade frater, & in fide tua celebra.* obediuit ille ſimpliciter, & omnis eius ſcrupulus perpetuò receſſit.

c Glo. Inno. in ca. mouerit. de ſent. exc. Sylu. tit. de electi. 1. q. 4.

d Florent. 1. p. ſum. ti. 3. c. 10. & 11. Gerſ. 3. p. de remed. contra puſillanim. Alphabet. 69. lit. q. & in tract. de diuerſis Diabo. tent. Alph. 70. lit. q.

e Iob. 1.

f Prou. 3. & 22.

g Tobiæ 4.

h Gerſon de vita ſpirituali. l. 3. p. le. 4.

i Florent. vbi ſu. 2. p. ſum. Alphab. 37. lit. ...

Quòd ſi quis ſcrupuloſus dicat, Vtinam talis eſſet meus Prælatus, qualis erat D. Bernardus, crederem faciliter imperanti, acquieſcerem conſulenti: hunc autem cùm mei ſuperioris paruam conſcientiam cõſpicio, non audeo meam conſcientiam ſuæ fidei committere. Huic obiectioni reſpondit Gerſon, Quiſquis ita dicis, & ſapis, erras, & deſipis; debes enim illi obedire, non vt homini, ſed vt Deo iubenti, cuius vices ipſe gerit, iuxta illud Lucæ *k*, *Qui vos audit, me audit,* quod intellige, dummodo Prælatus non iubeat contra Deum, & hoc probabiliter conſtet.

k Lucæ 10.

Quarta regula eſt, quòd in dubiis, vita, ſenſuſque communis virorum bonorum ſumi debet in exemplum, & regulam viuendi, quia præſumuntur habere rectum iudicium, ſicut habent rectum affectum, & ad hoc facit D. Hieron. *l* ad Ruſticum, & quæ Ariſtoteles, princeps Philoſophorum tradit.

l 16. q. 1. c. ſic viue. Ariſt. 1. Ethic.

Quinta regula eſt, quòd in his, quæ ſunt mala, quia prohibita, in iure tantum humano excuſat conſuetudo præſcripta, aut legitima, quia tollit legem, & etiam eſt legum interpres, prout iam diximus latiùs in primo tomo *m*.

m 1. to. q. 12.

Sexta regula eſt, quòd in quolibet caſu prętermittens facere, quod lex imponit, excuſari poteſt à peccato, ſaltem mortali, quamuis non ſemper à veniali, ſi hoc facit bono animo virtute epicheiæ, ſine cõteptu, ratione alicuius periculi, aut neceſſitatis, ſeu circunſtãtiæ conſideratæ, putans ſe non peccare mortaliter, paratus nullo modo facere, ſi putaret eſſe mortale. Ita Florentinus, Sylu. *n* & Caiet. quæ regula eſt valde notanda, quia rationabilis, pia, & fructuoſa timoratis.

n Florent. & Syl. vbi ſup. Cai. in vbi ſi. ieiunium & ti. contemtus, & tit. præceptum. & tit. detractio.

Notandæ etiam ſunt regulæ ſuprapoſitæ, quas quia notabiles in materia diſpenſationum ſub titulo quæſtionis de diſpenſationibus collocaui.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Prælati debeant concedere facilè diſpenſationes.

Reſpondeo dicendo, hoc eſſe notiſſimum, quòd non poſſunt Prælati in legibus diſpenſare, ſine iuſta cauſa id poſtulante. Si enim non licet Papæ leges

Digitized by Google

ARTICVLVS IX.

Quibus Prælatis, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue Regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi authoritas, tam circa præcepta, quàm circa vota in minimis, & frequenter occurrentibus neceſſitatibus.

RESpondeo dicendo, quòd in huiuſmodi neceſſitatibus non oportet Papam adire pro diſpenſatione, imò nec Epiſcopum, vbi commodè haberi non poteſt, ſed in his caſibus ex iuſta cauſa Curatus, & Regularium Prælati inferiores, vt ſunt conuentuũ Priores, & Guardiani, diſpenſare valent. Hæc facultas non eſt alicuius Romani Pontificis particularis conceſſio, ſed eis competit de iure communi, iuſta ad id cauſa intercedente, prout docet Diuus Thomas *b*.

b *D. Th. 1. 2. q. 97. art. 7.*

Sed dices, quòd quanquam hoc ſit verum in præceptis legis Eccleſiaſticæ, ſecùs tamen videtur dicendum in votis, cùm vota ius diuinum concernant. At reſpondetur, quod D. Thomas *c*, & Soto inquiunt diſpenſationem voti intelligendam eſſe ad modum diſpenſationis legis; lex enim reſpicit, ad quod in pluribus bonum eſt: ſed quia contingit in aliquo caſu hoc non eſſe bonum, oportuit per ſuperiorem determinari legem non eſſe ſeruandam in illo caſu particulari, & hoc propriè eſt diſpenſare in lege: ſimili modo qui vouet quodammodo ſibi ſtatuit legẽ qua obligatur ad aliquid quod eſt ſecundùm ſe, & vt in pluribus bonum: poteſt tamen contingere, quòd in aliquo caſu ſit vel ſimpliciter malum, vel inutile, vel maioris boni impeditiuum, quod eſt contra conditionem eius, quod cadit ſub voto, & ideo neceſſe eſt, quòd determinetur votum in tali caſu non eſſe ſeruandum, & tunc eſt diſpenſatio voti, quę conſiſtit in poteſtate Eccleſiæ: & ita ait D. Thomas *d* quòd inferiores Prælati poſſunt diſpenſare in votis, quæ communiter fiunt, & frequenti indigent diſpenſatione, ſicut ſunt vota peregrinationum, ieiuniorum, & aliorum huiuſmodi. Vota verò maiora, putà continentiæ, peregrinationis Terræ ſanctæ, Summo Pontifici reſeruantur. Hæc D. Thomas, & idipſum tenet Soto *e*, & tradit poſt alios Nauarrus. Et quidem nullum ſcio iuris Canonici Decretum hanc ſententiam expreſsè probans, arbitror tamen eam eſſe veram ex præſumpta Summi Pontificis voluntate, quæ rationabiliter præſumitur, eo quòd hæ neceſſitates ſunt minutæ, & iugum Domini ſuaue eſt, & onus leue.

c *D. Th. 2. 2. q. 88. art. 10. Soto lib. 7 de iuſt. q. 4. ar. 1.*

d *D. Th. 2. 2. q. 88. art. 12. ad 3.*

e *Sot. lib. de iuſt. q. 4. ar. 3. Na. in man. c. 21. nu. 1. & 22.*

ARTICVLVS X.

Vtrùm, quando Prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ, cenſeatur diſpenſare.

RESpondeo dicendo, quòd articulus quæſtionis debet intelligi de Prælato potente diſpenſare, de aliis autem Prælatis, qui nullam ad id habent facultatem, minimè venit amplianda.

Pro cuius reſolutione aduerte, quòd Caietanus *f* ipſam proponit, & doctè ſuo more reſoluit dicens, quòd ſi Prælatus expreſsè non diſpenſat aliqua iuſta cauſa eum mouente, non eſt obligatus ei obedire ſubditus; non enim tenentur ſubditi obedire Prælatis, niſi in his, quæ ſunt ſecundum regulam, non autem in his, quæ contra regulam ſunt, imò neque in his, quæ ſunt ſupra regulam, quæ explicitè, aut implicitè non reducuntur ad obſeruantiam regularem, minimè tenentur obedientiam præſtare. At ſi Prælatus expreſsè diſpenſat in regulæ præcepto, tenetur tunc ſubditus ei obedire. Punctus autem difficultatis conſiſtit, quid teneatur facere ſubditus, quando Prælatus aliquid concedit, quod ſine tranſgreſſione præcepti minimè fieri poteſt, vtrùm in eo caſu cenſeatur diſpenſare? Reſpondetur, quòd ſi ſubditus videt iuſtam adeſſe cauſam ad diſpenſandum, præſumere poteſt Prælatum in eo caſu diſpenſare, ſiquidem non debet præſumi ipſum contra animam ſuam aliquid præcipere, argumento cuiuſdam legis *g*, & notat Angelus. At ſi ſubditus clarè videt nullam ad diſpenſandum cauſam adeſſe, tenetur aduertere Prælati præceptum ipſi impoſitum eſſe contra regulam, & minimè executioni poſſe mandari, niſi iuſta interueniente cauſa diſpenſet.

f *Caie. 2. 2. q. 104. art. 4. ad 3.*

g *l. 2. ff. de verb. oblig. ... Angel. ver. diſpenſ. §. 11.*

ARTICVLVS XI.

Vtrùm diſpenſatio ſit ſtrictè interpretanda.

RESpondeo dicendo, quòd diſpenſatio contra ius commune eſt ſtrictiſſimè interpretanda, prout argumento aliquorum iurium *h* reſoluunt Innocentius, Ioannes Andreas, Antonius de Butrio, Panormitanus, & Imola, & alij quos refert, & ſequitur Iaſon: non tamen ita ſtrictè interpretanda eſt, vt à proprietate ſermonis ſit recedendum, ſecundùm Calderinum *i*, & Decium, & latè interpretatur, cùm habet expreſſam ipſa diſpenſatio extenſionem ipſa ratio poſtulans, prout tradit Decius *k*, & Minandus. Et etiam latè interpretatur, quando eſt gratioſa, prout tradunt Decius *l*, & Minaudus. Pariter etiam latè interpretatur, cùm eſt in corpore iuris incluſa, iuxta Decium *m*, & Felinum. Denique non interpretatur ſtrictè, vt non veniant expreſſa etiam tacita, item & acceſſoria, quæ ex præcedentibus, & ſubſequentibus colliguntur, iuxta Pariſium *n*, quando qualitas perſonæ ſuaderet talem interpretationem, & quando aliter conſtaret de mente concedentis.

h *c. 2. de filiis presb. li. 6. Innoc. in c. ... de elect. nu. 15. Iaſo in l. ſi ita ... ptum. n. 8 de lib. & poſt. & in l. reciſſenſ. n. 1-8. de l. g. 3.*

i *Calder. conſ. 1. de affin. & conſ. Dec. in c. ſane. n. 12. de priuil.*

k *in c. at ſi clerici. § de adult. de iud. n. 88. Minad. in conſil. in aliquibus. 3. n. 62.*

l *Dec. vbi ſ. n. 91. 95. & 97. Minau. vbi ſ. n. 62.*

m *Dec. vbi ſu. Felin. in c. poſtul. ... 9. de reſcrip.*

n *Pariſ. conſ. 7. n. 23. li. 2.*

QVÆSTIO XLVIII.

De regularibus, quoad donandi poteſtatem, in ſexdecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſexdecim quæruntur.

1 *Quid ſit donatio.*
2 *Vtrùm donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta alicui monaſterio valeat.*
3 *Vtrùm Religioſi poſſint aliquid donare.*
4 *Vtrùm fratres Minores poſſint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.*
5 *Vtrùm oblata in altari ante ingreſſum monaſterij cenſeantur monaſterio donata.*
6 *Vtrùm vaſa argentea donata ante mortem monaſterio ab aliquo Canonico, poſſint repeti ab Eccleſia.*
7 *Vtrùm data ad negotiandum ab aliquo Priori regulari, poſſint quo ad argumentum à donatario retineri.*
8 *Vtrùm valeat donatio facta Nouitio ante ingreſſum religionis.*
9 *Vtrùm præfata donatio valeat iurata.*
10 *Vtrùm dictum decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis.*
11 *Vtrùm Nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio.*
12 *Vtrùm donatio Nouitij morte ipſius ante profeſſionem accedenter euocetur.*
13 *Vtrùm renunciatio facta à Nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum valeat, etiamſi non ſiat cum forma prædicti decreti.*
14 *Vtrùm dicta donatio poſſit fieri à Nouitio, ſine licentia Epiſcopi, cum licentia ſolum ſuperioris.*
15 *Vtrùm Moniales poſſint dare aliquid ſecularibus cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluenda in vita ſua.*
16 *Vtrùm decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes Nouitiorum, habeat locum in Nouitiis Societatis Ieſu.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit donatio.

RESpondeo dicendo, quòd donatio ſimpliciter, & abſolutè ſecundùm Magiſtrum Sententiarum *a*, & D. Thomam, eſt datio liberalis, ſiue irredibilis, id eſt re-

a *Magiſter, D. Th. in 2. d. 18. art. 2.*

Digitized by Google

eſt recompenſationem non intendens, vel eſt rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio, prout tradunt Doctores *b*, & eſt duplex, ſcilicet inter viuos, & cauſa mortis. Donatio inter viuos eſt, quando rem quam dono, malo habere eum, cui dono, quàm me, vt colligitur ex iure *c*; ſicut donatio cauſa mortis eſt, quando rem, quam dono, malo me habere quàm illum, cui dono, ſed magis illum, quàm hæredem, vt in eodem iure *d* notatur; & donatio inter viuos eſt irreuocabilis, donatio verò cauſa mortis reuocabilis eſt.

b l. donari. ff. de donat.
c l. 1. in prin. ff. de donat.
d In d. l. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrùm donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta alicui monaſterio valeat.

RESpondeo dicendo, quòd donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet, prout tradit Molina *e*: at donatio omnium bonorum præſentium & futurorum facta Eccleſiæ, vel pro loco valet, & tenet fauore ipſius Eccleſiæ, & pij loci. Ita tenet Bartolus *f*. hanc opinionem dicunt communem Purpuratus, & Antonius Gomez alios allegans. Dicunt etiam communem plures alios allegans Duennas *g*, & Couarruuias eam ſequens, dicens: Non deeſt, qui ab hac celeberrima omnium aſſertione diſcedat. At Decius *h* affirmat ab ea non eſſe recedendum, & idem affirmat in donatione facta hoſpitali. Eandem opinionem dicit communem, plures allegans pro & contrà latè examinans, & eam ſequens Tiraquellus *i* in priuilegiis cauſæ piæ, vbi eam intelligit, quando donationis effectus principaliter dirigitur in piam cauſam, quia fit Eccleſiæ, vel piæ cauſæ. Secùs è conuerſo ſi quis donauit Titio omnia bona ſua præſentia, & futura cum onere, vt teneatur facere eleemoſynas monaſterio, quia tunc non valet, ſecundùm Panormitanum *k*, quem ſequitur Gutierrez dicens, quòd ſupradicta opinio non reuocatur per legem Tauri *l*, qua ſtatuitur, quòd donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet, quia lex non potuit infringere, nec tollere libertatem Eccleſiaſticam; ſubdit tamen Antonius Gomez *m*, quem ſequitur Ærarium communium opinionum, quòd in hoc caſu pia cauſa tenebitur alere donantem. Et idem dicit Abbas *n* optimè probans communem ſupradictam auctoritatibus ſacræ Scripturæ, & latè agit, an hoc caſu monaſterium teneatur ad debita donatoris, & reſoluit quòd ſic.

e Molin. de primog. Hiſpan. lib. 1. c. 10. per totũ.
f Bart. in l. fi. nu. 113. C. de pact. vbi Purpur. nu. 242. Ant. Gom. in l. 69. Taur. n. 6.
g Duen. reg. 219. limit. 2. Cou. in rub. de teſt. n. 6. 2. p. ſ. 4.
h Dec. conſ. 468. nu. 3. & 4.
i Tiraq. priu. 100.
k Pano. conſ. 45. ad fi lit. 2. Gutt. 1. p. de iu. confir. ca. 11 nu. 7.
l l. 9. Taur. l. 2. ti. 10. lib. 5. [illegible] recomp.
m Ant. Gom. [illegible] ſup. Ærarium. cõ. opin. lit. D. nu. 167.
n Abb. conſ. 102. n. 2. col. 2. vol. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Religioſi poſſint aliquid donare.

RESpondeo dicendo, quòd anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono, decimo tertio Kalendas Iulij, Sanctiſſimus Dominus noſter Papa Clemens VIII. quandam edidit conſtitutionem, prohibendo Regularibus vtriuſque ſexus munerum largitionem, cuius literam in hoc tomo non refero, quia eam nolo ex profeſſo declarare, ſolùm tamen quædam pro aliquibus fratribus ſcrupuloſis in medium adducere, operæpretium eſſe duxi. Primò igitur eſt aduertendum, quòd in dicta conſtitutione ſolùm prohibentur donationes gratioſæ, ad quas faciendas nulla quis neque antidotali obligatione tenetur, & ſic non prohibentur in ea donationes remuneratoriæ; donatio enim remuneratoria videtur eſſe merces laboris eximij, & non liberalis conceſſio, iuxta aliqua iura *o*, vbi notatur quòd ingratitudo meritorum cum demeritis compenſatur, prout in ſimili notant Bartolus, & Abbas *p*. Et tantæ potentiæ eſt remunerationis cauſa, vt Princeps poſſit dominium rei ſuæ alicui auferre, vt eam alicui benemerito tribuat, aliquid etiam auferendo à ſe ipſo Principe, vel à Ciuitate, vt notat Bartolus *q*, & notant Baldus, & Romanus; faciunt tradita per Decium, qui concludit etiam, quòd ex cauſa remunerationis poſſit quis de feudo alicui conceſſo inueſtiri, & propter remunerationem multa conceduntur, vt determinat Decius *r*, Ruinus, & Grammaticus: non enim credendum eſt ſummum Pontificem voluiſſe tollere remunerationem, quæ de iure naturali eſt. Et in ſacris literis maximè commẽdatur. Vnde Religioſi, & Religioſæ poſſunt per viam remunerationis aliqua etiam extra ordinem donare, dummodo hoc fiat ſui Prælati licentia obtenta, ſicut ante dictam conſtitutionem ipſis erat licitum. Et confirmatur; ſolùm enim in ea prohibentur donationes, per quas matrimonium Eccleſiæ diſſipatur, at per donationes remuneratorias patrimonium monaſteriorum minimè deperditur, imò potiùs augetur, cùm ſeculares videntes Religioſorum remuneratione multa ad eorum neceſſitates ſubeundas impendant, quibus ipſi maximè egent; propter maximam enim monaſteriorum paupertatem Prælati ipſis ſuccurrere, vt vellent, minimè poſſunt. Vnde infertur, quòd cum licentia Prælatorum poſſunt ſubditi huiuſmodi facere remunerationes, ſicut antè faciebant conſtitutionibus regularibus ſeruatis. Aduertant tamen ſubditi, quòd non poſſunt facere huiuſmodi remunerationes illis, qui Prælaturas, & officia in ordine ipſis procurauerũt, & procurare poſſunt: hæ enim remunerationes ob hunc finem factæ, vt ſpeciem ſimoniæ præ ſe habentes, à iure communi anathematizantur, & ita in conſtitutione prohibentur. Quod iuxta terminos iuris cõmunis debet explicari, prout tradit doctiſſimus Nauarrus *a*, aliam ſimilem conſtitutionẽ Gregorij XIII. declarans, dicens, quòd in ea non prohibentur data, & promiſſa, quæ licet fiant ad procuranda officia, non tamen principaliter, ſed minùs principaliter ad hunc finem tenditur per ipſa. Et ſic non condemnarem ego Religioſos, qui pro beneficiis ipſis collatis in aſſecutione officiorum ordinis aliqua munuſcula conferunt, non principaliter propter eorũ aſſecutionem, & vt ſibi in aliis procurandis ſe gratos exhibeant, ſed vt ſe beneficiorum memores, vt decet, demonſtrent; hoc enim non ſimoniacum, imò potiùs laudabile in ſacra pagina, & in ſacris canonibus reputatur. Summè autem eſt notandum, quòd in foro exteriori non reputatur ſimoniacus ſubditus, qui parua munuſcula Prælatis offert, vt patet ex quadam Alexandri III. Decretali *b*, cuius tenorem in hoc loco proponere decreui; ex eius enim contextu colligent prudentes religioſi, in quibus muneribus ſimonia poſſit præſumi. Ait enim Alexander III.

o l. Aquil. regulus l. ſi pater. §. ſi quis aliquem a Latrunculis ff. de donation.
p Bart. in l. ſi ſtipulatus. §. ſi tibi nupſero, & in l. donationis ff. de verb. obl. Ab. conſ. 30. col. vl. in 5. & vlt. nomin. vol. 2.
q Bart. in procem. ff. l. ſi primatus. ff. qui, & à quibus. Bal. in l. reſcri C. de precib. Imper. offer. Rom. cõ. 26. & conſ. 310. Dec. cõſ. 280. vol. 3. & conſ. 390. c. 6 poſt, n. 10.
r Dec. conſil. 499 n. 24 & 25. Ruin con. 117. col 3. vol 3. Grãmat. conſ. 8. col. 2. & conſ. 106. etiam. col. 1.
a Nau. in extrau. de dat. & promiſ.
b c. & ſi. de ſimonia.

In hoc itaque quòd P. Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legatus, pro electione tua, vt pallium tibi traderet, ad partes illas acceſſit, & frater tuus eius præſ[i]cns neceſſitatem, ei equum vnum te ignorante tranſmiſit, quoniam per mare veniens, nullas aut paucas ſecum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet, cùm in accipiendis, vel dandis muneribus tria ſint maximè attendenda, perſonæ ſcilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus, qualitas perſonarum, vt à quo, & cui, videlicet an à paupere diuiti, vel è conuerſo, ſiue à diuite locupleti datum fuerit: æſtimatio muneris & donationis: tempus, ſi magni, vel minoris pretij res data exiſtat, & an inſtante neceſſitate, ſeu alio tempore conferatur. Ponderanda enim ſunt prædicta omnia verba, & muneribus regularium accommodanda; licet enim dantes, & recipientes Prælati paupertatem profitentur: differentia tamen inter eos pro qualitate perſonarum eſt conſtituenda, ne eos de ſimonia propter aliqua munera inter eos facta præcipitanter ſuſpectos iudicemus. Et aduertendum quod ſemper locutus ſum de munuſculis; nolo enim vt ex meis dictis aliquid ſiniſtrum contingat in dandis his muneribus: quæ ſi dentur, & recipiantur, religionis color optimus obſcurabitur, quod S. D. N. omnino euellere in præfata conſtitutione conatur.

Digitized by Google

ARTICVLVS IV.

Vtrùm fratres Minores poſſint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere.

RESpondeo dicendo, quòd Nicolaus III. ſtatuit, & cōceſſit in declaratione regulæ, quæ incipit: Exiit, qui ſeminat, &c. *Quòd de rebus mobilibus, vel parum valentibus, liceat fratribus Minoribus pietatis, ſeu deuotionis intuitu, vel alia honeſta, & rationabili cauſa, obtenta ſuper hoc prius ſuperiorum ſuorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali, vel prouincialibus Capitulis (tam de ipſis rebus vilibus, ſeu parum valentibus, & earum valore, quàm etiam de præfata licentia, ſcilicet à quibus, & qualiter ſit habenda) extiterit ordinatum intra, & extra ordinem,* aliis elargiri. Ita habetur in Monumentis c ordinum. Et Leo X. ſupradictam conceſſionem ampliando conceſſit, *quòd non ſolùm Generales, & Prouinciales, & Cuſtodes in ſuis Capitulis, ſed etiam ipſi, ac eorum Generales Commiſſarij extra Capitula poſſint arbitrari, quæ res debeant viles, ac parui valoris reputari ad hoc, vt res huiuſmodi poſſint dari intra, & extra ordinem, & ſuis ſubditis ad dandam, & accipiendam, licentiam concedere, prout eis ſecundùm Deum videbitur expedire.* Ita habetur in Supplemento d.

c In 1. Impr. fol. 5. tract. 2. & in 2. imp. trac. 2. fo. 10.

d In Suppl fo. 59. conc. 175.

Et aduertendum, quòd in Capitulo generali Medinenſi facta eſt circa prædicta ſequens determinatio: *Item quòd fratres nullo modo ſecundùm intentionem regulæ, aut declarationis Summorum Pontificum poſſint dare aliqua, quantumcunque vilia aliis, ſiue fratribus, ſiue ſæcularibus, nec recipere alia ſine licentia ſuorum Prælatorum.* Ita habetur in Monumentis e Ordinum.

e In 1. impr. fol. 128. trac. 3. & in 2. fol. 246. in 2. tract.

Circa quas conceſſiones eſt aduertendum, quòd quatuor conditiones requiruntur, vt fratres Minores tuta conſcientia poſſint donare.

Prima quòd ſit res vilis, & parui valoris, ſecundùm quod in Capitulis generalibus, vel prouincialibus, vel extra à Generali, Prouincialibus, & Cuſtodibus, eorumque Commiſſariis determinatùm & ordinatum fuerit.

Secunda, quòd de prædictorum ſuperiorum licentia fiat. Vnde Guardiani ex vi ſui officij non poſſunt illam dare, niſi à prædictis Prælatis, vel de conſuetudine fuerit conceſſum, ſicut hodie eo ipſo, quo Guardiani inſtituuntur, conceſſum eis eſſe videtur non enim pro minimis ad ſuperiores tenentur fratres recurrere, quando ipſorum copia non eſt. Et licèt ſine præfata licentia valeāt fratres adinuicem res aliquas, vt libros, veſtes, & alia ſimilia inter ipſos accommodare, rem tamen aliquam donare, aut recipere inter ſe inuicem non poſſunt, vt communiter regulæ expoſitores aiunt, niſi ſuorum Prælatorum adſit licentia. Pro minimis verò, & ſæpe neceſſariis, ſecundùm Vgonem, & Piſanum, vt pro calamo, &c. licentiam ſufficit generalem habere, & etiam ſufficit licentia interpretatiua, hoc eſt, quando Prælati id ſciunt, & liberaliter permittunt, aliàs ſi de contraria voluntate præſumeretur, non poſſunt ſecundùm aliquos: at hi à ratione videntur deuiare, cum talis contraria voluntas ſit irrationabilis, cui non tenentur religioſi ſe ſubiicere; quando autem ſit irrationabilis voluntas, non eſt ſubditorum iudicare, ſed eorum tantùm, qui ſine ſiniſtra affectione regularia inſtituta intelligunt.

Tertia conditio, quòd res donanda ſit mobilis; ex immobilibus enim, putà de horto, domo, &c. nec palmum fratres donare poſſunt, & ſi de facto dederint, donatio eſt nulla, & ipſi actum proprietatis committunt, cùm hæc ſemper, quoad proprietatem, apud dantem ſint, aut ſint Eccleſiæ Romanæ f.

f In Clē. exiui de parad. ſo. de verb. ſign.

Quarta conditio, quòd res donanda non ſit pecunia, cùm illius vſus nobis ſit interdictus, nec Papa illum in ſuum dominium recipit. Vnde, niſi per ipſum dantem, vel eius autoritate, eius donatio fieri poteſt, & ſic neque fratres poſſunt remittere partem legatæ eis pecuniæ ad preces hæredum, cùm non ſint eius domini, imò vt Salmanticæ fuit concluſum, nec per Syndicum Papę id fieri poteſt; quia licèt in Bulla Syndicatus contineatur, quòd Syndicus poteſtatem habeat remittendi, refutandi, &c. hoc tamen intelligitur, quando id in fratrum vtilitatem fit. Vnde quando id in vtilitatem fratrum vergeret, putà ad euitanda litigia, vel diuturnas ſolutiones, tunc bene poſſunt. Quod confirmatur ex his, quæ in primo tomo g late diximus: & ſicut ipſi fratres non poſſunt aliis donare, ita etiam neque aliquid ipſi poſſunt accipere, ſine Prælatorum ſuorum licentia, à quocunque potente donare, vt ait Gerſon, & Vgo, & Serena conſcientia h; & licèt aliqui fratres poteſtatem habeāt ad donandum aliquid fratribus, ille tamen frater, cui res donanda eſt, non poteſt illam accipere abſque Prælatorum licentia, niſi fuerit ſpecificata Prælato perſona fratris cui donanda res eſt, ſicut frater non poteſt à ſæculari potenti donare aliquid recipere: ad recipiendum tamen puto ſufficere voluntatem præſumptam, quę præſumitur, quando id, quod donatur, ipſi fratri eſſet neceſſarium, & ſuo ſtatui, & regulæ conſentaneum.

g q. 17. art. 7.

h Serena cōſcien. q. 81.

ARTICVLVS V.

TEmpore, quo mulier in Monialem recipitur (vt eſt cōſuetudo in Italia) vadit ad altare publicum, & ibi offert certam quantitatem pecuniæ dicendo hæc verba, *Ego dono hanc pecuniam præſentem in remiſſionem meorum peccatorum:* vel, *Dono iſtam pecuniam Deo, & B. Mariæ Virgini.* Demum hæc Monialis intra annum probationis redit ad ſæculum, & in primo monaſterio profitetur, & profeſſa poſtmodū tranſit legitimè ad aliud monaſterium, an dicta Monialis poſſit repetere prædictam pecuniam à primo monaſterio? Huic difficultati reſpondet Angelus de Peruſio a, quòd non, quia talis donatio fuit pura, & ſimplex, nullam habens in ſe conditionem, & modum, & ideo tanquam donatio perfecta, non reuocatur, ſecundùm ius b; & ſi dicatur, quòd illa donatio videtur facta ob certam cauſam finalem, videlicet, quia recipiebatur vt Monialis in monaſterio, & ſic ceſſante cauſa finali iuris, & hominis, poſt trāſlationem alij monaſterio debet id donum pertinere. Reſpondetur, quòd non debemus dicere hanc cauſam eſſe finalem; vitiaretur enim tunc receptio in Monialem, eo quòd eſſet tunc ſimoniaca, iuxta ſacros canones c. Neque enim obſtat, quòd Concilium Tridentinum d annullat quamcunque donationem non ſecuta profeſſione. Nam reſpondetur, quòd annullat tantum donationes factas à Nouitio poſt ingreſſum in monaſterium: at hæc donatio fuit facta, vt ſupponitur, ante ingreſſum, vt aliqui dicunt, de quo infrà. Præterea Concilium, vt ego ſuſpicor, tantum annullat donationes, & renunciationes factas ſæcularibus, aut ipſis fratribus, aut monaſterio: at non reuocat & annullat donationes oblatas Deo, & Beatæ Mariæ in remiſſionem peccatorum, prout hæc donatio fuit facta.

a Ang. de Peruſio in tra. de mutat. ... eccl. ... quæſt. 5 ...

b l. perfecta C. de dona.

c c. de regulario de ſimon.

d Tri. ſeſſ. 25. de reg. c. 19.

ARTICVLVS VI.

Quidam Canonicus donauit quædam vaſa argentea cuidam monaſterio, in quo elegit ſepulturam ante duos annos, quàm moreretur; quæritur, an prædictum monaſterium poſſit ſe defendere ab Eccleſia illius Canonici illa ſibi repetere volente, virtute Extrauagantis Pij V. edita anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, ſuper ſpoliis.

REſpondeo dicendo, quòd iure optimo poteſt prædictum monaſterium retinere ſibi vaſa prædicta. Primò, quia prædicta extrauagans non diſponit de quibuſlibet bonis, vel vaſis beneficiatorum, ſed tantùm de deſtinatis ad vſum & cultum diuinum, vt expreſſè habent eius verba, & ex argumento, & quæſtione propoſitis non colligitur, quòd prædicta vaſa erant ad vſum diuinum deſtinata. Secundò, quia prædicta extrauagans non diſponit de omnibus ad vſum, & cultum diuinum deſtinatis, ſed tantùm de illis, quæ tempore obitus beneficiarij inueniuntur relicta ex teſta-

teſtamento, vel ab inteſtato, & prædicta vaſa, de quibus eſt quæſtio, etiamſi fuiſſent ad vſum & cultum diuinum deſtinata, non fuerunt relicta ex teſtamento, vel ab inteſtato tempore obitus, quia, vt in caſu proponitur, fuerunt donata ipſi monaſterio duobus annis ante obitum, & ita non habet locum in his extrauagans, quæ inducit nouum ius, vt colligitur ex eius verbis ibi, *Statuimus, & decernimus*, & notat Nauarrus *e*, & ideo non eſt extendenda ad ea, quæ non comprehenduntur in ea, ſed debent remanere ſub iure antiquo, à quo non eſt recedendum, niſi quatenus videbitur receſſum à iure nouo, argumento eorum, quæ in quadam lege notantur *f*: & ita per hæc, & alia hanc opinionem tenet Nauarrus *g*.

e *Nau. in cõmẽ. de ſpolio. ſuper c. non liceat. 12. q. 2. c. 3. n. 3.*
f *l. præcipimus, C. de appel.*
g *Nau. lib. 2. conſ. tit. de donat. conſ. 4.*

ARTICVLVS VII.

Prior regularis quædam bona ſua regularia Titio nepoti ad negotiandum contulit, & dum in extremis ageret, dictorum bonorum à Titio rationem reddi iuſſit, vt ex illis quinquaginta vni, & centum alteri traderentur. Quo facto Prior mortuus eſt. Vnde dubitatur, an Titius tuta conſcientia dictorum bonorum reſiduum retinere poſſit ex præſumpta voluntate.

RESpondeo dicendo, primò quòd dicta bona patrimonialia nõ erant dicti Prioris regularis, quoniam religioſus per profeſſionem dominiũ omnium bonorum patrimonialium perdit, quæ ante profeſſionem habebat, & capacitatem habendi dominium illorum, & aliorum in tota vita ſua, ita quòd omnia, quæ ante profeſſionem habebat, per illam fuerunt facta monaſterij, vel religionis, & omnia, quæ poſtea quærit ſiue donatione, ſiue ſucceſſione, ſiue alia quacunque induſtria ſua quærit, acquirit monaſterio, vel ordini, ſeu religioni, quam profeſſus eſt, antequam Prior efficeretur, & ea quæ poſtea acquiſiuit, acquiſiuit ipſi Prioratui, prout latè probat Nauarrus *h*.

h *Nau. in c. nõ liceat. 12. q. 2. Auth. ingreſſi C. de ſacroſan. eccl. c. in præſen. de probat.*

Dico ſecundò, quòd præfatus Prior licèt poſt profeſſionem nullius rei temporalis dominium, nec poſſeſſionem ſuo nomine potuiſſet habere: potuit tamen habere adminiſtrationem, & facultatem diſponendi de fructibus Prioratus, & omnium bonorum, quæ quoquomodo quæſiuit, & ad ſuam, & ſuorum decentem ſuſtentationem, & ad largiendum pauperibus, & aliis operibus piis, & remuneratoriis. Ex quibus liquidò infertur potuiſſe præfatum Priorem donare Titio intuitu paupertatis, pietatis, vel remunerationis, ſi quæ interueniſſet, reliquum, quod remanſit penes eum poſt rationem redditam eorum quæ in ſocietatem dederat ei prædictus Prior, vel ſaltem tantum quantum dicta paupertas, pietas, vel remuneratio exigebat.

Dico tertiò, quòd præfatus. Prior per dicta verba quibus dixit, vt de præfato reliquo quinquaginta daret vni, & centum alteri, nihil de aliis expreſſe diſponens, præſumitur voluiſſe alia donare Titio: nam ægrotabat, & diſpoſuit de duabus partibus illorum, quę Titius tenebat, & non apparet alia ratio, quàm donationis: nam cur tacuiſſet de aliis partibus, niſi quia voluit, vt illæ manerent cum Titio, niſi moreretur. At hæc donatio eſt donatio cauſa mortis, cùm fuerit facta in extremis; & licèt religioſus habens beneficium regulare, vel ſæculare, poſſit donare intuitu paupertatis, pietatis, vel remunerationis inter viuos, non tamen poteſt per vltimam voluntatem, neque per donationem cauſa mortis, quæ quoad hoc æquiparatur: conſanguinitas autem, vel ſocietas exercendi negotiationem, parum prodeſt domino conſulenti, quia non eſt iuſta cauſa, vt religioſus etiam beneficiarius poſſit donare alicui de redditibus ſui beneficij, vel aliis alia ratione quæſitis. Vnde ſequitur, quòd præfatus Titius de rigore iuris non poteſt retinere illam partem bonorum, quæ remanſit penes eum propter verba præfata, cum minimè poſſit Prior cauſa mortis donare, cui cõſulendum eſt, vt aliquam bonam compoſitionem procuret, facere cum eo, qui ſucceſſit in Prioratu, ad quem iure pertinet. Ita doctiſſimus Nauarrus conſuluit *a*.

a *Nau. lib. 3. conſ. conſi. 6. tit. de donat.*

ARTICVLVS VIII.

An donatio, ſeu renunciatio bonorum ſuorum facta occaſione futuri ingreſſus in religionem ab eo, qui nondum religionem ingreſſus eſt, neque habitum ſuſcepit cum pacto, quòd in omnem euentum, in quem dictus donator ante profeſſionem à monaſterio exiret, dicta donatio eſſet nullius momenti, ſit valida non ſeruata forma Concilij Tridentini.

RESpondeo dicendo, quòd Concilium Tridentinum ſequens ordinat decretum in hunc modũ *b*: *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio, antè facta, etiam cum iuramento vel in fauorem cuiuſcunque cauſæ piæ valeat, niſi cum licentia Epiſcopi, ſiue eius Vicarij fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione; aliter verò facta, etiamſi cum huius fauoris expreſſa renunciatione, etiam iurata, ſit irrita, & nullius effectus.* Hæc Concil. Cuius determinationis Decretum non extenditur ad cauſam tituli quæſtionis, & ſic quod dicta donatio ſit valida non ſeruata Tridentini forma. Probatur primo, quia non refert, quod idem de æquipollentibus fiat, argumento aliquarum legum *c*, & videntur æquipollentia donare intra duos menſes ante profeſſionem cum licentia Epiſcopi, ſiue Vicarij, & donare ante ingreſſum monaſterij cum pacto, vt non valeat donatio in vllo caſu, quo ingreſſus, vel ingreſſa exierit de monaſterio, quod intrauit *d*. Secundo probatur: nam regula iuris eſt, quod plus continet in ſe minus; ſed plus videtur prodeſſe ingreſſuro monaſterium, quod donatio non valeat in aliquo caſu, quo ipſe egrediatur de monaſterio, quàm quod non valeat, niſi quando fuerit facta intra duos menſes ante profeſſionem de licentia Vicarij, quia facta poſteriori modo, nullo modo videtur reuocari poſſe, in priori vero ſic quando exierit per diſpenſationem. His argumentis, & aliis Nauarrus *e* arguit pro parte affirmatiua, partem vero negatiuam libenter amplectens tenens dictum decretum extendi ad caſum propoſitum, ſcilicet non ſolùm ad donationes factas à nouitiis, ante duos menſes ante profeſſionem, ſed etiam ad donationes factas ante ingreſſum religionis, quod expreſsè ipſe tenet *f*, cõtra quem facit primo, quia Concilium loquitur de Nouitiis ingreſſis. Nam cùm capite decimoquinto agat de Nouitiis ingreſſis religionem, ſtatim capite decimo ſexto, in quo præſens Decretum continetur, etiam de ipſis, de eiſdem agere eſt credendum, quod relatiuum, quoque, poſitum in dicto decreto ſatis denotat.

b *Conc. Trid. ſeſ. 25. & reg. c. 16.*
c *l. ſi ff. ſi mãda. licet ex quadam. de teſti.*
d *c. plus cõtinet de reg. iu. lib. 6.*
e *Na. li. 3. cõſ. ti. de don. cõſ. 87.*
f *Nau. vbi ſu. conſ. 7.*

Quod etiam probatur: nam dictum capitulum ſub titulo de Regularibus collocatur, & lex ex Rubrica ſub qua ſituatur, explicatur, vt probat in generali Molina *g*, cum Gloſſa, Baldo, & Alexandro, & ita intelligendum eſt decretum Concilij de regularibus. Et hoc ita ſtatuit Concilium Tridentinum, ne alias Regulares compellerent Nouitium donare intempeſtiue, & ob id Nouitius profiteretur inuitus non audens recedere, quia iam donaſſet bona, & ita iudicatum eſt in prætoriis, & notat Couarruuias *h*, & Conſulti Doctor Moya, Solis, & Pinciæ Valdes, & alij, hanc tenuerunt opinionem, vt accepi à quodam viro docto. Et hanc opinionem tenet Menochius *i*, quæ videtur tenenda, licèt eam non teneat Nauar. *k* & Gutierr. dubitet de ea, & ita declarauerunt domini Cardinales reformæ vigeſima ſecunda die Octobris, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo tertio, vt refert Paraſelus *l*.

g *Moli. lib. 1. de primog. ca. 12. n. 16.*
h *Cou. in c. quãuis pactũ. 1. p. §. 3. n. 7.*
i *Men. ch. de arbit. cent. 5. caſu 436.*
k *Nau. vbi ſup. Guti. in c. quamuis pactum. ver. nuptiis tradebatur. nu. 2. pa. 402.*
l *In ſuo cõpen. priuil.*

Sed contra prædicta duo proponuntur argumenta. Primum eſt, grauius eſt ingreſſuro monaſterium facere donationem ante ingreſſum & ſuſceptum habitum, quàm poſtea, partim quia perdit facultatem donandi alij, poſtquam ſuſcepit habitum, partim quia parentes, vel cognati volentes quærere bona ingreſ-

ſuri,

ſuri, vel ingreſſuræ monaſteriũ, faciliùs poſſunt conſequi ſuum propoſitum perſuadendo pueris, & puellis ante ingreſſum, vt donent ſua bona ſibi, & aliis, quibus vellent, quàm poſtquam ingreſſi ſunt monaſterium, vel ſuſceperint habitum, eo quòd ſunt iuniores, & minus ſapiunt, & plus ſubijciuntur parentibus, vel tutoribus, & plus habent timoris reuerentialis, vt palàm eſt: econtra poſt ſuſceptum habitum ſunt liberaliores, & prudentiores, & ſapientiores, & minùs timoris reuerentialis, & habent conſultores religioſos, quæ vt perſonæ ſpirituales, & vt à mundanis ſeparatæ præſumuntur rectiùs eis conſulturæ. Reſpondetur hoc argumentum eſſe topicum, at non conuincere, quia hoc Decretum loquitur de his, qui poſtquam religionem ſunt ingreſſi, faciunt aliquam donationem. Vnde cùm ſit annullatiuus actus, non extendenda ad alium caſum, licèt habeat eandem donationem.

Sed contra hoc agitur, quòd lex exorbitans, & pœnalis extenditur ad alium caſum, ad quem ſi non extenderetur, fruſtraretur, argumento quorumdam iurium *m*, iuncta ſua gloſſa, quæ communis, & recepta ſententia eſt à *n* Dominico, & Franco, & à citatis per eos: & ſi præfatum Decretum Conc. Trid. non extenderetur ad hunc caſum, paſſim fruſtraretur, & maximè extenderetur, quando donatura eſt nobilis & paruula, & donauit parentibus, & cognatis, quarum autoritas apud eam eſt magna, & donauit facta expreſſa mentione de ingreſſu monaſterij, & quòd ille ingreſſus præconceptus mouet eam ad faciendũ illam, quia huiuſmodi puellæ faciliùs perſuaderi poſſet ad donanda ſua bona ſuis parentibus, cognatis, vel amicis, antequam ingrederentur, quàm poſt ingreſſum.

m *c. ſi ciuitas de ſent. exc. li. 6. & ca. 2. de vſur. eod. lib. adiunct. gloſ. v. teſtamenta facta.*
n *Domin. & Fran. in c. 1. de temp. ordi. lib. 6.*

Reſpondetur tamen huic neruoſæ rationi, quòd hæc extenſio non poteſt admitti, cùm ſit contra ius commune, & legum correctio minimè præſumatur. Nam ſiquis ante ingreſſum religionis (etiamſi de illo præcogitabat) fecit iuratam renunciationem, talis renunciatio valet iure communi, argumẽto aliquorum iurium *o*, quia tunc perſona, & bona ſunt laicalia, de quibus Eccleſia non diſponit, prout tenet Antonius Gabriel *p*, & Menchaca. Et huic iuri nõ derogat Concilium Tridentinum. Dixi etiam ſi de illo præcogitabat: nam fortiùs valet donatio, & renunciatio, ſi in ea fiat mentio de intentione intrandi religionem, prout tenent Couarruuias *q*, Gutierrez, Menochius, & Molina, ex doctrina Bartoli; & ſi fiat renunciatio, aut teſtamentum paulo ante ingreſſum, præſumitur præcogitaſſe, vt tenent Couarruuias, & Molina cum Baldo, & Fulgoſio. At licèt huic forti argumento ita communiter ſatisfiat, mihi tamen omnino nõ ſatisfacit: nam licèt Nouitius ante ingreſſum religionis ſit laicus, & bona eius per conſequens ſint laicalia: Papa tamen & Eccleſia habet poteſtatem ſuper bona laicalia in ordine ad finem ſupernaturalem, vt cum communi reſoluit doctiſſimus Nauarrus *a*, & ita potuit Concilium Tridentinum irritare donationem Nouitij factam ante ingreſſum religionis in ordine ad finem quendam ſpiritualem, vt ſcilicet, talis Nouitius paupertate coactus profiteatur religionem, quam minimè voueret ſi donatio ab eo facta non valeret, & cenſendum videtur Concilium ſecundùm eius mentem hoc ipſum decreuiſſe, cùm prout dictum eſt, ratio Concilij magis militet in hoc caſu, quàm caſu quo Nouitius poſt ſuſceptum religionis habitum ante duos menſes proximos profeſſioni præfatam fecit donationem, & lex rigoroſa correctoria, & exorbitans ad caſum in quo verſatur magis eius ratio extendatur, præcipue ſi non data tali extenſione fruſtratoria redderetur. Quod confirmatur: nam bona Nouitij etiam poſt ingreſſum in religionem ſunt laicalia, & de his, vt de bonis merè laicalibus, ſoluuntur decimæ & aliæ exactiones, & Concilium de facto ſuper his ſuam exerceret poteſtatem eorum irritans donationem, ſi ante dictos duos menſes proximos profeſſioni celebretur. Nec obſtat, quòd hoc decretum ſub Rubrica de regularibus collocetur, & non Nouitij ante ſuſceptum habitum ſint abſolutè ſæculares: nam in hoc decreto non ſolùm agitur de religioſis, & Nouitiis, ſed etiam de his, qui religionem intrare volunt *b*; agitur enim de puellis, quæ habitũ ſuſcipere volunt, vt ipſum non ſuſcipiãt, niſi priùs earum libertas ab ordinario exploretur.

o *c. nouit. de iudic. li. 11. ti. 1. li. 4. conſil.*
p *Ant. Gab. 1. to. cõm. opin. v. Monachus. Mencha. li. 3. controu. illuſt. c. 101. n. 2.*
q *Cou. in c. 2. n. 4. de teſta. Gutierr. in c. quamuis pactũ. v. nuptias nu. 2. Menoch. de arbit. ca ſu 436. Moli. lib. 2. de primog. cap. 9. d. 46. & 49.*
a *Na. in c. nouit. notab. 3. n. 96. de iudi.*
b *Seſſ. 25. de reg. c. 17.*

ARTICVLVS IX.

Quomodo talis donatio, etiam iurata, non valeat.

RESpondeo dicendo, quòd lex ciuilis non potuit annullare tale iuramentum, & prohibere, ne fieret talis donatio iurata, prout defendit doctiſſimus Fortunius Garcia *c*. Quod probat primò ea ratione confirmata per Panormitanum *d*, quia ſcilicet iuramento Deo homo obligatur, & ob id ius ciuile, quod eſt infimum, circa talem obligationem nõ poteſt diſponere. quod ſi verum eſt, id etiam verum erit, quòd ius ciuile ſtatuere non poſſet, vt iuramentum non valeat, vel ne ſit obſeruãdum; ex eo enim, quòd quis naturaliter Deo obligatur valet. Secũdò probatur ex quadam lege *e* Cæſarea, in qua Imperator ait ſe eſſe nolle autorẽ periurij, & ideo dicit iuramentum obſeruandum.

c *Fortun. de vlt. fin. iur. can. & ciuil. à nu. 32.*
d *Pan. in c. cum cont. de iure iurand.*
e *l. 2. c. de ... uerſ. ven. ...*

Tertiò probatur: nam iuramentum eſt quid Eccleſiaſticum, & ſpirituale, cuius cognitio ad Sedem Apoſtolicam, & ad Iudices Eccleſiaſticos ſpectat, vt notatur in iure *f*. Sed ſtatuta laicorum ſuper ſpiritualibus ſunt nulla, vt nos ſacri canones *g* docent; igitur tale ſtatutum cùm ſit de re non ſubiecta imperio, erit nullum. Et hanc opinionem tenet Paulus de Caſtro *h*, adeò quòd quamuis ſtatutum, vel lex ciuilis ſtatueret de iuramento iuſta, & rationabili cauſa, non propterea valeret, quia iuramentũ eſt quid ſpirituale, ſuper quo facultas diſponendi deficit, licèt contrarium teneat gloſſa, & alij quos refert, & refutat Fortunius *i*, dicens opinionem Pauli Caſtrenſis tenere Hoſtienſem *k*, & Ioannem de Imola, & Ioannem Andream, & Abbatem, affirmantes iuramentum eſſe quid ſpirituale, & ideo leges omnes editas ab Imperatorib. de iuramentis non ſeruandis fore nullas, niſi ſit iuramentum cõtra bonos mores, & nutriat peccatum, de quo latè vide Alexandrum, & modernos allegatos per Fortuniũ, hoc aliquibus confirmando concludentem primò, quòd ius ciuile in caſu, quo ex ſe licitum eſt iuramẽtum, non poteſt præcipere, ne obſeruetur, neque ad id licentiam concedere; quòd ſi fecerit, non habet vim legis. Ait inſuper, quòd ſi quis ſentit hanc propoſitionem abſolutè prolatam nullam, alia via progrediatur dicendo, quòd leges puniẽtes periuria iuſtæ ſunt, & in hoc habere iuriſdictionem licèt iuramentum ſit quid ſpirituale. Sicut enim ius Canonicũ *l* ad ſalutem animarum præcipit obſeruari iuramẽtum: ita Imperator poteſt præcipere ad conſeruationem ſubditorũ, cùm maximè humanæ fidei nihil tam cõueniens ſit, quam obſeruatio promiſſorũ, prout dicitur in iure *m*, & hoc conformat cum lege æterna, & naturali, vt dicitur in quadam Decretali *n*; igitur nihil impedit, quin tales leges valeant. Quam ſententiã multa explicando iure proſequitur idem Fortunius *o* reſoluens, quòd aut iuramentum eſt illicitum ipſa natura, vt iuramẽtum de occidendo aliquem: item contra bonos mores, vel inhoneſtum; & tunc, prout ius naturale oſtendit, iuramentum non eſt ſeruandum; non enim Deus rebus illicitis vult coli, ideo à iure Ciuili, & Canonico annullantur, neque ſunt nulla talia iuramẽta, ſed declarantur nulla eſſe ipſa natura, prout patet ex ſacris canonibus *p*, aut iuramentum eſt tale, de cuius iuſtitia dubitatur, ita quòd ſubtili quadã ratione neceſſe eſt declarare, an valeat, nec ne, tũc eius declaratio pertinet ad Eccleſiam Romanam, vt patet ex quadam Decretali *q*, quæ declaratio non poteſt pertinere ad ius ciuile, ſi tamẽ ius Ciuile idem confirmat, quod ius Canonicum diſponit, bene valet. Ex his patet reſponſio ad id, quod in titulo quæſtionis dicendum propoſuimus, ſcilicet, quòd de iuſtitia iuramenti facti in confirmationem

f *In ca. nouit. de iud. c. cum ſit general. de foro compet.*
g *c. Eccleſia S. Mariæ de conſt. & in c. ſi. de reb. Eccl.*
h *Caſtro in Auth. ſacramẽt. pube. col. pen. & in l. qui pro ca. de fideiuſſor.*
i *Fort. vbi ſu. n. 323.*
k *Hoſtien. in c. quanto. de iur. Imol. in 3. mẽ. qu. 6. And. & Abbas in ca. tuc. el 1. de accu.*
l *c. ſi verò & ca. debitores. & c. cum contingat. de iureiur.*
m *l. 1. ff. de pact.*
n *c. & ſi Chriſtus. de iureiuran.*
o *For. vbi ſu. n. 327. vſque ad n. 377.*
p *c. quem admodũ. de iureiur. reg. non eſt obligat. de reg. iur. cũ ſimi notatis.*
q *c. per venerabilem. de elect.*

tionem dictarum donationum, & renunciationum, maximè dubitabatur, cùm ſæpe poſſent moueri Nouitij ad dictas donationes faciendas, & eas iuramento confirmandas, vt vinculo iuramenti ligati non ſolum in foro exteriori, ſed etiam in foro conſcientiæ ad eas obſeruandas ſub pœna periurij tenerentur, & ſic inuiti cogerentur profiteri, & ne nota periurij afficerentur. Ideo Eccleſia Romana his fraudibus obuians tales renunciationes etiam iuratas irritas, & nullas eſſe determinat, ita quòd ex eis neque obligatio ciuilis, neque naturalis aliqua oriatur.

ARTICVLVS X.

Vtrùm dictum Decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis.

RESpondeo dicendo, quòd Concilium ſolùm loquitur de donationibus, & renunciationibus, quæ fiũt inter viuos; non tamen de donationibus, quæ fiunt in teſtamento, vel cauſa mortis. Neq; obſtat dictio *nulla*, poſita in dicto Concilio, quæ propter ſuam generalitatem, omnem videtur excludere donationem, tam inter viuos quam donationẽ cauſa mortis, & ſic quòd nulla earum valet, niſi fuerit ſeruata forma noſtri Decreti. Nam reſpondetur, quòd natura termini excluſiui, & reſtrictiui ſolùm excludit omnia repugnantia termino, cui adiungitur, & includit quidquid prædicto termino nõ repugnat. volo dicere, quòd dictio excluſiua, nulla, poſita in dicto Conc. includit omnem donationem repugnantem intentioni dicti Decreti, vt ſunt donationes irreuocabiles, quæ poſſunt neceſſitare Nouitium ad profitendum, videntem ſuam egeſtatem, & paupertatem: huiuſmodi eſt etiam donatio cõditionalis, de qua ſuprà articulo octauo, verbi gratia, quando Nouitius donat reuocabiliter, ſi non profiteatur; hęc enim conditio poteſt eſſe occaſio, vt non profiteatur, vt ita ipſa ſuum effectum non ſortiatur. At non includit donationes abſolutè, & ex natura ſua reuocabiles, cuiuſmodi ſunt donationes cauſa mortis; hæc enim, exiſtens Nouitius in religione, & ab ipſa per habitus dimiſſionem egreſſus, poteſt reuocari, vt colligitur ex latè traditis à Gutierrez *a*, cuius opinionem, vt veriſſimam recipio, licèt Nauarrus *b* contrarium tenere videatur. Nec contra hoc obſtat, quòd ſi valeret talis donatio, aliquod damnum Nouitio ſequi poteſt, ſi ſtatim facta donatione donatarius in poſſeſſionem rei donatæ mitteretur, qui in ea poteſt ſe defendere, ſicut alij non legitimè poſſidentes multifariam, multiſque modis in ſua poſſeſſione defenduntur, vt colligitur ex iure *c*.

a Gutier. in c. quàm pa-ſtũ fol. 151.
b Nau. lib. 3. cõſ. tit. de not. conſ. 7.

c §. retinẽdæ ver. & quia. Inſt. de interd.

Nam reſpondetur, quòd nullo modo conſentiat Nouitius, vt in poſſeſſionem mittatur. Præterea dato quòd mittatur, vt ab ea expellatur, facile eſt remedium, & de facilibus, & leuibus non eſt tanta adhibenda conſideratio, prout tradunt Baldus *d*, & alij, quos refert, & ſequitur Felinus.

d Bal. in l. 1. ff. de liber. & poſt Fel. in c. cum dilecta. nu. 10. de reſcrpt.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm Nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio.

RESpondeo dicendo, quòd Nouitius emittens profeſſionem ante ætatem legitimam, ſi fecit bonorum ſuorum donationem iuxta formam Concilij Tridentini, ſi intra quintum annum profeſſione facta reclamauerit, ſicut irritatur profeſſio vt ordinat Tridẽtinum *e*, ita etiam irritatur ipſo iure renunciatio, & donatio. At econtrario ſi intra dictum quinquennium non reclamauerit, ſicut ex eodẽ Concilio contra profeſſionem non poteſt reclamari, ita etiam donatio aſſumit vires irreuocabilitatis. Ita reſoluit Spino *f* allegando opiniones contrarias, quæ circa hunc punctum inter Doctores ante Concilium verſabantur, & ſic eſt gloſſandum prædictum Tridentini Decretũ, in quantũ ait, quòd non ſecuta profeſſione donatio à Nouitio facta nullum effectum ſortiatur. quod ſcilicet, intelligatur, in caſu, quo ipſa profeſſio fuerit facta, ſed vt inualida fuerit iudicata; idem eſt enim aliquid non fieri, & illegitime fieri, prout patet in iure *g*, & tradit Iaſon.

e Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. cap. 19.

f Spin. in Spe. teſtamẽt. glo. 12. de leg. monaſt. n. 60.

g c. religioſa. 20. c. ſi. de ſẽ. exc. lib. 6. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. c. 1. de ẽt. & re iu. l. Iaſon in Authe. ingreſ. nu. 41. C. de Epiſ. & Cler.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm donatio Nouitij morte ipſius ante profeſſionem accedente reuocetur.

RESpondeo dicendo, quòd donatio facta à Nouitio, iuxta formam Concilij Tridentini, effectum minimè ſortitur, niſi ſecuta ipſius Nouitij profeſſione, & ratio huius Decreti fuit, ne donatio à Nouitio facta, ſi non eſſet reuocabilis, ipſum à libertate, quæ ad profitendum eſt neceſſaria, retardaret. Qua ratione attenta dubium eſt maximum, vtrùm deciſio Concilij locum habeat, non ſolùm quando profeſſio non ſequitur, ex eo, quòd Nouitius dimittit habitum, aut à religione expellitur, ſed quando morte præuentus non profitetur: & videtur, quòd in hoc caſu locum nõ habeat; intentio enim Concilij in eo ceſſat, cùm ipſe Nouitius non remanet in mundo, & de eo minimè poſſit verificari, quod inuitus cogetur profiteri, & coactè profeſſus malus monachus euadet. At pro contraria parte habemus quandam illuſtriſſimorum Cardinalium declarationem, quam refert Pater Paraſſelus in ſuo Minimorum albeolo priuilegiorum, quę determinat, *Quòd ſi Nouitius ante profeſſionem moriatur, donatio nõ ipſi, cui facta eſt, ſed ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato pertineat.* Cui declarationi licèt non teneamur adhibere firmam fidem, cùm de ea literas authenticas minimè habeamus: non tamen poſſumus negare eſſe iuridicã, & iuri maximè conſonam debere cenſeri: licèt enim Concilium ſe in prædicta ratione fundauerit, quæ, vt ſupponitur, ceſſat in hoc caſu: non tamen debemus concedere, quòd voluit à Nouitio auferre poteſtatem teſtãdi pro anima ſua, ſi ante profeſſionem ab hac vita diſcederet, facta iam donatione, ſiquidem in eo ſtatu moriens non ita pro anima ſua ſatisfacere poſſet, ſicut ſi religioſus factus & in religione longæuus pro ſuis peccatis per multa bona opera Deo Opt. Max. ſatisfaceret. Præterea ipſe moriens iam donatarij non habebat neceſſitatem, ratione cuius ipſi fortè donauit, vt poſtea viuens pauper, & in religione neceſſitatibus repletus à donatorio in neceſſitatibus, & infirmitatibus prouideretur. Qua ratione etiam attenta ait Cõciliũ, quòd profeſſione non ſecuta minimè renuntiatio habeat effectum. Quæ verba, cùm ſint generalia propter rationes ſuperiùs allegatas, debent intelligi non ſolùm quando ipſe Nouitius dimittit habitum, aut expellitur à religione ante profeſſionem, ſed etiã quando morte præuentus profeſſionẽ non emittit. Ex quibus ſequitur, quòd in hoc caſu res donata ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato proueniat; bona enim Nouitiorum morientium intra annum probationis, non ipſi monaſterio, ſed ſuccedentibus ex teſtamento, vel ab inteſtato adiudicantur, vt cõſtat ex traditis per Philippum Decium *h*, & Barbaciam, quos refert, & ſequitur Quintilianus Mandoſius.

h Dec. in c. in præſẽ. de probat. nu. 73. q. 9. Bar. in Clẽ. 1. n. 20. verſ. ex iſtis. de dec. Mand. in tract. caſ. annal. n. 65. caſu 35. & nu. 65. caſu 96.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm renunciatio facta à Nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum, valeat, etiam ſi non fiat cum forma prædicti Decreti.

RESpondeo dicendo, quòd deciſio prædicti Decreti habet locum non ſolùm in donatione facta à Nouitio ante decimum ſextum ætatis ſuæ annum, ſed etiam poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum completum, cùm ratio, & mens dicti Decreti ita militet in vno caſu, ſicut in alio. Hæc ſententia eſt contra

Meno-

Digitized by Google

l Men. de arb. caſu 436. n. 8.

Menochium *l*. Sed contrà faciunt verba prædicti Decreti, ibi, *Nulla quoque renunciatio*; cùm enim in capite præcedenti dixerit Concilium, quòd in quacunq; religione non fiat profeſſio ante decimum ſextum ætatis annum completum, ſtatim in capitulo ſequenti continuatiuè loquẽdo ait, *Nulla quoque renunciatio*, quod relatiuum, *quoque*, refert hanc deciſionem ad præcedentem; & ſic videtur diffinire, quòd ſolùm illa donatio ſit irrita, ſi non fiat cum ſolemnitate ibi pręſcripta, ſed etiam facta à Nouitio, qui nondum annum decimum ſextum compleuerit. At donatio facta à Nouitio iam ætate prouecto, videtur quòd remaneat in diſpoſitione iuris communis antiqui, & ſic quòd valeat. At huic argumento apparenti reſpondetur, quòd continuatio per dictum relatiuum inculcata ſolùm hoc voluit deſignare, quòd ſicut profeſſio Nouitij eſt nulla, ſi decimum ſextum annum completum non habeat, & ſine ſolemnitate capituli præcedentis; ita etiam donatio eſt nulla ſine ſolemnitate in hoc Decreto requiſita, ſiue fiat à Nouitio ante decimum ſextum, ſiue poſt decimum ſextum annum.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm dicta donatio poſſit fieri à Nouitio, ſine licentia Epiſcopi, cum licentia ſolùm ſuperioris.

Reſpondeo dicendo, quòd pro parte affirmatiua videtur facere id, quod reſoluit Nauarrus *a* explicãs aliqua iura, videlicet, quòd ad ingrediendum monaſteria Monialium ſubiecta Pręlatis regularibus, ſufficit ipſorum Prælatorum licentia: ad ingrediendum autem monaſteria Monialiũ Epiſcopis. aut Sedi Apoſtolicæ immediate ſubiecta, ſufficit licentia Epiſcopi: & ita in noſtro propoſito videtur moralizandũ: quòd ſi loquamur de Nouitiis exiſtentibus in Monaſteriis Papæ, aut Epiſcopis ſubiectis, ſufficit licentia Epiſcopi, vt donatio, & renunciatio ab eis fieri poſſit, & vt ſeruetur forma Concilij Tridentini *b*. Si verò loquamur de Nouitiis ſumentibus habitum in religionibus immediatè ſubiectis Prælatis regularibus, licentia ipſorum ſolùm videtur ſufficere ad dictam donationem, & renunciationem faciendam.

a Naua. in c. ſtatuimus 19. q. 1. n. 60.
b Triden ſeſ. 25. de reg. ca. 15. & 16.

Sed his non obſtantibus contrarium eſt dicendum, videlicet quòd non valet talis renunciatio, niſi licentia Epiſcopi, aut eius Vicarij intercedat. Quod patet ex dicto capite decimo ſexto Concilij Tridentini, in quo dicitur: *Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuſcunque cauſæ pia valeat, niſi cum licentia Epiſcopi, ſiue eius Vicarij.* Noatndum eſt enim illud verbum (*quoque*) quod dicit relationem ad capitulum præcedens, in quo agitur de quibuſcunque Nouitiis ſumentibus habitum in quacunque Religione, & monaſterio, ſiue ſubiecto Sedi Apoſtolicæ, ſiue quibuſcunque regularibus Pręlatis, quorum omnium renunciationes, & donationes vult Concilium, vt cum licentia Epiſcopi factæ valeant, & aliter factæ irritæ, & nullæ exiſtant.

Neque obſtat ratio dubitandi in principio propoſita. Nam reſpondetur, quòd Concilium *c* Tridentinum ad ingreſſum in monaſteria Monialium, licentiam Epiſcopi, aut ſuperioris requirit. Quæ verba (*aut ſuperioris*) appoſita fuerũt à Concilio, ad denotandum, quòd reſpectu monaſteriorum, & Monialium, quæ ſunt ſubiecta Prælatis regularibus, ſufficit licentia dictorum Prælatorum; ad donationem quorumcunque Nouitiorum, & Nouitiarum validitatem requirit Cõcilium, non facultatem ſuperiorum, ſed Epiſcopi, aut eius Vicarij. Et diuerſa eſt ratio Monialium profeſſarum, & Nouitiorum, ſeu Nouitiarum. Nam Moniales profeſſæ iam irreuocabiliter ſunt ſubiectæ Prælatis regularibus, & ideo non mirum ſi ad ingrediendum in earum monaſteria, ſufficiat licentia ſuperioris ipſarum. At Nouitij, & Nouitiæ non ſunt ita ſubiecti Prælatis regularibus; non enim ſunt Religioſi ante profeſſionem, & ideo non mirum ſi donationes ab ipſis factæ, cum licentia Epiſcopi fieri debeant neceſſariò. Quod ideo factum eſt, quia licèt læſio enormiſſima arguat dolum, prout dicitur in iure *d*, & licet in eo qui deſerit omnia propter Chriſtum, non præſumatur dolus, vt dicunt Couarruuias *e*, Tellus & Gutierrez ſequentes Decium, & Aimon. At quia Nouitius poteſt ad ſæculum redire, ideo fraus poterat præſumi ſecundùm Couarruuias *f*, & ideo neceſſaria fuit licentia Epiſcopi; licentia enim Iudicis tollit dolum, & fraudem præſumptam, vt dicitur in iure *g*, & tradit Menochius: & vt omnino dolus tollatur, voluit Concilium, vt etiam iurata, & cum renunciatione huius decreti, non valeat, vt reſoluunt Menochius *h*, Rojas *i*, Guttierrez, Marcus, Antonius, & Spino.

c Trid. d. c. 5.
d l. ſi ſuperſtite. C. de dolo.
e Cou. in cap. quamuis pactum 1. p. 5. 2 num 5. ... Gutier. in v. nuptias ... batur. n 2 p. 403. Tell. in l. 5. Tau. n. ...
f Cou. vbi ... §. 4. n. 3. cum mult.
g l. vlt. §. de eo, quod met. cauſ. Menoc. de recu poſſeſ. remed. 1. n. 266.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm Moniales poſſint dare aliquid ſæcularibus, cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluendæ in vita ſua.

Reſpondeo dicendo, quòd ſi dominium eius quod obtinuit Monialis, acquiſitum fuit conuentui, non poteſt ipſa Monialis alicui perſonæ conferre, vt ea pecunia emat cenſum, & ſibi certa quantitas quotannis ſoluatur in vita ſua, qua finita ipſum cenſum apud ſæcularem remaneat. Quod eſt adeò verum, vt neque Generalis, neque Prouincialis ſine conuentu, nec cõuentus ſine licentia Generalis, aut Prouincialis, id efficere poſſunt: & ratio eſt, quia hæc ſumma iam in ipſius conuentus proprietatem, & dominium tranſiit, & ſine ipſius beneplacito non poteſt alienari; ſi enim alienetur, in graue ipſius conuentus cederet præiudicium, vt Doctores communiter cum Syluestro *k* affirmant. Poſſunt tamen dicti Prælati generales, & prouinciales licentiam concedere ſubdito, ſine licentia ſui conuentus, vt aliquas poſſit facere donationes remuneratorias; ex remunerationibus enim fratrum vtilitas etiam conuentui maxima accreſcit, & ratio naturalis dictat, vt benefacientibus remuneratio tribuatur, prout docet Diuus Thomas *l*. At ſi dominium rei in cenſum conſtituendæ non fuerit in conuentum tranſlatum: tunc dicta Monialis cum licentia Prælati poteſt ordinare, vt dictum cenſum cum annuo redditu ad vitam ipſius cõſtituatur, & morte ſecuta, apud ſæcularem ipſum permaneat: tunc autem dicetur dominium in conuentum minimè fuiſſe tranſlatum, quando ſæcularis rem cenſu conſtituendam ipſi Moniali dederit, vt ita ipſam, cui vellet, relinqueret.

h Menoch. de arb. li. 2. cent. 5. caſu 436. n. 7. & 8.
i Rojas in epiſt. ſucceſ. ca. 6. n. 29. cum ſeq. Guti. vbi ſu. Anto. Gab. li. 3. inſti. ti. 1. de regu. n. 75. Spino in ſpecu. teſta. gl. 12. n. 50.
k Sylu. v. obe. q. 6. n. 9. 12. & 13.
l D. Thom. q. 106. art. 5.

Sed contra hoc obſtat Conſilium *m* Tridentinum, in quo decernitur, quòd non liceat deinceps ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere, etiam ad vſumfructum, vel vſum & adminiſtrationem, ſeu commendam.

m Trid. ſeſ. 25. de regul. c. 2.

Reſpondeo, quòd ego non inuenio rationem ſufficientem, qua modò poſſim defendere, attento hoc Decreto, redditus annuales, quos ipſæ Moniales in Hiſpania cernimus habere: dicere autem hoc Decretum non eſſe receptum, non ſoluit argumentum, cum licèt non ſit receptum, ſacri tamen *n* canones proclamant regulares nihil proprij poſſe habere, ex hac tamen parte eas poſſe protegere non aſſertiuè dico, quòd ſcilicet ipſæ non ſunt obligatæ ad ſupradictorum iurium, quantum ad hoc, obſeruationem, cùm non prouideantur à ſuis Prælatis in victu, & veſtitu (vt decet) in ſuis religioſis, & veris neceſſitatibus, prout in caſu ſimili defendit doctiſſimus Nauar. *o* Dixi (religioſis, & veris neceſſitatibus) non enim poſſunt dictos redditus habere, etiam cum licentia Prælatorum, ad neceſſitates fictas, & ad munera deuotis (vt communiter dicuntur) conferenda; ſed de hoc latiùs in quæſtione de paupertate.

n c. cum perpetuus. 1. q. 2. cap. cum monaſt. de ſtatu regul.
o Nau in ca. nullam. 15. q. 2. à n. 25. vſque ad n. 30.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Decretum Concilij Tridentini, quantum ad donationes Nouitiorum habeat locum in Nouitiis Societatis IESV.

RESPONDEO dicendo, quòd Concilium Tridentinum *a* non habet locum in religione Societatis IESV, vbi multis menſibus, aut annis ante profeſſionem donatio facta valet. Ita fertur fuiſſe declaratum à congregatione Cardinalium, & habetur in quadam deciſione Peruſina *b*. Et vt accepi à quodã grauiſſimo huius inſtituti Religioſo, Doctor Solis cum eſſet in cauſa controuerſa Iudex, ita pronunciauit, poſt emiſſam bis ad ipſum cauſam à Senatu Regio, ad quem fuit ſupplicatum, & hanc ſententiam conſuluerunt doctiſſimi Theologi, & Iuriſperiti. Quòd probant ex dicto Concilio Tridentino *c* ibi, *Per hac tamen ſancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere, quin Religio clericorum Societatis IESV, iuxta pium eorum inſtitutum à Sede ſancta Apoſtolica approbatum, Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit.* Quæ clauſula ad omnia contenta non ſolum in capitulo, cui apponitur, ſed etiam quoad alia poſita in aliis capitulis eiuſdem Seſſionis referri debet; ita quod in nullo piis inſtitutis eiuſdem Societatis à Sede Apoſtolica approbatis voluit Conciliũ contrauenire. Quod patet ex verbis, *Per hac tamen.* Quæ verba in numero plurali relata, non ſolum referuntur ad Decretum immediatè præcedens, ſcilicet, quod finito anno probationis ad profeſſionem admittantur, ſed ad alia Decreta, ſcilicet, quod valeat profeſſio poſt annum nouitiatus expletum, & quod nulla renunciatio facta à Nouitio valet, niſi ſeruata forma eiuſdem Concilij. Referuntur etiam (vt etiam innuũt alia verba, ibi, *Domino, aut eius Eccleſiæ inſeruire poſſit*) ad alia Decreta de paupertatis *d* voto integerrimè ſeruando, & de modo in electione *e* ſeruando. Quæ in nihilo inſtitutiones huius ſacræ religionis innouant. Quod inſuper probatur ex notatis in iure *f*, vbi notant communiter Doctores, quod clauſula poſita inter vnum capitulum, ad aliud tantum refertur; ſed poſita inter plura capitula, vel ante omnia, vel poſt omnia ad omnia refertur. Vnde cum dicta clauſula apponatur inter plura capitula ad omnia, quæ concernunt Societatis inſtituta, eſt neceſſario referenda, & quantum ad noſtrum propoſitum, in admiſſis ad vota tria ſimplicia in Societate, ceſſat ratio dicti Decreti: de qua per Greg. *g* Lopez, ne ſcilicet, occaſione dictæ donationis, & renũciationis Nouitius diſcedere queat. Nam qui dicta tria vota Simplicia in Societate emiſerunt, ſunt verè Religioſi, & nequeunt ſponte diſcedere; ſi enim ſponte recedant, Apoſtatæ, & excommunicati per Bullas Pij V. & Gregorij XIII. iudicantur.

a Conc. Trid. ſeſ. 25. de regul. c. 16.
b Deciſ. 71. art. 16.
c Trid. ſeſ. 25 c. 16. de reg.
d c. 2. eiuſdẽ ſeſ. 25.
e c. 6. eiuſdẽ ſeſ. 25.
f l. 3. §. filium. ff. de lib. & poſthu.
g Greg. Lopez in l. 3. glo. 2. tit. 7. part. 1.

QVÆSTIO XLIX.

De dotibus Monialium, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1. *Vtrum Prælatæ, & Moniales, committant ſimoniam in dotibus pro Nouitiis recipiendis.*
2. *Vtrum, quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur, alere, ſimoniacum ſit pretium, id eſt, dotem exigere.*
3. *Vtrum Prælati Monialium poſſint taxare dotem.*
4. *Vtrum ipſi Prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem, ſine conſenſu Monialium, & monaſterij.*
5. *Vtrum dos ante profeſſionem Monialium poſſit recipi.*
6. *Vtrum monaſterium Monialium, immo licet dotes pro ingreſſu Monialium recipientium, cum pura conſcientia poſſent retinere.*
7. *Vtrum Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec ſoluatur dos promiſſa pro Nouitia ſoluenda.*
8. *Vtrum illa, quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illa quòd loco dotis habeat hereditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit verè Religioſa, ſi ante ingreſſum Religionis matri petenti ſuam legitimam renunciauit. Et vtrum cum licentia ſui Prælati poſſit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælatæ, & Moniales committant ſimoniam in dotibus pro Nouitiis recipiendis.

RESPONDEO dicendo, quòd doctiſſimus, & piiſſimus Nauarrus *h*, hanc proponit quæſtionem, ſcilicet an peccent Abbatiſſæ, aut aliæ quouis nomine monaſteriis præfatæ, ſuos redditus ita prodigè extendentes, vt Moniales denuo admittere omnino recuſent, niſi tantis dotibus onuſtas, & tantis expenſis factis, quantæ ſufficerent abunde illis per totam vitam alendis, & tamen nec admiſſis pridem Monialibus, neque his, quæ denuo admittuntur, vel ſolas veſtes conferunt, imo nec frequenter medicinas: & ait doctiſſimus vir eas peccare. Quod quidem primò probat ex iure canonico *i* antiquo, & nouo Concilij Tridentini præcipiente, ne plures Moniales admittantur in monaſteria, quàm ex eorum redditibus, abſque penuria earum, ſuſtentari poſſint: quod præfatæ nullo modo exequuntur, cum nullas indotatas accipiunt ex redditibus monaſteriorum alendas. Deinde quia præfata Concilia præſcribuntur, ne plures accipiant, quàm ali poſſint ex propriis redditibus: at illæ multò plures accipiunt, ſi habeant dotes.

h Nauarr. de redd. Eccleſ. monit. 61.
i in c. periculoſo. §. ſanè de ſtatu regul. lib. 6. Concil. Trid. ſeſ. 25. de regul. 1a. 3

Secundò, quia vehementer abſonum apparet, monaſteria Monialium vniuſcuiuſdam ciuitatis viginti millium aureorum redditibus annuis, & eo ampliùs perfrui, & tamen ob hos redditus adeò copioſos nullam Monialem admitti, nec ab his ſuſtentari, niſi pro dote, ſuppellectilibus, & expenſis aliis ſecum afferat, vt multi referunt octingentos, qui ſufficerent haud dubiè ad emendum centum in ſingulos annos ad vitam earum: imò licèt eam ſummam tantùm deferret, quæ ſufficere poſſet emendis octoginta aureis, vel ſeptuaginta, in ſingulos annos ad vitam ſatis eſſent, & ad alimenta, & ad veſtes, & etiam ad medicinas, & ita non ingreditur expenſis monaſterij, ſed ſuis propriis. Poſtremò quod mens Conciliorum ea eſt, ne plures Moniales indotatæ, nec dotatæ in monaſteria cooptentur, quam ex redditibus monaſteriorũ ali poſſint. Et quod in his monaſteriis; in quibus iam admiſſæ hunc numerum excedunt, nullo modo admittantur aliæ, donec, vel eouſque decreſcat numerus earum, vel creſcant redditus, vt illi numero alendo, & amplius ſufficiant, id quod aliquorum Prælatorum præſcripto in monaſteriis aliquot iam ſeruatur poſt Concilij Tridentini definitionem. Et in Carthuſienſibus Cœnobiis ſeruari præcipitur ſtatuto ſtrictiſſimo, quod mirè exaggerat Dionyſius *k* Carthuſienſis.

k Carth. de ſimo. lib. 1. art. 16.

Dubitatio tamen vehemens ſuboritur hinc, poſſintne præfatæ Monialium alias admittere ſufficienter dotatas, poſteaquam expletus ſit numerus earum, quæ poſſunt ali ex annuis redditibus monaſteriorum.

Pro parte enim affirmatiua pugnat vſus; id enim crebrò fieri, cunctis eſt perſpicuum, & conſuetudo eſt optima legum interpres, vt dicit ius *a*. Ex altera verò pugnant iura *b* ſupra allegata, imo ſimoniacũ eſſe, innuitur in iure *c*. Et in quadam Vrbani V. extrauaganti, vt pulchrè ſatis deducit Dionyſius *d* Carthuſianus, aſſeuerans, firmiter à labe ſimoniæ non excuſari, licèt nihil aſſumatur pro ingreſſu Religionis, nec pro monachiſmo, ſed tantum ſuſtentationis gratia; nec excuſari ab hoc monaſterij paupertate. Et ad hæc omnia comprobanda vehementer viget extrauagans Vrbani V. quam retulit præfatus Dionyſius Carthuſianus *e*.

a c. dilectus. de conſuetu.
b d. c. periculoſo. & d. c. 3. Con. Trid.
c c. quoniã. de ſimonia.
d Carth. li. 1. & 2. de ſimonia.
e Diony. li. 3. de ſimon. ar. 7. & lib. 2. art. 2.

Pro reſolutione autem huius difficultatis, dico primò, expedire quidem, ne plures aſſumantur, cum id iura cenſeant multo melius, & quod ampliſſimæ dotes quas aliquæ exhibent, in cauſa ſunt, vt quædam quæ

aptæ non ſunt, ingrediantur monaſteria. Vnde fit vt maiorem in ſpiritualibus faciant iacturam, quàm reportent commoditatem in temporalibus. Quod ſatis demonſtrat Dionyſius *f*. Difficile etiam factu eſt hoc ab omni ſimoniæ labe excuſare. Ita meliùs, quàm nullus alius, autor *g* ille ſuadet.

f Dionyſ. in d. ar. 7.
g Diony. li. 1. & 2. a. ſimō.

Dico ſecundò, quòd licet hoc dicamus melius, non tamen, vt malum oppoſitum condemnamus, credimuſque poſſe præfatas monaſteriorum, ſine vlla culpa, aliquas ad Religionis anhelantes, & aptas, ſufficienter dotatas admittere, etiam vbi ſit expletus numerus earum, quæ ali poſſint ex redditibus monaſterij, dum tamen ab omni ſimonia caueant Moniales, quæ ſolent aliquid pro ſuffragiis accipere. Primo, quia id aſſeuerauit D. Thomas *h* à Caietano expoſitus. Deinde quia nunquã (vt credimus) vel difficile in Hiſpaniis Dionyſij approbabitur ſententia, vbi quã plures filias ſuas in monaſteria deferũt, non tam Religionis gratia, quàm ne cogantur nuptui tradere inferioris ordinis hominibus. Rurſus quia etiam D. Thomas tenuit licere recipere virgines dotatas in monaſteriis, in quibus non ſufficerent omnibus, ſi reciperentur ſine dote.

h D. Tho. vbi Caie. 2. 2. q. 100 ar. 3. ad 4.

Ita autem tempore Diui Thomæ id erat cautum *i*, quod modò innouat Concilium Tridentinum *k*, ne admitterentur fœminæ plures in monaſterio, quàm ali poſſent. Vnde iuſtam antiquũ, quàm nouum exponendum apparet, ne recipiantur indotatæ, vel cum expenſis monaſterij. Illa autem ſimonia, quæ interuenire ſolet, ſubterfugi poſſit quibuſdam obſeruationibus adhibitis, quamuis difficulter, vt Dionyſius *l* aſtruit. Vnde patres noſtri Ordinis huius rei pro vtraque parte videntes difficultatem, petierunt ab Innocentio VIII. qui fuit poſt Vrbanum V. vt moniales ab huiuſmodi anguſtiis liberaret. Qui Pontifex declarauit, *Quod Moniales, quia neſciunt diſcernere inter intentionem primariam, quæ cauſat ſimoniam & ſecundam intentionem, quæ ipſam non cauſat, nunquam incurrant ſimoniam, niſi in duobus caſibus. Primus eſt quando paciſcuntur de aliquo dando, vel ſoluendo pro ingreſſu, & quando recipiunt inhabiles ob ſpem habendi aliquid, quia tunc illa eſt principalis intentio.* Ita habetur in libro Monumenta *m* Ordinum, & Supplemento; & quia reſpectu dictarum limitationum maximos adhuc Moniales patiebantur ſcrupulos, petierunt noſtræ Religionis Prælati ampliorem circa prædicta cõceſſionem à Clemente VII. qui conceſſit: *Quod Moniales, ſeu Religioſæ exiſtentes ſub obedientia Miniſtri generalis ordinis Minorum, nullam incurrant ſimoniam ex pactionibus, & conuentionibus, quas faciunt in receptione intrantium ordinem ipſarum, ſuper dotibus recipiendarum pro congruenti, & ſufficienti ſuſtentatione earum.* Ita habetur in Compendio *n* Priuilegiorum Mendicantium. Quæ verba, ibi, *Pro congruenti, & ſufficienti ſuſtentatione earum*, appoſita ſunt. Nam paciſcuntur Moniales aliquando ingentem dotem excedentem ſufficientem, & congruentem Monialis recipiendæ ſuſtentationem, quia eſt ipſa recipienda ex genere vili forte maculato habens originem, quas Moniales ego in hoc caſu à labe ſimoniæ minimè liberarem. Illud enim tanquam certum eſt tenendum, quod ex pacto aliquid recipere vltra id, quod eſt neceſſarium ſuſtentationi Monialis, iudicio cordatorum cenſetur eſſe ſimoniacum. Nam ex pacto nihil aliud poſſunt recipere, præter illud, quod alendæ Moniali ſit neceſſarium, eo quod ei monaſterium tribuere minimè poteſt, prout notat Nauarrus *o*.

i d. c. periculo.
k d. c. 5. ſ. 25.
l Diony. li. 1. ar. 7. & li. 2. ar. 2.
m In 2. imp. conceſ. 151. Suppl. fol 99. conceſ. 363.
n Compen. Mend. ver. moniales §. vlt.
o Naua. vbi ſup. nu. 4.

Circa prædictam Clementis VII. conceſſionem eſt notandum non eſſe alienam à diuina Theologia, nec à ſacris canonibus; licèt enim pro profeſſione non liceat pretium aut exigere aut offerre, cum Religionis ingreſſus, & profeſſio ſit res ſpiritualis, attamen vbi monaſterium eſt tenue, neque ad tantum numerum Monialium nutriendum ſufficiens, nulla eſt ſimonia aliquid pro victu, & veſtitu recipere. Exemplum qualecunque poſſemus ponere in matrimonio: pro illo namque quatenus eſt ſacramentum nihil poteſt vir ab vxore recipere, poteſt tamen id admittere ad ſuſtentanda eius onera, prout patet in iure *p*: ex hoc etiam fit conſequens nec eſſe ſimoniam, ſi illa inter Moniales libentiùs ſuſcipiatur, quæ ex ſua deuotione largas eleemoſynas monaſterio fuerit elargita, ſicut econtra licitum eſt Monialibus, temporalia impẽdendo beneficia, ſæculares ad deuotionem allicere, vt ſanctimonialem habitum induant, tametſi non poſſũt pretium dare, vt tale capeſſant Religionis inſtitutũ. Ita Soto *q*, & ante eum Guliel. Rodeanus, clariùs prædicto exemplo dotes pro ſuſtentatione, & oneribus Monialium recipiendarum, à ſimoniæ labe defendendo.

p l. pro oneribus. C. de iure doti.
q Soto li. 9. de iuſtitia q. 6. ar. fin. iux. a fi. Guliel. Rodeanus de ſimon. c. 12. n. 4. & 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur alere, ſimoniacum ſit pretium, id eſt, dotem exigere.

Reſpondeo dicendo, videri eſſe ſimoniacum: nam videtur, quòd non alia ratione huiuſmodi exactio fit, quàm propter Monialium alimenta, & ita vbi aliunde ſuppetunt, apparet pretium pro ingreſſu Religionis exigi. Quod quidem argumentum Doctores omnes fere canonici iuris, vt videre eſt apud Syluestrum *r*, in partem cogit affirmatiuam. At doctiſſimus Soto *ſ* contrariam ſecus partem ait opulentiam monaſterij nihil prorſus facere, vt quæ in paupere non erat ſimonia, in diuite monaſterio ſimonia cenſeatur. Et ratio eſt patentiſſima: nam ſimonia ſpeciem ſortitur ex obiecto, nempe quia ſpirituale, ſcilicet profeſſio ipſa, venditur pro re temporali: ſi autem illud cauetur, & pecunia non niſi pro victu recipitur, etiamſi monaſterium illo ſubſidio nullatenus egeat, poterit quidem eſſe peccatum auaritiæ, non tamen ſimoniæ; ſed hoc tantum ait eſſe fatendum, quod tunc præſumitur ſimonia: nam ſi victus eſt abundans, præſumitur pecuniam recipi pro ingreſſu, prout optime conuincit Syluester *t*. Quocirca ait Soto monaſteria dotiſſima, quæ pauperes recipere abſque pretio renuunt, eoque ingenti, profectò citra ſcandalum facere id non poſſunt, maxime tunc quando videntur pecuniam recipere, non pro ſuſtentatione, ſed aliis cauſis, nempe quia puella non eſt tam bono ſanguine orta, aut eſt alia notata infamia, aut deformitate. Hæc enim pretio in cõuentu æſtimare, vix ſine ſimoniæ labe elui poteſt atque hoc demum ſi cõuentus vt ſuam amplitudinem & magnificentiam clariorem reddat, auctiora exigunt pretia.

r Syl. ver. ſimon. q. 15.
ſ Soto li. 9. de iuſti. q. 6. ar. fi. iux. fi.
t Sylue. vbi ſup.

ARTICVLVS III.

Vtrum Prælati Monialium poſſint taxare dotes.

Reſpondeo dicendo, quòd cum dotes conſtituantur maritandis matrimonio carnali pro oneribus matrimonij: ita conſtituendis maritandis virginibus matrimonio ſpirituali cum Chriſto Domino ſponſo in profeſſione regulari conſtituuntur, & paciſcuntur dotes pro oneribus Monialis. Vnde videndum eſt, vtrum dotes pro maritandis matrimonio carnali, poſſint à Principibus ſæcularibus taxari: inde enim indagabimus quid dicendum ſit de dotibus pro matrimonio ſpirituali aſſignatis. Pro cuius rei explicatione aduertere oportet, quod Hippolytus à Marſilis *a* ſcribit legem a laicis ſancitam, qua prohibentur parentes dare filiabus dotem certam, atque taxatam quantitatem excedentem, nullam eſſe ex eo, quod impediat libertatem matrimonij, quod ait Couarruuias *b* ſe non credere, nullam enim pœnam prædicta lex cõtrahenti matrimonium iniungit, neque prohibet contrahi coniugia: ſed ad Reipublicæ vtilitatem parentibus occurrit, qui ſtudio tradendi filias in coniuges maritis genere, & nomine, atque diuitiis ſublimioribus, maria (quod aiunt) & montes aureos promittunt. Hinc inuictiſſimus Cæſar Carolus Hiſpaniarum Rex, anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto, in Conciliis Madritij habitis, lege lata definiuit, quanta in his

a Hippoly. ſingu. 589.
b Couarr. de ſponſa. 2. p. ca. 3. fo. 293. col. 2.

regnis

regnis eſſet filiabus aſſignanda dos à parentibus; cui deciſioni plurimum conuenit, quod notat Felinus c, & Curcius ſenior; ſic & à Venetis ſtatutũ eſt, ne quantumuis diues Patricius vltra ſex millia ducatorum aureorum dotis nomine filiæ auſit dare, vti refert Poſtellus d. Iſtas verò leges, quæ de dotibus cõſtituendis præſcribunt mediocrem quantitatem, vtiles eſſe tradit Ariſtoteles e, & in Hiſpania à Gothis latas fuiſſe hac de re conſtat in foro ſ iudiciali; præſertim à Reciſſundo Gotthorum Rege. Et ita factum eſt ſtatutum Romæ de taxatione dotium, quod refert Matthæus in Scholis ad conſtitutiones Pontificales Pij V. Pontificis Maximi. Qui Summus Pontifex ſequentem Conſtitutionem g in confirmationem dicti decreti edidit, dicens:

c Felin. in ca. Eccleſ. ſanctæ Mariæ. n. 58. de conſt. Curcius ſenior conſ. 27. n. 28. d Poſtel. li. de magiſt. Athen. c. 33. e Ariſt. lib. 2. polit. ca. 7. f Lib. 3. tit. g Habet. in dict. Pontific. Pij V. conſti. 14. fol. 552.

Pius Papa V. Motu proprio, &c. *Quoniam nos pluries iuſtis cauſis moti cohortati fuimus dilectos filios noſtros conſeruatores Cameræ almæ vrbis, & populi Romani, vt vellent in modum publici ſtatuti moderari, ac limitare quantitatem, vſque ad quam in futurum aſcendere poſſent dotes mulieribus in ipſa vrbe inter Romanos, ſeu inter eos, & exteros, alioſque ſuprascriptos conſtituendæ, ac dandæ, ipſiuſque propterea in diuerſis eorum etiam publicis conſiliis negotio tractato prius curam faciendi moderationem, & limitationem prædictam, illamque cum pœnis, capitulis, & clauſis opportunis in ſcriptis redigendam conſeruatoribus, & aliis ſuperius deſcriptis demandauerint, & præinſerta ſcriptura ſic vt ſupra exemplata eſt in eodem publico conſilio lecta, & maturè diſcuſſa fuerit, per ipſum Concilium approbata, & in modum publici ſtatuti publicata. Nos cupientes, vt inuiolabiliter obſeruetur, motu ſimili ſtatutum ipſum ſubſcriptum, prout iacet cum omnibus ſuprà ſcriptis ordinationibus in omnibus, & per omnia etiam Apoſtolica autoritate ex certa noſtra ſcientia perpetuò laudamus, approbamus, & confirmamus, &c.*

Ecce quomodo ad vtilitatem publicam pertinet, vt dotes pro maritandis taxentur, & ideo poteſtas ſæcularis hoc potuit efficere. Videamus igitur, vtrum idem dicendum ſit de dotibus pro maritandis virginibus ſpiritualiter aſſignandis; & dicendum eſt, quod Prælati ipſarum Monialium eas moderari, & taxare iure optimo poſſunt, cùm hoc ad publicã ipſarum Monialium vtilitatem pertineat, ne augmentata dotium quantitate aliquæ aptæ, & habiles ab ingreſſu Religionis retrahantur, & aliæ inhabiles, & minus aptæ ad Religionem, propter exceſſiuas dotes cũ maximo ipſius Religionis detrimento, recipiantur. Hoc etiam oportet, & eſt neceſſarium ab ipſis fieri. Nam cum dictæ dotes pro ſuſtentatione Monialium aſſignentur, aliàs ſimonia committetur, ſi pro profeſſione Religionis offerantur, maximè neceſſarium eſt, vt fiat lex, & ſtatutum, quo ipſæ dotes taxentur, ita vt ſolùm pro ſuſtentatione congruenti recipiantur, iuxta ſacros canones, & conceſſiones Apoſtolicas, de quibus in ſuperiori articulo fecimus mentionem: imò tenentur Prælati ipſam legem facere, ne ignaræ Moniales in petendis exceſſiuis dotibus ſimoniæ labe inuoluantur, & ſcandalum inferant ſæcularibus, & ita vſu receptum eſt in Religionibus dotibus taxationem apponere.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ipſi Prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem, ſine conſenſu Monialium, & monaſterij.

Reſpondeo dicendo, quòd ipſi Prælati poſſunt edere legem ipſarum dotium taxatiuam, iuxta congruam vniuſcuiuſque Monialis ſuſtentationem, & ſicut dotes pro maritandis carnaliter conſtituuntur, & taxantur, non debet taxari dotes, pro virginibus ſpiritualiter cum Chriſto Domino deſponſandis. Dotes enim pro maritandis carnaliter debent conſtitui pro modo facultatum, & dignitatis natalium viri ac mulieris, ita vt dos menſuram non ſumat à quantitate legitimæ; quia tunc certa eſſet, ſed menſuram recipit à qualitate viri, & vxoris, atque ita minus legitima conſtitui poteſt, iuxta quaſdam leges h; & ne fluctuent ali-

h L. cum poſt. §. gener ff. de iure. dot. l. ſi filiæ de leg. 3.

qui in his taxationibus inter varias Doctorum ſententias nauigantes, regionum conſuetudinibus multum virium referendum eſſe cenſeo, ita vt illa videatur ſufficiens dos, quæ conſtituitur ſecundum morem regionis, vt tradunt Corneus i, & egregiè Soccinus ſenior, Pariſius, & Rolandus. Quæ omnia arbitrio prudentium, & expertorum relinquuntur. Debent igitur taxari dotes pro virginibus ſpiritualiter deſponſandis non ſecundum facultates monaſteriorum, & nobilitatem, & ignobilitatem ipſarum virginum, ſed ſecundum congruam ipſarum ſuſtentationem, quæ arbitrio boni viri relinquenda eſt, nec de hoc poteſt fieri lex vniuerſalis, ſed in vnaquaque prouincia ſecundum valorem earum rerum, quæ pro ſuſtentatione, & alimentis requiruntur, facienda eſt taxa ſpecialis. Minor enim dos requiritur in regno Galliciæ, vbi ea minori precio æſtimantur, quàm in oppido Madritij, & alio ſimili populoſo loco, vbi ea multo cariùs venduntur, & maior dos requiritur pro anu, quàm pro iuuencula, cùm ad ſuſtentationem anus plura requiruntur. Denique hæc taxa, vt ſit iuſta, & prudentialis, ſecundum loca, & tempora, & perſonas debet præſignari: quam debent Prælati Monialibus publicare, vt ipſæ Moniales ſciant, quomodo debeant in his recipiendis incedere, ne crimine ſimoniæ afficiantur, petentes multò plus dotis e Nouitia volenti ingredi religionem, quàm conceſſiones Apoſtolicæ permittunt paciſci, & poſtulari.

i Corn. conſ. 3. nu. 3. lib. 3. Soccin. ſenior conſ. 57. n. 30. lib. 4. Pariſius conſ. 62. col. vlt. li. 2. Rolan 86. num. 26. li. 1.

Ex his infero, quod non tenentur dicti Prælati facere legem generalem, imò iniquè agent ipſam generalem conſtituentes, prout dictum eſt: tenentur ergò illam facere ſecundum loca, & tempora, & perſonas; Neque vt illa valeat, neceſſe eſt, vt publicetur, ſicut ad validitatem legum neceſſe eſt publicatio earum, ſecundum iuris ſolemnitatem, prout dictum eſt in primo tomo, ſed eſt neceſſaria earum publicatio, vt ipſa; vt lege coërciua aſtringatur, ita vt ab ea ſine nota peccati, & ſimonia non poſſint reſilire Moniales. Vnde ſi Prælati in occulto inſcius Monialibus, & earum Prioriſſis, aut Abbatiſſis aliquam taxauerint, & limitauerint dotem particularem, propter aliquas cauſas ad id ipſos mouentes, talem taxam valere puto, dummodo taxata dos pro ſuſtentãda Moniali ſufficiens reputetur. Fateor enim ipſos Prælatos in tali diminutione dotis ſine cõſenſu Monialium à tramite ordinario receſſiſſe, cum nunquam dos particularis diminuatur, & in aliquo deficiat, niſi conſenſus Prioriſſæ, aut Abbatiſſæ ad minus interueniat. At hic Prælatorum defectus in hoc caſu non eſt ſufficiens cauſa, vt taxa ab ipſis facta illegitima, & iniuſta iudicetur, ſi ſecundum conceſſiones Apoſtolicas ipſa ſecundum ſe conſiderata ſit legitima, & pro congruenti ſuſtentatione Monialis ſit ſatis.

Neque his obſtat, quòd Prælati regulares non poſſunt remittere, quod monaſteriis Monialium debetur, ſine conſenſu ipſarum Monialium, iuxta ea, quæ tradunt Doctores agentes de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, & ſic videtur Prælatos regulares remittere non poſſe partem dotis promiſſæ, & per ſcripturam debitæ, ſine conſenſu earumdem Monialium. Nam reſpondetur hoc argumentum habere locum quandò ipſi Prælati vellent remittere id, quod ipſis Monialibus debetur ratione alicuius venditionis, locationis, & teſtamenti. Cum enim monaſterium in his habeat ius quæſitum, non poteſt tale ius auferri ab ipſo ſine conſenſu Monialium, quod omnes velint nolintve mentur fateri; aut illud, quod debetur monaſterio ratione dotis promiſſæ, poteſt ex parte remitti à Prælatis regularibus, etiam contradicentibus Monialibus, dummodo dos diminuta pro cõgrua Monialis receptæ ſuſtentatione ſufficiat; tunc enim monaſterio nulla iniuria irrogatur, cũ ipſi illud ſuppeditetur, quod ſecundum cõſtitutiones Apoſtolicas illi recipere permittitur, iuxta ea, quæ in articulo ſecundo explicauimus.

Querela autem Monialium in hoc caſu ſi proponatur, arguit, proh dolor! ipſas ea, quæ ad earum ſtatum

concernunt, penitus ignorare, quia conſuetudo petendi, & paciſcendi dotes pro Monialibus, ita inualuit, vt in earum poſtulatione, & pacto in nihilo ſcrupulentur. Ita paciſcentes ſuper dotibus pro religionis ingreſſu, ſicut paciſcuntur pro aliqua quacunque re monaſterij pro altera appreciata commutanda: & ſic in initio quando dotes peti conſueuerunt, talis reclamatio Monialium in hoc caſu ſcandalum maximũ cauſaret, at modo non ſolum non generat, imo à viris doctis, & in religione bene meritis approbatam vidi in facti contingentia, quam ego quoque aliquando admiſi, cum ipſi Prælati inſcijs Monialibus eam in occulto facientes à via ordinaria diſcedant; via enim extraordinaria in regimine turbationem in communitatibus ingerit. At ſi talis querela de iniuſtitia dictæ taxæ in abſcondito factæ proponatur, dicendo Prælatos ad id ſine conſenſu Monialium minime poteſtatem habere, legitimis ad id cauſis ſuadentibus, talis querela minime locum habere debet, ſi per eam nihil monaſterijs detrahatur, quod ad congruam Monialis recipiendæ ſuſtentationem eſt neceſſarium, quod ipſi Prælati poteſtatem habentes ſuper temporalibus, & ſpiritualibus Monialium vigilanter aduertere tenentur, ne ipſis Monialibus in temporalibus aliqua fraus inferatur, & ne, quod magis oportet, in ſpiritualibus aberrent, peccatum ſimoniæ committentes.

ARTICVLVS V.

Vtrum dos ante profeſſionem Monialium poſſit recipi.

a Trid. ſeſ. 25. de regu. 16.

RESpondeo, quòd Concilium Tridentinum *a libertati profitendi religionibus maximè inuigilans decernit, ne quid ante profeſſionem excepto victu, & veſtitu Nouitij, vel Nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat quod totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè ſi deceſſerit, id recuperare poſſit, quin potius præcipit ſancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat, & vt abeuntibus ante profeſſionem omnia reſtituantur, quæ ſua erant. quod vt rectè fiat, Epiſcopus etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellat.* Hæc Concilium.

Circa quod Decretum eſt notandum, quod non incurrunt excommunicationem parentes, & curatores Nouitij, aut Nouitiæ, qui ante profeſſionem aliquid mutuant, aut commodant monaſterio, recipiendo à dicto monaſterio pignora, aut ſufficientem fideiuſſionem, ita, quòd ſi Nouitij nollent profiteri, facilè datum, & acceptum poſſit recuperari: mutuum enim, & commodatum actus eſt liberalitatis, quem à Concilio tolli minimè puto, ipſius Concilij ratione ceſſante; mens enim Concilij (vt conſtat ex eius verbis ibi, *ex bonis eiuſdem tribuatur*: & ibi, *ne facilè ſi deceſſerit, id recuperare poſſit*) eſt, ne à traditione rerum ſuarum ipſi monaſterio facta profitendi coactè ſumant occaſionem.

Ex quo colligitur, quod non prohibet Concilium dictum mutuum, neque commodatum, quod ratione pignoris, aut fideiuſſoris facilè poteſt recuperare. Nec in hoc caſu committitur ſimonia; commodatũ enim, & mutuum ſæpè gratia gratitudinis fiunt: & ſicut non committit ſimoniam, qui commodat Epiſcopo, principaliter vt ei morem gerat, & ipſi benefaciat, etiamſi ex hoc ſeruitio intelligat ſe apud ipſum gratiam conſecuturum, vt latè tradit Nauar. *b* ſic non incurrit ex-

b Na. c. 23. nu. 100.

communicationem, qui aliquid commodat monaſterio, vt ipſi morem gerat, & ipſi bene faciat, licèt intelligat, & certò credat, quòd ex collatis beneficijs obligatur ad bene tractandum, & admittendum eius filium, aut cognatum ad habitum regularem. Ex quibus colligitur, quod Prælatus, aut Prælata recipientes dictum commodatum, & mutuum prædicto modo, nullatenus propter hoc anathemate innodabuntur.

Neque his obſtant verba Concilij, ibi, *Quocunque prætextu*, quæ verba generalia videntur quamcunque donationem, & munus excludere, quocunque modo, ſiue ratione mutui, aut commodati recipiantur. Nam reſpondetur, quod verba generalia debent reſtringi, & limitari ſecundum mentem legis cui apponuntur: & ita hæc verba generalia (*quocunque prætextu*) debent gloſſari, vt intelligantur de prætextu ficto, quo mens legis poſſit fruſtrari, ſcilicet quando aliquid datur ratione mutui, aut commodati ſine pignore ſufficienti, aut fideiuſſore, ita vt poſſit difficulter mutuatum, aut commodatum repeti, propter quod ne paupertate opprimatur, quis profeſſionem emittere cogetur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monaſteria Monialium, immodicas dotes pro ingreſſu Monialium recipientia, cum pura conſcientia poſſint retinere.

RESpondeo dicendo, quòd licèt in ſuperioribus dixerimus dotes pro maritandis carnaliter aſſimilari dotibus pro maritandis ſpiritualiter promiſſis, in hoc tamen parificari minimè puto. Nam, vt viri doctiſſimi aſſirmant, recipientes dotes exceſſiuas, quando carnaliter maritantur, in foro conſcientiæ minimè exceſſum reſtituere obligantur, antequam repetatur; quod ſi petatur, in conſcientia reſtituere tenentur, prout reſoluit doctiſſimus Corduba *a*. At monaſteria exceſſiuas dotes recipientia, ipſarum dotium exceſſum reſtituere tenentur, cùm ſecundum ſacros canones, & conceſſiones Apoſtolicas, pro ſuſtentatione ſufficiente Moniales dotatæ tantũ licitæ iudicentur, prout latè dictum eſt in ſuperioribus, & exceſſus in his ſimoniacus reputetur. Quod probatur; nam ille, qui cum pacto expreſſo vendidit ingreſſum religionis, ad reſtitutionem obligatur illius, quod ſimoniacè recepit, prout tradunt Panormitanus *b*, & Caietanus, quod notabile dicit Angles. Videant autem Moniales, & Prælatæ earum, qua facultate exceſſiuas dotes recipiãt cum limitatæ, & taxatæ ipſis concedantur; ipſarum enim exceſſum reſtituere tenentur, niſi ipſe exceſſus ipſis liberaliter, ſine aliquo expreſſo, tacito, aut præſumpto pacto, gratia gratitudinis, aut eleemoſynæ, concedatur; tunc enim, cum ceſſet ſimonia, & eius præſumptio, etiam reſtitutio ceſſabit.

a Corduba de caſibus conſcien. q. 1.

b Pan. in ca. vlt. de ſimo. Caie. in ſumma ver. excō. caſu 27. Angles in floribus 4. in quæſt. à reſti. ſit lib. ar. 2. dub. 5.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promiſſa pro Nouitia profitente ſoluatur.

RESpondeo dicendo, ſæpè poſſe contingere vt dos promiſſa pro Nouitia Religionem ingreſſa non poſſit ſolui, & ne eius differatur profeſſio, obligatus ſoluere dotem promittit ſe quotannis, vſque ad eius ſolutionem, daturum v. g. quinquaginta aureos; quæritur modò vtrum Abbatiſſa, & conuentus hanc promiſſionem acceptare, & præfatam quantitatem quotannis bona conſcientia recipere poſſint.

Pro huius difficultatis reſolutione, arguendo de dote promiſſa pro matrimonio carnali, ad dotem promiſſam pro matrimonio ſpirituali, adeſt nobis quædam Decretalis *c*, ex cuius intellectu noſtræ quæſtionis vera pendet definitio, in qua Innocentius III. ait generum, ad fructus poſſeſſionem, quæ ſibi à ſocero ſunt pro numerata dote pignore obligatæ, computandos in ſortem principalem, non eſſe compellendum, cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda. Circa quam Decretalem quærunt Doctores quid dicendum ſit, vbi dote promiſſa, & eius ſolutione, dilata, maritus cum promiſſione dotis paciſcitur vltra ſortem, certam quantitatem quotannis ſibi ſoluendam interim dum nõ fuerit

c c. ſalubriter de vſu.

ſoluta

ſoluta dos. Nam quidam cenſent pactionem hanc illicitam eſſe, neque in hac ſpecie eſſe admittendam deciſionem præfatæ decretalis, cum nihil de fructibus pignorum, id eſt, de re incerta vltra ſortem recipiendis tractetur, & ideo ſecùs ſit reſpondendum vbi certa quantitas in pactum vltra ſortem deducta fuerit; huius opinionis ſunt Ioannes *d* Andreas, Cardinalis, Ioannes de Lignano, & Ambroſius Euignate, quam eſſe communem allegãdo alios teſtatur Couarruuias. At contrariam ſententiam veriorem eſſe aſſerit Couarruuias, quod ſcilicet ab initio contractus intereſſe veriſimile in pactum deduci poſſit, & ita tenuit Calderinus *e*, Ancharranus, Abbas, & Baldus nouellus, & hanc dicit etiam communem Couarruuias, quam probant ex ratione decidendi præfatæ decretalis, in qua fructus pignoris dati pro dote ſoluenda non eſt in ſortem computãdus, cum intereſſe lucri ceſſanti, & damni emergentis æquale ſit fructibus ipſius rei datæ in pignus veriſimiliter, licèt non exactè. Intereſſe autem damni emergentis id communiter appellatur, quod creditori ſecutum fuerit ea ratione, quia dos ſoluta ab initio non fuerit, & ob id damnum patrimonij, & rerum paſſus fuerit, coactus equidem ſub vſuris licitis, aut annuis redditibus pecuniam quærere, ad ea onera ſubleuanda, quæ ex dotali pecunia poſſent commodè tolerari: lucri verò ceſſantis intereſſe illud eſt, quod ipſe creditor poſſet inſpecta ſolita induſtria, & ipſius prouinciæ qualitate, & conditione ex pecunia dotali ſtatim ſoluta acquirere, prout aſſerunt Doctores ſuperiùs citati dicentes, ex ea ratione decidendi, inferri dictam decretalem non tantum obſeruandam eſſe in genero erga ſocerum, ſed etiam in quocunque extraneo, cui dos promiſſa fuerit, nec hoc eſſe ſpeciale priuilegium dotis, cùm à ratione intereſſe id procedat; quæ quidem ratio efficax eſt, vt aliquid vltra ſortem iuſtè recipi à creditore poſſit.

d Andreas, Card. de Lig. & Ambro in d. c. ſalubriter, in. 14. Couar. lib. 3. var. c. 1. n. 3.
e Calde. Anchar. & Abb. in d. c. ſalubri Bald. nouellus de dote 7. par. prin. 3.

At hanc rationem decidendi ad præfatam Decretalem minimè admittit doctiſſimus Sotus *f*, cum hæc ratio ſit generalis in omnibus contractibus factis inter perſonas, quæ poſſunt agere de lucro ceſſante, & de damno emergente, & decretalis aliquid tribuit genero in fauorem matrimonij, vt patet ex eius verbis, ibi, *cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda.* Et ait Sotus, quod Doctores ſuperiùs allegati nullatenus intellexerunt decidendi rationem ſuperiùs allegatam, & quidnam eſſet onera matrimonij ſuſtinere; non enim eſt, vt ipſimet putant, ſolùm alere vxorem, & familiam, ſed eſt eam alere ſeruata dote: tenetur enim maritus de integra dote vxori, & quia præter dotem tenetur illam alere, etiamſi non ſit negotiator, recipit iure fructus pignoris, dum ſoluitur dos, quia præſumitur quod aliquid illa dote emeret, vnde illa ſalua vxorium onus ferret: & ideo quædam lex *g* docet, quòd quando pater alit filiam, non poteſt gener recipere fructus pignoris; quod autem maritus teneatur alere vxorem ſalua dote, colligitur clarè ex multis legibus *h*, definientibus Rempublicam docere dotes fœminarum eſſe ſaluas. Qua ratione decidendi Soti attenta, videtur quod Abbatiſſa præfata non poſſit recipere dictam quantitatem, nec talem facere pactionem; licet enim teneatur alere Monialem, & onera huius matrimonij ſpiritualis ſupportare, non tamen tenetur dotem ſaluam, & incolumem ſeruare, & receptio præfatæ quantitatis per dictam Decretalem eſt licita, quia datur pro alimentis, integra ſemper, & illæſa dote permanente. Et licet ipſarum Monialium ſuperiores ſub grauibus pœnis ſuis literis præcipiant, vt dotes datæ pro Monialibus profitentibus conſeruentur, emendo ex eis aliqua immobilia, quorum fructibus ipſæ Moniales alantur, & onera earum ſupportentur: hoc tamen rarò executioni punctualiter, & rigoroſè mandatur, cum ita ſint Monialium monaſteria onuſta debitis, vt omnes dotes, antequam ſoluantur, creditoribus debeantur. Et hic t hoc eueniat per accidens contra id, quod à ſuperioribus eſt ordinatum, & ex natura rei ſecundum bonum regimen debet fieri, non propterea iudicare debemus omnino prædictum contractum eſſe licitum, tum quia licet eueniat per accidens, id tamen ſæpiſſimè contingit, &, vt meliùs dicam, ſemper; tum etiam, quia vt iudicemus aliquid eſſe peccatum, non debemus recurrere ad id, quod ſecundum bonum regimen debuit fieri, ſed ad id, quod vt plurimum fit: vnde cum communiter dotes pro Monialibus datæ ſtatim cõſumantur, debita creditoribus ſoluendo, & ſic ipſæ, & illæ ſaluæ non permaneant, non poſſumus, attento intellectu doctiſſimi Soti, talem pactionem Abbatiſſæ ex dicta decretali ita confirmare, vt nihil ſcrupuli remaneat, quibus ſic præfatis, vt meam ſententiam poſſim in hac parte interponere, eam aliquibus cõcluſionibus præcludendam cenſui.

f Sot. li. 6. de iuſt. q. 1. art. 2.
g l. pater. ff. de dolo malo & met. excep.
h l. reipub. l. plerumque. l. res in dotem ff. de iur. dot.

Prima concluſio, licèt ratio decidendi allata à doctiſſimo Soto ſit vera ad præfatam decretalem, non tamen ratio decidendi communis allata à Couarruuias, & ab alijs Canoniſtis, in ſe poteſt inficiari, in quantum ait, quod ratione damni emergentis poteſt de certa quadam quantitate paciſci, ipſi damno proportionata; hæc enim conuentio in omnibus contractibus admittitur, & vt licita ab omnibus iuſtificatur, & in omnibus perſonis cuiuſcunque conditionis paciſcentibus locum habet, cum omnes iure optimo poſſint damnum ipſis imminens euitare, dummodo in euitando metas iuris naturalis, diuini, & humani non tranſgrediantur; verum eſt tamen, quod ratio deſumpta ex intereſſe lucri ceſſantis, non ita eſt vniuerſalis, cum ſolum in mercatoribus, & negotiatoribus certis adhibitis limitationibus admittatur, & in monaſterijs facientibus aliquem contractum, in conſiderationem non debet venire, cum ipſis ſit de iure prohibitum negociari, & præfata Decretalis ſi in intereſſe lucri ceſſantis ſuam fundaret deciſionem, ſolum ſecundum Sotum haberet locum in his, quorum eſt pecuniam negotiando tractare, quod ab Eccleſiaſticis, & Regularibus debet eſſe maximè alienum; nam Eccleſiæ mos, & conſuetudo eſt non exigere vſuras, neque vnde licitè poſſent: & ſic dicitur in quodam decreto *a*, abſit vt Eccleſia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur admittere, & lucra damnis quærere.

a c. fraternitas 12. q. 2.

Secunda concluſio, ſi attendamus ad rationem deſumptam ex damno emergente, præfata decretalis videtur, quod poſſit habere locum in noſtro caſu, & quod Abbatiſſa poſſit paciſci de certa quantitate, donec monaſterio dos ſoluatur, dummodo ipſa quantitas non excedat in aliquo damnum, quod ex dilatata ſolutione conuentui euenit de facto; vt verbi gratia ſi cum ipſa dote deberet emere cenſum, aut redimere alium ſuper poſſeſſionibus conuentus impoſitum. Hanc opinionem in ſimili tenet expreſſe Medina *b* in ſua confeſſorum inſtructione. Dixi, dummodo ipſa quantitas non excedat in aliquo damnum, quod ex dilatata ſolutione conuentui euenit de facto: nam ſi excedat in aliquo, iam Abbatiſſa, & conuentus non poſſunt à labe vſuræ omnino excuſari, & vt ab ſpecie ipſius omnino excuſentur, duobus modis hoc fieri poteſt, primò, vt Domino cenſus debiti à conuentu ſaluatur quantitas ſolita ſolui quotannis, non ab ipſo conuentu, ſed ab illo, qui dotem ſoluere tenetur, vſque dum ipſa dos conuentui ſoluatur: ſecundò quod cenſus aliquis conſtituatur ſuper re aliqua immobili debentis dotem, cum quo cenſu correſpondere debet monaſterio, donec dos integra reddatur. Nec obſtat quod hic non interuenit pecuniæ numeratio ante Notarium, propter quod ipſe cenſus ſecundum conſtitutionem Pij V. non valet: nam hæc conditio de numerata pecunia ad validitatem cenſus iam non eſt in vſu, prout ego in noſtra explicatione Cruciatæ, declarando conſtitutionem Pij V. loquentem de cenſibus, manifeſtaui. Dixi conſtituatur ſuper aliqua re immobili; ſi enim non conſtituatur ſuper re immobili, erit cenſus perſonalis, à ſacris canonibus condemnatus.

b Med. li. 6. 26. de los cẽſos. fol. 147.

Tertia concluſio, in monaſteriis, in quibus dotes ſtatim conſumuntur, non conſtituendo cenſus, aut eos redimendo, ſed tantum ſoluendo debita contracta, aut contrahenda; talis pactio non eſt admittenda, quia in his, vt ſupponitur, non agitur de aliquo damno euitando, quod ex dilatione ſolutionis debet contingere. Denique Prælati tales pactiones minimè debent admittere, ne de peccato vſuræ, aut ſaltem auaritiæ à maleuolis monaſteria Monialium arguantur. Et quando id permiſerint ratione damni certi emergentis, magna conſideratione opus eſt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum illa, quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo, quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit verè religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matre petente ſuam legitimam renunciauit: & vtrum cum licentia ſui Prælati poſſit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur.

RESpondeo dicendo, quòd hæc eſt verè Religioſa, nec obſtat quòd conuentus ſit ab ea deceptus, & etiam à matre, promittentibus, & aſſerentibus matri in bonis ſucceſſuram, quo dolo deceptus conuentus admiſit eam ad profeſſionem, & deceptus non videatur conſentire, argumento cuiuſdam legis *c*; nam hæc deceptio, & dolus non faciunt profeſſionem nullam, tum quia vera eſt profeſſio eius, qui circumuentus ab Abbate, vt bona eius quærerentur monaſterio, profeſſus fuit in illo, licet bona eius non debeantur monaſterio, vt ſacri canones *d* determinant, tum quia matrimonium contractum per errorem fortunæ, vel qualitatis valet, ſi non erratur in perſona, iuxta eoſdem *e* ſacros canones, per quos, & alia, id affirmat communis Doctorum opinio, & tradit Nauarrus. Verum tamen eſt quod probabiliter dici poteſt, quòd licet profeſſio tenuerit, conuentus tamen poſſet denegare illi alimenta, donec detrahantur illi bona in dotem ſeu alimenta promiſſa, ſicut enim dolus ex parte Prælati, vel conuentus efficit ne monaſterium debeat habere bona ingreſſi, licèt ipſius profeſſio valeat, prout dicitur in iure *f*; ita e contrario dolus ingredientis dicitur efficere, ne monaſterium teneatur illum alere, licèt profeſſio teneat. Tum quia maritus, cui promiſſa eſt dos, non tenetur vxorem accipere, & alere, donec actu ei ſoluatur, imò & acceptam poteſt expellere, vt Panormitanus *g* poſt alios annotauit, & copioſiſſimè tradit Ioannes Lupus.

c l. ſi per errorem. ff. de iuriſd. omniū iudi.

d *c. conſtit. 20. q. 1.*

e *ca. 1. §. ſicut ergo. 29 q. 1. communis in 4. diſt. tit. 30. Nau. in man. c. 22. n. 32.*

f *d. c. conſtitu.*

g *Panormit. per tex. ibi in c. per veſtras. n. 4. de donatio. inter vir. & vxo. & ibi Lup. fo. 133. à ver. ex his.*

Nec hæc cauſa ſufficit, vt Prælatus poſſit dare licentiam dictæ Moniali, vt ſit in domo matris, nulla infirmitate id ſecundum ſacros canones poſtulante, cum ipſi alimenta poſſint iuridicè peti ab ipſa matre, vt intra clauſuram ipſa Monialis alatur, vt colligitur ex traditis à Nauarro *a*. Quæ alimenta licèt in iudicio minimè ipſi Moniali adiudicentur, non poſſunt efficere, vt propterea à monaſterio ipſi Moniali concedatur egreſſus; monaſterium enim ipſam, vt verè membrum ſui corporis, tenetur ſuſtentare, & in neceſſariis prouidere.

a *Nau. lib. 3. conſi. tit. de regulari. conſi. 50.*

QVÆSTIO L.

De Eccleſiis regularibus, quantum ad ædificia, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem vndecim quæruntur.

1 *Vtrum Prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.*

2 *An ſit melius, & Deo acceptius fundare Eccleſiam collegiatam regularem Mendicantium, quàm collegiatam ſæcularem, cæteris paribus.*

3 *Vtrum Regulares poſſint ædificare ſine licentia Ordinarij.*

4 *Vtrum poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de vno loco in alium, ſine licentia Papæ, & Diœceſani.*

5 *Vtrum Eccleſiæ, & monaſteria poſſint ædificari aliis Eccleſiis fratrum vicina.*

6 *Vtrum Deo dicatæ Eccleſiæ, & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſſint transferri.*

7 *Vtrum monaſterium deſertum à fratribus Minoribus pertineat ad fratres, an ad eius fundatorem.*

8 *Vtrum priuilegium, quod conceditur Religioni ædificandi monaſterij ſine licentia Ordinarij, ex non vſu per decennium amittatur.*

9 *Vtrum ſint excommunicati Regulares, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt.*

10 *Quomodo ſit intelligendum præceptum impoſitum religioſis ex redditibus monaſterij ædificandi, cum ad pinguiorem peruenerint fortunam.*

11 *Vtrum vnaquæque prouincia in ordine Minorum teneatur habere aliquas Eccleſias, & monaſteria recollecta.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prioribus conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere.

RESpondeo, quòd loquendo de correctoribus ciuitatum, ait Conradus *b* in iure fundatus, maximè ipſos debere ſtudere circa ornamentum ciuitatis, reparando ædificia, & alia de nouo erigendo. Et Demoſthenes *c* maximè laudat ſuæ ætatis gubernatores, eò quod in erigendis & reficiendis ædificiis fuerunt opere ſoliciti, vnde bene certè dicebāt antiqui *d*, quod bona propria Reipublicæ, & eius redditus ad minus tertia eorum pars, in publicis ædificiis debent conſumi. Quæ omnia iure regio partitarum *e* ad hoc negotium ſunt applicata. Ex quibus ſatis colligitur, curam & ſolicitudinem, quam debent habere Priores conuentuales in reficiendis ſuis conuentibus, & ſi opus fuerit aliquid de nouo ædificandi, eorum officio, & muneri eſſe maximè annexam; & ad eam, ſi facultates monaſteriorum ſuppetant, ſine detrimento alimentorum religioſorum, omnino teneri. Dixi, ſine detrimento alimentorum religioſorum, quia ad eos in ſuis neceſſitatibus prouidendos præcipuè ſunt obligati, ne nimia paupertate, & neceſſitate compulſi, contra paupertatem aliquid moliantur.

b *Conrad. in tural. breu. lib. 1. c. 9. §. 1. pa. 13. n. 14. l. præſcrip. de oper. publicis C. & l. ſequēt poſt. C. de ædifi. priuat.*

c *Demoſt. in orat. de repu. ordin. & aduerſus Ariſtocrat.*

d *l. neſplendidiſſime. C. de oper publi. & l. fin. C. de vectigal.*

e *l. 20. tit. 5. par. 3. l. 10. ti. 28. ead. part.*

Aduertant tamen, quòd non debent ædificia de nouo conſtruere, quando antiqua reparatione indigent. Quod Iuriſconſultus Caliſtratus *f*, & Imperator Leo *g*, loquendo de correctionibus ciuitatum, ordinauerunt. Et Imperator Conſtantinus, & alij multi, prout refertur in Codice *h* Theodoſiano, id ipſum correctoribus imperauerunt, dicentes, *Prouinciales iudices commoneri præcipimus, vt nihil ſe noui operis ordinare antè debere cognoſcant, quàm ea compleuerint, quæ à prædeceſſoribus inchoata ſunt, exceptis dumtaxat templorum ædificationibus: & idipſum conſuluit Plinius* i *Imperatori Troiano dicens: Per hoc enim conſequemur, vt fœdiſſima facies ciuitatis ornetur, atque etiam vt ipſa ciuitas amplietur, nec vlla ædificia tollantur, ſed quæ ſunt vetuſtate ſublapſa reparentur*, & hac ratione non debent Priores conuentuales eodem tempore multa ædificia noua incipere, cum periculo ea non perficiendi, præcipuè ſi ædificia antiqua reparatione indigent; nec putare alienum eſſe ab eorum reputatione, & honore ædificia ab aliis cœpta, & antiqua perficere, & renouare; cum maior honor perficere, quàm incipere reputetur, prout dicitur In quadam lege *k*, ibi; *cum ex hoc plurimum laudis acquirat, ſi ea cultu perfecta reddiderit, quæ vetuſta ſunt, & inſtaurationem requirunt, quæque ab aliis initiata, & imperfecta reſederant.* Aduertant inſuper Priores conuentuales, qua deliberatione ædificia ſuis conuentibus neceſſaria incipere debeāt: mente enim reuoluere tenentur vtrum redditibus, & eleemoſynis ſuo præſulatus tempore ea perficere poſſint; poteſt enim euenire, vt eorum ſucceſſores ea continuare minimè velint: quia ipſis non placent, vel quia in aliis rebus redditus, & eleemoſynas potiùs expendi, conuenientiſſimum eſſe exiſtimant. Vnde in religionibus bene ordinatis deberet

f *l. opus. l. de oper. 1. ff. de oper. publ.*

g *l. inter vrbem. & l. nemo, & l. ſi quando. & l. fi. C. de operi. publi.*

h *l. 1. 15. Cod. Theodo. tit. 1.*

i *Plinius lib. 10. epiſtola 2. l. fi. C. de operib. public.*

k *l. quod Principis, aut ſenatus iuſſu ff. de aqua plu. arcen. l. quominus. §. publico ff. de fluminibus. Olan. in antino. v. noua opuſ pag. 196 n. 229.*

fieri ſtatutũ, vt nullum ædificium de nouo à Prioribus conuentualibus erigatur, ſine conſenſu Prouincialis, aut ſaltem ſine conſenſu Diſcretorum communitatis, quod iuris ciuilis deciſioni conſonum eſſe patet, & legibus Iuriſconſultorum *l*, & Imperatorum eſt diſpoſitum, & prohibitum, ne de redditibus Reipublicæ, & communitatis, aliquod ædificium publicum conſtruatur, quod & tradunt Conradus, Platea, Antonius Gomez, & alij; quam eandem licentiam, & conſenſum ad euellendum ædificium aliquod magnum, & ipſum deſtruendum neceſſariam eſſe exiſtimant; vidi enim ego aliquando quoddam ædificium à Priore funditus euerti, non ſine maximo aliquorum dolore, cum eſſet bonum & ſatis firmum, quod poſtea à ſuis ſucceſſoribus minime potuit reerigi.

l l. ſeruitutes §. public. ff. de ſeruitutib. l. 2. §. ſiquis à principe ff. ne quid in loco publico l. opus nouum. & l. de operibus. ff. de operibus publicis l. intra & l. nemo C. eodem. Conrad. in curialibus breuia. lib. 1. ca. 9. §. 1. p. 14. nu. 19. Platea in l. quoniam C. de ſenatorib. Ant. Gom. in l. 46. Taur. n. 15.

ARTICVLVS II.

An ſit melius, & Deo acceptius fundare Eccleſiam Collegiatam regularem Mendicantium, quàm Collegiatam ſæcularem, cæteris paribus.

RESpondeo dicendo, quod doctiſſimus Nauarrus *m* hanc proponit quæſtionem, & reſpondet acceptius Deo eſſe fundare in hoc caſu Eccleſiam regularem. Primò, quia ſtatus Religionis eſt melior, quàm ſtatus ſæcularis, quia eſt in via perfectionis, prout tradit *n* Diuus Thom. cuius orationes cùm meliores ſint, ſunt Deo magis acceptæ. Secundò, quia ſtatus Mendicantium non tantùm orationibus, ſed confeſſionibus, prædicationibus, lectionibus, exemplis magis ædificant, & proſunt Eccleſiæ, quæ plura bona magis adiuuant eum, qui tale ædificium, & Eccleſiam conſtruxit. Tertiò, quia ſtatus paupertatis, & votum magis Deo placet, quem ſtatum ipſe Chriſtus in ſe ſuſcepit, prædicauit, & Apoſtoli eum ſequuti ſunt dicentes ipſi apud Matthæum *a*, *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te.* Quartò magis Deo placet, qui voto ſe obligat, quàm alij, qui ſine voto idem faciunt, cæteris paribus, vt tradit D. Thomas *b*.

m Nau. li. 3. cõſ. 11. de reg. conſ. 52.
n D. Tho. 2. 2. q. 184. & 182.
a Matt. 19.
b D. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 6.

Ex quibus patet, melius eſſe, cæteris paribus, fundare, ædificare, dotare Eccleſiam collegiatam regularem, præſertim Mendicantium, quàm collegiatam ſæcularem. Dixi ſemper (*cæteris paribus*,) nam ſi multo maiorem impenſam requirit fundatio, & ædificatio Eccleſiæ collegiatæ cum aſſignatione redditũum, ſufficientium Canonicis ſæcularibus eam cultoribus; quam fundatio, & ædificatio Eccleſiæ regularis Mendicantium, ſine aſſignatione redditũum ſufficientium monachis alendis, tunc cùm ſit diſparitas, alia via eſt progrediendum, quòd ſcilicet Deo acceptius videatur fundare Eccleſiam ſæcularem, cùm maior quantitas ſacrificij Deo Opt. Max. offeratur.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares poſſint ædificare ſine licentia Ordinarij.

RESpondeo dicendo, quòd Bonifacius *c* VIII. prohibuit, *ne aliqui ordinum Prædicatorũ, vel Minorum, aliorumque mendicantium, quibuſcunq; ſuper hoc priuilegiis muniti exiſtant, quæ ipſis contra tenorem huiuſmodi conſtitutionis nullatenus voluit ſuffragari, in aliqua ciuitate, caſtro, villa, ſeu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, vel recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiuſuis alienationis titulo, quocunque modo in alios transferre præſumant, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, plenam & expreſſam faciente de prohibitione huiuſmodi mentionem, & ſi ſecus egeris irritum decreuit.*

c c. cum ex eo. de exceſſi. Prælat. lib. 6.

At Iulius II. *conceſſit fratribus Minoribus, quod ſi à Principe, Duce, Marchione, aut Comite, vt aliquam domum dicti ordinis ædificent, requiſiti fuerint, domum huiuſmodi, pro vſu & habitatione perpetua fratrum dicti ordinis regularis Obſeruantiæ, conſtruere, & ædificare, ac locum pro huiuſmodi conſtructione recipere poſſint, & valeant.* Ita habetur in libro Monumenta ordinum. At cum in hoc priuilegio non fuerit expreſsè reuocata conſtitutio Bonifacij VIII. primò cum ſit inſerta in corpore iuris, non cenſetur in aliquo priuilegio reuocata, niſi de eo fiat mentio ſpecialis. Secundò, quia eadem met cõſtitutio ordinat, vt in nullo priuilegio cenſeatur reuocata, niſi de ea fiat mentio ſpecialis. Ideo ſupplicatum fuit ab eodem Iulio II. vt ſua Sanctitas dignaretur dictam conſtitutionem derogare, & ſic, prout continetur in eodem libro *e*, & in Supplemento, approbauit, conceſſionem prædictam ſupplendo aliquos defectus, qui in eius relatione interuenerant. Ac voluit, ac decreuit, quòd literæ prædictæ valeant, & prædictis fratribus ſuffragentur, non obſtante conſtitutione Bonifacij VIII. in contrarium faciente, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

d In 1. impr. fol. 43. & in 2. fo. 126. cõceſ. 278.
e In 2. imp. fol. 211 conceſ. 515. & in ſup. fol. 71. conc. 218.

Et idem Iulius II. *conceſſit fratribus ordinis Minorum, vt domos ſeu Eccleſias, loca, & oratoria quæcunque pro eorum perpetuo vſu, & habitatione poſſint conſtruere, & ædificare, ſeu conſtrui, & ædificari facere, abſque alia deſuper facienda noua conceſſione Apoſtolica. Et quod ordinis prædicti conſeruatores, quoties opus fuerit, eidem ordini Minorum, ac illius perſonis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtant. At ne Prælati Eccleſiaſtici quicunque cuiuſcunque dignitatis exiſtant in aliquo damnificare, moleſtare, perturbare, ac inquietare vllatenus audeant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna inhibere poſſit.* Ita habetur in Supplemento *f*. Circa quam conceſſionem notat Collector priuilegiorum Mendicantium, quod ea concedit, quod prædicti fratres poſſint ædificare loca, ſeu conuentus vbique, ſeu ædificata recipere, abſque aliqua licentia, etiam Ordinario, aut aliquo Prælato Eccleſiaſtico cõtradicente, & quòd ita fuit practicatum contra Archiepiſcopum Hiſpalenſem.

f Supp. fo. conceſ. 28.

Aduertendum tamen eſt, quòd hodie abſque licentia Ordinarij diœceſis illius, noua loca recipi non poſſunt, iuxta Concilij Tridentini *g* diſpoſitionem, vbi habetur, quòd neque de cætero ſimilia loca, ſcilicet Mendicantium, erigantur ſine Epiſcopi, in cuius diœceſi conſtituenda ſunt, licentia priùs obtenta. Circa quod nota, quod non ſufficit licentia Diœceſanorum, abſque alia Summi Pontificis, per priùs requiſita, autoritate. Nam licet Tridentinum non reuocet Decretalem *h* hanc licentiam requirentem, & ſic ſecundùm ius talis facultas etiam modò requiratur. Conſiderandum tamen eſt dictum Concilium reſpectu huius licentiæ noſtra regularia priuilegia minimè annullare, & per conſequens voluiſſe ea in ſuo robore permanere, & ſic quod licentia Summi Pontificis non eſt neceſſaria, cum abſque ipſa per dicta priuilegia poſſint recipi.

g Trid. ſeſſ. 25. de reg. c. 3.
h c. 1. de exceſ. Prælat. lib. 6.

ARTICVLVS IV.

Vtrum poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de vno loco in alium, ſine licentia Papæ, & diœceſani.

RESpondeo dicendo, quòd Bonifacius VIII. in conſtitutione *i*, in ſuperiori articulo relata, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ fieri inhibuit, prout patet ex verbis dictæ conſtitutionis, ibi, *vel recepta mutare.* Nec Concil. Trident. inuenio hanc conſtitutionem, quoad hoc, reuocaſſe; ſolum enim ait, quod nec de cætero ſimilia loca erigantur ſine Epiſcopi, in cuius diœceſi erigenda ſunt, licentia priùs obtenta, & nullam mentionem faciens de locorum mutatione voluit, vt illud remaneret in diſpoſitione iuris communis: nam caſum omiſſum, in diſpoſitione iuris communis remanere certum eſt, ad minus licentia Epiſcopi neceſſaria eſt ex iure communi, vt monaſterium ad alium locum transferri poſſit, ex Decreto Sylueſtri Papæ ſic decernente, *Si quis vult ſuum monaſterium ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum conſilio Epiſcopi, & fratrum*

i c. cum ex eo de exceſ. Prælat. lib. 6.

Digitized by Google

ſuorum, & dimittat preſbyterum in priori loco ad miniſteria Eccleſiæ. Ita habetur in libro Decretorum, & tradit Marcus k Antonius Cuquus. At inuenio, quòd Sixtus V. Pontifex Max. anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo. 7. Kalend. Decembris, Pontificatus ſui anno tertio, *Conceſſit, quod Abbas generalis congregationis S. Benedicti regnorum Portugalliæ, qui pro tempore fuerit, cum conſilio, & aſſenſu Capituli generalis, monaſteria dictæ congregationis, quæ in locis incommodis, & minus populoſis reperiuntur, ad commodiora loca, vbi monachorum doctrina, & vita exemplo populo Chriſtiano magis vtilis futura ſit, & fructuoſa, propria autoritate Ordinariorum locorum, vel cuiuſuis alterius licentia minimè requiſita, cum eorum monachis, & ſuppellectilibus, paramentis, & ornamentis, aliiſque rebus neceſſariis transferre, & mutare, ac ſeu fructus, redditus, & prouentus eorundem monaſteriorum, ſeu cuiuſlibet eorum, vel illorum partem generalis, & Capituli prædictorum arbitrio, alij, ſeu aliis eiuſdem congregationis monaſteriis magis indigentibus, perpetuò, vel ad tempus, etiam renitentibus Abbatibus monaſteriorum eorundem, & quibuſuis aliis perſonis applicare, & aſſignare: prouiſo tamen, quod animarum cura perſonarum ſæcularium incumbens Abbatibus, & conuentibus monaſteriorum transferendorum huiuſmodi in Eccleſiis eorum nullatenus negligatur: ſed per monachos dictæ congregationis regulares, vel preſbyteros ſæculares idoneos, & ab Ordinariis approbatos laudabiliter exerceatur, liberè, & licitè valeant, plenam, & liberam Apoſtolica autoritate eorundem tenore præſentium, licentiam concedimus & facultatem. Non obſtantibus, &c.* Hoc priuilegium magnum eſt, & multum notandum, quod vidi ſub ſigillo authentico in libro priuilegiorum congregationis S. Benedicti regni Portugalliæ, impreſſo Romæ ex Typographia Titi, & Pauli de Dianis, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo nono.

k Cap. ſi quis voluerit. 16. in noua Cuj. li. 2 inſtit. maio. 1. 6. de Epiſc. nu. 51.

ARTICVLVS V.

Vtrum Eccleſiæ, & monaſteria poſſint ædificari aliis Eccleſiis fratrum vicina.

RESpondeo dicendo, quòd Clemens III. *prohibuit fratribus ordinis Prædicatorum, & Pœnitentiæ* IESV CHRISTI; *& Carmelitarum, ac S. Auguſt. & Monialibus S. Claræ, aliorumque ordinum in paupertate fundatorum ac omnibus mulieribus prædictorum ordinum, aut aliorum quorumcunque, ne aliquod monaſterium, Eccleſiam, aut oratorium ædificare, ſeu conſtruere præſumant, infra ſpatium trecentarum cannarum ab Eccleſiis fratrum Minorum menſurandarum, per aërem etiam vbi alias rectè menſurari loci diſpoſitio non permittit. Nulli quoque ſæculari, ſeu religioſo cuiuſcunque profeſſionis voluit licere Eccleſiam, vel monaſterium, vel oratorium iam ædificatum in aliquem transferre de ordinibus memoratis infra ſpatium prædictarum trecentarum cannarum. Et quamlibet iſtarum cannarum voluit octo palmorum longitudinem continere, non obſtante varia locorum conſuetudine, ſiue priuilegiis, & literis quibuſcunque, Sede Apoſtolica ſub quacunque verborum forma conceſſis, ſeu etiam concedendis, quæ de præſentibus, ſpecialem, & expreſſam non fecerint mentionem.*

Præterea ſtatuit, vt quidquid contra huiuſmodi ordinationis, vel inhibitionis tenorem ex nunc & antea ædificatum fuerit, diruatur. Ita in libro a Monumenta Ordinum habetur.

a In 1. imp. fo. 31. & in 2. fo. 30. conc. 28.

Et Iulius II. declarauit, *quod coarctatio, ſeu redactio trecentarum cannarum ad centum quadraginta,* contra fratrum priuilegium prædictorum facta per Clementem IIII. *non debet nocere fratribus Minoribus. Nec priuilegiorum communicationem in damnum, ſed in fauorem prædictorum fratrum Minorum eſſe conceſſam. Ac pro potiori cautela prædictum priuilegium Clementis trecentarum cannarum; & inde ſequuta quæcunque prædictis fratribus Minoribus confirmauit, & approbauit, & quatenus opus eſſet prædictum trecentarum cannarum priuilegium autoritate Apoſtolica eiſdem fratribus Minoribus de nouo conceſſit.* Ita habetur in eodem libro b Monumenta ordinis, & Supplemento. Quo priuilegio per communicationem modò poſſunt vti alij Mendicantes, ſcilicet Prædicatores, & Carmelitæ, in fauorem quorũ Clemens IV c. & Sixtus IV d. prohibuit, vt habetur in ordinum Monumentis, *vt non ſolum fratres Mendicantes, verum etiam alij quicunque Religioſi, vel Eccleſiaſticæ perſonæ vtriuſque ſexus, prope domos fratrum ordinis de Monte Carmelo nouas Eccleſias, & loca conſtruere, vel alias de nouo recipere, & habere poſſint, infra ſpatium centum quadraginta cannarum per aërem menſurandarum, vbi alias per terram commodè menſurari non poſſunt. Nam cum in priuilegiis Minorum ſpatium trecentarum cannarum concedatur ipſis Minoribus, non eſt, cur per communicationem Prædicatoribus, & Carmelitis, & aliis communicantibus in priuilegiis, non concedatur.*

b In 2. imp. fo. 631. conc. 535. & in ſup. fol. 73. conc. 222.

c In 1 imp. fol. 30. & in 2. fo. 31. conc. 27. & in 1. imp. fo. 89. & in 2. fo. 172. cõc. 403

d In 1. imp. fo. 100. & in 2. fo. 18. p. conceſ. 457.

Et aduertendum, quod nulla ædificia intra vnum milliare ab Abbatiis, & eius locis, ſub excommunicationis pœna, erigi poſſunt. Ita conceſſit Vrbanus IV. ordini Ciſtercienſi, prout in huius ordinis compendio refertur, verbo ædificare §. finali. Et Innocentius IV. ſtatuit, vt infra dimidiam leucam à terminis poſſeſſionum Cathuſienſium nulli Religioſo liceat quodlibet ædificium conſtruere, vel poſſeſſiones acquirere. Ita refertur in Compendio e Mendicantium.

e Cõp. mendi. ti. ædificare, §. fin.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Deo dicata Eccleſia, & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſſint transferri.

RESpondeo dicendo, quod Eccleſiæ, & monaſteria ſemel Deo dicata, ſæcularia habitacula fieri non poſſunt, iuxta ordinatum in Concilio Chalcedonenſi f, & eſt regula iuris, prout tradit Lappus; regulariter enim mutatio ſtatus Eccleſiæ eſt prohibita in iure g. Vnde locus Religioſus de iure hoc modo reformatur, vt ſi deficiant Religioſi alicuius monaſterij, ſumantur Religioſi aliorum monaſteriorum eiuſdem ordinis; quibus deficientibus, deueniendum eſt ad regulares alterius ordinis, & in defectum omnium regularium, monaſterium ad ſæcularitatem reducendum erit, in illoque Clerici ſæculares ordinari debebunt. Iuxta ea, quæ tradit Ioannes Andreas h, & Abbas, & ſic quando monaſterium de licentia Papæ, aut ordinarij adhibito conſilio fratrum ad alium locum transfertur, additur clauſula prouiſo, quòd ad profanos vſus non redigatur, quam additionem iuxta ſupra dicta conformem eſſe iuri teſtatur. Quintilianus Mandoſius i. Et ipſa Eccleſia exempta tranſlata non perdit exemptionem, quam prius habebat, vt per Francum k, ſicut ſi ciuitas deſtruatur, & alij ciues ſubrogentur, illi ciues gaudebunt priuilegiis datis prioribus ciuibus illius ciuitatis, vt per Bertrandum l, quem ſequitur Rebuffus. Vnde colligitur, quantum indulgeat Leo X. concedens, *quod adueniente caſu neceſſitatis Eccleſiæ tam fratrum Minorum, quam Monialium S. Claræ Obſeruantiæ poſſint transferri, & mutari de vno loco ad alium, & locus prioris Eccleſiæ reduci ad vſus humanos, ſecundum commoditatem dictorum locorum, & monaſteriorum, dummodo materia ædificiorum ponatur in alia Eccleſia.* Ita habetur in Supplemento m, aduertendum tamen pro prædictorum maiori explicatione, quod Eccleſia ſæcularis facilè regularis efficitur, etiam autoritate Epiſcopi, prout ſentit Lappus n; tamen ſiue Epiſcopus, ſiue Papa id concedant, addi debet clauſula, ſcilicet ſine præiudicio clericorum, ſiue Beneficiatorum dictæ Eccleſiæ ſæcularis, vel æquè prouiſo alibi clericis, ſeu Beneficiatis dictæ ſæcularis Eccleſiæ, prout colligitur ex iure, & tradit quædam gloſſa, & Petrus de Peruſio; & hac ratione in priuilegio Leonis X. ſuperiùs allegati, in quo agebatur de tranſlatione vnius Eccleſiæ regularis in aliam ne cura animarum negligeretur, additur, *prouiſo tamen, quod animarum cura perſonarum ſæcularium incumbens Abbatibus, & conuentibus monaſteriorum transferendorum huiuſmodi, in*

Eccleſiis

f c. quæ ſemel. 19. q. 3. Lappus alleg. 68.

g c. 2. de ſupp. negl. præl.

h Ioan. And. & Abb. circa medium in c. inter quatuor. de relig. domi.

i Mandoſ. de ſignat. gra. ti. tranſlationes fo. 19. pag. 2. col.

k Fran. in ca. cum perſonæ. in fi. de priuil. li. 6.

l Bert. conſ. 162. multa. 16. li. in noua impreſ. Rebu. ſup. concor. de reg. ad præ. monaſt. ver. conceſſa. & verſ. & Peruſ.

m Sup. fo. 92 conceſ. 276.

n Lap. alleg. 44. an fratres poſſe. 4. c. pericu. de Eccle. ædifi. c. Apoſtolicæ. de donat. gl. in c. poſſeſſor. in ver. monac. de rebus Eccleſ. non alie. Peruſ. de mutat. ſtatus Eccleſ. poſt prin. nu. 2. verſ. vnde dicebat gl.

Digitized by Google

Eccleſiis eorum nullatenus negligatur. Ex his infertur intellectus ad quoddam priuilegium Sixti IIII. qui confirmans conceſſionem factam fratribus ordinis Carmelitarum, qua dicitur, quod ſi aliqui *Chriſti fideles aliqua loca ad ſe ſpectantia, quæ feudalia, ſeu cenſualia non exiſtãt, eis contulerint, liceat eis de conſenſu Diœceſanorum illa recipere, ac in eorum ſingulis Eccleſiam, aut oratorium cum campanili conſtruere, & ibi diuina officia celebrare*; extendit Sixtus dictam conceſſionem *ad quæcunque loca, domos, & Eccleſiam etiam parochialem non obſtante conſtitutione Bonifacij VIII. prohibente, ne cuiuſuis ordinum Mendicantium fratres noua loca ad habitandum recipiant, vel recepta mutare præſumant ſine Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali*, prout latiùs in Monumentis *a* Ordinum continetur: dicta enim conceſſio, in quantum attinet ad Eccleſias parochiales, debet iuxta ſupradicta explicari, ita vt id fiat ſine præiudicio clericorum, ſiuè beneficiatorum dictarum Eccleſiarum, & animarum curæ ipſi Eccleſiæ ſæculari annexarum: vnde ſi concedatur ipſis fratribus aliqua Eccleſia, quæ ſit feudalis, ſeu cenſualis, non poſſunt eam obtinere cum præiudicio tertij, niſi feudum, aut cenſus ſoluatur; non enim poteſt Summus Pontifex concedere priuilegium cum præiudicio magno tertij.

a In 1. imp. fo. 1. nu. 4. & in 2. fol. 187. conc. 481.

ARTICVLVS VII.

Vtrum monaſterium deſertum à fratribus Minoribus, pertineat ad ipſos fratres, an ad eius fundatorem, cui à patre prouinciali, & Capitulo ius patronatus monaſterij conceſſum eſt.

RESpondeo dicendo, quod reſolutio huius quæſtionis, magna ex parte pendet ex validitate tituli iuris patronatus cõceſſo à dicto patre, & Capitulo, quem titulum ratione donationis factæ tenentur ſucceſſores ipſius Prouincialis conſeruare. Nam Prælatus ſucceſſor ex prædeceſſoris contractu tenetur, vt colligitur ex iure, & tradunt Abbas *b*, Baldus, Cardinalis, Abbas, & Decius; adeò quod Summus Pontifex ex contractu ſui prædeceſſoris tenetur, vt tenet Cynus *c*, Baldus, & Caſtrenſis, Romanus, Oldradus, Iaſon, & Ruynus, & ſaltem ex vrbanitate, & æquitate, & clementia, mandat dominus Papa, vt adimpleantur ea, ad quæ prædeceſſor ſe obligauerat, prout allegando aliqua iura tenet Abbas *d*. Facit etiam pro hac parte: nam donatio remuneratoria videtur eſſe merces laboris eximij, & non liberalis conceſſio, iuxta legem *e* quadam notabilem, vbi doctores communiter, & nos latè diximus ſuprà in quæſtione de donatione *f* Regularium. Tertiò facit etiam pro hac parte; tria enim ſunt, quorum quodlibet ſufficit ad quærendum ius patronatus, nempe traditio fundi, ædificatio, & donatio, iuxta illud ſenarium cuiuſdam Gloſſæ *g* communiter receptæ: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus*; & de traditione fundi caſus expreſſi *h* in iure inueniuntur. Tradunt Panormitanus, & omnes in rubrica de iure patronatus, & Rochus de Curte, qui pro fundatore allegant etiam aliqua; ſufficit enim quod alius, vel alij conſtruant, & dotent Eccleſiam, ad hoc vt tradens fundum efficiatur patronus, vt poſt alios probat prædictus Rochus *i*: imò & per capitula generalia ſacri ordinis Minimorum, vt videre eſt in ſecundo capitulo habito Toloſanæ, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo quarto, vigeſima tertia die Maij; & anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſecundo, declaratum eſt, vt ille habeatur in ordine pro fundatore, qui dedit fundum ad ædificandum monaſterium, vel maiorem partem conuentus ædificat, vel qui in grandi quantitate ditat. Quartò probatur: nam fundanti Eccleſiam Prælatus, & eius ſuperior poteſt apponere aliquas conditiones honeſtas, in fauorem, & gratitudinem, & vtilitatem fundatoris, adeò quod poteſt imponere annuum cenſum exoluendum, prout notat Archidiaconus *k* communiter receptus, & poſt Panormitanum, & communem aſſerunt Rochus, Paulus de

b Abbas n. 2. in c. dilec. fil. de foro compe. Bal. Card. & Abb. in c. 2. nu. 1. vbi Dec. nu. 2. de probat. idem Card. in conſ. 147. co. 2.
c Bal. Cyn. & Caſtren. in l. digna vox. C. de leg. & in l. vlt. C. de precib. Rom. conſ. 16. col. 2. Oldra. conſ. 94. in fi. Iaſ. conſ. 1. co. 2. nu. 2. li. 1. & conſ. 10. n. 4. lib. 3. Ruin. conſ. 36. co. 6. lib. 1.
d c. literis. iuncta glo. vlt. in prin. vbi etiã Abbas not. vlt. de reſcrip.
e l. Aquil. regulam. & in l. ſi pater §. ſi quis aliquem à latrunculis. ff. de donat.
f Suprà, hoc tomo.
g Gl. in c. pię mẽtis 16. q. 7.
h c. Abbatem 2. 16. q. 1. c. nobis de iure patronatus.
i Rochus in tract. de iure patro. ver. fundat. q. 1.
i Rochus vbi ſup. q. 2.
k Archidi. in c. Eleutherius 18. q. 2. & in ca. præterea de iure patronatus, Rochus

Sitare, & Lambertinus, declarantes verbum, *honorificum*, & verbum, *vtile*, poſita in definitione de iure patronatus. At ſupponitur ſuperior dicti Conuentus, non qualeſcunque, ſed prouinciales cum toto definitorio conceſſerunt dictum ius patronatus, non in gratiam, & fauorem qualiſcunque hominis, ſed fundatoris, qui fundationem dicti monaſterij, quoad Eccleſiam, dormitoria, officinas, & hortos, & alia ſuis expenſis maximè donatione fecit; ergo ſeruandum eſt fundatori, & eius ſucceſſoribus ius patronatus ſecundum prædictam conceſſionem, adeò quidem, vt procuratio contrarij, à fratribus ordinis dicti monaſterij facta, videatur ingrati animi ſignum erga virum tam beneficum, & Religionis maximè deuotum, & videtur eſſe irreuerentia ergà dictum Prouincialem, & Diffinitores, qui tanquam teſtes oculati beneficij impenſi dictum ius patronatus conceſſerunt, à quibus debent eſſe dicti Religioſi maximè alieni, cùm non ſolum in ſacris literis, ſed etiam in prophanis ingratitudo deteſtetur, Mantuanus enim ait.

Suare, L. ſi. de iure patro.

Nil magis auertit cœlum à Telluris amore,
Quàm ſcelus ingratæ mentis, quæ corde maligno
Muneris autorem nullo dignatur honore.

At pro contraria parte facit quædam Nicolai III. *l* Decretalis *l*, quæ declarans regulam fratrum Minorum, loquens de locis, & domibus pro habitatione fratrum factis, & Eccleſiis ipſorum determinationem huiuſmodi facit: *Loca verò ſeu domos pro habitatione fratrum à ſingulari perſona, vel Collegio, vel ab ipſis fratribus ex integro concedenda, ſeu etiam offerenda, ſi talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit, perſeuerante tantùm voluntate concedentis inhabitent, ac illa liberè præter Eccleſiam, & oratoria ad Eccleſiam deſtinata, & cœmeterium, quæ tam ad præſentia, quàm ad futura in ius, & proprietatem noſtram, & prædictæ Romanæ Eccleſiæ ſimili modo, & autoritate Eccleſia recipimus, mutata concedentis voluntate, ac ipſis fratribus pateſacta dimittant, in quorum locorum dominio, ſeu proprietate nihil nobis, vel præfatæ Romanæ Eccleſiæ retinemus omnino, niſi ea ſpecialiter de noſtro ſeu ipſius Romanæ Eccleſiæ recipiantur aſſenſu, & ſi in eiſdem locis reſeruauerit dominium ſibi in concedendo concedens, præter inhabitationem fratrum, tale dominium in ius Eccleſiæ ſupradictæ non tranſeat, ſed potius plenè liberum maneat concedenti*. Hæc Nicolaus III. Ex quo tria colliguntur. Primum eſt, quod dormitoria, officinæ, & habitatio fratrum, quæ includunt in ſe hortum, & eius circuitum, non ſunt Romanæ Eccleſiæ, ſiquidem Summus Pontifex expreſſè ait ea in proprietatem, & dominium Romanæ Eccleſiæ minimè recipere. Nec dominium iſtorum locorum eſt apud ipſos fratres Minores, ſiquidem in eorum regula *m* continetur, quod non habeant domum, nec aliquam rem, imò præcipit noſter Seraphicus pater, vt ſint tanquam peregrini, & aduenæ in hoc ſæculo, & vt talibus præcipit Nicolaus III. in dicta Decretali, vt recognoſcant eſſe peregrinos, & aduenas, & perſeuerante tantùm voluntate concedentis ipſius domus in ipſa inhabitent; diſcentes imitari filium hominis, qui non habebat, vbi caput ſuum reclinaret, & ſic non poſſunt dicti fratres diruere dormitoria, officinas, neque hortum prædicti monaſterij, & ad vſus humanos conuertere: licet enim Leo X. *n* conceſſerit, quod adueniente caſu neceſſitatis Eccleſiæ tam fratrum Minorum, quàm Monialium ſanctæ Claræ Obſeruantiæ poſſint tranſferri, & mutari de vno loco ad alium, & locus prioris Eccleſiæ reducı ad vſus humanos ſecundum commoditatem dictorum locorum, & monaſteriorum, dummodo materia ædificiorum ponatur in Eccleſia alia; hoc tamen priuilegium non intelligitur in monaſterijs fundatis ab aliquo particulari, cuius habet ius patronatus: Pontifex enim per ſuum priuilegium nemini iniuriam præſumitur irrogare, ſed ſolùm ibi ipſis fratribus, & Monialibus fuit indultum, vt poſſent facere dictam mutationem, & loca deſerta reducere ad vſus humanos,

l c. exiit, qui ſeminat. de ver. ſignif.
m In Regu. fra. minor. c. 6.
n Habetur in ſup. fol. 91. conc. 277.

quod

quod ſine autoritate Apoſtolica minimè fieri potrrat, prout latè probatum eſt in ſuperioribus; dicta autem conceſſio facta à Prouinciali, & definitorio in Capitulo congregatis, clare teſtificatur dictum fundatorem titulum fundatoris habere, & per conſequens habere dominium prædicti ædificij, & de eo pro ſuo libito poſſe optimo iure diſponere. Verum eſt tamen, quod ſi prædictum monaſterium de nouo fundatum, eſt ita coniunctum cum monaſterio antiquo, vt intra cannas trecentas contineatur; non poteſt dictus fundator tale monaſterium antiquum aliis religioſis cōcedere, prout ſupra ſecundum conſtitutiones, & priuilegia Apoſtolica latè diximus.

Quantum autem ad Eccleſias, & capellas ipſius, distinctione eſt reſpondendum; ſi enim fundator ſibi ipſarum dominium reſeruauit, quod de dormitorio, & aliis habitationibus ſuprà dictum eſt, de ipſis quoque dicere oportet; at ſi non reſeruauit ſibi expreſsè dominium, ad Eccleſiam pertinet Romanam, prout determinat Nicolaus III. *a* Quod autem magnam præ ſe fert difficultatem, eſt, vtrum dictus Prouincialis, & diſfinitores, ſine autoritate Apoſtolica, potuerint concedere dictum ius patronatus ſucceſſoribus ipſius fundatoris, non reſeruato dominio Eccleſiæ, & capellarum ab ipſo primo fundatore. Et videtur quod non, cum enim Eccleſia cum capellis ipſius ſit Eccleſiæ Romanæ, nullam ad eam concedendam, cum eius capellis, ipſi patres habent autoritatem, nulla ad id autoritate Apoſtolicā accedente: patres enim ipſi, cum ſint fratres Minores nullam rem neque in communi, neque in particulari habentes, extra ordinem propria autoritate nihil poſſunt alienare, prout reſoluit doctiſſimus Corduba *b* ſcribens ſuper regulam fratrum Minorum: debuit igitur dicta donatio per Syndicum fratrum minorum fieri: licèt enim aliqui dubitauerint, an Syndici habeāt poteſtatem, vti Papæ veri œconomi, ad aliquid extra ordinem donandū, concedunt tamen facultatem ad id ſibi à ſede Apoſtolica eſſe conceſſam, quādo talis donatio in vtilitatem religionis cedit, prout reſoluit idem Corduba *c*. Hæc autem donatio fuit facta, vt patet, in ipſius religionis vtilitatem; ex conceſſione enim iuris patronatus huic ſucceſſori fundatoris magnum ipſi religioni commodum conſurgit. Ex hoc enim alij ad fundandum Eccleſias, & monaſteria inuitantur, & hac ratione ſacroſanctum *d* Concil. Trid. ibi; *Quod ſi ius patronatus Laicorum fuerit*, ordinat ſecundum doctiſſimorum virorum ſententiam, vt Eccleſiaſtici habentes aliquod ius patronatus ad præſentandum in aliquibus beneficiis, teneatur digniorem præſentare: at Laici habentes ſimile patronatus ius ſolum ad præſentationem digni aſtringuntur, quod nulla alia de cauſa creditur fuiſſe deciſum, niſi vt Laici de ſuis propriis bonis Eccleſias ditantes, hoc priuilegio ad alia maiora munera Eccleſiæ conferenda prouocarentur. Quare ſi meum in hoc aliquid momenti eſt conſilium ſecundum ea, quæ mihi proponuntur, niſi alia pro parte contraria allegantur, dico, quod Prouinciales, & Diffinitores Eccleſiæ Romanæ verè filij, & pedibus ipſius ſubiecti, ipſius Eccleſiæ veſtigia imitātes, dotationem ſupradictam licèt inualidam autoritate conuentus, & ipſorum & ſyndici Apoſtolici, confirment ſe fundatori tanto beneficio maximè addictos, oſtendentes: hoc enim facere poſſunt, prout in ſimili caſu notat Panormitanus *e*, & latè confirmat Rochus de Curte, & per hoc reſpondetur ad ea, quæ in principio articuli quæſtionis fuerunt propoſita decidenda.

a c. exiit. qui ſeminat. de verbo ſignif. lib. 6.

b Cordu. ſuper reg. fra. mino. c. 6. con. 6.

c Cord. vbi ſup. con. 5.

d Conc. 24. c. 2. de reform.

e Panorm. in ca. cura de iure pa ro. Rochus vbi ſup. ver. pro eo. quod de conſenſu à nu. 6.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monaſterij ſine licentia Ordinarij, ex non vſu per decennium amittatur.

RESpondeo dicendo, quandam eſſe opinionem, quod quando facultas faciendi totaliter eſt poſita in arbitrio priuilegiati, non amittitur ex non vſu decennij, prout tenet quædam Gloſſa *f*, & ipſam ſequuntur alij, quos refert Horatius Mandoſius *g*. At Abbas *h* contrariam partem amplectitur: Boſſius *i* autem diſtinguendo alia via incedit dicendo, quod aut arbitriū, ſeu libera facultas priuilegiato conceſſa refertur ad priuilegium; vt ſi dicatur, Concedimus priuilegium ædificandi ſi volueris, vel ad libitum voluntatis tuæ; tunc enim priuilegium ex non vſu decennij amittitur: aut priuilegium ædificandi refertur ad tempus; vt ſi dictum eſſet, Concedimus tibi priuilegium ædificandi monaſteria, quandocunque volueris, tunc (ait) priuilegium perpetuum intelligitur. Quæ diſtinctio ſatis placet eidem Horatio *k* Mandoſio, præterquam in eo, quod ipſe ſupponit, verba illa ad libitum voluntatis tuæ, ad priuilegium tantum, non etiam ad tempus referri. quæ tamen potius ad tempus, & forte ad vtrūque referri debet, vt exponatur, ſi tibi libuerit; & quādo tibi libuerit; & ita ſecundum opinionem Mandoſij dictum priuilegium per non vſum decennij minime amittitur, præſertim ſi per illud decennium nulla domus fuit ſibi ab aliqua ciuitate, oppido, aut perſona oblata, quæ ab eis poſſet congruè ædificari, iuxta ea, quæ latè dicta ſunt in primo tomo *l*.

f Glo. in c. vt priuilegia. de priui.

g Mando. de priu. ad inſtar. Gl. 15. nu. 14.

h Abb in d. c. vt priuil gia. nu. 4.

i Boſ. in pract. de princ. de eius priuileg.

k Mand. vbi ſupr.

l q. 26. art. 6. & 7.

ARTICVLVS IX.

Quo caſu ſint excommunicati mendicantes, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, & alienant hactenus recepta.

RESpondeo dicendo, quòd excōmunicantur Mendicantes, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, & mutant, vel alienāt hactenus recepta, prout dicitur in iure *m*, quod etiam habet locum in fœminis, licèt quæſtio ſit, an ipſæ ſint mendicantes.

Pro explicatione autem dicti iuris, nota, quod quoad caſum propoſitum dicitur de nouo fieri, quando fit poſt ipſam decretalem editam, & ſi domus corruet, cuius tamen ſolum continuè remanet in dominio ipſorum Mendicantium, licèt ipſis de nouo ædificare, nec incurrunt excommunicationem; ſecus ſi locus non dirutus deſierit eſſe de ipſorum dominio, & habitatione, & poſtea nouo iure acquirant illud, quia tunc incurrunt in pœna: & per hoc dici poſſet de conuentibus antiquis in Anglia, Gallia, & in aliis partibus hæreticorum, de quibus fratres Minores expulſi ſunt, qui quidem conuentus nunc inhabitari poſſunt per fratres prædictos, ſine metu excommunicationis, quia nunquam dicti conuentus deſierunt eſſe de vſu ipſorum fratrū tenentium eos à Sede Apoſtolica, quæ ſaltem de iure eſt domina ipſorum, prout notatur in eodem iure *a*. Nota etiam, quod dicta excommunicatio non comprehendit eos, qui mutant in eodem loco eadem monaſteria, verbi gratia, exiſtentia in valle mutant in colle propter ſanitatem: ita in ſimili caſu fuiſſe determinatum Bononiæ referunt Geminianus, & Baptiſta de Salis *b*. Sed pone, quod religioſi cuiuſdam ordinis Mendicantium habebant locum contiguum muro ciuitatis, ciues vt facerent viam, per quā poſſent ire circum circa muros ciuitatis, deſtruxerunt partem, & dederunt fratribus aliquas domos ex alio latere, inter quas erat quoddam flumen diuidens conuentum ab illis domibus, & dederunt eis licentiam faciendi pontem ſuper flumen, per quem poſſent ire ad illas domos. Quæritur, an poſſint? Hanc quæſtionem format Lappus *c*, & arguit, quod non; cùm in iure *d* prohibeatur acquirere nouas domos ad habitandum. Contrarium determinat tamen Geminianus *e*, quia talis acquiſitio, & poſt acquiſitionem ædificatio eſt de actibus iam permiſſis, argumento cuiuſdam legis *f*: iſti ergo iuri antiquo oportet ſtare, niſi quatenus ei derogatur per ius nouum *g*, quod immutatum in duobus tantum caſibus eſt, ſcilicet in acquiſitione habitationis in loco de nouo, & in mutatione, & tranſlatione; ſed caſus noſter in nullo illorum includitur; ergo. Et

pro hac

m c. cùm ex eo de exceſſ. prælat. lib. 6. Clem. cupientes. de pœn.

a c. exiit. qui ſeminat. de verb. ſignif. lib. 6.

b Baptiſta de Salis in ſumma tit. excom. 1. excom. 44.

c Lappus.

d d. c. cum ex eo.

e Gemin. in d. c. cùm ex eo.

f l. ab ea parte. ff. de probat.

g d. c. cum ex eo.

Digitized by Google

pro hac parte facit.quia ille, qui eſt prohibitus acquirere nouum ius in re, non dicitur venire contra prohibitionem, ſi poſt prohibitionem augmentet priſtinum ius, ante prohibitionem, vt eſt quidam caſus *b*; ſic in propoſito augmentant iſti primum ius vnde debet iudicari additamentum noui iuris naturæ prioris iuris. Et per prædicta poteſt teneri,quod augmentantes datia, & Gabellas, per hoc non dicuntur noua pedagia ponere. Ita Baptiſta de Salis *i* ad hoc aliqua iura allegans, & pro omnibus prædictis faciunt, quæ poſt Paulum ſcribit Fráciſcus de Platea *k*, quod illud verbum de nouo poſitum in dicta Clementina, & in aliis iuribus, non intelligitur nouum, quod fuit, & poſtea deſijt eſſe, & iterum renouatur: ſolum autem intelligitur in hoc loco nouum, quando quæruntur nouo titulo;quãdo autem domui antiquæ aliquod fit augmentum, licèt nouum quid addatur, nouus tamen titulus minime applicatur.

h c.ſi in 2. reſpon. de cõce.preben. li.6.

i Bap de Salis in ſum. ti. exc.1.excom. 44. Clemen. vni.de ſup. negli.præl. ea. conſulit. de Iudæ c. prohibemus de cenſibus.

k Platea de excom. ¶. fin. de vti. Mendi.

ARTICVLVS X.

Prælatus præcepit quibuſdam fratribus, vt cum peruenirent ad pinguiorem fortunam, tenerentur dimidium redditunm, ſiue fructuum conuertere in ædificationem, vel immobilium emptionem. Quæritur primò, ad quid obligentur? Secundo quæritur, quando ipſi fratres iudicandi ſint perueniſſe ad pinguiorem fortunam.

RESpondeo dicendo, quod primam quæſtionem, quod cenſura, ſiue præceptum illud Prælati ponit dictis fratribus obligationem illam, quam verba ſonant,nempe cum venerint ad pinguiorem fortunam, dimidium fructuum impendant ædificationi, vel immobilium emptioni, quia in dubio non eſt recedendum à verbis diſpoſitionis, iuxta ea, quæ in iure *l* notantur. Quantum vero ad ſecundum dubium, reſpondetur tunc prædictos fratres iudicandos eſſe perueniſſe ad pinguiorem fortunam, quando peruenerint ad eum ſtatum, in quo poterunt ſe honeſte ſuſtentare de bonis ſuis, quia debitorem peruenire ad pinguiorem fortunam idem eſt,quod peruenire ad ſtatum, in quo deducto eo,quo indiget ad ſe decenter ſuſtentandum poteſt ſoluere, vt colligitur ex iure *m*, vbi Iaſon bis, vel ter æquiparat venire quem ad pinguiorem fortunam, & poſſe ſoluere deducto, quo egeat; tunc autem quis dicitur habere tantum, vt poſſit ſoluere, deducto ne egeat, quando habet tantum, quod poſſit ſoluere, retento eo, quod ſufficiat ei ad commode, & honeſte viuendum,vt ait *n* Gloſſa memorabilis,quam ſequitur Philippus Decius. Honeſta verò, & commoda ſuſtentatio debet conſiderari ſecundum qualitatem ipſorum Religioſorum, locorum & temporum, argumento eorum, quæ tradunt Baldus *o*, & Alexander.

l l. non aliter ff. de leg.3.c.ca. tua. de ſpõſa.

m l.iiiter eos. l.nulus.ff. de re iudi.l. diuus & l. in cõdemnatione. ff. de reg. iu.¶.& ſiquis. Inſt.de acti.

n gl. in d.l.in cõdemnatione deo. in d.l. diuus.7.

o Bald. in l. 2. in prin. ff. quod met. cauſ. ¶le in l.ſi maritus, in fine. ff. ſol. ma.

ARTICVLVS XI.

Vtrum vnaquæque prouincia in Ordine Minorum teneatur habere aliquas Eccleſias, & monaſteria recollecta.

REſpõdeo dicendo,quod circa hoc habemus quoddam Breue Pij V.quod ſub ſigillo authentico vidi, cuius tenorem hic referam.

Ad perpetuam rei memoriam, iniunctum nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis officium crebro nos admonet, & inducit,vt perſonis quibuſlibet Regularibus vigilantia noſtra partes efficacius exhibentes, eos in inſtitutorum ſuorum Regularium candore ſalubriter manuteneamus. Accepimus ſanè nuper, quod in Ordine ſancti Franciſci de Obſeruantia nonnulla ſunt domus & loca, Recollecta nuncupata, in quibus dicti Ordinis fratres arctiorem quàm in cæteris, vitam degunt: ac propterea eidem Ordini commodum, & opportunum eſſe cenſentes, vt in ſingulis dicti Ordinis Prouinciis duæ domus, & loca Recollecta huiuſmodi exiſtant, autoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo decernimus, atque ſtatuimus quod in qualibet prouincia dicti ordinis duæ ad minus domus, & loca Recollecta eſſe debeant, & præfata monaſteria Recollecta nullatenus ab huiuſmodi recollectione ſeparari poſſint; & Fratres in illis degentes, etiamſi velint, niſi de generalis Miniſtri ipſius ordinis, vel Prouincialis, & Diſcretorum conuentuum dictorum locorum Recollectorum pro tempore exiſtentium conſilio ad alia loca non Recollecta transferri nequeant, niſi eiſdem ſuperioribus,vt aliter fiat, viſum fuerit expedire. Decernentes præſentes literas nullo vnquam tempore de ſurreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu, notari, vel impugnari, aut inualidari nullatenus poſſe, minuſque ſub quibuſuis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum reuocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus comprehendi nullatenus poſſe: ſicque ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios quauis autoritate fulgentes, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi; & interpretandi facultate, iudicari debere irritum quoque & inane quidquid ſecus ſuper his à quocunque quauis autoritate ſcienter, aut ignoranter contigerit attentari, & nihilominus pro maiore præmiſſorum executione venerabili fratri Epiſcopo Conchenſi, & dilectis filiis cauſarum curiæ Cameræ Apoſtolicæ generali auditori & Officiali Toletanenſi, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorum per ſe vel alium, ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta, quæcunque ſolemniter publicantes faciant illas, ab omnibus, quos illa concernunt, inuiolabiliter obſeruari, non permittentes aliquid contra præmiſſa quomodolibet innouari, contradictores quoſlibet, & rebelles per eaſdem pœnas, aliaque opportuna iuris, & facti remedia appellatione poſtpoſita, compeſcendo, non obſtantibus, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 9. Martij anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo nono, Pontificatus noſtri anno quarto.

Cæſ. Glorierius.

Circa quam conceſſionem aduertendum eſt ipſam in noſtra Religione ſeruari; video enim in aliquibus Prouinciis pluſquam duo monaſteria recollecta eſſe conſtituta. Imò in conſtitutionibus generalibus Toletanis *a* præcipitur, vt in omnibus prouinciis ad minus tria loca pro recollectis habeantur.

a Conſt. Tol. fol.89.

QVÆSTIO LI.

De immunitate Eccleſiarum Regularium, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum immunitas Eccleſiarum à iure diuino, an poſitiuo ſit conſtituta.*
2 *Quibus pœnis afficiantur infringentes Eccleſias Regulares.*
3 *Vtrum Iudices ſæculares poſſint eijcere à monaſteriis delinquentes.*
4 *An Clerici, & Monachi gaudeant immunitate Eccleſiæ.*
5 *Vtrum Religioſi trahentes de eorum monaſterio, qui gaudet immunitate Eccleſiæ ſint irregulares, ſi lex frangens fidem illi datam reducendi ipſum in monaſterium, delinquentem laqueo ſuſpenderit.*

ARTICVLVS I.

Vtrum immunitas Eccleſiarum à iure diuino, an à iure poſitiuo ſit inſtituta.

REſpondeo dicendo,circa propoſitam quæſtionem duas cõtrarias opiniones inueniri,Prima eſt Ioannis Ignei *b*,& Remigij de Gon,Petri Pechij,Queſeda, Anaſtaſij Germonij & aliorum, quos refert Tiberius Decianus.

b Igneus in l. 1.in prin.n. 26. cũ ſeq. ff. ad Sylla. Remig in tra. de immũ. Eccleſia. in princ. nu.5. Pech.in tract. de Arreſt.c.6. n.5. Queſa. c 1. diuerſ. 99 n. 2. Anaſt. de ſacr immuni. li 2.c 16 nu. 3 & ſeqq.ſa. 252.D.ca.2 tom.cri.c.25. n 2. in princ.

At contra-

At contrariam opinionem tenent expreſsè Couarruuias *c*, Tiberius Decianus, & Farinacius. Pro qua dico non poſſe negari à iure diuino immunitatem Eccleſiarum originem habuiſſe, propter quod à ſacris canonibus fuit inſtituta, & ſub grauibus pœnis ab iure obſeruari debere, fuit præceptum. Prima pars huius concluſionis, quod ſcilicet à iure diuino habuit originem, probatur primò ex eo quod templa Deo ædificata in maxima voluit Deus Opt. Max. vt haberentur reuerentia, iuxta illud libri *d* Regum, *Sanctificaui domum hanc, quam ædificaſti, vt coleretur nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.* Et Dominus noſter Ieſus Chriſtus *e* templum domum ſuam appellat. Et quædam partitarum lex *f* cum Regibus loquens ait, *Amar y honrar, y guardar deuen aun à las Igleſias manteniendolas en ſu derecho, que muy uſada coſa es, que los lugares de conſagran el cuerpo de nueſtro Sennor Ieſu Chriſto, que ſean amados, y honrados y guardados.* Et altare, ſecundum Anaſtaſium Germonium *g*, figuram Chriſti ſignificat.

Secundò probatur: nam in lege *h* Moſaica altare Dei, & in Exodo legitur, habebat immunitatem, & à templo, & tabernaculo nullus delinquens vt puniretur extrahebatur. Et ſic Adonias filius maior Dauidis timens Salomonem Regem abiit in tabernaculum Domini. Et in libro Numerorum *i* præcipit Dominus filiis Iſrael, *Quando tranſgreſſi fueritis Iordanem in terram Chanaam, decernite quæ vrbes eſſe debeant in præſidia fugitiuorum, qui nolentes ſanguinem fuderint, &c.* de ipſis autem vrbibus, quæ ad fugitiuorum ſubſidia ſeparantur, tres erunt trans Iordanem, & tres in terra Chanaan. Et in Deuteronomio *k* dicitur, *Separate vrbes fugitiuorum, vt confugiat ad eas quicunque animam percuſſerit neſciens, vt poſſit euadere iram proximi, qui vltor eſt ſanguinis, cum ad vnam harum confugerit ciuitatem*, quod & in libro *l* Regum commendatur. Tertiò probatur; Gentiles enim lumine quodam naturali etiam loca refugij delinquentibus ſignauerunt. Hi enim qui ab Hercule originem habebant, cum reſpectu tyrannidis ab Hercule patratæ odio haberentur, Athenis locum quendam præſidij ſtatuerunt, in quo à ſuis inimicis ſe protegere poſſent. Qui locus ab his Aſylus fuit appellatus, prout refert Statius *m*. Ad cuius loci habitationem Romanus populus, incipiens fundare Romam, alium inter Capitolium, & Palatium in ſacro nemore ædificauit, prout refert Pineda in ſua Monarchia *n*. Ædificatumque eſt ad hoc templum Apollinis, & nomine Deæ Iunonis celebratur, & templum Iulio Cæſari dedicatum, & domus Lucillæ matronæ Romanæ, quæ omnia templa, & domus Romani ad refugium delinquentium conſignauerant, vt patet ex traditis in quadam Vlpiani Iuriſconſulti lege *o*. Templum etiam Dianæ in Epheſo dicatum hanc ipſam habebat immunitatem, ſecundum Tullium *p* & Iuſtinum, dicatum etiam Deæ Cereri hoc priuilegium habebat, adeo quod Græci templa ſua Aſylos vocabant, de quibus Seruius *q*, Titus Liuius, Strabo, Diuus Auguſtinus, & alij, quos referunt Proſper Farinacius *r*, Menochius, & Decianus meminerunt. Quod immunitates templis Deorum, & Dearum conceſſas, & in populo Romano ab Imperatoribus Romanis toleratas & donatas voluit omnino Imperator Tyberius Cæſare medio tollere. Solum enim voluit vt in ciuitate Pergami templo Æſculapij hæc immunitas illæſa maneret, prout referunt Suetonius *ſ*, & Cornelius Tacitus. Denique non eſt dubium Gentiles aras, & templa reuerentiæ, honoris, & immunitatis habuiſſe, vt in his delinquentes protegerentur, quæ aræ miſericordiæ ignoti Dei nuncupabantur, vt legitur apud Diuum Paulum *t*, Platium, Gerſonem, Pauſaniam, Ciceronem, Iuſtinum, & Couarruuiam. Ex quibus omnibus ſequitur Gentiles ſolo lumine naturali doctos hunc honorem templis, & aris Deorum tribuiſſe, quod argumentum eſt magnum ad probandum à iure diuino hunc honorem, & reuerentiam templis Dei dicatum originem habuiſſe, tanquam quid à Deo optimo maximo autore ipſius naturæ hominibus inſpiratum.

c Couar. li. 2 var. c. 10. Decian. vbi ſup.
d 3. Reg. c. 9.
e Mat. c. 12. & c. 23.
f l. fin. tit. 10 part. 2.
g Germon. de ſacrorũ immun. pa. 131 nu. 11.
h Exod. c. 21 & 3. Reg. 1.
i Nu. c. 35.
k Deu. c. 20.
l l. 3. Reg. 1. & 2. & 3.
m Statius li. 2. Thebaidos.
n Pined. in Monarc. li. 4. ca. 6. §. 3. fol. 240.
o l. 2. §. his tamen temporibus. ff. de orig. iuris.
p Tul. 3. Ver. Iuſtin. lib. 27
q Seruius lib. 8 æneid. Liuius ab vrbe condi. li. 36. Auguſt. de ciuit. Dei c. 34. Vlp. in l. 17. §. apud Labeonem. ff. de ædil. edi.
r Farin. l. 10. crim. ti. de carce. & carcera. q. 28. nu. Meno. de præſum. li. 5. præſ. 10 n. 2. Deci. vbi ſu. 2. to. cri. li. 6. c. 25. n. 41
ſ Suet. ca. 17 Tacitus annalium li. 3.
t Pau. act. 17. Plau. in Moſtelaria act. 5 ſcen. 1. Gerſ. tract. 6. ſuper magiſ. Pauſa. li. 1. in at. Cicero in act. in Verrem. Iuſti. lib. 28. Couar. li. 2. va. c. 20 nu. 2.

Qua ratione à ſacris canonibus, & variis Conciliis fuit hæc immunitas Eccleſiarum præcepta. Et Archiepiſcopus Florentinus *u*, referens vitam Diui Syluestri Papæ, affirmat inter alia à Conſtantino Imperatore poſt Baptiſmum conceſſa, immunitatem Eccleſiæ etiam indulſiſſe, ita vt nemo in Eccleſia recluſus inultus ab ea extrahi poſſit. Et Ioannes Viſquis *x* Doctor Iuriſta affirmat à quodam Imperatore Romano fuiſſe præfatam immunitatem conceſſam. Quod & in Decreto *y* videmus approbatum. Quod vt ex ſuperioribus ſatis colligitur, verè, & propriè conceſſum minimè poterit appellari. Conceſſio enim eſt illud quod eſt proprium alteri donare, Imperatores autem cum hanc immunitatem minimè, vt propriam poſſiderent, eam Eccleſiis vt propriam indulgere minimè valebant. Vocari igitur propriè debet quædam recognitio Eccleſiis debita, quæ olim in teſtamento veteri, & in gentilitate magna habuit priuilegia. Et ſic debet intelligi illud, quod in lege Veſogottorum cauetur in hunc modum: Sed etiamſi contigerit eum (homicidam ſcilicet) ad altare ſanctum fortaſſe confugere, non quidem præſumat eum abſque conſulto ſacerdote perſecutor eius abſtrahere, conſulto tamen ſacerdote, atque reddito ſacramento ſe eundem ſceleratum publica mortis pœna non condemnaturum, ſacerdos cum ſua intentione ab altari repellat & extra chorum proiiciat: cui ab Eccleſia non alias mortiferas inferat pœnas, ſed in poteſtatem parentum, & eorum, quorum propinquus occiſus fuerit, contradendum eſt, vt excepto mortis periculo quidquid de eo facere voluerint licentiam habeant. Ita habetur in præfata antiquiſſima Veſogottorum lege, prout refert Anaſtaſius Germonius *a*. Et decretis ſummorum Pontificum obſeruari inuiolabiliter præfata immunitas mandatur, & in Concilio Tridentino *b* præcipitur tandem iuxta præfata decreta ab omnibus cuſtodiri. Et Gregorius XIIII. in quodam ſuo motu proprio, cuius tenorem inferiùs referemus, eã totis viribus cõmendauit. Cum autem hæc ſit obſeruantia ad mores concernens, ſuis limitibus præcludi neceſſe eſt, ita vt Iudices ſæculares nimis rigorem ſpeculantes eam intrepide infringere non audeant. Et Eccleſiaſtici, & regulares zelum huius immunitatis affectantes per fas, & per nefas delinquentes, & facinoroſos in Eccleſia Dei cuſtodire, & defendere non præſumant. Aliqui enim Iudices ſæculares immunitatem Eccleſiaſticam infringentes ſe defendunt, dicentes clericos, & monachos aliquando vi, & armis eam protegere, & in caſibus non permiſſis delinquentes in eorum Eccleſiis, & monaſteriis recluſos, & abſconditos cuſtodire, non conſiderantes Deum Opt. Max. offendere, cum eius Eccleſia protector iuſtitiæ, & non iniuſtitiæ eſſe debeat, vt dicitur in quadam Decretali *c*: non enim domus Dei ſpelunca latronũ eſt, vt apud Hieremiam *d*, Matthæum, Lucam, & Marcum ſcriptum legimus. Et in quodam decreto à Gratiano eſt deſumptum. Et ideo Gregorius XIIII. ad reprimendam audaciam Iudicum Clericorum, & Monachorum, quandam circa hoc edidit conſtitutionem, cuius tenorem in articulo tertio huius quæſtionis referemus.

u Floren. §. 2 in 2. par. hiſt.
x Viſquis in tra. de immunit. Eccleſiar.
y cap. Sancta Rom. Eccl. 15. diſtinct.
a Germon. de ſacro. immunit. li. 2. c. 16. nu 4.
b Conc. Trid. ſeſ. 25. de reform. ca. 2 9.
c ca. de alien. feud.
d Hiere. 17. Matt. 21. Luc. 19. Marc. 11. c.

ARTICVLVS II.

Quibus pœnis afficiantur infringentes Eccleſias regulares.

RESpondeo dicendo, quòd Clemens IIII. inhibuit, *vt nullus Eccleſias, aut loca Fratrum Minorum auſu temerario præſumat infringere, aut in illis damnabilem violentiam exercere, & voluit, quod illi, qui ſecus facere præſumpſerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, à qua non poſſint abſolui, niſi per Sedem Apoſtolicam, aut per conſeruatores ab ea eidem ordini deputatos.* Ita habetur in libro *e* Monumenta Ordinum.

Circa quam conceſſionem eſt aduertendum, quod iure

Digitized by Google

f c.côqueſtus. de ſen. excom.

iure antiquo ferant excommunicati ſacrilegi infringentes, & ſpoliantes Eccleſias: nam prædictum ius non excommunicat, ſed præſupponit eſſe excommunicatos, ſiquidem iubet denunciari eos, vt tales, argumento eorum, quæ in iure g notantur, iure autem antiquo effringere Eccleſias dicebatur, qui effringit, vel effodit parietem, aut frangit fores, diruit ſeras, & qui impellendo, vel quouis alio modo violento ingreſſum ſibi paret, prout aſſerit Sylueſter h, non autem qui reſerat eas claue, ſiue eam ſurripit, vel extorſerit, ſiue non, iuxta ſententiam omnium, prout ait Nauarrus i. Vnde cum noſtrum priuilegium fuerit ortum ad iuris antiqui ſimilitudinem, in eius excommunicationem incidiſſe credo eos, qui effregerint, vel effoderint parietem, aut fregerint fores, diruerint ſeras, & qui impellendo, vel alio quouis modo violento ingreſſum in Eccleſias & monaſteria ſibi parauerint. Et licet ſecundum dictum ius antiquum k duo requirerentur ad incurrendam excommunicationem Papæ reſeruatam in eo latam, ſcilicet perfringere, & rapere, ſeu furari, prout tradunt Panormitanus l, Diuus Antoninus & Caietanus, dicentes quod ob id, qui effringit crucem, ſacrarium, aut perpetrat alia ſimilia nefaria ſcelera, & non furatur, non incurrit in dictam excommunicationis pœnam: noſtrum tamen priuilegium plus vltra concedit; ait enim, quod ad incurrendam cenſuram in ipſo poſitam ſufficit, quod effringat Eccleſias, & monaſteria, aut in illis damnabilem violentiam exerceat, niſi nihil fatetur.

g c. paſtoralis. §. verum. de appella.
h Syl. excommunicatio. 10 ſeptima, caſu 8.
i Nau. c. 27. nu. 94.
k c. conqueſti.
l Pan. in c. ſi. de iur. Anto. 3. p. tit. 24. ca. 22. Caiet. in ſum. v. excom. cap. 2.

Notanda etiam ſunt verba dicti priuilegij ibi; *Aut in illis damnabilem violentiam exercere*: nam non ſufficit, quod fiat violentia, ſed eſt neceſſarium quod ſit de facto damnabilis. Vnde ſi aliquis vi implendo ira commotus, intret monaſterium, ſi rediens ad cor, regrediatur nulla damnabili violentia ſequuta, nó eſt quod hac cenſura feriatur.

Secundò eſt notandum circa dictam conceſſionem, quod Epiſcopus, aut alius Eccleſiaſticus Prælatus, qui ad ſi ceterum dicta monaſteria, ſi reſeruauerunt ſibi ius hoſpitij in eis frangendo fores, vt expellant occupantes iniuſte, & vim vi repellant, non incurrunt in dictam excommunicationem, prout tenet Innocentius m; licet enim in defenſionem ſuæ poſſeſſionis vim vi repelleret, vt ſacri canones determinant n, ſecundum quod priuilegia interpretari debent: ſic Iudices Aragoniæ dum infringunt portas Eccleſiæ, & monaſteriorū, ab excommunicatione excuſantur, quia non infringunt propria autoritate, & præſumptuoſe, ſed extendunt ſe ad res inanimatas iure illis per forum, & conſuetudinem dato, vt conſeruent in manifeſto, prout tenent docti Theologi, & Iuriſperiti apud Aragoniam, & Valentiam: Iudex enim, qui habet iuriſdictionem in perſonas, aut in res inanimatas (id eſt, in ſcripturas) habet ex conſequenti in res impedientes ipſum, prout tenent Ancharranus o, Antonius, & Abbas.

m Inno. in c. 1 de immuni. Eccleſ.
n c. cum olim. de reſtit. ſpol.
o Ancha. Anto. & Abb. in c. 1. co. 1. de immu. Eccle. Iano. Aragō. de manifeſt. perſ fol. 108. v. appellatus manifeſtatio. fo. 25. col. 3.

Pro huius rei intelligentia videndus eſt forus Aragoniæ, & Molinus, & confirmatur, quia quando principale permittitur, iure conceduntur ex conſequenti media præparatoria, & ea, ſine quibus finis principalis haberi non poteſt. Hæc autem manifeſtatio fit varijs modis in Aragonia; Primò à poſſe perſonæ priuatæ, hanc facit quilibet Iudex, dum N. conqueritur, quod N. tenet illius filium, ſeruum, aut vaſallum, & hic detinetur in manifeſtatione ſi opponens non oſtendat de iure ſuo. Secundo à poſſe Iudicis Eccleſiaſtici, ſi reus dicat ſe exemptum, aut eſſe laicum, aut Eccleſiaſticum, & nihil probet; ponitur enim tunc reus in libertate, ſi renunciet beneficio manifeſtationis. Tertiò à poſſe Iudicis ſecularis, & liberatur reus à vinculis Iudicis etiam regni, examinatur que cauſa eius, idque fit ſolùm per Iuſtitiam de Aragon. & non per Proregem, vel alium iudicem, prout in legibus p fori Aragoniæ continetur, & tenet Molin.

p for. vn. de manifeſt. fol. 178. repet. fo. 208 col. 3. Molin. v. manifeſtatio. col. 2.

Ex dictis infertur, quod Iudices effringentes portas Eccleſiæ, & monaſteriorum, vt videant, an ibi ſint delinquentes, quos quærunt, non incurrunt in aliquam excommunicationem; cum enim habeant ius ad quærendum, an ſint ibi delinquentes, habent etiam ius ad omnia, quæ huiuſmodi inquiſitionem impediunt. Dixi (inquiſitionem) non autem deprehenſionem; non enim habent ius ad deprehendendum delinquentes, antequam declaretur eos ab Eccleſia extrahi poſſe, prout infra dicetur.

Tertiò eſt notandum, quod Soto a tenet occultum effractorem Eccleſiarum venire excommunicandum, quia nullo iure exprimitur eſſe excommunicatum: & ait quòd ius b excommunicans effractorem huiuſmodi, videtur tantū loqui de publico effractore. At communis opinio contrarium tenet, & ſic noſtrum priuilegium etiam de occulto effractore, aut violentiam damnabilem in monaſteriis occultè faciente, intelligendum eſſe arbitror.

a Sot. in 4. diſ. 22. 1. 1. 2. ar. 2. ver. hic conſtitutus.
b d. ca conqueſtus.

Quartò, & vltimò circa dictum priuilegium eſt notandum, quod abſolutio dictæ excommunicationis reſeruatur Papæ, aut Conſeruatori dictæ Religionis prout in eo ait Clemens IIII. At Leo X. prout continetur in Ordinis Supplemento c, conceſſit, quod *infringentes, vel aliquam violentiam in Eccl. ſiis, & locis Fratrum Minorum facientes, ab excommunicatione propter hoc incurſa poſſunt a Prælatis dicti Ordinis in foro conſcientiæ abſolui, licet antea non poterant huiuſmodi delinquentes abſolui, niſi à Papa, vel a conſeruatore dicti Ordinis.* At aduerte, quod hoc tantum concedit in foro conſcientiæ, per quod clarè concluditur, quod in foro exteriori poſſunt dicti delinquentes declarari eſſe excommunicatos & aliis pœnis pro qualitate culpæ affici, cum dicta abſolutio tantùm in foro cōſcientiæ eis ſit permiſſa, & per conſequens ſi poſt dictam abſolutionem in foro conſcientiæ celebrauerint, ipſos incurriſſe in foro exteriori irregularitatem, apertum eſſe conſtat.

c Supp fo. 61 conceſ. 156.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices ſaeculares poſſint eijcere à monaſteriis delinquentes.

Reſpondeo dicendo, quòd in ſacris canonibus immunitas Eccleſiarum maxime commendatur, ita vt conſuetudo Eccleſiaſticam immunitatem, vel ei onerofa non valeat, iuxta eoſdem ſacros canones d, in quibus id notant Abbas, & communiter Doctores, & in legibus partitarum, & ordinamenti continetur, & tradunt Bartolus, & Tiraquellus, & Antonius Gomez; & licet conſuetudo admittatur, quando eſt parum præiudicialis Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, quando tamen eſt multum præiudicialis, minimè admittenda erit; & tunc erit plurimum præiudicialis, quando Clerici efficiuntur timidiores propter talem conſuetudinem, & laici efficiuntur audaciores, & quando conſuetudo inducit, quod Clerici impediantur facere ea, quæ à iure communi ſibi conceſſa ſunt, quod arbitrio boni viri relinquendum eſt, prout cum aliis reſoluit Humada e, affirmans hoc procedere, etiamſi conſuetudo ſit immemorialis. Vnde ſecundum Syluestrum f non læditur Eccleſiaſtica libertas, quando aliquod particulare priuilegium conceſſum monaſteriis frangitur; potuit enim conſuetudine quadraginta annorum introduci, vt quarta funeralium Eccleſiæ Cathedrali, aut Parochiali à Religioſis contra eorum priuilegia ſoluatur, prout clare innuit Concilium g Trident. & ſic monaſteria prædicta immunitate gaudere debent, & ex ſuperiori articulo ſatis patet: & eſt aduertendum, quod inter alias conſtitutiones contra Bannitos à varijs Summis Pontificibus factas, Sixtus V. fecit vnam pro regno Neapolitano, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, quæ incipit, alias, *felicis recordationis, &c.* In qua inter cætera concedebatur Officialibus Regiis, vt cauſa cōquiſitionis, vel infeſtationis Bannitorum, Eccleſias,

d c. 1. de conſuetu. & ibi Abb. c. nouit. c. graue. de ſen. exco. 6. cauſam de re iud. l. 2. ti 9. par. 1. & l 2. tit. 1. li. 1. ordi leg. 3. ti. 3. li. 1. noue cōp Tiraq. de retra. li. 1. §. 30. gl. 1. n. 9. Anton. com. to. 3. var. c. 1. n. 52.
e Humad in ſcholiis ad gl. par. in l. 3. tit. 2. p. 1. gl. 6. nu. 3.
f Sylu. v immunitas, n. 2. & 4.
g Triden ſeſ. 25. de reſor. c. 13.

Digitized by Google

cleſias, monaſteria, cellas ſeu loca Religioſorū, Eccleſiaſticarum perſonarum ingredi, ipſoſque Bannitos, & deliquentes aliquo modo ibi occupatos, ſiue receptos inde extrahere, & ſi opus eſſet, ipſas etiam perſonas Eccleſiaſticas, & Religioſas capere; & carceribus Eccleſiaſticis dumtaxat mancipare poſſent. Verum quia hæc, & alia ſimilia in ea contenta non modicum Eccleſiaſticam tangebant immunitatem, multaq́; inde videbantur in dies oriri ſcandala, ac non paucæ ipſorum Religioſorum infeſtationes, & perturbationes euenire.

Proinde Gregorius XIIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, in conſtitutione ſua, *cum alias nonnulli, &c.* pro immunitate Eccleſiaſtica ſeruanda, maliſq́; ſupradictis obuiando, ſupradictam Sixti V. conſtitutionem moderando ſtatuit, dicens:

Cum alias nonnulli prædeceſſores noſtri, & præſertim fœlicis recordationis Sixtus Papa V. necnon Pius etiam V. &c.

Hac itaque noſtra perpetuo valitura conſtitutione, omnia & quæcunque priuilegia, & indulta, & gratias tam per prædictum Sixtum, ac Pium V. quam alios quoſcunque noſtros prædeceſſores, aut noſmetipſos, Sedemque Apoſtolicam, eiuſve legatos ſemper abducendis, ſeu extrahendis, ab Eccleſiis, monaſteriis, ſacellis, domibus Regularibus, locisve ſacris, aut Religioſis, aliisſue in caſibus à iure permiſſis hominibus certorum tunc expreſſorum, vel non expreſſorum criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, ac pace atque quiete publica, & ex cauſis grauiſſimis, ac neceſſariis, & æquipollentibus caſibus in iure expreſſis, atque ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extenſis, perpetuo, vel ad certum nondum elapſum tempus, ſeu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitum, ſeu alias quomodolibet conceſſa, etiam iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vſu recepta, literaſque Apoſtolicas ſub plumbo, aut in forma Breuis, ſeu alias quomodocunque deſuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis, ſublata penitus omni differentia. Ita ad vnam tantum formam reducimus, & moderamus, vt laici ad Eccleſias, locaque ſacra, & Religioſa prædicta confugientibus, ſi fuerint publici latrones, viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur aut depopulatores agrorū, quive homicidia, aut mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, coruméve cæmeteriis committere non verentur, aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint, aut aſſaſſini, vel hæreſis, aut læſæ Maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei, immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragetur, ſed vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, aut Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum, & monaſteriorum Prælatis, tam ſæcularibus, quam cuiuſuis ordinis regularibus directè præcipiendo, mandamus, & præcipimus, vt laicos in caſibus prædictis delinquentes ad eorum Eccleſias, monaſteria, domus, & alia loca, ſupradicta ſacra, ſeu religioſa reſpectiuè confugientes, & in eis ſe recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta eorúmve aliquod in dictio ſuo commiſiſſe videbuntur, quando à Curia ſæculari fuerint requiſiti, & quilibet eorum fuerit requiſitus, miniſtris, & officialibus curiæ ſæcularis abſque irregularitatis nota, aut alicuius cenſuræ Eccleſiaſticæ incurſu tradi, & conſignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & curare faciat. Ne autem Curiæ ſæcularis prædicta miniſtri facultate illos per ſe, & propria autoritate extrahendi, & adducendi ſibi olim, vt præfertur, attributa, & per præſentes reuocata abutantur, volumus, dictaq́; autoritate decernimus, & declaramus, vt curiæ ſæcularis eiuſq; Iudices, & Officiales ab Eccleſiis, monaſteriis, locíſque ſacris prædictis, laicum aliquem, vt præfertur, delinquentem in nullo ex caſibus ſupradictis ſine expreſſa licentia Epiſcopi, vel eius Officialis, & cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ ab eo autoritatem habentis, ad quos ſolos, & non ad alios Epiſcopis inferiores, etiamſi alias ordinarij ſint, aut nullius diœceſis, aut Conſeruatores ab hac Sede Apoſtolica ſpecialiter vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat; occurrente autem caſu in loco exempto, & nullius diœceſis tunc ad Epiſcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio, & non ad alios capere, extrahere, aut incarcerare non poſſint, niſi eo caſu, quo ipſe Epiſcopus, & dicta perſona Eccleſiaſtica requiſita illos in delictis ſuperius expreſſis culpabiles tradere, aut capturæ, & carcerationi interuenire, & aſſiſtere recuſauerint, tuncque reuerentia Eccleſiaſtica, & locis ſacris debita memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit ſcandalo, & tumultu extrahere curent, quodque delinquentes laici prædicti poſtquam, vt præfertur, ab Eccleſiis, locíſve ſacris extracti, & capti fuerint, ad carceres curiæ Eccleſiaſticæ reponi, & inibi tuto, & firmo carcere, ac opportuna cuſtodia data illis, ſi opus fuerit, per curiam ſæcularem detinere debeant, nec inde extrahi curiæque ſæculari pro illis conſignari, nec tradi poſſint niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum an ipſi vere crimina ſuperius expreſſa commiſerint, tuncque demum de mandato Epiſcopi per Iudicem Eccleſiaſticum curiæ ſæculari, quacunque appellatione poſtpoſita, conſignentur. De crimine vero hæreſis cognitio ad forum Eccleſiaſticum tota pertineat, nec in ea curia ſæcularis ſe quoquomodo intromittat, ſicut etiam prohibemus ne contra Eccleſiaſticas perſonas ſæculares, vel cuiuſuis ordinis, vel militiæ etiam ſancti Ioannis Hieroſolymitani, regulares quoquomodo, etiam vigore prædictorum priuilegiorum, indultorum, aut conceſſionum (quæ omnia ad terminos iuris communis per præſentes reducimus) procedant, aut ſe intromittant, aliáſue ab Eccleſiis, monaſteriis, domibus locíſque ſacris, aut religioſis, etiam in caſibus in hac conſtitutione expreſſis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoſcere de criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, aliàs quàm de iure, & per priuilegia eiſdem ordinibus, aut militiis conceſſa permittitur, quomodolibet præſumant. Quod ſi quis quacunque dignitate præditus præmiſſorum quidquam attentare contra hanc conſtitutionem præſumpſerit, ipſo facto cenſuras, quæ contra libertatis Eccleſiæ violatores ſunt promulgatæ, incurrat. Non obſtantibus præmiſſis, etiam Sixti, & Pij V. quam aliorum quorumcunque prædeceſſorum noſtrorum literis Apoſtolicis, priuilegiis, indultis, &c. Dat. Romæ in Monte Quirinali, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, Nono Kalend. Iunij P. N. anno primo.

Circa quam conſtitutionem aduertit Capucinus a, quod religioſi ſint cauti, vt ne ampliùs ſinant malefactores in ſuis locis, vel Eccleſiis à miniſtris iuſtitiæ, ſecundum diſpoſitionem Bullæ Sixti V. capi; quia ſic expreſſe facerent cōtra prædictam Gregorij conſtitutionem, & ſe pœnis irregularitatis, & aliis cenſuris exponerent. Et vt ne etiam permittant malefactorem in ſuis Eccleſiis, & locis capi à miniſtris iuſtitiæ, niſi particularem afferant Epiſcopi, ſiue eius officialis licentiam contra particularem illum malefactorem, cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ, vt in Bulla habetur.

a *Capuci. in ſcholijs ad compendium, Mena tit. Eccleſi. fratrum fol.* 300.

Et aduertant etiam, quod non ſunt obligati illum malefactorem cuſtodire, nec illi cibum non miniſtrare, cum iam excommunicatio à Sixto V. ſuper hoc lata, per hanc Gregorij conſtitutionem ſit ſublata: ſed in omnibus aliis ad ſupradictæ Bullæ verba bene aduertant ſi errare, & puniri pœnis in ea contentis nolint, quod puto aduertendum in regno Neapolitano; pro quo dicta conſtitutio Sixti V. facta eſt.

Circa quam conſtitutionem eſt aduertendum quod in eo, quod determinat malefactorem in Eccleſiis, & locis religioſis capi à miniſtris iuſtitiæ non poſſe, niſi particularem afferant Epiſcopi, aut eius officialis licentiam contra particularem illum malefactorem, cōformem eſſe iuri communi, in quo reſoluunt communiter Doctores, quod Iudex competens ad cognoſcendum, an debeat delinquens immunitate gaudere, erit Eccleſiaſticus, prout tradunt Couarruuias b, & Remigius,

b *Cou. lib.* 1. *var. c.* 20. *num.* 17. *in prin. & in pra. q. c.* 33. *num.* 1. *Clarus in pra. crim. lib.* 5. *q.* 36. *n.* 21.

Remigius, & ita dicit ſeruari in practica in noſtra Hiſpania Iulius Clarus.

Verum eſt tamen, quod non quicunque Iudex Eccleſiaſticus modo hanc licentiam concedere poteſt, niſi tantum Epiſcopus diœceſis, aut eius officialis, & in hoc innouat hæc conſtitutio, quod Doctores aſſerebant, dicentes quemcunque Iudicem Eccleſiaſticum illius diœceſis, hanc poſſe cauſam examinare, & iudicare. In eo autem, quod determinat conſtitutio, quod delinquentes non reponantur in carcere ſæculari, ſed in carcere curiæ Eccleſiaſticæ, quid nouum ſtatuere videtur; ipſi enim delinquentes extracti, carceri ſæculari mancipabantur, & ignominioſe ad Eccleſiam remittebantur; & ideo commendabant Doctores dicentes, quod iudicato, quod delinquens ſit remittendus ad Eccleſiam, non debet remitti ignominioſè, præſertim ſi ſit Clericus. Ita Boërius *c*, & Iulius Clarus: alias videretur corporaliter puniri remiſſus, & excommunicationem incurrere Iudex, ſi ignominioſè clericum remitteret, ſecundum Auendannum *d*. Quibus de cauſis dicebant, quod Iudex ſæcularis nunquam ab Eccleſia debet delinquentem extrahere, niſi cogitet, & conſideret, an delictum ſit de priuantibus immunitate, & antè probatum ſit; quod ſi dubius eſt, facit delinquentem in Eccleſia cuſtodiri & compeditari, ne iterum fugiat: nam hoc de iure facere poteſt, ſecundum Remigium *e*, quem ſequitur Iulius Clarus. Qua autoritate Iudices ſæculares abutentes occaſionem dederunt Gregorio XIIII. vt ipſi delinquentes ab Eccleſiis, & monaſteriis extracti, non in carcere ſæculari, ſed in Eccleſiaſtico reponerentur, ne iudicato ipſos immunitate Eccleſiaſtica gaudere, ad Eccleſiã, & monaſteria cum ignominia remitterentur. Quod ſæpe ſæpiùs contingebat; aliqui enim Iudices timore Domini minimè confixi, ita ſunt inſolentes, vt ipſos in carcere detentos, vt iam eorum Iudices competentes puniant, neque hoc eſt mirum, cùm aliqui Eccleſiam Dei contemnentes, quando ponunt cuſtodias Eccleſiis, delinquentes detinent, & ipſis delinquentibus alimenta iubeant denegari, ſecundum Remigium *f*, & Couarruuiam, qui grauiſſimè errant, cum id faciant contra ius, prout dicti Iuriſperiti affirmant.

c Boër. deciſ. 303. nu. 13. Clarus vbi ſup. q. 36. nu. 45.
d Auen. de iniuriis n. 15.
e Remi. vbi ſup. Clar. vbi ſup. n. 21.
f Remi. vbi ſup q. 6. & 7. Cou. vbi ſup. c. 20. n. 17.

Circa eandem conſtitutionem eſt etiam aduertendum, quod ſecundum eam poſſunt Iudices ſæculares cum licentia Epiſcopi, aut eius officialis, extrahere ab Eccleſia delinquentem. Quare ſine tali licentia ipſum extrahere voluerint, res deuoluitur ad id, quod de iure antiquo erat determinatum, ſecundum quod delinquens poteſt ſe defendere ſine pœna à Iudice ſæculari, ſi videat, quod ipſum extrahit iniuſtè ab Eccleſia. Ita Antonius Gomez *g* dicens, quod hunc iniuſtè condemnatum ad extrahendum poſſunt Clerici defendere, & eripere de manibus iuſtitiæ, ſecundum Archidiaconum, & Albericum, & Bernardum Diaz de Lugo, quos, & alios ad hoc allegat nouiſſimè Ponce de Leon Mexia *h*. Quod verum intelligit Azeuedo *i* quotieſcunque conſtaret iniuſtè extrahi ab Eccleſia, vel condemnatum fore, eſſetque periculum in mora: ſecus tamen alias: tunc enim licet poteſtati iniuſtè exequenti reſiſtere, quoties manifeſtum eſt iniuſtè procedere, vel damnum eſt irreparabile, ſecundum Doctores, maximè Oroſcum *a*: nam alias dum res eſt in dubio, minimè reſiſtendum eſt Iudici ſæculari, præſertim per Eccleſiaſticos, quibus iam arma ad hoc cõceſſa ſunt, ſcilicet excommunicationes, & cenſuræ, nõ vero enſes & gladij, vt habetur in Concilio Tridentino *b* & in quadam regali lege nouæ compilationis.

g Ant. Gomez li. 3. varia. c. 3. n. 21. in fine.
h Mexia in apparatu. l. de Toledo. n. 11. fund. 2. part. n. 24.
i Azeuedo in l. 3. tit. 2. li. 1. compil n. 27.
a Oroſcus in l. vt vim. n 16. col. 21. ff. de iuſt & iure.
b Trid. 15. ſeſ c. 3. de refor. l. 5. tit. 4. lib. 1. nouæ compil.

Aduertendum deniq; circa prædictam conſtitutionem, quod accepi à quodam grauiſſimo, & ſatis docto meo condiſcipulo, in regnis Portugalliæ regio Auditore, eam in ipſis regnis minimè fuiſſe receptam, cum ex detenſione & detruſione delinquentium ab Eccleſia extractorum, gladius ſæcularis vires ſæpe ſæpiùs poſſet amittere; an autem in Hiſpaniis ſit recepta, nolo iudicare; ſolum enim iudico eam eſſe maxime rationem conformem, cum tam Iudicibus ſæcularibus, quam Eccleſiaſticis, quam immunitati Eccleſiaſticæ medium quoddam proponat, quo omnia pacifice in Republica peragantur.

ARTICVLVS IV.

An clerici, & monachi gaudeant immunitate Eccleſiæ.

RESpondeo dicendo, quod Abbas *c* tenet per multa fundamenta, quod non, quem ſequitur Bernar. Diaz de Lugo, cum hac limitatione tamen, vt non procedat tunc, quando clericus ab Eccleſia extractus, poſt degradationem eſt ſæculari curiæ tradendus; nam tunc dicit, quod poſt degradationem, & verbalem in ſententia traditionem curiæ ſæculari ad Eccleſiam reſtituatur; quam limitationem non admittit Couarruuias *d* vrgenti ratione: nam quando crimina committuntur, quæ degradatione, & traditione curiæ ſæculari digna ſunt, propter eorum enormitatem, & immunitatem, gaudere non debent delinquentes immunitate Eccleſiarum, & ſic non erunt reducendi ad Eccleſiam. Quam ſententiam ſequitur Salzedo *e*. Ex quo infertur, quod clericus, aut Religioſus Sodomita ſi per proprium motum Pij V. tradantur curiæ ſæculari, nõ gaudebunt Eccleſiæ immunitate, & hodiè indiſtinctè ſeruatur in practica opinio Abbatis, prout teſtatur Iulius Clarus *f*. Quod eſt tenendum, licet contrarium tenuerit Menchaca *g*. Vtrum autem laici Sodomiã committentes gaudeant immunitate Eccleſiæ, ſi ad ipſam confugiant, Couarruuias *h* partem amplectitur negatiuam, aſſirmans non debere gaudere immunitate Eccleſiaſtica: ipſum ſequitur Auendannus *i* dicens in grauiſſimis delictis fugiens ad Eccleſiam non debere gaudere eius immunitate; in hoc tamen ait Iulius Clarus *k*, ſtandum eſſe conſuetudini. Quod attinet ad religioſos, aduertendum, quod Baptiſta *l* de Salis in ſua ſumma aſſerit, quod religioſis non valet immunitas Eccleſiæ, quia raro, aut nunquam exeunt clauſtrum monaſterij. Nam ſecundum regulam eorum, & iure communi poſſunt per eorum ſuperiores in monaſterio arceri, verberari, & incarcerari, & ſi opus eſt de monaſterio expelli, & in aliis monaſteriis arctioribus intrudi, prout in iure *m* videmus definitum.

c Abbas in c. inter alia de immuni. Eccle. Bern. in prac. c. 115.
d Coua. li. 2. variar. c. 20. n. 16.
e Salz. in praxi crim. c. 115.
f Clarus in pr. crim. §. fin. q. 30. nu. 16.
g Mẽc. de reſt. §. 22. part. 3. nu 54.
h Cou. vbi ſu. c. 9 n. 8. & 9
i Auen. de exeq. man. prin. 1. p. c. 229.
k Clarus d. q. 30. nu. 12.
l Saln in ſum. ti. immunitat 2. fo. 77. p. 2. col. 1.
m c. vniuerſitatis. de ſent. exco.

ARTICVLVS V.

Vtrum, ſi Iudex ſecuritatem dederit Religioſis, vt ei tradant in eorum monaſterio detentum, & ipſum reducet, ſi immunitate Eccleſiaſtica gaudet, efficiantur irregulares tales Religioſi, ſi fidem Iudex non ſeruauerit, & laqueo delinquentem ſuſpenderit.

RESpondeo dicendo, quod reſolutio huius quæſtionis ex parte pendet ex reſolutione eius, de qua agunt Doctores, an ſcilicet Iudex teneatur ſecuritatis fidem ſeruare, & remittere ad monaſterium delinquentem. Et Antonius Gomez *n* inquit, quod ſi delictum, quod ille perpetrauerit, erat tale, quod non priuabat eum immunitate gaudere, remittendus eſt Eccleſiæ, & fides ſeruanda, & hanc ibi dicit tenere Doctores, & communiter teſtatur Couarruuias *o*, ſecus ſi delictum priuabat eum immunitate, quia non tenebatur illum remittere.

n Anto. Gomez. li. 3. variar. c. 12. nu. 7.
o Coua. li. 1. var. c. 2. nu. 16. in fin.

Et hoc confirmatur: nam etiam Iudex tenetur fidem ſeruare, quam dedit delinquenti, cum non offendendi, ſi confiteretur delictum; in conſcientia enim tenetur Iudex fidem promiſſam ſeruare, ſecundum Hieronymum Cuchalon *p*, & Nauarrum, quod intelligitur, ſi non tenebatur confiteri, & ſic doſo fuit attractus ad confitendum: at ſi tenebatur confiteri, non dicerem ego teneri talem fidem ſeruare: imo potius dicerem Iudicem talem fidem dado peccauiſſe mortaliter, ſi animũ habuit illã adimplendi, cum habuiſſet animũ faciendi illud, quod ſecundũ ius, & ſibi ratione

p Cuchal. in addit ad Decii in l. ea eſt natu. cauillat. n. 7. lit. B ff. de reg. iur. Nau. in c. 25. nu. 22.

Digitized by Google

officij erat illicitum, non caſtigando delinquentem, prout ſecundum ſacros canones ſibi erat conceſſum, & ſecundum hanc doctrinam exiſtimo intelligenda tradita à Iulio Claro *q*, Couarruuia, & Azeuedo. His ſic prælibatis, ad id, quod in principio quæſtionis propoſuimus, deueniendo, reſpondeo, quod ſi Iudex tenebatur extractum ab Eccleſia reducere, quia delictum ipſum non priuabat immunitate Eccleſiaſtica, & fidem non ſeruauit, & laqueo ſuſpendit delinquentem, non liberarem ego dictos religioſos, ſaltem in foro exteriori ab irregularitate; licet enim Iudex ipſis de reducendo fidem præſtiterit, communiter tamen Iudices ipſam nunquam ſeruant, & non poteſt negari ipſos religioſos culpam non leuem commiſiſſe, & rei illicitæ operam dediſſe, priuando ipſum delinquentem Eccleſia, cuius immunitate iure gaudebat, & à fortiori remanebunt irregulares ipſum delinquentem tradendo caſu, quo ipſum ad Eccleſiam Iudex remittere minimè tenebatur; cum enim deberent ſcire hoc caſu minimè ipſis fore fidem ſeruandam, neſcio quo iure ab hac grauiſſima traditionis culpa poſſimus eximere, & per conſequens, nec etiam ab irregularitate ex hoc facto ſequuta, præſertim cum habuerint facilè proteſtationis iuridicæ remedium, qua ab ea nota poſſent euadere. Dixi (*in foro exteriori*) tanta enim poſſet eſſe Iudicis fama bonitatis, & veritatis, & tanta eorum religioſorum ſimplicitas, vt eos à culpa in hoc facto liberarem, & per conſequens ab irregularitate ratione culpæ contractæ, præcipuè ſi conſuluerunt in eo loco ſapientiores, ſunt immunes.

q Clarus in pract. crim. li. 5. §. fi. qu. 55. Couar. d. c. 2. Azeu. lib. 1. nouæ cōpil. tit. 2. in l. 3. p. 25. col. 2. & p. 27. col. 1.

QVÆSTIO LII.

De electione per ſcrutinium, in quindecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quindecim quæruntur.

1 *Quid, & quotuplex ſit electio.*
2 *Vtrum in electione per ſcrutinium, ſcrutatores debeant eſſe tres.*
3 *Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda.*
4 *Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium.*
5 *Vtrum tantum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus.*
6 *Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri.*
7 *Vtrum poſſit ſuffragiū ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari.*
8 *Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, aut ſortes.*
9 *Vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia, ſchedulam ſuffragij publicauit.*
10 *Vtrum electio debeat eſſe libera.*
11 *Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridicè fieri.*
12 *Vtrum conſuetudo valeat à ſeptem annis, & vltra inducta in quadam religione, vt tantum prudentiores re, & ætate, habeant vocem in Capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum.*
13 *Vtrum illius votum qui miſit in vrnam ſchedulam albam, ſit inter vota electorum connumerandum.*
14 *Vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragiis ſit electio publicanda.*
15 *Vtrum electio poſſit fieri in nocte.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit electio.

RESpondeo dicendo, quod Diuus Thomas *a* ſequens Ariſtotelem definit electionem dicens, quod eſt multorum placentium in ordine ad finem vnius præceptio; ſed ſecundum Hoſtienſem, & Ioannem Andream aliter definitur, ſcilicet quod ſit idoneæ perſonæ ad dignitatem, vel fraternam ſocietatem ſeruata forma canonica facta vocatio. Et electio eſt triplex. Prima eſt per modum ſcrutinij: ſecunda per modum compromiſſi: tertia per modum communis inſpirationis, de quibus Innocentius Papa *b* ait in hunc modum: Statuimus, vt cum electio fuerit celebranda præſentibus omnibus, qui volunt, & debent, & poſſunt commode intereſſe, aſſumātur de collegio fide digni, qui ſecretò, & ſigillatim vota cunctorum diligenter examinent, & exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicentur in communi, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in qua omnes, vel maior pars, & ſanior Capituli conſentit: vel ſaltem poteſtas eligendi aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ prouiderent de paſtore; aliter electio facta non valet, niſi forte communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem abſque vitio celebrata. Hæc Innocentius, & tradit Petrus Gregorius *c*.

a D. Tho. 2. 2. q. 14. Ariſt. 3. ethi.

b c. quia propter. de elect.

c Petrus G. c. ſyntag. iur. 2. p. c. 12. à nu. 19.

ARTICVLVS II.

Vtrum in electione per ſcrutinium ſcrutatores debeant eſſe tres.

RESpondeo dicendo, quòd ſcrutatores debent eſſe tres de collegio, prout definit Innoc. *d*, numerus trium ſcrutatorum deſideratur, quia is numerus magis perfectus creditur, & fraudem excludit, faciliuſque concordes fiunt, cum facilè duo diſcordes eſſe poſſint, ac vix fit, quin duo ex tribus inter ſe conſentiant. Quare creditur electionis ſubſtantiam hunc numerum exigere, prout tradunt Hoſtienſis *e*, Abbas, & Petrus Biaxius: ſi verò collegium non ita ſit numeroſum, vt tres ſcrutatores conſtituere poſſit, putà quia totum collegium in tribus tantùm conſiſtat, vel duobus, non erit hæc forma ſeruanda, cum ſcrutari non poſſit, ſed quomodocunque electio fiat, tenebit, prout tenent Abbas *f*, & Ioannes Andreas, idem Abbas Craueta, Biaxius, & Rolandus, neque opus eſt in hoc caſu, vt electores compellantur procedere vi compromiſſi, quidquid Hoſtienſis *g* fuerit opinatus, quem meritò cæteri non ſequuntur: ſi verò vnus tantum ex collegio inueniatur, ſatis eſt, quod ſuum exprimat cōſenſum protinus eligendo, nec exigitur, vt coram teſtibus conſenſum ſuum exprimat, & poſtea eligat, electionemque publicet, iuxta Innocentium *h*, & Ioannem Andream, & Petrum Biaxium.

d Inno. in d. c. quia propter.

e Hoſt. in ſū. ti. de elect. §. qualiter facienda. ver. ſi collegium. Abb. in d. c. quia propter. Biaxius de elect. c. 14. par. 3.

f Abb. ubi ſup. Abb. in d. c. quia propter. Ioan. in d. c. 25. col. 2. Craue. conſ. 12. col. 2. Biax. vbi ſu. Rolan. conſ. 43. nu. 37. lib. 2.

g Hoſt. vbi ſup.

h Inn. in d. c. quia propter. Ioann Andr. in regul. in toto in Mercur. Biax. vbi ſup. 3. p. c. 23.

ARTICVLVS III.

Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda.

RESpondeo dicendo, quòd ſcrutatores non prius ſcrutari debent incipere, quàm duplici iureiurando ſe obſtrinxerint in manibus præſulis collegij, altero quidem, quod ſcrutinij cauſa præſtant, altero quod aliis ex collegio commune eſt, cùm & ipſi ex collegio ſint, priori quidem bonam in ſcrutando ſinceramque fidem & ſecretam, altero probabilitatem, & integritatem in eligendo pollicentur, prout tradit Petrus à Biaxio *i*. Quibus ſic peractis ſcrutatores ſingulorum ex collegio propoſito eis priùs iureiurando, & in religionibus obedientiæ vota ſecretò ſeorſum ordine ſuo exquirent, iuxta ea, quæ in iure *k* decernūtur, & in noſtra religione Minorum de Obſeruantia fit per ſchedulas ſecretas, iuxta cōſtitutionem, & Bullam Sixti V. de qua infrà *l*; niſi enim ſecretò res agerentur, metuendum eſt, ne aliqui formidoloſi libertate ſua inferendo votum ob potentiorum metum vti non auderent, aut ne quis ab aliquo ſeductus in diuerſam partem à mente ſua diſtraheretur, iuxta Innocentium *m*, & Ioannem Andream, Abbatem, & Biaxium. Aduerte tamen, quod in grauiſſimis negotiis ſcrutatoribus teſtes adhiberi poſſunt, quo res citra omnem ſuſpicionem procedat, iuxta Innocentium *n*, & Abbatem.

In primis tamen ſe inuicem ſcrutabuntur, antequā ex collegio vllum, excepto eo, qui cæteris omnibus dignior

i Biaxius de ele. p. 3. c. 24.

k d. cap. quia propter.

l In fin. art.

m Inn. Andr. & Abbas in d. c. quia propter. Biaxius vbi ſup. 3. pa. c. 25.

n Innoc. & Abb. vbi ſup. Biax. vbi ſu. c. 26.

Digitized by Google

dignior fuerit, ſcrutari incipiant, ne aliarum ſententiarum conſcij ex illis ſuas ſumant,& informent, iuxta Innocentium *o*, Abbatem, Andream,& Biaxium: at hoc non eſt neceſſarium fieri, vbi ſumuntur ſuffragia per ſchedulas ſecretas obſignatas, ſicut in electionibus noſtræ religionis. Quod ſi ſcrutinium eadem die, aut altera abſolui non poterit, ob magnum numerum fortè eligentium poterit altera die, atque etiam aliis diebus continuatis negotium perfici, ac multò magis ad actus naturæ neceſſarios diuertere eos licebit, putà ad reficiendum corpus cibo, aliáve neceſſaria: vno autem, aut altero ex ſcrutatoribus deficiente, putà morte, aut aduerſa valetudine, alter loco eius ſubrogandus erit, iuxta Innocentium, Ioannem Andream, Abbatem,& Biaxium, & tradit Marcus Antonius Cuquus.

o *Innoc. Abb. And. & Biax. vbi ſu. c. 26. Cuquus li. 4. maio. inſt. tit. de elect. nu. 204. vſque ad nu. 213.*

ARTICVLVS IIII.

Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium.

RESpondeo dicendo, quòd ſuffragiorum ferendorum hæc, ſimiliſve erit forma, videlicet, Eligo talem, ſeu nomino talem, ſeu conſentio in talem, iuxta Ioannem Andream *a*, & Syluestrum, & ipſa ſuffragia pura, certa in eligendo eſſe debent, non ſub conditione incerta, & ambigua, nec ſub diſiunctiua, inania hæc eſſent, & non modo cæterorum vim non impedirent; ſed etiam accreſcerent voces illorum, qui non purè conſenſerint aliis, iuxta quandam Decretalem *b*. Quocirca ſi quatuor ex duodecim canonicis huiuſmodi ſuffragia protulerint, eligendi poteſtas ſic in reliquis octo reſidebit, vt quod ipſi, eorumve pars maior ſtatuerit,& electio ab ipſis facta perinde valeat, ac ſi quatuor illi ex collegio non eſſent; idque confeſtim, & ſimul, atque talem ſententiam ſcrutatoribus ediderunt, non expectato electionis fine, & euentu, iuxta quandam Gloſſam *c*. Caueat igitur qui rectè vult ſuffragium ferre, ne eligat hoc modo, videlicet, Eligo quem N. eligerit: nam eſſet incerta; neque hoc modo. Eligo Petrum, aut Andream; eſſet enim alternatiua: neque hoc modo, Eligo Petrum, ſi diſceſſerit à Fratribus ſuis, vel ſi conuerſatus fuerit cum talibus, aliavè conditione appoſita. Non creditur tamen conditionem illam vitiare, quæ inſit ex natura actus, putà, Eligo Petrum ad Epiſcopatum, ſi vacat,& hæc videtur verior ſententia, quàm alia Decij *d*, prout probat Cuquus; non enim minus dicitur ſeruata forma, aut actus purè,& ſimpliciter factus ſi exprimatur id quod etiam non expreſſũ ſuapte natura ineſt. Et cõfirmatur, quia conditio de præſenti non eſt conditio propriè, prout notatur in iure *e*. Quapropter hæc electio valet, Eligo Petrum, ſi Præſidenti in Capitulo placuerit, cum hæc conditio tacitè intelligatur, prout tenet Cuquus contra Ripam contrarium ſentientem, dicens non valere iſtam electionem ad beneficium, ſi Papæ placuerit.

a *Andre. in d. c. quia propter. Syluest. verbo, electio. 2. § 1. v. ſextò quæritur.*
b *Cap. 2. de elect. li. 6.*
c *Gloſ. pen. in d. c. 2.*
d *Decius in l. actus legitimi. de re. iur. Cuquus li. 4. maior. inſtit. ti. de elect. nu. 219.*
e *d. l. actus legit.*

ARTICVLVS V.

Vtrum tantum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus.

REſpondeo dicendo, quod nemo in Cathedralibus, collegiatis, ſæcularibus, vel regularibus Eccleſiis ſuffragiorum ius habet, quamuis hoc ius ab omnibus collegis conceſſum ei fuerit, niſi in Subdiaconatus ordinem ſaltem ſit receptus, iuxta quandam Clementinam *f*, neque expectandus eſt, & ab electione ſuperſedendum, etſi ordines accipere ſit paratus intra tempus à iure electioni celebrandæ præfixum, ſed electionem feſtinare poſſunt, iuxta quandam Gloſſam *g*, vbi Bonifacius Vitalinus, Imola, & alij, quemadmodum neque expectare eum tenentur impuberem, quia intra electionis tempora ad pubertatem peruenturus eſt, neque excommunicatum, qui abſolutionem eſt impetraturus, neque tyronem, id eſt Nouitium, dicentem ſe velle profiteri, neque abſentem nolentem intra tempus reuerti, iuxta dictam Gloſſam *h*, & Imolam; vocatio enim diuturna ferenda non eſt, vbi electio acceleari poteſt; iuxta ſacros canones *i*. Si tamen mora eſſet modica futura, neque damnum vllum Eccleſiæ allatura, & malignitate quadam potiùs illos excludendi, & quadam aſtutia, vel dolo potiùs, ne eum eligerẽt, quem ipſi vellent, quàm Eccleſiaſticæ rei bene gerendæ ſtudio ſic feſtinaſſent, ne abſentes venirent, non eſſet ipſis abſentibus ad tempus conquirendi locus, argumento eorum, quæ in ſacris canonibus *k* notantur.

f *Clem. vt ij qui de ætat. & qualit.*
g *Gloſſ. in d. Clem. vt ij qui. verſ. conſtitutis. circ. med. vbi Vitalinus nu. 26 Imola. 3.*
h *Gloſſa & Imola. vbi ſup.*
i *c. ne pro defectu. de ele. c. oblatæ. ad fi. de appel.*
k *c. cùm dilecti. de dolo, & contu. Gloſ. in c. cupientes. v. impedimen ei ca fin. de elect. li. 6.*

Aduerte tamen, quòd ſi ad ſacros ordines ante vigeſimum ſecundum annum perperam ſit quis receptus, ad ſuffragia ferenda æque admittetur, ſicut alij legitimè ordinati, quia non tam ordo ſacer, quam ius religionis hoc ius tribuere creditur, iuxta Abbatem *l*, Petrum Biaxium,& M. Antonium Cuquum: & ius antiquum non prohibet ab electione remoueri eos, qui octodecim annorum ætatem attigerint. Quod probatur: nam in quadam Clementina *m* ordinatur, vt qui decimum octauum annum attigerit, ad Subdiaconatus gratum poſſit aſcendere, & per conſequens hac ætate poterant eſſe electores, & habiles alias, & ius Concilij Tridentini *n* licet innouet antiquum dictæ Clementinæ; quòd ſcilicet non poſſint præſtare ſuffragium, niſi ſint ordinibus ſacris inſigniti, non tamen vult, quòd ipſi ſacris præficiendi qui ſunt ad ſuffragium admittendi, attingant vigeſimum ſecundum ætatis annum, quam ætatem requirit Concilium Tridentinum, vt ſacris initientur. Denique Concilium Tridentinum non determinat, quod qui vigeſimum annum attigerint: tantùm vocem habeant, ſed ſolum determinat, quod ſint ſacris ordinibus initiati, & ſic ſufficit, quod poſtquam attigerint annum decimum octauum, initientur, vt dictum ſuffragium poſſint dare. Verum eſt tamen, quòd licet ex prædicto capite non prohibeátur à vocibus dandis, ex alio capite vtique prohibentur, ſi ſcienter ante ætatem ſint ad ſacros ordines promoti, cùm in hoc caſu ſint ipſo iure ſuſpenſi, prout *o* infrà declarabimus, & taliter ſuſpenſi eligere non poſſint, ſublata tamen ſuſpenſione ego non inuenio, cur à ſuffragando ſint abſtrahendi.

l *Abb. in c. pro illorũ c. 2. de præben. Biax. in t. 17 § 1. de elect. Cuquus li. 4 maior. inſtu. tit. 1. de elect. n. 74.*
m *Clem. 2. de ætat. & qual.*
n *Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 4. de reform.*
o *Infrà 3. tit.*

Et aduertendum, quod ſiquis electionis tempore idoneus reperiatur, quia vocationis præpoſituræ tempore aliquid patiebatur aduerſum, vt qui erat excommunicatus, aut Nouitius, vel ſacris nondum ordinatus, nihil ei oberit, quin eligere vt quicumq; alius idoneus poſſit, iuxta quandam Gloſſam *p*, Butrium, Vitalinum, Imolam,& Decium.

Sed quoad regulares duo ſolent dubitari. Primum vtrum illa verba, *vel irregulari Eccleſia*, poſita in Cõcilio Tridentino *q*, intelligantur de monaſteriis Mendicantium, & aliarum religionum ſub regulari diſciplina viuentium. Secundum eſt, quid intelligitur per dicta verba; *Non habeãt vocem in huiuſmodi Eccleſiis*, vtrũ ſcilicet intelligantur de voce in vniuerſali, vt ſcilicet in nullo negotio capitulari vocem habeant, an verò intelligantur limitatè, vt ſcilicet in ſolis electionibus canonicis eam vocem non habeant, in aliis autem negotiis capitularibus ea minimè priuentur? Et reſpondetur, quod attento literali Concilij contextu, videtur quod ſupradicta verba non intelliguntur de religioſis Mendicantium ordinum; illa enim verba, *vel à regulari Eccleſia*, ſolum in Eccleſiis Canonicorum regularium verificantur, quæ vocantur propriè Eccleſiæ, prout ait quidam canon *r*; & in hoc à domibus religioſorum differunt, quæ monaſteria, pia loca, vel religioſa vocantur, vt ait Paulus de Caſtro *ſ*, & hæc eſt vna differentia inter Canonicos Regulares,& Monachos inter multas alias, quæ colliguntur per Doctores *t*. Et confirmatur ex quadam Decretali *u* ibi, *In Eccleſiis quoque regularibus, vel monaſteriis non ſunt taciti profeſſi*, quæ Decretalis innuit differentiam

p *Glo. But. Vita. & Imola in d. Clem. vt inſuper. verb. conſtituto. Decius conſ. 214. col. 1. c. quod ſicut in fin. & c. cum inter. in fin. de elect. c. dudum 1. ante fin. de elect. li. 6.*
q *Concil. vbi ſup.*
r *c. nullus. 19 q. 3.*
ſ *Caſtro in Au. h. ingreſſi in pr. C. de ſacroſan Eccleſ.*
t *DD. in rubrica & in c. quod Dei timorem. de ſtatu mona.*
u *c. ex eo quod. 6. in Eccleſiis. de ele. li. 6.*

ferentiam inter Eccleſias regulares, & monaſteria. Vnde cum Concilium loquatur in Eccleſiis regularibus edens quandam legem pœnalem, & correctoriã voce actiua priuantem eos, qui ordine ſacro non ſunt inſigniti ad monaſteria, & pia loca, & religioſa, in quibus non loquitur, minimè debet extendi.

Quod ſecundò probatur ex verbis dicti Concilij paulo inferius, ibi, *Ac qualibet alia beneficia in dictis Eccleſiis obtinent.* Nam cum talia ſint ſubiecta, qualia demonſtrant prædicata, cum hæc verba vltima non poſſint habere locum in monaſteriis, ſequitur quod principium Capituli in eiſdem non loquitur, ſed in aliis Eccleſiis, in quibus reperiuntur dignitates, officia, præbendæ, & alia beneficia: & verbum Concilij ibi, *Regulari Eccleſia*, tantum habebit locum in Eccleſiis Canonicorum Regularium.

Tertiò probatur: nam certum eſt, quod ordini Canonicorum Regularium per ſe competit, quod ſint clerici; religioni autem monachorũ non per ſe competit, vt ſint clerici, vt docet Diuus Thomas *a*, & colligitur ex quodam canone, & ita in principio Monachi non erant clerici, vt inquit quædam Gloſſa *b*; Abbas, Innocentius, Calderinus, & probant Archidiaconus, Cardinalis Florentinus, & Syluester; Monachus enim non præſupponit clericatum, nec ſufficientiam, & idoneitatem ad ordines, vt inquit quidam textus iuncta ſua Gloſſa *c*; ideo omnino laico poteſt conferri Monachatus, vt inquit Abbas *d*. Ex quibus veriſimiliter colligitur, quod Concilium Tridentinum nõ prohibuit religioſis, vt voce actiua non gauderent, niſi ordine ſacro fuerint inſigniti, & licet in multis æquiparentur canonici regulares, & Monachi, quia regula Monachorũ non eſt ſeiuncta à ſanctorum Monachorum conſortio, vt multis iuribus *e* cum ſuis Gloſſis probatur, & tradunt Abbas, & Iaſon, & Petrus de Ruberto inter conſilia Federici, & Oldradus. At in hac materia correctoria, & pœnali nõ eſt cur verba Concilij loquentia in Eccleſiis canonicorum regularium extendantur ad monaſteria Monachorum. Ita firmauit doctiſſimus Doctor Didaca à Vera, ſacrorum Canonum Salmanticæ Academiæ digniſſimus Primarius. Ego autem eandem ſententiam volo confirmare amplius: nam cum in dicto Concilij Tridentini Decreto innouetur Clementina, *vt ij qui, de ætate & qualitate*, ad dictam Clementinam eſt nobis recurrendum; ex intellectu enim ipſius, intellectus prædicti Decreti deriuatur: ait enim, vt hi, qui diuinis in Cathedralibus, vel Collegiatis ſecularibus, vel regularibus Eccleſiis ſunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in poſterum, ad ſuſcipiendos ſacros Ordines propenſius inducantur, ſtatuimus, vt nullus de cætero in huiuſmodi Eccleſiis vocem in Capitulo habeat, etiamſi hoc ſibi ab aliis libere concedatur, niſi ſaltem in Subdiaconatus ordine fuerit conſtitutus; illi verò, qui dignitates, perſonatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines ſunt annexi, pacificè nunc obtinent in eiſdem, vel obtinuerint in futurum, niſi (iuſto impedimento ceſſante) ad huiuſmodi ordines ſe promoueri fecerint infra annum, extunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in Capitulo habeant earundem. Hæc in dicta Clementina innouata per Concilium.

Et vt clarius hoc fiat, & noſtra inductio efficacius probet noſtrum intentum, vt ego poſſum colligere ex mente huius Clementinæ eſt, quod aliqui diuinis mancipabantur officiis in prædictis Eccleſiis, & quia expectabant aliqua bona temporalia magni valoris, nolebant ſacris initiari, vt ſic eſſent liberi ad contrahendum matrimonium, & quidam eorum cum hac libertate redditus magnos Eccleſiaſticos in dictis Eccleſiis habebant, quibus volens Summus Pontifex obuiare, definiuit primò, vt diuinis mancipati officiis, non haberent votum in Capitulo, niſi qui ſaltem Subdiaconatus ordine fuerint inſigniti: & ſecundò definiuit, vt qui haberent in dictis Eccleſiis dignitates, perſonatus, officia, atque præbendas, quibus ordines ſacri ſunt annexi, vt explicat Concilium Tridentinum *f*, intra annum his initientur, alias votum in Capitulo minimè habeant; Ordine enim ſacro inſigniti ad contrahendum matrimonium non poterunt aſpirare, & diuinis officiis cantando Epiſtolam, & Euãgelium irreuocabiliter erunt emancipati. Quæ omnia ceſſant in regularibus ordinum Mendicantiũ, & aliarum religionum, qui profeſſi minimè poſſunt contrahere matrimonium.

Quod amplius confirmatur ex eodem Concilio Tridentino, vbi ait, quod Epiſcopi in dictis Eccleſiis cogant ipſos ſacros initiatos ordinibus, vt diebus ſtatutis dictos ordines per ſe ipſos exerceant, ac cætera omnia officia, quæ debent in cultu diuino, præſtent ſub eiſdem, & aliis grauioribus pœnis. Ex quibus verbis ſatis colligitur, quod non loquitur Concilium de profeſſis in ordinibus Mendicantibus, ſed de his, qui præficiuntur in Eccleſiis regularibus Epiſcopis ſubiectis, vt eſt Metropolis Pamplonæ, & Eccleſia Dominæ noſtræ del Pilar de Saragoça. Et confirmatur ex eadem Clementina, & Concilio ibi, *In Eccleſia regulari diuinis mãcipatus officiis*; ſi enim voluiſſet loqui de profeſſis in ordinibus Mendicãtibus, & in aliis non Mendicantibus, diceret in Eccleſia regulari, vel monaſterio diuinis mancipatus officiis, & profeſſus; ſicut videmus dixiſſe in electionis materia Bonifacium VIII. *g* ait enim, *in Eccleſiis quoque regularibus, vel monaſteriis ij, qui non ſunt tacitè, vel expreſsè profeſſi, non debent cum profeſſis, vel conuerſi laici cum clericis, electionibus intereſſe.* Denique confirmatur: nam in ordinibus Mendicantibus, & in aliis ordinibus ſtatuitur, vt recenter profeſſi non initientur ſacris vſque ad quartum, aut quintum poſt profeſſionem annum, vt in humilitate radicati creſcant de virtute in virtutem.

Et in ordinationibus Toletanis *h* Generalibus noſtræ Sacræ Religionis ordinatus eſt in hunc modum: *Nemo poteſt aſcendere ad Subdiaconatus ordinem ante vigeſimum ſecundum ætatis annum, & niſi poſt tres annos in religione expletos ad Diaconatum ante vigeſimum tertium, & ante quartum annum in monachatu conſumptum, ad presbyteratus ante vigeſimum quintum, & ante quintum annum in vita regulari perfectum.* Quæ inſtituta non eſt credendum Summum Pontificem voluiſſe in aliquo infirmare, tollendo vocem ſecundum ius profeſſis in dictis religionibus, vt ipſi propenſius ad ſuſpiciendos ſacros ordines inducantur.

Et in ordine Militari Diui Iacobi, eſt quædam conſtitutio, quæ in hunc modum loquitur: *Mandamos, que ningun religioſo pueda ſe ordenado de Epiſtola, haſta que ya paſſado dos annos deſpues que recebio el habito, y tres para ſer ordenado de Euangelio, y para ſer ordenado de Miſſa ayan de paſſar quatro annos, y los nueſtros Priores lo guarden aſſi, y no conſientan coſa en contrario.* Habetur in eſtablecimientis *i* huius ordinis.

Ex quibus colligitur intellectus ad ordinationem generalem noſtræ ſacræ Religionis, vbi agendo de Guardianorum electione ait, in Guardiani electione omnes Sacerdotes, & clerici in ſacris ordinibus *k* conſtituti habentes duos profeſſionis annos completos poterunt ſuffragari. Hæc enim conſtitutio non eſt extracta ax Concilio Tridentino, ſed eſt conſtitutio ordinis, conformis tamen Concilio ſupradicto, & hac ratione poterunt Prælati in ea ex cauſa iuſta diſpenſare. Iuſta autem cauſa erit, quando repertus fuerit aliquis iuuenis in religione, qui propter aliquam cauſam licèt ſeptimum annum profeſſionis habeat, non potuit ſacris initiari, & non poterunt tamen diſpenſare cum conuerſis laicis, vt poſſint ſuffragari in Guardianorum electione; non ſolum enim in dictis conſtitutionibus Generalibus id prohibetur, ſed etiam in iure communi *a* ibi, *neque conuerſi laici cum clericis, electionibus intereſſe.* Super quo iure non poſſunt diſpenſare dicti Prælati. Verum eſt tamen, quod in noſtra religione in partibus Italiæ adhuc habent vocem, ſiquidem Guardiani creantur, & vt Diſcreti ad capitulum Generale, vel Prouinciale mittuntur regulæ noſtræ particulari

a D. Tho. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. c. generaliter in prin. 16. q. 1.
b Gloſſ. verſ. Abbas in c. à diæcẽ. 93. di. Inno. in ca. 2. & ibi Abb. n. 2. de inſtit. Cald. nu. 9. in c. 1. de ſurrep. & in ca. nu 7 ne cleri. vel mon. Archid. in c. mandamus. 19. q. 3. Car. S. Syluſt. in ca. null. eadem c. & q. in q. 5. Flor. in 3. p. ti. 16. c. 4 §. 1. gl. verſ. religio. 4. q. 8.
c Gloſ. in c. legi. ver. inſtructio. 16. q. 1.
d Abbas in c. officij col. 3. de elect.
e ca. præſens clericus. 20. q. 3. in fine iuncta glo. fin. in c. 2. de poſtul. glo. fin. in c. cũ in magiſtr. de electio. & ca. quod Dei timorem. ver. laxiori. de ſtat. monac. Abbas in c. 2. de ſupp. negl. præ. Iaſon in Auth. nu. 24. C. de ſacroſã. Ruber. cõſ. 25 Olarad. conſi. 222.
f Trid. ſeſ. 2. 2 c. 4.
g c. ex eo quod. §. in Eccl. de elect. lib. 6.
h Ordo Toler. c. 1. de recept. Nouitiorum.
i Eſtablecimen. ordi. tit. 12. de los Priores, & fo. 98.
k Ordi. Toler. c. 7. elect. tit. de Guardi.
a d. c. ex eo quod. §. in Eccleſiis.

Digitized by Google

particulari priuilegio muniti. Et ait Bonifacius *b* de Vitalinis, quod vbi eſt dare aliquos deputatos ad diuina officia, ſicut ſunt laici conuerſi in Eccleſiis præcipuè regularibus, tunc ſtatur iuri antiquo, vt tales non repellantur à voce capitulari, ex eo quod non ſint in ſacris, dummodo tamen aliàs haberent vocem ex priuilegio, ſtatuto, vel fundatione, vel conſuetudine, vt notat Gloſſa *c* quædam: hæc, & alia adducit Bonifacius de Vitalinis.

b Bonifa. de Vitalin. in Clemen. de ætat. & qualit. c. vt hi, qui.

c Glo. in c. ex eo. de electio. lib. 6.

Et quantum verò ad ſecundum reſpondetur, quod dato, quod in monaſteriis priuentur voce actiua, non tamen priuantur ea in vniuerſali; in multis enim negotiis particularibus, licèt non ſint ſacris inſigniti, vocem habent in noſtra religione Minorum, vt in Nouitiorum receptione, &c.

ARTICVLVS VI.

Vtrum vota abſentium poſſint ſuppleri.

RESpondeo dicendo, quod poteſt quis per Procuratorem abſens legitimè impeditus votum ſuum dare, iuſtique impedimenti cauſam ſaltem iureiurando affirmando, iuxta id, quod dicitur in iure *d*: neque hoc eſt per Concilium Tridentinum *e* reuocatum, vbi dicitur: Neq; in poſterum liceat Prouinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoſcunq, titulares ad effectū electionis faciendæ conſtituere, aut voces, & ſuffragia abſentium ſupplere. Nam reſpondetur, quod illuſtriſſimi domini Cardinales declarauerunt non perinde tolli, quin ſi ex inſtitutis alicuius religionis liceat ſuperioribus abſentibus, & legitimè impeditis mittere ad Capitulum Generale aliquem fratrum, qui tanquam eorum procurator ſuo loco, & nomine det votum in electione, id etiam tunc liberè, & licitè facere poſſint eodem prorſus modo, quo antea fiebat. Ita refert fuiſſe reſponſum ab illuſtriſſimis dominis Cardinalibus, anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo, octauo die Auguſti, reuerendiſſimus Pater Paraſſ. Ilus in libro priuilegiorū Minorum; Concilium enim ſolum tollit conſuetudinem quandam antiquā, qua in aliquibus religionibus præſidentes in Capitulo, vota abſentium, propria autoritate ſupplebant, dicendo; Hic loco talis Prouincialis ſubſtituatur, & hic loco alterius ad effectum electionis faciendæ, quod in magnum religionis vertebatur detrimentum, cum hoc modo electiones non ſecundum Deum fieri contingeret.

d c. quia propter. §. illud autem. de elec.
e Con. Trid. ſeſſ. 25 de regula. c. 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrum poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari.

RESpondeo dicendo, quod licèt quis votum ſcrutatoribus aperiat, & cupiat alium potiùs eligere dum res adhuc integra ſit, hoc facere licebit alium potius eligendo. Sed hoc debet fieri quandiu ſcrutatores nondum electoribus ſeſe permiſcuerint, ſed ab aliis ſeiuncti officio ſuo obeundo incumbunt. Atque poſtquam ſunt ſuffragia permixta, quamuis non ſicut ſcrutatores recitare inceperint, ſera certè eſſet voti, & ſuffragij mutatio: nec audiendus eſt, qui alium priore omiſſo eligere vellet, iuxta Gloſſam *f*, Ioannem Andream, Abbatem, & Biaxium, quin etiam ſi publicato ſcrutinio deprehendatur eum, qui à toto collegio, vel maiori parte electus ſit, eligi non debuiſſe propter aliquam notam, vel vitium (vt quia fortè naturalis) illegitimè eum promouere impediret, aut quia haberent aliud impedimentum, non eſt interdictum eis adhuc ſcrutinium repetere aliumque eligere, qui nihil vitij patiatur, vt poſt Ioannem Andream, & Innocentium tenet Hoſtienſis *g*, & Biaxius. Nec ex hoc quaſi indignum elegerint poteſtate eligendi, ea vice priuati, aut priuandi ſunt, cum electionem non perfecerint, & generaliter quandocunq; electio nulla redderetur iam facta, ſcriptum licere eam denuo repetere, iuxta Abbatem *h*, & tradit Marcus Antonius Cuquus.

f Glo. And. Ab. in c. vnico verſ. & oculi. vt Eccleſ. beneſ. Biax. 3. p. de ele. c. 37 nu. 1.
g Hoſtien. in ſum. titul. de elect. §. qualiter. verſ. nullus profeſſ. Biax. vbi ſup. c. 3.
h Abb. vbi ſup. Cuquus lib. 4. maio. inſtit. tit. de elect. n. 246.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, an per ſortes.

RESpondeo dicendo, quod hic modus dandi ſuffragia per vota ſecreta certior multò, atque tutior negotiis ipſis conſuli videtur, ſiquidem electores cum ſciant ſuffragia ſua non manifeſtanda, liberius agunt, neque ampliùs mouentur, nec minis terrentur, non odium, non ſimultatem cuiuſquam expaueſcunt; ſic inimicitiis, ne oriantur occurritur; non enim vindicta aduerſus illum excogitatur, quem non conſtat aduerſarium fuiſſe: ſic aditus & ad ambitus; & largiones occluditur, atque in ſumma cum velut remotis arbitris iſta agantur, altercationes quoque multæ, quæ ex ſuffragiis voce prolatis ſubſequi ſolent, omnino præſcinduntur. Et ſic in Concilio Tridentino *i* habetur, vt in electione Abbatum, Generalium, Propoſitorum, & aliorum quorumcunque vtriuſque ſexus, per vota ſecreta fiat electio, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Vnde generalis hodie videtur eſſe totius orbis conſuetudo, vt non ſolum apud regulares & Capitula Eccleſiarum, ſed etiam apud alios Senatus, ſiue Collegia non niſi ſecretis ſuffragiis id, quod proponitur, definiatur. Vnde Sixtus V. in Bulla, *& cum omnis cura*, data Romæ apud D. Marcum die vigeſima nona Iulij, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno tertio, ordinauit circa Fratres Minores de Obſeruantia, *Vt electiones ſuperiorum, aut officialium per ipſos fratres faciendæ, ſemper fiant per ſchedulas obſignatas, ita vt ſuffragia, ſeu vota, ac ipſorum eligentium nomina omnino ſint ſecreta, & occulta, & nunquam publicentur, ac peracto ſcrutinio ſchedula, & omnia huiuſmodi ſcripta coram omnibus vocalibus illico comburantur.*

i Seſſ. 25. de regu. c. 6.

Circa quam conſtitutionem aduertendum eſt primò, quod loquitur de electionibus ſuperiorum, & officialium, & non de electionibus ſuperiorum, & Abbatiſſarum, & Officialium monaſteriorum ſub Generali Minorum de Obſeruantia Militantium, in quo denotatur nolle Sixtum V. per dictam conſtitutionem obligare, vt electiones Monialium per has ſchedulas fiant; & ſic vult quod electiones earum remaneant in diſpoſitione iuris communis Concilij Tridentini *k*, quod loquens de electione Abbatiſſæ, & Prioriſſæ, & quocunque alio nomine prælatæ, vel præpoſitæ, decernit, quod is, qui electioni præeſt Epiſcopus, ſiue alius ſuperior clauſtra monaſterij non ingrediatur, ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingulorum audiat, vel recipiat. Vnde electio Monialium facta non per ſchedulas obſignatas erit valida; ſicut etiam erunt validæ electiones factæ in aliis ordinibus, licèt per ſchedulas obſignatas non fiant, dummodo per vota ſecreta peragatur, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nam dicta conſtitutio ſolum pro ordine Minorum regularis Obſeruantiæ ordinata eſt, & electiones in ipſo factas ſine dicta ſolemnitate irritas eſſe decernit, declarans ex nunc irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quocunque quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

k Trid. ſeſſ. 25 de reg. c. 7.

Notandum eſt, ſecundò, non ſolùm electiones ſuperiorum debere fieri per dictas ſchedulas obſignatas, ſed etiam officialium quorumcūque, & ſic obligat Sixtus V. vt electiones Diſcretorum, qui nomine prouinciæ, aut conuentus mittuntur ad Capitulum generale, aut prouinciale, fiant per dictas ſchedulas obſignatas. At in quadam congregatione facta à patribus noſtri ordinis in conuentu P. N. F. à Victoria prouinciæ Cantabrienſis ordinatum eſt, vt electio Diſcretorum per ſortes fieret, & hunc modum ſuffragandi non voce populi, ſed tacita alia ratione, velut ſorte etiam

Digitized by Google

iam antiquiſſimis temporibus obſeruatum ex ſacris literis deprehendimus. Cum Samuel diuina admonitione applicuit omnes Tribus Iſrael, & cecidit ſors ſuper Tribum Ben-iamin, & ita Rex Saul Iſraelitico populo conſtitutus fuit, vt Regum primo *a* narrat hiſtoria. Et Matthias in Apoſtolorum Chorum ſe pariter cooptatus, vt in Actibus *b* Apoſtolorum accidiſſe legimus, & apud varias nationes obſeruatum ſcimus, quæ ſuffragia occulta Republica magis eſſe cenſuerint. Sed in primis apud Romanos Veſpaſiani Imperatoris tempore hoc idem declaratum legimus. Nam cum hæc altercatio de ratione ferendi ſuffragij occaſione cuiuſdā legationis in Senatu accidiſſet, obtinuit Marcelli ſententia, vt ſecundum vetera exempla, quæ ſortem legationibus poſuerant, eo quoque tempore idem retineretur, & res nominatim, ſed vrna decerneretur, ne ambitioni, aut inimicitiis locus relinqueretur, vt Cornelius Tacitus *c* refert. Conſtitutio autem ſupradicta Cantabrienſis non fuit vſque hodie in noſtra religione recepta; primò propter maximas anguſtias, quas in eius obſeruatione perſpexerunt partes ordinis experti poſſe accidere: tum quia ad eius validitatem propter dictam Sixti V. conſtitutionem neceſſaria eſt Sedis Apoſtolicæ confirmatio, quam non conſtat Summum Pontificem conceſſiſſe, imò de facto non conceſſit, & ſic ordinatum fuit, anno Domini milleſimo ſexcenteſimo, in Capitulo generali celebrato in conuentu de Aracæli, vt nulli in conuentibus Diſcreti eligerentur ad Capitulum prouinciale.

a 1. Reg. 10.
b Act. 1.
c Tacit. li. 20 annalium.

ARTICVLVS IX.

Vtrum valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia, ſchedulam ſuffragij publicauerit.

RESpondeo dicendo, quòd ſtante Concilio Tridentino *d*, valet electio cuiuſdam, etiamſi ſcriba ſine vlla fraude, & malitia monſtrauerit ſchedulam continentem nomen, pro quo quidam ſuffragabatur. Primò, quia defectus clandeſtinus vnius de Capitulo non debet nocere Capitulo ignoranti, neque actiui ab eo alias legitime facto. Secundò, quia alioquin ſequetur, quod vnuſquiſque electorum poſſet pro ſuo arbitrio electionem reddere nullam, ſi conueniret illud eidem; poſſet enim dicere ſocio ſuo clam, pro quo ſuffragaretur, & electione facta diceret quod non fuiſſet ſecretò ſuffragatus. Tertiò, quod intentio Concilij fuit ſtatuere, quod Capitula facerent electiones ſecretò in hoc ſenſu, id eſt, quod non permittant fieri aliquid, ex quo publicari poſſent nomina eligentium, & ſi tale quid permiſerint, & factum fuerit, electio non valeat. Fuit item intentio eius, & nullus capitularium manifeſtet ſuum ſuffragium aliis publicè, neque ſecretò, & quod ſi manifeſtaret publicè, & Capitulum id permitteret, non valeret electio. Si autem ſecretò alicui manifeſtaretur, caſtigaretur ille, & ſi illi manifeſtatio eſſet; vel præſumeretur fuiſſe cauſa cur talis electio facta eſſet, caſſaretur illa, aliàs non, ne in ſua poteſtate eſſet ceſſare publicando ſe manifeſtaſſe ſuum ſuffragium, vel ratificare id tacendo, prout tradit Nauarrus *e*.

d Trid. ſeſ. 25 cap. 6.

Aduertendum tamen, quod hic loquimur de electione per ſcrutinium; hanc enim per vota ſecreta fieri oportet, nō autem de electione per compromiſſum, quam per vota ſecreta fieri non eſt neceſſe.

e Nau. lib. 1. conſ. 1. de elecon. 9.

ARTICVLVS X.

Vtrum electio debeat eſſe libera.

RESpondeo dicendo, quod electio facta metu eſt ipſo iure nulla, per textum *f*, ab aliquibus ſingularem reputatum, adeò quod omnis metus etiam reuerentialis in foro conſcientiæ facit electionem nullam, iuxta tradita à doctiſſimo Nauarro *g*, qui in quodam conſilio proponit quendam caſum de Monialibus, de quo infrà erit nobis ſermo. Vnde rectè Pius V. in Bulla, quæ incipit, *Paſtoralis officij, &c.* pro fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ, data Romæ apud ſanctum Petrum die vigeſima octaua Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Pontificatus ſui anno ſexto, inter alia decreuit, *Quod prouincialium miniſtrorum electio liberè per vota ſecreta fiat, ita vt Commiſſarius Generalis, vel qui electioni præſidet, ſi formam prædictam tranſgredi, ſeu electores quominus liberè eligant, quouis modo impedire conuictus fuerit, officio priuatus exiſtat.* Circa quam conſtitutionem eſt aduertendum, quòd eius pœna poſita præſidenti in Capitulo, in electione Prouincialis tantùm locum habet. Nam ſi alius qui non fuerit Prouincialis, eligatur non liberè, licet electio ſit irrita, non tamen præſidens in tali electione impediens electionis libertatem, officio priuatus exiſtat; quod facili negotio probatur, ſiquidem hæc conſtitutio pœnalis eſt, & non habet locum niſi in caſu, in quo loquitur. Vnde cum loquatur in electione Prouincialis, non eſt cur eam ad electionem aliorum Prælatorum, & Præpoſitorum extendamus.

f ca. vbi periculū. §. cæterùm. de elect. lib. 6.
g Nau. ca. 17 n. 29. & c. 22 n. 51. & li. 1. cōſ. tit. de elecconſ. 5.

Secundò eſt aduertendum circa illa verba, *Priuatus exiſtat*, quòd ante ſententiam latam minimè talis Præſidens ſuo officio priuatur. Quod patet primò ex verbis dictæ conſtitutionis, ibi, *Conuictus fuerit*, non enim vult Summus Pontifex, vt ipſo facto ſit priuatus antequam conuincatur. Secundò, quia illud verbum, *exiſtat*, eſt verbum ſubiunctiui modi, quod denotat imperium, & ſic vult Summus Pontifex, vt ipſe poſtquam conuictus fuit, exiſtat priuatus à iudicibus, qui eum de tali delicto conuicerunt, quod ex traditis latè à Nauarro *a*, & Cordoua, & communi, ſatis patet.

a Nauar. in man. c. 24. n. 65. & 66. Cor. li. 1. q. q. 36.

ARTICVLVS XI.

Vtrum coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridicè fieri.

RESpondeo dicendo, quòd in conſtitutionibus *b* generalibus noſtræ ſacræ Religionis decernitur in hunc modum, *Quod nulla electio poſſit coarctari, & ſi fuerit coarctata, ſit irrita, & nulla.* Quod ideo ſtatutum fuit, quia talis electio libertate debita caret. Vnde ſi præſidens Capituli Prouincialis, electionem prouincialis ſine autoritate Apoſtolica, vel Legati à latere coarctauerit, non ſolùm electio erit nulla, ſed officio priuatus exiſtat, prout dictum eſt articulo ſuperiori. At ſi coarctauerit ad tres aut quatuor electionem Guardiani, aut alterius officialis, irrita erit electio: at ipſe officio ſuo minimè priuatus exiſtit, iuxta dicta in articulo ſuperiori.

b Conſti. Tol. c. 6. de elec. in fin.

Notandum eſt tamen, quod non eſt coarctare electionem, facere in certa religione ſtatutum, vt in quadam prouincia vnius nationis ſolùm tres in Prælatos eligantur; non enim definit eſſe libera electio, quæ ad certum genus hominum reſtringitur. Videmus enim electionem Papæ liberam eſſe, quæ tantùm ad Cardinales reſtringitur; & videmus etiam in aliquibus religionibus coarctari electionem Diffinitorum ad eos tantùm, qui ſunt de corpore Capituli. Neque obſtat, quod in electione debeat plena adeſſe libertas; multis enim modis poteſt libertas reſtringi, ita vt remaneat tanta, quanta eſt neceſſaria, vt electio valeat. Quod probatur: ad contrahendum enim matrimonium etiam libertas maximè neceſſaria eſt, ipſa tamen libertas poteſt iure optimo ita reſtringi, vt nihilominus libertas ad contrahendum neceſſaria remaneat, vt notat Panormitanus *c*.

c Panor. in c. cum terra. & in c. licet. nu. 11. de electio.

Nec dictum ſtatutum conſtringit eligere indignos; ſi enim non poſſunt illius nationis digni reperiri, ad aliarum nationum dignos neceſſarium eſt continuò recurrere, cùm nunquam ſit licitum eligere indignum, vt poſt Diuum Thomam *d* tradit Nauarrus, & Soto, dicentes, quod ſtatutum fundationis beneficij, vt conſe-

d Tho. 2. 2. q. 63. art. 2. Nau. de ora. miſſ. al. 34. n. 3 Soto lib. 3. de iuſt. art. 2. col. 3.

Digitized by Google

conferatur alicui deſcendenti à progenie fundatoris, nullo idoneo in ea progenie inuento, poteſt aliquis extraneus in eo licitè prouideri. Dixi (*Quæ ad certum genus hominum reſtringitur.*) nam ſi reſtringatur ad certas perſonas, ego eam electionem in iudicando, & conſulendo irritam iudicarem, cum in quadam *e* Decretali, libertas ad electionem requiratur, ſuper qua Abbas aduertit, quòd conſuetudine non poteſt introduci, quo minùs electio libera fiat; ſecùs ſit reſtringat electores ad certum collegium, vel certum genus perſonarum, ſicut dicimus in matrimonio, in quo requiritur plena libertas, & tamen reſtrictum fuit ad certum genus perſonarum, id eſt, fideles. Quod etiam notat doctiſſimus Syluest. *f* & tenet etiam Couarruuias *g*. Vnde teneo, quod electio prouincialis, aut cuiuſcunque alterius Prælati reſtricta non ad certum genus perſonarum, ſed ad tres, aut quatuor perſonas particulares, minime canonica, & valida debet reputari, cum ſit contra ſacros canones, ſuper quibus inferior à Papa autoritate propria non poteſt diſpenſare, iuxta ea, quæ in iure *h* traduntur. Nam per coarctationem ad tres, aut ad quatuor perſonas, libertas in eligendo coarctatur, & bono publico, & bono regimini non ita prouidetur, ſicut prouidetur, quando ad certum genus perſonarum reſtringitur, vt prudentiores, & experientia exercitati in rebus ad talia munera aſſumantur, ſicut aſſumuntur Diffinitores tantùm ex vocalibus corporis Capituli, tum quia experientia ſint regulariter loquendo dotati, tum etiam, quia ſi extra corpus Capituli eſſent, licèt eligerentur, propter eorum abſentiam non poſſent expediri in Capitulo ea, quæ ab ipſis neceſſariò erant definienda, quod in maximum religionis nocumentum redundaret, imò ex reſtrictione ad tres, aut quatuor particulares, maxima damna religioni euenirent; cum inuitis fratribus præfatus poſſit ipſis aſſignari, quem ſi non amant, quomodo reuerebuntur? & ita in noſtra religione vidi ego, me præſente tres Guardianorum electiones declarari irritas, & nullas, eo quod ſimili modo fuerunt coarctatæ. Et hanc opinionem ait Couarruuias *i* tenuiſſe Fortunium Garciam, Decium, & doctiſſimum, ac in omni ſcientia verſatiſſimum Bartholomæum Philippum Luſitanum, à qua minimè recedo, imò ad ipſam toto corde accedo, miratus quomodo Generales in aliquibus religionibus faciunt huiuſmodi coarctationes per quas libertas in eligendo tantopere reſtringitur; licet enim minimè comprehendat eos conſtitutio; Pij V. facta, & data pro Minoribus Obſeruantiæ, cùm Priuilegia, & non conſtitutiones communicentur inter religiones, comprehendit tamen eos ius commune quod libertatem in eligendo requirit. Vnde exiſtimo, quòd ſi electores facta huiuſmodi coarctatione ad electionem procedant, & eligant alium à nominatis à Prælato generali, electio vtique valebit, ſi fuerit dignus; non enim ipſi electores à iure eligendi priuabuntur. Nec contra eós facit quædam Decretalis *k*, qua ipſi in ſimili caſu ab eligendo priuantur. Reſpondetur enim, quod ibi priuantur electores ab eligendo, quia poſtulationem cuiuſdam caſſatam à Papa innouare denuo procurauerunt, & de facto hunc ſententia indignum declaratum elegerunt: at in propoſito electores eligendo alium à nominatis à Generali, non elegerunt aliquem nominatim indignum iudicatum ab ipſo Generali, ſed excluſum non in particulari, ſed in generali, quum fecit ipſe Generalis dicendo, quod ſolùm ex tribus ab ipſo nominatis electio fiat, & ſi alius eligatur, electio ſit irrita & nulla.

e c. cum terra de ele. vbi Abbas.
f Sylue. ti electio. 1. § n. 26.
g Couar. de ſponſa. 2. p. c. 3. §. 6. nu 8. & 9.
h c. quod ſuper his. de maior. & obedi.
i Cou. vbi ſu.
k c gratũ. de poſtul. prælato.

ARTICVLVS XII.

In Capitulis quarundam religionum ſolet regalis Maieſtas mittere virum grauem Eccleſiaſticum, qui ſuo nomine aſſiſtat cum commiſſione Nuncij Apoſtolici, vt poſſit alterare aliqua, quæ in dictis religionibus alteratione indigent, & vt poſſit excludere aliquos religioſos, ne in præfatis capitulis eligantur in Prælatos.

Circa quem caſum aliqua quæruntur.

PRimum eſt, vtrum præfatus Præſidens poſſit priuari voce actiua, & paſſiua aliquos religioſos ſine demeritis, & ſine eo quod ipſis intimetur, quod contra ipſos eſt probatum, vt ſe defendere poſſint: videtur enim durum quod ſola ſiniſtra informatione aliquorum ambitioſorum, priuentur principaliores religioſi à ſupradictis ſuffragiis.

Secundum, vtrum capitulares præfatarum religionum obedire cenſuris, & mandatis præfati præſidentis teneantur, ſi ipſis clariſſimè, & euidentiſſimè conſtat prædictum præſidentem iniuriam illis irrogare, procedendo ordine iuris, de quo ſuperiùs, non ſeruato.

Tertium, vtrum electiones factæ priuatis, non ſeruato ordine iuris, prædictis regularibus ſint validæ, & per conſequens, vtrum virtute talium electionum electi, ritè electi cenſeantur.

Quartum, dato quòd maior pars capituli nolit præfato præſidenti obedire propter eius in procedendo iniuſtitiam, vtrum poſſit procedere ad electionem prælati cum minori parte ipſius Capituli. Et an electus à maiori parte, ſine conſenſu præfati præſidis, ſit verè electus.

Ad primum dubium reſpondetur quod præfatus præſidens non poteſt priuare dictos religioſos voce paſſiua ſine eo, quod prius citentur, & ipſis detur copia eorum, quæ contra ipſos ſunt fulminata, vt ſe poſſint defendere. Quod licet ſecundum apices iuris non debeat fieri, at ſine figura iudicij procedendo de plano ſola veritate inſpecta, non poteſt non executioni mandari, exemplo Dei optimi maximi, qui manifeſta delicta cognoſcenda eſſe priùs nos docuit *a*, ne fortè falſis rumoribus, aut maleuolis delationibus innocens condemnetur. Nec Summus Pontifex *b* vult aliquem condemnari ſine eo, quod priùs audiatur, necnon inquit contra inauditam partem aliquid poſſumus definire quæ concluſio cùm ſit nouiſſima, non eſt neceſſarium, vt pluribus comprobetur. Ex quo ſequitur quod præfati præſidis commiſſio, etiamſi concedat poteſtatem, vt poſſit voce actiua, & paſſiua prædictos religioſos priuare, debet explicari, & intelligi iuris ordine ſeruato, in eo quod ad ſubſtantiam ipſius iuris ſpectat, quæ ſubſtantia iuris in eo præcipuè conſiſtit, vt nemo ſine eo quòd audiatur condemnetur; non enim poteſt præſumi Principem Eccleſiaſticum, aut ſæcularem ſummam habentem poteſtatem velle ea vti cum alterius ruina, & iniuria, vt iura *c* proclamant, ne inde iniuriarum naſcatur occaſio, vnde iura naſcuntur, vt eadem iura *d* prædicant. Quod adeò verum eſt, vt etiamſi commiſſio eſſet Papæ, & præſidentis committeret arbitrio præfatorum religioſorũ priuationem, aut ad libitum id ipſi diſponendum traderetur, talis tamen ampla commiſſio ſeruato ſubſtantiali iuris eſſet explicanda, ita vt ille, ad quem ſpectat, deberet neceſſariò citari, & audiri, vt argumento cuiuſdam legis *e* communis tenet opinio. Ratio autem fundamentalis prædictorum eſt, quia citatio partis, vt ſe defendat antequam condemnetur ad ius pertinet naturale, quod ius per quaſcunque clauſulas ampliſſimas ipſius commiſſionis minimè poteſt tolli, & per conſequens licet commiſſio contineret, vt poſſet præſidens priuare dictos religioſos omiſſo ordine iuris, non excluditur ordo citandi partem, & manifeſtandi quod contra ipſam eſt fulminatum. Similis namque clauſula minimè id, quod eſt de iure naturali, excludit;

a c. Deus omnipotens 2. q. 1. & in c porrò. de diuor.
b c. 1. de cauſ. poſ. & propri.
c l. 2. § ſi quis à principe ff. ne quid in loc publi.
d l memineriint. C. vnde vi.
e l ſi quando. C. de inoff. teſt.

Digitized by Google

dit: excluderet enim defenſionem, quæ à iure naturali maximè commendatur, iuxta quandam Gloſſam *f* celebrem communiter receptam, vt conſtat ex traditis à Menochio, Boërio, & Rebuffo.

f Glo. in cle. ſæpe. de verb. ſign. M. noc. de arbi. lib. 1. q. 17. n. 8. Beroi. in q. fami. 23. nu. 6. Rebuff. ad leg. Gallic. tit. de ſent. exequt. ar. 9. Glo. 2. nu. 11.

Ad ſecundum reſpondeo, quod mandata contra non citatum, & inauditum, ſunt iniuſta, & nulla, vt patet ex dictis, & per conſequens minimè illis tenentur obedire, vt patet ex quadam Decretali *g*, ibi: *Iuris namque ratio poſtulat, vt in eorum præiudicium nihil ordinemus, cum neque citati ſint, neque conuicti, neque per contumaciam ſe abſentent*, quod quantum ad forum interius planum videtur: nam, vt inquit Calixtus Papa Epiſtola prima ad Benedictum, relatus à Gratiano *h*, iniuſtum iudicium & definitio iniuſta, regio metu, aut iuſſu cuiuſcunque Epiſcopi, aut potentis à Iudicibus ordinata, vel acta, non valeat. At quantum ad forum exterius ſi per excommunicationes procederetur, maior difficultas videtur adeſſe, ſecundum ea, quæ ſacri canones nobis admonent, dicentes ſententiam paſtoris iuſtam, vel iniuſtam eſſe timendā. Sed adhuc dico quod reſpectu ipſius fori exterioris, ſi ipſa mandata ſunt iniuſta, & nulla, vt ſupponitur, nec etiam in foro exteriori ligabunt, quia ſententia nulla, ſententia non eſt, vt dicitur in iure *i*, & tali ſententia condemnatus pro condemnato minimè eſt habendus, vt etiam in iure *k* dicitur, imò etiam ſententia excommunicationis nulla in foro exteriori minimè obligat, vt reſoluunt communiter Canoniſtæ *l*, & tradunt latè Gutierrez, & referunt Theologi Soto, & Corduba. Quod intelligitur dummodo euidenter de nullitate conſtet, ita vt ſine ſcandalo poſſit præfatæ excommunicationis ſententiæ non obediri, ſi enim in obedientia ſcandalum aliquod oriri poteſt, neceſſariò euitari debet, vt ex doctrina prædictorum patrum ſatis colligitur. Denique ceſſante ſcandalo communitatis in qua præfatus præſidens ſub excommunicatione aliqua præcipit iniuſta, de qua iniuſtitia apud omnes conſtat, poſſunt dictæ comunitatis religioſi eius iniuſtis mandatis, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro exteriori, non obtemperare.

g c. inter quatuor. de maio. & obedien.
h c. iniuſtum. 11. q. 3.
i c. 1. de re iu.
k l. 4. §. condemnatum. ff. de iudic.
l Canoniſtæ in c. 1. 2. q. 3. Gutier. in q. Can. c. 4. Sot. in 4. d. 22. q. 1. ar. 3. Cord. li. 1. qq. q. 43.

Ad tertium dubium reſpondetur, quod electio facta, excluſis iniuſtè dictis patribus, poteſt irritari, & annullari à Iudice, ſi petatur à præfatis patribus, vt eius nullitas declaretur, quæ antequam à ſuperiori Iudice irritetur, & vt nulla declaretur, vt valida debet haberi, & iudicari, & virtute eius electus, vt verus Prælatus debet obedire, vt colligitur ex traditis à Doctoribus *m* explicātibus quaſdā in ſimili caſu decretales.

m DD. in c. quod ſicut. 28. & in c. bonæ memo. 26. de elect.

Ad tertium reſpondetur, quod ſuppoſita reſponſione ad primum, & ſecundum dubium, attento quod factum per præfatum præſidentem eſt nullum, & quod nulla eſt obligatio obtemperādi ipſi, poteſt maior pars Capituli ad electionem procedere, etiamſi aliqui ipſiuſmet congregationis cōtradicant; ſufficit enim quod ipſi ſunt vocati, & congregati: qui ſi nolunt pro ſuo libito ſuffragari, non impeditur aliorum electio, vt colligitur ex iure *n*, vbi Doctores.

n d. ca. quod ſicut.

ARTICVLVS XII.

Vtrum conſuetudo valeat à ſeptem annis, & octo inducta in religione, vt tantum prudentiores, & ætate prouectiores habeant vocem in Capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum.

RÉſpondeo dicendo, quòd non eſt bona conſuetudo, nec valida ad hunc effectum, vt tanquam lex iuſta liget ſubditos præfatæ congregationis; aut enim eſt contra ius canonicum, aut præter illud, ſi eſt contra illud oportet, quod ſi rationabilis, & præſcripta ſpatio quadraginta annorum, iuxta ea, quæ dicūtur in iure *o*. Conſuetudo autem præfata eſto ſit rationabilis, non eſt continuata per quadraginta annos, ſed tantum per ſeptem, vel octo annos, vt ſupponitur; ergo non eſt valida ad præfatum effectum. Neque etiamſi eſt præter ius, quia vt conſuetudo etiam præter ius valeat in rebus Eccleſiaſticis, & iure Pontificio, requiritur vt ſit continuata per decem annos, & concludit Panormitanus *a* communiter receptus, & Nauarrus inclinat in eam partem, quæ habet illam eſſe contra ius commune Canonicum, quandoquidem iure communi Canonico, omnis religioſus profeſſus tria vota eſſentialia in illa religione per Sedem Apoſtolicam approbata, ſimul ac profeſſus eſt, videtur habere votum in Capitulo in electionibus Prælatorum, iuxta ſacros canones *b*. Eſt etiam contra conſuetudinem omnium religionum antiquarum, ab antiquis patribus inuentarum, à Sede Apoſtolica approbatarum, vt colligitur ex traditis à Petro Biaxio *c*, & conſuetudo habet vim legis *d*.

o c. fi. de conſuetud.
a Panor. in d. c. fi. nu. 2. de conſuet. Nau. li. 1. conſ. 1. de conſuetud.
b c. ex eo. §. de ele. li. 6.
c Biax. de ele. 1. p. c. 2.
d c. conſuetudo. diſt. 1.

Ex quo colligitur, quòd conſuetudo, de qua in titulo quæſtionis, non eſt bona, ſiquidem per eam electio coarctatur. Neque inducit rationem bonitatis ex eo, quod docet, vt prudentiorum, & eruditorum, & maturorum ſuffragia pluris æſtimentur, quàm aliorum: nam ex alia parte includit rationem malitiæ, ſcilicet quod erunt pauciores ſuffragatores, & faciliùs ſubornabuntur, quàm plures, & vtile eſt, vt multi ſint conſultores, & habentes vocem in capitulis. Vnde & leges, & plebiſcita Romanorum, in quibus concedendis maiores cum minoribus occurrebant, firmiores iudicabantur, prout nobis ſacri *e* canones ſcriptum reliquerunt. Et experientia docuit in omnibus per orbem diſperſis Academijs electiones Gymnaſiarum, & Prælatorum factas ab omnibus auditoribus, meliores eſſe, quam factas à paucis, & ſic dicit Nauarrus *f*, quod ſecurius eſſet omnes profeſſos habere vocem in Capitulo, quàm ſolum quoſdā maiores, quo alijs ſuperbiendi & alijs inuidendi, & omnibus diſſidendi occaſio non parua datur.

e c. plebiſcita. & c. lex 2. diſt.
f Na. vbi ſu.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum votum illius, qui miſit in vrnam ſchedulam albam, ſit inter vota electorum connumerandum.

RÉſpondeo dicendo, quòd qui præfatam ſchedulam albam miſit in vrnam, non videtur computandus præfati ordinis, quia ſuæ voci videtur renunciare. Primò, quia quando electores conueniunt ad eligendum, & aliqui eorum exeunt ex loco electionis, non computantur in numero electorum, iuxta ſacros canones *g*. quod Panormitanus ibi multum commendat, tum quia quædam Gloſſa notabilis determinat eum, qui renunciat ſuo voto, non eſſe magis de numero electorum, quam ſit abſens, vel vocatus, vel volens venire, quam in hoc expreſsè approbat ibi Bonifacius *h*.

g c. quod ſicut. de ele. vbi Pa.
h Boni. in d. c. quod ſicut.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum ſtatim collatis eligentium ſuffragiis ſit electio publicanda.

RÉſpondeo dicendo, quòd poſtquam collata inter ſe fuerint eligentium vota, & conſtiterit, in quem ſit conſenſum, & ille, qui ſuffragia colligit, aliuſve autoritatem eius à iure, vel conſuetudine habens inter ſe contulerit, & diſcuſſerit iuxta tradita ab Speculatore *l*, & alijs, quos refert Biaxius, tunc nomine collegij vniuerſi protinus antequam alij negotio ſeſe immiſceat, eliget eum, in quem fuerit conſenſum, & electionem ipſam ore pronuntiabit, prout tradunt Ioānes *m* Andreas, Abbas, & Biaxius; hoc enim eſt præcipuum in electione præceptum, vt ab vno tantum, non à ſingulis fiat, ac pronuncietur electio, qu a non ſingulorum, ſed vniuerſi collegij actus eſt electio, quod collegium vnius tantum perſonam refert; quare & electionem vnam eſſe congruit, & ab vno pronunciatam, iuxta Francum *n*, & Biaxium, quem vnum ſi Capitulum eligere voluerit, ſatis fuerit maiorem partem Capituli in eum conſentire, ſi ſit ex eodem collegio; ſi verò ſit extraneus, non ſufficit ſecundum ius commune maiorem

l Specu. ti. de elect. 3. p. c. 35. v. 3.
m Andr. Abbas in c. in Geneſ. & in 1. eccl. extrā de elect. Biax. p. 3. c. 54.
n Franc. in c. ſicut. de elect. 6. Biax. vbi ſup.

Digitized by Google

ne maiorem partem collegij eum poſtulare, niſi omnes penitus nemine diſcrepante in eum cõſenſerint, prout tradunt Abbas *o*, & Biaxius, de quo infrà dicemus. Dixi protinus antequam alij negotio ſe immiſceant) quod non tam punctualiter eſt intelligendum, ita vt ſi ad alios actus extraneos diuertatur, electio ſit vitioſa, & irrita ipſo iure, prout tradit Marc. Anto. *p* Cuquus aliqua pro hac communi allegans.

o Abbas in c. cum Vuintonienſis c. 2. extra de elect. Biaxius 3. p. c. 18. & c. 31.
p Cuquus li. 4. maior. inſt. tit. de elect. num. 271.

Verum eſt tamen, quod ſi eligentium dolo non fuerit pronunciata, quia pœnituit fortè eos elegiſſe nominatim non erit ipſo iure nulla, ſed ita demum ſi ex ignauia, aut ignorãtia electorum hoc fuerit cauſatum: Imò etiam is, qui ſuffragia collegij aut monaſterij cõſecutus eſt, electionemque expectat, ſi eam videat in ſui fraudem procraſtinari poterit compellere, vt electionem pronũtiet adito Prælato, cui ea autoritas competit, iuxta quandam Gloſſam *q*, & Doctores communiter, eo videlicet Prælato cui conferendæ electionis ius ſpectat, quãuis alioquin electi Ordinarius ille Prælatus non ſit, vt tenent Ioannes Andreas *r*, Abbas, & Biaxius: à publicatione verò ſcrutinij, vt publicatio impediatur indubitatum eſt appellari non poſſe, cum hic actus publicationis nullam admittat dilationem, iuxta ea quæ in iure traduntur, in quo iure *ſ* id tradunt Doctores, & Petrus Biaxius.

q Gloſ. in ca. compel. & ibi Doct. de elect.
r Andr. in d. c. publicato. Abbas in ca. ſolicite de elect. ſpol. Biaxius 3. p. c. 34 nu. 4.
ſ c. quia propt. de elect. li. 6. vbi DD. Biaxius p. 3. c. 29.

Aduertendum eſt tamen pro maiori explicatione, quod Gregor. nonus declarauit, quod publicato ſcrutinio non poſſunt variare, qui ſuffragati ſunt, & quod compelli poſſunt ad eligendum eum, qui debet eligi ſecundum ſuffragia publicata, & certum eſt, quod non poteſt fieri ſine magno temporis interuallo, vt petatur à ſuperiori compulſio eligentium, & detur illa ab eo, & fiat eius intimatio; ergo neceſſariò eſt tenendum, quod electio facta poſt moram interpoſitam per malitiam, vel dolum eligentium, vel aliam cauſam, ſine fraude electi, valet; & ita limitationem hanc pulchrè tenet Panormitanus *t*, Biaxius, & Nauarrus.

t Panor. in d. c. publicato. & in c. cum in cunctis perit. de elect. Biax. de elect. 3. p. c. 14. num. 2. Nau. in 1. conſ.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm electio poſſit fieri in nocte.

RESpondeo dicendo, quod ſi loquamur de electione, quæ fit per ſchedulas ſecretas, non poteſt fieri poſt tenebras, nam commodè hoc fieri non poteſt ſine lumine artificiali, pluſquam electio in qua ſeruãda eſt forma capituli, *quia propter, de electione,* quæ nocte fieri non poterat, ſecundum Panormitanum *u*, quem ſequitur Felinus, & idem videtur tenere communis opinio de omnibus actibus iudicialibus. Quod intelligitur, niſi neceſſitas aliqua vrgeret, vt notant Doctores *x*, & tenet Abbas. Quo tamen caſu non ſine tribus luminaribus celebranda erit, ne clam facta dici poſſit, prout tradunt Ripa *y*, & Mar. Antonius Cuquus. Vnde quando aliquo caſu non poſſunt Prælati regulares facere electionem niſi noctu, quia videlicet per totum non poteſt finiri electio, debent tria petere luminaria, vt in dandis ſuffragijs, & in ipſis ferendis nullum vitium contingere poſſit.

u Panor. in c. 1. vt clericis. Felin. in c. ſiniſtus. de off. deleg. x DD. in d. c. propter ſ. Abbas in c. de clandeſt. deſponſ. y Ripa lib. 2. verſ. c. 13. n. 4. Cuquus li. 4. inſt. maior. tit. de electis.

Sed ſi loquamur de electione, quæ non fit per vota ſecreta dando ſchedulas, ego non condemnarem ipſam, etiamſi nocte fieret. Nam omnia, quæ ſpecialiter non prohibentur fieri nocte poſſunt quocunque tempore fieri, & omnis contractus, & omnis vltima voluntas poteſt fieri nocte, vt poſt alios tradunt Felinus, & Decius, & collatio beneficij nocte facta valet, vt tradit Panormitanus *a*, imò & electio, in qua non eſt ſeruanda forma capituli, *quia propter*, vt ipſemet Panormitanus *b* ibidem ait, & ſic electio, quæ fit per viam compromiſſi, nocte peragi poteſt. Vnde cum Diffinitores in noſtra religione Minorum eligant Guardianos, vt compromiſſarij, nullo iure prohibentur eos nocte eligere.

a Felin. & Decius in c. conſuluit de off. deleg. Decius. b Panor. in c. 1. de electione.

QVÆSTIO LIII.

De electione Prælatorum generalium, & prouincialium, in quindecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem quindecim quæruntur.

1 *Vtrum ſit dicenda Miſſa antequam eligantur Prælati.*
2 *Quomodo Miniſter generalis in ordine Minorum de Obſeruantia ſit eligendus.*
3 *Vtrum Generales canonicè electi ſtatim confirmati cenſeantur.*
4 *Quomodo in ordine Minorum eligatur Vicarius generalis.*
5 *Quomodo ſit eligendus Commiſſarius generalis in ordine Minorum.*
6 *Quomodo ſint eligendi Miniſtri prouinciales in ordine Minorum.*
7 *Vtrum Prouinciales ordinis Minorum neceſſariò ſint eligendi de corpore Capituli, & an poſſint eligi Patres aliarum prouinciarum.*
8 *Vtrum Papa poſſit diſpenſare, vt Clerici ſeculares poſſint eſſe Abbates in Abbatijs regularibus.*
9 *Vtrum conueniens ſit, vt eligantur Prælati alterius ordinis.*
10 *An legatus poſſit diſpenſare, vt profeſſus in vna religione eligatur in alia in Prælatum promouendum.*
11 *Vtrum valeat electio Prouincialis, cum fraude electi, alio habente maiorem partem vocum.*
12 *Vtrum ille cui non deſunt niſi viginti quinque dies ad complementum ſex annorum, poſtquam reliquit Prouincialatum, poſſit eligi in Prouincialem.*
13 *Vtrum mortuo Prouinciale teneantur ipſi, ad quos ſpectat electio, alium conſtituere idoneum.*
14 *Vtrum ante ſepulturam Prouincialis debeat fieri Vicarij prouincialis electio.*
15 *Vtrum ſtante ſtatuto aliquarum prouinciarum, quod Vicarij, & Præſidentes conuentuum non poſſint eligi diſcreti ad Capitulum prouinciale, Viſitator prouinciæ cum plenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare vt eligantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſit dicenda Miſſa, antequam eligantur Prælati.

RESpondeo dicendo, quod Gentiles Romani, prout ſcribit Aulus Gellius *c*, priuſquam Senatum ingrederentur, immolari beſtiam, auſpicarique tenebantur; preces enim ad Deum ex Philoſophorum ſententia neceſſarias eſſe arbitrabantur, prout tradit Volaterranus *d*, & Piſis, & eius additionator Azeuedo, & Luſitanus Bartholomæus Philippus. Et D. Plato conſulit, prout ſcribit Marſilius Ficinus in argumento dialogi Platonis, qui inſcribitur Theagi, voluntatem Dei precibus exorandam, quaſi illinc iſta diſcantur, & Dei prudentia per medios ſpiritus ſæpè hominibus agendorum oracula pandat. Quod & Dauid feciſſe narrant Diuinæ literæ, & in quodam Pſalmo *e* dicitur, *Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi:* Et in ſalio, *Anima noſtra ſicut paſſer de laqueo venantium erepta eſt, & nos liberati ſumus, adiutorium noſtrum in nomine Domini:* Vnde nobis Iudith *g*, animo forti, & generoſo genti ſui generis improperabat, eo quod ſuis viribus miſericordia imbecillis in fide limitabant. Quos redarguit dicens, *Qui eſtis vos qui tempus miſerationi Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſtituiſtis?* Non eſt iſte ſermo qui miſericordiam prouocet, ſed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Et Dionyſius Areopagita, prout refert Marſilius *h* Ficinus, ait quod iubente Deo angeli dirigunt Principes in vijs ſuis, vt in eis ambulent, & antequam Apoſtoli *i* Euangelium prædicarent, repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui, & ſic in primo

c Gellius lib. 14. noctium Attica. c. 7.
d Volat. in commentariis vrban. l. 23. tit. de ſupp. c. Piſ. & eius additionat. in curia lib. 1. ca. 4. Phil. in tract. de conſil. diſcurſu 21. q. 6. fol. 76.
e Pſal. 24.
f Pſal. 123.
g Iudith. 8.
h Mar. vbi ſup.
i Act. 2.

Digitized by Google

primo Concilio k ab ipſis celebrato ab Spiritu ſancto fuerunt illuminati, & docti determinantes, Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis; *omnis* l *enim ſapientia à Domino Deo eſt, eius* m *enim eſt conſilium, & æquitas eius eſt prudentia, per* n *ipſum Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt*; vnde Salomon à Deo optimo maximo ſapientiam ad gubernandum precabatur dicens o, *Mitte illam de cælis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit, & mecum laboret, & ſciam quod acceptum ſit apud te.* Et ſic videmus, quod antequam electores ad eligendum accedant, debet præcedere Miſſæ celebratio cum Spiritus ſancti inuocatione, cui Miſſæ omnes electores intereſſe congruit, & quamuis olim fortè ſacrificium Miſſæ præcedere neceſſarium non eſſet, de more tamen ſeruari hoc certum eſt, in eo non ſolum Miſſæ auditionem, ſed etiam ſacræ Euchariſtiæ communionem exigi, iuxta Concilium Baſilienſe, in electione Epiſcoporum & Abbatum refert Petrus Biaxius p, dicens eorum omiſſionem electionem vitiare. Et peracta Miſſa ad locum deſignatum electioni debent accedere vocales, vt ipſemet Biaxius q teſtatur, poſt hæc, vt tollatur omnis cauſa, ob quam electio euerti poſſet, Præſidens in Capitulo omnes ab excommunicatione abſoluat, & propter hanc cauſam Sixtus IIII. anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo, quinto Nonas Decembris, *Conceſſit, & in perpetuum indulſit Capitulis generalibus Ordinis ſancti Hieronymi, vel inter Capitulum & Capitulum Prioribus generalibus, quod poſſint ſupplere quoſcunque defectus ex commiſſione, prætermiſſione, tranſgreſſione, contemptu, aut negligentia iuris, vel ſtatutorum ordinis qualitercumque in electionibus tam Prioris Generalis, quam aliorum Priorum, interuenientes contrariis, quibuſcunque non obſtantibus.* Ita habetur in Compendio a dicti ordinis. Hoc (inquam) conceſſum fuit propter multa, quæ poſſunt occurrere electionem infirmantia.

k *Act.* 15.
l *Eccleſ. c.* 1.
m *Prou. c.* 8.
n *Prou. c.* 8.
o *Sapien.* 1. *Paralip.* 2. & 3. *Reg.* 3.
p *Biaxius de elect.* 3. *p.* 22. *sequ. ſ. & c.* 13.
q *Biax. vbi ſuprà.*
a *Compen. ti. elect. Prior.* §. 4.

Et aduerte, quod licèt Præſidem ante inchoatam electionem Capituli vellet, vt eligendi poteſtas ad Capitulum pleno iure omnino redeat, ſi quando contingat, electionem, quam celebraturi ſunt, nullam, & irritam declarari aliquo eorum vitio, vel defectu, aut iuris, aut facti ignorantia, alterve, quàm proteſtationem pro repetita haberi vult, nonnihil tamen valet prædicta proteſtatio, vt ad ipſum Capitulum deuoluatur electio, prout innuit Biaxius b, quem ſequitur Cuquus.

b *Biax. vbi ſup. in fin. Cuq li.* 4. *inſtit. maior. tit. de elect. nu.* 199.

ARTICVLVS II.

Quomodo Miniſter generalis in ordine Minorum de Obſeruantia ſit eligendus.

RESpondeo dicendo, quòd Nicolaus IIII. conceſſit & declarauit, *Vt cum electio generalis Miniſtri fuerit celebranda, Cuſtodes vniuſcuiuſque Prouinciæ vnum ex ſeipſis conſtituant, vt ei voces ſuas committant, ipſumque ad locum, vbi electio eadem tunc fuerit celebranda tranſmittant, iſque qui ſic ab ipſis Cuſtodibus conſtitutus extiterit, vnam vocem dumtaxat pro ſe, & omnibus eis habeat, & intelligatur habere, ac pro vna voce tantummodo admittatur ab aliis.* Ita habetur in libro Monumenta c Ordinum. At poſtea reformato Ordine Leo X. in Bulla vnionis ſtatuit, *Quod electio generalis Miniſtri totius Ordinis Minorum fieri debeat à ſolis miniſtris Prouincialibus, & Cuſtodibus reformatis, tam Ciſmontanis, quam vltramontanis, in Capitulo generali dicti Ordinis, in feſto Pentecoſtes, in loco, quem generalis Miniſter cum Capitulo generali proximè præcedenti duxerit aſſignandum, ad quod Capitulum omnes Miniſtri, & Cuſtodes ſiue vocales tam Ciſmontani, quam vltramontani tenentur. Et ne caput ſuis membris deforme appareat, voluit, & ordinauit, quod nullus frater poſſit eligi in miniſtrũ generalem, niſi vitam diſcat reformatam, & pro reformato à Communitate reformatorum habeatur: in præfata etiam electione miniſtri generalis voluit, quod nullus penitus vocem habeat, niſi reformatus, & pro reformato à congregatione reformatorum habeatur.* Ita in Supplemento d habetur. Idem Leo X. ordinauit, quod *miniſter generalis eligatur alternatim de fratribus Ciſmontanis, & vltramontanis, qui tantum per ſex annos durare poſſit. Ita quod ſi miniſter generalis per ſex annos de Ciſmontanis fratribus electus fuerit, ſequentibus ſex annis de vltramontanis fratribus eligi debeat. Qui modus alternatis vicibus in perpetuum à fratribus prædictis obſeruetur.* Ita habetur in eodem Supplemento e. Inſuper idem Leo X. in Bulla minoris ſtatuit, *Quod officium Miniſtri generalis poſſit durare per ſex annos, quibus ſex annis expletis, ipſo facto ſit abſolutus à Generalatus officio, & pro tali ab omnibus habeatur.* Ita habetur in eodem Supplemento f.

c *In* 1. *Impr. fol.* 21. & *in* 2. *fol.* 31. *conc.* 32.
d *fo.* 29 [illegible] *ceſ.* 93. [illegible] 4
e *Supp. fo.* 29. [illegible] & 94.
f *Supp. fo.* 29 *conceſ.* 93.

Circa quas conceſſiones, & declarationes primò eſt notandum, quod Pius V. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Pontificatus ſui anno ſexto, in Bulla, quæ incipit, *Paſtoralis officij*, ordinauit, quod *fratres Minores Regularis Obſeruantiæ in generalem miniſtrum, & reliquos ſuperiores ſolum eligant, qui Regulam B. P. N. Franciſci bene obſeruent, & qui in choro victu, & veſtitu, quantum officij neceſſitas conceſſerit, cum aliis ſe conformare ſoleant, ac debeant, ſuper quo Barchinonenſis conſtitutiones horum ſerie innouat. Ordinauit item, vt officium generalis miniſtri octo annos duret, Commiſſarij, & procuratoris generalis, ac Prouincialis quatuor.* Quod idem confirmauit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Cum vniuerſi Chriſti fideles*, data Romæ anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecundo.

Nunc autem iuxta conceſſionem Sixti V. idem ſupradictum ſpatium ſex annorum, pro Generalibus, & trium pro Commiſſariis Generalibus, Prouincialibus, & aliis obſeruatur.

Secundo eſt aduertendum circa vltimam Leonis X. conceſſionem, quod miniſter generalis per ſex annos, & Prouinciales per tres tantum in officio durarent. Quibus annis expletis, ipſo facto ait, quod eſſent ab officio abſoluti, & pro talibus ab omnibus haberentur. Notat additionator Capucinus, quod quamuis adhuc in ſuo robore eſſet hæc conſtitutio, non eſſe putandum videtur, vt cum ibi dicitur, vt illis annis expletis, ipſo facto ab officio ſint abſoluti, ſic præcisè eſſe intelligendum, quin poſſit per menſem, & per menſes in tali officio prolongari, vel breuiari ſecundum quòd Capitula generalia, vel prouincialia accelerantur, vel protrahuntur, iuxta declarationem quandam factam in ſtatutis Ordinis circa aliam Iulij II. declarationem. Nam Collector g priuilegiorum Mendicantium refert, quod circa officiorum ordinis durationem fuerunt nonnulla ſtatuta in Capitulo generali celebrato in Conuentu Labalis prouinciæ Turoniæ, anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio. Inter quorum ſtatuta quoddam ſic proponitur: *Ordinat, & ſtatuit generale Capitulum, quod omnia, & ſingula officia regiminis trium ordinum Beatiſſimi Patris noſtri Franciſci de cætero ſint triennalia. Si autem aliquis Guardianus, ſeu Abbatiſſa poſtquam ſuum triennium in aliquo Conuentu finiuit, in altero eligatur, vel poſtuletur, ibidem poterit præfici, & confirmari, ſed non poterit vltra triennium in eodem conuentu in officio continuari. Non intelligitur autem ita præcisè huiuſmodi triennium, quin poſſit per menſem, & per menſes prolongari, vel abbreuiari, ſecundum quod Capitula prouincialia accelerantur, vel protrahuntur.* Ita continetur in Monumentis h Ordinum. Ait tamen additionator Capucinus ſibi tutius videri, vt ſuccedente caſu, antequam ad finem talis triennij deueniretur, Generali mittatur, vt quid faciendum ſit, determinet. Et ſi tractatur de prolongatione Miniſtri Generalis propter aliquam cauſam ſuperuenientem, ad Sedem Apoſtolicam recurrendum eſt, ſicut recurſum fuit anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono, in quo debebat celebrari in vigilia Pentecoſtes Capitulum, generale noſtræ ſacræ

g *Collect. in. officia. nu.* 9. 2.
h *fol.* 229 *tractat.* 5. & *fol.* 248. [illegible]

Religionis,

Religionis, & finiebatur officium Generalatus Reuerendiſſimi Patris noſtri fratris Bonauenturæ de Calatagirona, poſtquam fuit creatus à Sanctiſſimo Domino noſtro Clemente VIII. Patriarcha Conſtantinopolitanus, videns ipſum præclarè ſe geſſiſſe in compoſitione Regnorum Hiſpaniarum & Galliæ, ad Regem Galliæ eum miſit, vt eandem compoſitionem, & pacem initam confirmaret, & alia negotia Eccleſiam Romanam concernentia perageret: propter quod fuit eius Miniſtratus officium prolongatum, & propter eandem rationem fuit etiam prolongatum officium Commiſſariatus Generalis Reuerendiſſimi Patris noſtri Fratris Matthæi de Burgos, nunc iam Epiſcopi Pamplonenſis à Chriſtianiſſimo Rege noſtro Philippo III. præſentati.

ARTICVLVS III.

Vtrum Generales Canonici electi ſtatim confirmati cenſeantur.

RESpondeo dicendo, quòd Clemens IIII. conceſſit, vel ſtatuit, vt *Generalis miniſter ordinis Minorum, ſtatim poſtquam electus ſecundum regulam, & conſtitutiones fuerit, eo ipſo verus eiuſdem ordinis generalis miniſter effectus curam animarum fratrum ipſius ordinis plenam habeat, & liberè gerat, ipſoſque fratres autoritate propria ligare, ac abſoluere, nec non in ordine agere valeat, quæ ipſe miniſter, & diffinitores ad hoc electi iuxta conſtitutiones ordinis, eidem ordini, & fratribus ſecundum Deum viderit expedire*, prout habetur in Monumentis *a* Ordinum.

Ex quo priuilegio clarè colligitur, prout notat Collector *b* priuilegiorum Mendicantium, quòd ſtatim vt electus eſt Generalis, à Sede Apoſtolica confirmatur, alioquin non haberet ſupradictam adminiſtrationem.

Quod magnum priuilegium eſt: nam ſecundum ius commune electus ad regimen cuiuſcunque Eccleſiæ, aut Religionis, ſi adminiſtrationi dignitatis ante confirmationem ſe ingerit, tanquam Prælatus, vel Procurator, aut œconomus, aut alio nouo quæſito colore in ſpiritualibus, vel temporalibus, per ſe vel per alium in toto, vel in parte, ipſo facto priuatur omni iure, quod per electionem in ipſa dignitate habebat, prout dicitur in iure. Et licet verum ſit, quod quando confirmatio eſt petenda à Papa, & electus eſt valde remotus, ſcilicet vltra Italiam, tali caſu ante confirmationem adminiſtrare poteſt in ſpiritualibus & temporalibus, excepto, quod nullam alienationem facere poteſt, vt decernit quædam Decretalis *c*; hoc tamen intelligitur, quando non fuerit in mora petendæ confirmationis: nam aliàs nihil poteſt facere. Et idem eſt, quando electus fuerit citra montes exiſtente cura vltra montes, prout tenet Hoſtienſis *d*, & ſentit Ioannes Andreas. Vnde in noſtra Religione D. P. N. Franciſci ſiue Generalis eligatur in partibus citramontanis, ſiue in partibus vltramontanis præſente Papa, cum primum pronunciatur electus, confirmatur re ipſa à Papa, à quo debebat neceſſariò fieri talis confirmatio. Nam quando electus eſt exemptus, confirmatio eius debet peti à Papa, vel ab eius legato à latere, vt definitum eſt in iure *e*, quod eſt verum, ſi talis exemptus ſubſit immediatè Papæ, prout ſubeſt dictus Generalis, ſecus ſi habeat alium Prælatum medium, cui ſubſit, ſicut habent Prouinciales ipſum Generalem, à quo, vel ab eius Viſitatorib. cum plenitudine poteſtatis cōfirmantur. Quod etiam priuilegium conceſſum eſt Generali reformatori Ordinis Ciſtercienſis. *Nam Capitulum generale huius ſacræ Congregationis, ſecundum ſuas definitores, & ſtatuta reformatorem generalem eligit, qui ſtatim ac concorditer electus eſt, abſque alia confirmatione, autoritate Apoſtolica in ſpiritualibus, & temporalibus officio ſuo fungi poteſt*, prout conceſſit Eugenius IIII. & refertur in compendio *f* Ciſtercienſis ordinis.

a In 1. impr. fo. 56. & in 2. fol. 139. con. 307.

b Collect. in compen. Mēdican. ti. Generalis ordi.

c cap. nihil. de elect.

d Hoſtienſ. & Io. Andr. in c. d. nihil.

e ca. Abbatē. de elect. lib. 6

f Tit. de elec. §. 1.

Quod etiam priuilegium habet Generalis Præpoſitus Societatis IESV, prout in Compendio *g* huius ſacræ Religionis refertur. Dicitur enim ibi, *Præpoſitus generalis, cùm primum electus eſt, iuxta Societatis conſtitutionem, eo ipſo fit verus ipſius Religionis Præpoſitus, cum libera, & omnimoda adminiſtratione omnium quæ ad fœlix regimen, & proſperam directionem Societatis pertinent, poteſtque plenam exercere Iuriſdictionem in omnes ſub eius obedientia degentes, vbicunque commorantes etiam exemptos, etiam quaſcunque facultates habentes*, vt conceſſit Paulus III. Per priuilegium verò Eremitarum S. Auguſtini, *eo ipſo, quod electioni de ſe factæ conſentit, autoritate Apoſtolica confirmatus intelligendus eſt, & liberè adminiſtrare, & exercere poteſt, quæ ad ſuum officium pertinent, quamuis ratione ſubditorum reiecta ſibi ratione dicti officij, quæ ab eius præceptis, admonitionibus, ordinationibus, mandatis, & Decretis, Regulari diſciplina eorundem quomodolibet interponi continget*, prout refert in Supplemento *h* Ordinis.

g Tit. generalis §. 1.

h Sup. fol. 133. p. 1.

ARTICVLVS IIII.

Quomodo in ordine Minorum eligatur Vicarius generalis.

RESpondeo dicendo, quòd Nicolaus ſtatuit, & ordinauit, ac diſtrictè inhibuit *fratribus Minoribus, ne mortuo Miniſtro generali poſſint eligere, vel conſtituere aliquem fratrem in Vicarium ordinis, abſque Romani Pontificis, & Protectoris ordinis eiuſdem licentia ſpeciali, per ipſius Romani Pontificis literas patentes concedenda, facientes plenam, & expreſſam de ſtatuto, & ordinatione, & prohibitione huiuſmodi mentionem*. Ita habetur in Monumentis *i* Ordinum. Nunc autem, vt conſtat ex ordinationibus generalibus Toletanis *k*, non eſt neceſſarium recurrere ad Papam: ſed conuocatis patribus, prout ibi proponitur, ad electionem Vicarij generalis poteſt deueniri.

i In 1. impr. fol. 31. & in 2. fo. 32. conſtit. 13.

k Ord. Tolet. ca. 7. de elect. pa. 69. & 70. & 71.

ARTICVLVS V.

Quomodo ſit eligendus Commiſſarius generalis in ordine Minorum.

RESpondeo dicendo, quod ex dictis in primo *l* tomo ſatis colligitur, quid reſpondendum ſit ad titulum articuli quæſtionis. In eo enim loco latè egimus per vnam integram quæſtionem de Commiſſario generalis noſtræ ſacræ religionis.

l q. 51.

ARTICVLVS VI.

Quomodo ſint eligendi Miniſtri Prouinciales in ordine Minorum.

RESpondeo dicendo, quantum ad ordinem B. P. N. Franciſci, quod nihil in Regula Seraphici P. diſponitur de electione Miniſtrorum Prouincialium, atque adeò non ſatis conſtat, quæ forma fuerit obſeruata in naſcentis Ordinis primordiis. Nam quamuis ſecundum iuris diſpoſitionem eſſent inſtituēdi per electionem canonicam ſuorum ſubditorū: tamen vt creditur autoritate Apoſtolica in Capitulo generali inſtituebātur Miniſtri Prouinciales, vt conſtat ex hiſtoriis factum fuiſſe in capitulo celebrato Aſſyſſiis per Seraphicum Patrem, anno Domini milleſimo ducenteſimo decimo ſeptimo. At Clemens V. in Concilio Vienenſi declarando Regulam fratrum Minorum, *ſtatuit, & ordinauit, quod electio Miniſtri Prouincialis pertineat ad Capitulum Prouinciale, quam idem Capitulum die ſequenti, quâ fuerit congregatum, facere teneatur. Et ſimiliter ſtatuit, quod huiuſmodi electionis confirmatio pertineat ad Miniſtrum generalem, & quod ad electionem huiuſmodi, & formam ſcrutinij procedatur, & votis in diuerſa diuiſis, ſi electiones plures in diſcordia celebrari contingat, illa, quæ a maiori parte Capituli numero (nulla zeli, vel meriti collatione,*

Digitized by Google

tione, ſeu conſideratione habita fuerit celebrata, exceptione, ſeu contradictione quacunq; alterius partis non obſtante, per dictum generalem Miniſtrum de conſilio diſcretorum Ordinis (prius tamen eius officio, prout ſpectat ad ipſum diligenti examinatione præmiſſa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis ſecundum Deum viſum fuerit expedire: & ſi fuerit infirmata, ad Capitulum Prouinciale electio huiuſmodi reuertatur. Cæterum ſi capitulum memoratum die prædicta miniſtrum eligere prætermittat, extunc miniſtri Prouincialis prouiſio ad generalem miniſtrum libere deuoluatur. Ita habetur in quadam Clementina *a*, & refertur in Monumentis Ordinum.

a Clem exiis de paradiſo. de verb. ſig. Monum. fol. 15. tract. 3. & fol. 16. tract. 1.

Circa quam conſtitutionem multa ſunt aduertenda. Et primò quod ſecundum regulam Patris noſtri Franciſci electio Prouincialis pertinet ad capitulum Prouinciale, ſicut electio Abbatum, & Priorum Regularium, & Priorum Conuentualium ad eorum ſecundum ius, pertinet conuentum, iuxta ea, quæ in iure *b* notantur, & tradit Nauarrus.

b c. 1. ſi. 16. q. vlt. c. 1. de ele. c. cum dilectus de conſue. c. nobis. de iure patron. Nau in c nullum. 18. q. 2. n. 2.

Nam cum in regula P. N. Franciſci nihil expreſsè de electione Prouincialium agatur, ad ius commune in tali electione recurrendum eſt, cum caſus omiſſus remaneat in diſpoſitione iuris communis.

Notandum eſt etiam circa illa verba ibi, *nulla zeli, vel meriti collatione habita*, quod eligendo fratrem indignum in Prouincialem, electio deuoluitur ad ſuperiorem, vt eam poſſit, ſi voluerit, infirmare; electio enim indigno facta non valet, prout patet ex traditis à Couarruuia *c*, & ab Aragon: at non deuoluitur, quando eligunt dignum digniori prætermiſſo; talis enim electio ſecundùm ius commune non poteſt irritari: definit enim ipſum ius *d*, electionem, præſentationem, collationem, & prouiſionem factã digno, relicto digniori, non poſſe etiam per appellationem irritari.

c Cou. in reg. pe. cat. 2. par. §. 7. num. 13. Arag. 2. 2. q. 73 ar. 2.

d ca. à nobis 19. de elect. c. graue nimis. 19. de preben.

Ex quibus infertur, quòd illa verba, *nulla zeli, vel meriti collatione, ſeu conſideratione habita*, non ſignificant ipſos fratres indignum aliquem elegiſſe, ſed tantum ſignificant in electione minimè merita electi contuliſſe, & ideo remittit Clemens V ipſam electionem ad Miniſtrum generalem, vt ipſe videat, an tum in negligentia huius ſcrutationis defecerint, an etiam in electione indigni peccauerint, quæ cùm ſit magna res, de conſilio Diſcretorum ordinis hanc cauſam decidendam præcipit, an ſcilicet electio ſit infirmanda, vel potius confirmanda, qui aduertere debent, quod ſi eligatur dignus prætermiſſo digniori, non debere talem electionem infirmare. Neque contra hoc obſtat Concilium *e* Tridentinum definiens, quod beneficia Eccleſiaſtica præſertim curam animarum habentia perſonis dignis conferantur; aliter enim facta collatio, & prouiſio omnino irritetur. Nam reſpondetur, quod Concilium loquitur de collatione facta indigno, non autem de collatione facta digno relicto digniori: hanc enim non iubet Concilium irritari. Sed his obſtat quoddam Breue Pij V. de collatione parochialium Eccleſiarum, datum anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, in quo determinat, quod ſi electio fiat digni relicto digniori, poterit dignior ad ſuperiorem per viam appellationis recurrere, qui ſi per examen digniorem inuenerit prætermiſſum, poterit ipſam electionem caſſare. Nam reſpondetur Pium V. in eo Motu proprio tantùm de prouiſione Eccleſiarum parochialium verba facere. Quod ius cùm ſit exorbitans à regulis iuris communis, non eſt, cur ipſum ad prælationes regulares extendamus, in quibus prouidendis, ſi appellationes admitterentur, de religionibus eſſet actum: propter quod etiam à ſententiis Prælatorum Regularium contra ſubditos delinquentes datis, non permittunt priuilegia Apoſtolica dictos ſubditos appellare.

e Conc. Trid. ſeſ. 7. ca. 3. de refor.

Denique electo digno in Prouincialem relicto digniori, non eſt talis electio irritanda. Non diffiteor tamen ipſos fratres electores relicto digniori in ea electione peccare, prout argumento eorum, quæ præcipiuntur in Concilio Tridentino *f*, traduntur à Doctoribus. Debent enim electores aduertere, ſi tamen abſque culpa eſſe velint, digniorem ſemper inter concurrentes in Prælatum eligere debere, qui ſcientia, moribus, vita, & exemplo, & merito valeat magis prodeſſe, quàm ambitioſe obeſſe gregi, omni poſtpoſito amore, odio, rancore, vel prece. Ex iis enim quæ tradunt Diuus Thomas *g*, & Soto, elicitur, quod in foro conſcientiæ oportet eligere digniorem, & non ſufficere eligere dignum, de quo etiam agunt Caietanus *h*, & Nauarrus.

f Conc. Trid. ſeſ. 24. de refor. ca. 18.

g Th. 2. 2. q. 69. ar. 2. Soto lib. 3. de iuſt. q. 6.

h Caieta. in ſum. v. elect. & in ientacu. 12. q. 4. Nau. in c. ſacerdos. §. quod autē de pœn. d. 6. nu. 2.

Aduertant etiam electores, quod indignum eligendo non ſolum electio ſecundùm ius eſt nulla, imo indubitanter tenere debent ſe omnium peccatorum, ab eo ſic indigno electo, in Prælatura illa commiſſorum, eſſe participaturos, à qua participatione liberet me Dominus. Quod ſacra Synodus Tridentina *i* approbare videtur, dum omnes habentes aliquod ius in electionibus, & promotionibus faciendis hortando, & monendo ait, vt in primis meminerint, nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem ſalubrius facere poſſe, quàm ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoueri ſtudeant, eoſque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles ipſi iudicauerint; non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curauerint. Hæc Concilium. Quod idem dicendum eſt de illis, qui per viam prouiſionis, electionis compromiſſariæ eligunt Guardianos, & Prælatos conuentuales in Religionibus, vt in Ordine noſtro Prouinciales, & Diffinitores inſimul congregati eligunt Guardianos: ipſi enim ſub pœna peccati mortalis digniores tenentur eligere.

i Trid ſeſ. 24 c. 1. de refor.

Notandum eſt etiam circa dictam Clementinam, in quantum ait, quod Miniſter generalis de conſilio Diſcretorũ debet dictum Prouincialem confirmare, quod multa dicenda eſſent circa Prælatorum confirmationem, ſed de his latius infrà. Pro nunc aduertendum quod Collector *k* priuilegiorum Mendicantium ait, quod celebrans Capitulum, & Diffinitores faciunt hanc confirmationem Prouincialis, tanquam Commiſſarij miniſtri Generalis: at ait, quod tenētur prius facere examinationem, ſicut etiam in alio iure Prælatis præcipi videmus, & propterea dicit, quod ipſe neſcit, quomodo aliter poſſet fieri iuridicè *l*.

k Collect. tit. electio. §. 8.

l cap. fin. de elect. in 6.

Sed, cùm videamus in electionibus Prouincialium ſtatim non præmiſſo dicto examine fieri huiuſmodi confirmationem, etiam apud viros doctos, non eſt, cur hanc praxim, vt minus iuridicam condemnemus. Neque obſtant verba dictæ Clementinæ ibi, *Dummodo tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſum, diligenti examinatione præmiſſa*. Nam reſpondetur, quod licet prædicta verba videantur conditionem apponere, qua non ſeruata, actus eſt nullus, ipſa tamen conditio modificatur ex dictione, *prout*, quæ non conditionem, ſed cauſam inducit, & ſic idem ſignificat, quod, quia, vt probat latiſſimè Grammaticus *m*. Et ſic voluit dicere Summus Pontifex in prædictis verbis, dummodo tamen ex officio, quia ſpectat ad ipſum, diligenti examinatione præmiſſa videat Generalis, aut Præſidens, an ſit talis electio confirmanda, an infirmãda; qui ſi viderit Prouincialem electum eſſe dignum, non eſt, cur dicta electio ex ſola prætermiſſione examinis irritetur, præcipuè in cauſis Regularibus, vbi de bono, & æquo, poſtpoſitis apicibus iuris omnia explicantur.

m Gram. dec. 59. nu. 21. & ſeq.

Neque ius *a* in contrarium allegatum à Collectore contra nos facit; ibi enim loquitur Pontifex de electione non in concordia celebrata, vbi nimirum quod celebrata confirmatio irrita ſit, & inanis: at hic loquimur de confirmatione electionis factæ in concordia, in qua præſumitur electum fuiſſe digniorem.

a d. ca. fin. de elect. lib. 6.

Præterea dato, quod dicta ſolemnitas examinis deberet præcedere, vt confirmatio valeret, debuit conſiderare Collector, quod Sixtus IIII. anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quinto, Pontificatus ſui anno quinto, nonis Decembris, conceſſit Generali ordinis D. Hieronymi prout relatũ eſt in ſupe-

Digitized by Google

in ſuperioribus, quod poſſit ſupplere autoritate Apoſtolica hunc & alios ſimiles defectus, & de facto ſupplent prætermiſſo prædicto examine videntes electum dignum iudicari.

Vltimò eſt notandum circa verba dictæ Clementinæ ibi, *Cæterum ſi capitulum memoratum die prædicta miniſtrum eligere prætermittat, extunc miniſtri Prouincialis prouiſio ad Generalem miniſtrum liberè deuoluatur.*

Notandum eſt, inquam, quod Clementina ſolùm loquitur de miniſtro Prouinciali in Capitulo eligendo. Vnde virtute huius decreti miniſtri Prouinciales in electione Guardiani, aut Prioris Conuentualis, non eligente Cõuentu intra vnum diem nateralem, Guardiani, aut Prioris Conuentualis prouiſionem ad ſe aſſumere non poſſunt; cum enim hæc Clementina loquatur de Prouinciali in Capitulo Prouinciali eligendo, neſcio, cur ad Guardianum in Conuentuali Capitulo eligendum extendatur, cum diuerſa ſit vtriuſque electionis ratio. Nam dilatio electionis Prouincialis maximum nocumentum toti prouinciæ congregatæ cauſaret: at non eſt idem in Conuentuali Capitulo Guardianum eligente; licèt enim ex dilatione prouiſionis Guardianatus monaſterium, vt viduatum, aliquot incommoda patiatur; non tamen tantæ ſunt conſiderationis, præcipuè in noſtra Religione Minorum de Obſeruantia, in qua electio Guardianorum pertinet ad Conuentum, aut ad diffinitorium, iuxta conſtitutiones Generales N. ſacræ Religionis, quod beneplacito Prouincialis relinquitur, & ſic non eligente Conuentu per vnum diem naturalem poteſt electio ad Diffinitorem deuolui. Vnde infertur, quod vt præſcriptus ordo dictæ Clementinæ in electione Guardianorum, & Abbatiſſarũ obſeruetur, oportet vt fiat ordinatio Generalis, qua idipſum ſtatuatur, quam poſſe facere Religiones non dubito; ſicut enim noſtra Religio compromittit in Prouincialem, & Diffinitores, vt ipſi compromiſſarij poſſint in diffinitorio eligere Guardianos: ita etiam noſtra, & aliæ religiones poſſunt compromittere in Prouincialem, & in eius autoritatem habentem, vt ſi per vnum diem non elegerint fratres, & Moniales, Guardianum, & Abbatiſſam, ad ipſum prouiſio deuoluatur, præſertim cum hæc ordinatio Religioni maximè accommodata cenſeatur; & ita ordinatum eſt in conſtitutionibus generalibus Toletanis *b* noſtræ ſacræ Religionis in hunc modum: *Si tamen electores in varia ſtudia diuiſi in vnius diei ſpatio non elegerint, Præſidens Capituli poterit ſecundum iuris communis diſpoſitionem quem voluerit ſecundum Deum eligere, etiamſi electio ſit miniſtri Prouincialis, & idem ſtatuimus eſſe faciendum in caſu, in quo electores elegerint ſcienter indignum.* Hæc ordinatio. Illa autem verba etiam Prouincialis, ſatis indicant ordinationem diffinire in electione Guardianorũ, & Abbatiſſarum idem velle faciendum, & ita poſt fieri virtute dictæ ordinationis, non autem virtute prædictæ Clementinæ.

b Ord. Tolet. ca. 7. tit. de elect. fo. 54.

Ex quibus infertur validas eſſe, & iuridicas conſtitutiones aliquarum Religionum, in quibus diffinitur, quod ſi in electione Priorum, ſeptem, aut octo ſcrutinia peragantur, etſi in iis omnibus minimè fratres concordauerint, prouiſio Prioris ad Prouincialem, & Patres prouinciæ d uoluatur. Hæc enim conſtitutio cum ſit facta, & approbata in Capitulo generali, ad id peragendum plenum ius iuridicè dare poteſt, cum per eam tota prouincia in vnum congregata in eiuſmodi euentu in Prouincialem, & dictos patres compromittat, & ipſi tanquam compromiſſarij ad huiuſmodi electionem deſignentur. Notandum eſt tamen, quod in electione Diſcretorum ad Capitulum prouinciale in noſtra ſacra religione, etiamſi fratres cõuentuales per vnum diem naturalem minimè concordent, non deuoluitur ad præſidentem in Capitulo cõuentuali prouiſio talis diſcreti; ipſe enim Diſcretor mittitur à conuentu, vt procurator, qui ſi non conſtituatur, videtur conuentus ſuo iuri renunciare; & ita vidi ego in facti contingentia, præſidente reuerendiſſimo patre noſtro fratre Matthæo de Burgos, in prouinciali Capitulo prouinciæ ſancti Iacobi determinari.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Prouinciales ordinis Minorum neceſſario ſint eligendi de corpore Capituli, & an poſſint eligi patres aliarum prouinciarum.

Reſpondeo dicendo, quod hic articulus habet duas partes decidendas. Prima eſt, vtrum Prouincialis eligendus debeat eſſe de corpore Capituli. Et reſpondetur negatiuè, prout in noſtra religione vſus iam recepit: nam de tota prouincia poteſt eligi, quamuis non ſit vocalis; nullus enim habens partes requiſitas à voto paſſiuo Generalis, & Prouincialis excluditur. Altera autem pars maiorem habet difficultatem, & reſpondetur etiam negatiuè: non enim patres generales poſſunt cogere prouinciam ad eligendum in prouincialem fratrem alterius prouinciæ, niſi tota prouincia nemine diſcrepante conſentiat. Ad eligendum enim extraneum, non ſufficit maiorem partem collegij eum petiiſſe, niſi omnes penitus nemine diſcrepante in eum conſenſerint, prout tradunt Abbas *c*, Biaxius: vnde ad id faciendum autoritas totius diffinitorij opus eſt, prout ordinatum fuit, & autoritate Apoſtolica confirmatum in ordinationibus generalibus factis in Capitulo generali celebrato Romæ, anno Domini milleſimo ſexageſimo, in hunc modũ: *Miniſtri Prouinciales in poſterum non eligantur ex alienis prouinciis, niſi magna, & vrgente neceſſitate, & ex conſenſu totius diffinitorij.*

c Abb. in c. cũ Vnitonen. co. 2. extrà de elect. Bia. 3 p. de elect. c. 18. & c. 13.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Papa poſſit diſpenſare, vt clerici ſæculares poſſint eſſe Abbates, in abbatiis regularibus.

Reſpondeo dicendo, certum eſſe quod ſic, quia aliquæ Abbatiæ Canonicorum regularium ſolent concedi à ſummo Pontifice aliquando in commendã Clericis ſæcularibus, adeo vt ſit inter doctores altercatio vtrum huiuſmodi Abbas Commendatarius habeat vocem actiuam in actibus gerendis in capitulis ſuis, ſiue actus conſiſtant in electionibus, adminiſtrationeque domus, eiuſque ſubſtantiæ, ſiue menſæ capitularis, ſiue competant tantũ Canonicis, vt ſingulis, ſiue in vniuerſum; quamuis ſit diſtincta menſa capitularis à bonis menſæ Abbatis. Et Alfonſus de Hojeda *a* hanc diſputat pro vtraque parte quæſtionem, & tandem concludit, quod Abbas commendatarius perpetuus poteſt omnia illa exercere, quæ poteſt proprietarius, in cuius locum ſubrogatur, cum ſit factus caput capituli, ſine quo geſta firmitatem aliquam minimè obtinent, & ſic in iure *b* dicit probari.

Secundò facit pro hac parte: nam Abbas commendatarius in commenda ſibi data ad vitam, habet ius in ea ad vitam, ac tutelam, vt colligitur ex iure *c* & traditur in pragmaticis ſanctionibus Gallicanis, & tradit Rebuffus, & ideo commendatarius poteſt præſentare, ſicut & alius, qui titulum habet, quia fructus recipit, vt inquit Archidiaconus *d*: præſentatio autem eſt in fructu, vt dicitur in iure *e*, & tenet quædam gloſſa *f*; ergo clarè ſequitur quod Abbas commendatarius poteſt.

Tertiò probatur, quia certum eſt quod nullum negotium Monachi, ſeu Canonici Regulares poſſunt facere ſine conſenſu Prælati, vt inquit quædam gloſſa, & in prorſus indiſtincto non poſſunt cõuenire, ſeu conueniri, ſaltem in arduis, vt inquit Panormitanus *g*: igitur in electione alicuius Canonici, vel alterius rei, cum ſit cauſa ardua debet eſſe in præſentia Abbatis proprij, quamuis ſit commendatarius, vt talis electio fiat ſine ſcandalo, & rectè, vt inquit Innocentius *h*, & Ioannes Lupus.

a Hoje. beneſi. in compatib. 1. par. c. 24. à nu. 97. vſque ad n. 105.
b c. cùm non liceat. de reſc.
c c. dudum el. 2. de elec. glo. in prag. in c. rub. de pacif. poſ. ver. ti. Reb. in cõc. 61 eod ti. ampl. 5 nu. 37. & in prax. bene. ru. de repro. vinen. impetrat. n. 46.
d Archidia. in c. nemo deinceps. de elect. lib. 7.
e c. conſultationib. de iur. patr. gl. in c. 2. clim. de maior. & obedient.
f Glo. in c. edoceri. de reſcri. & in c. cauſam quæ. de iud.
g Panor. in c. edoceri. n. 10. & ibi cõmunis ſententid. & in d. c. cauſam quæ.
h Inno. in c. ſicut. de ele. Lup. in tract. de bene. vacant. in curia. §. 8. co. 2.

Quartò facit pro hac parte, quia prædictus Abbas Commendatarius Prælatus eſt qui quidem tanquam bonus paſtor interuenire debet in omnibus locis vbi lupi perfidia interuenire ſine eo poterit; nam ſi talis Prælatus non admitteretur in actibus Capitularibus, tam circa adminiſtrationem perſonarum, quam rerum in electionibus Canonicorum, & cæterarum perſonarũ, ſequerentur Eccleſiæ plura incommoda, quæ quidem præſente Prælato qui dignior eſt dignitate, & voce, cùm ſit datus pro capite, cæteris vero pro membris ceſſarent; & de nihilo ſeruiret prædicta commẽda, reſpectu eius vtilitatis; ergo clarè ſequitur quod ei, cui officium Abbatiale eſt commiſſum, conceſſum fuiſſe cenſetur omne illud, quod competit & dependet ex officio contemplatione, argumento eorum, quæ in iure traduntur *i*. Itaque cùm Abbas ſit caput, Canonici membra, vt dicitur in iure *k*, membra autem non debent à capite diſſolui, ſine quo naturaliter nihil conferre poſſunt, argumento eorum, quæ in iure traduntur *l*, in quo etiam cõtinetur, quod factum à membris tantùm nullum eſt.

Vltimò pro hac parte facit, quia negari non poteſt, quin Abbas commendatarius ſit Abbas; quamuis non ſit profeſſus ordinem D. Auguſtini, & quamuis non ſit presbyter, prout requiritur à iure *m*: nam Papa poteſt facere, quod ſit verus Abbas, cum hoc ſit de iure poſitiuo, contra quod maximè in beneficialibus liberè agere poteſt, vt in iure probatur *n*, & ſic Romanus Pontifex fecit eum verè Prælatum, nec voluit eſſe acephalum, & ſine prælato tanto tempore Capitulum prædictæ Abbatiæ, argumento eorum quæ ex iure colliguntur *o*. Sed id non conuenit, vt ſcilicet clerici ſæculares Eccleſiis regularibus præficiãtur. Ideo circa hoc prouiſum fuit per Concil. Tridenti. vt in his neceſſariò profiteretur, prout articulo ſequenti dicetur.

i l 1. ff. de iuriſd. om. iudic. c prudentiam §. ſexto nobis de of. deleg.
k c quanto c. nouit. de his quæ fiunt à prælat.
l c non liceat. de præb. c. 1. de his quæ fiunt à prælat.
m c. ad noſtrã de elect. li. 6.
n Clem. 1. de lit. pendent.
o c. quam. in de ele. lib. 6.

ARTICVLVS IX.

Vtrum conueniens ſit, quod eligantur Prælati alterius ordinis.

RESpondeo dicendo, quòd vt patet ex dictis in articulo ſuperiori, ſine autoritate Apoſtolica id fieri nequit: nunc autem quæritur, vtrum conueniens ſit talis electio. Ad quod dico certum eſſe, quod quælibet Eccleſiæ congregatio ſuum debet habere Prælatum, & magiſtrum, qui ex ipſius Eccleſiæ græmio aſſumi debet, prout dicitur in iure: imò *p* ſi ſuperior ad quem deuoluta eſt poteſtas, prouideat de alio, qui non ſit de gremio, fratribus diſſentientibus, nulla erit prouiſio, prout dicit Innocentius *q*: fit enim per hoc fratribus iniuria, quando inter eos reperitur dignus, & non recipitur, imò non conuenit rationi, vt homines diſpares profeſſione in vnum ſocientur, vt dicitur in quadam Clementina *r*. Neque enim debet quis præfici Eccleſiæ regulari niſi ſit in regula inſtructus, vt ſacri canones *ſ* determinant. Nam quomodo poterit magiſter ad regulam coërcere, ſi ipſe non ſit inſtructus ea, vt Doctores *t* notãt, ideo debet multo tempore in monaſterio diſcere, vt poſtmodum doceat, vt ait quidam canon *u*. Vnde reſignationes monaſteriorum Monialium quanticunq; valoris debent admitti, & prouideri de perſonis Monialium illorum, vel alterius monaſterij: magis autem conuenit de perſona eiuſdem monaſterij ipſum monaſteriũ prouideri, argumento eorum, quæ cõmuniter notant Doctores *x*. Vnde definit Concilium Tridentinum *y* in hunc modum:

Primum quidem confidit ſanctiſſimum Romanum Pontificem pro ſua pietate, & prudentia curaturum, quantum hæc tempora ferre poſſe viderit, vt iis, quæ nunc commendata reperiuntur, & quæ ſuos conuentus habent, regulares perſonæ eiuſdem ordinis expreſſe profeſſæ, & quæ gregi præire, & præeſſe poſſint, præficiantur. Quæ vero in poſterum vacabunt, non niſi regularibus ſpectatæ virtutis, & ſanctitatis conferantur, quoad ea vero monaſteria, quæ capita ſunt, ac Primates ordinum, ſiue Abbatiæ, ſiue prioratus filiæ illorum capitum nuncupantur, teneantur illi qui in præſenti ea in commendam obtinent, niſi ſit eis de regulari ſucceſſore prouiſum, intra ſex menſe religionem illorum ordinum propriam ſolemniter profiteri, aut iis cedere, aliàs commendæ prædictæ ipſo iure vacare cenſeantur. Hæc Concilium. Ex quo colligitur velle neceſſariò, vt præficiendi in monaſteriis, eiuſdem ordinis ſint profeſſi. Et confirmantur ſupradicta: nam beneficia Eccleſiaſtica ſecundùm ſacros canones, & leges ciuiles danda ſunt naturalibus regni, vt probant Azeuedo *z*, & Rebuffus, & regula Cancellariæ hoc ſtatuit, quæ licèt loquatur de beneficiis curatis, habet etiam locum in beneficiis ſimplicibus, vt vltra Gomezium *a*, Rebuſſum probant Carolus Graſſalis, & Didacus Perez, & Couarruuias. Naturalis autem ille dicitur, qui in regno natus eſt, vel ſaltem in eo domicilium contraxit, & inſuper per decennium in eo vixit, & habitauit, vt habetur in quadam lege *b* nouæ compilationis, & tunc dicitur domicilium contraxiſſe ſi matrimonium contraxit in regno, vt in alia lege *c* partitarum habetur, quæ omnia applicata ad noſtrum propoſitum, ipſum confirmant, & declarant. confirmant, quia in eo, quod beneficia Eccleſiaſtica danda eſſe naturalibus determinatur, colligitur ſimiliter prælationes regulares filiis naturalibus eius religionis, in qua prælati præficiuntur eſſe adiudicandas declarant: nam ſicut non ſolùm illi dicuntur naturales, qui in regno, cuius naturalitatem prætendunt, nati ſunt, ſed etiam illi, qui ibi cõſtituerunt domicilium, aut matrimonium contraxerunt: ita etiam illi dicentur filij religionis ad eius prælationes obtinendas capaces, qui ex vna prouincia ad aliam eiuſdem religionis ſe tranſtulerunt, & in ea fuerunt incorporati, & etiam illi, qui in quadam religione fuerunt geniti, & nutriti, & ad aliam ſe tranſtulerunt, & matrimonium ſpirituale per nouam profeſſionem in eadem contraxerunt; hi enim capaces ſunt prælationum ipſius religionis, & ita concluditur extraneos, id eſt, alterius religionis alumnos non decere, neque poſſe aſſumi ad prælationes illius religionis, vbi non ſunt profeſſi, niſi id autoritate Apoſtolica concedatur; conſuetudine enim introduci poteſt, vt etiam ex certo alio gremio eligendus aſſumatur, prout tradunt Doctores *a*, & à fortiori Pontificis maximi diplomate hoc poteſt concedi, iuxta ſacros canones *b*, id tamen ſine cauſa concedere non ſolet. Vnde ſi nullus ibi idoneus inueniatur, ex alia religione idoneum aſſumendum concedit, & ſi idoneus reperitur, condignior aliunde exquiritur, vt ait quædã gloſſa *c*, & probatur in quadam Clem. & tradit Marc. Antonius Cuquus.

p c. ne pro defectu. in pn. de elect.
q Innoc. in d. c. ne pro defectu. in glo. vltima.
r Clem. 1. de elect.
ſ c. offi. de elect.
t Doct. in ca. quiro. de offi. ord.
u c. ſic viue. & ſeq. 16. q. 1.
x Inc. inuitas c obitum. 61. diſt. c. cũ inter canonicos iuncta glo. & Docto. de ele.
y Tri ſeſ. 25. de reg. c. 21.
z Azeuedo in l. 15. & 25. ti. 3 li. 1. nouæ compil. Rebuſſ. in praxi benef. in regul. quod quis intelligat idioma gl. 1. pa. 578.
a Gom. reg. 19. chancil. q. 1. corol. 7. Rebuff. vbi ſup. pag. 579. in prin. Graſſ. li. 2. reg. Fran. iure. 8. col. 2. in fin. Cou. in pra. q. c. 35. nu. 5.
b l. 19. tit. 3. nouæ comp.
c l. 3 tit. 2. par. 3.
a Doct. c. cum dilect. vbi gl. & Docto. de conſuetudi.
b c. Abbatẽ. de ver. ſign.
c Glo in c. 1. nom domin. §. ligat. v. ex gremio. diſ. 23. Clem. 1. de elect. Cuq. li. 4. maior. inſtit tit. 1. de elect. 1. 28. & n. 149.

ARTICVLVS X.

An legatus poſſit diſpenſare, vt profeſſus in vna religione, eligatur in alia in Prælatum prouincialem.

RESpondeo dicendo, quòd Innocentius *d* tenet partem negatiuam. Contrarium tamen ſentiunt Abbas *e*, Collector, & Speculator; habent enim regulæ religionum à ſede Apoſtolica approbatarũ eandem profeſſionis ſubſtantiam, vt patet in iure *f*. Neque obſtat, quæ ab Innocentio in contrarium adducuntur, quorum præcipuum argumentum eſt quædam Decretalis *g*: electio enim in ea fuit damnata, tanquam facta de homine inexperto, & nullius religionis profeſſo: verum tamen eſt, quod hæc communis ſententia fallit, quando aliquis laxioris regulæ in Prælatum à legato eligitur, ne ſua vita laxiori monaſterij obſeruantiam relaxet; in hoc enim caſu non poteſt legatus diſpenſare, cùm electus in Prælatum monaſterio debeat præſidere, vt reformet, & obſeruantiam regularem conſeruet. Ita tenet quædam Gloſſa *h*, quam ſequitur Dominicus, & Gambarus.

d Innoc. in ca. officij. de elec. per text. ibi.
e Abb. & Collect. in d. c. offic. Specula. ti. de of. legati. §. conſequenter. verſ. legatus.
f c. cum monaſt. de ſtatu monach.
g d c. officij.
h Gl & Dominicus in c. cũ ſingula. de præbendis. li. 6. Gamba de authori legati à latere li. 8. à nu. 7.

ARTI-

ARTICVLVS XI.

Vtrum ſit irrita electio Prouincialis facta à generali, & ſcrutatoribus, qui machinati ſunt, ne ſcrutatores dicerent verè quot ſuffragia habuit is, in quo maior pars conſenſit, ſed tribuerunt maiorem partem alteri, qui fraude electus fuit.

RESpondeo dicendo, quod grauiſſimè peccauerunt ſcrutatores, & Generalis, & quod electio coram Deo nihil valuit, & digni ſunt prædicti fraudatores magna pœna, quia rei grauiſſimæ falſarij fuerunt. Vnde Concilium *i* generale ſtatuit, vt poteſtate priuarentur, qui contra formam ibi decretam electionem celebrarent, etiam ſine vlla fraude, quanto igitur magis debent puniri, qui cum tam graui fraude id fecerunt; & quia pœna huius magni delicti non eſt iure communi determinata, Iudicis competentis arbitrio relinquitur, niſi conſtitutionibus regularibus fuerit determinata, argumento eorum, quæ in iure *k* notantur, & hanc opinionem tenet Nauarrus *l*.

i c. quia propter. de elect.

k l. 1. ff. de iure delibe- randi. c. de cauſis. de of. deleg.

l Naua. lib. 1 conſ. 7. tit. de elect.

ARTICVLVS XII.

In religione Minorum regularis Obſeruantiæ cauetur conſtitutione Apoſtolica, quod non fiat Prouincialis ille, qui antea fuit Prouincialis, niſi duabus hebdomadibus tranſactis, quæ ſunt ſex anni; Quæritur, an poſſit eligi in Prouincialem, cui etiam non deſunt viginti quinque dies ad dictorum ſex annorum complementum.

RESpondeo dicendo, quòd tacito quodam totius ordinis conſenſu receptum fuit ſtatutum reuerendiſſimi Patris Nuleli Generalis miniſtri, quo cautum eſt, vt qui ſemel fuiſſet Prouincialis, nō poſſit ad idem prouincialatus miniſterium eligi, niſi trāſacto ſexennio. Per ſexennium autem ſecundum ordinis ſtatuta, & conſuetudinem, non intelligebatur tempus completum ſex annorum, ſed tempus medium inter duas electiones Miniſtrorum Prouincialium. Itaque Prouincialis, qui fuiſſet ſuo munere functus, poterat iterum eligi, ſi alij duo Prouinciales eſſent electi, & à ſuo officio abſoluti, quamuis inter iſtos duos Prouinciales non eſſet completum ſex annorum tempus. Nam olim triennarium in noſtro ordine non ſumebatur, niſi pro tempore, quod erat de capitulo, in quo Prouincialis eligebatur, vſque ad capitulum, in quo à ſuo officio abſoluebatur, quamuis illud tempus eſſet modicum, & paucum, vt conſtat ex conſtitutionibus Molonialis *m*, vel Salmantinis. At Pius V. in Bulla quæ incipit, *paſtoralis*, publicata in Capitulo generali Romano celebrato anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, inter alia ſtatuit, vt Prouincialis poſtquam iam fuiſſet ſuo officio functus, non poſſit iterum ad id munus eligi, niſi poſt octo annos: hoc autem ſtatutum reformauit Gregorius XIII. in Bulla ſecunda, quæ incipit, *conſueuit*, publicata in Capitulo generali Pariſienſi, in quo ſtatuit, vt Prouinciales noſtri ordinis non poſſint iterum ad id muneris eligi, niſi poſt duas electiones. Ego autem exiſtimo per duas electiones debere intelligi tempus duarum electionum, qualecunque illud ſit; quia cum iſta conſtitutio ſit facta pro ordine Minorum, intelligenda videtur ſecundum conſtitutiones ipſiuſmet ordinis, quia iure ſunt concordanda iuribus, quantum ſuſtinere valeant. Cùm ergo in conſtitutionibus Molonianis, ſeu Salmantinis conſtitutum ſit, vt miniſter Prouincialis ſuo functus officio iterum non eligatur, niſi poſtquam alij duo Prouinciales functionem huiuſmodi ſubierint, inde ſequitur, quod per duplum tempus non ſit intelligendum, niſi tempus duarum electionum, idque confirmatur ex Extrauaganti prima eiuſdem Gregorij XIII. quæ incipit, *conſuet*, in qua expreſsè dicit, quod per duplum temporis intelligatur ſecundum ordinis ſtatuta tempus duarum electionum, vt patet ex

m c. 8. de miniſtro prouin. §. miniſtri prouinciales ſuo offi.

tenore dictæ conſtitutionis Gregorianæ, ibi, *& quod diſponebatur, de officio generalis miniſtri, quod per octo annos duraret. Commiſſarij vero, & procuratoris generalis, nec non prouincialis per quatuor, ipſique ſemel officio functi ad idem eligi non poſſe, niſi poſt ſexdecim annos, &c. Nos ad ſtatutorum generalium dicti ordinis ſeriem, & formam reducimus, quibus dicitur expreſſe quod officia ſemel exercentes ab eis, quæ geſſerunt, per duplum temporis vacare debent, ita vt duæ electiones celebrentur, antequam ad ea ſedem officia iterum eligantur.* Hæc Gregorius XIII. & habentur in breui ipſius, quod incipit, *conſueuit Romanus Pontifex*, dato Romæ apud D. Marcum, die octaua Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecundo. Vnde cum generales ordinationes ordinis determinent, prout dictum eſt in ſuperioribus *a*, electiones iſtas duas non debere continuari per ſex annos integros neceſſariò, ſed debere conſiderari ſecundùm quod capitula abbreuiantur, vel accelerantur, ſequitur neceſſariò dicendum dictas electiones duas, de quibus in conſtitutione Gregorij XIII. ſecundùm hanc computationem debere conſiderari.

a Sup. hac q. art. 2.

Pro ſupradictis facit id quod reſoluit doctiſſimus Nauarrus *b*, tenens, quod ſi in aliqua religione caueatur, quod nemo ad dignitates promoueatur, niſi qui literis duodecim annis operam dedit, ſcilicet octo ante ingreſſum, & quatuor poſt ingreſſum religionis ſtudiis, & aliis operibus, quæ ſtudia concernunt, ſcilicet concionando, & aliis huiuſmodi inſtiterit, quod ſi aliquis antequam religionem ingrederetur ſeptem circiter annis interpollatis ſtuduerit, & poſt illius ingreſſum quinque præfatis negotiis inſtādo, cùm nondum per vigintiquinque dies duodecim annos compleuiſſet, & fuerit electus in aliquam Abbatiam bona fide, ad minus in foro conſcientiæ, poſſit talem Abbatiam acceptare. Nam dictum ſtatutum Papale probabiliter poteſt credi, quod non habet locum in defecto paruo, & minimo. Nam regulariter, licet conſtitutio loquens generaliter, etiam minimum includere videatur, iuxta ea, quæ in iure *c* notantur; fallit tamen, quando ratio, quæ militat in magno, non militat in minimo, vt annotauit Panormitanus *d*, & ſunt iura expreſſa hoc probantia. Vnde in iſto caſu paruum, & nihil, videntur æquiparari, vt notat Baldus *e*: & ideo ſtatutū, quod imponit pœnam pro vulnere, non habet locum in leui vulnuſculo, vt notat Bartolus *f* & ita prædictus electus, & electores probabiliter credere potuerunt, quod in caſu poſito defectus ille minimus viginti circiter dierum non erat attendendus, reſpectu temporis magni ſex annorum: tum etiam, quia D. Thom. communiter receptus tenet, quod etiam lex de non furando, quæ de ſe obligat ad mortale, non obligat furem paruæ rei ad peccatum mortale, dixi ad minus (in foro cōſcientiæ) qui conſtitutio, de qua Nauarrus, duodecim annos requirebat impletos, & hoc non obſtante tenet ipſe ad minus, in foro conſcientiæ idem eſſe dicendum etiamſi viginquinq; dies dictis duodecim annis pro ſuo complemento defuerint. Nos autem loquimur de cōſtitutione Gregoriana, quæ ſex annos completos expreſsè non requirit, ſed duas tantùm electiones, ſecundùm ſtatuta ordinis, prout dictum eſt in ſuperioribus, & ita in foro exteriori in noſtro caſu opinionem prædictam ſequendam eſſe arbitror.

b Nauar. li. 1 conſ. tit. de etat. & qualit. conſ. 7.

c ca. 2. de appel. c. ſi propoſuit. de reſcr.

d Pan. in d. c. 2. & ſi quæſtiones. de ſimonia. ca. terrulas. 12.

e Baldus in auth. præterea. C. vnde vi.

f Bartol. in l. prædium. C. de addictio edicto.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum mortuo Prouinciali teneantur ipſi, ad quos ſpectat electio, alium conſtituere idoneum.

RESpondeo dicendo, quod mortuo, aut depoſito Prouinciali, ſtatim tenentur ij, ad quos pertinet electio alium ſibi eligere vicarium, qui ſit idoneus, & ſi eligatur non idoneus, factum tenet, at peccant electores, niſi eligatur indignus: electio enim indigni nulla reputatur in iure, ſicut enim non videtur ſatisfacere muneri

muneri ſuo Epiſcopus, qui conſtituit Vicarium generalem, qui non ſit idoneus, cum eius vices debeat gerere, prout in iure *g* determinatur: ita non videntur ſatisfacere muneri ſuo electores eligentes non idoneum Vicarium prouincialem, cum ſuccedat in omnibus, quæ geſturus erat ipſe Prouincialis, argumento eorum, quæ in quadam lege notantur *h*, & ſicut Vicarius idoneus debet conſtitui loco Epiſcopi, & peccat conſtituens Vicarium indignũ, & etiam ille, qui eum ſuſcipit, conſtitutio tamen ipſius Vicarij tenet ipſo iure, modo ſit clericus in minoribus conſtitutus, & facta ab eo, vel coram eo, tanquam coram vero Vicario valent, iuxta ea, quæ in iure notantur, & tradit Nauarrus *i*. Ita dicendum eſt in noſtro propoſito valere conſtitutionem Vicarij prouincialis non idonei, & facta ab eo, & coram eo eſſet valida, licèt promotores peccauerint.

g c. quoniam in pleriſque. c. inter cætera de offi. ordinarij.
h c. item iuris ff. ad leg. Aquiliam. c. non eſt putãda 1. q. 1.
i Na. li. 1 cõſ. tit. de offi. Vica. conſ. vn.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum ante ſepulturam Prouincialis debeat fieri Vicarij prouincialis electio.

RESpondeo dicendo, quod electio fieri non poteſt ante ſepulturam ſuperioris prout in iure *k* ordinatur, in quo gloſſa ait, quod ſi aliter fieret, nihil valet, & ita tenent Doctores communiter quod electio in Eccleſia collegiata, ſeu regulari Epiſcopi, vel Præpoſiti, Diaconi, Archipresbyteri, atque Abbatis, Abbatiſſæ, Prioris, & Priorissæ, aut quocunque alio nomine eligendi ſint, non prius fieri congruit, quàm illius cadauer, cuius morte dignitas, vel adminiſtratio poſt tertiam diem vacat, ſi ſepultum, prout tradunt Abbas *l*, Alexander, Cardinalis, & Ripa. Nonnulli tamen vſu non eſſe receptum hoc arbitrantur, vt ait *m* Duarenus. Et certè accidunt quoque tempora, & circumſtantiæ, quibus omnis cunctatio abijcienda eſt, & ſtatim vita functo Prælato ad electionem veniendum nõ expectata eius ſepultura, vt cum Principum literas aliamque conceſſionem metuunt, quæ legitimam electionem, & iuſtam impedire poſſint, prout tradit Petrus Biaxius *n*, & poſſunt regulares ad electionem accelerandam iuuari ex quadam cõceſſione facta à Clemente IIII quæ habetur in Monumentis ordinis *o*, in qua conceditur, *quod in electionibus Generalis, aut Prouincialis Miniſtrorum ordinis minorum fratribus, qui debent electionem celebrare, tempus ſuper hoc a iure ſtatuto nõ currat, nec ipſi in hac parte iuris huiuſmodi regulis coarctentur.* Ex quo priuilegio ſequens conficio pro noſtra opinione argumentum; licet enim in Eccleſiis Cathedralibus, & regularibus, ceſſante impedimento legitimo, teneantur electores intra tres menſes eligere, alioquin deuoluitur electio ad ſuperiorem proximum, & ſi ipſi intra dictum terminum non elegerint, deuoluitur ad alium ſuperiorem, & ſic vſque ad Papam, prout in iure *p* determinatum videmus, & ſicut tenentur electores electionem electo præſentare, & petere conſenſum eius intra octo dies poſtquam commode potuerint, alioquin negligentes excluduntur à proſecutione proceſſus, & ſunt ſuſpenſi per tres annos ab omnibus beneficiis ipſius Eccleſiæ, vt etiam alia Decretalis *q* definit; electus verò tenetur conſentire intra menſem à præſentatione, aliàs priuatus eſt iure electionis, niſi fortè ea ſit electi conditio, quod non poſſit conſentire abſque licentia ſuperioris, quo caſu tenetur ipſe, aut electores licentiam petere cum ea celeritate, quam ſuperioris abſentia patitur, & ſi non habeatur, extunc ad electionem ipſam procedant: licet, inquam, hæc circa electores de iure communi procedant, ea tamen quoad regulares Mendicantes, & qui eorum fruuntur priuilegiis, modificata videmus per dictum priuilegium Clementis IIII. vt ſcilicet huiuſmodi tempora minimè pro regularium electionibus currant. Ita etiam in propoſito, licet de iure ante ſepulturam Prælati mortui non poſſit eiuſdem Prælaturæ fieri electio, tempus tamen quoad regularium electionem, argumento dicti priuilegij, minimè currere debet, præcipuè quãdo occaſiones vrgentes id poſtulant.

k cap. bonæ memoriæ el. 2. de elect. vbi gloſſ.
l Abb. in d. c. bonæ memoriæ Cardin. in ca. nullus. 2 diſt. 79. Alex. firm. intra. de epiſ. 1. p. qu. 3 Rip. lib. 2. reſponſor. c. 13. nu 4.
m Durar. de beneficiis Eccleſ. li. 5. c. 1.
n Biax. de ele. 3. p. c. 2. & c. 12.
o In 1. impr. fo. 56 & in 2 fo. 139. con. conſ. 308.
p c. ne pro defectu, de elect.
q c. cupientes. §. cæterum de elect. 116.

ARTICVLVS XV.

Stante ſtatuto in aliquibus Prouinciis quod Vicarij, & Præſidentes cõuentuum non poſſint eligi Diſcreti ad Capitulum Prouinciale, in quo Prouincialis debet fieri electio. Quæritur vtrum, non obſtante dicto ſtatuto, Viſitator prouinciæ cum plenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare, vt aliquis Vicarius, aut Præſidens in Diſcretum eligatur.

RESpondeo dicendo, quod in quadam lege *a* nouæ compilationis ordinatur, quòd in ſyndicatione Officialium ipſi Officiales ſuſpendantur ab officio, non in pœnam, ſed vt liberè informatio in ſyndicatu fieri valeat, & teſtes omni timore poſtpoſito dicta ſua proferre audeant, & partes poſſint ponere querelas, quod aliàs facere minimè auderent, vt poſt alios reſoluit Azeuedo *b* dicens, quod durauit hæc ſuſpenſio tantum interim dum Syndicator definiat cauſam abſoluendo, vel condemnando, & exequendo: & ita in aliquibus religionibus iuſtiſſimè ordinatum eſt, vt Vicarij, vel Præſidentes conuentuum à voce paſſiua Diſcretorum in conuentibus eligendorum ad Capitulum prouinciale ſuſpenſi ſint, ne captandæ beneuolentiæ ſuffragantium ſubditorum illis nimis valde indulgeant in maximum religionis detrimentum: & ita ſupradicta ſuſpenſio durat, interim dum officio Vicarij funguntur, & ſicut eſſet iniuſtus Syndicator Officialium Reipublicæ, qui in hoc cum aliquo diſpenſaret, etiamſi eſſet deputatus cum plenitudine poteſtatis, cum ex hoc à veritate dicenda teſtes ſe abſtrahere poſſent: ita videtur dicendum, quod facerent iniuſtè Viſitatores, & Syndicatores in religionibus diſpenſando cum aliquo, vel aliquibus Vicariis, vel Præſidentibus conuentuum, vt poſſint eligi in Diſcretos; cum propter ſubditorum ſuffragia conſequenda nimis eis indulgerent, & propter metum (cum ſub eorum poteſtate ſint, & debeant remanere, vſque dum ad Capitulum pergant, ad quod ſæpiùs pergunt poſt duorum, aut trium menſium ſpatium elapſum ab electione de ipſis facta) non liberè eligerent. Et ſic exiſtimo, quòd in foro exteriori iniquus eſſet cenſendus Viſitator, qui cum aliquo ſine cauſa diſpenſaret, præcipuè ſi ex parte prouinciæ, in qua talis fit diſpenſatio, eſſet contradictio, & conſequens electio dicti Vicarij in Diſcretum in foro exteriori eſſet præſumenda non iuridica. Nam præſumptio eſt in præſtatione ſuffragiorum potiùs vim, & coactionem interuenire, quàm libertatem ſubditorum, & ipſum electum Diſcretum titulum diſcretionis ſpontaneum atque iuſtum minimè obtinuiſſe, argumento eorum, quæ notant communiter ſcribentes *c* dicentes, quod debent domini probare impoſitiones, quas habent ſuper ſuos vaſallos ab ipſis ſponte, & non per vim fuiſſe exhibitas, & ſolutas, cùm alioquin ipſis vaſallis ſuffragetur præſumptio iuris dictantis, potiùs in his præſtationibus vim, & coactionem præſumi, quam vaſallorum libertatem, titulumque ſpontaneum, ac iuſtum: & hanc doctrinam multis comprobat Couarruuias *d*. Et confirmatur: nam vt eleganter tradit Sotus *e*, diſpenſatio non debet fieri, niſi in commune bonum cedat, pro quo omnis lex conſtituitur: nam quantum per cultum inde conſletur, vnde legum diſpenſatio aliis priuatis reſpectibus, & ſilendis cauſis fieri cœperit locus, in quo Eccleſia Dei iacet, apertiſſimo documento eſt. Nam ſi leges nihil aliud emolumenti in Rempublicam conferant, quam quod ſint principi fructuoſæ, pernicies potius ſunt, & labefactatio boni publici. Hæc Sotus. Ex quibus colligo electionem diſcretionis factam in Præſidente conuentus, vbi eius facta fuit dicta electio, in foro exteriori, non præſumi ſpontaneam, cum præſumptio iuris ſit in contrarium, & quod Sydicatores, & Viſitatores minimè poſſunt in dicta ordinatione ſine cauſa diſpenſare, cum ipſa ſit facta in bonum publicum

a l. 14. tit. 7. lib 3. nouæ com.
b Azeuedo in l. 1. nu. 1. & in l. 4. n. 3. li. 3. nouæ compil. tit. 7.
c Doct. in l. 1 C. ne liceat poten. l. 1. & 3 C. de alien. iud. mu. an. cauſa, & c. l. principalib cum ſeq. ff ſi certum: petatur.
d Couar in c. poſſeſſor. 2. p. §. 4. n. 1. & 5.
e Soto lib. 1. de iuſt. q. 7. art. 3.

cum

Digitized by Google

eum religionis, & diſpenſatio in hoc caſu ſine cauſa facta in bonum publicum minime cedat: verum eſt tamen, quòd poſſunt diſpenſare Viſitatores cum plenitudine poteſtatis in ordinationibus generalibus, & prouincialibus, quando iuſta cauſa, & bonum publicum id ſuadet, & ceſſant præſumptiones ſuperiùs allegatæ, ſcilicet timor liberè ſuffragandi, & indulgentia nimia conceſſa ſubditis pro ſuffragiis acquirendis. Aduertendũ tamen, quod licet ſine cauſa diſpenſent, & eligant fratres diſpenſatum in Diſcretum, ego dictam electionem irritam ipſo iure minimè iudicarem, cum nullum ius irritans ipſam inueniatur, ſed poſſe à Præſidente in Capitulo irritari non diffiteor, ex cauſis ſuperiùs contra ipſam allegatis.

QVÆSTIO LIIII.

De electione Guardianorum, & Priorum conuentualium, in tredecim articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tredecim quæruntur.

1 *Quomodo Guardiani, & Priores conuentuales ſint eligendi.*
2 *Vtrum Diffinitores, & Conſiliarij teneantur eligere digniores in priores, & guardianos.*
3 *Vtrum dicti Diffinitores, & Conſiliarij detegere in diffinitorio crimina, aut impedimenta teneantur, quæ obſtant promouendis in Prælatos.*
4 *Vtrum Diffinitores & Conſiliarij, per id, quod de aliquo ſciunt in confeſſione ſacramentali, poſſint ſuffragium in electione denegare.*
5 *Vtrum repulſus à prælatione propter aliquod impedimentum ægritudinis poſſit à Prælato, & diffinitoribus reeligi, antequàm probet ipſam ægritudinem ceſſare.*
6 *Vtrum Guardiani, & Priores electi per dictos patres ſint ſtatim confirmati.*
7 *Vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſſit eligi in Abbatem.*
8 *Vtrum omnia monaſteria virorum, valorem ducentorum flor. auri cor. excedentia, poſſint promoueri per electionem.*
9 *Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat communitati, vt eligat Prælatum cum aliquorum conſilio ex quibus vnum voluit eligere, an requirendum ſit eius conſilium.*
10 *Vtrum valeat electio facta à ſex electoribus, quorum tres vota ſua dederunt, & ille compulſus à Prouinciali, vt voueret, renunciauit votum, petens confirmationem, dicens ſe habere maiorem votorum partem, & an Prouincialis illum teneatur confirmare.*
11 *Vtrum collegium poſſit conſtitui in vno ad electionem Prælati faciendum.*
12 *Vtrum valeat electio facta ab vno homine, ſeu vice omnium compromiſſariorum præſentibus, & conſentientibus ipſis.*
13 *Vtrum debeant conſtitui Iudices compromiſſarij ad cognoſcendum de cauſa electionis, quando Capitulum appellat ad Sedem Apoſtolicam.*

ARTICVLVS I.

Quomodo Guardiani, & Priores conuentuales ſint eligendi.

RESpondeo dicendo, quòd iure communi *a* electio, Abbatum, & Priorum regularium pertinet ad Conuentum, & conformiter iuri communi ſtatuit Gregor. XI. pro ordine D. Hierony. In bulla erectionis eiuſdem ordinis dicens, *Volumus, quod ſingulis huiuſmodi monaſteriis conſtructis ſinguli præſint Priores, à ſuis Conuentibus modo Canonico eligendi, & eorum officium duret per triennium dumtaxat, quo elapſo alij idonei, vel ipſi denuo in eodem Conuentu eligantur.* Ita habetur in compendio *b* priuilegiorum ordinis Diui Hieronymi. In ordine autem *c* Ciſtercienſi ſecundum regularia ipſius inſtituta, & definitiones præficiuntur, prout conceſſit Eugenius IIII. *Pro monaſterio tam en S. Mariæ de Laureto, in ciuitate Salmantina erecto, nec non S. Bernardi Complutenſis Toletanæ diœceſis Capitulo generali vel ſi vacare contigerit extra illud, generali reformatori cum Ordinis Conſiliariis commiſſum eſt Abbates ita eligere, vt ſi oportuerit in aliud triennium immediatè ſequens reeligi poſſint qui nulla alia confirmatione ſequuta adminiſtrationis munus exequuntur.* Prout conceſſerunt Gregorius XIII. Idibus Februarij, apud S. Petrum Pontificatus ſui anno vltimo, & Sixtus V. nono Kalendas Nouembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno tertio, & pro ordine Minorum Clemens IIII. *ſtatuit, vt Guardiani, qui ſecundum ſtatuta ordinis fratrum Minorum aliter, quam per electionem inſtituuntur, poſt ipſam inſtitutionem, ſeu prouiſionem de ipſis factam, curam animarum ſibi ſubditorum habeant, ipſoſque ligare, atque abſoluere poſſint,* iuxta ipſius ordinis inſtituta. Ita habetur in Monumentis *d* ordinum, & ſimilem conceſſionem inueni fuiſſe factam Prioribus conuentualibus fratrum Ordinis Carmelitarum, vt habetur in ſuo Marimagno *e*. Et ſic in noſtra Religione fratrum Minorum de Obſeruãtia, electio guardianorum extra Capitulum, pertinet ad Diffinitores, vel ad Conuentum; in Capitulo verò pertinet ad Diffinitores in eo congregatos, vt ordinatum eſt in ordinationibus generalibus Toletanis: & Nauarr. *f* ait hunc eſſe conuenientiſſimum modum electionis, quod ſcilicet Guardiani Priores, vel Abbates conuentuales non eligantur à ſuis Conuentibus, ſed à cõgregationibus prouincialibus, ſeu generalibus, vel à Generali, vel à ſuis aſſiſtentibus in Capitulo generali deputatis, habita priùs ſecreta informatione iuſta perſonarum ad id aptarum, vt ita euitentur rixæ, & æmulationes inter fratres, & ipſorum Conuentum, & alia damna ſpiritualia, quæ ex ſubornatione fratrum ſæpiùs oriuntur.

a ca. fin. 16. q. vlt. c. 1. de electionum di lect. de conſu c. nobis. de iure patro. Panor. c. nullam, nu. 2.
b Tit. elect. Priorum c. 1.
c Cõp. n. Ciſtercien. ti. Abbas. §. 1. & 6.
d In 1. impr. fol. 56. & in 2. fol. 139. conc. 309.
e Habetur in monum. in 2. impr fo. 182. con. 446.
f Nauar. vbi ſup. nu. 3. in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum Diffinitores, & Conſiliarij teneantur eligere digniores in Priores, & Guardianos.

RESpondeo dicendo, quòd in diſtribuendis honoribus æqualitas debet ſeruari, quæ vt amicitiæ autor eſt ſecundum Platonem: ita inæqualitas diſcordiarum, & ſeditionum cauſa. Nec verò æqualitatem accipimus, vt æqualia omnibus omnia, id eſt doctis, & indoctis, iunioribus, & ſenioribus, ſtultis, ac ſapientibus, robuſtis, ac debilibus reddenda ſint, ſed vt vnicuique pro dignitate ſua diſtribuatur. Quod quidem iuſtitiæ munus eſt, quam Ariſtoteles *g* communium bonorum diſtributiuam vocat, ea eſt qua honoris præmia, & pœnæ ſecundum æqualitatem proportionum, honoris, præmiorum, dignitatis, & meritorum, pœnæ item, & delictorum diſtribuuntur: alioquin inæqualibus æqualia erunt inæqualia, vt idem Plato ait. Et vt ſummum ius in ſummam iniuriam vertitur, ita ſumma æqualitas ſumma fit inæqualitas, atque ex hoc fonte iuſtitiæ manant leges *h*, quibus ſancitur in deferendis honoribus ordinem adhibendum eſſe, & rationem dignitatis perſonarum habendam, vt ſcilicet, nõ aliis, quem dignis conferantur; & inter plures iis, qui ſunt digniores, quod ex iis, quæ diximus ſuprà *i* loquendo de Prouincialium electione, latè patet.

g Ariſtot. 5. eth. c. 2. & 3.
h l. honor. & l. vt gradatim ff. de mun. & honor. l. cum qui C. de decur. lib. 10.
i Sup. q. præceden. ar. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum teneantur dicti Diffinitores, & Conſiliarij detegere in diffinitorio crimina, aut impedimenta, quæ obſtant promouendis in Prælatos.

RESpondeo dicendo, quòd hoc negotium, quod in diffinitorio agitur, cum tractatus fit de differendis Prælatiis, ſi aliqua delicta, & defectus eligendis opponantur, non pertinet ad fraternam admonitionem, quæ ſecretò facienda eſt, ad correctionem proximi, de qua apud Matthæum *k*, & de qua diſputat D. Thomas. Non etiam pertinet ad iudicialem actionem, quia iuris proprij hic nõ eſt proſecutio, vt in iure *l* definitur: non item ad accuſationem, quia hic non intenditur vindicta legis, de qua poſt D. Tho. *m* agit Sylu, ſed ſpe-

k Matth. 18. Th. 2. 2. q. 33.
l l. nihil ff. de actio. §. 1. Inſt. de actio.
m Tho. 2. 2. q. 68. ar. 1. Syl. v. accuſatio. in princ.

Digitized by Google

ctat ad canonicam denunciationem cum exerceatur ad damnum euitandum, quod ex vitioſa pronifione, & electione ſequi poſſet, de qua agunt Albericus *n*, & Soto. Quare cùm quærimus, qua ratione debeant ſe Diffinitores prudenter gerere in prælatiarum, & officiorũ diſtributionibus, vt muneri ſuo ſatisfaciant? Reſpondetur illud primum, & vniuerſale ſpectandum, vt nulla praua affectione, aut ſimultate ducti, ſed communis tantùm vtilitatis ſtudio ſanctoque zelo permoti in his ſe habeant, ea prudentia, & dexteritate, quæ tantorum Patrum muneri conueniat. Quare vt rem non quidem præciſè, ſed qua commodiori licèt ratione proſequamur. Dico primo, quod ſi ea, quæ obſtant promouendis, occulta ſunt crimina, quæ licèt ipſis tantùm, & paucis fortè aliis domeſticis ſolo exemplo nocere poſſunt; Religioni tamen detrimentum ſua natura non afferunt, tunc charitatis, ac iuſtitiæ officium expoſcere videtur, vt nõ eo in loco coram aliis, ſed priuatim per ſecretã admonitionem cum eo agatur, iuxta D. Tho *o*. niſi forè vſus adeo in iis eſſet inueteratus, vt admonitione iam ſæpiùs repetita nulla emendationis ſpes illius eſſet ſpectanda. Verum tamen eſt, quod cum hic agatur de eo, qui iam nominatus eſt in diffinitorio, cuius electio non patitur longiorem moram, aut locum concedat priuatæ admonitioni, propterea ex ſententia Sanctorum affirmari poſſe videtur, ſi crimina non adeò ſint vera, & quæ probari poſſint, ſed & ita grauia, vt legitime Prælatis debeant arceri; tunc ne alias ille, qui indignus, & inhabilis eſt in Prælatum promoueatur cum ſuæ Religionis detrimento, debere & teneri ipſos Diffinitores, & Conſiliarios in diffinitorio ea, quamuis ſint aliis occulta denunciare, ſi alia via non adſit ad damnum publicum, quod inſtat vitandum, prout tradit Nau. *p* cùm talis denunciatio fiat Prælato, & patribus diffinitorio, qui eo in loco non vt Iudices, ſed vt patres, & paſtores ſecretò ſunt deliberaturi, quid melius, & vtilius erit, iuxta D. Antonini *a*, & D. Thomæ doctrinam, quæ ratio in aliis criminibus, ex quibus publicum detrimentum emanare poſſet, idem obſeruari poſtulat, quandoquidem talia crimina tanquam hoſtes, qui moribus inſidiantur, & diſciplinam regularem labefactare contendunt, procul arcenda ſunt: cuius rei exemplum non alienũ legimus in actibus *b* Apoſtolorum, quando filius ſororis Pauli inſidias ſecretas, & coniurationem pluſquam quadraginta virorum contra Paulum ad Tribunum detulit, qui ſapienter ad nodum, & periculo prouidit, & Paulum ab inſidiis liberauit. Non nego tamen tam graues, & varias poſſe in huiuſmodi caſibus circunſtantias concurrere, vt vix quicquam abſolute, ac perpetuò definiri poſſit, iuxta Gabrielem, & *c* D. Thomam. Vnde conſultorum potiùs cenſeo, vt quando caſus acciderit, omnia mature, & ſapienter circunſpiciantur, & charitate duce, quæ cuncta vtiliter dirigit, & publicæ vtilitati, & proximi famæ quoad eius fieri poterit, conſulatur, iuxta D. Thomam, & ea, quæ doctiſſimus Cardinalis Palcotus *d* latè tradit.

n *Alberi in c. noui. n. 17. de iud. Soto de ratione tegendi ſecr. men. 2. q. 7.*

o *Tho. 2. 2. q. 33. ar. 6.*

p *Na. in Sum. c. 18. n. 30. & nu. 56. & ca. 24. nu. 14.*

a *Anto. 2. p. ti. 9. cap. 6. §. 4. ver item quæritur. D. Tho quolibet. 11. ar. 13.*

b *Act. c. 23.*

c *Gab. ſup. Can. lec. 74. Th. vbi ſup.*

d *Paleot. de ſacri conſiſtorij conſulta. 4. p. q. 2.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Diffinitores, & Conſiliarij per id, quod de aliquo ſciunt in confeſſione ſacramentali, poſſint ipſi ſuffragium in electione denegare.

RESpondeo dicendo, quod doctiſſimus Nauarrus *e* ait, quòd ſi quis per confeſſionem ſacramentalem ſolum ſciret aliquem eſſe malum virum, quamuis per omnes alias vias eum haberet, & coleret, vt optimum, occurrente tamen Prælati electione, in ea nec deberet, nec poſſet illi ſuffragari, propter illam ſcientiam in confeſſione acquiſitam, cùm ſciat ipſe talem indignum eſſe. Ex quo infert illum, qui eligit indignum, quem ſola confeſſione ſacramentali talem eſſe nouerat, incurrere pœnam ſuſpenſionis, quæ contra indignos eligentes lata eſt in iure *f*, cùm talis pœna eligenti ſcienter indignum proponatur, & hic ſciens indignum elegerit: & confirmatur: nam ſi ſecretò nouerat indignum, incurret dictam pœnam, eligendo cùm in cenſuram ſuſpenſionis ſolo facto occulto incurratur, nec alia executio exterior requiratur; ergo per hanc ſecretam ſcientiam etiam incurret. Probat deinde Nauarrus ſuam ſententiam: nam licèt ſit illa recepta opinio, quæ habet ſecundum allegata, & probata iudicandum eſſe, & non ſecundùm propriam ſcientiam, vt ex iure Canonico *g*, & Ciuili ſatis conſtat; ſcientia tamen priuata multum iuuat Iudicem quo diligentiùs rationem perſcrutetur, ſecundùm omnes: & ſcientiam, quam quis habet in confeſſione, vt confeſſarius, multum luminis in aliis rebus gerendis præbet. Vltimò ſuam ſententiam confirmat Nauarrus: nam ſecundùm omnes iuſte quis poſſet electoribus diſſuadere alicuius in Prælatum electionem, ob ſolam per confeſſionem de ipſo ſcitam malitiam, modò ita rem gereret, vt nullo modo peccatum ipſius vlli proderet. At ego huius piiſſimi, & doctiſſimi viri nunquam potui doctrinæ adhærere; licet enim ſit ſpeculatiue vera (quod ego diffiteor) practicè tamen eam ſequendam minime exiſtimo. Primò, quia vti hac ſcientia in confeſſione ſacramentali adepta ad gubernandum, & ad res exteriores prudenter gerendum, vertitur in maximum ſacramenti pœnitentiæ detrimentum; retraherentur enim in caſu propoſito Religioſi delinquentes à confeſſionibus auricularibus faciendis, cum patribus doctis, & grauibus, ſcientibus, ac potentibus ipſis ſalubriter mederi, intelligentes ipſos poſtea poſſe fieri Diffinitores, aut Conſiliarios, aut Prælatos, & ex eorum confeſſione poſſe occaſionem ſumere, vt ipſis ſuffragia in electionibus denegentur: cùm autem hoc ſacramentum ſit Reipublicæ Chriſtianæ maximè neceſſarium, & natura ſua ſit duriſſimum, niſi diuina gratia molliatur, non debemus zelatores animarum aliquam opinionem admittere, quæ ipſum durius reddat. Neque ordo charitatis patitur, vt propter bonum in temporalibus regimen, malum in ſpiritualibus permittatur. Et ſic exiſtimo Prælatos, & Diffinitores, & Conſiliarios minime peccare ſuffragium dando iis, quos in foro pœnitendi ſciunt eſſe indignos: nam licèt Eccleſiis malè de miniſtris prouideatur, hæc tamen prouiſio mala non ita nocet Eccleſiæ vniuerſali, ſicut nocebit odium, quod ex negatione ſuffragiorum propter dictam ſcientiam ad ſacramentum pœnitentiæ aucupabitur. Et miror valde doctiſſimum, & piiſſimum Nauarrũ ſacros canones maximè zelantem contra Adrianum, & alios tenuiſſe dictos Prælatum, & Diffinitores ſuffragium dantes, illi quem in foro pœnitentiali ſciunt indignũ, in ſuſpenſionis cenſuram proſiliiſſe, cum ſcienter indignum elegerint, quæ pœna contra ſcienter eligentes indignũ ſecrete, & occulte etiam proponatur *h*: nam debuit cõſiderare Summũ Pontificem dicti iuris Legiſlatorem, ſigilli confeſſionis maximè zelatorem, contra eligentes ſcienter indignos ſcientia ſolùm in cõfeſſione habita, dictam pœnam minimè ſtatuere voluiſſe. Neque contrarium credendum eſt de ipſius ſumma erga hoc ſacramentum Pœnitentiæ pietate. Et licèt dicat Nauarrus, quod confeſſarius ex illo, quod in confeſſione audiuit, ſcientiam humanam acquiſiuit, hoc vtique ego libenter concedo, ſed dico dictam ſcientiam in odium delinquentis, vt ei aliquid mali temporalis cõtingat, non debere retorqueri, cum in fauorem ſuum eius peccata confeſſario fuerint reuelata, quæ pœnitens reuelare minimè tenebatur, præuidens ipſum confeſſarium ex tali reuelatione poſſe ſumere occaſionem, vt ei aliquid mali temporalis obueniret, quod ipſemet Nauarrus fatetur. Neq; ego poſſum percipere, quomodo Prælati, & Definitores, poſſunt iudicare ex confeſſione ſacramentali præcedenti aliquem eſſe actualiter indignum, cum dicat ſumma veritas apud Ioannem *i* quod duodecim horæ ſunt diei, & licet in prima hora quidam in peccato perſeuerauerint, ſicut perſeuerabant Iudæi, de quibus prima veritas loquebatur; in tertia tamen, aut ſexta, aut nona hora poſſunt, &

e *Na. in c. ſacerdos. de pœn. d. 6. nu. 147. cum ſequen.*

f *c. cùm in cunctis. §. fi. de ele.*

g *c. paſtoralis. §. quia verò. de off. deleg. c. in ſicet. 3. q. 7. l. illicitas. §. veritas ff. de of. præſidis.*

h *in d. c. cum in cunctis. §. fin.*

i *Ioan. c. 11.*

ſunt,& debent credere ipſum ad Deum fuiſſe conuerſum, & per cõſequens eius indignitatem apud Deum, qui nouit corda hominum, & apud quem ſua peccata reuelauit, fuiſſe purgatam. Et licèt dicant prædicti patres, quod audierunt eius confeſſionem, & propter eius impœnitens cor abſolutionem ipſi negauiſſe. Ad hoc ſimiliter reſpondeo, quod licèt coram ipſis graui fuerit corde,apud alios tamen confeſſarios lumine ſupernaturali ſuperfuſus, & diuina gratia emollitus gemitibus inenarrabilibus peccata ſua deplorauit, & miſericordiam implorauit diuinam. Ex his concludo, quod ego non condemnarem ad peccatum mortale, neque ad pœnam ſuſpenſionis eligentes ſcienter indignum, ſi talem indignitatem ex ſola confeſſione ſacramentali perceperunt:imo dico,quod minimè conſulerem Prælatis, & Diffinitoribus, & Conſiliariis, vt tali ſcientia in electionib. vtantur,propter rationes ſuperiùs allegatas:imò meos ipſos patres conſcriptos, propter Deum optimum maximum deprecor,& ſummis precibus obſecrare non deſino,ne tali ſcientia ad regimen religionis vtantur,non enim hoc ſacramentum inſtitutum eſt à Chriſto Domino, vt ex ſcientia acquiſita per ipſum , regimen communitatis inſtituatur, ſed vt animabus contagione peccati maculatis virtute ipſius medeatur;& timeo ne ex vſu huiuſmodi ſcientiæ,ad prouidenda ordinis officia, maxima ſacrilegia committantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum repulſus à Prælatione, propter aliquod impedimentum ægritudinis, poſſit à Prælatis, & Diffinitoribus reeligi, antequam probetur ipſam ægritudinem ceſſare.

RESpondeo dicendo, quod præſumitur, qui olim aliqua ægritudine laborauit,etiam hodie ſit morboſus. Ita Gloſſa *a* quædam,quam ſequuntur communiter Doctores.

a Glo. in c. cũ inter. de elect. vbi Doctor.

Ex quo inferunt, quod ſiquis repulſus fuit ab electione, quia verbi gratia eſt inhabilis propter infirmitatem, ſi tractu temporis ad aliam Eccleſiam eligatur, præſumitur adhuc eodem morbo laborare, niſi conualeſcentia probetur, prout tradunt Barbatia *b*, Alexander,& Stephanus Bertrandus.

b Barb. in c. ſi. & pen. de ſuc. ab int. Alexã. cõſi. 10. co. 11 & ſeq. lib. 6. Bertran. cõſi. 48. ex profeſ. col. 9. nu. 24. & 25.

Aduertendum tamen, hoc non procedere in quacunque infirmitate,ſed tantùm in morbo naturaliter durabili, vt tenent Innocentius *c*, Cardinalis, & Ancharranus, quos poſt antiquos ſequitur doctiſſimus Alciatus.

c Inn. & Car. in d. c. cũ inter. Auth. 7. q. 11. c. 1. Alcia. reg. 2. præſump. 19.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Guardiani, & Priores electi per dictos patres, ſint ſtatim confirmati.

RESpondeo dicendo, quòd Guardiani electi per Prouincialem, & Diffinitores in Ordine Minorum, ſtatim poſt electionem habent liberam poteſtatem in temporalibus,& ſpiritualibus in Conuentibus, in quibus ſunt deſtinati, vt patet ex priuilegio Clementis IIII. in primo articulo huius quæſtionis allegato, ex cuius argumento ſatis colligitur, ipſos ſtatim confirmatos remanere, alioquin minimè talem poteſtatem poſſent exercere, vt notum eſt in iure *d*, & Benedictus XIII. Pontificatus ſui anno quarto, nonis Martij Conuentui B. Mariæ de la Ciſla ordinis Diui Hieronymi conceſſit, *Quod quandocunque Prioratus eiuſdem monaſterij vacauerit, & aliquem Priorem ritè eligi contigerit, electus ipſe, etiam ante electionis huiuſmodi confirmationem, regimen, curam, & adminiſtrationem eiuſdem monaſterij in ſpiritualibus, & temporalibus exercere, necnon de fructibus, redditibus, prouentibus, & obuentionibus vniuerſis ipſius monaſterij ordinare, & diſponere, prout veri Priores, qui pro tempore fuerunt (alienatione tamen bonorum quorumlibet immobilium, & pretioſorum mobilium eiuſdem monaſterij penitus interdicta) liberè & licitè valeant, dummodo infra tempus legitimum confirmatio electionis huiuſmodi fiat.* Hoc priuilegium refertur in Compendio *e* priuilegiorum Diui Hieronymi. Quod iam omnibus ordinis monaſteriis eſt communicatum per conceſſionem Pij IIII. expeditum à Pio V. de qua in 1. Tom *f*. fecimus mentionem.

d c. auaritiæ. de elect. li. 6.

e Tit. electus prior. §. 1.

f q. 53.

Quando autem conuentualium Abbatum ordinaria, vel extraordinaria electio, illiuſque confirmatio facienda ſit in ordine Ciſtercienſi, ex huius ſacræ Religionis Diffinitionibus,& conſtitutionibus, autoritate Apoſtolica factis conſtat, vt Collector *g* priuilegiorum huius congregationis ait.

g tit. ele. §. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum diſpenſatus ad duo beneficia poſſit eligi in Abbatem.

RESpondeo dicendo, quòd diſpenſatus ad duo beneficia eſt eligibilis in Abbatem, & valet eius electio: nam tunc dicitur quis ineligibilis, quando habet plures dignitates, perſonatus, vel beneficia curata tempore electionis, vt definit quædam Decretalis *h*, quæ loquitur de duabus Eccleſiis parochialibus, & eſt odioſa, & ideo non extendenda ad habentes alia beneficia ibidem non expreſſa, argumento cuiuſdam Decretalis *i*, in qua notat Cardinalis, quod non efficitur quis ineligibilis, licèt habeat plures præbendas, vel alia beneficia non curata, & ita conſuluit Ancharranus *k*. Et confirmatur: nam Abbatia non venit appellatione dignitatis, vel beneficiorum, vt ait quædam Gloſſa *l*, quia in primo gradu collocatur, ſicut Epiſcopus, & de Abbatiis pronunciatur in Conſiſtorio Principis, ſicut de Epiſcopatibus, vt aſſerit Lapus *m*, & Oldradus *n* ait de conſuetudine ſeruari, quod Abbates retinent beneficia priora vſque ad benedictionem, ergo electio de illis facta valet, & hoc vult dicere quidam canon *o* diffiniens, ſi Abbas fuerit electus, & Abbatis loco permanere decreuerit clericatus nullatenus permittatur habere militiam. Vnde religioſus obtinens duo beneficia non curata potuit eligi in Abbatem, & eius electio fuit valida, & per conſequens cum ſui ſuperioris licentia potuit conſentire electioni de ſe factæ, & per illum conſenſum præſtitum non vacant priora beneficia ante adminiſtrationem, & adeptam Abbatiæ pacificam poſſeſſionem: prout reſoluit Rebuffus *p*.

h ca. dudum. de elect.

i Clem. cum iam dudum. de preben. vbi Card. 3. oppoſit.

k Ancharra. conſ. 59. co. 1.

l Glo. in c. 2. de præb. li. 6.

m Lap. allegat. 74.

n Oldr. conſ. 14. col. 2.

o c. presby. 16. q. 1.

p Rebuff. reſponſ. 10. religioſus diſpenſatus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnia monaſteria virorum, valorem ducentorum flor. aur. communi æſtimatione excedentia, poſſint prouideri per electionem.

RESpondeo dicendo, quòd hic articulus proponitur eo, quod Iulius Papa III. inter alias regulas Cancellariæ hanc propoſuit, in qua reſeruauit generaliter omnes Eccleſias Patriarchales, Prouinciales, Archiepiſcopales, necnon omnia monaſteria virorum, valorem ducent. flor. aur. excedentia communi æſtimatione,& voluit, quod exceſſus huiuſmodi in literis exprimatur. Circa quam regulam maximè fuit dubitatum; an deciſio hic poſita intelligatur de monaſteriis indiſtinctè, an tantum de ſolitis commendari; duæ diuerſæ opiniones referuntur. Prima, quod loquitur de monaſteriis indiſtinctè, cum hæc regula vniuerſaliter loquatur; at contrariam opinionem veriorem exiſtimo, ſcilicet, quod loquatur de monaſteriis

Digitized by Google

riis ſolitis commendari, & communis ſtylus toties orbis eſt, quod monaſteria non ſolita commendari non habentur pro reſeruatis, & Princeps, ſeu Papa non cenſetur diſponere, ſeu reſcribere aliter, quàm ſit conſuetum, prout dicitur in iure *q*. Inſuper regula ſupradicta quantum ad hoc erat deſtructiua infinitorum canonum, & contra iura: meritò igitur in quantum fieri poteſt, eſt reſtringenda, & poteſt verificari in monaſteriis, vel deſtitutis, prout loquitur Gloſſa *r* allegans ad hoc aliqua iura, vel de monaſteriis tranſlatis ad ſæculares, de quibus fit mentio in quadam Decretali *ſ*, vel de commendari ſolitis, & hæc monaſteria dicuntur monaſteria reſeruata, conſiſtorialia, quia de eis conſiſtorialiter prouideri ſolet per viam ſchedulæ, prout tradit Stephanus *a*. Si quis autem primæ opinioni inhærens, eadem voluerit monaſteria omnia, quæcunque ſint, quæ tamen valorem ducentorum flor. aur. excedant, reſeruata eſſe, contraria, conſuetudine, de qua ſuprà, reſponderi poterit, quod illa ex alia ratione vigeat, ab aliaque cauſa ortum habuerit, quæ forſitan eſt propter priuilegia conceſſa diuerſis Religionum ordinibus, vt poſſint procedere ad electionem, non obſtantibus quibuſcunque reſeruationibus, ac regulis Cancellariæ Apoſtolicæ, & reſeruatoriis editis, & pro tempore edendis, ſub quibuſcunque formis, &c. Superueniunt poſtea iſtæ generales reſeruationes, quas facilè eſt concludere ſpecialia huiuſmodi priuilegia notoria nõ tollere; generalis enim prouiſio non refertur ad ſpecialiter prouiſa, vt eſt vulgatum in iure *b*, & quaſi in terminis noſtris, quod reſeruatio generalis non tollat ſpecialia priuilegia, concludit Geminianus *c*, & ſecundum hanc opinionem ſequeretur, quod monaſteria excedentia valorem ducentorum flor. aur. ſiue ſolita commendari, ſiue non, ſint conſiſtorialia, ſiue quibus ſpecialia priuilegia aduerſus reſeruatorias regulas conceſſa non fuerunt, reſeruata cenſentur, & ſub dicta regula cadunt, prout reſoluit Quintilianus Mandoſius *d*.

q *l. fin. C. de fideiuſſori. in fin.*
r *Gloſ. in c. olim, el. 1. de reſti. ſpoliat.*
ſ *ca. inter quatuor. de religi. dom.*
a *Stepha. infra. vt ſignatura v. eſt rarus caſus fol. 165. à tergo in 1. impreſ.*
b *l. cohære. §. qui patrem. ff. de vulga. l. ſtichus vatricu. in prin. ff. de alimen. legat.*
c *Gem. conſ. 36. quoad primum dub. 1.*
d *Mand. de regu. Cancel. re. 2. reſerua. q. 3.*

ARTICVLVS IX.

Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat communitati, vt eligat Prælatum, cum aliquorum conſilio, ex quibus vnum volunt eligere, an requirendum ſit eius conſilium.

RESpondeo dicendo, non eſſe neceſſarium requiri eius conſilium. Ita quædam Gloſſa *e*, quia conſentiendo poſtea electioni, ſatis videtur præſtare conſilium, & ſi ante electionem conſentiret, caſſanda eſſet electio propter vitium ambitionis, argumento eorum, quæ in iure *f* notantur, & licèt Ioannes Andreas dicat hoc eſſe probabile: attamen tutius ait eſſe, requirere etiam huius conſilium, vt mandati formæ ſatisfiat, quia eius conſilio fortè eligent meliorem: ſufficit autem prout ait Syluester *g*, quod conſilium petatur in genere, ſcilicet, de quo vos conſulitis, &c. Si vero petatur in ſpecie de perſona ſua, debet reſpondere, Aliorum conſilio relinquo: at ſecundum Hoſtienſem hoc eſſet ambitioſum, vnde poteſt cum bona conſcientia dicere, Non eligatis me, quia non ſum dignus, & ſic poteſt eligi, & ſi eligatur, poterit conſentire; quod autem debeat iſtius requiri cõſilium, ſaltem in genere, communiter tenetur per Doctores, vt ait Panormita. *b*

Dubium autem eſt, ſi Papa aut ſtatutum mandaſſet de conſilio, & aſſenſu, an poſſent eligere vnum eorum? Hoſtienſis *i* ait, quod ſic, quia ſatis eſt quod ex tribus electis duo conſentiant, modò tertius non contemnatur, vt patet in arbitris, & Iudicibus ſimpliciter electis, in quibus valet ſententia maioris partis, vt dicitur in iure *k*, & Sylueſter addit; notat ſingulariter hoc dictum, quod vbi eliguntur ſimpliciter plures ad eligendum, vel conſuetudinem, vel ad aliquod officium extra iudicium exercendum, valet quicquid facit maior pars, modo non contemnatur minor, id eſt, modò vocetur ad dictum conſilium, & ad conſentiendum, ſecundum Panormitanum *l*. Verum eſt tamen, quod ſi Papa, aut ſtatutum mandet eligi Prælatum cum conſilio, & aſſenſu concordi illorum trium, nullus eorum poſſet eligi, ſecundum Hoſtienſem, & Panormitanum *m*, quia nullus conſentire poteſt in ſe ipſo, & idem eſſet, ſi mandaſſet cum conſilio, & aſſenſu tertij, quia oportet eum ante electionem conſentire, & tunc ambitionis vitio notaretur. Ex iis infert Syluester, quod ſi ſtatuto caueatur, ne mulier alienet ſine conſenſu duorum agnatorum, ſi alienet vni de conſenſu alterius, tenet alienatio, & ſtatuto ſatisfactum eſt, quia is, qui emit, videtur conſentire & ſtatuti formæ ſatisfacere; & idem eſt, ſi ſtatuto caueatur, ne filius litiget ſine cõſenſu patris, & pater litigat cum eo. Vnde in religionibus, vbi electio Prælatorum conuentualium fit de conſilio, & aſſenſu Diffinitorum, ſi aliquis ex Diffinitoribus in Prælatum vult à diffinitorio eligi, cùm neceſſariò debeat conſuli, & conſentire, debet talis Diffinitor egredi à diffinitorio, & poſteà electus ſufficit quod conſentiat.

e *Gloſ. in c. cum in veteri. de elect.*
f *c. poſtquam. de elect.*
g *Syl. v. conſil. nu. 10.*
h *Panor. in d. c. cum in veteri.*
i *Hoſtienſ. in c. cum in vet.*
k *l. duo ex tribus. ff. de re iudicata.*
l *Panor. in d. c. cum in veteri.*
m *Hoſtien. & Panor. vbi ſup.*

ARTICVLVS X.

Quidam pater grauis in quadam Prouincia fuit vocatus ad diffinitorium, cum quinque aliis ſuffragatoribus, ad quandam electionem faciendam, quorum tres poſtquam fuerunt congregati in vnum, ipſum Diffinitorem elegerunt, qui Diffinitor noluit ſuum ſuffragium præſtare, etiamſi adhoc fuit compulſus à ſuo Prouinciali; dicebat enim ſex eſſe electores, & ipſo renunciante ſuum ſuffragium; quinque tantum remanſiſſe, quorum tres erat maior pars, à quibus ipſe erat electus, & ſic petebat à Prouinciali dictæ electionis confirmationem, quam noluit dare. Quæritur primò, an valuerit talis electio, & an Prouincialis eam teneatur confirmare? Secundò an dictus Prouincialis compellendo ipſum ad ſuffragium præſtandum, & nolendo confirmare eius electionem, rectè proceſſerit? Tertiò an dictus pater ſine licentia ſuperioris ad ſuperiorem confugiens, per viam appellationis, aut ſimplicis querelæ, apoſtata ſit iudicandus, prætendens quod declaretur inualida ſecunda electio facta ab aliis electoribus, & Prouinciali.

RESpondeo dicendo, quod prima electio facta de querelante non valuit, & ſecunda facta ab ipſo patre Prouinciali, & ab aliis canonica eſt iudicanda. Dictus enim Prouincialis ſecundum ius in omnibus proceſſit; licèt enim dictus pater ad ſuperiorem appellauerit, eius tamen appellatio non fuit à patre Prouinciali acceptata, quia friuola; iura enim prohibent appellationem friuolam acceptari, prout tradunt Ioannes Andr. *n* & Innoc. & Hoſtienſis, & illa dicitur friuola appellatio, quæ ſine legitima cauſa interponitur, vt quando quis appellat, vbi non eſt grauatus iniuſtè, & ſic idem eſt dicere friuolam appellationem, quod vanam, & inanem, & ſine iuſta cauſa interpoſitã, quæ nullum poterit ſortiri iuris effectum, vt declarat Geminianus *o*, & in tantum lex odio habuit huiuſmodi friuolas appellationes, quod non ſolùm introduxerit pœnas contra appellantes, verumetiam cenſetur fieri iniuria Iudici à quo, quando friuolè appellatur, ideóque poteſt Iudex agere actione iniuriarum, vt ait quædam Gloſſa *p* ſingularis, quam ſequuntur Geminianus, & Felinus, aliam gloſſam expreſſam allegantes, propter quod dictus Prouincialis nõ ſolùm bene functus eſt officio ſuo non acceptando dictam appellationem imo poteſt conqueri de dicto fratre appellante, cum ab eo ſine cauſa appellauerit.

Et quod appellatio fuerit friuola, probatur; Prouincialis enim ſecundum ius proceſſit non acceptando renunciationem ſuffragij dicti patris, & ad aliam electionem procedendo poſt terminos datos dicto patri

n *And. Innoc. & Hoſt. in c. vt debitus. de appel. poſt. Glo. in c. paſtor. de offic. deleg.*
o *Gemin. in c. cum appellationibus co. 2. verſ. quæro. quid importet de appel. li. 6.*
p *Glo. in l. fin. glo. fin. quando prouocare non eſt nece. Gem. vbi ſup. col. 2. Fel. in c. 2. col. 1. de appel. glo. 2. in c. ſiquis præpopera. di. 50.*

ad ſuffra-

Digitized by Google

ad ſuffragandum; & quod pater Prouincialis rectè proceſſerit non acceptando dicti ſuffragij renunciationem, probatur, quia dictus pater ſine iuſta cauſa non poterat renunciare; ſicut enim electores vocati ad electionem non poſſunt ſe excuſare ad non accedendum ſine iuſta cauſa, vt probat quædam Gloſſa *a* communiter recepta: ita prædictus pater præſens iam electioni non potuit ſuo ſuffragio renunciare, cum nulla iuſta cauſa ad id interuenerit. Neq; obſtat, quod in iure *b* habetur, quòd ſcilicet vnuſquiſque poteſt ſuo iuri renunciare, & ita potuit dictus pater renunciare iuri ſuo ſuffragium non præſtando; illud enim intelligitur, quando talis renunciatio ſolum fit in præiudicium ipſius renunciantis: non autem quando fit in præiudicium alterius, & boni communis, prout in noſtro caſu contingit. Si enim vnuſquiſque ſine legitima cauſa, & propria autoritate poſſit iuri ſuo dandi ſuffragium renunciare, omnes in Capitulo congregati poſſent hoc facere, & electiones impedirentur, contra bonum commune, quod ſine electionibus in religionibus factis ſecundum ſtatuta regularia non poteſt conſeruari, & non potuit Prouincialibus non obligare prædictum patrem ad ſuffragandum, & eius viſa contumacia non potuit non ad aliam electionem procedere; dilationes enim in electionibus, præcipuè poſtquam in vnum ſunt congregati vocales, pernicioſiſſimæ reputantur.

a Glo. in c. cũ nobis olim. in v. reuoca. de elect. lib. 6.
b l. ſi quis non conſcribendo C. de pactis.

Ex quo infertur, quod potuit dictus Prouincialis compellere hunc patrem ad ſuffragandum, & ſuffragij renunciationi minimè annuere, imò dico, quod ad hoc tenebatur, & ſi aliter faceret, ſuum non exequeretur munus, & vt delinquens in hoc poſſet per ſuos ſuperiores caſtigari; videretur enim fauere huic patri non iuridicè procedenti.

Neque obſtat, quod allegatur ex parte ipſius patris, electionem ſcilicet, pro ſe factam eſſe, cum tria ſuffragia habuerit, quæ eſt pars maior; renunciato enim ipſius ſuffragio, tantùm duo ſuffragatores remanebant. Nam reſpondeo minimè ipſum ſuo ſuffragio renunciare potuiſſe, vt patet ex dictis.

Neque etiam obſtat, ſi dicatur, hanc eſſe electionem compromiſſariorum: prouincia enim compromittit iuxta ſtatuta generalia in Diffinitores ad hæc, & alia peragenda, qui ſecundùm ius *c* poſſunt vnum ex ipſis eligere, in quo iure confirmatur electio facta ex tribus de ſeptem compromiſſariis de vno ipſorum, ſi ille electioni conſentiat, quia ſcilicet, vt dicit Gloſſa ibi, tunc ſua perſona computatur inter eligentes. Ad hoc enim reſpondeo, quod hic pater deficit ſcrutando ſcrutinio: ſi enim poſtquam tres pro ipſo ſuffragati ſunt, ipſe pro ſe etiam ſuffragaretur, electioni de ſe factæ conſentiendo, eius electio neceſſariò deberet à patre Prouinciali confirmari: hoc enim probat dictum ius, quod pro ipſo allegatur, & eſt communis ſententia Doctorum ſuper eo ſcribentium: at ipſe renunciauit iuri ſuo ſuffragandi, & per renunciationem electio de ſe facta non fuit perfecta; potuit enim pro alio ſuffragari. Nec valet dicere, quod renunciando ſuo ſuffragio, videtur virtualiter in ſe ipſum conſentire, cum ex tali renunciatione electionem pro ſe factam procurauerit confirmari. Nam reſpondetur, quod renunciatio ſuffragij non eſt realiter in ſe ipſum conſentire, imò eſt realiter pro nemine ſuffragari, & ipſe tenebatur pro ſeipſo conſentire expreſsè ſuffragando, ſi volebat electionem pro ſe fieri, & ex iis reſpondetur ad primum, & ſecundum, quod propoſuimus dicendum.

c c. cum in veteri. extrà de elect.

Ad tertium autem reſpondeo dicendo, quod ipſe pater ſine licentia Prouincialis ad alium ſuperiorem accedens, fugitiuus erit iudicandus, iuxta ea, quæ diffiniuntur in Concilio Tridentino *d* ius antiquum confirmante.

d Conc. Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 4. c. ad noſtram. de appel.

Neque obſtant tradita à Nauarro *e* dicente quod frater grauatus à ſuo Prælato poteſt ſine eius licentia à monaſterio recedere, & ad ſuperiorem accedere, per viam appellationis, vel ſimplicis querelæ. Nam hæc doctrina intelligitur, quando ad ſuperiorem accedit propter immoderatam correctionem ipſius Prælati, prout tenet Baldus *f*, quem ipſemet Nauarrus allegat; ait enim quod Abbate nimis ſæuiente in monachos, eis licèt fugère de monaſterio, & hæc eadem referuntur à Nauarro *g* in ſuis conſiliis. Vnde non expedit ſubditis fugere à monaſterio prætextu qualis qualis grauamine, ſed quando Prælati nimis ſæuiunt in ipſos tyrannicè procedentes, & hoc voluit dicere Bannes *h* contrariam opinionem contra Nauarrum amplectens, dicens ſubditum fugientem à Prælato ad ſuperiorem ratione alicuius grauaminis, fugitiuum eſſe iudicandum. Non enim, vt dicitur in iure *i*, remedium appellationis ideo inuentum eſt, vt alicui à religionis, & Ordinis obſeruantia exorbitandi debeat ſua nequitia patrocinium exhibere, & dictus pater non fuit grauatus à dicto Prouinciali, cum ipſe iuridicè proceſſerit ad aliam electionem accedendo, & electionem ſecundam confirmando, & ſuam appellationem minimè admittendo, vt ex dictis ſatis patet. Verum eſt tamen quod ab hoc peccato poſſumus, vt decet, ipſum patrem liberare, ſi ad ſuperiorem acceſſit, ſecutus ſententiam Doctorum ſibi hoc eſſe licitum affirmantium, propter alias facti circunſtantias, quæ in caſu interuenerint: hoc colore enim ad ſuperiorem accedens, non eſt tam graui pœna feriendus, præcipuè ſi eſt perſona grauis, de cuius religione animus fugiendi non poteſt ſuſpicari, argumento eorum quæ in iure *k* notantur.

e Naua. in c. non dicatis. 12. q. 1.
f Bal. in d. ca. ad noſtram.
g Naua. li. 3. conſ. de appell. conſ. 4. nu. 4.
h Bannes. 2. 2. q. 12. art. 2. pa. 667.
i d. ca. ad noſtram.
k in d. c. ad noſtram. de appell.

ARTICVLVS XI.

Vtrum collegium poſſit conſtitui in vno ad electionem alicuius Prælati faciendi.

Reſpondeo dicendo, quòd licèt nullum collegium Eccleſiaſticum poſſit conſtitui in vno quia de iure Ciuili *l* requiruntur ſaltem três, de iure verò Canonico *m* requiruntur ſaltem duo; conſtitutum tamen ſemel, in multis poteſt totum ius collegij venire ad vnum, & conſeruari in illo, vt eſt caſus expreſſus in iure *n*, & tenet Gloſſa ſolemnis communiter recepta, & declarata per Panormitanum, adeò quidem, vt ſi omnes Cardinales exirent de conclaui, poſteaquam ad eligendum Papam in eo conuenerunt, excepto vno, ille ſolus poſſet eligere Papam; vt aſſerit Gloſſa *o* memorabilis, quam communiter receptam affirmat Martinus Laudunenſis, quem ſequitur Petrus à Biaxio. Verum eſt tamen quod is vnus, in quem reſidet ius collegij, non poſſet eligere ſe ipſum, vt dicitur in iure *p*. Vnde quando vocantur Diſcreti ad Capitulum ad electionem Generalis, aut Prouincialis, poſito quod omnes exiſtentes in capitulo iudicentur inhabiles, excepto vno, ius Capituli ad hunc ſolùm deberet reuolui, qui tamen ſemetipſum eligere minimè poſſet: quod ſi ius Capituli ad duos eſſet deuolutum, poſſet aliquem extraneum eligere in Prælatum, non tamen poſſet eligere alterũ de ipſis, quia maior pars, cum non ſint niſi duo, non poterit vnus alteri eorum ſuffragari, quod requiritur ad valorem electionis, iuxta ea, quæ in iure notantur *a*. Verum eſt tamen, quod ſi electio fuit per viam compromiſſi, electus conſentiendo ſuæ electioni, videtur numerum ſuffragij augere, argumento cuiuſdam Decretalis *b*.

l l. Neratius. ff. de verb. ſig.
m c. 1. de elect.
n l. ſicut. §. fin. ff. quod cuiuſq. vniuer. Glo. in c. grauem. v. maior è parte. de poſt. prælat. Panor. in c. 1. de elect.
o Gloſſ. in clem. ne Romani. §. porrò. v. omnes. de elect. Laudunen. de Cardin. col. 22. Biax. de elect. 1. p. ca. 2 nu. 4.
p c. per tuas. de iure patr.
a c. quia propter. de elect.
b c. ſi compromiſ. de elect. lib. 6.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS XII.

Vtrum valeat electio facta ab vno nomine, ſeu vice omnium compromiſſorum, præſentibus, & conſentientibus ipſis.

RESpondeo dicendo, quòd Innocentius *c*, & Doctores communiter dicunt, quod non valet compromiſſum factum ab vno, ſeu vice omnium, aliis præſentibus, & non contradicentibus, quia res, ratione cuius fuerunt creati compromiſſarij, cum non ſit leuis, ſed magni momenti, debent ſigillatim omnes inquiri, & expreſsè conſentire, & Syluester *d* ait, hoc dictum nota, & tenet in omni re ardua explicanda per vniuerſitatem, quia in re oneroſa, & graui, taciturnitas non habetur pro conſenſu, vt tenet Panormitanus *e*, ex quibus (ait Syluester) poteſt ſumi ſingularis limitatio ad dictum Innocentij *f* notanter affirmantis, quod ſi in capitulo tractatur aliquod illicitum, & damnabile, tenentur illi neceſſariò contradicere, alias habentur pro conſentientibus, & ita inuoluuntur, & peccato, & pœna peccati cum aliis expreſsè conſentientibus, vt ſcilicet illud dictum procedat quoad obuiandum peccato, ne ſub velamine taciturnitatis peccatum nutriatur, at non quoad validitatem actus. Ex quibus colligitur reſolutio ad id, quod in titulo quæſtionis fuit propoſitum decidendum, quod ſcilicet valet electio facta ab vno, ſeu vice omnium compromiſſariorum præſentibus, & conſentientibus expreſsè in eo omnibus alijs compromiſſarijs, & ſic Deffinitores, & patres Prouinciarum, & qui in religionibus ſunt conſtituti, vt compromiſſarij, ad eligendum, poſſunt conſentire, vt vnus in nomine ipſorum electionem officij prouidendi faciat, & electio ipſius vice omniũ valida, & conſtans iudicabitur, etiamſi eligat ſemetipſum, dummodo talis officij ſit capax, & dummodo ab aliis committatur ipſi, vt ſemetipſum poſſit nominare. Si enim ipſi talis facultas non eſt conceſſa, minimè ſemetipſum primò, & immediatè eligere poteſt; nemò enim ſecundùm Apoſtolum *g* aſſumere debet ſibi honorem, id eſt, prælaturã: ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Pro quo aduerte, quod dupliciter quis prælaturam aſſumit, ſcilicet inchoatiuè ſe primò, & immediatè eligendo, & faciendo Prælatum. Secundò completiuè, ſcilicet conſentiendo electioni de ſe factæ, vt in ſcrutinio, vel quaſi factæ, vt in compromiſſo, vt quãdo ſuum ſuffragium facit numerum cum aliis ſuffragatoribus, prout dictum eſt ſuprà in articulo decimo, & primum eſt illicitum, ſecundum verò minimè, ſi conſentiat bono fine, ſcilicet ad obediendum Spiritui ſancto, vel ad ſubueniendum Eccleſiæ, prout colligitur ex traditis à Panormitano *h*.

c Innoc. & DD. in c. in cauſis. de ele.
d Sylu. ti. elect. nu. 15.
e Panor. in d. c. in cauſis.
f Inno. in cap. 1. de his quæ fiunt à maiori par.
g Ad Heb. 5.
h Panor in c. cũ in iure. & §. ſequenti. de elect.

ARTICVLVS XIII.

Capitulum cuiuſdam monaſterij per ſuos compromiſſarios elegit, verbi gratia, Franciſcum, in prælatum, quam electionem noluit confirmare is, ad quem ſpectat, propterea pro parte Capituli appellatum fuit ad Sedem Apoſtolicam. Quæritur, an debeant conſtitui Iudices compromiſſarij, qui de cauſa electionis huiuſmodi cognoſcant.

RESpondeo dicendo. Primò quod non debent neceſſariò conſtitui Iudices commiſſarij, ſiue delegati, qui de contentis in quæſtione in partibus cognocunt, tum quia nullo iure id cauetur, & quia ſacris canonibus *i* conſtat, quod confirmator, electionis non tenetur conſtituere commiſſarios, & delegatos ad decidendæ quæſtionis cauſam, ſed quod poteſt per ſe illam decidere agendo per ſe, vel alium ad partium inſtantiam, vel ex ſuo officio acta neceſſaria: veruntamen deberet de honeſtate id facere, conſtituendo ſcilicet dictos commiſſarios, quia omnis iuriſdictio, & omne imperium iure Pontificio ſunt delegabilia, iuxta Gloſſam quandam communiter receptam, & Iudex habens ius confirmandi, & infirmandi electionem, poteſt, & debet cognoſcere de contentis in dubio per ſe, vel per alium, ad inſtantiam partium, vel ex ſuo officio: tum quia poteſt, & debet ex officio procedere, & inquirere de iis quæ pertinent ad vtilitatem publicã, vt determinant iura *k*, quæ ad hoc citant Bart. & Ripa cum aliis communiter: & conſtat hanc, de quo loquimur, electionis confirmationem ad vtilitatem publicam ſpectare, tum quia expreſsè hoc determinat Innocentius III. *l* cuius Gloſſa recepta ait, ab eo determinatum Iudicem ad confirmationem electionis, poſſe ex officio etiam ea, quæ ſunt facti, ſupplere. Et paulo inferiùs ait etiam nihil obiiciatur electo, ille qui confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis, an ſit facta canonicè, & de perſona etiam electi, an ſit idonea, vt ſacri canones *m* nos inſtruunt. Et idem Innocent. III. in cauſa poſtulationis ſuppleuit, & Gloſſa ipſius ait, quod Iudex poteſt ſupplere non ſolum ea, quæ ſunt iuris, ſed etiam ea quæ ſunt facti, ſpectantia ad publicam vtilitatem, & ſic poterit Papa in hoc caſu ex ſuo officio per ſe, vel per ſuos Commiſſarios facere omnia quæ opportuna fuerint ad ſciendam veritatem de perſona electi, & electorum, & forma eligendi habita, & ſeruata per capitulum, & compromiſſarios eius. Vnde idem Innocentius *n* III. alibi ait, quod Iudex ſuperior, ad quem appellatum eſt ſuper electionis confirmationem, poteſt, imò debet facere, quæ conueniũt, ne gregi diu deſit cura paſtoralis, & ſic poterit facere miniſter generalis, ſi ad eum fuerit appellatum, & per conſequens poteſt compellere Capitulum, & compromiſſarios eius, & notarios ad edenda ſibi omnia coram eis facta, quæ ad huius cauſæ iuſtam, & breuem expeditionem pertinent; nam etiam reus cogitur edere inſtrumenta ſuo fiſco actori ratione publicæ vtilitatis, vt notant Bartolus *o*, & omnes, vt tenet Panormitanus, Felinus, & Nauarrus.

Nec poſſunt excuſari ab editione præfata Capitulum, & præfati compromiſſarij, & notarij eorum, eo quod conuenirent, vt vota eorum manerent ſecreta. Nam reſpondetur, quod non licet ſuffragatoribus conuenire, vt electio maneat ſecreta, vt notat Panormitanus, cùm pactum priuatorum iuri publico præiudicari non poſſit, vt dicitur in iure *a*. & ſic pacto ſuffragatorum non poterit fieri, vt maneat ſecretum, quod Reipublicæ intereſt, vt pandantur, tum quia quoties natura rei probandæ eſt talis, quod non poteſt probari, niſi per paucas, & certas perſonas illæ tenentur teſtificari, etiamſi ſint priuilegiatæ ad non teſtificandum, ſecundum Hoſtienſem *b* communiter receptum, & etiamſi eſſent inhabiles, ſecundum Antonium *c* de Butrio, & Imolam, quos ſequitur Decius, & probatur in iure. Cum ergo vota ſecretò præſtita coram compromiſſariis, & notario ſuapte natura ſint talia, quæ non poſſunt aliter probari, quam per acta coram ipſis, poterunt compelli ad edenda illa; impoſſibile eſt enim ſcire, an compromiſſarij præfati ſeruauerint formam eligendi ſibi à capitulo commiſſam; niſi habita notitia de ſuffragiis, ſiue votis, quæ ſigillatim alij dederunt aliis, quorum ipſi tenebantur eligere illum, in quem maior pars Capituli conſentiret, quod an ſeruauerint, ſciri non poteſt, niſi facta fide de numero votorum, quæ fuerunt data illis, qui aliqua ſuffragia habuerunt.

i c. nihil. c. cõſtitutis. c. cùm poſt petita. de ele. & c. vlt. eod. tit.
k l. congruit ff. de of. præ. l. ſi quis in hoc genus. C. de Epiſc. & cleri. Bart. in l. 5. §. hoc autem iudici ff. de damno infecto. oppoſ. 12. Vbi Ripa, & alij.
l Inno. in ca. cum nobis. de elect. vbi gloſ. ver. ex officio.
m c. vener. de ele. c. prinſquam 28. di.
n cap. bonæ memoriæ. de poſt præl. vbi glo. ver. curauimus allega. cap. oblatæ. de appell.
o Bar. in l. ne quiſquã. ff. de edẽ. Panor. in c. 1. de probat. vbi Feli. Naua. li. 1. conſ. 2.
a Panor. in c. quia propter. c. fin. de elect. c. ſi diligenti. de foro compete. l. ius publicum ff. de pact.
b Hoſtien. in c. 1. de teſtib. cogen.
c Butrius & Imola. in ca. tertio loco. de proba. Decius in c. 12. eodem tit. nu. 21. l. conſen. C. de repudiis.

QVÆSTIO LV.

De electione Abbatiſſarum, & Prioriſſarum, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſeptem quæruntur.

1 *Vtrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum.*
2 *An clauſula de conſenſu maioritatis Conuentus, requirat Moniales collegialiter congregatas, an vt ſingulæ conſentiant.*

3 *An*

Digitized by Google

3 *An monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.*
4 *Vtrum valeat electio Monialium, quando ex ſexdecim nonem vni ſuffragauerunt, & ſeptem alteri toties: & dicente ſuperiore ſe non electuram niſi eam, quæ duas votorum partes haberet, omnes ſimul vni ſuffragarunt, quæ antea nullum habuerat votum, & à ſuperiore fuit electa.*
5 *Vtrum Abbatiſſæ præſentatæ per Patronum in ordine S. Claræ poſſint eſſe perpetuæ.*
6 *Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere Præſidentem triennalem.*
7 *Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum electio Abbatiſſarum pertineat ad Conuentum.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. ſtatuit, & ordinauit, quod electiones *Abbatiſſarum, ſeu matrum Monialium, quæ à maiori parte earum numero duntaxat factæ fuerint, ſint & cenſeantur canonicæ, ac quod ipſorum monaſteriorum ſeu domorum Moniales, aut Sorores ordinem ipſum profeſſas, etiamque per triennium, vel circiter in prædictis monaſterijs moram traxerint, ſpectent, & pertineant.* Ita habetur in Monumentis *d* ordinis. Et in ordine Ciſtercienſi ſecundum ordinis ſtatuta eligendæ proponuntur, & ab ipſis Monialibus eliguntur, ab iiſdemque ſuperioribus confirmantur. Ita habetur in Compendio *e* Ciſtercienſi, nec hoc à Concilio Tridentino *f* mutatur; præcipitur enim in eo, vt electiones Monialium per vota ſecreta fiant, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur, & qui electioni præeſt Epiſcopus, ſiue alius ſuperior clauſtra monaſterij non ingrediatur: ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingularum audiat, vel accipiat, in reliquis ſeruentur ſingulorum ordinum, vel monaſteriorum conſtitutiones. Ex quibus verbis ſatis conſtat quod electio Abbatiſſarum, & Prioriſſarum ad conuentum pertineat, ſiquidem iubetur vota ſingularum Monialium adſumi. Et licet propter electionem à Conuentu factam iurgia & inquietudo maxima oriantur inter Moniales, & non habitent vnanimes in domo: voluerunt tamen Summi Pontifices, quod & Concilium Tridentinum confirmauit, vt electio ſemper ad ipſas pertineret, licet pro electione Guardianorum, & Priorum aliter ſtatuerint, prout patet ex dictis in quæſtione ſuperiori, & hoc fœmineæ fragilitati compatientes; ipſæ enim Moniales ſi à Capitulis generalibus, aut prouincialibus ſuas Abbatiſſas, & Prioriſſas haberent, nulla forte earum ipſis eſſet grata, & maiori inquietudini ſpirituali ſuccumberent. Ex quibus infertur, quod non debet dari noua prouiſio, & confirmatio Moniali dicēti ſe eſſe electam à Monialibus, niſi dicat ſe eſſe electam per maiorem partem Conuentus; potuerunt enim duæ, vel tres Moniales elegiſſe, & narratiua eſſet vera, iuxta quædam iura *g* vulgaria. Vnde talis noua prouiſio, vel confirmatio illi conceditur addita clauſula, videlicet de conſenſu medietatis Conuentus. Ita Quintilianus Mandoſius *h*.

d In 1. imp. fo. 48. & in 2. fo. 43. cō. 4ª. etit. Abbatiſſa. §. 1.
f Con. Tri ſeſ. 25. de regul. c 6. & 7.
g l. vbi numerus ff. de teſti. l. inter illā. in fi. ff. de verb. ſig. c. plur. locutio. de reg. iu. li. 6.
h Mand. de ſignat. gra. tit. nouæ prouiſiones fo 58. p. 2. co. 1. ver. oratrici narranti.

ARTICVLVS II.

Prouidetur monaſterio Monialium de perſona Monialis illius, vel alterius monaſterij, & ſemper apponitur clauſula, ſcilicet de conſenſu medietatis Conuentus; circa quam clauſulam quæritur, an conſenſus huius præſtari debeat collegialiter congregatis Monialibus; an verò ſufficiat vt ſingulæ conſentiant.

RESpondeo dicendo, quod debent collegialiter cōgregari ad huiuſmodi conſenſum præſtandum; conſenſus enim hic ſpectat ad illas, tanquam ad corpus communitatis ſeu collegij, prout notant communiter Doctores *i*: non autem ad ſingulas, vt ex iure *k* colligitur. & hanc diſtinctionem, an aliquid ſpectet ad plures tanquam corpus, an tanquam ad ſingulos, fecit Federicus *l*, vnd Prouinciales, & Diffinitores in religionibus, in quibus congregati aliqua prouident, & Officiales inſtituunt, non ſufficit, quod ſinguli ſua ſuffragia ad Prouincialem mittant, ſed debent in vnum congregari; non enim ipſi ſunt ſuffragatores, vt ſinguli ſeparati, ſed vt congregati vnum corpus communitatis efficientes.

i l. & ſuum §. fi. & ibi DD. ff. de pactis.
k l. per fundum. ff. de ſer. ruſt. præd.
l Feder. conſ. 65. in fi. ſcriptæ quæſt. in 4. dub.

Quod verò ad dictam clauſulam, ſcilicet de conſenſu medietatis Conuentus, dubitatur; quia ſi ſint centum Moniales, an ſufficiat conſenſus quinquaginta, an potius requiratur conſenſus maioris partis? Et puto, quod ſufficiat medietatem conſentire; licet enim reſcripta, & aliæ diſpoſitiones declarationem à iure communi recipiant, iuxta vulgaria iura *m*, & tradit Baldus. Ius *n* autem quando ſumus in conſenſu præſtando per vniuerſitatem, ſeu collegium, vel corpus aliquod requirit quod maior pars conſentiat; hic tamen puto ſufficere medietatem Monialium conſentire, cum habeamus literam claram, quæ dicit de conſenſu medietatis, non autem de conſenſu maioris partis, vel de Conuentus conſenſus ſimpliciter. Vnde non indigemus Gloſſa, neque eſt locus alicui declarationi, in claris enim non eſt opus coniecturis, vt dicunt, iura *a*, & notat Baldus; & ſicut regula illa, quod ſufficit maior pars vniuerſitatis, ſeu collegij, fallit, quando de mente diſponentis conſtat, quod vult omnium conſenſum, iuxta tradita in iure *b*, & notata a Baldo; ita ſimiliter, cum hic caueatur, quod, medietas ſufficiat, maior pars minime deſideratur, vt tradit Quintilianus Mandoſius *c*.

m l. reſcripta nec damnoſa. C. de prec. Impe.ra. offer. l. ſi quando, in pri. C. de inoffic. teſt. c. cauſam quæ de præſcri. Bal. in l bonorum. C. qui admitti.
n l. quod maior pars. ff. ad municipa.
a l. ille, aut ille. l. nō aliter. ff. de lega. 3. Bal. in l. vnica. §. ſi antē ad deficien. C. de caducis tollen.
b c. vbi periculum. §. vdē quoque cardinales. iunctā gl. in ver ſingulis. inſi. de elec. li. 6. & ol. in c. nō poteſt. de re iudic.
c Mad de ſig. grat. ti. reſign. ſeu renūc. fo. 54. col. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.

RESpondeo dicendo, quòd Monialis corrupta abſque diſpentatione non poteſt eſſe Abbatiſſa, vt ſacri canones *d* definiunt, & tradunt Doctores, & Capella Toloſana, & Lapus: & cum hac Moniali in hoc caſu ſolus Papa poteſt diſpenſare, prout alios allegans reſoluit Quintilianus *e* Mandoſius, addens quod diſpenſatio huiuſmodi conceditur, niſi pro magna cauſa, & in confirmationem huius ſententiæ aliqua allegat, ideo autem ordinatur, vt Abbatiſſa ſit virgo, quia aliter poſſet eſſe hortatrix virginitatis, quæ ratio militat etiam in viduis, quæ poſt viduitatem aliquam profeſſam profeſſæ ſunt religionem, vt aduertit Gloſſa *f* communiter recepta.

d c. ſi quis omnē. §. nouimus peccatricē. 1. q. 7. c. inuētulas & c. finali. cū ibi notat. 20. q. 1. gl. in c. quomodo ver. eligat. 31. q. 1. gl. in Clē. fi. §. ſtatuimus ver. rationabilis. & ibi Cardi. n. 4. & q. 10. & ſeq de ſtatu monac. Capel. Tolo. deciſ. 295. Lap. alleg. 61. poſt prin. & poſt n. 5.
e Mād. de ſig. grat. ti. diſpēſatio pro corrupt. ad Abbatiſſatum.
f Gl. in c. quomodo. verb. eligant. 31. q. 1.

ARTICVLVS IV.

Ex ſexdecim Monialibus habentibus votum in electione Abbatiſſæ, nouem ſuffragatæ ſunt vni, & ſeptem alteri; & ſuperior, qui aderat, volebat, vt duæ partes ſuffragantium conuenirent in vna, & fecit eas toties facere electionem, ſperans, quod aliquæ ex ſuffragantibus vni, alteri accederent, quo duas partes haberet, & cùm noluiſſent illæ ſua ſuffragia mutare, minatus eſt eis, quod niſi duæ partes conſentirent in vnam, ille eſſet vocaturus aliam Monialem alterius monaſterij; quo metu compulſæ omnes conuenerunt in vnam tertiam, quæ nullam antea ſuffragium habuerat, quæ confirmata à ſuperiori rexit multo tempore monaſterium, ſed nondum triennio. Quæritur, an electa primò à nouem, quæ maiorem partem Capituli reſtituebant, ſit aliquod ius repetendi Abbatiam?

RESpondeo dicendo, non poſſe negari præfatum ſuperiorem peccaſſe, nolendo acceptare electam à maiori parte præſertim cùm toties eligeretur ab illa, iuxta ea, quæ in iure notantur *g*; imò & cogendo eas de vocando aliā, niſi conuenirent duæ partes ſuum peccatū aggrauauit, & probabiliter teneri poteſt, præfatā electionem poſteriorem fuiſſe nullā, cùm electio facta metu nulla cēſeatur, prout ſuprà iam eſt declaratum.

g c. indemnitatib. §. 6. de elect. li. 6.

Digitized by Google

ARTICVLVS XII.

Vtrum valeat electio facta ab vno nomine, ſeu vice omnium compromiſſorum, præſentibus, & conſentientibus ipſis.

c *Innoc. & DD. in c. in cauſis. de ele.*

d *Syl. ti. elect. nu. 15.*

e *Panor. in d. c. in cauſis.*

f *Inno. in cap. 1. de his quæ fiunt à maiori par.*

RESpondeo dicendo, quòd Innocentius *c*, & Doctores communiter dicunt, quod non valet compromiſſum factum ab vno, ſeu vice omnium, aliis præſentibus, & non contradicentibus, quia res, ratione cuius fuerunt creati compromiſſarij, cum non ſit leuis, ſed magni momenti, debent ſigillatim omnes inquiri, & expreſsè conſentire, & Syluester *d* ait, hoc dictum nota, & tenet in omni re ardua explicanda per vniuerſitatem, quia in re oneroſa, & graui, taciturnitas non habetur pro conſenſu, vt tenet Panormitanus *e*, ex quibus (ait Syluester) poteſt ſumi ſingularis limitatio ad dictum Innocentij *f* notanter affirmantis, quod ſi in capitulo tractatur aliquod illicitum, & damnabile, tenentur illi neceſſariò contradicere, alias habentur pro conſentientibus, & ita inuoluuntur, & peccato, & pœna peccati cum aliis expreſse conſentientibus, vt ſcilicet illud dictum procedat quoad obuiandum peccato, ne ſub velamine taciturnitatis peccatum nutriatur, at non quoad validitatem actus. Ex quibus colligitur reſolutio ad id, quod in titulo quæſtionis fuit propoſitum decidendum, quod ſcilicet valet electio facta ab vno, ſeu vice omnium compromiſſariorum præſentibus, & conſentientibus expreſse in eo omnibus alijs compromiſſarijs, & ſic Deffinitores, & patres Prouinciarum, & qui in religionibus ſunt conſtituti, vt compromiſſarij, ad eligendum, poſſunt conſentire, vt vnus in nomine ipſorum electionem officij prouidendi faciat, & electio ipſius vice omniũ valida, & conſtans iudicabitur, etiamſi eligat ſemetipſum, dummodo talis officij ſit capax, & dummodo ab aliis committatur ipſi, vt ſemetipſum poſſit nominare. Si enim ipſi talis facultas non eſt conceſſa, minimè ſemetipſum primò, & immediatè eligere poteſt;

g *Ad Heb. 5.*

nemò enim ſecundùm Apoſtolum *g* aſſumere debet ſibi honorem, id eſt, prælaturã: ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Pro quo aduerte, quod dupliciter quis prælaturam aſſumit, ſcilicet inchoatiuè ſe primò, & immediatè eligendo, & faciendo Prælatum. Secundò completiuè, ſcilicet conſentiendo electioni de ſe factæ, vt in ſcrutinio, vel quaſi factæ, vt in compromiſſo, vt quãdo ſuum ſuffragium facit numerum cum aliis ſuffragatoribus, prout dictum eſt ſuprà in articulo decimo, & primum eſt illicitum, ſecundum verò minimè, ſi conſentiat bono fine, ſcilicet ad obediendum Spiritui ſancto, vel ad ſubueniendum Eccleſiæ, prout colligitur ex traditis à Panormitano *h*.

h *Panor. in c. cũ in iure. & §. ſequenti. de elect.*

ARTICVLVS XIII.

Capitulum cuiuſdam monaſterij per ſuos compromiſſarios elegit, verbi gratia, Franciſcum, in prælatum, quam electionem noluit confirmare is, ad quem ſpectat, propterea pro parte Capituli appellatum fuit ad Sedem Apoſtolicam. Quæritur, an debeant conſtitui Iudices compromiſſarij, qui de cauſa electionis huiuſmodi cognoſcant.

i *c. nihil. c. cõſtitutu. c. cum poſt petita. de ele. & c. vlt. eod. tit.*

RESpondeo dicendo. Primò quod non debent neceſſariò conſtitui Iudices commiſſarij, ſiue delegati, qui de contentis in quæſtione in partibus cognocunt, tum quia nullo iure id cauetur, & quia ſacris canonibus *i* conſtat, quod confirmator, electionis non tenetur conſtituere commiſſarios, & delegatos ad decidendæ quæſtionis cauſam, ſed quod poteſt per ſe illam decidere agendo per ſe, vel alium ad partium inſtantiam, vel ex ſuo officio acta neceſſaria: verumtamen deberet de honeſtate id facere, conſtituendo ſcilicet dictos commiſſarios, quia omnis iuriſdictio, & omne imperium iure Pontificio ſunt delegabilia, iuxta Gloſſam quandam communiter receptam, & Iudex habens ius confirmandi, & infirmandi electionem, poteſt, & debet cognoſcere de contentis in dubio per ſe, vel per alium, ad inſtantiam partium, vel ex ſuo officio: tum quia poteſt, & debet ex officio procedere, & inquirere de iis quæ pertinent ad vtilitatem publicã,

k *l. congruit ff. de of. præ. l. ſi quis in hoc genus. C. de Epiſc. & cleri. Bart. in l. 5. §. hoc autem iudici ff. de damno infecto. oppoſ. 12. Vbi Ripa, & alij.*

l *Inno. in ca. cum nobis. de elect. vbi gloſ. ver. ex officio.*

m *c. vener. de ele. c. priuſquam 28. di.*

vt determinant iura *k*, quæ ad hoc citant Bart. & Ripa cum aliis communiter: & conſtat hanc, de quo loquimur, electionis confirmationem ad vtilitatem publicam ſpectare, tum quia expreſsè hoc determinat Innocentius III. *l* cuius Gloſſa recepta ait, ab eo determinatum Iudicem ad confirmationem electionis, poſſe ex officio etiam ea, quæ ſunt facti, ſupplere. Et paulo inferiùs ait etiam nihil obiiciatur electo, ille qui confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis, an ſit facta canonicè, & de perſona etiam electi, an ſit idonea, vt ſacri canones *m* nos inſtruunt. Et idem Innocent. III. in cauſa poſtulationis ſuppleuit, & Gloſſa ipſius ait, quod Iudex poteſt ſupplere non ſolum ea, quæ ſunt iuris, ſed etiam ea quæ ſunt facti, ſpectantia ad publicam vtilitatem, & ſic poterit Papa in hoc caſu ex ſuo officio per ſe, vel per ſuos Commiſſarios facere omnia quæ opportuna fuerint ad ſciendam veritatem de perſona electi, & electorum, & forma eligendi habita, & ſeruata per capitulum, & compromiſſarios eius.

n *cap. bonæ memoriæ. de poſt præl. vbi glo. ver. curauimus alleg. cap. oblatæ. de appell.*

Vnde idem Innocentius *n* III. alibi ait, quod Iudex ſuperior, ad quem appellatum eſt ſuper electionis confirmationem, poteſt, imò debet facere, quæ conueniũt, ne gregi diu deſit cura paſtoralis, & ſic poterit facere miniſter generalis, ſi ad eum fuerit appellatum, & per conſequens poteſt compellere Capitulum, & compromiſſarios eius, & notarios ad edenda ſibi omnia coram eis facta, quæ ad huius cauſæ iuſtam, & breuem expeditionem pertinent; nam etiam reus cogitur edere inſtrumenta ſuo fiſco actori ratione publicæ vtilitatis, vt notant Bartolus *o*, & omnes, vt tenet Panormitanus, Felinus, & Nauarrus.

o *Bar. in l. nequiſquã. ff. de edẽ. Panor. in c. 1. de proba. vbi Feli. Nau. li. 1. conſ. 2.*

a *Panor. in c. quia propter. c. fin. de elect. c. ſi diligenti. de foro competen. l. ius publicum ff. de pactis.*

b *Hoſtien. in c. 1. de teſtib. cogen.*

c *Butrius & Imola. in ca. tertio loco. de proba. Decius in c. 12. eodem tit. nu. 21. l. conſen. C. de repudiis.*

Nec poſſunt excuſari ab editione præfata Capitulum, & præfati compromiſſarij, & notarij eorum, eo quod conuenirent, vt vota eorum manerent ſecreta. Nam reſpondetur, quod non licet ſuffragatoribus conuenire, vt electio maneat ſecreta, vt notat Panormitanus, cùm pactum priuatorum iuri publico præiudicari non poſſit, vt dicitur in iure *a*, & ſic pacto ſuffragatorum non poterit fieri, vt maneat ſecretum, quod Reipublicæ intereſt, vt pandantur, tum quia quoties natura rei probandæ eſt talis, quod non poteſt probari, niſi per paucas, & certas perſonas illæ tenentur teſtificari, etiamſi ſint priuilegiatæ ad non teſtificandum, ſecundum Hoſtienſem *b* communiter receptum, & etiamſi eſſent inhabiles, ſecundum Antonium *c* de Butrio, & Imolam, quos ſequitur Decius, & probatur in iure. Cùm ergo vota ſecretò præſtita coram compromiſſariis, & notario ſuapte natura ſint talia, quæ non poſſunt aliter probari, quam per acta coram ipſis, poterunt compelli ad edenda illa; impoſſibile eſt enim ſcire, an compromiſſarij præfati ſeruauerint formam eligendi ſibi à capitulo commiſſam; niſi habita notitia de ſuffragiis, ſiue votis, quæ ſigillatim alij dederunt aliis, quorum ipſi tenebantur eligere illum, in quem maior pars Capituli conſentiret, quod an ſeruauerint, ſciri non poteſt, niſi facta fide de numero votorum, quæ fuerunt data illis, qui aliqua ſuffragia habuerunt.

QVÆSTIO LV.

De electione Abbatiſſarum, & Prioriſſarum, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem ſeptem quæruntur.

1 *Vtrum electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum.*
2 *An clauſula de conſenſu maioritatis Conuentus, requirat Moniales collegialiter congregatas, an vt ſingulæ conſentiant.*

3 *An*

Digitized by Google

3 *An monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.*
4 *Vtrum valeat electio Monialium, quando ex ſexdecim nouem vni ſuffragauerunt, & ſeptem alteri cities: & dicente ſuperiore ſe non electurum niſi eam, quæ duas votorum partes haberet, omnes ſimul vni ſuffragau runt, quæ antea nullum habuerat votum, & à ſuperiore fuit electa.*
5 *Vtrum Abbatiſſæ præſentatæ per Patronum in ordine S. Claræ poſſint eſſe perpetuæ.*
6 *Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere Præſidentem triennalem.*
7 *Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda.*

ARTICVLVS I.

Vtrum electio Abbatiſſarum pertineat ad Conuentum.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. ſtatuit, & ordinauit, quod electiones *Abbatiſſarum, ſeu matrum Monialium, quæ à maiori parte earum numero duntaxat factæ fuerint, ſint & cenſeantur canonicæ, ac quod ipſorum monaſteriorum ſeu domorum Moniales, aut Sorores ordinem ipſum profeſſas, etiamque per triennium, vel circiter in prædictis monaſteriis moram traxerint, ſpectent, & pertineant.* Ita habetur in Monumentis *d* ordinis. Et in ordine Ciſtercienſi ſecundum ordinis ſtatuta eligendæ proponuntur, & ab ipſis Monialibus eliguntur, ab iiſdemque ſuperioribus confirmantur. Ita habetur in Compendio *e* Ciſtercienſi, nec hoc à Concilio Tridentino *f* mutatur; præcipitur enim in eo, vt electiones Monialium per vota ſecreta fiant, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur, & qui electioni præeſt Epiſcopus, ſiue alius ſuperior clauſtra monaſterij non ingrediatur: ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingularum audiat, vel accipiat, in reliquis ſeruentur ſingulorum ordinum, vel monaſteriorum conſtitutiones. Ex quibus verbis ſatis conſtat quod electio Abbatiſſarum, & Prioriſſarum ad conuentum pertineat, ſiquidem iubetur vota ſingularum Monialium adſumi. Et licet propter electionem à Conuentu factam iurgia & inquietudo maxima oriantur inter Moniales, & non habitent vnanimes in domo: voluerunt tamen Summi Pontifices, quod & Concilium Tridentinum confirmauit, vt electio ſemper ad ipſas pertineret, licet pro electione Guardianorum, & Priorum aliter ſtatuerint, prout patet ex dictis in quæſtione ſuperiori, & hoc fœmineæ fragilitati compatientes; ipſæ enim Moniales ſi à Capitulis generalibus, aut prouincialibus ſuas Abbatiſſas, & Prioriſſas haberent, nulla forte earum ipſis eſſet grata, & maiori inquietudini ſpirituali ſuccumberent. Ex quibus infertur, quod non debet dari noua prouiſio, & confirmatio Moniali dicēti ſe eſſe electam à Monialibus, niſi dicat ſe eſſe electam per maiorem partem Conuentus; potuerunt enim duæ, vel tres Moniales elegiſſe, & narratiua eſſet vera, iuxta quædam iura *g* vulgaria. Vnde talis noua prouiſio, vel confirmatio illi conceditur addita clauſula, videlicet de conſenſu medietatis Conuentus. Ita Quintilianus Mandoſius *h*.

d In 1. imp. fo. 48. & in 2. fo. 43. co. 4. & tit. Abbatiſſa. §. 1.
e
f Con. Tri ſeſ. 25. de regul. c. 6. & 7.
g l. vbi numerus ff. de teſti. l. inter illi. in fi. ff. de verb. ſig. e. plur. locutio. de reg. iu. li. 6.
h Mand. de ſignat. gra. tit. nonæ prouiſiones fo 58. p. 2. co. 1. ver. oratrici narranti.

ARTICVLVS II.

Prouidetur monaſterio Monialium de perſona Monialis illius, vel alterius monaſterij, & ſemper apponitur clauſula, ſcilicet de conſenſu medietatis Conuentus; circa quam clauſulam quæritur, an conſenſus huius præſtari debeat collegialiter congregatis Monialibus; an verò ſufficiat vt ſingulæ conſentiant.

RESpondeo dicendo, quod debent collegialiter cōgregari ad huiuſmodi conſenſum præſtandum; conſenſus enim hic ſpectat ad illas, tanquam ad corpus communitatis ſeu collegij, prout notant communiter Doctores *i*: non autem ad ſingulas, vt ex iure *k* colligitur. & hanc diſtinctionem, an aliquid ſpectet ad plures tanquam corpus, an tanquam ad ſingulos, fecit Federicus *l*, vnd Prouinciales, & Diffinitores in religionibus, in quibus congregati aliqua prouident, & Officiales inſtituunt, non ſufficit, quod ſinguli ſua ſuffragia ad Prouincialem mittant, ſed debent in vnum congregari; non enim ipſi ſunt ſuffragatores, vt ſinguli ſeparati, ſed vt congregati vnum corpus communitatis efficientes.

i l. & ſuum §. fi. & ibi DD. ff. de pactis.
k l. per fundum. ff. de ſer. iuſti. præd.
l Feder. conſ. 65. in fi. ſeptepte quæſt. in 4. dub.

Quod verò ad dictam clauſulam, ſcilicet de conſenſu medietatis Conuentus, dubitatur; quia ſi ſint centum Moniales, an ſufficiat conſenſus quinquaginta, an potius requiratur conſenſus maioris partis? Et puto, quod ſufficiat medietatem conſentire; licet enim reſcripta, & aliæ diſpoſitiones declarationem à iure communi recipiant, iuxta vulgaria iura *m*, & tradit Baldus. Ius *n* autem quando ſumus in conſenſu præſtando per vniuerſitatem, ſeu collegium, vel corpus aliquod requirit quod maior pars conſentiat; hic tamen puto ſufficere medietatem Monialium conſentire, cum habeamus literam claram, quæ dicit de conſenſu medietatis, non autem de conſenſu maioris partis, vel de Conuentus conſenſus ſimpliciter. Vnde non indigemus Gloſſa, neque eſt locus alicui declarationi, in claris enim non eſt opus coniecturis, vt dicunt, iura *a*, & notat Baldus; & ſicut regula illa, quod ſufficit maior pars vniuerſitatis, ſeu collegij, fallit, quando de mente diſponentis conſtat, quod vult omnium conſenſum, iuxta tradita in iure *b*, & notata a Baldo; ita ſimiliter, cum hic caueatur, quod, medietas ſufficiat, maior pars minimè deſideratur, vt tradit Quintilianus Mandoſius *c*.

m l. reſcripta nec damnoſa. C. de preci. Impera. offer. l. ſi quando, in pri. C. de inoff. teſt. c. cauſam quæ de præſcri. Bal. in l. honorum. C. qui admitti.
n l. quod maior pars. ff. ad municipa.
a l. ille, aut ille. l. nō aliter. ff. de lega. 3. Bal. in l. vnica. §. ſi autē ad defficien. C. de caducis tollen.
b c. vbi periculum. §. vlt quoque cardinales. iuncta gl. in ver ſingulis. infi. de elec. li. 6. cal. in c. nō poteſt. de re iudic.
c Mad. de ſignat. ti. reſigna. ſeu renūc. fo. 54. col. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam.

RESpondeo dicendo, quòd Monialis corrupta abſque diſpenſatione non poteſt eſſe Abbatiſſa, vt ſacri canones *d* definiunt, & tradunt Doctores, & Capella Toloſana, & Lapus: & cum hac Moniali in hoc caſu ſolus Papa poteſt diſpenſare, prout alios allegans reſoluit Quintilianus *e* Mandoſius, addens quod diſpenſatio huiuſmodi conceditur, niſi pro magna causa, & in confirmationem huius ſententiæ aliqua allegat, ideo autem ordinatur, vt Abbatiſſa ſit virgo, quia aliter poſſet eſſe hortatrix virginitatis, quæ ratio militat etiam in viduis, quæ poſt viduitatem aliquam profeſſam profeſſæ ſunt religionem, vt aduertit Gloſſa *f* communiter recepta.

d c. ſi quis omnē. §. nonimus peccatricē. 1. q. 7. c. innēculas & c. finali. cū ibi notat. 20. q. 1. gl. in c. quomodo ver. eligat. 31. q. 1. gl. in Clē. ſi. §. ſtatuimus ver. rationabilis. & ibi Cardi. n. 4. & q. 10. & ſeq. de ſtatu monac. Capel. Tolo. deciſ. 295. Lapus alleg. 61. poſt prin. & poſt n. 5.
e Mād. de ſig. grat. ti. diſpēſatio pro corrupt. ad Abbatiſſatum.
f Gl. in c. quomodo. verb. eligant. 31. q. 1.

ARTICVLVS IV.

Ex ſexdecim Monialibus habentibus votum in electione Abbatiſſæ, nouem ſuffragata ſunt vni, & ſeptem alteri; & ſuperior, qui aderat, volebat, vt duæ partes ſuffragantium conuenirent in vna, & fecit eas cities facere electionem, ſperans, quod aliquæ ex ſuffragantibus vni, alteri accederent, quo duas partes haberet, & cùm noluiſſent illæ ſua ſuffragia mutare, minatus eſt eis, quod niſi duæ partes conſentirent in vnam, ille eſſet vocaturus aliam Monialem alterius monaſterij; quo metu compulſæ omnes conuenerant in vnam tertiam, quæ nullum antea ſuffragium habuerat, quæ confirmata à ſuperiori rexit multo tempore monaſterium, ſed nondum triennio. Quæritur, an electæ primò à nouem, quæ maiorem partem Capituli reſtituebant, ſit aliquod ius repetendi Abbatiam?

RESpondeo dicendo, non poſſe negari præfatum ſuperiorem peccaſſe, nolendo acceptare electam à maiori parte præſertim cùm toties eligeretur ab illa, iuxta ea, quæ in iure notantur *g* imò & cogendo eas de vocando aliā, niſi conuenirent duæ partes ſuum peccatū aggrauauit, & probabiliter teneri poteſt, præfatā electionem poſteriorem fuiſſe nullā, cùm electio facta metu nulla cēſeatur, prout ſuprà iam eſt declaratum.

g c. indemnitatib. §. 6. de elect. li. 6.

Digitized by Google

Neque obſtat, quod Monialis primò electa nouem ſuffragiis ceſſerit iuri ſuo illi per electionem quæſito: nam ſicut electio fuit nulla, quia metu facta, etiam eadem ratione debet dici propter eundem metum ceſſionem nullam fuiſſe: verum eſt tamen, quod in foro exteriori difficilè obtinebit, ſi ipſa non appellauit à mandato ſuperioris, & ipſa fuit rogata, vt deſiſteret à ſuo iure, & quod potius fuit rogata, quàm metu territa, etſi ſecūdò electa magno tempore manſit in poſſeſſione pacifica, & habita pro bona, & iuridica ab ipſamet primò electa, prout aduertit Nauarrus *h* dicens in foro conſcientiæ, ſecundò electam in Abbatiſſam titulum verum Abbatiſſatus minimè obtinuiſſe, cùm metus reuerentialis patris in foro conſcientiæ efficiat profeſſionem religionis filij nullam, vt colligitur ex quadam Decretali *i*, cuncta Gloſſa ibi communiter recepta.

h *Na. li. 1. cōſ. ti. de elec. conſ. 5.*

i *text. iuncta gl. verſi. patrū in c. præſ. 20. q. 1.*

ARTICVLVS V.

Papa creauit ius patronatus ſuper quodam Monialium monaſterio, in fauorem Franciſci, qui per ſeptuaginta annos præſentauit Abbatiſſam, & inſtitutio fuit perpetua; nunc verò iterum, & iterum præſentata Patrono, & tam ipſo, quàm monaſterio inſtitutionem perpetuam deſiderante, inſurgunt aliqui dicentes inſtitutionem debere eſſe triennalem, quia ſic apud religionem ſanctæ Claræ receptum eſt, vt dictum eſt in primo articulo. Quæritur vtrùm debeat eſſe perpetua, an triennalis?

RESpondeo dicendo, quod Patrono, & monaſterio, volentibus, vt Abbatiſſa præfata per Patronum præſentata confirmetur pro perpetua, ſiue triēnali temporis præfinitione, clarum & manifeſtum ius eis poſſeſſorij competere, quia ab annis ſeptuaginta ſunt, vt præſupponitur, in hac poſſeſſione, quod ſufficit, iuxta cuiuſdam Gloſſæ *k* doctrinam; & ita nullatenus permittere debent, vt agatur, & litigetur ſuper petitorio & proprietate iuris, donec poſſeſſorium finiatur, & reponatur in pacifica, & tranquilla poſſeſſione iuris præſentandi & prætendendi cōfirmationē perpetuam, prout tenet Nauarrus *l*; & licet prædictus patronus non fuerit in poſſeſſione præſentādi abhinc ſeptuaginta annis, habet tamen ius præſentandi prædicto modo, ita vt ſic præſentata remaneat perpetua Abbatiſſa, & non per ſolum triennium; nā in cauſa proprietatis, & petitorij ius eſt præfato Patrono, & monaſterio iure cōmuni attento; tum quia pars aduerſa cognoſcit iure ſpeciali Pontificis Maximi cōpetere dicto Patrono ius præſentandi prædictā Abbatiſſam, & cōſtat iure cōmuni Abbatū, & Abbatiſſarum, & aliorum Prælatorum, & Prælatarum, & omnium aliorum beneficiorum inſtitutiones, præſentationes ad dignitates & beneficia debere eſſe perpetuas: ita quod ſine culpa graui non poſſint ab eis deponi, iuxta cuiuſdam canonis *m* diffinitionem. Vnde Bulla Gregorij XIII. & Sixti V. definientes Abbates, & Abbatiſſas, & Guardianos debere eſſe triennales & non perpetuas, debēt explicari de Abbatibus, & Abbatiſſis, creatis per electionem: non autem de Abbatibus, & Abbatiſſis creatis per præſentationem, præcipuè ſi Patrono, & monaſterio eſt acquiſitum ius præſentandi Abbates, & Abbatiſſas perpetuas. Præterea iure antiquo inſtitutio, & confirmatio erat perpetua, & per conſequens in caſu proprio debet etiam eſſe perpetua. Nam reditio ad ius priſtinum, & antiquum eſt fauorabilis, vt dicunt iura dilatata per Iaſonem *n*, & Felinum & per conſequens hæc præſentatio fauerı debet.

k *Gl. in Clē. 1. de cauſ. p. ſ. ſeſ.*

l *Na. li. 2. cōſ. ti. de cauſ. p. ſ. ſeſ. & proprie.*

m *c. ſatis per verſ. 56. diſt.*

n *c. ab exordio 35. diſ. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. vbi Iaſon, & Edin in c. cum o naes. de conſtit.*

Neque obſtant verba generalia dictarum conſtitutionum dicentium, quod Abbatiſſæ quorumcunque monaſteriorum curæ commiſſarū ad ſummum triennales ſint, & verba ipſarum conſtitutionum ibi non obſtantibus dicti ordinis Minorum iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate roboratis ſtatutis, vel conſuetudinibus; dictæ enim clauſulæ generales, non extenduntur ad monaſteria, ex quorum fundatione habentes ius patronatus ſolebant Abbatiſſas perpetuas præſentare, cum ex fundatione ipſi Patroni, & monaſteria ius Patronatus quæſitum haberent, & nunquam Papa per clauſulas Generales iuri quæſito præſumatur præiudicare, prout in primo tomo *a* latè dictum eſt.

a *q. 6.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum collegium oblatarum teneatur eligere Præſidentem triennalem, an poſſit eligi perpetua, ſicut antiquitus eligebatur.

RESpondeo dicendo, quod licet Summi Pontifices ordinauerint, vt Abbatiſſæ ſint triennales, prout in articulo ſuperiori ſatis dictum eſt, ipſæ tamen cōſtitutiones non habent locum niſi in Monialibus verè religioſis tria vota eſſentialia ſecundum regulam à Sede Apoſtolica approbatam profitentibus. Et probatur: nam Gregorius XIII. vir erat canonum peritiſſimus, & licet in ſua conſtitutione multas Moniales diuerſorum ordinum expreſſiſſet, nullas tamen expreſſit earum, quæ licet collegialiter viuant, non ſunt religioſæ, cùm regulam approbatam à Sede Apoſtolica minimè ſint profeſſæ, cuiuſmodi ſunt oblatæ.

Et confirmatur: nam conſtitutio canonica ſtatuens aliqua noua, & à iure communi exorbitantia de Sāctimonialibus, & fœminis religioſis, ſolum eſt intelligenda de veris religioſis, & non de aliis quantumcunque religioſè, & collegialiter viuant, niſi expreſsè ad illas ſe extendat, vt eſt caſus notabilis, & memorabilis in iure *b*. At Gregorius XIII. tulit legem de electione Abbatiſſarum, & præpoſitarum, normam, & diſciplinam regularem ſeruantium, & non extendit ad alias expreſsè, ergo non eſt intelligendus de illis.

b *c. indemnitatibus. §. pen. de ele.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda.

RESpondeo dicendo, quod ſicut hodie iuxta formā Concilij Tridentini *c*, electio Abbatiſſarum, aut Priorisſarum fit per ſcrutinium: ita olim erat ſtatutū, vt ea per ſcrutiniū celebraretur, & ſic facta nihil poteſt opponi, quod confirmationem electæ, aut benedictionem differat: ſi tamen illa ex tribus partibus duas partes conuentus pro ſe habuerit. Verum tamen eſt, quod poſtquam confirmata & benedicta fuerit, poſſeſſionemque adminiſtrationis ſuæ adepta fuerit, poterit accuſari, aut denunciari, vt dignitate priuetur, atque maiori quidem parte, ſed non tamen duas ex tribus partes explente celebrata fuerit electio, non prius cōfirmanda erit, quàm ſuperior Prælatus ex officio ſuper obiectis plenè ſine ſtrepitu, & figura iudicij inquiſierit, qui Prælatus poterit, ſi res exigat, electionem irritare. Sed interim tamen quod non irritauerit in ſpiritualibus, & temporalibus liberè poterit adminiſtrare; ſic tamen vt rerum monaſterij nihil omnino alienet, neque vllam inter Moniales quoquo modo recipiat, iuxta quandam Decretalem *d*. Quapropter ſi cupiant Moniales talem electionem celebrare, in quam duæ partes conſentiant, ne ipſius confirmatio propter obiecta differri poſſit, poterunt quidem, quamuis iam publicato ſcrutinio, & electione celebrata illæ, quæ alteri eligendæ ſuffragatæ fuerunt, priuſquam ad extraneos actus diuertant, illi accedere, quæ à maiori parte optata fuerit, vt ſic duas partes collegij ex tribus colligant, iuxta dictam Decretalem.

c *Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 7.*

d *c. indemnitatibus. §. porrò de ele. li. 6.*

Quod ſi ad electionem Monialium ex compromiſſo ventum fuerit, quamuis minor pars conuentus ei ſe opponat, denunciando, accuſando, vel appellando, non tamen differtur confirmatio, aut benedictio, ſed poſt confirmationem, & poſſeſſionem ei tributam, licebit electam accuſare, aut denunciare, quemadmodum

Digitized by Google

admodum ſuprà docuimus, cum per ſcrutinium à duabus partibus fuerit celebrata electio. Si autem maior pars Conuentus huiuſmodi electioni ex compromiſſo factæ oppoſuerit, aut appellauerit, differtur quidem confirmatio, aut infirmatio, quandiu fuerit cognitum; interim tamen electæ liberè miniſtrare conceditur, niſi opponentium numerus extiterit duplò maior: nam tunc electa nequaquam adminiſtrabit, ſed litis euentum exoptabit, prout Marcus Antonius Cuquus *e* vt receptum affirmauit, & probat Decretalis ſuperiùs allegata.

e Cuquus li. 4. mauorũ inſtit. ti. 1. de ele. & n. 291. & ſeq. ad n. 298.

QVÆSTIO LVI.

De obligatione acceptandi Prælationes, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare.*
2 *Vtrum religioſi electi ad aliquam Prælationem extra ordinem ſuum, poſſint aſſentiri tali electioni.*

ARTICVLVS I.

Vtrum electus teneatur electionem de ſe factam acceptare.

RESpondeo dicendo, quod Geminianus *f* refert Archidiaconum tenentem, quod tenetur conſentire ſubditus electioni de ſe factæ, aliàs peccaret mortaliter, ſi putet ſe dignũ ad Prælaturam, argumento cuiuſdam canonis *g* quod Ioãnes Andreas putat verum, quando non eſt æquè idoneus, per quem poſſit illi monaſterio conſuli. Richardus *h* autem dicit, quod in tribus caſibus tenetur conſentire ſub pœna peccati mortalis. Primò, quando à ſuperiori per obedientiam cogitur, argumento cuiuſdam Decretalis *i*. Secundò, quando ſecundum iudicium ſuæ conſcientiæ videtur ſibi veriſimiliter, quod non eſt, qui velit, & poſſit ſalutem animarum procurare, quam ipſe poſſet, & ex hoc videt probabiliter monaſterio notabile imminere diſpendium, & periculum niſi conſentiat, iuxta ſacros canones *k*. Tertiò, quando per viã illicitam refugit, putà abſcondendo ſe, niſi ex ſpeciali Spiritus ſancti inſtinctu. Si autem neque per obedientiam cogitur, nec imminet probabile periculum monaſterio, ſi refugit per viam licitam propter pigritiam, peccat venialiter: ſi autem propter humilitatem reputans ſe indignum, meretur, prout concludit D. Thomas *l*, qui ait, quod qui electus eſt canonicè, ſi intendit aliquid temporale, putà honorem, diuitias, & excutere ſe à iugo religionis, & huiuſmodi melius faceret diſſentiendo, cum eius intentio ſit praua, ſed ſi intendit profectum Eccleſiæ, eius intentio eſt bona. Vnde dicit D. Auguſtinus *a* quod in actione non eſt amandus honor, in hac vita, ſiue potentia, ſed opus ipſum ſi rectè atque viriliter fit, vt valeat ad ſubditorum ſalutem, & hoc hoc ſubdit, ait, illud Diui Pauli *b*, *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*; ſed ad hoc requiritur maxima idoneitas, quia ſecundum Diuum Gregorium in Paſtoralibus, tantum actionem populi debet actio tranſcendere præſulis, quantum diſtare ſolet a grege vita paſtoris, ad quod humana fragilitas ſecundum proprias vires nõ ſufficit, iuxta illud Pauli *c*, & ad hæc quis tam idoneus? ſed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei, & ſufficientes redduntur, ſicut poſtmodum ibidem ſubdit Paulus, *Idoneos nos fecit Miniſtros noui Teſtamenti.* Poteſt ergo quis laudabiliter conſiderans proprium defectum, ex humilitate officium Prælationis recuſare, ſicut Hieremias *d* dixit, *Puer ego ſum, ecce neſcio loqui.* Poteſt etiam laudabiliter conſentire ex charitate fraterna, vt ſalutem proximorum procuret, ſicut Iſaias *e* dicit, *Ecce ego, mitte me.* Sed ſicut Diuus Gregorius dixit in Paſtoralibus, in vtroque & ſubtiliter intuendum, quia & is, qui recuſauit, plenè non reſtitit; & is, qui mitti voluit, ante ſe per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quiſque ſacra myſteria audeat, aut quem ſuperna gratia elegit, ſub humilitatis ſpecie ſupernæ diſpoſitioni contradicat; quia ergo valde difficile eſt purgatum ſe quemlibet poſſe cognoſcere, Prælationis officium potius declinatur, non tamen pertinaciter, cum ad ſuſcipiendum hoc ſuperna voluntas agnoſcitur. Hæc Diuus Gregorius.

f Gemi. in c. ſi. de ele. li. 6.
g c. in ſcripturis. 8. q. 1.
h Richar. quolib. 3. q. 21.
i c. niſi cum pridẽ de reg.
k d. c. in ſcripturis. & c. clam. 8. q. 2.
l D. Th. quodlib. 5. ar. 22. & ar. 23.
a Auguſt li. 19. de Ciuit. Dei.
b 1. ad Timot. 3. c.
c 1. Corin. 3. c.
d Hier. 1. c.
e Iſai. c.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſi electi ad aliquam Prælatiam extra ordinem ſuum, poſſint aſſentiri tali electioni.

RESpondeo dicendo, quod ex electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, & vocationibus ex ordine Mendicantium quocunque ad aliquam extra adminiſtrationem ſui ordinis Prælaturam in diſcordiam factam, nullum ius electo quæri voluit Bonifacius *f* VIII. neque poſſe electum poſtulatum, vel prouiſum, aliove modo vocatum tali vocationi conſentire etiam miniſtri, aut Magiſtri, vel Prioris, accedente licentia, vel conſenſu. Alij verò non Mendicantes cuiuſcunque conditionis, vel ſtatus, ſint vocationibus ad Prælationes quaslibet ad ſe factas à minori parte numero aſſentire prohibentur, taleſque vocationes valere. Quam Bonifacij conſtitutionem de diſcordia, & numero inferiori, quæ in facto, non in fictione, vel iuris effectu verſatur, intelligendam eſſe; Clemens *g* V. declarauit: quare nihil proderit huiuſmodi Mendicanti electo, etſi illos, qui electioni, vel alij vocationi reſtiterunt, excommunicatos, ſuſpenſos, irregulares, vel poteſtate eligendi ea vice priuatos probè perſuadens ſibi concordibus ſuffragiis ſe petitum eſſe, eo, quia illorum aduerſantium voces in dignitate ſua eo in loco haberi debeant, ac ſi omnino ex collegio non eſſent; hæc enim fictio quamuis illorum iuri non repugnans repudiatur, & ſolum factum merum attenditur, quia etiam dictum fuit, quod ſi Epiſcopus quiſpiam ex ipſis Mendicantibus ad alium Epiſcopatum, vel Archiepiſcopatum eligeretur, eadem conſtitutione Bonifacij ſeruata, electione fieri oporteret, cùm nõ poſſet ex non Mendicantibus ordinem dici, quamuis ad Epiſcopalem dignitatem ſit aſſumptus, iuxta quandam Gloſ. *h*, quam Doctores ſequuntur.

Item nonnulli ſcripſerunt alios non Mendicantes Religioſos prædicta conſtitutione Bonifacij prohibẽte ad Prælaturas admitti, vbi à minori parte ſunt electi, arceri non ſolum ſi ad extraneas præfecturas, ſed & ſi illæ proprij ordinis præfecturæ eſſent, iuxta quandam Gloſſam *i*, quamuis multi alterius ſententiæ fuiſſe videantur, nempe Ancharranus *k*, Ioannes Monachus, Oldradus, & Decius. Sed longè probabilior eſt cõtraria opinio, quæ probatur ex verbis generalibus in dicta conſtitutione poſitis, neque enim ſine myſterio, cũ prius de Mendicantibus loqueretur, diſtinxit inter præfecturas ſui ordinis; ſed loquens de alijs nõ mendicantibus, non ſolum non diſtinxit Bonifacius, ſed & verbo generali vſus eſt, quod vtroſque complecti ex recta proprietate loquendi poteſt, prout aduertit Marcus Antonius Cuquus *l*.

Aduertendum autem, quòd ſi religioſus electioni de ſe factæ ad prælaturam extra ſuum monaſterium, vel Eccleſiam non petita, & óbtenta licentia conſenſerit, conſenſus non valet, & electio ipſa viribus euacuatur; huiuſmodi autem licentiam dare poſſunt religioſorum Prælati, verbis generalibus in dicta cõſtitutione poſitis, prout in iure definitur *m*: nullus enim Monachorum, ſeu regularium perſonarum ad quamcunque dignitatem, ſeu officium extra clauſtra abſq;

f c. quorundam. de ele. li. 6.
g Clemen. c. quocirca eod. tit.
h Gl. in d. c. quorundam. verſ. Mendicantium. vbi addit & DD.
i Gl. in d. Clemẽti quocirca. ver qui li.
k Anchar. & Monach. in d. c. quorũdam. Oldrad. conſ. 103. in c. quæſtio eſt Dec. cõſ. 523. col. 1.
l Cuquus lib. 4. mai. inſt. ti. de elect. num. 264.
m c. ſi relig. de ele. li. 6.

 gene-

generalis reformatoris licentia, ſeu Sedis Apoſtolicæ electioni, ſeu prouiſioni de ſe factæ conſentire, neque ad aliam admitti poteſt, & ſiquid ſecus factum fuerit, irritum ſit, & inane, prout conceſſit Alexander III. fratribus Minoribus, vt continetur in Monumentis *n* ordinum, prohibens, *vt nulli fratres ordinis Minorum, ſi eos in Epiſcopos eligi, & poſtulari contigerit, electioni, ſeu poſtulationi de ſe facta audeant conſentire; neque aliquis Archiepiſcopus, ſeu quicunque alius Prælatus, vel Legatus Sedis Apoſtolicæ, niſi fuerit Cardinalis, dictos fratres, niſi de licentia, & aſſenſu Generalis, & Prouincialium Miniſtrorum, aut Sedis Apoſtolicæ ſpeciali mandato ad Epiſcopatum, vel alias dignitates aſſumere, vel ordinare præſumant, & decreuit irritum, & inane, quidquid ſecus à quocunque contigerit attentari.*

n in 1. imp. fo. 23. & in 2. fo. 25. cõce. 1.

Pro quo aduerte, quod per conceſſionem Eugenij IV. *o* factam congregationi montis Oliueti ex S. Iuſtina, ideo in virtute obedientiæ, & ſub maledictionis æternæ pœna inhibetur religioſis, & quod electus, niſi intra tres dies deſtiterit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, à qua niſi præuia ſatisfactione debita abſolui non poſſit.

o Habetur in cõp. Ciſterci. tit. ele. §. 3.

Notandum ſecundò, quòd ſi ſuperior iuſtam cauſam dedit, quare nolit dare prædictam licentiam? videtur dicendum non poſſe compelli, quia ad hoc fuit conceſſum hoc priuilegium prohibitorium acceptãdi, quod debet ita intelligi, vt aliquid contra ius cõmune operetur, prout tradit Collector *p* compendij Ciſtercienſis. At mihi contrarium videtur aſſerendum, prout in ſimili tenet quædam Gloſſa *q*, præcipue ſi ad dictam Prælatiam extra ordinem pro bono publico religioſus eligatur, & in propriis terminis hanc opinionem alia Gloſſa *r* amplectitur.

p Collect. in d. compen. §. 3.
q gl. in c. nullus v. feratur de iure patrona.
r gl. in c. ſi religioſus. verſ. obtenta. de ele. li. 6.

Neque obſtat, quod tunc priuilegium nihil operabitur: nam reſpondetur iuxta ea, quæ in primo *ſ* Tomo latè diximus, quod ſcilicet ſatis eſt, vt priuilegia aliquid operentur, quod magis timeantur, & quod ratione pœnarum in ipſis appoſitarum ius commune magis ſeruetur, vt contingit in priuilegio hic appoſito, in quo pœna excommunicationis apponitur, & eodem modo puto explicandum priuilegium cõceſſum à Gregorio XIII. Superioribus Societatis, prout in eodem huius religionis Compendio *t* continetur; *conceſſit enim ne perſona ſocietatis ad aliquod aliud exercitium, munus, vel officium, etiam ſanctæ inquiſitionis, etiam in aliorum defectum, à quocunque quauis Eccleſiaſtica, vel ſæculari dignitate, ſeu auctoritate fulgente, etiamſi Cardinalis, vel Patriarcha, Synodus, communitas, ac Capitulum fuerit, abſque expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, & mandato, adigi, vel cogi poſſint.*

ſ q. 12.
t Comp. Soci. ver. exem. 3.

Aduertendum denique quod Prædicti Prælati non poſſunt concedere licẽtiam pro futura electione, quã fieri contingeret, vt in quadam Clementina *a* determinatur, & tenet Syluester.

a Clem. cum conce. de elec. Syl. ele. 1. n. 20.

QVÆSTIO LVII.

De pœnis eorum, qui per ambitionem eligi procurant, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem tria quæruntur

1 *In quas pœnas incidant ſubornantes in electionibus regularium.*
2 *Vtrum procurantes officia, per perſonas extra ordinem, aliquam pœnam incurrant.*
3 *An ſcribentes, aut recipientes dictas literas incidant in pœnam.*

ARTICVLVS I.

In quas pœnas incidant ſubornantes in electionibus Regularium.

RESpondeo dicendo, quod Pius V. in Bulla, quæ incipit, paſtoralis officij, data Rom. apud S. Petrum, die vigeſima octaua Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, Pontific. eiuſdem anno ſexto, inter alia ordinauit, *vt qui in electionibus, vel ante eas per ſex menſes pro ſe, vel pro alio ſubornauerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, à qua niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtenti, præterquam in mortis articulo abſolui non poſſit, ac voce actiua, & paſſiua perpetuo careat; ſubornatus verò, vel alius etiam, pro quo ſubornatio fuit, qui ſubornantem non detulerit, eandem pœnam incurrere cenſeatur.*

At Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, conſueuit Romanus Pontifex, data Romæ apud D. Marcum, die octaua Septembris, anno Domini milleſimo quingẽteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno primo, ſupradictam conceſſionem Pij V. in duobus moderauit. Primò, quod etiam Miniſter generalis, & Commiſſarius generalis, quando de ipſis non eſt ſubornatum, poſſint abſoluere ab hac excommunicatione; ſecundò, quod ſubornatus, vel alius, pro quo ſubornatio fit, qui ſubornantem non detulerit, in dictam excommunicationem non incidat.

Circa quas conſtitutiones primo eſt notandum, quod ſubornatio eſt ſuaſio, qua ſuadetur verum, vel falſum, in bonum, vel in malũ finem, vt tradit Cardinalis *b*, & conſtat ex ſignificatione verbi, & ea firmiſſima ratione, quod illa, in qua ſuadetur verum in bonum finem, eſt bona; illa verò, in qua ſuadetur falſum, vel verum in malum finem, eſt mala; ſiquidẽ admonere teſtes, vt reminiſcantur, quid, aut quomodo illa facta, vel dicta fuerunt, vt vera teſtẽtur, vel falſa, taceant, vel dicant eſſe falſa bonum eſt, & quotidie de viris iuſtis iuſtè litigantibus fieri conſueuit: admonere autem contrarium, eſt malum, iuxta ea, quæ in iure *c* notantur. Suadere itaque electoribus virtutes veras, quibus eligendi ornantur, & vitia vera, & nota, quibus notantur, vt dignus indigno, & dignior minus digno præferatur, eſt ſanctum, & è contrario ſuadere virtutes falſas, & diſſuadere vitia nota, quo indignus digno, & minus dignus digniori præferatur, eſt malum, argumẽto cuiuſdam Decretalis *d*: tum quia intereſt Reipublicæ, vt digniores ad publica munera eligantur, vt dicitur in eodem iure *e*, atque conſequenter, vt electores, & promiſſores nouerint virtutes veras, & vitia vera, & nota eligendorum, vt poſſint eligere dignos, & remittere indignos.

b Car. in Cle. 2. de teſti. notabil. 2.
c 22. cauſa per totam.
d c. nihil de elect.
e d. c. nihil & c. ſi. eod. tit.

Ex quibus patet, quòd ita Extrauagãs Pij V. & Gregorij XIII. non debet intelligi de ſubornatione bona, ſed de ſubornatione mala, qua ambiuntur officia pecunia, & aliis donis; qui enim talia agunt, debent ab officiis remoueri: ait enim Bartolus *f*, quod qui dat pecuniam, vt habeat officium, habet animum indebitè lucrandi impune; & Angelus *g* dicit contra quoſdã Iudices, qui vendunt iuſtitiam, & innocentes auarè puniunt, & nocẽtes abſoluunt, & emerunt officia. Vnde in quadam lege *h* dicitur, quod officia debent conferre inuitis, quinimò poteſt extrahi à domo propria aliquis, vt ſit officialis, vt ex alia lege *i* colligitur. Præterea noſtra ſententia probatur ex iis, quæ tradit Nauarrus *k* explicando aliam Pij V. extrauagãtem, confidentiam in beneficiis damnantem; ait enim, quod dicta extrauagans non de confidentia bona, ſed de confidentia mala debet interpretari.

f Bar. in l. pro cu. de munile. li. 11.
g Angelus in l. de iudi. ſine quoquo ſuffra. §. cogitãdum.
h l. 1 ff. quod quiſque iuris.
i l. ex omnib. de decurionibus lib. 10.
k Na. in Mã. c. 23. n. 209.

Nec ſupradictis obſtat, quod ſubornare eſt clam ornare, & inſtruere, & ita includere videtur bonum, & malum ornatum, & inſtructionem, & per conſequẽs, qui vetat ſubornationem, videtur vetare tam bonam, quàm malam; quia lex generaliter loquens, generaliter debet intelligi. Nam reſpondetur, quod lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, limitãda eſt tamen per alias leges ſpeciales diſponentes cõtrarium de aliqua materia ipſius, vt lex de non occidendo, quæ eſt generalis ad omne animal, intelligenda eſt tamen de animali rationali, vt ait Auguſtinus *l*, quem ſequitur D. Thomas: & lex ſtricta de non occidendo hominem, reſtringenda eſt ad occaſionem hominis auctoritate priuata, ſine auctoritate iuſta, iuxta

l Aug. li. 1. de ciu. Dei c. 20. D. Th. 2. 2. q. 64 ar. 1.
m c. cum miniſter 23. q. 6. c. 7. de homici. li. 6.

ea,

Circa eandem conſtitutionem eſt notandum quod ſubornatores remanent priuati voce actiua, & paſſiua, vt in eadem conſtitutione continetur. Priuatus vero voce actiua eſt priuatus iure dandi vocem capitulariter, & collegialiter, vt tradunt poſt quandam gloſſam *n* Cardinalis, & Bonifacius: priuatus verò voce paſſiua eſt priuatus iure petendi vocem datam de ſeipſo à Capitulo, Conuentu, vel collegio, quoad ea, quæ ſunt ipſi honori & præeminentiæ, quamuis non iure petendi ea, ſibi ſunt oneri, & pœnæ, vt ſatis pręd. dicti auctores exprimunt.

n gl. v. inhibi in cle. 1. de reg. vbi Card. & Bonifacius in clem. 1. de ætat. & qual.

Ex quibus infertur intellectus ad quoddam cuiuſdam congregationis ſtatutum auctoritate Apoſtolica confirmatū, cuius tenorem in præſentiarum referā.

Cæterum, quia ex mutuo collegio collegialium nonnulla oriuntur in electionibus incommoda, propter quod huiuſmodi electiones indebitè præter ius, & æquum celebrantur. Nos volentes huiuſmodi diſpendio remedio obuiare, præſentis conſtitutionis tenore ſtatuimus, & ordinamus, quòd nullus collegialium in electionibus tractandis, vel faciendis quempiam alium precibus, ſubornationibus, ſine alio quouis quæſito colore ad præſtandum ſuffragium, ſiue votum alicui opponenti alliciat, Nec ſuper huiuſmodi ſuffragio præſtito, vel præſtando collegiali, vel oppoſitori, aut cuipiam alteri perſonæ votum ſuum aperiat, ſiue referat. Quod ſi quiſpiam huic noſtræ conſtitutioni contrauenerit, ſententiam excommunicationis incurrat, & ipſo facto tota portione collegij, cum veſtibus, & diſtributionibus per vnum annum priuatus exiſtat, ita quòd deinceps quidquid ex ipſo collegio, vel prebenda perceperit, reſtitutioni ſubiaceat: Et inſuper volumus hanc noſtram conſtitutionem ligare, & locum habere in foro conſcientiæ. Et hanc noſtram conſtitutionem ad electionem rectoris in dicto collegio faciendam extendi volumus, & mandamus. Hæc dicta conſtitutio.

Quæ conſtitutio iuxta ſuperiùs notata debet explicari: non enim Legislator intendit per ſuam legem aliquem vltra finem, quem intendit ligare, quia actus agentium non operatur vltra eorum intentionē, prout dicitur in iure *a*: at intentio, & finis propter quem Legislator prædictam legem tulit, fuit ne electores, & prouiſores officiorum corrumperentur, & propter fauores indignus digno, vel minus dignus digniori præferatur, & ſic collegium incommoda non modica pateretur, vt conſtat ex verbis proœmij præfatæ conſtitutionis ibi, *quia ex mutuo colloquio collegialium nonnulla oriuntur in electionibus incommoda, &c.* Quæ verba cùm ſint proœmialia, inducunt cauſam finalem, iuxta ea, quæ notantur in iure *b*, & tradunt Bartolus, Baldus, Angelus, & Imola: nam ex verbis proœmij colligitur mens diſponentis, ſecundum Panormitanum *c*, ſicut ex præfationibus contrahentium intentio indagatur, vt in iure *d* notatur. Et ex præfationibus ſtatutorum probatur mens ſtatuentium, ſecundum Bartolum *e*, ad proœmium enim ſemper recurrimus, quod diſponētis voluntatem conſiciamus, vt etiam ex iure *f* colligitur, & notat Bartolus cum communi. At hic finis, ob quem factum fuit præfatum ſtatutum ceſſat quando ex mutuo colloquio non ſequuntur prædicta incōmoda, & electiones non deſinunt fieri ſecundum ius, & æquum, & ſic non prohibetur in eo mutuum colloquium, quo poſito prædictæ electiones rectè & iuridicè fiunt.

a l. in laqueū. ff. de acq. rer. domi. c. ſi ne præb.

b l. ſi. ff. de hered. inſt. vbi Bar. n. 6. & Ange & Imo n. 4.

c Panor. in c. aduerſus, nu. 2. de immu. Eccleſ.

d l. Titia. §. idem reſpon. dit ff. de ver. oblig.

e Bart. in l. ambitioſa. col. p. de decre. ab ord. fac.

f l. 1. & in pr. & ibi Bar. ff. ad ſenatus conſul. Maced. n.

Præterea hoc ſtatutum eſt ſatis pœnale, quo voluit ſtatuens obligare etiam in foro conſciētiæ, quod magis eius rigorem oſtendit; ergo eſt valde reſtringendum, iuxta notata in iure *g*. Vnde cum loquatur de ſubornationibus, debet intelligi de ſubornationibus malis, non autem de ſubornationibus bonis, iuxta ea, quæ in ſuperiorib. latè adduximus, bona enim ſubornatio de qua in ſuperioribus, non prohibetur in præfato ſtatuto, hæc enim ad bene eligendum ordinatur; oportet enim vt magis dignus eligatur, quod effici minimè poteſt ſine eo, quod prius de oppoſitorum, & cōoncurrentium qualitatibus tractetur, & diſcutiatur.

g c. pœnæ cum ibi notatis de pœn. diſt. 1.

Nec obſtat, quod hoc ſtatutum generaliter loquitur, & ad bonam, & malam ſubornationem eſſe extendēdum. Reſpondetur enim quod lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi. At hoc ſtatutum debet limitari per leges ſpeciales diſponentes contrarium in aliqua prædictorum ſpecificatorum. Lex enim de non occidendo limitatur tantum ad occiſionem animalis rationis, vt ait Auguſtinus, prout dictum eſt in ſuperioribus.

Nec obſtant verba dicti ſtatuti ibi, *ſine alio quouis quæſito colore.* Nam reſpondetur quod adiectiuum, *alio*, eſt repetitiuum rerum ſimilium præcedentibus, vt ait quædam Gloſſa *b* communiter recepta, & tradunt Afflictis, Bartolus, Aretinus, & Iaſon; vnde præfata verba debent intelligi etiam de ſubornatione mala apparenter bona, hoc enim ſignificant illa verba, *quæſito colore*, id eſt penſata bona apparentia, vt ſi præcedentibus aſſimiletur, non autem de ſubornatione bona ſatis ad bonam electionem concernenti.

h gl. in l ſeruum. C. de ſeruis fugiti. Affl. dec. 144. col. 2. Bar. in l ſed & reprobri. in prin. de excu tu. Aretin & Iaſ in l. quæcunque. qui admitti.

Circa eandem Gregorij XIII. conſtitutionem tertiò eſt notandum, quod quantum ad excommunicationem; non eſt dubium inter Doctores, quod incurratur ipſo facto propter crimen ſubornationis occultum ante latam ſententiam, quod ipſum dicunt aliqui, de pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ vt patet ex his, quæ tradit Corduba *i*, & hoc ſatis probatur de priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ ex eadem conſtitutione, ibi *perpetuo careat*, iuncta communi doctrina tradita à Nauarro *k*: verum eſt tamen, quod doctiſſimus Soto *l* tenet priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ non incurri ipſo facto, ſed poſt latam ſententiam; ait enim, De legibus autem pœnalibus noſtræ vniuerſitatis, quibus præſentatores, & ambiatores, ſeu ſubornatores ipſo facto priuantur voce eligendi, ſemper arbitratus ſum non obligare in conſcientia ad pœnam illam ante condemnationem, niſi illum, qui de ea re infamia laborans, dum iuridicè interrogatur, veritatem negat: nam de hoc per omnia de hac in parte cenſerem, ac ſi eſſet condemnatus, atque idem ſentio de aliis electoribus in Eccleſiis, & in collegiis, & præter rationes ſupra declaratas eſt hic alia particularis, quod alioquin vix vlla tuta eſſet electio, quod pernicioſiſſimum eſſet Reipublicæ. Hæc Soto. A cuius opinione non omnino recedit Corduba *m*; ſecundum quam verba noſtræ conſtitutionis, ibi, *perpetuo careat*: gloſſanda ſunt, vt intelligantur in foro exteriori; in foro autem conſcientiæ generaliter minimè accipi debent, niſi taliter delinquens de delicto fuerit diffamatus, & iuridicè interrogatus negauerit veritatem.

i Cord. li. 1. qq. q. 35. pa. 176. col. 1. & q. 16. in prin. k Na. c. 27. n. 12. l Sot. li. 1. de iuſt. q. 6. ar. 6. p. co. to. 1.

m Cord. vbi ſup.

ARTICVLVS II.

Vtrum procurantes officia per perſonas extra ordinem, aliquam pœnam incurrant.

Reſpondeo dicendo, quod Pius V. in Bulla articulo ſuperiori allegata, ait in hunc modum: *Qui autem ad officium obtinendum, quorumuis fauorem extra religionem procurauerit, vltra prædictas pœnas per menſem carceri mancipetur.* Pœnæ autem, de quibus hic mentio fit, ſunt excommunicatio ipſo facto, & priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ, de quibus articulo ſupra proximo, & Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *ad tollendam autem ambiguitatem*, data Romæ die vigeſima nona Aprilis, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quinto, Pontificatus ſui anno ſeptimo, prædictam conſtitutionem, quantum ad hoc, confirmans, in hæc verba prorumpit:

Ad ea autem quæ in prædicti prædeceſſoris noſtri literis contra recurrentes ad ſecularium, & reliquarum extra dictum ordinem perſonarum fauores, ad aliquod officium in ordine habendum, ſtatuta ſunt, aliquid addendum cenſuimus. Nam dum aliqua extra dictum ordinem perſona pro aliquo fratre officium quodpiam, vel per ſe ipſos, vel per Nuncios ſuos literas petebant, negare dictos fratres conſueuere ſe nullo modo dictas perſonas ad prædicta ſolicitaſſe. idem quoque dictæ perſonæ fatere ſolita erant, negantes ſe à dictis fuiſſe fratribus ſolicitatos ad tale pro eis faciendum offi-

Digitized by Google

officium; ſicque ad eorum correctionem, qui contra prædeceſſoris noſtri ordinationem faciebant, procedi nullo modo poterant. Vnde, vt huic malo obuiam conuenienti eatur remedio ſtatuimus, & decernimus, quod is frater pro quo ſæcularis aliquis cuiuſcunque gradus, aut conditionis fuerit, & quæcunque alia extra dictum ordinem perſona rogauerit, & poterit verbo, literiſve, aut nuntius, ſeu alias quomodocunque per ſe, vel per alios, vt aliquod illi officium in ordine dicto detur, ipſo facto actiua, paſſiuaque voce priuatus ſit, ad omniaq; ordinis officia inhabilis habeatur, niſi legitime conſtiterit aliquem ex malitia rogatores huiuſmodi ſubornaſſe, vt illi, pro quo rogauerint, aut ſcriberent, occaſione huius noſtri inſtituti nocerent, & præiudicarent, aut pro eo, quod amicos ſuos extra ordinem fratres prædictis ſolicitare conſueuerant ad aliquod ordinis officium eorum fauore aſſequendum, maiori vtantur de cætero diligentia, ad eos hortandos, & rogandos, ne vllum pro ipſis officium petat, aut ad aliquod pro illis habendum officium ſuum interponant fauorem. Hæc Gregorius XIII. & Pius V. pro ordine Minorum regularis Obſeruantiæ, in quo ordine receptam video huiuſmodi Pij V. conſtitutionem, vt patet ex quadam conſtitutione generali *a* Toletana, quæ habet in hunc modum: *Apoſtolica conſtitutione cautum eſt, vt recurrentes ad ſæculares impetrandos fauores pro obeundis officiis, ſint ipſo facto priuati voce actiua, & paſſiua, & omnibus officiis ordinis, etiamſi ipſi ſpecialiter negauerint, & ſæculares affirmauerint non eſſe ab eiſdem fratribus ſolicitatos, dummodo de malitia non conſtiterit.* Hæc ordinatio. Circa quam aduertendum eſt, quod etiam ſupradicti ſunt excommunicati, vt in dictis conſtitutionibus continetur.

a Conſt. Toleti. de correptio. c. 6. §. de fauore ſecularium.

Pro ordine autem Prædicatorum extant duæ conſtitutiones Gregorij XIII. & ſanctiſſimi D. N. Clementis VIII. quorum tenores ſequuntur. *Gregorius Papa XIII. ad futuram rei memoriam. Cum nihil magis religioſorum ſtatum perturbet, quàm fauorum, & ſuffragiorum ſæcularium nuncupatio, & conquiſitio, quibus ſuperiorum æqua mens, quæ pro meritis ſuorum vnicuique ſubditorum tribui debet, peruertitur. Nos malum hoc ab ordine fratrum Prædicatorum, cuius proſperum regimen, & incrementum ad Eccleſiæ ſanctæ vtilitatem, ſinceris exoptamus affectibus, pro noſtra paſtoralis ſollicitudine propellere ſummopere cupientes, dilectis filiis Magiſtro Generali, ac Prouincialibus & reliquis eiuſdem ordinis Prælatis, nunc & pro tempore exiſtentibus per Apoſtolica ſcripta, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus, ne ad inſtantiam, & requiſitionem quarumcunque perſonarum, tam laicarum, quàm Eccleſiaſticarum, extra ſupradictum ordinem conſtitutarum, etiam Cardinalatus honore, ac quacunque ſæculari dignitate, & excellentia etiam Ducali, & Regali, & imperiali fulgentium, cuius dicti ordinis religioſo vllam gratiam concedere, vel pœnas aliquas remittere audeant, ſeu præſumant: quinimo quoſcunque eiuſdem ordinis fratres, & religioſos, qui contra decreta ſuarum conſtitutionum, hac via, & ijs mediis per mendicatos fauores, & ſuffragia, aliquid ſibi procurauerint, ad alia, & ſimilia, & etiam maiora in eodem ordine conſequenda, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium inhabilitamus, ac inhabiles perpetuò fore, & eſſe, neque per quoſcunque, niſi per Sedem Apoſtolicam, rehabilitari, aut cum ipſis deſuper diſpenſari poſſe, ſicque per quoſcunque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Prælatij Apoſtolici auditores, ac S. R. E. Cardinales ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, auctoritate iudicari & definiri debere irritum quoque, & inane quicquid contra præmiſſa aliquibus conceſſum fuerit, aut ſuper ijs à quoquam contigerit attentari auctoritate, & tenore prædictis decernimus, & declaramus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac dicti ordinis, etiam iuramento, & confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innouatis (quibus omnibus eorum tenore, ac ſi de verbo ad verbum insererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis, habentes ad earundem præſentium, effectum ſpecialiter, & expreſſe derogamus) cæteriſque contrariis quibuſcunque. Volumus autem quod præſentium tranſumptis, etiam impreſſis manu alicuius publici Notarij ſubſcriptis, & ſigillo dicti Magiſtri generalis obſignatis, eadem vbique fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus literis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die prima Iunij. M. D. LXXX. Pontificatus noſtri anno nono.*

Clemens Pap. VIII. ad perpetuam rei memoriam.

Religioſos viros, ſicut honorum gradus, cùm ad eos aſſumuntur obediẽter ſuſcipere, ſuſceptoſque humiliter adminiſtrare oportet, ſic ad eos mendicatis ſæcularium præſertim perſonarum ſtudijs, aditum ſibi patefacere minime conuenit. Cùm itaque felic. recordat. Gregorius Papa XIII. prædeceſſor noſter per ſuas in forma breuis literas die 1. Iunij 1580. Pontificatus ſui anno nono datas Magiſtro generali, ac Prouincialibus, & reliquis ordinis fratrum Prædicatorum, Prælatis tunc, & pro tempore exiſtentibus in virtute ſanctæ obedientiæ mandauerit, ne ad inſtantiam, & requiſitionem, quarumcunque perſonarum, tam Laicarum, quam Eccleſiaſticarum, extra ſupradictum ordinem conſtitutarum, etiam Cardinalatus honore, ac quacunque ſæculari dignitate, & excellẽtia, etiam Ducali, Regali, & Imperiali fulgentium, cuius dicti ordinis religioſo vllam gratiam concedere, pœnas aliquas remittere auderent. Quinimò quoſcunque dicti ordinis fratres, & religioſos, qui contra decreta ſuarum conſtitutionum hac via, & ijs medijs, per conquiſitos fauores, & ſuffragia aliquid ſibi procurauerint ad talia, & ſimilia, ac etiam maiora in eodem ordine conſequenda, perpetuò inhabiles etiam declarauerit, prout latius in eiſdem literis continetur. Cumque, vt accepimus, à nonnullis ambigatur, an ſub gratiarum vocabulo gradus, honores, dignitates, & munia ordinis præfati comprehendantur. Nos ordinis prædicti quieti, ac religioſorum illius ſaluti opportunius conſulere, aliaſque in præmiſſis prouidere volentes, ac literarum præfatarum, nec non decreti Capituli generalis eiuſdem ordinis in executionem earundem literarum facti, quod incipit, Quamobrem ſingulos noſtri ordinis Prælatos admonemus veriores ac certos tenores præſentibus pro expreſſis, ac ad verbum inſertis habentes, motu proprio, ex certaque noſtra ſcientia, ac de Apoſtolica poteſtatis plenitudine, literas, ac decretum huiuſmodi, ac in eis contenta quæcunque, Apoſtolica autoritate tenore præſentium perpetuò confirmamus, & approbamus, ac illis perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, omneſque & ſingulos tam iuris, quàm facti & alios defectus, ſi in eis interuenerint, ſupplemus. Et nihilominus præfatam Gregorij, de gratiis, vt præfertur, per mendicatos fauores minime concedendis, prohibitionem ad quoſcunque gradus, honores, dignitates, officia, adminiſtrationes, functiones, prælaturas eiuſdem ordinis, perpetuò extendimus & extendi debere decernimus. Et propterea dilectis magiſtro Generali, Prouincialibus, & aliis Prælatis ac ſuperioribus eiuſdem ordinis, ne poſthac aliquod præmiſſorum, cuiquam ad inſtantiam, ſeu requiſitionem, vel contemplationem perſonarum ſuperius expreſſarum quarumcunque quouis modo concedere: Religioſis vero ac fratribus eiuſdem ordinis quibuſcunque, non ſolum in præmiſſis omnibus ſæcularium fauorem minimè procurare, ſed nec etiam ſponte oblatum, aut ab eis minime procuratum recipere, & ſimiliter ne ad hunc effectum munera aliqua ſæcularibus impendere vel exhibere audeant, vel præſumant auctoritate Apoſtolica tenore præſentium, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub eiſdem pœnis, in dictis Gregorij literis contentis, præcipimus, & expreſſè interdicimus; & prohibemus eiſdem auctoritate, & tenore ſtatuentes, quod omnes, & ſinguli in præmiſſis delinquentes, nulla alia monitione præcedente & abſque proceſſu deſuper habendo ſententias, & pœnas præmiſſas irremiſſibiliter eo ipſo incurrant, quodque ad illos ſententias, & pœnas damnabiliter incurriſſe legitimè probandum, & omnino conuincendum, ſola præmiſſarum perſonarum inſtantia, fauores, & preces etiam oretenus porrectæ plenam, indubiam, & ſufficientem, in iudicio, & extra, fidem faciant ne id probationis alterius adminiculum requiratur, ſicque ab omnibus eiuſdem ordinis ſuperioribus, Prælatis, & perſonis, ac aliis Iudicibus ordinariis, & delegatis, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate vbique iudicari, & definiri, atque interpretari debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, perpetuo decernimus, & ſtatuimus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, dictique ordinis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ac omnibus illis, quæ dictus Gregorius prædeceſſor in præfatis literis voluit non obſtare, cæteriſque contrariis

trariis quibuſcunque. Volumus autem vt præſentes literæ in quibuſcunque Capitulis, tam generalibus, quàm prouincialibus, & conuentualibus, vt ad ſingulorũ notitiam facilius deueniant, & inter ſtatuta publicẽtur, & ordinationes ipſius ordinis perpetuò obſeruãdæ deſcribantur, earũq; exemplis etiam impreſſis manu ſecretarij, & ſigillo Magiſtri generalis, vel manu alicuius Notarij publici, & ſigillo alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis; eadem, quæ præſentibus fides vbique adhiberi debeat. Datum Romæ, apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die vigeſima tertia Maij, milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo Pontificatus noſtri anno primo.

M. Veſtrius Barbianus.

Quæ conſtitutiones in ſacro ordine Prædicatorum receptæ ſunt, vt à Patribus huius ſacræ religionis accepi.

Circa prædictas autem conſtitutiones tam, pro ordine Minorum, quàm pro ordine Prædicatorum dubitatur primò, an iſtarum religionum profeſſi impetrantes literas cuiuſdam Domini ad quoſdam electores, vt eis fauerent, & poſtea pœnitentia ducti, non vſi fuerint dictis literis, incidant in pœnas earum? Ad quod reſpondetur, quod non cum Legiſlator non intendit ligare per ſuam legem aliter vltra finem, quem intendit, quia actus agentium non operantur vltra eorum intentionem, vt eſt notum in iure *a*: at intentio & finis, in quem Pontifices prædictam legem tulerunt, fuit, ne electores, & prouiſores eorum officiorũ corrũperentur, & per fauores indignus digno, vel minus dignus digniori præferretur: at hic finis ceſſat penitus in noſtro caſu: ergo lex quoad illum ceſſabit, cum ceſſante cauſa ceſſet effectus, vt dicitur in iure *b*: tum quia, vt ait quidam canon *c* nec putemus in verbis Scripturarum eſſe Euangelium, ſed in ſenſu, non in ſuperficie, ſed in medulla, non in ſermonum folijs, ſed in radice rationis. Et confirmatur ex quadam decretali *d* dicente, quòd is committit in legem, qui verba legis amplectens contra legis nititur voluntatem, & voluntas illic capitur, vt ſignificat actum voluntatis, & non potentiam volendi, & ſic accepta idem, quod finis, ſignificat, vt declarat D. Th. *e* ergo verba legis ſecundum finem ipſius ſunt interpretanda, tum quia verba cum effectu ſunt intelligenda, vt dicitur in iure *f*, & ita verba dictarum extrauagantium, ibi, *procurauerunt fauorem*, intelligenda ſunt de procurante fauorem cum effectu, quod non fecit hic, de quo agimus, cùm non fuerit vſus dictis literis in ſui fauorem obtentis; tum quia videtur eſſe caſus, in quodam canone *g*, in quo expreſſe noſtra ſententia definitur, ibi, *Qui voluit ſtatuere, & ſtatuit, ſed ſtatutum non habuit effectum, incidit in pœnam edicti*, quia ſcilicet prohibitus eſt ſtatuere; ergo neque iſti volentes ſibi fauere, & impetrantes literas, quæ ſibi fauerent, ſi nullũ effectũ m dictæ literæ habuerunt, non incidunt in pœnam legis: quia pœna legis humanæ poſita contra facientem aliquid, non habet locum, niſi illud perficiatur, vt in aliquibus decretalib. *h* probatur. Verum eſt tamen, quod ſi dictas literas impetrauerunt, & eas miſerunt, at non peruenerunt ad manus electorũ, maior eſt dubitatio, an ſcil. in dictas pœnas inciderint, videtur enim, quod incidant; de facto enim literas impetrauerunt, & miſerunt: quod in dictis conſtitutionibus continetur, & etiamſi non peruenerint, videtur, quod celebrando remaneant irregulares, cum ſecundum dictam conſtitutionem mittentes dictas literas remaneant excommunicati. At contrarium eſt tenẽdũ ex traditis à Nauarro *i* qui tenet, quod fratres prohibiti ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda, ne ſcribant literas ad Moniales, non remanẽt excommunicati, licet eas ſcripſerint, dum tamen ad dictas Moniales non peruenerint, quia verba ſunt intelligenda cum effectu etiam extrinſeco, quem intendit Legiſlator, vel alius diſponens, de cuius mente, vel intentione conſtat expreſſe, vel tacite, quod ex quadam lege *k* comprobatur, quæ habet promittentem inuenire latronem, non ſatisfacere, niſi eum capiat, & Iudici exhibeat. Licet enim verbum *inuenire*, non proprie ſignificet capere intentum, ex mẽte tamen, & intentione ſtatuentium, præſumitur id voluiſſe ſignificare; licet ergo verba dictarum conſtitutionum, ibi, *fauorem extra religionem procurauerint*, proprie non requirant, vt literæ fauentes ad electores perueniant, præſumitur tamen legiſlatorem id voluiſſe quia non noceret miſſio litterarum, niſi peruenirent, ad quem mitterẽtur, & ita arbitror prædictos religioſos peccaſſe quidem dictas litteras mittentes, ſed in excommunicationem, & alias pœnas minimè incidiſſe, niſi præfatæ litteræ perueniſſent, ad quem mittebantur. Vnde infertur ipſos mittentes literas minimè cenſeri excommunicatos, niſi ex eo tempore, quo literæ acceptæ fuerunt, vnde ſi ante acceptationem earum ſacrum celebrauerunt, eos minime irregulares iudicarem; cùm vſque ad acceptationem dictarum literarum in excommunicationem prædictam minime inciderint, niſi dicamus, quod acceptatio retrotrahitur ad tempus miſſionis litterarum, quæ retrotractio licet in alijs ſecundum iura locum habeat, in pœnalibus tamen locum habere non ſentio.

Secundò dubitatur an ignorantes dictas pœnas, incidant in eas. Ad quod reſpondeo; quod in foro exteriori minimè ab ipſis liberabuntur, cùm dictæ extrauagantes ſint receptæ, & in dictis religionibus publicatæ: in foro autem conſcientiæ ob ignorantiam ipſi erunt immunes, per ea, quæ tradidit Nauarrus *l*.

Tertiò dubitatur an prædictæ extrauagantes habeãt locum in Monialibus dictos fauores impetrantibus: Reſpondeo, quod non; nullum enim verbum de Monialibus, & Sororibus in ipſis inuenio; licet enim maſculinum in conceſſionibus Principum comprehendat fœmininum, in legibus tamen pœnalibus minimè hunc fragilem ſexum comprehendere affirmant viri docti, vt patet ex traditis à Tiraquello *m*. Et ſic Iuſtinianus *n* Imperator de fœminis loquens ait, mitiorem cum eis debere eſſe ſententiam, quas pro infirmitate ſexus minus auſuras eſſe confidimus.

a l. in agris. ff. de acquiren. rerum domi. c. fi. de praeſc.
b l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro.
c c. Marci. 1. q. 1.
d c. ſi. de re iud. lib. 6.
e Th. 1. 2. q. 8. ar. 2. in corpore ar.
f hæc autem verba. de pœni. d. 1.
g d. c. hæc autem ver.
h c. cum in cunctis. §. fi. de elect. iuncto c. perpetuo. eod. tit. libro 6.
i Nau. li. 5. conſ. tit. de ſen. excom. conſ. 60. pa. 628.
k l. Parſatorem. C. de fideiu.
l Na. in Ma. c. 26. n. 55.
m Tira. in trã. conſan. §. 2. gl. 9. n. 186. & 200.
n l. quiſquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. maieſt.

ARTICVLVS III.

Vtrum perſona alia ſcribentes, aut recipientes dictas literas incidant in pœnam.

RESPONDEO dicendo, quod pro ordine minorum, & Prædicatorum, nihil circa hoc in dictis extrauagantibus inuenio deciſum; pro ordine tamen D. Hieronymi inuenio, quod Innocentius VIII. anno Domini milleſimo quadringenteſimo octogeſimo Pőtif. ſui anno quinto, Nonis Iunij, ad inſtantiam admodũ reuerendi Patris Gundiſalui de Toro tunc Prioris generalis ordinis, ſuas literas Apoſtolicas expediuit, & ordinauit, *quod de cætero perpetuis futuris temporibus occurrente vacatione prioratus quorumlibet monaſteriorum ordinis vbilibet exiſtentium, nullus cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtat, & quacunque dignitate Eccleſiaſtica, vel mũdana præfulgeat (illis ad quos electio Prioris generalis, & aliorum Priorum pertinere contigerit: duntaxat exceptis) de electionibus Prioris, & priorum monaſteriorum eorundem pro tempore vacantium ſe intromittere, & vt magis vnus, quam alius eligatur in Priorem ordinis, vel cuiuſcunque monaſterij vacantis directè, vel indirectè, publicè, vel occultè, operari vel perſuadere, vel alias fauere, ſeu inter electores zizaniam, & diſcordiam ſeminare, & illos ad illam inducere, aut hortari præſumat, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam ipſo facto incurrant, & præter illam ſi Eccleſiaſtici fuerint etiam beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ tunc obtinet, cum cura, vel ſine cura, qualiacunque forent priuationis, & inhabilitationis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ita auctoritate Apoſtolica ſtabiliuit, & ordinauit, ac ſtatutum, & ordinationem huiuſmodi perpetuo ſeruari mandauit.* Ita refertur in compendio

Digitized by Google

a Habet in comp. p. Hiero. l. a electus Prior. §. 3. & 4. dios priuilegiorum dicti ordinis. In quo etiã refertur, quodidem Innocentius anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, Pontificatus ſui anno octauo, ſexto Kalendas Aprilis, hoc indultum declarauit, quod fratres dicti ordinis etiam non electores ſuper electionibus pro tempore faciendis aliquam diligentiam adhibentes, ſententiam prædicti induiti non incurrãt, nec literæ prædictæ ipſos fratres, ſed extraneos duntaxat, quoad hoc, comprehendant; & quod extranei qui prædictas pœnas incurrerint, ab eiſdem cenſuris, & pœnis ab alio, quàm à Romano Pontifice, vel Priori generali ordinis, abſolui nequeãt, præterquam in mortis articulo, contrariis quibuſcunque non obſtantibus.

QVÆSTIO LVIII.

De eleemoſyna, in octo articulos diuiſa.

Circà quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *Vtrum monaſteria ad eleemoſynas largiendas teneantur.*
2 *Vtrum aliquand religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam.*
3 *Vtrum religioſus magis teneatur ſubuenire patri ſuo naturali neceſsitate patienti, & requirenti, quam obedire Prælato ſuo contrarium imperanti.*
4 *Vtrum religioſus teneatur obedire Prælato præcipienti, ne parentibus egentibus ſuccurrat, etiam ſecundum modum ſuæ profeſsionis.*
5 *Vtrum commendatarij ordinum militarium teneantur de redditibus commendatarum eleemoſynam præſtare.*
6 *Vtrum fratres minores conuentu leſ poſſint impedire obſeruantibus ne eleemoſynas petant.*
7 *Vtrum Concilium Tridentinum abolẽs quæſtores eleemoſynarum, co p ehendat Mendicantes religioſos pro ſuorum conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes.*
8 *Vtrum Curati poſſint impedire, ne in Eccleſiis fratrum à fidelibus fratribus aliquid offeratur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria ad eleemoſynas largiendas teneantur.

RESpondeo dicendo, monaſteria præcepto eleemoſynarum eſſe obnoxia: nam & religionis ſcopus eſt charitas in Deum, & proximum. Hoc autem
b D. Th. 2. 2. q. 32. ar. 5. eleemoſynarum præceptum docetur à D. Thoma *b*,
c Soto li. 10. de iuſt. q. 4. ar. 4. ex quo Soto *c* ſtatuit concluſionem Epiſcopos arctiſſime teneri, atque perſtringi eleemoſynarum præcepto, & quod de Epiſcopis dixerat, id etiam ſuo gradu intelligẽdum eſſe ait de monaſteriis religioſorum, in quibus prouentus redundant. Quæ autem ratio tenenda ſit in erogando eleemoſynas in pauperes a religioſis paupertatem profeſſis, ſapienter docuit D. Ba-
d Baſil. in reg. bren. interrog. 100. ſilius *d*. Magnus in regulis breuioribus dicens, eos, qui aliunde ad nos accedunt, ac mendicantes aliquid petunt, quomodo dimittemus? & nunquid arbitratu ſuo quiſque panem, aut aliud quiduis illis debet tribuere? an verò vnicuipiam munus hoc conueniat delegari? Reſpondet, cum Dominus affirmans dixe-
e Matth. 15. rit apud Matthæum *e*, non eſſe bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus, & tamen illud etiam approbauerit: nam & catuli edunt de micis, quæ cadut de menſa dominorum ſuorum, cui diſpenſandi munus aſſignatum eſt, is illud diligenti habita animaduerſione exequi debet; qui verò præter illius ſententiam aliquid facit, is tanquam euerſor diſciplinæ a-
f 1. ad Corin. c. 7. criter obiurgandus eſt, idque eo vſque quod tueri ſuũ locum diſcat, cum Apoſtolus *f* dixerit, *Vnuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres, in hoc permaneat apud Deum.* Rurſus
g Baſil. vbi ſu. interrog. 302. idem Baſilius *g* eandem rem magis enucleãs perſtinxit, quærens, nunquid ex contrariis quoque indigentibus impertiendum ſit de iis, ex communi pœnis diſtribui inter fratres debeant? Reſpondet, cum apud
Matthæum *h* Dominus dixerit, *Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael, &, non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere catellis*, nequaquã neceſſe eſt eas, *h Matt. 15.*
quæ in eorum vſus attributa ſunt, qui conſecrati ſunt Deo, temerè ita in quoſuis impendi, ſi verbis fieri poſſit, quod à muliere, quæ de fide laudatur, dictum eſt, videlicet, etiam Domine; nam & catuli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum, oppoſitum ſit in arbitrio diſpenſatoris adhibita eorum ſententia, qui ſecundum ipſum in familia cæteris præſtãtiores, vt ex eo, quod abundat, Sol oriatur ſuper bonos, & malos. Hæc Baſilius.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquando Religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam.

REſpondeo dicendo, quod quando Monachi de licentia ſuorũ ſuperiorum peregrinantur, vel ſunt in ſcholis longe à monaſterio poſſunt facere eleemoſynas, quas alij honeſti peregrini, & ſcholares communiter faciunt, vt argumento aliquorum iurium *i* *i Syl. v. eleemoſy. num. 7.*
tradit Syluester. Secundò poſſunt facere eleemoſynã etiam contra ſuorum ſuperiorum prohibitionem in extrema neceſſitate: cùm tunc omnia ſint communia; imò tenentur eam facere, vt tenet Richardus *k*: *k Richa. in di. 15. gl. in c. 1. nõ dicatis 12. q. 1.*
imò & in neceſſitate magna, quando ad ſuperiorem recurſus haberi non poteſt, vt tenet Panormitanus *a* *a Panor. in c. ſi quis de furtis. gl. in c. nõ dicatis.*
& quædam Gloſſa: & ratio eſt, quia hic adeſt præſumpta ſuperiorum voluntas, & generaliter poteſt quicunque religioſus de voluntate expreſſa, vel præſumpta, quia habet adminiſtrationem à ſuperioribus cõmiſſam facere eleemoſynas, quod tenet D. Thom. *b* *b Th. 2. 2. q. 32. ar. 8. & 1.*
dicens Regulares, ſi habent diſpenſationem à Prælato commiſſam, poſſunt eleemoſynam facere de rebus monaſterij, prout ſibi ipſis eſt commiſſum; ſi verò non habent diſpenſationem, quia nihil proprium habent, tunc non poſſunt facere eleemoſynam ſine licentia Abbatis, vel expreſſe habita, vel probabiliter præſumpta. Hæc D. Thomas.

Ex quo infert Nauarrus *c* primò, quod etiam habẽs *c Nau. in d. c. non dicatis, n. 8. & 9.*
officium Sacriſtæ, & Camerarij, Cantoris, Organiſtæ, vel aliud ſimile, cui non eſt facultas diſpenſandi, non poteſt quidquam de bonis monaſterij ſibi accipere, & eleemoſynam dare, quia tale officium non importat neceſſitatem impendendi per prædicta, quod videtur fallere, cùm ei aſſignatur ſalarium, quo rem diligentius agat, quia tunc tacitè ei videtur dari licentia in ſuos, vel in pios vſus diſpendendi, cùm alioquin fruſtra ei daretur, quod in dubio non eſt præſumendũ: ſin autem non daretur ſalarium, nihil poſſet accipere de communi, quia omnis opera regularis eſt debita monaſterio, cui ſe cum ſuis omnibus per profeſſionem dedit, vt probant iura *d*.

Sed dubitatur, vtrum hodie poſt Concilium Tri- *d c. in præſentia. de probationibus. authen. ingreſſi. C. de ſacroſ. Eccleſ.*
dentinum *e* ſit licitum Prælatis talem adminiſtratio- *e Tri. ſeſſ. 25. de reg. c. 2.*
nem committere ad impendendum? & reſpondetur, quod ſic, quia illud nihil aliud eſt, quàm conſtitutio quædam Procuratoris ad adminiſtrandum cum obligatione reddendi iuſtam rationem de percepto, & impenſo, quod non intendit prohibere Concilium, tum quia Capitula, & Conuentus, qui ſuis impenſis colunt vineas, & agros ſeminando in illis non poſſẽt ſatis fideliter, & faciliter id facere, ſi non haberet laicos conuerſos iis id ſufficientes, niſi mittendo ad illa fratres aliquos induſtrios, & fideles, qui eorum nomine regerent, impendẽdo, & recipiẽdo neceſſaria, & vtilia, quamuis melius eſſet, ſi pari, vel quaſi pari cura impenſa, & fidelitate per alium ſecularem id facerẽt.

Ex ſupradictis infertur ſecundò, quod religioſus ſimplex, faciens eleemoſynam de rebus communitatis, ſine licentia expreſſa, vel præſumpta ſui Prælati peccat mortaliter, & recipiens eleemoſynam eam tenetur reſtituere, cùm ſit facta de re aliena inuito Domino. Dixi (expreſſa, vel præſumpta) præſumpta autem inuenitur licentia, quãdo alij reli-

gioſi

Digitized by Google

gioſi ſimplices faciunt aliquas eleemoſynas paruas ſcientibus ſuis Prælatis, & non contradicentibus, & conſuetudine eſt receptum: nam mulier ſine auctoritate viri non poteſt eleemoſynam facere, at in regione, vbi receptum eſt, vxores eleemoſynam panis, & vini facere, non arguũtur de peccato, ſi eas ſine auctoritate viri largiantur, iuxta ea, quæ poſt Antoninũ, & alios tradit Nauarrus *f*. Quod adeò verum eſt, vt etiamſi Prælatus dicat regularibus, ne eleemoſynas largiantur, non tamen per hoc ipſis præcipere videtur, ne eleemoſynas moderatas, & conſuetas conferant: at ſi expreſſe hás etiam prohibeat Prælatus, tenetur ſubditus cum humilitate obedire. Aduertant tamen Regulares, quod in largiendis eleemoſynis conſuetis non debent ſcrupulis ſtimulari; vbi enim charitas viget, non poteſt in hoc eſſe peccatum mortale, & charitas, vt dicit diuina Scriptura operit multitudinem peccatorum, & non agit perperam, vt ait D. Paulus *g*.

f Na in mã. c.17. 153.

g Pau. 1. ad Corin. c. 13.

ARTICVLVS III.

Vtrum Religioſus magis teneatur ſubuenire patri naturali neceſſitatem patienti, & requirenti, quàm obedire Prælato ſuo contrarium imperanti.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæſtio habet varietatem inter Doctores; Richardus enim tenet, quod religioſi magis tenentur patri naturali, quàm Prælato in his, quæ pertinent ad neceſſitatẽ illius præcepti de honorandis parentibus, & ſic tenentur de iure naturali, & diuino, hoc præceptum adimplere, à quo nulla profeſſio abſoluit, quia conſilia obſeruantur, vt perfectiùs præcepta impleantur. hoc idem tenet Henricus de Gandauo *h*, ſcilicet quod tenetur ad neceſſitatem vitæ parentum, cùm præceptum de honorandis parentibus ſit de per ſe: at obligatio voti religionis eſt de per accidens, & quod eſt de per ſe, non poteſt diſſolui per illud, quod eſt de per accidens; in aliis autem, in quibus non obligantur ex dicto præcepto, dicit, quod magis tenentur patri ſpirituali obedire, quàm carnali. Alexander verò ait, quod ea, quæ poteſt religioſus facere ſine detrimento regularis ordinis, ſolummodo tenetur patri exhibere, ſcilicet orare, conſulere, honorare; ad alia autem, ſicut eſt ſubuenire eius neceſſitatibus, cum nihil habeat, non tenetur, & ſic videtur tenere quod potius Prælato ſit obediendum. At Petrus Lenauderius *i* tenet, prout, ait, colligitur ex Nicolao de Lirá *k* ſuper Matthæum, quod aut pater erat in tali neceſſitate, antequam filius religionem ingrederetur, & ſic dicit, quod magis tenetur patri in tali neceſſitate ſubuenire, quàm Prælato præcipienti contrarium; & ratio eſt, quia actio ex contractu, vel quaſi contractu contra aliquem competens nõ extinguitur per religionis ingreſſum: aut ſi extinguitur per religionis ingreſſum; aut ſi extinguitur, vt volunt quidam Doctores, quia Monachus pro mortuo habetur, tamen ſecundum eos ex edicto de capitis diminutione reſtituitur, iuxta tradita in iure *l*, vnde dicunt Doctores, quod poſt ingreſſum religionis poterit ex actione, vel obligatione, qua prius tenebatur, conueniri, ſed per Abbatem, vel Syndicum reſpondebit, vt in iure *m* probatur, & notant Doctores; ergo multò fortiùs ex obligatione præcepti diuini. Et confirmatur: nam etiam de iure *n* poſitiuo, tantum tenetur filius patri, quod pater poteſt eum vendere pro neceſſitate famis; tenetur etiam ad alimenta, etiamſi pater ſit relegatus, propter inceſtas nuptias, vt in alio iure *o* poſitiuo continetur; ergo non debet priuari iure ſuo ſine cauſa, argumento aliquorum iurium *p*: imo videtur, quod ſi ex ingreſſu ſit inhabilis ad ſubueniendũ patri, quod monaſterium tenetur, quia ſecundum aliquos monaſterium eſt loco hæredis, & filij ingredientis, & lex *q* dicit quod hæredes licet extranei tenentur præſtare alimenta. Quorum opinio quantum ad hoc mihi non omnino placet, cùm monaſterium abſolutè non ſuccedat loco filij, vt nos alibi cum doctiſſimo Emanuele Acoſta annotauimus. Aut pater nõ erat in tali neceſſitate, quod filius ei teneatur ſubuenire, ſed poſt ingreſſum in eam deuenit, quo caſu nõ poterit ei ſubuenire contradicente imperio Prælati, quia iam eſt ei obligatus per votum, & ſic Deo, & ſic maiori vinculo ligatur à Prælato, quàm patri, quia præceptum de obſeruantia voti eſt de prima tabula, præceptum verò de vero honore parẽtum eſt de ſecunda tabula. Item primum eſt negatiuum ſecundum verò affirmatiuum: ergo magis aſtringit. Præterea Deo ſemel dicata non poſſunt cõtra Voluntatem ipſius vſurpari: præterea religioſus abdicauit ſe, & ſua, & ſuũ proprium velle; ergo non aſtringitur, niſi ei, in cuius manu ſuũ velle collocauit, quia inanis eſt actio, quam excludit inopia creditoris, vt dicitur in iure *a*.

h Henr. quol. 9 q. 28.

i Lenauderius de priui. Doctorum 4. p. q. 60. n. 92.

k Lira ſuper Matth.

l l. inter las. §. iniuriarũ ff. de cap. min.

m Auth. cauſa quæ fit cũ monacho C. de Epiſ. & Cleri. Auth. de sãct. Epiſc. §. prouidere.

n l. 2. C. de patrib. qui filios.

o l filia. C. de patria poteſt. Auth. de inceſtis, & nefandis nuptiis.

p c. ſatis peruerſum 56. diſ. c. vlt. 19. q. vlt.

q l ſi quis à libern. §. idẽ reſcripſit de lib. agnoſcẽdis.

a l. nam is ff. de dolo.

Neque obſtat, quod præceptum Diuinum erat ante ingreſſum, quia licet eſſet, non tamen erat obligatio; cum enim ſit præceptum affirmatiuum, non obligat, niſi pro loco, & tempore, & ideo cum non eſſet tunc obligatus non poterit teneri, poſtea, iuxta quandam iuris regulam *b* exemplo hoc declaratur. ſicut ſi filius diſpenſaſſet bona pauperibus, patre non indigente, nõ poterit repetere, ſi pater poſtea ad neceſſitatem veniret. Ad ea autem, quæ poteſt exhibere licẽtia Prælati obtẽta, aduertat ea ſibi permiſſa ſine detrimẽto regularis Obſeruantiæ, quam promiſit, & hanc opinionem tenet Nauarrus *c* in eius confirmationem Pariſienſes allegando; at mihi ſemper viſum fuit durum filium obligari ad relinquendam obedientiam debitam Prælato ex eo ſolum, quod reliquit parẽtes in neceſſitate oppreſſos, ſi neceſſitas non erat extrema, & hoc videtur de mẽte D. Thomæ, & grauium Doctorum; concedo enim quod religioſus remanet obligatus ad ſuos parẽtes ſuſtentandos, & quod peccauit ad religionẽ confugiẽs relinquendo eos in neceſſitate poſitos: attamẽ ſuppoſito quod in ea profeſſionem emiſit, & ipſi religioni ſemetipſum obligauit, non debemus ipſum aſtringere ad deſerendũ modũ ſuę profeſſionis ad neceſſitates parẽtum ſubleuãdas; dicitur enim in quadã iuris *d* ciuilis lege quod ille, qui debet centũ duobus, antiquiori creditori prius ſoluere tenetur: at ſi antiquiori prætermiſſo nouiori ſoluit, licet peccauerit ſoluendo, non competit antiquiori rei vendicatio. Eodem modo videtur in noſtro caſu theologizandum, quod ille, qui habebat parentes neceſſitate oppreſſos, licèt male fecerit religionem profitendo, parentes ipſos in ea neceſſitate relinquendo: at nullo iure parentibus debitum ſoluere tenetur, cùm ſeipſum, & ſua voto ſolemni religioni tradiderit. Dixi (ſi eorum neceſſitas non erat, nec eſt extrema) ſi enim neceſſitas extrema eſt, obligatur filius religioſus ſuccurrere parentibus in ea exiſtentibus, omnibus modis poſſibilibus, etiamſi obedientiam ſui Prælati deſerat, dummodo eam priùs ſimiliter, vt decet, petat, prout tenent Caietanus *e*, Nauarrus, Corduba, & Medina; ſicut enim in extrema neceſſitate legum obligatio ceſſat: ita obedientiæ quoque præceptum ceſſare neceſſe eſt. Verum eſt tamen, quod tenetur filius religioſus facere omnia poſſibilia, vt cum ſui ſtatus conſeruatione parentum neceſſitatib. ſuccurrat, quod articulo ſequenti magis explicabitur.

b c. factum legitime, de reg. iur. li. 6.

c Na. in Mã. c. 14. n. 14.

d l. quotiens. C. de rei vendic.

e Caie. 2. 2. q. 101. ar. 4. Na. c. 14. nu. 14. Cord. ſuper reg. B. Franciſc. c. 2. q. 6. Med. in ſum. l. 1. c. 14. §. 14.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS IV.

Vtrum religioſus teneatur obedire Prælato præcipienti ne parentibus egentibus ſuccurrat, etiam ſecundum modum ſuæ profeſſionis.

RESpondeo dicendo, quod titulus quæſtionis petit, vtrum religioſus habẽs ſuos parentes penuria oppreſſos, & ſcit eis poſſe ſuccurrere extra clauſtra egrediens eleemoſynam petendo, aut aliquid ratione prædicationis. aut alterius miniſterij licitè recipiendo: at Prælatus licentiam ad id faciendum minimè vult conferre, vtrum in hoc caſu Prælato obedire teneatur? Corduba f ſequens Adrianũ opinatur, quod non obligatur religioſus in hoc caſu Prælato ſuo obedire, & quod petita licentia, & non obtenta poteſt à clauſtro egredi, nec propterea vt Apoſtata eſt iudicandus, dummodo egreſſus è monaſterio nihil contra ſui ſtatus obſeruantiam petendo eleemoſynam efficiat: fundamentum autem ſatis peregrinæ huius opinionis eſt, quia nõ tenetur religioſus obedire in iis, quæ contra ius militant diuinum, quod præcipit filium patri ſuccurrere, nihil contra ſuum ſtatum agendo.

f *Cord. ſuper regoD. Francis.c.2.q.6.Adri. q.1.ar.3. in reſpon. ad 7.*

Sed hæc opinio vltra quod eſt periculoſa, & multis ſcandalis plena, cum aliqui in obedientia parum radicati. in ea opinione fundati, poſſint præcipitio ſe collidere, videtur omnino à veritatis tramite aberrare; non enim poteſt, neque tenetur ſubditus ſuccurrere parentibus, etiam maximè egentibus, niſi obſeruantiam ſui ſtatus præ oculis habens, vt tenet Diuus Thomas g communiter receptus; religioſus enim pro mortuo reputatur, qui non habet velle. & inter Obſeruantias regulares præcipuum locum obtinet obedientia præceptum & clauſuræ monaſticæ rigor, contra quæ, vt patet ex dictis in articulo ſuperiori, minimè poteſt ſuis parentibus ſubuenire, neque obediendo in hoc Prælato cõtra legem Diuinam aliquid molitur; lex enim Diuina de ſuccurrendo Parentibus, neminem obligat, niſi ſecundum ſui ſtatus metas; multum enim differt præceptum de ſubueniendis parentibus egentibus à præcepto de honore debito illis impendendo, & à præcepto obligante ad orandum pro ipſis; contra hæc enim duo poſtrema præcepta nõ poteſt Prælatus aliquid filio præcipere faciendum; alioquin quod intrinſece malum eius contineret præceptum, cui obedire ſubditus minime tenetur; contra tamẽ primum præceptum poteſt aliquid Prælatus mandare, prohibendo ſubdito egreſſum à clauſtro, & ne eleemoſynam pro parentum neceſſitatibus petat; hoc enim non eſt euidenter malum, imò ſæpius ad conſeruationem religionis ſpectat, cum ex talibus egreſſibus, & eleemoſynæ petitione maxima ſæpè occaſio diſtractionis fratribus oriatur, ita vt ſæpe titulo charitatis relaxatio, & transgreſſio regulæ introducatur. Quare tenetur ſubditus magis in hoc caſu obedire, quàm ſuorum parentum neceſſitatibus ſubuenire, & hanc opinionem tenet euidenter Diuus Thomas h, quem Medina i in ſua inſtructione amplectitur.

g *D. Th.2.2. q.101. ar. 4. & ibi Caiet.*

Ex quibus reſoluitur quædam quæſtio, vtrum ſcilicet Prælati poſſint ad religionem recipere eos qui parentes relinquunt neceſſitate oppreſſos, de qua infrà erit nobis ſermo: nolo enim materias confundere aliena ab eis ipſis inculcando, vt clarius difficultates reſoluantur.

h *Th.d.ar. 4. Med.d.inſtr. c.14.& §. 14.*

i *Infra hoc tomo 3.*

ARTICVLVS V.

Vtrum Commendatarij ordinum Militiarum teneantur de redditions commendatarum eleemoſynam præſtare.

RESpondeo dicendo, quod doctiſſimus Dominus Martinus de Ayala, in quodam compẽdiolo k ordinis Militaris Diui Iacobi, quod in ſermone Hiſpano pro dicto ordine edidit, in hæc verba prorumpit dicens, *Ay otra coſa en que ay mucho deſcuydo en muchos Commendadores deſta orden, que tienen encomiendas grueſſas, que es no tener cuenta como gaſtan los bienes dellas ſiendo como ſon bienes de decima, y algunos de primicias, y por el conſiguiente bienes Eccleſiaſticos, que no ſe puede eſto negar; porque aunque el Papa iuſtamente hizo gracia deſto: diezmos por la defenſion de la fe de la Igleſia y pueblos donde ſon Commendadores, no por eſſo dexan de ſer bienes en alguna manera Eccleſiaſticos, ne les quito las obligaciones, que a los tales bienes eſtan annexas, y eſtan anſi obligados, principalemente no ſe obligando en pelear contra los infieles, a repartir deſtos bienes con los pobres, y en quanta quantidad ſean obligados a dar, ſu regla lo diſpone. De manera que ay obligacion de gaſtarlos conuiento, ne en reitos de dados, y naypes ni otras vanidades, como algunos lo hazen, y por la miſma razon no auiendo guerra eſtan obligados en alguna manera a ſocorrer las neceſsidades de las Igleſias, de los miniſtros dellas, y ſus encomiendas no teniendo las Igleſias fabrica ni los miniſtros renta con que ſe paſſen pro otra via, pues los tales bienes que tiennen, ſon de diezmos, y rentas ſacados de las Igleſias para ellos.* Hæc ſunt verba doctiſſimi domini Martini de Ayala, qui aliis rationibus hanc perſuadere nititur veritatem, & eandem obligationẽ contrahunt commendatarij Alcantaræ, Calatrauæ, & Diui Ioannis, prout tradit doctiſſimus Nauarrus a in multis ſuæ doctrinæ locis dicens, negari non poſſe eos emiſiſſe votum ſolemne paupertatis, cui conſequens eſt non poſſe illos impendere ſua, niſi in ea, quæ impendere debent ſecundum regulam, quam profeſſi ſunt, ſicut neque Abbates neque Priores, neque alii Prælati expreſſè, vel tacitè profeſſi regularem Ordinem, poſſunt abſque peccato monaſteriorum ſuorum bona, & redditus impendere in alios vſus, quàm in illos, in quos regula quam profeſſi ſunt, iubet impendi, vel in alios pios, in quos Prælati iuſtè, ac rationabiliter præcipiunt impendi, vt vigilantiſſimè Ioannes b Maior definit.

k *In comp. fo. 8.*

a *Na. in Apolog. de redditibus Eccle. q. 1. monito 38. & monito 55. n.15.*

b *Maior in 4. d.38.q.2. col. 3.& 5.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres Minores Conuentuales poſſint impedire obſeruantibus, ne eleemoſynas petant.

RESpondeo dicendo, quod Iulius II. informatus, quod in aliquibus partibus fratres Minores Conuentuales, & alij Mendicantes inferebant grauamina circa petitionem eleemoſynarum fratribus Minoribus obſeruantiæ, *conceſſit huiuſmodi fratribus Minoribus Obſeruantiæ, vt eleemoſynas à temporibus & locis conſuetis petere, & recipere, iuxta quod eiſdem ex regula, & conſtitutionibus Apoſtolicis permittitur prædictorum Conuentualium, & aliorum Mendicantium fratrum aduentu, & præuentu minimè expectatis liberè, & licitè valeant. Ac Conuentualibus prædictis, & aliis Mendicantibus fratribus, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, præcepit, ne præfatos Obſeruantiæ fratres, per ſe, vel per alium ſeu alios directè, vel indirectè, publicè, vel occultè circa prædicta impedire, ſeu moleſtare præſumant.* Ita habetur in ordinis c Supplemento.

c *Sup. fo. 14. conce. 51.*

Digitized by Google

ARTICVLVS VII.

Vtrum Concilium Tridentinum, abolens Quæſtores eleemoſynarum, comprehendat Mendicantes religioſos pro ſuorum conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes.

RESpondeo dicendo, quòd licet Concilium *d* Tridentinum generaliter loquatur, per aliam tamen legem eſt limitandum, argumento doctrinæ cuiuſdam gloſſæ *e* cõmuniter receptæ, & in caſu propoſito Bullæ Summorum Pontificum, præſertim Pij IV. factæ ante publicationem Concilij, & aliæ factæ poſt publicationem eiuſdem, excipiunt à diſpoſitione dicti Decreti concilij Tridentini quærentes eleemoſynas pro religioſis & infirmis S. Antonij, & ita ſecundum eas Bullas debet dictum limitari, & ita probat Nauarrus *f* multas inueniri rationes, propter quas religioſi, Mẽdicantes præcipuè, à dicta generalitate Concilij excipiantur; quarum omnium præcipua eſt, quod lex naturalis, & diuina non ſolum permittit, vt egentes, & qui non poſſunt aliter quærere victum, quærant ipſum mendicando oſtiatim per ſeipſos, ſed etiam vt quærant per alios pios ad id ſubſtitutos, vt vſus totius populi Chriſtiani nos docet, quatenus multi pauperibus ægrotantibus in ſuis priuatis domibus, & multi pro ſanis, quibus pudor eſt mẽdicare, de quibus apud ſacros canones *g* & multi pro Monialibus, & alijs perſonis in carceribus, & alijs locis incluſis, & multi pro varij generis hoſpitalibus, paſſim oſtiatim publice, & priuatim mendicant, à qua legis naturalis, & diuinæ permiſſione non poſſunt religioſi excludi, cùm propter Deum pauperes ſint effecti, & ſi non poſſent mẽdicare, prohibitione Eccleſiaſtica, eſſet contradictio in adiecto, videlicet quod ſint Mendicantes ab Eccleſia ſic vocati, & quod non poſſint mendicare, quod præcipuè in fratribus Minoribus regularis Obſeruãtiæ locum habet, cùm ſecundum ſacros *h* canones, & determinationem Concilij Tridentini nihil poſſint habere, neque in communi, neque in particulari. Ad Concilij autem decretum in contrarium adductum, reſpondetur ipſum fuiſſe editum pro declaratione antiquorum canonum *i*. Ex quibus colligitur rationem, quæ illud Decretum Concilij limitat, procedere ſolum in quæſtoribus, qui quærunt eleemoſynas prædicando, vel publicando indulgentias conceſſas eis, qui manus adiutrices pijs locis porrexerint, quorum ipſi ſunt quæſtores, & pro quibus petunt; & hoc probatur ex titulo & rubrica, ſub quibus dicti ſacri canones collocantur; ponuntur enim ſub titulo de pœnitentiis, & remiſſionibus, & in Capitulis, quæ tractant de indulgentiis, & de vſu vel abuſu Quæſtorum in eis prædicandis. Colligitur etiam ex fine prædicti Decreti Concilij Tridentini, quatenus prohibet publicari indulgentias per Quæſtores, & permittit earũ publicationem per deputatos in id ab Ordinariis. Ita explicat doctiſſimus Nauarrus *k*. Ex quibus colligitur priuilegia Mendicantium, ne ipſi prohibeantur eleemoſynas petere, nõ eſſe per Concilium Tridentinum abrogata, inter quæ priuilegia quoddam Sixti IIII. in medium adducam, *quia Pontifex intelligens, quod locorum Ordinarij, eorumq; Officiales, ſeu Vicarij, & Curati, ne ipſi fideles fratribus Minoribus, & Prædicatoribus eleemoſynas erogare præſumerent, ſuadebant, atque etiam ſub cenſuris inhibebant, & erogantes excommunicatos fore prædicabant, ſeu prædicare faciebant, aut pronunciare præſumebant, mandauit prædictis ordinariis, ac reliquis perſonis ſuprà nominatis, & alijs quibuſcunque perſonis, vt ab huiuſmodi perſuaſionibus, inhibitionibus, & mandatis de cætero prorſus, & omnino abſtineant. Ac decreuit inhibitiones ipſas, & mandata nullius exiſtere firmitatis, & illis contra venientes cenſuris huiuſmodi minimè ligari: voluit tamen quod ſi perſuadentes, & inhibentes præfato mandato huiuſmodi obtemperare non curauerint, niſi eos pœnituerit, & perſuaſiones, & inhibitiones reuocauerint, intra triduum poſtquam deſuper requiſiti fuerint, eo ipſo ipſi ordinarij interdictum ingreſſus Eccleſiæ, ac ſuſpenſionem à regimine, & adminiſtratione ſuarum Eccleſiarum, alij verò inferiores excommunicationis ſententiam incurrant.* Ita habetur in libro Monumenta *a* Ordinum, & Sixtus IV. in alio priuilegio dato pro Carmelitis ait, *quod prohibentes ipſis fieri eleemoſynas, ſunt ipſo facto excommunicati, & quod contra tales poſſunt Rectores ordinum Mendicantium, & Auditor Cameræ Apoſtolicæ, ac inquiſitores hæreticæ prauitatis, ſicut contra hæreticos, procedere.* Ita habetur in libro Monumenta Ordinum *b*, quod ipſum conceſſit idem Sixtus IIII. fratribus Auguſtinienſibus, niſi quod inquiſitores ſolum poſſunt procedere contra tales, vt habetur in eodem libro *c*. Et Leó X. conceſſit quòd cõtra inobedientes poſſint procedere Eccleſiarum Prælati vſq; ad inuocationem brachij ſæcularis prout habetur in Supplemento *d*.

d Trid. ſeſſ. 21. c. 9.

e Gl. in l. de pretio ff. de Public. in rem actione.

f Na. li. 3. cõſil. de regul. conſ. 79. n. 3.

g c. eſt probãda. & c. conſideranda. 86. diſt.

h c. exiit. §. porro. & §. ad hæc de verb. ſig. li. 6. Conc. Tri. ſeſſ. 25. de reg. c. 1.

i c. cum ex eo. de pœn. & remiſſ. Cle. abuſionib. eod. tit.

k Na. vbi ſu. num. 6.

a In 1. impr. fo. 65. & in 2. fo. 149. conceſ. 365.

b In 1. impr. fo. 99. & in 2. fo. 183. conce. 448.

c In 2. impr. fo. 183. conce. 448.

d Sup. fo. 147. conceſſ. 142.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Curati poſſint impedire, ne in Eccleſiis fratrum à fidelibus fratribus aliquid offeratur.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius IX. conceſſit fratribus Prædicatoribus idipſum, quod conceſſum eſt à ſuis prædeceſſoribus circa eleemoſynas petendas, & inſuper prohibuit *omnibus vtriuſque ſexus aſſerere ipſos religioſos non eſſe in ſtatu perfectionis, & non eſſe licitum ipſis de eleemoſynis viuere, quodq; quæſtuantes nomine ipſorũ falſo, tanquam falſarij capiantur ab Ordinarijs, & condemnentur. Et ſimiliter prohibuit, quod nullus illis prohibeat in ſuis Eccleſijs celebrare, & oblationes in Miſſis, vel alias ad altare ipſorum prouenientes recipere, & conuertere in ſuos vſus, iuxta morem ſui ordinis, & quod ipſo facto ſunt excommunicati omnes cõtrafacientes, non abſoluendi, niſi Sedi Apoſtolicæ perſonaliter ſe præſentent.* Ita habetur in Supplemento *e*.

Circa quam conceſſionem ibi *in ſuis Eccleſiis*, iuncto ibi, *oblationes in Miſſis*, eſt aduertendum, quod aliqui literæ maximè adhærentes non prohibent in Eccleſijs fratrum oblationes offerri, impediunt tamen in via, quando oblationes ad dictas Eccleſias afferuntur, ne ipſæ ad Eccleſias perueniant, & hoc nimis literali prætextu dicunt ſe non eſſe priuilegiorum violatores, &, vt audiui, ita à quodam Iudice Eccleſiaſtico fuit contra fratres iudicatum, qui non aduertunt priuilegia etiam indirectè violari minimè deberi, prout definiuit Honorius *f* III. in quadam decretali, & eo modo ea indirectè violari patet.

e Sup. fo. 14. conceſſ. 51.

f c. quando, de priui.

QVÆSTIO LIX.

De Epiſcopis, & Epiſcopatu, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur.

1 *Vtrum religioſi poſſint acceptare Epiſcopatum, ſine licentia ſui Prælati.*
2 *An religioſi appetentes Epiſcopatum peccent.*
3 *An monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus à legibus monachatus.*
4 *An monachus Epiſcopus factus priuilegijs religionis priuetur.*
5 *Vtrum prouiſio Abbatiæ ordinis vnius, ſit valida à ſede Apoſtolica Epiſcopo collata, nulla mentione facta illum ante Epiſcopatum eſſe monachum alterius religionis.*
6 *Vtrum bona, quæ monachus ante Epiſcopatum quæſiuit, pertineant ad monaſterium.*
7 *Vtrum monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis, acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio.*
8 *Vtrum Epiſcopi religioſi, & alij beneficiarij regulares, tam liberè poſſint impendere de redditibus ſuis quàm alij beneficiarij ſæculares.*

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrum religioſi poſſint acceptare Epiſcopatum ſine licentia ſui Prælati.

REpondeo dicendo, quòd Monachiſmus ſolus non eſt impedimentum, quo minus quis gradum Epiſcopalem conſcendat, nec numeratur inter ea, à quibus immunis eſſe debet, qui in Epiſcopatum ordinatur, quæ in Concilio Tolet. Quartò collecta ſunt, & referuntur à Gratiano g. Solum tamen dubitatur, vtrum ſine licētia ſuorum Prælatorum poſſint Epiſcopatum acceptare. Et reſpondetur quod non; iure enim communi h non poteſt Regularis conſentire electioni de ſe factæ extra ſuum monaſterium, ſine ſuperiori conſenſu, prout iam diximus ſuprà i, & vltra ibi dicta aduertendum eſt primò, quod poterit conſentire ſolus Prælatus ſine Capitulo, vel Conuentu, vt patet ex iure k: & ſic poterunt Generalis, & Prouincialis dare dictam licentiam, ſine conſenſu ſuperioris, & Conuentus, vbi frater electus eſt ſubditus.

g c. qui in aliquo 51. diſt.
h c. ſi religioſus. de elec. li. 6.
i Suppl. 54. d. c. 1. de elect.
k c. quorundā. de elect. li. 6.

Secundò aduertendum eſt, quod nullus Religioſus ordinis poteſt conſentire, etiam de ſui ſuperioris licentia, electioni, ſeu alij vocationi de ſe in diſcordia factæ, ad aliquam Prælaturam extra ordinem ſuum, prout traditur in iure, cuius Decretalis rationem reddit ibi legiſlator per verba omni religioſo ſemper prę oculis habenda: quia, *Quorundam oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quod quaſi ſuæ profeſſionis immemores, quæ contemptis honoribus, abiectis diuitiis, ſpretiſq; delitiis arbitrium propriũ ſubiugarunt alterius ditioni, retro reſpiciunt, ad aratrum manu miſſa, dum præcipitanter irruunt in litigiorum anfractus, & cauſarum ſtrepitibus ſe inuoluunt, & extra adminiſtrationes proprij ordinis ſolum Prælaturæ conſcendere moliuntur.* Hæc ibi.

Aduertendum tertiò, quod in Societate Ieſu profeſſus, aut coadiutor formatus, ex ſpeciali voto ſimplici renunciat, iuri acceptandi electionem dignitatis ſæculari, etiam Epiſcopalis, & huiuſmodi votū valere tradunt Caietanus l & Sotus, cum Diuo Thoma. Regularis enim non tenetur appetere Epiſcopatum, prout affirmant Simachus m Papa, & Bonifacius VIII. & Glemens V. & Cardinalis affirmat peccare regularem, qui appetit Epiſcopatum, de quo articulo ſequenti; verum eſt tamen, quod ſi Pontifex, aut ſuus Prælatus obligent ipſos acceptare, ad id tenētur, prout ordinauit Paulus III. in Bulla n data pro Societate Ieſu, in qua approbat Societatem in ſuis conſtitutionibus, nec Generalis Societatis poteſt acceptare ſibi dignitatem, ſine conſenſu Societatis, prout refert Henriquez o.

l Caiet. cum D. Th 2. 2. q. 185. ar. 2. ad 3. Sot. lib. 10. de iuſ. q. 2. ar. 2. ad 3.
m c. nullus. 1. q. 1. c. quorūdam. de elect. li. 6. Clem. 1. de elect. vbi Cardi. q. 7.
n Bulla Pauli III. §. 4. & 47.
o Henri. li. 5. de indul. c. 27. n. 27. n. 2. lit. M.

ARTICVLVS II.

An religioſi appetentes Epiſcopatum peccent.

REſpondeo dicendo, quod hanc quæſtionem tangunt Petrus, de Ancharrano p, & Cardinalis, & videtur prima fronte, quod religioſus non peccat mortaliter appetens Epiſcopatum, cum dicat Paulus a. *Qui Epiſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat*: contrariam tamen opinionem amplectuntur ſupradicti Patres, quia religio eſt bonnm quodammodo incommutabile, & ſic religioſus appetens Epiſcopatum, iam vult illud bonum religionis pro alio commutare. Ad auctoritatem autem Diui Pauli reſpondent, quod ſcilicet Epiſcopatus eſt quidem bonum opus, ſed deſiderium eius eſt prauum, & ideo dicit Ancharranus, quod Rolandus, qui capam Regis deſiderat, bonum quidem opus deſiderat, ſed non ſequitur, quod deſiderium ſuum ſit æquum; vel aliter ſoluit Archidiaconus b, quod bonum, & æquum eſt deſiderare Epiſcopatum, quando non eſt dubium per hunc ad martyrij gloriam peruenire. Videantur circa hoc Doctores c, & Guillelmus. At ego non poſſum ad peccatum mortale condemnare Religioſos Epiſcopatum deſiderantes, imò in ipſis poteſt eſſe actus meritorius, ſi bono fine ipſum appetant.

p Anchar. in Clem. in pleriſque, poſt prin. & ibi Cardi. in 4. co. ver. ſeptimò quæro. de elect.
a Paulus.
b Archid. in c. qui Epiſ. 8. q. 1.
c DD. in ca. ante omnia 40. diſ Guillel. de iuſt. & iuſ. c. 7. n. 6.

Neque obſtat, quod religio ſit bonum incommutabile: nam reſpondetur eſſe bonum incommutabile pro bono temporali; comparatione enim illius omne aurum pretioſum arena eſt exigua, dignitas autem Epiſcopalis ſecundum ſuam naturam eſt perfectior religionis ſtatu, ita vt religioſus poſſit compelli à ſuo Prælato Epiſcopatum acceptare, iuxta tradita à Diuo Thoma d, & Soto. & iuxta hæc ſunt explicanda tradita à Diuo Bonauentura e. Qui male ſenſit de fratribus Minoribus Epiſcopatum deſiderantibus, cùm in eorum regula ipſis præcipiatur, ne ab hac exeant religione.

d Th 2. 2. q. 185 ar. 2. ad 3 Soto 10. de iuſ. q. 2. ar. 2. ad 3.
e Bonauentu. ſuper reg. fra. Min c. 2. in 2. p. 3. partis ea.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus à legibus Monachatus.

REſpondeo dicendo, quod Monachus factus Epiſcopus eſt ſolutus à regula monaſtica, quatenus eſt contraria dignitati Epiſcopali: at quatenus cum ipſa compatitur, minime ſolutus dicendus eſt, & ideo in quodam canone f dicitur non eſſe ſolutum totaliter, ſed tantum à iugo regulæ monaſticæ, quod Gloſſa ibi declarat, ſcilicet quod ſit ſolutus ab obedientia quam fecit Abbati, abſoluitur etiam ab obedientia ſua, cùm ſit factus de filio pater, item à Monachali regula in ieiuniis, vigiliis, & modo cantandi; ſilentio enim non poteſt tunc vacare, cùm debeat habere tubam præconis. Item poteſt ſibi facere commatres, quod priùs non licuit, exemplo Gregorij, qui priùs Monachus factus, poſtea autem cùm eſſet Diaconus Cardinalis, compater Mauricij Imperatoris factus eſt. Hæc Gloſſa: eſt tamen ſolutus ab aliis, quæ repugnant ſtatui Epiſcopali. Vnde quæſita poſt Epiſcopatum adeptum, quærit non monaſterio, ſed Eccleſiæ Epiſcopali, prout cum communi tradit Rebuffus g, & infrà dicetur articulo ſeptimo.

f c. ſtatutum. 18. q. 1.
g Rebuffus reſpon. 14.

Ex quibus infertur, quod monachus factus Epiſcopus non eſt liber à delatione habitus regularis, neque à tribus votis eſſentialibus, vt argumento cuiuſdam Decretalis h tradit Couarruuias i, qui defendit contra Sylueſtrum, quod non erit excommunicatus habitum religionis dimittens, & exteriorem Epiſcopalem tunicam aſſumens; non eſt enim in aliquo canone excommunicatio indicta monacho qui prætextu epiſcopalis dignitatis dimiſſo habitu monachorum, aſſumit albam illam, & candidam veſtem, quæ ab Epiſcopis exterius defertur, & tametſi male faciet monachus Epiſcopus dimiſſo habitu ea vtens; qui etiam reſoluit, quod ab iis, quæ ſubſtantialia vota ſunt, non eſt exemptus monachus per Epiſcopalem dignitatem, quod in quadam lege partitarum videmus approbatum, vbi doctiſſimus Gregorius Lopez k id ſuo claro ſtylo pertractat.

h C. Cleri. offi. de vit. & honeſt. cleri. d
i Couar. in c. 1. n. 18 de teſt. Sylueſt. v. religio. 7. q. 11.
k l. 26. tit. 7. par. 1. vbi Greg. Lopez.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Monachus Epiſcopus factus priuilegiis religionis priuetur.

REſpondeo dicendo, videri quod ſic; priuilegia enim conceſſa religioni, intuitu ipſius Religionis conceduntur, & cum Epiſcopus iam à religione receſſerit, ceſſante cauſa debet etiam priuilegium ceſſare, argumento eorum, quæ in iure l notantur.

Neque obſtat, quod monachus factus Epiſcopus non deſinit eſſe monachus. quia id intelligitur quantum ad continentiam, & vota eſſentialia, prout dictum eſt in articulo ſuperiori, non autem quantum ad alias obſeruantias regulares, prout ibi diximus, iuxta tradita à Diuo Thoma m, & ab Horatio Mandoſio.

l l. Titio. §. vſuras. ff de legatis. 2. glo. in c. ita Deus in v. ceſſauerit 25. q. 2. Roman. conſi. 180. n. 7. Decius in c. cum acceſſiſ. n. 15. de conſt.
m Th. 2. 2. q. 85 ar. 3. Mādoſi. de pri. ad inſtar. gl. 3. n. 11.

Digitized by Google

doſio. Qua ratione ſtatuit Sixtus IIII. *vt ſi aliqui fratres Minores, aut Prædicatores obtinuerint habilitationem ad habenda beneficia Eccleſiaſtica, & quod interim, vel poſtquam ea habuerint, valeant reſidere in domibus dicti ordinis, & ibidem cameras ac vocem actiuam, & paſſiuam in Capitulis generalibus habere, & priuilegiis dictorum fratrum, & ordinum gaudere, quod iſti tales poſtquam aliquod beneficium pacifice adepti fuerint, aut pro capellanis in aliquibus Eccleſiis deſeruire cœperint, conceſſionibus prædictis nequeant gaudere, aut aliis conſimilibus ordinum Conuentibus, niſi de Prælatorum conſenſu.* Et idem ſtatuit de promotis ad Cathedrales, ac alias dignitates Eccleſiaſticas, ita habetur in libro Monumenta *n* ordinum,

n in 1. imp. fo. 66. & in 2. fo. 145. cõce. 365.

ARTICVLVS V.

Monachus fuit factus Epiſcopus, & poſtea eidem per Sedem Apoſtolicam collata fuit Abbatia alterius ordinis, non facta mentione quod à principio erat Monachus, antequam ad Epiſcopatum admitteretur. Quæritur an talis prouiſio ſit valida, nec ne.

RESpondeo dicendo, hanc quæſtionem pro vtraque parte ventilare Rebuffum *o*, qui in partem negatiuam, ſcilicet, inualidam eſſe talem prouiſionem videtur inclinare; nam in monachis quodlibet beneficium eſt incompatibile ad aliud, vt dicitur in iure *p*, imò niſi primum dimittat, eo ipſo efficitur ineligibilis, & ab vtroque penitus expelli debet, vt ibidem dicitur; ergo multo fortius Epiſcopatus erat ei incõpaſſibilis cum Abbatia, argumento eorum, quæ in iure *q* notantur, & tradit Ioannes Andreas: & ſic nõ valuit collatio Abbatiæ huic monacho Epiſcopo, nec prouiſio etiam à Papa. non facta ei mentione de monachatu. Et confirmatur: nam licet Papa, ſi ex certa ſcientia conferat videatur diſpenſare, argumento aliquorum iurium *r*, tamen hic non interuenit ſcientia Papæ, quia Monachatum non expreſſit in prouiſione, quod ſi Papa ſciuiſſet illum monachum non dediſſet ei Abbatiam cum Epiſcopatu, cum regulares pauperes eſſe debeant, & ſic non debent habere plura beneficia. Et quod qualitas Monachatus ſit exprimenda, patet, quia difficilior fuiſſet papa ad concedendum religioſo, quàm ſæculari. Hoc ergo debuit exprimi, iuxta doctrinam Felini, Panormitani *a*, & omnium Doctorum.

o Rebuf. lib. reſ. 12. fo. 27.

p cum ſingu. de præb. li. 6.

q Clem. quia regularis in p. ac ſup. negl. pra. Andreas in c. quæ à iure. de reg. iur. li. 6.

r L. Barbar. Philippus. ff. de oſſ. præto. l. qui damnatæ, de in.

Nec obſtat, quod ſit Epiſcopus ipſe prouiſus; licet enim ſit Epiſcopus, veruntamen eſt monachus, vt iam in ſuperioribus articulis diximus; nec in hoc monachus eſt deterioris conditionis, quàm ſæcularis, quia ſi ſæcularis haberet qualitatem aliquam, vtpote illegitimitatem, illam exprimere deberet, vt plenè concludit Felinus *b*; ergo & monachus illam qualitatem exprimere debet, & maximè in pluralitate beneficiorum, quæ ipſis maximè eſt damnoſa, cùm diſſolutionis ac vacationis contineat materiam *c*, quæ præ cæteris eſt auferenda à religioſis: vnde Rebuffus prouiſionem factam de Abbatia monacho Epiſcopo effecto, non expreſſa qualitate monachatus, ſubreptitiam, & nullam affirmat.

a c. poſtulaſti. de reſcr. ubi Feli. co. 4. Panor. & alij in c. ſuper literis. de reſer.

b Feli. in c. in noſtra, de reſcript.

c c. cum tenemur, de præben.

ARTICVLVS VI.

Vtrum bona, quæ Monachus ante Epiſcopatum quæſiuit, pertineant ad monaſterium.

RESpondeo dicendo, quod is qui à monaſterio in Epiſcopatum tranſit, bona ante tranſitum quæſita, monaſterio verè acquiſiuit; illa autem, quæ poſtea habuerit etiam ex induſtria perſonæ, Epiſcopali Eccleſiæ acquiſiuit, prout dicitur in iure *d*, & tradunt Ioannes Andreas, & communiter Doctores, & Couarruuias. Quod adeo verum eſt, *vt fratres ordinis Prædicatorum promoti, vel aſſumpti ad Epiſcopatus vel alias Prælaturas, ſi prius recipiant munus conſecrationis, quàm reſignent ordinis libros, & alia, quæ habent tempore ſuæ promotionis, eo ipſo ſunt ab executione Pontificalis miniſterij ſuſpenſi.* Ita Clemens IV. in priuilegio, quod me pir, Prudentia conceſſit, prout aſſerit D. Antoninus *e*. Vnde Alexander IV. *præcepit in virtute ſanctæ obedientiæ fratribus Minoribus promotis, vel promouendis ad dignitates Epiſcopales, vel alias, vt libros, & alia, quæ ipſos promotionis ſuæ tempore habuiſſe, vel habere conſtiterit, ſubmota qualibet dilatione, reſignet Generali, vel Prouincialibus miniſtris, niſi forſan prædicti ordinis Prælati vſum huiuſmodi rerum illis ad tempus conceſſerint de gratia ſpeciali.* Ita habetur in libro Monumenta *f* ordinum.

d c. ſtatutum. 18. q. 1. Andreas, & Abbas & DD. in c. 1. de teſta. vbi Cou. n. 20.

e D. Antoni. de ſuſpen. c. 4. n. 20.

f In 1. imp. fo. 24. & in 2. fo. 24. con ceſ. 12.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio.

RESpondeo dicendo, quod in quodam canone *g* definitur, quod Monachus factus Epiſcopus poteſt adire hæreditatem paternam ſibi delatam, quam acquiret Epiſcopatui, non primo monaſterio, & ſic illa ſpes ſuccedendi, quæ ſecundum ſacros canones *h* ſequitur perſonam monachi, ſequitur ipſum factum Epiſcopum. An autem hoc habeat locum in fratribus Minoribus regularis obſeruantiæ, vt frater Minor factus Epiſcopus, vel ad aliã religionem legitime trãſlatus, ſuccedat ab inteſtato parentibus & aliis cognatis: reſpondet Bartolus *i*, quod aut iſte liberatur ab ordine, auctoritate Romani Pontificis, & in hoc caſu putat, quod iura ſuccedendi recuperet, argumento cuiuſdam iuris *k*, & idem putat, ſi aliàs legitime ab aliquo Archiepiſcopo, vel ab alio Prælato promoueretur ad aliquam dignitatem; per hanc enim conceſſionem beneficij, intelligit eum ad omnia reſtitutum, eiuſdem iuris *l*, & alterius argumento, cum ius ſuccedendi reperiat eum nunc in eo ſtatu, in quo erat ante ingreſſum: & ita determinaſſe quendam virum doctum teſtatur Baptiſta Salis *m*: ſi verò reperiretur alius modus licitus, quàm ex dicta conceſſione beneficij, vel dignitatis, per quem à dicto ordine abſolueretur, tunc ius ſuccedendi non recuperat, vt patet ex iuribus eiſdem, quæ in ſimili caſu prædictam faciunt diſtinctionem hoc autem poteſt contingere, ſi aliquis frater minor propter eius demerita ab ordine abſolueretur, & ei permittatur, vt tranſeat ad aliam religionem, quod eo caſu ei licet, non aliàs, vt patet per multa priuilegia Pontificum; & in hoc caſu non putat Baptiſta de Salis eum recuperare ius ſuccedendi per iura ſupradicta; illa enim abſolutio magis eſt ad pœnam, quàm ad præmium, de quo diffuſe apud Panormitanum *n* videre poteris. Quod verum intelligerem, niſi virtute dictæ licentiæ in alia religione bonorum capaci recipiatur, & profiteatur; in hoc enim caſu, cum iam legitime ſit indicta religione receptus, & profeſſus, recuperabit ius ſuccedendi, ſicut habent omnes ipſius religionis alumni.

g c. ſtatutum. 18. q. 1.

h Notatur ab Inno. in c. in præſen. de prob.

i Bar. in tracta minor. li. 4.

k l. 1. C. de ſen. paſſis.

l In d. l. 1. §. filio qui mortuus ff. ad Tert.

m Baptiſ. Salis in ſum tit. relig. 34.

n Pano. in c. in præſentia. de probat.

Ex his dictis infertur, quod bona prouenientia fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ poſt aſſumptam dignitatem, pertinent Eccleſiæ, ad quam fuerunt aſſumpti. Neque hoc eſt mirum, quia illa dignitas ſuperueniens non liberat fratres Minores à continentia, ſeu à voto paupertatis, ſecundum quandam gloſſam *o* notabilem, nec etiam à delatione habitus, prout dictum eſt ſuprà: imò etiam ſi efficiantur Cardinales, adhuc non poſſunt ſuccedere, & ſunt obligati ſupradictis, ſecundum Baldum *p*: quæ omnia vt in mente tenenda commendat Matheſilaus *q*, & tradit Vvaldenſis Peruſinus.

o Gl. in c. 3. 16. q. 1. ſupra art.

p Bald. in Auth. licentiam. C. de Epiſ. & cleri.

q Matheſila. de teſtib. n. 41. Vvald. de de ſucceſ. ab inteſt. q. 1. n. 15.

Et quantum ad honorem, & præminentiam Cardinalis, ſupponendum eſt tanquam certum, quod Monachus, vel Canonicus regularis poteſt fieri Cardinalis, ſecundum Baldum *r*, qui tenet, quod nõ abſoluitur à ſubſtantialibus regulæ, quẽ ſequitur Martinus Laudenſis *ſ* in ò admodum eleganter aſſirmat

r Bald. in d. Auth. licentiam. de epiſ. & cler.

ſ Lauden. in tra. de Cardi. q. 58. & 59.

Baldus *t*, quod religioſus factus Cardinalis non poteſt condere teſtamentum, licet retineat iura ſuccedendi, quod ſummè notandum dixit Andreas Barbacia *u*, qui cum Angelo Peruſino tenet, quod ex teſtamento minus ſolemni, monachus, licet ſit Cardinalis, capere non poteſt, vt hæres. Et idem Baldus *y* ait, quod Cardinalis regularis teſtari non poteſt, niſi de licentia Papæ, vt doctè tradit Bertachinus *z*, & ſequitur Hieronymus Manfredus. Caueant religioſi, ne dignitatem Cardinalatus procurent ad acquirendam libertatem, & ambitionis honorem, ſed tantum propter Deum, & maiorē vtilitatem Eccleſiæ imponendā, aliàs ſunt fractores voti, quod in profeſſione præſtiterunt. Ita Gondiſaluus *a*, & tenentur deferre habitum ſuæ religionis; propter nullam enim dignitatem religioſus dimittit habitum ſuę religionis, niſi per Papatum, & ſequitur Hieronymus Manfredus *b*.

t Bal. vbi ſu. v Barbat. de preſtā. Card. 1. p. q. 9. infr. x Peruſ. in l. diſcret. C. qui teſt. face. poſ. y Bald. in d. Aut. licentiā. z Bert. de epiſ. 4. p. in §. ſupereſt. n. 6. l. 2. Manfred. de Cardi. q. 133. a Gondiſa. de poteſt. Eccl. q. 9. n. 4. in fin. b Manfre. vbi ſu. q. 252. & 253.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Epiſcopi, religioſi, & alij beneficiarij regulares, tam liberè poſſint impendere de redditibus ſuis, quàm alij Epiſcopi, & beneficiarij ſeculares.

RESpondeo dicendo, quod ſic iuxta determinationem Cardinalis Florentini *a*, cui nemo vnquam contradixit, cum tamen certum ſit eos non eſſe dominos illorum, neque capaces dominij alicuius rei propter ſolemne votum paupertatis, quod per profeſſionem emiſerunt: cuius rei fundamentum non eſt, quod ſint illorum domini; non enim ſunt Domini, & ſi ſunt, non debent cenſeri domini integrè, & abſolutè, vt plurimi laici; ſed ſunt reſtricti, & obligati ad onus dandi ſuperflua pauperibus, aut tales quales poſſent religioſi profeſſi; & cum dicuntur domini in iure, intelligitur de dominio reſtricto, & non de omnino libero. Verum igitur fundamentum ſecundum Nauarrum *b* eſt, quia vt beneficiarij ſæculares, ita & beneficiarij regulares ſolum ſint procuratores, & œconomi, & diſpenſatores ad erogandum pauperibus, deſumpto ſibi ante omnia eo, quod ad ſtatutum ſuum decet: quod quidem officium ita bene, fideliterque regularis præſtare poteſt, ſicut & ſæcularis: item quia regularis etiam verum titulum canonicum, & Eccleſiaſticum habet, vt clericus ſæcularis, prout ait Nauarrus *c*, & ſic eandem poteſtatem, quam habent ſæculares diſponendi de ſuorum titularium beneficiorum, & commendatarum prouentibus, habent etiam regulares de ſuorum beneficiorū titularium, & commendatorum reddditibus.

a Florent. in Cle. 1. §. ſed & talis. de vi. & honeſt. cler. & in Cle. 7. co. pen. de reſ.

b Nau. de reddit. Eccl. q. 1. n. 15.

c Nau. vbi ſu. q. 1. n. 81.

QVÆSTIO LX.

De excommunicatione, quantum ad poteſtatem excommunicandi Religioſos, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem octo quæruntur

1. *Vtrum Generales, & Prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos.*
2. *Vtrum ſententia excommunicationis poſſit fieri à Prælatis diebus feriatis.*
3. *Vtrum Prælati regulares excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura, incidant in pœnam iuris.*
4. *Vtrum Prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare.*
5. *Vtrum Religioſi poſſint excommunicari ab ordinariis.*
6. *Vtrum valeat excommunicatio contra regulares dictis priuilegiis ignoratis.*
7. *Vtrum ad hoc, vt religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium, quod nominatim exprimantur.*
8. *Vtrum famuli fratrum poſſint ab Epiſcopo excommunicari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Generales, & Prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos.

RESpondeo dicendo, quod in religione exempta, Generalis, & Prouinciales ſunt ordinarij paſtores regularium cum iuriſdictione in vtroque foro non tantùm ex priuilegio, ſed & ex iure communi, quam poſſunt & delegare, prout tradunt Syluester *d*, Armilla, Soto, & Couarruuias. Et licet vt feratur ab aliquo cenſura, eiuſdem ſententiam ferentis territorium eſſe debet, vt conſtat ex ſacris canonibus *e*, eſt enim neceſſarium, quod ſententiæ ferantur à Iudice pro tribunali ſedente, vt concludit quædam Gloſſa *f*: pro tribunali verò ſedere contentioſamque iuriſdictionem exercere in aliena diœceſi Iudices non poſſunt, vt probatur in iure *g*, ferre autem cenſuras ad contentioſam pertinet iuriſdictionem: ab hac tamen regula excipiuntur Abbates Præpoſiti, Guardiani, Priores, Prouinciales, & Generales monachorum, ac fratrum, & in ſumma vniuerſi, qui iuriſdictionem ſine territorio habent: nam hi in alieno iuriſdictionem exercent, atque idcirco excommunicare poſſunt, vt de arbitrio habetur in iure *h*: nam cum iuriſdictio ipſis in alterius territorio conceditur, & vſum conceſſum eiſdem dicendum eſt, argumento aliquorum iurium *i*.

Nec contrà facit ſi dicatur, quod cum in ſuis monaſteriis iuriſdictionem exerceant, videntur non in territorio alieno ferre ſententiam. Nam reſpondetur quod monaſteria ſunt in Epiſcopi territorio, vt in iure *k* probatur, ac propterea in alieno territorio eam exercent.

Hinc primò infertur, quod extra monaſteria, & ſuas Eccleſias iuriſdictio ab his poteſt exerceri, quamuis honeſtius facient, ſi in ſuis locis eam exerceant, & iuriſdictionem cum territorio habent, nemo dubitat in quacunque parte territorij eam iuriſdictionem exercere, valere, prout tradit Abbas *l*.

Secundò infertur, quod ſi ingrediatur Epiſcopus in aliqua proceſſione in monaſteria exempta in ſuo territorio exiſtentia, debet Epiſcopus præcedere Prælatum illius monaſterij, etiamſi ſit Prouincialis, aut Generalis, cum Epiſcopus ſit in ſuo territorio; & hac ratione ſacri canones determinaucrunt, quod non ſolum licentia Papæ, ſed etiam Epiſcopi ædificationem monaſterij eſt neceſſaria, cùm in ſuo territorio monaſterium debeat ædificari, de quo in ſuperioribus latè diximus *m*.

d Syluest. excom. 2. ver. 5. Armi. in ſūma. c. 29. Soto in 4. d. 22. q. 2. ar. 1. con. 1. Cou. pract. qq. c. 12. n. 5. e c. nouit. de offi. deleg. c. 4. 19. q. 2. c. fi. de conſtit. lib. 6. f Gl. in c. inductia. §. à iudice. v. confidente. q. 3. g l. fi. ff. de off. præſe. vrbis. h l. ſi cū ædes. §. ſi arbiter. ff. de arbitr. i l. ad legatū. & l. ad rem mobil. ff. de procu. l. cui iuriſ. ff. de iuriſ. omn. iu. k c. cum epiſ. de offi. ord. li. 6. l Abbas in c. 1 cū contingat n. 32 conclu. fin. verſi. hæc dictio mihi ex toto not. plac. de for. cōpet. m Sup. hac to. q. 49.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſententia excommunicationis poſſit fieri à Prælatis regularibus diebus feriatis.

RESpondeo dicendo, quod cum cauſa cognita ſententiæ Eccleſiaſticæ cenſura feratur, vt dicitur in iure *n* & feriata die cauſæ cognoſci nequeant, vt etiam in iure *o* definitur, ideo feriata die excōmunicari nequit. Verum eſt tamen, quod feratur diebus feriatis ſententia excommunicationis, valebit: & hanc ſententiam ſequuntur Speculator *p*, & alij, quos refert Quintilianus Mandoſius: Item eodem tempore cenſura lata in eum valebit, qui in Eccleſia dum diuina celebrantur obſtrepit, atque admonitus non quieſcit, argumēto cuiuſdā decretalis *q*: huius enim cōtumacia notoria eſt, ac propterea cognitione nō eget, vt ſentit Marianus Soci. *r*. Vnde Prælati regulares poſſunt, etiā die feriato excōmunicarē ſubditū rebellem, poſſunt etiam proponere excommunicationē generalem cūtra tales aliquid prohibitum facientes, & ipſi poſſunt eadem die inducere excommunicationē contra eorū præcepta aliquid perpetrantes. Ita dixit Federicus de Senis *ſ*, etenim in his caſibus nulla cauſæ cognitio requiritur, nec diuinus cultus impeditur, & etiam notū poſſunt tales excommunicationes ipſo facto ferri. Licet

n c. ſacro. de ſent. excom. li. 6. c. nemo 2. q 1. o l. actus de feriis. c. fi. ex eod. p Abb. in c. fi. n. 13. de feriis Mandoſ. com. in cōmiſ. 13. feriis non obſtant. n. 13. q c. veniens, de ſent. exco. r Socci. in ca. perpendimus, n. 74. de ſent. excom. ſ Fede. de ſent. cōſ. 2. n. 3. ver. item ſi quis quocunque die.

Digitized by Google

Licet enim aliæ ſententiæ latæ noctu nullæ ſint, verum in cenſuris contrarium dicendum eſt, cùm ſententia excommunicationis, ſine cauſæ inquiſitione aliquando ferri contingat, prout dictum eſt: ita concludit Bartholomæus Vgolinus *a*.

a Vgo'in. de cenſur. Eccle.

ARTICVLVS III.

Vtrum Prælati regulares, excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura incidant in pœnam iuris.

RESpondeo dicendo, quod excommunicatio eſt nulla, ſi Epiſcopus, aut Prælatus eam ferens non ſeruat neceſſariam iuris formam, quæ requirit monitionem aliquam iuris, aut Iudicis, vt ſi poſt eam fuerit inobediens, & contumax, & Eccleſiam non adierit, excommunicatus ſit, vt poſt alios tradit Nauarrus *b*: aliæ autem ſolemnitates, ſi omittantur, non annullant, excommunicationis ſententiam, vt quod præcedat trina monitio, iuxta tradita ab eodẽ Nauarro *c*, & Couarruuia, aut vnà cum interuallo dierum ſecluſo caſu neceſſitatis. Debet etiam cauſa excommunicationis, & ſententia ſcribi prout tradunt Nauarrus *d*, Couarruuias, & Petrus de Soto; alias excommunicans ſine ſcriptura ſaltem priuata (niſi cauſa iuſta excuſet) manet ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenſus per menſem, niſi ſit Epiſcopus, qui non includitur ſub generali ſuſpenſione, & interdicto niſi exprimatur, prout tradit Nauarrus *e*: & requiritur etiam, vt detur ſcripturæ exemplar intra menſem, ſi id à Iudice requiſierit. At Prælati regulares non his in omnibus regulis aſtringuntur. Leo enim X. conceſſit *quod Prælati ordinis Minorum regularis Obſeruantiæ, cum aliquem fratrem propter propter Apoſtaſiam, vel aliam cauſam excommunicant in capitulo fratrum, vel in communitate, nouam tenetur proferre ſententiam in ſcriptis, prout in iure ſub pœna ſuſpenſionis præcipitur proferentibus.* Ita habetur in Supplemento ordinis, & tradunt Gabriel *f*, Syluester, Panormitanus, & Lappus. Imo ait, Nauarrus *g* ſatis erit id licere per conſtitutiones, quando ſunt confirmatæ à Papa.

b Nau. in c. 27. n. 9.
c Nau. vbi ſ. co. in c. alma mater. 1. p. §. 9. nu. 7.
d Nau. vbi ſ. n. 7 Soto ti. de elec. lect. 3.
e Nau. vbi ſ. n. 161.
f Supple. fo. 93. cõce. 291. Gabriel in 4. diſt. 18. q. 2. c. 9. Syl. v. excom. 1. §. 14. Pan. & a'g in c. cum ſpeci. de appel. Lap. alle. 73.
g Nau. vbi ſu. c. 27. n. 8.

Et aduertendum quod in quadam Conſtitutione *h* generali noſtræ religionis, *præcipitur vt nullus noſtræ religionis Prælatus inſerat ſententiam excommunicationis per modum ordinationis, vel ſtatuti ad præcauenda delicta, vt eſt prohibitus ingreſſus in cellas, ſeu in aliquas ſæcularium domos, & id genus alia: niſi in ſcriptis, & prædicta excommunicatio aliter lata præſenti conſtitutione nulla eſſe decernitur, & declaratur.*

h Conſti. Tol. c. 6. de corre. delinquent. ti. de pœna exc.

Circa quam ordinationem primò aduertendum eſt, quod ipſa non intelligitur de excommunicatione lata à Prælatis per modũ præcepti, vt quando aliquibus fratribus particularibus præcipiunt in particulari Prælati, ne certas domus ingrediantur, & quod quãdo vadunt extra ciuitatem ad prædicandum, ne per mediam ciuitatem pertranſeant, & alia ſimilia; & hoc voluit dicere Leo X. non enim ipſe conceſſit vniuerſaliter, vt nullam ſententiam excommunicationis nõ teneantur Prælati in ſcriptis proferre, ſed tantum illam, quæ per modum præcepti fulminatur contra aliquem fratrem particularem, vt patet ex verbis ipſius, ibi, *cum aliquem fratrem*: excommunicationem autem per modum ſtatuti, & ordinationis tenentur (iuxta terminos iuris, & dictæ conſtitutionis Toletanæ) in ſcriptis proferre; illa autem erit excommunicatio per modum ſtatuti, quæ apponitur omnibus prouinciæ aut alicuius communitatis conuentualis fratribus permanenter, & non ad certum tempus: ſi enim ad certum tempus apponatur, per modũ præcepti proferri cenſebitur. Et ita in ordinationibus prouinciæ ſancti Iacobi regularis Obſeruantiæ fratrum Minorum, cuius filius indignus ego ſum, in hunc modum ſtatuitur: *Porque los mandamientos de los ſuperiores con mas diligencia ſe guarden y ninguno pretenda ignorancia ordenamos que quando alguna coſa ſe mandare per obediencia, o excommunion, ſe ponga el tal mandamiento en la puerta del refectorio por la puerta de dentro firmado del ſuperior cuyo fuere el mandato, y lo que aſſi no eſtuuiere ſcripto queremos que no obligue in conſcienſcia ſiendo mandato pueſto a toda la communidad, y que aya de que dar permanente ſin limitacion de tiempo; mas quando ſe puſiere en particular a algun religioſo que remos que obligue, y lo miſmo quando ſe puſiere à toda la communidad con tiempo determinado aunque no ſe ponga en ſcripto.* Notanda ſunt illa verba, *en conſcienci a.* Nam in foro exteriori talis obedientia etiam ſine ſcriptis valebit, ita vt trãſgrediens eam à Prælatis puniri poſſit.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum *i* ſtatuit, quod quamuis excommunicationis gladius neruus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris ſobrie tamen, magnaque circumſpectione exercẽdus eſt, cum experientia doceat, ſi temere, aut leuibus ex rebus, incurratur, magis contemni quàm formidari, & perniciem potius parare, quàm ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis ad finem reuelationis (vt aiunt) aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent à nemine prorſus præterquam ab Epiſcopo decernentur, & tunc non alias, quàm ex re non vulgari, cauſaque diligenter ac magna maturitate per Epiſcopũ examinata, quæ eius animum moueat, &c. Quo decreto attento conſiderẽt Prælati regulares, & diligenter attendant, cùm ſint Iudices, & ſimul ſuorum ſubditorum patres, ne eos excommunicationis vinculo præcipitanter temerè faciant, ita vt illud, quod ordinatum eſt in eorum ſalutem, eis ruinæ præbeat ſcandalum. Et ita ordinatio *k* generalis noſtræ ſacræ religionis Prælatos noſtros hortatur, vt non inferatur excommunicatio temerè, aut leuibus ex rebus, ſed ſobrie, & magna circũſpectione, & addit: *Cum tamen idem Concilium dicat excommunicationes latas ad finem reuelationis, pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus à ſolis Epiſcopis imponi debere, præcipimus vt Guardiani, cum non habeant iuriſdictionem Epiſcopalem, non poſſint excommunicare tribus ſupradictis caſibus, videlet ad finem reuelationis in iudicio, & pro deperditis aut ſubtractis rebus; nam in his tribus caſibus, ad maiores noſtræ religionis Prælatos ſolum iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, pertinet excommunicationem ferre.* Hæc ordinatio.

i Tri ſeſ. 25. c. de reform.
k Ordi. genera. Tolet. c. 6. corre. delinq. tit. d pœna. exco. fo. 48.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſi poſſint excommunicari ab Ordinariis.

RESpondeo dicendo, quod ſi Ordinarius procedat per cenſuras contra perſonas regulares, vt per excommunicationem, aut ſuſpenſionem, imponat interdictum in Eccleſia regulari, quamuis ignoret id exemptionis priuilegium cenſura eſt ipſo iure nulla, & ſine effectu, & in nullo foro ſeruanda, vt poſt alios tradunt Couarruuias *a*, Driedo, & Corduba exemptio enim religionis eſt notoria populo, & ordinarius, iuxta ea, quæ in iure notantur *b*, & tradit Romanus. Vnde Martinus V. pro maiori fratrum quiete conceſſit fratribus Minoribus, *quod Ordinarii, & Prælati alij, ſiue quæuis alia perſona generaliter, vel ſpecialiter, aut communiter, aut diuiſim, non poſſint quauis auctoritate excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgare.* Ita habetur in libro Monumenta *c* ordinum, & in Supplemento ſub nomine Eugenij IV. Imo Clemens IV. conceſſit *fratribus Minoribus, ne ab aliquo legato; niſi de latere Sedis Apoſtolicæ miſſo, vel delegato, aut ſubdelegato, auctoritate literarum Sedis prædictæ poſſunt excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, niſi literæ plenam, & expreſſam de ordine præfato, & indulto huiuſmodi facerent mentionem:* ita habetur

a Con'in c. alma mater 1. p. §. 7. n. 5. Driedo li. 2. de libert. Chriſt. c. 8. p. 65. Cord li. 3. qq. q. 43 to 3.
b c. ex par. el 2. de priui. Rom. conſ. 369. n. 20.
c In 2. p. fol. 262. conce. 681. in Supp. fo. 80. conce 24.

d In 1. imp. fo. 29. & in 2. imp. fo. 26. conce. 23. & in 1. imp. fo. 3. con. 1.

tur in eodem libro *d* Monumenta ordinum, & in Supplemento. Neque etiam milites, & perſonæ ordinũ militiarum, vt milites Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, & D. Ioannis Baptiſtæ, poſſint ab ordinariis excommunicari, ſuſpendi, aut interdici: vt in eorum priuilegiis latius continetur.

Circa quas coceſſiones eſt aduertendum primò, quod ob quamcunque cauſam feratur excommunicatio, etiam cõtra ipſum priuilegium exemptionis, erit nulla, quia iuriſdictio, ad quam pertinet poteſtas ligandi cenſuris deficit ordinario contra exemptos. Et ſic ſtatuit Sixtus IIII. *ne locorum diœceſani, vel alij ordinarij, vel alij cuicunque in perſonas, aut loca fratrum Minorum contra priuilegium exemptionis, ſibi quamcunque iuriſdictionem, aut ſuperioritatem vendicare præſumant. Ac diſtrictè inhibuit, ne quiſpiam abſque Sedis Apoſtolicæ ſpeciali conceſſione, aut auctoritate in perſonas, domos, & loca dicti ordinis Minorum (vtpote prorſus exemptas) aliquas cenſuras, vel ſententias, ſpecialiter vel generaliter promulgare audeat.* Ita habetur in libro Monumẽta *e* ordinũ. Et idem Sixtus IV. conceſſit fratrib. Carmelitis copioſam exemptionem, dicens in ſumma, *quod nullus ordinarius, ſeu legatus, quauis auctoritate vtens, quamcunque ſuperioritatem ſuper prædictos fratres ſibi vendicare præſumat. Neque aliquis abſque ſpeciali commiſſione Sedis Apoſtolicæ faciente mentionem de verbo ad verbum de huiuſmodi indulto, valeat promulgare aliquas ſententias excommunicationis, ſeu alias cenſuras ſuper eoſdem, & voluit, quod proceſſus facti contra fratres præfatos, pro infectis habeantur, etiamſi eorum exemptio (vtpote notoria) non fuerit allegata.* Ita habetur in libro *f* Monumenta ordinum.

e In 2. imp. f. 60. & in 2. fo. 144. conce. 347.

f In 1. imp. fo. 99. & in 2. f. 183. cõc. 449. & 0.

Secundò notandum eſt, quod milites profeſſi ordinum militiarum, licet non poſſint ab Ordinariis excommunicari, vt ſingulares perſonæ, ſi tamen ipſi induant officia publica, & ſint Correctores ciuitatum, & in aliquo exemptionem, & iuriſdictionem Epiſcoporum contra tenorem ſuorum canonum perturbẽt, conijciendo in carcerẽ Clericos, & Preſbyteros, poſſunt ipſi Ordinarij contra eos, tunc vt contra perſonas publicas procedere. Primò declarando eſſe eos excommunicatos à canone. Secundò eos interdicendo, & ceſſationem a diuinis propter eorum inſulta apponendo, & eos etiam excommunicando, caſu quo ratione delicti ab ipſis commiſſi nulla à iure feratur excommunicatio; priuilegia enim ipſis conceſſa, ne poſſint interdici, aut excommunicari intelligenda ſunt de ipſis, vt ſunt milites, & ſingulares perſonæ ipſarum militiarum profeſſæ, non autem vt ſunt Rectores, & Magiſtratus; ſi enim his pro Rectoribus, & Magiſtratibus conſtitutis gladiis Eccleſiaſticus deficeret, nec Ordinarij ab eorum vexationibus poſſent liberari, quod minimè eſt aſſerendum; & probatur ex definitione Cæleſtini III. in ſimili caſu, ſimili modo in quadam Decretali *g* reſpondentis, quod ex dicendis infra clarius *h* patebit.

g c. cũ capella de priui.

h Infra hoc tom. q. 59. ar. 13.

Tertiò eſt aduertendum in eos religioſos, qui priuilegium habent, ne à quocunque poſſint excommunicari, ſuſpendi, vel interdici pro vlla cauſa, vel in alio loco Ordinarij, quantum ad iſta, ſuam iuriſdictionem exercere non poſſunt, vbicunque fuerint, niſi illi monachi mitterentur ad prioratus ſubiectos ordinariis, quia tunc licet vtrobique ſint monachi ordinarij, quoad Prædicta, etiam illos iudicant, quandiu ibi manet, iuxta quandam Decretalem *i*.

i c. volentes. de priuil. li. 6.

ARTICVLVS VI.

Vtrum valeat excommunicatio contra Regulares, dictis priuilegiis ignoratis.

k Richard. in 4. d. 18.

RESpondeo dicendo, quod Richardus *k* tenet Ordinarios non poſſe excommunicare Regulares, ſi ante ſententiam in ſuam defenſionem allegant priuilegium: quod intellige, ſi ſint parati oſtendere: ſi verò illud non allegant, nihilominus etiam excõmunicatio non valet, ſi ipſum priuilegiũ eſt publicatum, ſi vero nõ ſit publicatũ etiam excõmunicatio nõ valet, ſi ipſum priuilegiũ ſit notũ Iudici, argumento cuiuſdã decretalis *l*, iuẽta ſua Gloſſa: ſi autẽ nõ eſt Iudici notum, neque priuilegiatus fuit in longo libertatis tenore, tunc ſententia tenet, argumento eiuſdem Decretalis; quod intelligit Syluester *m*, niſi in priuilegio eſſet clauſula irritans, quia tunc non valeret ſententia: ſi verò priuilegiatus allegat priuilegium non publicatum, neque Iudici notum, neque fuit in longo libertatis tenore, & Iudici petens priuilegium ſibi oſtendi non vult illud oſtendere, nec clauſulam continentem ſuam libertatem, tenebit excommunicatio ſi feratur contra eum, iuxta quandam Decretalem *n*, neque per oſtenſionem priuilegij ſequentem iudicabitur excommunicationem fuiſſe nullam, vel eſſe reuocandam, & iuxta hæc ſunt intelligenda priuilegia in ſuperioribus allegata.

l c. ſi duob. de appella.

m Sylue. de verb. exemptio. n. 9.

n c. cum perſonæ. de pri. li. 6.

Ex quibus infertur, quòd Ordinarij non poſſunt excommunicare fratres Mendicantes, cùm eorum exemptio ab ipſis Ordinarijs ſit publica, & notoria.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ad hoc, vt Religioſi excommunicentur, ſit neceſſarium, quod nominatim exprimantur.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. *noluit fratres ligari aliqua cenſura excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti iuris, vel hominis, niſi nominatim fiat mentio. Nec ſufficit, ſi dicatur in ſententia generaliter vt perinde valeat, ac ſi eſſent expreſſè nominatim.* Habetur hæc declaratio Pontificis in Cæremoniali, ſeu Pontificali in Bibliotheca Vaticana, vt habetur in compendio *o* Societatis Ieſu. Quod priuilegium notandum eſt; ſi enim aliquæ Paulinæ ab aliquo Legato à Latere publicentur, pœnam excommunicationis imponentes, minime cenſuræ ibi appoſitæ religioſos comprehendent, niſi de ipſis religioſis in eis ſpecialis fiat expreſſio.

o Tit. excom. § ...

ARTICVLVS VIII.

Vtrum famuli fratrum poſſint ab Epiſcopis excommunicari.

CIrca hunc articulum vide ea, quæ infrà dicemus, in quæſtione agente de famulis fratrum.

QVÆSTIO LXI.

De excommunicationibus iuris, quas perſonæ regulares incurrunt, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quid ſit excommunicatio à iure.*
2 *In quas cenſuras incurrant Religioſi ipſo facto à iure.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit excommunicatio à iure.

RESpondeo dicendo, quod duplex eſt excommunicatio, generalis, & ſpecialis, vt dicitur in ſacris canonibus *a*; generalis autem rurſus duplex, ſcilicet lata à iure, & lata ab homine; lata à iure eſt, qua generaliter canon, conſtitutio, aut ſtatutum excommunicat eum, qui illud aut illud fecerit, aut non fecerit, vt in iiſdem ſacris canonibus continetur *b*. Lata ab homine eſt, quam iudex generaliter fert in illum, qui illud, aut illud fecerit, vel non fecerit: inter quas duas magnum verſatur diſcrimen: nam lata ab homine moritur mortuo homine, vel ablato ab officio eo,

a c. à nobis 1. de ſent. exc. c. conſt. eod. ti. lib. 6.

b c. 2. de cõſt. li. 6. 1. clem. 1. §. verum. de hæret.

qui

Digitized by Google

qui eam tulit, iuxta Gloſſam *c* ſolemnem, quam Hoſtienſis Panormitanus, & Felinus ſequuntur, idemq́; tradit Antonius, pro quibus argumentum cuiuſdam textus *d* optime facit. Moritur, inquam, quoad eos, qui eam non incurrunt, antequam ille moreretur, aut priuaretur, ſecundum Panormit. & communem. At lata à iure minime, vt definit quædã Decretalis *e*. Vnde excommunicationes, & aliæ cenſuræ latæ in mandatis viſitationum, quando monaſteria viſitantur, aut aliquid præcipitur fratribus à ſuis prælatis, quæ non ſunt ſtatuta, ſed mandata generalia, aut ſpecialia, non ſunt cenſuræ à iure latæ, & ſic cum quæſtione præcedenti de Prælatis egerimus potentibus excommunicare, & per conſequens de excommunicationibus latis ab homine verba fecerimus, in hac quæſtione de excommunicationib. latis à iure contra perſonas Eccleſiaſticas operæ pretium eſt agere.

c Glo. in d. c. à nobis, vbi Hoſtien. Pan. & Feli. Anto. 3. p. tit. 24. c. 74.
d l. fi. ff. de pact.
e c. fi. de of. deleg.

ARTICVLVS II.

In quas cenſuras incurrant Religioſi ipſo facto à iure.

RÉſpondeo dicendo, multas eſſe cenſuras, & excõmunicationes, quæ in ſacris canonibus religioſis imponuntur, quarum aliquas in præſentiarum ponam.

Prima eſt, qua excommunicantur, regulares Minores, qui interdicti Generalis tempore in ſuas Eccleſias fratres, ſororesve tertij Ordinis recipiunt. Hæc excommunicatio habetur in quadam Clementina *f*, de qua infrà quæſtione de interdicto nobis erit ſermo.

f Clem. 3 de ſent. excomm.

Secunda eſt, qua excommunicantur ipſo facto religioſi, qui non ſeruant interdictum, vel ceſſationem à diuinis, quam ſeruat Eccleſia cathedralis, vel matrix, vel parochialis populi. Ita habetur in quadam Clementina *g*. In confirmationem huius Clementinæ Concilium Tridentinum *h* ſtatuit, quod cenſuræ, & interdicta, needum à Sede Apoſtolica manantia, ſed etiam ab ordinariis promulgata, mandante Epiſcopo, à Regularibus in eorum Eccleſiis publicentur, atque ſeruentur.

g Clem. de ſent. excomm.
h Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 12.

Pro explicatione autem prædictæ Clementinę aliqua notat Nauarrus *i*.

i Na. c. 27. n. 146.

Primò, quod non incidunt in hãc excommunicationem laici, neque clerici, ſed ſolum religioſi, ſiue ſint Mendicantes, ſiue non Mendicantes, ſi ſciunt ipſum interdictum ſeruari.

Secundò, quod non habet locum in interdicto, vel ceſſatione ſpeciali, ſed ſolum in generali.

Tertiò quod habet locum etiam in interdicto, vel ceſſatione inualida, ſine vlla ratione præcedentis appellationis.

Quartò, quod non ſatis eſt, illud ſeruari à nonnullis canonicis, ſi portionarij, vel alij capellani non ſeruant illud, & celebrant publice.

Quintò, quod quando non eſt in oppido Eccleſia Cathedralis, neque matrix, & ſunt multæ parochiales diuiſæ, neceſſe eſt ab omnibus eam ſeruari ad huius excommunicationis incurſionem, quamuis parochialis, intra cuius fines ſitum eſt monaſterium, obſeruet.

Sextò, quod quamuis Religioſi teneantur obſeruare quod matrix obſeruat, etiam ſi nullum ſit, non tamen ſunt immunes ab obſeruatione validi, licet à matrice non obſeruetur, imo incurrunt non ſeruando pœnas per alios canones appoſitas.

Septimò, quod hoc habet locum in omnibus interdictis & ceſſationibus generalibus poſitis à iure, vel ab homine quacunque auctoritate.

Tertia excommunicatio ponitur in alia Clementina *k*, contra Monachos decimas ſibi appropriantes. Circa quam eſt notandum primò, quod nullus religioſus incurrit in eam eo ſolo, quod non ſoluit, niſi appropriet, vſurpet, aut prohibeat, vel non permittat, vt ait Gloſſa communiter recepta in eadem Clement. Notandum eſt etiam, quod non incurrunt in dictam excommunicationem, qui hoc faciunt credẽtes eas pertinere ad ſua beneficia per priuilegium, vel præſcriptionem, quia Clementina loquitur contra præſumentes non ſoluere, de quo ſuprà in quæſtione de Decimis iam egimus.

k Clem. 1. de decimis.

Quarta excommunicatio proponitur in alia Clement. *l* qua excommunicantur religioſi ſimplices qui petunt aulas Principum, animo nocendi ſuis Prælatis, aut monaſteriis, quod procedit, etiamſi proficiſcantur cum facultate ſuperiorum, vt ibi notat Gloſſa *m* communiter recepta.

l Clem. ne in agro. §. quia vero. de ſtatu monach.
m Glo. in d. quia vero v. ipſo facto.

Quinta ponitur in dicta Clementina, qua excommunicantur monachi, qui ſine facultate Abbatis habent arma intra clauſtra monaſteriorum.

Circa quam eſt notandum primò, quod non incurrunt in eam Canonici regulares, neque qui habent lapides, & baculos, quia per hæc non ſunt bellica; incurrunt tamen, qui habent caſſides, thoraces, & alia arma defenſiua, quæ ex ſe ſunt talia. Non incurrit tamen in hanc excommunicationem, qui per negligẽtiam, ignorantiam iuris vel obliuionem ſine praua intentione offendẽdi, habet huiuſmodi arma etiam in cubiculo, prout Caietanus *a* ait, neq; qui habet ad reſiſtendũ ſuo Abbati, quem probabiliter timet in eum inuaſurũ, neq; qui habet arma in alio monaſterio: neque qui foris venit cum illis in monaſterium, niſi in codẽ ſeruaret, vt gloſ. *b* in eadem Clemẽtina affirmat.

a Caie. caſu 63. v. excom.
b Gl. in d. Clem. in te- nentes.

Sexta excommunicatio ponitur in alia Clementina *c*, contra omnes religioſos Mendicantes, qui accipiunt nouas domos, vel noua loca ad habitationẽ, aut commutant, aut alienant acquiſita ante Concilium Lugdunenſe, aliquo titulo, de cuius explicatione vide quæ ſupra *d* late diximus.

c Clem. cupiẽtes de pœnis.
d Sup. hoc tõ. q. 49.

Septima excomunicatio fulminatur in eadem Clementina contra Religioſos, qui concionantur, vel aliàs dicunt aliquid, auertendo audientes à ſoluendis decimis debitis Eccleſiis, de qua ſuprà diximus, cùm egimus de decimis.

Octaua excommunicatio decernitur in eadem Clementina contra Religioſos, qui de induſtria nullum conſcientiæ ſcrupulum incutiunt in confeſſionibus pœnitentibus de ſolutione decimarum, & poſtea non expiata hac negligentia cùm commode poſſent, præſumpſerunt concionari, circa quas duas excommunicationes vide, quæ ſuprà diximus in quæſtione de decimis *e*.

e Sup. hoc to. q.

Nona excommunicatio eſt contra Religioſos, qui quempiam inducunt, vt ſepulturam apud ſe eligat, vel mutet. Ita habetur in quadam Clementina *f*, de qua excommunicatione infrà in tertio tomo, in quæſtione de ſepulturis agemus.

f Clem. 3. §. fi. de pæ.

Decima excõmunicatio, reſeruata Summo Pontifici, ponitur in quadam Clementina *g*, contra Religioſos, qui extremam vnctionem, Euchariſtiamve laicis, clericiſve, licentia ab ipſorum parochis ſpecialiter non habita, adminiſtrant aut matrimonium ſolemniter benedicunt, aut abſoluũt excommunicatos à iure, ſtatutove, vel ſynodorum ſententiis, ſine priuilegio iuridico.

g Clem. 1. de priui.

Pro cuius explicatione nota primò, quod ſub nomine ſolemnis benedictionis comprehenditur omnis ſolemnitas, quæ obſeruatur iuxta ritũ religionis, ſiue fiat benedictio ſolemnis, ſiue dicatur ſpecialis Miſſa pro contrahentibus, vt ex iure *h* colligitur.

h c. 1. de ſpõſal.

Secundò nota, quod hæc Clementina, vt in ea notat Gloſ. communiter recepta, non habet locum in religioſo præfecto Eccleſiæ parochiali, quoad nõ ſuos Parochianos.

Tertiò nota, quod habet locum in quocunque Religioſo religionis approbatæ: nam ſi eſt religionis non approbatæ, minime in eo locum habet, quia cum hæc conſtitutio ſit pœnalis, ſtrictè eſt intelligẽda: & à fortiori idem videtur dicendum in Nouitio: nam licet in fauorabilibus religioſus reputetur, vt gaudeat priuilegio

Digitized by Google

gio canonis, non tamen in odioſis religioſis cẽſetur, quod puto tenendum, licet contrarium non aduertẽs ad hanc doctrinã teneat Baptiſta de Salis *i*, in ſua Summa.

i Salis in Sũ. ti. abſolut. fo. 1. col. 1.

Quarto nota, quod hæc Clementina non habet locum in religioſo miniſtrante Euchariſtiam religioſo alterius ordinis. Nam textus facit metionem de Laicis, & Clericis; appellatione autem Clericorum in materia odioſa, & ſtricta, vt in noſtro caſu, non veniunt Religioſi, vt notat Panormitanus dicens *k* vltra in ſtricta ſignificatione, ſeu materia odioſa appellatione clericorum non comprehendi Epiſcopos, quod ex quadam probat Decretali *l*. & idem dicit in alijs clericis exiſtentibus in dignitate, vt in Canonicis Eccleſiarum Cathedralium.

k Pã. in Rub. de vit. & honeſtate cleric.

l c. periculoſũ de ſen. exc. li. 6.

Et ratio eſt, quia in eis eſt qualitas ſuper alios quæ non reperitur in ſimplicibus argumento cuiuſdam Decretalis *m*, quæ ad multa facit Et confirmatur: nã etiam appellatione monachorum non venit Abbas, ſecundum Panormitanum *n*, licet Abbas ſit monachus, quia Abbas habet qualitatem ſuper alios monachos. Ex quo infertur, quod ſtatutum, quod punit ſcholarem deferentem arma, vel aliud facientem nõ comprehendit eius Rectorem, licet ſit ſcholaris, ſecus in materia fauorabili. Vnde ſtatuta religionum punientia monachos, eo quod egredientes è ciuitate, in qua habent monaſteria, per eandem circundant ciuitatem, non cõprehendunt ipſorum monaſteriorum Prælatos: niſi de eis ibi particularis fiat recordatio.

m c. ſtatutũ de ele. li. 6.

n Pano. in c. ſi. de ſim.

Quintò nota, quod Religioſi conuerſi miniſtrantes hæc ſacramenta incidunt in hanc pœnam; negari enim non poteſt, quod dicti cõuerſi ſint religioſi. Neque obſtat verbum; *miniſtrare*, poſitum in dicto Decreto, & quod iſti non adminiſtrant, ſed abutuntur.

Nam reſpondetur, quod etiam Religioſi habentes ordinem ſacrum Presbyteratus, adminiſtrantes huiuſmodi ſacramenta, ſine licentia parochi, dicuntur his abuti; quia faciunt contra prohibitionem Summi Pontificis. Præterea illud verbum, *miniſtrare*, accipitur ſecundum vſum communem loquendi, ſcilicet, pro exhibere, vel dare, quia aliàs de ludibrio hæc Clementina eſſet, ſi ſolum comprehenderet eos, qui ſecundum ſacros canones poſſunt adminiſtrare huiuſmodi ſacramenta.

Sextò nota, quod ſupradicta Clementina loquitur in omnibus Religioſis exemptis, & non exemptis, cum de omnibus Religioſis loquatur, argumẽto cuiuſdam canonis *o*, quod eſt tutius, & in dubio tenendum. Neque obſtat, quod allegatur à contrarijs, tenentibus hãc Clemẽtinam ſolum loqui de religioſis exemptis cum ponatur ſub Rubrica, quæ loquitur de priuilegiatis; nã ad hoc reſpondetur cum quadam Gloſſa *p* dicente, quod plerunque generalior eſt textus, quàm Rubrica, quod aliquibus comprobatur exemplis.

o c. ſi Romanorum. 19. d.

p Gloſ. in Auth. de nuptiis. [illegible]

Septimò nota, quod vt Religioſus non incurrat in pœnam huius Clementinæ, ſufficit, quod dicat ſibi parochianus, quod habet licentiam à Parocho vt ſibi dicta ſacramenta adminiſtret. Debet enim credere ipſum ſibi dicere veritatem, quia nemo præſumitur eſſe immemor propriæ ſalutis, vt quidam canon *q* affirmat. Pro quo facit doctrina cuiuſdam Gloſſæ *r* dicentis, quod cum quæritur de animæ periculo, & de alicuius conſcientia, creditur eius iuramento, non ſolum in foro pœnitentiali, verum etiam in foro iudiciali, quando aliter non poteſt probari, quod in quadã Decretali *ſ* videtur definiri, vbi eius gloſſa ibi notat. Et confirmatur, quia in hoc caſu credendo parochiano, non miniſtrat præſumptuoſè, & pœna iſtius Clementinæ contra præſumentes proponitur. Vnde religioſus ignorans pœnam, de qua hic, & alias homo ſanctæ vitæ miniſtrans Euchariſtiam ſine licentia presbyteri parochialis, non incidit in hanc pœnam, cum verbum, *præſumant*, in dicta Clementina appoſitum denotet dolum, & temeritatem miniſtrantis, & licet ignorantia iuris regulariter non excuſet, tamen quando ex probabilibus coniecturis perpẽditur, quod

q l. ſancim. 1. 97.

r Gl. in c. ſignificaſti. 2. de homi.

ſ c. præſent. de teſtib.

quis ignorauerit, excuſatur, ſecundum ea, quæ in iure *t* notantur. Item ſicut miles armatæ militiæ excuſatur ab ignorãtia iuris iuxta quandam legem *u*, ita & hunc poſſumus excuſare, præcipuè in foro pœnitentiali, in quo credendum eſt aſſerenti ſe ignoraui ſſe, & idipſum exiſtimo in foro iudiciali, quãdo ex probabilibus coniecturis liquet, quod non facit præſumptuoſè, imo aliqua probabili ratione ductus: quia tamen fortè aliqui in ſynceritate ſpiritus minimè ambulantes contradicerent, dicentes quod eo ipſo eſt præſumptio contra ipſum, quod fecit contra hãc Clementinam, tutius eſt, vt ſtatim abſolutio excommunicationis petatur, ne celebrando de irregularitate arguatur.

t c. 2. de cõſt. lib. 6.

v l. 1. C. de iur. & fact. ignora.

Octauò nota, quod vt non incurrat in huiuſmodi Clementinæ pœnam, ſufficit licentia Vicarij, qui gerit curam ordinariam parochiæ illius Eccleſiæ, & eſt ab Epiſcopo conſtitutus, vt tenet Gloſſa in eadem Clementina. Ex quo infertur, quod ſi non habet curam ordinariam, ſed eſt ſibi cura Eccleſiæ paruo tempore commiſſa, quod non poteſt dare licentiam, niſi in ſpeciali hoc ſibi ſit commiſſum, & ait Baptiſta de Salis *a* ſe ſuper hoc vidiſſe magnum ſcandalum in quadã prouincia ſuſcitari.

a Salis in ſũma ti. abſolu. in fo. 5. co. 2. in fi.

Vndecima excommunicatio eſt cuiuſdam Clemẽtinæ *b* contra Religioſos, Religioſaſque profeſſas, qui quæve matrimoniũ contrahunt, de qua infrà in quæſtione de Matrimonio dicetur.

b Clem. vnde cõſan. & affi.

Duodecima excommunicatio eſt contra religioſos fauentes mulieribus, quæ habitum Biguinarum ſumpſerunt, & ad eum ſumendum inducẽtes, vt dicitur in quadam Clementina *c*.

c c. 1. de religi. domi.

Decimatertia excommunicatio eſt contra Religioſos profeſſos, qui habitum temerariè dimittunt. Ita continetur in quadam Decretali *d*. de quo vide infrà, hoc tomo in quæſtione de habitu regularium.

d c. 2. ne clerici vel monachi. li. 6.

Decimaquarta excommunicatio eſt contra Religioſos, qui ad loca vbi publicè literarum ſtudia exercentur, non habita licentia, proficiſcuntur, vt in eadem Decretali *e* decernitur, de quo infrà tertio tomo in quæſtione de regularibus ſtudentibus dicetur.

e d. c. 2.

Decimaquinta excommunicatio eſt contra Religioſos, qui extra clauſtrum, leges, Phyſicamque audiunt, vt in quadam Decretali *f* determinatur, de qua in dicta quæſtione agemus.

f c. ſi ne clerici vel monac.

Decimaſexta excommunicatio eſt contra Religioſos Mendicantes Eccleſiarumque parochos, ſi pacem inter ipſos factam violant. Ita habetur in quadam Extrauaganti *g*.

g Extraua. de treug. & pace.

Decimaſeptima excommunicatio eſt contra Religioſos Mendicantes, qui ad aliquem monaſticũ ordinem, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia, ſe trãsferunt, præterquam ad Carthuſienſes, & contra Religioſos Mendicãtes ipſos recipientes. Ita habetur in quadam Extrauaganti Martini IV. de regularibus.

Decimaoctaua excommunicatio eſt cõtra Religioſos, & Religioſas, qui excepto victu, & veſtitu aliquid recipiunt à Nouitijs, dum ſunt in probatione; vel à parentibus, vel à propinquis, aut curatorib. vt in Concilio *h* Tridentino continetur, quod iam ſuprà *i* explicauimus latè in quæſtione de dotibus Monialium.

h Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 16.

i Sup. hoc tõ. q. 49.

Decimanona excommunicatio eſt reſeruata Papæ contra Prælatos, & Religioſos introducentes, & admittentes mulieres in monaſteria virorum, prout cõtinetur in Extrauagantibus Pij V. & Gregorij XIII. de qua latè egimus in noſtra explicatione Cruciatæ, & in primo tomo Quæſtionum Regularium, & Canonicarum.

Vigeſima excommunicatio eſt contra Prælatos, & Prælatas, Religioſos, & Religioſas introducentes, & admittentes viros, aut mulieres intra clauſtra Monialium, prout in Bulla Gregorij XIII. refertur, de qua in dictis locis egimus.

Vigeſimaprima excommunicatio eſt lata à Pio V. contra omnes Abbatiſſas, & Moniales exeuntes à monaſterijs, quacunque de cauſa etiam infirmitatis, excepta

Digitized by Google

cepta magni incendij vel ægritudinis, lepræ, vel epidemiæ probatæ literis ſuperioris, & Epiſcopi, circa quam iam in primo tomo *k* multa diximus.

k q. 46.

Vigeſimaſecunda excommunicatio eſt in eos, qui bona Eccleſiaſtica quæcunque alienant, vel pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, faciunt, & in ipſos, qui ipſa alienata recipiunt, illamque alienationem nullius momenti eſſe voluit. Ita habetur in quadam Extrauagante, & *l*, ſuprà primo tomo *m* in Quæſtione de alienatione rerum Eccleſiaſticarum late diximus.

l Extrau. "vi ambitioſe.*
m q. 30.

Trigeſimatertia excommunicatio eſt, quam Sixtus IV. ſtatuit ipſo facto contra fratres, & ſorores Tertij ordinis collegialiter viuentes, qui poſt factam profeſſionem, & emiſſionem trium votorum ſubſtantialium in manibus ſui miniſtri, vel miniſtræ matrimonium contrahunt, ſeu ante contractum conſummãt aut religionem ipſam dimittunt ad ſæcularem vitam euntes, & tale matrimonium eſt nullum, nec poſſunt abſolui, niſi habitu reaſſumpto ſuam profeſſionem collegialiter viuentes obſeruent, à ſuis ſuperioribus abſolui meruerint. Habetur in Extrauaganti, quæ incipit, *Ad Chriſti vicarij Præſidentis*, relata à Collectore *n* Priuilegiorum Mendicantium.

n Collector ti. excom. §. 13.

Vigeſima quarta excommunicatio eſt, quam decreuit idem Sixtus IIII. dicens, quod excommunicationem incurrant fratres Minores, & Prædicatores recipientes, ſiue admittentes ad priuilegia, & immunitates ordinum ſuorum quoſcunque Laicos vtriuſque ſexus, prætextu Tertij Ordinis, ſeu alterius modi, niſi geſtauerint habitum prædicti Tertij ordinis ſolitum, & profeſſionem emiſerint ſolitam, & in aliqua domo, ſeu congregatione dictorum fratrum, vel ſororum vitam duxerint in communi, non obſtantib. quibuſcunque literis Apoſtolicis. Habetur in Bulla quæ incipit, *Deteſtanda nonnullorum ambitio*, & refertur ab eodem priuilegiorum Collectore *o*.

o Collect. vbi ſup. §. 14.

Circa quam Sixti IIII. Bullam aduertit Corduba *p*, in Additionibus ad Compendium, quod hæc Bulla videtur iam per non vſum, aut per oppoſitam conſuetudinem omnino derogata, & nihil valere, ſicut & multæ aliæ huiuſmodi Bullæ, ſtatuta, leges, & conſtitutiones per diſſuetudinem non valent, vt educitur ex Gerſone *q*, & Caietano; & ideo plures alias Extrauagantes minimè referam, ne lectoribus ſim faſtidioſus inculcando, quæ ad ſcrupulos mouendos poſſunt incitare.

p Cord. vbi ſ. Collec.
q Ger. 3. de vi ſpiri. lect. 5. & 6. & Caie. in ſum. v. excom. c. 8.

QVÆSTIO LXII.

De excommunicatione, quantum ad euitandum excommunicatos, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæſtionem duo quæruntur

1 *Vtrum liceat Religioſis cum excommunicatis communicare.*
2 *Vtrum liceat communicare cum publicè excommunicatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum liceat Religioſis cum excommunicatis communicare.

REpondeo dicendo, quòd Gregorius IX. conceſſit *Fratribus Minoribus euntibus ad partes infidelium ſeu ibidem exiſtentibus, vt in terris illis ſit licitum eis communicare cum excommunicatis, in his quæ ad ſalutem pertinent animarum.* Ita habetur in libro Monumenta *a* Ordinum. Et Clemẽs IIII. conceſſit *Fratribus Minoribus, vt in terris excommunicatorum liberè commorari poſſint, & ab eis tunc, & quando per eorum terras ipſos tranſigere contigerit, neceſſaria vitæ depoſcere,* prout in eodem libro *b* continetur. Quæ conceſſiones parum deſeruiunt, niſi ad pacandos ſcrupuloſorum animos: certum eſt enim, quod propter ſalutem animæ poſſumus ſecundum ius *c* commune cum excommunicatis communicare, quamuis interponãtur nõnulla alia verba, vt commodius intentum perſuadeatur, quod ſolum Gregorij IX. conceſſio indulgebat. Certum eſt etiam, quod non incurrit excommunicationem, qui participat cum excommunicato, propter magnam neceſſitatem propriam, vel excommunicati, vt quia alterius eleemoſyna eget, vt in quodam canone *d* determinatur.

a In 1. imp. fo. 20. & in 2. fo. 22. conc. 3.
b In 1. imp. fo. 56. & in 2. fo. 140. conc 317.
c c. reſpõſ. & c. cum volũtate de ſen. excom.
d c. quoniam multos. 11. q. 3.

Ex quibus infertur Catholicos Galliæ, aut Germaniæ, aliorumque regnorum, qui cum hæreticis manifeſtis, & palam ſe hæreticos aſſerentibus, in eorum prouinciis participant in externo conuictu, non peccare, & excuſari propter neceſſitatem, & propter cõſuetudinem, quæ dicitur optima legum interpres, quæ conſuetudo cum ſciatur, & toleretur à ſuis Pontificibus, qui propter eorum multitudinem non audent procedere contra eos, excuſat Catholicos illa vtentes, vt tenet Nauarrus *e*.

e Na. in Man. c. 4. n. 6. & c. 27. n. 35.

Vnde infertur intellectus ad conceſſionem Eugenij IIII. qui conceſſit, *Quod ſi tempore noſtro contigerit (quod abſit) ſchiſma, poſſint fratres Minores participare cum ſchiſmaticis, neque teneantur fratres recedere à ſuis locis. Et quod quotieſcunque dixerint orationem, Deus omnium fidelium, &c. pro vero Papa habeant centum dies indulgentiæ.* Ita habetur in Ordinis Supplemento *f*. Hæc enim conceſſio, quantum ad primam eius partem, ius continet commune, cum ſecundum ipſum liceat cum excommunicatis ſchiſmaticis propter neceſſitatem communicare, iuxta ſuperius allegata.

f fo. 93. conc. 191.

ARTICVLVS II.

Vtrùm liceat communicare cum publicis excommunicatis.

REſpondeo dicendo, quod Eugenius IIII. *Conceſſit fratribus Minoribus obſeruantibus, quod non teneãtur euitare excommunicatos, niſi nominatim ſint à iudice denunciati, & euitentur, & à Clero, & populo, & ſic quod non teneantur euitare excommunicatos, niſi quando in communi euitantur, & quod idem ſit de interdicto, & de Obſeruatione cuiuslibet cenſuræ Eccleſiaſticæ.* Ita habetur in libro Monumenta *g* Ordinis, & in Supplemento.

g In 1. im. fo. 61. & in 2. fo. 64. cõ. 75. & in ſup. fo. 95. con. 312.

Aduertendum autem, quod hodie per conſtitutionem Concilij Conſtantienſis quæ magis recepta eſt, quàm Baſilienſis, vt refert Couarruuias *h*, nullos tenemur vitare excommunicatos, niſi in duobus caſib. Primus eſt, ſi ſint nominatim denuntiati, & excõmunicati. Secundus caſus eſt, ſi percuſſores clerici ſint adeo notorij per operis euidentiam, vt factum nequeat aliqua tergiuerſatione celari, atque nulla valeat excuſatione excuſari, prout poſt Decium *i* tradit Sotus, & vt receptum tradit Nauarrus, & auctor Catechiſmi.

h Cou. in c. alma mater 1. p. §. nu. 2. ver. ſuperest.
i Decius in c. à nobis n. 21. de excep Soto in 4. d. 22. q. 1. ar. 4. Na. c. 9. n. 6. & c. 26. n. 26. & c. 7. n. 35.

Pro cuius caſus explicatione notandum eſt, quod notorium dupliciter conſideratur. Primum enim eſt iuris, ſecundum facti: iuris dicitur quando percuſſio fuit facta occultè, & ſecretè, tamen deductum eſt delictum in foro contentioſo, & lata eſt ſuper eum ſententia excommunicationis, vel quia ipſemet percuſſor confeſſus eſt delictum, vel quia erat conuictus: & talis percuſſor dicitur publicus notorietate iuris, & per conſequens eſt euitãdus. Notorietas verò facti dicitur illa, cuius percuſſio eſt adeo manifeſta, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, ſcil. probabiliter, quando ita eſt deprehenſus quis in crimine, vel ita delictũ patens eſt certũ omnibus, quod non eſt locus inficiationi, vt quia publicè quis tenet concubinã, vel eius delictum eſt notorium maiori parti ciuitatis, vel villæ, oppidi, collegij, vel viciniæ. Ita Nauarrus *k* poſt Panormitanũ. Vnde ipſemet Nauar. *l* cõſuluit religioſũ eſſe publicè excommunicatum cenſendũ, & ita vitãdum, qui coram maiori parte conuentus clericum à ſede ex-

k Na. c. 15. n. 55. Pano. in d. c. veſtra.
l Na. li. 5. cõſ. ti. de ſen. excom. conſ. 40.

expulit, vel brachio violenter extraxit. Vnde licet ego viderem fratrem percutere coram me clericum, non tamen teneor illum euitare, donec publicè ſit notorium ad modum ſupradictum.

Nolo autem in hac materia excommunicationis amplius immorari; multa enim, cùm ſit materia generalis, videbit lector in his tractatibus, & vt ea facilius poſſit indagare, ad Iudices copioſos, quos Deo duce in medium adduximus, & adducemus, recurrat. Et in particulari ad tractatum copioſum, & ſatis elaboratum doctiſſimi Ioannis Bannes de Frechilla, Primarij ſacrorum canonum profeſſoris in hac Salmanticenſi vniuerſitate, quondam ſtudioſiſſimi condiſcipuli, in quo tractatu multa ſcitu digna de excommunicatione, & cenſuris Eccleſiaſticis edidit.

QVÆSTIO LXIII.

De exemptione Religioſorum à tribunalibus ſæcularibus, in viginti articulos diuiſa.

Circa quam quærunture viginti.

1 *Quid, & quotuplex ſit exemptio.*
2 *Quo iure ſint exempti Eccleſiaſtici, & Regulares, & eorum bona.*
3 *Vtrum Iudices ſæculares poſſint ſequeſtrare, propria auctoritate, triticum Commendatorum ordinum militarium, in tempore maximæ neceſſitatis.*
4 *An redditus temporales Eccleſiarum, & monaſteriorum poſſint exigi contra debitores Laicos coram Iudice Eccleſiaſtico.*
5 *Vtrum Religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram Iudice Eccleſiaſtico, aut ſæculari.*
6 *Vtrum monachus poſſit capi à iudice ſæculari, aut Eccleſiaſtico pro debito ciuili, ſi poſt debitũ monaſterium ingrediatur.*
7 *Vtrum Prælati Eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalem exemptam à dominis ſæcularibus.*
8 *Vtrum conueniens ſit Epiſcopos, & Abbates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam.*
9 *Vtrum Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionẽ temporalem, poſſint condemnare vaſallũ ad pœnam ſanguinis.*
10 *Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo, & maioratu poſſit conueniri coram domino feudi.*
11 *Vtrum quando Eccleſia, aut monaſterium litigat cum Laico ſuper bonis temporalibus, poſſit conuenire Laicum coram Iudice Eccleſiaſtico, aut coram ſæculari.*
12 *Vtrum pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium eſt inſtitutũ, poſſit iudex ſæcularis citare Prælatum monaſterij.*
13 *Vtrum Commendatarij ordinum Militiarum poſſint conueniri coram Iudice ſæculari.*
14 *Quando Iudices ſæculares poſſint inhiberi à cognitione cauſarum horum militum.*
15 *Vtrum Commendatarij ordinum Militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori.*
16 *Vtrum Commendatarij ordinum Militiarum, pragmaticas regales frangentes, poſſint condemnari à iudice ſæculari.*
17 *Vtrum milites ordinum Militiarum exterorum regnorũ poſſint conueniri extra ſuas prouincias, coram iudice ſæculari.*
18 *Vtrum confratres ordinis D. Ioannis portantes Tau gaudeant priuilegio fori.*
19 *Vtrum Corrector ciuitatis poſſit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua Eccleſia, renitente, & contradicente Vicario generali.*
20 *An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſæculari.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit exemptio.

RESpondeo dicendo, quod exemptio importat libertatem, ſiue ſit à poteſtate ſæculari, ſiue à poteſtate Eccleſiaſtica, & ſic exemptio, de qua loquimur, eſt quædam liberatio à poteſtate ordinarij inferioris à Papa ſtante ſubiectione immediata ad Romanũ Pontificem; exemptus autem eſt, qui exemptione potitur, ſiue qui non ſubeſt iuriſdictioni Ordinarij, prout notatur in iure *a*, cum ſolus Papa, vel Legatus à latere poſſit cognoſcere de cauſis contra exemptum, & non alij legati, vt decernit ius *b*. Vnde definiunt ſacri canones *c*, quod eximere eſt proprium Sedis Apoſtolicæ: & tradit Ioannes Andreas, tradit etiam & declarat Quintilianus Mandoſius.

a c. cũ perſonæ de priu. li. 6.
b *c. poſt trãſlatio. de offi. deleg.*
c *c. frater. 16. q. 1 c. nũc vero 6. q. 3 Andr. in c. 1. de priu lib. 6. Mand. de ſig. grat. exempti ab epiſ. fo. 120. par. 2.*

Quædam autem exemptio eſt perſonalis, qua eximuntur perſonæ à quocunque Iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico; ita vt à nullo legato etiam Sedis Apoſtolicæ, vel Iudice delegato iudicari, excommunicari, interdici, vel ſuſpendi poſſit. Quædam verò localis, quæ ſit loco, id eſt Eccleſiæ, vel monaſterio: quædam verò eſt vniuerſalis, qua ſcilicet Eccleſia, vel perſona cum vniuerſitate iuris ſpectat ad Papam, ita vt Metropolitanus, & diœceſanus nihil iuris habeat in exempta. Quædam verò particularis, quia eximitur in parte, videlicet tantum in certis caſibus, vt ſi fortè aliqua Eccleſia quantum ad hoc eſt exempta, vt nullus Epiſcopus, vel Archiepiſcopus poſſit in ea diuina ſuſpendere, ſicut in ſua diœceſi, & alias ei exhibeat reuerentiam, & honorem. Ita quædam Gloſſa *d*. Denique exemptio poteſt conſiderari quoad perſonas, & quoad Eccleſias, & quoad res Eccleſiaſticas, & regulares, quæ ad dominium Sedis Apoſtolicæ pertinent: quæ materia licet ſit quotidiana non tractatur à Iuriſperitis, niſi breuiter & ſparſim in variis locis, & in his parum, & non vt decet, vt ait Marianus Socinus *e*.

d *Gl. in clem. attendẽtes de ſtat. monach.*
e *Soci. in c. recepimus. n. 12. de priu.*

ARTICVLVS II.

Quo iure ſint exempti Eccleſiaſtici & Regulares & eorum bona à iuriſdictione ſæculari,

RESpondeo dicendo, doctrinam eſſe manifeſtam multis Conciliorum, & Pontificum Decretis *f* confirmatam non licere ſæcularibus Iudicibus de perſonis, aut de rebus Clericorum iudicare: imò, & iura Cæſarea hoc decernunt, & de hoc nemo vnquam dubitauit. Controuerſia autem Doctorum conſiſtit in hoc, an exemptio Clericorum, & Regularium à poteſtate ſæculari ſit iuris diuini, neque vnquam licuiſſe Principibus ſæcularibus in eos, & in eorum bona temporalem iuriſdictionem exercere. Et partem affirmatiuam tenet quædã Gl. *g*, & eã ſequuti ſunt multi, quos refert & ſequitur Menchaca aſſerens communẽ eſſe ſententiam: eandem confirmat Alfonſus Azeuedo, Reginal. & Perez. Qui omnes ferè affirmant verè hãc ſententiam multò receptiorem eſſe, quorum fundamenta præcipua ſunt illud Pſalmi *h*, *Nolite tangere Chriſtos meos.* & illud Matth. *i* *filij ergo liberi ſunt.* Et ſacri canones *k* hoc iuri diuino tribuunt, & referunt teſtimonium Imperatoris Conſtantini idipſum profitentis. Et vltra argumenta ab hac cõmuni opinione adducta, illud etiã adduci poteſt, quod in primitiua Eccleſia non ſolum Clerici, ſed Chriſtiani omnes ab Eccleſia iudicabantur, vt cõſtat ex auctoritate D. Pauli *l*, & in ſacris canonib. refertur, vbi notant Glo. & Præpoſitus, & notat Abbas: tandem & cõmunem adiuuat, quod Clerici ratione ordinis clericalis conſecrantur, & Religioſi ratione profeſſionis Deo dicantur. Vnde quemadmodum aliæ res ſacratæ materiam, & formam, aliàs habẽtes temporalem ratione conſecrationis inter ſpiritualia connumerantur, & à poteſtate ſæculari eximũtur, ſic videtur de clericis, & Religioſis dicendum, & huc pertinet, quod ſcribit Nauarrus *m*.

Sed contrariam opinionem, ſcilicet quod Clerici, & Monachi eximantur à poteſtate ſæculari legibus humanis, tenuerunt viri grauiſſimi, quos refert & ſequitur Couarruuias *n*, & ex Theologis Diuus Thomas, Medina, Victoria, qui diligenter huius opinionis fundamenta congerunt, & illud vnũ ſufficere ar-

f *c. ſi diligenti. de for. cõp. c. at ſi cleric. de iu c. 1, cum ſe. 11 q. 1. Ant. Bainjmus. de epiſ. & clericis.*
g *Gl. v. & diſentis in c. ſi Imperator 96. diſt. Mẽch. de ſucc. creat. § 22. n. 58. Azeue. li. 1. nouæ compil. ti. 3. li. 6. Regnal de vtili Eccl. li. 1. poſt pri. Perez. li. 3. ordi. ti. 1. li. 2. ver. quæro.*
h *Pſal. 140.*
i *Matth. 17.*
k *d. c. Imperator & c. cõtinua. 11. q. 1. c. quanquam. de vſur. li. 6.*
l *1 ad Cor. 6. c. relatum 11. q. 1. Abb. in c. qualiter. nu. 7. de iud.*
m *Nauar. in c. nouit. not. 6. n. 6. de iudic.*
n *Cou. li. præ. qq. c. 31. n. 1. D. Th in 7 am. ad Rom 13. Medin. de reſt. quæ. 5 in prin. Victoria. de poteſt. ciui. n. 2.*

arbitramur, quod nulla ſit hodie lex diuina obligans, niſi naturalis, & ſupernaturalis Euangelica; lex autem ſcripta veteris Teſtamenti iudicialis, & cæremonialis, per paſſionem Chriſti nomini extincta eſt, vt videre licet apud Diuum Paulum o, & in aliquibus ſacris canonibus, & explicant Diuus Thomas, & Soto & Couarruuias. At verò neque lege naturali hæc exemptio præcepta videri poteſt, quia non eſt de primis principibus, quæ Diuus Thomas p communes conceptiones appellat per ſe notas, neque eſt concluſio de primis principiis proxima immediatè ab ipſis collecta; nemo enim niſi in lege humana definiret, ita in lege naturæ ſacerdotes à ſæculari iuriſdictione eſſe exemptos. Nec inſuper huiuſmodi exemptio eſt de lege Euangelica, quæ vt ait D. Thom. q, nulla alia præcepta continet, niſi naturalia, ſeu moralia, quæ ad fidei articulos & ſacramenta pertinent, inter quæ huiuſmodi exemptio non reperitur, nec locus aliquis, vnde fideliter colligatur. Illud enim Matthæi eò pertinet, vt Chriſtus Dominus, qui ſecundum diuinam, & humanam generationem Regis erat filius, ex legibus humanis, & conſuetudine Regum temporalium oſtendere volebat ſe immunem eſſe à tributis. De reliquis autem ſacerdotibus, & Eccleſiaſticis locus ille non intelligitur in hoc ſenſu, vt ibidem ſacri auctores notant. Illud etiam in confirmationem huius ſententiæ facit, quod ſi in lege diuina fuiſſent exempti. Catholici Imperatores poſt tot annos de illis non iudicaſſent, vt conſtat ex toto titulo de ſacroſanctis Eccleſiis, & ex toto titulo de Epiſcopis, & Clericis: nec Summi Pontifices, quibus illi erant obſequentiſſimi, hoc paterentur, nec priuilegia Imperatorum pro hac exemptione adducerent, prout adducit D. Gregorius a. Nec rurſus Catholici Pontifices ab Imperatoribus hanc exemptionem poſtulaſſent, vt colligitur ex quadam Authentica b: fundamenta verò prioris ſententiæ optimè diluunt Medina c & Victoria.

Pro quorum reſolutione notandum eſt primò, Clericos, vt nonnulli aiunt, dupliciter poſſe conſiderari, vel quatenus Clerici ſunt, id eſt, miniſtri diuinorum; vel quatenus Reipublicæ ciues. Primo modo legibus diuinis à poteſtate ſæculari ſunt exempti: poſteriori verò eiſdem ſubiiciuntur, ſicque Doctores prædicti has contrarias opiniones componunt, quo pacto aliqui affirmant omnes Chriſtianos, quatenus tales ſunt, hoc eſt in his, quæ ad fidem & catholicam religionem pertinent, ab Eccleſia, lege Diuina eſſe iudicandos; quatenus verò ciues & membra Reipub. ſæcularis à poteſtate ſæculari. Ita colligitur ex Turrecremata d, & ex traditis à Nauarro.

Sed licet hæc diſtinctio bonum habeat ſenſum in quo defendi poterit, quæſtionem tamen nimis inuoluit, & innuit exemptionem hanc perſonarum eſſe, non rerum, aut cauſarum, quæ legibus diuinis competit; atque ideo melius dicendū videtur, in Clericis, & in Eccleſiaſticis duas bonorum ſpecies reperiri. Alia enim ſunt bona ſpiritualia ſupernaturalia per eſſentiam, per cauſam, per effectum, & per connexionem, omneſque cauſæ, & controuerſiæ ad eas pertinentes, prout docent D. Tho. e & omnes Theologi. Alia ſunt poſterioris ordinis, vt vita, fama, & diuitiæ. Bona autem ſpiritualia, & quæ pertinent ad diuina myſteria, & eorum cognitio, ſiue in Eccleſiaſticis, & Clericis, Regularibus, ſiue in Laicis conſiderantur lege diuina à Iudice ſæculari eximuntur, & Eccleſiaſtico reſeruantur, vt quidam canones f expreſsè dicunt: & hæ poteſtates per ſuos fines, & obiecta diſtinguuntur. Vnde neceſſariò omnia ſpiritualia, quę in finem ſupernaturalem immediatè ordinantur, Eccleſiaſticæ ſubſunt poteſtati, vt bene probat Victoria g, & Albertus Pigius: bona autem temporalia ſiue etiam in Eccleſiaſticis, ſiue in Laicis conſiderentur per ſe, & ex natura rei poteſtati ſæculari ſubſunt, vt cōſtat ex dictis in ſuperiori præludio, & patet ex eo, quia bonorum natura ex qualitate poſſeſſoris non mutatur,

o Paul. ad Heb. 7. c. translat. de const. & in c. vnic. de purif. post par. Th. 1. 2. q. 104. ar. 3 & 2. 2. q. 83. ar. 1. Soto li. 2. de iust. q. 5. ar. 4. Cou. varia. reſol li. 1. c. 17. n. 1.
p Tho. 1. 2. q. 44. ar. 3. 4.
q Th. 1. 2. q. 108. ar. 2.
a c. de perſona 11. q. 1.
b Auth. vt cleric. apud proprios epiſco. c. 96.
c Medina & Victoria vbi ſ.
d Turre. in c. cū ad verum. 96. d. Na. d. n. 6.
e Th. 2. 2. q. 100. ar. 1. ide Th. & Theolog. in 4. diſt. 25. q. 1.
f d. c. cum ad verum & c. duo ſunt, eadē diſt. & c. ſolitæ, de mai. & obed.
g Victor. vbi ſ. Pigius libr. 4. Eccle. Hiera. c. 2.

vt in ſimili ait h. Diximus autem, ſiue in clericis, ſiue in laicis, quia exemptio hæc, quæ competit Clericis iure diuino, rerum & cauſarum eſt, non verò perſonarum: licet autem hæc bona temporalia Eccleſiarum, & Clericoaum natura ſua poteſtati ſæculari ſubdantur, potuit tamen Eccleſia omni Imperatorum priuilegio ceſſante clericorum cauſas criminales, & ciuiles ad prædicta bona temporalia pertinētes Eccleſiaſtico iudicio reſeruare. Cum enim à Chriſto Domino, Petro, & ſucceſſoribus ſpiritualis poteſtas data ſit, quæ nihil aliud eſt, quàm facultas à Chriſto Domino Eccleſiæ generaliter conceſſa: & immediatè ſupernaturalia primò principaliter reſpiciens, vt colligitur ex Ioanne Gerſone i, & Nauarrus, & tota hæc poteſtas ad vitam ſpiritualem, & æternam beatitudinem ordinatur; quemadmodum poteſtas naturalis, & cuiuſuis hominis mandatum, ad ea trahūtur, quæ ad aliud mādatum explicandum neceſſaria ſunt, & opportuna, vt colligitur ex iure k: ſic poteſtas hæc ſupernaturalis omnia illa comprehendit, quæ ad gubernationem Reipublicæ in ſpiritualibus Eccleſiæ neceſſaria videbuntur, & ideo in finem ſupernaturalem iure ſuo de temporalibus diſponit, reges ſuos aliquando priuat, vt patet in iure l, ſæculares leges ſpirituali ſaluti ſubditorum pernicioſas abrogat, vt dicitur in quadam Decretali m, cauſas alias teporales ab Eccleſiaſticis Iudicibus definiri iubet, vt iubetur in alia Decretali n, & obſeruāt poſt alios Victoria o, Nauar. Soto, Simancas, & Couarruuias, & eadem de cauſa, & eadem poteſtate iuſtiſſimis de cauſis Eccleſia clericos, & eorum bona temporalia Eccleſiaſtico iudicio reſeruauit. Et huius exemptionis plures rationes ex ſacris canonibus colliguntur. Prima, ne miniſtri Eccleſiæ, quos Deo, & diuinis vacare conuenit, per poteſtatem ſæcularem aliquādo à diuinis miniſteriis alienentur, & prophanis muneribus obſtringantur. Et hæc ratio colligitur ex D. Paulo p & ex aliquibus ſacris canonibus. Secunda, ne Sacerdotalis maieſtas, quàm maximè venerari oportet, inter laicorum cœtus quodammodo vileſcat, & nimiā conſuetudine parui fiat. Hæc ex alio colligitur canone q. Tertia ratio eſt ne Clerici, qui animarum parentes ſunt, & magiſtri à filiis, & diſcipulis iudicentur, vt ex aliis canonibus ſatis r patet.

Ex quibus colligitur reſolutio ad id, quod in principio quæſtionis propoſuimus ventilandum, & ſic dicimus, quod Religioſi, cum inter perſonas Eccleſiaſticas computentur, iure diuino à iuriſdictione ſæculari ſunt exempti: bona autem temporalia monaſteriorum natura ſua poteſtati ſæculari ſubiiciuntur, ſed Sede Apoſtolica ſic diſponente, ea omnia à poteſtate ſæculari exemit, cùm ipſi Monachi ſicut Clerici in ſortem Domini ſint vocati, iuxta ſacros canones ſ, & tradit D. Chryſoſtomus, & deciſio Pedemontana: & hac ratione multis generalium Conciliorum, & antiquorum Pontificum decretis in primordiis religionū ipſi Monachi Epiſcopis fuerunt ſubiecti, & à ſæculari iuriſdictione diſgregati, vt per multos ſacros canones t notant Hugo, & Præpoſitus, dum aiunt, quod ſi monachus in figuram iudicij conueniat, coram Epiſcopo iure communi conueniendus eſt: ſin autem extra iudicij figuram, & ſecundum regulam, coram ſuo Abbate, eandem ſententiam protulerunt multi alij, quos refert & ſequitur Paulus Fuſcus u, adeò quod viri grauiſſimi tenuerunt, quod non ſunt iure communi, ſed tantùm ratione priuilegij exempti à iuriſdictione Epiſcoporum, de quo infrà erit nobis ſermo.

h l. 2. §. ex iis ff. de ver. ſig.
i Gerſon de poteſt. Eccl. con. 1. Nau. in d. c. nouit. notab. 3. n. 87.
k c. Præterea. de off. del.
l c. grandi de ſuppl. neglig. Prela li. 6.
m c. ul. de præſcript.
n c. prudēter. de dona. in. er vir. & vxo.
o Victo. relect. 1. de poteſt. Ecc. 2. p. c. 7. Nau. d. not. 3. n. 83. Sot. de iuſt. li. 4 q. 4. ar. 1. Sim. de catholic. inſti. c. 44. Cou. in reg. peccat. 2. p. §. 1. n. 7.
p 2. ad Cor. 1. c. 1 & 2. c. eſto ſubditus 95. diſt.
q c. ſi quis dubitet. & c. denique 96.
r c. duo ſunt 12. b. 1. Chri. in Pal. ad Roman. 13. deciſ. Pedemōt. 30. n. 1.
ſ c. eccl. c. quā vere. 16 q. 1. monaſt. el 2. c. cognouimus. 18. q. 2. c. non ſemel eadem q. c. de perſona. v. ſi quis contra 11. q. 1. vbi gl. 2.
t Hugo & Præpoſitus n. 9. gl. 1. in c. 1. n. 18. q. 2.
u Fuſcus de viſi. l. 2. c. 17. n. 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum Iudices ſæculares poſſint ſequeſtrare propria auctoritate triticum Commendatariorum Ordinum Militiarum tempore maximæ neceſſitatis.

RESpondeo dicendo, quod Commendatarij Ordinum Militiarū habēt ſuos proprios Iudices, qui ſunt

Digitized by Google

ſunt eorum ſuperiores, & ſic ſunt exempti à quibuſcunque aliis Iudicibus in cauſis ciuilibus & criminalibus, & ideo videtur eorum triticum Decimarum, & prouentum ſuarum præceptoriarum non poſſe à Iudicibus ſæcularibus ſequeſtrari, ſed cum tempore neceſſitatis priuilegia maxima frangantur, imo obligatio multorum præceptorum tunc locum non habeat, videtur in hoc caſu contrarium dicendum, & pro hac parte facit quædam nouæ compilationis lex *a* dum dicit, *y porque por experiencia ſe ha viſto, que las perſonas, que tienen, el dicho pan poniendoſe taſſa lo eſconden, ny encubren y nolo quieren vender, de que reſulta auer falta, mandamos à los Corregidores, y Gouernadores, y alcades, y otras qualeſquier Iuſticias, y iuezes cada vno en ſu iuriſdiction, que entendiendo por los regiſtros, que ſe han hecho, y per las otras vias, y maneras que conuengan los que tienen el dicho pan para lo poder vender comando ſi les pareciere conſigo para eſto dos regidores, y otras dos perſonas del lugar hagan repartimiento por las perſonas de qualquier qualidad, eſtado, o condicion, præminencia, o dignidad que ſean, anſi clergios, y perſonas Eccleſiaſticas, como Comendadores; &c. y les manden y a premien a que lo vendan, ſegun les fuere por ellos repartido y que las perſonas à quien ſe repartiere ſean obligados à lo vender luego à las perſonas, que lo quiſieren comprar.*

a l.1.tit.25. li.5. nouæ compilat.

Et attenta hac lege, quæ iuſtiſſima profectò videtur tempore neceſſitatis imminentis, ne Reſpublica fame pereat, cum niſi ſubueniatur huic neceſſitati, redundaret etiam in damnum Eccleſiæ, videtur, inquam quod poſſint Iudices ſæculares compellere dictos Commendatarios, relicto ſibi tritico neceſſario pro alimonia, & ſuſtentatione ſuarum familiarum, reliquum quod habent, egentibus vendant pretio taxato per dictam legem, vnde ſi cogere licitè poſſunt, prout tradit Mexia *b* ergo & ſequeſtrare triticum poſſunt; aliàs enim illuſoria, & fruſtratoria coactio eſſet, cùm poſſent, qui cogendi ſunt, abſcondere triticum, aliiſque cautelis vti.

b Mexia de tax. pan. 64. fo. 21. & 22.

At Gutierrez *c* hanc opinionem quoad Eccleſiaſticos cum grano ſalis (vt ita dicam) amplectitur, dicens poſſe rectores ſæculares dictum triticum ſequeſtrare, dummodo in procedendo, & exequendo obſeruent ad vnguem formam traditam atque præſcriptam in dicta lege Regia ſuperius allegata, & ad hoc ſeruãda ſunt ſequẽtia, quæ ex dicta lege colliguntur. Primum, quod ſit, atque immineat neceſſitas, & magna indigentia tritici. Secundum, quod habita ratione ſumptus familiæ ſuæ, & cæterarum perſonarũ, quibus prouidere ipſi Commendatarij teneantur, veluti pauperum, parentum, & aliorum egentium, & hoſpitum, arbitrentur ipſi Iudices, quod quantumcunque fuerit iuſtum, relinquatur ipſis Clericis potius pluſquam minus neceſſario, ne aliàs poſtea ipſi Commendatarij cogantur maximo ſuo ſumptu comparare, quod poſtea ſibi defuerit, cùm id habeant ex ſuis Eccleſiaſticis redditibus. Tertium, quod ſibi offeratur verè, & realiter pretium iuſtum taxatum ab eadem Regia Pragmatica. Quartum quod antequam ab eis triticum auferatur, ipſis dictum pretium offeratur. His enim ſeruatis, minime ipſis Commendatariis fit iniuria manifeſta, ratione cuius poſſint creare conſeruatorem ad ſuæ exemptionis defenſionem, neque Rectores ſic facientes incidunt in excommunicationem Bullæ cœnæ latam contra illos, qui iuriſdictiones, ſeu fructus redditus, & prouentus ad Eccleſiaſticas perſonas ratione monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum per eos obtentorum pertinent, vſurpant, vel ſurripiunt, ſeu quauis occaſione, vel cauſa, ſine Romani Pontificis expreſſa licentia ſequeſtrant: ſeruatis enim ſuperius notatis non fit contra tenorem dictæ Bullæ; non enim dictum triticum occupant, & vſurpant propria auctoritate, ſed auctoritate legis naturalis id in hoc caſu permittentis. Si autem non ſeruantes ſupradicta dictum triticum intrepide ſequeſtrant, incidunt in dictã cenſuram, vt excommunicati poſſunt per Iudicem Eccleſiaſticum declarari, ſicut affirmat Gutierrez ſe in caſu contingẽti vidiſſe, & negotium per viam violentiæ fuiſſe delatum ad Regiam Cancellariam Pintianam; poſtea tamen remiſſum fuit ad Iudicem Eccleſiaſticum, & hoc iure optimo poteſt conſeruator ſeruare.

c Gutier. li. 1. prac. qq. q. 13. nu. 3.

ARTICVLVS IV.

An reditus temporales Eccleſiarum, & monaſteriorum poſſint exigi contra debitores laicos coram Iudice Eccleſiaſtico.

RESpondeo dicendo, quod in quadam nouæ compilationis lege *d* cauetur, *Que las Igleſias, y monaſterios, Clerigos, y Capellanes del Rey, que tuuieren priuilegios de les Reyes de mercedes, oliſmonas, o dineros, o de otros derechos*, quæ non poſſunt ſuper eis, & ab eis dependentibus conuenire laicos receptores Regios conductores, & alios collectores coram Iudicibus Eccleſiaſticis, ſed coram Iudicibus ſæcularibus Regiis ſub pœna amiſſionis ſic conceſſorum. Quod etiam ad literam cauetur in alia nouæ compilationis lege *e*, quas leges validas eſſe, nec ſacris canonibus contrarias teſtantur Mench *f*. Laſſarte de Moli, & Gutierrez: & nimirum, quia hi reditus fuerunt dati dictis piis locis ſub conditione: quod eorum petitio apud Iudicem ſæcularem proponeretur, & non fuerunt dicta bona facta ſpiritualia. Vnde ſi Eccleſiaſticæ capellaniæ, monaſterium, vel hoſpitale ſint fundata ex redditibus temporalibus, cum conſenſu, & auctoritate Epiſcopi Ordinarij loci, vel poſtea confirmata Eccleſia Capellanus, & œconomus dictæ Eccleſiæ, monaſterij, vel hoſpitalis poteſt conuenire laicos prædictos annuos redditus ſoluere debentes coram Iudice Eccleſiaſtico, prout in terminis tenet Azeuedo *g* dictæ enim nouæ compilationis leges ſolum loquuntur in gratia & donatione à Rege prædictis locis piis, & clericis factis tunc enim bona illa non amittunt ſuam propriam naturam temporalitatis; ita vt in alteram diuerſam tranſeant. Præterea cum gratia illa facta ſit à Rege, meritò ab eo lege lata auferri poteſt, ſi eius iuriſdictio ſuper illam concernens illudatur.

d l.1. ti. 1. li. 4. nouæ copil.

e l.10. tit. 7. li. 9. nouæ cop. f Mench. de ſucce. crea. §. 26. nu. 66. Laſſarte de Moli. de deci. vend. c. 18. n. 9. Gutier. lib. 3. pra. q. 27.

g Azeued. in d. l. 1.

Nec obſtat, quod actor ſequi debeat forum rei: nã hoc procedit in temporalibus, non autem in ſpiritualibus, aut ſaltem ſpiritualibus annexis, cuiuſmodi ſunt dicti redditus, ſuper quibus auctoritate Epiſcopi, aut Ordinarij fuit fundata Capella, hoſpitale, vel monaſterium; ſunt enim prædicta bona temporalia, in ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa commutata, vel transfuſa: Imo ait Gutierrez *h* idem eſſe dicendum in annuis redditibus poſtea de nouo emptis in locum aliorum, qui fuerunt redempti, cùm in eorum locum ſubrogentur, ac proinde debeant ſapere eorũ naturam; ſubrogatus enim ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.

h Guti. vbi ſ.

Verum eſt tamen, quod ſi monaſterio dicti redditus debeantur, & debitores nolint ſoluere irrogando iniuriam ipſi monaſterio poſſunt, coram Iudice conſeruatore conueniri, prout latè in primo tomo *i* remanet dictum.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſi pro cauſa ciuili poſſint conueniri coram Iudice Eccleſiaſtico, aut ſæculari.

REpondeo dicendo, quòd ſi Religioſus de crimine extra clauſtra commiſſo, vel intra, vbi ab alio, qui ſubditus non ſit eiuſdem Abbatis, fuerit accuſandus, ſecundum opinionem aliquorum doctiſſimorum virorum, Epiſcopus adeundus eſt iure communi, licet ſecundum priuilegia aliter debeat, vt ſupra iam remanet declaratum. At hi omnes vno ore fatentur, quod ſi cauſa ciuilis fuerit controuerſa, monachum neque conuenire, neque conueniri poſſe coram Epiſcopo; quia Abbatis quaſi ſeruus, aut filius familias po-

Digitized by Google

poteſtati ſubeſt, tum etiam, quia proprium nihil habet, & quaſi mortuus ſæculo reputatur, vt tradunt in ra *a*, & faciunt tradita per Petrum de Vualdis, Couarruuias, & Menchaca, & ita monachum neque ciuiliter agere, nec conueniri poſſe reſoluunt quædã gloſſæ *b*, Speculator, & Capella Toloſana: verùm ſi monachus cauſa ſtudij de licentia Abbatis abſens ſit, vel in curia, vel in aliquo quouis ad negotia monaſterij miſſus fuerit, poterit tanquam procurator nomine monaſterij conueniri, quoniam dum eum mittit, omnia ei concedere cenſetur, quæ ad illud negotium commodè peragendum fuerint neceſſaria, ex regula cuiuſdam Decretalis *c*, & quemadmodum filiusfamilias eiſdem cauſis agit, & conuenitur, ſic etiam monachus poteſt conueniri argumento *d* cuiuſdam legis, vbi notant Gloſſa, & Bartolus, & tenet Baldus cum doctoribus communiter, Bologninus, & Horatius Lucius; & hæc eſt abſque dubio vera, & recepta ſententia, intelligenda tamen, ſi tria ſimul concurrant, ſcilicet licentia Abbatis, contractus, aut debitum moderatum, iuxta negotij qualitatem boni viri arbitrio, ita vt in tanto mandato monaſterij videatur comprehendi. Item ſi Abbas, & monaſterium longe abſint, nec poſſint commodè conueniri; cum enim ex Tacito mandato nomine monaſterij conueniatur, ſi aliquod ex ſupradictis tribus deficiat, nec agere poſſunt, nec conueniri ciuiliter: conueniendi ſunt autem in hoc caſu coram Iudice Eccleſiaſtico; cum enim cõueniantur ex actione quadam perſonali, nata ex obligatione perſonali ab ipſis inita, nimirum ſi conueniri debeant coram Iudice Eccleſiaſtico, tanquam perſonæ Eccleſiaſticæ obligatæ. Quod verò attinet ad Abbates, & monaſteria nulli dubium fuit ab Epiſcopis iure communi debere iudicari, vt aliqua iura *e* ſatis innuunt: quod ea ratione oſtenditur, quia cum à ſuis monachis iudicari non poſſint, argumẽto aliquorum canonum *f*, oportebat, vt ab Epiſcopis iudicarentur, nec expectaretur Romani Pontificis iudiciũ. Quod ſi monaſterium ſimiliter conueniatur, procul dubio iure communi, neque iure ſpeciali Abbas iudex eſſe poteſt, vt animi conſenſu ſupradicti auctores volunt: & idem erit de alijs vniuerſitatum, aut collegiorum Rectoribus dicendum, quia cum collegia ſua defendere teneantur, vt dicitur in iure *g*, & ipſi quaſi partes ad iudicium vocentur, fieri non poteſt, vt ipſi ſimul ſint Iudices, & actores, vel rei.

Neque ſupradictis obſtat priuilegium Clementis IV. dicentis, quod fratres Minores neque ratione delicti, neque ratione contractus, ſeu rei de qua cõtra ipſos fratres ageretur, poſſint coram locorum Ordinariis conueniri, neque illi quoad hoc ſuam in ipſos iuriſdictionem exercere, decernens irritum, & inane quicquid ſecus factum, vel attentatum fuerit, vt in libro Monumenta *h* ordinum continetur. Quam cõceſſionem Sixtus *i* IV. confirmauit, & latè in Marimagno Carmelitarum *k*, & Prædicatorum *l* Auguſtinienſium *m* habetur. Nam reſpondetur quod ſupradicta priuilegia, & ſimilia Regularibus conceſſa ſunt fortè limitanda, vt procedant, quando adſunt Iudices Regulares, coram quibus ipſi monachi pro debitis ciuilibus poſſint conueniri, at vbi ſunt tales iudices, quia longiſſimè abſunt, & ad eos non poſſunt creditores ſine maximo eorum incõmodo adire, ego intelligo prædicta priuilegia locũ minimè habere poſſe; non enim priuilegia cum magno tertij nocumento conceduntur, neque cenſentur concedi. An autem monachi poſſint conueniri coram iudice ſæculari, latius infrà hac quæſtione dicetur.

a c. nullã. c. nõ dicatis 12. q. 1. Auth. C. de ſacr. eccl. V. val. de cano. epiſ q. 14. n. 9. Cou. in c. 1. n. 1. de teſ. Menca. contr. §. 20. n. 150. *b* Gl. v. aut monac. ſi in c. de perſon. 21. q. 1. gl. in l. 2. v. non poſſunt ff. de in ius vocan. Specu. ti. de ſta. monach. in pri. Capel. Toloſ. q. 25. *c* c. præterea de offi. deleg. *d* l. ſi longius 28. §. ſi. ff. de iud. vbi gl. & Bar. in pr. Bal. in Auth. hac. bita. n. 24. C. ne filius pro patre. & ibi Bolo n. 254. Horatius de priui. ſchola. rium prin. 74. *e* c. ad monaſterium c. Abbates. in prin. 18. q. 2. *f* c. omnes 2. q. 7. & c. omnes 6. q. 1. *g* c. edoceri. de reſcript. *h* In 1. imp. fo. 59. & in 2. fo. 142. conc. 311. *i* In 1. im p. fo. 60. & in 2. fo. 144. conc. 347. *k* In 2. imp. fo. 161. conc. 384. fo. 157. conce. 479. *l* in 2. imp. fo. 239. conce. 576. *m* in 2. imp. fo. 148. con. 620.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Monachus poßit capi à iudice ſæculari, aut Eccleſiaſtico, pro debito ciuili, ſi poſt debitum monaſterium ingrediatur.

RESpondeo dicendo, quod Monachus non poteſt ob debitum ciuile capi, nec incarcerari, autore Baldo *n*, & tenent Abbas, & Suarez, illud tamen notandum, quod ſi quis in fraudem creditorum ingrediatur monaſterium, non eſt recipiendus ad monachatum, quoniam non ducitur bono ſpiritu, ſed vt defraudet creditores, & otio indulgeat, vt docent Innocentius *o* & Abbas. Si tamen ingrediatur monaſterium in fraudem, ait prædictus Abbas, quod ipſum monaſterium ſatisfacere debet creditorib. quatenus ex bonis monachi ad ſe peruenit, argumento aliquorum iurium *p*, & tradit Baldus tractans an ſint deducendæ expenſæ neceſſariæ ad alendum monachum. Hæc procedunt quando debitor ingreditur religionem, antequam creditor illum capiat, vel executionem aduerſus illum faciat, non ſi poſt hæc ingrediatur monaſterium. Idem dicendum eſt de Clericis, qui poſt capturam ſuſcipiunt ordines ſacros, vt ait idem Abbas, quia ſi cum eſſet Laicus creditor illum in carcerem coniecisſet, vel in ſeruitium accepiſſet, fiat clericus, clericatus videtur in fraudem ſuſceptus, nec clerico prodeſt priuilegium clericale, & poteſt conueniri coram Iudice ſæculari. Ita liquet ex diſtinctione Ioannis *q* Andreæ. & Abbatis, & ex aliis, quos refert & ſequitur Bacca. Hæc de iure communi inuenio decreta. At ſecundùm conſtitutionem Sixti V. de qua infrà de Nouitiorum receptione dicemus, quæ prohibet Nouitios ad religionem recipi antequam de eorum vita, & moribus fiat exacta inquiſitio, & an aliquibus debitis ſint obnoxij, &c. quibus nõ diſcuſſis, profeſſio nullius eſt momenti, & valoris, quæ ſi non valet, certum eſt quod apud ſuos Iudices poſſunt præfati Nouitij de prædicto debito ciuili conueniri.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Prelati Eccleſiaſtici poßint habere iuriſdictionem temporalem exemptam à ſuperioribus ſæcularibus.

RESpondeo dicendo, circa præſentis articuli quæſtionẽ duas opiniones ſatis diuerſas inter Doctores inueniri: prima eſt, quod poteſtas Eccleſiaſtica nõ ſe extendit ad iuriſdictionem temporalẽ, niſi in quantum ipſa temporalis iuriſdictio eſt ad ſpiritualem neceſſaria, aut eam concernit. Et hanc opinionem tenuerunt gloſſator *a* Decreti, & Baldus vocãs eam maximam Legiſtarum, Maranta, Aufrerius, deciſio Pedemontana, Duarenus, Naua. Cou. Soto, Alfonſus, Guerrero, Gregor: Lop. Franciſc. de Vargaz, Antonius Gomez, Montaluus Auiles, Menchaca, Turrecremata, & alij, quos prædicti Doctores referunt.

At contrariam opinionẽ, quod ſcil. poteſtas temporalis reſideat etiã in Papa, & in Eccleſia, & ab ea medio ordine, & diſpoſitione diuina in Imperatores, Reges, & Principes, & alias poteſtates ſæculares deriuetur, tenẽt viri grauiſſimi, quàm vt magis ſecurã, & communem amplectuntur. Pro cuius opinionis reſolutione diſtinctio quædã eſt præmittenda, aut enim attẽdimus ad ius diuinũ, aut ad ius poſitiuũ. Si ad ius poſitiuum, conſideranda ſunt tempora, & ſic concordanda iura; duo enim tempora debẽt conſiderari. Vnum ante aduentum Chriſti Domini: alterũ verò poſt eius aduentũ, qua diſtinctione præmiſſa per concluſiones, vt clarius procedatur, erit hæc ſatis diffuſa quæſtio perſtringenda.

Prima concluſio: Conſiderando tempus in quo nondum Chriſtus Dominus in carne humana in mundum venerat, cùm adhuc Pontificatus Petri non fuerit inſtitutus, & poteſtas eius imperij ab eo non poterat deriuari. Notoria tamen erat illa Hieremiæ pro-

n Bal. in Aut. cauſa, quæ fit cum monach. co. 2. n. 3. v. 4. conſiderandũ. C. de epiſ. & clericis. Abb. in c. cum 1. & à nu. 77. de re iud. Suarez. in c. 2. de los gouiernos q. 5 co. 6. ver. idem dicend. de monach. *o* Innoc. in c. vnic. de oblig. ad ratio. &c. ibi Abbas col. penul. v. tertia fuit. *p* l. ſi qua 19. q. 2. Bald. in Aut. cauſa quæ fit cum monac. col. 2. n. 3. v. 4. C. de epiſ. & cler. *q* Andr. & Abb. inc. 1. de depoſi. Bacca. de inope debitor. c. 17 n. 22. *a* Gl. in c. quoniam. v. diſcreuit. 10. diſ. Bal. in proœ. dig. n. 8. Maranta de ord. iud. 3. pen. 30. verſ. quæ poteſt. Aufre. in Cle. 1. n. 23. de offi. ord. deci. Pede. deciſ. 30. n. 4. v. 2. Duar. li. de ſacr. Eccl. miniſt. c. 4. Nau. in c. nouit. nu. 30. de iu. Cou. in c. pec. §. 9. n. 7. & inc. 11 præd. n. 2. Sot. de iuſt. & iur. li. 4. q. 4. ar. 1. & 2. Guer. in ſpecu. princip. c. 14. Greg. in l. 2. ti 13. co. 8. in pr. poſt v. præterea pars 2. Varg. in reſpon. de epiſ. iuriſd. confir. 10. Gom. in l. 40 Taur. nu. 3. Montal. in reper. 11. v. in prim. fo. 10 c l. 3. Mẽcha. li. 1 c. 10. cõtro. illuſtr. c. 20. n. 2. fo. 60. Turrecre. in c. cum ad v. 4. 96. diſt.

pro-

Digitized by Google

propheta *b* de Chriſto Domino loquens, dicens, *Ecce, conſtitui te hodie ſuper gentes, & regna, vt euellas, & diſſipes & ædifices, & plantes*; quæ poteſtas ſecundum iuris Pontificij peritos *c*, & Theologos etiam ad temporalem iuriſdictionem extendi ſemper intellexerunt, quam Chriſtus Dominus ſuo Vicario reliquit. Et etiam Samuel *d* vſus eſt gladio materiali contra Regem Agag: & Elias *e* contra Prophetas Baal, & idipſum legitur de Heliſeo *f*, & in Deuteronomio *g* legitur, *Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram: & Iudicum inter portas videris verba variari: venies ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore.* Quæ auctoritas non ſolum loquitur de difficultatibus pertinentibus ad ſpiritualia, ſed etiam ad temporalia, prout explicant Abbas *h*, & Anaſtaſ. Germonius, & Noe obtulit holocauſtum Domino, & ædificauit altare, quod erat miniſterium ſacerdotale. Et ſimul fuit Rex, & poteſtatem exercuit temporalem Eccleſiaſticam. Et Melchiſedech fuit ſimul ſacerdos, & Rex. Et Moyſes fuit etiam ſacerdos, & Rex in Iſrael, in ciuilibus, & criminalibus, & cæremonialibus legis conſtitutus, vt colligunt ex ſacra ſcriptura *i* Innocentius, Antonius de Butrio, latè Belluga, Ioannes Garcia, D. Hieronymus, D. Gregorius Pineda, Anaſtaſius Germonius, Marcus Antonius de Camos, & alij. Et prout refertur in libro *k* Regum, Samuel fuit Propheta ſimul, & ſacerdos, & Iudex in temporalibus: num Dominus ad ipſum dixit, *non abiecerunt te, ſed me, ne regnem ſuper eos.* Denique non poteſt negari ſacerdotes in lege veteri iuriſdictionem temporalem habuiſſe. Quod confitetur Sotus dicens ſacerdotium illud non illum gradum ſpiritualitatis annexum habere, quem noſtrum.

Secunda concluſio poſt Chriſti Domini aduentum poſtquam Chriſtus Dominus tradidit claues Regni Cœlorum D. Petro, ſecundum D. Matth. *l* cum quo Pontificatu D. Petrus, & eius ſucceſſores acceperunt duo imperia, & duos gladios, ſpiritualem vnum, & alterum temporalem, ad iuriſdictionem temporalem tantum in habitu, & potentia receperunt, non tamẽ in actu: vſus enim & exercitium iuriſdictionis tẽporalis transla[...]s eſt ab Eccleſia in Imperatores, & Reges, vt ad eius beneplacitum, & in eius vtilitatẽ hoc gladio vterentur. Et huic doctrinæ conſonat illud quod Chriſtus *m* Dominus ſuis diſcipulis dixit, *Quãdo miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil. dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram, & qui non habet vendat tunicam ſuam, & emat gladium. At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis: Satis eſt*: Ex quibus verbis videtur Chriſtum Dominum non reieciſſe ab Apoſtolis gladium temporalem tanquam quid impertinens, imo ipſum illis conceſſiſſe per illa verba, *ſatis eſt*, vt poſt Abbatem *n* tradit Ioannes Garcia. Vnde Chriſtus *o* Dominus non dixit Petro, proiice à te gladium, ſed conuerte gladium tuum in vaginam, ex quibus verbis colligitur gladium materialem eſſe Diui Petri, & eſſe in manu Petri, & per conſequens in poteſtate Eccleſiæ; verbum enim (*tuum*) proprietatem deſignat, vt aduertit frater Angelus in ſua Bibliotheca *p*, & Anaſtaſius Germonius; non tamen voluit Chriſtus Dominus, vt eius ſacerdotes, & Pontifices regimen ſpiritnale habituri in exercitio temporalis iuriſdictionis occuparentur, & quod gubernatio temporalis ab ſpirituali penderet, ſed vt hæc ad Imperatores, Reges, & Dominos temporales deuoluerentur, qui vt præſidentes pro eo ab omnibus in temporalibus obedirentur, prout Fr. Antonius Camos *q*, in ſua Microcoſmia declarat: quod inſuper cõfirmatur ex verbis dictis à Domino *r* Petro, *Paſce oues meas*, non generaliter loquitur. Et non limitauit ſuum præceptum ad paſtum tãtum ſpiritualem. Vnde videmus in coronationibus Imperatorum, coronationes ab Eccleſia ipſos recipere, Pontifice gladium euaginatum illis tradente dicendo, *Accipe gladium de ſuper Beati Petri corpore ſumptum.* & Pontifex dat Imperatori Diadema, ſceptrum, & pomum aureum. Et Papa, vt Papa conſecratur, & vt Rex coronatur; ad quod certiores facit Reges, & ipſos inuitat, prout tradunt Aufrer. *ſ*, & Petrus Gregorius, & omnes pedes eius oſculantur profunda humilitate, reuerentia, & hyperduliæ adoratione, quæ ſummo Pontifici ſolet exhiberi, prout Ioſephus Stephanus *t*, & Anaſtaſius Germonius teſtãtur. Et etiamſi Gregorius V. in Alemanos electionem Imperij tranſtulerit, ſibi tamen & Sedi Apoſtolicæ confirmationem reſeruauit, prout tradunt Polydorus *u* Virgilius, & Petrus Gregorius. Imo aſſerit idem Petrus Gregorius aliquando Imperium à Pontificibus Imperatoribus in feudum fuiſſe conceſſum, cum iuramento, vt Sedi Apoſtolicæ in fidelitate, fauore, auxilio, & defenſione minimè deficerent. Facit etiam pro hac parte illud, quod legitur in actibus *x* Apoſtolorum, Diuum Petrum Chriſti Domini vicarium iudicialiter condemnaſſe Ananiam, & vxorem eius Saphiram, eo quod cum mendacio aliqua ſubripuiſſent. Et Chriſtus Dominus, vt Rex *y*, & Imperator eiecit de templo ementes, & vendentes, ipſos ſeueriter, & cum rigore flagellando, ita vt non legatur in Euangelio aliam ſimilem correctionem feciſſe. Et etiam vſus *z* fuit iuriſdictione temporali mulierem adulteram abſoluendo, cũ nullus aduerſus eam accuſator inueniretur. Et certè ſi attentè contempletur Innocentius *a* III. ſatis indicat hanc noſtram opinionem, & eam ſatis etiam inſinuat Auguſtinus *b* dicens, & mira potentia, & ineffabilis gratia Saluatoris: quis plebeium Piſcatorem Apoſtolorum facile crederet Principem, & regibus obſiſtere. Reges ſanctificare, regnis omnibus imperare, mundum refrænare legibus, Dæmonem calcare pedibus, iubere virtutibus, cœlum hominib. aperire, cùm velit, claudere, cùm placeret, & conuerſis donare, negare peruerſis, merita mundi cognoſcere, culpas, & crimina hominibus relaxare. Quid verò eſt regnis omnibus imperare, mundum refrænare legibus, niſi habere iuriſdictionem temporalem, homines facinoroſos caſtigando, quam Vlpianus *a* Iuriſcõſultus merum imperium appellauit? Quid eſt caſtigare niſi vltimum ſupplicium inferre? prout idem Vlpianus & Marcus *b* Venuleus Iuriſconſulti definierunt; vnde non ſine cauſa Tertullianus *c* Summum Pontificem Regem ſæculi appellauit, vnde etiam baculum Epiſcopis datum ſignificat, & huius poteſtatis & dignitatis ſymbolum eſt, prout in quodam Decreto *d* inſinuatur, & tradit Petrus Gregorius, quod baculum à Summo Pontifice cum poteſtate iuriſdictionis recipiunt, prout tradunt D. Thom. *e* D. Bonauentura, Soto, Lælius Iordanus, probans etiam ex epiſtola Leonis X. ad Michaelem Patriarcham Conſtantinopolitanum externam iuriſdictionem profluere à Summo Pontifice in Epiſcopos, ſicut in Iudices à Rege, quod ipſum Ioãnes Blaſius *f* confirmat. Et ipſe Papa baculũ non portat, quia non ab homine, ſed à Deo ſuam habet poteſtatem.

His accedit, quod tradit Abbas *g* dicens, in grauibus & arduis negotiis, & in magnis difficultatib. Chriſtianitati ſcandalum cauſantibus, poteſt Papa contra laicos vti præfata poteſtate temporali: & poteſt eadem poteſtate iuſta interueniente cauſa, propter melius Eccleſiæ ſpirituale regimen, regna ab vna gente in aliam transferre. quam ſententiam ſequuntur Nauarrus, & Auiles, de facto Zacharias *h* Childericum regno Galliæ priuauit. Et Rex *i* Dominus Sanctius fuit priuatus regno Portugalliæ, & eius loco Dominus Alfonſus III. fuit à Sede Apoſtolica ſubſtitutus. Et Innocentius III. anno Domini milleſimo ducenteſimo quarto, coronam regni Aragoniæ Domino Petro II. donauit, prout tradit Surita *k*, & Iulius II. poſſeſſores regni Nauarræ regno ſpoliauit, ipſumque regibus Catholicis Ferdinando, & Elizabeth cõtulit, quibus etiã Alexander V. conceſſit anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo tertio, vt poſſint pro-

b Hier. c. 1.
c Doctor in c. 6. de maiori. & obed. c. 2. de re iudi. extrauag. vnam ſanctã. de ma. & obedien. Theol. ſuper diſt. 41.
d 1. Reg. 15.
e 3 Reg. 18.
f 4 Reg. 4.
g Deut. c. 17.
h Abbas in c. per venerabi. §. ratio n. 38. qui filij ſint legit. Ger. li. 3. de immu. c. 3. n 64.
i Nu. 27. Deu. 18. Innoc. in c. per venerabi. Butrius in c. licet. ex ſuſcep. de for. cõp. Bellu. de ſpe prin. Rub. 11. §. videndũ. n. 1. vſque ad 4. Graſ. de nobil. glo. 9. n. 17. D. Hieron. ad Paul. Gre. 19. moral. c. 13. Pined li 2. de la monar. cap. 26. §. 3. fol. 13. Germ. vbi ſes. 4. in fi. pag. 225. Camos in Micro. 3. p. dialo. 3. p. 44. co. 1. in fi.
k 2. Reg. 8.
l Mat. c. [..] vl. & c. 16.
m Luc. 22.
n Abbas in c. nouit. de ind. n. 12. Garc. de nobil. glo. 9. n. 20. & 35. fo. 226. vel ſexta concl.
o Marc. 26.
p In medi. poſt literarũ inuen ores de donatio. Conſtant. Germ. de ſacr. immun. li. 3. cap. 23. nu. 16. in med. pa. 217.
q 3. p. Dia. c. 4. pa. 44. n. 1. in fin.
r Ioan. 21.
ſ Aufrer. in Clem. 1 n. 55. de offi. ordi. Gregor. ! de ſyntag. iur. 1. p. li. 6. n. 6.
t Stephan. in t. att. de a for. ped. c. 7 per tot. Germ. de ſacr. immu li. 5 c. 13 n. 68. & ſeq. d. 224.
u Polidor. lib. 4. de inuen. rer. Gregor. vbi ſ.
x Act. 5.
y Mat. 26.
z Ioan. 8.
a c. per venit. qui filij ſint legit.
b Aug. in ſer. Pet. & Paul. inci. ſor. & hun.
a l. 3. ff. de iuriſ. omn. iud.
b l. reſpiciendum 11. §. fi. ff. de pœ. l. 12. eod. tit. l. 11. ff. de offi. proconſul.
c Tert. li. 1. ad vxorem.
d c. diſci. 45. di. Grego ſyntag iur. 2. 2. par. li. 15. co. 2. nu. 38.
e D. Th. 2. ſent diſt. vlt. D. Bonauent. in 4 diſt. 18. & ibi ar. 12. Sot. in 4 diſ. 2. q. 1. art. 2. & 3. & 4. & Lælius de maior. Epiſt. cauſ. ad Pap. deferend. c 7. n. 21. & 26.
f Blaſius de ſacr. Eccl. prin. li. 2. c. 12. fo. 58. & c. 15. & 16. ſequent.
g Abb. in ca. nouit. n. 13. de iud. Na. ibidẽ n 3. & 99. Auiles in c. 20. v. vſur. n 1.
h q alias 16. q 6.
i c. grandi de ſuppl negl. prælat. lib. 6.
k Surita in anna. 1. p. ca. 51. fol. 90.

Digitized by Google

prouincias regnorum Indiarum Occidentalium occupare, prout Franciſcus de Vargas, *l* & Anaſtaſius Germonius nobis ſcriptum reliquerunt. Et his temporibus felicis recordationis Pius V. Papa conceſſit cuicunque Principi Chriſtiano, vt regnum Angliçũ contra Elizabeth Stuardam ipſum poſſidentem poſſit reprehendere, & armis oppugnare; cum ipſa ſit hæretica, & Sedi Apoſtolicę cum pertinacia rebellis, prout tradit Sanderus *m*. Denique multa ſunt exēpla, quibus de facto probatur Pontificem Maximum poteſtate temporali in grauibus negotijs fuiſſe vſum in ordine ad ſpirituale Eccleſiæ regimen. At poteſtate temporali licet polleat in habitu, non exequitur in actu, & ſic tempore Domini Alfonſi Regis XI. Archiepiſcopo Compoſtellano Legato à Papa, non fuit permiſſum vt cognoſceret de controuerſijs ciuilibus inter Regem, & eius regnum, vt conſtat ex chronica *n* domini præfati Alfonſi; habent enim Reges tribunalia iuſtitiæ ad præfatas lites dirimendas, quorum iudicio, & ſententiæ ſe voluntarie & ſponte ſubdunt, prout in iuribus *o* notatur, & tradit Nauarrus.

l Vargas in tract. de epiſ. iuriſ. confirm. 10. Germonius vbi ſu pra

m Sanderus d. orig. & progr. ſch. ſ Angli li. 1.

n Chronic ca. 17.

o l. eſt receptum ſ. d. iur. om iud. Nauar. in ma no a 1 5 nota n 73. de iud.

Contra præfatam tamen opinionem, quod ſcilicet in Eccleſia iuriſdictiones ſpiritualis, & temporalis reſideat; ſpiritualis in actu, temporalis autem in potentia, & in habitu: non deſunt aliqua argumenta, quæ non reſidere in ea poteſtatem temporalem probare videntur.

Primum argumentum eſt illud Pauli *p*, *Non eſt poteſtas niſi à Deo.* & illud Prouerbiorum, *Per me Reges regnant.* In quibus autoritatibus videtur probari poteſtatem temporalem in Reges, & magiſtratus ſæculares à Deo deriuari, & ab Eccleſia minime dari. Reſpondetur concedendo poteſtatem ſæcularem à Domino Deo in Principes ſæculares dimanare, tanquam à cauſa non immediate, ſed mediante deriuatione Eccleſiæ, & Papæ Chriſti Domini Vicarij, tanquam à cauſa ſecunda, & inſtrumentali, in cuius poteſtate regni cœleſtis, & terreni imperialis ſunt claues, prout conſtat ex quodam decreto *q*.

p Ad Rom. 13 Prou. 8.

q Omnes 22. diſt. d. Mat. 6. 21.

Secundum argumentum deſumitur ex illo quod habetur apud Matthæum, *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Reſpondetur in præfatis verbis non detrahi aliquid Papæ iuriſdictionis temporalis; tantum enim in ea, quæ iuſtitia legalis commendatur, qua vnicuique quod ſuum eſt tribuitur, ſicut D. Paulus *r* etiam commendauit, & præcepit dicens, *Reddite omnibus debita, cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui honorem honorem, cui timorem timorem.* Ita explicat Auguſtinus de triumpho *ſ* de poteſtate Eccleſiæ ſcribens, cui Anaſtaſius Germonius aſſentit.

r Ad Rom. 13

ſ Triumph. de poteſt. Eccleſ. q. 1. ar. 8. ad 1. Germ. de ſac. immunit li. 3. c. 13 nu. 72.

Tertium argumentum ex illo Pauli, *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Nam reſpondetur, vt ſuper illum locum aduertit D. Chryſoſtomus, multiplex poteſtatis eſt genus. Et cuique in ſuo ordine debet obediri; filius enim debet obedire patri, mulier marito, ciuis correctori, corrector Principi, vnde nō locutus Paulus fuit ſolum de ciuili poteſtate, ſed de alia quacunque ſecundum ſignificationem & proprietatem verbi *poteſtas*, quæ in magiſtratu ſignificat Imperium, & in patre patriam poteſtatem, & in Domino reſpectum ſeruitutis ad ſeruum, prout explicauit Paulus Iuriſconſultus *t*.

Ad Rom. 13.

t L. poteſtatis. 215. ff. de verb. ſignif.

Quartum argumentum eſt illud, quod dixit Dominus apud *u* Ioannem, *Regnum meum non eſt de hoc mundo*, quod confirmat Hymnus Eccleſiæ, Hoſtis Herodes impie Chriſtum venire quid times? Non eripit mortalia, qui Regna dat cœleſtia. Ex quibus verbis videtur colligi Eccleſiam benignam, & mitem eſſe aduerſus contumaces, & rebelles; non enim eos gladio materiali, ſed ſpirituali punit, quæ ſpiritualis poteſtas, gladius ferri excommunicationis à Proſpero *x* Aquitanico, Lucano, & Papino nuncupatur, prout referunt Cuiacius, & Anaſtaſius Germonius?

u Ioan. 18.

x Proſp. in ca Apoſt. auct. 24. q. 3. Cuiacius vitim obſeru. li. 21. c. 20 Germ de ſacr. immun. c. 13. p. 87. n. 12.

Reſpondetur concedendo Chriſtum Dominum non veniſſe ad regnandum temporaliter in actu, neque ad habendam iuriſdictionem temporalem in actu, ſed ad redimendum genus humanum, & vt peccatores ſaluos faceret, prout dicunt D. Auguſtinus *y* & D. Chryſoſtomus; ex hoc tamen non probatur ipſum non habuiſſe talem poteſtatem in habitu, & potentia, & ab eius Vicario, & Eccleſia in Imperatores, & Reges, & Principes temporales, tanquam ab inſtrumento diuino, deriuari, ſecundum Canoniſtarum opinionem, quam, vt receptiorem amplectuntur multi allegati ab Alfonſo de Caſtro *z*, à Turrecremata, à Palacio Rubio, & multi alij allegati à Franciſco de Vargas, & à Lælio Iordane, & ab Anaſtaſio Germonio.

y Auguſt. & Chryſoſt. ſup. d. c. 181.

z Caſt. de iuſt. hæret. puni. li. 2 c. 13 co. 2. Turrecrem. c. cum ad verum co. 690. diſt. Rubeus de alten. Regni. Na. 2 p. 5. 6. Vargas à Concilium ſupra Iliſ. & orat. ad P. Pium V. in tract. de au. Pontif. confir. 10. Lælius maior. epiſ. conſ. ad Papā defens. c. 6 n. 37. Germ. li. 3. de ſacr. immun. c. 13. n. 21 & ſeq. & per totum ca.

Poſſumus etiam dicere iuriſdictionem temporalem reſidere in Principibus & Regibus: at in Papa per modum excellentiorem, & nobiliorem, quam in illis, videlicet ad illorum confirmationem, diſpoſitionem, & coertionem; in Regibus autem, & Principibus ad executionem & adminiſtrationem, prout dicunt Aufrerius *a*, Conradus, D. Auguſtinus, Camillus Borrel, & Florentinus.

a Aufre. in Clem. 1. n. 38 in ſi & n. 54. de off. ord. Con. in tēplo iud. lib. 1. c. 1 §. 2 nu. 15. D. Aug. in ex of. quarundam qq. Ap. ſt. Pau ad Rom. prop. 72 Camillus in adi. ad Reit. de ſte li. c. ſo 16. n. 7. Florent. 6. v. r. à calef. vſ. n. 4 1 ſ.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conueniens ſit Epiſcopos, & Abbates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam.

Reſpondeo dicendo, habere præfatos Prælatos iuriſdictiones temporales, ratione votorum, quibus ſe Principes obligauerunt Deo optimo maximo, & B. Virgini, illas concedere, & de facto vota adimplentes illas conceſſerunt. Cum enim eſſent in maximo prælij conflictu conſtituti, & alijs maximis periculis attriti, intelligentes miraculoſe ab his eſſe ereptos, & interceſſione alicuius ſancti adiutos, quædam oppida, caſtella, & iuriſdictiones parta victoria Deo optimo maximo, & Sanctis dedicauerunt. Alij autem Prælati habent præfatas iuriſdictiones in feudum à Regibus, & ſicut vaſalli, & ſubditi teneantur feudum præſtare, & obligationibus, & conditionibus, & tributis reſpondere, vt conſtat ex iure *b*.

b Florent. in ſum. 2 p. tit. de ſtatu laicorum c. ſ. b clem. ver. Sono. in ſi & v. prius & ibi gloſ. v. in eiuſ. ti. de præ.

Aduertendum tamen eſt, eos præfatas iuriſdictiones actu exercere, non vt ſacerdotes, ſed vt domini temporales; ſicut enim poſſunt dictas villas, & caſtella conceſſione Principum retinere, ſimiliter poſſunt etiam iuriſdictionem ipſis annexam poſſidere, prout Theodoretus *c*, & Duarenus affirmant. Cuius iuriſdictionis occupatio, non ita debet eos inuadere, vt ſui proprij inſtituti, & miniſterij, quod eſt ſpiritualibus vacare, obliuiſcantur, prout aduertit Soto *d*.

c Theodo. li. 2. c. 30 Duar. li. 1. de ſacris eccleſ. min. & c. 4 pag. 154. d Soto li. 10 de iuſt. q. 4 ar. 4.

Vtrum autem poſſint eſſe vice Reges, aut præſides alicuius Principis controuertitur: nam Abbas *e*, & alij plures, quos refert Petrus Cenetus, affirmant nullum Eccleſiaſticum, neque regularem hæc munera poſſe habere. Quod debet intelligi, ſi per ſemetipſos hæc munera exercere velint, at per alios miniſtros iuriſdictionem ipſis in generali committentes eam habere minime prohibentur. Et ſic Cardinalis Adrianus, Epiſcopus de Tortoſa, fuit horum regnorum gubernator, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo, tempore Caroli V. Imperatoris. Et Cardinalis Granuela fuit vice Rex Neapolitanus, prout narrat Illeſcas *f*.

e Abbas in c. ſed nec in nu. 7. & in c. ſ. q. per text in ne cleri v l m nach. Cene. in collect. ad decre. c. 61 n. 40.

f Illeſ. in hiſt. pont. 2 par. lib. 6 in vi a leo. X §. 10. fo 216.

Iudices tamen ab Epiſcopis, Abbatibus, monaſterijs, & ab alijs perſonis Eccleſiaſticis conſtituendi, vt in eorum villis, caſtellis, & oppidis iuriſdictionem temporalem exerceant, tam in ciuilibus, quam in criminalibus, tam in prima, quam in ſecunda inſtantia, neceſſario debent eſſe Laici, prout aduertit Gregorius *g* Lopez. Ipſi tamen Prælati, & Iudices

g Greg. Lopez in l. 18. v. en lo temporal ti. 6. p. 1.

Digitized by Google

Iudices per eos conſtituti non debent exercendo iuriſdictionem temporalem per cenſuras, & pœnas ſpirituales procedere, ſed ſicut Iudices dominorum temporalium, ſe habere. Nec debent hac iuriſdictione vti cum Notarijs Apoſtolicis, ſed cum Notarijs regalibus laicis, & approbatis, ſicut in quadam horum regnorum lege *h* ordinatur, & Archiepiſcopus Florentinus, Hoſtienſis, Azeuedo, & Segura aſſerunt.

Debent inſuper præfati Iudices leges regnorum obſeruare, & ſecundum ea iudicare, *i* & ſe conſuetudinibus legitimis adminiſtrando iuſtitiam conformare, vt conſtat ex traditis per Iacobum de Belouiſo *i*, & Conradum.

Tenentur etiam appellationes cauſarum Imperialium recipere, iuſtis id cauſis ſuadentibus, non tamẽ Iudices, ad quos fit appellatio, debent eſſe ipſi Prælati Eccleſiaſtici, aut regulares, ſed Rex, aut eius Conſilium regale, aut alij Iudices ſæculares, quibus earum cauſarum cognitio de iure competit: litigantes enim in hoc caſu ſubditi ſunt iuriſdictionis regalis; ſuprema enim iuriſdictio reſeruata, & radicata in Regibus remanſit, à quibus ipſa dono, aut alio feudi titulo eſt accepta. Et ita colligitur ex iure *k*, & tradunt Doctores, Innocentius, Baldus, Felinus, & alios referens Guillermus Benedictus, deciſio Pedemontana, Carolus de Graſſalis, aiens quod licet Eccleſia ſit mater Imperij, eo tamen caſu, quo tenet feudum à Rege cenſetur circa hoc vaſallazarit inſuper, quod ratione feudi tenetur homagium præſtare, & ſequitur Azeuedo, Auendannus, Couarruuias, & Didacus Perez, dicens ita practicari.

Aduertendum etiam ſequi clare ex dictis, notarios præfatorum Iudicum nihil iuris pro ſuo miniſterio recipere poſſe, quam illud, quod legibus regalibus eſt taxatum, & debent Iudices ipſi pro tempore limitato prouideri, & ſyndicari, ſicut ſyndicantur Iudices regales; prout conſtat ex quadam recompilationis lege *l*, & tradunt Didacus Perez, & Queſada.

Denique ex dictis clare ſequitur bona confiſcata, ab Epiſcopis in ſuis villis, & oppidis, contra Clericos, aut laicos, propter crimen proditionis in Regiã maieſtatem aut propter alia delicta, Regi debere applicari, ſicut etiam debent applicare Abbates, monaſteria, & alij domini temporales, prout tradunt Guido *m* Papæ, Boerius, Puteus, Auendannus, Salzedo, & Petrus Gregorius: nullus enim vaſallorum dominus habens iuriſdictionem temporalem, ſine licentia, & priuilegio particulari, poteſt bona tali modo confiſcata ſibi applicare, vt ex iure conſtat, & tradunt Guido *n* Papæ, & alij.

His ergo & alijs limitationibus præcincti Abbates, & monaſteria non prohibentur iuriſdictiones habere temporales, & vaſallos, in illoſque ſuam poteſtatem actualiter exercere. Nec his obſtat Apoſtolorum, & priſcorum præſulum exemplum, qui huiuſmodi faſtus præ nimia ſua humilitate abigebant. Nam reſpondetur, quod ſi omnes Epiſcopi, & Eccleſiæ Prælati eſſent, vel ſicut D. Petrus, vel ſicut Auguſtinus, aut Martinus, aut Nicolaus, vt ſua ſanctitate poſſent à Chriſtiano populo beneuolentiam captare, forſan non eſſet opus Eccleſiæ, eiuſmodi ſubſidijs temporalibus fulciri. Sed tamen, quia tam numeroſam multitudinem Epiſcoporum, ac Sacerdotum, quam eſt Eccleſiæ neceſſaria, illa religione pollere, non eſt poſſibile, conſultum alio modo eſt, vt exiſtimatio Eccleſiæ conſeruetur, & ſint, qui quodammodo ad virtutum literarumque culturam horum reſpectu animentur: ita reſpondet Soto *o*, cuius ſolutio ſatis concludit in noſtro caſu idem eſſe dicendum, cum religionis fauor propter frigeſcentem charitatem, non ita inualeat, vt non ſit neceſſarius ad ſuſtentationem, & reuerentiam religionibus debitam impediri diuitijs, opibus, & præfata iuriſdictione fulciri.

Sed contra replicatur, experimento enim cõpertum eſt huiuſmodi ſæculares Epiſcoporum, & Abbatum poſſeſſiones & iuriſdictiones, multa attuliſſe incommoda, videlicet non ſolum bella & eorum defenſionem, ſed etiam hæreſum turbas, & rebellionum inſultus aduerſus Eccleſiam Germaniæ, atque Angliæ hoc in cauſa etiam ponitur turbatarum rerum, quod neque Principes ſæculares ferre æquo animo poterant Epiſcoporum potentatus, neque vulgus monaſteriorum diuitias. Imo, & religiones ipſas inde plurimum labefactatas videmus, quod immodicis diuitijs abundant: ſed reſpondetur quod humanis moribus non poteſt vlla, vel ratio, vel prudentia ita prouidenter mederi, quin temporum iniquitas omnia corrumpat. Negari enim non poteſt, quin Eccleſiarum diuitiæ multa ſpiritualibus rebus pericula conſlent: ſed forte maiora crearet paupertas: niſi (quod impoſſibile eſt) ſacerdotes, & populi omnes eſſent ſancti. Experimur enim vbi Epiſcopi pauperes ſunt, in nullo haberi pretio: & Mendicantes ſacerdotes, præter eos, qui contra clauſtra nutriuntur, vilipendio haberi: & ſic omnia Eccleſiaſtica peſſundari. Quocirca vt argumento reſpondeamus, Principum ſæcularium ambitio, & inextinguibilis ſitis, qui Eccleſiaſticis ſua bona ſemper inuidẽt, quibuſque eos ſpoliare armis, & technis cupiunt, licet cauſa fuerit, vt Eccleſiaſticum ſtatum contenderint demoliri: nullum eſt argumentum, quod Eccleſiam nõ deceat eiuſmodi facultatibus pollere. Tametſi diſſitendum non ſit, quin exceſſus in hoc, ſicut in omnibus alijs rebus accidere poſſit; videlicet vt nimium, pluſque iuſto locupletentur Eccleſiæ, & monaſteria. Et confirmatur: nam cum Reges cuncta per ſe gubernare nequeant, ſed neceſſe habeant Ducibus, Comitibus, atque alijs potentatibus partem iuriſdictionis committere, dum tamen ſemper penes eos ſuprema poteſtas reſideat, non eſt cur Eccleſiaſtici antiſtites, & monaſteriorum Prælati ab huiuſmodi functione abigantur. Sane cum ipſos, ſi eorum ſtatum ſpectes, credendum eſt tum iuſtius, & æquius, tum etiam mitius, & maiori beneuolentia ſubditorum lites, & cauſas aut compoſituros, aut iudicaturos, maiorique ex charitate vitia vindicaturos. Hac enim confidentia freti antiqui Reges huiuſmodi iuriſdictiones illis committebant, nempe quia forte certo ſperabant, vt tanquam patres filios eſſent ſubditos tractaturi. Accidit quod D. Auguſtinus *a* ad Bonifacium Comitem ſcribens egregie laudat Conſtantini religionem quod Eccleſiam Romanam diuitijs, & iuriſdictione temporali locupletarit, idemque latius in quadam ſuper Ioannem *b* homilia proſequitur. Et Melchiades *c* Papa eiuſmodi factum plurimum commendat, nempe quod ſedem Imperialem relinqueret, & Beato Petro, ſuiſque ſucceſſoribus profuturam concederet.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionem temporalem poſſint condemnare vaſallum ad pœnam ſanguinis.

RESpondeo dicendo, quod ſi Epiſcopus, aut Abbas, aut Prior, aut quicunque alius Prælatus habentes in vaſallos iuriſdictionem temporalem, quam per ſe ipſos non poſſunt exercere, ſæcularibus delegauerint in generali, vel in particulari, contra aliquem delinquentem, non remanent irregulares præfati præſules ſi delegati ab ipſis aliquem ad pœnam mortis, & ſanguinem condemnauerint, vt patet ex traditis per Ripam *d*, Couarruuiam, & Azeuedo. Et licet Philippus Francus neget poſſe Prælatum Eccleſiaſticum cauſam criminalem in particulari delegare, at ſecundum communiorem opinionem poſſe, & debere illud facere, non eſt dubium, vt tradunt Doctores *e*, & reſoluunt Couarruuias,

h l 8 tit. 3 li. 1 recop. Flor. 3 part. 24. c. 15. in proœm. & in fin. Hoſ. in c. dilect. de offi. ordin. Azeu. in l. 4. n. 4. in fi. tit. 7 l. 4. recop. Seg. d. in dict. ... p. 2. n. 3. i Belouiſo in pract. iud. ... Conra. in epl. iud. li. 2. c. 7. §. 3. n. 54. k c. ſi. ne cleric. vel monac. ... c. Romana §. debet de appell. l. 6. Bal. in c. ſi. de ... in prin. de ... & ... Benedic. ... Rayn. ... Graſſalis li. 1 regal. Francis. c. 15. in 21. & 12. ... Azeued. in li. 1 ti. 4. n. 54. l. 6 recopil. Auend. in c. 5 præt. n. 2. Couar. in c. 4. pract. n. 2. Perez l. 5 tit. 4. lib. 3. ord. col. 456. ... Perez in l. 7 ti. 15. li. 8. ord. pa. 319 col. 2. in fi. Queſada c. 19 diuerſ. q. ... m Guido deciſ. 76. & 3... Boerius dec. 264. n. 5. Puteus de ſyndi. in prin. de ex... Baron. ... Auend. in c. 1. prætorum n. 6. & in ca. 18. n. ... Salzedo in pract. cap. 114. lit. F. p. 385 ... Greg. de ſyntag. ... 31. n. 9. in me... n l. prohibitum, C. de iur. fiſci lib. 10. ... o Sot. de iuſt. lib. 10. q. 4. art. 5.

a Aug. epiſt. 50 ad Bonif. Comitem. b homil. 6. c 12 q. 1 c. futuram. d Ripa in c. ... 47 de ... Com. in clem. ſi furioſus ... §. 5 nu. 8. de homic. Azeu. ... ad Couarr. ... Veſſi ... c Vbi ... Com. vbi ſu. n. 8. ... pract. ... in ... Salz. in addit. ad Bernar. Diaz. in pract. c. 99 ... Lopez in l. ... 3. n. 6. ...

tunias, Auiles, Salzedo, Azeuedo, & Humada; ait enim gloſſa, Principes non debere in prouincijs, & regnis ſuis conſentire malos, & delinquentes impunitos remanere, vt ait quædam gloſſa *f*, allegando ad hoc aliqua iura. Et hic eſt caſus ſpecialis, in quo poteſt aliquis exequi, & punire aliquem delinquentem per tertiam perſonam, quod per ſemetipſum minime valet, prout ait quædam gloſſa *g*, contra quandam iuris regulam decidentem, poteſt quis per alium quod poteſt facere per ſeipſum. Et ſi contigerit appellari à Iudice ſæculari ad ipſum Prælatũ delegantem, non poteſt ipſe delegãs de hac cauſa cognoſcere, ſed ad alium Iudicem ſæcularem ipſam remittere debet, vt alia gloſſa *h* communiter recepta affirmat. Et ad maiorem cautelam in Archiepiſcopatu Cæſarauguſtæ, & in alijs Epiſcopatibus dicunt ipſos reuerendiſſimos Prælatos habentes vaſallos obtinere à ſede Apoſtolica facultatem, vt per ſuos delegatos iuriſdictionem temporalem exercere poſſint.

f Gloſ. in cap. cler. v. iudicet ne cle. vel monac. e rex de. bet. 28 q. 5 li. 1 part. 2.
g Gloſ. v. reſ. fint a. c. fi. ne cle. vel mona. li. 6.
h Glo. v. vtroque in fi. in extrau. 1. de maior. & obe.

Aduertendum tamen Philippum Francum *i* tenere poſſe Papam diſpenſare cum Eccleſiaſticis, & regularibus Prælatis habentibus vaſallos, vt ſine timore irregularitatis poſſint per ſemetipſos ferre ſententiam ſanguinis, & in pœnis eius iuſtitiam exercere; nullum enim dubium eſt irregularitatem, ſaltem quæ ex actu licito contrahitur, de iure eſſe poſitiuo, ſuper quod habet Summus Pontifex plenariam autoritatem, prout Abbas *k* concludit.

i Franc. in c. fi. ne cler. l. monach. li. 6. Conrad. in tr. ... ind. l. 2. c. § 3. de ſoli. & of. ep. ſe n. 28 fo. 165.
k Abbas in c. cleri. n. 13 ne cler. vel mon. fo. 38.

ARTICVLVS X.

Vtrum monaſterium ſuccedens in feudo, & maioratu, poſſit conueniri coram domino feudi.

RESpondeo dicendo, hanc quæſtionem minime poſſe decidi, ſine eo quod prius videamus quomodo monaſterium poſſit ſuccedere in feudo. Et reſolutio eſt in promptu, capax eſſe talis ſucceſſionis, quando eſt onus feudi compatibile cum ſtatu monachali, prout iam in primo Tomo *l* diximus, & erit compatibile cum fuerit onus reale, aut perſonale, quod per ſubſtitutum poſſit impendi. prout reſoluũt Lucas *m* de Penna, Tiraquellus, Cacheranus, Iulius Clarus, & Menochius. Quo ſuppoſito reſpondetur ad id quod propoſuimus in titulo quæſtionis quantum ad feudum, quod in cauſa feudali ciuili, tam ſuper poſſeſſione dominus feudi poteſt cognoſcere inter vaſallos laicos, aut Clericos, aut monachos, quam ſententiam magis communis amplectitur opinio, vt tradunt Doctores *n*, & Baldus cum alijs relatis à Maranta, & Antonio Gomez, Humada, & Petro Ceneto. Cuius ſententiæ ratio eſt, quia per inueſtituram, cum domino contraxerunt, & omni proprio, & conſequenti contractu feudi ſe obligauerunt. Hoc tamen minime eſt admittendum in cauſa criminali, aut ciuili, à delicto procedenti. Hæc enim debet remitti ad Iudicem regularem ipſius monaſterij, vt tradunt Innocentius *o*, & alij, præcipue Villa Iacobi. Quæ autem ſit cauſa feudalis pro præfatæ iuriſdictionis competentia, an ſola illa præciſe, quæ agit de lege, & natura feudi, aut quando de ipſo quocunque modo agetur, traditur, poteſt per Doctores ſuperius allegatos videri, præcipue apud Aufre. *p*

l q. 38
m Lucas de Pen. in l. fi. col. 2. cum multis ſeq. C. de exa. trib. l. 10 Tira. in tract. ceſſante cauſa in pri. nu. 46 v. benef. Cacher. in deci. Pede. mõt. 27. n. 4. cũ ſeq. Clarus li. 4. ſ. n. § feudũ q. 78 Menoc. conſ. 54. in contr. vol. 1
n Doct. in c. 1. cæterũ de iud. Bal. in c. imper. de prohib. feu. alie. Maranta de ord. iud. 4 par. diſt. 11 num. 49. Ant. Go. 3. to. c. 10. n. 7. Huma. ſ. Greg. in l. 57. glo. 2. n. 1. tit. 10. p. 1. Cen. in collect. ad decre. c. 57. p. 53 nu. 5.
o Inno. in c. nõ minus n. 4 de immun. eccle. Villa Iac. in ſua cõmu. opi lib. C. n. 74.
p Auf. in tra. de poteſ. ſec. ſuper eccl. perſo. reg. 2. n. 2. ver. ſed non credo. al. 9 & 10. ti. eg. li. 5. recomp.

Quantum autem ad cauſam maioratus, ſi litigetur ſuper eius poſſeſſione, & reus ſit clericus, aut religioſus, videtur quod Cõcilium regale poſſit de hac cauſa cognoſcere, cui priuatiue harum cauſarũ cognitio competit, prout in legibus *a* huius regni definitur: quod primo probatur ex eo quod cauſæ maioratus, & cauſæ feudales habent in multis maximam ſimilitudinem, vt patet ex traditis per Baldum *b*, & Molinam, ſecundo, quia cauſa maioratus bonum concernit publicum; nobilitas enim maioratibus & cauſatur & conſeruatur, cuius cognitio, ſi ad Iudicẽ Eccleſiaſticum, aut regalem deuolueretur, ſuper tenutam ipſius aliquod incommodum huic bono cõmuni poſſet contingere; contrarium tamen tenet Bobadilla *c* fuiſſe iudicatum in terminis per dominos auditores Conſilij regalis, quod ſcilicet monachus poſſit ſuper tenutam maioratus conuentus iuriſdictionem ſæcularem declinare: licet enim præfata feudi doctrina ſit vera ad trahendum clericum, & monachum ad forum ſæculare, non tamen eſt ad propoſitum, vt ipſos ſuper tenuta maioratus à ſuo foro extrahamus: in multis enim differt feudum à maioratu in Hiſpania, vt ex doctoribus ſuperius allegatis conſtat, & Mieres *d* docte ſcribit.

b Bal. in l. cũ antiquior. bus nu. 6. v. 6. hoc probatur euidenter. C. de iure deli. Moli. de primo. li. 1. c. 7. n. 1. & ſeq. fo. 51.
c Boba. l. 2. de la polit. ca. 18 n. 157 f. 1068
d Mieres de maioratu. na. ſ. 2. & 3. pa. q. 9 n. 3. & 4. p. q. 2. n. 13.

ARTICVLVS XI.

Vtrum, quando Eccleſia, aut monaſterium litigat cum laico ſuper rebus temporalibus, poſſit conuenire laicum coram Iudice Eccleſiaſtico, an coram ſæculari.

RESpondeo dicendo, in omnibus cauſis temporalibus, in quibus Eccleſia, aut monaſterium actor fuerit, & aliquid à perſona laica petierit, debet ipſam conuenire coram Iudice ſæculari: licet enim in cauſis ſpiritualibus Eccleſia trahat laicum ante Iudicem Eccleſiaſticum, vt late tradit Gregorius Lopez *e*, at in cauſis tẽporalibus ſæcularis Iudex competens erit, niſi laicus deſtruxerit Eccleſiam, aut monaſterium, aut aliquod in eis ſacrilegium commiſerit; tũc enim coram Iudice Eccleſiaſtico poteſt conueniri, prout in iure *f* notatur, & tradunt Rolan. & Lapus. Aduertendum tamen, quod quando monaſterium petit à laico aliquid apud Iudicem ſæcularem, poteſt ipſe laicus monaſterium reconuenire coram eodem Iudice, ſecundum communiorem, & magis vſitatam opinionem, quam tradit quæda gloſſa *g*, quam ſequuntur Ioannes Andreas, & Ioannes de Imola, Felinus, & Decius, & alij relati per Auendannum, & Cenetum: à qua opinione tanquam magis vſitata non eſſe recedendum teſtatur Decius *h*. Quod limitandum eſt, vt non procedat quando reconuentio fit ſuper cauſa criminali etiam ciuiliter tantum intentata, ſecundum Speculatorem *i*, & Baldum, dicentem hoc non poſſe fieri etiam per viam exceptionis. Et hæc eſt communis opinio, contra quandam gloſſam *k* aſſerentem poſſe reconueniri clericum, & monaſterium, coram laico in cauſa ciuiliter intentata, quæ communiter ſecundum Philippum Decium reprobatur: limitatur etiam vt non procedat quando reconuentio fuerit ſuper cauſa ſpirituali, aut ſpirituali annexa, vt tradunt Baldus *l*, Abbas, Felinus, & Speculator; neque talis vt clericus poſſit propterea incarcerari, neque ſit à malitia laici cauſata, quod contingere poteſt, quando laicus procurat, vt à monacho coram Iudice conueniatur, vt ipſe coram eodem Iudice ipſum monachum reconueniat, intelligens talem Iudicem ſibi fore maxime fauorabilem, prout poſt alios tradit Felinus *m*.

e l. 56. & ibi Gre. tit. 6 p. 1.
f c. ſi cler. laicum c. cum ſit generale, & c. conqueſtus de foro compet. Roland. conſ. 14 nu. 1. cum ſeq. vol. 2. La. pus alleg. 66 per tot. fo. 44.
g Gloſ. ſ. ſin in c. 1. cum ... ut petit. Andr. Imola & Fel. n. 8. & Decius ex 148 de iud. c. ... e. 1 prætorum num. 22. n. ſi. Cen. in colle. ad decre. c. 37 n. 6 p. 53.
h Decius vbi ſu. n. 31
i S. e ult. i. de reconuent. § nunc ... ſed pone cleri. Bald. in ... de eo ... apud ... vſi ... ſ. ad.
k Gloſ. in d. c. ... clement. n. 30.
l Bald. Abb. Fel. in d. c. ... cle. de reco. Specul. in d. § nunc ... ſed pone cler.
m Fel. in d. c. ... cler. ... verſ. & ... qualem ... de iuste.

ARTICVLVS XII.

Vtrum pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium eſt inſtitutum, poſſit Iudex ſæcularis citare Prælatum monaſterij.

RESpondeo dicendo, quod pro publicatione teſtamenti, in quo monaſterium à laico hæres inſtituitur, poteſt Iudex laicus citare Prælatum monaſterij; ad hoc enim munus peragendum Iudex ſæcularis ſolum eſt competens, non autem Iudex Eccleſiaſticus, prout determinat ius *n* commune, & regale, & tradunt Bartolus, & alij relati à Cou. Burgos de Paz, Matienço, & Gutierrez. Ad hæc citatio eſt conditionalis, ſi verbi gratia monaſterium vult ſe opponere, aut contradicere teſtamento, & vt

n Glo. in c. ſi ... teſt. l. 1 ... ſ. ... Bur. ... de al. ... lar. legat. Co. c. 8 ... Paz in l. 3. Tom. Matien. in d. l. ... Auen n. 2. Guti. er lib. 2. pract. q. 49.

Digitized by Google

ſuam voluntatem patefaciat, prout aſſerit Baldus *o*. Et ratio huius ſententiæ eſt in promptu, natura enim cauſæ, & hæreditas iacens, perſonam laici defuncti repræſentans, poſcit vt teſtamentum coram Iudice laico aperiatur, cum ipſe ſit proprius laici Iudex. Quod procedit ſiue ipſum monaſterium, ſiue legatarij publicationem teſtamenti expoſtulent: ſemper enim ante Iudicem ſæcularem præfata lis debet ventilari, prout reſoluit Aufrerius *p*.

o Bal in l. teſtam. n. 5. C. de teſt.

p Aufr in cl. 1 de off. ord. n 2. n. 9. ver nemo fallit.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum Commendatarij ordinum Militiarum poſſint conueniri coram Iudice ſæculari.

RESpondeo dicendo, Commendatarios ordinum Militiarum D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, & D. Ioannis, in cauſis ciuilibus, & in his, in quibus deliquerint reſpectu officiorum ſæcularium Rectorum, & Correctorum, Ducum, Procuratorum comitiorum, aut aliorum, quæ ab ipſis adminiſtrantur, & in delictis grauibus, ratione quorũ, ſecundum ius, priuilegium fori amittunt, poſſunt conueniri apud Iudicem ſæcularem. Lex *q* enim nouæ recompilationis ordinat, quod præfati Commendatarij poſſint præfata officia exercere, & ſicut alij mere ſæculares apud Iudicem ſæcularem conueniri, prout etiam aduertit Azeuedo. Verum tamen eſt Commendatarios D. Ioannis non poſſe eſſe Correctores, neque Rectores, neque comitiorum Procuratores, prout infra dicetur.

q l 14. ti. 5. li. 3 recõ. n. Azeu addi ad Cur à Piſan li. 1 Iudecẽ nue c 21. n fi. fol. 85.

Pro cuius articuli deciſione aduertant Iudices ſæculares, quod commendatarij ordinum militiarum D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, in eorum territorio delinquentes, debent contra eos procedere vſquequo ſint per Concilium regale, aut tribunal Chancellariç inhibiti; licet enim Salicetus *r* affirmauerit eos ſtatim, vt cõſtat de priuilegio exemptionis, eſſe ad ſuos Iudices remittendos, quod videtur innuere Auiles *ſ*, etiãſi à nemine talis remiſſio petatur: at non ita practicatur, cum nonnulli horum Commendatariorũ occaſione ſuorum priuilegiorum, & exemptionum licentiores, quam decet, reddantur: ita vt contra miniſtros iuſtitiæ, & alias perſonas publice controuerſias moliri audeant: vt autem maxime eorum confringantur facta iuridice informatione delictorum poſſunt ipſos apprehendere, & in carcerem intrudere, & ſecundum grauitatem negotij eos cuſtodibus cuſtodire. Et licet contra præfatos Iudices ſæculares cenſuræ proponantur, reſpondeãt appellando, & prouiſiones ordinarias adducendo, vt abſoluantur, & interim miſſo proceſſu ad Conſilium regale, aut ad Curiam detineant ipſos incarceratos, vſquequo ſibi quid agere debeant, reſpondeatur. Pro quo explicando notandum eſt, quod tempore Comitis de Oſorno cum eſſet præſes Concilij ordinum in his Hiſpaniarum partibus, facta eſt quædam concordia, vt milites ordinis D. Iacobi non vterentur immunitate ipſius ordinis, nec foro Eccleſiaſtico, in delicto proditionis, & in alijs delictis grauibus: at vt aſſerunt Gregorius Lopez *a*, & Azeuedo, contra eum ex parte ordinis fuit reclamatum, cum ſine eius aſſenſu fuerit facta, & ſic nõ ſeruatur. Et Bartolus *b*, Alexander, & idem Bartolus, Baldus, Ioannes Andreas, & alij relati à Belluga, Couarruuia, Azeuedo, Humada, Laſarte, & Gironda, affirmant dictos milites eſſe ſæculares, & magis laicis, quam religioſis aſſimilari; licet enim Martinus V. eos exemerit à iuriſdictione ordinaria Eccleſiaſtica, & ſæculari; hoc, vt ait Gregorius Lopez, propter autoritatem Innocentij, & aliorum euenit, quantum ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & in præiudicium ipſius concedentis, non tamen in præiudicium iuriſdictionis Principis ſæcularis, quibus erant ſubiecti, præſertim cum ipſi commendatarij Militiarum habeant proprium, quod habere non ſolebant, vt poſt Ioannem Andream aſſerit Gregorius *c* Lopez, & contrahant matrimonium iam ex diſpenſatione Papæ Pauli III. & per conſequens non ſunt liberi, & religioni cum ſuis vxoribus ſubijciantur, imo ſicut ſerui, ita coniugati huiuſmodi non poſſunt eſſe religioſi; vere enim religioſi ſunt illi, qui tria vota eſſentialia emittunt. Adeo ſuæ opinioni prædicti autores adhærent, vt conſtanter affirment, quod licet milites Diui Ioannis non poſſint ducere vxorem, non poſſunt tamen vere, & proprie religioſi nuncupari. At Felinus *d*, Caſſaneus, & alij affirmant milites D. Ioannis vere religioſos eſſe, quod quædam horum regnorũ lex videtur ſatis confirmare, cum tria vota eſſentialia ſecundum regulam approbatam in manu Prælati emittant, vt ex ſtatutis *e* huius ordinis patet, vnde Alexander III. & Innocentius III. eos fratres appellant: licet enim portent arma prohibita monachis, & clericis; portant tamen ea ſecundum ſuam profeſſionem in defenſionem fidei contra Mauros, ad exemplum Machabæorum. Denique quantum ad commendatarios aliarum Militiarum, non deſunt autores, qui eos religioſos Militares appellant, prout in primo Tomo *f* ſatis diximus. Et autoritate bullarum Apoſtolicarum eis conceſſarum inhærendo, nõ poſſumus non liberare eos à iuriſdictione ſæculari, & propter conſenſum Principis tacite, aut expreſſe; ita videmus communiter teneri, & refert Monterroſo *g* eſſe quandam ſchedulam regalem datam curijs anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo, vt cauſæ criminales commendatariorũ D. Iacobi apud Iudicem ſæcularem minime excutiantur. Quod in praxi verſatur in his Hiſpaniarum regnis, prout affirmat Bobadilla *h*, eſt Conſiliarios regios remittere milites horum ordinum, & eorum cauſas ſuis Iudicibus conſeruatoribus, declarando nullam vim inferre excommunicando Iudices ſæculares, nec ipſos Iudices ſæculares aliquam vim inferre nõ recipiẽdo appellationẽ vſquequo inhibeãtur, etiamſi agatur de grauibus delictis. Iuſtitia autem, & conſilium Aragoniæ paucis abhinc annis intentauit cognoſcere contra quendam militem horum ordinum, eo quod de quodam crimine aſſaſſinatus erat conuictus, ſed tandem non obtinuit; fuit enim ad Concilium ordinis remiſſus, vt de præfato delicto cognoſceret: in his autem diebus quidam commendatarius horum ordinum propter peccatum nefandum fuit condemnatus ad mortem à quodam Iudice ſæculari, & tandem fuit concrematus.

r Salice in l. 1. in fi. C de exẽ. reis.

ſ Auiles in c. 27 præto glo. requ. an. un. 1 in med.

a Greg. in l. 1. tit. 7. p. 1. v. milites. ad fi. Azeu. in l. 14 n. 4 & 5. ti. 5. li 3 recomp.

b Bart in l ſemper §. quibuſdam ff. de iur immuni. & ibi Ale. Doct in rub. de reg & traſeunt ad religionẽ. Bar. in l. 1. n. 4. ff de pœn Bal. in l. officialis, in fi. C de epiſc. & cler. in c venient de ver. ſig l. 6. Belluga de ſpe prin rez. 7 n 7 fo. 22 li. G. Couar in 4. 2. p. §. 1. nu. 18. Azeu in l. 14. ti. 5. n 3 li. 7. recomp. Huma. in ſch. ad Greg. in d. l. 1. Laſar. de Gabel c. 16. n 92. Giron. in eo tra. 7. pa. in prin. n. 47.

c Greg. in l. 13 in fi. ti. 23. p. 1

d Feli c cũ & pl. n. & c ſeq. de prim. Caſſ. in conſue. Burg in. 3. §. 5 ſub n 18. Felin in c. 2 n 8. de foro compe l 14. t. 5. l 1 recõp.

e Statu de hoſpit. Hieroſ. fol. 1 o.

f q. 2 ar. 6.

g Monter in pract. 5. tract fo. 110.

h Bobad. li. 2 de la polit. c. 19. n. 12.

Eodem autem modo proceditur contra milites ordinis D. Ioannis, ſi in aliquo inuenti fuerint delicto, qui cum promittant tria vota eſſentialia, prout dictum eſt, magis communiter religioſi reputantur, & ſic habent maiores exemptiones, & priuilegia Apoſtolica, vt poſt alios tradunt Auendannus *i*, Didacus Perez, Caſſaneus, & poſt Ioannem Monachũ, & Doctores Felinum, & Barbatiam reſoluunt Azeuedo. & Tiberius Decianus, quæ priuilegia ipſis indulgent licentiam ad nominandum conſeruatores, qui ea obſeruari inuiolabiliter facient, & vt de eorum delictis cognoſcant eorum Priores in ſua ſacra aſſemblea. Vnde infertur fuiſſe deceptum Petrum *k* Gregorium dicentem *l*, quod de delictis ab horum ordinum militibus patratis, ſi ſint digni morte, aut non defenduntur à ſuis Iudicibus, aut ad Iudices ſæculares remittuntur, vt ab ipſis puniantur. Et ad hoc probandum quædam huius ordinis ſtabilimenta proponit; hoc enim ſtabilimentorum ſtatutum non loquitur in fratribus militibus dicti ordinis, & religionis, ſed in alijs ſæcularibus, & præcepit fratribus, vt nullo modo faueant delinquentibus, neque debitoribus, ſed ipſos relinquant, vt contra eos iuſtitia ſæcularis procedat.

i Auend. in d. 1 p. n 1 ad fi 2 p. Perez in l 1. ti 1 li. 4. ordin. col. 1319, Caſſa. in ca. a gl mũd. 6 part conſil 4. Azeu in l 14 ti 5 li. recõp. n. 1. & 4. Decianus in tra crim. to. 1 li. 4. c 9. n. 36 fo. 157.

k Pet. Greg. ſyn. ag. iur. 3 par. li. 49. c. 8 n. 15.

l Statutum eſt 1 tit. 27 c. 5. & 6.

ARTI-

ARTICVLVS XIV.

Quando Iudices ſæculares poſſint inhiberi à cognitione cauſarum horum militum.

RESpondeo dicendo, quod non poſſunt præfati Iudices ſæculares à cognitione cauſarum horum militum inhiberi, vſquequo eos eſſe profeſſos legitime, & vere conſtet, & quod in triennibus religionis exercitia neceſſaria peregerint, aut in Conuentibus reſederint ad priuilegijs ſui ordinis fruendum; non enim ſufficit deferre ipſius religionis habitum, vt reputentur profeſſi, & vt tales ad ſuos Iudices remittantur, ſecundum quandam Baldi *m* doctrinam, dicentis quod ſi magiſter militum petat ad ſe remitti militem, videtur quod requiratur vera, & concludens probatio, & quod appareat quod eſt deſcriptus in numero & matricula militari, quod probat ex quadam lege *n* ſic definiente, ſuper quam ait gloſſa, quod non inuentus in matricula pro priuato habetur. Et ex traditis à Paz *o* poſt Palatium Rubeum, & à Plaça, Duennas, & Felin. confirmatur; non enim ſufficit quod clericus poſſeſſionem habeat clericatus, vt priuilegio fori vti poſſit, ſed requiritur inſuper, vt tituli clericatus legitime probentur, vt colligitur ex iure *p*, & tradunt Baldus, Boerius, Grammaticus & Afflic. Ripa & Capella Toloſana. Et ita affirmat Bobadilla *q* anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo, fuiſſe declaratum per Conſilium regale per duas prouiſiones in eius præſentia Dominum Hieronymum Cortes, fratrem Marchionis del Valle, ordinis Alcantaræ, non debere priuilegio exemptionis ſui ordinis gaudere, cum apud Concilium ordinum, vt ad Iudicem conſeruatorem ſui ordinis remitteretur, & à iuſtitia ſæculari minime in carcere detineretur: ratio autem harum prouiſionum fuit, quia ipſe licet habitum geſtaret, in ſuo ordine profeſſionem non emiſerat.

> *m* Bald. in l. non ignor. nu. 18. C. de his qui accuſ. non poſ.
> *n* l. 3. C. de offi. magi. militu.
> *o* Paz in pra. 2. to. 1. p. c. 6. c. § 3. n. 3. & ſeq. f. 16. Rubeus de dona. inter vir. & uxor. § 48. n. 7. p. 106. Plaça de delict. n. 23. c. 3. Duenas reg. 99. ampl. 10. Fel. in c. cum a . . . de reſcrip. . . . [illegible] Bal. vbi ſu. n. 17. Boer. deciſ. 171. n. 13. Grā. deci. 81. n. 19. Rip. in c. de . . . nu. 4. de iudi. Capel. Toloſ. deci. 117. vbi additio.
> *q* Bobad. li. 2. de la polit. ca. 19. n. 17.

Nec his obſtat opinio Iaſonis & aliorum, quorum infra mentionem agemus, qui loquēdo de monachis, ait Iudicem ſæcularem de eius delicto commiſſo in anno nouitiatus minime poſſe cognoſcere; nam in hoc diuerſa multo ratio verſatur; miles enim ordinis militaris in ſeculo commoratur; monachus autem nouitius in obſeruantia regulari monachatus intra clauſtra regularia, aut extra ea cum licentia Prælati conuerſatur, & licet vſque ad profeſſionem vota nō emittat, cum habitu tamen monachali Nouitiatus progrediens, expreſſam tamen demonſtrationem profitendi oſtendit. Et ipſum videtur dicendum, quando dictus miles militaris ordinis delinquit, quando actualiter profeſſionem emittit, cum tunc clare ſuam profitendi voluntatem ante omnium oculos proponat. Dubitatio autem hæc tollitur ex quodam Decreto *a* Concilij Tridentini; cum enim propter extraordinarias controuerſias ex competentia iuriſdictionis ortas, aliqua mala non parui momenti inſurgerent, patres dicti Cōcilij definierunt in quibus caſibus ante profeſſionem præfati milites poſſunt ſua immunitate gaudere, dicentes non debere ea gaudere, exceptis tamen ijs, qui prædictis locis, aut militis actu ſeruiunt, & intra eorum ſepta, ac domus reſident, ſubque eorum obedientia viuunt, ſiue ijs, qui legitime, & ſecundum regulam earum militiarum profeſſionem fecerint, de qua ordinario conſtare debeat, non obſtantibus priuilegijs quibuſcunq;, etiam religionis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum. Ex quibus colligitur, quod licet tacita profeſſio per geſtationem habitus per annum, & diem præſumatur in alijs religioſis monachalibus, vt ſacri canones determināt, & nos infra *b* explicabimus; in his tamen religioſis talis præſumptio nō admittitur, nec per ſolam habitus militaris aſſumptionem videntur vota ſolemnizare, etiamſi voluntatem non dimittendi eum firmiter habeant; tacita enim profeſſio ſecundum mentem Concilij in monachis reſidentibus intra clauſtra monaſterij, exercitatis in actibus profeſſi, tantum ſecundum mentem Concilij eſt admittenda: non autem in his militibus, qui in ſæculo ambulantes cum habitu ſuæ religionis, in actibus profeſſi minime exercentur.

> *a* Seſſ. 24. c. 11. de reform.
> *b* Infra 3. 10.

ARTICVLVS XV.

Vtrum Commendatarij ordinum Militiarum occidentes Clericum gaudeant priuilegio fori.

RESpondeo dicendo, inter alios caſus, in quibus milites ordinum militiarum poſſunt conueniri coram Iudice ſæculari, & poſſunt ad ſuos ſuperiores non remitti, eſt, ſi aliquem clericum occidant; priuilegiatus enim contra pariter priuilegiatum ſuo priuilegio non gaudet, prout dicitur in iure *c*; clericus enim miles cœleſtis vocatur in iure *d*, & tradunt Euerardus & Didacus Perez, & per conſequens perdit priuilegium, & cingulum militiæ, & remanet mere ſæcularis, occidendo ipſum clericum, & poteſt conueniri coram Iudice ſæculari, ex his quæ tradunt Innocentius *e*, & Abbas per textum ibi, & tradit Puteus, & conducunt tradita per Boerium.

Quod procedit non obſtante, quod poſt mortem præfati clerici ipſe Commendatarius profeſſionem fecit: licet enim ſit excommunicatus, & valeat eius profeſſio, iuxta tradita in iure *f*, & adducta à Felino, & Couarruuia; non tamen per hoc eximitur à iuriſdictione ſæculari. Quod magis ſine dubio procedit reſpectu condemnationis pœnæ pecuniariæ. Quod in proprijs terminis fuit determinatum anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo tertio. Per prouiſionem executorialem quorundam Iudicum ſæcularium, contra Ferdinandum Sanchez de Munon militem habitus Chriſti, propter mortem licentiati Martini de Acoſta clerici, quæ executorialis ſententia fuit confirmata poſt longum ſtudium, & examen per Conſilium regale, die vigeſima nona Februarij, anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono, & ſic confirmata, fuit ſtatim executioni mandata, prout aſſerit Bobadilla *g*.

> *c* l. 3. § ſed vtrū ff. de min. *d* c. Chriſtianus & ibi glo. 11. q. 1. & in c. ſe procleſi. 21. q. 4. Euerard. in loco leg. . . . [illegible] Perez in l. 4. ord. . . . [illegible] Alex. 2.
> *e* Inn. & Ab. in c. 2. de p. . . . [illegible] de exem. milit. num. 8 & n. 9 [illegible]. C. . . . [illegible] Boerius deciſ. 109 de occidente clerico an gaudeat eccleſia immunit . . . [illegible] Couarr. in c. alma mater. 1. p. § 1. n. 9. & . . . [illegible] num. 6
> *g* Bobad li. 2. de la pol. c. 6. 19. fo. 1144 num. 24.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Commendatarij ordinum militiarum pragmaticas regales frangentes poſſunt condemnari à Iudice ſæculari.

RESpondeo dicendo, Correctores minime debere inhiberi à cognitione pœnæ pecuniariæ, quam tenentur ipſi Commendatarij impendere, eo quod pragmaticam aliquam regalem fregerunt, velut ſi taxam panis in pragmatica contentam violauerunt. Cum enim pœna pecuniaria pragmaticæ ſit ipſo iure incurſa per Iudicem ſæcularem, poſſunt compelli ad eius ſolutionem. Et ita fuit determinatum per Conſilium Regale contra duos Commendatarios, vnum D. Ioannis, alterum Calatrauæ, qui quandam pragmaticam regalem non obſeruauerunt, & licet iuriſdictionem regalem declinare intentauerint, tandem à iuriſdictione regali fuerunt condemnati. Et certe illuſoria eſſet pœna pragmaticarum propter bonum publicum impoſita, ſi eius executio, & ſolutio ad Iudicem Eccleſiaſticum neceſſario pertineret, incongruit enim iudicium ſuper eadem cauſa diuidi, vnde cum iudicium ſæculare præfatam pœnam appoſuerit, idem iudicium ſæculare eam an ſolui debeat poteſt, & debet cognoſcere. Quod exemplo comprobatur, & declaratur; videmus enim Iudicem ſæcularem poſſe cognoſcere incidenter de cauſa ſpirituali.

At contrariam opinionem in violatione pragmaticarum tenet Ioannes de Platea *h*, Palacius Rubeus, Couarru. Sarmiento, Iulius Clarus, Gutier. Salzedo, & Azeuedo, ſcilicet quod pœna non poteſt peti à clericis, neque ab iſtis militibus coram Iudice ſæculari, quæ in immunitate Eccleſiaſtica, & in exemptione horum militum fundatur, quam cum tenea-

> *h* Plat. in §. item lex Iul. col. 4. inſt. de public. iudic. Rubeus in rapet. . . . [illegible] § 44 . . . [illegible] Couar. . . . [illegible] c. 33 . . . [illegible] nu. 72. Sarm. lib. 7. ſelect. interpre. c. 13. num. 2. Clar. in prac. § fi. q. 36 nu. 26. Gutier. li. 1. pract. q. 3. n. 11 & q. 12 n. 26 & 27. Salz. in pract. ca. 55 lit. A. p. 167. verſic. pro qua etiam Azeu. in l. 1. tit. 3. lib. 6. recompil.

teneamur pro viribus defendere, ab hac opinione non eſſe recedendum exiſtimo; nec enim conuenit quod Iudices ſæculares in prædictis ſe intromittant, cum hoc expreſſe non ſit in iure permiſſum, prout reſoluit Salzedo i. At Iudex Eccleſiaſticus contra clericum, & Iudex conſeruator contra Commendatarios ordinum militiarum tenetur dictam pœnam legalem à pragmatica impoſitam exequi, prout tenet Iulius & Clarus.

i Sal. in ſu. c. … p. 292 verſ. ex quib.

k Iulius … ſ.

Aduertendum tamen, non eſſe Iudicem conſeruatorem pro cauſis dictorum militum, niſi illum, qui à conſilio regali ordinum fuerit nominatus, prout conſtat ex traditis per Baldum l. Verum eſt tamen praxim in contrariam ſe habere; milites enim ipſi virtute ſuarum Bullarum Iudicem eligunt conſeruatorem, nemine replicante, prout affirmat Bobadilla m.

l Bal. l. in l. 1. ff. de … in l. officiales. C. de epiſc. & cler.

m Boba. li. 2. de la po. c. cap. 19. n. 26 fo. 1143.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum milites ordinum militiarum exterorum regnorum poſſint conueniri extra ſuas prouincias coram Iudice ſæculari.

RESpondeo dicendo, quod ſicut in Hiſpania multi ſunt ordines militares, ita & in alijs regnis, in regno enim Galliæ eſt ordo S. Michaelis; in regno Luſitaniæ eſt ordo Chriſti; in regno Valentino eſt ordo Monteſa, & S. Lazari. Et affirmant Caſſaneus a, Nauarrus, & Belluga, hos etiam eſſe vere Religioſos, & à iuriſdictione ſæculari exemptos, qui auctores aliarum Religionum militiarum diuerſarum nationum narrant. Et quando caſus occurrerit, poſſunt eorum indulta, & priuilegia examinari, quæ ſi ſunt localia, ſolis prouincijs, in quibus præfatæ Religiones ſunt inſtitutæ, clarum eſt extra illas illis frui non poſſe, tam in cauſis criminalibus, quam in cauſis ciuilibus. Et ſic coram Iudicibus ordinarijs locorum, in quibus contraxerint, aut deliquerint conueniri poterunt, iuxta deciſionem Innocentij b IV. de qua optime per Couarruuiam.

a Caſſan. in c. tal. 9. p. conſ. 8. 9. & 10. Nauarr. conſ. 3. vol. 3.

b c. 1. de priui. li. 6. Coua. in c. 1. ſupra n. 5. & ſeq. Concil. Trid. ſeſ. 7. de reform. c. 14.

Vnde aduertendum eſt dictos ordines militares exterorum regnorum, in his Hiſpaniarum regnis non habere exemptionem à tributis, neque à decimis, neque alio quocunque ipſorum ordinum gaudent priuilegio. Et ſic præfati milites ad decimas, & contributiones in his regnis ſunt condemnati, eo quod eorum indulta quantum ad hoc ſine aliquo dubio localia ſunt, & extra ſuos limites extendenda non ſunt, prout tradit Felinus c, & conſtat ex iure. Cum enim in alijs regnis à Regibus eorum fuerint inſtituti, non poteſt exemptio à Iudice ſæculari in his regnis ipſis conceſſa in alijs extraneis regnis cum præiudicio iuriſdictionis regalis locum habere.

c Feli. in c. cum ordinem n. 4. de reſcri. … & c. ſi ne. … c. paſtoralis …

Circa quem articulum dubitatur, vtrum ſi miles ordinis militaris extranei in his regnis delictum commiſerit, ratione cuius eius bona fuerunt ſequeſtrata, & tranſacto anno fatali, pars cuius intereſt executionem in illis peteret, propter condemnationem pecuniariam factam contra dictum militem: dubitatur, inquam, vtrum præfata ſententia condemnatoria poſſit executioni mandari, non obſtante declinatoria iuriſdictionis intra annum fatalem, & miſſione literarum, & cenſurarum à ſuo Iudice conſeruatore, aut protectore. Et reſpondetur, quod ſtante lege d huius regni ſic diſponente, *Que paſſado el anno fatal, no ſe auiendo dentro del preſentado, ni prendido el tal acuſado, ſe execute luego la ſentencia en las penas de dineros, o de bienes aſsi en las que ſe applican a la Camara, como en las que ſe applican a la parte, y no pueda quanto a ellas ſer oydo, aunque paſſado el dicho anno ſe preſente a la carcel.* Debent dicta executioni mandari in bonis præfati militis, ſpecialiter ſi eius Iudex conſeruator literas, & cenſuras extra dietas expediret, & ab alio extraneo regno, & etiam quia in cauſis criminalibus rebellis, & contumax non debet audiri, niſi præſentetur, vt colligitur ex iure e, & tradit Abbas, & quia declinatoria fori intra terminum nouem dierum opponi debet, poſt concluſa edicta præconia, quibus tranſactis non admittitur, vt in quadam nouæ compilationis lege f ordinatur. Et confirmatur; declinatoria enim debet opponi per ipſum delinquentem præſentialiter comparentem ante Iudicem ipſum citantem, & de cauſa cognoſcentem, vt ex quadam lege g colligitur ibi, *Venire debent ſaltem priuilegium allegaturi.*

d l. 5. ti. 10. li. 4. recomp.

e c. nonnulli. de reſcript. c. ex parte, ie. appellat. … Abb. in c. dilectus. de reſcript.

f l. 1. ti. 5. li. 4. recompila.

g l. ſi quis ex aliena. ff. de iudic.

Nec excuſaretur allegando legem h partitarum Religioſos excipere, vt ſcilicet, non ſint obligati ſuum exemptionis priuilegium allegare; præfata enim lex intelligitur vt ex ea clare conſtat de clericis, aut monachis, vt patet ex eius verbis, ibi, *O de otros Religioſos.* Verbum enim *alius* repetit ſimilia, vt dicitur in iure i, & ſic loquitur de Religioſis ſimilibus clericis, & monachis: præterea verbum *Religioſus* debet in ſignificato potiori ſumi ſecundum regulam k iuris, dicentem analogum per ſe ſumptum pro potiori ſignificato ſumi, ſcilicet pro Religioſis D. Franciſci, S. Dominici, & alijs ſimilibus. Quod confirmatur ex verbis eius legis Partitarum, ibi, *O otros Religioſos que eſtan ſo poder de otro ſu mayoral, ſin cuyo mandado no pueden yr a otro parte, &c.* Ex quibus verbis colligitur de fratribus intra clauſtra monaſteriorum degentibus verba facere, & ad milites ordinum militiarum minime poſſunt applicari; non enim viuunt intra clauſtra monaſteriorum, nec impediuntur quo velint ire, etiamſi licentiam ſuorum ſuperiorum non habeant, pro quo facit; ſub Iudice enim eſt vtrum præfati ſint vere, & abſolute Religioſi. Hunc intellectum ad dictam legem aſſignat Gregorius Lopez, pro quo facit argumentum cuiuſdam legis l, iunctis traditis à Baldo.

h l. 2. ti. 7. p. 3.

i l. ſi fugitiui. C. de ſeruis fugit. §. item p. pel l. 1. ff. de rerum diuiſio.

k l. quæ in ff. de ſtat. ho. in l. 1. § qui in perpetuum ff. ſi ag. vectig. vel emphy.

l Greg. in l. 2. tit. 8. p. 3. otros religioſos. l. 2. ff. de in ius vocand. & ibi gl. v. nō poſ. … ceter. Bald. de ſtat. v. c. ſepar.

Nec obſtat quod citatio non valet, quando citatus eſt exemptus, adeo quod exemptus citatus à non ſuo Iudice non tenetur comparere ad priuilegium allegandum. Reſpondetur enim quod quando delinquens eſt clericus, monachus, aut Religioſus notorie exemptus, cuiuſmodi ſunt fratres Mendicantes, non tenetur neceſſario comparere ad priuilegium allegandum: quando autem dubitatur de exemptione, vt in dictarum militiarum militibus in ſæculo degentibus contingit, communis eſt reſolutio, teneri citatum comparere ante Iudicem citantem ad priuilegium allegandum, quo non comparente, proceſſus contra eum fulminatus valet.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum confratres ordinis Diui Ioannis portantes mediam Crucem albam, dictam Tau, gaudeant priuilegio fori.

RESpondeo dicendo, hos reputari, vt mere ſæculares; viuunt enim ſine regula, & cum ſuis bonis, & vxorem ducunt, & per conſequens non gaudent priuilegio fori, neque à tributis ſunt exempti, & poſſunt ſecundum Azeuedo m, habere officia regalia; hi enim non ſeruiunt, neque in Conuentibus aſſiſtunt, neque in hoſpitalibus dicti ordinis, vt ordini oblati commorantur, ita tenet Bobadilla n.

m Azeu. in l. 1. ti. 14. n. ſi l. 6. recomp.

n Bobad. li. 2. de la politica. c. 18. n. 232.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum Corrector ciuitatis poſſit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua Eccleſia, renitente, & contradicente vicario generali.

RESpondeo dicendo, quod quando per Prælatos clericos, aut Religioſos intentatur aliquid, aut fit contra decreta, & ordinata in Concilio Tridentino: tunc ſupremum regale Conſilium præcipit, vt prouiſiones reales pro eius executione, & obſeruantia edantur. Et per ſchedulam regalem Regis Philippi II. latam apud Madritum menſe Iulij anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimoquarto, vt videre eſt in libro

Concilij

Google

Concilij Tridentini edito eo anno Salmanticæ, commendatur Epiſcopis, & Prælatis eius publicatio, & vt ipſum obſeruent, & exequantur, & Correctoribus præcipitur, vt ad id ſuum fauorem, & auxilium impartiantur. Quod eſt conforme Bullæ Pij V. editæ ſuper confirmatione Oecumenici huius generalis Concilij, quæ incipit, *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.* data Romæ anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo tertio, ſeptimo Kal. Februarij, Pontificatus ſui anno quinto, in qua dicit: *Mandamus autem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis à ſacris canonibus conſtitutis, alijſque grauioribus etiam priuationis arbitrio noſtro infligendis, & vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & alijs quibuſuis Eccleſiarum Prælatis, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & dignitatis ſint, etiamſi Cardinalatus honore præfulgeant, vt eadem decreta, & ſtatuta in Eccleſijs ſuis, ciuitatibus, & diœceſibus, in iudicio, & extra iudicium diligenter obſeruent, & à ſubditis quiſque ſuis, ad quos quomodolibet pertinent, inuiolabiliter faciat obſeruari, &c. Inuocato etiam, ſi opus fuerit, brachij ſæcularis auxilio. Ipſum vero chariſſimum filium noſtrum Imperatorem electum, cæteroſque Reges, Reſpublicas, ac Principes Chriſtianos monemus, & per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti obteſtamur, vt qua pietate Concilio per oratores ſuos affuerunt, eadem pietate, ac pari ſtudio diuini honoris, & populorum ſuorum ſalutis cauſa, pro Sedis quoque Apoſtolicæ, ac ſacræ Synodi reuerentia, ad eiuſdem Concilij exequenda, & obſeruanda decreta Prælatis, cum opus fuerit, auxilio, & fauore ſuo adſint, &c.*

a Con. Tri ſeſ. 24 de refor. c. 4.

Ex quibus infertur, quod cum in Concilio a Tridentino decernatur, vt ſaltem omnibus diebus Dominicis, & ſolemnibus feſtis populo prædicetur, poſſunt Correctores ciuitatum facere, etiam renitente Vicario generali, vt Euangelium publice in quadam feſtiuitate in Eccleſia prædicetur. Quod ait Bobadilla b ſibi in ciuitate Soriæ contigiſſe; cum enim eſſet illius ciuitatis Corrector, contra Vicarium ipſius ciuitatis fecit Euãgelium prædicari in die Epiphaniæ, etiamſi conſuetudo eſſet in contrarium, cuius mandatum ait fuiſſe à Domino Franciſco Tello de Sandoual Epiſcopo Oſmæ approbatum (qui Reuerendiſſimus præſul præcepit, vt ſemper in illo die prædicaretur) cum Principes ſæculares ſint protectores, & ſacrorum canonum executores. Quod protectorum, & executorum munus, reſpectu Concilij Baſilienſis, affirmat Stephanus c Aufrerius, Reges Francorum, & eorum Parlamentum, & alios magiſtratus ſæculares agere: cum Reges, & Principes Chriſtiani ad executionem, & complementum Decretorum, & ordinationum Apoſtolicarum ſint deputati: & ad eorum tuitionem, & defenſionem aſtringantur, vt in iure d dicitur, & tradit idem Aufrerius. Nec ſupradictis obſtat, quod magiſtratus ſæculares auxilium tantum, & fauorem tenentur impendere quando petitur à Iudice Eccleſiaſtico: in præſentiarum autem auxilium minime ab eo petitur, imo eo renuẽte tribuitur: nam reſpondetur, quod auxilium brachij ſæcularis contra laicos, vt vltimum remedium non debet imponi poſt cenſuras Eccleſiaſticas, vt multi autores e tanquam communem opinionem tenuerũt: cenſuræ enim tanquam vltimum remedium ſunt apponendæ. Quod ita diſpoſuit Concilium Tridentinũ f, cum cenſuris Eccleſiaſticis maxima reuerentia debeatur. Præterea in præſenti caſu non ſe intromittunt Iudices ſæculares auxilium ſuum impartiendo, tanquam vltimum, & extraordinarium remedium, ſed ordinarium ipſis à Papa in præfata Bulla commendatum.

b Bobad. li 2. de la politica. c. 18. f. 1082. n. 194.

c Aufrer. in tract. de poteſt. ſecula. ſup eccleſ. perſo. reg. 2. n. 3. vers. 21.

d Auth. quomodo oport. Epiſc. in princ. & vers. Principi. 90. d. c. tribut. 23. q. 8. c. Principes & c. adminiſtratores 23. q. 5. l. fin. C. de ſum. Trini & fid. catho. Aufrer. verſ. 30.

e Ab. in c. nã ab homine. n. 6. de iudic. & alij quos ref. Con. c. 10 pr. Paz. in pr. n. 2. Patud. n. 14. & prox n. 2.

f Conc. ſeſ. 25 c. 3. de reform.

Aduertendum tamen quod inſtante, & præcipiente Correctore poteſt in hoc caſu frater Minor prædicare, etiam contradicente Vicario foraneo ciuitatis in qua debet fieri prædicatio: nam in eorum regula tantum ipſi præcipitur, vt contradicente Epiſcopo non prædicent: at in hoc caſu Epiſcopus nõ contradixit, imo poſtea factum approbauit, contradixit tamen Vicarius foraneus, qui Epiſcopus non eſt, neque habet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem delegatam.

ARTICVLVS XX.

An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſæculari.

RESpondeo dicendo, reſolutionem huius quæſtionis non poſſe ita ad amuſſim explicari, ſine eo quod cognoſcatur, vtrum Eremitæ ſint vere religioſi, aut perſonæ Eccleſiaſticæ, de qua quæſtione infra in materia de religione agemus: pro nunc autem ad propoſitum in titulo quæſtionis reſpondeo. Dico primo Eremitas ordinem ſacrum non habentes, nec profitentes ordinem aliquem religioſum, nec habentes ſuperiorem, potentes habere proprium, & ducere vxorem, qui ſolum nominari poſſunt pœnitentes, non gaudent priuilegio fori. Præcipue cum horum multi, ſecundum Cardinalem Zabarelam g pernicioſe viuant, & in multis eorum grauia crimina ſint reperta.

g Zabar. in Clemen. 2. q. 12. de prob. inde D. Hier. Epi. 41. c. 10.

Dico ſecundo, Eremitas vitam religioſam profitentes, ſuperiorem habentes, & in approbato ordine viuendi per Summum Pontificem, aut per Epiſcopum, & non poſſunt habere proprium, inter perſonas Eccleſiaſticas connumerantur, & priuilegio fori fruuntur, ita vt ante Iudicem ſæcularem minime poſſint conueniri. Et per hæc duo dicta concordantur duæ circa hoc contrariæ opiniones. Prima eſt, non eſſe perſonas Eccleſiaſticas, quam eſſe magis iuridicam, teſtatur Stephanus Aufrerius h; ſed contrariam ait idem autor eſſe magis piam, & per eam iudicari debere. Quæ concordia colligitur ex Gregorio Lopez i, diſtinguente inter Eremitas profeſſos, & non profeſſos, & habentes proprium.

h Aufrer. in tract. de pote. ſecula. reg. 2. n. 27. verſ. 4. extende.

i Gre. in l. 17. tit. 1. p. 6. Eremitam.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum Eccleſia, ſeu monaſterium ſuccedens iure ſucceſſionis, vel legati, laico iam conuento coram Iudice ſæculari, poſſit conueniri ante ipſum Iudicem ſæcularem.

k Bald. conſ. 207. volu. 2. Caſtrenſ. in l. hæres abſens. ff. de iud. Alex. in addi. ad Bar. in Auth. & cõſequẽter n. 19. C. de iud. Barb. conſ. 1. vol. 2. Imol. in l. ſi hom. nem. ff. de fidei. Cag. in l. 2. n. 175. ff. de poſt. interempt.

l Roger. in l. 1. nu. 71. ff. de iud. Boeri. deciſ. 69. n. 32. 34.

RESpondeo dicendo, quod clarius Eccleſia, ſeu monaſterium ſuccedens iure ſucceſſionis, vel legati laico iam conuento coram Iudice ſæculari, tunc litem ipſam inchoatam cum defuncto coram illo Iudice finire, peragereque tenetur, vbi iudicium cœptum, ſecundum Baldum k, Paulum Caſtrenſem, Alexandrum, Barbaciam, Imolam, Cagnolum, & eſt communis opinio, prout defendit Rogerius l, & magis communem, & veram eſſe ait Boerius, qui ait eam in practica ſeruari.

In contrariam vero partem, videlicet quod inſtantia cœpta cum defuncto laico non tranſeat in clericum, & monaſterium hæredem, & ſic quod lis cœpta cum ipſo laico, denuo inchoanda ſit coram Iudice Eccleſiaſtico tenent Ioannes Andreas a, & Angelus titubanter, Antonius, Abbas, Felinus, & Decius; dicentes ita in actu practico obſeruari, &, vt expreſſe meminit Maranta, ita eſt magis communis opinio; qui, vt aſſerit Baptiſta Regnaulo, in tractatu communium opinionum, loquitur ex ſeipſo, ſuoque capite, additque inſuper ſecundum hanc opinionem ita parum caute, immo relaxatis cenſuris, habentſque iuris, ita ſuperiori anno per Iudicem ſæcularem ciuitatis Aquilæ, in cauſa non leuis momenti, iudicari vidiſſe; quam tamen tanquam iniquam, & in nube fundatam reijcit cum Boerio b, quam ſibi ſemper placuiſſe affirmat, & tam in conſulendo, quam in iudicando ſemper tanquam veriorem, æquiorem, & communiorem iudicat, quam multos allegando eam ſequitur, & tuetur c Couarruuias, & ita in facti contingentia iudicatum religioſe quippe extitit, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, in regia Aprutina audientia, in cauſa inibi vertente, & trutinata, atque diſcuſſa hinc inde per aduocatos ſagaciſſimos, & experțiſſimos, & intelligentiſſimos,

a And. in reg. is qui in ius de reg. iur. lib. 6. Bald. in c. a in praſ. de prob. Angel. in l. id ex contractib. ff. de iud. Anton. Abb. Felin. & Dec. in c. a quia de iudic. Maran. de ord. iudic. 5. p. n. 13. Baptiſt. tract. cõmun. opin. 1. to. loco

b Boer. deciſ. 69. n. 49.

c Cou. pract. q. c. 32.

tiſſimos, & ſic iſta victoria, & ſententia in præſenti negotio obtenta extitit, non abſque maximo certamine: nam vbi cœptum eſt iudicium, ibi finiri debet, vt in iure *d* probatur, & ponit hoc pro regula Bertachinus, eſto quod alterius conditio, qui iudicium inchoauerat, fieri non deberet deterior ex perſona hæredis, vt ex iure *e* colligitur: dicitur autem cœptum iudicium ipſum ante litis conteſtationem, vt teſtatur Guido *f* Papæ, & Felinus, quinimo etiam per ſolam citationem, vel mandatum cum clauſula, *ſi te cenſueris*, cenſetur iudicium cœptum, imo lis quoad actorem introducitur, etiam literis non expeditis, prout tradit Gomeſius *g*, & Peregrinus. Aduertendum tamen ſolam mandati productionem non facere, neque inducere aliquo modo litem, ſecundum Antonium, Auguſtinum *h*, Peregrinum, & Viuium.

Pro cuius opinionis maiori claritate notandum eſt, quod ſi quis aliquem conuenerit coram aliquo Iudice, non poterit demum coram alio Iudice de eadem re eum conuenire, vt dicitur in iure *i*. Quod procedit, etiamſi citatus coram primo Iudice non comparuerit: nam adhuc coram alio non poterit conueniri ſuper eadem cauſa, ſuper qua iam fuerat coram alio conuentus, ita Lucas de Pena *k*. Quod procedit vbi ex prima citatione coram primo Iudice effectus aliquis fuerit conſecutus, vt quia actor poſitus fuerit in poſſeſſione bonorum debitoris, & contumacis; tunc enim reus coram alio Iudice trahi non poterit; quod ſi ex ea citatione nullus fuerit effectus ſecutus, poterit reus coram alio Iudice conueniri, ita Bartolus *l*, & Felinus; neque ille reus contumax conuentus alibi poterit litis pendentiam allegare, prout tradit Bartolus *m*. nam quamuis citatio miſſa executioni cauſet litis pendentiam, vt ait Felinus *n*, quia tamen reus citatus coram primo Iudice non comparuit, & ibi fuit contumax, ſi demum conueniatur alibi, non audietur ea litis dependentia. Quare ſi in vna ciuitate adſint plures Iudices, ſi quis fuerit conuentus coram vno Iudice, & ibi fuerit contumax, ſi demum coram alio vocetur, cogetur ibi ſe defendere, cum coram alio non comparuerit.

d l. vbi accep. eſt iudi. & ibi DD. ff. de iudic. Berta. in ſuo reporto. in verſ. iud.
e l. 1. §. ex his ff. de ver. obl.
f Guid. Papæ deciſ. 421. Felin. in c. ſuper qq. col. 11. de offi. deleg.
g Gom. in reg. 10. Peregr. d. c. 90.
h Aug. deciſ. 3. & 17. Peregri. dec. 88. Viuius opin. 108.
i l. vbi accep. ff. de iudic.
k Luc. de Pena in l. ſi ver. quiuis quæri. tur. de re mili. l. 12.
l Bart. in d. l. vbi acceptũ. Felin. in c. ex tenore ſu q. n. 5. de reſcrip.
m Bart. in l. ſepul. h. ff. de ſepulcr. viol.
n Felin in c. ceterum verſ. ob las ſecundo de reſcrip.

QVÆSTIO LXIIII.

De exemptione Regularium, quoad Ordinarios, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1. *Vtrum iure communi Regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti.*
2. *Vtrum Papa poſſit eximere Regulares ab Epiſcoporum legibus.*
3. *Vtrum per priuilegia ſint Monachi, & Regulares exempti à poteſtate Ordinariorum.*
4. *Vtrum exempti à Papa, à iuriſdictione cuiuſlibet Ordinarij, cenſeantur exempti à legibus Papæ.*
5. *Vtrum Moniales ſint exemptæ à iuriſdictione Ordinariorum.*
6. *Vtrum ſententia Ordinariorum contra Regulares ſit nulla.*
7. *Quibus modis poſſint ſe defendere Regulares ab Ordinarijs.*
8. *Vtrum tollatur priuilegium exemptionis, quod continet, vt ad eius reuocationem fiat de eo mentio ſpecialis, ſi tantum in communi de eo fiat mentio.*
9. *An per exemptionem ab Ordinariis liberentur exempti à reuerentia debita Epiſcopo.*
10. *Vtrum Regulares poſſint huic exemptioni renunciare.*
11. *In quibus caſibus exempti ſubduntur Ordinarijs.*

ARTICVLVS I.

Vtrum iure communi Regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti.

RESpondeo dicendo, quod olim omnes monachi erãt ſubiecti Epiſcopo, intra cuius diœceſim erat ſitum monaſterium, prout ex multis ſacris *o* canonibus, & Concilijs patet. Qua ratione tradunt viri docti, quod ſi nunc Prælatus exemptus ſubijciat in aliquo caſu monachum ſuum Epiſcopo, poteſt Epiſcopus illum abſoluere, & diſpenſare cum illo. Et eo tẽpore Epiſcopus in diœceſi ſua erat quaſi generalis, & admittebat ad profeſſionem in monaſterijs, vt cõſtat ex Cõcilio Arauſicano *p*, & tradit Burchardus: creabat Abbatem monaſterio, & ex cauſa deponebat illum, vt tradit Concilium Tyburtinum *q*. Vbi tamen Papa Gregorius eximit ab Epiſcopis Regulares, electionẽ Abbatis committit monaſterio, vt tradit Nauarrus *r*: denique prima inſtitutio monachorum nihil Epiſcoporum iuriſdictioni detrahebat, vt conſtat ex traditis per Marſilium *ſ*. At modo videtur attento iure cõmuni, quod reſpectu monachorum tota poteſtas ſit apud Abbatem, vt definit Pelagius Papa *t*, ſecundum quem canonem videtur, quod nõ ſolum tribuẽda eſt Abbati ſecũdũ ſacros canones iuriſdictio, quoad regularia, ſed etiam quoad externa, cum abſolute dicat Papa, quod tota poteſtas ad Abbatem pertineat, & ſic quod clerici regulares, ſeu monachi indiſtincte corã ſuo Abbate ſint conueniendi, vel accuſandi, præterquam de grauiſſimis criminibus depoſitione dignis. Probat Gloſſa *u*, quã ſequitur Vincentius, Ancharranus, & Imola, & Abbas ſibi parũ conſtat, late Ioãnes de Lignano, teſtatur communem Romanus, & Boerius, qui autores mouentur vltra ſupradicta per quãdam Decretalem *x*, & alia iura, in quibus probatur Abbates aliquando ſuos monachos iudicaſſe.

Sed tamen communis hæc ſententia nullum habet ſolidum iuris fundamentum, nec eius autores autoritatibus in contrarium adductis ſatisfaciũt; atque ideo reſoluendum eſt, attento iure cõmuni nullum eſſe in hac re conſtituendũ diſcrimen inter clericos ſæculares, & regulares. Quam ſentẽtiam, vltra autoritates in principio adductas, origo & fundamẽtum monachorum aperte confirmat, qui ſoli, & ab hominum conſortio ſeparati vitam agere cœperunt, & ipſum nomen indicat; poſtea vero cœperunt ſub vno Abbate in cœnobijs ſe congregare, adhuc tamẽ ab omni conſuetudine ſæcularium remoti, ita vt neque liceret eis publice docere, neque prædicare, neque monaſterij clauſtra exire, vel ſæcularibus immiſcere, niſi data neceſſitate graui, & ob id monachorum nomen retinent, vt colligitur ex varijs canonibus *a*, & obſeruat Marſilius; at neque ſinguli monachi dum ſinguli viuebant, neque plures in vno monaſterio collecti potuerunt ordinarium ſibi Iudicem conſtituere, aut Epiſcopũ ſua iuriſdictione, iuxta regulam iuris *b* tritiſſimam; igitur iure communi Epiſcopis ſubſunt. Confirmatur hoc fundamentum ex eo, quia cum iure communi tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertineat, iuxta quãdam Decretalem *c*, & communem omnium, non debet ab illis auferri, & inferioribus contra ius concedi, niſi lege aliqua ſit expreſſum, iuxta quandam iuris regulam *d*, vbi notat Decius, & docet Bartolus, & Iaſon. Conſtat autem nullam eſſe legem Canonicam quæ ſecundum iuris regulam totam Abbatibus iuriſdictionem tribuat, & Epiſcopis adimat; ergo iuriſdictio hæc ad Abbates pertinere non poteſt iure communi, niſi hoc aliquo ex tribus principijs proueniat, ſcilicet, vel ex eo quod Rectores ſunt illius Collegij, vel ex eo, quia à Summo Pontifice approbationem habent, vel aliqua lege fuerit conceſſa iuriſdictio. Sed non poteſt prouenire à primo, quia priuati homines iuriſdictionem, quæ eſt publica poteſtas, nõ tribuunt. Neque à ſecundo, quoniam approbatio Sedis Apoſtolicæ illam poteſtatem de ſe tribuit, quæ ad gubernationem monaſterij, & regulæ obſeruantiam ſunt neceſſaria. Neque ex tertio, quia nulla lex talem Abbatibus iuriſdictionem tribuit. Nam illud Pelagij Decretum ſuperius allegatum, ſolum probat monachos eſſe in poteſtate Abbatis, in his, quæ pertinent ad obſeruantiam regulæ, & gubernationem ordinis, vt ex eo Decreto conſtat, ibi, *Ad diuinum cultum reuerentiam, & vtilitatem monaſterij.* Ad iura autem probantia aliquãdo Abbates in monachos excommunicationis ſententiam

o c. qui vere. 16. q. 1. Bono. cum Inno. ſim. c. fere ſtã. de regu. Con. Tolet. IV. c. 50. & Tolet. III. c. 5. Co. Chal cedo. c. 4. & 8. Aurel. 1. c. 11. c. monaſt. 18. q. 2. Syl. v. reli. 3. §. 5.
p Con. Arauſi. c. 6. c. vidua. 1. nu. 27. 3. 1. ſu. ch. 7.
q ſus decr. c. 6. cap. ſi quis. Abb. 18. q. 2.
r Nau. in c. nullam n. 20.
ſ Marſil. de reddit. eccleſ.
t c. cap. nullam. 18. q. 2.
u Gloſſ. in c. quidã de offi. ord. & Vincen. & Anch. n. 6. Imo n. 12. Io. lig. in c. pa. ſtor. la Abb. in c. cum conting. n. 28. ver. & infra. § eodem col. Rom. cõſ. 273. n. 5. Boer. dec. 271.
x c. ſi quis in agro de iur. mon. c.
a c. 1. & 2. c. monachos. & c. placuit & interdicimus 16. q. 1.
b l. prima ord. ff. de iuriſd. omn. iudic.
c c. 1. de offi. ordi.
d l. 1. vbi Dec. de reg. iuris. Bart in l. quoties ff. ſi quis in ſiſt. Iaſ. in l. 33. ff. ſi quis in ius vocat.

tentiam

tentiam protuliſſe; Reſpondetur iure ſpeciali ipſos iuriſdictionem acquiſiſſe.

ARTICVLVS II.

Vtrum Papa poſſit eximere Regulares ab Epiſcoporum legibus.

RESpondeo dicendo, quod poteſt Summus Pontifex Regulares omnes facere omnino liberos ab Epiſcoporum lege diœceſana.

Pro huius concluſionis explicatione nota, quod duplex eſt lex Epiſcopi. Prima diœceſana. Secunda iuriſdictionis, iuxta quandam Decretalē *e*, vbi Gloſſa explicat quid vtrique legi conueniat, & Panormitanus *f* poſt Innocentium de eo agit. Omnes vero regulares liberos eſſe à lege diœceſana, in ſacris canonibus *g* ſatis probatur, non tamen omnes ſunt exempti à iuribus legis iuriſdictionis, per iura, quæ citat gloſſa *h* quædam, & tradunt Panormitanus poſt Innocentium, Lancelotus, Conradus, & Boerius; niſi expreſſo Principis priuilegio eximantur, vt poſt Doctores communiter tradit Palacius *i* Rubeus & Syluester.

Solus autem Papa poteſt eximere vniuerſaliter à iuriſdictione Epiſcoporum, prout ait Gratianus *k*, & hoc iure poſſe vti teſtātur Gregorius Papa, & alij Pontifices, Epiſcopus vero oues ſuas tantum eximere poteſt à parochis probatis, iuxta quandam Gloſſam *l*, & Legatus à latere à iuriſdictione proprij Epiſcopi, vt tradit Marianus Socinus *m*, at non poteſt eximere generaliter. Neq; in hoc fit iniuria Epiſcopis, vt quidam falſo putant; prout colligitur ex Cardinali *n*: Pontifex enim ſecundum ſuæ poteſtatis plenitudinem, vt caſus ſibi grauiores reſeruat, aut ſpeciali priuilegio concedit, ita perſonas quaſdam ſibi immediate ſubijcit, & illorum cauſas priuatiue reſeruat iudicio ſuo, & ſic ſibi ſubticere, & reſeruare poteſt quoſdā Regulares, præſertim ex ordine Mendicantium, eo quod ſibi ſint arctius ſubiecti, & illorū eſt generalis pater, & religionum omnium confirmator, hos ita eximit, vt inhibeat Epiſcopos, & ordinarios, priuetque eos vſu iuriſdictionis, quam alias Pontifex cumulatiue in illos deriuabat, quod facit perpetuo quodam exēptionis honore: pertinet enim ad honorem, & fauorem hæc exemptio, vt ait Baldus *o*, velut nobiles titulo honorario à tributis eximuntur: facit etiam hoc Princeps per priuilegium, quod cum ſit in fauorem religionis æquale iuri cōmuni, & in bonum animarum eſt ample interpretādum; ſi enim priuilegium priuatis conceſſum licet late interpretari, quatenus verba patiuntur; multo magis quod toti religioni datur, ſicut priuilegium exemptionis regularium eſſe ample extendendum affirmant Doctores, prout tradit Henriquez *p*.

Obijciunt quidam vulgatam regulam, priuilegiū ita eſſe accipiendum, vt ſit abſque graui præiudicio tertij, & præſertim Ordinarij, quod ſi parum præiudicatur iuriſdictioni Epiſcoporum, ſatis eſſet damnū compenſari, vtilitate allata Eccleſiæ per regulares exemptos, prout reſoluit Baldus *q*, quem ſequitur Turrecrem. at quia nimis creuit monaſteriorum, & regularium numerus, videtur magnum præiudiciū Ordinarijs inferri. Quibus primo reſpōdetur, quod ea reſtitutio non habet locum, quando conſtat de mente Pontificis, qui Ordinarijs in eo iure præiudicare poteſt, cū id in eos deriuet, & ita intendit, quādo alias inutile & fruſtratorium eſſet priuilegium, quod non poteſt operari ſine præiudicio etiam graui aliorum; iure *r* enim reputant inconueniens, vt priuilegium, & conceſſio Principis ſit fruſtra, & ſine effectu, & tradunt Romanus, Ripa, & Rebuffus; atq; ita Papa derogat iuri communi, quod notū eſt, quāuis expreſſe non add[illegible] clauſulam derogatoriam, ſed non valet priuilegium vt neminē recognoſcat, neq; ipſum Papam, cum iure Diuino oporteat omnes ſubijci Papæ Vicario Chriſti, vt tradunt Diuus Thom. *s* & Caietanus; & ita expreſſe tenent Ioānes Andreas, Panormitanus, & alij relati per Mādoſium, & Caſtaldum. Vnde colligitur, quod ob præiudicium alterius adhibenda eſt reſtrictio, quando non conſtat de Pontificis intentione, quia in dubio non præſumitur ſententia Pontificis, vt velit tollere ius quæſitū alterius, atque ita dicta regula intelligitur de alio, quam expreſſo conſenſu Papæ; ſufficit enim tacitum, vt cōſtat ex multis relatis per Gomeſium *t*, & Rebuffum, quæ regula etiam procedit maxime ſi poſterius priuilegium tollat ius quæſitum in illis rebus, quæ non tam plene ſubduntur liberæ voluntati Pontificis, ex traditis per Pinelum *u*: at iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum deriuatur, & pendet à Pontifice, & ſimiliter ius ſpirituale ad percipiendum quotam decimarum. Quidam putant Papam in pœnam iuſtam priuaſſe Epiſcopos à iuriſdictione, eo quod regularibus, quos fauore proſequi debuiſſent, cum ſibi ſint dati coadiutores, & nullus præter illos melius, & præſtantius ſacramenta fidelibus adminiſtrat, erant infeſti; ipſi ipſi enim non ſolum in ea adminiſtratione ſacramētorum, ſed etiam in prædicatione præclarius clericis ſæcularibus ſe gerunt per ſuas diœceſes, conſulēdo, & conſolando Epiſcoporum oues, peragentes adminiſtrationem Chriſti Domini, & Apoſtolorum, qui per ciuitates, & caſtella perambulabant, prout aiunt D. Tho. *a* Turrecremata, & Caiet. & Soto: aliqui autē Epiſcopi reddentes malum pro bono grauia damna religioſis intulerunt. Primo, quia Epiſcopi regulares exemptos (quorum ſolus Pontifex erat Iudex) trahebant inuitos ad inferiora, & aliena tribunalia. Secūdo ex laicorum, & Clericorū inuidia, & calumnia ſe pro arbitrio ingerebant in regularium cauſas. Tertio, quia inexperti inſtituti regularis turbant regularem diſciplinā, pacem, & quietem Prælatorū, quos officijs, aut monaſterijs, ſine cauſa priuabant, atque ita poteſtatem, & priuilegium à Papa deriuatum meruerunt Epiſcopi illis abutentes amittere, vt conſtat ex traditis per Clementem *b* V. in Concilio Viennēſi, quæ iura innouat Alexander IV. vt patet in Monimentis Ordinum, qui numerat viginti quatuor grauamina, Aluarus Pelagius *c* de planctu Eccleſiæ numerat varios abuſus ex Hoſtienſi alios congerens Oldradus, & Frias. At non opus eſt ad pœnalem ſententiam priuationis confugere: nam ea ſubiectio regularium non ordinabatur præciſe in vtilitatem, & fauorem Epiſcoporum, ſed in bonum ſubditorū, atq; ita potuit, & voluit Pontifex pro iure ſupremæ iuriſdictionis à Chriſto datæ, & eximere, & ſibi ſoli ſubijcere, & ſuis Legatis à latere perſonas regulares, prout explicant D. Thomas *d*, Turrecremata, & Soto. Ex hoc fuiſſe expediens oſtendit experientia antiqua à tempore B. Gregorij Papæ primi, vt in quodam canone *e* refertur, eo quod illis vtilius eſt plene poſt Papam, qui religionis eſt generalis, ſubdi prælatis ſolum generalibus, tanquam Papæ delegatis, quam ſi manerent ſimul cumulatiue ſubiecti Epiſcopis ſæcularibus, vt ſic efficacius erudiantur in ſchola perfectionis, & quieti, & tranquillitati religionis conſulatur, & liberius Deo, & propriæ perfectioni, ac ſaluti animarum vacetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum per priuilegia ſint Monachi, & Regulares exempti à poteſtate Ordinariorum.

RESpondeo dicendo, quod hodie fere omnia monaſteria proprijs, priuatiſque religionum priuilegijs ab diœceſanorum Epiſcoporum iuriſdictione ſubtracta ſunt, recipiunt tamen monachi ab Epiſcopo Chriſma, oleum conſecrationis altarium, & ordinationes, & ordinem pſallendi, & monaſteria transferre non poſſunt, etiam vtilitatis cauſa inconſulto Epiſcopo, iuxta ea, quæ tradit Gloſſa *f* cōmuniter recepta & Marcus Antonius Cuquus; licet enim iure com-

e c. dilectus filius de offi. ordi. vbi gl. v. de lege.
f Panor. n. 4. poſt Innoc. in c. 1. n. 2. de ſtat. reg.
g c. quam ſit. iuncta gl. 18. q. 2. & inc. inter cætera 10. q. 3. vbi gl. 1.
h Glo. mag. in d. ca. dilectus. Pano. vbi ſup. Conra. in ſtip. omn. ind. li. 2. c. 5. §. 4. nu. 4. Boer. c. 1. n. 3. de reb. eccl. & eiſd. 2. 4. n. 13. lib. 1.
i Pala. in ca. per veſtras no. 2 §. 1. nu. 43. Sylu. v. exēptio. n. 5.
k ca. decimas 16. q. 1. Greg. l. 2. ep. 46. c. frat. noſter 16. q. 1. Turrecre. l. 2. Summa Eccl. c. 52. co. 5. ver. 8.
l Gl. in c. 1. ar. 16. q. 1.
m Soci. in c. recipim. n. 23. de priuil.
n Card. in d. c. recipimus in princip.
o Bal. in trac. de exempt. o c. 1. & 2.
p Hen. l. 7. de indul. c. 24. n. 4.
q Bal. de exēp. 11. n. 19. Turrecr. l. 2. ſumma eccl. ca. 5. col. 5. verſ. 8. plenius.
r ca. in his. de priui. ca. 1. & c. fi. Papa de prim. l. 6. Rom. conſ. 130. n. 3. Ripa in c. 1. n. 41. de reſcr. Rebuf. in praxi ti. de differentia inter priu. & reſcr. n. 11.
s D. Th. 2. 2. q. 186. a. 5. ad 3. & ibi Caie. Pan. in c. inſtātia n. 9. de cenſ. Pa. in c. cum tempore. n. 1. de arbit. Mand. de ſign. gratia v. exēptio. verſ. non tamen Caſtal. de imperat. q. 35. n. 36.
t Gom. reg. de non toll. iur. quæſit. q. 1. co. vlt. Rebuf. in praxi tit. forma noua proviſion. ſuper clauſ. de modo tempore datarum 6.
u Pinel. in Rub. de reſc. inden. vend. 1. p. c. 2. per tot.
a Tho. contra impug. relig. c. 4. Turrec. in c. placuit 16. q. 1. n. 3. 16. & 14. Caie. 2. 2. q. 188. a. 4. ad 3. cum D. Tho. ad 3. & Soto n. 4. d. 18. q. 4. ar. 3. co. 3.
b Cle. 1. de exceſ. Præl. Cle. 2. de cēſi. c. nimis iniqua c. nimi. praua. de exceſ. præl. Moni. ord. in 2. impr. conc. 497.
c Pela. de pl. Ec. li. 2. c. 20. Oldra. c. nſ. 125. Frias de viſi. 1. p. q. 10. n. 2. vſq. 5. 46. & 57.
d Tho. contra im. ug. reli. c. 4. o pen. & in 4. d. 17. q. 3. Turr. in c. placuit 16. q. 1. ad 8. n. 12. So. in 4. d. 18. q. 4. ar. 3. ad 1.
e c. frater. 16. q. 1.
f Gl. & ſcrib. in c. dil. ſtus de of. ord. Cuquus l. 2. maior. inſt. tit. de Epiſ. n. 68. cum ſeq.

Digitized by Google

cõmuni omnes tam Clerici, quã Regulares ſubiecti eſſent Epiſcopis, procedente tamen tempore priuilegia multa regularibus ſunt conceſſa, quibus ab Ordinariorum iuriſdictione ſunt exempti, vt recte monent Mãdoſius g, D. Antoninus, Panormitanus, Marianus Socinus, quorum priuilegiorum aliqua iam adduximus in materia excommunicationis, & in præſentiarum aliqua adducemus.

g Mand. de ſign. gratia. v. exēptio. Anto. 3. p. ti. 16. c. 9. §. 2. Pan. in c. nimis el 2 n. 2. Soci. n. 12 de priu.

Et Clemens IV. exemit fratres in multis à iuriſdictione, & ſubiectione Prælatorum Eccleſiæ. *Primo conceſſit, per literas Apoſtolicæ Sedis, aut Legatorum ipſius, conueniri à quoquam minime valeant fratres Minores regularis Obſeruantiæ.*

Secundo, quia ad pecuniam colligendam cogi non poſſunt inuiti, etiam per literas Sedis Apoſtolicæ cætero impetrandas.

Tertio, quod nullus prædictorum fratrum teneatur correctionis, ſeu viſitationis, vel Inquiſitionis officium monaſterijs, vel Eccleſijs, ſeu quibuſcunque perſonis impendere, vel ad cognitiones cauſarum, ſeu citationes partium, & denuntiationes ſententiarum interdicti, & excommunicationis procedere.

Quarto, quod non teneantur recipere curam Monialium, ſeu Religioſarum, quarumlibet vel perſonarum, per quaſcunque literas Apoſtolicas, niſi de hoc indulto, & ordine prædicto expreſſam fecerint mentionem. Ita habetur in libro h Monumenta ordinũ, cui quarto indulto iam videmus per ordinem eſſe renunciatum, tria autem prius poſita, in ſuo hodie ſunt robore.

h In 1. imp. fo. 57. & in 2. fo. 140. cõc. 321.

Item idem Clemens conceſſit inſuper, *quod nullus Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, nulluſq; alius Prælatus Eccleſiaſticus valeat compellere fratres Minores ad portandum, ſeu deferendum literas, vel exequendum aut denunciandum ſententias contra Principes ſæculares, Communitates, populos, ſeu alios quoſcunque benefactores eorundem fratrum. Ac etiam quod nullus delegatus, vel ordinarius Iudex poſſit eoſdem fratres compellere ad faciendum citationes, vel commiſſiones recipiendas, ſiue vt ſint in aliquibus caſibus acceſſores, ſiue ad lites, & controuerſias contingentes in cauſis, quæ coram ipſis tractantur, ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali mandato, vel licentia expreſſam facientem de huiuſmodi indulto mentionem. Nec quiſquam eorum teneatur parere, vel intendere ſuper his monitionibus, ſeu mandatis, aut iuſſionibus eorundem, aut facere, aut implere, quod in hac parte duxerint iniungendum.* Ita habetur in dicto libro, Monumenta i ordinum. Denique idem Clemens IV. *exemit eoſdem fratres, ita quod non obſtante conſtitutione Innocentij IV. non teneantur, etiam ratione delicti, contractus, ſeu rei, de qua agitur, locorum ordinarijs ſubiacere, decernens irritum, & inane, quicquid ſecus attentari contigerit*, vt in eodem libro, Monumenta k ordinum continetur.

i In 1. imp. f. 57. & in 2. f. 141. cõc. 325

k In 1. imp. f. 59. & in 2 f. 142. cõc. 342

Nicolaus IV. conceſſit exemptionem totalem ordini Minorum decernens, *ordinem prædictum, & fratres eiuſdem Sedi Apoſtolicæ ſubiacere. Ac Eccleſias, oratoria, & domus, loca, libros, vtenſilia, & alia mobilia, & immobilia (quorum vſum habent fratres prædicti) in ius, & proprietatem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit.* Ita habetur in libro Monumenta l ordinum, & Benedictus XI. exemit ordinem fratrum Minorum, ſicut fecerat Nicolaus IV. *& addidit quod neque etiam ratione delicti commiſſi, vel initi contractus, aut rei poſitæ, vel ſitæ, ſeu exiſtentis extra loca eorundem fratrum exempta poſſunt coram Ordinarijs, vel alijs Prælatis Eccleſiaſticis moleſtari, ſeu quomodolibet conueniri, non obſtante conſtitutione Innocentij IV. in contrarium faciente.* Ita in ſupradicto libro m continetur.

l In 1. imp. f. 28. & in 2. f. 112. cõc. 243.

m In 1 imp. fo. 24. & in 2 fo. 108. conc. 231.

Et Bonifacius VIII. confirmauit literas prædeceſſorum ſuorum ſuper exemptione prædicta, *& de nouo exemit fratres Minores præfatos, & illorum ordinem ab omnimoda, & ſingulorum quorumlibet Prælatorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum omnimoda poteſtate, ac iuriſdictione decernens præfatos fratres, & ordinem eorundem immediate Sedi Apoſtolicæ tantummodo, & Romano Pontifici ſubiacere.* Ita habetur in libro Monumenta n ordinum.

n In 1 imp fo 31. & in 2. fo 32. conc. 39.

Item Martinus V. approbauit, & confirmauit literas Bonifacij VIII. qui edidit ampliſſimã exemptionem ordini fratrum Prædicatorum, & ab ea dependentibus, ſubſequentibus verbis, *Veſtigijs nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum inhærentes, ordinem ipſum, ac Magiſtrum generalem, & Priores, & Patres prædictos, nec non & quaſcunque ſorores, ac domos, monaſteria, & hoſpitalia quæcunque ſub cura, & regimine fratrum Prædicatorum fuerint, & eorum Rectores, & gubernatores cũ omnibus ſuis iuribus, & pertinẽtiis, quæ in præſentiarũ obtinent, & in futurum (dante Domino) iuſtis modis poterunt adipiſci, ab omni iuriſdictione, dominio, & ſubiectione, & poteſtate quorumlibet Ordinariorum, & Prælatorum, ac perſonarum Eccleſiaſticarum, necnon à ſolutione cuiuſcunque collectæ, pedagij, aut cuiuſcunque alterius generalis exactionis de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, & de certa ſcientia prorſus eximimus, & totaliter liberamus, illa in ius, & proprietatem B. Petri, & Sedis Apoſtolicæ, & ſub eorum ſpeciali, & immediata protectione ſuſcipimus, decernentes ordinem, Magiſtrum, Priores, Fratres, & Sorores, qui nunc ſunt, & erunt pro tempore domus, monaſteria, loca, & hoſpitalia ſupradicta, eorumque Rectores, & gubernatores cum omnibus iuribus, & pertinentijs huiuſmodi ſolum immediate Sedi Apoſtolicæ ſubiacere. Ita quod Ordinarij, & Prælati huiuſmodi ſiue quæuis alia perſona generaliter, vel ſpecialiter, aut communiter, vel diuiſim, non poſſint quauis autoritate excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgare, aut alias etiam ratione delicti, ſeu contractus, vel rei, de qua agitur, vbicunque committatur delictum, ineatur contractus, aut res ipſa conſiſtat poteſtatem, ſeu iuriſdictionem aliquam quomodolibet exercere.* Ita habetur in Monumentis b ordinum, & ſub nomine Eugenij IV. in Supplemento.

b In 1 impr. fo. 262. conc. 683. & in ſupplemen. fo. 80 conc 68

Hanc fratrum exemptionem confirmauerunt Nicolaus V. prout habetur in ordinũ Monumentis c, & in Supplemento, & Sixtus IV. prout in libris Monumenta d ordinum exprimitur, qui pro ordine Prædicatorum copioſam edidit exemptionem ad inſtar exemptionis datæ fratribus Carmelitis, & Minoribus per ipſum, vt in eodem libro e refertur.

c In 1. imp. fo 47. conc 50. & in ſup. fo. 87. conc 259

d In 1 imp. f. 60. & in 2. f. 144. conceſ. 317.

e In 1 imp. f. 238 cõc 560 & 564 vſque ad conc. 570 & in 1. impr. f. l. 112. & in 2 fo. 196. cõ. 489.

Innumera autem aliarum Religionum poſſem in præſentiarum adducere: at quia omnes fere in priuilegijs communicant, ideo, operæ pretium eſſe duxi illa omnia in præſentiarum minime recenſere, cum potius faſtidium, quam doctrinam parere plane videantur. Vnum tamen non ſubticebo, quod Paulus IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo, & quadrageſimonono, ample ſupradicta cõceſſit Societati Ieſu, vt in Compendio Societatis f continetur. *In quo etiam refertur eos, qui in ſocietatem admiſſi biennio probationis peracto tria vota ſubſtantialia, tametſi ſimplicia, emiſerint, aut in futurum emittent, à quorumuis ordinariorum, & Delegatorum, ſeu aliorum Iudicum iuriſdictione omnino exemptos eſſe*, prout habetur in conſtitutione Gregorij XIII. de qua in primo Tom. g fecimus mentionem; & per priuilegium conceſſum ordini S. Ioannis Hieroſolymitani eximuntur Religioſi Mendicantes, & alij eorum priuilegio gaudentes ampliſſime à quacunque iuriſdictione, & à quacunque collecta, ſeu contributione, ratione perſonarum, vel rerum etiam ad refectionem pontium, fontium, furnorum, murorum, ſeu Eccleſiarum, etiamſi eatenus per abuſum, ſeu alterius priuilegiũ, vel negligentiam, etiam per longiſſimum tempus taliter obſeruatum nõ fuiſſet, prout conceſſit Clemens VII. & habetur in compẽdio h Societatis, per quæ, & alia ſimilia priuilegia religionibus conceſſa clare innuitur exemptionem regularium ab ordinarijs pleniſſimam eſſe vt probat Syluеſter i, quod ipſum aſſerunt Angelus, & Tabien. & D. Antoninus, & poſt alios tradunt Pariſ. & Natta, & ita eſt magna hæc exemptio, vt non oporteat exprimere Ordinarios excludi priuatiue, iuxta tradita à Couarruuias k, & à Tiraquel. Et aduertendum, quod cum exemptio regularium ſignificetur per ſignum vniuerſale, quo excluditur iuriſdictio quorumcunque ordinariorum, oportet ſcire quid nomine Ordinariorum intelligatur. Et dicitur quod ordinarius dicitur Epiſcopus, Abbas, ſæcularis exẽptus, Archiepiſcopus, dum viſitat ſuffraganeos, eſt etiam eorum ordinarius Legatus, vel Nuntius Apoſtolicus, eſt ordinarius extraordinarie: omnes tamẽ in priuilegio exemptionis vocantur Ordinarij, prout tradunt Decius l, Socinus, & Valle; & talis exemptio extenditur tam ad præſentes Ordinarios, quam ad futuros, ſicut quando conceditur exemptio reſpectu bonorum extenditur ad futura, & noualia, nec oportet ſingulos ordinarios expreſſe, & ſpecialiter excludi.

f Compẽ Societ. ver. exēptio. §.

g In 1. to. q. r

h Compen. Societ. ver. exēptio. § 7.

i Sylu. ver. exemptio n. 1 & §. 4 Ange. Tabie. & Anto. vbi ſu. Pari conſ. 22 n. 5 li. 4 Nat. conſ. 157 n. 1 & 2

k Cou. pract. q. c. 35. n. 3. Tiraq. de re tract. ti. 1. §. 1. glo. 7 n. 25

l Decius conc. 112. n. 4. So. ci con. 299. n. 6 li. 2. Valle conſ. 5 n. 26. & 40. li. 1. & cõſ. 2. n. 25. l. 4. & 2. de conſt. lib. 6.

Digitized by Google

cludi. Aduertendum etiã, quod in prædictis priuilegijs ſæpe ſæpius Papa ait, quod recipit regulares in ſuam protectionem, per quę verba facile ducit exẽptionẽ à iuriſdictione, ac poteſtate ordinarij, prout videmus in appellante ad Papam, vel ad Sedẽ Apoſtolicã, quo caſu omniũ ordinariorum ligãtur manus, prout Decretales *m* quædã definiũt, & tradit Frãcus.

m c. ſollicitudinem. c. dilecti. c. ad audientiam de appel. Franc. in c. ut debetur n. 1. eod. ti.

ARTICVLVS IV.

Vtrum exempti à Papa, à iuriſdictione cuiuſlibet ordinarij, cenſeantur exempti à Legatis Papæ.

RESpondeo dicendo, quod non ſunt exempti à Legatis Papæ, prout traditur in iure *n*, & notat Ioannes Andreas, quem ſequitur Ludouicus Romanus. At ſecundum priuilegium Clementis IV. hoc limitatur tantum in Legato de latere Sedis Apoſtolicæ miſſo: *Prohibuit enim Clemens IV. ne fratres Minores ab aliquo Legato (niſi de latere Sedis Apoſtolicæ miſſo) vel delegato, aut ſubdelegato autoritate literarum Apoſtolicarum, excommunicari, ſuſpendi, aut interdici poſſint, niſi literæ ipſæ plenam & expreſſam de prædicto ordine, & indulto huiuſmodi facerent mentionem*. Ita habetur in Supplemento *o*.

n c. ſi Abbatẽ de ele. lib. 6. Andreas in c. 1. poſt prin. ver. ergo cum legatus ligat. & l. Romanus pag. 507. gl. magna in c. quod ad tranſ. de off. leg. o fo. 3. col. 1.

Et ad hunc modum eſt intelligendum priuilegiũ Sixti IV. conceſſum fratribus Carmelitanis, quo copioſam exemptionem illis conceſſit, dicens in ſumma, *quod nullus Ordinarius, ſeu Legatus quauis autoritate vtens, quamcunque ſuperioritatem ſuper prædictos fratres ſibi vendicare præſumat*. Ita habetur in libro Monumenta *p* ordinum; hoc enim priuilegium intelligendum eſt de ſimplici Legato Sedis Apoſtolicæ, non tamen de Legato à latere, & ſimiliter ſunt intelligenda alia priuilegia concedentia regularibus exemptionem à Legatis Sedis Apoſtolicæ.

p In 1. impr. fo. 99. & in 2 fo. 283. col. 449 fol. 446 col. 185

ARTICVLVS V.

Vtrum Moniales ſint exemptæ à iuriſdictione Ordinariorum.

RESpondeo dicendo, quod non loquimur de Monialibus Epiſcopis ſubiectis, has enim nulla eſt dubitatio minime ab ipſis Epiſcopis eſſe exẽptas: loquitur autem de Monialibus ſuperioribus Regularibus ſubiectis per conſtitutiones Apoſtolicas, quibus ipſę dictis Prælatis ſubduntur, ratione iuriſdictionis ordinariæ ipſis conceſſis, prout in primo Tomo *a* dictum eſt. Et Eugenius IV. *exemit ordinem S. Claræ Abbatiſſas, Conuentus, Moniales, Monaſteria, & loca eiuſdem ordinis cum omnibus iuribus, & pertinentiis, ac bonis mobilibus, & immobilibus quibuſcunque, ab omni iuriſdictione, ac dominio, & poteſtate quorumcunque Legatorum, & Prælatorum Eccleſiaſticorum cum maximis clauſulis, & nonobſtantijs. Et ſimiliter exemit à præſtatione, ſeu ſolutione decimarum, collectarum, taliarum, ſubſidiorũ, angariarum, ac quarumlibet aliarum exactionum*. Ita habetur in libro Monumenta *b* ordinum, & in Supplemento; & hæc veritas patet per ea, quæ dicta ſunt in primo Tomo *c*, vbi probauimus moniales, & earum monaſteria, & perſonas communicationem habere omnium priuilegiorum, fratrum, monaſteriorum, & perſonas eorum. Vnde cum religioſi, & eorum monaſteria, & perſonæ ſint exempta, clare ſequitur, etiã Moniales, & monaſteria eſſe etiam exempta.

a in 1. Tom.

b in 2. imp. f. 41. col. 46. & in Sup. fo. 56. col. 147

c in 1. Tom. q.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ſententia Ordinariorum contra Regulares ſit nulla.

RESpondeo dicendo, quod inter effectus, quos exemptio regularium operatur, eſt quod ita inhibeantur ordinarij ab eorum cauſis, vt de facto tentẽt procedere in iudicio, vel extra ſeſe immiſcere contra perſonas regulares, aut contra res monaſterij, in quauis cauſa ciuili, & ſpirituali, &c. proceſſus ſententiæ, & inde ſequuta ſunt ipſo iure nulla, & irrita, ex defectu iuriſdictionis, prout tradunt Federicus *d*, & Calderinus, & conſtat ex priuilegijs allegatis ſupra articulo tertio, quorum priuilegiorum verba, ſi attẽte legantur, nullitatem huius ſententię ſatis indicat, cum in eis irritentur acta per ipſos ordinarios, iuxta doctrinam eiuſdem Decretalis *e*, & tradit Mandoſius, & Antonius Gabriel. Quæ irritatio contingit, etiamſi Iudex ſit ignorans, cum geſtũ ſit ab eo, quaſi à perſona priuata, & ſententia à nõ Iudice ſit nulla; nullumque præiudicium, nullumque effectum operatur, argumento eorum, quæ in iure *f* communiter notantur. Quare ſi priuilegio religionis notorio in iudicium producto, Iudex non obſtante tali priuilegio protulit ſententiam, non tranſit talis ſententia in rem iudicatam, prout reſoluit Paulus *g* de Caſtro, nec debet mandari executioni, prout idem Paulus affirmat. Nec hoc eſt negandum, ſi Epiſcopus iubeat exempto ſoluere debitum, niſi in cauſa mercedum, id eſt ſoluendi operarijs ſtipendium, & miſerabiliũ perſonarum, iuxta determinationem Concilij Tridentini *h* ius antiquum innouantis, & tradunt Couarruuias, Didacus Perez, & Nauarrus.

d Federi. conſ. 14. n. 4. in q. 2. Cald. conſil. 13. ... e c. ... clau. ... d. ... de reſcri. ... Anto. Gab. ... to 2. ... ti. 6. ... f conſ. 3. n. 56. 90. ... il priuatorũ. C. de iuri. di. omni iudi. ... ſcleriti. in princ. ... g Paul. conſ. 342. n. 2. li. 1

h Trid. ſeſ. 7. de reform. c. 14. Coua. pra. qq. c. 6. & 7. Perez in l. 2. ti. 1. li. 3. ord. ... 14. ti. 2. eiuſd. libr. Nauarr. in man. ca. 25. n. 13.

ARTICVLVS VII.

Quibus modis ſe poſſint defendere Regulares ab Ordinarijs.

RESpondeo dicendo, quod exemptus dupliciter ſe defendit ab ordinarijs. Primo per declinatoriam, exhibendo in iudicio priuilegium; tenentur enim regulares tradere tranſcripta articulorũ, de quibus fuerit cõtrouerſia, & ſi ad exemptionẽ ſolum allegant ſolam præſumptionem, de hoc debẽt facere fidem; & ſi allegant vtrumque, ſi priuilegium ad plenum non ſufficit, ſed tantum cauſam præbeant præſcribendi, tenentur præſcriptionem probare, & probatione pendente, in ſua præſcriptione minime turbari debent. Et ſi non allegant, neque exhibeant ſaltem tale priuilegium, quod cauſam præbeat præſcribẽdi, Diœceſani poſſunt vti iure ſuo, prout in iure *i* Canonico determinatur. Oſtendere autem & ad legendum integraliter priuilegium debent regulares in loco congruo, & ſecuro intra terminum competentem ordinariorum, vel delegatorum ipſorum arbitrio moderandũ, vt in eodẽ iure *k* probatur. Pẽdente autẽ lite ſuper validitate priuilegij, ſeu an fuerit conceſſum, an nõ, debet quis priuari ſua poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſione, etiamſi poſſeſſio ſit contra ius, prout tenet Panormitanus *l*, allegans ad id quandam Decretalem, & tenent Doctores communiter, ex quo colligitur, quam fauorabile ſit priuilegium.

i ca. cum ter. ſon. de priu. l. libro 6.

k de cõper. ſona.

l Panormi. in c. 1. ... pe. di. c. cum perſona. 6. ... de ... l. 6.

Secunda via, qua ſe poſſunt ab Ordinarijs defendere Regulares, eſt, quod ſi ipſi ordinarij agant de iure priuilegij producti, & eo reprobato ferant ſentẽtiam, talis ſententia minime valet, cum Papa ſibi interpretationem priuilegij reſeruauerit, vbi de ea dubitatur, prout tradit Collector *m* compendij Societatis dicens, *Priuilegiorum Societatis per Paulum III. vſque ad decimumquintum Kalendas Nouẽbris, anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo nono, conceſſorum interpretationem reſeruauit Sedi Apoſtolicæ, quin vero inhibitum eſt omnibus Prælatis, ne præſumant interpretari priuilegia Regularibus conceſſa, ſiue clara ſint, quæ interpretatione non indigent, ſiue dubia contineant, prout conceſſit Clemens IV. Prædicatoribus, ac Minoribus, vt patet ex libro priuilegiorum S. Auguſtini*. Hæc Collector. Qui etiam refert, quod quoties dubium fuerit in intellectu priuilegiorum Societatis, ſuper iuris peritos, & alios Iudices in fauorem Societatis fiat interpretatio, prout conceſſit Alexander VI. Congregationi Benedictinorum Valliſoleti. ſub datis Romæ Kalendis Aprilis anno Domini milleſimo quingenteſimo primo, Pontificatus ſui anno octauo.

m collect. compend. ti. priuilegium §. 1. & 4.

Et in fauorem Regularium iure optimo fuit conceſſum, ne ſcilicet Prælati Eccleſiaſtici poſſint eorũ priuile-

Digitized by Google

priuilegia interpretari, quia in dubium, an iuriſdictio contra regulares pertineat ad Epiſcopum, & ad Iudices Eccleſiaſticos, non poſſunt ipſi cognoſcere de cauſa, ne ſint Iudices in cauſa propria, iuxta quãdam legem *n*: nam quando Epiſcopus cum ſubditis litigat, habet in eo tantum caſu ſuſpenſam iuriſdictionem, & Papa ſua ſignatura ſolet durante lite eximere ſubditũ, iuxta Caſſiodorũ *o*, & Lancelotũ. Vnde durante lite debent tueri regulares in poſſeſſione ſua, quãdo exemptio eſt notoria, iuxta tradita ab Innocentio *p*. Ex quibus infertur, quod regulares quãdo priuilegium non eſt notorium in titulo & poſſeſſione, tenentur ipſi exhibere illud, iuxta quandam Decretalem *q* ſuperius allegatam, quam de priuilegio hominis priuati exponunt ibi Monachus *r*, Dominicus, & Peruſinus, & alij allegati per Didacũ Perez, & Maranta. Verũ eſt tamẽ, quod nõ tenentur adhibere dictum priuilegium ſponte, ſed moniti, prout tenent communiter Doctores *ſ*. Et ſi religioſus oſtẽdat cum poſſeſſione titulum ſaltem coloratum, non eſt durante lite ſpoliandus priuilegio exemptionis, imo nec ipſa poſſeſſione. per quandam legem *t*, licet alter appellet, prout probatur in quadam Decretali *u*, vbi Geminianus, Peruſinus, & omnes: nec per hoc releuatur ab onere probandi exemptionem, & ſatis eſt ſine poſſeſſione probare verum, & legitimum titulum, quia hic tribuit plenum ius in proprietate, & quadam poſſeſſione, quod habet vim aliam in viro priuato, quamuis hic ſit alias ſubditus eiuſdem Epiſcopi, prout tradunt Molina *a*, Couãrruuias, Balbus, & Menchaca, quamuis ipſe alio loco dubitauerit. Dixi, quando priuilegium non eſt notorium: nam quãdo priuilegium eſt notorium, vt eſt priuilegium exemptionis Mendicantium, qui iam diu tolerati ſunt priuilegio exemptionis, non tenentur ipſi regulares tale priuilegium oſtendere, neque ipſam exemptionem probare, vt conſtat ex Doctoribus in ſuperioribus allegatis, & tradit Syluester *b*. Ex quibus infertur primo, quod Regulares non poſſunt ab Ordinarijs excommunicari, prout iam in ſuperioribus *c* dictum eſt, & probatum, cum ipſi ſint ab eorũ iuriſdictione exempti, adeo hoc eſt, vt quidam aſſirment, quod ſi regularis exemptus percuſſerit clericum ſæcularem extra clauſtra in diœceſi Epiſcopi, nõ poteſt Epiſcopus ipſe ipſum denunciare excommunicatum. Pro quo facit, quod poteſtas Epiſcopis conceſſa ad declarandum excommunicatos, in ſuos tantum videtur ſubditos extenſa, vt colligitur ex quadam Clementina *d*. Sed concludendo dico, quod in Regulari non ſubdito Epiſcopo obſeruetur diſpoſitio Concilij Tridentini *e*, vbi dicitur, quod Regularis non ſubditur Epiſcopo qui intra clauſtra monaſterij degit, & extra ea ita notorie deliquerit, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante à ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuere puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat, ſin minus à ſuo ſuperiore officio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit. Hæc Concilium. Non poteſt autem hoc caſu Epiſcopus commode ipſum punire regularem, niſi per cenſuras contra ipſum procedat.

Secundo infertur, quod Regularis notorie exemptus citatus ab Ordinario, vt compareat in iudicio, non tenetur coram ipſo comparere. Hæc enim citatio etiam abſque ope exceptionis eſt ipſo iure irrita, cum ſit à Iudice non competente, & contra notorium priuilegium, iuxta reſoluta per Monachum *f*, Dominicum, & Peruſinum, & alios relatos per Didacum Perez, & Maranta. Aduertant tamen regulares exemptos citatos debere comparere, & allegare priuilegium, proponendo declinatoriam fori, & hoc facto recedant, prout tradit Socinus *g* docens praxim proponendi. Aduertant etiam, quod interdum tenentur comparere, vt ſi in citatione exprimatur cauſa, quæ fundat iuriſdictionem ordinarij, vt tradit Couarruuias *h*.

Tertio infertur, quod Ordinarius nec per ſe, nec

n l. qui iuriſdictioni ff. de iuriſ. omn. iudicum. o Caſſiodo. deci. 6. de priuil. Lãcelotus de atten. 2. p. 4. num. 4. p Innocent. in cap. ex parte in cap. ex poſt. ... ſed ſi dicas de ve. b. ſignif. q d. c. eſt perſone de priui. lib. 6. r Monach. Domi. & Peruſ. n. 4. in d. c. cum perſona. Perez in l. 1. 2. li. ord. gl. 1. q. 6. Maranta de ord. iu. 4. 9 part. memb. 1 nu. 39. ſ DD. in d. c. cũ perſone. u ... t l. cum qui ff. de ... u d. c. cum perſone §. ſi vero Gemin. a. ibi. in fin. & Peruſ. 3 n. 3. a Molin. l. 2. de primog. c. 6. nu. 51. & 52 Couar. re. poſſeſſ. r. 2 p. §. 5. n. 1. Balb. 1 p. mẽb. 3 14 93. Menchaca controu. ill. c. 87 n. 9 & 12 b Sylueſt. tit. exemptio. §. 8 c ſup. a q. 1. d Clem. 2. §. fin. de pœn. e Trid ſeſ. 25 de reg. c. 14. f Monach. n. 1 Dom. & Peruſ. n. 4 in d. c. cum perſona Perez in l. 1 tit. 2 li. 3 ord. gl. 1 q. 6. Maranta de ord. iud. 6 part. meb. 1 nu. 35. g in c. ... ſi clerici nu. 8. de fo. comp. h Cou. in reg. poſſeſſ. 2. q. §. 10. num. 9.

per alios, poteſt procedere ad capturam Religioſi, iuxta quandam Gloſſam *i* communiter receptam, ſecundum Imolam, & Nattam, quod adeo verum eſt, vt non poſſit procedere ad capturam Nouitij, niſi ob delictum in ſæculo factum præſumatur in fraudem intraſſe in Religionem; ſi autem capiat ipſum religioſum, aut Nouitium extra caſum ſupradictum, aut manus iniiciat in eum, incidit in excommunicationem, prout à contrario ſenſu colligunt Doctores *k*: nam ſi Epiſcopus excedit modum in captura clerici ſui ſubditi, etiam incurrit excommunicationẽ, prout cum communi tenet Nauarrus *l*, quod ad eum ordinarium qui capit exemptum, extendit Gloſſa ſuperius allegata. Aduerte tamen, quod non incurrit excommunicationem ordinarius capiens regulares in caſu permiſſo, verbi gratia, ſi in graui delicto timeatur de fuga; tunc enim capiens exemptum, vt ipſum remittat ad ſuum Iudicem, non incidit in excommunicationem. Ita tenent Panormitanus *m*, & Felinus, & conſonat Concilium Tridentinum; remittere autem tenetur intra viginti horas, vt tenet quædam Gloſſa *n*, & tradit poſt alios Didacus Perez, ſicut contingit, quando clericus capitur à Iudice laico, quando timetur de eius fuga, vt ipſum remittat ad ſuum Iudicem Eccleſiaſticum, non incurrit in excommunicationem, prout poſt alios tradit Nauarrus *o*, & Perez: ſicut etiam non incurrit in excommunicationẽ Iudex ſæcularis procedendo ad capturam clerici, aut exempti inuocando eius auxilium Prælatus Eccleſiaſticus regularis, vt tenent cõmuniter Doctores *p*, ſicut etiam non incurritur excommunicatio capiendo fugitiuum Apoſtatam, aut extra monaſterium delinquentem, iuxta terminos Concilij Tridentini *q*.

Quarto infertur, quod Regulares non poſſunt viſitari ab Ordinarijs; licet enim ſecundum ius commune *r* Epiſcopus habeat ius circa viſitationem regularium, cum iure exigendi procurationes ab ipſis viſitatis, iuxta tenorem ſacrorum canonum *ſ*, prout tradit Menochius, & hoc ratione iuriſdictionis ordinariæ, & cauſa correctionis; at in exemptos per priuilegia ſuperius allegatá iam non habet iuriſdictionis vſum. Quare eos non viſitat, niſi Prælatus regularis. Pro quo ſatis eſt priuilegiũ exemptionis, ratione cuius priuilegij non tenentur ſoluere procurationes, niſi ad id à Sede Apoſtolica ſpecialiter compellantur, prout dictum eſt in ſuperioribus *t*.

Quinto infertur, quod ſi Papa per ſpeciale reſcriptum mandet ordinario viſitare, & corrigere clericos, vt iubet Concilium Tridentinum *u*, non extenditur talis commiſſio ad clericos exemptos, iuxta ſacros canones *x*, & Doctores communiter, & ſi committat viſitatori etiam perſonas exemptas, vt regulares, aut moniales, non procedat eo caſu autoritate propria ordinaria, ſed delegata, ſine qua nihil poteſt in exemptos, ſicut in Concilio Tridentino *y* dicitur, quod vniuerſitates immediate Summi Põtificis protectioni, & viſitationi ſubiectas curabit ſua Beatitudo per eius delegatos ſalubriter viſitari, & reformari. Et ſic in eodem Concilio *z* dicitur, quod monaſteria Sanctimonialium Sedi Apoſtolicæ immediate ſubiecta ab Epiſcopis, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis gubernentur, non obſtantibus quibuſcunque, & ſic intelligitur illud Concilij Tridentini *a*, vbi dicitur, quod curent Ordinarij, vt Hoſpitalia quæcunque à ſuis adminiſtratoribus, quocumque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exempta, fideliter, & diligenter gubernentur; quantum enim ad Hoſpitalia exempta debent ipſi cenſeri non Ordinarij, ſed ita à Sede Apoſtolica delegati, & in hoc innouatur quædam celebris Clementina *b*. Vnde colligitur, quod priuilegium Martini V. cuius tenorem ſupra *c* retulimus, quantum ad Hoſpitalia, quæ ſub regimine ordinis fratrum Prædicatorum fuerint pro tempore conſtituta, non ſub eorum regimine, ſed ſub Ordinariorum cura, & viſitatione ſunt.

i Glo. in Cle. 1. §. nonnulli. de exc. prælat. vbi Imola n. 4. Nat. conſ. 257. n. 7. k DD. in c. ſi clerici. de ſen. excom. lib. 6. l Nau. c. 25. n. 83. m Pan. in c. ſi. n. 11. de reſor. tum per. & Fel. n. 7 in c. 2. § illum. de verb. ſig. Trid. ſeſ. 25. de reſor. c. 6. n Glo. 1. in c. cum nõ ab homine. de iudi. Perez in l. 17 tit. 17 l. 2 ord. gl. 1. o Nau. c. 27. n. 79. Perez in l. 15. 4. 3 l. or. p DD. in c. 1. de offi. ordin. q Trid. ſeſſ. 6. c. 3. & ſeſſ. 25 c. 14. r c. in ſing. de ſtat. Monach. c. viſitandi. & c. ſeq. 18. q. 2 ſ c. ſ. ... & c. cũ olim & c. venerab. de cenſib. Menoc. conſ. 197. nu. 12 li. 1. t in 1. q. huius tom. u Trid. ſeſ. 6. de refor. c. 3. & ſeſ. 24. c. 3. x c. a. grau. de off. ord. Fel. in c. licet n. 1. eodem tit. y Trid. ſeſ. 25 c. 2. de reſor. in fi. z Seſ. 25. de reg. c. 9. a Trid. ſeſ. 7. de reſ. c. c. 15. b Clem. quia contingit de relig. domibus. c Supra hac q. art. 3.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS VIII.

Papa conceſſit priuilegium monaſterio Regularium, vt non teneantur ad procurationem Legatorum, etiamſi in literis eorum dicatur, vt tam non exempti, quam exempti teneantur, niſi de indulto conceſſo monaſterio fiat mentio de verbo ad verbum. Deinde Papa conceſſit Legato, vt poſſit exigere procurationem à quibuſcunque perſonis etiam exemptis, quanquam talia habeant priuilegia, quod de eis fiat mentio de verbo ad verbum, quia voluit in iſtis literis haberi pro expreſſis; Quæritur, an per has literas illud priuilegium renocetur?

RESpondeo dicendo, quod videtur hæc quæſtio valde dubia, vt refert Panormitanus *a*, & dicitur Federicum tenuiſſe quod non, quia de priuilegio debet fieri mentio ad hoc, vt ei derogetur, vt ſacri canones determinant. Nec ſufficit mentio generalis, ſed requiritur ſpecifica, vt dicitur in eiſdem canonibus *b*. Et ſi diceremus oppoſitum, primum priuilegium eſſet inutile, cum Papa ſemper concedat pleniſſimas literas Legatis. At poſtmodum idem Federicus mutauit ſententiam contrarium tenendo, quia per verba generalia pleniſſime reuocantur omnia priuilegia, ſtatuta, & conſuetudines, iuxta doctrinam cuiuſdam Clementinæ *c*. Item ſi diceremus contrarium, inde recte minueretur poteſtas Papæ, quia cum priuilegia in facto conſiſtant, & Papa non habeat omnium memoriam, impoſſibile foret, quod de omnibus huiuſmodi priuilegijs faceret mentionem de verbo ad verbum. Vnde ſatis eſt, quod appareat de ſua intentione remouere violenta talia priuilegia. Concludo ergo, quod tam in hac materia, quam in alia, debemus ſemper conſiderare primi, & ſecundi priuilegij tenorē, & ſecūdum eorum vim iudicare, vel pro priuilegio, vel procuratione, ſicut in materia teſtamentorum quantum ad eorum reuocationem debemus ſimiliter conſiderare. Hæc Panormitanus. Cui concordat Cardinalis *d* dicens, quod ſi in ſecundo priuilegio eſt aliqua ſpecialis expreſſio, per quam aperte colligitur mens diſponentis, hoc ſufficit ad reuocandum priorem diſpoſitionem, etiamſi in primo diceretur, quod oporteat exprimi nomen talis Sancti & huiuſmodi, & refert Bartolum *e* dicentem, quod ſi teſtator dicit non obſtante quocunque alio teſtamento, etiamſi in eo ſint verba derogatoria, talis expreſſio dicitur ſpecialis, & ſufficit ad reuocandum. Hæc Cardinalis.

a in c. veniens, de v[er]b. ſign. c. ex ſcrip. … 25. q. 2.
b ca. 2. de do. & contu.
c Clem. 1. de… de ſepul.
d Cardin. … 1. de …
e Bar. l. … ſi … de leg. 3.

ARTICVLVS IX.

Vtrum per exemptionem ab Ordinarijs, liberentur exempti à reuerentia Epiſcopo debita.

REſpondeo dicendo, quod ſi exemptio fuit obtenta à Papa, & ſit plena exemptio, non tenebūtur ad ius reuerentiale Epiſcopo. In aliquibus tamē caſibus, prout tradit Felinus *f* poſt Abbatē, & tradit poſt alios Madoſius, non liberatur ab ipſius debita reuerentia, ſicut non abdicatur reuerētia Epiſcopo debita, vbi exemptio plena non eſt. Et vbi Epiſcopus eximit aliquā Eccleſiā ab eius iuriſdictione.

f … c. … in … de …, de … exemp. … Epiſc. …

ARTICVLVS X.

Vtrum Regulares poſſint huic exemptioni renunciare.

REſpondeo dicendo, quod cum Papa in Bullis exemptionum regularium non ſolum dicat ſuſcipere eos ſub eius, & Sedis Apoſtolicæ protectione, quod non ſufficit vt cenſeatur eos eximere à iuriſdictione ordinaria, prout tradit Corneus *g*, ſed addit, & immediate nobis ſubijcimus, nemini dubium eſt, quod Pontifex ſe conſtituit immediatum ſuperiorem, Iudicemque ordinarium, quaſi eſſet Epiſcopus diœceſanus; quo dato, non licet regularibus ſine licentia Papæ huic priuilegio in honorem ſtatus dato renunciare, iuxta cuiuſdam Decretalis *h* doctrinam, ſicut clericus ſine proprij Epiſcopi licentia non poteſt ſe alieno Epiſcopo ſubijcere, & eius iuriſdictionē prorogare, vt ſacri canones *i* definiunt, quia ex conſequenti noceret iuri, ac fauori proprij Epiſcopi. Quod adeo verum eſt, vt neque regularis in vna cauſa poſſit renunciare etiam indirecte exemptioni, quia cauſa eſt indiuiſibilis in ſuum, ſimulque Prælati proprij præiudicium, prout tenet Socinus *k*, & tradit allegās multos Didacus Perez, & Mādoſius. Nec valet tacita renunciatio, qua permittit, vt Ordinarius faciat proceſſum, ferat ſententiam, & eam executioni mandet. Dum vero quædam iura innuunt oppoſitum, intelliguntur, quoad poſſeſſionem, & in caſu particulari, vbi interuenit conſenſus Capituli, vel dic concedendo quod ipſe regularis tacite videtur renunciare non producendo priuilegium, attamen talis renunciatio in quantum præiudicat iuri competenti Papæ, irrita eſt. Vnde ſi ex negligentia regulares patiantur ſubiici, poſſunt tamen ſe tunc tueri ex iure, quod competit Papæ, quia contra Papam non præſcribitur, niſi centum annis, prout tradit Panormitanus *l*, & extollit Felinus. Vnde infertur, quod licet Prælati regulares conſentiant Epiſcopis, vt in ſuis Eccleſijs exemptis conuocent proceſſiones, celebrent diuina, & Miſſas publicas, & ordines conferant, non per hōc videntur priuilegio ſuo renunciare, quod non poteſt Epiſcopus, aut alius Prælatus in Eccleſia exēpta inuito Prælato, & regularibus conuocare proceſſiones, celebrare ordines, aut publicas Miſſas, aut alia diuina celebrare, prout Leo X. Camalducenſibus conceſſit, & refertur in compendio Ciſtercienſi *m*; & non poſſunt renunciare iuri competenti Sedi Apoſtolicæ, cui eorum monaſteria ſunt immediate ſubiecta.

g Corneus conſ. 34 … in … & n. 3 …
h c. cum tem. … de arbit.
i c. ſignificaſti. de foro compet.
k Socin. … ſtatuta … 1. 2. …
l Panor. in c. … de …
m in Compen. Ciſt. … §. 4.

ARTICVLVS XI.

In quibus caſibus exempti ſubdantur Ordinarijs.

REſpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune omnes exempti ſubſunt etiam Epiſcopis in certis caſibus. Primus, quando exemptus eſſet notorie excommunicatus vel à iure, vel ab homine: nam tunc poteſt per ordinarium denunciari, & mandari, vt euitetur; ita diſputando tenuit Stephanus *n* Prouincialis, & hoc tenent Andreas, & Dominicus, tenet etiam Imola.

Secundus, quod Epiſcopus poteſt præfigere terminum exempto delinquenti, infra quem debeat ſe præſentare ſuo Iudici, prout tradit Dominicus *o*.

Tertius ponitur in quadam Decretali, vbi dicitur, ſiqui vero fuerint, qui à lege diœceſana iuriſdictionis exempti ſoli ſubiacent Sedis Apoſtolicæ poteſtati, nihilominus in his quæ ſunt contra hæreticos, inſtituta Epiſcoporum ſubeant iudicium *p*, & eis in hac parte tanquam à Sede Apoſtolica delegatis, non obſtantibus libertatis priuilegijs obſequantur. Hæc in dicta Decretali, de quo infra hoc tomo latius agemus.

Quartus ponitur in alia Decretali *q*.

Quintus in quadam Clementina *r*, de quo ſupra egimus mentionem, & ſimilibus non oportet quærere, vtrum Legatus à latere poſſit exemptos compellere, quia ſi Epiſcopus id poteſt, quanto magis Legatus à latere, tradit Gambarus *a*.

Et aduertendum, quod ſacra Synodus Tridentina in multis Regulares Epiſcopis ſubijcit. Primū quantum ad miniſteriū prædicationis, quæ à regularibus non poteſt exerceri in Eccleſijs, quæ ſuorum ordinum non ſunt ſine licentia Epiſcopi, vt in Concilio Tridentino *b* continetur. Secundo quantum ad correctionem religioſi extra clauſtra delinquentis, prout in eodem Concilio *c* continetur. Tertio *d* circa viſitatio-

n Steph. … in … diſt. … & … Andreas & Dominic.
o Domini. … in Clem. … de …
p c. ut inquiſit. … §. … de hæret. lib. 6.
q c. … de … lib. 6.
r Clement. … de …
a Gamba. l. 6. de … à latere §. de poteſt. leg. …
b ſeſſ. 5. de reform. c. 2.
c Triden. ſeſſ. 6. de ref. c. 3. & ſeſſ. 24. de reg. c. 14.
d ſeſſ. 7. de ref. c. 7.

viſitationem beneficiorum curatorum, quæ ſunt monaſterijs annexa; debent enim ab ordinarijs viſitari. Quarto e quantum ad exemptos extra monaſterium degentes in ciuilibus cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum. Quinto f, quod religioſus ſit ſuſpenſus ad libitum ordinarij, ſi ſponſos, ſine illorum Parochi licentia, matrimonio copulauerit. Sexto, g quod ad Synodum omnes exempti, qui alias ceſſante exemptione intereſſe deberēt, nec Capitulis generalibus ſubduntur, accedere teneantur. Septimo h, quod nullus ſæcularis, ſiue regularis in Eccleſijs ſuorum ordinum contradicente Epiſcopo prædicare præſumat. Octauo i, quod qui regularis ſine mandato ſuperioris in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab ordinarijs locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Nono k, quod Monialis non poſſit exire à monaſterio, niſi iuſta cauſa ab Epiſcopo approbanda. Decimo l circa viſitationem parochiarum, & perſonarum ipſarum, etiamſi ſint monaſterijs annexa; perſonæ enim tam regulares, quam ſæculares huiuſmodi curam exercentes ſubſunt immediate in his quæ ad dictam curam, & ſacramentorum adminiſtrationem pertinent iuriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cuius diœceſi ſunt ſita. De quo iam in primo tomo late dictum eſt. Vndecimo m conceditur Epiſcopis, vt per cenſuras poſſint procedere contra regulares dantes, aut recipientes aliquid pro ingreſſu nouitij. Duodecimo n circa præcedentias regularium in publicis poſſeſſionibus: alia multa loca poſſem referre, quibus ſtatuitur regulares in aliquibus eſſe ſubiectos Epiſcopis, ſed de ijs, in iſtis tribus tomis poterit lector videre, & percipere, quid ſentiam.

e in d. ſeſ. ca. 14.
f Seſ. 24. de reform. ca. 1. verſ. quod ſi quis parochus.
g Seſ. 24. de reſor. c. 2.
h Seſ. 24. de reſor. c. 4. verſ. nullus.
i Seſ. 25. de reg. c. 4.
k Seſ. 25. de reg. c. 5.
l Seſ. 25. de reg. c. 11.
m Seſ. 25. de regul. c. 16.
n Seſ. 25. de regul. c. 16. in fi.

QVÆSTIO LXV.

De exemptione Religioſorum reſpectu obedientiæ debitæ ſuis Prælatis, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum Epiſcopus propria autoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem.*
2. *Vtrum ordinarij debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum.*
3. *Quibus priuantur Religioſi ab obedientia exempti.*
4. *Vtrum Religioſi Regum Capellani ſint à iuriſdictione ſuorum Prælatorum exempti.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Epiſcopus propria autoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem.

RESpondeo dicendo, quod Epiſcopus ex monaſterio & ex regularibus eiuſdem ordinis, præſertim non exemptis, poteſt inuito Prælato monaſterij ſibi aſſumere ſocium, & cubicularium, iuxta quandam gloſſam o, vbi Archidiaconus, Præpoſitus, Dominicus, & Lambertinus ſicut Epiſcopus de ſuis canonicis etiam regularibus (quales ſunt Cæſarauguſtæ, & Pampilonæ) poteſt duos ſuo ſeruitio deputare. Quidam tamen negant poſſe Epiſcopum cōpellere eos, qui generali priuilegio ſunt exempti, prout affirmat Gambarus p, & ſecurius etiam dicit Syluester, quia neque Papa ſolet aſſumere ſibi ſocium inuito Prælato, prout ait D. Gregorius q. Verum eſt tamen quod Prælatus ex magna cauſa, verbi gratia, pro autoritate monaſterij aut religionis, poteſt talem ſociū eiuſdem religionis Epiſcopo deputare, imo & Principi ſæculari, ſeu magnati, vt poſt alios tradunt Hoſtieñs r, & Aluarus Pelagius, dicētes hoc ex magna cauſa fieri debere propter periculū religioſi extra clauſtra degentis, prout tradunt Decius ſ, & Nauar.

o Gloſ. in c. cum caſo 2. q. 7. v. vt quidam, vbi Arch. d. Præpoſitus, & Dominicus in prin. idem Dominicus c. religioſus in fine de cler. lib. 6. Lamb. de iure pat. arti. 19. in q. 6. pr. in 1. p. lib. 2.
p Gamb. de offi. le. li. 2. ca. vl. n. 452. Syl. v. obedien. § 6. in fi.
q Greg. c. 1. in p. 2. q. 1. dist. vlt. gio.
r Hoſtien. in ſū. de maiori. & obed. § qd ad quid n. 7. Pelag. li. 2. de plā. eccle. c. 69. pag. 179. co. 4.
ſ Dec. in c. Ordinarios n. 7. de off. ord. Nauar. in ca. ſtatuimus nu. 25.

Sed quibuſdam regularibus conceſſit Pontifex ſpeciale priuilegium, vt non compellantur dare ſocium. Et ſic ait Claudius in Compendio t priuilegiorum Societatis Gregorium XIII. conceſſiſſe, *Quod nullus ex religioſis ſub obedientia ſocietatis degentibus, à quibuſuis, quacunque Eccleſiaſtica, vel ſæculari dignitate, ſeu autoritate fulgentibus, etiamſi Cardinales ſint vel Patriarchæ, Synodi, communitates, Capitula, aut officij hæreticæ prauitatis Inquiſitores, Commiſſarij, vel Iudices, tam ipſius officij quam ordinarij, vel delegati ad quoduis munus, officium, vel exercitium, etiam in defectum aliorum abſque expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, atque etiam mandato adigi, vel cogi poteſt*, quod eſt conſentaneum iuri communi, iuxta tradita in quadam Clementina u, & ab Hippolyto Riminaldo. Et Leo X. ſtatuit, *Quod nullus frater ordinis Minorum Obſeruantiæ obtinere poſſit aliquam exemptionem, aut indultum Apoſtolicum, ſub quauis forma & expreſſione verborum, niſi Generalium, aut Commiſſariorum ſuorum, in Romana curia exiſtentium ad hoc expreſſus accedat conſenſus; quod ſi illa impetrauerit, illa nullatenus illi ſuffragentur, vt illorum obtentu à Prælatorum iuriſdictione, & regulari diſciplina exemptus cenſeatur.* Ita habetur in ordinis Supplemento x, & idem Leo X. ſtatuit, *quod nullus Prælatus, aut Sedis Apoſtolicæ Nuntius, aut Legatus, niſi eſſet de latere Legatus, aliquem ex profeſſoribus ordinis Minorum ad ſecum morandum, vel pro ſuis negotijs promouendum, abſque Generalis, ſeu Prouincialium petita, & obtenta licentia, & in ſcriptis habita aſſumere poſſit, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ mandato de præſentibus ſpecialem mentionem faciente ſuper quo ponit cenſuras*. Ita habetur in eodem Supplemento y.

Circa quas conceſſiones notandum eſt ex traditis per Abbatem z, quod ſi quis regularis à Sede Apoſtolica modo impetrauerit exemptionem, ſub efficaciſſimis derogatorijs, & efficaciſſimis clauſulis, etiamſi non ſit impetrata, & obtenta licentia dictorum ſuperiorum, motu proprio, & ex certa ſcientia conceſſa, talis exemptio illi ſuffragabitur. Non enim Leo X. potuit manus ſucceſſorum ſuorum alligare. Ita vt tale præſcriptum minime valeat ſine prædicta licentia obtenta. *Vt & alia Leonis X. conceſſio, quæ prohibet, ne aliquis frater Minor cuiuſcunque conditionis, & gradus exiſtat vigore cuiuſcunque reſcripti Apoſtolici, ſub quauis verborum forma, & cum quibuſuis derogatorijs, & efficaciſſimis clauſulis, quomodolibet emanati, exemptus à iuriſdictione ſuorum Prælatorum in aliquo cenſeatur, niſi prius Commiſſarij dicti ordinis in Romana curia reſidentis ad hoc expreſſus, & in ſcriptis accedat aſſenſus, decernens irritum & inane, quidquid ſecus à quocunque quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.* Ita habetur in eodem Supplemento a. Hæc enim conceſſio debet intelligi de reſcripto, & indulto emanato, vſque ad tempus datæ huius priuilegij, vt cōſtat ex eius verbis, ibi, emanati: non autem de reſcripto exemptionis poſtea per eundem Leonem X. aut eius ſucceſſores emanando; tales enim clauſulas poterit continere, vt non obſtante ſupradicto validum cenſeatur, cum Leo X. manus ſucceſſorum ſuorum minime potuerit alligare, quod Ordinarij debent examinare.

t Compend. ſocietatis exemp. § 3.
u Clē. 1. § hac. v. ad claſtrā de ſtatu monac. Rimi. conſ. 341. n. 5. lib. 3.
x Supl. ord. 15. conc. 53.
y Sup. fo. 1 conceſ. 54.
z Abb. in c. venientes de praeſcr.
a Sup. fo. 1 conc. 59.

ARTICVLVS II.

Vtrum Ordinarij debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum.

RESpondeo dicendo, quod Iulius II. *commiſit vniuerſis Prælatis, & alijs perſonis in dignitate conſtitutis, vt requiſiti, à Prælatis ordinis Minorum, & Commiſſarijs Romana curia, aut alijs fratribus, ad hoc per eoſdem deputatis examinent quaſcunque literas Apoſtolicas, quas fratres dicti ordinis ſuper exemptionibus habitis, mutationibus, omiſſionibus, & alijs extorſionibus impetratas repererint, & quod cauſas per eoſdem fratres in illis allegatas dijudicent, & ſi veras non repererint, eas reuocent, & annullent, ac eiſdem fratribus minime ſuffragari debere declarent. Ac quod prædictis fratribus ad ordinem Canonicorum regularium tranſlatis, ſeu vt ſæculares incedentibus, ne in ciuitatibus, oppidis, vel locis, vbi domus dicti ordinis fuerint, permaneant, inhibeant; vel ſi in eis manere voluerint, vt ad ordinem ſeu familiam, cuius habitum temere reliquerint, redeant.* Ita habetur in ordinis Supplemento a.

a Sup. fo. 1 conc. 52.
b Tri. ſeſ. 25. de reſor. ca.

Circa

Circa quam conceſſionem notandum eſt, quod Concilium Tridentinum *b* modo illam maxime confirmat; ait enim, quod diſpenſationes quæcunque autoritate concedendæ ſi extra Romanam Curiam committendæ erunt, committantur Ordinarijs illorum, qui eas impetrauerint; eæ verò, quæ gratioſe conceduntur ſuum non ſortiantur effectum, niſi prius ab eiſdem, tanquam delegatis Apoſtolicis ſummarie tantum, & extraiudicialiter cognoſcantur, expreſſas preces ſubreptionis, vel obreptionis vitio non ſubiacere.

Secundo eſt notandum, quod non poſſunt Ordinarij compellere fratres Minores ad Canonicos regulares tranſlatos, iuſtis cauſis id petentibus, nec vt ſæculares incedentes, eiſdem cauſis poſtulantibus, ne in oppidis, vel locis, vbi domus dicti ordinis fuerint, permaneant; conceſſio enim Iulij II. tantum loquitur in his, qui temere habitum prædicti ordinis dimiſerint, vt patet ex eius verbis, ibi, *Cum habitum temere reliquerint*, id eſt, qui reliquerint habitum diſpenſatione Apoſtolica falſis allegationibus obtenta, aut alias non ſeruato ordine iuris.

ARTICVLVS III.

Quibus priuantur Religioſi ab obedientia exempti.

RESpondeo dicendo, quod obedientia debita à ſubditis Prælatis regularibus maxime commendatur. Eſt enim maxima differentia inter obedientiam debitam à ſubditis Principibus ſæcularibus, & Prælatis Eccleſiaſticis, & illam, quæ debetur Prælatis regularibus, prout poſt quandam notabilem gloſſam *c* notant Caietanus, & Nauarrus, & ita licet obedientia debita principibus ſæcularibus, & Eccleſiaſticis poſſit præſcribi, monachus tamen obedientiam ſuo Prælato promiſſam nullo temporis ſpatio præſcribere valet, vt notat Abbas *d*, & tenet Gregorius Lopez. Vnde licet Summi Pontifices iuſtis ad id cauſis ſuadentibus, regulares ab ordinis obedientia exemerint, eos tamen in aliquibus onerauerunt. N. Clemens IV. prohibuit, *ne aliquis frater Minor exemptus ab obedientia ordinis poſſit contra ſtatuta religionis morari in domibus fratrum dicti ordinis, aut in eorum officijs ſe immiſcere, vel intromittere*. Ita habetur in ordinis Supplemento *e*. Et Sixtus IV. *conceſſit, ſeu ſtatuit, vt nullus profeſſus ordinis Carmelitarum beneficia ſæcularia, ſeu etiam regularia quorumuis Romanorum Pontificum, aut Sedis Apoſtolicæ, vel Legatorum eius conceſſione, vel indulto, quouis modo in titulum, vel commendam pro tempore obtinentium, aut quæ futuris temporibus pro tempore obtinebunt; etiamſi illa ſimpliciter, vel alio quouis modo dimiſerint, in Capitulis generalibus, vel prouincialibus, aut congregationibus, ſeu negotijs, officijs, & alijs adminiſtrationibus dicti ordinis (niſi generalis pro tempore conſenſu interueniente) quomodolibet admittantur ſub excommunicationis pœna, quam admiſſi, & admittentes ipſo facto incurrant*, prout habetur in ordinum Monumentis *f*. Quod etiam Calixtus III. *g* idem Calixtus IX. ordini Minorum conceſſerat, vt in eodem libro continetur *h*.

c gl. in c. perimus, de ſtat. reg. lib. 6. Caie. 2. 2. q. 88. ar. 12. Na. c. 71. n. 8.
d Abb. per tex. ibi in c. ſi ut de regu. Greg. Lop. in l. 3. ti. 14. par. 7.
e Sup. fo. 75. conceſ. 224.
f In 1. imp. fo. 158. con. 482.
g In 1. imp. fo. 92. & 102. f. 175. con. 410.
h In 1. imp. f. 66. & in 2. fo. 149. con. 365.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Religioſorum Capellani ſint à iuriſdictione ſuorum Prælatorum exempti.

RESpondeo dicendo, quod aliqua reſcripta, & indulta fuerunt obtenta à Sede Apoſtolica, quibus Capellani aliquorum Principum à iuriſdictione ſuorum Prælatorum erant exempti, ſicut contingebat in Capellanis Ducis Burgundiæ, prout refertur in quadam Decretali *i*: modo tamen hoc; & alia ſimilia priuilegia per Concilium Tridentinum *k* ſunt ſublata, quia priuilegia, & exemptiones, quæ varijs titulis pleriſque conceduntur, perturbationem Epiſcoporum iuriſdictione excitant, & exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcuntur. Qua ratione Gregorius XI. ſtatuit, & ordinauit, *quod omnes, & ſinguli religioſi quorumcunque ordinum etiam Mendicantium, Sedis Apoſtolicæ Capellani perinde eorum ſuperioribus, & ipſorum correctionibus in omnibus, & per omnia ſint ſubiecti, ac ſi prædicti Capellani non eſſent, non obſtantibus exemptionibus, & alijs quibuſcunque priuilegijs in contrarium facientibus*. Ita habetur in Monumentis ordinum *l*, in quibus etiam continetur Bonifacium *m* IX. idipſum ſtatuiſſe; & ordinaſſe pro religioſis quorumcunque ordinum. Et Nicolaus V. conceſſit *miniſtro generali pro tempore exiſtenti, quod omnes, & ſingulos fratres, ſiue in monaſterijs Monialium, ſiue in alijs domibus, conuentibus, eremitorijs, & locis dicti ordinis commorantes, etiam ab obedientia, viſitatione, & correctione dicti miniſtri per ſpecialia Sedis indulta ſe exemptos eſſe (præter regulæ, & ſtatutorum dicti ordinis formam) prætendentes, non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs, exemptionibus, indultis, & literis Apoſtolicis, eis, eorumque monaſterijs, ſiue domibus, conuentibus, locis præfatis, & eremitorijs per Sedem Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie conceſſis, de quibus in ipſis literis habenda eſſet mentio ſpecialis, poſſit iuxta conſtitutiones, & regularia inſtituta antiqua dicti ordinis corrigere, viſitare, punire, & emendare ac in criminibus grauioribus ſi res ipſa exegerit (cum moderamine tamen) torturæ ſubijcere poſſit, & valeat dictus miniſter Generalis*. Ita habetur in libro Monumentorum *n* ordinum, & in Supplemento.

i c. cum capel. de priuil.
k Con. ſeſ. 24. de refor. c. 11.
l In 1. imp. fol. 37. & in 2. fo. 35. con. 39.
m In 1. imp. fo. 126. con. 503.
n In 2. imp. fo. 47. co. 550. & in ſupp. fo. 87. con. 250.

Circa quam conceſſionem eſt notandum quod dicta correctio, & viſitatio virtute eius debet fieri ſecundum antiqua ordinis inſtituta: nam poſſet ordo poſt eorum exemptionem alia noua nimis rigoroſa edere inſtituta, quibus Papa non concedit poſſe prædictos exemptos puniri, ne tyrannidi locus præbeatur, & ideo talia ſtatuta ordo minime facere poteſt.

QVÆSTIO LXVI.

De exemptione religioſorum, quoad tributa, & exactiones, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *Quid ſit tributum, & quotuplex.*
2 *Vtrum Regulares ſint exempti à quocunque vectigali, & munere.*
3 *Vtrum fratres Mendicantes; conſidentes contra indulta ſui ordinis munus & exactiones præſtare debeant.*
4 *Vtrum fratres Hieroſolymitani, de Malta nuncupati, ſint exempti à tributis, & muneribus.*
5 *Vtrum fratres tertij ordinis B. Franciſci ſint exempti à gabellis, & collectis.*
6 *In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit tributum, & quotuplex.

RESpondeo dicendo, quod tributum in genere exactionem publicam importat, ſicut importat gabella, penſio, cenſus, pedagium, guidagium, vectigal, tallia, collecta, præſtantia, angaria, perangaria, munus, & alcauala. Tributum autem in ſpecie eſt cenſus, qui præſtatur de proprio ſoli Principi, vel communitati, ſic dictum, eo quod militibus publicæ expeditioni vacantibus tribuebatur: penſio vero dicitur à pendo, quod eſt pondero, vel ſoluo, ſiue à penſo, verbo frequentatiuo, quod eſt frequenter pendo: cenſus autem eſt quædam penſio, quæ de prouentibus ſoluitur, vt dicitur in iure *a*. Vectigal dicitur ſecundum interpretationem, quod pro rebus vectis ſoluitur, & videtur idem quod guidagium, quod ſecundum Bert. *b* eſt illud, quod datur pro ducatu per terram alicuius, vt ſecurius vadant. & hoc etiam dicitur Teloneum, à *Telos* Græce, quod eſt latine vectigal, & alicubi vulgariter gabella, vel duana, quorum vocabulorum vulgarium rationem aſſignare non eſt facile:

igitur vectigal, guidagium, & gabella, ac duana ſunt idem: tallia vero, præſtantia, impoſitio, & collecta ſunt idem, & quodlibet eorum eſt ſumma, quam Princeps, vel communitas exigit à ſubditis proportionabiliter ad totam ſubſtantiam cuiuſcunque: angaria vero, & perangaria eſt iniuſta compulſio, vel coactio, ab *ango*, quod eſt affligo, & excrucio: perangaria vero in quibuſcunque conſiſtit, quia dictio; per, auget. Vnde cum ſecundum aliquos angaria ſit quoddam onus perſonale: cuiuſmodi eſt omne, quod poteſt labore corporali expleri, ſine rerum detrimento, iuxta quandam legem *c* perangaria non dicitur limitata: munus aliquando dicitur pro dono, aliquando pro officio, vel honore, aliquando vero ſumitur pro eo, quod neceſſario ſubimus lege, vel imperio, iuxta aliam legem *d*. Alcauala deriuatur ſecũdum aliquos à nomine Hebraico; apud Hebræos enim nomen, gabala, tantundem ſignificat, quantum receptio, vt interpretatur Neuizanus *e*: fortaſſis igitur Iudæis, quorum mos erat huiuſmodi vectigalia conducendi, quorumque opera Reges in horum munerum exactione vti ſolebant, prout commemoratur in Chronica Regis Alfonſi II. hoc nomen ſuâ lingua impoſuere, ita appellantes quaſi eſſet alia gabella, id eſt, alia, nouaque muneris acceptio impoſita primo à prædicto Rege Alfonſo, vt patet ex ipſius Chronica *f*. Ita tradit Ioannes Parladorius *g*, & circa hoc tributum *Alcauala* vide Humadam *h*.

c l. 2. ff de mu. & oner.
d l munus ff. de verb ſigni.
e Neuiz. ex Pici Mirandula. loc in Syl nupt. li. 5. n. 33.
f Chro. Alfo. d c 262. cum ſeq.
g Parlard li 1 rerum quotidiana. c. 3. n. 21. 22. & 23.
h Humada in Scholiis par. ad l 51. tit. 6 par. 1. glo. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum Regulares ſint exempti à quocunque vectigali, & munere.

Reſpondeo dicendo, quod ex his, quæ in ſuperioribus *i* dicta ſunt, ſcilicet Eccleſiaſtico à iuriſdictione ſæculari, & Eccleſiaſtica eſſe exemptos, facile colligemus, nec Principes ſæculares, nec Prælatos Eccleſiaſticos illis aliquam poſſe imponere collectam. Quod ex his, quæ tradit doctiſſimus Couarruuias *k*, maxime confirmatur. Et, quantum ad impoſitiones Principum ſæcularium, tenent viri docti, quod libertas Eccleſiarum, Sacerdotum, & Clericorum ad hoc, quod non debeant ſoluere gabellam de fructibus, & redditibus Eccleſiarum, & beneficiorum ſuorum, eſt de iure diuino. Quod dicunt aperte probatur in Numerorum *l* libro & quãplures libertates in ædificatione templi ipſe Rex Salomon obtinuit à Deo, prout Regum *m* hiſtoria narrat, & ipſe Dominus Deus ait *n*: *Mea eſt enim omnis terra*, in qua diſpoſuit, vt Eccleſiæ, & ſacerdotes eſſent liberi ab omni poteſtate ſæcularium. Et ita Pharaon *o*, licet tyrannus iuſſit priuilegium ſuorum Sacerdotum obſeruari, quãdo Ioſeph emit totam terram Ægypti, præter terram Sacerdotum. Et apud Eſdram *p* legimus, quod Rex Artaxerxes ſtatuit in dominio ſuo, vt ſacerdotes Dei eſſent immunes in perſonis, & bonis; dicitur enim ibi, *Vobis quoque notum facimus de vniuerſis Sacerdotibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus Nathinæis, & miniſtris domus Dei huius, vt vectigal, & tributum, & annonas non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos*, quam doctrinam diuinam obſeruari cupientes Summi Pontifices aliqua Decreta inſuper addiderunt, quæ congerit Ioannes Lupus *q*, qui infert Papam contra hãc exemptionem non poſſe ſimpliciter venire, & diſpenſare, iuxta ea, quæ in ſacris canonibus traduntur.

i Sup hoc tõ. 9.
k Couar. prac. qq. c. 31.
l Nu. 3. & 8. cap.
m 3. Reg. c. 8. & 9.
n Exod. 19.
o Geneſ. 47.
p 1. Eſd. c. 7.
q Lupus de poteſt. Eccl. q. 2.

Et volentes Summi Pontifices Regularibus ſub regularis vitæ iugo militantibus maiores fauores impertiri, multis priuilegijs eos à quacumque publica exactione exemerunt, magnas cenſuras contra imponentes ipſis aliqua tributa fulminantes, vt patet ex alijs priuilegijs relatis, ſupra in quæſtione de exemptione regularium, quoad Principes ſæculares. Nunc autem pro maiori ſupradictorum comprobatione, aliqua indulta in præſentiarum adducam.

r c. literas. de reſti ſpol. & ibi gl c e. no. bis & ibi gl. de decimis.

Primo Alexander IV. ſtatuit, *vt imponentes fratribus Minoribus angarias, vel alias impoſitiones, ſeu exactiones, aut alia ſimilia, ſint ipſo facto excommunicati, & quod ſi contumaces fuerint non deſiſtendo ab huiuſmodi, à ſolo Papa valeat abſolui*. Ita habetur in libro Monumenta *ſ* ordinum.

Secundo Eugenius IV. *exemit ordinem ſanctæ Claræ Abbatiſſas, conuentus, Moniales, monaſteria, & loca eiuſdẽ ordinis cum omnibus iuribus, & pertinentijs, ac bonis mobilibus, & immobilibus quibuſque cum ab omni iuriſdictione ac dominio, & poteſtate quorumcunque Legatorum, & Prælatorum Eccleſiaſticorum cum omnibus clauſulis, & obſtantijs, ac ſimiliter exemit à præſtatione, ſeu ſolutione decimarum, collectarum, taliarum, ſubſidiorum, angariarum, & quarumlibet aliarum exactionum*. Ita habetur in libro Monumenta ordinum *a*, & in Supplemento.

ſ In 2. imp fo. 260. con. 656
a In 1. imp f. 41 conce. 40. Sup f. 85. conceſ. 248.

Per priuilegium item congregationis ſancti Saluatoris definitum eſt, *ne quis Rex, Principes, Duces. Marchiones, Barones, Milites, Nobiles, Laici, communitates, Vniuerſitates, Magiſtratus, Rectores, & Officiales ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & Diœceſum quarumcunque, monaſterijs, ſeu rebus, ſeu perſonis audeant, vel præſumant gabellas, tallias, datia, collectas, etiam pro pontium refectionibus, aut eorum reparationibus, aliave onera, ſeu grauamina inferre, indicere, vel imponere, aut indicta, vel impoſita exigere, ſub excommunicationis, & maledictionis æternæ pœnis, quas niſi præſentium habita notitia prorſus deſtiterint, ipſo facto incurrant*. Simileque priuilegium habetur conceſſum Camaldulenſibus, prout refert Claudius *b*, & Pius V. exemit collegia, & monaſteria Mendicantium à contributione pro ſeminarijs, quę ab Epiſcopis exiguntur, iuxta Decretum Concilij Tridentini *c*.

b Claudius in comp. Societ. exemp. §. 8
c Con. ſeſſ. 18 c. 18.

Et Paulus IIII. *conceſſit, quod de domibus, ac collegijs, & eorum prædijs, hortis, alijſque locis, quæ perſonæ Societatis iuxta earum inſtitutum, habere poſſunt, aut de ijs, quæ pro ijſdem emer dis ipſis pro tempore legari, aut donari contigerit, & denique de alijs bonis per Societatem, eiuſque collegia poſſeſſis, & obtentis, non tenentur ſoluere aliquam decimam, etiam Papalem, ſeu canonicam portionem exhibere, neque ad præſtationem procurationum, aut exactionem collectarum, vel prouiſionum quarumcunque, neque ad id etiam per literas Apoſtolicas compelli, niſi huiuſmodi literæ de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de ſocietate fecerint mentionem; quod ſi per Sedem Apoſtolicam ex pijs legatis, diſpoſitis, vel relictis aliqua pars alteri piæ, vel non piæ cauſæ ſit conceſſa, aut concedetur perſonæ Societatis, & eius bona ſeu illis legata, vel relicta, aut alias in ipſius Societatis fauorem diſpoſita, ſub his conceſſionibus non comprehendantur, niſi de perſonis Societatis, & de hoc indulto, & de Pontificis voluntate ſpecifica fiat mentio in eiſdem, & non per clauſulas generales idem importantes, & hanc conceſſionem quæ ſpecifica mentione domum probationis confirmauit Pius IIII. exemptionem quæ pro potiori cautela concedendo à quibuſuis decimis, etiam Papalibus prædialibus, perſonalibus, quartis, medietatibus, & alijs fructuum partibus, ſubſidijs, etiam charitatiuis, & alijs ordinarijs oneribus, etiam pro expeditione contra infideles, defenſione patriæ, ac alias quomodolibet, etiam ad Imperatorum, & inferiorum Principum impoſitis, & quamuis in ipſa impoſitione caueatur, quod nulla prorſus exemptio cuiquam aduerſus illa ſuffragetur*. Idemque per omnia confirmauit Gregorius XIII. derogans quoad hoc diſpoſitionem capituli nuper de decimis. Ita refert Claudius *d* in Compendio Societatis.

d Comp ſocie. ti exemp. §. 4 & 5.

Ex quibus omnibus infertur, quod monachi, & conuerſi non tenentur ad collectas, & gabellas laicorum ſoluendas, prout tenet Baldus *e*, & communiter Doctores, & tenet Bartolus *f*, niſi de facto grauarentur, prout conſuluit Ancharranus, & tradit Iulius Ferretus: & notandum, quod priuilegium ab oneribus ſoluendis eximens, non de oneribus diſcurſis, ſed de futuris intelligi oportet, & quamuis etiam præterita expreſſiſſet, illa tamen non continebuntur, quæ executionem ſortitæ iam fuerint, prout Geminianus *g* ait.

e Baldus & D. D. in l. placet. C. de Epiſ. & cler. & in l 2. C. de Epi. & cler.
f Bar. in l. ſi. per ff de immuni. Eccleſ
Ferre in trac. de ga[...]s & vectigal nu. 594.
g Gem in [...] conſ 19. li. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres Mendicantes, poſſidentes contra inſtituta ſui ordinis, munus, & exactiones præſtare debeant.

RESpondeo dicendo, quod Petrus Ancharranus *b* hanc proponens quæſtionem pro vtraque parte arguit, & tandem concludit, quod tenentur ad onera, quæ ab Eccleſiaſticis ſunt præſtanda, quia iſta onera, & ſimilia, quæ inducuntur Eccleſiaſticis ſunt proportionabiliter diuidenda pro modo facultatum, vt dicitur in ſacris canonibus *i*, & cum iſta onera indicantur poſſeſſoribus, priuilegium aliquod excuſare non poteſt poſſeſſorem, argumento cuiuſdam Decretalis *k*. Et pro hac parte ait ipſe, quod eſt caſus expreſſus *l*, vbi poſſidentes bona Eccleſiæ, vel capellas contra ſui ordinis inſtituta, amittunt ſui ordinis priuilegium, & tenentur ſubire cum alijs ſimilem in legibus diſciplinam, cum agatur in fraudem regulæ, & hanc opinionem ſequuntur Parpam, & Bertachinus.

h Anchar. cõ. 106.
i c. peruenit. de imm. Eccleſ.
k c. peruenit de imm. Eccl.
l c. recolentes de ſtat. monachor.
m Parpa in l. placet. C. de ſacroſanct. Eccle. Bertachi. de gabel. & vect. 7. pa. prin. n. 23

Sed cum priuilegia in ſuperioribus articulis appoſita vniuerſaliter loquantur, eorum tenore accurate attento, minime ad ea munera teneri exiſtimo, etiamſi poſſeſſiones poſſideant contra ſui ordinis inſtituta, cum poſt ipſam inſtitutionem, iuſtis id ſuadentibus cauſis, Apoſtolica autoritate eis ipſas poſſeſſiones habere permittatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres Hieroſolymitani, quos vulgus appellat de Malta, ſint exempti à tributis, & muneribus.

RESpondeo dicendo, ipſos videri habere immunitatem, quia pro Chriſtiana fide continuo militant, & ideo cum ſint hac religioſa ſolicitudine impliciti, ſuper præſtationibus munerum non debent aliter vexari. Secundo facit: nam ipſi ſunt vere religioſi, cum in manu Prælati tria ſubſtantialia vota emittant. Denique his rationibus moderni *n* tenent, quod gaudent immunitate collectarum, eo ſaluo; quod ſi militiam ipſam aſſumpſiſſent in fauorem, vt ſint immunes à muneribus, tunc ſecus eſſet dicendum, argumento quarundam legum *o*.

n Modern. in rep. c. ac im. 16. q. 1.
o l quidam ignorante. C. de decurionibus. l ſub prætextu C. de ſacroſanct. Eccl.

Ex aduerſo tamen adducunt primo, quod Maltenſes propria patrimonia retinẽt, atque etiam alia aliquando pignora ab ipſa religione acquirunt, & ideo ſuper his bonis immunitatem conſequi non debent.

Secundo facit: nam decimæ debentur domino ad inſtar tributi, & alterius poteſtatis præuiſæ à lege, & dicuntur *p* tributa egentium animarum, & ita monachi de proprijs prædijs decimas ſoluunt, ſicut alij, prout dicitur in iure *q*. Si igitur decimæ debentur, non reſpectu qualitatis perſonæ, nec prædij, & dantur ad ſimilitudinem tributi, ſuper quos omnes tenẽtur, nec clericus ſuper eo priuilegium habere poteſt: ita dicendum videtur etiam in iſto caſu, quod tenentur pro collectis impoſitis ſuper patrimonio, pro quibus etiam Summus Pontifex non excuſatur iuxta quendam textum *r*, & ibi gloſſa; his, & alijs rationibus hanc partem tenet Ægydius *ſ* Tomati.

p cap. decimæ 16 q 1.
q c. conuenior 16. q. 1.
r l ſi § patrimõ ff de muneribus & ibi glo.
ſ Tomati de collect. § ſi quiſpiam in hac claſſe exhibetur. n. 4. qui qui eſt inter diuerſos Doct. tract. to. 12. 1. p. f. 281

Sed licet hæc de iure communi vera videantur, attenta tamen confirmatione priuilegiorum dicti ordinis data à Sixto V. Romæ, ſub anno Domini, milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo, indictione decima quinta, die vero decima octaua menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno tertio, aliter eſt dicendum: *nam Pontifex ſub grauibus pœnis temporalibus, & ſpiritualibus, præcepit Ordinarijs, & alijs, ne fratres ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & religioſos, vaſallos, colonos, & ſeruitores, & in eorum obſequijs, & dicti hoſpitalis beneficijs, & quomodolibet nuncupatis exiſtentes, etiam presbyteros curam animarum exercentes, ipſorumque animalia, prædia, domos, molendina, & bona quæcunque*

pro, & ſuper ſolutione, & exactione decimarum cenſuum, iurium, etiam ſynodalium, & canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij, aut iucundi aduentus, ſeu quarta, & aliorum quorumcunque onerum, vel alias quomodolibet contra præinſertarum literarum Apoſtolicarum formam, & tenorem moleſtare, perturbare, & inquietare, vel grauare, aut præmiſſorum occaſione actuari, quam coram nobis in iudicium trahere, vel aliquid aliud in præiudicium dictorum inſtantium, & aliorum prædictorum ac præinſertarum & præſentium conceptum innouare, ſeu attentare, nec ſe præinſertarum effectus, & executioni quomodolibet opponere. Hæc, & alia Sixtus V. cuius Bullam vidi ſub ſigillo authentico.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres tertij ordinis B. Franciſci ſint exempti à gabellis, & collectis.

RESpondeo dicendo, quod fratres, quos vulgus appellat fratres regulæ tertij ordinis, nullam habent immunitatem, ſed vt laici tenentur ad gabellarum ſolutionem, prout tenet Bartolus *a*, quia non ſunt religioſi, neque renunciant proprio, & habent vxores, & non habent ordinem clericalem, prout tenet Corneus *b*, & Ancharranus dicit, quod fratres iſti de pœnitentia, qui dicuntur tertij ordinis, neque in perſonis, neque in bonis gaudent priuilegio religioſorum. Et hanc opinionem ſequitur Angelus *c* dicens, quod ſi forte promiſiſſent obedientiam in fraudem per hoc non erunt exempti à iuriſdictione Iudicis ſæcularis, & grauari poſſunt per laicos à talijs & collectis: quod etiam argumento aliquorum iurium tenet Baldus *d*.

a Bar. in l. ſuper. § qui bonis ff de mun. & honor.
b Corneus conſ. 205. vol. 1. Ancha. in c. cū ex eo. de excom.
c Angel. conſ. 218.
d Bal. conſ. 272. vol. 1.

Sed hæc, quæ breuiter dicunt Doctores de hac materia loquentes oportet inueſtigando veritatem accuratius enucleare; in eo enim, quod ipſi dicunt hos fratres non eſſe perſonas Eccleſiaſticas, videntur à veritate aberrare. Nam prout probat late Ioannes Capiſtranus, noſtræ religionis Minorum de Obſeruantia meritiſſimus pater, in tractatu de excommunicatione, qui tractatus habetur in tomo decimoquarto tractatuum diuerſorum Doctorum, contrarium eſt dicendum, miratur enim ibi quendam Laurentium famoſum Doctorem aſſeruiſſe tales perſonas Eccleſiaſticas non cenſeri, quia non habent poteſtatem ſui corporis, cum habeant vxores, non aduertens, quod per identitatem ſuæ rationis, neq; clerici coniugati quantumcũque viuant clericaliter, & incedant in habitu, & tonſura, non erunt perſonæ Eccleſiaſticæ, quod tamen cum reuerentiâ noſcitur eſſe falſum, vt patet ex iure *e*. Neq; prædictus Doctor, ait Capiſtranus, nomẽ propriũ tertij ordinis reperit.

e c. vnic. de cler. coniug. lib. 6.

Pro cuius rei intelligentia nota, quod dicat Nicolaus III. in deſcriptione proœmij, & ſalutatione regulæ prædictorum fratrum; in hunc enim modum ſcribit:

Nicolaus Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filijs fratribus, & dilectis Chriſti filiabus, ſororibus de pœnitentia, tam præſentibus, quam futuris, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem ſupra montem Catholicæ fidei, quam populis gentium, qui ambulant in terris, & diſcipulorum Chriſti deuotis igne charitatis æſtuans verbo ſolicita prædicationis edocuit, quam Romana ſeruat, & tenet Eccleſia. ſolidum Chriſtianæ Religionis poſitum fundamentum neſcitur &c. & infra. *Ideoque glorioſus Chriſti confeſſor B. Franciſcus huius ordinis inſtitutor, &c.* Ex quibus colligitur, quod non ſunt Tertiarij locuſtæ, neque anomali, vel acephali, vt aſſerebat prædictus Doctor, ſed fratres ſub regula Eccleſiaſtica militantes, & ſic Clemens eos fratres, & ſorores de tertio ordine vocat, quem B. Franciſcus inſtituit, qui fratres de pœnitentia nuncupantur, vt patet ex eius Clementina *f*, ſic etiam eos nominat Ioannes XXII. in Extrauagãti, quæ incipit, *Ad perpetuam rei memoriam ſancta Romana Eccleſia, &c.* quæ extrauagans non in odium prædictorum fratrum, ſed in odium illorum Hæreticorum, qui *Fratricelli de la opinione* vulgo nuncupabantur. & quorundam aliorũ,

f Clem. in ex. de re. ...

Digitized by Google

quia ab eiuſdem Papæ Ioannis XXII. & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ obedientia deuiarant, noſcitur emanaſſe. Et ait prædictus pater Capiſtranus ſe proprijs oculis vidiſſe deſcriptos prædictos fratres, & ſorores de pœnitentia, in quam pluribus priuilegijs in fauorem eorundem à pluribus Summis Pontificibus emanatis, vt à Martino V. ab Eug. IV. ab Alexan. IV. Cœleſtino V. & Petrus de Waldis g hanc defendit opinionem, multis eam confirmans, inferens inde, quod de ijs, quæ legantur fratribus, vel Conuentui tertij ordinis B. Fran. debetur canonica quarta Epiſcopo, cum iſtud ſit collegium Eccleſiaſticum reſpectu dicti ordinis, & de ijs, quæ legantur conuentui Eccleſiaſtico canonica portio Epiſcopo debetur, qui in hoc reprobat Federicum b contrarium tenentem, & ait Petrus de Waldis Baldum, & Angelum de Peruſio tenuiſſe fratres, & ſorores de pœnitentia perſonas eſſe Eccleſiaſticas. Quam opinionem ait ipſe, quod ſemper tenuit, & teneret, & tenebit, niſi per ſacroſanctam matrem Eccleſiam aliud in poſterum decidatur. Quam opinionem tenuit etiam Stephanus Aufrerius i dicens, quod fratres tertij ordinis ſunt de poteſtate Eccleſiæ, & ſubſunt Epiſcopis, quod ait ita eſſe hodie deciſum per extrauagantem Sixti IIII. quę incipit, *ſancta Romana*. In qua refertur quod quamplurimi peritiſſimi Doctores ità tenuerunt, quod tamen ipſe intelligit in illis fratribus de tertia regula, qui receperunt habitum autoritate ſuperioris, vt ſint perpetuo Deo dicati, niſi habitum in fraudem aſſumpſiſſent: vt notat Bartolus k. & hanc opinionem tenet etiam Syluester l dicens, quod iſti ſunt adſtricti ordini perpetuo, vt egredi non poſſint. Vnde videntur cenſeri perſonæ Eccleſiaſticæ, quia ſunt deputati perpetuo ad vſum pium, & nulli poſt ſuæ Regulæ profeſſionem licet ad ſæculum redire, ſed ad arctiorem tranſire Religionem, & ait Syluest. quod hæc quæſtio ceſſat ex priuilegio Eugenij III. quod incipit, *Nimis*, in quo mandat Epiſcopis, & Prælatis, ne permittant eos in grauaminibus ciuitatum, & communitatum à laicis vexari, niſi haberent bona alijs obligata. Et Innocentius III. dedit eis priuilegium exemptionis, quod incipit, *Ne per ſæcularia*.

[g Vval. de canonica Epiſc. & c. & pen.]
[h Federicus con. 141.]
[i Aufrer. de poteſt. ſecul. ſuper Eccleſ. perſo reg. 2. n. 39.]
[k Bar. in l. 1. de pœnis.]
[l Sylu. v. Eccl. 1 iuxta finem]

Sed hanc opinionē aliquibus rationibus volo cōfirmare, vt omnibus ſit notum eam non ſolum ſecūdum priuilegia allegata eſſe tenendam, ſed etiam ſecundum iuris communis metas eſſe amplectendam.

Primo igitur probatur, quod perſonæ annexæ ordini per Sedem Apoſtolicam confirmato dicuntur Eccleſiaſticæ, & Religioſæ, & gaudent priuilegijs Eccleſiaſticarum perſonarum, vt ſacri canones a determinant: ſed fratres, & ſorores tertij ordinis B. Franciſci ſunt huiuſmodi; ergo.

[a c. ſi. extra. de relig. domib. c. vn. eod. ti. li. 6]

Secundo probatur, omnes conuerſi dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, & Deo deuoti, vt in quodam canone b iuncta ſua gloſſa probatur: ſed ſorores, & fratres tertij ordinis ſunt Deo deuoti, & ad Deum conuerſi: & mutant habitum, & ſtatum, ac traditam ſibi regulam obſeruant; ergo inter perſonas Eccleſiaſticas numerati gaudere debent priuilegio Eccleſiaſticæ libertatis. Quod confirmatur, nam profitens in manibus Epiſcopi aliquam regulam approbatam, & remanens in domo ſua autoritate, & licentia Epiſcopi, efficitur perſona Eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio clericali, vt probat quædam gloſſa c, & notant Archidiaconus, & Innocentius. Hoc autem conceſſit Papa Nicolaus IV. in regula prælibata Miniſtris tertij ordinis.

[b c. duo ſunt 12. q. 1. iuncta ſua gloſ.]
[c gl. in c. inſinuante. extra qui clerici, vel vouentes. Archidiac. & in c. 27 q. 1. ...]

Tertio, & vltimo probatur, illud, quod de aliquibus participat, cēſetur eſſe de natura illius extremi, cui magis aſſimilatur, vt dicitur j in iure: ſed dato, quod dicti fratres tertij ordinis nō ſunt religioſi pure ſecundum ſtrictam ſignificationem Regularium, quorum eſt tria vota eſſentialia ſolēniter profiteri, neque ſint omnes clerici ſecundum verum ſignificatum clericatus, ad quem requiritur characteris impreſſio, neque etiam ſint pure laici ſecundum laicalem extremitatem, cum mutent habitum, & ſtatum, & faciant profeſſionem, & ſeruent ea, quæ in eorum regula continentur; ergo accedere debent ad naturā ſtatus, cui magis aſſimilantur; ſed patet, quod magis aſſimilantur religioſis, quam ſæcularibus, tam in apparentia, quam in exiſtentia; ergo. Dixi (tam in apparentia) propter honeſtum habitum, quem deferunt humili panno, in pretio, & colore non prorſus albo, vel nigro, vt in eorum regula præcipitur. Dixi (in exiſtentia) propter profeſſionem, quam faciunt promittendo abſtinentiam, tam ab ſpectaculis, vitijs, delicijs, & vanitatibus huius ſæculi, quam ex ieiunio à cibis, & potibus, ab eſu carnium, & huiuſmodi, prout in eorum Regula continetur: ergo gaudere debent etiam ſimiliter priuilegio clericorum, & religioſorum, quia dignum eſt, vt qui ſimilē cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, iuxta quandam Decretalem d, vbi gloſſa dicit, quod id, quod aggregatur alij, ipſius naturam imitari debet, vt in quodam canone e habetur. Ex quibus infertur, quod ipſi tertiarij in ſuis domibus viuentes cum vxoribus, iuxta prædicta, inter perſonas Eccleſiaſticas connumerabantur, & per conſequens eis collectas, & exactiones à Principibus ſæcularibus minime imponi poterant.

[j ...]
[d c. recolentes. de ſtat. monach. vbi gl. vlt.]
[e c. tenorem qualitas 16. q. 1. c. 1. extra. ne ſede vac. aliq.]

At poſtea Leo X. in Concilio Lateranenſi diſtinxit, *dicens, & ſtatuens, quod fratres, & ſorores tertij ordinis in proprijs domibus habitantes valeant ſepulturam eligere vbi voluerint. Et quod die paſcatis tantum Euchariſtiam, necnon extremam vnctionem, cæteraque Eccleſiaſtica ſacramenta (Pœnitentiæ ſacramento duntaxat excepto) à proprio ſacerdote parochiali recipere debeant. Et voluit quod ad onera quæ laicis incumbunt perferenda teneantur, ac quod in foro ſæculari coram Iudicibus ſæcularibus conueniri poſſint. Et inſuper decreuit, quod prædicti tertiarij in proprijs domibus habitantes nullatenus admittantur tempore interdicti ad audienda diuina in Eccleſijs ordinum, quorum ſunt tertiarij, ſi cauſam dederint interdicto, vel cauſam ipſam nutriant, ſeu foueant, aut dantibus auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtiterint*, ita habetur in ordinis Supplemento f. *Statuit inſuper quod Tertiarij collegialiter viuentes, ſeu cum clauſtralibus habitantes, aut mulieres g virginalem, ſeu cœlibem, aut caſtam vidualem vitam ducentes, expreſſo voto, & ſub dicto habitu, gaudere debeant priuilegijs, quibus fratres ordinis, cuius tertia regula habitum geſtant, potiuntur & gaudent*. Ita habetur in eodem Supplemento. Ex quibus ſatisfactum remanet quæſtioni in articulo quæſtionis propoſitæ.

[f Suppl. in cl. conceſ. 68. fo. 26.]
[g Supplem. fo. 26. conceſ. 87]

ARTICVLVS VI.

In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes, & exigentes à regularibus.

RESpondeo dicendo, quod *non licet prædicta onera inferre, indicere vel imponere, nec licet indicta, vel impoſita exigere; alias imponentes, & exigentes in excommunicationem ipſo facto incurrunt, niſi præſentis priuilegij habita notitia, & moniti protinus deſtiterint à ſupradicta moleſtia inferenda*. Prout conceſſum eſt congregationi Canonicorum Saluatoris, & Camalduſenſibus, vt refert Claudius in Compendio h Societatis, & refert etiam Collector i priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis: & ſi contumax poſt admonitionem perſeueret, à ſolo Papa poteſt abſolui ab excommunicatione, per priuilegium factum Minoribus, de quo in Monumentis k ordinum habetur.

[h Compe. So. ciet. tit. exemptio. §. 8.]
[i Compen. Ciſter. ti. exemp. §. 6.]
[k In 1. imp. f. 260 col. 956]

Aduertendum eſt primo pro explicatione quod *prædicta excommunicatio extenditur, non ſolum ad Laicos, etiam Nobiles Barones, Marchiones, Duces, ſed & ad Principes, Reges & deinde ad communitates, vniuerſitates, Magiſtratus, rectores, & Officiales ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & diœceſum quorumcumque*, prout Leo X. Camandulenſibus conceſſit, & refertur in dicto Societatis compendio.

Aduertendum ſecundo, quod Pontifex mandat *omnibus, & ſingulis Iudicibus, & Epiſcopis, atque Archiepiſcopis, in quorum diœceſibus ſunt hæ perſonæ regulares, & bona illorum, & Patriarchis,*

Patriarchis, atque nuntijs, vt illorum regularium bona ab omnibus defendant, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, & appellatione poſtpoſita non obſtantibus literis, etiam Apoſtolicis, non facientibus expreſſam mentionem de hoc indulto, ac de verbo ad verbum, prout conceſſum eſt congregationi Montis Oliueti, & fertur in Compendio l Ciſtercienſi.

Aduertendum tertio, quod Epiſcopi imponentes regularibus exactiones, pro pontium reparatione, & alijs, caſu quo eas ſecundum ſacros canones imponunt licite Eccleſiaſticis, non frangunt immunitatem Eccleſiaſticam; non enim fit contra immunitatem Eccleſiaſticam, quando fit contra regularium priuilegia, ſed cum aliquid contra libertatem vniuerſalis Eccleſiæ molitur, prout tradit Syluester m communiter receptus.

l Compen. Ciſter. tit. exēpt. §. 8.

m Syl. v. immunitas.

QVÆSTIO LXVII.

De exemptione Regularium à charitatiuo ſubſidio, & à contributione pro ſeminarijs, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.*
2. *Vtrum Eccleſia, & Capellæ annexa monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.*
3. *Vtrum monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.*
4. *Vtrum collecta & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſiis regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſæcularem, debeantur, & econtra, &c.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.

RESpondeo dicendo, maximam eſſe concertationem, vtrum monaſteria exempta teneantur ad charitatiuum ſubſidium, de qua quæſtione controuertitur per Panormitanum a, & Innocentium, & de ea aliqua allegando agit Remigius de Gonny, qui concludit minime ad id eſſe obligata. Et cum recurrentes ad opiniones litigia fulminare cōſueſcant, quæ ab ſtrepitu regulari aliena eſſe debent, ideo Gregorius XI. Pontificatus ſui anno quarto Idibus Octobris, inter alias gratias, quas ordini D. Hieronymi in Hiſpania conceſſit, *Exemptum fecit eum à ſolutione ſubſidij, ita vt neque Legatis, ſiue Nuntijs Apoſtolicæ Sedis, aut locorum Metropolitanorum, ſiue Diœceſanorum procurationes aliquas, vel iura alia, aut ſubſidia, quocunque nomine nuncupata, monaſteria, aut fratres minime ſoluere teneantur. Prohibuitque ne aliquis à dictis ordinis fratribus ratione præmiſſorum decimas procurationibus, aut iura, ſiue ſubſidia huiuſmodi exigere, vel extorquere præſumat, ſub pœna excommunicationis.* Inſuper Eugen. IIII. anno Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimotertio, Pontificatus ſui anno 13. 16. kalendas Decembris, ad perpetuam rei memoriam, *Priori & fratribus B. Mariæ de Guadalupe, conceſſit, & indulſit, ac auctoritate Apoſtolica voluit, quod monaſterium prædictum ac illius fratres in dicto monaſterio pro tempore degentes, & quæcumque alia eorum bona, & loca ad ipſum monaſterium ſpectantia à taleis, ſubſidijs, & impoſitionibus, alijſque exactionibus quibuſcunque per Regem Caſtellæ, ac Legionis, & illius Officiales, & pro quauis cauſa Apoſtolica, vel alia autoritate Regali, ſeu Pontificali in dictis Regnis clero, ſeu ordinibus, ac monaſterijs, & illorum bonis quibuſcunque, & quibuſcunque imponendis, vel exigendis libera, & immunia prorſus eſſe debeant, & eadem autoritate Apoſtolica fratres, eorumque bona ad ipſum monaſterium ſpectantia, mobilia, & immobilia, ſub B. Petri, ac Sedis Apoſtolicæ protectione immediate in perpetuum ſuſcepit. Decreuitque inſuper quicquid contra tenorem exemptionis huiuſmodi quomodolibet, attentari, aut promulgari contigerit, irritum, & inane fore, non obſtantibus conſtitutis quibuſcunque.* Ita refertur in Compendio b priuilegiorum dicti ordinis.

a Pan. in c. dilecti de offi. ord. Innoc. in c. cum ſtatuta reg. de reſcriptis ut charit. ſubſid. q. 1.

b Compen. ordinis D. Hieron. tit. ſubſid. num.

Inſuper Leo X. Clem. VII. Pau. III. Pius IIII. & Pius V. prout refertur in Bulla Sixti V. quæ incipit, *& ſi ex noſtri Paſtoralis officij, &c.* Data Romæ anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo, indictione decimaquinta, die vero decima octaua menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno tertio, *inter alia priuilegia, & indulta dilectis filijs Magiſtro, & Conuentui, Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani à Sede Apoſtolica conceſſa: eundem, & pro tempore exiſtentem Magiſtrum, Baiulinos, Caſtellanum emporiæ, Priores præceptores, Milites aliaſque perſonas Hoſpitalis huiuſmodi, necnon eorum ſubditos vaſallos colonos, & ſeruitores, ac alios in eorum obſequijs, & dicti hoſpitalis beneficijs quomodolibet nuncupatis exiſtentes, etiam presbyteros curam animarum exercentes, quandiu illam exercent, & in illorū obſequijs forent, illorumque animalia, prædia, domos, molendina, & bona quæcunque, quæ obtinebunt atque in poſterum obtinerent, & poſſiderent, à ſolutione, & exactione decimarum, cenſuum, iurium, etiam ſynodalium, & Canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij, aut iucundi aduentus, ſeu quartæ, aut alias quomodolibet, aut aliorum quorumcunque onerum ſub certis modis, & forma exemerunt, & liberauerunt, prout in diuerſis ipſorum prædeceſſorum deſuper confectis literis plenius continetur.* quam conceſſionem Sixtus V. ex certa ſcientia, & de mera ſua liberalitate, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine confirmauit, quam ego ſub ſigillo authentico vidi. De hoc tamen latius in tertio Tomo dicemus, in quo de tributis agemus.

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſia, & Capellæ annexa dictis monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes Andreas c ait, quod dicta monaſteria ratione Eccleſiarum, & Capellarum ita ad charitatiuum ſubſidium tenentur ſicut alij, & ibi in apoſtilla allegatur Bartolus, & hanc opinionem tenet Velentius, pro qua allegat textum, vt ipſe putat expreſſum in quadam Clementina d, vbi patet, quod religioſi tenentur ſoluere onera, & iura Epiſcopalia, niſi ſe tueri valerent ſpeciali priuilegio proprio, vel conſuetudine; ait enim dictam Clementinam eſſe intelligendam, quando monaſteria nolunt ſoluere Epiſcopo charitatiuum ſubſidium, pro Eccleſijs monaſterio ſubiectis, quæ Eccleſiæ antequam eſſent monaſterijs ſubiectæ, ſoluebant, & ſoluere tenebatur charitatiuum ſubſidium, & alia iura Epiſcopalia: Eccleſiæ enim ſupradictæ cenſentur ſubiectæ monaſterijs cum ſuo onere, argumento cuiuſdam Decretalis e, & ſine præiudicio Epiſcopi, vt in alia decernitur Decretali f, & quod ita intelligi debeat dicta Clementina indicat textus ibi, *Neque iura Epiſcopalia, & alia præſtari pro ipſis, antequam ad eos perueniſſent ſoluta, &c.* Pro quibus recte intuenti eſt caſus proprie in alia Decretali g, vbi Papa vult, quod Abbas montis Caſſini pro Eccleſijs, & Capellis monaſterio ſuo ſubiectis teneatur Epiſcopo Aſſiſino ſoluere ſubſidium charitatiuum, quod tamen intelligendum eſt de Eccleſijs, & Capellis habentibus populum, vel ſi non habēt populum, ſunt tamen Eccleſiæ, & Capellæ ſæculares; alias enim ſi ſunt regulares, ita demum tenebuntur ad charitatiuum ſubſidium, ſi monachi ibi reſiderent ſimpliciter, vt monachi, non vt congregatio: nam ſi eſſent ibi vt congregatio, non eſſet pro eis ſoluendum charitatiuum ſubſidium, cum etiam tales ſint exempti ab Epiſcopo quoad legem Diœceſanam, ſicut monaſteria. Remigius de Gonny h dicit hoc non habere locum, quando monaſteria ſunt exempta, tam in capite, quā in membris. Denique Raphael Cumanus i hanc propoſitam mouens quæſtionem tenet, quod Eccleſiæ parochiales vnitæ, & incorporatæ Religioni, & monaſterio ad Charitatiuum tenentur ſubſidium, quia iure

c Andr. in ca. cū iuramento de off. ord. in v. ſuſtinemus q. 20. Remig. de charit. ſubſi. q. 19.

d Clem. 1. & 2. de cenſib.

e ca. paſtoralis de decimis.

f ca. quia monaſteriorum de religioſ. dom.

g ca. ex quo renit. de offic. ord.

h Gonny de charit. ſubſid. q. 11. n. 6.

i Cuman. conſ. 100.

quia ab eiuſdem Papæ Ioannis XXII. & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ obedientia deuiarant, noſcitur emanaſſe. Et ait prædictus pater Capiſtranus ſe proprijs oculis vidiſſe deſcriptos prædictos fratres, & ſorores de pœnitentia, in quam pluribus priuilegijs in fauorem eorundem à pluribus Summis Pontificibus emanatis, vt à Martino V. ab Eug. IV. ab Alexan. IV. Cœleſtino V. & Petrus de Waldis g hanc defendit opinionem, multis eam confirmans, inferens inde, quod de ijs, quæ legantur fratribus, vel Cõuentui tertij ordinis B. Fran. debetur canonica quarta Epiſcopo, cum iſtud ſit collegium Eccleſiaſticum reſpectu dicti ordinis, & de ijs, quæ legantur conuentui Eccleſiaſtico canonica portio Epiſcopo debetur, qui in hoc reprobat Federicum h contrarium tenentem, & ait Petrus de Waldis Baldum, & Angelum de Peruſio tenuiſſe fratres, & ſorores de pœnitentia perſonas eſſe Eccleſiaſticas. Quam opinionem ait ipſe, quod ſemper tenuit, & teneret. & tenebit, niſi per ſacroſanctam matrem Eccleſiam aliud in poſterum decidatur. Quam opinionem tenuit etiam Stephanus Aufrerius i dicens, quod fratres tertij ordinis ſunt de poteſtate Eccleſiæ, & ſubſunt Epiſcopis, quod ait ita eſſe hodie deciſum per extrauagantem Sixti IIII. quę incipit, *ſancta Romana*. In qua refertur quod quamplurimi peritiſſimi Doctores ita tenuerunt, quod tamen ipſe intelligit in illis fratribus de tertia regula, qui receperunt habitum autoritate ſuperioris, vt ſint perpetuo Deo dicati, niſi habitum in fraudem aſſumpſiſſent: vt notat Bartolus k. & hanc opinionem tenet etiam Syluester l dicens, quod iſti ſunt adſtricti ordini perpetuo, vt egredi non poſſint. Vnde videntur cenſeri perſonæ Eccleſiaſticæ, quia ſunt deputati perpetuo ad vſum pium, & nulli poſt ſuæ Regulæ profeſſionem licet ad ſæculum redire, ſed ad arctiorem tranſire Religionem, & ait Syluest. quod hæc quæſtio ceſſat ex priuilegio Eugenij III. quod incipit, *Nimis*, in quo mandat Epiſcopis, & Prælatis, ne permittant eos in grauaminibus ciuitatum, & communitatum à laicis vexari, niſi haberent bona alijs obligata. Et Innocentius III. dedit eis priuilegium exemptionis, quod incipit, *Ne per ſæcularia*.

g Vual. de canonica Epiſc. & c. & paro.

h Federicus con. 141.

i Aufrer. de poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſ. perſo. reg. 2. n. 39.

k Bar. in l. 1. de pœnis.

l Sylu. v. Eccl. 1 iuxta finem

Sed hanc opinionẽ aliquibus rationibus volo cõfirmare, vt omnibus ſit notum eam non ſolum ſecũdum priuilegia allegata eſſe tenendam, ſed etiam ſecundum iuris communis metas eſſe amplectendam.

Primo igitur probatur, quod perſonæ annexæ ordini per Sedem Apoſtolicam confirmato dicuntur Eccleſiaſticæ, & Religioſæ, & gaudent priuilegijs Eccleſiaſticarum perſonarum, vt ſacri canones a determinant: ſed fratres, & ſorores tertij ordinis B. Franciſci ſunt huiuſmodi; ergo.

a c. ſ. extra. de relig. domib. c. vn. eod. ti. li. 6

Secundo probatur, omnes conuerſi dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, & Deo deuoti, vt in quodam canone b iuncta ſua gloſſa probatur: ſed ſorores, & fratres tertij ordinis ſunt Deo deuoti, & ad Deum conuerſi. & mutant habitum, & ſtatum, ac traditam ſibi regulam obſeruant; ergo inter perſonas Eccleſiaſticas numerati gaudere debent priuilegio Eccleſiaſticæ libertatis. Quod confirmatur. nam profitens in manibus Epiſcopi aliquam regulam approbatam. & remanens in domo ſua autoritate, & licentia Epiſcopi, efficitur perſona Eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio clericali, vt probat quædam gloſſa c, & notant Archidiaconus, & Innocentius. Hoc autem conceſſit Papa Nicolaus IV. in regula prælibata Miniſtris tertij ordinis.

b c. duo ſunt 17 q. 4. iuncta ſua gloſ.

c gl. in c. inſinuante. extra qui cleric. vel vouen. & ibi Archidiac. & Inn.

Tertio, & vltimo probatur, illud, quod de aliquibus participat, cẽſetur eſſe de natura illius extremi, cui magis aſſimilatur, vt dicitur l in iure: ſed dato, quod dicti fratres tertij ordinis nõ ſunt religioſi pure ſecundum ſtrictam ſignificationem Regularium, quorum eſt tria vota eſſentialia ſolẽniter profiteri, neque ſint omnes clerici ſecundum verum ſignificatum clericatus, ad quem requiritur characteris impreſſio, neque etiam ſint pure laici ſecundum laicalem extremitatem, cum mutent habitum, & ſtatum, & faciant profeſſionem, & ſeruent ea, quæ in eorum regula continentur; ergo accedere debent ad naturã ſtatus, cui magis aſſimilantur; ſed patet, quod magis aſſimilantur religioſis, quam ſæcularibus, tam in apparentia, quam in exiſtentia; ergo. Dixi (tam in apparentia) propter honeſtum habitum, quem deferunt humili panno, in pretio. & colore non prorſus albo, vel nigro, vt in eorum regula præcipitur. Dixi (in exiſtentia) propter profeſſionem, quam faciunt promittendo abſtinentiam, tam ab ſpectaculis, vitijs, delicijs, & vanitatibus huius ſæculi, quam ex ieiunio à cibis, & potibus, ab eſu carnium, & huiuſmodi, prout in eorum Regula continetur: ergo gaudere debent etiam ſimiliter priuilegio clericorum, & religioſorum, quia dignum eſt, vt qui ſimilẽ cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, iuxta quandam Decretalem d, vbi gloſſa dicit, quod id, quod aggregatur alij, ipſius naturam imitari debet, vt in quodam canone e habetur. Ex quibus infertur, quod ipſi tertiarij in ſuis domibus viuentes cum vxoribus, iuxta prædicta, inter perſonas Eccleſiaſticas connumerabantur, & per conſequens eis collectas, & exactiones à Principibus ſæcularibus minime imponi poterant.

l c. 1. de regul. iur. lib. 6. & in c. 2. de regul.

d c. recolentes. de ſtat. mona. vbi gl. vlt.

e c. tempore. quæſtione 16. q. 1. c. 1. extra ne ſede vacãt.

At poſtea Leo X. in Concilio Lateranenſi diſtinxit, *dicens, & ſtatuens, quod fratres, & ſorores tertij ordinis in proprijs domibus habitantes valeant ſepulturam eligere vbi voluerint. Et quod die paſcatis tantum Euchariſtiam, necnon extremam vnctionem, cæteraque Eccleſiaſtica ſacramenta (Pœnitentiæ ſacramento duntaxat excepto) à proprio ſacerdote parochiali recipere debeant. Et voluit quod ad onera quæ laicis incumbunt perferenda teneantur, ac quod in foro ſæculari coram Iudicibus ſæcularibus conueniri poſſint. Et inſuper decreuit, quod prædicti tertiarij in proprijs domibus habitantes nullatenus admittantur tempore interdicti ad audienda diuina in Eccleſijs ordinum, quorum ſunt tertiarij, ſi cauſam dederint interdicto, vel cauſam ipſam nutriant, ſeu foueant, aut dantibus auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtiterint*, ita habetur in ordinis Supplemento f. *Statuit inſuper quod Tertiarij collegialiter viuentes, ſeu cum clauſtralibus habitantes, aut mulieres g virginalem, ſeu cœlibem, aut caſtam vidualem vitam ducentes, expreſſo voto, & ſub dicto habitu, gaudere debeant priuilegijs, quibus fratres ordinis, cuius tertiæ regulæ habitum geſtant, potiuntur & gaudent*. Ita habetur in eodem Supplemento. Ex quibus ſatisfactum remanet quæſtioni in articulo quæſtionis propoſitæ.

f Suppl. in cõceſ. 68. fo. 26.

g Supplem. fo. 26. conceſ. 87

ARTICVLVS VI.

In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes, & exigentes à regularibus.

RESpondeo dicendo, quod *non licet prædicta onera inferre, indicere vel imponere, nec licet indicta, vel impoſita exigere; alias imponentes, & exigentes in excommunicationem ipſo facto incurrunt, niſi præſentis priuilegij habita notitia, & moniti protinus deſtiterint à ſupradicta moleſtia inferenda*. Prout conceſſum eſt congregationi Canonicorum Saluatoris, & Camaldulenſibus, vt refert Claudius in Compendio h Societatis, & refert etiam Collector i priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis: & ſi contumax poſt admonitionem perſeueret, à ſolo Papa poteſt abſolui ab excommunicatione, per priuilegium factum Minoribus, de quo in Monumentis k ordinum habetur.

h Compẽ. Societ. tit. exemptio. §. 8.

i Compen. Ciſter. ti. exemp. §. 6.

k In 1. imp. f. 260 cõc. 956

Aduertendum eſt primo pro explicatione quod *prædicta excommunicatio extenditur, non ſolum ad Laicos, etiam Nobiles Barones, Marchiones, Duces, ſed & ad Principes, Reges & deinde ad communitates, vniuerſitates, Magiſtratus, rectores, & Officiales ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & diœceſum quorumcumque*, prout Leo X. Camandulenſibus conceſſit, & refertur in dicto Societatis compendio.

Aduertendum ſecundo, quod Pontifex mandat *omnibus, & ſingulis Iudicibus, & Epiſcopis, atque Archiepiſcopis, in quorum diœceſibus ſunt hæ perſonæ regulares, & bona illorum, &*

Patriarchis,

Patriarchis, atque nuntijs, vt illorum regularium bona ab omnibus defendant, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, & appellatione poſtpoſita non obſtantibus literis, etiam Apoſtolicis, non facientibus expreſſam mentionem de hoc indulto, ac de verbo ad verbum, prout conceſſum eſt congregationi Montis Oliueti, & fertur in Compendio *l* Ciſtercienſi.

l Compen. Ciſter. tit. exēpt. §. 8.

Aduertendum tertio, quod Epiſcopi imponentes regularibus exactiones, pro pontium reparatione, & alijs, caſu quo eas ſecundum ſacros canones imponunt licite Eccleſiaſticis, non frangunt immunitatem Eccleſiaſticam; non enim fit contra immunitatem Eccleſiaſticam, quando fit contra regularium priuilegia, ſed cum aliquid contra libertatem vniuerſalis Eccleſiæ molitur, prout tradit Syluester *m* communiter receptus.

m Sylu. v. immunitas.

QVÆSTIO LXVII.

De exemptione Regularium à charitatiuo ſubſidio, & à contributione pro ſeminarijs, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.*
2 *Vtrum Eccleſia, & Capellæ annexa monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium*
3 *Vtrum monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.*
4 *Vtrum collecta & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſiis regularibus ſi illæ redigantur in ſtatum ſæcularem, debeantur, & econtra, &c.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.

RESpondeo dicendo, maximam eſſe concertationem, vtrum monaſteria exempta teneantur ad charitatiuum ſubſidium, de qua quæſtione controuertitur per Panormitanum *a*, & Innocentium, & de ea aliqua allegando agit Remigius de Gonny, qui concludit minime ad id eſſe obligata. Et cum recurrentes ad opiniones litigia fulminare côſueſcant, quæ ab ſtrepitu regulari aliena eſſe debent, ideo Gregorius XI. Pontificatus ſui anno quarto. Idibus Octobris, inter alias gratias, quas ordini D. Hieronymi in Hiſpania conceſſit, *Exemptum fecit eum à ſolutione ſubſidij, ita vt neque Legatis, ſiue Nuntijs Apoſtolicæ Sedis, aut locorum Metropolitanorum, ſiue Diœceſanorum procurationes aliquas, vel iura alia, aut ſubſidia, quocunque nomine nuncupata, monaſteria, aut fratres minime ſoluere teneantur. Prohibuitque ne aliquis à dicti ordinis fratribus ratione præmiſſorum decimas procurationibus, aut iura, ſiue ſubſidia huiuſmodi exigere, vel extorquere præſumat, ſub pœna excommunicationis.* Inſuper Eugen. IIII. anno Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo tertio, Pontificatus ſui anno 13. 16. kalendas Decembris, ad perpetuam rei memoriam, *Priori & fratribus B. Mariæ de Guadalupe, conceſſit, & indulſit, ac auctoritate Apoſtolica voluit, quod monaſterium prædictum ac illius fratres in dicto monaſterio pro tempore degentes, & quæcumque alia eorum bona, & loca ad ipſum monaſterium ſpectantia à taleis, ſubſidijs, & impoſitionibus, alijſque exactionibus quibuſcunque per Regem Caſtellæ, ac Legionis, & illius Officiales, & pro quauis cauſa Apoſtolica, vel alia autoritate Regali, ſeu Pontificali in dictis Regnis clero, ſeu ordinibus, ac monaſterijs, & illorum bonis quibuſcunque, & quibuſcunque imponendis, vel exigendis libera, & immunia prorſus eſſe debeant, & eadem autoritate Apoſtolica fratres, eorumque bona ad ipſum monaſterium ſpectantia, mobilia, & immobilia, ſub B. Petri, ac Sedis Apoſtolicæ protectione immediate in perpetuum ſuſcepit. Decreuitque inſuper quicquid contra tenorem exemptionis huiuſmodi quomodolibet, attentari, aut promulgari contigerit, irritum, & inane fore, non obſtantibus contrarijs quibuſcunque.* Ita refertur in Compendio *b* priuilegiorum dicti ordinis.

a Panor. in c. dilecti de offi. ord. Inno. in c. 1. de ſta. reg. Gonny in tra. de charit. ſubſid. q. 1.

b Compen. ordinis D. Hier. in ſubſidium.

Inſuper Leo X. Clem. VII. Pau. III. Pius IIII. & Pius V. prout refertur in Bulla Sixti V. quæ incipit, *Et ſi ex noſtri Paſtoralis officij, &c.* Data Romæ anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo, indictione decimaquinta, die vero decima octaua menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno tertio, *inter alia priuilegia, & indulta dilectis filijs Magiſtro, & Conuentui, Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani à Sede Apoſtolica conceſſa: eundem, & pro tempore exiſtentem Magiſtrum, Baiuliuos Caſtellanum emposte, Priores præceptores, Milites aliaſque perſonas Hoſpitalis huiuſmodi, necnon eorum ſubditos vaſſallos colonos, & ſeruitores, ac alios in eorum obſequijs, & dicti hoſpitalis beneficijs quomodolibet nuncupatis exiſtentes, etiam presbyteros curam animarum exercentes, quandiu illam exercent, & in illorũ obſequijs forent, illorumque animalia, prædia, domos, molendina, & bona quæcunque, quæ obtinebunt atque in poſterum obtinerent, & poſſiderent, à ſolutione, & exactione decimarum, cenſuum, iurium, etiam ſynodalium, & Canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij, aut iucundi aduentus, ſeu quartæ, aut alias quomodolibet, aut aliorum quorumcunque onerum ſub certis modis, & forma exemerunt, & liberauerunt, prout in diuerſis ipſorum prædeceſſorum deſuper confectis literis plenius continetur.* quam conceſſionem Sixtus V. ex certa ſcientia, & de mera ſua liberalitate, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine confirmauit, quam ego ſub ſigillo authentico vidi. De hoc tamen latius in tertio Tomo dicemus, in quo de tributis agemus.

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſia, & Capellæ annexa dictis monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes Andreas *c* ait, quod dicta monaſteria ratione Eccleſiarum, & Capellarum ita ad charitatiuum ſubſidium tenentur ſicut alij, & ibi in apoſtilla allegatur Bartolus, & hanc opinionem tenet Velentius, pro qua allegat textum, vt ipſe putat expreſſum in quadam Clementina *d*, vbi patet, quod religioſi tenentur ſoluere onera, & iura Epiſcopalia, niſi ſe tueri valerent ſpeciali priuilegio proprio, vel conſuetudine; ait enim dictam Clementinam eſſe intelligendam, quando monaſteria nolunt ſoluere Epiſcopo charitatiuum ſubſidium, pro Eccleſijs monaſterio ſubiectis, quæ Eccleſiæ antequam eſſent monaſterijs ſubiectæ, ſoluebant, & ſoluere tenebãtur charitatiuum ſubſidium, & alia iura Epiſcopalia: Eccleſiæ enim ſupradictæ cenſentur ſubiectæ monaſterijs cum ſuo onere, argumento cuiuſdam Decretalis *e*, & ſine præiudicio Epiſcopi, vt in alia decernitur Decretali *f*, & quod ita intelligi debeat dicta Clementina indicat textus ibi, *Neque iura Epiſcopalia, & alia præſtari proipſis, antequam ad eos perueniſſent ſolita, &c.* Pro quibus recte intuenti eſt caſus proprie in alia Decretali *g*, vbi Papa vult, quod Abbas montis Caſſini pro Eccleſijs, & Capellis monaſterio ſuo ſubiectis teneatur Epiſcopo Aſſiſſino ſoluere ſubſidium charitatiuum, quod tamen intelligendum eſt de Eccleſijs, & Capellis habentibus populum, vel ſi non habẽt populum, ſunt tamen Eccleſiæ, & Capellæ ſæculares; alias enim ſi ſunt regulares, ita demum tenebuntur ad charitatiuum ſubſidium, ſi monachi ibi reſiderent ſimpliciter, vt monachi, non vt congregatio: nam ſi eſſent ibi vt congregatio, non eſſet pro eis ſoluendum charitatiuum ſubſidium, cum etiam tales ſint exempti ab Epiſcopo quoad legem Diœceſanam, ſicut monaſteria. Remigius de Gonny *h* dicit hoc non habere locum, quando monaſteria ſunt exempta, tam in capite, quã in membris. Denique Raphael Cumanus *i* hanc propoſitam mouens quæſtionem tenet, quod Eccleſiæ parochiales vnitæ, & incorporatæ Religioni, & monaſterio ad Charitatiuum tenentur ſubſidium, quia

c Andr. in c. cognoſcentes de off. ord. in v. ſo. Vincent. q. 20. Velentius de charit. ſubſi. q. 19.

d Clem. 1. & 2. de cenſib.

e ca. paſtoralis ... de decimis.

f ca. quia monaſterium de religioſ. dom.

g ca. eo quæ rente. de offic. ord.

h Gonny de charit. ſubſid. q. 2. n. 6.

i Cuman. conſ. 100.

k ca. ſi quis Epiſ. 16. q. 5. c. omnes baſilicæ de q. & tanſ. c. mo. a. ſtetia 17. q. 2 c. conquerens. e d. le. ime. ae of ord.

l c. ex tenorum ae v. n. palliis m c. delict. de of. ord.

m ſup. q. præced.

iure communi k Capellæ, & parochiæ ſubſunt Epiſcopis, & Ordinarijs, id eſt iuriſdictioni Diœceſanæ, & facit ad hoc, quia talia priuilegia, quæ derogāt iuri Ordinariorum, ſtricte ſunt interpretanda, vt decernit ius l, & quantum poſſunt ad iuris conſonantiam reducenda, vt etiam ius determinat m. Hoc enim fallit, quando ex priuilegio, aut ex conſuetudine aliud iubeatur: nam tunc dictæ Eccleſiæ, quæ ſunt vnitæ ad monaſterium, minime dictis oneribus grauari debent, ſecundum eundem doctiſſimum Cumanum. Ego autem inueni, prout dictum eſt ſupra quæſtione præcedenti n, quandam conceſſionem Pij IV. confirmatam per Gregorium XIII. qua eximitur Societas Ieſu à ſubſidijs charitatiuis, qua conceſſione, & indulto fruuntur ordines Mendicantes, & alij qui cōmunicant in priuilegijs, prout in primo Tomo a late diximus. Inueni etiā aliā conceſſam Fratribus ſancti Ioannis Hieroſolymitani, à Leone X. & Clemente VII. & Paulo III. & Pio IV. & Pio V. & à Sixto V. eximentem dictam religionem, & eius fratres à dicta contributione ſubſidij charitatiui, cuius tenorem in articulo præcedente huius quæſtionis retulimus. Et ſic accepi ſubſidium in his Hiſpaniarum partibus fuiſſe petitum de redditibus annalibus relictis cum onere Miſſarum monaſterijs fratrum Minorum: at per executoriam ſententiam Cōſilij Regalis fratres eſſe liberos à tali contributione fuiſſe iudicatū mihi ſignificauit quidam noſtræ religionis meritiſſimus pater in his ſatis doctus, & in quæſtionibus regularibus ſatis verſatus. Quæ ſententia vltra quod potuit in dictis priuilegijs fundari, ex alio capite habet non minus efficax fundamentum, cum ipſi annui redditus ſecundum modum viuendi fratrum Minorū, in iudicio peti non poſſint, tanquam quid proprium religionis, quæ neque in communi, neque in particulari aliquid proprium habere poteſt, vnde in generalibus conſtitutionibus Toletanis præcipitur ſub obedientia Prælatis, vt dictos annuos redditus publice renuncient, & proteſtentur ipſos, non vt quid de iuſtitia debitum, ſed vt eleemoſyna ab eis forepetēdos, prout infra tertio Tomo late dicemus, & de conceſſionibus factis Catholicis Hiſpaniarum Regibus à Sede Apoſtolica, latum habebimus ſermonem.

a q. 14.

ARTICVLVS III.

Vtrum monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.

b Con. Tri. ſeſ. 23. de re. for. c. 18.

Reſpondeo dicendo, Concilium b Tridentinum decreuiſſe collegium, & ſeminarium puerorum in ſingulis cathedralibus Eccleſijs ab Epiſcopis eſſe inſtituendum, ad cuius fabricam, & puerorum ſuſtētationem ait, quod Epiſcopi ex fructibus integris menſæ Epiſcopalis, & Capituli, & quarumcunque dignitatum, perſonatuum, officiorum, præbēdarum, portionum, Abbatiarum, & Prioratuum cuiuſcunq; ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, aut conditionis fuerint, & hoſpitaliū, quæ dantur in titulum, vel adminiſtrationem, iuxta conſtitutionem Concilij Viennenſis, quæ incipit, *quia contingit* & beneficiorum quorumcunque etiam regularium, etiamſi iuris patronatus cuiuſcunq; fuerint, etiamſi exempta, etiāſi nullius diœceſis, vel alijs Eccleſijs, & monaſterijs, & hoſpitalibus, & alijs quibuſcunque locis pijs, etiam exemptis annexa, & ex fabricis Eccleſiarū, & aliorū locorū, etiam ex quibuſcunq; alijs Eccleſiaſticis redditibus, ſeu prouentibus, etiam aliorum collegiorū, in quibus tamen ſeminaria diſcentium, vel docentiū ad commune Eccleſiæ bonum promouendū actu nō habentur, præterquam ratione redditũum, qui ſuperflui eſſent vltra conuenientē ipſorum ſeminariorū ſuſtentationē, ſeu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis ſcholę appellantur, & omniū monaſteriorum, non tamē Mendicantium, etiam ex decimis quacunq; ratione ad laicos, ex quibus ſubſidia Eccleſiaſtica ſolui ſolent, & milites cuiuſcunq; militiæ, aut ordinis pertinentibus (fratribus S. Ioannis Hieroſolymitani duntaxat exceptis) partem aliquam, vel portionem detrahant. Hæc Concilium.

c ca. cum Eccleſia vultana de cauſ. poſ. & p. o. prie: l. Gallus. §. & quid ſi tantum ff. de liber. & poſthum.

Circa quod decretum notanda eſt illa dictio, *duntaxat* quæ explicatur per affirmatiuam, cui adiungitur, & negatiuam aliorum: nam vt omnes Logici docent, illa propoſitio, Petrus dumtaxat currit, exponitur per illa duo, Petrus currit, & nullus alius à Petro currit, prout etiam in iure c notant ſcribentes. Vnde verba huius decreti ibi, *fratribus ſancti Ioannis Hieroſolymitani duntaxat exceptis*, debent exponi logice, & iuridice, hoc modo, fratres ſancti Ioannis Hieroſolymitani ſunt exempti à contributione pro ſeminario, & nullus alius ordinum militiarum à prædictis fratribus ab hoc onere liberatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum collecta & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſijs regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſæcularem, debeantur; & econtra, vtrum in hoc caſu exemptio à ſubuentionibus, & exactionibus ipſis conceſſa perdatur.

d c. Luke. rius 1. q. 2.

e c. ſi ſemel 19. q. 3. Peru. in tract. de mutat. ſtat. Eccleſ. 1. q. 1.

e c. fin. 2. q. 1.

Reſpondeo dicendo, quod, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfiat, diſtingui oportet, primo quod quādo ex fundatione res, vel priuilegia data ſunt Eccleſijs regularibus, intuitu pietatis, & neceſſitatis, quod in hoc caſu illa debent apud eas remanere, etiamſi ſæculares fiant, vt argumento aliquorum iurium d tenent communiter Doctores. Et docet Peruſinus. Quando vero priuilegium, vel collecta, vel ſubuentiones impoſita fuerunt propter ſtrictiorem vitam, ſeu reformationem, tunc reformatione ceſſante non debentur dictæ ſubuentiones: quod probatur ex iure e definiente, quod neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficijs renunciare coguntur, quæ eis miſerationis includit intuitus, ſic religioſe viuentes cum à religione ceſſauerint priuilegijs exuuntur, quæ religioſa meruit conuerſatio. Vides textum expreſſum, quod ſubuentiones impoſitæ durante reformatione ceſſant ceſſante religione. Confirmatur deinde argumento cuiuſdam decretalis f, vbi dicit Summus Pontifex, ſi relictis originalibus ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum monaſteriorum iura diuertere, oportebit vos iure communi cenſeri, quia dignum eſt, vt qui ſimul cū alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. In qua decretali ait Panormitanus g quod quādo priuilegium certo ordini eſt tributum, propter certitudinem vitæ, perditur priuilegium ſi non ſeruatur regula inſtituta. Ex quibus ſequitur primo, quod non debentur ſubuentiones Eccleſijs regularibus datæ propter religionem, ſi ipſæ in ſtatum ſæcularem redigantur. Secundo ſequitur quod exemptio ab exactionibus ipſis ex priuilegio conceſſa etiam deperditur, ſi talis exemptio intuitu reformationis, & religionis fuit conceſſa.

f c. recolentes de ſta. mona.

g Pan. in d. c. recolentes 2. not.

h c. ten. ſi ſin. de ſta. mona. ll. 2. ff. ſepr. bal. alter. co. tract. buf. conſ. 105.

Nec poteſt allegari quod dictæ ſubuentiones ſunt iam debitæ, cum ſolui conſueuerint: nam reſpondetur quod erat debitæ intuitu religionis, ſicut ſubuentiones imponuntur obedientiarijs, & non alijs, iuxta ſacros canones h, & qui voluerit dicere eſſe debitas ex alia cauſa, opus eſt vt hoc probet, prout allegando aliqua iura reſoluit Rebuffus.

Pro complemento autem totius materiæ præcedentis, operæ pretium eſſe duxi tenorem cuiuſdam Bullæ Pij V. referre pro Mendicantibus promulgatæ, quam ſigillo authentico vidi.

Exemptiones ab exactionibus, datijs, Gabellis, Pedagijs, vectigalibus, &c.

Vtriuſque ſexus religioſis perſonis ordinem mendicantium conceſſæ per Sanctiſſimum in Chriſto P. & D. N. P. Pium diuina prouidentia PP. V.

Romæ apud Antonium Blandum impreſſorem Cameralem anno Domini 1566. Pius Papa V.

Ad

Digitized by Google

Ad perpetuam rei memoriam. *Dum ad vberes, quos ſacri Mendicantium ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attente reſpicimus, & attente conſiderationis indagine perſcrutamur ipſorum religionis ſinceritatem, & voluntaria paupertatis habitum, in quibus ſub humilitatis ſpiritu deuotum Altiſsimo præſtans famulatum; dignum, quin potius debitum reputamus, vt illis ea liberaliter concedamus, per quæ ſemotis quibuſdam grauaminibus, promptiores eiuſdem Altiſsimi inhæreant ſeruitijs. Hinc eſt quod nos volentes eoſdem Mendicantium ordines, & dilectos filios eorum fratres, & monachos, cæteraſque perſonas, ac etiam Moniales quaſlibet eiuſdem ordinis ſub illorum cura degentes ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequi. Motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de plenitudine poteſtatis, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus omnes, & ſinguli Mendicantium ordinum huiuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto Moniales, ſeu Sorores, ac aliæ vtriuſque ſexus perſonæ regulares vbilibet per totum Chriſtianum orbem diffuſi, & conſtituti illorumque monaſteria, Cœnobia, domus, conuentus, Eccleſiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiam vnita, ac membra, & dependentia, necnon terræ cultæ, & incultæ, poſſeſsiones, prædia, agri, & alia omnia, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe mouentia, & vbilibet, ac in quibuſcunque rebus conſiſtentia bona, necnon eorum in dictis bonis laboratores, coloni, arrendatarij, locatarij, & effectuarij, negotiorumque geſtores vniuerſi quomodolibet nuncupati, nunc & pro tempore exiſtentes, in perpetuum ab omnibus, & ſingulis exactionibus, tam vrbanis, quam ruſticis, necnon datijs, gabellis, pedagijs, vectigalibus, collectis, impoſitionibus, & oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, ac tam realibus quam perſonalibus meris, & mixtis, etiam ſubſidio trienniali, & augmento, ac ſæcularibus equorum taxis, militumque hoſpitijs, ac alijs quibuſcunque nominibus nuncupatis, quauis autoritate, quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac alijs quibuſuis quomodolibet imponi conſueuerunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcunque mercium, & rerum cuiuſcunque generis, vel qualitatis exiſtant, tam per mare, & aquam dulcem, quam per terram vndecunque, & quomodocunque pro tempore delatarum, necnon animalium quorumcunque mortuorum, & viuorum, & quæ alias quomodolibet, & ex quauis cauſa, ac ſuper quibuſcunque rebus tam in Alma vrbe noſtra quam extra eam vbilibet locorum exiguntur, & in futurum exigentur, necnon à contributionibus, & ſolutionibus in illis faciendis, ac tam pro victu, & veſtitu, quam quocunque alio vſu ſua tantum, ac tam emendo, quam vendendo, & alias quomodolibet negotiando, necnon etiam à ſolutione quadrantis pro ſingulis libris carnium de animalibus, quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiam quæ in ſuis ædibus, prædijs, & poſſeſsionibus priuatim detinent, & nutriunt, ac à contributione ſumptuum, & expenſarum, quæ aliquando pro pontibus, vijs, aquæductibus, muris, mœnibus, alijs machinis ſtruendis, & reparandis, ſeu reficiendis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcunque fortificationibus, necnon etiam alias in omnibus, & per omnia ac tam in dicta vrbe, quam extra eam vbilibet penitus, & omnino liberi, immunes, & exempti, ac libera, & exempta, liberaque immunia & exempta ſint & eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneantur, & reputentur. Quodque terræ, agri, poſſeſsiones, & loca aratiua, vt præfertur in illis, quæ aliquando pro paſcuis animalium ad certum tempus reſeruantur nullatenus vnquam comprehendantur, nec comprehendi cenſeantur, ac etiam monaſteria, cœnobia, aliaque omnia regularia loca prædicta pro quorumcunque militum, tam equitum, quam peditum hoſpitijs, quemadmodum magno cum noſtro dolore hucuſque in pleriſque locis factū comperimus, nequaquam aſsignentur, neque aſsignari debeant. Et inſuper quod fructus, redditus, prouentus, introitus, & alia quæcunque bona monaſteriorum, cœnobiorum, & aliorum locorum regularium præfatorum ab alijs, quam à Syndicis, & procuratoribus religioſis, fratribus monachis, & Monialibus, alijſque perſonis præfatis exigi, illaque dumtaxat in beneficium loci, vel ſuſtentationem ipſorum religioſorum fratrum, & monialium expendi, nec per alios quoſcunque quouis nomine cenſeantur, nec in alium, quam præmiſſum vſum conuerti, ſeu expendi poſsint, neque debeant, niſi de conſenſu ſuperiorum illius loci cui data, vel conſignata, aut donata fuerint, ſeu ad quem alias ſpectabunt, nec etiam ſoli tutores, aut curatores, ſeu protectores, & alio nomine ſancteſij, aut alias nuncupati de eiſdem bonis vllo modo diſponere poſsint. Quodque idipſum etiam de eleemoſynis, oblationibus, & quibuſcunque alijs donatiuis intelligi, aut obſeruari debeat, Apoſtolica autoritate tenore præſentium perpetuo ſtatuimus, ordinamus, volumus, & declaramus, necnon fratres monachos, Moniales ac alias regulares perſonas eorumque monaſteria, cœnobia, conuentus, Eccleſias, capellas oratoria, & alia loca, ac terras, poſſeſsiones, prædia, agros, & bona, necnon laboratores, colonos, arrendatarios, locatarios, effectuarios, ac geſtores prædicta, vt præfertur, libera, immunia, & exempta eiſdem autoritate, & tenore facimus, ac fore, & eſſe decernimus: mandantes propterea dilectis filijs modernis, & pro tempore exiſtentibus cameræ Apoſtolicæ camerario, Præſidentibus, & Clericis ac Commiſſarijs agentibus, & officialibus quibuſcunque, vt omnibus, & ſingulis tam virorum, quam mulierum monaſterijs Mendicantium ordinum huiuſmodi exiſtentibus ſub ditione noſtra temporali mediate, vel immediate conſtitutis, tantum ſal quantum pro eorum vſu ſufficeret ſingulis annis, omni dilatione ceſſante, & contradictione remota, contribuere, & aſsignare, ac contribui, & aſsignari facere debeant realiter, & cum effectu diſtrictius, etiam in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorum millium ducatorum auri de camera pro vna baſilicæ ſancti Petri de vrbe, & pro altera medietatis monaſterijs, & locis præfatis, quæ moleſtari, ſeu perturbari contigerit, irremiſsibiliter applicandorum, pœnis eo ipſo, & quoties contra factum fuerit, incurrendis, inhibentes tam illis, quam dilectis filijs Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, poteſtatibus datiorum, gabellarum, onerum, & aliorum præmiſſorum exactoribus, conductoribus, & apparitoribus, necnon quibuſuis communitatibus, & vniuerſitatibus, illarumque officialibus, & perſonis, alijſque quibuſcunque ad quos ſpectat in futurum, quatenus præmiſſa omnia, & ſingula inuiolabiliter, & perpetuo obſeruet, ac ab omnibus obſeruari faciant, neque fratres monachos, moniales, & alias religioſas perſonas alioſque ſupradictos ſuper præmiſſis quomodolibet moleſtent, & perturbent, nec permittant per quoſcunque quomodolibet moleſtari, ſeu perturbari, &c. Et ponit maximas, & amplas derogationes. dat. Romæ apud S. Marcum, ſub annulo Piſcatoris, die 29. Iulij, anno Dom. 1566. P. N. anno 1.*

QVÆSTIO LXVIII.

De famulis, & familiaribus monaſteriorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum famuli, & familiares Religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegijs.*
2 *Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſterijs ipſorum fratrum, ſi in eis, quod ſibi eligant ſepulturam.*
3 *Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinarijs excommunicari.*
4 *Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum famuli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegijs.

RESpondeo dicendo, quod attento ſolo iure communi priuilegium alicui conceſſum pro ſe extenditur etiam ad miniſtros, ſine quibus illud ſtare non poteſt, argumento cuiuſdam legis *a*, vbi id notat Bartolus, & tenet etiam Baldus, & ait Oldradus *b* quod pauperum appellatione veniunt etiam ij, qui pauperibus ſeruire ſolent, itaque pauperibus dicitur erogatum quod ſeruitoribus pauperum datum eſt, argumento eorum, quæ tradit Baldus *c*, & tradit etiam Benincatius, propter quod Alexander IIII. conceſſit fratribus ordinis Carmelitarum facultatē miniſtrandi Eccleſiaſtica Sacramenta familiaribus ſuis, ac tradendi eos ſepulturæ Eccleſiaſticæ, cum deceſſerint, prout habetur in Monumentis *d* ordinum. Et ſimiliter Clemens IIII. conceſſit fratribus Minoribus, vt ijs, qui in eorum morantur obſequijs, cuncta libere miniſtrare poſſint Eccleſiaſtica Sacramenta & ipſos, cum deceſſerint, in ſuis monaſterijs ſepelire, vt in eodem libro *e* continetur. Et Gregorius XI. fecit conſimilem conceſſionem per eadem verba familiaribus fratrum ordinis Prædicatorum, ſicut

a l. a diuini ſt ... in fr. n. ... ibi Ba. tol ff. de excuſat. tutorum Bald. in authen. habita col. 1. C. ne filius pro patre
b Old. ad con. 11.
c Bal. in l. domus n. 4. C. de Epi. & Cle. Benin. in trac. de paup. & eius priuileg. q. 7. n. 27.
d In 1. im. fo. 85. & in 2. fo. 168. conc. 39.
e In 1. imp. f. 56. & in 2. f. 140. con. 318

ſicut Clemens IV. fecerat familiaribus fratrum Minorum, prout in eodem libro *f* refertur, quod quantum ad adminiſtrationem Sacramentorum iure cõmuni Clementinarum *g* iam conceſſum erat; dicitur enim ibi, ſane religioſis illis, quibus eſt à Sede Apoſtolica conceſſum, vt familiaribus ſuis domeſticis, aut pro operibus in hoſpitalibus ſuis degentibus Sacramenta poſſint Eccleſiaſtica miniſtrare: nullum ex præmiſſis volumus quoad hoc præiudicium generari; non enim voluit Clemens, quod Sacramenta illis ſine Parochi licentia miniſtrantes in excommunicationem incurrerent. Vnde illa Benedictinorum de Obſeruantia Hiſpaniæ conceſſio facta à Nicolao Franco Apoſtolicæ Sedis Nuntio; & oratore cum poteſtate Legati de latere à præfata Sede deputato in regnis Caſtellæ, & Legionis, & Aragoniæ, *quod ſi qui intra ſepta monaſteriorum infirmati fuerint, extremam vnctionem ipſis monachi dare poſſint, Apoſtolica autoritate libere, & licite Parochialis presbyteri, vel alterius cuiuſcunque Epiſcopi, vel ſuperioris licentia, vel aſſenſu nullatenus requiſitis.* prout in comp. Mendicantium *h* continetur. Hoc (inquam) priuilegium ſi intelligatur de ijs, qui infirmantur intra ſepta monaſteriorum, & ſunt in actuali ſeruitio fratrum, non priuilegium, ſed ius commune eſt, cum in iure communi approbetur. Explicari ergo debet, vt aliquid vltra ius commune operetur, de ijs qui neque ſunt famuli, neque familiares, intra ſepta tamen monaſteriorum infirmari, & curari contingit, pro quibus tamen non recurrendum eſt ad parochos, vt eis Sacramentum Euchariſtiæ poſſint miniſtrare. Notandum eſt tamen, quod confeſſiones ipſorum famulorum, & familiarium non poſſunt audire, niſi religioſi confeſſores ab ordinario approbati, iuxta formam Concilij Tridentini *i*.

f In 2. imp. f. 150. conc. 316
g Clem. relig. § fin. de priu.
h comp. mendican. tit extrema vnct.
i Tri. ſeſ. 23. de ref. c. 15.

Qui autem dicantur famuli, & familiares, & commenſales controuertitur. Et pro explicatione recurrendum eſt ad quandam Gloſſam *k* quæ in ſumma dicit, quod large familiares dicuntur, qui cohabitant cum aliquo, vt colligitur ex aliquibus Decretalibus *l*, in quarum vna dicit Gloſſa, quod familiares appellantur conſanguinei, colonus, adſcriptitius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus, ſeruus, & omnes habitantes in domo, & familiares domeſtici intelliguntur omnes, qui in expenſis alicuius commenſales continue exiſtunt, etiamſi aliquando abeſſe pro eius negotijs gerendis contingat, vt in quadam Decretali *m* continetur: ij autem non ſunt illi, qui ſeruiunt particularibus fratribus, ex eorum libito ſolum aſſumpti, ſed illi, qui ſeruiunt ex autoritate Prælatorum, aut Officialium conuentum toti communitati, aut aliqui patri particulari, ſicut ſunt illi, qui ex auctoritate Prælatorum ſeruiunt aliquibus Magiſtris in Theologia in religionibus ſecundum earum conſuetudinem à Prælatis viſam, & approbatam. Aduertendum tamen, quod licet ſint famuli illi, qui actualiter inſeruiunt monaſterijs, non tamen actualiter inſeruientes aſſumpti in fraudem legis, vt priuilegijs ſupradictis gaudeant, frui debent prædictis priuilegijs, vt ait quædam Gloſſa *n* communiter recepta.

k Glo. in 3. quaſt. 1.
l c. inſinuante de of. dele & c. in literis de teſti. vbi glo.
m c. fin. de ver. ſign. li. 6.
n Gloſ. in c. licet vob. verb. domeſt. de priu.

ARTICVLVS II.

Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſterijs ipſorum fratrum, ſine eo quod ibi eligant ſepulturam.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune in eorum parochia debent ſepeliri, aut in ſepulchro maiorũ, niſi alibi ſepulturã elegerint, prout late in tertio Tomo in quæſtione de ſepulturis Deo duce dicemus. Sed attentis priuilegijs Alexandri IV. & Clementis IV. in ſuperiori articulo allegatis, etiamſi non eligant ſepulturam, poſſunt in monaſterijs ipſorum fratrum, etiam Parocho recuſante, ſepeliri, alias priuilegium ad nihilum deſeruiret. Imo Iulius II. fratribus ordinis Minorum conceſſit, *quod famuli domorum ſui ordinis, necnon cæteri eiuſdem ordinis habitum portantes & in articulo mortis in dictis domibus ſepulturam eligentes, omnibus & ſingulis priuilegijs ordinis Minorum huiuſmodi quomodolibet conceſsis gaudere libere, & licite valeant.* Ita habetur in ordinis Supplemento *o*, quæ verba ibi, *& in articulo mortis in dictis domibus ſepulturam eligentes.* non ſunt referenda, niſi ad eos tantum, qui habitum ordinis portant: non autem ad famulos domorum; hi enim etiamſi non eligant ſepulturam in dictis domibus, cum gaudeant priuilegijs ordinis Minorum, poſſunt etiam tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis ſepeliri in Eccleſijs fratrum, ea ſolemnitate, qua ſepeliuntur fratres.

o Suppl. fo. 8. conceſ. 22.

ARTICVLVS III.

Vtrum famuli fratrum poſsint ab Ordinarijs excommunicari.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. ſtatuit, *quod procuratores & negotiorum geſtores, ac operarij fratrum ſeruitijs inſiſtentes, ſententiis excommunicationis promulgatis illaqueati ſint, & eſſe cenſeantur, ſi illis cauſam dederint, ac dantibus conſilium, auxilium, vel fauorem præſtiterint.* Ita habetur in Supplem. *p* In qua conceſſione clare innuitur excommunicationes Ordinariorum eos minime poſſe comprehendere, niſi ipſis cauſam dederint, ac fauorem, auxiliumve impertierint. Quod Alexander IV. conceſſit in hunc modum, confirmans literas Honorij, & Innocentij prædeceſſorum ſuorum, quibus autoritate Apoſtolica interdixerunt, *vt nemini liceat, ſine mandato ſpeciali Romani Pontificis, fratres hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani, vel ſeruiẽtes eis clericos, ſiue laicos, donec in ſeruitio domus fuerint excommunicationi, & interdicto ſubiacere, & ſi qua ſententia in Prælatos aliter lata fuerit, & eam irritam eſſe, & inanem cenſuit.* Ita refert Collector *a* Compendij priuilegiorum Mendicantium. At hoc priuilegium iam hodie per Concilium Tridentinum *b* eſt maxime limitatum; non enim habet locum in quibuſcunque ſeruitoribus, & famulis, ſed in his tantum, qui prædictis monaſterijs, & militijs actu ſeruiunt, & intra eorum ſepta, ac domus reſident, ſubq; eorũ obedientia viuunt, ſiue ijs, qui legitime, & ſecundum regulam earundem militiarum profeſſionem fecerunt, de qua ordinario conſtare debeat, non obſtantibus priuilegijs quibuſcunque, etiam religionis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum.

p Suppl. fo. 26. conceſ. 8.
a Collect. tit. familiares ſeu famuli fratrum § 11.
b Tri. ſeſ. 25. de refor. c. 25

Vtrum autem famuli fratrum, & eorum familiares poſſint tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis, intereſſe diuinis, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta in Eccleſijs ipſorum fratrum, in quæſt. de Interdicto, & ceſſatione à diuinis inferius diſputabimus.

ARTICVLVS IV.

Quas indulgentias lucrentur ſeruitores fratrum.

RESpondeo dicendo, quod illi, qui ſunt in ſeruitio fratrum Minorum, & ſororum ſanctæ Claræ, habeant indulgentiam plenariam in morte, ac ſemel in vita de reſeruatis. Ita habetur in libro, Monumenta ordinum *c*. Et Sixtus IV. conceſſit quod ſeruitores fratrum, & ſeruitrices Monialium ſanctæ Claræ, poſſint promereri omnes indulgentias ſtationum Romæ: & portiunculæ conceſſas fratribus Minoribus, dicendo quinquies Pater noſter, & totidem Aue Maria, cum Gloria Patri, in Eccleſijs prædictorum fratrum, & Monialium. Ita habetur in eodem libro *d*.

c In 2. impreſ. fo. 66. con. 96.
d In 2. imp. fo. 67. conce. 114.

Aduertendum tamen, quod in regnis, vbi Bulla Cruciatæ promulgatur, neceſſe eſt, vt dicti famuli, & familiares Bullam habeant Cruciatæ, vt has indulgentias poſſint promereri, prout ego late declaro in explicatione Cruciatæ.

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO LXIX.

De feſtiuitatibus, & de ſanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur decem.

1 *Vtrum feſtum Corporis Chriſti poſſit à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam eiuſdem feſtiuitatis.*
2 *Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari.*
3 *Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, cum officio Doctorum ſit celebrandum.*
4 *Vtrum feſtum ſancti Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
5 *Vtrum feſtum ſancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
6 *Vtrum feſtum ſancti Franciſci de Paula fundatoris ordinis Minimorum ſit ab omnibus celebrandum.*
7 *Vtrum feſtum ſancti Placidi, & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum.*
8 *Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum ſancti Nicolai Tolentinas.*
9 *Vtrum feſtum ſancti Petri Martyris ſit ab omnibus celebrandum.*
10 *Vtrum feſtum ſancti Hyacinthi ſit ab omnibus celebrandum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum feſtum corporis Chriſti poſſit à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.

RESpondeo dicendo, circa hoc haberi quandam Gregorij XIII. conſtitutionem, cuius tenorem in præſentiarum fideliter adducam: *Gregorius XIII. ad perpetuam rei memoriam. Cum interdum contingat Romanum Pontificem aliquas conceſſiones, & gratias elargiri, quas poſtmodum experientia rerum magiſtra docet in alterius præiudicium reſultare, mirum nemini videri debet, ſi tandem præiudicio cognito gratiæ ipſe ſic conceſſæ in melius reformentur, prout & populi deuotio expoſcit, ac rerum, & temporum qualitate penſata conſpicitur in Domino ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem fel. rec. recordationis Pio PP. V. prædeceſſori noſtro, pro parte dilecti filij Ioannis Gallo ordinis Prædicatorum, & Theologiæ profeſſoris expoſitum fuit, quod licet in omnibus fere conuentibus prouinciæ Hiſpaniæ ordinis prædicti ſolemniter fieri conſueuiſſet proceſſio ſanctiſsimi, Sacramenti Corporis Chriſti die Dominica infra octauam illius feſtiuitatis, idque ab immemorabili conſuetudine, propterea quod dicti ordinis religio, vtpote à B. Thoma de Aquino docta, peculiarem ſemper geſſerat deuotionem erga ſanctiſsimam Euchariſtiam, vnde cum magno apparatu, & frequentia populi eadem feſtiuitas à fratribus ordinis huiuſmodi celebrari ſolebat: nihilominus ante aliquot annos aliqui alij partium illarum religioſi, præſertim in ciuitate Salmantina, contendebant die, & hora feſtiuitatem, ſeu proceſſionem huiuſmodi celebrare, populum ad ſe trahentes, & ornamenta quæ ipſis fratribus ordinis huiuſmodi concedi ſolebant conquirentes, vnde & populi deuotio minuebatur, & aliquando viri timorati, videntes religioſos pro huiuſmodi rebus inter ſe contendere offendebantur; eiuſdem Ioannis ſupplicationibus inclinatus eiſdem ordinis Prædicatorum, vt in omnibus, & ſingulis ciuitatibus, terris, oppidis, & locis tam dictæ prouinciæ, quam extra, & alibi vbilibet, in quibus ab immemorabili conſuetudine fratres dicti ordinis proceſsionem huiuſmodi dicta die Dominica infra octauam eiuſdem Corporis Chriſti ſolemniter celebrare ſoliti fuerant, iiſdem fratribus ordinis Prædicatorum dumtaxat eadem die Dominica ſolemniter proceſſionem eiuſdem Corporis Chriſti celebrare liceret, ita vt nulli alij ſuper eo illos impedire ſeu eodem tempore, vel die eandem proceſſionem facere poſſent, & deberent perpetuo conceſſit, & indulſit; ac alijs prædictis deſuper diſtrictius inhibuit, alia que fecit prout in dictis literis plenius continetur. Nos tamen attendentes, id ſine diuini cultus diminutione eſſe aliquando poſſe tam omnes ad vnam, & eandem Eccleſiam dumtaxat confluentes in ea commode recipi, ſicque proceſſioni huiuſmodi intereſſe nequeant, præter id, quod inibi ſæpe contingit, vt propter populi frequentiam ſic confluentem varia ſcandala, & iurgia oriantur, & populus ipſe ſpiritualis venerationis ſacramenti huiuſmodi multiplici fructu priuetur. Neque propterea diutius diſcuſſa honeſtum eſſe cenſemus literis prædictis modum aliquem præbere, illarum continentiam, & tenorem, ac ſi de verbo ad verbum præſentibus inſerta forent pro plene, & ſufficienter expreſſis habentes, motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatam petitionis inſtantiam, ſed ex mera deliberatione, & certa ſcientia noſtris vniuerſis, & ſingulis clero, & clericis, ac perſonis Eccleſiaſticis tam ſecularibus, quam quorumuis ordinum religioſorum, & militiarum, regularibus, vt literis Pij prædeceſſoris noſtri huiuſmodi non obſtantibus, liceat ipſis tam die ipſa Dominica, infra octauam Corporis Chriſti, quam alijs totius octauæ prædictæ diebus, proceſsiones ſuas celebrare, neque ſuper eo tam ab ordinis Prædicatorum huiuſmodi, quam alijs quibuſcunque perſonis, etiam prædictorum, aut quarumuis aliarum literarum, priuilegiorum, vel conceſsionum prætextu, ſeu alias quomodolibet moleſtari, inquietari, vel perturbari, neque etiam aliquibus cenſuris, vel pœnis etiam Eccleſiaſticis innodari, ſeu illas incurrere poſſint, tenore præſentium concedimus, & permittimus. Et nihilominus pro potiori præmiſſorum cautela literas Pij prædeceſſoris huiuſmodi harum ſerie penitus, & omnino, quoad effectum prohibitionis celebrandi proceſſiones huiuſmodi, caſſamus, irritamus, & annullamus, viribuſque, & effectu euacuamus, & tanquam tales minime attendi, vel iiſdem fratribus Prædicatorum ſuffragari poſſe volumus, diſtrictius inhibentes iiſdem fratribus ordinis Prædicatorum, & quibuſcunque alijs perſonis, cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ, necnon ſuſpenſionis, interdicti, alijſque arbitrio noſtro moderandis, infligendis, vel imponendis pœnis ne contra præſentium literarum tenorem venire, aut ſuperſcriptos, vel quoſcunque alios, quorum intereſt, vel intereſſe poterit, quomodolibet in futurum, quo minus præmiſſa libere fieri poſſint per ſe, vel per alium, ſeu alios, publice, vel occulte, directe, vel indirecte, tacite, vel expreſſe, quouis quæſito colore, vel ingenio impedire audeant, vel præſumant, decernentes quoque præſentes literas nullo vnquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu, etiam ex eo quod intereſſe habentes vocati non fuerint, notari, impugnari, inualidari; ad terminos iuris reduci nullatenus poſſe, minuſque ſub quibuſuis ſimilium, vel diſsimilium, gratiarum, reuocationibus comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum ſtatum reſtitutas, & de nouo conceſſas eſſe, ſicque ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios quauis autoritate fulgentes, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores ac ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi facultate, iudicari debere irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quocunque, quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit. Et nihilominus vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac dilectis filijs, cæteris locorum ordinarijs, necnon illorum, & eorum Vicarijs, ſeu officialibus, in ſpiritualibus, & cuilibet ipſorum inſolidum, motu ſimili per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus, per ſe, vel alium, ſeu alios, præſentes literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte alicuius, ſeu aliquorum, & quorumcunque in præmiſſis intereſſe habentis, ſeu habentium fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant præmiſſa omnia, & ſingula ab omnibus quos illa concernunt, inuiolabiliter obſeruari, ac prædictos intereſſe habentes illis pacifice frui, & gaudere, non permittentes eos deſuper per prædictos fratres ordinis Prædicatorum, vel eorum conſeruatores, Iudices, defenſores, ſeu protectores, aut quoſcunque alios, quauis autoritate, quomodolibet indebite moleſtari: contradictores quoslibet, & rebelles, per ſententias, cenſuras, pœnas aliaque opportuna iuris & facti remedia: appellatione poſtpoſita, compeſcendo, legitimiſque ſuper his habendis, ſeruatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis, non obſtantibus, &c.* Data Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die vndecima Martij, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus noſtri anno primo.

ARTICVLVS II.

Vtrum feſtum nominis Ieſu poſsit cum proprio officio à religioſis celebrari.

RESpondeo dicendo, quod circà hoc habemus modo Bullam S.D.N. Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum referã, ex cuius relatione quid quæſito in articulo quæſtionis reſpondendum ſit omnibus patebit.

Clemens PP. VIII. ad perpetuam rei memoriam, ſanctiſsimi nominis Ieſu, in quo omne genu flectitur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum venerationis augendæ deuoto animi affectu, vt par eſt, intendentes; his, quæ à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus pro eiuſdem ſanctiſsimi nominis officij recitatione conceſſa ſunt, libenter Apoſtolici muniminis firmitatem adijcimus, cum præſertim piorum Principum vota id expoſcunt, & alias in Domino ſalubriter conſpicimus expedire. Aliàs ſiquidem à fœlicis recordationis Clemente Papa VII. prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſequentis. Videlicet, Clemens PP. VII. ad perpetuam rei memoriam, Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei patris vnigeniti, qui de ſummis ætheris cælorum ad infima mundi pro generis humani redemptione deſcendere, & humanam carnem aſſumere non abnuit, vices (licet immeriti) gerentes in terris, ſanctiſsimũ nomẽ eius, in quo omne genu cæleſtium, terreſtrium, & infernorum flectitur, & preces noſtras effundi, ac nos ſaluos fieri oportet, & per quod ſæculum eſt conuerſum, ac Apoſtoli, alijque ſancti miraculis claruerunt, celebriter venerari cupientes, ſacræ religioni deditos, qui ſingulis mundi vanitatibus ſpretis ad ipſi Chriſto deſeruiendum ſe dicarunt, & alios Chriſti fideles ad id quibuſdam allectiuis muneribus indulgentijs videlicet, & remiſsionibus inuitamus, vt exinde reddantur diuinæ gratiæ aptiores. Sanè ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilecti filij Bonauenturæ Dubiam, ordinis fratrum Minorum profeſſoris petitio cõtinebat quòd licet felicis recordationis Sixtus PP. IV. prædeceſſor noſter officium de ſanctiſsimo nomine Ieſu dudum per quendam Bernardinum de Buſtis fratrem dicti ordinis, dum in humanis ageret compoſitum autoritate Apoſtolica approbauerit, & confirmauerit; tamen illud aut aliquod feſtum de ipſo benedicto nomine in Eccleſia militante non celebratur. Quare pro parte ipſius Bonauenturæ de Generalis ſui ordinis licentia nobis fuit humiliter ſupplicatum, quod ipſum officium in toto ordine fratrum Minorum, & Sororum S. Claræ celebrari poſsit, & debeat decernere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius ſanctiſsimi nominis venerationem (prout par eſt) augeri ſinceris deſiderijs affectantes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, quod de cætero in toto ordine fratrum Minorum, & Sororum ſanctæ Claræ, huiuſmodi ſingulis annis, die quarta decima menſis Ianuarij, feſtum, & officium prædictum duplex minus, & ſolemne de ipſo ſanctiſsimo nomine Ieſu celebrari debeat, Apoſtolica autoritate tenore præſentium perpetuò ſtatuimus, & ordinamus. Et vt Chriſti fideles eò libentius ad dicti officij celebrationem accedant, quo ex hoc maiora dona ſpiritualia adipiſci poſſe cognouerint, de ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius autoritate confiſi, tam officium ipſum celebrantibus quam quibuslibet recitationi, & decantationi interfuerint, ac quinquies orationem Dominicam, & toties ſalutationem Angelicam pro ſalute ſtatus Romani Pontificis & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ aduerſus Mahometicam, & Lutheranam perfidiam, ac vniuerſali Principum & aliorum fidelium pace deuotè recitauerint, ſimiles indulgentias & peccatorum remiſsiones, quæ prædictis Chriſti fidelibus in officio Corporis Chriſti, & per illius octauam, in Eccleſijs, in quibus celebratur, intereſſentibus conceſſæ ſunt, concedimus, & elargimur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque præſentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Et quia difficile foret præſentes ad ſingula loca prædicti ordinis deferre, volumus, & eadem autoritate Apoſtolica decernimus, quod præſentium tranſumptis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibita, vel oſtenſæ. Datum Bononiæ, ſub annulo Piſcatoris, die vigeſima quinta Februarij, anno Dom. milleſimo quingenteſimo trigeſimo, Põtificatus noſtri anno ſeptimo. Cũ autem etiam nuper officium proprium de eodem ſanctiſsimo nomine Ieſu, noſtra in congregatione ſacrorum rituum, & per dilectum filium noſtrum Caſarem, tituli ſanctorum Nerei & Achilei presbyterum Cardinalem Baronium, examinatum, & emendatum extiterit. Nos venerationem eiuſdem ſanctiſsimi nominis quotidie magis augeri, ac pijs Chriſtianæ pro Chriſto filiæ Mariæ Romanorum Imperatricis electæ id humiliter expoſcentis, votis benignè annuere cupientes, per inſertas Clementis VII. literas ac indulgentias, ac alia in eis contenta, nec non officium prædictum ſanctiſsimi nominis Ieſu. vt præfertur, emendatum Apoſtolica autoritate tenore præſentium perpetuò confirmamus, & approbamus, illiſque confirmationis Apoſtolicæ robur adijcimus, ac officium prædictum ſic emendatum, & confirmatum, die, quo feſtum prædictum celebratur per fratres ordinis Minorum, & ſorores omnes eidem ordini ſubiectas liberè, & licitè celebrari poſſe concedimus, & indulgemus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, quæ prædictus Clemens prædeceſſor in ſuis literis voluit non obſtare: Cæteriſque contrarijs, quibuſcunque, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die ſecunda Aprilis, milleſimo quingenteſimo nonageſimo octauo, P. N. anno ſeptimo.

M. Veſtrius Barbianus.

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod non ſolum directe conceditur Monialibus ſanctæ Claræ ſub obedientia fratrum Minorum viuentibus, ſed etiam Monialibus Conceptionis, & quibuſcunque alijs fratribus Minoribus ſubiectis. Vnde infertur, quod Moniales illius illuſtriſſimi, & religioſiſſimi conuentus Diui Ioannis Baptiſtæ, ordinis militaris eiuſdem D. Ioãnis, fundati in mea patria de Eſtremoz, in regno Portugalliæ ab sereniſſimo Principe Domino Ludouico Emanuelis Regis Portugalliæ filio: hæ, inquam, dominæ, & illuſtriſſimæ & religioſiſſimæ moniales poſſunt recitare hoc officium, & hanc celebrare feſtiuitatem, non per communicationem priuilegiorum ordinis Minorum, ſed quia ipſis directe, & immediate hoc conceditur priuilegium, cum ipſæ per breue quoddam Apoſtolicum in fundatione ipſius monaſterij ſubiectæ ſint gubernationi, & obedientiæ fratrum Minorum de Obſeruantia, & hoc priuilegium Monialibus huic ordini ſubiectis indulgeatur, vt patet ex verbis Bullæ ibi, *eidem ordini ſubiectas.*

Notandum eſt inſuper, quod hac conceſſione frui poſſunt fratres, & ſorores ordinum Mendicantium, & alij, & aliæ, qui, vel quæ eorum gaudẽt priuilegijs, iuxta ea, quæ in primo Tomo, in quæſtione de communicatione priuilegiorum late diximus.

Notandum denique eſt, quod cum monaſterium Annunciationis Beatæ Virginis ciuitatis Salmanticenſis, alias vulgo ſanctæ Vrſulæ nuncupatum, gaudeat omnibus, & ſingulis gratijs, indultis priuilegijs monaſterijs, & monialibus etiam S. Franciſci regularis Obſeruantię; ſub quibuſcunque verborum formis per Romanos Pontifices conceſsis; vt patet ex quodam viuæ vocis oraculo facto ſanctæ Crucis in Hieruſalem, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali de Quinnones, dato Romæ apud Campum Martium, ſub anno à Natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto, indictione nona, die vero vigeſima menſis Martij Pontificatus Pauli II. quod vidi ſub ſigillo authentico. Videtur, inquam, quod poteſt præfatum religioſum, & illuſtre ſatis monaſterium vti præfata conceſsione, & ſic officium nominis Ieſu ſolenniter celebrare poſſunt ſicut celebrant Moniales generale de Obſeruantia fratrum Minorum ſubiectæ.

Nec obſtat, quod in hoc priuilegio tantum concedantur præfatis Monialibus indulta conceſſa, & non indulgeantur concedenda, cuiuſmodi eſt priuilegium pro hac feſtiuitate nominis Ieſu. Nam reſpondetur, quod cum in eo concedantur præfato monaſterio priuilegia, indulta Monialibus ſancti Franciſci, conſequens eſt debere hac conceſſione gaudere, cum Moniales ſanctæ Claræ, & Conceptionis, quæ ſunt S. Franciſci, gaudeant priuilegijs conceſ-

conceſſis & concedendis ordinibus Mendicantium, prout Sixtus IIII. & Leo X. indulſerunt, ſecundum quòd in Monumentis *a* ordinum, & in Compendio *b*, continetur.

a In imp. f. 65. & in 2. fol. 148. conſt. 362.
b Compend. Mendicanti. communicat. prim. §. 18.

ARTICVLVS III.

Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, nomine Doctoris Eccleſiæ ſit celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus IIII. in Bulla quæ incipit, *Vniuerſis venerabilibus fratribus noſtris, &c.* mira de hoc ſancto exempla commemorans dicit, *Quod ab ipſo Pontificatus ſui initio Deo (vt piè credit, inſpirante) conſtanter propoſuit ſancti huius Doctoris nomen, & merita glorioſa apud omnes pro viribus celebrare, fideliumque erga eum venerationem augere, & amplificare. Sanè ad id quoque non mediocriter excitatum ſe eſſe dicit exemplo ſanctæ memoriæ Pij P. V. prædeceſſoris ſui de Chriſtiana republica optimè meriti, & quem vt parentem adhuc veneretur, & colit. Is enim religioſa pietate, & ſingulari deuotione permotus, qua afficiebatur erga S. Thomam de Aquino ordinis ſui decus, & Eccleſiæ Catholicæ ornamentum, cupiens eodem modo eundem ſanctum ob eius præſtantiſſima in Eccleſiam Catholicam merita congruis honoribus exornare, præter alia hoc iuſsit, atque decreuit, vt illius feſtus dies, quotannis duplicis officij ritu ad inſtar ſanctorum quatuor Eccleſiæ Doctorum perpetuò celebraretur. Quòd & S. Bonauenturæ Doctori eximio tribui debere æquum profectò exiſtimauit, cum tam multa inter eos virtutis, ſanctitatis, doctrinæ, & meritorum coniunctio, & ſimilitudo intercedat. Quibus, & aliis propoſitis, conſtitutione quadam perpetuò valitura doctrinam ipſius Bonauenturæ à prædeceſſoribus ſuis Clemente IV. & Sixto IV. Laudatam in Concilio Lugdunenſi maximè ſpectatam, in Florentino etiam ad res difficiles explicandas adhibitam, grauiſſimorũ virorũ autoritate teſtificatam, & commendatam, & eximio Eccleſiæ Doctore dignam ipſe quoque Summus Pontifex plurimum in Domino laudauit, & commendauit, ac literas eiuſdem Sixti IIII. quas pro expreſſis hoc loco haberi voluit, excepta eius ordinatione de feſto die S. Bonauenturæ, ſecunda Dominica Iulij celebrando, harum autoritate approbauit, & innouauit. Ipſum Bonauẽturam inter ſanctorum Doctorum conſortio ab eodem Sixto IIII. aſcriptum, & connumeratum autoritate Apoſtolica tenore præſentium inter præcipuos, & primarios, qui Theologicæ facultatis magiſterio excelluerunt, habendum, ac enumerandum eſſe decreuit, & declarauit; atque ob eam cauſam ſperans in Domino huius Seraphici Doctoris lucubrationes ad doctrinam, & deuotionem, quam in clero populoque Chriſtiano magnopere lucere, & ardere cupit, maximo adiumento fore, illius libros, commẽtarios, opuſcula, opera denique omnia prout extra, noſtra typographia Vaticana, cũ emendatiſſima emittuntur, vt aliorũ Eccleſiæ Doctorũ qui eximij ſunt, nõ modò priuatim, ſed publicè in gymnaſiis, Academiis, ſcholis, collegiis, lectionibus, diſputationibus, interpretationibus, cõcionibus, ſermonibus omnibuſq; aliis eccleſiaſticis ſtudiis, Chriſtianiſq; exercitationibus citari, proferri atq; cũ res poſtulauit, adhiberi, voluit, & decreuit. Et nihilominus, vt ſapientiſſimi huius Doctoris glorioſa recordatio, ſi non pro ipſius dignitate, ac ſaltem pro humana tenuitate, ob ingentia illius merita ardentiori ſtudio recolatur, fœlicis recordationis prædeceſſorum ſuorum Bonifacij Papæ VIII. qui de ſanctis quatuor Doctoribus & Pij Papæ V. qui de prædicto ſancto Thoma, eodem prædeceſſorũ exemplo adductus præcepit, vt eiuſdem ſancti Bonauenturæ dies feſtus in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub duplici officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus, tam publicè, quàm priuatim pridie Idus Iulij (non obſtante prædicta Sixti IIII. ordinatione, de ſecunda Dominica dicti menſis) celebrari, atque in Kalendariis cum Doctoris nomine, & feſti duplicis additione deſcribi, & imprimi debeat: etiamſi in nouiſſimis Breuiariis, & Miſſalis Romani reformationibus aliter diſpoſitum fuerit, nec ſecus, atque à ſe ordinatum eſt, per quoſcunque quauis autoritate præditos, cenſeri, aut interpretari poſſe decreuit. Et mandauit ipſe Summus Pontifex per Apoſtolica ſcripta vt præſentes literas, & in eis contenta quæcunque in ſuis quilibet Prouinciis, ciuitatibus, Eccleſiis, & diœceſibus ſolemniter publicentur, & ab omnibus perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quarumuis ordinum regularibus, vbique locorum, & gentium inuiolatè perpetuò obſeruari procurent. Datum Romæ apud Baſilicam ſanctorum XII. Apoſtolorum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo, pridie Idus Martij, Pontificatus noſtri anno tertio.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum feſtum S. Didaci confeſſoris ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicẽdo, quòd circa hoc habemus quandam Bullam Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum libuit proponere.

Clemens Papa VIII. ad perpetuam rei memoriam, quæ ad Sanctorum venerationem augendam pertinent, ea libenter concedimus, prout fidelium deuotio poſtulat, ac alias in Domino conſpicimus expedire; alias ſiquidem fælicis recordationis Sixtus Papa V. prædeceſſor noſter, motu proprio conceſſit, & indulſit, quòd omnes, & ſinguli profeſſores ordinis fratrum Minorum ſancti Franciſci, ac moniales, & ſorores, tam ſanctæ Claræ, & Conceptionis, quam Tertiariæ in congregatione ſub obedientia eorundem fratrum Minorum de Obſeruantia viuentes, in ſuis quiſquis videlicet Eccleſiis, in quibuſcunque mundi partibus exiſtentibus, feſtum ſancti Didaci confeſſoris, die duodecima Nouembris, ſub duplici officio; in regnis verò Hiſpaniarum etiam illius octauum, quemadmodum feſta aliorum dicti ordinis Sanctorum, celebrare poſſint, prout in eiuſdem Sixti prædeceſſoris in forma breuis ſub die decima ſexta Nouembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo octauo expeditis literis plenius continetur. Cùm autem, pro parte dilecti filij, Commiſſarij generalis curiæ eiuſdem ordinis, etiam extra Hiſpaniam vbique locorum exiſtentes, eundem ſanctum Didacum ſingulari deuotionis affectu proſequantur, eorumque deuotioni, ac ſpirituali conſolationi plurimum ſatisfieri poſſet, ſi eis quoque feſtum prædictum cum octaua celebrandi facultas concedatur. Quare nobis nomine dicti Commiſſarij generalis, humiliter ſupplicatum fuit, vt in præmiſſis, ac aliis infrà ſcriptis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur eorundem religioſorum, ac aliorum Chriſti fidelium erga ipſum Beatum Didacum deuotioni, quantum cum Domino poſſumus, benignè annuere volentes ac literarum Sixti prædeceſſoris prædictarum tenore præſentibus pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, omnibus, & ſingulis eiuſdem ordinis profeſſoribus necnon monialibus, & ſororibus, tam ſanctæ Claræ, & Conceptionis, quàm Tertiarij in congregatione ſub obedientia eorundem fratrum Minorum de Obſeruantia viuentibus, extra regna Hiſpaniarũ in quibuſcunq; mũdi partibus exiſtẽtibus, vt eorũ ſinguli feſtum prædictum ſancti Didaci, ac etiam illius octauam, quemadmodum feſta aliorum eiuſdem ordinis ſanctorum celebrare valeant, autoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Præterea cùm ab eodem Sixto prædeceſſore noſtro ordinatum fuerit, vt in vniuerſis orbis Eccleſiis feſtũ eiuſdem ſancti Didaci celebraretur, ſed qua celebritate celebrandum ſit, non fuerit declaratum, nos earundem tenore præſentium decernimus, & declaramus in vniuerſis orbis terrarum Eccleſiis, ac ab omnibus, tam ſæcularibus quam quorumuis ordinum, & inſtitutorum regularibus, ac aliis Eccleſiaſticis perſonis vtriuſque ſexus, feſtum prædictum ſancti Didaci ſub ritu ſemiduplici, in ciuitate verò ac diœceſi Hiſpalenſi, vbi prædictus ſanctus Didacus ortus eſt, necnon in ciuitate, & diœceſi Toletana in qua illius corpus requieſcit, ſub duplici ritu eſſe celebrandum. Præterea ad eorundem fidelium deuotionem non modò conſeruandam, ſed in dies magis augendam, de omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius autoritate confiſi, omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, qui verè pœnitentes & confeſſi, ac ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento refecti aliquam prædicti ordinis vtriuſque ſexus Eccleſiam, die feſto prædicti ſancti Didaci, à primis Veſperis vſque ad occaſum ſolis eiuſdem diei, deuotè viſitauerint, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia hæreſum extirpatione, ac ſanctæ matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, & largimur; non obſtantibus, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die vigeſima ſexta Martij, anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo octauo, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

ARTICVLVS V.

Vtrum feſtum ſancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd Gregorius IX. *præcepit Eccleſiarum prælatis, quatenus deuotionem fidelium ad deuotionem ſancti Antonij de Padua excitantes, feſtiuitatem ipſius Idibus Iunij annis ſingulis celebrent, & faciant ſolemniter celebrari.* Ita habetur in Monumentis a ordinum. Et Sixtus V. in Bulla, *Immenſa diuinæ ſapientiæ altitudo, &c. præcepit & mandauit vt eiuſdem B. Antonij de Padua nuncupati, confeſſoris glorioſi, dies feſtus Idibus Iunij, quo die ex hoc collachrymabili ſæculo ad cæleſtem patriam abiit, ſolemniter peragatur, ac ſub duplici minori, & proprio officio, atque vbi propria non erunt de communi Confeſſorum non Pontificum, poſthac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuerſi orbis Eccleſiis ritè celebretur, & in Kalendario ſub duplicis feſti adiectione inſcribatur; ſicubi verò dies ſupradictus ex fidelium deuotione, ſeu conſuetudine, aut præcepto, ſeu indulto Apoſtolico maiori obſeruantia, etiamſi duplicis maioris in die feſti, & duplicis minoris per octauam, vt apud eiuſdem ordinis ſancti Franciſci celebrari conſueuerit, id omnino ibidem retineatur. Præcepit autem omnibus, & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis, aut quorumcunq; regularium, locorum, & ordinum ſuperioribus, quatenus in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus, ac regularibus locis præſentes literas ſolemniter publicari, & ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis, tam ſæcularibus, quàm quorumuis ordinum regularibus ſecundùm ritum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ officium perſoluentibus omnino obſeruari faciant, etſi in Breuiarij, & Miſſalis reformationibus nuper editis præfata ſolemnitas appoſita non fuerit, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto, decimo nono Kalend. Februarij, P. S. anno primo.*

a *In 1. imp. fol 117. & in 2. fol. 20. conceſ. 291.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum feſtum ſancti Franciſci de Paula, fundatoris ordinis Minorum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. prout continetur in eius bullario, circa quæſitum in titulo quæſtionis, quandam edidit Bullam, quæ incipit, *In cæleſti throno, qui ſedes Rex, &c.* Dat. Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto, Pontificatus ſui anno primo. *Qua perpetua conſtitutione mandauit, vt eiuſdem Beati Franciſci de Paula confeſſoris glorioſi dies feſtus, qui quarto Nonas Aprilis peragitur, duplici poſthac, & proprio, &, vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas totius Chriſtiani orbis Eccleſias quotannis celebretur, & in Kalendario cum duplicis feſti adiectione inſcribatur, præcepitque omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolemniter promulgari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumcunque ordinum regularibus omnino obſeruari, &c.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum feſtum S. Placidi, ordinis D. Benedicti, & ſociorum eius martyrum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd D. Placidus. & eius ſocij ſub regula ſancti Benedicti ſe Deo dicarunt, & in monaſterio apud Meſſanam ciuitatem per ipſum Placidum in paterno fundo extructo famulatum Deo exhibuerunt, & his temporibus Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Dominus omnipotens, qui ſuauiter cuncta diſponit*, quæ continetur in eius Bullario, & fuit data Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, Idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quarto, *In qua* inquam, *præcepit, vt eorum ſanctorum martyrum Placidi, & ſociorum dies feſtus, quo ipſi bono, & legitimo certamine pro Chriſti gloria abſoluto, curſu conſummato fide ſeruata, nobiliſſima martyrij corona decorati ad cæleſtem patriam migrauerunt, nimirum tertio Nonas Octobris, in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub officio ſimplici: in Meſſanenſi verò ciuitate, diœceſi, & prouincia duplici; & præterea alter dies feſtus inuentionis eorundem, pridie Nonas Auguſti, in Eccleſia ſancti Ioannis Baptiſtæ Meſſanenſis duntaxat, ſub duplici pariter officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, ac quorumuis ordinum regularibus de communi plurimorum martyrum, vbi proprium deerit perpetuo celebretur.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum ſancti Nicolai Tolentini, ordinis Eremitarum Diui Auguſtini.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Sancta Romana vniuerſalis Eccleſia*. Data Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, decimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus ſui anno primo, *Præcepit, & mandauit, vt eiuſdem Beati Nicolai, confeſſoris glorioſi dies feſtus quarto Idus Septembris agatur, duplicique poſthac, & proprio, & vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas Chriſtiani orbis Eccleſias ſingulis annis, perpetuis futuris temporibus celebretur; & in Kalendario Romano cum duplicis feſti adiectione inſcribatur: ſicubi verò feſtus Beati Nicolai dies ſupradictus ex fidelium deuotione, ſeu conſuetudine, præcepto, aut indulto Apoſtolico, maiori aliqua celebrari conſueuerit obſeruantia, ea omnino ibidem retineatur: mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis in toto orbe terrarum conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolemniter publicari, & ab Eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino ſeruari, quamuis in vltimis Breuiarij, & Miſſalis reformationibus annotatio huius ſolemnitatis poſita non fuerit.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum feſtum ſancti Petri Martyris, ordinis Prædicatorum, debeat ab omnibus celebrari.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. prout refertur in eius Bullario, in Bulla, quæ incipit, *Inuictorum Chriſti militum numerus*, data Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, tertio Idus Aprilis, Pontificatus ſui anno primo, *Perpetua ſua conſtitutione mandauit, vt ſancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, dies feſtus tertio Kalendas Maij per omnes totius orbis terrarum Eccleſias duplici officio de communi vnius martyris, vbi proprium deeſt, celebretur, ac decreuit, vt in Calendario ad eum diem ſancti Petri martyris, cum ſpecificatione ordinis Prædicatorum, ac duplici aſcribatur. Et præcepit omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolemniter publicari & ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino obſeruari.*

ARTICVLVS X.

Vtrum feſtum D. Hyacinthi ſit à fidelibus, & regularibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd S. D. N. Clemens Octauus, Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto, XV. Kalend. Maij, Pontificatus ſui an. 3. edidit Bullam canonizationis S. Hyacinthi Poloni, ordi-

Digitized by Google

ordinis fratrum Prædicatorum, definiens eſſe ſanctum, ac ſanctorum catalogo aſcribendum ſtatuens, *Et præcepit, vt ab vniuerſali Eccleſia quolibet anno in die xrj. Augusti, feſtum ipſius, & officium, ſicut pro vno Confeſſore non Pontifice, ad formam in Rubricis Romani Breuiarij præſcriptam, deuotè, & ſolemniter celebretur. Inſuper authoritate Apoſtolica verè pœnitentibus, & confeſſis quotannis ſingulis eodem die feſto ad ſepulturam, in qua eius corpus quieſcit, deuotè acceſſerint, necnon Eccleſiae, & altaria in ipſius honorem inſtructa deuotè viſitauerint, eaſdem indulgentias & peccatorum remiſſiones conceſſit, & elargitus ſuit, quemadmodum concedit, & elargitur, quæ cæteris dicti ordinis monaſterijs, & Eccleſijs in diebus feſtis eiuſdem ordinis ſanctorum, iam conceſſa ſunt.*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quòd indulgentia iuxta hanc conceſſionem, & communicationem priuilegiorum pro hac feſtiuitate conceſſa, eſt indulgentia plenaria. Cùm Sixtus V. Pontifex Maximus pro feſtiuitatibus ordinis Minorum indulgentiam plenariam conceſſerit, prout infrà hoc Tomo *a*, in materia de Indulgentiis, ſatis diximus, & conſtat Iulium II. ordini Prædicatorum conceſſiſſe pro ſuis ſanctis conceſſa, & concedenda pro ſanctis ordinis Minorum, etiamſi ſint in maiori numero, prout refertur in Supplemento *b* ordinis, & diximus latè in primo Tomo, in quæſtione *c* de priuilegiorum communicatione.

a infra q. 87. art. 15.
b in ſuppl. fo. 74 conceſ. 112 & fo. 1. 10 conſ. 263.
c 1. to. qu.

QVÆSTIO LXX.

De feſtiuitatibus ſanctorum ordinum, quoad eorum obſeruantiam, & ſolemnitatem, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1. *Quomodo feſtum patris noſtri Franciſci ſit celebrandum.*
2. *Vtrum, & quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum patris noſtri Franciſci.*
3. *Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.*
4. *Vtrum Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.*
5. *An feſta ſanctorum, & aliæ feſtiuitates in religionibus celebrari conſueta, ante Breuiarium reformatum, debeant modo celebrari.*

ARTICVLVS I.

Quomodo feſtum patris noſtri Franciſci ſit celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd Gregorius X. aſcripſit B. P. N. Franciſcum catalogo Sanctorum maxima cum ſolemnitate *ac præcepit omnibus Eccleſiarum Prælatis, vt quarto Non. Octobris celebrent, & celebrandum denuncient populis eiuſdem ſancti feſtiuitatem.* Ita refertur in Monumentis ordinum *d*.

Et Sixtus IIII. conceſſit *vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, qui glorioſi confeſſoris ſancti Franciſci feſtiuitatem (quam perpetuis futuris temporibus celebrandam eſſe, & vt feſtum duplex à Chriſtianis celebrari, ab omnique opere ſeruili abſtineri, & ſub obſeruantia, & præcepto comprehendi voluit) celebrantibus, annuatim decem annos, & totidem quadragenas, de iniunctis eis pœnitentiis relaxantur.* Ita habetur in Monumentis ordinum *e*.

d in 1. impr. f. 19. & in 2. f. 22. conceſ. 2.
e In 1. imp. f. 46. & in 2. fol. 110. conceſ. 291.

Circa quam conceſſionem duo ſunt notanda, primum eſt quod Sixtus IIII. præcepit, vt in feſto P. N. Franciſci ab omni opere ſeruili abſtineatur, quod in aliquibus diœceſibus in his Hiſpaniarum partibus ſeruari vidi, & audiui: at in aliis minimè, propterea quòd celebratur quarta die Octobris, quo tempore vindemia vinearum fit, & tempus vrget fideles, vt fiat, ne pluuia ſuperueniente (vt aliquando ſolet) perdantur vuæ.

Secundum eſt quantum ad indulgentiam huic conceſſam, nunc amplior multò conceſſa eſt à Sixto V. qui dicebatur Felix Perretus, parentibus non faſtu, & rerum copia, ſed virtute, & pietate locupletiſſimis apud oppidum Montalt, diœceſis Ripanæ, Marchionatus Anconatenſis, in Italia oriundus. Primis ab annis D. P. N. Franciſci Minorum Patriarchæ inſtitutum ſequutus ſummus Theologus, poſtea generalis Miniſter ordinis euaſit, Inquiſitoris munus ad profligandas hæreſes ſtrenuè geſſit, maleuolis hominum inſidiis imperterritus, quamobrem Pio V. Pontifici chariſſimus inter illuſtriſſimos Cardinales erectus eſt, in quorum comitiis ſolemnibus, decimoquarto poſt Gregorij XII. obitum die communi omnium voce Deo Eccleſiæ ſuæ proſpiciente Pontifex Opt. Maxim. LXV. natus annos eligitur, Sixti IIII. ſui ordinis Pontificis memoria pulſus, Sixtus V. appellari voluit, & Kalend. Maij Romæ coronari anno Domini M. D. LXXXV. qui recognoſcens habere D. P. N. F. patrem, ipſum, & ſui ordinis ſanctos voluit in eorum feſtiuitatibus indulgentiam conſequi plenariam, prout infra *f* latiùs dicemus.

f Infra hoc tomo.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum patris noſtri Franciſci.

RESpondeo dicendo, quòd Gregorius IX. edidit quandam Bullam ad perpetuam rei memoriam in commendationem, & laudem ſacrorum ſtigmatum Seraphici patris noſtri Franciſci, vbi acriter reprehendit quendam Epiſcopum dubitantem de huiuſmodi ſtigmatibus. Ita habetur in libro, Monumenta ordinum *g*.

Et Alexander IIII. edidit quandam ſolemniſſimam Bullam ad perpetuam rei memoriam, in exaltationem, & laudem ſtigmatum B. P. Franciſci, proferens multa teſtimonia fidelium perſonarum, qui viderunt, & palpauerunt huiuſmodi ſacra ſtigmata, & inſuper addens proprium teſtimonium, vt in eodem libro *h* continetur.

g In 1. impreſ. f. 11. & in 2. fo. 96. conceſ. 209.
h in 1. impreſ. f. 12. & in 2. f. l. 96. conceſ. 207.

Et idem Alexander commendauit, & eximiis laudibus exaltauit montem Aluerne, vbi præfata ſtigmata fuerunt diuinitus impreſſa B. Franciſco, ac in virtute ſanctæ obedientiæ mandauit prælatis Fratrum Minorum, ne conuentum illic ædificatum relinquerent, vel deſtrui permitterent, ſed quòd ibi aliquos fratres ſtatuant, qui debitum Domino reddant famulatum: ita in eodem libro *a* continetur.

a In 1. impreſ. fol. 22. & in 2. f. l. 24. conceſ. 10.

Idem Alexander ſcripſit vniuerſis Chriſti fidelibus literas patentes in commendationem ſtigmatum prædictorum, vbi poſuit ſequentia verba: *Grande & ſingulare miraculum, quo B. Franciſcum ipſe ſanctorum ſplendor, & gloria Dominus Ieſus Chriſtus mirabiliter decorauit vobis fœlicis recordationis Gregorius Papa IX. prædeceſſor noſter clara ſua inſinuatione literarum expreſſit, videlicet quòd idem ſanctus cum adhuc ſpatium præſentis vitæ recurreret, & poſtquam illud fœliciter conſummauit, in manibus, latere, ac pedibus, ſpecie ſtigmatum diuinitus extitit inſignitus; cum igitur tam inſignis amoris ſignum, quod vtique ante obitum eius paruit, & nobis etiam tunc notum fuit, cum in eodem prædeceſſore in minori adhuc officio conſtituto ab omnibus Chriſticolis credi firmiter cupiamus, deuotionem veſtram rogamus, & hortamur in Domino Ieſu Chriſto, in remiſſionem vobis peccaminum iniungendo, quatenus ab aſſertione contraria (quæ non niſi ex cordis malignitate procederet) aurem, & mentem penitus auertatis, reddentes vobis eundem ſanctum digna veneratione propitium apud Deum, vt adiuti precibus eius, & meritis fœlicitatis æterna poſſitis participium obtinere.* Ita habetur in eodem libro *b*. In quo *c* etiam continetur excommunicatio Papæ reſeruata contra eos, qui in regno Caſtellæ, & Legionis de Imagine B. Franciſci ſtigmata ſacra aboleuerint, ſeu abolere fecerint, & qui prædictum ſanctum præfata ſtigmata nullatenus habuiſſe affirmauerint cuiuſcunque ordinis & conditionis exiſtant. Et decreuit inſuper, quòd ſi forte tales fuerint Doctores in Theologia, ſeu in quacunque alia facultate, aut poteſtatem audiendi confeſſiones habentes incurrant priuationem prædictorum officiorum.

b In 1. impreſ. fol. 6. & in 2. fol. 29. conceſ. 22.
c In 1. impreſ. fol. 26. & in 2. f. 27. conceſ. 16.

Digitized by Google

quia ab eiuſdem Papæ Ioannis XXII. & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ obedientia deuiarant, noſcitur emanaſſe. Et ait prædictus pater Capiſtranus ſe proprijs oculis vidiſſe deſcriptos prædictos fratres, & ſorores de pœnitentia, in quam pluribus priuilegijs in fauorem eorundem à pluribus Summis Pontificibus emanatis, vt à Martino V. ab Eug. IV. ab Alexan. IV. Cœleſtino V. & Petrus de Waldis *g* hanc defendit opinionem, multis eam confirmans, inferens inde, quod de ijs, quæ legantur fratribus, vel Cõuentui tertij ordinis B. Fran. debetur canonica quarta Epiſcopo, cum iſtud ſit collegium Eccleſiaſticum reſpectu dicti ordinis, & de ijs, quæ legantur conuentui Eccleſiaſtico canonica portio Epiſcopo debetur, qui in hoc reprobat Federicum *h* contrarium tenentem, & ait Petrus de Waldis Baldum, & Angelum de Peruſio tenuiſſe fratres, & ſorores de pœnitentia perſonas eſſe Eccleſiaſticas. Quam opinionem ait ipſe, quod ſemper tenuit, & teneret, & tenebit, niſi per ſacroſanctam matrem Eccleſiam aliud in poſterum decidatur. Quam opinionem tenuit etiam Stephanus Aufrerius *i* dicens, quod fratres tertij ordinis ſunt de poteſtate Eccleſiæ, & ſubſunt Epiſcopis, quod ait ita eſſe hodie deciſum per extrauagantem Sixti IIII. quę incipit, *ſancta Romana*. In qua refertur quod quamplurimi peritiſſimi Doctores ita tenuerunt, quod tamen ipſe intelligit in illis fratribus de tertia regula, qui receperunt habitum autoritate ſuperioris, vt ſint perpetuo Deo dicati, niſi habitum in fraudem aſſumpſiſſent: vt notat Bartolus *k*. & hanc opinionem tenet etiam Syluester *l* dicens, quod iſti ſunt adſtricti ordini perpetuo, vt egredi non poſſint. Vnde videntur cenſeri perſonæ Eccleſiaſticæ, quia ſunt deputati perpetuo ad vſum pium, & nulli poſt ſuæ Regulæ profeſſionem licet ad ſæculum redire, ſed ad arctiorem tranſire Religionem, & ait Syluest. quod hæc quæſtio ceſſat ex priuilegio Eugenij III. quod incipit, *Nimis*, in quo mandat Epiſcopis, & Prælatis, ne permittant eos in grauaminibus ciuitatum, & communitatum à laicis vexari, niſi haberent bona alijs obligata. Et Innocentius III. dedit eis priuilegium exemptionis, quod incipit, *Ne per ſæcularia*.

g Vual. de canonica Epiſc. & c. & paro.

h Federicus con. 141.

i Aufrer. de poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſ. perſo. reg. 2. n. 39.

k Bar. in l. 1. de pœnis.

l Sylu. v. Eccl. 1. iuxta finem

Sed hanc opinionẽ aliquibus rationibus volo cõfirmare, vt omnibus ſit notum eam non ſolum ſecũdum priuilegia allegata eſſe tenendam, ſed etiam ſecundum iuris communis metas eſſe amplectendam.

Primo igitur probatur, quod perſonæ annexæ ordini per Sedem Apoſtolicam confirmato dicuntur Eccleſiaſticæ, & Religioſæ, & gaudent priuilegijs Eccleſiaſticarum perſonarum, vt ſacri canones *a* determinant: ſed fratres, & ſorores tertij ordinis B. Franciſci ſunt huiuſmodi: ergo.

a c. ſi. extra. de relig. domib. c. vn. eod. it. li. 6

Secundo probatur, omnes conuerſi dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, & Deo deuoti, vt in quodam canone *b* iuncta ſua gloſſa probatur: ſed ſorores, & fratres tertij ordinis ſunt Deo denoti, & ad Deum conuerſi. & mutant habitum, & ſtatum, ac traditam ſibi regulam obſeruant; ergo inter perſonas Eccleſiaſticas numerati gaudere debent priuilegio Eccleſiaſticæ libertatis. Quod confirmatur. nam profitens in manibus Epiſcopi aliquam regulam approbatam. & remanens in domo ſua autoritate, & licentia Epiſcopi, efficitur perſona Eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio clericali, vt probat quædam gloſſa *c*, & notant Archidiaconus, & Innocentius. Hoc autem conceſſit Papa Nicolaus IV. in regula prælibata Miniſtris tertij ordinis.

b c. duo ſunt 17 q. 4. iuncta ſu. gloſ.

c glo. in c. inſinuante. extra qui clerici. vel vou. vo. et. Archid. in c. ſi. ver. 17 q. 1. In. c. ne. p. ut relig. m. de regular.

Tertio, & vltimo probatur, illud, quod de aliquibus participat, cẽſetur eſſe de natura illius extremi, cui magis aſſimilatur, vt dicitur in iure: ſed dato, quod dicti fratres tertij ordinis nõ ſunt religioſi pure ſecundum ſtrictam ſignificationem Regularium, quorum eſt tria vota eſſentialia ſolẽniter profiteri, neque ſint omnes clerici ſecundum verum ſignificatum clericatus, ad quem requiritur characteris impreſſio, neque etiam ſint pure laici ſecundum laicalem extremitatem, cum mutent habitum, & ſtatum, & faciant profeſſionem, & ſeruent ea, quæ in eorum regula continentur; ergo accedere debent ad naturã ſtatus, cui magis aſſimilantur; ſed patet, quod magis aſſimilantur religioſis, quam ſæcularibus, tam in apparentia, quam in exiſtentia; ergo. Dixi (tam in apparentia) propter honeſtum habitum, quem deferunt humili panno, in pretio, & colore non prorſus albo, vel nigro, vt in eorum regula præcipitur. Dixi (in exiſtentia) propter profeſſionem, quam faciunt promittendo abſtinentiam, tam ab ſpectaculis, vitijs, delicijs, & vanitatibus huius ſæculi, quam ex ieiunio à cibis, & potibus, ab eſu carnium, & huiuſmodi, prout in eorum Regula continetur: ergo gaudere debent etiam ſimiliter priuilegio clericorum, & religioſorum, quia dignum eſt, vt qui ſimilẽ cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, iuxta quandam Decretalem *d*, vbi gloſſa dicit, quod id, quod aggregatur alij, ipſius naturam imitari debet, vt in quodam canone *e* habetur. Ex quibus infertur, quod ipſi tertiarij in ſuis domibus viuentes cum vxoribus, iuxta prædicta, inter perſonas Eccleſiaſticas connumerabantur, & per conſequens eis collectas, & exactiones à Principibus ſæcularibus minime imponi poterant.

d c. recolentes. de ſtat. mona. vbi gl. vlt.

e c. ſemtoris quæſtio 16. q. 1. c. 1. extra. ne ſede vacāt.

At poſtea Leo X. in Concilio Lateranenſi diſtinxit, *dicens, & ſtatuens, quod fratres, & ſorores tertij ordinis in proprijs domibus habitantes valeant ſepulturam eligere vbi voluerint. Et quod die paſcatis tantum Euchariſtiam, necnon extremam vnctionem, cæteraque Eccleſiaſtica ſacramenta (Pœnitentiæ ſacramento duntaxat excepto) à proprio ſacerdote parochiali recipere debeant. Et voluit quod ad onera quæ laicis incumbunt perferenda teneantur, ac quod in foro ſæculari coram Iudicibus ſæcularibus conueniri poſſint. Et inſuper decreuit, quod prædicti tertiarij in proprijs domibus habitantes nullatenus admittantur tempore interdicti ad audienda diuina in Eccleſijs ordinum, quorum ſunt tertiarij, ſi cauſam dederint interdicto, vel cauſam ipſam nutriant, ſeu foneant, aut dantibus auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtiterint*, ita habetur in ordinis Supplemento *f*. *Statuit inſuper quod Tertiarij collegialiter viuentes, ſeu cum clauſtralibus habitantes, aut mulieres g virginalem, ſeu cœlibem, aut caſtam vidualem vitam ducentes, expreſſo voto, & ſub dicto habitu, gaudere debeant priuilegijs, quibus fratres ordinis, cuius tertiæ regulæ habitum geſtant, potiuntur & gaudent*. Ita habetur in eodem Supplemento. Ex quibus ſatisfactum remanet quæſtioni in articulo quæſtionis propoſitæ.

f Supplem. conceſ. 68. fo. 26.

g Supplem fo. 26. conceſ. 87

ARTICVLVS VI.

In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes, & exigentes à regularibus.

RESpondeo dicendo, quod *non licet prædicta onera inferre, indicere vel imponere, nec licet indicta, vel impoſita exigere; alias imponentes, & exigentes in excommunicationem ipſo facto incurrunt, niſi præſentis priuilegij habita notitia, & moniti protinus deſtiterint à ſupradicta moleſtia inferenda*. Prout conceſſum eſt congregationi Canonicorum Saluatoris, & Camaldulenſibus, vt refert Claudius in Compendio *h* Societatis, & refert etiam Collector *i* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis: & ſi contumax poſt admonitionem perſeueret, à ſolo Papa poteſt abſolui ab excommunicatione, per priuilegium factum Minoribus, de quo in Monumentis *k* ordinum habetur.

h Compē. Societ. tit. exemptio. §. 8.

i Compen. Ciſter. ti. exemp. §. 6.

k To. 2. imp. f. 260 cõ. 956

Aduertendum eſt primo pro explicatione quod *prædicta excommunicatio extenditur, non ſolum ad Laicos, etiam Nobiles Barones, Marchiones, Duces, ſed & ad Principes, Reges. & deinde ad communitates, vniuerſitates, Magiſtratus, rectores, & Officiales ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & diœceſum quorumcunque*, prout Leo X. Camandulenſibus conceſſit, & refertur in dicto Societatis compendio.

Aduertendum ſecundo, quod Pontifex mandat *omnibus, & ſingulis Iudicibus, & Epiſcopis, atque Archiepiſcopis, in quorum diœceſibus ſunt hæ perſonæ regulares, & bona illorum, &*

Patriarchis,

Digitized by Google

Patriarchis, atque nuntijs, vt illorum regularium bona ab omnibus defendant, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, & appellatione poſtpoſita non obſtantibus literis, etiam Apoſtolicis, non facientibus expreſſam mentionem de hoc indulto, ac de verbo ad verbum, prout conceſſum eſt congregationi Montis Oliueti, & fertur in Compendio *l* Ciſtercienſi.

l Compen. Ciſter. tit. exēpt. §. 8.

Aduertendum tertio, quod Epiſcopi imponentes regularibus exactiones, pro pontium reparatione, & alijs, caſu quo eas ſecundum ſacros canones imponunt licite Eccleſiaſticis, non frangunt immunitatem Eccleſiaſticam; non enim fit contra immunitatem Eccleſiaſticam, quando fit contra regularium priuilegia, ſed cum aliquid contra libertatem vniuerſalis Eccleſiæ molitur, prout tradit Syluester *m* communiter receptus.

m Sylu. v. immunitas.

QVÆSTIO LXVII.

De exemptione Regularium à charitatiuo ſubſidio, & à contributione pro ſeminarijs, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.*
2. *Vtrum Eccleſia, & Capellæ annexa monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.*
3. *Vtrum monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.*
4. *Vtrum collecta & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſijs regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſecularem, debeantur, & econtra, &c.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur.

RESpondeo dicendo, maximam eſſe concertationem, vtrum monaſteria exempta teneantur ad charitatiuum ſubſidium, de qua quæſtione controuertitur per Panormitanum *a*, & Innocentium, & de ea aliqua allegando agit Remigius de Gonny, qui concludit minime ad id eſſe obligata. Et cum recurrentes ad opiniones litigia fulminare cōſueſcant, quæ ab ſtrepitu regulari aliena eſſe debent, ideo Gregorius XI. Pontificatus ſui anno quarto. Idibus Octobris, inter alias gratias, quas ordini D. Hieronymi in Hiſpania conceſſit, *Exemptum fecit eum à ſolutione ſubſidij, ita vt neque Legatis, ſiue Nuntijs Apoſtolicæ Sedis, aut locorum Metropolitanorum, ſiue Diœceſanorum procurationes aliquas, vel iura alia, aut ſubſidia, quocunque nomine nuncupata, monaſteria, aut fratres minime ſoluere teneantur. Prohibuitque ne aliquis à dictis ordinis fratribus ratione præmiſſorum decimas procurationibus, aut iura, ſiue ſubſidia huiuſmodi exigere, vel extorquere præſumat, ſub pœna excommunicationis.* Inſuper Eugen. IIII. anno Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo tertio, Pontificatus ſui anno 13. 16. kalendas Decembris, ad perpetuam rei memoriam, *Priori & fratribus B. Mariæ de Guadalupe, conceſſit, & indulſit, ac auctoritate Apoſtolica voluit, quod monaſterium prædictum ac illius fratres in dicto monaſterio pro tempore degentes, & quæcumque alia eorum bona, & loca ad ipſum monaſterium ſpectantia à taleis, ſubſidijs, & impoſitionibus, alijſque exactionibus quibuſcumque per Regem Caſtellæ, ac Legionis, & illius Officiales, & pro quauis cauſa Apoſtolica, vel alia autoritate Regali, ſeu Pontificali in dictis Regnis clero, ſeu ordinibus, ac monaſterijs, & illorum bonis quibuſcumque, & quibuſcumque imponendis, vel exigendis libera, & immunia prorſus eſſe debeant, & eadem autoritate Apoſtolica fratres, eorumque bona ad ipſum monaſterium ſpectantia, mobilia, & immobilia, ſub B. Petri, ac Sedis Apoſtolicæ protectione immediate in perpetuum ſuſcepit. Decreuitque inſuper quicquid contra tenorem exemptionis huiuſmodi quomodolibet, attentari, aut promulgari contigerit, irritum, & inane fore, non obſtantibus contrarijs quibuſcunque.* Ita refertur in Compendio *b* priuilegiorum dicti ordinis.

a Panor. in c. dilect. de offi. ord. Innoc. in c. i. poſſeſſ. reg. Gonny in tra. de charit. ſubſ. d. q. 1.

b Compen. ordinis D. Hieroni. ſubſid. um.

Inſuper Leo X. Clem. VII. Pau. III. Pius IIII. & Pius V. prout refertur in Bulla Sixti V. quæ incipit, *& ſi ex noſtri Paſtoralis officij, &c.* Datæ Romæ anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo, indictione decimaquinta, die vero decima octaua menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno tertio, *inter alia priuilegia, & indulta dilectis filijs Magiſtro, & Conuentui, Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani à Sede Apoſtolica conceſſa: eundem, & pro tempore exiſtentem Magiſtrum, Baiulinos, Caſtellanum empoſte, Priores præceptores, Milites aliaſque perſonas Hoſpitalis huiuſmodi, necnon eorum ſubditos vaſallos colonos, & ſeruitores, ac alios in eorum obſequijs, & dicti hoſpitalis beneficijs quomodolibet nuncupatis exiſtentes, etiam presbyteros curam animarum exercentes, quandiu illam exercent, & in illorū obſequijs forent, illorumque animalia, prædia, domos, molendina, & bona quæcunque, quæ obtinebunt atque in poſterum obtinerent, & poſſiderent, à ſolutione, & exactione decimarum, cenſuum, iurium, etiam ſynodalium, & Canonicarum portionum, ſeu charitatiui ſubſidij, aut iucundi aduentus, ſeu quartæ, aut alias quomodolibet, aut aliorum quorumcunque onerum ſub certis modis, & forma exemerunt, & liberauerunt, prout in diuerſis ipſorum prædeceſſorum deſuper confectis literis plenius continetur.* quam conceſſionem Sixtus V. ex certa ſcientia, & de mera ſua liberalitate, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine confirmauit, quam ego ſub ſigillo authentico vidi. De hoc tamen latius in tertio Tomo dicemus, in quo de tributis agemus.

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſia, & Capella annexa dictis monaſterijs, teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium.

REſpondeo dicendo, quod Ioannes Andreas *c* ait, quod dicta monaſteria ratione Eccleſiarum, & Capellarum ita ad charitatiuum ſubſidium tenentur ſicut alij, & ibi in apoſtilla allegatur Bartolus, & hanc opinionem tenet Velentius, pro qua allegat textum, vt ipſe putat expreſſum in quadam Clementina *d*, vbi patet, quod religioſi tenentur ſoluere onera, & iura Epiſcopalia, niſi ſe tueri valerent ſpeciali priuilegio proprio, vel conſuetudine; ait enim dictam Clementinam eſſe intelligendam, quando monaſteria nolunt ſoluere Epiſcopo charitatiuum ſubſidium, pro Eccleſijs monaſterio ſubiectis, quæ Eccleſiæ antequam eſſent monaſterijs ſubiectæ, ſoluebant, & ſoluere tenebātur charitatiuum ſubſidium, & alia iura Epiſcopalia: Eccleſiæ enim ſupradictæ cenſentur ſubiectæ monaſterijs cum ſuo onere, argumento cuiuſdam Decretalis *e*, & ſine præiudicio Epiſcopi, vt in alia decernitur Decretali *f*, & quod ita intelligi debeat dicta Clementina indicat textus ibi, *Neque iura Epiſcopalia, & alia præſtari propiſſi, antequam ad eos perueniſſent ſolita, &c.* Pro quibus recte intuenti eſt caſus proprie in alia Decretali *g*, vbi Papa vult, quod Abbas montis Caſſini pro Eccleſijs, & Capellis monaſterio ſuo ſubiectis teneatur Epiſcopo Aſſiſſino ſoluere ſubſidium charitatiuum, quod tamen intelligendum eſt de Eccleſijs, & Capellis habentibus populum, vel ſi non habēt populum, ſunt tamen Eccleſiæ, & Capellæ ſeculares; alias enim ſi ſunt regulares, ita demum tenebuntur ad charitatiuum ſubſidium, ſi monachi ibi reſiderent ſimpliciter, vt monachi, non vt congregatio: nam ſi eſſent ibi vt congregatio, non eſſet pro eis ſoluendum charitatiuum ſubſidium, cum etiam tales ſint exempti ab Epiſcopo quoad legem Diœceſanam, ſicut monaſteria. Remigius de Gonny *h* dicit hoc non habere locum, quando monaſteria ſunt exempta, tam in capite, quā in membris. Denique Raphael Cumanus *i* hanc propoſitam mouens quæſtionem tenet, quod Eccleſiæ parochiales vnitæ, & incorporatæ Religioni, & monaſterio ad Charitatiuum tenentur ſubſidium, quia

c Andr. in c. cōquerente de off. ord. in v. ſo. ſtatum q. 20. Velentius de charit. ſubſi. 3 19.

d Clem. 1. & 2. de cenſib.

e ca. paſtoralis. de decimis

f ca. quia incaſtorum de religioſ. dom.

g ca. cū q̄ venite. de offic. ord.

h Gonny de charit. ſubſid. q. 22. n. 6.

i Cuman conſ. 100.

 iure

k ca ſi quis Epiſ 16. q 5. c. omnes baſilica de q & c. conſ c monaſteria 17. q 2 c conquerendo d.le ins.ae of ord
l c. ex tnarum ae v.n palli m c. dilect de of. ord.
n ſup. q præced.

iure communi [k] Capellæ, & parochiæ ſubſunt Epiſcopis, & Ordinarijs, id eſt iuriſdictioni Diœceſanæ, & facit ad hoc, quia talia priuilegia, quæ derogāt iuri Ordinariorum, ſtricte ſunt interpretanda, vt decernit ius [l], & quantum poſſunt ad iuris conſonantiam reducenda, vt etiam ius determinat [m]. Hoc enim fallit, quando ex priuilegio, aut ex conſuetudine aliud iubeatur: nam tunc dictæ Eccleſiæ, quæ ſunt vnitæ ad monaſterium, minime dictis oneribus grauari debent, ſecundum eundem doctiſſimum Cumanum. Ego autem inueni, prout dictum eſt ſupra quæſtione præcedenti [n], quandam conceſſionem Pij IV. confirmatam per Gregorium XIII. qua eximitur Societas Ieſu à ſubſidijs charitatiuis, qua conceſſione, & indulto fruuntur ordines Mendicantes, & alij qui cōmunicant in priuilegijs, prout in primo Tomo [a] late diximus. Inueni etiā aliā conceſſam Fratribus ſancti Ioannis Hieroſolymitani, à Leone X. & Clemente VII. & Paulo III. & Pio IV. & Pio V. & à Sixto V. eximentem dictam religionem, & eius fratres à dicta contributione ſubſidij charitatiui, cuius tenorem in articulo præcedente huius quæſtionis retulimus. Et ſic accepi ſubſidium in his Hiſpaniarum partibus fuiſſe petitum de redditibus annalibus relictis cum onere Miſſarum monaſterijs fratrum Minorum: at per executoriam ſententiam Cōſilij Regalis fratres eſſe liberos à tali contributione fuiſſe iudicatū mihi ſignificauit quidam noſtræ religionis meritiſſimus pater in his ſatis doctus, & in quæſtionibus regularibus ſatis verſatus. Quæ ſententia vltra quod potuit in dictis priuilegijs fundari, ex alio capite habet non minus efficax fundamentum, cum ipſi annui redditus ſecundum modum viuendi fratrum Minorū, in iudicio peti non poſſint, tanquam quid proprium religionis, quæ neque in communi, neque in particulari aliquid proprium habere poteſt, vnde in generalibus conſtitutionibus Toletanis præcipitur ſub obedientia Prælatis, vt dictos annuos redditus publice renuncient, & proteſtentur ipſos, non vt quid de iuſtitia debitum, ſed vt eleemoſyna ab eis fore petēdos, prout infra tertio Tomo late dicemus, & de conceſſionibus factis Catholicis Hiſpaniarum Regibus à Sede Apoſtolica, latum habebimus ſermonem.

a qu. 14.

ARTICVLVS III.

Vtrum monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum.

b Con Tri. ſeſ. 21. de reſor. c. 18.

RESpondeo dicendo, Concilium [b] Tridentinum decreuiſſe collegium, & ſeminarium puerorum in ſingulis cathedralibus Eccleſijs ab Epiſcopis eſſe inſtituendum, ad cuius fabricam, & puerorum ſuſtētationem ait, quod Epiſcopi ex fructibus integris menſæ Epiſcopalis, & Capituli, & quarumcunque dignitatum, perſonatuum, officiorum, præbēdarum, portionum, Abbatiarum, & Prioratuum cuiuſcunq; ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, aut conditionis fuerint, & hoſpitaliſi, quæ dantur in titulum, vel adminiſtrationem, iuxta conſtitutionem Concilij Viennenſis, quæ incipit, *quia contingit*. & beneficiorum quorumcunque etiam regularium, etiamſi iuris patronatus cuiuſcunq; fuerint, etiamſi exempta, etiāſi nullius diœceſis, vel alijs Eccleſijs, & monaſterijs, & hoſpitalibus, & alijs quibuſcunque locis pijs, etiam exemptis annexa, & ex fabricis Eccleſiarū, & aliorū locorū, etiam ex quibuſcunq; alijs Eccleſiaſticis redditibus, ſeu prouentibus, etiam aliorum collegiorū, in quibus tamen ſeminaria diſcentium, vel docentiū ad commune Eccleſiæ bonum promouendū actu nō habentur, præterquam ratione redditũum, qui ſuperflui eſſent vltra conuenientē ipſorum ſeminariorū ſuſtentationē, ſeu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis ſcholę appellantur, & omniū monaſteriorum, non tamē Mendicantium, etiam ex decimis quacunq; ratione ad laicos, ex quibus ſubſidia Eccleſiaſtica ſolui ſolent, & milites cuiuſcunq; militiæ, aut ordinis pertinentibus (fratribus S. Ioannis Hieroſolymitani duntaxat exceptis) partem aliquam, vel portionem detrahant. Hæc Concilium.

Circa quod decretum notanda eſt illa dictio, *duntaxat* quæ explicatur per affirmatiuam, cui adiungitur, & negatiuam aliorum: nam vt omnes Logici docent, illa propoſitio, Petrus dumtaxat currit, exponitur per illa duo, Petrus currit, & nullus alius à Petro currit, prout etiam in iure [c] notant ſcribentes. Vnde verba huius decreti ibi, *fratribus ſancti Ioannis Hieroſolymitani duntaxat exceptis*, debent exponi logice, & iuridice, hoc modo, fratres ſancti Ioannis Hieroſolymitani ſunt exempti à contributione pro ſeminario, & nullus alius ordinum militiarum à prædictis fratribus ab hoc onere liberatur.

c ca. cum Eccleſia metrona de cauſ. poſ & prop. l. Gallus. §. & quid ſi tantum ff. de liber & poſthum.

ARTICVLVS IV.

Vtrum collecta & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſijs regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſecularem, debeantur; & econtra, vtrum in hoc caſu exemptio à ſubuentionibus, & exactionibus ipſis conceſſa perdatur.

RESpondeo dicendo, quod, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfiat, diſtingui oportet, primo quod quādo ex fundatione res, vel priuilegia data ſunt Eccleſijs regularibus, intuitu pietatis, & neceſſitatis, quod in hoc caſu illa debent apud eas remanere, etiamſi ſæculares fiant, vt argumento aliquorum iurium [d] tenent communiter Doctores. Et docet Peruſinus. Quando vero priuilegium, vel collecta, vel ſubuentiones impoſita fuerunt propter ſtrictiorem vitam, ſeu reformationem, tunc reformatione ceſſante non debentur dictæ ſubuentiones: quod probatur ex iure [e] definiente, quod neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficijs renunciare coguntur, quæ eis miſerationis includit intuitus, ſic religioſe viuentes cum à religione ceſſauerint priuilegijs exuuntur, quæ religioſa meruit conuerſatio. Vides textum expreſſum, quod ſubuentiones impoſitæ durante reformatione ceſſant ceſſante religione. Confirmatur deinde argumento cuiuſdam decretalis [f], vbi dicit Summus Pontifex, ſi relictis originalibus ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum monaſteriorum iura diuertere, oportebit vos iure communi cenſeri, quia dignum eſt, vt qui ſimul cū alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. In qua decretali ait Panormitanus [g] quod quādo priuilegium certo ordini eſt tributum, propter certitudinem vitæ, perditur priuilegium ſi non ſeruatur regula inſtituta. Ex quibus ſequitur primo, quod non debentur ſubuentiones Eccleſijs regularibus datæ propter religionem, ſi ipſæ in ſtatum ſæcularem redigantur. Secundo ſequitur quod exemptio ab exactionibus ipſis ex priuilegio conceſſa etiam deperditur, ſi talis exemptio intuitu reformationis, & religionis fuit conceſſa.

d c. Eleutherius 1. q 2. e ſi ſemel 1. q. 3. Peru. in tract de mutat ſtat. uel c. ſi c 2 q 1. e c. fin. 2. q. 1.
f c. recolentes de ſta mona.
g Pan in d. c. rec. lentes 2. not.

Nec poteſt allegari quod dictæ ſubuentiones ſunt iam debitæ, cum ſolui conſueuerint: nam reſpondetur quod erat debitæ intuitu religionis, ſicut ſubuentiones imponuntur obedientarijs, & non alijs, iuxta ſacros canones [h], & qui voluerit dicere eſſe debitas ex alia cauſa, opus eſt vt hoc probet, prout allegando aliqua iura [i] reſoluit Rebuffus.

h c. ten in fin de ſta mona. i l 2 ff de pr. bat. l. alter. ro. tit. buf. conſ. 105.

Pro complemento autem totius materiæ præcedentis, operæ pretium eſſe duxi tenorem cuiuſdam Bullæ Pij V. referre pro Mendicantibus promulgatæ, quam ſigillo authentico vidi.

Exemptiones ab exactionibus, datijs, Gabellis, Pedagijs, vectigalibus, &c.

Vtriuſque ſexus religioſis perſonis ordinem mendicantium conceſſæ per Sanctiſſimum in Chriſto P. & D.N.P. Pium diuina prouidentia PP. V.

Romæ apud Antonium Blandum impreſſorem Cameralem anno Domini 1566. Pius Papa V.

Ad

Digitized by Google

Ad perpetuam rei memoriam. *Dum ad vberes, quos ſacri Mendicantium ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attente reſpicimus, & attente conſiderationis indagine perſcrutamur ipſorum religionis ſinceritatem, & voluntariæ paupertatis habitum, in quibus ſub humilitatis ſpiritu deuotum Altiſſimo præſtans famulatum; dignum, quin potius debitum reputamus, vt illis ea liberaliter concedamus, per quæ ſemotis quibuſdam grauaminibus, promptiores eiuſdem Altiſſimi inhæreant ſeruitijs. Hinc eſt quod nos volentes eoſdem Mendicantium ordines, & dilectos filios eorum fratres, & monachos, cæteraſque perſonas, ac etiam Moniales quaſlibet eiuſdem ordinis ſub illorum cura degentes ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequi. Motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa noſtra ſcientia, ac de plenitudine poteſtatis, quod ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus omnes, & ſinguli Mendicantium ordinum huiuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto Moniales, ſeu Sorores, ac aliæ vtriuſque ſexus perſonæ regulares vbilibet per totum Chriſtianum orbem diffuſi, & conſtituti illorumque monaſteria, Cœnobia, domus, conuentus, Eccleſiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiam vnita, ac membra, & dependentia, necnon terræ cultæ, & incultæ, poſſeſſiones, prædia, agri, & alia omnia, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe mouentia, & vbilibet, ac in quibuſcunque rebus conſiſtentia bona, necnon eorum in dictis bonis laboratores, coloni, arrendatarij, locatarij, & effectuarij, negotiorumque geſtores vniuerſi quomodolibet nuncupati, nunc & pro tempore exiſtentes, in perpetuum ab omnibus, & ſingulis exactionibus, tam vrbanis, quam ruſticis, necnon datijs, gabellis, pedagijs, vectigalibus, collectis, impoſitionibus, & oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, ac tam realibus quam perſonalibus meris, & mixtis, etiam ſubſidio triennali, & augmento, ac ſæcularibus equorum taxis, militumque hoſpitijs, ac alijs quibuſcunque nominibus nuncupatis, quauis autoritate, quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac alijs quibuſuis quomodolibet imponi conſueuerunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcunque mercium, & rerum cuiuſcunque generis, vel qualitatis exiſtant, tam per mare, & aquam dulcem, quam per terram vndecunque, & quomodocunque pro tempore delatarum, necnon animalium quorumcunque mortuorum, & viuorum, & quæ alias quomodolibet, & ex quauis cauſa, ac ſuper quibuſcunque rebus tam in Alma vrbe noſtra quam extra eam vbilibet locorum exiguntur, & in futurum exigentur, necnon à contributionibus, & ſolutionibus in illis faciendis, ac tam pro victu, & veſtitu, quam quocunque alio vſu ſua tantum, ac tam emendo, quam vendendo, & alias quomodolibet negotiando, necnon etiam à ſolutione quadrantis pro ſingulis libris carnium de animalibus, quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, necnon etiam quæ in ſuis ædibus, prædijs, & poſſeſſionibus priuatim detinent, & nutriunt, ac à contributione ſumptuum, & expenſarum, quæ aliquando pro pontibus, vijs, aquæductibus, muris, mœnibus, alijs machinis ſtruendis, & reparandis, ſeu reficiendis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcunque fortificationibus, necnon etiam alias in omnibus, & per omnia ac tam in dicta vrbe, quam extra eam vbilibet penitus, & omnino liberi, immunes, & exempti, ac libera, & exempta, liberaque immunia & exempta ſint & eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneantur, & reputentur. Quodque terræ, agri, poſſeſſiones, & loca aratiua, vt præfertur in illis, quæ aliquando pro paſcuis animalium ad certum tempus reſeruantur nullatenus vnquam comprehendantur, nec comprehendi cenſeantur, ac etiam monaſteria, cœnobia, aliaque omnia regularia loca prædicta pro quorumcunque militum, tam equitum, quam peditum hoſpitijs, quemadmodum magno cum noſtro dolore hucuſque in pleriſque locis factū comperimus, nequaquam aſſignentur, neque aſſignari debeant. Et inſuper quod fructus, redditus, prouentus, introitus, & alia quæcunque bona monaſteriorum, cœnobiorum, & aliorum locorum regularium præfatorum ab alijs, quam à Syndicis, & procuratoribus religioſis, fratribus monachis, & Monialibus, alijſque perſonis præfatis exigi, illaque duntaxat in beneficium loci, vel ſuſtentationem ipſorum religioſorum fratrum, & monialium expendi, nec per alios quoſcunque quouis nomine cenſeantur, nec in alium, quam præmiſſum vſum conuerti, ſeu expendi poſſint, neque debeant, niſi de conſenſu ſuperiorum illius loci cui data, vel conſignata, aut donata fuerint, ſeu ad quem alias ſpectabunt, nec etiam ſoli tutores, aut curatores, ſeu protectores, & alio nomine ſindici, aut alias nuncupati de eiſdem bonis vllo modo diſponere poſſint. Quodque idipſum etiam de eleemoſynis, oblationibus, & quibuſcunque alijs donarijs intelligi, aut obſeruari debeat, Apoſtolica autoritate tenore præſentium perpetuo ſtatuimus, ordinamus, volumus, & declaramus, necnon fratres monachos, Moniales ac alias regulares perſonas eorumque monaſteria, cœnobia, conuentus, Eccleſias, capellas oratoria, & alia loca, ac terras, poſſeſſiones, prædia, agros, & bona, necnon laboratores, colonos, arrendatarios, locatarios, effectuarios, ac geſtores prædicta, vt præfertur, libera, immunia, & exempta eiſdem autoritate, & tenore facimus, ac fore, & eſſe decernimus: mandantes propterea dilectis filijs modernis, & pro tempore exiſtentibus cameræ Apoſtolicæ camerario, Præſidentibus, & Clericis, ac Commiſſarijs agentibus, & officialibus quibuſcunque, vt omnibus, & ſingulis tam virorum, quam mulierum monaſterijs Mendicantium ordinum huiuſmodi exiſtentibus ſub ditione noſtra temporali mediate, vel immediate conſtitutis, tantum ſal quantum pro eorum vſu ſufficeret ſingulis annis, omni dilatione ceſſante, & contradictione remota, contribuere, & aſſignare, ac contribui, & aſſignari facere debeant realiter, & cum effectu diſtrictius, etiam in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorum millium ducatorum auri de camera pro vna baſilicæ ſancti Petri de vrbe, & pro altera medietatis monaſterijs, & locis præfatis, quæ moleſtari, ſeu perturbari contigerit, irremiſſibiliter applicandorum, pœnis eo ipſo, & quoties contrafactum fuerit, incurrendis, inhibentes tam illis, quam dilectis filijs Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, poteſtatibus datiorum, gabellarum, onerum, & aliorum præmiſſorum exactoribus, conductoribus, & apparitoribus, necnon quibuſuis communitatibus, & vniuerſitatibus, illarumque officialibus, & perſonis, alijſque quibuſcunque ad quos ſpectat in futurum, quatenus præmiſſa omnia, & ſingula inuiolabiliter, & perpetuo obſeruet, ac ab omnibus obſeruari faciant, neque fratres monachos, moniales, & alias religioſas perſonas alioſque ſupradictos ſuper præmiſſis quomodolibet moleſtent, & perturbent, nec permittant per quoſcunque quomodolibet moleſtari, ſeu perturbari, &c. Et ponit maximas, & amplas derogationes. dat. Romæ apud S. Marcum, ſub annulo Piſcatoris, die 29. Iulij, anno Dom. 1566. P. N. anno I.*

QVÆSTIO LXVIII.

De famulis, & familiáribus monaſteriorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum famuli, & familiares Religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegijs.*
2. *Vtrum famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum, ſiue eo, quod ibi eligant ſepulturam.*
3. *Vtrum famuli fratrum poſſint ab ordinarijs excommunicari.*
4. *Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum famuli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegijs.

RESpondeo dicendo, quod attento ſolo iure communi priuilegium alicui conceſſum pro ſe extenditur etiam ad miniſtros, ſine quibus illud ſtare non poteſt, argumento cuiuſdam legis *a*, vbi id notat Bartolus, & tenet etiam Baldus, & ait Oldradus *b* quod pauperum appellatione veniunt etiam ij, qui pauperibus ſeruire ſolent, itaque pauperibus dicitur erogatum quod ſeruitoribus pauperum datum eſt, argumento eorum, quæ tradit Baldus *c*, & tradit etiam Benincatius, propter quod Alexander IIII. conceſſit fratribus ordinis Carmelitarum facultatē miniſtrandi Eccleſiaſtica Sacramenta familiaribus ſuis, ac tradendi eos ſepulturæ Eccleſiaſticæ, cum deceſſerint, prout habetur in Monumentis *d* ordinum. Et ſimiliter Clemens IIII. conceſſit fratribus Minoribus, vt ijs, qui in eorum morantur obſequijs, cuncta libere miniſtrare poſſint Eccleſiaſtica Sacramenta & ipſos, cum deceſſerint, in ſuis monaſterijs ſepelire, vt in eodem libro *e* continetur. Et Gregorius XI. fecit conſimilem conceſſionem per eadem verba familiaribus fratrum ordinis Prædicatorum, ſicut

a l. a lo ini- ſt a ... in pr n. ... ibi Bar. tol ff. de exercitat. ... rum Bald. in authen. habe- ta col 2. C. ne filius pro pa- tre
b Old. ad con. 11.
c Bal in l do- mus n 4. C. de Epi. & Cle. Benin. in tit de paup. & eius priuileg. q 7 n 27.
d In 1. im. fo. 8 9. & in 2 fo 168. conc. 39.
e In 1. imp. f. 16 & in 2. f. 140 con 311

ſicut Clemens IV. fecerat familiaribus fratrum Minorum, prout in eodem libro *f* refertur, quod quantum ad adminiſtrationem Sacramentorum iure cõmuni Clementinarum *g* iam conceſſum erat; dicitur enim ibi, ſane religioſis illis, quibus eſt à Sede Apoſtolica conceſſum, vt familiaribus ſuis domeſticis, aut pro operibus in hoſpitalibus ſuis degentibus Sacramenta poſſint Eccleſiaſtica miniſtrare: nullum ex præmiſſis volumus quoad hoc præiudicium generari; non enim voluit Clemens, quod Sacramenta illis ſine Parochi licentia miniſtrantes in excommunicationem incurrerent. Vnde illa Benedictinorum de Obſeruantia Hiſpaniæ conceſſio facta à Nicolao Franco Apoſtolicæ Sedis Nuntio; & oratore cum poteſtate Legati de latere à præfata Sede deputato in regnis Caſtellæ, & Legionis, & Aragoniæ, *quod ſi qui intra ſepta monaſteriorum infirmati fuerint, extremam vnctionem ipſis monachi dare poßint, Apoſtolica autoritate libere, & licite Parochialis presbyteri, vel alterius cuiuſcunque Epiſcopi, vel ſuperioris licentia, vel aſſenſu nullatenus requiſitis.* prout in comp. Mendicantium *h* continetur. Hoc (inquam) priuilegium ſi intelligatur de ijs, qui infirmantur intra ſepta monaſteriorum, & ſunt in actuali ſeruitio fratrum, non priuilegium, ſed ius commune eſt, cum in iure communi approbetur. Explicari ergo debet, vt aliquid vltra ius commune operetur, de ijs qui neque ſunt famuli, neque familiares, intra ſepta tamen monaſteriorum infirmari, & curari contingit, pro quibus tamen non recurrendum eſt ad parochos, vt eis Sacramentum Euchariſtię poſſint miniſtrare. Notandum eſt tamen, quod confeſſiones ipſorum famulorum, & familiarium non poſſunt audire, niſi religioſi confeſſores ab ordinario approbati, iuxta formam Concilij Tridentini *i*.

f In 2 imp. fo. 150 conc. 316
g Clem. relig. §. fin. de priu.
h comp. mendican. vti extrema vnct.
i Tri. ſeſ. 23. de ref. c. 15.

Qui autem dicantur famuli, & familiares, & commenſales controuertitur. Et pro explicatione recurrendum eſt ad quandam Gloſſam *k* quæ in ſumma dicit, quod large familiares dicuntur, qui cohabitant cum aliquo, vt colligitur ex aliquibus Decretalibus *l*, in quarum vna dicit Gloſſa, quod familiares appellantur conſanguinei, colonus, adſcriptitius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus, ſeruus, & omnes habitantes in domo, & familiares domeſtici intelliguntur omnes, qui in expenſis alicuius commenſales continue exiſtunt, etiamſi aliquando abeſſe pro eius negotijs gerendis contingat, vt in quadam Decretali *m* continetur: ij autem non ſunt illi, qui ſeruiunt particularibus fratribus, ex eorum libito ſolum aſſumpti, ſed illi, qui ſeruiunt ex autoritate Prælatorum, aut Officialium conuentum toti communitati, aut aliqui patri particulari, ſicut ſunt illi, qui ex auctoritate Prælatorum ſeruiunt aliquibus Magiſtris in Theologia in religionibus ſecundum earum conſuetudinem à Prælatis viſam, & approbatam. Aduertendum tamen, quod licet ſint famuli illi, qui actualiter inſeruiunt monaſterijs, non tamen actualiter inſeruientes aſſumpti in fraudem legis, vt priuilegijs ſupradictis gaudeant, frui debent prædictis priuilegijs, vt ait quædam Gloſſa *n* communiter recepta.

k Glo. in 3. quæſt. 1.
l c. inſinuante de of. dele. & c. in literis de teſt. vbi glo.
m c. fin. de ver. ſig. li. 6.
n Gloſ in c. licet. vob. vo. b. domeſt. de priu.

ARTICVLVS II.

Vtrum famuli fratrum poßint ſepeliri in monaſterijs ipſorum fratrum, ſine eo quod ibi eligant ſepulturam.

RESpondeo dicendo, quod ſecundum ius commune in eorum parochia debent ſepeliri, aut in ſepulchro maiorũ, niſi alibi ſepulturã elegerint, prout late in tertio Tomo in quæſtione de ſepulturis Deo duce dicemus. Sed attentis priuilegijs Alexandri IV. & Clementis IV. in ſuperiori articulo allegatis, etiamſi non eligant ſepulturam, poſſunt in monaſterijs ipſorum fratrum, etiam Parocho recuſante, ſepeliri, alias priuilegium ad nihilum deſeruiret. Imo Iulius II. fratribus ordinis Minorum conceſſit, *quod famuli domorum ſui ordinis, necnon cæteri eiuſdem ordinis habitum portantes & in articulo mortis in dictis domibus ſepulturam eligentes, omnibus & ſingulis priuilegijs ordinis Minorum huiuſmodi quomodolibet conceßis gaudere libere, & licite valeant.* Ita habetur in ordinis Supplemento *o*, quæ verba ibi, *& in articulo mortis in dictis domibus ſepulturam eligentes.* non ſunt referenda, niſi ad eos tantum, qui habitum ordinis portant: non autem ad famulos domorum; hi enim etiamſi non eligant ſepulturam in dictis domibus, cum gaudeant priuilegijs ordinis Minorum, poſſunt etiam tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis ſepeliri in Eccleſijs fratrum, ea ſolemnitate, qua ſepeliuntur fratres.

o Suppl. fo. 8. conceſ. 22.

ARTICVLVS III.

Vtrum famuli fratrum poßint ab Ordinarijs excommunicari.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. ſtatuit, *quod procuratores & negotiorum geſtores, ac operarij fratrum ſeruitijs inſiſtentes, ſententijs excommunicationis promulgatis illaqueati ſint, & eſſe cenſeantur, ſi illis cauſam dederint, ac dantibus conſilium, auxilium, vel fauorem præſtiterint.* Ita habetur in Supplem. *p* In qua conceſſione clare innuitur excommunicationes Ordinariorum eos minime poſſe comprehendere, niſi ipſis cauſam dederint, ac fauorem, auxiliumve impertierint. Quod Alexander IV. conceſſit in hunc modum, confirmans literas Honorij, & Innocentij prædeceſſorum ſuorum, quibus autoritate Apoſtolica interdixerunt, *vt nemini liceat, ſine mandato ſpeciali Romani Pontificis, fratres hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani, vel ſeruiẽtes eis clericos, ſiue laicos, donec in ſeruitio domus fuerint excommunicationi, & interdicto ſubiacere, & ſi qua ſententia in Prælatos aliter lata fuerit, & eam irritam eſſe, & inanem cenſuit.* Ita refert Collector *a* Compendij priuilegiorum Mendicantium. At hoc priuilegium iam hodie per Concilium Tridentinum *b* eſt maxime limitatum; non enim habet locum in quibuſcunque ſeruitoribus, & famulis, ſed in his tantum, qui prædictis monaſterijs, & militijs actu ſeruiunt, & intra eorum ſepta, ac domus reſident, ſubq; eorũ obedientia viuunt, ſiue ijs, qui legitime, & ſecundum regulam earundem militiarum profeſſionem fecerunt, de qua ordinario conſtare debeat, non obſtantibus priuilegijs quibuſcunque, etiam religionis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum.

p Suppl. fo. 26. conceſ. 8.
a Collect. tit. familiares ſeu famuli fratrum § 11.
b Tri. ſeſ. 25. de refor. c. 25

Vtrum autem famuli fratrum, & eorum familiares poſſint tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis, intereſſe diuinis, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta in Eccleſijs ipſorum fratrum, in quæſt. de Interdicto, & ceſſatione à diuinis inferius diſputabimus.

ARTICVLVS IV.

Quas indulgentias lucrentur ſeruitores fratrum.

RESpondeo dicendo, quod illi, qui ſunt in ſeruitio fratrum Minorum, & ſororum ſanctæ Claræ, habeant indulgentiam plenariam in morte, ac ſemel in vita de reſeruatis. Ita habetur in libro, Monumenta ordinum *c*. Et Sixtus IV. conceſſit quod ſeruitores fratrum, & ſeruitrices Monialium ſanctæ Claræ, poſſint promereri omnes indulgentias ſtationum Romæ: & portiunculæ conceſſas fratribus Minoribus, dicendo quinquies Pater noſter, & totidem Aue Maria, cum Gloria Patri, in Eccleſijs prædictorum fratrum, & Monialium. Ita habetur in eodem libro *d*.

c In 2 impreſ. fo. 66 con. 96.
d In 1 imp. fo. 67. conce. 114.

Aduertendum tamen, quod in regnis, vbi Bulla Cruciatæ promulgatur, neceſſe eſt, vt dicti famuli, & familiares Bullam habeant Cruciatæ, vt has indulgentias poſſint promereri, prout ego late declaro in explicatione Cruciatæ.

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO LXIX.

De feſtiuitatibus, & de ſanctis nouo Kalendario additis, in decem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur decem.

1 *Vtrum feſtum Corporis Chriſti poſſit à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.*
2 *Vtrum feſtum nominis Ieſu poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari.*
3 *Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, cum officio Doctorum ſit celebrandum.*
4 *Vtrum feſtum ſancti Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
5 *Vtrum feſtum ſancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.*
6 *Vtrum feſtum ſancti Franciſci de Paula fundatoris ordinis Minimorum ſit ab omnibus celebrandum.*
7 *Vtrum feſtum ſancti Placidi, & ſociorum eius ſit ab omnibus celebrandum.*
8 *Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum ſancti Nicolai Tolentini.*
9 *Vtrum feſtum ſancti Petri Martyris ſit ab omnibus celebrandum.*
10 *Vtrum feſtum ſancti Hyacinthi ſit ab omnibus celebrandum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum feſtum corporis Chriſti poſſit à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis.

RESpondeo dicendo, circa hoc haberi quandam Gregorij XIII. conſtitutionem, cuius tenorem in præſentiarum fideliter adducam. *Gregorius XIII. ad perpetuam rei memoriam. Cum interdum contingat Romanum Pontificem aliquas conceſſiones, & gratias elargiri, quas poſtmodum experientia rerum magiſtra docet in alterius præiudicium reſultare, mirum nemini videri debet, ſi tandem præiudicio cognito gratiæ ipſæ ſic conceſſæ in melius reformentur, prout & populi deuotio expoſcit, ac rerum, & temporum qualitate penſata conſpicitur in Domino ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem felicis recordationis Pio PP. V. prædeceſſori noſtro, pro parte dilecti filij Ioannis Gallo ordinis Prædicatorum, & Theologiæ profeſſoris expoſitum fuit, quod licet in omnibus fere conuentibus prouinciæ Hiſpaniæ ordinis prædicti ſolemniter fieri conſueuiſſet proceſſio ſanctiſſimi Sacramenti Corporis Chriſti die Dominica infra octauam illius feſtiuitatis, idque ab immemorabili conſuetudine, propterea quod dicti ordinis religio, vtpote à B. Thoma de Aquino docta, peculiarem ſemper geſſerat deuotionem erga ſanctiſſimam Euchariſtiam, vnde cum magno apparatu, & frequentia populi eadem feſtiuitas à fratribus ordinis huiuſmodi celebrari ſolebat: nihilominus ante aliquot annos aliqui alij partium illarum religioſi, præſertim in ciuitate Salmantina, contendebant die, & hora feſtiuitatem, ſeu proceſſionem huiuſmodi celebrare, populum ad ſe trahentes, & ornamenta quæ ipſis fratribus ordinis huiuſmodi concedi ſolebant, conquirentes, vnde & populi deuotio minuebatur, & aliquando viri timorati, videntes religioſos pro huiuſmodi rebus inter ſe contendere offendebantur; eiuſdem Ioannis ſupplicationibus inclinatus eidem ordini Prædicatorum, vt in omnibus, & ſingulis ciuitatibus, terris, oppidis, & locis tam dictæ prouinciæ, quam extra, & alibi vbilibet, in quibus ab immemorabili conſuetudine fratres dicti ordinis proceſſionem huiuſmodi dicta die Dominica infra octauam eiuſdem Corporis Chriſti ſolemniter celebrare ſoliti fuerant, iiſdem fratribus ordinis Prædicatorum dumtaxat eadem die Dominica ſolemniter proceſſionem eiuſdem Corporis Chriſti celebrare liceret, ita vt nulli alij ſuper eo illos impedire ſeu eodem tempore, vel die eandem proceſſionem facere poſſent, & deberent perpetuo conceſſit & indulſit; ac alijs prædictis deſuper diſtrictius inhibuit, alia que fecit prout in dictis literis plenius continetur. Nos tamen attendentes, id ſine diuini cultus diminutione eſſe aliquando poſſe tam omnes ad vnam, & eandem Eccleſiam dumtaxat confluentes in ea caremoniæ tempore, ſicque proceſſioni huiuſmodi intereſſe nequeant præter id, quod inibi ſæpe contingit, vt propter populi frequentiam ſic confluentem varia ſcandala, & iurgia oriantur, & populus ipſe ſpirituali venerationis ſacramenti huiuſmodi multiplici fructu priuetur. Neque propterea diutius diſcuſſa iudicium eſſe cenſemus literis prædictis modum aliquem præbere, illarum continentiam, & tenorem, ac ſi de verbo ad verbum præſentibus inſerta forent pro plene, & ſufficienter expreſſa habentes, motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatam petitionis inſtantiam, ſed ex mera deliberatione, & certa ſcientia noſtris vniuerſis, & ſingulis clero, & clericis, ac perſonis Eccleſiaſticis tam ſecularibus, quam quorumuis ordinum religioſorum, & militiarum, regularibus, vt literis Pij prædeceſſoris noſtri huiuſmodi non obſtantibus, liceat ipſis tam die ipſa Dominica, infra octauam Corporis Chriſti, quam alijs totius octauæ prædictæ diebus, proceſſiones ſuas celebrare, neque ſuper eo tam ab ordinis Prædicatorum huiuſmodi, quam alijs quibuſcunque perſonis, etiam prædictorum, aut quarumuis aliarum literarum, priuilegiorum, vel conceſſionum prætextu, ſeu alias quomodolibet moleſtari, inquietari, vel perturbari, neque etiam aliquibus cenſuris, vel pœnis etiam Eccleſiaſticis innodari, ſeu illas incurrere poſſint, tenore præſentium concedimus, & permittimus. Et nihilominus pro potiori præmiſſorum cautela literas Pij prædeceſſoris huiuſmodi harum ſerie penitus, & omnino, quoad effectum prohibitionis celebrandi proceſſiones huiuſmodi, caſſamus, irritamus, & annullamus, viribuſque, & effectu euacuamus, & tanquam tales minime attendi, vel iiſdem fratribus Prædicatorum ſuffragari poſſe volumus, diſtrictius inhibentes iiſdem fratribus ordinis Prædicatorum, & quibuſcunque alijs perſonis, cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ, necnon ſuſpenſionis, interdicti, alijſque arbitrio noſtro moderandis, infligendis, vel imponendis pœnis ne contra præſentium literarum tenorem venire, aut ſuperſcriptos, vel quoſcunque alios, quorum intereſt, vel intereſſe poterit, quomodolibet in futurum, quo minus præmiſſa libere fieri poſſint per ſe, vel per alium, ſeu alios, publice, vel occulte, directe, vel indirecte, tacite, vel expreſſe, quouis quæſito colore, vel ingenio impedire audeant, vel præſumant, decernentes quoque præſentes literas nullo vnquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu, etiam ex eo quod intereſſe habentes vocati non fuerint, notari, impugnari, inualidari; ad terminos iuris reduci nullatenus poſſe, minuſque ſub quibuſuis ſimilium, vel diſſimilium, gratiarum, reuocationibus comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum ſtatum reſtitutas, & de nouo conceſſas eſſe, ſicque ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios quauis auctoritate fulgentes, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores ac ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi facultate, iudicari debere irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quocunque quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit. Et nihilominus vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac dilectis filijs, cæteris locorum ordinarijs, necnon illorum, & eorum Vicarijs, ſeu officialibus, in ſpiritualibus, & cuilibet ipſorum in ſolidum, motu ſimili per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo aut vnus, per ſe, vel alium, ſeu alios, præſentes literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte alicuius, ſeu aliquorum, & quorum intereſt in præmiſſis intereſſe habentium, ſeu habentium fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant præmiſſa omnia, & ſingula ab omnibus, quos illa concernunt, inuiolabiliter obſeruari, ac prædictos intereſſe habentes illis pacifice frui, & gaudere; non permittentes eos deſuper per prædictos fratres ordinis Prædicatorum, vel eorum conſeruatores, Iudices, defenſores, ſeu protectores, aut quoſcunque alios, quauis auctoritate, quomodolibet indebite moleſtari: contradictores quoslibet, & rebelles, per ſententias, cenſuras, pœnas alia que opportuna iuris & facti remedia: appellatione poſtpoſita, compeſcendo, legitimiſque ſuper his habendis, ſeruatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis, non obſtantibus, &c.* Data Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die vndecima Martij, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus noſtri anno primo.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrum feſtum nominis Ieſu poſsit cum proprio officio à religioſis celebrari.

Reſpondeo dicendo, quod circà hoc habemus modo Bullam S.D.N. Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum referã, ex cuius relatione quid quæſito in articulo quæſtionis reſpondendum ſit omnibus patebit.

Clemens PP. VIII. ad perpetuam rei memoriam, ſanctiſſimi nominis Ieſu, in quo omne genu flectitur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum venerationi augendæ deuoto animi affectu, vt par eſt, intendentes; his, quæ à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus pro eiuſdem ſanctiſſimi nominis officij recitatione conceſſa ſunt, libenter Apoſtolici muniminis firmitatem adijcimus, cum præſertim piorum Principum vota id expoſcunt, & alias in Domino ſalubriter conſpicimus expedire. Aliâs ſiquidem à fœlicis recordationis Clemente Papa VII. prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſequentis. Videlicet, Clemens PP. VII. ad perpetuam rei memoriam, Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei patris vnigeniti, qui de ſummitate cælorum ad infima mundi pro generis humani redemptione deſcendere, & humanam carnem aſſumere non abnuit, vices (licet immeriti) gerentes in terris, ſanctiſſimũ nomẽ eius, in quo omne genu cæleſtium, terreſtrium, & infernorum flectitur, & preces noſtras effundi, ac nos ſaluos fieri oportet, & per quod ſæculum eſt conuerſum, ac Apoſtoli, alijque ſancti miraculis claruerunt, celebriter venerari cupientes, ſacra religionis dedũs, qui ſingulis mundi vanitatibus ſpretis ad ipſi Chriſto deſeruiendum ſe dicarunt, & alios Chriſti fideles ad id quibuſdam allectiuis muneribus indulgentijs videlicet, & remiſsionibus inuitamus, vt exinde reddantur diuinæ gratiæ aptiores. Sanè ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilecti filij Bonauenturæ Dubiam, ordinis fratrum Minorum profeſſoris petitio cõtinebat quod licet felicis recordationis Sixtus PP. IV. prædeceſſor noſter officium de ſanctiſſimo nomine Ieſu deſuper quendam Bernardinum de Buſtis fratrem dicti ordinis, dum in humanis ageret compoſitum autoritate Apoſtolica approbauerit, & confirmauerit; tamen illud aut aliquod feſtum de ipſo benedicto nomine in Eccleſia militante non celebratur. Quare pro parte ipſius Bonauenturæ de Generalis ſui ordinis licentia nobis fuit humiliter ſupplicatum, quod ipſum officium in toto ordine fratrum Minorum, & Sororum S. Claræ celebrari poſsit, & debeat decernere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur ipſius ſanctiſſimi nominis venerationem (prout par eſt) augeri ſinceris deſiderijs affectantes, huiuſmodi ſupplicationi inclinati, quod de cætero in toto ordine fratrum Minorum, & Sororum ſanctæ Claræ, huiuſmodi ſingulis annis, die quarta decima menſis Ianuarij, feſtum, & officium prædictum duplex maius, & ſolemne de ipſo ſanctiſſimo nomine Ieſu celebrari debeat, Apoſtolica autoritate tenore præſentium perpetuo ſtatuimus, & ordinamus. Et vt Chriſti fideles eo libentius ad dicti officij celebrationem accedant, quo ex hoc maiora dona ſpiritualia adipiſci poſſe cognouerint, de ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius autoritate confiſi, tam officium ipſum celebrantibus, quam qui illius recitationi, & decantationi interfuerint, ac quinquies orationem Dominicam, & toties ſalutationem Angelicam pro ſalute ſtatus Romani Pontificis & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ aduerſus Mahometicam, & Lutheranam perfidiam, ac vniuerſali Principum & aliorum fidelium pace deuote recitauerint, ſimiles indulgentias & peccatorum remiſsiones, quæ prædictis Chriſti fidelibus in officio Corporis Chriſti, & per illius octauam, in Eccleſijs, in quibus celebratur, intereſſentibus conceſſæ ſunt, concedimus, & elargimur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque præſentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Et quia difficile foret præſentes ad ſingula loca prædicti ordinis deferre, volumus, & eadem autoritate Apoſtolica decernimus, quod præſentium tranſſumptis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur; ſi forent exhibita, vel oſtenſa. Datum Bononiæ, ſub annulo Piſcatoris, die vigeſima quinta Februarij, anno Dom. milleſimo quingenteſimo trigeſimo, Pontificatus noſtri anno ſeptimo. Cũ autem etiam nuper officium proprium de eodem ſanctiſſimo nomine Ieſu, noſtra in congregatione ſacrorum rituum, & per dilectum filium noſtrum Caſarem, tituli ſanctorum Nerei, & Achilei presbyterum Cardinalem Baronium, examinatum, & emendatum extiterit, Nos venerationem eiuſdem ſanctiſsimi nominis quotidie magis augeri, ac pijs Chriſtianæ pro Chriſto filiæ Mariæ Romanorum Imperatricis electæ id humiliter expoſcentis, votis benigne annuere cupientes, per inſertas Clementis VII. literas ac indulgentias, ac alia in eis contenta, nec non officium prædictum ſanctiſsimi nominis Ieſu, vt præfertur, emendatum Apoſtolica autoritate tenore præſentium perpetuo confirmamus, & approbamus, illiſque confirmationis Apoſtolicæ robur adijcimus, ac officium prædictum ſic emendatum, & confirmatum, die, quo feſtum prædictum celebratur per fratres ordinis Minorum, & ſorores omnes eidem ordini ſubiectas libere, & licite celebrari poſſe concedimus, & indulgemus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, quæ prædictus Clemens prædeceſſor in ſuis literis voluit non obſtare: Cæteriſque contrarijs, quibuſcunque, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die ſecunda Aprilis, milleſimo quingenteſimo nonageſimo octauo, P. N. anno ſeptimo.

M. Veſtrius Barbianus.

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod non ſolum directe conceditur Monialibus ſanctæ Claræ ſub obedientia fratrum Minorum viuentibus, ſed etiam Monialibus Conceptionis, & quibuſcunque alijs fratribus Minoribus ſubiectis. Vnde infertur, quod Moniales illius illuſtriſſimi, & religioſiſſimi conuentus Diui Ioannis Baptiſtæ, ordinis militaris eiuſdem D. Ioãnis, fundati in mea patria de Eſtremoz, in regno Portugalliæ ab ſereniſſimo Principe Domino Ludouico Emanuelis Regis Portugalliæ filio, hæ, inquam, dominæ, & illuſtriſſimæ & religioſiſſimæ moniales poſſunt recitare hoc officium, & hanc celebrare feſtiuitatem, non per communicationem priuilegiorum ordinis Minorum, ſed quia ipſis directe, & immediate hoc conceditur priuilegium, cum ipſæ per breue quoddam Apoſtolicum in fundatione ipſius monaſterij ſubiectæ ſint gubernationi, & obedientiæ fratrum Minorum de Obſeruantia, & hoc priuilegium Monialibus huic ordini ſubiectis indulgeatur, vt patet ex verbis Bullæ ibi, *eidem ordini ſubiectas*.

Notandum eſt inſuper, quod hac conceſſione frui poſſunt fratres, & ſorores ordinum Mendicantium, & alij, & aliæ, qui, vel quæ eorum gaudẽt priuilegijs, iuxta ea, quæ in primo Tomo, in quæſtione de communicatione priuilegiorum late diximus.

Notandum denique eſt, quod cum monaſterium Annunciationis Beatæ Virginis ciuitatis Salmanticenſis, alias vulgo ſanctæ Vrſulæ nuncupatum, gaudeat omnibus, & ſingulis gratijs, indultis priuilegijs monaſterijs, & monialibus etiam S. Franciſci regularis Obſeruantię; ſub quibuſcunque verborum formis per Romanos Pontifices conceſsis, vt patet ex quodam viuæ vocis oraculo facto ſanctæ Crucis in Hieruſalem, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali de Quinnones, dato Romæ apud Campum Martium, ſub anno à Natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto, indictione nona, die vero vigeſima menſis Martij Pontificatus Pauli III. quod vidi ſub ſigillo authentico. Videtur, inquam, quod poteſt præfatum religioſum, & illuſtre ſatis monaſterium vti præfata conceſsione, & ſic officium nominis Ieſu ſolenniter celebrare poſſunt ſicut celebrant Moniales generale de Obſeruantia fratrum Minorum ſubiectæ.

Nec obſtat, quod in hoc priuilegio tantum concedantur præfatis Monialibus indulta conceſſa, & non indulgeantur concedenda, cuiuſmodi eſt priuilegium pro hac feſtiuitate nominis Ieſu. Nam reſpondetur, quod cum in eo concedantur præfato monaſterio priuilegia, indulta Monialibus ſancti Franciſci, conſequens eſt debere hac conceſſione gaudere; cum Moniales ſanctæ Claræ, & Conceptionis, quæ ſunt S. Franciſci, gaudeant priuilegijs conceſ-

conceſſis & concedendis ordinibus Mendicantium, prout Sixtus IIII. & Leo X. indulſerunt, ſecundum quòd in Monumentis *a* ordinum, & in Compendio *b*, continetur.

a 1o1. imp. f. 60. & in 2. fol. 148. conceſſ. 362. b Compend. Mendicanti. communicat. priui. §. 18.

ARTICVLVS III.

Vtrum feſtum D. Bonauenturæ ordinis Minorum, nomine Doctoris Eccleſiæ ſit celebrandum.

Reſpondeo dicendo, quòd Sixtus IIII. in Bulla quæ incipit, *Vniuerſis venerabilibus fratribus noſtris*, &c. mira de hoc ſancto exempla commemorans dicit, *Quod ab ipſo Pontificatus ſui initio Deo (vt piè credit) inſpirante conſtanter propoſuit ſancti huius Doctoris nomen, & merita glorioſa apud omnes pro viribus celebrare, fideliumque erga eum venerationem augere, & amplificare. Sanè ad id quoque non mediocriter excitatum ſe eſſe dicit exemplo ſanctæ memoriæ Pij P. V. prædeceſſoris ſui de Chriſtiana republica optimè meriti, & quem vt parentem adhuc veneretur, & colit. Is enim religioſa pietate, & ſingulari deuotione permotus, qua afficiebatur erga S. Thomam de Aquino ordinis ſui decus, & Eccleſiæ Catholicæ ornamentum, cupiens eodem modo eundem ſanctum ob eius præſtantiſſima in Eccleſiam Catholicam merita congruis honoribus exornare, præter alia hoc iuſſit, atque decreuit, vt illius feſtus dies, quotannis duplicis officij ritu ad inſtar ſanctorum quatuor Eccleſiæ Doctorum perpetuò celebraretur. Quòd & S. Bonauenturæ Doctori eximio tribui debere æquum profectò exiſtimauit, cum tam multa inter eos virtutis, ſanctitatis, doctrinæ, & meritorum coniunctio, & ſimilitudo intercedat. Quibus, & aliis propoſitis, conſtitutione quadam perpetuò valitura doctrinam ipſius Bonauenturæ à prædeceſſoribus ſuis Clemente IV. & Sixto IV. Laudatam in Concilio Lugdunẽſi maximè ſpectatam, in Florẽtino etiam ad res difficiles explicãdas adhibitam, grauiſſimorũ virorũ autoritate teſtificatam, & commendatam, & eximio Eccleſiæ Doctore dignam ipſe quoque Summus Pontifex plurimum in Domino laudauit, & commendauit, ac literas eiuſdem Sixti IIII. quas pro expreſſis hoc loco haberi voluit, excepta eius ordinatione de feſto die S. Bonauenturæ, ſecunda Dominica Iulij celebrando, harum autoritate approbauit, & innouauit. Ipſum Bonauẽturam iure ſanctorum Doctorum conſortio ab eodem Sixto IIII. aſcriptum, & connumeratum autoritate Apoſtolica tenore præſentium inter præcipuos, & primarios, qui Theologiæ facultatis magiſterio excelluerunt, habendum, ac enumerandum eſſe decreuit, & declarauit; atque ob eam cauſam ſperans in Domino huius Seraphici Doctoris lucubrationes ad doctrinam, & deuotionem, quam in clero populoque Chriſtiano magnopere lucere, & ardere cupit, maximo adiumento fore, illius libros, commẽtarios, opuſcula, opera denique omnia prout extra, noſtra typographia Vaticana, cũ emendatiſſima emittuntur, vt aliorũ Eccleſiæ Doctorũ, qui eximij ſunt, nõ modò priuatim, ſed publicè in gymnaſiis, Academiis, ſcholis, collegiis, lectionibus, diſputationibus, interpretationibus, cõcionibus, ſermonibus omnibuſq; aliis eccleſiaſticis ſtudiis, Chriſtianiſq; exercitationibus citari, proferri atq; cũ res poſtulauit, adhiberi, voluit, & decreuit. Et nihilominus, vt ſapientiſſimi huius Doctoris glorioſa recordatio, ſi non pro ipſius dignitate, ac ſaltem pro humana tenuitate, ob ingentia illius merita ardentiori ſtudio recolatur, fœlicis recordationis prædeceſſorum ſuorum Bonifacij Papæ VIII. qui de ſanctis quatuor Doctoribus, & Pij Papæ V. qui de prædicto ſancto Thoma, eodem prædeceſſorũ exemplo adductus præcepit, vt eiuſdem ſancti Bonauenturæ dies feſtus in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub duplici officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus, tam publicè, quàm priuatim pridie Idus Iulij (non obſtante prædicta Sixti IIII. ordinatione, de ſecunda Dominica dicti menſis) celebrari, atque in Kalendariis cum Doctoris nomine, & feſti duplicis additione deſcribi, & imprimi debeat: etiamſi in nouiſſimis Breuiarii, & Miſſalis Romani reformationibus aliter diſpoſitum fuerit, nec ſecus, atque à ſe ordinatum eſt, per quoſcunque quauis autoritate præditos, cenſeri, aut interpretari poſſit decreuit. Et mandauit ipſe Summus Pontifex per Apoſtolica ſcripta vt præſentes literas, & in eis contenta quæcunque in ſuis quilibet Prouinciis, ciuitatibus, Eccleſiis, & diœceſibus ſolemniter publicentur, & ab omnibus perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quarumuis ordinum regularibus, vbique locorum, & gentium inuiolatè perpetuò obſeruari procurent. Datum Romæ apud Baſilicam ſanctorum XII. Apoſtolorum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo, pridie Idus Martij, Pontificatus noſtri anno tertio.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum feſtum S. Didaci confeſſoris ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum.

Reſpondeo dicẽdo, quòd circa hoc habemus quandam Bullam Clementis VIII. cuius tenorem in præſentiarum libuit proponere.

Clemens Papa VIII. ad perpetuam rei memoriam, quæ ad Sanctorum venerationem augendam pertinent, ea libenter concedimus, prout fidelium deuotio poſtulat, ac alias in Domino conſpicimus expedire; alias ſiquidem fælicis recordationis Sixtus Papa V. prædeceſſor noſter, motu proprio conceſſit, & indulſit, quòd omnes, & ſinguli profeſſores ordinis fratrum Minorum ſancti Franciſci, ac monales, & ſorores, tam ſanctæ Claræ, & Conceptionis, quam Tertiariæ in congregatione ſub obedientia eorundem fratrum Minorum de Obſeruantia viuentes, in ſuis quiſquis videlicet Eccleſiis, in quibuſcunque mundi partibus exiſtentibus, feſtum ſancti Didaci confeſſoris, die duodecima Nouembris, ſub duplici officio; in regnis verò Hiſpaniarum etiam illius octauum, quemadmodum feſta aliorum dicti ordinis Sanctorum, celebrare poſſint, prout in eiuſdem Sixti prædeceſſoris in forma breuis ſub die decima ſexta Nouembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo octauo expeditis literis plenius continetur. Cùm autem, pro parte dilecti filij, Commiſſarij generalis curiæ eiuſdem ordinis, etiam extra Hiſpaniam vbique locorum exiſtentes, eundem ſanctum Didacum ſingulari deuotionis affectu proſequantur, eorumque deuotioni, ac ſpirituali conſolationi plurimum ſatisfieri poſſet, ſi eis quoque feſtum prædictum cum octaua celebrandi facultas concedatur. Quare nobis nomine dicti Commiſſarij generalis, humiliter ſupplicatum fuit, vt in præmiſſis, ac aliis infra ſcriptis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur eorundem religioſorum, ac aliorum Chriſti fidelium erga ipſum Beatum Didacum deuotioni, quantum cum Domino poſſumus, benignè annuere volentes ac literarum Sixti prædeceſſoris prædictarum tenore præſentibus pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, omnibus, & ſingulis eiuſdem ordinis profeſſoribus necnon monialibus, & ſororibus, tam ſanctæ Claræ, & Conceptionis, quam Tertiarij in congregatione ſub obedientia eorundem fratrum Minorum de Obſeruantia viuentibus, extra regna Hiſpaniarũ in quibuſcunq; mũdi partibus exiſtẽtibus, vt eorũ ſinguli feſtum prædictum ſancti Didaci, ac etiam illius octauam, quemadmodum feſta aliorum eiuſdem ordinis ſanctorum celebrare valeant, autoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Præterea cùm ab eodem Sixto prædeceſſore noſtro ordinatum fuerit, vt in vniuerſis orbis Eccleſiis feſtũ eiuſdem ſancti Didaci celebraretur, ſed qua celebritate celẽbrandum ſit, non fuerit declaratum, nos eorundem tenore præſentium decernimus, & declaramus in vniuerſis orbis terrarum Eccleſiis, ac ab omnibus, tam ſæcularibus, quam quorumuis ordinum, & inſtitutorum regularibus, ac aliis Eccleſiaſticis perſonis vtriuſque ſexus, feſtum prædictum ſancti Didaci ſub ritu ſemiduplici, in ciuitate verò ac diœceſi Hiſpalenſi, vnde prædictus ſanctus Didacus ortus eſt, necnon in ciuitate, & diœceſi Toletana in qua illius corpus requieſcit, ſub duplici ritu eſſe celebrandum. Præterea ad eorundem fidelium deuotionem non modò conſeruandam, ſed in dies magis augendam, de omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, eius autoritate confiſi, omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, qui verè pœnitentes & confeſſi, ac ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento refecti, aliquam prædicti ordinis vtriuſque ſexus Eccleſiam, die feſto prædicti ſancti Didaci, à primis Veſperis vſque ad occaſum ſolis eiuſdem diei, deuotè viſitauerint, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia hæreſum extirpatione, ac ſanctæ matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, & largimur; non obſtantibus, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die vigeſima ſexta Martij, anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo octauo, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

ARTICVLVS V.

Vtrum feſtum ſancti Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd Gregorius IX. *præcepit Eccleſiarum prælatis, quatenus deuotionem fidelium ad deuotionem ſancti Antonij de Padua excitantes, feſtiuitatem ipſius Idibus Iunij annis ſingulis celebrent, & faciant ſolemniter celebrari.* Ita habetur in Monumentis a ordinum. Et Sixtus V. in Bulla, *Immenſa diuinæ ſapientiæ altitudo, &c. præcepit & mandauit vt eiuſdem B. Antonij de Padua nuncupati, confeſſoris glorioſi, dies feſtus Idibus Iunij, quo die ex hoc collachrymabili ſæculo ad cœleſtem patriam abiit, ſolemniter peragatur, ac ſub duplici minori, & proprio officio, atque vbi propria non erunt de communi Confeſſorum non Pontificum, poſthac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuerſi orbis Eccleſiis ritè celebretur, & in Kalendario ſub duplicis feſti adiectione inſcribatur; ſicubi verò dies ſupradictus ex fidelium deuotione, ſeu conſuetudine, aut præcepto, ſeu indulto Apoſtolico maiori obſeruantia, etiamſi duplicis maioris in die feſti, & duplicis minoris per octauam, vt apud eiuſdem ordinis ſancti Franciſci celebrari conſueuerit, id omnino ibidem retineatur. Præcepit autem omnibus, & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis, aut quorumcunq; regularium, locorum, & ordinum ſuperioribus, quatenus in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus, ac regularibus locis præſentes literas ſolemniter publicari, & ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis, tam ſæcularibus, quàm quorumuis ordinum regularibus ſecundùm ritum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ officium perſoluentibus omnino obſeruari faciant, etſi in Breuiarij, & Miſſalis reformationibus nuper editis præfata ſolemnitas appoſita non fuerit, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto, decimo nono Kalend. Februarij, P. S. anno primo.*

a *In 1. imp. fol 117. & to 2. fol. 20. conceſ. 291.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum feſtum ſancti Franciſci de Paula, fundatoris ordinis Minorum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. prout continetur in eius bullario, circa quæſitum in titulo quæſtionis, quandam edidit Bullam, quæ incipit, *In cæleſti throno, qui ſedet Rex, &c.* Dat. Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo quinto, Pontificatus ſui anno primo. *Qua perpetua conſtitutione mandauit, vt eiuſdem Beati Franciſci de Paula confeſſoris glorioſi dies feſtus, qui quarto Nonas Aprilis peragitur, duplex poſthac, & proprio, &c. vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas totius Chriſtiani orbis Eccleſias quotannis celebretur, & in Kalendario cum duplicis feſti adiectione inſcribatur, præcepitque omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolemniter promulgari, & ab omnibus eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumcunque ordinum regularibus omnino obſeruari, &c.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum feſtum S. Placidi, ordinis D. Benedicti, & ſociorum eius martyrum, ſit ab omnibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd D. Placidus, & eius ſocij ſub regula ſancti Benedicti ſe Deo dicarunt, & in monaſterio apud Meſſanam ciuitatem per ipſum Placidum in paterno fundo extructo famulatum Deo exhibuerunt, & his temporibus Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Dominus omnipotens, qui ſuauiter cuncta diſponit*, quæ continetur in eius Bullario, & fuit data Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, Idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quarto. *In qua* inquam, *præcepit, vt eorum ſanctorum martyrum Placidi, & ſociorum dies feſtus, quo ipſi bono, & legitimo certamine pro Chriſti gloria abſoluto, curſu conſummato fide ſeruata, nobiliſſima martyrij corona decorati ad cæleſtem patriam migrauerunt, nimirum tertio Nonas Octobris, in omnibus Chriſtiani orbis partibus ſub officio ſimplici: in Maſſanenſi verò ciuitate, diœceſi, & prouincia duplici; & præterea alter dies feſtus inuentionis eorundem, pridie Nonas Auguſti, in Eccleſia ſancti Ioannis Baptiſtæ Maſſanenſis duntaxat, ſub duplici pariter officio à cunctis perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, ac quorumuis ordinum regularibus de communi plurimorum martyrum, vbi proprium deerit perpetuo celebretur.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnes teneantur celebrare feſtum ſancti Nicolai Tolentini, ordinis Eremitarum Diui Auguſtini.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Sancta Romana vniuerſalis Eccleſia*. Data Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, decimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus ſui anno primo, *Præcepit, & mandauit, vt eiuſdem Beati Nicolai, confeſſoris glorioſi dies feſtus quarto Idus Septembris agatur, duplicique poſthac, & proprio, & vbi propria non erunt, de communi Confeſſorum non Pontificum, officio per cunctas Chriſtiani orbis Eccleſias ſingulis annis, perpetuis futuris temporibus celebretur; & in Kalendario Romano cum duplicis feſti adiectione inſcribatur: ſicubi verò feſtus Beati Nicolai dies ſupradictus ex fidelium deuotione, ſeu conſuetudine, præcepto, aut indulto Apoſtolico, maiori aliqua celebrari conſueuerit obſeruantia, ea omnino ibidem retineatur: mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis in toto orbe terrarum conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolemniter publicari, & ab Eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino ſeruari, quamuis in vltimis Breuiarij, & Miſſalis reformationibus annotatio huius ſolemnitatis poſita non fuerit.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum feſtum ſancti Petri Martyris, ordinis Prædicatorum, debeat ab omnibus celebrari.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. prout refertur in eius Bullario, in Bulla, quæ incipit, *Inuictorum Chriſti militum numerus*, data Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, tertio Idus Aprilis, Pontificatus ſui anno primo, *Perpetua ſua conſtitutione mandauit, vt ſancti Petri martyris, ordinis Prædicatorum, dies feſtus tertio Kalendas Maij per omnes totius orbis terrarum Eccleſias duplici officio de communi vnius martyris, vbi proprium deeſt, celebretur, ac decernit, vt in Calendario ad eum diem ſancti Petri martyris, cum ſpecificatione ordinis Prædicatorum, ac duplici aſcribatur. Et præcepit omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis in vniuerſo terrarum orbe conſtitutis, vt faciant in ſuis quiſque Eccleſiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœceſibus præſentes literas ſolemniter publicari & ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omnino obſeruari.*

ARTICVLVS X.

Vtrum feſtum D. Hyacinthi ſit à fidelibus, & regularibus celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd S. D. N. Clemens Octauus, Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto, xv. Kalend. Maij, Pontificatus ſui an. 3. edidit Bullam canonizationis S. Hyacinthi Poloni, ordi-

ordinis fratrum Prædicatorum, definiens eſſe ſanctum, ac ſanctorum catalogo aſcribendum ſtatuens, *Et præcepit, vt ab vniuerſali Eccleſia quolibet anno in die xvj. Auguſti, feſtum ipſius, & officium, ſicut pro vno Confeſſore non Pontifice, ad formam in Rubricis Romani Breuiarij præſcriptam, deuotè, & ſolemniter celebretur. Inſuper authoritate Apoſtolica verè pœnitentibus, & confeſſis quotannis ſingulis eodem die feſto ad ſepulturam, in qua eius corpus requieſcit, deuotè acceſſerint, necnon Eccleſiæ, & altaria in ipſius honorem inſtructa deuotè viſitauerint, eaſdem indulgentias & peccatorum remiſſiones conceſſit, & elargitus ſuit, quemadmodum conceduntur, & elargitur, quæ cæteris dicti ordinis monaſteriis, & Eccleſiis in diebus feſtis eiuſdem ordinis ſanctorum, iam conceſſa ſunt.*

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quòd indulgentia iuxta hanc conceſſionem, & communicationem priuilegiorum pro hac feſtiuitate conceſſa, eſt indulgentia plenaria. Cùm Sixtus V. Pontifex Maximus pro feſtiuitatibus ordinis Minorum indulgen-
a infra q. 87. art. 75. tiam plenariam conceſſerit, prout infrà hoc Tomo *a*, in materia de Indulgentiis, ſatis diximus, & conſtat Iulium II. ordini Prædicatorum conceſſiſſe pro ſuis ſanctis conceſſa, & concedenda pro ſanctis ordinis Minorum, etiamſi ſint in maiori numero, prout re-
b In ſuppl. fo. 74. con. eſ. 212. & to. 1. in eiſ. 263. c 1. to. qu. fertur in Supplemento *b* ordinis, & diximus late in primo Tomo, in quæſtione *c* de priuilegiorum communicatione.

QVÆSTIO LXX.

De feſtiuitatibus ſanctorum ordinum, quoad eorum obſeruantiam, & ſolemnitatem, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quomodo feſtum patris noſtri Franciſci ſit celebrandum.*
2 *Vtrum, & quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum patris noſtri Franciſci.*
3 *Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.*
4 *Vtrum Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.*
5 *An feſta ſanctorum, & alia feſtiuitates in religionibus celebrari conſueta, ante Breuiarium reformatum, debeant modo celebrari.*

ARTICVLVS I.

Quomodo feſtum patris noſtri Franciſci ſit celebrandum.

RESpondeo dicendo, quòd Gregorius X. aſcripſit B. P. N. Franciſcum catalogo Sanctorum maxima cum ſolemnitate *ac præcepit omnibus Eccleſiarum Prælatis, vt quarto Non. Octobris celebrent, & celebrandum denuncient populis eiuſdem ſancti feſtiuitatem*. Ita refertur in Monu-
d In 1. impr. f. 19. & in 2. f. 22. conceſ. 1. mentis ordinum *d*.

Et Sixtus IIII. conceſſit *vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, qui glorioſi confeſſoris ſancti Franciſci feſtiuitatem (quam perpetuis futuris temporibus celebrandam eſſe, & vt feſtum duplex à Chriſtianis celebrari, ab omnique opere ſeruili abſtineri, & ſub Obſeruantia, & præcepto comprehendi voluit) celebrantibus, annuatim decem annos, & totidem quadragenas, de iniunctis eis pœnitentiis relaxantur*. Ita habetur
e In 1. imp. f. 46. & in 2. fol. 110. conceſ. 291. in Monumentis ordinum *e*.

Circa quam conceſſionem duo ſunt notanda, primum eſt quod Sixtus IIII. præcepit, vt in feſto P. N. Franciſci ab omni opere ſeruili abſtineatur, quod in aliquibus diœceſibus in his Hiſpaniarum partibus ſeruari vidi, & audiui: at in aliis minimè, propterea quòd celebratur quarta die Octobris, quo tempore vindemia vinearum fit, & tempus vrget fideles, vt fiat, ne pluuia ſuperueniente (vt aliquando ſolet) perdantur vuæ.

Secundum eſt quantum ad indulgentiam huic conceſſam, nunc amplior multò cõceſſa eſt à Sixto V. qui dicebatur Felix Perretus, parentibus non faſtu, & rerum copia, ſed virtute, & pietate locupletiſſimis apud oppidum Montalt, diœceſis Ripanæ, Marchionatus Anconatenſis, in Italia oriundus. Primis ab annis D. P. N. Franciſci Minorum Patriarchæ inſtitutum ſequutus ſummus Theologus; poſtea generalis Miniſter ordinis euaſit, Inquiſitoris munus ad profligandas hæreſes ſtrenuè geſſit, maleuolis hominum inſidiis imperterritus, quamobrem Pio V. Pontifici chariſſimus inter illuſtriſſimos Cardinales euectus eſt, in quorum comitiis ſolemnibus, decimoquarto poſt Gregorij XII. obitum die communi omnium voce Deo Eccleſiæ ſuæ proſpiciente Pontifex Opt. Maxim. LXV, natus annos eligitur, Sixti IIII. ſui ordinis Pontificis memoria pulſus, Sixtus V. appellari voluit, & Kalend. Maij Romæ coronari anno Domini M. D. LXXXV. qui recognoſcens habere D. P. N. F. patrem, ipſum, & ſui ordinis ſanctos voluit in eorum feſtiuitatibus indulgentiam conſequi plenariam, prout infra *f* latiùs dicemus. *f Infra hoc tomo.*

ARTICVLVS II.

Quomodo ſit celebranda feſtiuitas ſtigmatum patris noſtri Franciſci.

RESpondeo dicendo, quòd Gregorius IX. edidit quandam Bullam ad perpetuam rei memoriam in commendationem, & laudem ſacrorum ſtigmatum Seraphici patris noſtri Frãciſci, vbi acriter reprehendit quendam Epiſcopum dubitantem de huiuſmodi ſtigmatibus. Ita habetur in libro, Monumenta ordinum *g*. *g In 1. impreſ. f. 11. & in 2. fo. 96. conceſ. 209.*

Et Alexander IIII. edidit quandam ſolemniſſimam Bullam ad perpetuam rei memoriam, in exaltationem, & laudem ſtigmatum B. P. Franciſci, proferens multa teſtimonia fidelium perſonarum, qui viderunt, & palpauerunt huiuſmodi ſacra ſtigmata, & inſuper addens proprium teſtimonium, vt in eodem libro *h* continetur. *h In 1. impreſ. f. 12. & in 2.*

Et idem Alexander commendauit, & eximiis laudibus exaltauit montem Aluerne, vbi præfata ſtigmata *f. l. 96. conceſ. 207.*
fuerunt diuinitus impreſſa B. Franciſco, ac in virtute ſanctæ obedientiæ mandauit prælatis Fratrum Minorum, ne conuentum illic ædificatum relinquerent, vel deſtrui permitterent, ſed quòd ibi aliquos fratres ſtatuant, qui debitum Domino reddant famulatum: ita in eodem libro *a* continetur. *a In 1. impreſ. fol. 22. & in 2. f. l. 24. conceſ. 10.*

Idem Alexander ſcripſit vniuerſis Chriſti fidelibus literas patentes in commendationem ſtigmatum prædictorum, vbi poſuit ſequentia verba: *Grande & ſingulare miraculum, quo B. Franciſcum ipſe ſanctorum ſplendor, & gloria Dominus Ieſus Chriſtus mirabiliter decorauit vobis fœlicis recordationis Gregorius Papa IX. prædeceſſor noſter clara ſua inſinuatione literarum expreſſit: videlicet quòd idem ſanctus cum adhuc ſpatium præſentis vitæ recurreret, & poſtquam illud fœliciter conſummauit, in manibus, latere, ac pedibus, ſpecie ſtigmatum diuinitus extitit inſignitus; cum igitur tam inſignis amoris ſignum, quod vtique ante obitum eius patuit, & nobis etiam tunc notum fuit, cum in eodem prædeceſſore in minori adhuc officio conſtituto ab omnibus Chriſticolis credi firmiter cupiamus, deuotionem veſtram rogamus, & hortamur in Domino Ieſu Chriſto, in remiſſionem vobis peccaminum iniungendo, quatenus ab aſſertione contrarij (quæ non niſi ex cordis malignitate procederet) aurem, & mentem penitus auertatis, reddentes vobis eundem ſanctum digna veneratione propitium apud Deum, vt adiuti precibus eius, & meritis fœlicitatis æternæ poſſitis participium obtinere*. Ita habetur in eodem libro *b*. In quo *b In 1. impreſ. fol. 6. & in 2. fol. 29. conceſ. 22.*
c etiam cõtinetur excõmunicatio Papæ reſeruata contra eos, qui in regno Caſtellæ, & Legionis de Imagine B. Franciſci ſtigmata ſacra aboleuerint, ſeu abolere fecerint, & qui prædictũ ſanctum præfata ſtigmata nullatenus habuiſſe affirmauerint cuiuſcunque ordinis & conditionis extitant. Et decreuit inſuper, quòd ſi forte tales fuerint Doctores in Theologia, ſeu in quacũque alia facultate, aut poteſtatem audiendi cõfeſſiones habentes incurrant priuationem prædictorũ officiorum. *c In 1. impreſ. fol. 16. & in 2. f. 27. conceſ. 15.*

Digitized by Google

d In 1. impreſ. fol. 11. & in 2. fol. 15. conceſ. 205.

Et Nicolaus d IIII. prædictorum Pontificum literas approbauit, propter quod autoritate Apoſtolica feſto duplici, hæc feſtiuitas ſtigmatum à fratribus, & Monialibus ordinis Minorum celebratur, adeò quòd fratres in hac feſtiuitate, & in die B. P. N. Franciſci poſſunt, & in Miſſa dicere præfationem propriam, quę de ſacris ſtigmatibus hunc diuum ſuperexaltat, prout conceſſit Sixtus IIII. & continetur in Monumētis e ordinum, & in Supplemento, quam ego vidi, ſub ſigillo authentico confirmauit.

e In 1. impreſ. f. 63. & in 2. f. 200. conceſ. 386. & in ſup. fol. 100. conceſ. 404. f In 1. impreſ. fo. 53. & in 2. fol. 50. conceſ. 54.

Et pro complemento Sixtus IIII. *cùm eſſet informatus, quod aliqui non obſtante ſua prohibitione cum cenſuris, de qua in libro Monumenta f ordinum, depingebant ſanctam Catharinam de Senis cū ſtigmatibus proprijs inhærentes affectibus, mādatis prædictis non obediebāt, præhabitis cōſilio, & aſſenſu, & matura deliberatione cum ſancta Romana Eccleſia Cardinalibus ſtatuit, & ordinauit quod nullius ſancti, aut ſanctæ, Beati, aut Beatæ figura aliqua cum dictis ſtigmatibus depingi poſſit, quouiſmodo, quo æſtimari poſſit, vel credi illum, vel illam huiuſmodi ſtigmata habuiſſe, & excepta imagine B. Franciſci, quem multipliciter conſtat ſtigmata à Christo recepiſſe, atque etiam prohibuit, ne aliquis in prædicationibus ad populum, vel alias ſcriptura, aut verbo afferere, aut affirmare præſumat aliquem ſanctū vel ſanctam, Beatum, aut Beatā huiuſmodi ſtigmata habuiſſe*, & ſuper his imponit grauiſſimas Cenſuras, & pœnas, quas incurrūt diuerſimode faciētes cōtra præmiſſa, ſuper quibus etiam dat conſeruatores omnes Eccleſiaſticos Prælatos, & alios in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutos. Ita habetur in Monumentis g ordinum. In quo etiam h continetur, quòd licet præfatæ cenſuræ ad tempus ſint ſuſpenſæ, nullatenus tamen eſſe reuocatas, imò in ſuo robore permanere.

g In 2. impreſ. fol. 217. conceſ. 20. h In 1. imp. fol. 140. & in 2. f. 114. conceſ. 271.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum ſanctorum ſui ordinis.

RESpondeo dicendo, *quòd Sixtus IIII. conceſſit, quod fratres Minores poſſint vbique ſolemniter, & publice feſtum quinque Martyrum ſui ordinis, qui apud Marroquium paſſi ſunt, Berardi, Petri, Adiuti, Accurſij, & Ottonis, in officio duplici maiori die decima ſexta Ianuarij celebrare.* Ita habetur in Monumentis i ordinum.

i In 1. impreſ. fol. 63. & in 2. f. 67. conceſ. 293.

Et Leo X. *conceſſit fratribus Minoribus, & Monialibus ſanctæ Claræ, vt in Eccleſiis Monaſteriorum ſuorum duntaxat poſſint libere, & licitè celebrare, publice, ac ſolemniter officium de Beatis martyribus, Daniele, Angelo, Samuele, Romulo, Leone Nicolao, Hugolino, fratribus dicti ordinis, qui pro Christi nomine mortem ſubire libenter, & martyrij palmam in Sarracenorum partibus conſequi meruerunt, cum officio duplici maiori, in die determinanda à Generali Capitulo, atque etiam in letanijs, & alijs diuinis officijs, prout de alijs ſanctis per Sedem Apoſtolicam canonizatis memoriam facere, & quod ſimiliter propriam legendam eorum in choro cantare poſſint.* Ita habetur in Supplemento k.

k In ſup. fol. 19. conceſ. 60.

Et ideo Leo X. conceſſit, *quòd fratres Minores Obſeruantiæ poſſint celebrare feſta Sanctorum, in quorum honore Eccleſiæ locorum ſuorum ſunt dedicatæ, ſub ritu duplicis maioris, etiamſi ſecundùm ordinarium eſſent de ſe ſimplicia.* Ita habetur in Supplemento l.

l Supp. f. 62. conceſ. 192.

ARTICVLVS IV.

Quomodo Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis.

RESpondeo dicendo, quòd Leo X. *conceſſit Monialibus ſanctæ Claræ ſub cura, & regimine fratrum Obſeruantiæ exiſtentibus, quod feſta B. Agnetis, & vndecim millium virginum perpetuis futuris temporibus ſub ritu duplicis maioris celebrare licitè, & libere poſſint, & valeant.* Ita habetur in Supplemento m. Quod ex dicendis in articulo ſequenti latiùs patebit.

m Suppl. fol. 24. nu. 134.

ARTICVLVS V.

An feſta Sanctorum, & alia feſtiuitates, quæ in religionibus celebrabantur, ante Breuiariū reformatum, debeant modò inſeri in eodem Kalendario, & ſecundum eius formam, ac modum recitari.

RESpondeo dicendo, quòd ſolutio huius dubij ſatis perſpicua, & nota eſt de Sanctis poſitis in quæſtione præcedenti, & de alijs qui iam ſunt inſerti in Breuiario Romano reformato. Et ſatis perſpicua, & nota eſt loquendo de alijs Sanctis: nam Rubrica prima Breuiarij Romani ait, Officium fit duplex in feſtis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in feſtis Sanctorum, qui apud quaſdam religiones conſueuerunt ſolemniter celebrari, cum eorum octauis conſuetis, & officiis proprijs à Sede Apoſtolica approbatis, aut ex eius Sedis Apoſtolicæ autoritate receptis, aut recipiendis, ſeruata forma huius Breuiarij; alioqui de communi, etiamſi prædicta feſta in Kalendario Romano non ſint appoſita. Et eadem verba repetiit in fine Rubricæ ſecundæ de feſto ſemiduplici. Quibus verbis quinque clare & manifeſtò indicantur. Primum eſt Eccleſiam non ſolum præbere facultatem prædictis congregationibus propria Sanctorum feſta celebrandi, verum & id præcipere: patet hòc ex ipſis Rubricæ verbis, in qua eodem verborum tenore præcipitur feſta in Kalendario appoſita, ac propria cuiuſcunque Congregationis recitari; officium enim (inquit) fit duplex in feſtis, in quibus in Kalendario apponitur vox *duplex*, & in feſtis Sanctorum, qui apud quaſdam religiones conſueuerint ſolemniter celebrari.

Secundum, quod ex prædictis verbis colligitur, eſt poſſe in religionibus recitari officia propria de his Sanctis, etiamſi hæc officia à Sede Apoſtolica non ſint approbata, dummodo digna ſint, vt approbentur, vel religio eis vtatur animo ea à Sede Apoſtolica confirmandi. Quod patet ex illis verbis ibi, *cum eorum officiis proprijs Sedis Apoſtolicæ autoritate receptis, aut recipiendis.* Quod ſi iſta feſta proprijs officiis non gaudeant, recitanda ſunt de communi, vt conſtat ex illis verbis, ibi, *alioqui de communi.* Ex quibus venit intelligenda quędam clauſula repetita in Bullis in quæſtione pręcedenti allegata, in qua præcipitur vt recitēt de proprijs Sanctorum, & vbi defuerint officia propria recitent de communi. Intelligenda enim eſt de proprijs approbatis, vel approbandis à Sede Apoſtolica.

Tertium quod colligitur, eſt, quòd tam in officio proprio, quàm in communi ſeruanda eſt forma à Breuiario Romano pręcepta, quod indicant illa verba ibi, *ſeruata tamen forma huius Breuiarij Romani*, forma autem Breuiarij Romani nihil aliud eſt, quàm quòd ſeruetur modus in officio Diuino recitando in Rubricis aſſignatus. Nempe vt ſi feſtum ſit duplex, officium, verbi gratia Matutinum, habeat lectiones, & poſtquam libet reſponſoria apponantur, antiphona ante Pſalmos, & poſt illos integra repetatur, & alia, quæ in dictis Rubricis reperiuntur.

Quartum, quod denique colligitur ex dictis verbis, eſt illa procedere de feſtis proprijs cuiuſcunque congregationis, quæ apud illos conſueuerunt celebrari, etiamſi in Kalendario Breuiarij Romani appoſita non ſint, vt ex ipſo verborum contextu patet. Vnde manifeſte infertur, quòd quamuis Eccleſia non vellet laudabilem religionum propria Sanctorum officia recitandi conſuetudinem de medio tollere, vult tamen omnes religiones, & congregationes formam ac modum Breuiarij Romani in recitandis officijs ſeruare. Ex quo conſequenter etiam infertur, quod eſt maxime pro religionibus conſiderandum, aliud eſſe in recitatione officij Sanctorum numerum, de quibus officium fieri debeat, aliud verò formam, quæ in tali perſoluendo officio ſeruari debet;

quare

quare liberum erit ordinum Prælatis ſecundùm veterem conſuetudinem aliqua feſta celebrare de eis diuinas laudes recitando, vt apud Carmelitas de B. Virgine, quod à Breuiario Romano minimè eſt ſublatum; ſolum enim in eo præcipitur, vt ea ſecundum formam eius celebrentur, quod ex Rubricis ſuperioribus ſatis patet.

Nec obſtat quòd à Pontificibus poſt editum Breuiarium tantum conceſſa eſt à Sede Apoſtolica recitatio ſanctorum Ordinum: nam reſpondetur reſcripta Pontificum exponi debere iuxta iuris communis regulas, vt ex eodem iure *a* patet, & ſic debet dicta conceſſio interpretari ſecundum ipſas Rubricas, quæ ſunt ius commune: præterea quod in gratiam alicuius conceditur, non debet in eius odium retorqueri, vt dicitur in iure *b*, vnde cùm dicta conceſſio fuerit facta in fauorem Sanctorum ordinis, non eſt cur quis credere debeat à dicto ordine eſſe ablatam facultatem recitandi de aliis ſanctis, de quibus recitare conſueuerat, præterea Cardinales deſignati ad celebrãdum feſtiuitates, de quibus facta fuit prædicta conceſſio, non limitauerunt ipſas taliter, vt negarent ipſas religiones poſſe celebrare de Sanctis conſuetis in ipſis celebrari, & quando quid in aliqua diſpoſitione, ſeu conſtitutione aliquibus de cauſis omittitur, de eo iudicandum eſt ſecundùm regulas iuris communis; ius autem commune in noſtro propoſito ſunt Rubricæ ipſius Breuiarij. Hæc ita determinata ſunt in illa illuſtri Academia Complutenſi communi Doctorũ calculo, ac ſubſcriptione propria, vt vera, & certa, anno Dñi milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, cõfirmata ſunt; ſubſcripſerunt enim huic ſententiæ dominus Doctor Frãciſcus Martinez primarius Cathedræ Theologiæ, & nunc meritiſſimus Canarienſis Epiſcopus; ac doctiſſimus pater Vazquez Societatis Ieſu; & ex Canoniſtis Doctor Salzedo in prima canonum Cathedra regens; ac Doctor; Felicianus Decretorum Cathedraticus & alij plurimi, prout refert doctiſſimus & religioſiſſimus pater Thomas de Ieſu *c*, Miniſter Prouincialis prouinciæ Caſtellæ Deſcalceatorum Carmelitarum, expoſitione Regulæ ipſorum Patrum. Ex quibus concluditur, quòd feſta, de quibus hodie ſecundùm ius commune prædictarum Rubricarum, ſecluſo quocunque priuilegio poſt dictas Rubricas impetrato, non ſolum ſunt feſtiuitates Sãctorum ipſarum religionũ, ſed etiam ſunt feſtiuitates, de quibus in dictis religionibus officium recitari conſueuit. Vnde infertur quòd priuilegium Leonis X. quo conceſſit fratribus Minoribus, & Monialibus, & Sororibus in partibus Vltramontanis, vt poſſint celebrare feſta Angeli cuſtodis, & Angeli Raphaelis, in diebus, in quibus per ſua Capitula prouincialia reſpectiuè ordinatum fuerit, prout continetur in Supplemento *d*. Hoc (inquam) priuilegium non eſt reuocatum in prouinciis, in quibus ratione ipſius vſus receperat, vt de iis feſtiuitatibus celebraretur, cum ratione dicti vſus fundati in ipſo priuilegio dictæ feſtiuitates eſſent propriæ.

a c. cum contingat, de reſcri.
b c. quod in gratiam, de reg. iur. in 6.
c Thomas de Ieſu in expoſitione Regulæ par. 2. p. ducit 1.
d Supp. f. Gra. tom. ſ. 191.

QVÆSTIO LXXI.

De obſeruatione feſtorum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1. *Vtrum Religioſi teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta.*
2. *Vtrum Laici in monaſteriis religioſorum ratione pietatis poſſint in diebus feſtiuis laborare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religioſi teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta.

RESpondeo dicendo, quòd Eugenius IIII. conceſſit *Monachis S. Benedicti congregationis Hiſpaniæ, quod in ſuis monaſteriis non tenerentur ſeruare, ſiue colere alias feſtiuitates, niſi illas præcipuè, quæ per vniuerſalem Eccleſiam obſeruantur, aliaſque licitè vacare laboribus, & conſuetis exercitiis, vel occurrentibus poſſint, niſi communiter ab omnibus, ſecundum conſuetudinem locorum, vbi monaſteria ſita fuerint, vel ſuperiorum obſeruetur, quibus ſine ſcandalo in huiuſmodi laboribus faciendis contrauenire non poſſit.* Ita habetur in compendio *a* Mendicantium, & idem refertur in compendio Ciſtercienſi, & cum hoc concordat Tridentinum *b* dicens, *Dies etiam feſti, quos in Diœceſi ſua ſeruãdos idem Epiſcopus præceperit, ab exemptis, omnibus etiam regularibus ſeruentur*, quod iuri conſonum eſſe patet; regimen enim monaſteriorum, quoad celebrationem feſtorum, ad Epiſcopum pertinere videtur, argumento aliquorum canonum *c*.

Aduertendum tamen, quòd feſta per populum votata non tenentur Regulares obſeruare; licet enim in fauorabilibus appellatione populi veniant etiam Monachi, in odioſis tamen eos minimè comprehendi exiſtimo, præſertim, quia votum de obſeruatione alicuius feſtiuitatis cenſetur cum doctiſſimis Theologis eſſe perſonale, & ſic perſonas ipſum emittentes ſolummodo comprehendere, à quibus tamen, vt in noſtra ſumma confeſſorum dixi, recedit doctiſſimus Nauarrus *d*, affirmans dictum votum non perſonale, ſed reale dici debere, & ad populum ratione contractus tranſire: vtcumque tamen ſit, feſta, quæ ratione voti obſeruantur, licet ab Epiſcopo dictum votum confirmetur, non ſunt vota ab Epiſcopo præcepta quæ Regulares tenentur ſeruare per dictum Concilij Decretum, cùm ſint feſta votata, quæ licèt ab Epiſcopo ſint confirmata, ipſa tamen confirmatio nihil illis addit, per quod ſuam originalem denominationem amittant, & aliam præcepti induant conditionem. Verum eſt tamen quòd ratione ſcandali tenebuntur dicti religioſi obſeruare feſta votata à populo vbi ſint. Vnde Eugenius in conceſſione ſuperius allegata, ſicut non exemit Regulares ab obſeruatione feſtorum, quæ mãdato ſuperioris obſeruari præcipiuntur; ita non eximit Regulares à dicta obſeruatione feſtorũ, quæ communiter ab omnibus ſecundum conſuetudinem locorum, vbi monaſteria ſita fuerint, obſeruantur.

a Comp. mendicantium tit. feſtiuitas parag. vltimo. Cõp. Ciſtert. tit. feſtiuitas § nõ tenentur.
b Trid. ſeſ. de reg. cap. 12.
c c. de his. d. 13. & 9. q. 3. c. per ſingulas & 16. q. 1. c. quicunq. & 61. d. ſaluti.
d Nau. c. 12. in man. nu. 80.

ARTICVLVS II.

Vtrum laici in monaſteriis religioſorum ratione pietatis poſſint in diebus feſtiuis laborare.

RESpondeo dicendo, quòd non omnia, quæ poſſunt fieri gratia neceſſitatis, poſſunt fieri ratione pietatis: nam propter neceſſitatem omnia opera tam ſeruilia, quàm non ſeruilia, exerceri poſſunt, ſed non omnia permittuntur cauſa pietatis, ſi pietatem intelligimus virtutem illam, qua patriam, & parentes veneramur, ſicut acceperunt Tullius *e*, & Auguſtinus, nec ſi pietatem pro miſericordia accipiamus. Etenim quãuis opera, quæ ex natura ſua ad miſericordiam pertinent (vt veſtire nudum, alere pauperem) in omnibus diebus feſtis poſſint licitè fieri, iuxta quandam gloſſam *f* communiter receptam, alia tamẽ opera ſeruilia, quæ ex ſola intentione operantis ad miſericordiam diriguntur, fieri nequeunt. Quam ob rem qui ſub miſericordiæ, & pietatis prætextu, abſque alia vrgente neceſſitate, in diebus feſtiuis ædificant, vel reficiunt pontes, ſternunt vias, tota errant via, vt tradit Caietanus *g* communiter receptus, & peccant contra præceptum obſeruationis feſtorũ, à qua obligatione non

e Tul. 2. rè. al Herenn. Aug.
f Gloſ. in cap. fi. de feriis.
g Caiet. 2. 2. q. 122. art. 4. col. 4.

eximuntur regulares, cùm nullum (quod viderim) illis ſit priuilegiũ cõceſſum, quo in diebus feſtiuis poſſint in opere ſuorũ monaſteriorũ operibus ſeruilibus ſæculares, & ipſi religioſi occupari; quapropter, vt id licitè facere, aut permittere poſſint, petere licentiam ab Epiſcopis, & Ordinariis tenentur, qui ad hæc, & alia minima diſpenſanda habent conſuetudine autoritatem; ſine dicta enim licentia laborantes, & Prælati permittentes laborare in dictis diebus, peccato ſunt irretiti, niſi aliqua neceſſitate præſente, aut eminente excuſentur. Qua ratione in prouincia ſancti Iacobi regularis Obſeruantiæ P. N. Franciſci (cuius ego indignus ſum filius) ordinatione prouinciali decretum eſt, ne Prælati, aut Præſidentes permittant in ſuis domibus in diebus feſtiuis opera ſeruilia facere.

Aduertendum tamen quòd Eugenius IIII. ait, quòd ſæculares laborantes in feſtis ſanctæ Crucis, & ſancti Michaelis Septembris, & ſanctorum Innocentium, & ſancti Sylueſtri, ſe nolle quod peccent mortaliter, niſi venerint in Dominica; ita habetur in Monumentis ordinum *h*, & in Supplemento, & tradit Nauarrus.

h In 1. imp. f. 61. & in 2. f. 164. conceſ. 83. & in Sup. fo. 395 Nau. in ma. ca. 14. num. 15.

QVÆSTIO LXXII.

De feudo, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.*
2 *Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.

Vide quæ diximus in primo Tomo *i*, per quæ quæſtionis articulo ſatis reſpondetur.

i Tom. 1. q. reg. qu. 28. art. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudorum.

REſpondeo dicẽdo, quòd Curtius ſenior conſuluit pro parte affirmatiua, quia non depoſuerunt arma, imò Deo inſeruierunt in militia contra infideles; ideo Abbas *k* ait quòd hi milites ſunt propriè religioſi, & idem *l* appellat ipſos quaſi religioſos; ergo, cum non deſinant eſſe milites, poterunt ſuccedere. Contrariam opinionem tenent viri docti, quæ verior reputatur iure communi attẽto, quòd ſcilicet non ſunt feudi capaces. Pro qua opinione probanda præmitto milites Hieroſolymitanos eſſe religioſos, & perſonas Eccleſiaſticas, ſecundum quandam gloſſam *m*. Quod probatur etiam in libro ſuarum conſtitutionum, cuius titulus eſt, *Stabilimenta ſacri ordinis D. Ioannis Baptiſtæ Hieroſolymitani*, præſertim in proœmio, & in aliis quamplurimis capitulis, in quibus religioſi nuncupantur. Imò dico quòd ſunt religioſi militares, quia profitentur tria vota eſſentialia, & ſic tanquam clerici ſunt feudi incapaces: imò hac ratione probatur, quia iure *n* Pontificio eis interdicitur muliebris conſuetudo, & pro hoc pulchra deciſio Capellæ *o* Toloſanæ. Et in ſpecie noſtri caſus in libro conſtitutionum *p* dicti ordinis cauetur, quòd alicui dictorum fratrum non liceat aliquo modo ſe homagio, cõfœderatione, aut iuramento aſtringere alicui perſonæ, ſine ſui Magiſtri licentia. Et in eiſdem conſtitutionibus *q* eis inhibetur, ne ſe implicent bellis Chriſtianorum: ergo non poſſunt ſuccedere in feudo, cuius occaſione præſtatur iuramentum. Et hanc opinionem quamplurimi ſequuntur, præcipuè Alexander *a*, & deciſio Pedemontana, quos refert, & ſequitur Guerinus Piſonis.

k Abbas in sub. de reg.
l Idem in cap. quoniam. de decim.
m Gloſ. in ca. quiſquis. 17. qu. 4. & in c. ex parte. de dec.
n cap. exterarum in fin. de conuerſ. coniug.
o Cap. Toloſ. qu. 448.
p ca. 12 tit. de fratri. & ca. 25 tit. de inhib. & pœna.
q ca. 28 qua liter iura debeat vaſal. feud. tit. dicti. ſeq.
a Alex. conſ. 303. deciſ. Pedem 27. n. 18 Guerrin. in feud. viſ. § quæro an milites Hieroſ.

Sed licèt hæc vera ſint de iure communi, at ſi hæc ſacra religio habet communicationem priuilegiorum Cæleſtinorum, & congregationis S. Georgij in Algala, ſunt (licèt ſint religioſi) capaces feudorũ, iuxta ea, quæ in primo Tomo *b* latè diximus. Verum eſt tamen quòd ſine licentia ſui magiſtri non poſſunt tali feudo ſe obligare iuramento præſtito, nec hoc eſt mirum, cùm ſine licentia ſuorum Prælatorum non poſſint religioſi ſe ſeruitio alicuius Principis emancipare, prout ſupra hoc tomo *c* ſecundo dictum eſt.

b 1. To. q. 28.
c Sup. hoc tom. qu. 61.

Sed vt ſuprà dicta clariora fiant, videamus quid ſit feudum, pro quo nota, quòd feudum eſt conceſſio rei immobilis facta pro homagio, prout colligitur ex iure *d*. Hæc definitio colligitur ex traditis ab Hoſtienſi, & Azone in ſuis ſummis, dicentibus quòd eſt beneficium alicuius rei inueſtitura interueniente ſic conceſſæ, ſeu datæ alij, vt dominium penes concedentem remaneat, cuius occaſione recipientes, & ſucceſſor eius concedente domino ad id ſeruitium, de quo, & vſquequo conuenit, aut feudi natura requirit, tenetur directo domino; vtile autem ad feudatarium trãſit, argumento eorum, quæ in iure *e* de emphyteuta notantur. De natura autem huius contractus eſt, quòd dominus retineat ſibi directum dominium, ac proprietatem, vt in libro *f* feudorum notatur. Secundò, quod vtile dominium tranſeat in vaſallum, quod patet, quia vaſallus poteſt quaſi vendicare, vt in eodem libro *g* definitur, & conſequenter eſt quaſi dominus, aliàs non vendicaret, ſecundùm ius *h*. Tertiò, quòd dominus habeat ciuilem poſſeſſionem, & vaſallus naturalem, quia vaſallus appellatur vſufructuarius, qui naturaliter poſſidet, argumento iuris *i*. Quartò, quòd conſiſtat in rebus immobilibus. Quintò, quòd ſi vaſallus domino cõſtitutum ſeruitium non præſtiterit, à feudo repellitur. Sextò, quòd ſine domini voluntate feudum alienare non poteſt. Septimo, quod feudatario regulariter ſit in perpetuum. Octauo, quod dominus habeat mittere vaſallum in poſſeſſionem. Alias conditiones feudi ponit eleganter more ſolito laborioſus, & doctus Syluester *k* in ſua ſumma. Ex quibus patet, quod quando feudum datur, vt inde præſtetur ſeruitium reale, non eſt proprie feudum, ſed contractus innominatus, ſecundum Cynum *l*, ſicut dicit Baldus *m* quod in quibuſdam partibus Lombardiæ pro feudis Eccleſiæ ſoluitur par caponum, vel ſpatula porci, & huiuſmodi, & ſecundùm eum hoc modo feudum ſumptum æquiparatur emphyteuſi; ſimiliter ſi eſſet quid emptum, non habet naturam feudi, ſecundùm Baldum *n*, ſed quando imponitur onus perſonale, vt ire ad parlamentum Regis, & huiuſmodi, & abeſt venditio, tunc propriè eſt feudum, & lege feudorũ regulatur. Vtrunque autem horum feudorum prohibentur habere milites D. Ioannis, ſine licentia ſui magiſtri; non enim ſine ipſa poſſunt ad aliquod ſeruitium perſonale, aut reale obligari, vt ex conſtitutionibus huius ſacri ordinis ſatis patet.

d cap. ex diligenti. extra. de ſimo.
e l. vn. ff. ſi ager vectigal. pet. §. quæ me.
f Lib. feud. tit. in quib. cauſ. feud. amittat.
g Lib. feud. tit. de inueſt. de re alien. fact. cap. vnic.
h l. Quintus. ff. de aur. & arg. legat.
i l. naturaliter. ff. de acqui. poſ.
k Syl. v. feudum nu. 1. & 2.
l Cynum in Autuen. congreſſ. C. de ſacr. eccleſ.
m Bal. in li. de coniunct. feud.
n Bald. vbi ſu. & in ca. 1. de feud. & in l. quæ ſecundo lib.

QVÆSTIO LXXIII.

De profeſſione fidei, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum Prælati regulares, & Prædicatores, fidem profiteri teneantur.*
2 *Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuſcunque artis, & facultatis profeſſorum, cum profeſſione fidei ſit præſtanda.*
3 *An religioſus adeptus Prælationem, non faciens profeſſionem ignoranter ſit tutus in conſcientia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælati regulares, & Prædicatores fidem profiteri teneantur.

REſpondeo dicendo, quod Pius IV. anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingẽteſimo ſexageſimo quarto, Idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quin-

quinto in Bulla, quæ incipit. *Iniunctum nobis*, quæ habetur in conſtitutionibus *o* Pontificalibus Pij IV. determinat, *quòd iuxta Con. Trid. p diſpoſitionem, omnes, quotquot deinceps Cathedralibus, & ſuperioribus Eccleſiis præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, Canonicatibus, & aliis quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis curam animarum habentibus prouideri continget, publicam orthodoxæ fidei profeſſionem facere, ſeque in Romana Eccleſia obedientia permanſuros ſpondere, & iurare teneantur.* *Voluit etiam per quoſcunque, quibus de monaſteriis, conuentibus, domibus, & aliis quibuſcunque locis regularium, quorumcunque ordinum, etiam militiarum, quocunque nomine, vel titulo prouidebitur idem ſeruari.* Et ſufficit, vt hi Prælati regulares eam profeſſionem faciant intra duos menſes ab adepta profeſſione ſuæ præfecturæ, idem concilium exprimit, & tradit Nauarrus *q*.

Quantum vero attinet ad prædicatores Regulares in noſtra religione per literas noſtri reuerēdiſſimi Commiſſarij generalis in his Hiſpanariū partibus de mandato noſtri illuſtriſſimi protectoris S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis fuerunt ſuſpenſi omnes lectores, & prædicatores ab officio prædicationis, vſque dum fidem catholicam fuerunt ſolemniter profeſſi.

o [illegible] 73. [illegible] 48. [illegible] ſeſ[illegible] de refor. [illegible]

q Nau. lib. 1. [illegible] de [illegible] [illegible] & li. [illegible] de [illegible] 10.

ARTICVLVS II.

Vtrùm promotio Doctorum, & aliorum cuiuſcunque artis & facultatis profeſſorum cum profeſſione fidei ſit præſtanda.

RESpondeo dicendo, quod idem Pius V. apud ſanctum Petrū anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, Idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quinto, in Bulla *r* quæ incipit, *In ſacroſancta Beati Petri*, motu proprio, & ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis decreuit, *quod deinceps nullus Doctor, Magiſter, Regens, vel alius cuiuſcumque artis & facultatis profeſſor, ſiue clericus, ſiue Laicus, ſiue ſæcularis, vel cuiuſuis ordinis regularis ſit in quibuſuis ſtudiorū generaliū Vniuerſitatibus, aut Gymnaſiis publicis, aut alibi ordinariā, vel extraordinariam cuiuſuis Cathedram aſſequi, vel iam obtentam retinere, ſeu alias Theologiam, Canonicam, vel ciuilem cenſuram, Medicinam, Philoſophiam, Grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuſcunque ciuitatibus, terris, oppidis, ac locis, etiam in Eccleſiis, monaſteriis, aut conuentibus regularium quorumcunque publicè, vel priuatim quoquomodo profiteri, ſeu lectiones aliquas in facultatibus huiuſmodi habere, vel exercere. Neque Doctores ipſi, aut vniuerſitatum, ſeu gymnaſiorum eorundem Rectores, Cancellarij, vel alij ſuperiores; ſed neque etiam Palatini Comites, aut alij particulares, facultatem eruditos viros ad eoſdem gradus promouendi etiam à nobis, & Apoſtolica Sede, vel alias vndiq; habentes ſcholares, tam laicos quàm clericos, & cuiuſuis ordinis regulares, vel alios quoſcunque, quantalibet eruditione præditos, ad vllum in eiſdem facultatibus ſuſcipiendum recipere, & admittere, neque Doctores, Magiſtri, & Scholares ad electionem alicuius in rectorem, vel cancellarium vniuerſitatis, aut gymnaſij procedere, nec ipſi ſcholares, vel alij quantumlibet docti, & alioquin habiles gradus huiuſmodi, vel eorum aliquem palàm, vel priuatim recipere valeant; niſi Doctores videlicet, & Regentes, Magiſtri, & alij Profeſſores, tam ad Cathedrales, & lecturas recepti in Italia intra ſex menſes à die publicationis præſentium computandos, reliqui vero ad cathedras, & alias lecturas ibidem in poſterum, aſſumendi ante eorum receptionem in Rectoris, vel aliorum ſuperiorum; eligendi autem in Rectores, vel Cancellarios ante illorum electionem, vel ſaltem admiſſionem, in Ordinarij loci vel eius in ſpiritualibus Vicarij. Ac promouendi ſcholares, & alij præfati, ante illorum promotionem, in eiuſdem ordinarij ſeu eius Vicarij, aut doctorum, aliorumque promouentium manibus, præuio etiam proceſſu, vel debita informatione, quantum eis ſufficere videbitur, ſuper religione, fideque catholica rectorum, cancellariorum, doctorum, lectorum, & promouendorum eorundem per ipſos locorum ordinarios, vel eorum vicarios ritè facta, præcedente eandem catholicam fidem verbis iuxta formam infra ſcripta tenorem conceptis, palam, & ſolemniter profiteri teneantur, & deſuper inſtrumentum publicum confici, ac de proceſſu ſeu informatione, & fidei profeſſione in priuilegio doctoratus, vel alterius gradus huiuſmodi ſpecialis, ac de verbo, ad verbum mentio, & relatio fieri debeat, autoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò ſtatuit, & ordinauit, &c. Et quo ad Antiſtites ponit obedientiam, & contra venientes ingreſſu Eccleſiæ eos punit: quoad inferiores verò ponit excommunicationem latæ ſententiæ, & priuationem omnium, & ſingularum dignitatum, beneficiorum, & officiorū & feudorū Eccleſiaſticorū, per eos quomodolibet obtētorum, & inhabilitatem ad illa, & alia in poſterū obtinenda, eo ipſo per cōtra facientes incurrenda, ac quaſcunque receptiones, promotiones, electiones, & admiſſiones, abſque proceſſu, certaque de religione, & fide catholica notitia, ac dicta fidei profeſſione (vt præfertur) præcedente pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliuſque roboris, ac momenti eſſe, neque cuiquam iudicio, vel extra ſuffragari poſſe, ſicque per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios, quauis autoritate fulgentes, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & autoritate.* Hæc dicuntur in præfata conſtitutione.

r Hab in cōſt. Pontifical. Pij IIII. conſti. 18.

Circa quam conſtitutionem eſt notandum, quod in ea proponitur excommunicatio latę ſententiæ quæ ipſo facto incurritur, iuxta annotata per Alexandrum *a*, & per Felinum; & proponuntur etiam aliæ ſublata facultate aliter interpretandi, & iudicandi, & hic eſt ſtylus curiæ, vt concludunt Ruinus, *b* & Pariſius. Vnde ſequitur, quod ſi aliquis aliter iudicauerit, eius iudicium eſſe inualidum, ac temerarium. Appoſitum eſt etiam in eadem conſtitutione decretum irritans, cuius natura eſt operari nullitatem actus in contrarium faciendi, iuxta Gloſſam *c*, Imolam, Oldradum, & Geminianum, & inducit nullitatem ipſo iure, vt probat quædam decretalis *d*, & voluit Ruinus.

Ex prædictis colligitur Prælatos regulares, & ab eis ad doctoratū, & regentum promotos diu poſt publicationem dictæ conſtitutionis contra venientes canoni præmiſſo, excommunicatos eſſe ipſo iure ac ipſo facto, & priuatos quibuſcunque dignitatibus, & officiis etiam Generalatu, ſeu Abbatiſſali dignitate fuiſſe, & eſſe, & inhabiles effectos reſpectiuè, promotioneſque huiuſmodi irritas, ac inualidas fuiſſe, & eſſe, vt in dicta conſtitutione continetur, fauorem publicum, & animarum, ac honorem Dei, & fidei aſſertionem concernēte, & ſic vt conſtitutio fauorabilis, & amplianda, & inconcuſſe ſeruanda iudicari debet, iuxta quandam legem *e*, propter publicam vtilitatem multa ſtatui poſſunt contra iuris regulas. Hinc videmus Reges ratione publicæ vtilitatis reuocare priuilegia etiam ciuitatibus, vel aliis, per ſe, vel per ſucceſſores, conceſſa, prout tradit Ludouicus Carrerius *f*, animæ item, ac fidei, & religionis fauor idem, & multo magis operari debet, & etiam vt omnes ligent ex traditis in iure *g*, & notatis per Ioannem Andream *h*, & Abbatē, & Ioannes Andreas ait, quod cōſtitutio licet videatur odioſa, quia pœnalis, tamen fauorabilis eſt, quādo in fauorē animæ inducta eſt, & ideo ipſius pœna potius eſt dilatanda, quàm reſtringenda iuxta quandam Gloſſam *i* communiter receptam, ſecundùm Socinum. Neque his obſtat quod Generales, & Prælati regulares non habēnt notitiam dictæ conſtitutionis, vnde ſecundum iura *k* illa ligari non poſſunt. Nam reſpondetur primo, quod hæc cōſtitutio eſt irritatoria, quæ ignorantes ligat, iuxta ſacros canones *l*, & tradit Quintilianus Mandoſius; ſecundo reſpondetur, quod hæc conſtitutio inter alias conſtitutiones etiam poſt Concilij Tridentini Decreta inſerta eſt, & eſt notata, iuxta ſacros canones *m*, & tradita a Baldo, & Romano; præterea Generales, & Prælati regulares debent in his, quæ fidem, & religionem reſpiciunt, ac ſuam gubernationem, officium, & regimen, & adminiſtrationem, diligentiſſimè ſe informare de omnibus Decretis, & conſtitutionibus, & reformationibus, quæ in diem à Sede Apoſtolica emanabunt, alioquin ignorantia non excuſaret eos, vt iidem ſacri canones in ſimili caſu determinant, & tradunt Lapus *n*, Paulus Caſtrenſis, & Pariſius, & licet decretum irritans in conſtitutione præmiſſa oppoſitum operaretur ante publicationem, prout ſenſerunt Paulus de *o* Eleaſar, & Enricus Boic, & voluerunt Antonius de Butrio, Imola, Felinus, Caſſialupus, & alij quos refert Mandoſius. Idem tamen ſummus Pontifex ad tollendum omne dubium, & ne quis præ-

a Alex. in addi. ad Barto. in l. Imperat. ff. de iure fiſ. & Fel. in ca. Rodulphus n. 14. de reſcr.
b Ruin. conſ. 67. poſt nu. 9. vo. 6. Pariſ. conſ. 5 poſt n. 133. & conſi. 38 n. 7. vo. 4.
c glo. in cle. 1. v. nullatenus. & ibidem Imol n. 20. & ſeq. poſt Oldr. conſ. 319. col. vlt. ver. ibi ſi Prælatus Gemin. in cap. ſi Roman. §. ſententiam. nu. 4. de app. lib. 6.
d ca. pœna de præbend. li. 6. Ruin. conſ. 70. vo. 5.
e L. ſi quis in grauis. ver. in quoque. ff. ad Silanianum.
f Carrerius in praxi crim. [illegible] 7. n. 60. cum ſeq.
g Andreas in c. ſignif. ver. iuriſdictioni. & ibi Abbas. l. 7. de foro competen.
h Andr. in c. ex tenore co. 2. [illegible] ergò quid [illegible] legitimi.
i glo. [illegible] omnes [illegible] ver. Apoſtolica in §. C. de ſerin. Soci c [illegible] 193. co vlt. nu. 7. l. 2.
k l. vlt. ff. de decreto ab ordine fac. l. ſi ignorans. ff. [illegible]
l cap. 1. verſ. [illegible] de conce. præbend. Mand. c. [illegible] 7. n. 9.
m c. paſtoralis. de fide inſtrumen. Bal. in l. 2. poſt pr. C. quādo prouo. non eſt neceſſe Rom. [illegible]
n Lapus alle gatio. 11. nu. 17. Caſtr. in l. 1. §. [illegible] num. 4. ff. de exercit.
o Eleaſar in proœmio. cle. Boic. in ca. 1. de cōſtitutio. vbi Butrius c. 4. Imol. co. 2. Fel. 2. Fel. co vlt. [illegible] 4. [illegible] vir ſup.

eximuntur regulares, cùm nullum (quod viderim) illis ſit priuilegiũ cõceſſum, quo in diebus feſtiuis poſſint in opere ſuorũ monaſteriorũ operibus ſeruilibus ſæculares, & ipſi religioſi occupari; quapropter, vt id licitè facere, aut permittere poſſint, petere licentiam ab Epiſcopis, & Ordinariis tenentur, qui ad hæc, & alia minima diſpenſanda habent conſuetudine autoritatem; ſine dicta enim licentia laborantes, & Prælati permittentes laborare in dictis diebus, peccato ſunt irretiti, niſi aliqua neceſſitate præſente, aut eminente excuſentur. Qua ratione in prouincia ſancti Iacobi regularis Obſeruantiæ P. N. Franciſci (cuius ego indignus ſum filius) ordinatione prouinciali decretum eſt, ne Prælati, aut Præſidentes permittant in ſuis domibus in diebus feſtiuis opera ſeruilia facere.

Aduertendum tamen quòd Eugenius IIII. ait, quòd ſæculares laborantes in feſtis ſanctæ Crucis, & ſancti Michaelis Septembris, & ſanctorum Innocentium, & ſancti Syluestri, ſe nolle quod peccent mortaliter, niſi venerint in Dominica; ita habetur in Monumentis ordinum *b*, & in Supplemento, & tradit Nauarrus.

b In 1. imp. f. 61. & in 2. f. 164. confeſ. 83. & in Sup. fo. 295 Nau. in ma.ca. 14. num. 15.

QVÆSTIO LXXII.

De feudo, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.*
2 *Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monaſteria feudalia bona habere poſſint.

Vide quæ diximus in primo Tomo *i*, per quæ quæſtionis articulo ſatis reſpondetur.

i Tom. 1. q. 1. reg qu. 28. art 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum milites Hieroſolymitani ſint capaces feudorum.

Reſpondeo dicẽdo, quòd Curtius ſenior conſuluit pro parte affirmatiua, quia non depoſuerunt arma, imò Deo inſeruierunt in militia contra infideles; ideo Abbas *k*, ait quòd hi milites ſunt propriè religioſi, & idem *l* appellat ipſos quaſi religioſos; ergo, cum non deſinant eſſe milites, poterunt ſuccedere. Contrariam opinionem tenent viri docti, quæ verior reputatur iure communi attẽto, quòd ſcilicet non ſunt feudi capaces. Pro qua opinione probanda præmitto milites Hieroſolymitanos eſſe religioſos, & perſonas Eccleſiaſticas, ſecundum quandam gloſſam *m*. Quod probatur etiam in libro ſuarum conſtitutionum, cuius titulus eſt, *Stabilimenta ſacri ordinis D. Ioannis Baptiſtæ Hieroſolymitani*, præſertim in prooemio, & in aliis quamplurimis capitulis, in quibus religioſi nuncupantur. Imò dico quòd ſunt religioſi militares, quia profitentur tria vota eſſentialia, & ſic tanquam clerici ſunt feudi incapaces: imò hac ratione probatur, quia iure *n* Pontificio eis interdicitur muliebris conſuetudo, & pro hoc pulchra deciſio Capellæ *o* Toloſanæ. Et in ſpecie noſtri caſus in libro conſtitutionum *p* dicti ordinis cauetur, quòd alicui dictorum fratrum non liceat aliquo módo ſe homagio, cõfœderatione, aut iuramento aſtringere alicui perſonæ, ſine ſui Magiſtri licentia. Et in eiſdem conſtitutionibus *q* eis inhibetur, ne ſe implicent bellis Chriſtianorum: ergo non poſſunt ſuccedere in feudo, cuius occaſione præſtatur iuramentum. Et hanc opinionem quamplurimi ſequuntur, præcipuè Alexander *a*, & deciſio Pedemontana, quos refert, & ſequitur Guerinus Piſonus.

k Abbas in rub. de reg.
l Idem in cap. quemmit. de decim.
m Gloſ. in ca quiſquis. 17. qu. 4. & in c. ex parte. de dec.
n cap. vxoratus in fin. de conuerſ. coniug.
o Cap. Toloſ. qu. 448.
p ca. 12. tit. de fratr. & ca. 25 tit. de inhi. & pæna.
q ca. 18 qualiter intra debeat vaſal. feud. omn dub. ſeq.
a Alex. conſ. 203. deciſ. Pedem 27. n. 18 Guerrin. in feud. vſib. §. quære an milites Hieroſ.

Sed licèt hæc vera ſint de iure communi, at ſi hæc ſacra religio habet communicationem priuilegiorum Cæleſtinorum, & congregationis S. Georgij in Algalà, ſunt (licèt ſint religioſi) capaces feudorũ, iuxta ea, quæ in primo Tomo *b* latè diximus. Verum eſt tamen quòd ſine licentia ſui magiſtri non poſſunt tali feudo ſe obligare iuramento præſtito, nec hoc eſt mirum, cùm ſine licentia ſuorum Prælatorum non poſſint religioſi ſe ſeruitio alicuius Principis emancipare, prout ſupra hoc tomo *c* ſecundo dictum eſt.

b 1. Tõ. q.
c Sup. hoc tom. qu. 6

Sed vt ſuprà dicta clariora fiant, videamus quid ſit feudum, pro quo nota, quòd feudum eſt conceſſio rei immobilis facta pro homagio, prout colligitur ex iure *d*. Hæc definitio colligitur ex traditis ab Hoſtienſi, & Azone in ſuis ſummis, dicentibus quòd eſt beneficium alicuius rei inueſtitura interueniente ſic conceſſæ, ſeu datæ alij, vt dominium penes concedentem remaneat, cuius occaſione recipientes, & ſucceſſor eius concedente domino ad id ſeruitium, de quo, & vſquequo conuenit, aut feudi natura requirit, tenetur directo domino; vtile autem ad feudatarium tranſit, argumento eorum, quæ in iure *e* de emphyteuta notantur. De natura autem huius contractus eſt, quòd dominus retineat ſibi directum dominium, ac proprietatem, vt in libro *f* feudorum notatur. Secundò, quod vtile dominium tranſeat in vaſallum, quod patet, quia vaſallus poteſt quaſi vendicare, vt in eodem libro *g* definitur, & conſequenter eſt quaſi dominus, aliàs non vendicaret, ſecundùm ius *h*. Tertiò, quòd dominus habeat ciuilem poſſeſſionem, & vaſallus naturalem, quia vaſallus appellatur vſufructuarius, qui naturaliter poſſidet, argumento iuris *i*. Quartò, quòd conſiſtat in rebus immobilibus. Quintò, quòd ſi vaſallus domino cõſtitutum ſeruitium non præſtiterit, à feudo repellitur. Sextò, quòd ſine domini voluntate feudum alienare non poteſt. Septimo, quod feudatario regulariter fit in perpetuum. Octauo, quod dominus habeat mittere vaſallum in poſſeſſionem. Alias conditiones feudi ponit eleganter more ſolito laborioſus, & doctus Syluester *k* in ſua ſumma. Ex quibus patet, quod quando feudum datur, vt inde præſtetur ſeruitium reale, non eſt proprie feudum, ſed contractus innominatus, ſecundum Cynum *l*, ſicut dicit Baldus *m* quod in quibuſdam partibus Lombardiæ pro feudis Eccleſiæ ſoluitur par caponum, vel ſpatula porci, & huiuſmodi, & ſecundùm eum hoc modo feudum ſumptum æquiparatur emphyteuſi; ſimiliter ſi eſſet quid emptum, non habet naturam feudi, ſecundùm Baldum *n*, ſed quando imponitur onus perſonale, vt ire ad parlamentum Regis, & huiuſmodi, & abeſt venditio, tunc propriè eſt feudum, & lege feudorũ regulatur. Vtrunque autem horum feudorum prohibentur habere milites D. Ioannis, ſine licentia ſui magiſtri; non enim ſine ipſa poſſunt ad aliquod ſeruitium perſonale, aut reale obligari, vt ex conſtitutionibus huius ſacri ordinis ſatis patet.

d cap. ex d. ligenti. ext. de ſimo.
e l. vo. ſ. ager vecti. pet. §. qui me
f Lib. feu. tit. in qu. cauſ. feud. amittat.
g Lib feu. de inueſt. re alien. f.
h cap. vnic. l. Quin. ff. de aur. arg. legat.
i l. natur. ter. ff. de acq. poſ.
k Syl. v. f. dum nu. 2.
l Cynus in authen. ingreſſi. C. de ſacr. eccle.
m Bal. in de conſue. feud.
n Bald. in ſu. & in c. de feud. C. l. qui feu. lib.

QVÆSTIO LXXIII.

De profeſſione fidei, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum Prælati regulares, & Prædicatores, fidem profiteri teneantur.*
2 *Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuſcunque artis, & facultatis in profeſſorum, cum profeſſione fidei ſit præſtanda.*
3 *An religioſus adeptus Prælaturam, non faciens profeſſionem ignoranter ſit tutus in conſcientia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælati regulares, & Prædicatores fidem profiteri teneantur.

Reſpondeo dicendo, quod Pius IV. anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingẽteſimo ſexageſimo quarto, Idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quin-

quinto in Bulla, quæ incipit. *Iniunctam nobis*, quæ habetur in conſtitutionibus *o* Pontificalibus Pij IV. determinat, quòd iuxta *Con. Trid.* p *diſpoſitionem, omnes, quotquot deinceps Cathedralibus, & ſuperioribus Eccleſiis præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, Canonicatibus, & aliis quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis curam animarum habentibus prouideri continget, publicam orthodoxæ fidei profeſſionem facere, ſeque in Romanæ Eccleſiæ obedientia permanſuros ſpondere, & iurare teneantur. Voluit etiam per quoſcunque, quibus de monaſteriis, conuentibus, domibus, & aliis quibuſcunque locis regularium, quorumcunque ordinum, etiam militiarum, quocunque nomine, vel titulo prouidebitur idem ſeruari.* Et ſufficit, vt hi Prælati regulares eam profeſſionem faciant intra duos menſes ab adepta profeſſione ſuæ præfecturæ, idem concilium exprimit; & tradit Nauarrus q.

o Conſti. Pa. 30. f. 431. p Con. tri. ſeſ. 24. de refor. cap 12.

q Nauar. lib. 1. conſ. tit. de [illegible]. Tranſita. conſ. 1. & li. 3. conſ. tit. de [illegible]. conſ. 10.

Quantum vero attinet ad prædicatores Regulares in noſtra religione per literas noſtri reuerẽdiſſimi Commiſſarij generalis in his Hiſpaniarũ partibus de mandato noſtri illuſtriſſimi protectoris S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis fuerunt ſuſpenſi omnes lectores, & prædicatores ab officio prædicationis, vſque dum fidem catholicam fuerunt ſolemniter profeſſi.

ARTICVLVS II.

Vtrum promotio Doctorum, & aliorum cuiuſcunque artis & facultatis profeſſorum cum profeſſione fidei ſit præſtanda.

Reſpondeo dicendo, quod idem Pius V. apud ſanctum Petrũ anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, Idibus Nouembris, Pontificatus ſui anno quinto, in Bulla r quæ incipit, *In ſacroſancta Beati Petri*, motu proprio, & ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis decreuit, *quod deinceps nullus Doctor, Magiſter, Regens, vel alius cuiuſcunque artis & facultatis profeſſor, ſiue clericus, ſiue Laicus, ſiue ſæcularis, vel cuiuſuis ordinis regularis ſit in quibuſuis ſtudiorũ generaliũ Vniuerſitatibus, aut Gymnaſiis publicis, aut alibi ordinariã, vel extraordinariam electoris Cathedram aſſequi, vel iam obtentam retinere, ſeu alias Theologiam, Canonicam, vel ciuilem cenſuram, Medicinam, Philoſophiam, Grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuſcunque ciuitatibus, terris, oppidis, ac locis, etiam in Eccleſiis, monaſteriis, aut conuentibus regularium quorumcunque publicè, vel priuatim quoquomodo profiteri, ſeu lectiones aliquas in facultatibus huiuſmodi habere, vel exercere. Neque Doctores ipſi, aut vniuerſitatum, ſeu gymnaſiorum eorundem Rectores, Cancellarij, vel alij ſuperiores; ſed neque etiam Palatini Comites, aut alij particulares, facultatem eruditos viros ad eoſdem gradus promouendi etiam à nobis, & Apoſtolica Sede, vel alias vndiq; habentes ſcholares, tam laicos quàm clericos, & cuiuſuis ordinis regulares, vel alios quoſcunque, quantalibet eruditione præditos, ad vllum in eiſdem facultatibus ſuſcipiendum recipere, & admittere, neque Doctores, Magiſtri, & Scholares ad electionem alicuius in rectorem, vel cancellarium vniuerſitatis, aut gymnaſii procedere, nec ipſi ſcholares, vel alij quantumlibet docti, & alioquin habiles gradus huiuſmodi, vel eorum aliquem palam, vel priuatim recipere valeant; niſi Doctores videlicet, & Regentes, Magiſtri, & alij Profeſſores, tam ad Cathedrales, & lecturas recepti in Italia intra ſex menſes à die publicationis præſentium computandos, reliqui vero ad cathedras, & alias lecturas ibidem inpoſterum, aſſumendi ante eorum receptionem in Rectoris, vel aliorum ſuperiorum; eligendi autem in Rectores, vel Cancellarios ante illorum electionem, vel ſaltem admiſſionem, in Ordinarij loci vel eius in ſpiritualibus Vicarij. Ac promouendi ſcholares, & alij præfati, ante illorum promotionem, in eiuſdem ordinarij ſeu eius Vicarij, aut doctorum, aliorumq; promouentium manibus, præuio etiam proceſſu, vel debita informatione, quantum eis ſufficere videbitur, ſuper religione, fideque catholica rectorum, cancellariorum, doctorum, lectorum, & promouendorum eorundem per ipſos locorum ordinarios, vel eorum vicarios ritè facta, præcedente eandem catholicam fidem verbis iuxta formam infraſcripta tenorem conceptis, palam, & ſolemniter profiteri teneantur, & deſuper inſtrumentum publicum confici, ac de proceſſu ſeu informatione, & fidei profeſſione in priuilegio doctoratus, vel alterius gradus huiuſmodi ſpecialis, ac de verbo, ad verbum mentio, & relatio fieri debeat, autoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò ſtatuit, & ordinauit, &c.* Et quo ad Antiſtites ponit obedientiam, *& contra venientes ingreſſu Eccleſiæ eos punit: quoad inferiores verò ponit excommunicationem latæ ſententiæ, & priuationem omnium, & ſingularum dignitatum, beneficiorum, & officiorũ & feudorũ Eccleſiaſticorũ, per eos quomodolibet obtẽtorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterũ obtinenda, eo ipſo per cõtra facientes incurrenda, ac quaſcunque receptiones, promotiones, electiones, & admiſſiones, abſque proceſſu, certaque de religione, & fide catholica notitia, ac dicta fidei profeſſione (vt præfertur) præcedente pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliuſque roboris, ac momenti eſſe, neque cuiquam iudicio, vel extra ſuffragari poſſe, ſicque per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios, quauis autoritate fulgentes, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & autoritate.* Hæc dicuntur in præfata conſtitutione.

r Hab in coll. Pontifical Py IIII. conſti. 13.

Circa quam conſtitutionem eſt notandum, quod in ea proponitur excommunicatio latæ ſententiæ quæ ipſo facto incurritur, iuxta annotata per Alexandrum a, & per Felinum; & proponuntur etiam aliæ ſublata facultate aliter interpretandi, & iudicandi, & hic eſt ſtylus curiæ, vt concludunt Ruinus, b & Pariſius. Vnde ſequitur, quod ſi aliquis aliter iudicauerit, eius iudicium eſſe inualidum, ac temerarium. Appoſitum eſt etiam in eadem conſtitutione decretum irritans, cuius natura eſt operari nullitatem actus in contrarium faciendi, iuxta Gloſſam c, Imolam, Oldradum, & Geminianum, & inducit nullitatem ipſo iure, vt probat quædam decretalis d, & voluit Ruinus.

Ex prædictis colligitur Prælatos regulares, & ab eis ad doctoratũ, & regentum promotos diu poſt publicationem dictæ conſtitutionis contra venientes canoni præmiſſo, excommunicatos eſſe ipſo iure ac ipſo facto, & priuatos quibuſcunque dignitatibus, & officiis etiam Generalatu, ſeu Abbatiſſali dignitate fuiſſe, & eſſe, & inhabiles effectos reſpectiuè, promotioneſque huiuſmodi irritas, ac inualidas fuiſſe, & eſſe, vt in dicta conſtitutione continetur, fauorem publicum, & animarum, ac honorem Dei, & fidei aſſertionem concernẽte, & ſic vt conſtitutio fauorabilis, & amplianda, & inconcuſſe ſeruanda iudicari debet, iuxta quandam legem e, propter publicam vtilitatem multa ſtatui poſſunt contra iuris regulas. Hinc videmus Reges ratione publicæ vtilitatis reuocare priuilegia etiam ciuitatibus, vel aliis, per ſe, vel per ſucceſſores, conceſſa, prout tradit Ludouicus Carrerius f, animæ item, ac fidei, & religionis fauor idem, & multo magis operari debet, & etiam vt omnes ligent ex traditis in iure g, & notatis per Ioannem Andream h, & Abbatẽ, & Ioannes Andreas ait, quod cõſtitutio licet videatur odioſa, quia pœnalis, tamen fauorabilis eſt, quãdo in fauorẽ animæ inducta eſt, & ideo ipſius pœna potius eſt dilatanda, quàm reſtringenda iuxta quandam Gloſſam i communiter receptam, ſecundùm Socinum. Neque his obſtat quod Generales, & Prælati regulares non habẽnt notitiam dictæ conſtitutionis, vnde ſecundum Iura k illa ligari non poſſunt. Nam reſpondetur primo, quod hæc cõſtitutio eſt irritatoria, quæ ignorantes ligat, iuxta ſacros canones l, & tradit Quintilianus Mandoſius; ſecundo reſpondetur, quod hæc conſtitutio inter alias conſtitutiones etiam poſt Concilij Tridentini Decreta inſerta eſt, & eſt notata, iuxta ſacros canones m, & tradita à Baldo, & Romano; præterea Generales, & Prælati regulares debent in his, quæ fidem, & religionem reſpiciunt, ac ſuam gubernationem, officium, & regimen, & adminiſtrationem, diligentiſſimè ſe informare de omnibus Decretis, & conſtitutionibus, & reformationibus, quæ in diem à Sede Apoſtolica emanabunt, alioquin ignorantia non excuſaret eos, vt iidem ſacri canones in ſimili caſu determinant, & tradunt Lapus n, Paulus Caſtrenſis, & Pariſius, & licet decretum irritans in conſtitutione præmiſſa oppoſitum operaretur ante publicationem, prout ſenſerunt Paulus de o Elcaſar, & Enricus Boic, & voluerunt Antonius de Butriò, Imola, Felinus, Caſſialupus, & alij quos refert Mandoſius. Idem tamen ſummus Pontifex ad tollendum omne dubium, & ne quis præ-

a Alex. in add. ad Barto. in l. Imperat. ff de iure fiſ. Fel in ca. Rodulphus n. 14. de reſcr.
b Ruin. conſ. 67. poſt nu. 9. vo. 6. Pariſ. conſ. 5 poſt n. 133. & conſ. 38. n. 7. vo. 4.
c glo. in cle. 1. v. nullatenus. & ibidem Imol n. 20. & ſeq poſt Oldr. conſ. 319. col. vlt. ver. ibi ſi Prælatus Gemin. in cap. ſi Roman. §. ſrm ſen. nu. 4. de app. lib. 6.
d ca. pœna de præbend. li. 6. Ruin. conſ. 70. vo. 5.
e l. ſi quis in grauis. ver. is quoque. ff. ad Silenianum.
f Carrerius in praxi crim. §. [illegible] 7. n. 60. cum ſeq.
g Andreas in c. ſignif. ver. iuriſdictioni, & ibi Ab. col. 7. de foro competen.
h Andr in c. ex tenore ca. 2. di: ergo. qui filij ſint legitimi.
i glo. l. cunctos [illegible] ver. Apoſtolica in ſ. C. de ſum. Soci. c. ſ. 191. co. vlt. nu. 7. l. 2.
k l. vlt. ff. de decreto ab ordine fac. l. ſi ignorans. ff. [illegible].
l cap. 1. verſ. [illegible] de conceſ. præbend. Mand. conſ. 7. n. 9
m c. paſtoralis. de fide inſtrumen. Bal. in l. 2. [illegible] C. quãdo prouoc. non eſt neceſſe. Rom. [illegible]
n Lapus alle gatio. 53. nu. 17. Caſtr. in l. 1. §. nõ autem. nu. 4 ff. de exercit.
o Elcaſar in proœmio. clé. Boic. in ca. 1. de cõſtitutio. vbi Butrius c. 4. Imol. co. 2. fal. 1. Fel. co. vlt. [illegible]

prætextu ignorantiæ, vel alio ſe excuſare poſſet, adiicit tempus, & terminum conſtituit in ſua conſtitutione, qui præteriri non poteſt, dicens, *ne autem publicationis quiſpiam præſentiũ ignorantiam prætendere, vel excuſationem allegare poſſit, ſed ipſa perueniat ad omnium notitiam, aliquantulum volumus, & mandamus, quòd eadem præſentes in Baſilica Principis Apoſtolorum de vrbe, & Cancellariæ noſtræ valuis, ac acie campi Floræ per aliquem ex curſoribus noſtris affixa, copia illarum ibi dimiſſa, omnes in Italia intra tres, extra verò illam exiſtentes intra ſex menſes proximos ab ea die affixionis computandos, perinde arctent, ac ſi illis perſonaliter intimata fuiſſent.* Vnde cùm conſtet de publicatione, ſi conſtat de termino iam lapſo, non eſt dubium, niſi quòd contrà venientes huic conſtitutioni incidant in pœnas ab ipſa appoſitas, niſi defendantur, quòd talis conſtitutio apud ipſos minimè fuerit recepta, & per non receptionem legitimam, ſuam amiſiſſe vim, ſicut alia ſimilia decreta non recepta eam amiſerunt.

ARTICVLVS III.

An religioſus, qui adeptus eſt Prælationem, & per ignorantiam ſiue inaduertentiam non fecit profeſſionem fidei, quam mandat fieri Concilium Tridentinum, ſit tutus in foro conſcientiæ.

RESpondeo dicendo, hunc Religioſum non peccaſſe coram Deo; & ſic in foro conſcientiæ à pœnis dictæ conſtitutionis eſſe immunem, cum ignorantia, incogitantia, & inaduertentia excuſent eum ab illis, per notata à D. Thoma *a*, & à Canoniſtis, tum quia lex pœnalis etiamſi pœnam ipſo iure contineat, non ligat in conſcientia ante ſententiam criminis declaratoriam, iuxta quandam Gloſſam *b* communiter receptam: tum, quia bona fide trãſgreditur legem humanam, putans ſe habere iuſtam cauſam trãſgrediendi, non peccat mortaliter, vt poſt alios tradit Nauarrus *c*, & hic bona fide tranſgreſſus fuit dictam legem, illam de facto ignorando: & à fortiori etiamſi eam ſciret; ſi tamen intellexit ipſum minimè comprehendere, cùm fidem profeſſus fuerit ſolemniter, quando fuit inſtitutus prædicator: nam lex humana malè intellecta non ligat in foro conſcientiæ, iuxta Innocentium *d*, quem cum aliis ad id refert Felinus *e*. Quare ait Nauarrus *f*, quòd hic religioſus taceat hanc negligentiam coram hominibus, & gaudeat coram Deo ſe iam quando fuit inſtitutus prędicator profeſſionem fidei feciſſe, & expulſis ſcrupulis tranquillo pectore ſuum officium, & munus exerceat, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

a 1. Tho. 1. 2. q. 88. art. 5. & 6. Canoniſtæ in c. ignorantia, de reg. iuris. lib. 6. & in c. turba §. notandum, 1. qu. 4.
b glo. in cap. fraternitas. 12. qu. 2.
c Na. in man. cap. 27. n. 43.
d Innt. in capi per tuas. de ſimo.
e Feli. in c. ſi. n. 7 de re iud.
f Nau. li. 1. conſi. tit. de ſum. Trini. conſ. 3.

QVÆSTIO LXXIV.

De ordinum generalibus, quoad poteſtatem reformandi, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quam poteſtatem habeant Generales ordinum.*
2 *Vtrum Generales teneantur monaſteria, & eorum ſubditos reformare.*
3 *Vtrum Generales debeant reformare ad regula, quam profeſſi ſunt, præſcriptum.*
4 *Quomodo debeant ſe Prælati habere in reformatione.*

ARTICVLVS I.

Quam poteſtatem habeant Generales ordinum.

RESpondeo dicendo, quòd ſi per ſingularia deſcenderemus, plurima nobis de hac materia eſſent dicenda, de iis ſcilicet, quæ concernunt ad miniſterium Generalatus; ſed omnia, quæ potui nimio labore inueſtigare, in his tomis per ſuas materias reſoluuntur, præcipuè in primo Tomo, in quo per multas quæſtiones de Abbatibus late agimus, In hoc autem articulo ad generalia tantùm me conuertendo dico, quòd Sixtus IIII. *conceſſit, quod Generales Carmelitarum adminiſtrent, & exerceant ea, quæ ad ſuum officium Generalatus pertinent, reiecta quauis profeſſorum ſui ordinis, & aliorum ſibi ratione dicti officij ſubditorum appellatione quæ ab eius præceptis, monitionibus, ordinationibus, & mandatis, ac decretis regularis diſciplinæ quomodolibet interponi contigerit.* Ita habetur in Monumentis ordinum *g*, & Paulus III. *conceſſit, quod Præpoſitus generalis ſocietatis cùm primùm electus eſt iuxta ſocietatis conſtitutiones, eo ipſo ſit verus ipſius religionis Præpoſitus cum libera, & omnimoda cura, & adminiſtratione omnium quæ ad fœlix regimen, & proſperam directionem ſocietatis pertinent. Poteſtque plenam exercere iuriſdictionem in omnes ſub eius obedientia degentes, vbicunque commorantes, etiam exemptos, etiam quaſcunque facultates habentes.* Ita refertur in compendio *h* Societatis.

g in 1. imp. f. 99. & in 2. fol. 131. conſt. 416.
h Comp. ſocieta. v. generalis. § 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum Generales teneantur monaſteria, & eorum ſubditos reformare.

RESpondeo dicendo, quòd Concilium Conſtantienſe *ſtatuit quod Generalis fratrum Minorum poſſit, & debeat conuentus ſuos ſibi ſubditos ad ſtatum ſtrictæ obſeruantiæ conſonum, iuxta declarationes, & ſtatuta Sedis Apoſtolicæ, & ordinis reducere, tollendo quaſcunque ſuperfluitates, ſiue ſint in rebus mobilibus, quantum fieri poterit bono modo, habito ſemper conſilio Maiorum, & diſcretorum ſibi obedientium, ac eligendo (ſi opus fuerit) aliquas perſonas, quæ ipſas ſuperfluitates autoritate dicti Concilij vendant, atque commutent, aut aliàs in operibus conuentuum conuertant*, ita habetur in Monumentis ordinis *i*. Et Eugenius IIII. *conceſſit vt Generalis poſſit tollere ſuperflua à conuentibus ſibi ſubiectis, ac in aliis conuentibus reponere, aut commutare.* Ita habetur in eodem libro *k*. Et idem Eugenius, *diſtrictè præcipiendo mandauit Prouincialibus, & aliis fratribus ordinis Minorum regularis Obſeruantiæ, quatenus Generalibus dicti ordinis pro tempore exiſtentibus (appellatione, & contradictione qualibet remota) in omnibus, & ſingulis licitis, & honeſtis regulam, & ſtatum, ac ordinem ipſorum obſeruantiæ, necnon officium eorundem Generalium quomodolibet concernentibus, quæ ipſi Generales pro tempore duxerint ordinanda, ſeu illis iniunxerint, aut illa efficaciter ſtudeant adimplere.* Ita in ipſomet libro continetur *l*.

i In 1. impr. fol. 16 & in 2. fol. 110. conſt. 12.
k in 1. imp. fol. 161. con. 676.
l in 2. imp. fol. 74.

Et pro ordine Ciſtercienſi ordinauit Eugenius III. *quod in omnibus monaſteriis Ciſtercienſis ordinis regula B. Benedicti perpetuis temporibus obſeruari debet, nemini que licere præter ſimplicem, & communem intelligentiam, alium quemlibet ſenſum inducere.* Ita habetur in huius ſacri ordinis compẽdio *m*. Et Martinus V. & Eugenius IIII. prout in eodem Compendio *n* refertur, ordinauerunt, *quod Generalis reformator, & Capitulum generale ordinis Ciſtercienſis pro directione, ac ſubditorum animarum ſalute, ſtabilitateque monaſteriorum ſaluis regulæ ſubſtantialibus, quaſcunque in ſpiritualibus, & temporalibus circa regulam ipſam, & eius obſeruantias occurrẽtes ambiguitates, obſcuritates, & dubia declarandi, dilucidandi, interpretandi, & diſpenſandi, ſtatutaque, & ordinationes, ſeu eiuſdem definitiones, etiam interpretandi, mutandi, variandi, tollendi, reuocandi, caſſandi, & alterandi necnon noua addendi, condendi, & faciendi; plenam, & liberam autoritate Apoſtolica autoritatem habent: Cumque reuocatum eſſet in dubium qualis mentis, & intentio fuiſſet B. Benedicti in regula condenda, & ob id ſcrupuloſitates quamplurium animis inſurgerent*, ideo Eugen. IIII. generali reformatione conceſſit, *vt cum Conſilio capituli poſſit liberè, & licitè interpretari, modificare, declarare, & exponere quæcunque eius dubia, ſeruatis tamen in omnibus recta conſcientia, & ſano intellectu, nam diſſolutio ex talibus inde ſequeretur, in quibus, & in aliis his concernentibus attendendum eſt*, prout ait Eugenius III. *o*, *vt obſeruantiæ, & vſus ordinis in omnibus monaſteriis vniformes ſint, & concordes.*

m Comp. Ciſter. tit. reſer. para. 2
n tit. conſtit. parag. 1.
o in eod. tit. conſtitutio. parag 6.

Circa quæ priuilegia notat collector ordinis Ciſtercienſis

cienſis in dicto compendio, ex ipſis conſtare quædam eſſe regulæ ſubſtantialia, & quædam eſſe ordinis ſubſtantialia. Regulæ ſubſtantialia ſunt tria vota, ad quæ quilibet religioſus ſubſtantialiter obligatur, de quibus agunt D. Thom. *a* Panormitanus, & Canoniſtarum communis; ſed de minùs ſubſtantialibus, id eſt, de accidentalibus regulæ, per quæ veluti per gradus ad illius perfectionem intendere monachi debent, latè tradit Nau. *b* & de his debet intelligi cōceſſio Eugenij IIII. ſuperiùs relata, vt ſcilicet Reformator Generalis, cum Capituli conſilio, poſſit cùm reuocatur in dubium qualis fuerit intentio B. Benedicti, interpretari, modificari, declarare, & exponere quæcunque dubia circa accidentalia regulæ, ſeruatis tamen recta conſcientia, & ſano intellectu illius, ne ad diſſolutionem regulæ deueniatur. Ordinis autem ſubſtantialia ſunt ea, quibus vt talis ipſe ordo reputatur, & ab aliis ordinibus diſtinguitur, vt habitus, & cæremoniæ peculiares, quæ tanquam ſubſtantialia illius notabiliter mutari, caſſari, nec circa illa aliqua ſtatui, neque ordinari per præfata priuilegia poſſunt, licet id, quoad modum viuendi conſuetudineſque ipſius ordinis, concedatur, quia alias per id ordo ipſe abrogaretur. Aduertendum tamen, quòd vt omnia ordinatè fiant, ſicut Generales & prouinciales tenentur pro poſſe familias ipſis commiſſas reformare. Ita Leo X. *ſtatuit, & in virtute S. obedientiæ præcepit, quòd de cætero nulla aliæ reformationes in ordine fratrum Minorum introducātur, aut fiant, abſque Miniſtri Generalis, aut Prouincialium miniſtrorum reformatorum in ſuis prouinciis reſpectiuè, expreſſo conſenſu, ita tamen vt dictæ reformationes Miniſtro Generali, & prouincialibus reformatis per omnia, iuxta regulam ſubiiciantur*, ita habetur in Supplemēto *c*, non tamen per hoc tollitur, vt ipſæ reformationes autoritate Apoſtolica ſine prædictorum miniſtrorum aſſenſu fieri poſſint: nam Gregorius XIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octauo, in conſtitutione nonageſima prima, quæ incipit, *Ad hoc nos Deus, &c.* confirmauit, & de nouo regulam, & regimen fratrum Diſcalciatorum congregationis ſiue prouinciæ S. Ioſephi in regnis Hiſpaniarum ordinis Minorum ſancti Franciſci de Obſeruantia, ac ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ inhibuit ſuperioribus, & Prælatis ipſorum fratrum de Obſeruantia, ne eos circa eorum viuendi modum moleſtare, aut in eis aliquid innouare præſumant, propter quod ipſi reformati à fratribus laxiori vitæ deditis, Bulliſtæ ſint vocati, vt vtentes ad eorum libertatem, & exemptionem Bullis, & priuilegiis Papalibus, vt in eis etiam verificetur illud Pauli dicentis, *Qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur*; quapropter Leo X. concordiæ fratrum maximè amator, eorum reformationem deſiderans in Bulla vnionis, *præcepit firmiter, & mandauit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrenda, & à qua nullus præterquam in mortis articulo niſi à ſede Apoſtolica abſolui valeat, ne quis frater ſancti Franciſci appellet alium fratrem eiuſdem ordinis malitioſè, irriſoriè, aut improperioſè, priuilegiatum, collectaneum, bulliſtam, Amadeitam, Clarenum, de Euangelio ſeu de Capuccio, ſeu bigolum, aut alio quouis nomine irriſorio, aut improperioſo, vel quod pro improperioſo, à patientibus habeatur. Et ſimiliter præcepit tam clericis, quàm Laicis, ne fratres huiuſmodi, aut eorum fautores præfatis nominibus irriſoriè, ſeu malitioſè appellent, ſed omnes fratres ipſius ordinis Minorum ſancti Franciſci à ſe ipſis, & ab omnibus aliis appellentur & nominentur.* Ita habetur in ordinis Supplemento *d*. Cuius mandati Apoſtolici cenſuram, licet, prout tradit Collector priuilegiorum Mendicantium, fuerit ſublata, non poſſumus tamen negare Leonem X. reformationem religioſorum maximè affectaſſe; de aliis autem Bullis, quas habent prouincia S. Ioſeph, & prouincia S. Pauli, pro eorum reformatione, dicemus Deo duce in tertio Tomo, in quæſtione de reformatione religionum.

a D Tho. 2. 2. q. 186. art 6. & 7. Panor. & communis in rubr de regu. & in c. eccleſiam de conſti.

b Nau in cōment. de reg. à num. 9.

c Sup. fo. 30. conſ. 101.

d Sup. ord. fo. 30. con. 99.

ARTICVLVS III.

Vtrum Regulares debeant reformari ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum.

RESpondeo dicendo, quòd Concilium *e* Tridentinum decreuit, vt omnes Regulares tam viri, quàm mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituāt, & componant, atque in primis, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum reſpectiuè eſſentiam, necnon ad communem vitam, victum, & veſtitum conſeruanda pertinentia, fideliter obſeruent, omniſque cura, & diligentia à ſuperioribus adhibeatur, tam in Capitulis generalibus, & prouincialibus, quàm in eorum viſitationibus, quæ ſuis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis non recedatur, cùm compertum ſit ab eis non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent, relaxari; ſi enim illa, quæ ſunt baſes, & fundamenta totius regularis diſciplinæ, exactè non fuerint conſeruata, totum corruat ædificiū neceſſe eſt. Ex qua decretali colligitur, quòd religioſi debent & tenentur modò reformare ſe ipſos, ſecundùm præſcriptum regulæ, quam profeſſi ſunt, ad cuius decreti obſeruationem exactam reuocat idem Concilium *f* Tridentinum omnia priuilegia in contrarium à Sede Apoſtolica impetrata. Quod videtur creditu difficile; non enim præſumitur Papam, vel Concilium, cuius ipſe eſt caput velle vnico verbo delere tot diſpoſitiones à Sede Apoſtolica emanatas, in ſe maximè vtiles, & neceſſarias, iuſtas, & vſu comprobatas, vt in ſimili Summus Pontifex *g* & quidam Imperator dixerunt. Præterea ſequeretur, deſtructio omnium reformationum elaboratarum ordinis ſancti Benedicti, ſancti Bernardi, & D. Hieronymi, in quibus magno conatu inductum eſt, ne præfecti ſint perpetui, ſed tantùm triennales, & ne ſoli pro ſolo ſuo arbitrio gubernent Monaſteria, & Prioratus, nec fructus eorum impendant, ſed cum Concilio, & conſenſu aliquorū, quos alibi Conſiliarios, alibi Diſcretos, alibi Definitores appellant. Conſtat enim ſecundum originarium ſtatutum regulariū Præfectos debere eſſe perpetuos, & totam adminiſtrationē ad eos debere pertinere. Cōſequeretur item deſtructio bonæ partis reformationum ordinum militiarū, ſecūdùm quas alia pertinent ad Magiſtros, alia ad Capitula illorum, alia ad Commendatarios maiores, alia ad minores, alia ad Priores, & Conuentus eorum, quæ ſecundum præſcriptum originarium regularum ſancti Auguſtini, ſancti Benedicti, vel Bernardi, quas ipſi profitentur, nullatenus illis peculiaria eſſe deberent.

Vnde neceſſariò debemus concludere mentem Concilij non fuiſſe decernere, vt ſtatus religionum reducantur ad primam omnimodo formam, præſertim iure communi, vel autoritate Papæ relaxatam, vel mutatam, ſed ſolùm ad eam, quæ habet, vt tria ſubſtantialia vota ſeruētur, & vt nullus ſimplex regularis habeat quidquā proprij, quoad dominium, nec quoad vſum aliter quā regula permittit, vt ex tenore tā capitis primi, quàm ſecūdi dicti Concilij ſatis colligitur. Primum enim caput ſolū habet in ſūma, vt religioſi tria ſubſtātialia vota obſeruent, & alia ad cōmunem vitam, victū, veſtitum conſeruanda, pertinētia. Secundum verò caput totum tendit ad hoc, vt nullus ſimplex religioſus habeat quidquam peculiare, aliter, quàm regula permittit, vt ex eodem cōſtat, & quantum ad hoc præcipit conſiliū, vt omnes regulares vitam ſuam cōponant ad præſcriptum regulæ, quam promiſerunt, ita explicat Nauarrus *a*, qui quoad hoc affirmat derogare Concilium priuilegia in cōtrarium: imò ait idem Nauarrus *b* quòd verba Concilij ibi, *omnes regulares vitam ſuam inſtituant, & componant*, ſignificare videntur prius eſſe inſtituendam, & componendam vitam à Prælatis, quam teneantur ſeruare. Et idipſum videntur ſignificare illa verba

e Conc Trid. ſeſ. 25. de reg. cap. 1.

f Seſ. 25. de reg. cap. 22.

g c. Eccleſiæ noſtræ de elect. l. ſi qua ab C. de inoff. teſt.

a Nau in ca. ... q. 2. num. 2.

b Nau. ... num. ...

Digitized by Google

verba ibi, *omnis cura, & diligentia à ſuperioribus adhibeatur*, non enim pertinet inſtituere, & componere ad ſingulos, ſed ad Prælatos, & conuerſos, ſiue capitula, iuxta determinata in ſacris canonibus *c*, & ita videtur quòd ſingulares excuſantur à peccato, donec dicta inſtitutio fiat à Prælatis. Vnde ſecundùm Nauarrum videtur culpa non obſeruandi prædicta à ſubditis in Prælatorum ignauiam, & negligentiam retorqueri: ad quod ipſi tenentur magnopere aduertere ſuam maximam in hoc obligationem conſiderantes; tenentur enim ſubditos ſuos prouidere de victu, & veſtitu ſufficienti, & de aliis ad humanã vitam neceſſariis, ſecũdum qualitatem temporis, & conditionem perſonarũ, ne ex defectu panis quotidiani, & eorum, quæ ſunt præciſe neceſſaria, ſubditi cõtra eorum ſtatum, & regulam, quam profeſſi ſunt, ea procurare cogantur redeundo ad vomitum ſecularibus ſe negotiis implicando, & ſecularium amicitiam, & conuerſationem captando, vt hoc modo eorum neceſſitatibus ſuccurratur. Et ſi dixerint Prælati non eſſe ſufficientes eleemoſynas aut redditus, vt omnibus, vt tenentur, ſubueniatur, huic tanto religionum malo ſatis ſuccurrit ſacroſancta Synodus *d* Tridentina Spiritu ſancto inſpirata, decernens, *In prædictis autem monaſteriis, & domibus tam virorum quàm mulierum bona immobilia poſsidentibus, vel non poſsidentibus, is tantùm numerus conſtituatur, ac in poſterum conſeruetur, qui vel ex redditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis omnimode poſsit ſuſtentari*. Hæc Concilium. Pro cuius maiori obſeruatione in noſtra ſacra religione Minorum de Obſeruantia, in congregatione generali Toletana *e* conſtitutio eſt facta, in qua id Prælatis præcipitur, vt exequantur.

c ca. cum omnes de conſt. cum glo. & ibi anno.
d Conc. Tri. ſeſ. 25. de reg. cap. 3.
e Conſtit. Tole.

ARTICVLVS IV.

Quomodo debeant Prælati ſe habere in hac reformatione.

RESpondeo dicendo, quòd, prout ex dictis in ſuperioribus patet, peccant ſuperiores negligentes inſtituere, & componere ſiue reformare, & magis contrauenientes reformare volentibus, & etiam ſingulares impedientes ea, quia contraueniunt menti, & verbis concilij, quod eſt peccatum, vt patet, & ex iure *f* ſatis colligitur, & non videntur teneri ſuperiores ad reducendam eandem omnino formam, quæ in principio à regularibus obſeruabatur, tunc enim nulla veſtis, nullus liber, nullus calceus, nulla denique aliqua res erat particularis, vt colligitur ex viginti, & ampliùs locis regulę D. Auguſt. notatis à Ioane Gerſon *g*. ſeu ab alio quiſquis fuerit eius autor: at nũc etiam quique reformatiſſimi monachorum habent non ſolum prædicta peculiaria, ſed etiam cellas, & ſellas, claues, lectos, & id genus alia, & ſatisfacere videntur qui ſuos ordines reformarent ad præſcriptum eorum, qui à ſapientibus ſatis cenſentur reformati, argumento illius quod in Prouerbiorum *h* libro habetur, *qui nimis emungit, elicit ſanguinem*, quod ſingulare dictũ in libro Decretorum *i* reponitur. Vnde videtur, quòd, cùm ex cauſis cunctis religionibus communibus prædicta peculiaria omnibus permittantur, iuſte poſſet alicui ordini, monaſterio, vel alicui perſonæ ſingulari aliquid aliud permitti, ex particularibus cauſis in eis concurrentibus, quia à potentiori cauſa potentior producitur effectus, vt dicit ius *k*, & ſic ſi monaſterij, aut prouinciæ ſplendor, & conſuetudo antiqua, quæ ſine ſcandalo multorum non poſſet vna vice eradicari, requireret vt aliquot alia pecularia relinquerentur, poſſent vtique illa relinqui ſine ſacrorum canonum violatione. In quod facit reſponſum illud ſapientiſſimi, prudentiſſimique Cardinalis, Caietani, ad Prouincialem prouinciæ Luſitaniæ huius ſacræ religionis, ipſum ſuper reformatione dicti ordinis in eo regno conſulentem: ſcripſit enim ille prudentiſſimus præſul verbis ſatis breuibus, & compendioſis, ſed dignis tanto, & ſapienti viro, *Coge intrare mare per fluuium*, ſignificans paulatim, & ſuauiter ſi fieri poſſet, & nõ vno impetu, & ex abrupto vltimam reformationem eſſe inducẽdam, vt multa, & grandia, & grauia ſcandala, quæ ex hoc ſolent conſequi, excuſentur. Ita doctiſſimus Nauarrus *l*. Nec enim decet regulares, & Eccleſiaſticos ita virga ferrea regere, vt eorum defectus apud ſeculares manifeſtẽtur: duos ſecundum cor ſuum video à Deo fuiſſe datos ſuperiores ſuper populum Iudaicum, vnum ſcilicet mitiſſimum, & patientiſſimum Moyſen alterum Regem Dauid, qui de ſeipſo loquens ait *m*, *Memento Domine David, & omnis manſuetudinis eius*, ad regimen enim, & reformationem hominum ſumma patientia, & manſuetudine eſt procedendum, & ideo de Chriſto Domino Redemptore, & reformatore generis humani prædixit Iſaias *n*, *Non clamabit, nec accipiet perſonam, nec audietur vox eius foris. Calamum quaſſatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet*. Significans in his verbis ſummam Chriſti Domini in hac reformatione manſuetudinem. Cuius tamen ſeueritas audita fuit contra genimina viperarum Sacerdotes, & Phariſæos, templum Dei facientes ſpeluncam latronum, & ſuis vitiis, & perfidia tenaciter adhærẽtes, alios ad ſe trahentes, quos aſſumpto ſui rigoris funiculo eiecit de templo, eiiciendo ementes, & vendentes eorum nomine, & autoritate negotiantes, quo exemplo Prælati in ſuis reformationibus obeundis aliquando manſuetudine debent procedere, aliquando media via, ſcilicet manſuetudine, & rigore mixtim incedere oportet: aliquando verò contra pertinaces, & potentes, ac reformationem impedientes, virga ferrea procedere tenentur, ſumendo nunc vultum hominis, nunc bouis, nunc aquilæ, nunc Leonis, quod his verbis ſignificauit Dauid dicens *o*: *Poſuiſti homines ſuper capita noſtra*, innuens nobis quòd hominum regimen, & reformatio non eſt onus tantum humerorũ, iuxta illud Iſaiæ, *Dabo clauẽ Dauid ſuper humerũ eius, ſed onus quod multa etiam capita ad portandũ requirit*. cùm autem Dauid vnum ſolũ haberet caput, ſicut cęteri alij homines, ſequitur euidenter quòd in præſentiarum fuerit locutus de aliis capitibus, quæ ad portandum, & dirigendum, & gubernandum homines requiſuntur, ſcilicet conſilium multorum ipſi principi aſſiſtentium, quos diuina gratia concomitetur: ſicut enim, vt dixit diuinus Plato, oues non cuſtodiuntur, & gubernantur ab aliis ouibus, ſed ab animali, quod ſit aliquid pluſquam animal, ſcilicet homo; ita homo non poteſt cuſtodiri, & gubernari ab alio homine, ſed ab aliquo homine, qui ſit pluſquam homo, & ſit per conſequens homo diuinus.

f c. ſi. qui ſeculari. 23. q. 4.
g Gerſon contra caus. proprietatis 1. part. num. 25.
h Prou. 30.
i cap. denique 4. diſt.
k c. 1 & 2. c. et notat. de conſtr. vti vel inutil.
l Nau. in cap. nullam n. 33. & 34.
m Pſal. 131.
n Iſaia 42.
o Pſal. 65.
Eſai. 9.

QVÆSTIO LXXV.

De gradibus Scholaſticis regularibus præſtandis, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum Monachi poſſint ad gradum Doctoratus promoueri.*
2 *Vtrum fratres Minores regularis Obſeruantiæ poſſint gradus Eccleſiaſticos recipere*
3 *Vtrum religioſi recipientes gradus Scholaſticos, ſine licentia ſuorum Prælatorum, maneant graduati.*
4 *Vtrum Prælati Societatis eſſe poſſint gradus Scholaribus conferre*
5 *Vtrum graduati per dictos Prælatos gaudeant priuilegiis graduatorum in vniuerſitatibus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Monachi poſſint ad gradum Doctoratus promoueri.

RESpondeo dicendo, quòd is qui ante clericatum iuri Ciuili operam dedit, poſt clericatum ad Doctoratus gradum, eodem iure promoueri poteſt, eaque

Digitized by Google

que ratione presbyter beneficiarius ad Doctoratus gradũ iure ciuili poteſt promoueri, abſq; alicuius pœnæ metu, prout tradũt Nauar. *a* & Salzedo, & quod magis eſt Monachis hoc etiá eſt permiſſum, ita notanter ſcribit Calderinus *b*, quem refert & ſequitur Nauarr. vnde meritò reprobandus eſt Rebuffus *c* ſcribēs titulum Doctoratus in Theologia, aut in iure Canonico, non deberi, neque tribui de ſtylo curiæ religioſis; contrarium enim verius eſt, nempe quia magiſter ſacri Palatij ſemper eſt Dominicanus doctoratu, & magiſterio inſignitus, vnde à tota curia Magiſter appellatur: Verum eſt tamen, quòd opinio Rebuffi poteſt intelligi, quando ipſi religioſi gradui ſe ingerunt: tunc enim non debent doctorari, prout notatur in iure *d*: cum licentia autem Prælati bene poſſunt, vt ſacri canones *e* ſatis innuunt; & tradunt Innocētius, & Panormitanus; per ſtudiũ enim & ſcientiam necdũ eſt vtilior proprio monaſterio, ſed etiam toti Eccleſiæ vniuerſali, vt dicitur in iure *f*, & plus proficit in legendo Doctor, quam ſimpliciter curatus in ſacramentis miniſtrandis, prout in eodem iure *g* aſſeritur, de quo per gloſſam in pragmaticis ſanctionibus, & tradit Petrus Lenanderius in ſuo tractatu de priuilegiis Doctorum.

a Nauar. conſ. 1. n. ne cleri. vel monach. Salz. in pract. c. 59. iuxta fin.
b Cald. obſ. 2. de magiſ. Nauar. in ca. n. in diſtinct. nu. 33.
c Rebuf. tit. diſpenſa. cum ineg. nu. 27.
d in c. nu. 16. q. 1. & cap. in nona. 16. q. 7.
e cap. ſi vine 16. q. 1. & c. ſi e er. c. & 1. de Rot. Hoſtien. in ſumma. tit. de Magiſtr. §. qualis eſſe debeat. Panor. in c. de multa. de præben.
f cap. ex eo de elect. li. 6.
g in caſi ex eo gloſ. in prag. ſanct. tit. de collat. parag. item placuit. de regu. Lenander. de priui. Doct. qu. 30. in 1. par.

Propter quod cum gradus ſcholaſtici monachatui minimè repugnent, ſi cum licentia Prælatorum conferantur, *Bonifacius IX. conceſſit Magiſtro generali ordinis Prædicatorum pro tempore exiſtenti, quod in quolibet Capitulo generali dicti ordinis pro tempore celebrando, vni ex fratribus dicti ordinis in Theologia facultate prouecto, huiuſmodi per Generalem, & Diffinitores dicti capituli vel aliquos Magiſtros ad hoc aſſumēdos, diligenti examinatione ſufficiens, & idoneus inuentus fuerit, magiſterij honorem, & docendi licentiam ſeruatis conditionibus Viennenſis Concilij, & aliis ſolemnitatibus, in talibus conſuetis, auctoritate Apoſtolica elargiri poſſit, ſibique, vt intra dictum ordinem, & extra omnibus gratiis, priuilegiis, libertatibus, & indulgentiis, tam à Sede Apoſtolica, quam ab ordine prædictis fratribus eiuſdem ordinis in eadem Theologia Pariſienſi Magiſtratibus conceſſis, perinde vti, & gaudere valeat, ac ſi in Pariſienſi ſtudio huiuſmodi magiſterium recepiſſet.* Ita habetur in Supplemento *h*.

h Sup. f. 117. conc. 426.

Et Innocentius VIII. conceſſit eiſdem fratribus ordinis Prædicatorum, vt quia propter magnas expenſas, quæ in ſuſcipiendis gradibus in vniuerſitate Salmantina ſiunt, fratres prædictæ congregationis gradus huiuſmodi ibidem ſuſcipere commode non poſſunt, quòd regens, & in eius abſentia, Prior domus S. Stephani Salmantinæ dictæ congregationis poſſint conferre quoſcunque gradus fratribus eiuſdem congregationis per eandem congregationem expoſitis, & admiſſis per Capitulum, vel Magiſtrum generalem dicti ordinis, dummodo ſic graduati peregerint curſus ſuos. Ita habetur in Monumentis ordinum *i*.

i in 2. impr. fol. 75. conc. 194.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores regularis Obſeruantiæ poſſint gradus ſcholaſticos recipere.

RESpondeo dicendo, quòd *Martinus V. præcepit in virtute ſanctæ Obedientiæ vniuerſis Cancellariis, Rectoribus, Decanis, Magiſtris, & Doctoribus ſtudiorum, ac vniuerſitatibus eorundem vbique conſiſtentium, ne fratribus Minoribus, ſeu alicui eorum gradum, & honorem, ac inſignia magiſterij conferre præſumant, niſi curſum per conſtitutiones Apoſtolicas, & ordinis præfati inſtituta perfecerint, & alias ad dictum gradum obtinendum idonei exiſtant. Et decreuit, atque ſtatuit, quod quilibet ex Magiſtris, aut Doctoribus, qui alias (quam prædictum eſt) gradus, & inſignia alicui fratrum prædictorum impendere præſumpſerit, gradu, & honore magiſterij careat, atque à lecturis, & aliis actibus, & gratiis magiſtralibus ipſo facto ſit perpetuò priuatus; & ad eadem de cætero inhabilis exiſtat. Voluit inſuper quòd eiſdem pœnis ſubiectus ſit quicunque præter rigorem huiuſmodi gradum, & inſignia prædicta ſuſcipere præſumpſerit.* Ita habetur in ordinum Monumentis *k*. Et idem Martinus V. vt refertur in eodem libro *l*, *ordinauit, quòd ſi aliqui ex fratribus prædictis Baccalaureatum pro huiuſmodi gradu magiſterij aſſequendo, contra conſtitutiones Apoſtolicas, & inſtituta prædicta, fuerint adepti, & illius prætextu libros ſententiarum publice, & actualiter legant, à lectura huiuſmodi ſub pœnis prædictis penitus, & omnino ceſſent: alias ab eorum ſuperioribus per cenſuram Eccleſiaſticam arceantur.*

k in 2. impr. f. 33. conc. 40.
l in 2. impr. f. 35. conc. 40.

Et idem Martinus V. vt refertur in eodem libro *m*, *ſtatuit, & decreuit, quòd quicunque fratres ordinis Minorum promoti fuerint ad magiſterij gradum in Theologia, extra vniuerſitates (ab ipſo ordine per generales Capitula) ad hoc ſpecialiter electi, & abſque eo quòd ante perfecerint debitos ſuos curſus, & ſententias legerint in vniuerſitatibus approbatis, & actus legitimos, & cætera exercitia ſcholaſtica fecerint, prout legere, & facere tenentur de conſuetudine, vel de iure in huiuſmodi iure magiſtrandi ſcientia, minimè de cætero gaudere poſſint beneficiis, honoribus, gratiis, priuilegiis, exemptionibus, & indulgentiis, tam in dicto ordine, quam extra, magiſterio in Theologia Apoſtolica, vel quauis alia auctoritate conceſſis, & quibus Magiſtri huiuſmodi, vti, & gaudere conſueuerunt. Ac etiam mandauit Generali, & Prouincialibus miniſtris, Cuſtodibus, & Guardianis, & eorum vices gerentibus, ac Generalibus, ac Prouincialibus Capitulis quibuſcunque prædicti ordinis ſub pœna excommunicationis, quatenus has literas (quantum vnumquemque concernunt) obſeruent, & faciant inuiolabiliter obſeruari. Non obſtantibus quibuſcunque in contrarium facientibus.*

m in 2. impr. f. 29. cō. 43.

ARTICVLVS III.

Vtrum religioſi recipientes gradus ſcholaſticos ſine licentia ſuorum Prælatorum, maneant graduati.

RESpondeo dicendo, quòd *Innocentius VIII ſtatuit quòd nullus frater ordinis Prædicatorum reformatorum, ſeu de Obſeruantia prouinciæ, aut congregationis Hiſpaniæ, Magiſterij, ſeu alium quemcunque gradum in ſacra Theologia (niſi ad illum per capitulum dictæ congregationis expoſitus fuerit) aſſumere quoquomodo præſumat. Et quod ſi qui aliter promoti fuerint, pro non promotis habeantur, & ad huiuſmodi gradus inhabiles ſint, & eſſe cenſeantur.* Ita habetur in Monumentis *a* ordinum.

a in 2 imp. f. 75. conc. 194.

Circa hanc, & ſuprapoſitas conceſſiones, eſt notandum primò, hanc habere locum etiamſi perfecerint curſus ſuos, ac ſententias legerint in vniuerſitatibus approbatis, & actus legitimos, & exercitia cætera ſcholaſtica fecerint, prout legere, & facere tenentur de conſuetudine, vel de iure in huiuſmodi; nam pœnam hanc inſtituit Innocentius contra illos, qui per capitulum dictæ congregationis expoſiti non fuerint, ſine eo quod de prædictis aliis faciat mentionem, ſicut fecit Martinus V. in ſuo decreto, de quo in articulo ſuperiori.

Notandum eſt ſecũdo, quod pœnæ, de quibus in hac conceſſione ponũtur contra præſumētes, per quod videtur quod religioſi huiuſmodi aſſumētes gradus, ſine dicta capituli expoſitione, ante notitiam huius conceſſionis, vel poſt eam per obliuionem illius, aut incogitantiam, aut animi ſimplicitatem non incurrunt pœnas contra eos impoſitas in ea, quia lex imponens pœnam præſumenti facere aliquid non includit facientem per obliuionem, incogitantiam, vel ſimplicitatem, ſine dolo; iuxta doctrinam ſingularem Cardinalis *b* communiter receptam, & per Nauarrum ad multa ſimilia applicatam.

b Card. Clemen. q. 39. ac prim. Nauar. in ca. accepta. op. o. 8. ac reſt. ſpol. ai.

Notandum eſt denique quod pœnæ, de quibus in hac conceſſione, fuerunt impoſitæ pro fratribus reformatis prædicti ordinis, vnde ad alios fratres talem reformationem non ſectantes minimè ſunt extendendæ, cum pœnas reſtringi debere clament vbique iura. Nec in hoc habet locũ virtus communicationis priuilegiorum. Communicatio enim priuilegiorum inter religiones iuxta earum inſtituta debet cõſiderari: non enim pœnæ, quæ apponuntur in conceſſionibus factis pro reformatis pro eorum reformatione conſeruanda, ad fratres non reformatos extendi debent, cùm reformatis maximè conueniant, non reformatis vero diſconuenire credantur.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Prælati Societatis Ieſu poſſint gradus ſcholaribus conferre.

RESpondeo dicendo, quòd *Scholares collegiorum Societatis exiſtentiũ in vniuerſitatibus alicuius ſtudij generalis degẽtes, ſi præuio rigoroſo, & publico examine in eiſdem vniuerſitatibus reperti fuerint idonei, & Rectores vniuerſitatum eos gratis promoueri recuſauerint, in prædictis collegiis à Præpoſito generali, vel de eius licentia à quouis ex inferioribus Præpoſitis, vel Rectoribus huiuſmodi collegiorum cum duobus, vel tribus Doctoribus, ſeu Magiſtris per eoſdem eligendis, promoueri poſſunt ad Baccalaureatus, & Magiſterij, Licentiaturæ, ac Doctoratus gradus. Ita conceſſit Iulius III. Idemque ſcholares collegiorum exiſtentium extra vniuerſitates, abſoluto ſuorum ſtudiorum curſu, & rigoroſo examine præcedente, à præpoſito generali, vel de eius licentia à quouis ex præpoſitis, vel rectoribus huiuſmodi collegiorum, cùm duobus, vel tribus Doctoribus, vel Magiſtris per eoſdem eligendis, ad prædictos gradus poſſunt promoueri.* Ita conceſſiſſe Iulium III. religioni Societatis refert Claudius *c*, qui addit quòd nomine ſcholarium in his conceſſionibus intelliguntur ſcholares, qui ſunt de Societate.

c Claud. in Compen. Societ. tit. gradus. parag. 1. & 2.

Refert etiam idem Claudius *d*, *Quòd Præpoſitus generalis per ſe, vel aliquem ex præpoſitis, vel rectoribus collegiorum Societatis, tam in vniuerſitatibus ſtudiorum generalium, quàm extra illas exiſtentium, in quibus ordinariæ ſtudiorum artium liberalium, & Theologiæ lectiones habebuntur, curſuſque ordinarij peraguntur, Societatis ſcholares, & pauperes externos, qui dictas lectiones frequentauerint, & etiam diuites, ſi vniuerſitatum officiales eos promouere recuſauerint, cùm per examinatores Societatis idonei ſint inuenti, ſolutis tamen per diuites ſuis iuribus vniuerſitatibus, collegiis Societatis, & in aliis extra vniuerſitates exiſtentibus quoſlibet alios ſcholares, qui ſub eorundem collegiorum obedientia, directione, vel diſciplina ſtuduerint ad prædictos gradus, ac aliàs in reliquis iuxta tenorem literarum Iulij III. promouere poſſunt.* Ita refertur in dicto Compendio Societatis Pium IIII. Societati conceſſiſſe.

d Clau. vbi ſu. parag. 2.

Et Gregorius XIII. prout refertur in eodem Societatis compendio *e*, *conceſſit quòd poſſit Præpoſitus generalis prædictos gradus, prout dictum eſt, conferre per Præfectum ſtudiorum cuiuſlibet collegij Societatis, in quo artium, vel Theologiæ facultates pro tempore legantur.*

e Compe. 1. Societ. vbi ſ. parag. 3.

Circa quas cõceſſiones notat earum collector Claudius *f* quòd facultates promouendi, de quibus in ſuperioribus, quoad perſonas Societatis, reſeruantur Præpoſito generali; quoad externos verò conceduntur Prouincialibus per ſe, vel per Rectores, aut ſtudiorum præfectos exercendæ: nam Rectoribus, & Cancellariis vniuerſitatum, quoad externos, manet ſua facultas.

f Claud in d. Compend. Societ. tit. grad in fin.

ARTICVLVS V.

Vtrum graduati per dictos Prælatos gaudeant priuilegiis graduatorum in vniuerſitatibus.

RESpondeo dicendo, quòd Iulius III. & Pius IV. conceſſerunt, prout refert Claudius *g*. *Quod quicunque per perſonas ipſius Societatis, modo prædicto promoti fuerint, gaudere poſſint omnibus priuilegiis, & prærogatiuis, quibus gaudent, qui in vniuerſitatibus rigoroſo examine præuio, ac alias iuxta inibi obſeruari ſolitos & requiſitos vſus promouentur.*

g Claudius in Compend. Societ. tit. gradus. §. 5.

Vnde *Pius V. eidem Societati conceſſit, quòd quicunque ſcholaſtici in eius collegiis Philoſophiæ, aut Theologiæ auditores fuerint in quauis vniuerſitate ad gradus admitti poſſunt, & curſuum, quos in prædictis collegiis confecerint, ratio habeatur, ita vt ſi examine ſufficientes inuenti fuerint, non minùs, ſed pariformiter, ac ſi in vniuerſitatibus ipſi ſtuduiſſent, ad gradus quoſcunque admitti poſſint, & debeant.* Hæc Pius V. Quod rationi maximè conſonum eſt: nam ſi graduati in collegiis, priuilegiis vniuerſitatum potiuntur, neceſſarium eſt, vt ad gradus etiam admittantur, cum curſibus in collegiis peractis, & cum ſufficientes examine inuenti fuerint, ſicut cum ſcholaſticis vniuerſitatum fieri contingit.

Et aduertendum, quòd diſtrictiùs inhibetur Rectoribus vniuerſitatum, & aliis quibuſcunque ſub excommunicationis infligenda pœna, ne collegiorum Societatis Rectores, aut ſcholares in præmiſſis per Pium V. conceſſis, quouis quæſito colore moleſtare audeant, prout refert Claudius *a* Pium V. conceſſiſſe.

a Claud. vbi ſup. tit. ſchola. parag. 2.

QVÆSTIO LXXVI.

De grangiis monaſteriorum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum in grangiis monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrentur, ſine licentia ordinarij.*

2 *Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudeant immunitate ipſorum monaſteriorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in grangiis monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrentur, ſine licentia ordinarij.

RESpondeo dicendo, quod *Alexander VI. conceſſit Ordini Ciſtercienſi, vt poſſint in eo grangias conſtituere, inibique Eccleſias, Capellas, & Oratoria, in quibus officia diuina celebrari poſſint, ſine loci ordinarij, vel diœceſani, ſeu alterius cuiuſcunque licentia ædificare, vbi vaſallorum, colonorum, incolarum ibidem commorantium confeſſiones audiri, & eiſdem pœnitentiam ſalutarem iniungi, Euchariſtiamque, & alia ſacramenta, ſine parochiæ præiudicio, per monaſteriorum Abbates, & ſuos monachos ad id deputatos miniſtrari liberè, & licitè valeant.* Ita habetur in Compendio *b* Ciſtercienſi. In quo etiam Compendio *c* refertur, *Quòd ſub altari portatili in caſtris, & fortalitiis aliqua iuſta de cauſa, ſeu tempore belli, Miſſam, & alia diuina officia celebrare conceſſit Vrbanus V. Ciſtercienſibus, & quod in grangiis, domibus, cellariis, aliiſque locis congruentibus, & honeſtis, & etiam in præſentia perſonarum ordinis poſſit celebrari ſub altari portatili. Conceſſit idem Vrbanus V. Carthuſienſibus*, & in libro *d* ſuorum priuilegiorum continetur, *Quòd Nicolaus Nuntius in Hiſpaniam Apoſtolicus à Sixto, ad infermerias extendit congregationis S. Benedicti Hiſpaniarum, vt illius compendium refert.*

b Compend. Ciſtercienſ. grangia. §. 1.
c Compend. Ciſt. tit. altaria parag. 2. & 3.
d fol. 15.

Circa quas conceſſiones eſt notandũ, quòd his videtur obſtare Concilium Trid. *e* poſt illud enim Decretum nõ licet celebrare Miſſas extra Eccleſias, vel oratoria ad diuinũ tantum cultũ ab ordinariis deſignãda, & viſitãda dedicata, & per conſequens videtur, quòd in grangiis non poſſunt monachi habere oratoria, vbi Miſſæ celebrentur, ſine eo, quòd dicta oratoria ſunt ab ordinariis ad id viſitata, & deputata. Nam reſpondetur primò, quòd ibi ſolùm præcipit Concilium Epiſcopis, vt non ſinant celebrari Miſſas, in domibus priuatis, & quòd regulares non poſsũt in hoc caſu ſe defendere priuilegiis à Sede Apoſtolica conceſſis. At ſi ipſi regulares habeant prædicta oratoria extra Eccleſiam, in quibus celebrant, ſi Epiſcopi non inſtent contra ipſos, optimo iure poſsũt dictis oratoriis frui, prout latiùs in primo Tomo *f* remanet explicatum. Quibus nunc addo, Concilium ſolum velle tollere, vt in domibus priuatis non erigantur oratoria ſine licentia, & approbatione ordinarij, in quibus poſſit ſacrificiũ Miſſæ celebrari. At non videtur tollere, quòd in grãgiis monaſteriorum erigantur oratoria pro celebratione diuinorum, ſicut erigũtur in infermeriis monaſteriorũ, cum ibidem ſint à parochiis longè ſeparati, vbi non poſſunt diuina commodè audire, & cùm capellæ ibi erectæ ad celebrandum ab ordinariis ipſorum monaſteriorum viſitentur, & hoc videtur innuere Concilium, dicens: *Quòd non permittant Epiſcopi, vt Miſſæ celebrentur omnino extra Eccleſiam.* Quod verbum *(omnino)* non videtur reiicere Capellas, & oratoria, & altaria portatilia, quæ

e Trident. ſeſ. 22 de obſeru. in celeb. Miſſ.
f 1. to. q. 43 art. 5.

Digitized by Google

quæ in infermeriis monaſteriorum ædificantur, neque ea, quæ in grangiis monachorũ efficiuntur ad diuina peragenda; in his enim locis non videntur celebrari diuina omnino extra Eccleſiã; cum prout tradũt communiter Doctores *g*, nomine Eccleſiæ etiã monaſteria cõprehendantur. Nam prout explicat Innocentius IV. in declaratione regulæ fratrũ Minorum, nomine monaſterij, clauſtrum, domus, & officinę interiores cõprehenduntur, vt habetur in Monumentis *h* ordinum.

Vnde cum nomine Eccleſiæ veniant etiam monaſteria, nõ abſurde aliquis opinabitur nomine Eccleſiæ etiam interiora ipſius monaſterij comprehendi, & per conſequens cum Concilium Tridentinum mandet Epiſcopis, vt prohibeant celebrari omnino extra Eccleſiam, non prohibet celebrari ipſa in interioribus monaſteriorum ad celebranda diuina deputatis, cum talia interiora ſicut nomine monaſterij veniunt, ita etiam nomine Eccleſię, iuxta ſuperius citata comprehendantur, quod quantum ad grangias ex dicendis in articulo ſequenti comprobatur.

Secundo eſt notandum, quod ſæcularium confeſſiones non poſſunt audire monachi à dictis Prælatis deputati, niſi iuxta formã Concilij *i* Tridentini ſint coram ordinariis præſentati, & ab ipſis approbati, prout late in primo Tomo *k* declaratum eſt.

Tertio notandum eſt, quod in dictis grangiis poſſunt adminiſtrare colonis, & aliis, de quibus in prædicta conceſſione, ſacramentum Euchariſtiæ etiam die Paſchatis per communicationem cuiuſdam priuilegij facti monaſterio B. Mariæ de Guadalupe. *Antonius enim Cardinalis, & Pœnitentiarius Pauli III. Pontificatus eiuſdem anno primo, decimo tertio Kalendas Februarij, de eiuſdem Pontificis ſpeciali mandato, viuæ vocis oraculo ſuper hoc eis facto, autoritate Pontificis indulſit, & conceſsit, quòd omnes fratres presbyteri prædicti monaſterij B. Mariæ de Guadalupe, tam intra, quàm extra illius Capellis, oratoriis, grangiis, & locis aliis eiuſdem monaſterij (non contradicente Priore, aut in eius abſentia, aut ſede vacante, vicario) poſsint adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ, etiam in die Paſchatis, ſubditis eiuſdem monaſterij, vel ab eo dependentibus, & aliis illo confluentibus vtriuſque ſexus diœceſanorum, locorum, curatorum, aut Rectorum ad hoc licentia minime requiſita, & ſic præcepto Eccleſiæ ſatisfaciant. Non obſtantibus contrariis quibuſcunque.* Ita refertur in Compendio *l* priuilegiorum D. Hieronymi.

Nec obſtat, quod hoc priuilegium ſit tantum conceſſum prædicto monaſterio particulariter, & per conſequens non debet communicari aliis ordinibus, cùm ordinibus ea, quę ſunt communia vnius religionis, aliis religionibus communicantur, non autem ea, quæ ſunt vnius monaſterij particularia. Nam reſpondetur, prout late probauimus in primo Tomo *m*, quod priuilegia facta vni monaſterio dicti ordinis Diui Hieronymi, iam ex conceſſione Pij IV. & Pij V. facta ſunt omnibus monaſteriis communia.

Vltimo notandum eſt circa verba prædictæ conceſſionis, ibi, *ſine parochiæ præiudicio*, quod Sixtus IV. prout habetur in Monumentis *a* Ordinum, declarauit, quod parochialium Eccleſiarum præiudicium, quod debent fratres Carmelitæ, ac fratres Minores, & alij Mendicantes euitare, cum ipſis præcipitur euitandum celebrando, & prædicando in domibus ſuis, vel extra, aut etiam in plateis communibus, intelligẽdum eſt ſolum de decimis, & primitiis, quæ à laicis ſolent clericis exhiberi. Et vult dicere Sixtus IV. quod dummodo in Eccleſiis parochialibus non ſequatur pręiudicium, quoad exactionem decimarum, & primitiarum, poſſunt prædicti fratres ſuperius conceſſa facere.

ARTICVLVS II.

Vtrum grangiæ monaſteriorum gaudeant immunitate ipſorum monaſteriorum.

RESpondeo dicendo, quod non ſolum Eccleſia conſecrata Eccleſiaſtica gaudet immunitate, ſed etiam non conſecrata auctoritate Epiſcopi fundata, vt dicitur in iure *b*, etiamſi talis Eccleſia ſit interdicta. Quod idem dicendum eſt de hoſpitalibus, & oratoriis priuatis auctoritatę Epiſcopi fundatis, iuxta ea, quæ in ſacris canonibus *c* notantur. Et per conſequens monaſteria cùm omnia non ſolum auctoritate Epiſcopi, ſed etiam Papæ fundentur, prout in hoc Tomo *d* dictum eſt. Vnde cum monaſteriorum grangiæ non ſint fundatæ auctoritate ordinarij, non videtur loquendo ſecundum ius ipſas in aliquo immunitate monaſteriorum gaudere. At ex priuilegio Apoſtolico eam immunitatem habere certum eſt: nam Eugenius IV. prout refertur in Compendio *e* ordinis Ciſter. *conceſſit, quòd grangiæ monaſteriorum Ciſtercienſium, ſicut Eccleſiarum atria à prauorum hominum incurſu, & violentia libera, & quieta debent eſſe, ita vt nemo in eis hominem capere, ſpolium, aut rapinam exercere præſumat, in virtute Spiritus ſancti inhibendo ſtatuit.* Ex quo priuilegio ſatis colligitur, quod non debemus iudicare de grangiis horum monaſteriorum ſicut de domibus priuatis, in quibus Concilium Tridentinum altari portatili, vel in capellis prohibet diuina celebrari, prout articulo ſuperiori diximus; domus enim priuatæ non gaudent prædicta immunitate, qua grangias gaudere videmus virtute huius priuilegij, & per conſequens opinio, quam in prædicto articulo tenuimus, hac ratione maximè corroboratur. Et aduerte, quod Leo X. conceſſit, quod infringentes, vel aliquam violentiam in Eccleſiis, vel locis fratrum facientes, ſint excommunicati, ita quòd huiuſmodi delinquentes non poſſint abſolui, niſi à Papa, vel à conſeruatoribus dicti ordinis, prout continetur in ordinis Suppl. *f* Quæ conceſſio etiam grangiis aliarum religionum poteſt communicari, cum non ſolum fiat in Eccleſiis fratrum Minorum, ſed etiam locis ipſorum fratrum: grangiæ autem monaſteriorum loca fratrum reputantur, & per conſequens aliquam violentiam ipſis facientes pœna ſupradictæ conceſſionis incurrere videntur, & iudices conſeruatores contra ipſos procedere poſſunt.

De gratiis, & de vſu ipſarum vide infra tertio Tomo, in quæſtione de priuilegiis.

QVÆSTIO LXXVII.

De habitu regulari, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *Qualis debeat eſſe habitus regularis.*
2 *Vtrum profeſſi in ordinibus mendicantibus habitum ſui ordinis teneantur deferre.*
3 *Vtrum Religioſus curatus in Eccleſia ſæculari poſſit uti habitu clericorum retento proprio ſub chlamyde.*
4 *Vtrum vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis.*
5 *Vtrum fratres Minores peccent portando habitum à capitio ſolutum.*
6 *Vtrum religioſi poſſint dimittere habitum ſine timore alicuius cenſuræ.*
7 *Vtrum ſæcularis vtens veſte religioſa virorum, ac mulierum, cauſa ludi peccet mortaliter.*
8 *Vtrum contradicentibus parochis poſſint fideles in habitu Minorum ſepeliri.*
9 *Quis debeat dare habitum ad ſepeliendum fideles.*
10 *Vtrum decedentibus cum habitu religioſorum Mendicantium indulgentiæ aliquæ concedantur.*
11 *Quæ indulgentiæ concedantur oſculantibus habitum religioſorum.*

ARTICVLVS I.

Qualis debeat eſſe habitus regularis.

RESpondeo dicendo, quod inter leges, quæ monaſteriis, & regularibus ferè omnibus communes ſunt, illa eſt, de formula viuendi, ne lineis induſiis veſtiantur, prout dicitur in iure *g*, veſtitu decenti vtantur, qui qualis ſit, docent D. Auguſtinus *h*, Diuus Ambroſius, D. Gregorius Nazianzenus, D. Hieronymus, Diuus Chryſoſtomus, & Diuus Athanaſius. Et quali habitu debeant incedere, eorum regulæ illis terminũ præfigunt. Et pro religioſis Societatis, conceſſit Iulius III.

quod *Sacerdotes Societatis, quoad habitum pertinet honeſtiorum Sacerdotum, communem, & approbatum vſum ſequantur.* Ita habetur in Compendio i Societatis; & cùm in noſtra religione Minorum eſſet inter fratres orta controuerſia ſuper qualitatem habitus, ad eam ſedandam edidir Ioannes XXII. quandam extrauagantem k, cuius tenorem in præſentiarum referam: ipſe enim Summus Pontifex de conſilio Cardinalium dictam controuerſiam de medio fratrum tollere debens, circa illa verba regulæ ipſorum fratrum, *fratres omnes veſtimentis vilibus induantur*, ordinauit, quod forma habitus, & veſtimentorum, quoad colorem panni, & vilitatem, arbitrio ſuorum Prælatorum relinqueretur. & vt omnem tolleret controuerſiæ aditum, determinauit, vt fratres prædicti ordinis, qui ſtrictos, curtos, & difformes habitus ab ipſius generalis Miniſtri, & aliorum de dicta communitate habitos coram ipſo, & fratribus Cardinalibus, & aliis in Romana curia detulerunt, deferunt, coram ipſo comparerent, vt in Domino exhortarentur. *Quibus exhortatis, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna per Apoſtolica ſcripta mandauit, quatenus ad mandatum Generalis deponant, quos deferunt habitus, & aliis, iuxta eiuſdem Generalis arbitrium determinationem, ſeu iudicium, induantur: ipſique Generali in omnibus iſtis, & aliis, & per omnia, ſecundum B. Franciſci regulam, & prædeceſſorum ſuorum declarationes, conceſſiones, & commiſſiones in ipſis declarationibus comprehenſas, & contentas in præſentibus humiliter obediant, pareant, & intendant: non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus, vel exemptionibus, eis, vel alicui ipſorum à Clemen. IV. conceſſis, vel appellationibus ab eis, vel ipſorum aliquo ad ſedem Apoſtolicam interiectis, quæ in quantum poteſt derogat, & præſentibus viribus euacuat, dicens, Religio namque perimitur, ſi à meritoria ſubditi obedientia ſuberabantur; magna quidem paupertas, ſed maior integritas, bonum maximum eſt obedientia, ſi cuſtodiatur illæſa. Nam prima rebus, ſecunda carni, tertia vero menti dominatur, & animos, quos velut effrænes, & liberos ditioni alterius humilis iugo propria voluntatis aſtringit. Ad hanc igitur fratres prædicti, non inuiti, ſed ſponte redeant, hanc velint, & approbent, hanc magis deſideriis concupiſcant, illudque votis canticorum ingeminent, Oſculetur me oſculo oris ſui, charitatis vtique, & dilectionis Religionis huius, obedientia ſancta purificans: nam meliora ſunt vbera tua, præceptorum ſiquidem, & conſiliorum quadam nutrientia vino, vnguentis optimis, bonæ famæ fragrantia ſuauitatis odorem.* Hæc Ioannes XXII. in dicta Extrauaganti.

i Compen. Societ ii, hab.
k Extrauag. quorundam. de ver. ſignif.

Circa quam primo eſt notandum, quòd illa verba, *ſub excommunicationis pœna*, comminationem, non ſententiam excommunicationis ipſo facto inducunt, niſi aliter conſtaret de mente ipſius proferentis, prout ibi probat Gloſſa communiter recepta, & licet non inducant excommunicationem, inducunt tamen peccatum mortale, quod patet ex verbis ipſius extrauagantis ibi, *in virtute ſanctæ obedientiæ*, vbi notat ipſa Gloſſa, quòd hæc verba, contra tranſgreſſores dura ſunt.

Vnde infertur, quòd habitus, qui communiter deferuntur à fratribus Minoribus Obſeruantiæ, ſunt ſecundum regulam B.P.N. Franciſci, ſecundum declarationes Apoſtolicas, cum ipſis induantur fratres Minores, ſic Capitulis generalibus determinantibus, nec aliis magis curtis, & ſtrictis, & vilioris panni, contra dictas conſtitutiones ad libitum poſſunt ſubditi vti. Vnde hæc ignorantes aliqui toto cœlo aberrant, dicentes, & publicè prædicantes prædictos habitus non eſſe conformes regulæ B.P.N. Franciſci, & ipſos portantes à B.P.N. Franciſco, vt filios minimè recognoſci: loquuntur enim contra determinationem Ioannis XXII. qui hoc arbitrio Prælatorum reliquit, qui in Comitiis generalibus hos habitus, veſtes viles ſecundum regulam eſſe declarauerunt, & ita contra ipſos contrariū dicentes, & prædicantes, velut contra ignorantes procedere poſſunt dicti fratres, & ſi in ſuo errore perſiſtant, tanquam contra erronee loquentes poſſunt incedere.

Secundo eſt notandum quod in dicta conſtitutione, & Extrauaganti, ſolum derogat Ioannes XXII. priuilegia in contrarium conceſſa ipſis fratribus, ante datam dictæ Extrauagantis, & non derogat priuilegia pro tempore concedenda; cùm par in parem non habeat auctoritatem; vnde generalis non poteſt modò contra fratres prouinciarum reformatarum deferentes habitus curtos, & ſtrictos, & viliores multo procedere, cum ad huiuſmodi habitus deferendos à Sede Apoſtolica poſt Ioannem XXII. varia conſecuti ſint priuilegia, niſi ipſi fratres reformati deuient in habitibus, & veſtimentis à priuilegiis ipſis conceſſis. Attendant tamen quod, vt per illa priuilegia huic Extrauaganti derogari dicatur, neceſſarium eſt, vt in ipſis de ipſa Extrauaganti fiat mentio ſpecialis, in generali enim reuocatione non cenſetur reuocata conſtitutio ſpecialis, quæ in corpore iuris inſerta eſt, prout nos late diximus in primo Tomo a.

a 1. To. q. 8.

ARTICVLVS II.

Vtrum profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis teneantur deferre.

RESpondeo dicendo, quòd in ſtablecimentis ordinis militaris Diui Iacobi de la Spata, iuxta regulam huius ſacræ religionis, quædam ordinata fuerunt b Toleti, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo; & Matritij, anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo; & iterum Toleti, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, & iterũ Matritij, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo quinto, quorum tenorem hic apponere decreuimus.

b Tit. 6. del habito y veſtidos fol. 63. c. 3. 4. & 5.

Las perſonas de la orden ſegun nueſtra regla pueden traer veſtiduras blancas prietas y pardas, à prouidentia del maeſtra, y coloradas, y moradas, ſegun los ſtablecimientos. Lo qual mandamos que aſsi ſe guarde y cumpla y el que lo contrario hiziere pierda las dichas ropas las quales ſe dadas à pobres, y encargamos a los nueſtros capellanos y procurador fiſcal que lo denuncien, para que lo executen eſtrechamente, y prohibimos que de aqui adelante no ſe de licentia alguna, para que ſe vſe lo contrario de ſte ſtablicimiento, ſino fuere eſtando en la guerra, o en caſamiento de Principe, o hijos proprios, o en alguna fieſta, o regozio que por nueſtr mandado ſe hiziere ſob las dichas penas.

Mandamos que los caualleros tengan y trayan conſigo la regla pues conforme à ella ſon obligados viuir y los mantos con que ſe han de enterrar, y que los nueſtros viſitadores tomen iuramento al cauallero que ſe viſitare ſi la regla y manto que trae en la viſita es ſuyo, y ſino fuere no le viſite haſta que lo ſea y condemnamos le mas en veynte ducados para obras pias, y en los dichos mantos aya conformidad, y ſean de panno, o eſtamenna, o lana y no de ſeda que ſe tranſluza, y ſean cerrados, y lleguen al ſuelo por delante, y por detras arraſtren, haſta vna tercia de vara alomenos, y los cabeçones no ſean mayores que de vna pulgada, y el que de otra manera lo trazere aya perdido el manto, y el fiſcal ſe le puede tomar.

No eſta bien a los religioſos dexar las ſennales de ſu orden, por ende ſtablecemos, y ordenamos que todos los nueſtros caualleros trayan ſobre ſi ſennales de nueſtra orden, o alomenos que en el landel, o ioquel, o ſobreuiſta que traxeren, trayan las armas de la dicha orden, y el que lo contrario hiziere que paſſe por penitencia ſegun nueſtra prouidencia.

In quibus ſtablecimentis etiam determinatur quas veſtes debeant portare fratres huius ſacri ordinis Diuinis officiis mancipati. Videantur etiam ſtabilimenta aliarum militiarum: longum enim eſſet earum habitus, & inſignia in præſentiarum referre.

c c. 6. 7. & 8.

Vnde Sixtus V. Pontifex Maximus Romæ apud D. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo octauo, quinto Idus Ianuarij, Pontificatus ſui anno quarto in Bulla quæ incipit, *Cum ſacroſanctam Dei Eccleſiam*, cuius tenor habetur in eiuſdem ſanctiſſimi Domini Bullario d, ſtatuit *clericos, vel milites beneficia, vel penſiones obtinentes, teneri deferre habitum, & tonſuram, & in contrauenientes graues pœnas iniungit.*

d Bullar. Sixti 2. par. pag 16.

& in.

& in alia conſtitutione quæ incipit, *Paſtoralis eſt cura noſtra*, quæ in eodem Bullario e continetur, declarat quem habitum debeant portare; dicens:

Ac deinum de militibus tam militiarum canonicè inſtitutarum, quam Romanæ curiæ officialibus, qui iuxta præfatam noſtram conſtitutionem in militari habitu incedere tenentur, vt veſtibus communibus, cum inſignijs tamen Crucis, aut Numiſmatis ſuæ militiæ proprijs vti valeant, hac ratione ipſius conſtitutionis præcepto planè ſatiſfacere cenſeantur pariter indulgemus. Eos verò clericos, aut milites, quibus penſiones, aut fructus bona ve, aut prædia Eccleſiaſtica, ad quamcumque ſummam reſeruata, aut reſeruari conceſſa ſunt, vel poſthac reſeruabuntur, non aliter ad gerendum huiuſmodi habitum teneri volumus, niſi poſtquam penſionis fructus, & alia præfata cum effectu exigere, aut percipere cœperint, vel per eos ſteterit quominus exigant, vel percipiant.

e 2. par. 167.

ARTICVLVS III.

Vtrum Religioſus, præcipuè Curatus in Eccleſia ſæculari, ad ſe conformandum cum alijs vti poſſit habitu clericorum ad extra, retento proprio ſub chlamyde.

RESpondeo dicendo, quod Gloſſa a in quadam Clementina affirmat talem eſſe Apoſtatam, quod videtur hodie approbatum per eandem Clementinam, & ſequitur Ioannes Andreas b, qui dicit, quòd Monachus aſſumptus ad Curam Eccleſiæ ſæcularis, non abſoluitur ab habitu monachali deferendo, cùm illud non ſit contrarium Eccleſiæ ſæculari, ſiquidem non habet particularem habitum pro clericis ſuis, licet debeat eſſe tallaris, iuxta ſacros canones c; & certi colores veſtium, vt virides, rubei, & huiuſmodi, ſunt ipſis prohibiti, iuxta eoſdem canones d, & hoc etiam tenet Archidiaconus e: quod ergo dicit Gloſſa f quædã tales poſſe habitum mutare exterius, licet ex toto non debeant, dicit Archidiaconus eſſe verum, quando aliàs ſcandalum eſſet, ſi non mutarent; & Geminianus ait, quòd ob ſcandalum vitandũ licet monacho aſſumpto ad curam in aliquo ſe conformare habitui clericorum ſæcularium. Si autem huiuſmodi monachi vtantur habitu ſæcularium clericorum, vt non appareant monachi, de hoc erubeſcentes, vel vt non agnoſcantur propter vanitatem, ſecundum Archidiaconum g non euadunt mortale peccatum; & excommunicationis cenſuram. Quod confirmatur ex Decreto Concilij Tridentini h, quo ordinatur vt nulli regulari detur licentia occulte ferendi habitum ſuæ religionis. Verum eſt tamen, quod licet Religioſo ex cauſa rationabili habitum transformare, vel ſe occultare, prout tenent omnes, teſte Syluestro i.

a Gloſſ. in c. quoniam de vit. & hon. cler. b Andre. in Clem. ſu. et g 12. in eſt. ... proue ... & in Clem. ſup. ... quod Dei ti... de ... c ... d ... e ... f ... g C. ... Dem. ... h Trident. ſeſſ. 25 de re. c. 19 i ... ver. ... ſummo 14. ... ſere ...

ARTICVLVS IV.

Vtrum vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius Religionis.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius IV. *prohibuit, vt nullus, qui non ſit de Religione fratrum Minorum habitum dictorum fratrum, aut ita conſimilem, quòd propter eum frater Minor credi poſſit, deferre præſumat abſque mandato Apoſtolicæ Sedis Apoſtolicæ, & mandauit Eccleſiarum Prælatis quatenus ſinguli eorum in ſuis ciuitatibus, & Diœceſibus illos, qui præfatum habitum vel ei conſimilem deferre præſumpſerint, ad deponendum ipſum eum à fratribus prædictis fuerint requiſiti monitione præmiſſa.* Ita habetur in Monumentis k ordinum, in quo etiam Libro l continetur Clementem IV. idipſum iiſdem fratribus minoribus conceſſiſſe.

Et Cœleſtinus V. ſuæ congregationi conceſſit, prout refertur in Compendio m Ciſtercienſi, *quòd nullus ſimilem habitum, niſi huius Religionis monachus ſit, deferre audeat; aliàs per cenſuras Eccleſiaſticas ab ordinario ad illius depoſitionẽ appellatione poſtpoſita, compelli poteſt, quod ipſe ordinarius requiſitus ſub ſuſpenſionis pœna ipſo facto incurrenda exequi tenetur.*

k in 1. impreſ. f. 19. & in 2. f. 103 conc. 216.
l in 2 impreſ. f. 56. & in 2. f. 241. conc. 333
m Compend. Ciſterc. tit. habitus. §. 1.

Circa quod eſt notandum, quòd circa formam habitus cõgregationis *Ioannis de Dios* approbati à Pio V. in anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo m. ſacra congregatione illuſtriſſimorum Cardinalium, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo, fuit interpoſitum Decretum, vt non deberent portare capucium acutum, ſed rotundum; & à Sixto V. eodem anno fuit conceſſa inuocatio brachij ſæcularis contra eos prædictam formam nolentes ſeruare. Et Gregorius XIV. anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, idipſum præcipiebat, vt ab habitu Capucino diſtinguerentur. Ita refert Capucinus in additionibus ad compendium Mendicantium, & pro hoc fuit quædam executoria obtenta à Patribus Obſeruantiæ apud conſilium ſupremum, cuius tenor ſequitur.

En la Villa de Madrid a diez y ſeys dias del mes de Iunio, de mil y quinientos, y nouenta y quarto annos, los Sennores del Conſejo de ſu Mageſtad auiendo viſto el pleyto que es entre el Commiſſario General de la orden de San Franciſco de la vna parte, y los hermanos de Anton Martin, de la otra, ſobre la forma y manera en que los dichos hermanos de Anton Martin han de traer ſus habitos y veſtiduras, dixeron que mandauan y mandaron que los dichos hermanos de Anton Martin de aqui adelante en el traer del dicho ſu habito y veſtiduras guarden y cumplan lo que por Bulla de Pio V. en eſte pleyto por ſu parte preſentada ſe les permite, y conforme a ella puedan traer de largo que les cubra las rodillas, y no mas, y el capote y demas veſtiduras que encima del truxeren ſea del miſmo largo y no mas, y que no trayan ſombreros pardos, y que las iuſticias cada vno en ſu iuriſdicion lo hagan aſsi cumplir, y executar, y para ello ſe de prouiſion en forma.

Cum autem ex parte dictorum fratrum de Anton Martin, aliàs *de Iuan de Dios*, fuiſſet replicatum per viam ſupplicationis, ſupremi Senatus Iudices aliam ſententiam executoriam pronunciauerunt in hunc modum:

En la Villa de Madrid a ocho dias del mes de Octobre, de mil y quinientos, y nouenta y quarto annos los Sennores del Conſejo de ſu Mageſtad, auiendo viſto el pleyto que es entre el Commiſſario General de la orden de San Franciſco de la vna parte: y los hermanos de Anton Martin de la otra ſobre las veſtiduras que han de traher, dixeron que confirmauan, y confirmaron el auto por los dichos Sennores dado y pronunciado en diez y ſeys dias del mes de Iunio deſte anno, por el qual mandaron que los dichos hermanos de Anton Martin, de aqui adelante en el traer de las dichas veſtiduras guarden y cumplan lo que por la Bulla de Pio V. en eſto dicho pleyto por ſu parte preſentada ſe les permite traer, y conforme à ella el ſcapulario que ſe les permite traygan ſea del largo que los cubra las rodillas, y no mas y el capote y no mas, y que no trayan ſombreros pardos, y las iuſticias cada vna en ſu iuriſdicion lo hizieſſen aſsi cumplir, y executar ſegun mas largo en el dicho auto ſe contiene ſin embargo de las ſupplicaciones de las dichas partes del inter pueſtas con que el dicho capote, o veſtidura que debaxo del dicho eſcapulario han de traer ſea por lo menos vna tercia de uara alta del ſuelo, y con lo ſuſo dicho el dicho auto ſe alleuado a puta, y dimide execucion con effetto, y en grado de reuiſta.

Denique ad petitionem partis agentis pro ordine fratrum Minorum, fuit data finalis executoria decimo nono die Octobris, anni Domini milleſimi quingenteſimi nonageſimi quarti, vt hæc omnia executioni mandarentur quam ſententiam firmauerunt

Licenciatus Rodericus Vazquez Arce præſes Concilij Regalis.
Licenciatus Petrus Nunnes de Boorques.
Licenciatus Tejada.
Doctor Dominus Alfonſus Agreda.
Licenciatus Inojoſa.

Et finaliter concluditur. Yo Pedro de çapata del Marmol, eſcriuano de la camara del Rey nueſtro Señor, la fize eſcriuir por mandado con acuerdo de los del Conſejo regiſtrada. Ieorge de Olaal de Vergara Canciller.

IEORGE DE OLAAL de Vergara.

ARTICVLVS V.

Vtrum fratres Minores peccent portando habitum à capillo ſolutum.

RESpondeo dicendo, quod ſemper in noſtra Religione audiui, & vidi fratres obſeruantes aſſerere aliquam culpam eſſe capillum ſolutum ab habitu ſine cauſa portare, & pro culpa apud viros Religionem zelantes reputatur, quaſi capillum cum habitu ſitum ſit de eſſentia habitus regularis. At cùm illa ſit certiſſima regula, quòd vbi non eſt præceptum, peccatum non datur, cum peccatum ſit legis transgreſſio; ignoro qua ratione dicti fratres Obſeruantiam maxime zelantes ſuam opinionem fundare potuerunt. Vnde fateor religioſum quidem eſſe portare habitum cum capillo ſutum, ſecundum conſuetudinē laudabilem noſtræ ſacræ Religionis, vt diſtinguatur ab habitu Nouitiorum Sacerdotum, quem cum capillo ſoluto portare ſolent in multis Hiſpaniarum prouinciis; at eſſe peccatum diffiteor ipſum habitum cum capillo ſoluto induere, & deferre.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religioſi poſſint dimittere habitum, ſine timore alicuius cenſuræ.

a cap. vt periculoſa. ne monachi, vel canonici lib. 6.

RESpondeo dicendo, quod Bonifacius *a* VIII. vt periculoſa religioſis vagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibuit, *ne de cætero aliquis quamcunque religionem tacite, vel expreſſe profeſſus, in ſcholis, vel alibi temere habitum ſuæ religionis dimittat. Nec accedat ad quæcumque ſtudia literarum, niſi à ſuo prælato cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis eiuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa. Si quis autem horum violator extiterit, excommunicationis ſententiam voluit ipſo facto incurrere. Doctores, ſiue Magiſtri, qui religioſo habitu ſuo dimiſſo leges, vel phyſicam audientes, ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere, ſimili eo ipſo ſint ſententia innodati.*

b c. vidua. & c. fin.

Circa quam decretalem eſt primò notandum, inter Doctores eſſe controuerſum, an ſecundum eam ſit excommunicatus monachus, qui non dormit cum habitu? Petrus de Ancharrano, & canones *b* ſacri generaliter loquentes, ſentiunt quod ſic, Ioannes Andreas dicit quod ipſe non putat ſecundum ſacrorum canonum mentem, quod monachus in cella ſua dimittens habitum, vel dum balneum intrat in occulto, vel iacet ſine habitu, ligetur præfata excommunicatione, ſed tunc quando exhibet ſe conſpectibus hominum ſine habitu, in habitu laicali, vel clerici ſæcularis ſine iuſta cauſa: tunc enim ligatur, alias ait pauci reperirentur non ligati. Pro hoc facit proœmium, ſeu ratio, de qua in principio dictæ Decretalis, ibi, *periculoſa facultas euagandi ſubtrahatur*, &c. quæ ratio ceſſat in caſibus ſuprà dictis, & certum eſt in iure rationem reſtringere deciſionem, neque ait verbum poſitum in canone eſt ſic amare ſumendum, vt non ſit intermiſſio naturalis, argumento eorum, quæ in iure *c* notantur. Geminianus *d* addit ad rationem Ioannis Andreæ dicens, quod in his caſibus ceſſat ratio Decretalis, quæ intendit monachorum vocationibus ratione deſumpta ex quadam *e* Clemētina, quæ imponit pœnam clericis publicè veſtem prohibitam ferentibus, quaſi occulta mutatio, licet ſit illicita, non tali pœna puniatur, & hanc ſententiam ſequitur Franciſcus de Platea *f*, quā videtur tenere Nauarrus *g* dicens, quod non incurritur excommunicatio ob ſolam dimiſſionem, ſi Religioſus non alium habitum clericalem induat. Et licet Antonius *h* teneat contrariam, ego tamen eius opinioni minimè adhæreo, ſed cum Ioanne Andrea eius nixus fundamento omnino teneo; licèt enim Antonius dicat quod iura pro contraria parte allegata loquuntur de clericis ſecularibus, à quibus ad regulares minimè fieri debet exteſio, cùm non ita reſtrictam vitam profiteantur ſicut Religioſi, & ideo nimirum ſi propter publicam dimiſſionem habitus clericalis, & aſſumptionem publicam habitus laicalis puniantur, non autem propter occultam; ipſi tamen reſpondeo non poſſe negari dictam Clementinam *i* de regularibus etiam facere mentionem, vt patet ex eius ratione, & proœmio, patet etiam ex ibi, *cæteri, vero ſacerdotes, & Religioſi quilibet.*

c l. cum pater § dulciſſimis ff. de leg. 2.
d Gemin. in d. c. periculoſa.
e Clem. 2. de vit. & honeſt. cler. 7 arag. diſputatam.
f Platea in tract. de excō. § 9. de relig. qui temere habitum ſua reliquerit n. 4.
g Nauar. c. 27. n. 132.
h Anton. in tract. de excō. c. 54 n. 4.
i d. Clem. 2. & c. fin. de ornam. 21. q. 4.

k Glo. in c. ſi quis ex cleri. de vit. & honeſt. cle.
l Ant. 2. par. ti. 24. c. 53.
m Palu. in 4. d. 18. q. 3. co. 10.
n Sylu. ver. excom. 6. caſu 2 n. 2.
o Palu. vbi ſup.

Secundo notandum eſt, quod non incurrunt Religioſi dictam cenſuram ob honeſtam dimiſſionem, qualis eſt quæ ſit iuſta de cauſa, vt voluit quædam Gloſſa *k* communiter recepta. Nec etiam incurrunt ob quamlibet dimiſſionem temerariam, quia quælibet dimiſſio habitus abſque rationabili cauſa eſt talis, cum neceſſario vti debeat Religioſus ſuo habitu in omni loco, ſaltem de honeſtate, iuxta Antonium *l* ita aliquos ſacros canones explicantem, & quælibet talis non eſt peccatum mortale, cum dimiſſio ad currendum, vel iaculandum lapidem non ſit talis, iuxta Paludanum *m*, Nec incurrunt etiam in dictam excommunicationem ob quamlibet dimiſſionem habitus mortiferam; quia non incurrunt ob dimiſſionem, vt expeditius fornicationi monachus indulgeat, prout tenet Syluester *n*, credens rectè illud, quod Paludanus *o* prima facie huic contrarium dicit, intelligi debere de eo, qui reliquit habitum, vt diſſimulatus ad fornicandum vadat. Nec etiam incurrunt ob ſolam dimiſſionem, ſi non accipit alium, nec etiam ob acceptionē alterius adeo exiguo ſpatio, vt vix ſit notabile iudicio boni viri, vt dicatur reliquiſſe, ſiue relinquat illum intra monaſterium, ſiue extra in aliquo hoſpitio, vel extra, vt qui reliquit hilari aliqua lenitate, vel ob lætum feſtum primæ Miſſæ, vel alterius rei ſimilis, ſecundum Cardinalem *p*. Nec etiam incurrunt, qui dimittunt omnino, geſtant tamen occultum, iuxta quandam Gloſſam *q* ſingularem: verum eſt tamen quod oppoſitum tenet Panormitanus *r*, cuius opinio videtur vera, cum ideo occultant, vt non appareant tales familiaribus; opinio vero Gloſſæ procedit cum non ideo occultat, quin familiares cognoſcant eum eſſe Religioſum, vt optimè innuit Caietanus *ſ*: incurrunt ergo dictam excommunicationem ob ſolam dimiſſionem, quæ ſit ad vtendum alio ad ſcelus aliquod mortiferum, aut in tantum tempus, aut ob talem cauſam, & rationem, quod iudicio boni viri dicatur dimiſiſſe habitum, vt probat Syluester *t*. Et incurrunt etiam quando dimittūt habitum etiam ad accipiendū aliud alterius Religionis, quamuis immediatè ſumant illum vt voluerunt Syluester, & Caietanus *a*, licet Lapus *b*, & Dominicus oppoſitum teneant, à quibus recedit Nauarrus *c*, putans eos ſupradictam Decretalem à ſuo proprio ſenſu detorquere; eorum tamen opinionem puto veram quando aſſumunt habitum alterius Religionis ad profitēdum in ea; in hoc enim caſu ceſſat ratio prædictæ Decretalis, prout innuit Roſela *d*. Et aduertendum quod eſt conſuetudo Canonicis ſimplicibus regularibus in Hiſpania, qui communiter geſtant paruum habitum ſuper ſagulis veſte talari obiectis, qui ſic ſecundum conſuetudinem incedentes verè ſuæ Religionis habitum portant. Dixi, ſimplices, quia ordinum militarium, quales ſunt D. Iacobi, & Ronceſuallis, deferunt alia inſignia in veſtimentis exterioribus, quibus internoſcuntur pro Religioſis.

p Card. in Clem. 2. de vit. & honeſt. cler. q. 3.
q Gloſ. in d. Clem. 2. v. extrinſe.
r Panor. in c. Dem, qui de vit. & honeſt. cler.
ſ Caie. ti. excom. caſu 61.
t Syl. vbi ſu.
a Syl. exco. 9. caſu 25 q. 6. Caie. vbi ſu.
b Lap. alleg. 24. Dom. in d. c. 2.
c Nau. c. 27. n. 132.
d Roſela v. excommunic. excom. 16.

Ex his infertur quomodo ſit intelligenda conceſſio facta Ciſtercienſi congregationi ab Innocentio VIII. *e* qua monachi dictæ congregationis habitū ſecundum eius antiqua ſtatuta ordinatum tam intra, quàm extra monaſteria debent in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna deferre, à qua niſi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo, abſolui nequeunt. Non obſtantibus quibuſcunque indultis ac priuilegiis in contrarium obtentis. Hæc enim conceſſio debet explicari iuxta ſupradicta, ita vt non per quamcunque habitus dimiſſionem hæc excommunicatio incurratur, ſed per illam, per quam virtute dictæ Decretalis incurritur.

e Compend. Ciſterci. tit. habitus paragra. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſæcularis vtens veſte religioſa virorum aut mulierum cauſa ludi peccet mortaliter.

RESpondeo dicendo, quod non, ſi ex leuitate & ſine irriſione, vel turpitudine fiat, quia aliter eſſet nimis durum hoc ad peccatum mortale condemnare, neque aliquo iure hoc eſt probabile: ſi autem hoc fiat cauſa ludibrij, vel vituperij, dicit Gloſſa *f* quædam eſſe prohibitum vti habitu monachali, vel alio religioſo, & quod faciens grauiter punitur, vt in quadam Authentica *g* continetur, & ſic videtur peccatũ mortale: imò ſi non fiat hac de cauſa, ſed tamen in rei veritate fiat cum ludibrio, vt defertur laſciuè, vel apparenter, vt vulgo dicitur *en maſcara*, videtur omnino mortale, quia eſt magna irriſio Dei in ſanctis ſuis: ſimiliter cum eo vtuntur Mimi, & Hiſtriones exercendo vituperioſa, iuxta quandam legem *h*; ita Sylueſter *i*, quem ſequitur Corduba in additionibus ad compendium.

f Gloſſ. in c. cũ decorãda. de vit. & honeſt.
g Auth. de ſan. le. ſ. ꝑſ. colla. 9.
h l. minime. C. de epiſ. audient.
i Sylueſ. v. habitus n. 6. & v. excom. 8 excomm. 24. n. 2 ſequitur Cordub. addit. ad compend. tit. habitus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum contradicentibus Parochis poſſint fideles in habitu fratrum Minorum ſepeliri.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IV. autoritate Apoſtolica perpetuò indulſit omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus perſonis, in habitu fratrum Minorum ſepeliri volentibus, quòd id eis liceat, ſine tamen aliquo alterius præiudicio, diſtrictius inhibens Curatis, & Rectoribus Eccleſiarum, ſub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmiſſa contra facientes incurrant, & à qua per alium, quàm per Romanum Pontificem, & in mortis articulo dumtaxat abſolui non poſſint, ne taliter ſepeliri volentibus quouis modo impedimentum afferant, ſed permittant illos patenter ad Eccleſias & locum ſepulturæ in habitu huiuſmodi deferri, iure parochialium Eccleſiarum, & cuiuſlibet alterius in omnibus ſemper ſaluo*, ita habetur in ſupplemento *k*.

k Supp. f. 84. conceſſ. 251.

Adeo hic voluit idem *Sixtus obſeruari, vt decreuerit, quod illi, qui ordinauerint, quòd eorum corpora cum habitu fratrum Minorum ſepeliantur, ne ex illorum corporum delatione ad alia loca ordini, & fratribus prædictis iniuria irrogetur, tales apud fratres huiuſmodi eſſe ſepeliendos, etiamſi alibi elegiſſent ſepulturam, niſi fiat de licentia, & aſſenſu fratrum domus loci, in quo tales deceſſerint*, ita habetur in ordinum Monumentis *l*. In quo etiam libro *m* continetur idipſum Sixtum IV. fratribus Carmelitis conceſſiſſe, addendo quod contradictores ſint excommunicati. At hæc conceſſio reuocata eſt per Leonem X. qui in Concilio Lateranenſi ſtatuit, quod volentes ſepeliri in habitu fratrum, ſi non ſunt perſonæ in clauſtro, ſeu in eorum domibus degentes, ſed in propriis domibus habitantes, in eorum vltima voluntate ſibi alibi libere poſſint eligere ſepulturam; ita habetur in Supplemento *n*.

l In 1. impreſ. f. 80 & in 2. f. 144. conc. 390.
m In 2. impreſ. ſ. 2. conc. 344.
n Suppl. f. 26. conceſſ. 77.

ARTICVLVS IX.

Quis debeat dare habitum ad ſepeliendum fideles.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IV in Bulla aurea ſtatuit, quod habitus fratrum Minorum, & Prædicatorum, non poſſit dari iis, qui cum eo elegerint ſepeliri, niſi per Guardianum ordinis Minorum, aut per Priorem domus ordinis Prædicatorum loci, in quo talis diſcedere contigerit, vel per ſuperiorem Prælatum dictorum ordinum, aut per alium, cui illi duxerint committendum; & non per alium quauis autoritate, vel prælatione fulgentem exhiberi debere. Ac ſtatuit quòd illorum ſic indutorum cadauera diſcooperta nullo pallio, vel tegumento ſuperimpoſito, cum habitu huiuſmodi ad ſepulturam deferri poſſint. Non obſtante Ordinariorum locorum, etiam ſub cenſuris, prohibitione, & ordinatione qualibet in contrarium edita.* Ita habetur in ordinum Monumentis *o*.

o In 1. impreſ. f. 65. & in 2. f. 149 conceſſ. 362.

ARTICVLVS X.

Vtrum decedentibus cum habitu religioſorum Mendicantium indulgentia aliqua concedatur.

RESpondeo dicendo, *quòd viri, & fœminæ deferentes zonam fratrum D. Auguſtini datam ab aliquo Prælato eiuſdem ordinis ad hunc finem, lucrari poſſunt indulgentias eiſdem fratribus conceſſas*, ita habetur in Supplemento *p*, quam indulgentiam modo conſequuntur ſi ſe aſcribi fecerint confratriæ, prout dictum eſt in primo Tomo *q*.

p Suppl. fol. 112 c. neeſſ. 366.
q 1. tom. q.

Et Adrianus VI. poſt Leonem X. *decedentibus in habitu ordinis ſanctiſſimæ Trinitatis, aut ſcapularium dicti ordinis de manu alicuius illius Prælati, etiam abſque alicuius voti emiſſione, ſuſcipientibus, & deferentibus, in regnis Caſtellæ, Legionis, & Granatæ conſiſtentibus, conceſſit omnes, & ſingulas indulgentias, & peccatorum remiſſiones fratribus prædicti ordinis conceſſas*, prout latè tradit Collector *r* Mendicantium priuilegiorum.

r Collect. tom. commun. ca. 11 prima par. g. vlt. & tit. indulgentia quo ad ſæculares. 4 § 23.

Et Clemens IV. conceſſit *morientibus cum habitu fratrum Minorum, & qui cum eo elegerint ſepeliri, remiſſionem tertiæ partis omnium ſuorum delictorum*, prout habetur in ordinis Monumentis *ſ*, in quibus etiam habetur Nicolaũ III. *t* & Vrbanum V. *u* id ampliori gratia confirmaſſe: *At Leo X. informatus de prædictis conceſſionibus circa habitum fratrum Minorum, confirmauit eas, ac de nouo conceſſit & ad huiuſmodi gratias ſuam portionem addidit, concedens, quòd morientes in dicto habitu conſequantur indulgentiam plenariam.* Ita habetur in Supplemento *a*, in quo etiam libro *b* continetur, quod idem Leo X. confirmauit conceſſiones ſupradictas, & addidit, *quòd tam morientes, & ſepeliendi in dicto habitu quam morientes, & ſepeliendi in habitu ſororum tertiæ regulæ eiuſdem S. Franciſci, ſub obedientia miniſtrorum Generalis, & Prouincialium degentium, conſequantur indulgentiam plenariam omnium peccatorum ſuorum.* In quo etiam libro *c* continetur, *quod Leo X. declarauit ſufficere habitum prædictum petere, ac ſuper ſe vſque ad mortem habere, ac in eo ſepeliri, etiamſi ante mortem non induatur.*

ſ In 2. impreſ. fo. 260. conceſ. 51.
t In 2. imp. f. 260 conc. f. 61. & in ſupplem fo 108. conceſ. 447.
u In ſupp. fo. 109 conceſ. 458. & in monum. eoſ. fo. 7. conc. ſ. 185.
a In ſupp. fo. 6. conc. ſ. 18.
b fo. 62. conceſſ. 210.
c In ſ. pp. fo. 60. conc. ſ. 183.

Et aduertendum, quod in his omnibus conceſſionibus non iubetur, quod petentes ipſum habitum, vt in ipſo ſepeliantur, eſt neceſſarium vt dent eleemoſynam pro induẽdo religioſum, cuius erat habitus ad effectum conſequendi indulgentiam plenariam in ipſis conceſſam. Vnde ignoranter aliqui dicunt hoc eſſe neceſſarium, imo videtur dicendũ, quod ſi ad conſecutionem indulgentiæ ſupradictæ talis conditio apponeretur, ipſa indulgentia eſſet reuocata per conſtitutionem Pij V. de qua infrà in quæſtione de indulgentiis cõceſſis propter opera pietatis, in qua conſtitutione ipſe Pius V. reuocauit omnes indulgentias cõceſſas, ratione quarum aliqua eleemoſyna petitur.

ARTICVLVS XI.

Quæ indulgentiæ concedantur oſculantibus habitum religioſorum.

RESpondeo dicendo, *quod Ioannes XXIII. omnibus Chriſti fidelibus oſculantibus habitum ordinis S. Dominici, ſeu fratrum ordinis Prædicatorum, quinque annos, & totidem quadragenas de iniunctis pœnitentiis relaxauit*, prout habetur in Supplemento *d*. Et Collector *e* priuilegiorum ait, quod iſta indulgentia numerata per dies, ſunt duo millia, & ſeptuaginta quinque dies: qui etiam ait, quod tantumdem lucrantur oſculantes habitum fratrũ Minorum, & aliorum Mendicantium, ratione communicationis priuilegiorum, in quo debent fratres Minores notare maximè deuotionem populi erga noſtram ſacram religionem Minorum; licet enim hæc conceſſio illis immediatè non fuerit facta, ſed fratribus ordinis Prædicatorum, tanta eſt populi Chriſtiani deuotio erga habitum fratrum Minorum, vt ipſum potius oſculentur, quàm habitum fratrum ordinis Prædicatorum, quaſi ipſi habitui fratrum Minorum ſolummodo hæc indulgentia fuerit conceſſa.

d Supp. f. 95. conc. ſ. 107.
e Collect. priuil. tit. de indulgentiis quoad ſæculares 6 § 6.

QVÆSTIO LXXVIII.

De hęreditatibus in communi Regularibus delatis, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum hæreditas Monacho relicta immediatè acquiratur monaſterio.*
2 *Vtrum Monachus poſsit exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis commiſſa ante ingreſſum Religionis.*
3 *Vtrum valeat ſtatutum quòd filia ingrediens religionem non ſuccedat patri.*
4 *Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis.*
5 *Vtrum ſi ſubſtitutus ſine liberis moriatur, hæres inſtitutus excludatur per ingreſſum religionis inſtituti.*
6 *Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres.*
7 *Vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio Monialium ipſis duobus inſtitutis.*
8 *Vtrum hæreditas Nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum hæreditas Monacho relicta immediatè acquiratur monaſterio.

RESpondeo dicendo, quod vtriuſque iuris interpretes circa reſolutionem huius quæſiti variant. Nam iuris Pontificij interpretes dicunt probabiliorem eſſe opinionem, hæreditatem monacho relictam immediate monaſterio acquiri, neque fore neceſſariam monachi aditionem. Ita affirmant Abbas *f*, Imola, & cæteri, & communem eſſe hanc ſententiam Canoniſtarum teſtatur Ripa, quibus accedunt Ruinus, & Socinus Senior, qui huic ſubſcripſit opinioni; & dato, quòd neceſſaria omnino ſit monachi aditio, monacho tamen recuſanti adire monaſterium, etiam illo reluctante, adire poteſt, vt rectius affirmat Bartolus *g*, & Socinus Senior, latè tuetur hanc eſſe veram opinionem, quibus ſubſcribit Iaſon. Nam licet monaſterium ſcripti hæredis nomen proprium non obtineat, legis tamen interpretatione habet quod idem operatur, prout ait Menochius *h*.

Ex quibus infertur, quod licet ſit diuerſitas opinionum, prout conſtat ex Ioanne Andrea *i* poſt Speculatorem, & à Baldo, Bartolo, Angelo, & Imola. Communior tamen ſententia eſt, quod monaſterium poſſit adire inſcio, & inuito monacho, imo & ſi delata eſſet hæreditas ſuorum aſcendentiū monacho, & ea non adita, neque repudiata moreretur, trāſmittere eam ad monaſterium ex beneficio *l. vnica, C. de iis, qui ante apertas tabulas.* quia monaſterium, quoad hoc, loco filij habetur, & idem à fortiori eſt dicendum in hæreditate extraneorum, ſecundum Imolam *k*, & communiter Doctores. Vnde quoad acquirendam hæreditatem monachus æquiparatur filio, vel ſeruo, ſecundum quod vtilius eſt monaſterio, & ſic ſi delata eſt hæreditas monacho, poteſt illam monachus adire cum conſenſu Abbatis, ſicut in ſeruo ſecundum ius fieri repetimus; non autem ſolus monachus adire poteſt, cum non habeat velle, neque nolle: ſi autem Abbate iubente nollet monachus adire, tunc ſolus Abbas adire poteſt, etiam eo inuito, & in hoc æquiparatur filio, vt poſt Bartolum *l*, & alios reſoluit Maranta.

f Ab. Imol & alij in c. in præſentia. de probationibus Rip. in l. 1. n. 150. de vul. Rui. conſ. 204. n. 12. li. 1. & Senior. 16.
g Bar. in d. l. 1. vbi Soc. n. 22 Iaſ. in l. 3. n. 21. C. de hæredibus inſti.
h Menoch de adipiſ. poſſ. re 4. n. 294. & 295.
i Specu. ti. de ſtat. mona. §. 1. ver. 8. And. & alij in ca. in præſentia. de prob. Bal. in l. Deo nobis C. de Epiſ. & cle. Bar. Ang. & Imo. in l. 1. C. qui admitti poſſunt.
k Imola, & Doct. in d. c. in præſent.
l Bart. in l. 1 col. 4 Ale. col. 7 & 8. de vulgar. Bald. in l. 1. n. 12. C. qui admitti. Doct. in l. cum proponas, C. de hæredi inſti. vbi Iaſ. col. pen. Maran. in l. in pa- ceſt. nu 130. ff. de acquiren. hæred.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus poſſit exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis commiſſa ante profeſſionem.

RESpondeo dicendo, quod non poteſt exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem; & hoc argumento cuiuſdam canonis *m*. Ob cuius deciſionem in monachorum cauſa dicitur Gratianus ſuſpectus ab Alciato *n*, qui ait, quod Gratianus cum eſſet monachus, vt patet ex iure *a*, teſtatur in eo vicio ingratitudinis omnino deleri, de quo videndi ſunt ſubtilis Emanuel Acoſta *b*, Tiraquellus, & Couarruuias, qui licet liberent Gratianum à ſuſpicione in monachorum cauſa notatum ab Alciato, & à Balduino, tenent tamen quod per ingreſſum religionis talis ingratitudo minimè tollatur, vt in quadam lege *c* expreſſe determinatur.

Ex qua reſolutione infert intellectum ad legem *d* regiam Taurinam, quæ permittit patri exhæredare filium matrimonium contrahentem abſque eius conſenſu, vt habeat locum etiamſi filia contracto matrimonio, ante copulam religionem fuerit profeſſa, quod ipſum ſententia comprobatum fuiſſe in regio Prætorio teſtatur Ioannes Lupius *e*. Verum eſt tamen, quod hæc opinio habet locum, quando ingratitudo, propter quam filius debuit exhæredari, concernebat perſonam patris vel ut ſi filius cęciderit patrem, non autem ſi directè reſpiciat ſolum ipſum filium, prout cum Baldo tenet idem Couarruuias *f*, qui omnino videndus eſt pro defenſione Gratiani.

m c. non liceat 19 q. 3.
n Alc li. 4. parergo. c. 23.
a c. Analta. 19. diſt.
b Acoſt. in l. Gallus. § & quid ſi tātum 3. p. à n. 195. Tira. de prim. pie cauſa pri. 30 Cou. in c. Raynu. n. 20. de teſtamen.
c l. Deo nobis parag. 1. C. de epiſ. & cleri.
d l. 49. Tau.
e Lupius in d. l. 49. iuxta finem.
f Coua. vbi ſup.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat ſtatutum, quòd filia ingrediens Religionem, non ſuccedat patri.

RESpondeo dicendo, quod ſententia Bartoli *g* eſt, quod aut ſtatutum diſponit de ingrediente per hæc verba, *ingrediens monaſterium*, vel ſi quis intraret monaſterium, ſit priuatus iure ſuccedendi, vel non ſuccedat; & tunc valet ſtatutum, quaſi non diſponat circa monachum, ſed circa laicum: nam laicus eſt ille, qui ingreditur monaſterium, ſicut viuens moritur. Aut ſtatutum diſponit de iam ingreſſo, per hæc verba, *ſi quis ingreſſus fuerit monaſterium*; tunc non valet ſtatutum, quia non poteſt monachis auferri ius; hoc enim eſſet contra libertatem Eccleſiæ.

Sed videtur, quod hæc diſtinctio ſit verbalis, & ex ea ſequitur, quod pater poſſit exhæredare filium, ſi ingrederetur monaſterium, quod eſt etiam contra leges imperiales *h*. Vnde valde dubitat de hac opinione Ioannes Campecius *i*, de qua videndi ſunt Doctores *k*, & pulchrum Conſilium Pauli de Caſtro. Et adde quod Fulgoſius tenet contra Bartolum, hoc nixus fundamento, qualitas enim iuncta verbo intelligitur ſecūdum tempus verbi, & ſtatutum dicit quod ingrediens, cui ante quam ingrederetur, non erat quæſita hæreditas, vnde ſequitur quod verba ſtatuti referūtur ad ingredientem poſt ingreſſum, & ſic includunt perſonam Eccleſiaſticam. Item non poteſt negari, quod tale ſtatutum non ſit impeditiuum futuræ ingreſſionis, & ſic contra libertatem Eccleſiæ, & per conſequens inualidum, iuxta ſacros canones *l*, prout notat Campecius.

g Bar. in l. ſi. C. de pactis.
h l. Deo nobis ver. omni modo C. de epiſc. & cler.
i Campec. in tract. de ſtatu tis. q. 12.
k Do. ta. in l. ſtipulatio ioc modo cōcepta ff. de verb. obl. Caſtren co ſ. 335.
l c. ſi. de immunit. eccl. Cāpe. vbi ſu.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſubſtitutio facta ſub hac conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis.

RESpondeo dicendo, quod vt huic difficultati ſatis fiat, oportet titulum quæſtionis explicare, & ſic explicatur, & ſimul proponitur caſus. Verbigratia Franciſcus inſtitutis eius filiis hæredibus vniuerſalibus, altero eorum deficiente ſine liberis, ſubſtituit Paulum; contigit mortuo pātre alterum dictorum filiorū, poſtquam profeſſus fuit ordinem Carmelitarum, decedere ſine liberis, quæritur an ſubſtitutionis conditio euanuerit, vel defecerit.

Pro reſolutione huius difficultatis diſtinguendum eſt, quod aut expreſsè apparet de mente teſtatoris, voluiſſe monaſterium excludere, apponendo conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit legitimis, & naturalibus, & ex vero, & legitimo matrimonio procreatis; vel ſine liberis ex corpore ſuo procreatis; in hoc enim caſu exiſtimo, quod non admittatur monaſterium, ſed ſubſtitutus, cum teſtatoris voluntas ſemper attendi debeat, vt dicitur in iure *m*. Quod adeo verū eſt, vt etiamſi diſpoſitio reddatur inutilis, à voluntate teſtatoris minimè eſt recedendum, vt notant Doctores *n*, & tradit Iaſon.

Ex

m § diſponat in auth. de nuptiis. l. cum virum. C. de fideicommiſ.
n Doct. in l. ſi quis à filio in

Digitized by Google

Ex præfatis autem verbis neceſſario infertur, quod cogitauerit de excluſione monaſterij, quia dato quod monaſterium loco filij habeatur reſpectu eius, qui ingreditur, non tamen dicitur natus ex corpore ſuo, ſed à lege per fictionem introductus, quo fit vt talis eius teſtatoris mens præſumatur, qualis ſecundum rectum ſermonem procedere poteſt, vt notat Baldus o, Curtius iunior, & Belon.

Aut non conſtat de expreſſa mente teſtatoris, quod monaſterium voluerit excludere, quia verbi gratia ſimpliciter locutus eſt teſtator, ſi ſine liberis deceſſerit, & tunc legis interpretatio locum habet, vt dicitur in quadam authentica p, vbi ſi inſtitutioni, aut ſubſtitutioni alicui factæ conditio apponatur, ſi ſine liberis deceſſerit, ingreſſuſque is fuerit monaſterium, huiuſmodi conditio inualida eſt, & pro non ſcripta habetur, cuius rationem aſſignat Bartolus q: quia ſi talis conditio apponeretur, retraherentur homines à vita contemplatiua, qui timentes ne ſine liberis deceſſerint, eorum bona virtute ſubſtitutionis in aliam perſonam transferrentur, ad matrimonium contrahendum potius, & ſic ad vitam actiuam, quam ad religionem, & vitam contemplatiuam animum applicarent, vt videntur diſtinguere Decius r, & Doctores communiter. Quod tamen locum habet vbi extraneus fuerit ſubſtitutus, ſecus ſi filius: nam cum filius ſubſtituitur, ipſe expellere cenſetur monaſterium. Cum illum, & ratio naturalis, & paterna pietas ſucceſſionem paternam conſeruent, vt aliquarum legum ſ argumento aduertit Iaſon. Et certè ratio id videtur poſtulare: nam à communiter accidentibus, & ex coniecturata mente teſtatoris velle bona ad filios potius, quàm ad Eccleſiam peruenire præſumitur, cum iure naturali inſpecto ad parentum ſucceſſionem filij vocētur, vt pulchrè notat Oldradus t. Aduertendum tamen quod prædicta deciſio habet locum quando talis filius profitetur in religione capaci bonorum, ſecus ſi profiteatur in monaſterio incapaci, prout ſunt monaſteria P. N. Franciſci de Obſeruantia, quæ ſunt bonorum incapacia, iuxta regulam à fratribus profeſſam, & iuxta ſacros canones u in Concilio Tridentino confirmatos. In hoc enim caſu monaſterium non excludit ſubſtitutum. Et licet deciſio Pedemontana x idem dicat eſſe aſſerendum in monaſteriis ordinum Mendicantium, ego tamen contrarium teneo, cùm prædicta monaſteria iam autoritate Sedis Apoſtolicæ à Concilio Tridentino approbata poſſint in communi bona immobilia poſſidere, & ſic hæreditatem recipere, & retinere, iuxta ea, quæ infra dicentur.

princ. ff. de leg. 3. Iaſ. in l. verbis ciuilib. ff. de vulg. & pupil.
o Bald. in l. ſi. n. 2. ff. ad Trebel. Curt. iun. conſ. 57 ... col. 4. Belō conſ. 53. n. 6.
p § ſed & hoc præſenti ... de epiſc. & cler. auth. niſi rogati. C. ad Treb.
q Bart. in l. ſi vnquam §. ... ff. de le. 2.
r Decius in c. in præſentia. & ibi Doctores de proba.
ſ l. ſcripto ff. vnde liberi l. filio ff. de lib. & poſth. Iaſ. conſ. 102. vol. 2.
t Oldra. conſ. 94. n. 8.
u c. exiit qui ſeminat. de verb. ſig. Clē. exiui de paradiſ. eod. tit. Conc. Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 3.
x Deciſ. Pedem. 126.

ARTICVLVS V.

Vtrum hæres ſubſtitutus, ſi ſine liberis moriatur inſtitutus hæres, excludatur ſi hæres inſtitutus ingrediatur monaſterium in articulo mortis.

Reſpondeo dicendo, quòd Angelus a, & Socinus voluerunt, quòd matrimonium in articulo mortis contractum non operatur legitimationem filiorum naturalium, quod etiam voluerunt Decius b, & Pariſius, qui poſt Abbatem tenet idem eſſe dicendũ in ingreſſu religionis, vt in articulo mortis factus non operetur excluſionem ſubſtituti, licet monaſterium ſoleat excludere ſubſtitutũ, vt in iure c probatur, quòd in vtraque ſpecie fraus ſubſtituto fieri videtur, cùm eo tempore & matrimonium, & religionis ingreſſus non ſine ſuſpicione fraudis in damnum ſubſtituti fiant, eo, inquam, tempore, quo magis finiri, quàm incipere nouus ſtatus ſolet, & ideo facile eſt in eo tempore fraudem præſumere, argumento cuiuſdam legis d. Et licet Dominus Franciſcus à Sarmiento e teneat, quòd matrimonium in articulo mortis contractum operatur legitimationem filiorum: defendit tamen quòd ingreſſus religionis in dicto mortis articulo non excludit ſubſtitutum: nam licet monaſterium loco filij habeatur, vt probatur in iure f, negari tamen non poteſt hanc interpretationem potius iure conſtituto pietatis, & religionis fauore inductam eſſe quàm ex vi verborum, & ideo non ita latè hoc interpretandum eſt, vt fraudis ſuſpicio, ſeu potius veritas non tollat hoc priuilegium. Pro qua parte inducitur quædam decretalis g, vbi licet ingreſſus religionis, & votum in articulo mortis valeat, tamen ſi in eadem infirmitate decedat, non fit præiudicium in ipſis, in quibus liberè diſponere poterat; at ſubſtituti ius non leue eſt, ideo maximè curari debet ne temerè à ſucceſſione fraude forſan adhibita excludatur ſubſtitutus. Et ita verius eſt per ingreſſum religionis in ea infirmitate, qua quis decedit, ſubſtituto non fieri præiudicium, etiamſi aliter de fraude non conſtet: quia ſuſpecta eſt adeò ſera deuotio, quæ alteri damnũ inferat, vt ait decretalis ſuperius allegata: nam etiam poſſet hæres facta reſtitutione fideicommiſſario religionem deuotiſſime ingredi, remota omni ſuſpicione fraudis, quia necdum ab ipſa fraude religioſi debent eſſe remoti, nec pietatis cauſa aliud exigit; cauſis enim piis debitores ita ſumus, dum aliis iniuſtitia non fiat, vt dicitur in iure h, & omnis interpretatio facienda eſt, ne de facili fraus fieri poſſit. Et ita hanc opinionem tenet Sarmiento i.

a Angel. & Socin. in l. ſed eſt quæſitum. ff. de liber. & poſth.
b Decius in c. in præſen. n. 56. de proba. Pariſ. conſ. 15. n. 56 & 57. v. 1.
c c. in præſen. de probat.
d l. ſi à me emancipata ...
e Sarmien. l. 6 ſelec. ca. 6. n. 8.
f d. c. in præſent.
g c. de his de ſepult.
h c. ex tenore, de for. comp. c. ... de donat. inter vir.
i Sarmien. l. 2. tom ſelect. li. 7. c. 2. n. 7.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres.

Reſpondeo dicendo, quòd licet monachus liberetur à patria poteſtate, quia tranſit in poteſtatem Abbatis, vt notat quædam Gloſſa k, nihilominus ipſe ſuccedit ab inteſtato patri, vt ſuus hæres. Et in huius rei confirmationem allegat gloſſa quandam iuris communis legem l. At hoc dictum gloſſæ non omnino probatur à Matthęo Matheſilano m; credit enim ipſe, quòd ſiue efficiatur filius monachus, ipſe non liberatur à patria poteſtate, ſiue è contra pater efficiatur monachus, filius non efficitur ſui iuris, ſed potiùs remanet in poteſtate patris monachi; non enim inuenitur in iure definitum filium per ingreſſum religionis à patria poteſtate ſolui, & ita tenent Speculator n & Iacobus de Butrio, qui mouentur, eo potiſſimum fundamento, quòd ſcilicet nullo iure cautum eſt de ingrediente monaſterium, quòd patiatur aliquam capitis diminutionẽ: nam licet monachus dicatur eſſe ſeruus, vel eſſe in poteſtate Abbatis, illa poteſtas, vel ſeruitus eſt ſpiritualis: quia nulla libertas eſt maior, quam ſeruire Deo, & ideo talis poteſtas, vel ſeruitus ſpiritualis non debet ſoluere patriam poteſtatem, quæ eſt cauſa iuris temporalis, pro quo prædicti autores aliqua iura allegant, & cum eis conſentit Matheſilanus o.

At nihilominus dictum gloſſæ, ſcilicet quòd per ingreſſum cuiuſcumque religionis approbatæ ſoluatur patria poteſtas, cùm ingreſſus in poteſtatem Abbatis, vel alterius ſuperioris tranſeat, argumento aliquorum iurium, aſſerit doctiſſimus Pinellus p eſſe veram, & ab ea in practica non eſſe recedendum, eo quòd ſit communis, & eam ſequitur Aſcanius Clemens q. Et confirmatur hæc opinio: olim enim idem erat de Virginibus Veſtalibus, quæ ſtatim ac per Pontificem captæ erant, liberabantur à patria poteſtate, vt ait Aulus Gellius r, imo non ſolum ſi filius ipſe ingrediatur religionem ſoluitur patria poteſtas, ſed etiamſi pater quo caſu filius ab eius liberatur poteſtate, prout tenet Bartolus ſ, & ad Iitio ad Matheſil. notat dicens filium patris monachi poſſe teſtari, quod facere non poſſet, ſi à patria poteſtate eſſet ſolutus; licet tamen per ingreſſum religionis patria poteſtas ſoluatur, cùm ingreſſus in alterius tranſeat poteſtatem, ingreſſus tamen ipſe iura ſuorum hæredum retinet, & tantùm ſuus ſuccedit, & ſic nullam patitur capitis diminutionem, quod colligitur ex iure t, & tradit Tiraquellus, quod debuerunt aduertere Doctores ſuperius allegati, ne à communi opinione gloſſæ diſcederent.

k gloſ. in l. ſi ex cauſa §. Papin. ff. de mino.
l l. ſi. parag. hoc ni. C. de epiſ. & cler.
m Ma heſ. de ſucceſ. ab inteſ. ar. 1. n. 17
n Specu. ti. de ... parag. ſin autem ... verſ. ſed quo ... quæritur. Bu ... l. fi ... mulier. C. de ſacroſ. eccl.
o d. l. ſin. parag. ... de epiſ. & cler. auth. de monach. § ...
p Pinel. in l. 1. p. de bon. mater. n. 46.
q Aſcan. de patria poteſ. c. vlt. n. 67.
r Gel. lib. 1. c. 12.
ſ Bar. in l. pater ſi ... ff. de iis qui ſunt ſui vel alien. addi. ad Matheſil. ſingul. 19. nota ... ſent. n. 211.

t l. Deo nobis. parag. 1. C. de epiſ. & cler. Tiraqu. de vtroque retract. parag. 1. gloſ. 8. n. 19. & in l. ſi vnquam. ver. ſuſcepti filios. n. 42. C. de reuoc. donat.

Digitized by Google

ARTICVLVS VII.

Vtrum præferendum ſit monaſterium monachorum monaſterio Monialium ipſis duobus inſtitutis.

RESpondeo dicendo, quòd quando duæ piæ cauſæ ſunt inſtitutæ, inſtitutio pauperioris loci præualebit, ex ſententia Angeli *u*. Quocirca duobus monaſteriis inſtitutis vno Monialium, altero monachorum, monaſterium Monialium eſt præferendũ. Ita Baldus *x*, Decius, & alij, quos refert, & ſequitur Menochius. Vnde infertur quod ſi monaſterio virorum, & monaſterio Monialium aliqua relinquantur in teſtamento legata, deficientibus bonis ad ea omnia ſoluenda, monaſteriũ Monialium eſt præferendum, tanquam magis pium, quod tamen intelligendum puto regulariter loquẽdo: nam ſi monaſterium Monialium eſt ditiſſimũ, monaſterium verò monachorũ eſt pauperrimum, exiſtimo præferendum eſſe monaſterium monachorum, præcipuè ſi in eo Obſeruantia regularis maximè vigeat.

u Angel. in auth. de ec. l. tit.
x Bal. in l. in mortis in ſ. ff. de ſta. lib. in & in l. cũ multa. C. de bonis quæ lib. Deci. in ca. in preſen. de prebat. Menoch. de adipiſ. poſ. re 4. n. 788.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hæreditas Nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio.

RESpondeo dicendo, quod Nouitio morienti intra annum probationis non ſuccedit ab inteſtato monaſterium, in quo eſt Nouitius, ſed venientes ab inteſtato ſi in mundo decederet ſuccedũt. In hanc opinionem inclinat Ioannes de Imola *a*, & eam tenet Abbas, Iaſon, & Gregorius Lopez, & hæc opinio eſt tenenda, licet Decius *b* dicat magis communem opinionẽ eſſe, quod ſuccedat monaſterium.

a Imol. in c. qui vingredientibus. col. 2. de reg. Ab. in c. in præſ. pro. Iaſ. in auth. ſi qua muli. ad ſ. C. de ſacroſanct. eccleſ. Greg. in l. 17. tit. 1. par. 2. v. intrando.
b Dec. in d. c. in præſ. n. 55.

QVÆSTIO LXXIX.

De ſucceſſione hæreditatum reſpectu religionum particularium, in xiiij. articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *Vtrum fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas.*
2 *Vtrum prædictis fratribus Minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.*
3 *Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres Minores regularis Obſeruantiæ, nulla facta ſubſtitutione.*
4 *Vtrum fratres Minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur hæreditas, & in eas conuertatur.*
5 *Vtrum inſtitui poſſit hæres Eccleſia B. Franciſci de Obſeruantia.*
6 *Vtrum fratres ordinis Prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
7 *Vtrum Eremitæ S. Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
8 *Vtrum monachi S. Bened. & Ciſtercienſes poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
9 *Vtrum Canonici regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato.*
10 *Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.*
11 *Vtrum Moniales ſuccedant ab inteſtato.*
12 *Vtrum monaſterium poſſit in maioratu ſuccedere.*
13 *Vtrum monaſterium ſuccedat in maioratu, in quo arma, & nomen inſtitutoris debent conſeruari.*
14 *Vtrum monialis factam profeſſionem renuncians iam videatur renunciare iuri ad maioratum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas.

RESpondeo dicendo, quòd Clemens *c* V. explicans regulam P. N. Franciſci ait, quòd fratres Minores Obſeruantiæ nullatenus ſunt capaces ſucceſſionum hæreditatum, ac etiam quòd non licet eiſdem fratribus valorem talium hæreditatum, vel tantam earum partem, quaſi ſub modo, & forma legati dimitti ſibi facere (quod præſumi poſſit hoc in fauorem fieri) vel ſic dimiſſa recipere, quin potius iſta ſic fieri ab ipſis fratribus ſimpliciter prohibuit. Vnde conceſſiones *d* Clementis IV. & Sixti IV. concedentes, vt poſſint ſuccedere parentibus, non de fratribus Minoribus de Obſeruantia, ſed de fratribus conuentualibus ſunt accipienda.

c Clem. exiui de paradiſo. de verb. ſign.

Circa quam determinationem eſt primò notandum, quod licet fratres Minores non ſint capaces hæreditatum, & relictorum in teſtamentis, vt patet ex dicta Clementina, & tradit Bartolus *e*. Attamen eis conſulitur duplici remedio ſecundùm communiter Doctores. Primo enim eis conſulitur iudicis officio: poteſt namque Iudex ex ſuo mero officio, nemine etiam ad hoc agente, compellere vel illum, qui ad hoc tenetur ex teſtamento; vel aliàs, vt relicta monaſterio, vel fratribus Minoribus adimpleat, & ſoluat; hoc tenet Speculator *f*, Bartolus, Ioannes, Andreas, & Baldus, quorum fundamentum eſt, quia intereſt Reipublicæ, ne ſua quis re malè vtatur, vt dicitur in iure *g*: nam ſi commodum rei priuatæ prouidetur, vt probant iura *h*, à fortiori circa vltimas voluntates defunctorum eſt prouidendum, de quo optimè per Andream Barbaciam *i*, & ratio eſt, quia ſi ita cautum non eſſet, accideret nonnunquam, quòd pium propoſitum defunctorum, improba fraudantium calliditate celaretur, vt ait quidam textus *k* notabilis, & certe magna pietas eſt voluntatem illius adimplere, qui nec ſe iuuare, nec iam loqui poteſt, & fratribus Minoribus, & aliis pauperibus non valentibus agere in iudicio ſic officio Iudicis ſubueniri poteſt.

Altero etiam modo, & remedio poteſt ipſis conſuli, & eſt, quod cuilibet populo competit actio, & quilibet à populo poteſt agere, vt relicta ad pias cauſas (puta monaſterio, hoſpitali, fratribus, pauperibus, & ſimilibus) adimpleantur per illum, qui grauatus eſt à teſtatore, vel aliàs ad hoc tenetur, vt probant iura *l*, & tenet Ludouicus Romanus, & Angelus de Peruſio, tenet etiam Bartolus, & confirmatur ex traditis à Barbacia. Prædicta autem fuerunt practicata, vt ait Collector *m* priuilegiorum ordinum Mendicantium in compendio in ciuitate Barbaſtri regni Aragoniæ, vbi ab vniuerſitate eiuſdem ciuitatis fuit conſtitutus quidam procurator, ſeu ſyndicus ad agendum pro legatis relictis monaſterio B. Franciſci, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo, quo tempore erat aduocatus dicti monaſterij quidam inſignis vtriuſque iuris Doctor, nomine Leonardus de ſancto Angelo, qui ſuprà ſcripta fundauit, & exequi fecit.

Vltimum remedium eſt, quod Syndicus poteſt petere nomine Papæ prædicta legata; hoc enim eſt licitum fratribus potentibus vti Syndico ad prædicta, dummodo hoc fiat cum aliis debitis circumſtantiis, prout late tradit Corduba *n* in expoſitione regulæ B. P. N. Franciſci, & in articulo ſequenti declarabitur. Quid autem dicendum ſit circa hæreditatem ipſis delatam, ex dicendis in articulis ſequentibus patebit.

d Habetur in li. mona. im. impreſ. fo. 64. & in 2. f. 147 conceſ. 357. & iterũ in 1. impreſ. fo. 63. & in 2. fo. 146. con. eſ. 356. & iter. ſ. f. 22. in 1. imp. & in 2. f. 106. conceſ. 238.
e Bar. in l. nemini quam. §. cum igitur. de verb. ſig. & in l. 1. & l. 4. de leg. 1.
f Spec. tit. de inſtr. edi. parag. nũc vero aliquã. Bar. in d. l. ne quis quam. Andr. in c. ſi hæred. extra. de teſt. Bal. in l. nul. C. de epiſc. & cler.
g Et parag. ſed hoc ſi pere. teſt. de his, qui ſunt ſui vel à ui iu. eſt.
h l. ſi quis C. de hæret. prof.
i Bar. in rub. de teſt. & l. 25 & in certa in his, col. 26. de teſt.
k d. l. nulli. C. de epiſc. & cl.
l Auth. de eccl. tit. parag. ſi aut. collat. 9. l. nulli. C. de epiſc. & cler. Rom. in auth. ſimile C. ad l. fal. Ang. in d. parag. ſin autem collat. in d. l. ne quis quam. Bar. in c. nos quidem ex 16 de teſt.
m Coll. li. ſi hæreticis iuxta finem.
n Cord. ſup. reg. c. 4. q. 16.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictis fratribus Minoribus æſtimatio hæreditatis ſaltem debeatur.

RESpondeo dicendo, Bartolum *o* tenere ipſis deberi æſtimationem ab adeuntibus hæreditatem ſoluendam. Cuius fundamentum eſt: nam in iure cauetur, quòd quando quis non poteſt capere rem ſibi relictam, propter qualitatem perſonæ ſuæ, abſque ſuo delicto, tunc tenetur hæres ad æſtimationem, prout dicitur in iure *p*, idemque dicendum putat, quando fratres Minores inſtituuntur hæredes cum clauſula, quod ſi teſtamentum non valet iure teſtamenti, valeat iure codicilli, & omni modo, quo valere poteſt, quoniam prædicta verba hoc important de iure, vt inſtitutione irrita videantur rogati per fideicommiſſum ij, ad quos hæreditas deuenerit reſtituere inſtitutis, vt in multis legibus *q* probatur, niſi tamen, inquit ipſe Bartolus.

o Bar. in tract. de minoritis in in. d. c. ſecundo.
p l. Legatũ. Inſ. de legat. & l. legato. §. de leg. 3.
q l. cum. quæ C. de fideic. l. ex ſi ff. C. de

tolus, valor hæreditatum talium non ſit tantus, neque tanta eorum pars, quod præſumi poſſit in fraudem eſſe paupertatis ſummæ ab ipſis fratribus promiſſæ, hoc eſt, quod quantitas non ſit tanta, quòd magis theſauriſationem, quàm pro imminentibus neceſſitatibus prouiſionem ſapiat, tunc cùm ipſi fratres ſint omnis iuris, & voto, & profeſſione ſua incapaces, non propria autoritate, ſed autoritate ſyndici Romanæ Eccleſiæ procuratoris, vel autoritate Epiſcopi æſtimationem illam repetere poſſunt.

...otat. ff. de vol. & pu. pillari.

At quibuſdam aliis noſtræ regulæ profeſſoribus, videtur hanc æſtimationem fratribus minime deberi. Neque per eos vt debitá poſſe recipi, fundatis in clauſula Clementinæ *a*, *Exiuit*, in qua dicitur fratres ſucceſſionem, quæ ex natura ſua indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia, & immobilia ſe extendunt conſiderata ſui puritate voti nullatenus ſunt capaces. Nota illam particulam (*nullatenus*) ſi enim vniuerſalium ſucceſſionum nullo modo fratres capaces ſunt; ergo neque æſtimationis eorundem: nam vnus modus recipiendi ſucceſſionem eſt eius æſtimationem recipere, argumento cuiuſdam legis *b*; vnde ſi fratres talium hæreditatum ſucceſſionem recipere non poſſunt: ergo nec ad eam dandam tenebũtur hæredes, vel ij, ad quos hæreditas deuenerit, & hoc mihi tutius videtur, & verius. Nam dictiones iſtæ (*penitus, nullatenus, nullo modo*) excludunt omnem diſpenſationem, vt notat quædam gloſſa *c*, & important nullis modis, & ſine aliqua diſtinctione, vt alia gloſſa *d* determinat, & hoc in ſequenti articulo declarabitur.

a Cle. exiuit de verb. ſignif.
b l. dominus §. ... ff. de leg. 3.
c glo. in Cle. vi... de ſtatu. & qualit. ver. nullo modo.
d gloſ. in ver. ... modo. in l. ſi. ... paragr. quiſquis ... ff. quod metus cauſa.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit nullum teſtamentum, vbi inſtituti ſunt fratres Minores regularis Obſeruantiæ, nulla facta ſubſtitutione.

RESpondeo dicendo, quod ſi fratres minores inſtituuntur hæredes, & nullum habent ſubſtitutum, vel cohæredem, teſtamentum eſt nullum, & hæreditas pertinet ad venientes ab inteſtato, argumento eorum, quæ in iure *e* notantur. Si vero fratres inſtituti habeant ſubſtitutum, vel cohæredem, tunc teſtamentum poteſt valere, ſubſtituto adeunte hæreditatem, ad quem pertinet, vel adeunte cohærede, cui acceſſit portio relicta fratribus, vbi ſubſtitutus non eſt, vt probatur in quadam lege *f*, & dictam hæreditatem poteſt ſubſtitutus, vel cohæres in foro conſcientiæ retinere, ſecundùm opinionem multorum, niſi per officium Iudicis petatur, iuxta dicta in arti. primo, huius quæſtionis. Ex prædictis infertur quod per fideicommiſſum vniuerſale fratribus Minoribus dicta hæreditas relinqui non poteſt, vt in quadam Clementina *g* probatur, & ratio eſt, quia fideicommiſſarius vniuerſalis eſt hæres in effectu, vt dicũt leges *h*: quod probatur, quia ſpurius, qui non eſt capax inſtitutionis etiam in vniuerſali ſubſtitui non poteſt, vt notat Bartolus *i*. Verum eſt tamen, quod ipſis fratribus poteſt relinqui aliquod fideicommiſſum particulare, quod ſyndicus petere poteſt, vt fratrum neceſſitatibus ſubueniat, quod non habet locum in hæreditate; licet enim hæres totam hæreditatem vendat, vel diſſipet, ſemper manet hæres, vt dicitur in iure *k*, hoc enim eſt ius vniuerſale conſiſtens in quodam iure intellectuali, quod poſtquam eſt radicatum, non poteſt euelli, vt etiam in iure *l* definitur, & non poteſt illud ius intellectuale conuerti in aliquod materiale, & per conſequens fratres minores non poſſunt illud retinere, quod non procedit in ſingularibus relictis, prout ait eleganter Baldus *m*, quem ſequitur Angelus de Gamelionibus.

e l. 1. metallũ & ibi Bartol. ff. de iu. qui notantur infamia.
f l. 1. parag. ... primus & parag. his ita qu... C. de caducis tollen.
g Cle. exiuit de ... §. ... de verb. ſignif.
h l qui quadringenta ff. ad Trebel. l. cum filius ff. quod cum eo.
i Bar. l. ... qui... ff. de vulgari & pupil. verſ. ex prædict.
... patet.
k l. ſed & ſi ... parag. quod autem. ff. de petit. hæreditat.
l l. & ſi ſine parag. quod Papin. ff. de minorib.

m *Bald. in d. authent. ... C. de ſacroſan. eccleſ. Gamel. in tract. ... gloſſ. 11.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quòd pro eorum neceſſitatibus vendatur, & in eas conuertatur hæreditas.

REſpondeo dicendo, certum eſſe ex ſupradictis in ſuperioribus articulis fratres Minores non poſſe inſtitui hæredes, adeò quòd per ſyndicum, neque per Rempublicam ex officio Iudicis dictæ hæreditatis æſtimatio peti poſſit; quod enim dicimus peti poſſe intelligimus ſemper de ſingularibus relictis, non de hæreditate; quæ continet quoddam ius vniuerſale, prout in tertio articulo dictum eſt. Nunc autẽ quærimus, vtrum fratres minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quod pro eorum neceſſitatibus vendatur dicta hæreditas, & in eas conuertatur, & Bartolus *n* reſpõdet, quòd talis diſpoſitio defuncti, licet non teneat quoad inſtitutionem hæredum, & habeatur pro non ſcripta, cùm talis inſtitutionis fratres minores ſint penitus incapaces, tenet tamen, & validum eſt teſtamentum quoad cauſam piam, ibi appoſitam, vt ſcilicet hæreditas vendatur, & conuertatur in vtilitatem fratrum, neque obſtat quod non eſt perſona, in qua ius, & nomen hæredis cadat, cum perſona, vt diximus, ipſorum fratrum pro non ſcripta habeatur, & ſic teſtamentum videtur non valere, & pro non ſcripto eſſe; ſicut quando inſtituitur hæres, qui iam eſt mortuus: nam reſpondetur, quod in piis cauſis ſufficit, quod hæreditas ad piam cauſam relinquatur, vtputa ſit generaliter pro redemptione captiuorum, pro Eccleſiis conſtruendis, pro alimentis pauperũ, & ſimilibus, de quibus in quadam lege habetur *o*: conſtat autem fratres minores in ſumma eſſe paupertate, ergo ad veritatem teſtamenti ſufficit, quod ſit appoſita pia cauſa, ſcilicet pro eorum neceſſitatibus, licet fratrum ſubducatur perſona, & pro non ſcripta habeatur, neque eſt verũ, quod non ſubeſt perſona, quæ hæreditatem adeat, quia perſonam repræſentabit Epiſcopus, vel Reſpublica, & pro hoc facit quædam authentica, vbi ſi quis inſtituit hæredem aliquem ſanctum, cuius Eccleſia non reperitur in illa ciuitatẽ, neque in eius territorio, dabitur hæreditas Eccleſiæ illius ciuitatis, vbi teſtator habet domicilium, & ſic licet Eccleſia illius ſancti inſtituta non adſit, teſtamentum tamen cum ſit ad piam cauſam, ſubſiſtit, & valet, & de neceſſitate intelligitur facta inſtitutio in memoriam, & reuerentiam dicti ſancti, hoc eſt vt in honorem ipſius hæreditas expendatur, & Epiſcopus capiat hæreditatem.

n Bar. in tra. mino. li. 1. d. 5. c. 2.
o l ſi quis ad de. l. vd. C. de epiſ. & cler.

Neque obſtat quod obiicit Baldus *p*, quod ſcilicet hæreditas eſt ius vniuerſale, cuius Minores fratres incapaces ſunt, & ſic deſtructo principali ipſa, ſcilicet hæreditatis inſtitutio deſtruitur, & acceſſorium, ſcilicet cauſa edicta, quod hæreditas vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum. Nam reſpondetur, quod licet verum ſit, quod teſtamentum ſit nullum quoad primum caput de hæredis inſtitutione, cum inſtituti ſint incapaces, valet tamen teſtamentum ex ſecundo capite, ſcilicet quia relicta eſt hæreditas ad piam cauſam, & ipſa pia cauſa ſuſtinet vicem hæredis: vt prædicta iura probant.

p Bal. in aut. ingreſ. C. de ſacroſ. n. 30.

Neque eſt verũ, quod deſtructo antecedenti, deſtruatur & conſequens; quia hoc eſt verum quando vnum eſſet ad ſubſtantiandum, ſeu qualificandum alterum: ſed in caſu neutrum eſt ad ſubſtantiandum alterum, quando, verbi gratia, teſtator omiſſo primo capite inſtitutionis hæredis, in perſonam fratrum diſpoſuiſſet de ſecundo, ſcilicet, Relinquo hæreditatem meam, vt vendatur, & conuertatur in neceſſitates fratrum minorum, valida eſſet diſpoſitio, vt in iure *q* notatur; ergò non eſt verum, quod irrito teſtamento, quoad inſtitutionem hæredũ, ſit etiam irritum quoad venditionem hæreditatis conuertendæ ad piam cauſam, quia ex pia cauſa, quæ ſuſtinet vim hæredis, validum eſt teſtamentum. Vnde concludit ipſe Bartolus, quod vbi cauſa pia eſt

q l. ſi quis ad declinandam.

eſt expreſſa voce, vel ſcripto, vel ſaltem nutu certo ipſius teſtatoris (quæ neceſſario requiratur, vt iura volunt) ſufficit ad validandum teſtamentum aliàs inualidum ex inſtitutione fratrum, illo tamen cenſetur intellectu (vt ſupra dictum eſt) quod quantitas non ſit tàm magna, quod videtur in fraudem facta paupertatis, ſed quod tantum ſit ad ſubleuandas fratrum neceſſitates præſentes, vel eminentes, quia alias ſaperet theſaurizationem. Si autem fratres non inſtituerentur hæredes, ſed alter qui debeat hæreditatem ipſam vendere, & eius pretium in fratrum neceſsitates expendere, hoc nullo videtur iure fratribus prohibitum eſſe, quare licite hoc poterunt acceptare (modo quantitas non ſit immoderata) ex quo non ſuccedunt in aliquo iure defuncti.

ARTICVLVS V.

Vtrum inſtitui poſsit hæres Eccleſia B. Franciſci.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus in ſuo tractatu Minoritatum tenet, quod ſic, cuius fundamentum eſt, quia Eccleſia realiter eſt capax, & omne templum ſacrum eſt huiuſmodi, vt probatur in iure b: ſed Eccleſia fratrum minorũ eſt de iure, & proprietate Eccleſiæ Romanæ, vt dicitur in quadam Clementina c: ergo hæreditas illi relicta valet tanquam relicta capaci, neque aliqua conſtitutio dicit contrarium.

Sed Baldus d teſtatur hanc opinionem eſſe falſam, quod ſic oſtendit: nam aut ſumimus Eccleſiam materialiter pro ædificio, & in illo caſu non eſt ſufficiens medium ad acquirendum Eccleſiæ Romanæ ciuili acquiſitione, quia eſt medium inanimatũ, quod quidem nec velle, neque capere poteſt; aut ſumitur Eccleſia perſonaliter, & ſignificatiue, & tũc ſignificat quid abſtractum à genere ab ipſa ſpecie, id eſt collegium fratrum minorum, quia Eccleſia, & collegium idem ſunt, vt notat Baldus e, quòd non poteſt acquirere Eccleſiæ Romanæ, quia cùm debeat acquirere immediato organo, & organum ſit inhabile, impeditur acquiſitio, vt dicitur in iure.

Et confirmatur: nam quando teſtator inſtituit hæredem Eccleſiam fratrum minorum, noluit inſtituere Eccleſiam Romanam; ipſe enim voluit inſtituere Eccleſiam fratrum minorum: ergo ſi teſtator hoc intellexit, & voluit clarè, ſequitur quod non valet talis inſtitutio; argumento cuiuſdam legis f: Et confirmatur: nam facile eſſet aperta via fraudibus, & fieret fraus de nomine ad nomẽ, contra aliqua iura g: ſed omnis fraus eſt prohibita de iure naturali, & quidquid ratione fraudis prohibetur, de ſimilibus ad ſimilia extenditur, argumento aliquarum legum h. Et confirmatur ſecundo: nam inſtitutio non valet in perſona vera, id eſt, in ipſis fratribus; ergo neque valet in perſona ficta, id eſt, in ipſa Eccleſia, argumento alterius legis i. Sed hæ rationes Baldi non me omnino conuincunt ad recedendum à iuridica Bartoli ſententia; fateor enim Eccleſiam materialiter ſumptam, nec velle, neque capere poſſe hæreditatem, fateor etiam ipſam Eccleſiam perſonaliter ſumptam, id eſt, collegium fratrum minorum, eſſe organum inhabile ad acquirendum Eccleſiæ Romanæ; attamen non poteſt negari, quòd Syndicus Apoſtolicus fratrum minorum, & ipſius Eccleſiæ nomine Papæ conſtitutus, eſt medium habile & ad acquirendũ Papæ, cuius ipſe eſt ſyndicus, & procurator, & per hoc reſpõdetur ad primum Baldi argumentum: fateor etiam teſtatorem voluiſſe inſtituere Papam immediatè inſtituendo Eccleſiam fratrum Minorum; inſtituit enim Eccleſiam ipſam in quantum à Papa eſt fratribus Minoribus, pro eorum vſu commodata, & pro ipſorum vſu deſtinata, taliter quod ſi à dictis fratribus prædictus vſus tolleretur, dante Sede Apoſtolica dictam Eccleſiam aliis religioſis, aut loco pio hæreditas caduca redderetur, ne intentio teſtatoris fraudaretur; denique inſtituendo Eccleſiam fratrum Minorum idem eſt, quod ſi inſtitueretur Papa ſub conditione, vt tanquam fidei commiſſarius Eccleſiæ ipſi prouideret de fabrica, & de aliis ad eam conſeruandam neceſſariis, & ſi à fratribus talis Eccleſia fuerit ablata ante hæreditatem acceptatam, ipſa hæreditas caduca reddatur, & venientibus ab inteſtato deferatur, & per hoc reſpondetur ad primam Baldi confirmationem. Ad ſecundã autem confirmationem reſpondetur, quòd non ex hoc quod Eccleſia ſit perſona ficta, inſtitutio irritatur; tunc enim per perſonam fictam talis irritatio contingit, quando repræſentat perſonam veram inhabilem ad huiuſmodi inſtitutionem: at in propoſito Eccleſia fratrum Minorum non repræſentat fratres Minores ad dictam inſtitutionem inhabiles, ſed ipſam Sedem Apoſtolicam huius inſtitutionis capacem. Hæc de fratribus Minoribus attento iure communi ſunt aſſerenda; ſi tamen ex priuilegio Apoſtolico efficiantur capaces, eius tenor, & verba ſunt attendẽda, & de eo ſecundùm eius tenorem eſt iudicandum, vt iura k proclamant.

b l. 1. C. de ſacroſ. eccl. l. an. ff. de an. l. ga.
c Cle. exiuit de verb. ſignif.
d Bal. in rub. de ſacr. eccle.
e Bal. in rub. de ſacr. eccleſ.
f l. 1. § ſciend. ff. de acqui. poſſ. l. quando que geruntur. de acqui. ver. d. mi. l. prædi. ff. de ſeru. ruſt. prædi. § non dubium. C. de teſtam.
g Auth. de nuptiis §. oportime l. ſi per princi. quod met. cauſ.
h l. 1. & l. ſi ſi quis in fraud. patro.
i l. filio quem pater ff. de liber. & poſth.
k c. porro de priu. c. recip. ſ. mus c. cum ex plan. a. e & c. potuiſſe eod. tit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres ordinis Prædicatorum poſsint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod vt ſatisfaciamus huic difficultati præmittendus eſt modus profitendi fratrum ordinis Prædicatorum. Qui talis eſt: *Ego N. facio profeſsionem, & promitto obedientiam Deo & B. Mariæ, & B. Dominico, & tibi patri Magiſtro ordinis Prædicatorum, & ſucceſſoribus tuis ſecundùm regulam D. Auguſtini, & conſtitutiones fratrum Prædicatorũ, & ero obediens tibi, tuiſque ſucceſſoribus, vſque ad mortem.* Vnde cùm hi religioſi profiteãtur ſecundum regulam D. Auguſt. de eis iudicãdum eſt tanquam de non Mendicantibus, cùm regula D. Auguſtini permittat habere bona in communi, vt patet ex iure l: attamen, quia ſecundum conſtitutiones iuratas, & à Sede Apoſtolica confirmatas, ſunt Mendicantes, vt patet ex iure m, aliter videtur dicendum. Et ita Specula. n tenet, quòd ipſi poſſunt ſuccedere, non vt bona, & hæreditates poſſideant, ſed vt vendant, & cum hac ſententia tranſeunt communiter ſcribentes o. At Federic. p de Senis tenet quòd ſunt incapaces nedum ad retinendum, ſed etiam ad acquirendum, ſubdens ipſe Federicus, quòd ſi fuerit eis relictum legatum ad longum tempus, non valebit, quia per indirectum videtur eis ſublata incerta mendicitas, & idem in effectu tenet Baldus a.

Aduertendum tamẽ, quod, prout refert Guilielmus Redoanus b hodie fratres Prædicatores ex priuilegio Sixti IV. ſub data apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quinto, Kalẽdis Iunij, Pontificatus ſui anno quarto, poſſunt bona ſtabilia poſſidere, & retinere perpetuo, & non ex hoc deſinunt eſſe Mendicantes, vt per ſcribentes c, maximè per Dominicum, & Francum. Ego autem inuenio in Monumentis ordinum d Clementem IV. conceſſiſſe; *quod fratres ordinis Prædicatorum, & Minorum poſſunt liberè ſuccedere in bonis temporalibus, in quibus ſuccederent in ſæculo exiſtentes, ac bonorum ipſorum poſſeſsionem apprehendere, & vendere liberè bona ipſa, eorumque pretium in vtilitatem ſuam conuertere, prout Prælatis dictorum ordinum melius viſum fuerit expedire.*

Quæ conceſſio quoad fratres Minores regularis Obſeruantiæ, non habet locum, ſed tantum quoad fratres Minores cõuentuales; fratres enim Minores regularis Obſeruantiæ, vt patet ex dictis in articulis ſuperioribus, ſunt hæreditatum incapaces, adeò vt decreuerit, & prohibuerit Alexander IV. ne fratres obſeruantes tranſeuntes ad conuentuales ſuccedere propinquis valeant vllo modo, prout in dicto libro Monumenta e ordinum continetur. Quoad fratres verò Prædicatores recepta eſt ratione collegiorum, quæ in hac ſacra religione habentur, quæ viros præclariſſimos literis, & ſanctitate Eccleſiæ peperit, & quotidie parit. Et circa hoc videantur huius ſacræ religionis conſtitutiones, autoritate Apoſtolica confirmatæ, quæ circa ſucceſsionem hæreditatum diſponunt.

l l. ca. nõ dicatis 12. q. 1.
m c. vn. de voto l. 6. comitiis.
n Specul. tit. de ſtat. mona. §. 1. verſ. 3. & verſ. 20.
o Doctores in d. c. vni.
p Feder. conſ. 12. fratres prædicatores de ſta. monach.
a Bal. in Aut. ſi qua mulier C. de ſacr. ſeo. in 3. Col.
b Redoan de ſpoliis. Eccle. q. 8. n. 46.
c Doct. Domi. & Fran. in c. de relig. do. vni. in l. 6.
d In 1. imp. f. 6. & in 3. f. 146. col. 357.
e 2. imp. f. 136. col. 302.

ARTI-

ARTICVLVS VII.

Vtrum Eremitæ S. Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quòd de huiuſmodi religioſis non eſt aliqua dubitatio, quoniam licet ipſi propter ſuas conſtitutiones ſint Mendicantes, priuilegio tamen Alexandri IV. poſſunt non ſolùm acquirere, ſed etiam retinere quæcumque bona mobilia, & immobilia, quæ potuiſſent acquirere, & retinere, ſi in ſæculo remanſiſſent, exceptis bonis feudalibus. Quod intellige in communi; in particulari enim non poſſunt, & ſi qua eſt conſuetudo in contrarium corruptela eſt, quæ per Prælatum tolerari non poteſt, ſine periculo animæ, vt per Doctores communiter patet, prout refert Guilielmus Redoanus *f*, qui affirmat ſimile priuilegium habere fratres Carmelitas.

f Redoan. de ſpoliis eccl. q. 6. n. 1.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Monachi Benedictini, & Ciſtercienſes ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quòd *quæcùnque bona parentum, vel aliunde ratione ſucceſſionis, vel alio iuſto titulo profeſſis monachis obuenientia, poteſt monaſterium, in quo profeſſi ſunt, licitè petere, & licitè retinere, perinde ac ſi in ſæculo remanſiſſent.* Ita conceſſit Innocentius IV. Ciſtercienſibus, & fuit à Pio II. confirmatum. *At quæcunque hæreditates, & fideicommiſſa, & legata quomodocumque de iure monachis, ſeu monaſteriis delata per mediam perſonam nomine ordinis exigi, adiri, & retineri poſſint,* prout conceſſit Pius II. Congregationi montis Oliueti, & Iulius II. & Eugenius IV. Congregationi S. Iuſtinæ, vt in compendio ſancti Benedicti Hiſpaniæ continetur. Et etiam bona, quæ monachis ante profeſſionem competebāt, monaſterio ſuo acquiruntur, prout in dictis conceſſionibus repetitur. Et Leo X. Camandulenſibus, & Clemens IV. Carthuſienſibus, prout in Compendio *g* Ciſtercienſi refertur.

g Cōp. Ciſt. tit. hæred. §. 1.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Canonici Regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quòd Regulares non Mendicantes, vt ſunt regulariter omnes Monachi, & omnes Canonici regulares, licet non poſſint habere bona in particulari, prout infra in tertio Tomo dicetur, poſſunt tamen in bonis temporalibus ſuccedere, ac ſi non reliquiſſent mundum, prout probatur in iure *h*, & tradit Angelus de Peruſio. Quod licet regulariter ſit verum, fallit tamen in bonis feudalibus, in quibus religioſi non ſuccedunt, prout colligitur ex iure *i*, & tradit Bald. *k*. At Cæleſtinus V. ſuæ congregationi conceſsit, *vt bona etiam feudalia recipere, ac licitè retinere poſſit. Et licet Eccleſiaſtica ſint, eidem donari, vel relinqui poſſunt, dummodo ad onera, ad quæ donator, ſeu teſtator illorum occaſione tenebatur; vel ab eo impoſita ſuſcipiat. Etſi ad certum numerum generationum, vel nominationum conceſſa fuerint, congregatio per viginti annos pro qualibet generatione illa tenere poterit, quæ tametſi inueſtitura de illis, vt ſolet, non fiant, non propterea cadunt in commiſſum,* prout conceſſum eſt congregationi ſancti Georgij in Algala, vt in *l* Compendio Societatis, & in Compendio Ciſtercienſi continetur: iuri autem communi non refragatur monachos in feudo ſuccedere, quando ſeruitium, ſi quod imminet, per monaſterium, vel per alium præſtari poteſt, vt tenet Decius *m*, etiamſi reſtitutioni ſint obnoxia, quia tunc monaſterium vſumfructum vita monachi durante habebit, prout tenet Abbas *n*. Nec etiam attento iure communi poſſunt regulares ſuccedere in aliis bonis, quæ de ſui natura non poſſunt pertinere niſi ad hæredes ſanguinis, vt regnum, ducatus, & ſimilia; in his enim non ſuccedit monaſterium, cum in ipſum non tranſeat ius ſanguinis, quod ita ſeruari de facto tenet Speculator *o*: at nunc videmus quod monaſteria in vita Monialium de facto retinent maioratus, in quos ipſæ Moniales ſuccedunt. Sed ſi extra ius ſanguinis teneri potuiſſent, tunc monaſterium ſuccederet, vt per Cynum *p*, Ioannem Andream, & alios, qui ponunt, quid ſi monachus ante ingreſſum religionis fuerit ſtipulatus rem emphyteuticam pro ſe, & ſuis filiis, nunquid poſt profeſſionem ad dominum reuertetur? Vel remanebit apud monaſterium? Speculator videtur tenere quòd non remanet apud monaſterium, maximè cum hodie apponantur pacta, vt non transferatur in potentiorem, ſeu duriorem cauſam, vt per Bartolum *q*, cum qua opinione tranſit Petrus de Vualdis Peruſinus. At mihi cōtrarium verius videtur, quod ſcilicet remaneat apud monaſterium bonorum capax pro vita ipſius paciſcentis, nec obſtāt ſupradicta pacta, quòd ſcilicet non transferatur in potentiorem, ſeu duriorem cauſam. Illa enim pacta loquuntur de tranſlatione per alienationem, non autem per ſucceſſionem, vt in ſimili caſu explicat Syluester *a* dicens, quod ſucceſſio non eſt alienatio.

h in c. 1. in q. de panper. 19. q. 3. in ſi. l. Deo nobis de Epiſ. & cler. Aug. conſ. 1.
i c. 1. de clar. ſi de feu. fuerit contro. in v. §. b. feud. & vbi Bal.
l Comp. ſoci. tit. bona §. 6. & Cōp. Ciſt. tit. bona paragra. 1.
m Dec. in c. in præſent. n. 74 de probat.
n Abb. in d. c. in præſentia.
o Spec. tit. de ſta. monac. paragra. 2. verſ. 11.
p Cy. in auth. ingreſſ. And. & alij in d. c. præſen.
q Bar. in d. Auth. ingreſſ. Vual. in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. 2. p. q. 1. n. 2.
a Sylu. in verb. emphyteuſis n. 27.

Et aduertendum quod Monachi Ciſtercienſes non poſſunt poſſidere villas, fidelitates, differentias, iuſticiarios, tributarios, Eccleſias, & alia, ſed ſi ea acquiſierint, debent vendere, vel cum aliis bonis commutare, aut ſi non poſſunt aliter alienare, faciant ex his eleemoſynam, aut abiiciant, prout in quadam decretali *b* determinatur, vbi notant gloſſa, & Doctores. Hoc autem videmus iam diplomate Pontificio immutatum; ordo enim Diui Benedicti, & Diui Bernardi habent hodie iuriſdictionem temporalem ſuper vaſallos. Vtrum autem religiones poſſint in maioratu ſuccedere, diſputabitur.

b c. cū ecclesiæ de ſta. mona. vbi gl. & doc.

ARTICVLVS X.

Vtrum conuerſi ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod ſi ipſi remanent in ſæculo, neque profitentur aliquam regulam religionis approbatæ, ſuccedunt eorum conſanguineis, ac ſi non eſſent oblati: ſi vero non remanent in ſæculo, & profitentur aliquam religionem approbatam, tunc ſi monaſteria ſunt capacia, ipſa monaſteria ſuccedunt: ſi vero non ſunt capacia, ad cōſanguineos defertur hæreditas. Hæc colliguntur ex notatis per gloſſam *c*, & per Baldū, Imolam, & communiter Doctores, vnde loquendo de conuerſis profeſsis in ordine B.P.N. Franciſci, qui vocantur legos, certum eſt, quod ipſi ab inteſtato, & ex teſtamento minimè ſuccedunt.

c Gloſ. & doct. in c. vt lex conſuetudo 17 q. 1. Bal. in l. generaliter, C. de ſacr. Eccleſ. & in Aut. ingre. C. eod. & Imo. in c. 2. de teſtam.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Moniales ſuccedant ab inteſtato.

RESpondeo dicendo, quod aut ipſæ profitentur regulam S. Benedicti, vel S. Auguſt. vel aliam regulam, quæ concedit habere proprium in communi, & tunc idem dicendum eſt de ipſis, quod diximus de religioſis profeſsis regulam, quæ concedit habere bona in communi. Aut loquimur de his, quæ profitentur regulam Mendicantium, de quibus attento iure cōmuni maius dubium eſt: Nam Guillelmus dicit *d* quod ſunt in ſtatu non Mendicantium, Abbas dicit quod ſorores Prædicatorum, & Minorum ſunt mendicantes, pro quo allegat bonam decretalem *e*, & licet habeant priuilegium quod poſſint habere proprium, quod dicit ſe vidiſſe & legiſſe: tamen per illud non tolluntur alia, quæ requiruntur in ordine Mendicantium, & propterea ait, quod ſorores S. Claræ, & Prædicatorum comprehenduntur ſub capitulo, *non ſolum, de regularibus, libro ſexto,* & ita dicit de facto conſuluiſſe, quod & videtur ſenſiſſe Ioannes Andreas *f*, de quo per Lapum. Quidquid tamen ſit quoad noſtrum caſum, ſiue profiteantur regulam Prædicatorum, ſiue non Mendicantium, ex quo habent priuilegium, vt poſſint habere poſſeſſiones, & alia bona in communi, in his vendicant etiam ſibi locum, quæ dicta ſunt

d Guillelmus clemen. vt profeſſores de re.
e c. peri. & c. ſane de ſta. monac.
f Andr. in d. clem. Lap. alleg. 4.

ſunt de viris religioſis non mendicantibus, per rationem appoſitam in quadam decretali g, de ipſis Monialibus loquente, ne ſcilicet occaſione quæſtus habeant vagari, quam vagationem iura h abhorrent, non ſolum in fœminis religioſis, ſed etiã in fœminis ſæcularibus. Ab his tamen excipiuntur ſorores vocatæ Collectaneæ S. Claræ, quæ neque in particulari, neque in communi aliquid proprium habere poſſunt.

g c. periculo. de ſta mona. in princ.
h c mulo. res de iud. li. 6.

ARTICVLVS XII.

Vtrum monaſterium poſſit in maioratu ſuccedere.

RESpondeo dicendo, circa hunc articulum, quædam eſſe certa, aliqua autem ſub dubio verſari.

Primò certum eſt Commendatarios religionum militiarũ profeſſos, qui vxores ducere poſſunt, eſſe veros dominos eorum, quæ acquirunt, prout cum eis ſecundum eorum conſtitutiones eſt diſpenſatum, quare capaces ſunt eiuſmodi maioratuum, in his ſuccedunt antiqua Hiſpaniarum conſuetudine, perinde ac ſi commendatarij non eſſent, & eſto quod in maioratus inſtitutione appoſita ſit clauſula, quod religioſus non poſſit in eo ſuccedere, non propterea huiuſmodi Commendatarij ab eo excluduntur, quoniam non cenſentur comprehẽſi in nomine religioſorum ſimpliciter, cum ſimpliciter non ſint religioſi, ſed religioſi militares, prout primo i Tomo ſatis probauimus.

i 1 Tomo q 1. a. 6.

Secundo certum eſt monaſteria virorum B. Patris Franciſci regularis Obſeruantiæ, & alia religionum monaſteria, quæ non poſſunt habere bona in communi, minimè poſſe in maioratu ſuccedere, propter eorum incapacitatem, ſicut neque ipſa monaſteria, neque alicui loco ipſorum ſuccedere poſſunt in quibuſcunque bonis, ſed deuoluetur ad alios hęredes ab inteſtato, hæreditas, & maioratus ad vlterius vocatum deuoluitur, ac ſi religioſus reſpectu cuius talis hæreditas, & maioratus ipſis monaſteriis competebat, niſi incapacitas obſtaret, vita deceſſiſſet, aut natus non fuiſſet. Hæc eſt communis Doctorũ ſententia, quam ſequitur Molina k; qui enim incapax eſt ſucceſſionis pro mortuo naturaliter reputatur, vt dicitur in iure l.

k Moli. de primog. c. 13. n 69.
l l. 1. parag. ſed ſi patrum. ff. de coniug. cum emancip. liber.

Tertio certum eſt religioſum, ſi nondum profeſſionem emiſit, ſuccedere in maioratu, quicumque maioratus ſit, cum ipſe nullo iure ſit huiuſmodi ſucceſſionis incapax.

Quarto certum eſt, quod religioſi, quorum monaſteria capacia ſunt ſucceſſionis, ſi maioratus non habet iuriſdictionem, ac dignitatem annexã, ſuccedere præfata monaſteria ratione religioſorum prædictorum in maioratibus, recipereque commoditatem totam ex illis, interim dum tales religioſi vixerint, his verò naturaliter mortuis, tranſire maioratus vlterius ad eos vocatos, & minimè ſuccedere monaſterium. Hoc dictum habet duas partes, quas probare oportet. Prima pars probatur, quonia huiuſmodi monaſteria ſunt capacia ratione ſuorum religioſorum profeſſorum ſucceſſionis bonorum, nec eſt vlla ſufficiens ratio: cur non etiam capacia ſint ſucceſſionis in præfatis maioratibus. Hanc partem affirmat communis doctorum ſententia, quam inter alios referunt, & ſequuntur Antonius m Gomez, Gregorius Lopez, Gama, & Molina, affirmantque Gama, & Molina ita pronunciatum fuiſſe in Luſitania, & Caſtella.

m Ant. Gom. in l 40. Tau. n 66. Greg in l. 2. ti. 15 par. 2 ſiendo home para ello. Gama. dec. 6. Molin. vbi ſ. 95.

Neque obſtat præſumptio contraria inſtitutoris maioratus, qui in bonũ, & memoriam ſuæ familiæ præſumendus eſt, inſtituiſſe cum maioratum, & vt arma, & inſignia deferret, quæ locum non habent, quando ſuccedit monaſterium, neque cenſendum eſt inſtitutorem id velle, aut intendiſſe: nam reſpondetur quod hæc ratio locum haberet, & magnam ingereret difficultatem ſi maioratus perpetuo apud monaſterium remaneret: at morte naturali religioſi profeſſi ad primo vocatum reuertitur, qui arma, & inſignia deferret. Etſi prædicta ratio haberet efficaciam, ſequeretur quod perpetuo amens, & furioſus à natiuitate nõ poſſet ſuccedere in eo maioratu, cum inſignia, & arma deferre non poſſet: at contrarium communiter tenetur, quod ſcilicet amens etiam à natiuitate, & perpetua amentia laborans poſſit ſuccedere in maioratus iuriſdictionem, vt poſt alios tenent Molina a, Antonius Gomez, & Gregorius Lopez.

a Moli. li. 1. de primog. c. 13. n. 12. An. Gom. ubi l 40. Tau nu 69. Grego. vbi ſu.

Neque obſtat cenſendum eſſe inſtitutorem nolle monaſterium ſuccedere in maioratu: nam reſpondetur neminem obligari, etiam in foro conſcientiæ ſub pœna peccati mortalis ad id, quod ſi Princeps interrogatus fuiſſet præcepiſſet. Primò: nam ſicut non peccat quis in his, quæ eſſet facturus ſi tentaretur, ſed in his, quæ actu facit; ita non obligat ſuperior per ea, quæ præciperet, ſi animaduerteret, aut ei aliqua occaſio daretur, ſed per ea, quæ actu præcipit, & omnino incertum eſt vtrum præciperet, an non; quis enim hoc ei reuelauit, aut qua certa ratione id colligi poteſt, prout contra b Nauarrum b probat Suarez; ita in propoſito eſt dicendum ex verbis inſtitutoris nullo modo patere, quòd monaſteriũ non poſſit in maioratu ſuccedere, & ſicut in præcepti obligatione ad mentem præcipientis deſcendere nõ debemus dicẽdo, quòd ſi animaduerteret cauſam iuſſiſſet; ita in ſucceſſione maioratus ad mentem præſumptam inſtitutoris non eſt deueniendum dicendo, quod ſi præcogitaſſet, nollet ſuum maioratum ad monaſterium deuolui: de hoc enim reuelationem non habemus, neque id ex aliqua certa ratione colligi poteſt, & vt ius maioratus, quod tanti momenti eſt, à monaſteriis auferatur, non ad incerta, ſed ad certa recurrere debemus.

b Na. in man. c. 2. n 10. Sua 3 p. q. 8. ar. 3. ſeſ. 7.

Neque obſtat quod intentio iubentis ita volentis præcipere ſufficit, vt quis teneatur, iuxta ea quę in iure c notantur, & à Felino traduntur: nam reſpondetur hoc procedere, quando intentio præcipientis colligitur ex eius verbis claris, vel obſcuris ſatis id ſignificantibus, vt conſtat ex traditis à Nauarro d; at non colligitur ex verbis claris, neque ex obſcuris inſtitutoris maioratus voluiſſe, & intendiſſe ipſum inſtitutorem, vt nullo modo monaſteriũ in maioratu ſuccederet, præcipue non ſuccedendo in perpetuum, ſed tantũ pro vita religioſi, aut religioſæ, ratione cuius talis ſucceſſio contingit, prout inferius latius explicabitur.

c ca. intelligentia de ve. ſignific. 12 q 3 c. ei. & ſummi 12 q. clem. 1. de teſtam. ini & gl. & mo. al. & fel. n 1 man. d. c. 3 ſt
d Naua. man. c. 23. n. 59.

Secunda pars præfati dicti, quod ſcilicet mortuo eo religioſo tranſeat maioratus ad vlterius vocatũ, facilè probatur; quoniam ſucceſſio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris, qui noluit monaſterium in perpetuum ſuccedere, nec vocati ad maioratum accipiunt ipſum ab vltimo poſſeſſore, ſed à primo inſtitutore; quare religioſus ille ſua profeſſione cæteris vocatis præiudicare non potuit, vt eo mortuo non ſuccedat, qui ſuccederet, ſi ipſe ſimiliter in ſæculo moraretur.

Quinto certum eſt, quod quando ex prima inſtitutione excluderetur religioſus à ſucceſſione in eo maioratu, vt plerumque fit, tunc tali religioſo profeſſionem emittente tranſiret maioratus ad vlterius vocatum, neque ſuccederet monaſterium. Hoc aſſertum ita eſt notum, vt probatione non indigeat; primus enim inſtitutor eam legem potuit apponere bonis ita vinculatis, quæ ſatis congrua eſt fini ad quem maioratus ſolet inſtitui; quod tamen intelligendum eſt, niſi maioratus fundetur, ex tertio, & quinto bonorum ipſius inſtitutoris, in hoc caſu filij ipſius inſtitutoris etiam religioſi non potuerunt excludi, cùm melioratio prædictorũ bonorum non poſſit à teſtatore niſi filiis applicari, prout in legibus e horum regnorum continetur, contra quas non potuit ipſe fundator aliquid innouare.

e Glo in c. ſcripſit nob c. 17, q. 2 Mo li. vbi ſu n 80 Ant. Gom in l 40. Tau. n. 66. Greg in l. 2. ti. 15 par. 2. v. ſiendo home para ello.

Quod autem in dubio verſatur eſt, vtrum in maioratu habente iuriſdictionem adiunctam ſuccedat monaſteriũ. Circa quod duas inuenio opiniones contrarias. Prima eſt, quod monaſterium non ſuccedat in maioratu annexam habente aliquam dignitatem, aut iuriſdictionem. Pro qua opinione aliqua fundamenta proponunt Molina f & Antonius Gomez. At pro contraria parte ſecundum contrariam opinionem fundando multa, & efficacia fundamenta proponit Velaſquez de Auendanuo g, quæ mihi verior multo videtur,

f Mo. a. vbi ſu Ant Gom. in l 40. Taur. n. 66.
g Auend in l. v. Tau glo. 4. n 39.

Digitized by Google

videtur, quæ ſequentibus rationibus comprobatur.

Primo, quia concluſio iuridica admittens religioſos, & religioſas ad ſucceſſionem maioratus, generaliter loquitur, & per conſequens generalitas ſine aliqua diſtinctione, iuxta vulgaria iura *h* debet intelligi, quod confirmatur: monaſterium enim habet in ſuum fauorem regulam iuris maioratum ipſi applicantem, à qua non eſt recedendum ſine expreſſa, & clara limitatione, iuxta doctrinam cuiuſdam Gloſſæ *i* fundatæ in quadam Decretali *k*, vbi nulla in hoc caſu exceptio reperitur, cuius decretalis verba expendit Rochus, & notat Bartolus, & à regula non eſſe temere recedendū, & pronunciando pro eo, qui pro ſe habet præfatam regulam, inquit Baldus *l*, & late comprobat Tiraquellus, & Tiberius Decianus.

Secundo probatur, priuare enim monaſteriū maioratu, in quo ſecundum ius debet ſuccedere, eſt pœna, quæ non poteſt irrogari, niſi in caſibus à iure expreſſis, iuxta quandam Gloſſam *m* communiter receptam, cum aliis adductis à Iaſone, & Tiraquello eleganter ſubdens, ſucceſſionum priuationes ſolùm per opiniones Doctorum fieri non debere, ſed per expreſſas & claras iurium determinationes, iuxta doctrinam quarundam legum *n*, & ita in hoc caſu non debet induci priuatio huius maioratus, præcipue contra monaſterium, quorum perſonæ debent ſemper faueri, ſecundùm ius *o*, & ea quæ tradunt Matthæus de Afflictis, & Tiraquellus, & ſecundū idem ius prout tradit Baldus *p*, & Menochius, hoc à fortiori habet locum in monaſterio Monialium, quæ ratione ſexus fœminei magis fauorabiles cenſentur.

Tertio probatur noſtra ſententia: nam etiamſi regulariter fratres, & Moniales non ſuccedant in feudo, prout dicitur in *q* iure, hoc tamen limitatur quando ſeruitium non eſt perſonale, & poteſt per ſubſtitutum præſtari; in hoc enim caſu monaſterium ſuccedit in feudo, etiamſi habeat annexā dignitatem vaſallorum, & iuriſdictionis, prout tenent Baldus *r*, & Salicetus, & teſtantur communem Syluanus, & alij, quos referunt, & ſequuntur Iulius Clarus, & Menochius, & in terminis Monialium ſanctæ Claræ, quòd earū monaſterium debeat gaudere feudo, & eius commoditate, eſt indubitata concluſio, quæ ſecundum Capitium *ſ* contradictorem non habet, quem ſequuntur Gama, & Euerardus, qui contrariis fundamentis eleganter ſatisfacit, & dicit ab hac opinione non eſſe recedendum, neque in iudicando, neque in conſulendo, & ante eum idipſum tenet Alexander *a*, qui ex communi reſoluit, quod in caſibus in quibus poteſt ſeruitium præſtari per ſubſtitutum, feudum tranſit ad monaſterium: quod etiam colligitur ex relatis ab Auendanno *b*. Pro quo eſt quædam optima Decretalis *c*, in qua id notat Francus, & Abbas, quòd monaſterium Monialium ſuccedit in feudo, quamuis neceſſe ſit quòd pro eo præſtetur homagiū fidelitatis: poteſt enim illud præſtare Abbatiſſa, & per conſequens multò melius poterit habere maioratum vaſallorum, & iuriſdictionis, ſiquidem eam iuriſdictionem per ſuos miniſtros poteſt exercere.

Et ſecundum præfatam diſtinctionem debet intelligi, & explicari quædam partitarum *d* lex prohibens, quòd in feudis ſuccedant fœminę, Religioſi, & Clerici; prædicta enim lex loquitur de feudo ſeruitium perſonale requirente, & tale quod per ſubſtitutum præſtari non poteſt, quod ex ea ſatis patet, *Porque lo dio a ſu padre en aquella manera que ſu padre lo auia de ſeruir por el.* & ibi, *de manera què no pudieſſe ſeruir el feudo no lo pudieſſe auer.* & ibi, *que no pudieſſe ſeruir par razon de las ordenes que vuieſſe.* Et etiamſi hæc lex non id tam clare exprimeret, ſufficit quòd partitarum leges ſemper iuxta terminos iuris communis debent explicari exceptis caſibus, in quibus velle corrigere ius commune ſatis conſtat, vt patet ex alia lege *e* partitarum, vbi id notat Gregorius Lopez & optimè Couarruuias, quod etiam tenent Palacius, Rubeus, Xuarez, Segura Montaluus, quos refert, & ſequitur Burgos de Paz.

h l. 1. §. generaliter ff de leg. præſtan. l. ubi diſtinguemus de arbi. *i* Gloſ. in l. omnis aſſinitas ff de reg. iur. *k* c. quamuis, in fin. de coniugio leproſorum. Rochus de iure patro. v. honorifica q. 6. n. 94 Bar. in repetitione legis ex conſtituto. ff. ſi quis in ius vocatus nō ierit. *l* Bal. in l. ſi tutor, in fi. C. de periculo tutor. Tiraq. de retra. lignagier § 1. gl. 9 n. 209. Dec. reſp. 104. n. 5 l. 1 & reſp. 2 n. 35. vol. 2. *m* Gloſ. in c. ſi. de iur. patronat. in l. cum quidam n. 16 ff de liber. & poſth. Tira. in l. ſi vnquam v. reuertatur n. 206 & n. 208 *n* l. ex parte ff. de prob. l. cū dicitur, de nautico fœnore. *o* l. ſunt perſonæ ff. de relig. & ſump. Affl. deciſ. 13. col. *ſ* Tir. de prim. pri... *p* Bal. in l. in multis in fi. ff. de ſta. homi. Menoc. de præſum. l. 4 Præſum. 125. n. 8 ... de mil... vaſal. *r* Bal. in c. 1. n. 1. & in auth. niſi rogati n. 15. C. ad Treb. vbi Sylu. conſ. 3. n. 15. 59 & 60 in ... Clar. l. 5. recep. ſen. §. ... q. 78. n. 1. Mē. de arb. li. 2 cent. 3. caſu 131. n. 8. & con. 519. n. 13. li. 6. *ſ* Capitius deciſ. 10. n. 20. Ga. dec. 6 n. 2 Euer. con. 210. col. fin. *a* Alex. conſ. 10 n. 8. lib. 5. *b* Auen. in l. 40 Tau. gl. 3. n. 47. *c* c. 1. § verū de ſta. reg. li. 6 vbi Francus n. 1. Abbas in c. ... de im. in ad.

Quartò, & vltimo probatur prædicta ſententia: nam monaſteria virorum, & mulierum vaſallorum, & iuriſdictionum ſunt capacia, vt probatur in quadam Decretali *f* ibi, *ad clauſtrum monaſterij venientes*, & ibi, *præſertim cùm dictum caſtrum ad ius, & proprietatem ſui monaſterij pertineret.* & ad id idem eſt alia Decretalis *g*, vbi Abbas de Boniſac. pro ſe, & conuentu ſuo proponens locum de Roſellis eſſe prædicti monaſterij iure dominij, vel quaſi. Quod etiam patet ex quadam lege *h* recompilationis, vbi cauetur, *que los conſejos y iuſticias no occupen la iuriſdiccion ciuil, que los tales monaſterios tienen.* Quod ex aliis horum regnorum legibus *i* ſatis patet. Quod etiam conſtat ex Chronica Regis Domini Ioannis primi *k*, anni ſecundi. nam ibi narratur, quòd ad ſupplicationem Abbatum, & Abbatiſſarum horum regnorum fuerunt monaſterij omnia caſtra & iuriſdictiones, vſurpata reſtituta, quæ ſi præfata monaſteria habere non valerent, minimè reſtituerentur. Quod ſatis innuit alia Decretalis *l*, & leges partitarum per locum ab ſpeciali in quantum prohibent fratribus ordinis Ciſtercienſis, quòd non habeant caſtra, nec iuriſdictiones, ſi volunt priuilegiis conceſſis gaudere, & in dicta lege partitarum ita habetur: *Otro ſi tuuo por bien la ſancta Igleſia, que ſi algun monaſterio de otra orden qualquier ſe caſtiſſen a la orden de Ciſtel, è ouieſſen villas, è caſtillos, è las otras coſas ſobredichas, que ſon defendidas à eſta orden que las vendieſſen y las cambiaſſen por heredades llanas, è viuieſſen en aquella pobreza que ellos viuen.* Ponderandum enim eſt illud verbum *è ouieſſen*: nam habere dicitur quod de iure auferri non poteſt, vt dicitur in iure *m*, & notant Bartolus, quem ſequitur Tiberius Decianus. Pro quo facit quòd monaſteria poſſidentia bona in communi ea infeudare poſſunt, vt in iure *n* eſt definitum; ſi igitur infeudare poſſunt; ergo capacia ſunt iuriſdictionis, cum dominus feudi eam habeat quando inter ſuos vaſallos, & feudatarios lis orta eſt, vt dicitur in iure *o*, & tradunt Federicus, & communiter Doctores, teſte Iulio Claro. Et videmus experientia in his Hiſpaniarum partibus multa monaſteria poſſidere, villas, & caſtra, cum iuriſdictione. Quod procedit ſecundum ius, & non ſecundum aliquod particulare priuilegium, vt argumento cuiuſdam legis *p* tenet Molina. Et vt hæc pars magis pateat, & clariſſimis fundamentis maneat roborata, operæ pretium erit argumentis contrariorum reſpondere.

d l. 6 tit. 28. par. 4. *e* l. 9 ti. 13. par. 6. vbi Greg. in gl. 36 idē Gre. in l. 6 ti. 1. par. 1. v. to madis fuero, Co. l. 1 var. c. 14. n. 5 Burg. de Paz in l. 1 Tau. n. 573. & in ſeq. *f* c. cum dilec. de ord. cogn. *g* c. Abb. ſane. de ſen. & re iu. li. 6. *h* l. 4 ti. 3 li. 1. recomp. *i* l. ti. 3. l. 1. ... & in l. 7. ti. 6 li. 1. recompilat. *k* Chron. c. 8. *l* c. volentes. de ſta. monac. li. 27 ti. 7. par. 1. *m* l. omnes §. 1 ff de reg. iur. l. ratio. in prin. ff. de act. empt. vbi Bar. Dec. reſp. 48. n. 12 & reſp. 1. n. 29; li. 1 *n* c. 1. de his qui feudum dare poſ. *o* c. imperialem §. 1 de prohi. feud. alien. Feder. in c. ... terum ... Clar. li. ... recep. ſen. §. feud. q. 90. n. 3. & 6. *p* l. in teſ... C. de teſta... Molin. ... de prim. li. 2. c. 2. n. ...

Ad argumenta.

Primo arguitur ex textu, & Gloſſa *q* ibi approbata in quadam partitarum lege, & communi Doctorum opinione dicentium, monaſteria non poſſe in regnis ſuccedere & Ducatū, & Marchionatum minimè obtinere, & per cōſequens non poſſe poſſidere maioratum habentem annexam iuriſdictionem.

Reſpondetur prædictum textum concluſionem præfatam minime probare, non enim loquitur in Regina proprietaria, ſed in Thietherga, quæ fuerat Regis vxor, & non eſt mirandum quòd intrando religionem titulum Reginæ perderet, ſiquidem iam vxor Regis non poterat nuncupari, ita expendit Burgos de Paz *r*, & ita Gloſſa præfati textus argumentum illius ſophiſticum appellat; non enim loquitur in Regina, ſed in vxore Regis; quæ eo ipſo quòd volebat exire à copula maritali, ceſſabat Regia dignitas, & lex partitarum probat, quod propoſuimus; loquendo enim in regno ait, quòd ſucceſſurus in eo debet eſſe homo ad ſuccedendum in eo aptus; debet enim intelligi reſpectu defectuum naturalium, vt ſcilicet non ſit furioſus, minor ætate, vt ex alia partitarū *ſ* lege probatur, & declarat Baldus. Vnde præfata verba legis partitarum, ibi, *Siendo homo para ello*, non poſſunt referri ad monachum, cum nullum ſit ius definiens, quòd ingrediens monaſterium non eſt idoneus, vt poſſit eſſe Rex, prout aduertit Speculator *t* tenens, quod de iure ordinario ſucceſſio regni, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, primogenito monacho, & eius monaſterio defertur,

q Gl. fin. ea. ſeruiſſet 27. q. 2 l. 2. ti. 15. par. 2. *r* Paz in proœm. l. 5. Tau. n. 11. *ſ* l. 4 tit. 5 ... & par. Bald. in auth. hoc amplius n. 10 C. de fid. co. *t* Specu. in ti. de ſtat. mon. q. 10 n. 15.

licet non ſeruetur de facto, quod & referunt Auendanno *u*, Gama, & Iacobus de Franchis.

Præterea, licet præfata iura de facto probarent monachum in regno, Ducatu, Marchionatu, & Comitatu minimè poſſe ſuccedere, prout ait Speculator, ſolum deberent in regno, Ducatu, & Marchionatu, & Comitatu locum habere; in his enim ſolum loquitur Gloſſa, & alij ſuperius relati, & conſuluit Euerardus *x*, & tenuerunt Franciſcus, Curtius Iunior, & poſt eum, & alios Tiraquellus. Quod idem videtur tenere Marinus Frecius *y*, dicens quod monachus feudatarius ingrediens monaſterium habet fructus feudi, durante eius vita, ſi ſit feudum, Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus, quem refert Auendannus *z*, & ratio huius eſt; Rex enim habet onera, & miniſteria perſonalia, vt eſt viſitare ſua regna, conuocare ad comitia, ire ad bella, de quibus, & alijs in legibus partitarum *a* fit mentio, & eſſe regem dignitas eſt ſuprema, à quo omnes dignitates temporales procedunt ſecundum *b* Bartolum, Ioannem de Platea, & Caſſaneum, & propter hanc rationem Regem non debere eſſe monachum ſcribit *c* Baldus, quæ eadem ratio militat in Ducatu, Marchionatu, Comitatu, & Baronia: hæ enim ſunt dignitates Regales, vt inquit quædam Gloſſa *d*, & tradit Boerius, & merito quidem Regales appellantur, cum à ſolo Rege creentur, & dicuntur feuda titulata, vt dicitur in iure *a*, vbi tradit Iſerna, & Afflictis. Præterea præfatæ dignitates, munera, & miniſteria habent, quæ per ſubſtitutos fieri minimè poſſunt, vt regere exercitus, ſeruire Regi, & ipſum ſociare, vt eleganter probat quædam lex partitarum *b*, vbi Gregorius Lopez, & latius quàm alij hoc ſpecificant, & declarant Garſias à Loaiſa, Marinus Frecius, & ante eos, Ferdinandus Mexia, & Caſſaneus. Vnde non eſt mirandum quòd tales dignitates ad monaſteria non tranſeant, cum ſint ita perſonales, vt induſtriam perſonæ requirant, neque poſſint tranſmitti, vt in terminis reſoluit Baldus *c*, & optimè Suarez diſtinguens inter dignitates regales, & inferiores. Hoc autem ceſſat in primogenijs quæ dignitates has ſupremas annexas non habent, ſed tantum habent vaſallos, & iuriſdictionem, cuius iuriſdictionis ſeruitium, & miniſterium non eſt perſonale, & per ſubſtitutos poteſt exerceri, vt aduertit Auendannus *d*. Præterea primogenium ex ſe ſolo non eſt titulus, neque dignitas, niſi titulum, & dignitatem habeat annexam, vt Auendannus *e* bene declarat, ante eum Burgos de Paz & Molina.

Neque obſtant allegata ab eodem Molina, & Burgos de Paz probantibus maioratum cum iuriſdictione eſſe dignitatem; loquuntur enim de dignitate impropriè, & largo modo, ſecundum Molineum *f* in conſultationibus Pariſienſibus, quod ipſum intellexit Molina ipſe; dicens quod talis dignitas non eſt ad publicas dignitates trahenda, quia non pro vera dignitate, ſed pro quadam plena poteſtate ſæculari in vaſallos accipitur, vt declarat Afflictis *g*. Denique vbicumque dicitur habentem iuriſdictionem habere dignitatem, intelligendum eſt de minori, & quæ nulli de ſupremis dignitatibus Ducatus, Comitatus, & Marchionatus comparari poteſt, ita Alciatus *h*, & Suarez, qui inquit, quòd villa, & caſtra cum iuriſdictione non ſunt comparanda Ducatui, vt optimè conſuluit Euerardus *i*, & Iacobinus de Franquis tenet.

Neque obſtat alia Decretalis *k*, quam Molina pro ſua parte allegat, dicens, in ea probari monaſterium iuriſdictionem habere non poſſe; reſpondetur enim contrarium ſecundum ius eſſe verum, prout ſatis in ſuperioribus demonſtratum eſt, neque dicta decretalis concluſionem Molinæ probat, & dato caſu quod eam probaret, de iuriſdictione criminali intelligi deberet ad effectû exercendi eam per ſuas proprias perſonas, non verò ad effectum exercendi eam per ſuos ſubſtitutos, vt expreſſe in alia Decretali *l* probatur, ibi, *cum iuriſdictionem obtinent temporalem, debent, & poſſunt metu irregularitatis ceſſante cauſa ſanguinis alijs delegare*, vbi Dominicus & alij idem tradunt *m*, & ad hoc eſt optima lex recompilationis deponens Eccleſiaſticos habentes iuriſdictiones temporales his per perſonas ſæculares vti debere, in qua lege id tradit Azeuedo *n*, & idem ſeruari in regno Franciæ teſtatur Rebu. pro quo facit etiam, quòd quamuis cura animarum non poſſit cadere in mulieribus, quoad exercitium actuale, ius tamen Curæ poteſt competere monaſterio Monialium, vt ea Cura viro capaci committatur, ita determinauit Rota, referunt, & ſequuntur Felinus *o* & Natta, quod autem Eccleſiæ & monaſteria habeant ciuitates, & villas, cum poteſtate vtriuſque gladij, probat efficaciter Frater Dominicus de Soto *p*.

Neque obſtat fundamentum ſextum adductum à Molina *q*, argumento ex vero ſimili mente fundatoris, qui ſi interrogatus fuiſſet an vellet ad ſuum maioratum monaſterium admitti, vero ſimiliter reſponderet quod non, quod argumentum à vero ſimili valet in iure *r*, & hanc ſolam rationem putat Molina ad deciſionem quæſtionis ſufficere. Nam reſpondetur ex his, quæ in ſuperioribus diximus, & ex hoc argumento colligitur, quàm inefficacia fundamenta habeat opinio Molinæ, ſiquidem in tam vaga generalitate principaliter figit pedem, quod certe argumentum ſi aliquam haberet vim, ſine dubio concluderet in nullo maioratu monaſterium poſſe ſuccedere, omnes enim maioratuum fundatores eos inſtituunt ad conſeruationem ſui nominis, & familiæ, quæ ratio ad coniecturandam voluntatem fundatorum maiorem habet efficaciam, quam habere iuriſdictionem. Vnde cum ipſemet Molina *ſ* confiteatur, quod in maioratibus non habentibus annexam iuriſdictionem, non obſtante voluntate coniecturata fundatoris, monaſterium ſuccedit, non debuiſſet in hac ratione figere pedem, quæ coniectura voluntatis nihil addere videtur. Ex quibus concludit Lapus *t* errare eos, qui dicunt monaſteria in hoc caſu non habere voluntatem teſtatoris, cum hoc non ſit verum, monachi enim, & monaſterium habent voluntatem legis *u* ipſis capacitatem ad habendum bona in communi concedentis, cum qua præſumitur teſtatorem voluiſſe ſe conformare, argumento eorum, quæ in iure *x* notantur, & notant Bartolus, & Socinus, & in terminis maioratus, latè ornat Iaſon.

Neque etiam obſtat aliud Molinæ fundamentum, quòd ſcilicet per ſucceſſionem monaſterij ceſſat conſeruatio familiæ, & nomen fundatorum ceſſat, & extinguitur; hoc enim fundamentum eundem patitur defectum, quem ſuperius patiebatur, ſiquidem vt manet reſolutum reſpectu maioratus iuriſdictionis nihil particulare continet, cùm hæc militat in maioratu, in quo iuriſdictio non eſt annexa, in quo ſuccedere monachum, & monaſterium ipſemet Molina agnoſcit, & ita nihil vrget pro ſua opinione, & præterea ceſſat ex traditis per Lapum *y*, vltra quem efficaciſſime reſpondetur non ceſſare conſeruationem nominis, & familiæ pro vita religioſi, ratione cuius monaſterium in maioratu ſuccedit, cùm monachus non perdat iura ſanguinis, nec deſinat eſſe de genere, & familia, vt probatur in aliquibus iuribus *z*, & poſt Lapum, Abbatem, & alios tenent Tiraquellus, & Guillermus Benedictus, & quod in vita monachi familiæ dignitas conſeruetur, tradunt in terminis Cephalus *a*, & Boerius; ſi enim maioratus apud monaſterium perpetuo remaneret concluderet argumentum, & verè poſſet dici, quod nomen & familia fundatoris ſupprimeretur. Et ita hac ratione attenta verum eſt, quod communiter dicitur, Monachum, & monaſterium iure ſanguinis bona patrimonialia minimè trahere; ſi enim iure ſanguinis ſuccederet monaſterium, patrimonium perpetuo ceſſaret, & conſanguinei ad ipſum nullum ius ampliùs allegare poſſent, prout aduertit Tiraquellus *b*. At quando monaſterium & monachus pro vita ſua petunt maioratum, non perditur memoria; mortuo enim monacho deuoluitur maioratus ad conſanguineos familiæ, vt tradit Boerius *c* diſtinguens caſum, in quo bona iure proprietatis, & perpetuò

[Left margin notes:]
u Auend in l. 40. Tau gl. 4. n. 45. Gama in d. deciſ. 6. n. 4. Iacob de Fran. de his qui feudum dare poſ. n. 63
x Euerar in d. conſ. 220. ſa ... Curt. Iun. conſ. 60. c. l. 9. v. 1. reſpondemus. & conſ. 65 co. 3. Tira. de nobi. c. 16 n. 3. & 4
y Frecius de ſeud. l. 3 differ. 31.
z Auend. vbi ſupra n. 46.
a l. 7. ti. 1. p. 2 l. 2. & 4 ti. 15. ead parte.
b Bar. & Platea in l. 1. C. de dign. l. 12. Caſſ. de glor. mundi p. 5. conſider. 37.
c Bal. in c. cū ſ magiſtratū n. ſ de elec. & conſ 175.
d in c. 1. li. 2.
d Glo. in c. ſi quis vers. v. comit. de pace iuram. & infr. firm. Boer. de auct. ma. conſ. l. n. 107.
a c. 1. de feu. March. vbi Iſer. dicer. & Affl. no. 1. & in c. 1. ij. c. 1 quis dicatur dux.
b l. 11. tit. 1. p. 2. vbi Garſ. Loaiſ. in c. Conc. in nota a l. Cō. Tol. 8. pa. 455. Mexi. ch. 1. c. 5. Caſſ. vbi ſ. 5. par. conſ. 46
c Bal. in d. cō. 275. Suarez in l. quoniam in prioribus. C. de inoſ. teſt. ampli. 11. n. 4
d Auend. vbi ſup. gl. 4. n. 46.
e Auen. vbi ſ. n. 45. Paz in proœ. leg. Tau n. 89. Moli. l. 1. c. 13 n. 6.
f Molineus in conſue. Pariſ. li. 1. §. 8. Gl. n. 10.
g Affli in c. quis dicatur dux n. 11. v. 2. accipitur.
h Alciat in tract. de ſign. certa c. 32. verſ. 11. Suar. vbi ſu. 11. li. m n. 4.
i Euera conſ. 210 competit. Frāchis de his qui feudū dare poſ. n. 8.

[Right margin notes:]
k c. 1. ne cler. vel monach. c.
l c. ſi. ne cleri. vel monac. l. 6
m vbi Domin. 4. l. 8. ti. 3. li. 1 recomp.
n Azeued in d. l. 8.
o Fel in c. dilectus. 1. de maio. & obed. Nat. conſ. 433 nu 11.
p Sot. li. 1. de iuſt. q. 4 c. 5.
q Moli. vbi ſ. n. 9.
r l. Titius. §. Lucius ff. de l. ber. & poſth.
ſ Mol vbi ſu.
t Lapus alleg. 101.
u l. Deo nobis §. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.
x l. ſi duo ff. de acq. hæ. Bart. & Soc. in l. hæredes mei §. cū ita. ff. ad Trebelli. Iaſ con. 215. co. 7 & 8 l. 2
y Lapu d. alle. 101. n. 15 ver. nō obſtat 3. ratio.
z c. 18. q. 1. c. fin. 19 q. 3. Tiraq. de nob. c. 8. Benedin c. Ra. de teſta. verſ. & vxorē nomine Adela ſiamel. 1. n. 209. & 210
a Cephal conſ. 53. nu. 97. & 93 Boerius in præſēnt.
b Tiraq. de ... §. 1 gl. 18 19 & 20
c Boer. d. n. 554.

perpetuò prætenduntur à monaſterio, & temporaliter pro vita ipſius monachi, quod Emanuel d Acoſta ſubtilis Luſitanus ſatis expendit: non enim dicitur amiſſum quod non durat amiſſum, ſed ad propriam naturam reuertitur, vt in iure e dicitur: ponderat Angelus, quem ſequuntur Iaſon & Ripa, & in terminis maioratuum allegando quandam legem ita iudicatum fuiſſe in ſenatu Portugalliæ aſſerit Gama, & ita eſſe intelligendum Conſilium a Decij allegatum per Molinam b.

Nec minus obſtat aliud argumentum adductum à Molina c, ſcilicet quòd cum monachus mortuus ſit mundo, pro mortuo habendus eſt, ita quòd monaſterium ex eius perſona ſuccedere non poſſit. Hoc enim argumentum eundem quem præcedentia, patitur defectum; non enim aliquid particulare contra maioratum iuriſdictionis concludit, imò habet vim in quocumque alio maioratu carente iuriſdictione, in quo poteſt ſuccedere monaſterium: præterea æquiparatio mortis naturalis, & ciuilis ſolum in caſibus à iure expreſſis procedit, prout tenet quædam Gloſſa d, quam ſequuntur Gregorius Lopez, & Menchaca. Dicere autem profeſſionem pro morte ciuili reputari, non procedit in monaſteriis bonorũ capacibus, prout Bartolus e tenet, neque Religioſi, & Religioſæ profeſſione ſua perdunt nobilitatem, niſi tantùm reſpectu Dei, & aliorum religioſorum, quoad mundum enim, & ſucceſſiones, ipſa nobilitas manet cum eis. Quod ita fuiſſe iudicatum in Rota teſtatur Romanus f, & ante eũ ita tenuit Baldus, & poſt eos, Felinum, & alios, optimè Tiraquellus. Decius autem, & Ludouicus Cintius, quos Molina pro ſua parte allegauit, contra ipſum expreſſè loquuntur, cum teneant, quod niſi monaſterium expreſſè excludatur, admittitur ad ſucceſſionem fideicommiſſi relicti familiæ pro vita ipſius monachi, vt ait Lapus g; ingrediens enim religionem ſtatum mutat in melius, & ad maiorem dignitatem aſcendit, quod procedit etiam quoad ſucceſſiones, vt dixit Innocentius h, tenens ſucceſſiones delatas monachis melius capere monaſterium, quàm cepiſſet monachus ſi in ſæculo manſiſſet, quod apertè dicit Gloſſa i affirmans, quod per ingreſſum religionis purgatur ingratitudo per monachum ante ingreſſum commiſſa, quod proſequuntur latè Ripa k, Palatius, Rubeus, & nouiſſimè Fuluius Pacianus. Nec obſtat aliud vltimum argumentum, quòd ſcilicet in ſimili maioratu religioſi, & religioſæ non ſuccedunt, vt experientia compertum eſt; huic enim argumento multipliciter reſpondet Euerardus l, præſertim quòd huius experientiæ, & conſuetudinis non conſtat, neque requiſitis à iure probatur, de quibus per Alexandru m, Molineum, & Gregorium Lopez, & dato quòd aliqua ſit conſuetudo, ea in ſucceſſionibus habentibus annexam dignitatem Regis, Ducis, Marchionis, aut Comitis, tantùm locum habebit, non autem in maioratu, qui ſolum iuriſdictionem habet, & ita fuit iudicatum in ſenatu Pinciano, in fauorem monaſterij *de las Huelgas* Valliſoleti ciuitatis, in maioratu oppidi de Villagarcia, & aliorum oppidorum cum ſuis iuriſdictionibus, qui morte Ludouici Quixada vacauit, cuius caſus maximam dubitationem includebat, cum monaſterium prædictum ſit ordinis Ciſtertij, contra quem ordinem aderat quædam Decretalis III. & quædam lex Partitarum, quæ ſententia prolata in dicto ſenatu maximæ conſiderationis eſt ad noſtram ſententiam cõfirmandam, argumento eorum, quæ in iure notantur, & tradunt Afflictis, & Gama.

d Coſta in c. ſi pater 1. par. v. ſi aliquis liber n. 66.
e l. ſi pro parte §. verſ. ſi de in rem verſ. Angelus in l. voluntas in ſi C de fideicom. Iaſ. & Ripa in l ſi ... familiam. parag. dum ſ. ... leg. 1 in
a Gam. deciſ. 6 n 3 & 4.
a l. Decio ... 109 n 2.
b Molina in ... 7. fund.
c Molin. 18. fund 93. & 94.
d Gloſ. in c. placuit 16 q. 1. & in c. ... ſeptimo de reſt. ver. morte. Greg. in l 1. tit. 18 par. 4. gl. 1. Menchac. li. 2 vſu freq. c. 27. n. 15.
e Barto in l. cum pater. §. hereditate ff. de leg. 2.
f Roma. ſing. 37. Baldus in ... magiſtratum in medio. ... eleg. Tira. de nobil. c. 26 ... cũ ſeq.
g Lapus alle. 101. n. 7.
h Innoc. in c. in præſentia. de probat.
i gloſ. in c. ſtatutũ. 18. q 1. verſ. leguimus
k ... 19. 4. Rip. in l ... n 125 C. de reuoc. donat. Rubeus in l. ... Tau n. 12 Pacianus in probat li. 2 c ...
l Euera. conſ. ... 10 verſ ...
m Alex conſ. ... conſ. 173 vol. ... Molin. ... par. ... Greg in l 5 ti. 2 par ...

ARTICVLVS XIII.

Vtrum in maioratu habente iuriſdictionem, cum onere in ſua fundatione appoſito, vt ſucceſſores vocentur nomine fundatoris, & eius arma portent, poſſit ſuccedere monaſterium.

Reſpondeo dicendo, quod ad excluſionem monaſterij à maioratu eſt neceſſaria expreſſa, & clara volũtas fundatoris per verba clara, & manifeſta ipſum excludere volentis, vt notat Molinæus n, & poſt eum Gomecius, & alij, Velaſquez de Auendanno: portare autem arma, & habere nomen, & pronomen fundatoris, non eſt quid incompatibile religioſis, & monialibus, ſiquidem poſt profeſſionem retinent, & conſeruant nomen, nobilitatem & agnationem, nec deſinunt eſſe de familia, vt ſupra articulo ſuperiori, ſatis monſtratum eſt; quantum autem ad nomen, & pronomen ſatis conſtat non eſſe incompatibilia cum ſtatu religioſo; religioſus enim poteſt vocari nomine fundatoris, & pronomen ipſius aſſumere: quantum autem ad arma, etiam eſt clarum, cum ſucceſſores non debeant ipſa ſuper humerum, aut ſuper collum portare, ſed vti tantum illis, & ſufficit ea conſeruare in domibus, Eccleſiis, capellis, & aliis ædificiis ipſius maioratus, in quibus fundator ea poſuit, aut ponere mandauit, iuxta quandam legem o, ibi, *quarum imagines aut non videre fixas, aut repulſas videre, ſatis eſt lugubre*: aut apponẽdo ea de nouo in ædificiis de nouo erectis, & in ornamentis domus, & in ſigillis, & non eſt neceſſarium præfata ædificia erigere ornamenta domus, & ſigilla de nouo facere, vt in ipſis arma depingantur, aut ſculpantur; ſolum enim ſufficit dictis armis vti quando neceſſitas id petierit: nam in ſimilibus caſibus non exigitur actus, ſed aptitudo, vt dicit quidam textus p, per quem tenet Baldus ex erectione furcarum retineri quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis, & ſi in eis retroactis temporibus nemo vnquam fuerit ſuſpenſus, quod ipſum Bertachinus q, pro quo etiam eſt alius textus r, & facit quod de legibus loquentibus de Hermaphroditis notant Decius, Felinus & alij, quos refert, & ſequitur Burgos de Paz ſ. Præterea religioſi facerent vt arma in ſigillo quodam ad ſuum vſum ſculpantur, quod ſufficit ex his, quæ aduertit Corneus t dicens, quòd mulieres nuptæ, quæ vtuntur armis virorum in annulis ſuis eas deferendo, vel in ſigillo ſigillando literas cum eis, dicantur de domo virorum.

Et dato quod monaſterium velit ſuccedere ratione fœminæ religioſæ, ſi contra hoc replicetur fundatorem maioratus voluiſſe conſeruare agnationem, & familiam ex eo, quod præcepit inſculpi arma, & portari, & nomen, & pronomen ſuum conſeruari, Reſpondetur, quòd fundator non dixit expreſſè velle in maioratu conſeruari agnationem, & familiam, quod erat neceſſarium exprimere, vt dicatur ipſum eam conſeruare voluiſſe, prout optimè aduertunt Corneus u, Gratus, & Pariſius x, & multis relatis Peregrinus. Quod procedit etiamſi vocati ſint filij maſculi, & deſcendentes per lineam maſculinam, ex eodem Pariſio, & poſt eum Cephalus, quos ſequitur Mantica, & latiſſimè poſt alios multos Simon de Prætis: quod præcipuè procedit quando expreſſe non excluſerit fœminas, prout poſt Baldum Alexandrum, & Aymon, tenent Molina y, & Mantica, quod etiam maximè procedit in maioratu fundato à fœmina: in maioratu enim à fœmina inſtituto fœmina non cenſetur excluſa, etiamſi fundator vtatur verbis maſculini ſexus, aut quæ ad maſculinos referri ſolent, ita tenent Ancharanus z, & ſequuntur plures, quos refert & ſequitur Molina: ſequuntur etiam Mieres Gutierrez, Velaſquez de Auendanno, etiamſi maioratus fundatus ſit à viro, & vxore ſimul, prout ex Baldo, Socino, & Boerio tenet Molina a. Nec portatio armorum, & ſculpi ea in ſigillis, & in aliis, arguunt velle fundatorem conſeruari agnationem, & familiam, & fœminas excludere, vt aduertit Corneus b, & poſt alios Molina, dicens in primogeniis Hiſpaniæ ita eſſe in vſu, & Molinam ſequitur Ioannes Garcia, & melius tradit Velaſquez de Auendanno, qui refert Burgos de Paz in proœmio legum Tauri. Quod vt iuridicum, ita in ſenatu Pinciano fuit pronunciatum pro dicto monaſterio *de las Huelgas*. Et pro maioratu Arias de Mexia in fauorem monaſterij matris Dei ciuitatis Salmanticenſis, in quibus maioratibus idem grauamen portandi arma, & conſeruandi nomen, & pronomen fundatoris erat appoſitum.

n Molinæus ad Alexan in conſ. 111. n. 3. lib. 3. Velazquez de Auend. in l. 40. Taur. gloſ. 4. n. 43.
o l. quæ tutores C. de adminiſt. tu.
p l arboribus ... agrũ ff de vſufru. et ibi Bal.
q Bertach. de gabel. 1. par. n. 37.
r l. Attilicinus. ff de ſeru. vrban. prædio.
ſ Burg. de Paz in l. Taurin. 156
t Corn. in conſ. 26. n. 7 verſ. vl. ... 14.
u Corneus in l. 1. C. de edi. ... n. 204 Gratus conſil. 7. n 18. li. 3.
x Pariſ. conſ. 41 n. 8. li. 3 & Peregr. de fideicom. ar. 23. n. 30. Pariſ. conſ. 40 nu 43 & conſ. 26 n. 30 l. 1. Cephal. conſ. 134 n. 41 li. 1. Mantica de coniectur. lib. 6 tit. 11. n. 4 & 5 Simon ... fol 11 n. 155
y Mol. li. 3. c 5. nu 50. Mantic. vbi ſ. nu. 9.
z Anchar. conſ. 339. col 5. Molin. d c 5 n. 74. Mieres par. 2. q. 6 n. 66. Gutier. conſ. 13 n 23 ... 40 Taur gloſ. 9. n. 17.
a Mol. vbi ſ. in ver. quamuis
b Corn. conſ. 26. n 4. vol. 1 Molina li. 2. c 1 n. 7. & d li. 3 c 5. ... fin. Garcia de nobili. in proœ. n. 40. ... in l 40 gl. 9 nu. 17.

Digitized by Google

Superiora autem maximè confirmantur ſi vſus & conſuetudo in ſimilibus maioratibus cum præfatis clauſulis inſtitutis inoleuit ſuccedere monaſteria; conſuetudo enim hæc maximæ eſt conſiderationis: per eam enim præfata fundatio interpretanda eſt ex iuribus notatis per Romanum, Rolandum *a*, Aymon, & Francum, & in terminis maioratus tenet Molina *b*. Et vt ſimilis vſus, & conſuetudo interpretatiua inducatur, non eſt neceſſarium probari longi temporis præſcriptionem, ſed ſufficit ita fuiſſe obſeruatum, ex Paulo *c*, Alexandro, Burſato, & Deciano.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum Monialis renuncians ſuam legitimam, & quamcumque ſucceſſionem quomodocunque illi obuenturam, ex quacunque parte, videatur renunciare maioratum, ſi ei obueniret, ita vt monaſterium non habeat in eo ius ſuccedendi.

RESpondeo dicendo, non obſtante dicta renunciatione habere religioſam, & eius monaſterium ius ad petendum maioratum. Quod probatur ex natura ipſius vinculi, & maioratus; cum enim ſit vinculum, & maioratus, nulla ipſius in renunciatione præfata mentio fit, quod vt in tali renunciatione includatur neceſſarium omnino erat. Primo, quia dicta renunciatio fit per viam contractus, & nulla ipſius maioratus facta mentione, & quod verbis non exprimitur, omiſſum intelligendum eſt, iuxta quandam legem *d*, & in terminis contractuum id quod actum eſt, ſolum ſequimur, vt dicitur in iure *e*. Et à verbis contractus non eſſe recedendum optime probat Baldus *f* dicens, quod id quod inſtrumentum non cantat, neque ego cantabo: quod confirmatur, nam renunciationes ſunt ſtricti iuris, & talis naturæ, vt non comprehendant, niſi id tantùm quod exprimunt, ita Calderinus *g*, & tenent Bartolus, Baldus, & alij quos ſequitur Curtius Iunior, qui per quendam textum tenet renunciationem eſſe ſtricte intelligendam, & quamprimum aliquid operata eſt, reſtringi debet vt minus præiudicet, quam refert & ſequitur Peregrinus, & ab eo nō relatus Mieres, & optime Decianus. Ex quo procedit quod generalis renunciatio hæreditatis futuræ legitimam illius, qui renunciauit, non comprehēdit, vt probatur in iure *h*, & poſt Xuarez, Celſum, & alios tenet Gutierrez. Quibus omnibus ſuffragatur, quod notat Angelus *i* dicens, quòd ſi filius renunciauit ſucceſſioni paternæ, & maternæ, non prohibetur ſuccedere fratribus, etiamſi nulla alia bona poſſideat, quàm paterna, ea ratione, quia renuntiationes ſunt ſtricte interpretandæ, quam ſententiam ſequuntur Romanus *k*, vbi late Mandoſius, & Aretinus.

Quod à fortiori locum habet ſi præfata monialis renuncians tempore renuntiationis maioratum ignorabat ſibi poſſe obuenire, quia ius, quod quis ſibi competere ignorabat, non poteſt videri renūciaſſe, argumento eorū, quæ in iure notantur, de *l* quibus per Peregrinum. Et hoc caſu præſumitur ignorantia, cùm ignorantia teſtamenti, & fideicommiſſi præſumatur, niſi probetur ſcientia, vt notat poſt Bartol. Baldus *m*, quem ſequitur Crotus, Socinus, & latè Ioſeph Ludouicus, & Michael Graſ. vnde cum in fideicommiſſo, & teſtamento patris ignorantia præſumatur, à fortiori in maioratu præſumetur, quando à tritauis, vel ab aliis ſuperioris gradus fuerit fundatus, vt poſt Ioannem Andream, & Angelum tradunt Decius *n*, & Decianus. Et licet verum ſit hos Doctores loqui in fideicommiſſis, idipſum in maioratu dicendū eſt, cùm de vno ad aliud argumentari liceat, prout aduertunt Pinellus *o*, & Molina.

Secundò probatur concluſio, quia renunciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de puris, non verò de conditionalibus, & dependentibus à futuro euentu, vt dicitur in iure *p*, & notant Bartolus, & Ripa. Cuius ſententiæ ratio eſt, quia non pertinet ad commiſſarium antequam conditio exiſtat, aut dies veniat, vt optimè probat quidam textus *q*, ibi, *Quod ſi quis velit, habere non poteſt, id repudiare non valet*, vt bene aduertunt Paulus *r* & Baldus, & latè Corneus. Et Monialis renūcians, renunciando ius quod ad dictum maioratum habebat, renunciabat quid ſibi conditionaliter cōpetens, in defectum omnium illorum, qui ipſum in præfata ſucceſſione præcedebant, ita quod tempore renunciationis nullum ius de præſenti, neque in ſpe haberet, cum illud dicatur in ſpe haberi, quod eſt in potentia de præſenti, & non aliter, vt notatur ex iure, & tenet Bartolus *ſ*, quem poſt Corneum ſequitur Decianus.

Tertio probatur, Doctores enim omnes, tam vltramontani, quàm ciſmontani arguunt de feudo ad maioratum, vt ſunt Paulus Caſtrenſis, Socinus, & Pariſius, & ex noſtratibus Couarruuias, Simancas, Antonius Gomez, Pinellus, quos omnes refert, & ſequitur Molina *t*, & in renunciatione bonorum licet ampliſſima, & per verba ampliſſima, & generaliſſima facta non comprehenduntur, feudum, aut feuda, ad quod renuncians habebat, vel poterat habere ius, niſi de ipſis expreſſa mētio fieret, prout tenent Gloſſa *u*, Baldus, Alborotus, & alij, & notat Bartolus, Baldus, Angelus & Doctores, & late Decius, & in terminis filiæ renunciantis quod non excludatur à bonis feudalibus ex Alboroto, Pariſio, & Gama tenet Couarruuias *x*, & ab eo non relatus latiſſimè Tiraquellus, pro quo facit quod ipſemet Tiraquellus *y* tenet, dicendo in generali bonorum alienatione, obligatione, & hypotheca, lege, vel ſtatuto non comprehendi bona feudalia, per quendā textum cum aliis, de quibus per Antonium *z* Theſau. quod cum habeat locum in feudis, eadem ratione habere debet locum in maioratibus, prout affirmat Palacius Rubeus *a*. Pro quo etiam facit quod egregie ſcripſit Baldus *b*, dicens quod ſi filia renunciauit feudo paterno, & deinde feudum mortuo patre, pertineat ad fratres, & poſtea decedat illorum vnus, certe filia, quæ renunciauit, poteſt venire ad illius feudi ſucceſſionem per mortem fratris, quam doctrinam poſt Doctores, Baldum, Alexandrum, & Iaſonem tenent Tiraquellus, & *c* Iulius Clarus: ergo idem dicendum eſt in noſtro caſu, quòd ſcilicet huiuſmodi renunciatio non ſe extendat vltra iura in ea nominata.

Præterea noſtra ſententia ex eo maxime vires accipit, ſi præfatam monialem non conſtat vidiſſe, aut legiſſe ſcripturam fundationis, aut habuiſſe notitiam illius quod in ipſa continebatur, quod erat maximè neceſſarium, vt iura *d* optima ſatis nobis inſinuant. Et ita fuiſſe iudicatum in ſupremo ſenatu teſtantur Padilla *e*, & Gutierrez. Et licet præfatæ leges in tranſactionibus loquantur, idem quolibet contractu gratuito, & lucratiuo eſt aſſerendum, vt tenent Gloſſa *a*, Bartolus, Baldus, & Angelus. Et optimè Pariſius, & Syluanus. Et loquendo in diuiſionibus fideicommiſſorum, quod niſi viſis, & lectis verbis teſtamenti non valeant, idem dixerunt Bartolus, & alij relati à Gutierrez *b*, Deciano, & Peregrino. Quod multo maiori ratione habet locum in noſtro caſu, cum præſupponamus fundationem maioratus eſſe antiquam, & renuncians ſit minor ætate. Minoribus autem, & literarum imperitis, veluti mulieribus, & ruſticis præſumpta fideicommiſſi renunciatio non obſtat, ita Baldus *c*, & Alexander, & Franciſcus Becius.

QVÆSTIO LXXX.

Quomodo Regulares ad ſecundam religionem tranſeuntes ſuccedant, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum fratres Minores regularis Obſeruantiæ meliorati à parentibus in tertio, & quinto habeant ius ad talem meliorationem, ſi poſtea fiant capaces, facti Epiſcopi, aut tranſeuntes ad religionem bonorum capacem.*

2 *Vtrum cum monacho tranſlato tranſeant quoque bona ipſius, vel quæſita per eum.*

ARTI-

a Rolan. conſ. 81. n. 113. l. 4 Aymon conſi. 101. n. 3. Fra. d. c. 56. n. 6. & 10.
b Molin. li. 2 c. 6 n. 58.
c Paul conſ. 437. vol. 1. Alex. conſ. 107 n. 19. l. 1. Burſ. conſ. 190. n. 19. vol. 2. Decia. reſp. 46. nu. 134. l. 2.
d l. quidquid aſtringēda. ff. de verb. oblig.
e l. ſemper in ſtipulationi. ff de re. iur. l. ſicut ab initio C. de act. & obli.
f Bald. in c. venerabilem. de elect. n. 15.
g Cald. ti. de prob. conſ. 5. c. ſuper hoc de renū. Curtius conſ. 101. per totū. & conſ. 23 n. 1. l. ſi forte. ff. de ſeruit. urban. præd. pereg. de fideicomm. q. 28. nu. 15. Mieres de ma ior. 1. q. 38. n. 4. Decian. reſp. 19. n. 46. li. 3. & reſp. 3 n. 121. li. 11.
h l. ſi quando. §. illud. & §. generaliter Cod. de inof. teſt. l. 5. tt. 8. p. 6. Guti. de iur. conſir. 1. par. c. 19 nu. 1
i Ang. con. 52.
k Rom. d. conſ. 164 lib. 1. vbi late Mādoſ. v. perſon. Are. con. 165 n. 5. vo. pre ſſita concluſio.
l l. non eſt ferendus. ff de tranſ. l. mater decedens ff de inof. teſt. pere. v. i f. t. 20.
m Bald. in l. eius aut. §. ſi ſtipulatus. ff. ſi cert. pe. Lu in Dec. Pere. 19 nu. 20. Gra ti on par rag. ſi deicom. q. 94. n. 1.
n Decius con. 495. n. 60 v. poſtremo. Decid. in d. reſp. 3. n. 119. & rr p 52. n. 10 li. 1.
o Pinell. et in l. 1. C de bon. ma. ex. par. 3. n 100. Molin. de primo. li. 1. c. 7. n. 9.
p l ſi ita ſcriptā par. ſi ſub teſt. con tuto ff de
leg. 2. l ſi c. 18. ff. de ver obli. q l. qu pote, parag. quod quis ff de reg. iu.
r Paulus, & Bar. n. 6 in l. ſi C. de pact. Corneus conſ. 101. co. 1. v. 4 ſ l. non ſolum, parag ſi liber ius ff. de ex cuſ. tuto. Fal. in l. pactū. C. de colla. q. 12. Decia. d. reſp. 3 nu. 123. & 124 li. 1.
t Moli. de primog. c. 7. n. 1.
u Gloſ. Bal. & Alborot in c. ſi quis miles ti. conſ. feud. Bar. Bal. Ang in l. lib. videndū parag. fin. De pet her. d. Dec in conſ. 268 n 11.
x Co. in rat. quamuis pac. 3 p. §. 3. n. 6. Tira. de retract. lignag. §. 1 g. 3. n. 9.
y Tira. vbi ſ. n. 8. in ſeq.
z Ant. Theſau. dec. 163 n. 1.
a Rubeus in c. per veſtr. in proœ. parag.
n. 3. & 4.
b Bal. in l. 41 ff. de ver. diuiſ.
c Tra. de p. mo. q. 68. Cla rus in parag. feudū q. 77.
d l. fid pone ff. de h. ſſ de tran. l. ſcilicet ierendam ff. eo l. 25 ti 11 par. 5. l. 11 ti 2 p. 6.
e Padilla in l. ſub prætextu l. 1, n. 10. C. de tra. Guti. de iur. c. fir. 3 p. c. 2. n. 5. 6 a. Glo. & doct. in d. l de h.
Pariſius conſ. 14. n. 121. li. 2. Syl. conſ. 49 nu 59.
b Gut. vbi ſ. Dec. reſp. 3 n. 120. li. 1. Pereg. de fideicom. ar. 28. n. 14.
c Bal. con. 44 col. fin. l. 3. Becius conſ. 114. nu. 14.

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Pater melioranit filium in tertio, & quinto, qui tunc temporis erat profeſſus ordinis Minorum D. Franciſci de Obſeruantia, is in vita patris in ordinem B. Benedicti tranſiuit, vel factus fuit Epiſcopus, vel aliter capax, quæritur an tranſeat melioratio, & legitima, in qua fuit inſtitutus, ad ſecundum monaſterium.

RЕſpondeo dicendo, quod Gregorius *d* Lopez tenet partem affirmatiuam, quod ſcilicet ad ſecundum monaſterium pertineat melioratio, & legitima; ſatis eſt enim quod tempore mortis teſtatoris hæres ſit capax; in illo enim tempore illi hæreditas defertur, & ſuitas ex eo tempore conſideratur. Et idem videtur dicendũ, vt ait Gregorius Lopez, ſi ante religionis ingreſsũ erat hæres inſtitutus, & ante aditam hæreditatem, & monaſterium ingreſſus, & profeſſus, & deinde à regula abſolutus fuit per Papam, vel Epiſcopus fuit effectus & citat Fabrum *e*, & remittit ſe ad dicta per eum, qui reſpondit, quòd cum religioſi S. Franciſci capaces non ſint, delatam hæreditatem tacite videntur renunciare.

d Greg. in l. 22. ti. 1. par. 6 gla. 1. v. herencia.

e Faber in §. in extraneis de hæredum qual. & diff.

Quid vero ſi Franciſcanus hic hæreditatem, vel fideicommiſſum ſibi delatum poſt profeſſionem adire non poterat, quia monachus effectus erat, ſed poſtea hæreditate iacente non adita ab eo, qui illum ſequebatur in gradu ad alium ordinem tranſiuit, cui in cõmuni proprium habere licebat, vel Epiſcopus effectus eſt, num ad ipſum monaſterium, vel ad ipſum Epiſcopum factum hæreditas, vel fideicommiſſum pertineat. Tiraquellus *f* refert hanc quæſtionem à Federico de Senis fuiſſe ventilatam, qui multis in vtramque partem adductis tandem cõcludit hunc ſequentem in gradu eſſe præferendum, cum iam illi a tempore mortis defuncti, & ius ſuccedendi quæſitũ, & delatum fuerit priori illo tanquam incapace poſtpoſito, & Federicum ſequitur Ludouicus Romanus *g*. Quod magis ſine dubio procedit in primogeniis Hiſpaniarũ, & anniuerſariis, & aliis diſpoſitionibus, in quibus ſtatim mortuo poſſeſſore in ſequentem gradum tranſit ipſo iure poſſeſſio, ex quadam lege *h* Tauri.

f Tiraq. de retract. lig. 1 §. 1. gl. 9 n. 103. Fed. r. cen. 26

g Roman. cõ 296 circa declarat.

h l. 45. Taur.

ARTICVLVS II.

An cum monacho tranſlato tranſeant quoque bona ipſius, vel quæſita per eum.

RЕſpondeo dicendo, quod monacho profeſſo valide in vno monaſterio, tranſeunte ad aliud voluntarie, & licite & valide omnia bona eius, quæ poſt profeſſionem ipſam primam, vſque ad ſecundum quæſiuit, & etiam ea, quæ habebat tempore illius primæ profeſſionis, remanebunt monaſterio priori, ſiue bona, quæ habuit ante profeſſionem, donaſſet expreſſe priori monaſterio, ſiue tacite in conſequentiam ſuæ perſonæ: quæſita vero poſt ſecundam profeſſionẽ erunt ſecundi monaſterij, ſecundum Petrum de Peruſio relatum per Panormitanum *i*, & Cardinalem. Dixi profeſſo, quia de Nouitio dicendum eſt, prout diximus ſupra *k*. Dixi valide, quia inualide profitẽs pro Nouitio habetur, nihil enim & inutile in iure *l* æquiparantur. Dixi voluntarie, quia ſi fuit tranſlatus in pœnam ad agendam pœnitentiam in aliquod monaſterium, in eo dabuntur ei neceſſaria de fructibus bonorũ, quæ attulit ad primum monaſterium, iuxta quendam textum *m*, iuncta ſua Gloſſa. Dixi licite, quia tranſiens illicite tanquam fugitiuus ſemper omnia quærit priori monaſterio, vt in quodam canone *n* probatur, & diximus late in primo Tomo. Dixi etiam ea quæ habebat, ſecutus Petrum de Peruſio, à quo aliquantulum in hoc recedunt Cardinalis *o*, & Panormitanus, & alij, quos refert, & ſequitur Socin. dicentes quod quãdo iuſtis de cauſis, & cum licentia ſui Prælati tranſit monachus ad aliud monaſterium, tunc vſusfructus fit ſecũdi monaſterij. At opinio Petri de Peruſio eſt æquior, & fundatior, & magis in iure fundata, per iura *p* ab eo allegata, tum quia hæc videtur communis receptio, quam etiam videtur habuiſſe Iaſon *q*, tum quia nihil obſtat ratio illa adducta in contrarium ne ſit oneroſus ſecundo monaſterio, quia imputetur ei & tranſeunti, cum voluntarie tranſeat, & recipiatur, iuxta iuris regulam, quod ſcienti, & conſentienti non fit iniuria. Et opinio Calderini, & Panormitani poteſt ſaluari in eo, qui coacte ob neceſſitatem vel vtilitatem publicam, aut valde magnam priuata autoritate legitima tranſiret, quoad hoc tantum, vt liberet fructum eorum, dum viueret, & ibi maneret, dominio priori monaſterio reſeruato. Et cum his conſentiunt Marcus Antonius Cuquus *r*, & Menochius.

i Panorm. & Car. in c. quod ad te. de sl. r. coniug.

k ſup. q. 75. ar. fin.

l c. 2 de trãſ. prælat.

m tex. iunct. gloſ. in c. de lapſis 16 q. 6.

n c. Abbate. 18. q. 2. 1. 10. q. 20 de apoſtatis

o Car. conſ. 2; col. 1. ſi de reg. Soc. conſ. 52. n. 18. l. 4. § c. 18 q. 2. c. ingreſſi. C. de ſacroſ. Eccl.

p in præſenti de prob.

q Iaſon in d. Auth. ingreſ. n. 13.

r Cuquus l. 3. in ſ. maior. ti d. reg. nu. 135. Meno de arb. cent. 5. caſu 430 nu. 20.

Ex quibus ait Nauarrus *ſ*, iuſte pridem reſpondiſſe Monialem autoritate Papæ tranſlatam voluntarie ad ſuam inſtantiam de vno monaſterio ad aliud non delaturam ſecum dotem, nec bona poſt profeſſionem eius illi quæſita. Addit tamen quod ſi Papa aliud iuberet, & non ſubeſſet cauſa ſupplicandi, parendum eſt ei, iuxta notata in ſacris canonibus *t*. De quo videndi ſunt Couarruuias *u*, & Rebuffus, qui addit, quod ſi in aliquibus prouinciis contrariũ legibus municipalibus ſeruatur, id vtique ſeruandum eſt, ſi leges iuſtæ, & validæ ſint.

ſ Nau. 11 con. 4 de leg. ti 24

t c. in memoria 19. d. ſi c. cum ſ. a per mandatum 5. § 3.

u Cou. in c. 1. de teſt. iuxta ſ. Rebuf. in proœm. reg. conſ. gl. 5 n. 21.

Aduerte etiam, quod licet religioſus iuſte tranſeat ad aliam religionem, nihil ad illam poteſt transferre, niſi quod expreſſe, vel tacite Sedes Apoſtolica ordinauerit, vel iam ordinatum, & ſtatutum habet; quia beneficia Principum, & eorum canonum, & legum, imo & priuilegiorum intelligenda ſunt abſque præiudicio tertij, non expreſſo in beneficio per reſolutiones probatas, & expreſſas in iure *a*, vnde neque ipſas veſtes ſecum deferre poterat, niſi quod Sedes Apoſtolica faciendo facultates tranſeundi per ſe vel per ſuos ſacros canones, vel legitima licentia ſuperiorum, tacite videtur concedere, vt illas deferat, cum conceſſo vno concedantur omnia, ſine quibus id fieri nequit, iuxta quaſdam leges *b*, per quas id tenet Aretinus, & non poteſt commode tranſire, neque tranſire nudus. Ex quibus infertur quod poteſt ſecum deferre ſcripta, quæ inutilia eſſent ſuæ priori religioni, & alia, quorum delationem probabiliter crederet prælato ſuo non fore ingratam; reliqua vero minime, niſi relictis originalibus, vel eorum copiis, per quas fieret tranſlatio eorum, eſſet religioni damnoſa. Ita Nauarrus *c*.

a c. ſuper de of deleg. l. 3. § ſi quid à principe ff. ne quid in loco publ. fiat.

b l. penu ff de vſufr. l. quæcunque parag. ſtatu ff de inſt. act. Aret. in c. de i ſt. b. col. 3 de teſt.

c Na. li. 3. conſ ti de reg. conſ. 56. Nau. in c. ſtatuit. n. 14.

QVÆSTIO LXXXI.

Quomodo Regularibus ſuccedatur, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quomodo Regularibus Mendicantibus ſuccedatur.*
2 *Quomodo ſuccedatur ab inteſtato Regularibus non Mendicantibus.*

ARTICVLVS I.

Quomodo Regularibus Mendicantibus ſuccedatur.

RЕſpondeo dicendo, quod vt huic difficultati ſatisfaciamus aliqua dicta ſunt proponenda. Primum eſt, quod in fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ, non eſt aliqua difficultas; quia eis ſucceditur per conſanguineos, qui ſuccederent, ſi nunquam intraſſent religionem, & in ſæculo morarentur, vt probatur in iure *d*, & tradunt communiter Doctores. Et aduertẽdum, quod dicti conſanguinei eis ſuccedũt, ſtatim facta profeſſione non expectata aliter morte naturali per notata in iure *e*, & ratio horum eſt, quia religio S. Franciſci de Obſeruantia in communi, & in particulari eſt incapax bonorum.

d Cle. exiui de ver ſign. DD in Auth. ingreſ. C. de ſa. ſo. Eccleſ.

e notata in c. b neſ. tam de reg. iur. li. 6.

Secundum dictum eſt, loquendo de fratribus ordinis Prædicatorum, & de aliis, qui poſſunt habere bona in communi, applicabuntur monaſterio ea, quæ ipſe profeſſus habuerit; non autem ad conſanguineos ab inteſtato deuoluentur.

Digitized by Google

Pro horum explicatione eſt notandum, quod ingredienti monaſterium, & in eo profitenti, ſiue fecerit teſtamentum, ſiue non fecerit, ſi profiteatur in ordine Minorum de Obſeruantia, in quo nihil in communi, neque in particulari haberi poteſt, vbi mors iſta ciuilis idem operatur, quod mors naturalis, ſtatim poſt profeſſionem ſucceditur ipſi religioſo, prout dictum eſt in ſuperioribus, & traditur in iure *f*: ſed quando profeſſio, & mors iſta ciuilis non operatur omnem dictum effectum, puta quia fit in religionibus, quæ poſſunt habere bona in cōmuni, vt poteſt habere ordo Prædicatorum, tum quia mors iſta ciuilis non operatur omnem effectum, quem operatur mors naturalis, tunc ſuccedentes religioſo ex teſtamento, vel ab inteſtato debent expectare mortem naturalem ipſius profeſſi. Interim enim, quod naturaliter nō moritur diſpoſitio, quā fecit in teſtamento, vel quæ facienda eſſet ab inteſtato, erit in ſuſpenſo, niſi in teſtamento aliter de tempore determinaſſet ipſe religioſus, vt tradunt communiter Doctores, & ex dicendis in arti. ſeq. magis declarabitur.

f Deo nobis C de ſacroſ. Eccl.

ARTICVLVS II.

Quomodo ſuccedatur ab inteſtato Regularibus non Mendicantibus.

Reſpondeo dicendo, quòd monacho nondū profeſſo tacite, vel expreſſe decedēti in monaſterio cuiuſcunque religionis ab inteſtato, ſuccedunt conſanguinei veniētes ab inteſtato, quod in iure *g* probatur, & tenet Baldus, & hoc procedit, nō ſolum ſi ſimpliciter fuiſſet ingreſſus non facta mentione de ſuis bonis, ſed etiam ſi ſe obtuliſſet cum bonis, vel ſe, & bona obtuliſſet, prout tenet Petrus de Peruſio *h*, quia videtur ſub quadam tacita conditione obtuliſſe, ſcilicet ſi ſequatur profeſſio, alias ſi longè antè obtuliſſet, non ſuccederent venientes ab inteſtato, quia in dubio videtur obtuliſſe non contemplatione ingreſſus, & profeſſionis, ſecundum ipſum Petrum de Peruſio: neque hoc reuocatum eſt, per Concilium Tridentinum *i* irritans quamcunque donationem, & renunciationem factam per Nouitium, etiam in fauorem ipſius monaſterij non ſequuta profeſſione; illud enim Decretum intelligitur, prout iam nos explicauimus ſuprà hoc Tomo *k*, de donationibus, & renuntiationibus factis poſt ingreſſum; non autem de renunciationibus factis in ſæculo, etiam in fauorem monaſterij multò ante ingreſſum ipſius monaſterij.

g e cum ſimus de rege lo- nef. rod ti. l 6 B. l in Auth. ingre. C. de ſ croſ. Eccle

h Peruſ. in ca. in præſentia de probat.

i Tri. ſeſ. 26. de reg. c. 6.

k ſupra hoc tomo, q. 48.

Aduertendū tamen cum Vuald. *l* quòd ſi ingrediens obtuliſſet expreſſe dicta bona monaſterio, tempore ingreſſus, declarando velle ſe apud monaſterium bona prædicta remanere, etiamſi ibi non profiteatur, remanebunt quidem etiamſi profeſſio non ſequatur, licet enim ipſe ingrediens, quando in ipſo ingreſſu offert bona videatur, & præſumatur obtuliſſe ſub tacita conditione, hæc tamen tacita conditio per expreſſam contrariam fuit ſublata.

l Vual. de ſucceſ. ab inteſt. 2 p q. 1. n. 10.

Si autem ingrediens monaſteriū decedat facta profeſſione ſolemni, liberis non obſtantibus, monaſterio, quod ingreditur, res eius cōpetunt, vt dicitur in iure *m*; ſed ſi habeat liberos, & antequam inter eos de rebus ſuis diſponat, monaſterium intrat, licet eis poſtea inter eos diuidere illas res legitima portione nulli diminuta, vt in eodē iure probatur. Ex quibus verbis colligitur, bona profitentis religionē ipſo iure ab inteſtato quæri monaſterio non extantibus liberis, quod eſt verū, non ſolum quoad dominiū, ſed etiam quoad profeſſionem, ſecundum Innocentium *n*, & communiter Doctores, & licet præfatum ius vtatur verbo pluralis numeri, ibi, *ſed ſi habeat liberos*, habet etiam locum etiam ſi vnicum filium habeat; non enim eſt ſine liberis, qui vnicum habet filium, vt dicitur in iure *o*, & diſpoſitio pœnalis loquens de multis in vno verificatur, vt dicitur in iure *p*, in quo id notant Bartolus, & Iaſon dicentes, quòd ſtatutum puniens producentem falſos teſtes includit etiam vnicum tantum teſtem producentem.

m Auth. ſi qua mulier. C. de epiſ. & cler.

n Innoc & DD vbi De- c. n. 63. in ca. in præſen. de prob.

o l non eſt ſine libero. ff. de ver. ſign.

p l. 3. § ſed & ſi vnus ff. de ... vbi Bart. & Iaſ.

Notandum eſt etiam, quòd prædictū ius, habet locum in liberis legitimatis, vt ait Iaſon *q*, imò affirmat Nauarrus *r* habere locum in filiis naturalibus tantum, quando deficiunt legitimi in his prouinciis, in quibus ſuccedunt deficientibus legitimis ex teſtamento, & ab inteſtato, perinde ac legitimi, vt in regno Nauarræ, vbi enim eſt eadem ratio, idem ius videtur ſeruandum, & in omnibus prouinciis pro alimentis, ſi non habeant, vnde ſe alant, aliquid eis debet ſeruari habita conſideratione legis, *ſi quis à liberis, verſ. competentes iudices. ff. de liberis agnoſcendis*, prout tenet Vualdis *a*.

q Iaſ. in d. auth. ſi qua mulier. n. 9.

r Na. in 2. commen. de reg. n. 46.

a Vual. vbi ſu. n. 12.

Ponderandum eſt etiam, dictam Authenticam, & ius loqui de perſona habente liberos, & non de habente parentes, propter quod Gloſſa *b* communiter recepta tenuit non eſſe locum prædictæ Authenticæ in ea perſona religioſa, quæ non habet liberos, licet haberet parentes, ſignificādo eos nihil petere de bonis filij, quod etiam exprimit Peruſinus *c*. Sed verius, & æquius eſt eſſe quidem locum prædictæ Authenticæ, & poſſe parentes petere ſi voluerint eas, quæ ſibi debentur, legitimas, prout notat Bartolus *d* per textum ibi, & Iaſon, quam opinionem, vt æquiorem amplectitur Nauarrus.

b Gloſſ. in d. Auth. ſi qua mul. v. libe.

c Peruſ. in rubr. de teſta. 2. n. 66.

d Bart. in l. filius. C. de inof. teſtam. n. 18. & ibi Iaſ. e. 2. Na. vbi ſu.

Notandum inſuper illud verbum (*moriatur*) dictæ Authenticæ, per quod, & per ſequentia ſignificatur non poſſe filium petere legitimam ſibi debitam in bonis patris facti religioſi, etiā poſt profeſſionem, donec pater moriatur. Quæ concluſio iuri Cæſareo conformior videtur, quam contraria, quam quia æquior, & ſatis probata in iure Pontificio, cum verſetur circa Eccleſiaſtica, tene, vt egregie docet Couarruuias *e*, quicquid maxima turba Doctorum controuertat, vt affirmat Nauarrus. At ego à communi iure Cæſareo magis conformi non recedo; licet enim cōtraria ſit æquior, filio in hac materia magis eſt attendendus fauor monaſterij, in quo pater habitat, & fecit profeſſionem.

e Couar. in c. 2 de teſt. Na. vbi ſ. n. 43.

Pro complemento autem vltimo eſt notandū, quod in Capitulis generalibus factis in ordine D. Hieron. in anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo, & in anno Domini 1513. & in anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, *ſtatutum fuit ne monaſteria ordinis ſuccedāt in bonis fratribus profeſſis prouenientibus ab inteſtato, vt plenius habetur inter Extrauagantes, quod f Paulus III. anno Domini milleſimo quingēteſimo trigeſimo octauo, Pontificatus ſui anno quarto & approbauit, & confirmauit, ſuppleuitque omnes, & ſingulos defectus, ſi qui forſan interuenerint tam iuris, quàm facti, donec Capitulum generale eiuſdem ordinis illud duxerit reuocandum, vel limitandum, vel alterandum, ſicut alia eiuſdem ordinis ſtatuta limitare, reuocare, renouare, alterare, & iterum condere, liberè & licitè poteſt*. Ita habetur in compendio *g* ordinis D. Hieronymi, & videantur ſtatuta religionū, per quæ in aliquibus multis, quæ de iure communi, & de priuilegiis particularibus ipſis in ſucceſſionibus hæreditatū conceduntur, renunciant, vt videantur magis ante perſonas ſua monaſteria ingredientes quàm eorū bona temporalia, & iura, quæ ipſis aliquando poſſunt competere.

f Ti. 5. §. 4.

g Compen. ord. D. Hie. ti. ſuccedere in bonis parag. 1

QVÆSTIO LXXXII.

De hæretica prauitate, quantum ad eius Inquiſitores, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos.*
2 *Vtrum fratres ordinis Prædicatorum poſſint eſſe Inquiſitores contra fratres ordinis Minorum, & è contra.*
3 *Vtrum religioſi grauius ſint puniendi propter hæreſim, quàm alij.*
4 *Vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.*
5 *Vtrum vel quo ſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum prælatis limitari.*
6 *Vtrum Inquiſitores poſſint procedere contra eos, qui dicunt peccata confeſſa confeſſoribus ordinum Mendicantium, iterum parochis eſſe confitenda.*
7 *Vtrum religioſi poſſint creari notarij ab Inquiſitoribus.*
8 *Vtrum Inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita, & in morte.*

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS I.

Vtrum Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra religioſos exemptos in cauſa haereſis.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IV. *omnes fratres ordinis Carmelitarum ab omni iuriſdictione, dominio, & poteſtate Inquiſitorum haereticae prauitatis prorſus, & omnimode, exemit, ac perpetuo liberauit, ita quod huiuſmodi Inquiſitores etiam ſi ſint ordinum Mendicantium, quauis occaſione, vel cauſa contra perſonas dicti ordinis nullatenus inquirere, procedere, aut iuriſdictionem aliquam in eoſdem exercere quoquo modo valeant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam quilibet contrafaciens eo ipſo incurrat. Et voluit quod ſolum teneantur coram Romano Pontifice, aut ſui ordinis protectore, vel camera Apoſtolica generali auditore in cauſis fidei, aut officium Inquiſitorum concernentibus reſpondere. Ac decreuit irritum, & inane ſi ſecus ſuper his quidquam quauis autoritate etiam Apoſtolica, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari*, vt habetur in Monumentis *b* ordinis, & Innocent. VIII. vt in eodem libro *i* continetur, *Vniuerſis & ſingulis Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis Prædicatorum, & aliorum quorumcumque ordinum, tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, profeſſoribus, & clericis ſæcularibus in vniuerſum prohibuit, ne prætextu cuiuſcumque poteſtatis & facultatis eis attributæ, ſeu attribuendæ ſuper inquiſitione huiuſmodi quantumcumque ampliſſima contra quempiam ordinis Minorum profeſſorem procedere, & inquirere, aut officium ſuum exercere quoquo modo præſumant. Et quod ſi fortè præſumpſerint aliquos ex dictis fratribus Minoribus capere, ſeu carceribus mancipare, debeant remittere fratres ipſos ſic captos infra triduum (poſtquam de præſentibus literis notitiam qualitercumque habuerint, aut requiſiti fuerint) ad ipſorum ſic captorum & detentorum ſuperiores per omnia illæſos, & ſine mora, per eos iuxta iuris formam, & regularia inſtituta, debitis pœnis puniendos, ſuper quibus dat conſeruatores omnes Eccleſiarum Prælatos imponendo graues pœnas in contrarium, qualitercumque facientibus.* Quam conceſſionem Leo *k* X. confirmauit, & dat conſeruatores pro eius omnimoda obſeruatione. Et vt ipſa obſeruetur Clem. VII. ipſis inquiſitoribus ſub excommunicationis ſententia, & officiorum ſuorum priuatione inhibuit, ne de dictis fratribus etiam ratione criminis hæreſis quomodolibet ſe intromittere præſumant, vt refertur in Compendio *l* Mendicantium.

b In 1 imp. f. 132. & in 2. f. 196 conceſ. 89.

i In 1. imp. f. 57. & 2. f. 52 conc. 60.

k Supp. f. 21. con. 64. & f. 20 conceſ. 63.

l Com. Mendi. v. inquiſito res hæreticæ prauit. § 1.

At è contrario Alexander IV. reſcripto quodam incipiente, *Ne commiſſa nobis*, dato anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo, ſtatuit vt indiſtinctè Inquiſitores contra quoſlibet religioſos, & exemptos procederent, idipſum alij tenuerunt.

Verum cum varietas confuſionem pariat, quam in tam graui negotio oportet longè abeſſe, & cùm ex prædictis regularium immunitatibus manifeſta quoque in fide pericula ſequerentur, poſteriores Pontifices valdè ſalubriter omnes religioſos, etiam alios exemptos ſicut olim Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis ſubiecerunt, vt Clemens VII. reſcripto incipiente, *Cum ſicut*, relato in bullario literarum Apoſtolicarum pro officio ſanctæ Inquiſitionis in fine directorij Inquiſitorum Eymerici. Et Pius IV. in reſcripto incipiente, *Paſtoris æterni*, quod etiam continetur in dicto bullario in fine directorij ſupradicti, ordinauit, vt Inquiſitores poſſint in hac cauſa procedere contra quoſlibet religioſos, & exemptos, dummodo à ſuis ſuperioribus non fuerint præuenti. Vnde conſequitur non obſcurè poſſe religioſos contra fidem delinquentes, ſi eorum ſuperiores iudicium, & cauſam præoccupant, ab eiſdem ſuperioribus iudicari. Nihilominus tamen ait Penna *a*, quòd quoad hanc partem Extrauagans Pij IV. non videtur recepta; & licet aliquando fuerit recepta, nunc ſancti tribunalis ſtylus, & conſuetudo contrarium obſeruat; nulli enim ſuperiores audent ſuos ſubditos religioſos in hac cauſa iudicare, ac punire, ſed protinus ad ſanctum officium deferunt, & aliud agentes ſaltem in Hiſpania puniuntur.

a Penna 3. pa. directo. inquiſi. comme. 21. p. 557

Aduertendum tamen, quòd tametſi Inquiſitores contra quoſcunque religioſos etiam exemptos procedere poſſint, nihilominus tamen certi quidam ſunt religioſi, contra quos ob prærogatiuam dignitatis non facilè debent priuati Inquiſitores procedere, ſed fore cum eiſdem obſeruanda cenſerem, quæ cum Epiſcopis obſeruantur, iuxta terminos iuris *b*, vbi generaliter prohibetur ne Inquiſitores contra Epiſcopos procedant, & generaliter cauſæ omnes grauiores etiam hæreſis contra Prælatos Sedi Apoſtolicæ reſeruetur, vt decreuit Concilium Tridentinum *c*. Et Pius V. Romæ ſanciuit in extrauaganti incipiente, *Romanus Pontifex*, data anno Domini 1563. vt ſcilicet, reuerendiſſimi Cardinales Inquiſitores generales in vniuerſa Republica Chriſtiana procedere poſſent contra Epiſcopos, & quoſlibet alios Prælatos, de quibus ibi, *eoſque moneant, citent, & requirant, vt intra certum terminum coram ipſis perſonaliter compareant.* Idque præcipitur ſub grauioribus pœnis in dicta extrauaganti. Vnde miniſtri ordinum regulares, Magiſtri generales ordinum Militiarum debent tractari, vt cõtra ipſos non procedatur antequam generales Inquiſitores cauſa cognita decernant quid facto opus ſit. Hæc Penna *d*.

b c. inquiſi. de hæret. li. 6.

c Conceſ. 24. de format c. 2

d Penna vli ſ. p.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres ordinis Prædicatorum poſſint eſſe Inquiſitores contra fratres ordinis Minorum, & è contra.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IV. ſtatuit, *Vt fratres Inquiſitores ordinis Prædicatorum, in fratres Minores; & è contra, fratres Minores, in fratres ordinis Prædicatorum quoſcunque officio Inquiſitionis huiuſmodi fungi, illudque exercere nullatenus poſſint, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali & de præſentibus literis ſpecificam, & expreſſam faciente mentionem.* Ita habetur in Monumentis *e* Ordinum: in Hiſpaniis autem hoc priuilegium non eſt in vſu, cùm fratres ordinum Prædicatorum, & Minorum non ſint Inquiſitores.

e In 1. imp. f. 66. & in 2. f. 149 conceſ. 366.

ARTICVLVS III.

Vtrum Religioſi grauius ſint puniendi, & torquendi propter hæreſim, quàm alij ſæculares.

RESpondeo dicendo, quod Alexander IV. in reſcripto quodã dato Anagniæ ſeptimo Kal. Maij, Pontificatus ſui anno ſexto, *Ordinauit, quod Hoſpitalarij, & Templarij, ac quilibet Regulares hæreſim committentes ſuo priuentur officio, ad quod nunquam reſtituantur, ſine Sedis Apoſtolicæ ſpeciali indulto.*

Verum eſt tamen, quod ob periculum excommunicationis, ſi grauius torquerentur, & læderentur, & ob dignitatem ipſam, qua decorantur, leuius, & mitius torqueri debent, niſi delicti indicia acriorem torturam infligendam ſuadeant. Illud tamen addit Simancas *f*, monachos nòn debere torqueri à tortore laico, niſi fortè clerici, aut monachi non poſſint inueniri, qui id facere velint, vel ſciant.

f Siman. de inſti. catho. ti. 65 n 59.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi.

RESpondeo dicendo, quod patres, qui ſanctæ Inquiſitionis officium exercent, cùm ſint delegati à Principe, ſic ſunt Iudices in vtroque foro, & poſſunt ex communi conſenſu ex graui cauſa committere alteri confeſſario abſolutionem in foro conſcientiæ, reſpectu criminis hæreſis, niſi inſtitutione, & ſupremi Iudicis mandato prohibeantur, quæ prohibitio erit iuri conſona, prout tradit Henriquez *g* dicens, quòd non poteſt vnus ſine altero à caſibus ſanctæ Inquiſitioni reſeruatis abſoluere, aut committere abſolutionem, quia iuriſdictio eſt in toto cõſenſu, prout tradit Simancas *h*, & habetur in Enchiridio *i* violatæ religionis, & in

g Henriq. li. 3 de pœni. c. 7. n. 4.

h Siman. de inſti. catho. c. 3. n. 8.

i Ench. 5. n. 4.

Digitized by Google

in Epiſtola k ad Epiſcopum Traſcath in India, & in iudiciali l Inquiſitorũ, & in Directorio m Inquiſitorum, & ſic poteſt vnus Inquiſitorum, aut Epiſcopus cõprehendere reum, non tamen damnare ad pœnam etiam temporalem ſine aliis. Ita Simancas n. Declaratur hæc praxis exemplo. Iuriſdictio enim tota eſt toti capitulo, prout tradit Syluester o.

Verum eſt tamen, quod quidam dicunt vnum Inquiſitorem quia ordinarius eſt, præſertim dum ſolus viſitat, poſſe audire confeſſionem, & ab hæreſi abſoluere facta abiuratione, aut committere ex cauſa alteri confeſſario circa perſonam longe diſtantem & impeditam accedere ad Inquiſitorem, vt verbi gratia, monialis, pro quo multos citant Simancas p, Carrerius, Couarruuias, & Decanus Segobienſis, & Archiepiſcopus Blanco in Confeſſionali Compoſtellano, & pro hoc faciũt ea, quæ late explicantes Concilium Tridentinũ diximus cum doctiſſimo Corduba, & aliis in primo Tomo q harum Quæſtionum Canonicarum, & Regularium.

k In epiſt. ad Epiſcop.

l In d. Enchi. v. abſolue. n. 7.

m Directo. inquiſit. 3. p. poſt formam 2. monito

n Siman. vbi ſup. c. 3. n. 8. & c. 16 n. 4. & c. 34. n. 23

o Syluest. v. confeſ. 1. §. 4. ad fin.

p Siman. de inſt. cath. c. 3. n. 8. Carrer. de hære. n. 72 Couar. in cap. alma mater. 2 p. § 11. n. 3 & 24 reg. peccatũ p. 2 prin. n. 7 in fi. Dec. Segob. de hær. q. 11. Blanco in conf. Compoſt. f. 98.

q In 1. To. q.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum Prælatis limitari.

Reſpondeo dicendo, *Clementem IV. ſtatuiſſe, quod Inquiſitores ordinum Prædicatorum, & Minorum omni humano timore depoſito intrepide procedant contra hæreticam prauitatem, iidemque non teneantur obedire Prelatis ſuorum ordinum præcipientibus, vt ad tempus, vel quoad certos articulos, vel quoad certas perſonas eidem negotio ſuperſedeant, non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis, & cenſuris.* Ita refertur à Penna a. & ad hoc referi b etiã Gregorij Papæ Bullam, cuius tenor eſt huiuſmodi:

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam Rei memoriam, negotio Catholicæ fidei per noſmetipſos promouere, & per alios promoueri facere, prout ad id tenemur, plenis deſideriis affectantes, vniuerſis, & ſingulis Prædicatorum, & Minorum ordinum fratribus, Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet conſtitutis præſentibus, & futuris facultatem concedimus veniendi liberè ad Romanam Curiam, in eaque morandi cum vno ſocio ſui ordinis, non obtenta, vel petita licentia quorumcumque ſuorum ſuperiorum, ſeu Prælatorum, & huiuſmodi ſocium mutandi, & alium de ſua prouincia aſſumendi, & ſecum tenendi, quoties fuerit opportunum, non obſtantibus quibuſcunque prohibitionibus, ſeu conſtitutionibus eorumdem Prælatorum, ſeu Capitulorum generalium, vel prouincialium ordinum Prædictorum, quorumcumque tenorum exiſtant contrariis plenam licentiam tenore præſentium impartimur. Ipſos autem Inquiſitores hortamur, vt ſe facere expediri de dicta curia, quam citò poterunt, bona fide procurent, & ad partes in quibus eis commiſſum eſt Inquiſitionis officium ad illud exequendum ſolicitè non differant remeare. Datum Auinione octauo Idus Februarij Pontificatus Domini Papæ anno tertio. Et licet Clemens c IV. & Sixtus IV. d conceſſerint Generalibus ordinum Prædicatorum, & Minorum, *vt poſſint contra ſuorum ordinum fratres, ad officium Inquiſitionis promotos, in aliquibus contrauenire,* hæc tamen priuilegia in vſu non ſunt; tantùm enim video in praxi ſupra appoſita reſcripta ſeruari.

Notandum tamen, quòd *nullus ex religioſis ſub obedientia Societatis degentibus à quibuſuis à quacunque Eccleſiaſtica, vel ſeculari dignitate, ſeu autoritate fulgentibus, etiamſi Cardinales ſint, vel Patriarchæ, Synodi, communitates, Capitula, aut officij hæreticæ prauitatis Inquiſitores, ac Commiſſarij vel Iudices, tam ipſius officij, quam ordinarij, vel delegati, ad quodvis munus, officium, vel exercitium, etiam in defectum aliorum, abſque expreſſo ſui ſuperioris conſenſu, ac etiam mandato adigi, vel cogi poteſt.* Ita Gregorium XIII. conceſſiſſe refertur in Compendio e Priuilegiorum Societatis.

a Penna in dir. & inquiſ. 2 p. commen. 23 p. 116. col. 1. & 2.

b Penna vbi ſup. pag. 137. col. 2.

c Habet. in li. Monu. ordin. in 1. imp. fol. 57. & in 2. f. 141. conceſ. 226.

d lib. Monu. in 1 imp. f. 66. & in 2 fo. 140. conceſ. 366.

e Comp. Societ. exemptio. § 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Inquiſitores poſſint procedere contra eos, qui dicunt peccata confeſſoribus ordinum Mendicantium confeſſa iterum Parochis eſſe confitenda.

Reſpondeo dicendo, quod Sixtus IV. ſtatuit, *Quod Inquiſitores hæreticæ prauitatis quicumque fuerint, habeant facultatem procedendi contra eos, qui aſſeruerint, quod confeſſi fratribus Mendicantium ordinum, teneantur confiteri eadem peccata Rectoribus parochialium Eccleſiarum.* Ita habetur in libro f Monumenta ordinum. Ratio autem huius conceſſionis eſt, quia cum dicti religioſi habeant actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, iuxta Decreta Canonica, ipſis commiſſam ſecundum fidem, quantum eſt ex parte ſua, valet eorum abſolutio, cui facto talia aſſerentes contraueniunt: hoc enim dicendo, virtualiter aſſerunt habentes actualem iuriſdictionem ad abſoluendum, non poſſe abſoluere.

f In 1 imp. f. 61. & in 2 f. 114. conceſ. 353

ARTICVLVS VII.

Vtrum Religioſi poſſint ab Inquiſitoribus creari Notarij.

Reſpondeo dicendo, quòd quodam Pij IV. reſcripto incipienti, *Paſtoralis officij cura,* dato Romæ apud ſanctum Petrum, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo, ſexto Kalen. Septembris, quod refertur in Bullario literarum Apoſtolicarum, collocato in fine Directorij Inquiſitorum Eymerici, cautum eſt, vt Inquiſitores, & eorum Commiſſarij, in quibuſuis fidei cauſis cum viderint expedire, autoritate Apoſtolica poſſint vnum, vel plures etiam clericos ſæculares, vel quorumuis ordinum regulares in notarios eligere, aſſumere, aut creare.

Circa quam conceſſionem aduertendum eſt cum doctiſſimo Penna g, non propterea religioſum, aut clericum Notarium creari, quòd ab Inquiſitoribus iuſſus ſit officij ſacri acta conſcribere, ſed vt cuncta valida ſint coram alio notario hunc religioſum notarium creare oportet, teſtibus adhibitis, tradito ſibi de more calamo, & atramento, additoque ſolemni iureiurando, & verbis conſuetis, *Eſto Notarius, & fidelis.* Adde Campegium h, & Locatum: quæ omnia conſona ſunt traditis ab Hoſtienſi i, & Ioanne Andrea dicentibus acta iudicij per publicam perſonam, hoc eſt, per notarium eſſe ſcribenda, ſiue is ſit laicus, ſiue religioſus cuiuſcunque ordinis.

g Penna in directo. inquiſit. 3 comm. 67. p. 50.

h Campeg. apud Azeu. qu. c 9 ver. aduer. verſus. Locat. in oper. iudi. v. notarius n. 4. & 5

i Hoſtienſ. & Ioan. And. in c. quoniam contra. de probat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita, & in morte.

Reſpondeo dicendo, quod Vrbanus IV. in Bulla, quæ incipit, *Præ cunctis,* loquens cum Inquiſitoribus, in hæc verba prorumpit, *Vobis autem pro huiuſmodi negotio laborantibus illam peccatorum veniam indulgemus, quæ ſuccurrentibus Terræ ſanctæ in generali Concilio conceſſa eſt.* Ita refert Eymericus k. Quæ autem in dicto Concilio ſuccurrentibus Terræ ſanctæ eſt conceſſa, patet ex iure l, & in parte deciſa notat Hoſtienſis in Lectura. In quo de ſuccurrentibus Terræ ſanctæ ita habetur:

Nos autem de omnipotentis Dei miſericordia, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli autoritate confiſi, & ex illa, quam nobis, licet indignis, contulit Deus ligandi, atque abſoluendi poteſtatem, omnibus qui laborem iſtum in propriis perſonis ſubierint, & expenſis, plenam ſuorum peccaminum, de quibus fuerint veraciter corde contriti, & ore confeſſi, veniam indulgemus, & in retributionem iuſtorum ſalutis æternæ pollicemur augmentum. Eis verò, qui non in perſonis propriis illuc acceſſerint, ſed in ſuis duntaxat expenſis, iuxta facultatem, & qualitatem ſuam viros idoneos deſtinauerint. Et illis ſimiliter, qui licet in alienis expenſis, in propriis tamen perſonis acceſſerint, plenam ſuorum concedimus veniam peccatorum. Huiuſmodi quoque remiſſionis volumus, & concedimus eſſe participes, iuxta qualitatem ſubſidij, & deuotionis affectum omnes, qui ad ſubuentionem ipſius Terræ ſanctæ de bonis ſuis congruè miniſtrabunt, aut circa prædicta conſilium, & auxilium impenderint opportunum, omnibus etiam piè proficiſcentibus in hoc opere communi Sanctæ, & Vniuerſalis Synodus orationum, & beneficiorum ſuorum ſuffragium impartitur, vt eis dignè proficiant ad ſalutem. Dat. Lateran. decimonono Kalend. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno octauo.

Quod vero attinet ad indulgentiam ſemel in vita, quam Inquiſitores conſequuntur, dubium eſt, an intelligatur

k Eymeri. in direct. inquiſ. 3. p q. 130. pa. 679.

l c. ad liberandam extra. de Iud. & Sarracen.

Digitized by Google

ligatur tantum ſemel in vita tota; an verò in ſingulis actibus perfectis, qui contra hæreticos in fauorem, & laudem fidei celebratur. Et Repertorium a Inquiſitorum in quolibet actu hac frui indulgentia teſtatur. Cui ſententiæ ſubſcribit Penna b, & idem dicendum putat de indulgentia trium annorum, quæ conceditur auxiliantibus officio ſanctæ Inquiſitionis, & Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in fauorem Fidei; illi enim non tantum ſemel in vita, ſed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerſo, quo Inquiſitoribus præſtant huiuſmodi auxilium, trium annorum indulgentiam conſequuntur.

a Repert. inquiſ. v. indulgẽtia §. item inquiſitores.
b Penna 2. p. directi. inquiſ. comme. 179. p. 676. col. 2.

Quod autem Inquiſitores habeant indulgentiam plenariam in vita, & in morte, patet ex literis Apoſtolicis Vrbani IV. vbi præmiſſo de indulgẽtia, quæ confertur Inquiſitoribus prædictis, & quæ ſociis, & fratribus ſui ordinis, & notariis, & quæ omnibus, qui perſonaliter aſtiterint in fidei negotio Inquiſitori: & qui præſtiterint ex animo auxilium, conſilium, & fauorem; de omnibus enim generaliter ſic ſequitur, *Et qui ex eis in proſequutione huiuſmodi negotij forte deceſſerint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, & ore confeſſi fuerint, plenam veniam indulgemus.* Ita refert Eymericus c, & tradunt etiam Repertorium Inquiſitorum, & Ioannes Tabien, & Roias.

Addit etiam Penna, quod quæ de indulgentiis conceſſis Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis tradit copioſe Eymericus, continentur aperte in quodam reſcripto Alexandri IV. incipienti, *Firmiſſime teneat* (quod ait vidiſſe Authenticum in bibliotheca Illuſtriſſimi Cardinalis Felicis Perreti de Montalto, qui poſtea fuit creatus Papa Sixtus V.) allatum ex Aſſyſio, ex Archiuo conuentus ordinis Minorum.

c Eymeric. in directi. inquiſ. 3. p. q. 128. p. 679. col. 1. & 2. Reper. inquiſ. v. indulg. parag. item inquiſit. Tabiẽ in ſumma v. inquiſi. §. 36 in fin. Roias de hær. 2. p. n. 412.

QVÆSTIO LXXXIII.

De hæretica prauitate, quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.*
2. *Vtrum religioſus abiuratus de leui ſit inhabilis ad gradus, & dignitates.*
3. *Vtrum Epiſcopi, & Prælati regulares poſſint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes generaliter incurrant excommunicationem legendo libros prohibitos.

REſpondeo dicendo, quòd *Paulus IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo, Pontificatus ſui anno quarto, omnibus, & ſingulis presbyteris, tam ſæcularibus, quàm quorumuis etiam exemptorum ordinum regularibus in regnis Hiſpaniarum exiſtentibus, auditioni confeſſionum Chriſti fidelium deputatis & deputandis, in virtute ſanctæ obedientiæ iniunxit, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ diſtricte præcepit, à qua non poſſint abſolui niſi à Papa, aut à generali Inquiſitore, præterquam in mortis articulo, vt in actu confeſſionis diligenter interrogent pœnitentes, vtrum habeant, vel legant libros hæreticos, aut damnatos per Inquiſitorem, vel imprimant, vel imprimi faciant, aut venales teneant, vel de eis aliquam notitiam habeant, ſeu ab quoquam præmiſſis culpabiles ſciant, quod ſi aliquos horum reuelauerint, nullatenus abſoluant, niſi priùs ea ſancto officio ipſi pœnitentes reuelauerint, & reuocat omnia in contrarium.* Ita habetur in Archiuo Inquiſitionis maioris Olyſiponenſis ciuitatis, à quo hoc, & alia extraxi.

Circa quam conceſſionem eſt ſummè ponderandum illud verbum, *nullatenus*; hæ enim dictiones, *penitus nullatenus, nullo modo*, inducunt nullitatem actus. Idemque operatur quod clauſula irritatiua, prout tenent Iaſon d, & Socinus, & quando lex, vel ſtatutum aliquid prohibet fieri, niſi certo modo præuio inducit formam. & dato quòd non procedat annullando, attamen actus factus non ſeruata forma eſt nullus, vt poſt alios tenet Leonardus e, inter conſilia feudalia Bruni. Vnde ſequitur, quòd abſolutio collata non ſeruata forma huius conſtitutionis erit nulla; verum eſt tamen quòd legentes libros prohibitos nihil ex profeſſo de religione tractantes, eis de prohibitione non conſtando, ſi probabiliter ignorant prædictam prohibitionem, non incurrunt in excommunicationẽ Bullæ Cœnæ Domini: nam prout reſoluit Nauarrus f, triplex eſt ignorantia, affectata, craſſa ſiue ſupina, & iuſta; affectata ſiue optata eſt, qua quis ignorat id quod ſcire tenetur, quia non vult ſcire quo liberius abſque ſuæ conſcientiæ contradictione, vel alia de cauſa peccet, iuxta illud Pſalmi g, *noluit intelligere, vt bene ageret*, quæ adeò non excuſat, aut minuit peccatum, vt etiam augeat ob circumſtantiam mali deſiderij. Craſſa verò ſiue ſupina eſt, qua quis ignorat id quod communiter omnes ſui ordinis ſciunt, quod contingit per culpam latam, quæ excuſat à tanto, ſed non à toto: iuſta verò, quæ à Theologis inuincibilis, & à Canoniſtis probabilis appellatur, eſt, qua quis ignorat, quod non oportet eum ſcire, vt patet in iure h, & qua communiter homines eiuſdem ordinis adhibita debita diligentia ignorant, iuxta Diuum i Thomam, qualis eſt eius, qui petit conſilium à viris habitis pro prædictis ſcientia, & conſcientia in id ſufficienti, qui falsò illi conſuluit, argumento eorum, quæ traduntur in iure k, & notant Alexander, & Diuus Antoninus, & hæc omnino excuſat, quando eſt cauſa actus. Hi tamen, qui eam prohibitionem ſciunt, vel ſcire debent, incurrunt illam, neque excuſantur, eo quòd expediunt eis ad aliquam artem exercendam, quia oportet obedire ſuperioribus. Nec debent à ſimplici ſacerdote abſolui, etiam ſi eos comburant, & ſancto Officio Inquiſitionis reddant, cum abſolutio huiuſmodi excommunicationis ſit Papæ reſeruata, per Bullam ſuperius citatam, & per Bullam Cœnæ Domini. Ita Nauarrus l.

d Iaſon. in l. ſin. n. 25. & 26. ff. de feriis. Soc. conſ. 21. n. 4. col. 1.
e Leonar. conſ. 114. n. 483.
f Nauar. in c. 23 n. 45.
g Pſal. 68. relatum in c. idio. 37. d.
h 1. q. 4. §. notandum eſt.
i D. Tho. 1. 2. q. 76 ar. 6.
k c. capellanus ſuſcepta gloſ. 3 de feriis. Alexan. conſ. 1. col. 4. vol. 2. Anton. 1. p. tit. 3 q. 10 §. 10
l Nau. lib. 1. conſ. tit. de conſti. conſil. 1. q. 35. n. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſus grauis, qui fuit denunciatus apud ſanctum Officium, quod in iuuentute ſua legerat quendam librum ſuſpectum, & poſt multa abiurauit de leui ſuſpicione. Quæritur, vtrum de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates ſuæ religionis.

REſpondeo dicendo, quod abiurare ſecundum ſignificationem, qua canones omnes vtuntur, eſt recedere ab aliqua re cum iuramento de non redeundo ad illam, & ſic ſumitur in multis iuribus a, & conſequenter abiuratio hæreſeos propriè eſt receſſio ab hæreſi cum iuramento de non redeundo ad illam, & certe loquendo de abiuratione, quam coguntur facere hæretici pœnitens hæreſeos à ſe admiſſæ iam confeſſæ, vel probatæ, vt miſericordiam conſequatur, & ne ad mortem tradatur, de qua in pluribus canonibus agitur b. Et hoc priori modo abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia, donec fiat habilis; non enim poteſt habere aliquod beneficiũ, neque publicum officium, vt in iure c ordinatur, neque habere aliqua bona, vt etiam in iure d decernitur, per quod id affirmat Felinus e. Neque ei prodeſt, quod abiurauit, quoniam licet per abiurationem excuſetur, ne tradatur poteſtati ſæculari puniendus, non tamen mundatur ab inhabilitate, quia fuit factus inhabilis ad beneficia, vel officia per hæreſim abiuratam, quia illa non tollitur per pœnitentiam, prout probat latè Felinus f, qui regulam illam, quod infidelitas præcedens non nocet conuerſo ad obtinenda beneficia, limitat non procedere in hæreſi, ſeu hæretico conuerſo.

Loquendo autem de altera abiuratione, qua ſuſpectus de hæreſi purgat ſe, & monſtrat innocentem, iuxta formam à Iudice decretam g, per quam non receditur ab

a c. ad hæc & c. ad. a de reſti. ſpolia. & c. ſuper hoc. de renun. & c. ad abolendum de hæret. & in c. ... de purg. can.
b c. ... & ... rium ... c. d. & in c. ad abolendum §. præſentis de hæret.
c c. 2 §. hæreticis de hæret. lib. 6.
d c. vergentis de hæret. & c. cum ſecundũ eod. tit.
e Felin. in c. ad non licet.
f Felin. in c. cum de reſtit. n. 1. verſ. inſidelitas.
g c. ad abolendã §. qui vero & c. accuſatus in pr. de hæret. lib. 6.

ab hæreſi incurſa, nec ponitur vlla pœnitentia de hæreſi, quæ non fuit confeſſa, ſed ab ea, quæ minus bene fecit, vel dixit, ex quibus illa ſuſpicio proceſſit per hunc modum, nulla talis inhabilitas incurritur, cùm nulla hæreſis ſit confeſſa, vel probata, imò per abiurationem eſt omnis ſuſpicio ſublata, & declaratur eſſe fidelis, & Catholicus; Purgatio enim Canonica, per quam quis ab hæreſi, vel alio crimine ſe purgat, eſt, ſecundum Raymundum, & Gofredum, & alios communiter, de obiecto crimine innocentiæ oſtenſio, vt ex ſacris canonibus *b* ſatis conſtat. Itaque purgare ſe de crimine, eſt per iuramentum, vel per aliquod à Iudice Decretum oſtendere innocentem, & qui ſe canonice purgauit iuxta formam ſibi præſcriptam abſoluitur, & habetur pro innocente, & pro tali, qui non commiſit crimen, cuius fuit accuſatus, & abiuratio de leui, imò & de vehementi, eſt quædam purgatio Canonica, vt ait quædam Decretalis *i*, & per conſequens abſolutus per abiurationem de leui eſt habendus pro tali, qui non commiſit crimen, cuius fuit accuſatus & conſequenter pro tali, cui non nocet crimen ſibi impoſitum, neque per conſequens nulla inhabilitas, quæ ex eo naſci poteſt.

b c ex tuarũ & c inter. de purga Cano. & c. ad abolendam §. qui vero de hære.

i c accuſat in princip. de hæret. lib. 6.

Et confirmatur: nam purganti ſe per abiurationem, etiam ob tam grandem ſuſpicionem, propter quam fuit indita ei purgatio cum decimaquarta manu ſui ordinis debet reſtitui beneficium, vt eſt caſus in iure *k*, determinatus, & non alia ratione, quàm quia abſolutus de crimine ſibi obiecto, & per abiurationem habetur pro innocente, & digno beneficio, quo erat dignus, antequam accuſaretur.

k ca. inter. de pur. canoni.

Denique noſtra concluſio probatur, quia nullus eſt textus, neque Gloſſa, neque Doctor, qui dicat, quod abſolutus per abiurationem de leui, imo neque per abiurationem de vehementi maneat inhabilis ad aliquid, ad quod ante accuſationem fuit habilis, niſi Iudex, qui indixit abiurationem, vel purgationem impoſuiſſet illi aliquam pœnam pœnitentialem propter ea, quæ fecit, vel dixit, ex quibus orta fuit contra eum ſuſpicio, quod ſola illa ratione dicere omiſerunt, quia contrarium erat clarum, cum abſolutus à crimine habeatur pro innocente, argumento eorum, quæ in iure *l* notantur, & dicto religioſo, vt proponitur, non fuit adiecta vna pœnitentia pœnalis, per quam remaneret inhabilis, prout proponitur, ergo poteſt eligi, perinde ac ſi nunquam fuiſſet accuſatus, prout conſuluit Nauarrus *m*.

l ca. in his. de accuſ. cum ibi notat.

m Nau. lib 5. con. i tit de hæret. c. n. 1. 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopi, & Prælati regulares poſſint dare licentiam viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eorum errores confutandos.

RESpondeo dicendo, inferiorem à Papa, niſi ex eius ſpeciali delegatione, licentiam præfatam concedere non poſſe, prout tenet Nauarrus *n*; inferior enim non poteſt legem ſuperioris tollere, prout eſt clarum in iure *o*. Verum eſt tamen, *Quòd Præpoſitus generalis Societatis conſideratè cum delectu, & re conſultata cum ſuis aſſiſtentibus, poteſt concedere religioſis Societatis facultatem legendi libros hæreticos, & alios prohibitos ad pugnandum. Et poſſunt dicti religioſi, vti libris non hæreticis, licet habeant annotationes & ſcholia auctorum hæreticorum, aut auctores ipſi mali ſint, ſi libri non ſint editi ad ſtabiliendæ dogmata hæretica, dummodo nomen auctoris, ſi ſit hæreticus, aut in Indice prohibitus, & ſi quid inter legendum impium occurrerit, deleatur.* Ita poſt Pium V. conceſſit Gregorius XIII. prout habetur in Compendio *p* Societatis.

n Naua. li. 1. conſi. tit de co ſti. conſi. 1. q. 36.

o c inferior. de maio. & obed. clem. ne Romani. de elect.

p Compen Societ. ti li. §. 1. & 2.

Conceſſa item eſt à Gregorio XIII. religioſis Societatis, qui à ſuperiori deputati fuerint, facultas emendandi libros eorum, qui ad eos vel in ſcholis, vel extra illas recurrere ſolent, quando auctores pij ſunt, ſed habent praua ſcholia, vel annotationes, aut quando auctores, aut impreſſores ſunt impij, non tamen libri, aut cùm auctores ſunt Ethnici, ſed habent ſcholia, annotationes vel quid huiuſmodi, propter quod prohibiti ſunt, donec purgentur, dummodo errores, & nomina malorum autorum, vel impreſſorum deleantur. Conceſſit item Gregorius XIII. *Quod Prælati, & ſuperiores Societatis non ſolùm religioſos ſocietatis, quos in collegiis, aut domibus haberent, ſed etiamſi ſcholaſticorum ad noſtras ſcholas confluentium libros Ethnicorum autorum propter ſcholia, annotationes, commentaria, aut impreſſorum cum indice prohibitos, ſi ad id à Præpoſito generali per ſeipſum, vel per alios deputati forent emendare, & ſcholaſticis prædictis vtendos relinquere poſſint, deletis tamen erroribus, & nominibus autorum prohibitorum. Poſſunt dicti religioſi in libris ſuis mandare executioni ea, quæ in catalogo, & decreto ſanctæ Romanæ, & vniuerſalis inquiſitionis præcipiuntur, ad effectum, vt illi retineri poſſint. Omnes prædictæ facultates quæ à Pio V. & à Gregorio XIII. viuæ vocis oraculo, & quæcunque alia ſuper huiuſmodi libris habendis, legendis, aut corrigendis, vſque ad diem octauum Ianuar. anni Domini milleſimi quingenteſimi ſeptuageſimi quinti. Societati conceſſa ſunt, approbantur, & confirmantur, omneſque defectus, ſi qui forſan in eis interuenerint, ſupplentur, & facultates ipſæ quatenus opus ſit de nouo conceduntur, vt in dictis literis latiùs continetur. Non obſtantibus Bullis in Cœna Domini legi conſuetis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nullas enim ſocietatis facultates cenſeri reuocatas per Bullas Cœnæ Domini conceſſit Gregorius XIII. decimooctauo die Martij, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimoquarto,* prout aſſerit Coll. *q* priuilegiorum Societatis.

q Collect. priuil ſociet. tit. bulla cœnæ. parag. 2.

Aduertendum autem circa prædicta, prout aduertit Collect. *r* præfatus, quod ſoli Prouinciales poſſunt has facultates concedere, niſi ipſi iudicarent eam facultatem alicui Præpoſito, aut Rectori magnæ alicuius domus, aut collegij, aut alicui idoneæ perſonæ eſſe accommodandam, prima autem conceſſio Gregorij XIII. ſoli Generali reſeruatur: in his autem partibus Hiſpaniarum dubito, an conceſſiones hæ modo valeant. Cum ſanctiſſimæ Inquiſitionis tribunal habeat talia priuilegia, quibus forte omnia iſta ſunt abrogata. Et in Bullis Cœnæ, quæ modo publicantur, videtur quod omnes facultates ſuſpendantur.

dem tit libri prohibiti §. 2.

r Collect. in d. tit. libri prohibit. parag. 1

QVÆSTIO LXXXIV.

De hæreſi, quantum ad bonorum confiſcationem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum bona hæreticorum confiſcentur.*
2 *Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum Minorum regularis Obſeruantiæ.*

ARTICVLVS I.

Vtrum bona hæreticorum confiſcentur.

RESpondeo dicendo, quòd multa de confiſcatione bonorum hæreticorum tradit luculenter Penna *a*, quamplures conſtitutiones, & extrauagantes, & Summorum Pontificum decreta referens, circa hoc, quomodo ſcilicet debeant cõfiſcari opiniones etiam multorum Iuris peritorum refert. Ait enim Rolandus à Valle, quòd bona hæreticorum confiſcata ad dominum temporalem ſpectant: Franciſcus autem *b* burſatus hanc controuerſiam ita cõcludit dicendo primo, quod vbi adſunt decreta in ſpecie conceſſa alicui ciuitati circa dicta bona diſponentia, illa ſunt omnino, & inuiolabiliter obſeruanda, omiſſa omni alia iuris, & conſtitutionum diſpoſitione; quod ſi nulla talia decreta particularia reperiantur, tunc particularis loci conſuetudo attendenda eſt, & iuxta eam bona confiſcata ſunt applicanda, & diuidenda: ſin autem nulla, vel priuata decreta, vel conſuetudo extiterit, tunc in terris Eccleſiæ Romanæ ſubiectis dimidium bonorum confiſcatorũ curiæ Romanæ, altera verò officio Inquiſitionis applicanda eſt: in aliis vero terris imperij reſpectu Italiæ obſeruanda eſt conſtitutio Innocentij, Alexandri IV. & Clementis IV. de triplici bonorũ diuiſione:
ſed

a Penna in direct. inquiſ. 3. p. commento. 158 per totum.

b Bo ſat. conſi. 43 n. 43. vſque cum ex ſeq. traditur.

Digitized by Google

ſed in locis extra Italiam, in quibus neque decreta particularia, neque conſuetudines locales habentur, ius canonicum eſt ſeruandum, ſicut à Rolando à Valle *c* ſcriptum eſt. Hæc eſt Burſati ſententia, ſed in his non oportet plus immorari, ſolum dicō in Hiſpania recte bona damnatorum de hæreſi applicari fiſco Regio, vt teſtatur, & explicat Couarruuias *d*, & iuſtè poſſe applicari affirmat autor repertorij Inquiſitorum *e*, cum Rex catholicus in Hiſpania abundè prouideat Inquiſitoribus omnes expenſas præbendo.

c Valle conſ. 3 li. 1. con.
d Cou. li. 2. var. c. 9 n. 12
e Repert. inq. v. di. iſo bonorum cir. fin.
f Caſt. li. 3. de leg. pœn. c. 10. & l. 2. c. 6 de iuſt. hæret. punit.
g Conra. de contract. q. 7. con. 2 Victo. in relec. d In. dus. Vaſqui. li. 1 de ſucceſ. progreſ. in præfat. n. 97. v ſimilſimon ... li. 1. de iuſt. q. 6 ar. 6. Simon. de inſt. cath. ti. 16. nu. 15.
h c. erit autem lex 4 diſ.

Aduertendum tamen, quòd quamuis ſit opinio aliquorum, quod ante ſententiam condemnatoriam, & denuntiationem obligentur hæretici ad reſtituenda omnia bona fiſco, prout poſt Panormitanum, & alios tenaciter multorum argumentorum pondere nititur perſuadere Alfonſus de Caſtro *f*. Contrariam tamen ſententiam vt veriorem, benigniorem, & tutiorem tenent viri doctiſſimi, dum aſſerūt neminem obligatum eſſe ad pœnam in ſe ipſum exequendam, etiam in cauſa hæreſis, quam tenent Conradus *g*, Victoria, Ferdinandus Vaſquius, Soto, & Simancas; leges enim, quibus obligantur ſubditi (vt ſcripſit Iſidorus *h*) ad parendum illis poſſibiles eſſe debent, & ſubditorum moribus congruentes. Neminem autem futurum credo, niſi Alfonſum, qui facilè dicat legem obligantem in foro conſcientiæ, ad pœnam omnium bonorum in ſe ipſum exequendam poſſibilem eſſe, & ſubditorum moribus congruentem.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint excommunicati confiſcantes libros fratris Minorū regularis Obſeruantiæ.

Reſpondeo dicendo, quod Calderinus, quem ſequitur Didacus *i* Septimacenſis affirmat, quod licet bona Eccleſiæ non ſint propter hæreſim confiſcanda, alioquin publicantes, ſeu confiſcantes, incurrerent excommunicationem, à qua non poſſunt abſolui ante ſatisfactionem, niſi in articulo mortis, prout dicitur in quadam Clementina *k*: hoc tamen non habet locum in eo, qui confiſcat libros monachi Franciſcani regularis Obſeruantiæ, quia ipſi libri non ſunt monaſterij, quod nihil proprium habet. Hanc tamen ſententiam ſic indiſtinctè probatā refellit frater Franciſcus Ouando *l*; ait enim, ſalua Romani Pontificis declaratione, circa illam Clementinam, quòd cum res, quibus fratres Minores vtuntur ad vnum de duobus dominis pertineant, vel ad dantem, ſi dominium ſibi reſeruauit, vel ad Eccleſiam Romanam, ſi dans à ſe dominium abdicauit, aut donando nihil explicuit, vt declarat Nicolaus *m* Papa, ante confiſcationem talium librorum, ſi probetur donantem ſibi retinuiſſe dominium, ei ſunt reſtituendi, ſicut alia bona aliena, ſi non ſibi retinuit, cum talia bona ſint Eccleſiæ Rōmanæ, non poſſunt in ſæcularem fiſcum deuenire, ſed ipſius Romanæ Eccleſiæ permanent Romani Pontificis arbitrio diſponenda, cuius diſpoſitio ſi non habeatur noua, iuxta communem, & antiquam diſpoſitionem eſt, quòd manente dominio Sedi Apoſtolicæ vſus illorum à Prælatis diſpenſetur. Nec obſtabit, quin reſtituantur vero domino reſeruanti ſibi dominium, quòd in ordine Minorum fiunt conſtitutiones contra fratres ea conditione recipientes libros, quia præſumitur talis dominij reſeruatio fieri in fraudem, procurarique à fratribus, vt eis liceat liberius ſine Prælatorum licentia, & aſſenſu alieno nomine de illis diſponere. Nam reſpondetur, quod licet frater Minor pœnam dicti ſtatuti incurrat, ſi à parte rei verum ſit reſeruaſſe donantem ſibi dominium, verus dominus illorum permanſit. Vndè colligitur, quòd confiſcans libros prædictos, quorum dominium ſibi dantes reſeruauerunt, ſi dantes ſunt laici, nihil Eccleſiaſticum fiſcus Regius confiſcaret, & ſic non incideret in pœnam dictæ Clementinæ: at ſi ſunt ipſius Eccleſiæ Romanæ confiſcando illos, & applicando Regi, ſicut applicantur alia bona hæreticorum, tunc quid Eccleſiaſticum confiſcaret, & per conſequens in pœnam dictæ Clementinæ incurreret.

i Septimac. li. 3. var. inſt. ti. 9 n. 68.
k Cle. nolentes de hæret.
l Ouando in 4. d. 3 propoſ. 33. corol. 3.
m c. exiit qui ſemi. de verb. ſig. in 6.

De homicidio, vide, quæ dixerim in primo Tomo, in quæſtione de Abbatibus, quoad poteſtatē diſpenſandi, & in hoc ſecundo Tomo in quæſtione de correctione fratrum, quoad pœnam homicidij imponendam.

QVÆSTIO LXXXV.

De hoſpitalibus Regularium, in tres articulos iuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Vtrum Hoſpitalia in titulum poſſint conferri.*
2. *Quid circa Hoſpitalia regularia iura definiant.*
3. *Vtrum Hoſpitale poſſit committi per legatum religioſo, iuxta Clementinam,* Quia contingit.

ARTICVLVS I.

Vtrum Hoſpitalia in titulum poſſint conferri.

Reſpondeo dicendo, Hoſpitalia in titulum poſſe conferri, ab vniuerſis Doctoribus *a* atteſtari, de quo agit Rebuffus *b*, poteſt tamen Hoſpitale duobus modis in titulum conferri, aut ratione fundationis, aut quando ad eius regimen quis aſſumitur à Clerico per viam electionis. Item tunc dicitur conferri in titulum, ſicut beneficium, quando ibi eſt campanile cum campana, quæ publice pulſatur ad congregandos homines, vt diuino interſint officio, vel ſi ibide ſit altare fixum, & conſecratum, & ibidem paſſim celebrentur Miſſæ; tunc enim vere beneficij appellatione continetur: alioquin enim dicitur locus pius, & Religioſus, quod ſi Regularis ſit iuxta definitionem beneficij Regularis, fatendum erit ſubire etiam leges beneficij Regularis, maxime vero quoad inconſtantem, mutabilemque naturam beneficij regularis.

a DD. in Cle. quia contingit. de relig. dom.
b Rebuff. in tract. q. 15. n. 13 & de pacif. poſſ. n. 11.

ARTICVLVS II.

Quid circa Hoſpitalia regularia definiant iura.

Reſpondeo dicendo, Hoſpitalarios regulares quinque in rebus liberos eſſe, nec in dicta Clementina fuiſſe comprehenſos, videlicet in ſuppletione ordinariorum, etiam quoad exempta, & quod nōn conferantur Hoſpitalia in beneficium, in iuramento pręſtando, in inuentario conficiendo, & in ratione reddenda, vt gloſſa *c* expoſuit; idem enim ſignificat verbum textus, *præmiſſa*. Dixit etiam Hoſpitalia militiarum, ordinum ſcilicet ſancti Ioannis Hieroſolymitani, ſanctæ Mariæ Thentonicorum, Calatrauenſium, & ſimilium. Dixit etiam aut Religioſorum, aut aliorum, quoniam iuxta gloſſam *d* ſunt quædam Religiones ſuper Hoſpitalitatem fundatæ, vt Cruciferorum, vel quamuis ad hoc non ſint fundatæ, habent tamen Hoſpitalia.

c Gloſſ. in cl. quia cōtingit. de relig. domi.
d Gloſſ. in d. Clem.

Notandum eſt illud, quod traditur à Rebuſſo *e*, ſcilicet aduerſus Commendatarios. Hoſpitalitas (inquit) debita non ſeruatur, ſed tota amittitur: nam quoties quiſque Commēdatarius hoſpitalem ſe exhibeat, aliorum ſit iudicium, quæ tamen plurimum eſt commendata, vt ait gloſſa *f*, & Doctores ſcribunt, hodie quidem Commendatarij tantum abiunt ab hac hoſpitalitate, vt quæ poſſunt, à pauperibus eripiant: vnde quia hoſpitalitas deceſſit, ſucceſſit indictio fiſci, Decimarum, & aliorum onerum præſtatio, vt in ſacris canonibus *g* habetur, *hoc tollit fiſcus quod non accipit Chriſtus.*

e Rebuf. in praxi ti. de commē. n. 15.
f gloſ. & DD. in c. de monach. de præb.
g c. maiores 16 q. 7.

Notandum eſt etiam rigoroſum præceptum dictæ Clementinæ in dicto paragrapho, *præmiſſa*, quo Hoſpitalariis regularibus diſtricte iniungitur, & in virtute ſanctæ obedientię mandatur, videlicet, vt in ſuis hoſpitalibus

Digitized by Google

talibus ſecundum ſuorum ordinum inſtituta, & antiquas obſeruantias prouideant pauperibus, & hoſpitalitatem debitam in illis tenere procurent, ad quod per ſuperiores eorum arcta diſtrictione coguntur ſtatutis, aut conſuetudinibus, quibuſlibet non obſtantibus in præmiſſis.

Notanda ſunt etiam Decreta Concilij Tridentini ad hoſpitalium gubernationem condita. Primum habetur ſeſſ. ſept. capite quintodecimo, de Regularibus, quod habet, curent Ordinarij, vt Hoſpitalia quæcumque à ſuis adminiſtratoribus quocũque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, conſtitutionis Concilij Viennẽſis, quæ incipit, *forma ſeruata*. Quam quidẽ conſtitutionem eadem ſancta Synodus innouandam duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.

Secundum Decretum habetur ſeſſ. vigeſima quinta, capite octauo, vbi poſt commendatam, admonitamque Hoſpitalitatem omnibus Hoſpitalarijs tam ſæcularibus, quàm regularibus, quibus in commendam, adminiſtrationem, aut quemcumque titulum, etiam per vnionem, hoſpitalia conceſſa ſunt, præcipit omnino, vt impoſitum illis onus, officiumve adminiſtrent, atque hoſpitalitatem, quam debent ex fructibus ad id deputatis, actu exerceant, iuxta conſtitutionem Concilij Viennenſis, quæ incipit, *Quia contingit*. Deinde præcepit, quod in defectum pauperum fructus hoſpitalium in alium pium vſum inſtitutioni proximiorem, ac pro loco, & tempore vtiliorem conuertantur, ad arbitrium Ordinarij cum duobus de Capitulo. Eaque omnia ſub grauibus pœnis præcipiuntur omnibus, & ſingulis hoſpitalium adminiſtratoribus cuiuſcumque ordinis, & religionis, & dignitatis fuerint, iis duntaxat Regularibus exceptis, qui illis Regularibus ſubijciuntur, vbi viget Obſeruantia regularis. Additur etiam maximam exemptionem, conſuetudinem etiam immemorabilium, ſeu priuilegiorum, aut indultorum derogatio. Vnde Prælati regulares debent curare, vt in hoſpitalitate non is habeatur delectus perſonarum, aut diuites potiſſimum inuitentur, qui cum fœnore reddant, quod acceperunt. Sed cum Regularium peregrinarum domus nemini, quantum per facultates licuerit, clauſas eſſe deceat, profecto illis maxime patere debent, qui Dei voce, ſanctorum Patrum cohortationibus, & exemplis ſacrorum Conciliorum præcepto, & autoritate nobis commendati ſunt. Qua in re ne vlla fraus fieri poſſit, ineatur aliqua ratio Prælato regulari probanda, quæ ei conſtare poſſit, in quas perſonas fructus illi erogati fuerint: quos autem comperit Prælatus, vel inique diſtribuendo, vel in ſuorum commodum conuertendo, vel inutilibus, & ſuperuacaneis ſumptibus faciendis male in adminiſtratione verſari, eos pro modo culpæ puniat, & ad reſtitutionem legitime compellat, & ab officio etiam, ſi ei videbitur, amoueat.

ARTICVLVS III.

Vtrum Hoſpitale poſſit committi per Legatum religioſo iuxta Clementinam, Quia contingit.

a Car in Cle. 2 q. 23. de præben. & in Cle, 1. §. vt autem. q. 1. de relig. domi.
b Card. vbi ſupra.
c Lapus in trac. hoſp. co. 4
d Lapus vbi ſupra.
e Rota deciſ. 274. in anti. quis. Gambarus de autorit. leg. de latere. li 8 n 44.
f Conc. Colonien par. 27. par. 7. 6.

RESpondeo dicendo, quòd iure communi non poteſt. Hanc opinionem tenet Cardinalis *a*: fallit tamen hoc, quando Hoſpitale habet Eccleſiam curatam annexam, prout Cardinalis *b* tenet: fallit ſecundo quando Hoſpitale eſſet ſolitum gubernari per Regulares, vt multa Hoſpitalia, quæ ſunt de menſa monaſteriorum; tunc enim ſicut Abbas poteſt vnum ex ſuis Religioſis præficere, ita & Legatus à latere. Ita tenet Lapus *c*. Fallit tertio, quando religio eſt fundata in hoſpitalitate, vt tenet Lapus *d*. Fallit quarto generaliter, vbicunque neceſſitas hoſpitalis, & pauperum id ſuadet, quoniam etiam Epiſcopus hoc caſu poteſt monachum à monaſterio auocare à clauſtro, vt tenet Rotæ *e* deciſio, & tenet Gambarus. Plura de hoſpitalarijs vide apud Concilium Colonienſe *f* ſub Hermano V. Archiepiſcopo. Et Concilium Colonienſe ſub Adolpho III. Archiepiſcopo, in forma viſitandi hoſpitalitatem monaſteriorum.

QVÆSTIO LXXXVI.

De Indulgentiis in communi, quoad ſuam quidditatem, & diuiſionem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quid ſit Indulgentia Eccleſiaſtica.*
2 *Quotuplex ſit indulgentia.*
3 *Quid ſit indulgentia plenaria.*
4 *A quo cœperit Iubilæum, & quid ſit.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit Indulgentia Eccleſiaſtica.

RESpondeo dicendo, quòd indulgentia abſolutè ſumpta eſt remiſſio iuriſdictionalis pœnæ temporalis, pro peccatis actualibus Deo debitæ facta à Prælato Eccleſiæ, de communi Eccleſiæ theſauro. Hæc definitio declaratur primo per ſingulas eius particulas, & poſtea breuiter probatur. Dicitur ergo, quod indulgentia eſt remiſſio in quo notatur, quod præfatæ remiſſioni, ſeu abſolutioni pœnarum eſt annexa communicatio, ſeu diſpenſatio theſauri Eccleſiæ ad faciendam ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarum, & ideo alij Doctores etiam dicunt, quod indulgentia eſſentialiter eſt abſolutio pœnarum, vt ſic homo maneat liber, & abſolutus à debito pœnarum: ex quo iam ſic ſunt ei remiſſæ, condonatæ, aut relaxatæ propter prædictam ſolutionem, ſeu ſatisfactionem pœnarũ factam de theſauro Eccleſiæ ſibi per indulgentiam communicato, ſeu diſpenſato.

Dicitur iuriſdictionalis, quia conceſſio indulgentię eſt actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & non actus ordinis, & in hoc differt ab abſolutione ſacramentali culpæ, vel pœnæ, quæ non ſolum eſt actus iuriſdictionis ſacramentalis, ſed etiam ordinis ſacerdotalis.

Dicitur pœnæ, quia per indulgentiam non remittitur culpa, ſed tantum pœna.

Dicitur temporalis, quia reatus pœnæ ęternæ non tollitur per indulgentias, ſicut nec culpa.

Dicitur pro peccatis actualibus, quia indulgẽtia non tollit pœnas debitas, aut cõſequentes peccato originali.

Dicitur Deo debita, id eſt, quæ in ſacramento eſt iniuncta, aut quæ debet iniungi tam in foro Dei, quàm in foro Eccleſiæ; nam indulgentia ad forum ſacramentale, ſeu pœnitentiale aliquo modo pertinet, & per hoc excluduntur pœnæ debitæ in foro contentioſo, ſeu exteriori. Dicitur facta à Prælato, ad differentiam remiſſionis pœnæ, quæ fit in foro ſecreto virtute contritionis, aut ſacramentalis abſolutionis; talis enim remiſſio pœnæ non eſt, nec dicitur indulgentia Eccleſiaſtica proprie loquendo, de qua modò agimus, ſed ſolũ illa, quæ fit à Prælato, vel ab eius autoritatem, vel commiſſionem habente.

Dicitur de communi theſauro Eccleſiæ ad differentiam communicationum bonorũ, quæ fiunt à Prælatis religionũ recipientibus aliquos ad confraternitatem, ſeu communicationem bonorũ ſpiritualium ſuorum ſubditorum; talis enim communicatio nec eſt, nec dicitur indulgẽtia Eccleſiaſtica, quia neque eſt remiſſio, neque eſt actus iuriſdictionis, prout late probauimus in primo *g* Tomo quæſtionum regularium. g 1.34.

Sic explicata diffinitione ſtatim accedendum erat ad eius probationem; ſed quia ex propoſito non eſt noſter tractatus de indulgẽtiis, ideo nolo eam in præſentiarum autoritatibus ſacræ Scripturæ, & Conciliorũ comprobare, legat lector doctiſſimum Cordubam *h*, qui ſuo more rem latiſſime, & doctiſſime explicat. h Cor li 5, qq 9. 3. per totam.

Digitized by Google

ARTICVLVS II.

Quotuplex ſit Indulgentia.

RESpondeo dicendo, quòd triplex eſt indulgentia. In primo enim modo ſumitur abſolute, aut ſimpliciter, quæ dicitur per modum iuriſdictionis, quæ definita eſt in articulo ſuperiori. Secundo modo ſumitur indulgentia per modum participationis, qua quis poteſt recipi ad communicationem bonorum alicuius perſonæ, ſeu communitatis, aut congregationis, de qua in primo Tomo late egimus, & de ea agit Corduba i. Tertio modo ſumitur indulgentia pro indulgentia per modum ſuffragij, quæ tantùm conceditur animabus Purgatorij. Cuius indulgentiæ quatuor definitiones affert Corduba k, quarum quarta eſt, quòd indulgentia per modum ſuffragij eſt diſpenſatio, ſeu communicatio theſauri indulgentiarum, autoritatiue facta per Prælatum Eccleſiæ, pendens, quoad ſuum fructum, ſeu effectum remiſſionis pœnarũ à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione: oportet autem hanc definitionem explicare, vt omnibus ſit nota. Dicitur, quòd eſt diſpenſatio, vel communicatio theſauri indulgentiarum. Nam indulgentia per modum ſuffragij eſſentialiter non eſt remiſſio, neque abſolutio pœnarum, cùm non ſit actus iuriſdictionis, in quo differt ab indulgentia propriè, & abſolutè ſumpta, quæ eſt per modum iudiciariæ poteſtatis, & eſt actus iuriſdictionis, vnde eius natura, & eſſentia ſtat principaliter in abſolutione, ſeu remiſſione pœnarum. Dicitur autoritatiue facta per Prælatum Eccleſiæ, quia talis communicatio theſauri indulgentiarum, quæ fit in indulgentia per modum ſuffragij, neceſſariò debet fieri ab habente autoritatem ſuper communem theſaurum indulgẽtiarum, ad ipſum communicandum per viam indulgentiæ huiuſmodi. Ex quo ſequitur, quòd remiſſio pœnarum, quæ habetur per ſacramenta, per contritionem, aut per quæcunque merita de congruo, aut per ſatisfactiones aliorum, aut per communicationem bonorum quorumcunque, non ſunt vllo modo indulgentiæ per modum ſuffragij, nec alio modo.

i Cord. li. 5. de indul. q. 42. art. 5.
k Cord. vbi ſup. q. 15.

Dicitur pendens quoad fructum, &c. à ſola liberali, & gratuita Dei acceptatione: quæ particula ita explicatur, ſcilicet, quòd Deus ſtante lege non neceſſariò, quoad totum ſuum fructum ex iuſtitia legis acceptat ſemper prædictam communicationem theſauri pro eo, cui conceditur, ſed partim ex iuſtitia legis, partim ex liberalitate, & gratia, ſicut & omnia alia ſuffragia pro defunctis, & omnia alia merita de congruo. Nam ex iuſtitia legis certum eſt quòd acceptantur, & valent aliquid coram Deo pro eo, pro quo fiunt: quoad quantitatem autem fructus, & quando, & quomodo talis fructus concedatur, id pendet ex gratia, & liberalitate, ita quòd licet certò, & infallibiliter Deus liberaliter acceptet ſupradictam communicationem theſauri pro eo, cui conceditur indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ, non tamen abſoluit ſemper infallibiliter illum à tanto debito pœnarum, ſed aliquando in toto, aliquando in parte, prout ſibi placuerit, & viſum fuerit decens ſuæ miſericordiæ, & liberalitati, attenta dignitate, aut meritis eius, pro quo debet acceptari.

Quòd ergo ſit de indulgentiæ eſſentia per modum ſuffragij hæc particula, ſic declaratur, & probatur, quia omne ſuffragium Eccleſiaſticum: omniſque ſatisfactio quomodocunque, & pro quocunque, maximè ſi fiat pro alio habet apud Deum ſuum valorem, ſperaturque eius acceptatio non quidem neceſſariò, & infallibiliter per ſolam viam iuſtitiæ legalis, ſed ſimul, & præcipuè, vt declaratum eſt per viam gratiæ, & miſericordiæ liberalis: indulgentia autem per modum ſuffragij eſt de numero ſuffragiorum Eccleſiæ pro alio factorum; ergo ipſius valor, & acceptatio quoad quantitatem fructus ſperatur à Deo per viam liberalitatis; conſequentia eſt bona, & maior probatur ex ipſo nomine. Nam eo ipſo quo eſt indulgentia eſt communicatio theſauri ſatisfactorij, et eo ipſo quo talis indulgentia et communicatio eſt, aut fit per modum ſuffragij conſtat quòd ingreditur numerum ſuffragiorum Eccleſiæ quoad ſuam vim, ſeu valorem ſatisfactorium, ad quod facit id, quod tradit D. Bonauentura a dicens, quòd indulgentiæ defunctorum ſunt de nobiliſſimis ſuffragiis Eccleſiæ, et cum eo in hoc concordant communiter Doctores. Quod autem hæc ſuffragia valeant per viam liberalitatis acceptantis Dei, probatur; nullibi enim legitur, quod Deus promiſerit acceptaturum ſatisfactoria ſuffragia quoad totum ſuum fructum pro alio quocunque, ſed fieri ſuaſit, et iuſſit in ſpe ſuæ miſericordiæ, et liberalitatis. Et confirmatur: nam ratio ſuffragij propriè ſumpti in vſu Eccleſiaſtico, hoc quidem innuit, nam tunc tantùm propriè fit ſuffragium, ſeu auxilium alicui ſuper aliqua re, quãdo eſt ſic agens, quod exiſtens in tali diſpoſitione nihil omnino iuris habet apud ſuum conditorem, ſeu iudicem, aut dominum, cui debitor eſt, vt per ſe vel per alium per viam iuſtitiæ poſſit pro ſuo debito ſatisfacere, aut ſe liberare aliquid agendo, ſed ſolùm poteſt ex liberalitate, et miſericordia acceptare volentis adiuuari per alium, et tale auxilium huic impenſum ab aliquo dicitur plenam propriamque rationem auxilij Eccleſiaſtici habere, alioquin non poſſet dici omnino indigens auxilio ſuffragantis, & miſericordia, & liberalitate acceptantis Dei, ſi aliquo modo per viam iuſtitiæ ſtante lege per ſe, vel per alium aliquid agendo poſſet liberari à debito pœnarũ. Et cum his videntur concordare D. Thomas b, & Richardus dicentes, quòd impetrare per modum ſuffragij innititur liberalitati eius, qui oratur, & ad idem videntur communiter Doctores c, præter Durandum, qui videtur aliquo modo diſſonare. Et hoc modo ſunt intelligenda tradita per Caietanum d, & à Gabriele, & Nauarro, & plenius infra dicetur in quæſtione de indulgentiis per modum ſuffragij.

a Bonauen. in 4. diſt. 20.
b D. Th. in 4. d. 45. q. 2. ar. 2. Richar. ea diſt. vt. q. 5.
c DD. d. d. & Duran. qu. 1.
d Caie. [illegible] 2. & in tr. 4. de indul. q. 5. & c. 9. 1. alio tra. Gabri. [illegible] l. 57. & ſupple. [illegible] d. diſt. 45. [illegible] 2. ar. 1. not. 2. Na. de [illegible] d. nu. 19. & 22. & 23. & [illegible]

ARTICVLVS III.

Quid ſit Indulgentia plenaria.

RESpondeo dicendo, quòd quamuis olim aliud eſſet indulgentia plenaria, plenior, & pleniſſima, & iubileus. Nunc autem ex ſtylo curiæ, quantum attinet ad rationem indulgentiæ, hæc omnia idem ſunt. Quæ veritas patet ex his, quæ Doctores antiqui, & moderni diuerſimode ſunt locuti de his, vt patet ex Paludano e, & Supplemento Gabrielis, & Adriano, & communiter Doctoribus. Et innuitur in Extrauaganti Bonifacij VIII. f. Doctores autem maximè variant, quæ dicatur indulgentia plenaria, plenior, & pleniſſima, cuius rei quinque opiniones refert Corduba g: & tandem ait, quod quoad rationem indulgentiæ, quæ eſt remiſſio pœnarum pro peccatis, idem eſt indulgentia plenaria, plenior, & pleniſſima. & hanc opinionem amplectitur Soto h, quam etiam ſequitur Medina, & quod illa forma concedendi indulgentiam plenariam, pleniorem, & pleniſſimam potius valeat ad tollendum ſcrupulos, qui ex varietate opinionum prædictarum oriri poſſunt, quàm ad differentiam aliquam earum indulgentiarum denotandam, quia omnia important remiſſionem omniũ pœnarum omniũ peccatorum mortalium, & venialium, tam de iniunctis, quàm de non iniunctis, tam de confeſſis, quam de non confeſſis, quomodocunque, & hoc habet veritatem, quando ſic abſolute ſine vlla limitatione conceduntur; ſecus ſi limitate expreſſe concedantur de iniunctis, aut de confeſſis, quia de his tantùm intelligitur talis indulgentia, etiam pleniſſima, aut Iubileus ſic limitate conceſſus, quamuis Iubileus rarò cum limitatione aliqua, ſed abſolute ferè ſæpiùs conceditur.

e Pal. in 4. d. 20. q. [illegible] ſup. [illegible] in 4. d. 25. q. [illegible] & 4.
f [illegible] de [illegible]
g Cord. li. 1. de ind. q. 11. ar. 1.
h Sot. in 4. d. 21. q. 1. ar. 3. Me. in de indulgent.

Diximus quòd quoad rationem indulgentiæ prædicta omnia ſint idem, quia quoad aliud videtur Iubileus aliquid aliud importare: nam quãdo ſimul cum indulgentia plenaria abſolutè conceſſa cõcedit etiam Papa, quod quis poſſit abſolui ſacramentaliter de omnibus caſibus, excommunicationibus, & peccatis, tunc ſolet dici Iubileus, & non aliter, vt ait Ioannes de Anania *i*, quem ſequitur Florentinus, Supplementum Gabrielis, & Syluester. Et ratio huius eſt, quia ſic habet ſtylus curiæ Romanæ, cui ſtandum eſt, & ſic habetur in multis literis Papalibus his temporibus modernis conceſſis. Similiter habet ſtylus curiæ, & conſuetudo optima legum, & conceſſionum interpres, quòd quando Papa concedit, quòd quis poſſit abſolui plenariè, ſacramentaliter, concedit etiam indulgentiam plenariam poſſe concedi.

i Anani in tract. de indulg. Flo. 1. p. ti. 10 c. 3 §. 26 ſupp Gab. in 4. diſt. 45. q. 1 ar. 1. n. 1. 1. & 2. & 3 2. conc. v. & Syl. ut in d q. 10. p. 1.

Sed contra prædicta videtur facere: nam in aliquibus bullis conceduntur vltra indulgẽtiam plenariam tot dies, vel quadragenæ de indulgentia. Nam ſi indulgentia plenaria omnem pœnam remittit, vt quid vltra tot dies vel quadragenæ conceduntur?

Pro explicatione huius difficultatis videndum eſt, quid ſignificent hæc nomina, *carena, quadragena, ſeptena*, quæ ponuntur in iure Canonico, & etiam in Bullis, *carena*, vt patet ex iure Canonico *a*, vbi *carena*, dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum ſeptem ſequentibus annis, & ſic ſecundùm Gloſſam *b* in dicto loco dicit, quòd, *carena*, eſt vocabulum Longobardorum ſic dictum à carentia hominum, quia acturi illam pœnitentiam, quaſi ſolitarij ſecludebantur à populis, vt in Numeris *c* legitur de Maria ſorore Aaron, & hæc pœnitentia regulariter infligebatur pro quolibet mortali, vt dicitur in Decretis *d*, & de hac pœna quæ dicitur, *Carena*, fit mentio in Decretis *e*, & videtur, quòd Carena complectitur quadragenam dierum, & Septenam annorum, vt patet in literis Papalibus, vbi conceditur Carena indulgentię; tunc enim per talem indulgentiam conceditur tempus quadraginta dierum, & ſeptem annorum pœnitentiæ.

a c. accuſat. de accuſat. c. accepiſti. de ſepſ. duorum.
b gl. ſ. in d. c. accuſati.
c Num. 12. c.
d 22. cap. hoc ipſum.
e Diſ 50. cap. in capite.

De quadragena verò, & ſeptena etiam dico, quòd aliquando ſunt nomina pœnæ, aliquando nomina indulgentiæ, prout notat Iacobus *f* Cardinalis, & Clemens Papa I. primò inſtituit quadragenam, per quam ſignificatur tempus pœnitentiæ quadraginta dierum; & ſeptenam, per quam ſignificatur tempus pœnitentiæ ſeptem annorum. Nam ſtatuit, quòd peccatores pro mortali excluderentur ab Eccleſia, & pœnitentiam agebant nudo capite aſperſo cinere per illos quadraginta dies, & deinde iniungebatur eis pœnitentia ſeptennalis per ſacerdotem; & Innocentius I. iniungebat pro vno mortali ſeptenariam modo certo peragendam. quæ dicebatur ſeptena, aut ſeptenaria Innocentij, & ſic patet, quomodo quadragena, & ſeptena, ſunt nomina pœnarum: ſunt autem nomina indulgentiarum in literis Papalibus, quando conceditur quadragena indulgentiæ, id eſt, quadraginta dierum, & ſeptena, id eſt ſeptem anni indulgentiæ, vt tenet Paludanus *g*. His ſuppoſitis reſpondetur ad argumentum ſuprapoſitum. Primò quòd ideo poſt indulgentiam plenariam illa limitata conceduntur, vt ſi cauſa indulgentiæ inſufficiens fuerit ad indulgẽtiam plenariam, ſaltem lucretur illos dies, vel quadragenas is, cui talis Bulla conceditur.

f Iacob. Cardinalis in ſuo tract. de indulg.
g Palud in 4. dis. 20. q. 4. ar. 3. concl. 4.

ARTICVLVS IIII.

A quo cœperit Iubileus, & quid ſit.

RESpondeo dicendo, quòd Iubileus creditur incepiſſe à tempore Bonifacij VIII. circa annum Domini milleſimum treceteſimum, vt habetur in quadam extrauaganti *h*, & dicitur Iubileus à *Iobel*, Hebraicè, quòd Latinè eſt initium, inde Iubileus, id eſt, initians, quia in lege veteri in illo anno Iubilei incipiebant libertates poſſeſſionum, & ſeruitutum, & remiſſiones offenſarum, omniaque redibant ad ſuum priſtinum ſtatum, vt in Leuitico habetur *i*, & ideo tunc fiebat magnum gaudium, & Iubileus libertorum à ſeruitutibus antiquis; vel potius dic quod *Iobel* Hebraicè eſt idem, quod buccina Latinè, quia tempore Iubilei Hebræi clangebant buccinis, vt legitur in eodem Leuitici loco, & habetur in interpretationibus Bibliæ emendatis. Inde etiam per analogiam à prædictis, & per etymologiam Latinam poteſt etiam Iubileus dici à iubilo, quia per Iubileum homini ſpiritualiter renouato, & ad gratiam baptiſmalem reducto eſt gaudium magnum conſcientiæ, & cordis, & oris iubilatio, & gratiarum actio, laudumque perſonatio, ſecundùm illud Pſalmi, *k*, *Buccinate in Neomenia tuba inſigni die ſolemnitatis veſtræ*, & huic videtur fauere quædam Extrauagans *l*. Alexandrinus *m* autem, & Turrecremata aiunt Iubileum idem eſſe, quod remiſſiuum. Nauarrus *n* autem ſequutus Marcum Antonium, & Euſebium, ait vocem illam *Iobel* ſignificare quinquagenarium, idemq́; valere vocem illam Iobeleũ, de illa voce *Iobel* à Latinis deductam, qui Nau. *o* per aliquot notabilia non ſolùm originem huius vocis Iubilei, ſed etiam differentiam Iubilei veteris, & nouæ legis deſignat.

h Extrauag. communium de pœn. & remiſ. Floren. 3 in. par tit. 10. ca. 3. §. 6. & 7.
i Leuit. 25.
k Pſal. 8.
l Extrau. vnigenitus. de pœni. & remiſ.
m Alexan. in ſum. de pœnit. dis. 7. Turrec.
n Na. in trac. de iubil. no. 2. num. 3.
o Na. vbi ſu. nos 2. 3 & 4.

QVÆSTIO LXXXVII.

De poteſtate concedendi indulgentias, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum Prælati religionum poſſint concedere indulgentias.*
2 *Vtrum ex priuilegio poſſint Prælati religionum indulgentias concedere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælati religionum poſſint concedere indulgentias.

RESpondeo dicendo, quòd Summus Pontifex poteſt concedere indulgentias, vt in iure *p* notum eſt. Item Concilium, Patriarchæ, & Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, poſſunt concedere indulgentias, vt in ſacris canonibus ſatis definitur, & tradunt Soto *q*, Syluester, Corduba, Angles, Ouando, Cannedo, & Corduba *r*: Cardinales verò ſi non ſunt Prælati, & etiam Patriarchæ, aut Primates non poſſunt de iure communi concedere indulgentias, bene tamen ex priuilegio, ſeu ex commiſſione generali, vel ex conſuetudine, prout tradit Corduba *ſ*; conſuetudo enim dat iuriſdictionem, vt tradit Couarruuias, & actus: inferiores autem à Papa, vt Epiſcopi non poſſunt concedere niſi taxatè, & limitate: limitatio autem facta ipſis circa indulgentias procedit etiam ſecundùm ius in ipſis religionum Prælatis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.

p ca. vnigenitus de pœn. & remiſ.
q ca quod autem, & c. noſtra. de pœn. & remiſ. Sot. in 4 d. 21 qu. 1 ar 4 Syl. v. indul. nu. 11. Angl. in 4. 2. p. q. 4. de indu. ar. 3. in pr 10. 1. fol. 24. Ouando in 4. d. 18. propoſit. 38 Canned. tract 9 de indul. c 3 pagi. 299. Corduba. li. 5 q. q. 12.
r Cor. vb. ſu. 3 rep. 4. dub. 1. circa finem q.
ſ Co. in reg. poſſeſſ 2. p. §. 3. num. 1.

Sed vt hæc clariora reddantur. dico primò, quòd Prælati inferiores Epiſcopis, id eſt Prælati, qui non habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quales ſunt Curati, Priores, Guardiani, & cæteri Prælati locales non habent ex officio vllam poteſtatem ordinariam iure diuino conceſſam ad concedendas indulgentias: nam poteſtas huiuſmodi pertinet præciſe ad dignitatem, & iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, vt apertè conſtat ex iure *t*, in quo dicitur, quòd Abbates concedendo indulgentias extendunt manus ad ea, quæ ſunt dignitatis Epiſcopalis.

t c. accidentibus. de exceſ. prela.

Secundo dico, quod loquendo de Prælatis religionum habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem, quales ſunt Generales, & Prouinciales, eos habere autoritatem ordinariam iure diuino conceſſam ad largiendas indulgẽtias; licèt enim Corduba *u* teneat partẽ negatiuam, partẽ tamen affirmatiuã tenet frater Michael à Medina, & vt probatiſſimam amplectitur, à qua ſententia, cùm ſit pia, nolo recedere, eo præſertim, quod in re-

u Cor. vbi ſu. propoſ. 9. Med. de indul. diſſ. 6. c. 25.

Digitized by Google

in religionum tutelam, & patrocinium excogitata ſit: fundamenta autem huius opinionis ſunt. Nam prædicti præfecti ſunt verè, & propriè, Prælati (vt idem Medina dicit) iure diuino conſtituti, vt iam in primo Tomo tetigimus *a*, & habent iuriſdictionē quaſi Epiſcopalem, imò ampliorem, quàm Epiſcopi, quia nō ſolùm poſſunt communicare, ſed applicare bona ſubditorum, vt in eodem primo Tomo *b* ſatis probauimus; ergo iure diuino habent facultatem concedendi indulgentias, cùm poteſtas concedendi indulgentias ſit poteſtas iuriſdictionis Epiſcopalis, qua prædıti ſunt religionum maiores, & ideo ſicut Epiſcopus dicitur ſponſus ſuæ Eccleſiæ, ſic Generales, & Prouinciales iure optimo ſuarum religionum, & religioſorum ſponſi nuncupantur. Neque obſtat Decretalis *c* in contrarium adducta. Ibi enim reprehenduntur Abbates dantes Indulgentias, non quidem exempti regulares, ſed Abbates ſubditi Epiſcopis cognoſcentes de cauſis matrimonialibus, & beneficiariis & ſi erant Abbates exempti (quod ego non admitto) erant quidem præfecti locales non habentes iuriſdictionem Epiſcopalem; ſi verò dicamus loqui de Abbatibus exemptis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, reprehenduntur, quia forſan concedebant indulgentias non ſolùm ſuis ſubditis, ſed etiam ſæcularibus, & religioſis ſub aliorum iuriſdictione militantibus.

a q. 17. art. 9.

b q. 34.

c de cap. accedentibus.

Nec obſtat conſuetudo in contrarium, qua docemur prædictos Prælatos nunquam ex officio conceſſiſſe huiuſmodi indulgentias. Nam reſpondetur, quòd hæc conſuetudo tollit vſum, non tamen poteſtatem; contra ius enim diuinum (quo dicimus huiuſmodi poteſtatem conceſſam) nulla eſt præſcriptio, & ideo ſi dicti Prælati attentaſſent concedere, ſicut Epiſcopi, attenta ſupradicta probabili opinione, tenerent factum, vt ait Medina.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex priuilegio poſſint Prælati regulares indulgentias concedere.

RESpondeo dicendo, quòd *Leo X. conceſſit, quòd omnes Prouinciales fratrum Minorum regularis Obſeruantiæ acta viſitatione ordinaria in conuentibus ſuæ prouinciæ, habeant facultatem concedendi indulgentiam plenariam omnibus fratribus cuiuſlibet conuentus ſic viſitati, & idem de Monialibus ſanctæ Claræ, & Tertiariis in congregatione viuentibus*. Ita habetur in Supplemento *d* ordinis.

d Sup fol. 93. conc. 285.

Et Gregorius XIII. viuæ vocis oraculo conceſſit, vt poſſint Viſitatores Societatis Ieſu in ſingulis collegiis, & Societatis locis abſoluta viſitatione, concedere religioſis Societatis benedictionem, & indulgentiam plenariam, & hoc in perpetuum. Ita habetur in Compendio *e* Societatis.

e Compen. ſoc. o. tit. viſitatores.

Item Alexander IIII. conceſſit, vt fratres Minores in quibuſcunque Eccleſiis, vel locis eos prædicare contigerit, poſſint dare ſuis auditoribus indulgentiam quadraginta dierum. Ita habetur in libro Monumenta *f* ordinum.

f In 2. impr. fol. 60. conc. 654.

Item Martinus V. conceſſit Generali miniſtro poſſe dare de toto ordine ſuffragia indulgentiarum, & orationum, & beneficiorum ſpiritualium quibuſcunque perſonis deuotis, & benefactoribus noſtri ordinis. Quæ conceſſio, prout in primo Tomo *g* notauimus non eſt priuilegium, ſed ius commune, quia eo ipſo quòd aliquis eſt alicuius congregationis Prælatus, habet autoritatem diſpenſatiuam communium bonorum ipſorum de congregatione, prout reſoluit Corduba *h*.

g q. 34.

h Cor. li. 5. q. 33. q. 7.

QVÆSTIO LXXXVIII.

De indulgentiis plenariis, & à fidelibus in feſtiuitatibus lucrandis & à Religioſis, in 12. articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *Vtrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis conſequantur Religioſi indulgentiam plenariam.*
2 *Vtrum Religioſi, & Religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.*
3 *Vtrum Religioſi recitando coronam Domini Ieſu Chriſti, & coronam beatæ Virginis indulgentiam plenariam conſequantur.*
4 *Vtrum pro Miſſa Conceptionis B. Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.*
5 *Vtrum ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum.*
6 *Vtrum in feſto Portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.*
7 *Vtrum Religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam, dicendo quinquies Pater noſter, cum totidem Aue Maria.*
8 *Vtrum Monachi Carthuſienſes indulgentiam ſimilem conſequantur.*
9 *Vtrum Religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.*
10 *Vtrum hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi à Laico.*
11 *Vtrum Lethargicum, & phreneticum, vel amentem poſt electionem confeſſarij, poſſit plenariè abſolui per huiuſmodi indulgentiam.*
12 *Vtrum pro ſalutatione angelica quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in die receptionis habitus, & in die profeſſionis, conſequantur Religioſi indulgentiam plenariam.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus IV. *conceſſit quòd in receptione habitus cuiuſlibet fratrum ordinum, S. Franciſci, ſit indulgentia plenaria recipienti, & ſimiliter in die obitus*. Ita habetur in libro Monumenta *i* ordinum, & in Supplemento. Circa quam conceſſionem eſt notandum, quòd illa verba, *in receptione habitus*, poſſunt duobus modis accipi. Primò quando recipitur habitus probationis, alio modo quando recipitur habitus profeſſionis, & in hac conceſſione conceditur indulgentia plenaria, in die, in qua recipitur habitus probationis, vt clarè ſonat litera priuilegij, & ex alio priuilegio Iulij II. facto minimis clarius colligitur; conceſſit enim, *quòd omnes perſonæ, quæ recipiuntur in ordine Minimorum, in earum ingreſſu, & morte plenariam omnium ſuorum peccatorum veniam, & indulgentiam conſequentur*. Ita refertur compendio *k* Societatis.

i In 1. impr. f. 63. & in 2. f. l 67. conceſ 104. & in Suppl. fol 93. conc. 320.

k Compen. ſociet. tit. indulg §. 4.

Pro die autem receptionis habitus in profeſſione, notandum eſt, quòd attribuitur D. Thomæ *l* opinio quædam ſingularis, quòd is, qui profitetur aliquam religionem, proinde ſibi quærit indulgentiam plenariam, ac qui ſuum corpus ſubſidio Terræ ſanctæ deuouet. Multi poſteriores, inter quos Felinus *a* hanc tenuerunt opinionem, ſed videamus, vtrùm D. Thom. huius fuerit opinionis, pro quo eius verba ſunt ponderanda, & ſunt hæc:

l Teo. 2. 2. q. 189. art. 3. ad 3.

a Feli. in cap. noſtro. de pæn. & remiſ. to. 4.

Rationabiliter autē dici poteſt, quòd etiā per ingreſſum religionis aliquis conſequatur remiſſionem omniū peccatorū; ſi enim aliquibus eleemoſynis factis homo poteſt ſtatim ſatisfacere de peccatis ſuis, ſecundùm illud Danielis b. Peccata tua eleemoſynis redime, *multo magis in ſatisfactione pro omnibus peccatis ſufficit, quod aliquis totaliter diuinis obſequiis mancipetur per religionis ingreſſum, quæ exceditur omne genus ſatisfactionis, & publica pœnitentia, vt in Decretis c habetur, ſicut etiam holocauſtum excedit ſacrificium, vt D. Greg. d inquit, vnde legitur in Vitis Patrum, quòd eandem gratiam conſequūtur religionem intrantes, quam conſequūtur baptizati.* Hactenus D. Thomas, qui in illis verbis, *eleemoſynis factis*, & in illis, *ſicut holocauſtum, &c.* palàm ſignificat ſe de remiſſione merito proprio nitente, & non de indulgentia de meritis alienis hauſta, agere. Et adde quod gratia baptiſmalis, cùm ſecundū aliquos, æquat gratiam perfectionis, non eſt indulgētia, vt palàm eſt, quia non datur ſine ſacramento Baptiſmi, tametſi memoranda eſt illa

b Daniel. 4.

c 33. qu. 1. c. admonere

d Greg. in hom. 10 in Ezech.

Digitized by Google

virtus magna profeſſionis, quam vir ille doctiſſimus ſimul cum communi voto peregrinationis in Terram ſanctam facto præponat. Denique non eſt ita certum loquendo ſecundum meritum, & vim ipſius profeſſionis, ipſam indulgentiam plenariam profitenti communicari. Vnde dicũt communiter omnes, quòd per dictam conceſſionem Sixti IV. conſequuntur Nouitij in die profeſſionis Indulgentiam plenariam: at ego dictam conceeſſionem etiam ad diem ſuſceptionis habitus in religione, cùm quis ingreditur religionem ad eam probandam, puto extendẽdam, cùm verba dictæ conceſſionis Sixti IV. hanc interpretationem patiantur, & verba conceſſionis Iulij II. factæ minimis id ſatis indicent, vtcumque tamen ſit, quod Nouitius profitens hanc Indulgentiam conſequatur, tenet M. Antonius Cuquus *e*, adducens autoritatem D. Bern. *f*. dicentis, *Religio amatores ſuos Angelis ſimiles, hominibus diſsimiles facit, diuinamque in homine imaginem reformat, configurans nos Chriſto inſtar Baptiſmi, & propitius Deo euehens*, & hanc opinionem tenet Angelus *g*; non enim ad certam peccati ſatisfactionem tenetur is qui totum tempus ſuo conditori dicat, vt dicitur in Decretis *h*.

e Cuq lib. 3. inſt. maior. in tit. 2. de reg. n. 49. & 50.
f Bern. in li. de præcep. & diſ. cap. 40.
g Ange. v. religio nu. 46.
h c. 4. quis aliquãdo videtur §. omergo eſt ne. c. ſ. d. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Religioſi, & Religioſæ in diebus, in quibus communicant, indulgentiam plenariam conſequantur.

RESpondeo dicendo, quòd *Innocentius VIII. conceſſit, vt fratres Minores celebrantes in diebus Dominicis, & ſolemnitatibus Domini, & B. Mariæ & ſanctorum ordinis Minorum, habeant indulgentiam plenariam.* Ita habetur in Monumentis *i* ordinum & in Supplemẽto. *& idem Innocentius VIII. conceſſit, vt Moniales communicantes habeant indulgentiam plenariam.* Ita habetur in Monumentis *k* ordinum, *& Leo X. conceſſit ſororibus, ſeu ancillis B. Mariæ, & Monialibus S. Claræ, vt quoties ſacram ſumpſerint communionem, ea die conſequi valeant indulgentiam.* Ita habetur in Supplemento *l*. Ex quibus colligitur primò, quòd cum religioſi ordinis Minorum, & omnes ordinum Mendicantiũ, qui gaudent priuilegiis Monialium S. Claræ, prout in primo Tomo *m* ſatis probauimus, quòd quotieſcunque communicauerint ipſi fratres, & Religioſi, & Religioſæ, etiam ordinum non Mendicantium conſequuntur indulgentiam plenariam, ſi ordinum Mendicantium priuilegiis fruuntur.

i In 2. impreſ. fol. 69. conc. 148. & in ſuppl. fol. 99. conc. 361.
k In 2. impr. fo. 69. conceſ. 250.
l In ſuppl. fo. 41. conc. 127. & fol. 42. conc. 132.
m 1. To. qu.

Secundò ſequitur, quòd cùm confratres chordigeri B. P. N. Franciſci fruantur omnibus indulgentiis fratribus Minoribus conceſſis, hoc magno, & ſalutifero indulto etiam gaudebunt. quòd ipſum de confratribus corrigiatis D. Auguſtini dicendum exiſtimó, cùm ipſorum fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ ipſis communicentur, prout in primo Tomo *n* ſatis probauimus.

n qu. 58.

Et pro complemento aduertendum, *quòd fratres ordinum Mendicantium pœnitentes, & confeſſi, celebrantes, vel ſacramentum Euchariſtiæ deuotè ſuſcipientes in ſingulis tam D. N. Ieſu Chriſti quàm eiuſdem matris Mariæ feſtiuitatibus, necnon S. Luciæ, S. Alberti, ſanctorum quadraginta Martyrum, S. Mariæ Magdalenæ, ſanctorum Petri, & Pauli feſtiuitatibus, plenariam omnium ſuorum peccatorum indulgentiam, & remiſſionem conſequuntur.* Ita conceſſum eſt perpetuò à Gregorio XIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, octauo Idus Auguſti, Archiconfraternitati Confalonis de Vrbe, prout refertur in Compendio fratrum D. Hieronymi. *o* Aduertendum etiam, quòd prout conſtat ex compendio Societatis Indico, & refert Veracruz in ſuo compendio priuilegiorũ manuſcripto, *Greg. XIII. cõceſſit, quòd quando ad acquiſitionem indulgentiæ plenariæ, vel Iubilei requiſita eſt confeſſio. & Euchariſtia, ſi tamen per ætatem, vel per aliud legitimum impedimentum non poſſunt confiteri, vel communicare, indulgentiam conſequuntur, & qui inculpabiliter non receperunt, ſi pòſt ſublato impedimento perfecerint quæ præſcribuntur, indulgentiam conſequantur, etiamſi dies conſtitutus præterierit.* Hæc eſt magna conceſſio.

o Compend. D. Hieron. ti. indulgent. §. 19

ARTICVLVS III.

Vtrùm Religioſi recitando coronam Domini Ieſu Chriſti, & coronam B. Mariæ, indulgentiam plenariam conſequantur.

RESpondeo dicendo, quòd *Iulius II. conceſſit vt fratres Minores Obſeruantiæ toties, quoties coronam Virginis Mariæ; præmittendo ante quaslibet decem Aue Maria, vnum pater noſter, dixerint, lucrentur indulgentiam plenariam, addendo tamen vnum Aue Maria pro ipſo Domino Papa.* Ita habetur in Supplemento *p*.

p Suppl. f. 92. conc. 273.

Et Leo X. conceſſit, quòd ſorores ſanctæ Claræ, & tertij ordinis de pœnitentia nuncupata in congregatione commorantes, & ſub cura fratrum Minorum Obſeruantiæ degentes toties, quoties coronam Virginis Mariæ dixerint, lucrentur plenariam indulgentiam. Ita habetur in ordinis Supplemento *q*, in quo etiam continetur, *ipſum Leonem X. id etiam conceſſiſſe ſororibus, ſeu ancillis ordinis beatæ Mariæ, vt dicendo coronas Domini Ieſu, & beatæ Mariæ Virginis conſequantur plenariam indulgentiam ſuorum peccatorum, & declarauit, quòd hoc quidem licèt minus clarè conceſſerat ipſe Leo X. Monialibus ſanctæ Claræ. Et in ſpeciali pro corona Saluatoris notandum eſt, quod fratres Minores dicendo coronam Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti in memoriam annorum vitæ Chriſti, lucrentur conſimilem indulgentiam plenariam, ſicut pro corona B. Mariæ Virginis.* Ita habetur in Supplemento *r* ordinis.

q Suppl. f. 62. conceſſ. 272. & f. 43. conceſſ. 34.
r Suppl. f. 92. conc. 274.

Pro quarum conceſſionum explicatione eſt notandum, quòd corona D. N. Ieſu Chriſti continet triginta tria *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, in honorem annorum vitæ Chriſti eiuſdem; corona verò beatæ Mariæ Virginis dicitur ab aliquibus continere ſexaginta tria *Aue Maria*, & de decem in decem vnum *Pater noſter*. Ita habetur in literis Leonis ſuperiùs allegatis; ſed vt alij dicunt, & meliùs continet ſeptuaginta duo *Aue Maria*, in memoriam ſeptuaginta duorum annorum, quos beata Virgo in hoc ſæculo creditur vixiſſe, & ita ponitur in aliis literis eiuſdem Leonis in Supplemento *a* ordinis contento.

a Suppl. f. 62. conc. 204.

Et eſt ſummè aduertendum pro infirmis, *quod Leo X. conceſſit vt fratres infirmi, ac ſenes in decrepita ætate conſtituti dicendo vnum pſalmum vel hymnum Virginis, vel Domini noſtri, lucrentur indulgentias conceſſas dicentibus coronas Ieſu Chriſti Domini, & Matris ſuæ, quòd huiuſmodi perſonæ non poſſunt ſemper hoc dicere.* Ita habetur in eodem Supplemento *b*. *Et idem Leo X. conceſſit Monialibus S. Claræ ſub cura fratrum Minorum Obſeruantiæ exiſtentibus, ac per conſequens eiſdem fratribus, quòd dicendo canticum graduum lucrentur indulgentiam, quam lucrantur dicendo coronam Virginis Mariæ, ſcilicet indulgentiam plenariam.* Ita habetur in Compẽdio priuilegiorum Mendicantium *c*. In quo aduertit Collector, quòd hæc conceſſio non eſt alias impreſſa, eo quòd poſt priuilegiorum impreſſionem fuit obtenta, ſeu ad partes Hiſpaniæ adducta, nihilominus tamen pro indubitata haberi poteſt, cùm habeatur in regiſtro commiſſariorum Curiæ Romanæ, ac inde ſit fideliter extracta.

b Supp. f. 90. conc. 181.
c Comp. mendic. v. indulg. plenar. quoad fratres §. 15.

Et eſt notandũ, *quòd Clem. VII. an. Dñi milleſimo quingenteſimo vigeſimo nono, conceſſit viuæ vocis oraculo omnibus fratribus Camaldulenſibus, oblatis, & Nouitiis, qui viſitauerint ad hunc, vel alium effectum quamlibet Eccleſiam, aut oratorium eremitorij, vel alterius loci ipſius fratribus tunc, & in futurum ſubiecti, recitando ſemel Pſalmum*, Exaudiat te Dominus, *vel ter* Pater noſter *& ter* Aue Maria, *rogando pro fœlici ſtatu ſuæ ſanctitatis dum viueret, & poſt mortem pro ſua animæ ſalute, omnes indulgentias quæ à ſede Apoſtolica, in generali, aut in particulari, aut quouis alio modo ad illud vſque tempus erant conceſſæ, & quæ in poſterum erant concedendæ, ſub quauis forma verborum tam Eccleſiis intra Romam conſiſtentibus, quam extrà & in omnibus mundi partibus fabricatis, ita, & eo modo, ac ſi in ſpecie prædictis Eremitæ in propria perſona ſtatutis temporibus Eccleſias, & loca illa viſitaſſent. Inſuper ſi quis eorum legitimo impedimento impeditus, vt prædictas eorum Eccleſias, aut oratoria viſitare, non poſſint, tunc ſuffiat, vt dicant dictum pſalmum*, Exaudiat, *vel ter* Pater noſter, *& totidem* Aue Maria, *quocunque in loco ſe inuenerint, & ſi quis omnino ea dicere non poſſet, ſufficit illud dicere ſola mente, & intentione.*

Et

Et inſuper conſequuntur omnes indulgentias, & peccatorum remiſſiones, quas conſequerentur ſi Roſarium pro conſequendis indulgentiis dicto Roſario à B. Dominico inſtituto conceſſis, cuius viuæ vocis oraculis conceſſionis authenticum teſtimonium datur à Laurentio Epiſcopo Prænestinenſi, ac S. R. E. Cardinali, & ipſorum Camaldulenſium tunc protectore. Et Capucinus *d* ait ſe vidiſſe Romæ, in Sup. Capucinorũ monaſterio, vulgari ſermone hanc conceſſionem impreſſam. Et notat idem Capucinus quòd hæc copioſiſſima indulgentia, qua Capucini ſpecialiter participant, per communicationem priuilegiorum, gratiarum, & indulgentiarum omnium ordinum Mendicantium, & non Mendicantium, ipſis factam per Paulum IIII. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, & ea gaudent etiam omnes alij Mendicantes, ratione communicationis factæ à Sixto V. anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo octauo.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm pro Miſſa Conceptionis Virginis Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria concedatur.

RESpondeo dicendo. quòd *toties, quoties fratres Minores de Obſeruantia dicunt Miſſam Conceptionis Virg. Mariæ, ac intendunt orare pro ſua ſanctitate, & vniuerſali Eccleſia, habeant indulgentiam plenariam*. Ita refertur conceſſum in Compendio *e* Mendicantium. Et idem Leo X. ampliat ſupradictam indulgentiam pro fratribus eiuſdem ordinis audientibus præfatis Miſſam Conceptionis, ac etiam pro Monialibus S. Claræ in congregatione viuentibus: ſimiliter audientibus prædictam Miſſam. Ita habetur in eodem Compendio *f*.

Et Sixtus V. Romæ apud D. Petrum die decima octaua Octobris, milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto, Pontificatus ſui anno ſecundo, in Bulla expoſitum nobis pro parte dilecti filij fratris Franciſci Gonzage Miniſtri generalis ordinis fratrum Minorum de Obſeruantia, quòd cum plurima Monialium monaſteria Conceptionis B. V. Mariæ in orbe Chriſtiano ædificata reperiantur, quorum Moniales ſub regula præfati ordinis, ac gubernio, & adminiſtratione illius ſuperiorum degunt, ipſique indulgentiam plenariam, & omnium peccatorum remiſſionem viſitantibus Eccleſias dicti ordinis vbique gentium conſiſtentes in ſingulis feſtiuitatibus ſanctorum eiuſdem ordinis perpetuò conceſſerit, cupiatque indulgentiam præfatam etiam quoad viſitantes Eccleſias monaſteriorum Monialium eiuſdem Conceptionis B. Mariæ vbique terrarum nunc, & pro tempore exiſtentium per ipſum, & etiam perpetuò extendi, & ampliari ipſe Summus Pontifex libenter annuens ſupplicatis, dictam indulgentiam, & deſuper in forma breuis, vel ſub plumbo expeditarum literarum tenorem præſentibus pro expreſſis, & inſertis habens, omnibus, & ſingulis dictorum monaſteriorum Monialibus nunc, & pro tempore exiſtentibus, ac omnibus, & ſingulis aliis vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, qui ſingulas, ſeu quamlibet Eccleſiarum, Monaſteriorum, Monialium huiuſmodi in feſto Conceptionis eiuſdem B. Mariæ à primis vesperis, vſque ad occaſum ſolis eiuſdem feſti annis ſingulis deuotè viſitauerint, & inibi pro pace inter Chriſtianos Principes obſeruanda, ac S. matris Eccleſiæ exaltatione, hæreſumque extirpatione, pias ad Deum preces fuderint, ſi eo die ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum ſumpſerint, dictam indulgentiam plenariam, & omnium ſuorum peccatorum remiſſiones, quoad eos omnes Apoſtolica autoritate tenore præſentium extendit, & ampliauit, ſeu illis de nouo etiam perpetuò illis omnibus concedit, & elargitur, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac præſertim de indulgentiis ad inſtar non concedendis, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

ARTICVLVS V.

Vtrùm ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum.

RESpondeo dicendo, quòd multa poſſem antiqua priuilegia in medium adducere, quibus probarur à Summis Pontificibus plures indulgentias pro his feſtiuitatibus eſſe conceſſas. Gregorius *g* enim X. Nicolaus III. *h* Martinus V. *i* Nicolaus IIII. *k* Ioannes XXII. Vrbanus V. *l* Sixtus IIII. *m* Iulius II. *n* multa conceſſerunt, quæ ſumma indulgentiarum ordinis fratrum Minorum à diuerſis Summis Pontificibus conceſſarum eſt, & aſſerit frater pater Ioannes de Argumanes, Prouincialis quondam prouinciæ S. Iacobi, ſe vidiſſe in authenticis literis, quæ literæ, vt ait Collector *a* Mendicantium habentur in articulo Conuentus Salmantini, cuius tenor ſequitur: *Viſitantes Eccleſias fratrũ Minorum in feſtiuitatibus Domini noſtri, & Dominæ noſtræ, B. Ioan. Baptiſtæ, Apoſtolorum, beatiq; Franciſci, omniumq; Sanctorũ ordinis Minorũ, habent conceſſionem q. articuliber prædictarum feſtiuitatũ mille trecentorũ quadraginta annorum quadringentarumque, quadraginta, & ſex quadrageſimarum, atque triginta, & vnius diei*; ita continetur in Monumentis *b* ordinum. Aduertit etiam collector dictorum priuilegiorum, quòd in alia ſumma extracta ex libro intitulato, Firmamentum trium ordinum, habetur ſubſequenti modo:

Summa indulgentiarum feſtiuitatum Domini noſtri Ieſu Chriſti, eiuſque ſanctiſſimæ Matris, ac etiam Patris noſtri Franciſci, & ſanctorum ordinis, aſcendit ad annos quingentos, quadraginta & octo, & dies ducentos ſexaginta. Ita habetur in libro, Monumenta ordinum.

Multa etiam poſſem referre, quæ conceduntur viſitantibus Eccleſias fratrum Prædicatorum, in anniuerſariis dedicationis earum, & in Natiuitate Virginis Mariæ, & in purificatione B. Mariæ, & Aſſumptione eiuſdem Virginis, & in feſto B. Patris Dominici, & in feſto S. Petri Martyris, & in feſto S. Thom. de Aquino; & in feſto S. Vincentij confeſſoris, & feſto S. Catharinæ de Senis. Quæ indulgentiæ ſi conſulas originalia *c*, prout patet ex traditis per collectorem priuilegiorum Mendicantium, vix annos mille indulgentiarum pertingunt.

Multa etiam poſſem referre, quæ conceduntur, viſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinienſium, in præcipuis feſtiuitatibus, ſed omnia hæc ad ſummum continent mille centum annos, & mille & centum quadragenas, vt conſtat ex traditis ab eodem Collectore *d*, quæ cùm ſint conceſſæ fidelibus, ſi porrexerint manus adiutrices, ſunt à Pio V. reuocatæ, prout infra late dicemus.

Plurimas etiam conceſſiones poſſem in medium adducere, quibus viſitantibus Eccleſias fratrum Carmelitarum in præcipuis feſtiuitatibus multæ conceduntur, quæ poſſunt videri in quadam Bulla Sixti IIII. quæ in Supplemento *e* ordinis habetur, & ab eodem Collectore referuntur. Sed quia omnes dictæ indulgentiæ reſpectu temporis præſentis ſunt limitatæ, in quo ampliores fidelibus pro gloria Dei, & Eccleſiæ poteſtate ſunt conceſſæ, ideo eas ſilentio præterire duxi, vt alias ampliores in medium adducerem.

Et primò, pro feſtiuitatibus ſanctorum ordinis P. N. Franciſci eſt modò conceſſa à Sixto V. Pontifice Maximo indulgentia plenaria, vt patet ex Bulla, cuius tenor ſequitur.

Sixtus Papa V. vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum à primaua inſtitutione regulæ B. Franciſci tam ob illius, & SS. Antonij de Padua, Ludouici Epiſcopi, & confeſſorũ Bonauent. & Bernard. necnon D. Claræ aliorumq; eiuſdem ordinis ſequacium, ſanctitatem, & miraculorum multitudinem, quam etiam ob multorum ipſius religionis, Summorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum merita, ingens vbique Chriſti fidelium multitudo ſingularem erga quemcumq; dictorum ſanctorũ gerat deuotionis affectũ. Nos vt ipſorum fideliũ deuotio huiuſmodi non modo obſeruetur, ſed in dies magis augeatur, animarũ ſaluti eorum conſulatur. precibus etiam dilecti filij Clementis Bonadoſij ordinis fratrum Minorum conuentualium Magiſtri generalis ſuper hoc nobis humiliter porrectis inclinati, tam omnibus, & ſingulis dicti ordinis Minorum conuentualium Capuccinorum, & de Obſeruantia nuncupatorum fratribus, & Monialibus, quam cæteris vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, qui verè pœnitentes,

d Capuc. ... in Sup. Capucinorũ ... p. 1.
e Compen. Men. ... indulg. plenar. quoad fratres. §. 17.
f Compen. vbi ... Sixtus ... pag. 136.
g In 2. impr. f. 200 conc. 659. & in Suppl. f. 109. concef. 447.
h In 2. impr. fol. 160 conceſ. 66.
i In 2. impr. fol. 60. & in Suppl. f. 108. conc. 447.
k In 2. impr. f. 08. conceſ. 446.
l In 1. imp. f. 24. & in 2. f. 108. conceſ. 332. & in Suppl. f. 108. conceſ. 446.
m In Suppl. fol. 109. conceſ. 448.
n In 2. im. fo. 148. conc. 350. & in Suppl. f. 109.
a Coll. ... fol. 83. & in ... fol. 127. conceſ. 184.
b In 2. im. V. fol. 71 conceſ. 180.
c Coll. ... indulg. ... viſitantibus Eccl. ordin.
d Collect. ...
e ... fol. 107. & fol. 170. conceſ. 465.

& confeſſi, ac ſanctiſſima communione refecti diebus feſtis, SS. Franciſci, Antonij de Padua, Bonauentura, Ludouici Epiſcopi, & confeſſoris, ac Bernardini prædictorum, eorundem fratrum Minorum conuentualium, Capucinorum, & de Obſeruantia, necnon die feſtiuitatis S. Clara, Monialium dicti ordinis monaſteriorum vbilibet conſtitutorum Eccleſias, tam erectas, quàm erigendas, vel earum aliquam à primis veſperis, vſque ad occaſum ſolis eorundem dierum ſingulis annis deuotè viſitauerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, & S. Matris Eccleſia exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die prædictorũ id egerint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, & largimur præſentibus, perpetuis, futuris temporibus valituram, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Roma apud S. Marcum die vigeſima octaua Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto, Pontificatus noſtri anno primo.

Circa quam Bullam eſt primò notandum, quòd eandem omnino conceſſionem cum prædicta forma conceſſit Sixtus V. pro D. Didaco confeſſore, vt patet ex Bulla Canonizationis huius ſancti, *dicens quòd autoritate Apoſtolica omnibus verè pœnitentibus, & confeſſis, qui ſingulis annis eo die feſto Eccleſiam oppidi Complutenſis Toletana diœceſis, vbi corpus huius ſancti requieſcit, necnon altaria, & Eccleſias, quæ in eius honorem constructæ erunt, deuotè viſitauerint, eaſdem indulgentias, priuilegias, & gratias concedit, & elargitur, quæ dicti ordinis Sanctorum Eccleſiis conceſſa ſunt.* Ita habetur in Bulla *f* Canonizationis huius ſancti, data Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1588. ſexto Non. Iulij, Pontificatus eiuſdem Sixti V. anno quarto.

f *Habet. in Bulla Sixti V. 2. p. Bulla 14. fol. 79.*

Secundò eſt notandum, quòd hæc indulgentia pro ſanctis ordinis Minorum communicatur etiam ſanctis ordinis Prædicatorum, quòd probatur: *Nam Iulius II. conceſſit, quòd omnia, quæ conceſſa ſunt in feſtiuitatibus Sanctorum ordinis Prædicatorum, omnia illa in feſtiuitatibus Sanctorum ordinis Minorum, quamuis ſint in maiori numero quàm feſta Prædicatorum, conceſſa ſint, & eſſe intelligantur*, prout habetur in Monumentis *g* ordinum, & in Supplemento, & ſicut iſta conceſſio reſpectu Sanctorum ordinis Minorum fuit facta per priuilegiorum communicationem; ita etiam è contra eadem cenſetur communicata Sanctis ordinum Prædicatorum reſpectu Sanctorum ordinis Minorum, cùm poſt Iulium II. fratres ordinis Prædicatorum confirmationem cum communicatione priuilegiorum de nouo conceſſa à Sede Apoſtolica ſint adepti.

g *In 2. impr. f. 128. conce. 533. & in ſupple fol. 74. conceſ. 222.*

Sed dices, quòd in dicta conceſſione Iulij II. ſolùm communicantur Sanctis ordinis Minorum ea, quæ erant conceſſa Sanctis ordinis Prædicatorum, & per conſequens videtur, quòd hæc indulgentia non ſit communis vtriuſque ordinis ſanctis, virtute dictę conceſſionis, cùm dicta conceſſio non extendatur ad concedenda ſed ad iam conceſſa: Nam reſpondetur, quòd Leo X. poſt Iulium II. conceſſit ordini fratrum Prædicatorum conceſſa, & concedenda ordini fratrum Minorum, prout latè in primo Tomo *h* dictum eſt, & per conſequens hæc indulgentia conceſſa pro feſtis ordinis Minorum, communicatur etiam Sanctis ordinis Prædicatorum.

h *In 1. Tom. qu. 55. art. 1.*

Tertio eſt notandum, quod vt hæc indulgentia lucretur, ſufficit quod in feſtiuitatibus horum Sanctorum viſitentur Eccleſiæ ordinis Minorum. At in feſto ſanctæ Claræ, vt indulgentia lucretur, neceſſe eſt, vt Eccleſiæ monaſteriorum monialium viſitentur. Quod ſatis innuunt verba Bullæ ſupradictæ ibi, *Nec non die feſtiuitatis ſanctæ Claræ monialium dicti ordinis monaſteriorum vbilibet conſtitutorum Eccleſias, tam erectas, &c.* Vult enim dicere Summus Pontifex, quod non ſolùm viſitantibus Eccleſias fratrum Minorum conceditur indulgentia plenaria, ſed etiam viſitantibus Eccleſias monialium in die feſtiuitatis S. Claræ.

Quarto eſt notandum, quod Moniales S. Claræ in feſtiuitatibus dictorum Sanctorum verè pœnitentes, & confeſſæ, & ſanctiſſima communione refectæ, viſitando Eccleſiam S. Claræ conſequuntur indulgentiam plenariam, vt patet ex tenore Breuis ſuperiùs allegati. ibi, *Vel earum aliquam*, quæ verba denotant ſufficere, quod viſitent aliquam Eccleſiam fratrum, vel prædictarum ſororum. Probatur deinde ex conceſſione Sixti IV. quia ipſis Monialibus conceduntur omnia conceſſa, & concedenda fratribus ordinũ Prædicatorum, & Minorum, de qua in primo *a* Tomo latè diximus, & eadem conceſſione pari modo gaudent Moniales Conceptionis, non ſolum in feſto Conceptionis, vt ſuprà dictum eſt, ſed etiam in prædictis feſtiuitatibus, ex conceſſione Leonis X. quam in primo Tomo retulimus.

a *1. Tom. qu. 55.*

Quinto eſt notandum circa verba eiuſdem conceſſionis, ibi, *A primis Veſperis, vſque ad occaſum Solis*; non enim hæc clauſula ita explicanda eſt, vt dicamus in ea tantùm concedi, vt ab occaſu Solis vſque ad occaſum Solis alterius diei indulgẽtia lucretur, iuxta intellectum Abbatis *b*, ſed à Veſperis, id eſt, à ſero vnius diei ad occaſum alterius, prout explicat Couarruuias *c*.

b *Abb. in c. 1. de feriis.*
c *Cou. lib. 4. variar. c. 19. tom. 2. poſt num. 9.*

Pro aliis autem feſtiuitatibus habemus etiam à Gregorio XIII. *Indulgentiam plenariam conceſſam confraternitati S. Trinitatis de Vrbe pœnitentibus, & contritis, qui nomen Ieſu in mortis articulo nominauerint, eorumque Eccleſias viſitantibus in S. Trinitatis, & Natiuitatis, Aſſumptionis, Purificationis, & Viſitationis B. Mariæ, conceſſit etiam confraternitati Corporis Chriſti de Vrbe in Damaſo viſitando altare, vbi fuerit Sacramentum Euchariſtiæ in feſto Corporis Chriſti, vel infra eius octauam, & inibi deuotè pro ſtatu Eccleſiæ orantibus indulgentiam plenariam.* Ita refertur à Capucino.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm in feſto Portiunculæ indulgentia plenaria concedatur.

Reſpondeo dicendo, quòd *Benedictus XII.* *d* *confirmauit indulgentiam S. Mariæ de Portiuncula, ſeu de Angelis, declarauitque daram eſſe à Chriſto viua voce*, & idem declarauit Benedictus XI. *e* & hæc eſt indulgentia plenaria apud omnes notiſſima, & à populo Chriſtiano maxima deuotione ſuſcepta, de qua iam aliqua in primo Tomo *f* diximus. Nunc autem addo, quod hæc indulgentia non eſt Iubileum, cùm in ea non concedatur facultas ad abſoluendum de reſeruatis, quod fratres ſummè aduertere tenentur, ne conſiderãtes maximam huius indulgẽtię deuotionem, putẽt in ea concedi non ſolum indulgentiam omnium pœnarũ peccatis debitarũ, ſed etiam omnium peccatorũ (excepta hæreſi) abſolutionem. Et quod priuilegium concedens indulgentiam plenariã, non concedat facultatem, vt quis à reſeruatis abſoluatur, tradit Iacobus *g* de Graffis, quem ſequitur Bartholomæus Vgolinus: nam per indulgentiam non tollitur pœna iniuncta nobis in foro exteriori; ſed pœna peccatorum, quæ deleta culpa per pœnitentiam remanet in foro conſcientiæ expianda, quæque pœna temporalis dicitur, vt concludit Gloſſa *h*. quam ſequuntur, Nauarrus, Bartholomæus, Angelus.

d *In 1. impr. fol. 251. conceſ. 668.*
e *Supple. fol. 190. conceſ. 455.*
f *qu. 58.*
g *Graf. lib. 4. deciſ. aur. 11. verſic. eſt tamen alter. Vgol. de cenſur. Eccleſ. tabul. 5. ca. 10 §. 4. num. 9.*
h *Gloſ. in extrauã. 1. v. & confeſſis de pœnit. & remiſ. Nau. in commeñt. de iubil. nu. 12. ibi Angel. in tract. de cõſ. de pœnit. c. & 4. li. 1.*

ARTICVLVS VII.

Vtrùm Religioſi poſſint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies Pater noſter, cum totidem Aue Maria.

Reſpondeo dicendo, quod *Leo X. conceſſit fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ, vt indulgentias, quæ generaliter conceduntur, porrigentibus manus adiutrices poſſint prædicti fratres omnes huiuſmodi indulgentias, etiam plenarias, promereri dicendo quinquies* Pater noſter, *&* Aue Maria, *pro fœlici ſtatu Papæ, & S. Romanæ Eccleſiæ. Et hoc in eiſdem locis vbi ſunt conceſſæ, aut in ſuis Eccleſiis.* Ita habetur in libro Monumenta *i* ordinum.

i *In 2. impr. fol. 59 con. 175.*

Et aduertendum, quòd *Leo X. conceſſit omnibus fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ, ac Monialibus S. Claræ, & Tertij ordinis, quòd dicendo quinquies* Pater noſter, *cum* Aue Maria, *& in fine cuiuſlibet,* Gloria Patri, *& pro Sanctitate ſua vnum* Pater noſter, *cum* Aue Maria, *ſimiliter cum* Gloria Patri,

Patri, *lucrentur ſtationes, indulgentias, & remiſſiones tam vrbis, quàm etiam Portiunculæ, ſiue Hieruſalem, ac S. Iacobi in Compoſtella, & quòd quacunque hora diei, vel noctis, & quocunque loco dicant, ſcilicet, choro, Eccleſia, clauſtro, oratorio, ac cella, lucrentur illas.* Ita habetur in Supplemento. *k.*

k Suppl. fol. 5. conceſſ. 180.

l Cord. in additionibus ad Compend. tit. Indulgentia.

Circa quam conceſſionem aduertit Corduba *l*, quòd anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quinto, duodecima die menſis Iulij, Pater frater Antonius Ortiz dixit ſe impetraſſe à Domino Papa Paulo III. quòd fratres Minores poſſint lucrari prædictas has indulgentias, quas conceſſit Leo X. recitando prædicta ſex *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, & hoc non ſolùm in choro, oratorio, ac clauſtro, ſiue in cella, vt conceſſerat Leo X. ſed in quocunque alio loco recitentur, ſine vlla reſtrictione.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm Monachi Carthuſienſes indulgentiam plenariam ſimilem conſequantur.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus IIII. conceſſit Carthuſiẽſibus, *vt viſitando altare maius, & alia altaria conſiſtentia in ambitu Eccleſiæ domus in qua eos pro tempore degere contigerit, & ante quodlibet altare earundem genibus flexis Pſalmum illum Pœnitentialem, qui incipit*, Miſerere mei Deus, *ſeu ſi illiterati fuerint ſeptem Dominicas Orationes cum totidem Angelicis ſalutationibus deuotè dicendo, verè pœnitentes, & confeſſi, eaſdem prorſus indulgentias, & peccatorum remiſſiones etiam plenarias conſequantur, quas conſequerentur cum, vel ſine adiutricum manuum porrectione ex Apoſtolica, vel alia conceſſione, quæ hactenus, vel pro tempore iam tunc emanaſſent, ſi ea die, qua id fecerint baſilicam, vel aliam, ſeu alias Eccleſiam, vel Eccleſias conſiſtentes in vrbe, aut alia ciuitate, terra, caſtro, villa, ſeu alio loco diœceſis, in qua domus ipſa, cuius Eccleſiæ altaria ſic per eos viſitata forent, exiſterent, viſitarent in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi ipſi fratres ſic dicta altaria viſitantes baſilicas, ſeu Eccleſias prædictas vrbis, ciuitatis, terræ, vel caſtri, loci, vel diœceſis, in qua domus ipſa, cuius Eccleſiæ altaria pro tempore fuerint per eos viſitata conſiſtit, perſonaliter viſitaſſent, & omnia illa feciſſent, quæ ad conſequutionem indulgentiarum huiuſmodi forent quomodolibet opportuna.*

Et idem Sixtus conceſſit poſtea. *quòd præfati Carthuſienſes literati dicentes, & deuotè recitantes ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, illiterati verò viginti quinque Orationes Dominicas, totidemque ſalutationes Angelicas in Oratoriis Cellarum, vel locorũ, in quibus ex ordine perſoluunt Officium diuinum, conſequantur illasmet indulgentias, quæ in ſuprascriptis literis exprimuntur, & quas conſequuti fuiſſent, ſi illa altaria, vt præmittitur, viſitaſſent, & Pſalmum* Miſerere mei Deus, *ſeptemque Orationes Dominicas coram ipſis altaribus dixiſſent. Refertur etiam in eodem Compendio, quòd Alexander VI. conceſſit prædictis Carthuſienſibus infirmis, & debilibus præfatos ſeptem Pſalmos cum ſocio dicentibus, vel ipſis infirmitate impeditis aliquem ex confratribus illos dicentem audientibus, necnon Prioribus, & Procuratoribus dicti ordinis pro tempore exiſtentibus, itinerantibus, Pſalmos huiuſmodi, cum vno ſocio ſimiliter dicentibus, vt eas indulgentias in omnibus, & per omnia conſequantur, quas conſequerentur, ſi contenta in prædictis literis plenè adimplerent.* Hæc omnia referuntur in Compendio *a* priuilegiorum Mendicantium.

a Comp. Mendic. tit. indulg. ſtat. quoad fratres. §. 28. & 29.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm Religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur.

RESpondeo dicendo, quòd *Martinus V. Eugenius IIII. Nicolaus V. Calixtus III. Pius II. ac Sixtus IIII. conceſſerunt omnibus fratribus Minoribus de Obſeruãtia, quòd poſſent eligere confeſſorem, qui ipſis poſſit concedere indulgentiam plenariam in articulo mortis, & quòd ſi occurrerit caſus, quòd non poſſint confeſſorem eligere, ſeu habere, tunc etiam conſequantur prædictam indulgentiam, ſi ſint in ſtatu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis *b* ordinum.

b In 1. impr. fol. 71. conceſſ. 185.

Circa quam conceſſionem, & alias ſimiles, quæ in articulo mortis conceduntur, fuit olim orta magna dubitatio, quis articulus mortis dicatur, vt ea indulgentia concedi poſſit, de quo agunt D. Antoninus *c*, & Nauarrus, qui dicũt, quòd articulus mortis in hac materia ſufficit, quòd ſit præſumptus, & non eſt neceſſarium, quòd ſit verus, ſi nihil aliud in gratia exprimatur, ſicut & extremus vitæ finis, in quo ſolo extrema vnctio danda eſt, non eſt neceſſarium, quòd ſit verus, ſed ſufficit, quòd ſit præſumptus, iuxta ea, quæ in ſacris canonibus *d* notantur, & tradunt Doctores. Vnde probabiliter moriturus vti poteſt indulgentia ſibi conceſſa pro articulo mortis, & lucrabitur eam, quamuis non moriatur, ſed poſtea vti non poterit ea ampliùs, etiamſi conualeſcat, & poſtea in articulo mortis vero vti ea velit: dixit, ſi nihil aliud exprimatur in gratiam, quoniam ſi quid exprimeretur, id ſeruandum eſt, argumento cuiuſdam legis *e*. Si enim exprimeretur, quòd toties vti poſſet quoties in præſumpto mortis articulo conſtitueretur, ille vſus ſibi eſſet vtilis: ſi autem exprimeretur, quod daretur pro articulo mortis vero, nihil prodeſſet vſus eius in articulo mortis præſumpto, neque ſecundùm Nauarrum refert, an confeſſarius dicat id, quod D. Antoninus, & Felinus aiunt, dicere debere, ſcilicet, quòd concedit eam indulgentiam ea conditione, ſi ex illa ægritudine obierit, alioquin reſeruat illam pro vero articulo mortis, quia nullo iure ad id aſtringitur confeſſarius, & eius reſeruatio, vel reſeruationis omiſſio non poteſt mutare gratiam Papæ, argumento cuiuſdam clementinæ *f*.

c Anton. 1. p. tit. 10 n. 1. §. 4. Naua. in c. in Leui. n. 30.

d c. preſbyt. & cap. illud 95. DD. in 4. d. 13.

e c. continuus parag. cũ ita. de verb. oblig.

f Clem. ne Romani de. elect.

ARTICVLVS X.

Vtrùm hæc indulgentia in articulo mortis poſſit concedi à Laico.

RESpondeo dicendo, quòd ſi Bulla dicat, vt pœnitens poſſit eligere idoneum confeſſarium, cui concedere poſſit in hoc articulo, non eſt neceſſarium concedentem eſſe ſacerdotem, niſi hoc expreſſe in commiſſione caueatur, vt concedens ſit ſacerdos, vt D. Thom. *g*, Ioannes Andreas, & Panorm. communiter recepti determinant. Imo ait Nauarr. quod ſi in commiſſione non dicatur, quòd ſit ſacerdos, ſed ſolũ, quod ſit idoneus confeſſarius, prout in conceſſione, de qua in articulo ſuperiori dicitur, & requiritur, ſufficeret alius clericus, & ſi clericus haberi non poſſit, ſufficit, quod ſit laicus, quia eo caſu laicus ſatis idoneus cõfeſſarius reputatur, cũ abſolutio hæc non ſit ſacramẽtalis, quæ non poteſt impendi, niſi per ſacerdotem, & in tali caſu ait, quod laicus laudabiliter audit peccata pœnitentis non habẽtis copiam ſacerdotis, cui confiteatur, iuxta ea, quæ in ſacris canonibus *h* notantur. Itaque ſi huiuſmodi Bullam habens in tali articulo conſtitutus confiteatur laico neceſſario confitenda, vel mortalia commiſſa poſt vltimam confeſſionem, ſatisfacit ad talem indulgentiam conſequendam, & vt eam ipſe laicus concedere poſſit. Hæc eſt determinatio quotidiana D. Antonini *i*, quam dicit Nauarrus, quam omnes ſequimur, & eam dicit ſibi placere, quia fauorabilis, licèt facile contrarium defendi poſſet ab eo, qui contẽderet Summum Pontificem per illa (*idoneum confeſſorem*) intellexiſſe ſacerdotem, eo quod ipſe laicus, non ordinatus etiam in articulo mortis non ſit idoneus confeſſor, licèt contendi poſſit, vt ait idem Nauarrus, eum eſſe confeſſarium idoneum, quoad hoc, licèt non ſit idoneus quoad alia. Ex quibus infertur, quod cum aliquis religioſus in articulo mortis conſtitus non habet copiam ſacerdotis, plenaria à ſubdiacono, vel à laico conuerſo indulgentia concedi poteſt, quæ non ſolum extenditur ad pœnam peccatorum, quæ ſunt confeſſa, ſed etiam ad eorum pœnam, quæ per obliuionem nunquam detecta in confeſſione fuerunt, ſi de his debitè doleat, per ea, quæ in iure *k* notantur, vt tradit Nauarrus.

g D. Tho. in 4. d. 20. Andr. Panorm. in c. accedentibus. de exceſſ. Prælat. Naua. in c. in Leui. nu. 30. & nu. 8 in fin.

h ca. 1. & ibi not. de pœnit. d. 6.

i Anton. 1. p. tit. 10. cap. 1. parag. 4. Nau. vbi ſ.

k ca. omnis. de pœnit. & remiſ. Naua in c. ſi n. 64 & ſeq. de pœnit. d. 6. & in §. in Leuit. in 14 & ſeq.

Digitized by Google

ARTICVLVS XI.

Vtrùm lethargicus, & phreneticus, vel amens poſt electionem confeſſarij, poſſit abſolui plenariè à pœnis per huiuſmodi indulgentiam.

RESpondeo dicendo, quòd iſte lethargicus, & phreneticus, vel amẽs ante electionem confeſſarij poteſt abſolui plenariè à pœnis per huiuſmodi indulgentiam, ſi, cùm adhuc ſanæ eſſet mentis declarauit ſe velle abſolui, quando huiuſmodi caſus ei contingeret. Imò id ipſum aiunt D. Antoninus, Felinus, & Syluester, eſſe dicendum de eo, qui non declarauit, ſed ea mente fuit, dicentes, quòd electio habitualis ſufficit, quod ipſum tenet Nauarrus *a*, quam determinationem ait idem Nauarrus *b* eſſe quotidianam, & veram; intelligendo per intentionem habitualem, virtualem, quæ ex aliqua præcedente actuali originatur, vel ex ſignis actualibus ipſam virtualem intentionem continentibus.

a Nau. ca. 26. num. 10.
b Nau. in ſ. in Leni. not. 30.

Ex quo infertur, quòd infirmus ſic vſum loquelæ amittens, vt nullo modo valeat confeſſario ſua peccata intimare, conſequitur prædictam indulgentiam cum ſola contritione, cum propoſito confitendi tempore debito, ſecundùm communem ab eodem Nauarro *c* contra Cardinalem reſolutam.

c Nau. in d. ſ. reg. in Leni. not. 17.

Licet enim in Bulla videatur prærequiri confeſſio actualis, hoc debet intelligi in potente confiteri. Pro cuius ſententiæ comprobatione eſt quædam *Conceſſio Nicolai V. ab eo data Pontificatus ſui anno quinto, Nonis Auguſti, qui referens quoddam priuilegium Eugenij IIII. quo indulgebatur fratribus ordinis D. Hieron. in Hiſpania, vt, auditis eorum peccatis poſſint abſolui plenariè in articulo mortis, declarauit & ampliauit, ac conceſſit, quòd cum aliquis fratrum Nouitius, perpetuò donatus, vel oblatus incurrerit in demẽtiam, lethargiam, vel amiſerit expreſſionem loquelæ, propter infirmitatem, vel alias, antequam abſoluatur, & ibi fiat plenaria remiſſio, vel quia non fuit copia confeſſarij, cum talis caſus, ſeu ſimilis euenerit in dicto mortis articulo. Quicunque presbyteri ſæculares, vel regulares eum, vel eos abſoluere, & huiuſmodi omnium peccatorum ſuorum, plenariam remiſſionem authoritate Apoſtolica poſſint & valeant illi, vel illis impendere, quòd ſi talis infirmus ſuperuixerit, nihilominus dicta plenaria indulgentia, quoties ſibi facta fuerit perinde valeat, ac ſi de huiuſmodi infirmitate deceſſerit.* Ita habetur in Compendio *d* priuilegiorum ordinis D. Hieronymi. Alia autem circa abſolutiones plenarias à culpa, & à pœna, quibus fruuntur religioſi, vide in primo Tomo *e*.

d Comp. in D. Hieron. tit. indulg. plenar. parag. 7.
e qu. 2.

Denique *Sixtus IIII. conceſſit fratribus Minoribus, vt illorum fratres poſſint in propriis Eccleſiis omnes indulgentias plenarias, & non plenarias, quæ ſunt Romæ in ſingulis Eccleſiis quocunque tempore & die conceſſæ, eodem tempore, & die lucrari.* Ita habetur in Supplemento *f*.

f Suppl. f. 97. conc. 351.

Circa quam conceſſionem notat Collector Compendij Ciſtertij, quòd attenta eius litera, & ſpecifica forma indulgentiarum, iam ceſſat illa dubitatio, an Monachi plenarias indulgentias ſtationum Vrbis lucrifaciant, de qua agit Collector *g* priuilegiorum Mendicantium, & Nauarrus.

g Coll. Mẽd. v. indulgentia in one Nau. in d. parag. in Leni. not. 9. num. 16.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm pro ſalutatione Angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur.

RESpondeo dicendo, quòd *Adrianus VI. conceſſit, quòd qui dixit in pulſatione campanæ ad Aue Maria, ad primum ſignũ, Angelus Domini nunciauit Mariæ, & concepit de ſpiritu ſancto, & vnum Aue Maria; & in ſecundo ſigno, Ecce Ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbũ tuum, & aliud Aue Maria; & in tertio ſigno, Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & in alio Aue Maria, lucratur indulgentiam plenariam.* Hoc conceſſit Adrianus VI. Guardiano Burgenſi Marchioa petenti, vt eſt ſcriptum in tabula apud nos Minoritas, in Hiſpali ciuitate, & refert Veracruz in ſuo Compendio manuſcripto, qui religioſus, & doctus pater etiam refert, quod vt conſtat ex Compendio Societatis Indico Gregorius XIII. conceſſit, quod quando ad acquiſitionem indulgentiæ plenariæ, vel Iubilei requiſita eſt confeſſio, & Euchariſtia, ſi tamen propter ætatem, vel aliud legitimum impedimentum aliqui non poſſunt confiteri, vel communicare, nihilominus indulgentiam conſequantur, & qui culpabiliter non receperunt, ſi poſt ſublato impedimento perfecerint, quæ præſcribuntur, indulgentiam conſequantur, etiamſi dies præterierit conſtitutus, & vt refert Henriquez *h*, opinio eſt doctiſſimorum virorum, quod communio Euchariſtiæ poteſt dilatari per hebdomadam poſt terminum Iubilei, vel indulgentiæ elapſum, & quod ita declarauit Gregorius XIII. in Iubilæo, quem conceſſit anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo.

h Henriq. lib. 7. de indulg. c. 7. in margin. litera S.

QVÆSTIO LXXXIX.

De Indulgentiis ſtationum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quid per hoc nomen, ſtationes, importetur.*
2 *Quot indulgentiæ in ſtationibus lucrentur.*

ARTICVLVS I.

Quid per hoc nomen, ſtationes, importetur.

RESpondeo dicendo, quod ab etymologia vocabuli hæc res indaganda eſt; ſtatio enim præſidium appellatur, & ſalutis propugnaculum. Hinc dicitur præſidium ſtatiuum, vt patet ex Cicerone *i*. Hæc mea vigilia, hoc præſidium ſtatiuum, & ſtatio dicitur locus ad cuſtodiam deſignatus, quando milites ſtantes vigilant, vulgo (*Cuerpo de guardia*) vt ex loco Cæſaris conſtat, ſed perpetuis vigiliis, ſtationibuſque.

i Cicero 10. Philip.
Cæſar. li. belli ciuili.

Stationarij item milites, qui ad cuſtodiam ciuitatis in ſtationibus vigilant, qui & præſidiarij dicuntur, in locis hoſtium finitimis ſtationes agitare ſolent, de quibus in quadam lege *k*, in qua id notat Baldus, & tradit Couar. uuias. Nunc ad rem noſtram hæc applicando, ſicut ſtatio & ſtationarij milites efficiunt, vt exercitus, & populi ſub illorum cuſtodia, vigilia, & ſpe tuti, & quieti ſint iuxta ſuprà adducta, & ad hoc eſt pulchra lex *l*: ita per illos, qui ſtationes ſpirituales, de quibus in hac militia ſpirituali tractamus, piè, & vt decet viſitant, peccatores omnes; & omnes Chriſtiani à Deo præſeruantur, & cuſtodiuntur. Hanc explicationem adducit Quintilianus Mandoſius *m*; dicit enim, quod ſicut ſtatio à ſtando dicitur, & is locus demonſtratur, vbicunque naues tutæ ſtant, vt dicit Iuriſconſultus Vlpianus *n* ſtationem pro portu accipiens, & ſicut nauigantes ad ſtationes, & portus confugiunt, vt ibi ſecuri eſſe poſſint: ita Chriſtiani in hoc mari tempeſtuoſo nauigantes, ad Eccleſias, & ſtationes confugiunt, vt ibi ſint tuti. Sicut dicit D. Thomas *o*, & Turrecremata, & D. Gregorius has inſtituit ſtationes, & in qualibet die ſtationum, ſeptem annos remiſſionis conceſſit. Attamen in multis tabulis, & ſummariis ampliores remiſſiones reperiuntur, de quibus in articulo ſequenti.

k l. liminarcha, vbi Bald. in fin. ff. ne fe. un fugit. C. nu. 4. Couar. c. 19. poſt num. 9.
l l. 1. parag. pen. ff. de officio præfecti. vrb.
m Mando. de ſignat. gratia indulgẽtia.
n l. 1. parag. ſtatio num. ff. de flumi. l. portus ff. de ver. ſigni.
o Thom. in 4. d. 20. Turrecr. in c. menſura de pœn. diſ. 1.

ARTICVLVS II.

Quot indulgentiæ in ſtationibus lucrentur.

RESpondep dicendo, quod ſecundum aliquos Romæ eſt quotidie ad minus in tribus locis, in quibus mulieres non ingrediuntur, remiſſio plenaria omnium peccatorum, & in octo locis ad minus tertiæ partis, & in vno loco remiſſio quartæ, & in alio ſeptimæ, & in diuerſis Eccleſiis, & locis ipſius Vrbis indulgentiæ quaſi innumerabiles, & ſecundum aliquos ſunt in ſumma 4000.

Digitized by Google

4000. annorum, & 1500. quadragenæ indulgentiarum. Item ſunt aliæ multæ, & magnæ indulgentiæ in diuerſis locis, & Eccleſiis quotidie, & in dedicationibus, & locis, & feſtiuitatibus Sanctorum augentur indulgentiæ, & duplicantur omnes in Quadrageſima. Vltra prædictas indulgentias additę ſunt aliæ nonnullæ de nouo à Sixto IV. & ab aliis, maximè in Eccleſiis ab eodem factis, ſeu reædificatis, præſertim in S. Maria de Pace, & in S. Maria de Populo in feſtis B. Virginis, & Sabbatis Quadrageſimæ, & à Sabbato de Paſſione vſque ad Octauas Paſchæ, vbi eſt maximus Populi Romani concurſus.

Has autem indulgentias, vt præmittitur, poſſunt quotidie lucrari fratres, & ſorores, & Nouitij, donati, & perpetuò oblati, viſitando Eccleſias, in quibus morantur, & dicendo quinquies, *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, in fine cuiuſlibet, & vnum *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, pro ſua Sanctitate, prout in quæſtione præcedenti dictum eſt, vel viſitando ſeptem loca deputata ſpecialiter in memoriam ſeptem principalium Eccleſiarum vrbis Romæ, & dicendo ſeptem Pſalmos Pœnitentiales cum Letania. Et Laici dicendo certum numerum *Pater noſter*, ſibi à ſuperioribus prætaxatum, qui quidem modus adhuc ſeruatur à multis laudabiliter, præſertim in prouincia S. Iacobi ordinis fratrum Minorum de Obſeruantia; attamen per illum non lucrantur indulgentias Hieruſalem, & S. Iacobi, niſi dicantur ſex *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, in fine cuiuſlibet *Pater noſter*, & *Aue Maria*, prout conceſſit Leo X. de quo in quæſtione ſuperiori, articulo ſeptimo fecimus mentionem. Vnde dicit Collector *a* priuilegiorũ Mendicantium, & hæc eſt melior, & latior conceſſio reliquis omnibus præcedentibus in hac materia, & licet in ea non fiat mentio de indulgentiis plenariis, de omnibus tamen intelligi debet, quia petens, vt ab ipſo ait accepiſſe, de omnibus habuit intentionem, in huiuſmodi autem ſemper voluntas concedentis intelligitur conformari intentioni pœnitentis. Vt autem videant religioſi indulgentias ipſis per præfatas facultates conceſſas, operæ pretium eſſe duxi eas in ſequentibus quæſtionibus ſigillatim proponere, vt ipſi ad eas lucrandas inuitentur, & propter hanc cauſam non potui mihi perſuadere eas ſilentio præterire, licèt aliqui viri graues huius cauſæ obliti has tabulas in opere tam graui (vt ipſi dicunt) imprimi non oportere inſtanter affirmauerint.

a Collector. priuil. mend. in: indulg. ſu ionis quoad fratres. §. 15.

QVÆSTIO XC.

De Indulgentiis ſeptem Eccleſiarum vrbis Romæ, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſeptem.

1 *Quas indulgentias habeat ſacroſancta Lateranenſis Eccleſia.*
2 *Quæ indulgentiæ conceduntur viſitantibus Eccleſiam S. Petri in Vrbe.*
3 *Quæ indulgentiæ conceduntur viſitantibus Eccleſiam S. Pauli.*
4 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Mariam Maiorem*
5 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Laurentium extra muros.*
6 *Quæ indulgentiæ lucrentur apud S. Fabianum, & Sebaſtianum.*
7 *Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Crucem in Hieruſalem.*

ARTICVLVS I.

Quas indulgentias habeat ſacroſancta Lateranenſis Eccleſia.

RESpondeo dicendo, quòd vt fratres Mendicantes, & aliæ perſonæ quæ eorum indulgentiis gaudere poſſunt, ſcire valeant, quot & quales ſint indulgentiæ ſtationum, & aliarum vrbis Romæ, quæ eis à Summis Pontificibus, vt prædictum eſt, conceſſæ ſunt, & ſic ad eaſdem ibi acquirendum, & pro fœlici ſtatu totius ſanctæ Eccleſiæ deuotiùs, & frequentiùs orandum magis incitentur, operæ pretium eſſe duxi hic illas deſcribere conſequenter, prout in diuerſis collectionibus, tam in Vrbe, quàm in aliis partibus impreſſæ, licèt ſparſim reperiantur, & cùm inter Eccleſias Vrbis ſeptem principales repententur, quæ maiori priuilegio & gratia, ac dignitate ſunt priuilegiatæ, quàm aliæ eiuſdem Vrbis, ideo de ipſis primũ ſermonem facere decreui. Inter has autem ſeptem prima Eccleſia, ſacroſancta Lateranenſis Eccleſia, quæ ab antiquo dicebatur Baſilica Saluatoris, nunc autem communiter vocatur Eccleſia ſancti Ioannis Lateranenſis, quæ ab Imperatore Conſtantino in latere ſui proprij Palatij ædificata, & à S. Syluestro Papa in honorem Sãctiſſimi Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctorum Ioannis Baptiſtæ, & Ioannis Euangeliſtæ dedicata fuit, in qua fertur, quòd ſcilicèt, Syluester, & Gregorius Summi Pontifices, qui eam ſucceſſiuè conſecrauerunt, deuotè viſitantibus conceſſerunt tantas indulgentias, quòd eas nemo niſi ſolus Deus enumerare poteſt.

Notandum eſt primò quòd in hac Eccleſia, iuxta Rubricas Miſſalis noui Pij V. iuſſu inſtituti, ſunt ſtationes Dominica prima Quadrageſimæ, Dominica Palmarum, Feria quinta maioris hebdomadæ, Sabbati ſancti, & in Albis, Vigilia Pentecoſtes, in die S. Ioannis ante Portam Latinam, & eſt indulgentia plenaria. & liberatio vnius animæ à Purgatorio. Et à die S. Bernardi, qui eſt vigeſima die Maij vſque ad primum diem Auguſti; die quolibet eſt indulgentia plenaria.

Notandum ſecundò, quod in hac Eccleſia S. Ioannis Lateranenſis habetur quædam tabula antiqua, in qua continentur ſequentia, quæ quidem bonus Pater noſtri ordinis tempore Capituli generaliſſimi, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo, ab illa extraxit.

Idem Conſtantinus Imperator poſtquam mundatus fuit à lepra per ſacri Baptiſmatis ſuſceptionem, dixit B. Syluestro, Pater ecce domum meam in Eccleſiam ordinaui, infunde in eam tuam largam benedictionem prouenientibus ad eam; & ad eum ait B. Syluester, Dominus Ieſus Chriſtus, qui mundauit te à lepra, & purificauit te fonte perenni, per ſuam miſericordiam mundet, & purificet omnes huc venietes ſine peccato mortali. Et autoritate Petri, & Pauli, & noſtra ſit eis remiſſio omnium peccatorum quocunque tempore anni.

Item S. Gregorius Papa, qui hanc Eccleſiam conſecrauit poſt deſtructionem eius factam per hæreticos, confirmauit indulgentiam poſitam per B. Syluestrum Papam antè dictum.

Item Bonifacius dixit, *Indulgentiæ Eccleſiæ Lateranenſis numerari non poſſunt, niſi à ſolo Deo, & ego omnes illas confirmo.*

† Item in feſto Saluatoris, cuius imago viſibiliter apparuit omni populo Romano miraculoſe, ſcilicet, quando B. Syluester conſecrauit dictam Eccleſiam, primo vbi fuerat populus Romanus cõgregatus, tunc prædicta imago apparuit viſibiliter omni populo de Vrbe, quæ imago remanſit in pariete, neque comburi potuit; cùm Eccleſia bis combuſta fuerit, eſt remiſſio omnium peccatorum.

† Item Papa Bonifacius dixit, *Si quis ad Sedem noſtram Lateranenſem cauſa deuotionis, orationis & peregrinationis acceſſerit, ab omni ſorde peccati ſit mundatus toties.*

† Item in Eccleſia prædicta in capella S. Ioannis Baptiſtæ, in qua mulieres non intrant ibidem ad fontes eſt remiſſio omnium peccatorum.

† Item in capella S. Laurentij, in qua ſimiliter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, eſt remiſſio omnium peccatorum.

Denique ſi ſcirent homines indulgentias Eccleſiæ Lateranenſis, dicerent, tantæ ſunt, quod non oportet nos ire propter indulgentias lucrandas ad ſanctum Sepulcrum vltra mare.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam S. Petri in Vrbe.

RE ſpondeo dicendo, quod inter dictas ſeptem Eccleſias principales præcipuum locum habet Eccleſia S. Petri, vbi nunc eſt ſancta Sedes Apoſtolica, & palatium Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Eccleſia fuiſſe dicuntur centum, & nouem altaria, quæ nunc pro parte magna ſunt remota, & in melius ſub pauciori numero redacta, ſiue ordinata: & pro quolibet decem, & octo anni indulgentiarum dati ſunt, & inter alia ſunt ſeptem altaria principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata ſunt olim deauratis.

Item quandocunque eſt feſtum S. Petri, & Pauli, vel vocationis dictorum altarium, ſeu etiam feſtum Natiuitatis Domini, Paſchę, ſeu omnium Sanctorum, aliudque feſtum duplex, duplicantur omnes prædictæ indulgentiæ. Item in feſto Annunciationis B. Mariæ ſunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item à prędicto feſto vſque ad Kalend. Auguſti ſunt ibi duodecim anni Indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item quicunque aſcenderit gradus S. Petri deuotè, conſequetur pro quolibet gradu ſeptem annos indulgentiarum.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam ſancti Pauli.

RE ſpondeo dicendo, quod etiam inter dictas principales Eccleſias Eccleſia S. Pauli numeratur, in qua ſunt omni die quadraginta & octo anni indulgentiarum, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in conuerſione S. Pauli ſunt ibi centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ.

Item in feſto SS. Innocentium, quorum multa corpora requieſcunt ibi, ſunt ibidem quadraginta & octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, modo vero eſt indulgentia plenaria.

Item in dedicatione eiuſdem, quæ eſt in octaua S. Martini, ſunt ibi mille anni indulgentiæ, & tot quadragenę, et remiſſio tertię partis omnium peccatorum.

Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas indulgentias, ac ſi iret ad S. Sepulcrum Hieroſolymis.

ARTICVLVS IV.

Quæ indulgentiæ lucrentur ad ſanctam Mariam Maiorem.

RE ſpondeo dicendo, quod quarta Eccleſia inter principales ſeptem eſt S. Maria Maior, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, et remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in vigilia Aſcenſionis Domini, qua celebratur feſtum tranſlationis corporis S. Hieronymi ibidem quieſcentis ad altare ipſius, eſt remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum conceſſa à Pio Papa II.

Item in omnibus feſtiuitatibus B. Mariæ ſunt ibi mille anni indulgentiæ.

Item à feſto Aſſumptionis Virginis vſque ad eius Natiuitatem ſunt ibi duodecim millia annorum indulgentiæ vltra prædictas quotidianas indulgentias.

Notandum eſt tamen quod quarta Eccleſia ab antiquo ſemper fuit S. Laurentij, ſed tempore Alexandri VI. ad S. Mariam tempore Iubilei fuit aſsignata pro quarta numero, & aliæ tres non viſitabantur ex debito, ſed ex deuotione tantummodo ad parcendum laboribus peregrinorum & Romanorum.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ lucrentur apud S. Laurentium extra muros.

RE ſpondeo dicendo, quòd quinta Eccleſia eſt ad Sanctum Laurentium extra muros, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ & tot quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum: in feſtiuitatibus SS. Stephani, & Laurentij, quorum corpora ibidem requieſcunt, & per octauas eorum, & in ſingulis ſtationibus eiuſdem Eccleſiæ ſunt centum anni indulgentiæ, & remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum conceſſa ab antiquo, ſed Calixtus III. conceſſit omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus dictam Eccleſiam deuotè viſitantibus, & ſingulis feſtiuitatibus, & ſtationibus eiuſdem Eccleſiæ plenariam remiſſionem omnium peccatorum.

Item ſi quis intrauerit dictam Eccleſiam per annum omni quarta feria, liberat vnam animam à Purgatorio. *Liberatio animæ.*

Item ſi quis intrauerit dictã Eccleſiam perianuam Auſtralem templi de vna cruce ad aliam contritus, & confeſſus, habet remiſſionem omnium peccatorum.

ARTICVLVS VI.

Quæ indulgentiæ lucrentur apud S. Fabianum, & Sebaſtianum.

RE ſpondeo dicendo, quòd ſexta Eccleſia eſt apud S. Fabianum, & Sebaſtianum extra muros, in qua ſunt omni die quadraginta octo anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item in eadem Eccleſia ſunt quotidie mille anni indulgentiæ dati à Pelagio Papa.

Item in eadem Eccleſia ad catacumbas ibi, prope maius altare ſunt tantæ indulgentiæ, quantæ ſunt in Eccleſiis Apoſtolorum Petri, & Pauli, quia ibi priùs corpora eorum iacuerunt abſcondita longo tempore in puteo quodam, ſuper quem eſt vnum altare.

Item Sylueſter, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Ioannes Summi Pontifices quilibet eorum mille annos indulgentiæ quocunque tempore anni deuotè viſitantibus dictam Eccleſiam conceſſerunt.

Item in cœmeterio Calixti eſt plenaria remiſſio omnium peccatorum ſecundum quoſdam.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Crucem in Hieruſalem.

RE ſpondeo dicendo, quòd ſeptima, & vltima Eccleſia eſt ad S. Crucem in Hieruſalem, in qua ſunt omni die quadraginta, & octo anni indulgentię, & totidem quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in dedicatione eiuſdem, quæ celebratur in vigilia S. Benedicti Abbatis in menſe Martij eſt ibi indulgentia plenaria.

Item omni die Dominica ſunt in eadem Eccleſia trecenti anni indulgentiæ, & tot quadragenæ, ac etiam remiſſio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in inuentione tituli S. Crucis, quæ ibi in ſublimi muro inuenta eſt tempore Alexandri VI. vigeſima ſexta die Ianuarij, & etiam quotidie in capella S. Helenæ, vbi mulieres non intrant, niſi ſemel in anno, eſt indulgentia plenaria.

Et eſt notandum, quòd ſunt aliæ multæ indulgentiæ Romæ in diuerſis Eccleſiis, & locis, aliquæ tertiæ partis

Digitized by Google

partis peccatorum, aliquæ quadragenarum, aliquæ annorum, & aliquæ dierum, quæ ſimiliter conceſſæ ſunt fratribus, & ſororibus ordinis Minorum, & perſonis quibuſdam, prout in quæſtione ſuperiori diximus, quæ ex conſulto omittuntur, cùm non ita ſint magnæ, ſicut ſuperiùs narratæ. Hæc omnia tradit Collector fideliſſimus priuilegiorum Mendicantium in compendio impreſſo in ciuitate valliſoleti, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo quinto, qui etiam curioſe tradit omnia, quæ in duabus quæſtionibus ſequentibus continentur.

QVÆSTIO XCI.

De Indulgentiis, quæ habentur in diebus ſtationum Romæ, in duodecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Ianuarij.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Februarij.*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Martij.*
4 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Aprilis.*
5 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Maij.*
6 *Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Iunij.*
7 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Iulij.*
8 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Auguſti.*
9 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Septembris.*
10 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Octobris.*
11 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Nouembris.*
12 *Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Decembris.*

ARTICVLVS I.

Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Ianuarij.

RESpondeo dicendo, quòd multæ ſunt indulgentiæ tam plenariæ quàm non plenariæ, quæ in diebus ſtationum, & in nonnullis aliis habentur in Eccleſiis vrbis Romæ, quas omnes lucrari poſſunt fratres Minores, prout in quæſtione octogeſima ſecunda, & octogeſima tertia dictum eſt. Et pro intelligentia ſcriptorum eſt aduertendum, quòd per Cruces in margine poſitas plenariæ indulgētię innuūtur, ſed per numeros intra poſitos ante illam dictionem, *mille*, debent intelligi millenarij, per ſequentes verò vſque ibi, *anni*, ſignificantur ſimpliciter alij anni, & dies, qui vſque ad mille non aſcendunt.

In menſe Ianuarij.

† In Circunciſione Domini eſt indulgentia plenaria, in ſancto Ioanne Lateranenſi, & ſimiliter in Aracœli.

† In die Epiphaniæ eſt indulgentia plenaria in S. Petrò, & remiſſio omnium peccatorum in ſancta Maria Maiori.

† In octaua Epiphaniæ indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, Felicis in Pincis mille anni indulgentiæ ad ſanctum Sebaſtianum. ſanctorum quinque Martyrum ordinis Minorum, & ſancti Marcelli Papæ, & Martyris remiſſio omnium peccatorum, & mille anni ad ſanctum Sebaſtianum. Et hanc indulgentiam conſequũtur chordigeri, & confratres Patris noſtri Franciſci recitando ſex *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, cum *Gloria Patri*, in fine cuiuſlibet *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum illis omnes indulgentiæ etiam fratrum communicentur.

In die ſancti Antonij Abbatis remiſſio tertiæ partis peccatorum quotidie ad ſanctam Mariam Maiorem.

In die ſanctorum Fabiani, & Sebaſtiani indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum ad ſanctum Sebaſtianum, & centum quinquaginta octo mille, ac 958. anni, & 265. dies.

† In die ſanctę Agnetis Virginis, & Martyris remiſſio omnium peccatorum, & ducenti anni, & omni die mille anni indulgentiæ ad ſanctam Mariam Maiorem.

† Dominica prima poſt feſtum S. Antonij Abbatis oſtenditur Veronica, & eſt indulgentia plenaria ad S. Petrum. Et Romani habent ſeptem millia annorum, ſed Vltramontani quatuordecim millia, & totidem quadragenas, & remiſſionem tertiæ partis peccatorum.

† In die SS. Vincentij, & Anaſtaſij quadraginta millia annorum indulgentiarum ad S. Ioannem in Laterano.

† In die Conuerſionis S. Pauli indulgentia plenaria, & decem millia annorum ad S. Paulum.

† In die S. Agnetis ſecundo, remiſſio omnium peccatorū, vt in primo feſto, ad S. Ioannem in Laterano.

† In die Cyri, & Ioannis remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Sebaſtianum.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ ſtationum concedantur in menſe Februarij.

RESpondeo dicendo, quòd in die Purificationis B. Mariæ Virginis indulgētia plenaria ad S. Mariam de Populo. & 555. mille, ac 293. anni, & 285. dies.

† In die S. Agathæ Virginis, & Martyris indulgentia plenaria ad S. Crucem.

† In Cathedra S. Petri indulgentia plenaria. & mille anni ad S. Petrum, & 158. mille, ac 968. anni, & 185. dies.

† In die ſancti Matthæi Apoſtoli indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem, vbi corpus eiuſdem requieſcit, & 159. mille, ac 290. anni, & 28. dies.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ ſtationum concedantur in menſe Martij.

RESpondeo dicendo, quod in die ſancti Thomæ de Aquino,

† Indulgentia plenaria ad S. Mariam in Minerua, & 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

† In die S. Gregorij indulgentia plenaria, & quotidiè 40. anni indulgentiæ, & tot quadrageñæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Item mille anni ad S. Petrum.

† In die S. Ioſephi confeſſoris indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem.

† In vigilia S. Benedicti Abbatis indulgentia plenaria ad S. Crucem in capella, quæ dicitur Hieruſalem, cuius dedicatio eſt illa die.

In die S. Benedicti Abbatis centùm anni indulgentiæ ad S. Petrum, & 159. mille, ac 154. & 40. dies.

† In annunciatione Virginis Marię indulgentia plenaria, & mille anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum. Et iterum mille anni ad S. Mariam Maiorē, & 158. mille, ac 958. an. & 185. dies.

ARTICVLVS IIII.

Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Aprilis.

RESpondeo dicendo, quod in die S. Gregorij Martyris mille anni indulgentiæ, & 154. ac 913. anni, & 260. dies.

† In die S. Marci Euangeliſtæ indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 154. ac 990. anni, & 200. dies.

† In die S. Petri Martyris ordinis Prædicatorum indulgentia plenaria ad S. Mariam in Minerua.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Maij.

RESpondeo dicendo, quod in die SS. Philippi, & Iacobi indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem, & 158. mille, ac 978. anni, & 285. dies.

† In

Digitized by Google

† In omnibus diebus Dominicis huius menſis indulgentia plenaria ad Sanctum Sebaſtianum, & 186. mille, ac 39. anni, & 100. dies.

† In inuentione ſanctæ Crucis indulgentia plenaria ad ſanctam Crucem, & 186. ac 39. anni, & 100. dies.

† Item tertia die huius menſis indulgentia plenaria, quia eſt conſecratio ſanctæ Mariæ Rotundæ.

Liberatio animæ à purgatorio. † In die S. Ioannis ante Portam Latinam indulgentia liberationis vnius animæ à Purgatorio ad S. Mariam Maiorem.

† In die apparitionis S. Michaelis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam.

† Ab iſta die vſque ad Kalendas Auguſti ſunt quotidie in S. Ioanne Lateranenſi tres indulgentiæ plenariæ.

In die SS. Nerei, Achillei, atque Pancratij centum anni indulgentiæ ad ſanctum Paulum.

† In die ſancti Bernardini confeſſoris indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam in Aracœli.

† In Aſcenſione Domini indulgentia plenaria ad S. Petrum. & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

† In feſto Corporis Chriſti indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, & 159. mille, ac 968. anni, & 45. dies.

In die S. Petronillæ Virginis mille anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ ad S. Petrum.

ARTICVLVS VI.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Iunij.

Reſpondeo dicendo, quòd in die SS. Marcellini, Petri, ac Eraſmi mille anni indulgentiarum ad ſanctum Petrum.

In die S. Barnabæ Apoſtoli ſexcenti anni indulgentiarum ad S. Petrum.

† In die ſancti Antonij confeſſoris ordinis Minorum indulgentia plenaria ad S. Mariam in Aracœli.

In die SS. Viti, & modeſti, atque Creſcentiæ centum anni indulgentiæ, & tot quadragenæ ad S. Paulum.

In die S. Pauli confeſſoris, & Pontificis, 7. millia annorum indulgentiarum ad S. Ioannem in Laterano.

† In Natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria in Eccleſia Lateranenſi, & 154. mille, & 984. anni. & 45. dies.

In die SS. Ioannis, & Pauli mille anni indulgentiæ ad S. Ioannem Lateranenſem.

In die S. Leonis Papæ mille anni, & totidem quadragenæ ad S. Petrum.

† In die SS. Petri, & Pauli indulgentia plenaria in amborũ Eccleſiis, & 159. mille, ac 963. anni. & 45. dies.

† In commemoratione S. Pauli indulgentia plenaria, & mille anni in Eccleſia ſua.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus Iulij.

Reſpondeo dicendo, quòd

† In octaua S. Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria in eius Eccleſia Lateranenſi.

† In viſitatione beatæ Mariæ Virginis indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Populo, & 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

† In die S. Bonauenturæ confeſſoris, & Epiſcopi ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad ſanctum Petrum, 158. mille, ac 967. anni, & 285. dies.

Diuiſio Apoſtolorum duo millia annorum indulgentiæ ad S. Petrum.

† In die S. Alexij confeſſoris indulgentia plenaria, & mille anni ad ſanctum Ioannem in Laterano.

In die S. Margaritæ Virginis, & martyris centum anni ad S. Crucem.

In die S. Praxedis Virginis duo millia annorum indulgentiæ ad ſanctum Petrum.

† In die S. Magdalenæ indulgentia plenaria, & centum anni ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Apollinarij Martyris centum anni ad S. Ioannem in Laterano.

In die S. Chriſtianæ Virginis, & Martyris quadraginta anni ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Iacobi Apoſtoli indulgentia plenaria in ſua Eccleſia, & ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Annæ matris B. Virginis Mariæ indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Pantaleonis martyris quadraginta anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die SS. Nazarij, Celſi, & Victoris trecenti anni indulgentiæ ad S. Crucem.

In die SS. Simplicij, & Fauſtini quinque mille annorum ad S. Sebaſtianum.

ARTICVLVS VIII.

Quæ concedantur indulgentiæ in ſtationibus Auguſti.

Reſpondeo dicendo, quòd in die S. Petri ad Vincula, & per octo dies ſequentes indulgẽtia plenaria in Eccleſia eiuſdem, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In feſto dedicationis S. Mariæ de Angelis, ſeu Portiunculæ, quæ fuit prima Eccleſia ordinis Minorum, indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem.

† In inuentione S. Stephani indulgentia plenaria ad S. Laurentium.

† In feſto S. Mariæ de Niue, indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorẽ, & 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

† In feſto S. Dominici confeſſoris indulgentia plenaria ad S. Mariam in Minerua, & 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

In die SS. Sixti, Feliciſſimi, & Agapiti plures indulgentiæ ad S. Crucem.

In die SS. Cyriaci, Largi, & Smaragdi mille anni ad S. Sebaſtianum.

† In die S. Laurentij martyris indulgentia plenaria, & per totam octauam, 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies, & omni die mille anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum in eadem Eccleſia.

† In die S. Claræ Virginis indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem, & centum anni ad S. Crucem.

In die S. Euſebij Confeſſoris mille anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

† In vigilia Aſſumptionis B. Mariæ ad veſperas indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Populo.

† In Aſſumptione eiuſdem B. Mariæ Virginis, & per totam octauam indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorũ, & quadraginta anni, & totidem quadragenæ, ac remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Mariam, & ad S. Petrum, 158. mille, ac 162. anni, & 100. dies.

† Dominica infra octauam Aſſumptionis remiſſio omnium peccatorum in Aracœli.

† In die S. Ludouici confeſſoris ordinis Minorum indulgentia plenaria ad ſanctam Mariam de Aracœli.

† In octaua Aſſumptionis remiſſio omnium peccatorum ad S. Mariam trans Tyberim.

† In die S. Bartholomæi Apoſtoli plenaria remiſſio omnium peccatorum, & ſeptem millia annorum indulgentiæ ad S. Ioannem in Laterano.

† In die S. Auguſtini Epiſcopi indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & mille anni ad S. Mariam.

† In die decollationis S. Ioannis Baptiſtæ indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum. Item centum anni, & tot quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Ioannem in Laterano.

ARTICVLVS IX.

Quæ indulgentiæ conced antur in ſtationibus menſis Septembris.

Reſpondeo dicendo, quòd in vigilia Natiuitatis Dominæ noſtræ ad veſperas indulgentia plenaria ad S. Mariam de Populo.

† In die Natiuitatis eiuſdem Virginis indulgentia plenaria ad S. Mariam Rotundam, & 159. mille, ac 790. anni, & 185. dies.

† In die S. Adriani martyris ducenti anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

† In die Exaltationis S. Crucis indulgentia plenaria, & mille, 40. anni, et remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Crucem, et 159. mille, ac 64. anni et 45. dies.

In

Digitized by Google

In die SS. Euphemiæ, Luciæ, & Geminiani mille anni ad S. Ioannem in Laterano.

In Euſtachij, & Sociorum eius centum quadraginta anni ad S. Sebaſtianum.

† In die S. Matthæi Apoſtoli indulgentia plenaria, & centum triginta anni ad S. Laurentium.

In die SS. Coſmæ, & Damiani ſeptem millia annorum indulgentiæ ad S. Sebaſtianum.

† In die S. Michaelis Archangeli indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem, & 154. mille, ac 992. anni, & ducenti dies.

† In die S. Hieronymi confeſſoris indulgentia plenaria ad S. Mariam Maiorem, vbi eſt corpus eius. Item duo millia annorum indulgentiæ, & 158. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

ARTICVLVS X.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Octobris.

RESpondeo dicendo, quod in feſto Beatiſſimi Patris noſtri Franciſci, & per eius Octauam indulgentia plenaria in eius Eccleſia trans Tyberim, & ad S. Paulum, & 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

† In feſto S. Lucæ Euangeliſtæ indulgentia plenaria, & mille anni ad S. Mariam Maiorem.

† In feſto SS. Simonis, & Iudæ Apoſtolorum indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 40. anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum, & 158. mille, ac 998. anni, & 285. dies.

ARTICVLVS XI.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus menſis Nouembris.

RESpondeo dicendo, quod in feſto omnium Sanctorum indulgentia plenaria ad S. Mariam Rotundam, & 158. mille, ac 662. anni, & 100. dies.

† In commemoratione omnium fidelium defunctorum indulgentia plenaria, & per octo dies ſequētes ad S. Mariam Maiorem, & in Eccleſia S. Gregorij, & 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

† In octaua omnium Sanctorum plenaria remiſſio peccatorum ad S. Petrum, & eodem die, SS. Quatuor Coronatorum multæ indulgentiæ ad S. Ioannem in Laterano.

In dedicatione Baſilicæ Saluatoris indulgentia plenaria in S. Ioanne Lateranenſi. Item centum anni, & 154. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

In die SS. Triphonis, Reſpicij, & Nymphæ plures indulgentiæ ad S. Sebaſtianum.

In die S. Martini Epiſcopi trecenti anni, et totidem quadragenæ ad S. Sebaſtianum.

† In dedicatione Baſilicæ Principis Apoſtolorum indulgentia plenaria, & vndecim millia annorum, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Petrum, & 159. mille, ac 964. anni, & 285. dies.

In feſto S. Elizabeth filiæ Regis Hungariæ centum anni indulgentiæ ad S. Crucem.

† In præſentatione B. Mariæ indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum ad S. Mariam Maiorem.

† In feſto S. Cæciliæ Virginis, & Martyris indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad S. Mariam in Aracœli, & viginti anni indulgentiæ, & 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

† In feſto S. Clementis Papę, & Martyris indulgentia plenaria in Eccleſia eius, & ad S. Petrum, & 158. mille, ac 966. anni, & 150. dies.

In die S. Felicitatis Martyris 40. anni indulgentiæ ad S. Crucem.

In die S. Chryſogoni Martyris mille anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Catharinæ Virginis, & Martyris mille anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

In die S. Saturni Martyris centum anni indulgentiæ ad S. Sebaſtianum.

† In die S. Andreæ Apoſtoli mille anni indulgentiæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum, & indulgentia plenaria ad S. Petrum, & 159. mille, ac 974. anni, et 45. dies.

ARTICVLVS XII.

Quæ indulgentiæ concedantur in diebus ſtationum menſe Ianuarij.

RESpondeo dicendo, quod in feſto S. Bibianæ Virginis, et Martyris octo millia annorum indulgentiæ ad S. Mariam.

In feſto S. Barbaræ Virginis, et Martyris mille anni indulgentiæ ad S. Crucem.

In feſto Sabbæ Abbatis centum anni ad S. Petrum.

† In feſto S. Nicolai Epiſcopi, 300. anni, et tot quadragenæ, et indulgentia plenaria in Eccleſia eius, et ad S. Crucem, et 154. mille, ac 991. anni, et 200. dies.

† In feſto S. Ambroſij Epiſcopi, mille anni, et indulgentia plenaria ad S. Petrum.

† In vigilia Conceptionis B. Virginis ad veſperas indulgentia plenaria ad S. Mariam de Populo.

† In feſto Conceptionis Virginis indulgentia plenaria ad S. Mariam de Populo, et 158. mille, ac 968. anni, et 285. dies.

In quatuor temporibus 40. anni indulgentiæ, et totidem quadragenæ, et remiſſio tertiæ partis peccatorum ad S. Mariam Maiorem.

† In feſto S. Thomæ Apoſtoli, 300. anni, et remiſſio partis omnium peccatorum, et indulgentia plenaria ad S. Paulum.

† In Natiuitate Domini N. Ieſu Chriſti indulgentia plenaria in qualibet trium Miſſarum, et mille anni ad S. Mariam Maiorem.

† In feſto S. Anaſtaſiæ Martyris mille anni indulgentiæ ad S. Mariam Maiorem.

† In die S. Stephani indulgentia plenaria ad S. Laurentium, vbi eſt corpus eius. Item duo millia annorum. Item centum anni, & totidem quadragenæ, et indultio, ac remiſſio tertiæ partis peccatorum, et plures indulgentiæ in eius Eccleſia in monte Cœlio.

† In feſto S. Ioannis Euangeliſtæ indulgentia plenaria ad S. Ioannem in Laterano, et centum anni ad S. Paulum, et liberatio vnius animæ à Purgatorio, et 158. mille, ac 790. anni.

† In feſto SS. Innocentium indulgentia plenaria, et quadraginta anni, et totidem quadragenæ ad S. Paulum.

† In feſto S. Sylueſtri Papæ indulgentia plenaria, et decem millia annorum ad S. Ioannem in Laterano.

QVÆSTIO XCII.

De Indulgentijs ſtationum in Aduentu, & Quadrageſima, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quot in Aduentu concedantur indulgentiæ.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur in Quadrageſima.*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali.*

ARTICVLVS I.

Quot in Aduentu indulgentiæ concedantur.

RESpondeo dicendo, quod in Dominica prima ad S. Mariam Maiorem 158. mille, & 790. anni, & 285. dies indulgentiæ.

In Dominica ſecunda ad S. Crucem, 158. mille, ac 64. anni, & 45. dies indulgentiæ.

In Dominica tertia ad S. Petrum, 158. mille, ac 168. anni, & 285. dies.

In feria quarta quatuor temporum ad S. Mariam Maiorem 158. mille, ac 790. anni, & 185. dies.

In feria ſexta ad S. Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In Sabbato ad S. Petrum, 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

In Dominica quarta ad S. Apoſtolos, 158. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In vigilia Natalis Domini ad S. Mariam Maiorem, 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In prima Miſſa Natiuitatis Domini ad S. Mariam Maiorem, 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In ſecunda Miſſa ad S. Anaſtaſiam, 158. mille, ac 790. anni, & 285. dies.

In tertia Miſſa ad S. Mariam Maiorem, 159. mille, ac 790. anni, & 185. dies.

In die S. Stephani in Cœlio Monte 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Liberatio vnius animæ à Purgatorio. In die S. Ioannis Euangeliſtæ ad S. Mariam Maiorem, 159. mille, ac 790. anni, & 285. dies, & liberatio vnius animæ à Purgatorio.

In die Innocentium ad S. Paulum, 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

In die S. Syluestri ad S. Mariam trans Tyberim. 158. mille, ac 291. anni, & 285. dies.

In Circuncisione Domini ad S. Mariam in Aracæli, & ad S. Ioannem in Laterano 154. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

Liberatio vnius animæ à Purgatorio. Dominica in ſeptuageſima ad S. Laurentium, 158 mille, ac 968. anni, & 285. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio.

Dominica in Sexageſima ad S. Paulum, 155. mille, ac 190. anni, & 200. dies.

Dominica in quinquageſima ad S. Petrum 158. mille, ac 96. anni, & 286. dies.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus Quadrageſimæ.

RESpondeo dicendo, quod ad S. Sabinam 155. mille, ac 203. anni, & 295. dies.

Feria quinta ad S. Gregorium 154. mille, ac 913. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad S. Ioannem, & Paulum, 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

Sabbato ad S. Triphonem 158. mille, ac 983. anni, & 285. dies.

Dominica prima ad S. Ioannem in Laterano 154. mille, ac 994. anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Petrum ad Vincula, 158. mille, ac 969. anni, & 285. dies.

Liberatio vnius animæ à Purgatorio. Feria tertia ad S. Anaſtaſiam, 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio.

Feria quarta ad S. Mariam Maiorem, 159. mille, ac 290. anni, & 285. dies.

Feria quinta ad S. Laurentium in Paliſperna 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad S. Apoſtolos 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Sabbato ad S. Petrum, 158. mille, ac 964. anni, & 45. dies.

Dominica ſecunda ad S. Mariam, in Dominica 158. mille, ac 968. anni, & 285. dies.

Feria ſecunda ad S. Clementem, 158. mille, ac 956. anni, & 250. dies.

Feria tertia ad S. Balbinam, 155. mille, ac 293. anni, & 295. dies.

Feria quarta ad S. Cæciliam, 159. mille ac 790. anni, ac 285. dies.

Feria quinta ad S. Mariam trans Tyberim 158. mille, ac 858. anni, & 285. dies.

Feria ſexta ad S. Vitalem 158. mille, ac 958. anni, & 285. dies.

Sabbato ad S. Marcellum, & Petrum 154. mille, ac 965. anni, & 200. dies.

Dominica tertia ad S. Laurentium, 159. mille, ac 54 anni, & 30. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio. *Liberatio vnius animæ à Purgatorio.*

Feria ſecunda ad S. Marcum 154. mille, ac 909. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Potentianam 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad S. Sixtum 155. mille, ac 790. anni, & centum dies.

Feria quinta ad S. Coſmam, & Damianum 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad S. Laurentium in Lucina 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Sabbato ad S. Suſannam 154. mille, ac 911. anni, & 200. dies.

Dominica quarta ad S. Crucem 159. mille, ac 60. anni, & 45. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio. *Liberatio vnius animæ à Purgatorio.*

Feria ſecunda ad quatuor Coronatos 159. mille, ac 990. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Laurentium in Damaſo 154. mille, & 991. anni, & 200. dies.

Feria quarta ad S. Paulum 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

Feria quinta ad S. Syluestrum 154. mille ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad S. Euſebium 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Sabbato ad S. Nicolaum in carcere 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Dominica in Paſſione ad S. Petrum 159. mille, ac 964. anni, & 35. dies.

Feria ſecunda ad S. Chryſogonum 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Cyriacum 154. mille, ac 911. anni, & 200. dies.

Feria quarta ad S. Marcellum, 155. mille, ac 291. anni, & 200. dies.

Feria quinta ad S. Apollinarem 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies.

Feria ſexta ad S. Stephanum in Cœlio monte 154. mille, ac 991. anni, & 200. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio. *Liberatio vnius animæ à Purgatorio.*

Sabbato ad S. Ioannem ante Portam Latinam 158. mille, ac 849. anni, & 45. dies. Item liberatio vnius animæ à pœnis Purgatorij. *Liberatio vnius animæ à Purgatorio.*

Dominica in Palmis ad S. Ioannem in Laterano 156. mille, ac 859. anni, & 301. dies.

Feria ſecunda ad S. Praxedem 155. mille, ac 65. anni, & 200. dies.

Feria tertia ad S. Priſcam 161. mille, ac 551. anni, & 100. dies.

Feria quarta ad S. Mariam Maiorem 185. mille, ac 661. anni, & 100. dies.

Feria quinta in Cœna Domini ad S. Ioannem in Laterano 185. mille, ac 639. anni, & 100. dies.

Feria ſexta in Paraſceue ad S. Crucem 186. mille, ac 639. anni, & 100. dies.

Sabbato ad S. Ioannem in Laterano 186. mille, ac 639. anni, & 100. dies.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali.

RESpondeo dicendo,quod Dominica Reſurrectionis ad S.Mariam Maiorem 185. mille, ac 162.anni & 100.dies.

In feria ſecunda ad S. Petrum 158. mille, ac 968. anni,& 285.dies.

In feria tertia ad S.Paulum 155.mille,ac 291. anni, & 200. dies.

Liberatio vnius animæ à Purgatorio. In feria quarta ad S.Laurentium extra muros 159. mille,ac 291.anni,& 30. dies, & liberatio vnius animæ à Purgatorio.

In feria quinta ad SS.Apoſtolos, 158.mille, ac 968. anni,& 285.dies.

In feria ſexta ad S. Mariam Rotundam 168. mille, ac 968.anni,& 285.dies.

Sabbato ad S.Ioannem in Laterano,156. mille, ac 859.anni,& 30.dies.

Dominica in Albis ad S.Pancratium 161. mille,ac 555.anni,& 100.dies.

In Lætanijs maioribus ad S.Petrum 158. mille, ac 968.anni,&285.dies.

Dominica poſt Pentecoſtem ad S.Petrum 158. mille,ac 968.anni,& 285.dies.

Feria ſecunda ad S.Petrum ad vincula, 158. mille, ac 968.anni,& 285.dies.

Feria tertia ad S.Anaſtaſiam, 158.mille, ac 968.anni,& 285.dies.

Feria quarta ad S.Mariam Maiorem 158. mille, ac 790.anni,& 285.dies.

Liberatio vnius animæ à Purgatorio. Feria quinta ad S.Laurentium 158. mille, ac 968. anni,& 285. dies. Item liberatio vnius animæ à Purgatorio.

Feria ſexta ad SS.Apoſtolos 158.mille,ac 968. anni, & 285.dies.

Liberatio vnius animæ à Purgatorio. Sabbato ad S.Petrum 159.mille,ac 964.anni,& 285. dies,& liberatio vnius animæ à Purgatorio.

Pro complemento eſt notandum,quod ſecundum aliquos, prout dicit Collector priuilegiorum Mendicantium, quando eſt aliqua ſtatio, viſitando quis Eccleſiam vbi eſt talis ſtatio, lucratur omnes indulgentias Eccleſiarum capitalium, ac etiam aliarum, ſed quando eſt indulgentia,& non ſtatio, lucratur tantum indulgentias illius Eccleſiæ,quam viſitat. Attamen fratres Minores,& Religioſi ſuorum priuilegiorum habentes communicationem, recitando ſex *Pater noſter* cum ſex *Aue Maria*, & in fine cuilibet, *Gloria Patri*, prout ſupra iam dictum eſt,omnes indulgentias indiſtinctè titulorum,& Eccleſiarum Vrbis Romæ lucrantur.

QVÆSTIO XCIII.

De Indulgentijs locorum, & Eccleſiarum Hieruſalem per Religioſos lucrandis, in nouem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur nouem.

1 *Vtrum Religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem.*
2 *Quæ indulgentiæ concedantur in monte Sion.*
3 *Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluariæ.*
4 *Quæ indulgentiæ concedantur in corpore ciuitatis.*
5 *Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe.*
6 *Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in torrente Cedron.*
7 *Quæ indulgentiæ ſint in valle Ioſaphat.*
8 *Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in monte Oliueti.*
9 *Quæ indulgentiæ ſint in Bethania.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem.

RESpondeo dicendo, quod, prout conſtat ex dictis ſuperioribus, fratres Minores, & qui eorum gaudent priuilegijs, poſſunt lucrari omnes indulgentias conceſſas vltramarinis recitando ea,quæ ibi dicta ſunt.

Pro quarum indulgentiarum intelligentia eſt notandum, quod in ſeptem licis principalibus ſunt myſteria,& indulgentiæ Hieruſalem. Quorum locorum tria ſunt intra muros,& quatuor extra muros circum circa. Intra muros primus locus eſt mons Sion,qui eſt quædam pars ciuitatis in altiori loco ſita,vbi Dauid fecit Pſalterium, & vbi ſunt ſepulchrà Regum Iſrael, ibi etiam fuerunt domus Annæ, & Caiphæ,ac S.Cœnaculum.Secundus locus eſt Caluarius, qui licet tempore paſſionis fuerit extra ciuitatem,nunc autem mons eſt intra muros. Tertius locus corpus ciuitatis. Extra ciuitatem vero ſunt reliqua ſancta loca,ſcilicet torrens Cedron,vallis Siloe, mons Olíueti, & Bethaniæ:in his locis,ſeu partibus continentur omnia myſteria intra, & extra muros ciuitatis Hieruſalem, prout late, ac particulariter in articulis ſequentibus proponuntur.

ARTICVLVS II.

Quæ indulgentiæ concedantur in monte Sion.

RESpondeo dicendo, quod in monaſterio montis Sion, vbi habitant fratres Minores obſeruantes in loco, vbi Chriſtus fecit vltimam Cœnam, eſt indulgentia plenaria.

† Et in capella quæ dicitur ſancti Thomæ Apoſtoli,vbi Dominus apparuit, eſt indulgentia plenaria.

† In capella, vbi aſcendit Sanctus in die Pentecoſtes, eſt indulgentia plenaria.

† In loco vbi obijt beata Virgo, eſt indulgentia plenaria,

Vbi ſanctus Matthias fuit electus in Apoſtolum ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi ſanctus Iacobus minor fuit electus in primum Epiſcopum Hieruſalem ſunt 7.anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In capella vbi ſanctus Ioannes Euangeliſta dicebat Miſſam Dominæ noſtræ,ſeptem anni,& totidem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi fuerunt diuiſi S. Apoſtoli, vt irent ad prædicandum per vniuerſum orbem,ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In loco, vbi fuit tranſlatum corpus ſancti Stephani Protomartyris ſunt ſeptem anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In capella,quę quondam fuit coquina,vbi agnus Paſchalis Cœnæ Domini fuit aſſatus,ſunt 7.anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In introitu domus Caiphæ,vbi ancilla oſtiaria dixit, *Et tu cum Ieſu Galilæo eras?* ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

In medio præfatæ domus Caiphæ vbi Petrus negauit Chriſtum, ſunt 7.anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Iuxta prædictam domum eſt locus, qui dicitur Gallicantus, & ſunt ibi ſeptem anni,& 7. quadragenæ indulgentiæ.

In quodam loco, vbi Chriſtus Dominus in domo Caiphæ ſtetit vſque ad mane, poſtquam fuit captus in nocte paſſionis, ſunt 7.anni, & 7.quadragenæ indulgentiæ.

Prope dictam domum eſt locus, vbi Domina noſtra venit,& ſtetit, poſtquam ſciuit captionem filij ſui,& ſunt ibi ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

†. In domo Annæ, vbi Chriſto fuit data alapa, eſt indulgentia plenaria.

Iuxta prædictã domum eſt locus, vbi Iudæi voluerunt capere corpus Dominæ noſtræ cum deferretur ad tumulandum,& ſunt ibi 7.anni,& 7. quadragenæ indulgentiæ.

† In præfato monte Sion eſt locus, vbi decollatus fuit S.Iacobus Maior,& ibidem eſt indulgentia plenaria.

ARTICVLVS III.

Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluario.

PRope foramen vbi poſita eſt crux Chriſti, & ipſe ibi crucifixus eſt,indulgentia plenaria.

Vbi Melchiſedec obtulit panem, & vinum, ſunt ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Ibidem prope eſt locus, vbi Abraham voluit immolare Iſaac,& ſunt ibi ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In loco, vbi Dominus de cruce fuit depoſitus in gremio Dominæ noſtræ, eſt indulgentia plenaria.

† In ſancto Sepulchro eſt indulgentia plenaria.

† In quadam capella, quæ eſt iuxta locum,vbi crucifixus eſt Chriſtus, eſt quædam ſchala, & ibi eſt indulgentia plenaria.

† Sub rupe, vbi Dominus crucifixus eſt, habetur quædam capella, in qua ſancta Helena reperit crucem Dominicam, & eſt ibi indulgentia plenaria.

In alia capella, vbi eſt columna ſuper quam ſedit Chriſtus,cum fuit ſpinis coronatus,ſunt 7.anni,&7. quadragenæ indulgentiæ.

In altera capella, vbi ſortes miſſæ ſunt ſuper veſtem Chriſti,ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In ſpecu quadam, vbi poſitus eſt Chriſtus interim quod crucifixores aptabant crucem, ſunt 7. anni, & 7.quadragenæ indulgentiæ.

In horto, vbi Dominus ſtetit, quando poſt reſurrectionem apparuit Magdalenæ, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Item in loco, vbi ſtabat Magdalena, in horto ſunt ſeptem anni,& totidem quadragenæ indulgentiæ.

In eodem loco eſt quędam concauitas inſtar feneſtræ, vbi eſt pars columnæ, in qua flagellatus fuit Chriſtus, & ſunt ibi ſeptem anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In altari capellæ, vbi ſunt duo ſupra ſcripta, eſt quædam pars veræ crucis,& ſunt ibi 7.anni,& 7.quadragenæ indulgentiæ.

In præfata capella eſt locus, vbi quando inuenta fuit ſancta Crux, reſuſcitata eſt per impoſitionem illius mulier defuncta,& ſunt ibi 7.anni, & 7.quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS IV.

Quæ indulgentiæ concedantur in corpore ciuitatis.

REſpondeo dicendo, quod in quadam domo vbi fertur quod nata eſt B.Virgo Maria, ſunt ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ indulgentiæ,alibi tamen reperitur, quod eſt indulgentia plenaria.

In probatica piſcina, vbi deſcendebat angelus, & mouebat aquam, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In domo palatij eſt indulgentia plenaria.

In via per quam Chriſtus ductus eſt ad crucifigendum,quæ appellatur, *via amaritudinis*, vbi eſt domus ſancti Lazari,& ſororum eius, ac etiam domus Phariſæi,ad quam venit Magdalena,ſunt ibi 7.anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In domo illius fœminæ, quæ appellatur Veronica,ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In templo Salomonis, vbi præſentata eſt, & nutrita B.Virgo,indulgentia plenaria.

† In porta quæ dicitur, Aurea, per quam ingreſſus eſt Chriſtus Dominica in Ramis palmarum, eſt indulgentia plenaria.

In domo, vbi natus eſt ſanctus Ioannes Euangeliſta,ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi Dominus poſt Reſurrectionem apparuit tribus Marijs dicens eis, *auete*, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

In loco,vbi fertur Dominus cecidiſſe ſub cruce, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

Hucuſque indulgentię, quę habentur intra muros Hieruſalem,nunc ſequuntur,quę ſunt extra.

ARTICVLVS V.

Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe.

REſpondeo dicendo,quod in valle Siloe eſt locus *Acheldemach*, emptus triginta argenteis,quibus venditus eſt Chriſtus, & ſunt ibi ſeptem anni,& ſeptem quadragenę indulgentię.

In notoria Siloe, vbi Chriſtus miſit cęcum, vt ſe lauaret, & videret, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In præfata valle eſt locus, in quo ſanctus Iſaias Propheta fuit ſectus ſerra lignea, & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

In eadem valle eſt ſpelunca, in qua S. Petrus poſt negationem Chriſti ſe incluſit, & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenę indulgentię.

ARTICVLVS VI.

Quæ ſint indulgentiæ conceſſæ in torrente Cedron,

REſpondeo dicendo, quod in horto Gethſemani, vbi in nocte paſſionis Chriſtus dimiſit octo Apoſtolos, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In eodem horto, vbi Chriſtus ter orauit, indulgentia plenaria.

In ſpelunca, in qua S.Iacobus Alpheus ſe incluſit poſt paſſionem Chriſti promittens non comedere, donec videret illum reſuſcitatum, ſunt 7.anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Prope huiuſmodi torrentem Cedron eſt locus, vbi fertur quod natus eſt ſanctus Zacharias pater Ioannis Baptiſtæ,& ſunt ſeptem anni,& ſeptem quadragenæ.

ARTICVLVS VII.

Quæ indulgentiæ ſint in valle Ioſaphat.

REpondeo dicendo, quod in valle Ioſaphat,eſt ſepulchrum Dominæ noſtræ, vbi eſt indulgentia plenaria.

† Inter præfatum ſepulchrum,& ciuitatem Hieruſalem eſt locus, vbi lapidatus fuit S. Stephanus, & ſunt ibi 7.anni,& 7.quadragenæ indulgentiæ.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS VIII.

Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in monte Oliueti.

RESpondeo dicendo, quod in deſcenſu montis Oliueti, vbi videns Ieſus ciuitatem fleuit ſuper eam, fertur, quod ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

In præfato monte, vbi Dominus docuit Apoſtolos orare, & compoſuit, *Pater noſter*, ſunt 7. anni, & totidem quadragenæ indulgentiæ.

Vbi Dominus prædicauit octo beatitudines ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In eodem monte fertur, quod annunciauit Angelus B. Virgini tranſitum ſuum deferens ei palmam, ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ.

† In loco, ex quo Chriſtus aſcendit viſibiliter in cœlum, eſt indulgentia plenaria.

In ſupradicto monte eſt locus, vbi Apoſtoli poſt aduentum Spiritus ſancti compoſuerunt, *Credo in Deum*, ſunt ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† Prope locum, ex quo Dominus aſcendit in cœlum, eſt locus, qui dicebatur *Galilæa*, vbi Chriſtus promiſit apparere, & apparuit Apoſtolis poſt reſurrectionem, & eſt ibi indulgentia plenaria.

Iuxta præfatum locum erat ficulnea quam maledixit Chriſtus, & ſunt ibi 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

ARTICVLVS IX.

Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in Bethania.

RESpondeo dicendo, quod in domo Marthæ hoſpitis Chriſti, ſunt 7. anni, & ſeptem quadragenæ.

In domo Mariæ Magdalenæ, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

In medio prædictarum domorum eſt locus, vbi Martha dixit Chriſto, *Domine ſi fuiſſes hic, &c.* & ſunt ibi ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ.

† In loco vbi ſepultus eſt Lazarus, & reſuſcitatus eſt à Chriſto eſt indulgentia plenaria.

In domo Simonis Leproſi, vbi Magdalena vnxit caput Chriſti, ſunt 7. anni, & 7. quadragenæ indulgentiæ.

Aduertendum in ſumma, in ciuitate Hieruſalem, & in præfatis locis extra muros eius habentur 21. indulgentiæ plenariæ, & 48. vicibus ſeptem anni, & ſeptem quadragenæ indulgentiæ, & hoc abſque alijs multis indulgentijs quæ habentur in reliquis locis Terræ ſanctæ, ſicut in Bethlehem, & Nazareth, &c. Quas indulgentias Collector priuilegiorum Mendicantium ex propoſito omiſit, quia conceſſio Leonis pro recitatione ſex *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria*, & totidem *Gloria Patri* in fine cuiuſlibet, prout ſupra poſita eſt, non ſe extendit ad illas.

QVÆSTIO XCIV.

De Indulgentijs conceſſis ſancto Iacobo in Compoſtella, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ ſancto Iacobo in Compoſtella.*
2 *Vtrum prædictæ indulgentiæ, quoad regulares, ſuſpendantur per Bullam Cruciatæ.*

ARTICVLVS I.

Quæ Indulgentiæ ſint conceſſæ ſancto Iacobo in Compoſtella.

RESpondeo dicendo, quod ſancto Iacobo in Compoſtella ſunt multæ indulgentiæ, quibus etiam gaudent fratres Minores, & alij religioſi, quibus eorum priuilegia ſunt communicata.

Primum, quicumque ad Eccleſiam S. Iacobi in Compoſtella quocumque tempore venerit, conceditur ei remiſsio tertiæ partis peccatorum.

† Secundo conceſſum eſt, quod ſi quis veniendo, aut ſtando, vel redeundo cauſa viſitationis dictæ Eccleſiæ deceſſerit, habita pœnitentia de commiſsis, omnia peccata ſunt ei remiſſa.

Tertio, quod omnes qui incedunt ſingulis Dominicis diebus in proceſsione, quę fit in dicta Eccleſia, habeant pro qualibet proceſsione, & conſecratione 40. dies indulgentię, & ſic per totam hebdomadam, & ſi eſt feſtum habet 300. dies vltra prædictam indulgentiam tertiæ partis.

Quarto, in feſto dedicationis prædictæ Eccleſiæ, ac in vigilia, & in feſto S. Iacobi, habent 600. dies vltra indulgentiam tertiæ partis.

Quinto omnes audientes Miſſam ab Archiepiſcopo vel Cardinali in altari S. Iacobi, habent 200. dies vltra prædictam indulgentiam.

† Sexto Calixtus Papa conceſsit, quod quando acciderit feſtum D. Iacobi celebrari in Dominica, quod in toto anno illo omnes ibi occurrentes in peregrinatione vere pœnitentes, & confeſsi, ſint abſoluti à pœna, & à culpa.

ARTICVLVS II.

Vtrum hæ indulgentiæ, & aliæ in quæſtionibus ſuperioribus appoſitæ, quoad regulares, ſuſpendantur per Bullam Cruciatæ.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. conceſsit, & declarauit, quod virtute Bullarum Cruciatæ contra infideles, aut aliarum indulgentiarum generalium quaſcunque reuocationes, vel ſuſpenſiones priuilegiorum, ordinum etiam Mendicantium continentes, nunquam intelligantur reuocata, vel ſuſpenſa indulta priuilegia & gratiæ conceſſæ, quoad perſonas fratrum minorum Obſeruantię, & quoad ſuſpendendum interdictum in feſtiuitatibus Sanctorum ſui ordinis, niſi de ipſis ſpecifice ac nominatim mentionem facerent. Ita habetur in Supplemento *a*. *a Suppl. fo. 56 conceſ. 177.*

Aduertendum tamen tam pro iſta, quam pro alijs ſimilibus conceſsionibus, quod cum par in parem non habeat imperium, non eſt negandum quin ſucceſſor ſi voluerit, poſsit à prædeceſſore conceſſa derogare, ac ſimiliter idem Pontifex eadem, quæ ipſe conceſsit, ſi mutauerit ſententiam. Ac propterea non obſtantibus quibuſcumque clauſulis, etiamſi dicatur in prima Bulla, ſeu conceſsione, quod niſi de verbo ad verbum fiat de illa mentio, non poſsit reuocari, vel aliæ inſolitæ clauſulæ opponantur, reuocabitur per ſequentem, ſi ponatur iſta clauſula, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, etiamſi de illis deberet fieri mentio de verbo ad verbum, vel alia ſimilia. Nam licet ſuper hoc fuerit aliquando altercatio inter Iuriſtas, ſtylus tamen curiæ hoc decidit, quia ſic habetur in practica, & conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, prout determinauit Felinus *b*, & in noſtro propoſito iam videmus, *b Feli. in c. r. nulli de reſcr.* quod à Summi Pontificis Pij V. tempore ſolet apponi in Bullis Cruciatæ, quod licet ſuſpendantur ipſis omnes indulgentiæ, non tamen in eis debent cenſeri ſuſpenſæ gratiæ, & indulgentiæ, quæ ſuperioribus ordinum Mendicantium ſunt conceſſæ, de quo in

Digitized by Google

noſtra explicatione Cruciatæ, & in additionibus ad ipſam late diximus, vbi lector reſolutionem videre poteſt.

QVÆSTIO XCV.

De Indulgentijs non plenarijs conceſſis ſæcularibus viſitantibus in præcipuis feſtiuitatibus Eccleſias ordinum Mendicantium, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum ſæculares viſitando Eccleſias fratrum Minorum aliquas indulgentias conſequantur.*
2 *Vtrum ſæcularibus viſitantibus Eccleſias fratrum prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur.*
3 *Vtrum ſæcularibus viſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ concedantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſæculares viſitando Eccleſias Minorum indulgentias aliquas conſequantur.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius IX. conceſſit omnibus viſitantibus Eccleſias montis Aluernæ in die ſtigmatum B. Franciſci remiſſionem medietatis omnium delictorum: viſitantibus autem omnes Eccleſias ordinis eadem die, dedit de indulgentia annos triginta. Ita habetur in libro c Monumenta ordinum. Et vt breuiter multa concludam, notandum eſt, quod ſumma indulgentiarum ordini fratrum Minorum à diuerſis Summis Pontificibus conceſſarum, quas pater frater Ioannes de Argumannes, Prouincialis quondam prouinciæ S. Iacobi, aſſerit ſe vidiſſe ſub ſigillo authentico eſt ſequens:

c In 1 imp. fol. 160 conce. 647.

Viſitantes Eccleſias fratrum Minorum in feſtiuitatibus Domini noſtri, & Dominæ noſtræ, & B. Ioannis Baptiſtæ, & Apoſtolorum, S. Franciſci omniumque ſanctorum dicti ordinis, habent conceſſionem qualibet prædictarum feſtiuitatum mille trecentorum quadraginta annorum, quadringentarumq; quadraginta, & ſex quadrageſimarũ, atque triginta, & vnius diei. Ita habetur in libro Monumenta d ordinum.

d In 2 imp. fo. 71. conce. 180

Aduertendum eſt etiam, quod ex alia ſumma extracta ex libro intitulato, Firmamentum trium ordinum, habetur ſequenti modo:

Summa indulgentiarum feſtiuitatum Domini noſtri Ieſu Chriſti, eiuſque ſanctiſſimæ matris, ac etiam Patris noſtri Franciſci, & ſanctorum ordinis, aſcendit ad annos quingentos, quadraginta, & octo, & dies ducentos, ſexaginta. Ita habetur in Supplemento e.

e fo. 109. poſt conceſ. 467.

Nunc autem à Sixto V. Pontifice Maximo conceſſa eſt indulgentia plenaria pro die patris noſtri Franciſci, & aliorum ſanctorum ordinis, prout in ſuperioribus dictum eſt. Et tempore Quadrageſimali viſitantibus Eccleſias fratrum Minorum conceditur in ſumma indulgentia trium millium & octingentorum, ac quinquaginta ſeptem annorum, & ducentorum & ſeptem dierum. Ita habetur in Supplemento f. Et in ſumma indulgentiarum conceſſarum viſitantibus Eccleſias fratrum Minorum in quibuſlibet diebus eſt annorum quadraginta, & dierum trecentorum. Ita habetur in Supplemento g.

Sup. q. 81.

f Sup. fo. 109 poſt conc. 467

g Supp. f. 109 conceſ. 467.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſæcularibus viſitantibus Eccleſias fratrum Prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur.

RESpondeo dicendo, quod Honorius III. Clemens III. Bonifacius VIII. Alexander IIII. Benedictus X. frater, de ordine Prædicatorum. Ioannes XXI. Gregorius IX. Nicolaus IIII. frater minor, & Alexander V. frater de Ordine Minorum, viſitantibus Eccleſias Prædicatorum in anniuerſarijs dedicationis earum conceſſerunt in ſumma annos 169. & dies 350. indulgentiæ a, & Clemens IV. & Gregorius IX. & Bonifacius VIII. & Nicolaus IV. conceſſerunt viſitantibus Eccleſias fratrum Prædicatorum in Natiuitate Virginis Mariæ annos 68. dies 210. indulgentiæ, vt conſtat ex Supplemento. Et viſitantibus prædictas Eccleſias in viſitatione B. Mariæ conceduntur à Clemente IIII. & à Gregorio IX. & à Bonifacio VIII. & à Nicolao IV. anni 69. & dies 210. indulgentiæ, vt conſtat etiam ex Supplemento b. Et in Aſſumptione Virginis Mariæ viſitantibus prædictas Eccleſias conceduntur à Clemente IIII. & à Gregorio, & à Bonifacio VIII. & à Nicolao IIII. anni 69. & dies 209. indulgentiæ, vt ex eodem Supplemento c conſtat.

a Supp. fo. 110 conceſ. 482.

b fo. 110. conceſ. 483.

c fo. 110. conceſ. 481.

Nolo autem in præſentiarum referre indulgentias, quæ conceduntur in feſto B. P. N. Dominici, & ſanctorum dicti ordinis; hi enim per communicationem priuilegiorum noſtri ordinis fruuntur indulgentia plenaria, quæ in feſtiuitatibus Sanctorum noſtri ordinis conceſſa eſt.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſæcularibus viſitantibus Eccleſias fratrum Auguſtinienſium in præcipuis feſtiuitatibus indulgentiæ concedantur.

RESpondeo dicendo, quod ab Innocentio Papa, & alijs Summis Pontificibus, omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui in præcipuis feſtiuitatibus; & per eorum octauas viſitauerint, multas indulgentias conceſſerunt, & alias ampliores pro tempore Quadrageſimali. At cum ipſæ concedantur, ſicut & aliæ indulgentiæ ſæcularibus viſitantibus Eccleſias Carmelitarum, ſi manus adiutrices porrexerint, ideo nolo eas ſpecifice referre: exiſtimo enim eas eſſe reuocatas. Nam Pius V. in quadam Bulla d, *Et ſi Dominici gregis*, data Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, ſexto Idus Februarij, Pontificatus ſui anno ſecundo, *Motu proprio non ad alicuius ipſi ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de mera ſua voluntate, & deliberatione omnes, & ſingulas indulgentias etiam perpetuas, & peccatorum remiſſiones fabricæ, & Eccleſiæ huiuſmodi, necnon ſancti Ioannis Hieroſolymitani, etiam pro conſtructione, & ædificatione illius nouæ ciuitatis prædictæ in quibuſvis alijs hoſpitalibus, monaſterijs, Eccleſijs, domibus, militijs, ordinibus etiam Mendicantium congregationibus, & confraternitatibus, & Vniuerſitatibus, & pijs locis, illorumque ordinibus, capitulis, conuentibus, magiſtris, ſuperioribus, & tam ſæcularibus, quam quorumvis etiam Mendicantium ordinum regularibus, perſonis tam ſingulariter, quam vniuerſaliter per quoſcumque Romanos Pontifices prædeceſſores ſuos, aut etiam ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac ex quibuſuis etiam vrgentiſſimis clauſulis, & Decretis, etiam ex motuproprio, & ex certa ſcientia, aut ex quibuſuis etiam vrgentiſſimis cauſis, etiam cauſa redemptionis Captiuorum & alias quomodolibet, conceſſit, pro quibuſvis conſequendis manus ſunt porrigendæ adiutrices, & quæ quæſtuandi facultatem quomodolibet continent, illarum omnium tenores, & formas, derogationes, & decreta præſentibus pro expreſſis habentes autoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo reuocauit, caſſauit, irritauit, & annullauit, ac viribus vacuauit, & diſtricte præcepit, ne dictæ indulgentiæ prædicentur, non obſtantibus quibuſcunque.*

d Hab. inter 1567. Py. V. conſ. 12.

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO XCVI.

De Indulgentijs conceſſis audientibus verbum Dei, & Miſſam primam à regularibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quot indulgentias conſequantur audientes verbum Dei à Religioſis.*
2 *Quam indulgentiam conſequantur Miſſam primam Religioſorum audientes.*

ARTICVLVS I.

Quas indulgentias conſequantur audientes verbum Dei à fratribus Minoribus, & à fratribus ordinis Prædicatorum.

RESpondeo dicendo, quod Gregor. IX. Alexand. IV. Nicolaus IV. Innocen. IV. Benedictus XI. Clemens IV. Honorius, Bonifacius VIII. & Vrban. V. conceſſerunt varias indulgentias audientibus verbum Dei, à fratribus Minoribus, & à fratribus ordinis Prædicatorum, quarum ſingulas ſigillatim recenſere eſſet moleſtum. Epilogando autem omnes conceſſiones reſolutio eſt, quod fratres præfati quandocumque prædicant in ſuis domibus, quocunque die anni poſſint concedere ſuis auditoribus 18. annos 322. dies, & numerando per dies ſunt ſeptem millia, & 72. dies. Sed quando alibi prædicant, poſſunt concedere 18. annos, & 222. dies, & numerando per dies, ſunt ſex millia & nõgenti, ſeptuaginta duo dies. Attamen quando prędicant tempore Quadrageſimali in domibus ſuis, feria ſecunda, quarta, ac ſexta, poſſunt concedere vltra prædicta centum triginta & octo annos, & ducentos, & duos dies, & in ſumma ſunt in præfatis ferijs centum quinquaginta ſex anni, & quingenti viginti quatuor dies. Ita epilogat præfatas conceſſiones Collector *e* compendij fratrum Minorum.

e Collec ti. indul. quoad ſeculares 5.

ARTICVLVS II.

Quam indulgentiam conſequantur primam Miſſam religioſorum audientes.

RESpondeo dicendo, quod venientibus ad ſolemnitatem primarum Miſſarum fratrum Prædicatorum conceduntur multæ indulgentiæ ab Honorio III. à Bonifacio VIII. ab Alexandro IV. à Gregorio IX. à Benedicto XI. à Clemente IV. à Nicolao IV. ab Vrbano V. & ab Honorio IV. quæ in ſumma eſt indulgentia trium annorum, & dierum duorum, prout refertur in ordinis Supplemento *f*. Vnde falluntur dicentes, quod oſculantes manus religioſi primam Miſſam dicentis, indulgentias conſequuntur; non enim ex tali actu, licet ſit laudabilis, talem indulgentiam conſequuntur, ſed tantum quia in tali Miſſa aſſiſtunt eam deuote audiendo: ſicut etiam conſequuntur ab Honorio III. & à Bonifacio VIII. & à Clemente V. & ab Alexandro IV. & à Ioanne XXI. & à Nicolao IIII. & ab Innocentio IIII. & à Gregorio IX. & ab Vrbano IV. facientibus Miſſas, & alia diuina celebrari à fratribus ordinis Prædicatorum in eorum Eccleſijs annos duos, & 248. dies indulgentiarum, quæ per dies numerando ſunt fere mille dies, prout habetur in Supplemento *a*, ſicut etiam conceſſit Alexander IIII. accedentibus ad Eccleſiam fratrum Minorum cauſa audiendi ſermones, vel Miſſas, quocumque tempore, pro qualibet vice, indulgentiam centum dierum. Ita habetur in libro *b* Monumenta ordinum, & in Supplemento.

f Suppl. fo. 511. con 490

a Supp fo. 11. con. 493.

b in t. imp fo. 425. & 2. fo. 108 cons 2. & in ſupp fo. 108. con. 437

QVÆSTIO XCVII.

De Indulgentijs conceſſis defunctis per modum ſuffragij, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum Religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam à pœnis Purgat[illegible].*
2 *Vtrum Eccleſia poſſit conced[illegible] indulgentias animabus Purgatorii.*
3 *Vtrum ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ Purgatorii, talis anima omnino, & infallibiliter liberetur à Purgatorio.*
4 *Vtrum neceſſe ſit quod ſit in ſtatu gratiæ is, qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto.*
5 *Vtrum valeat gratia facta alicui altari priuilegiato, quia in Eccleſia erant viginti ſacerdotes, cum ſint pauciores.*
6 *Vtrum indulgentia facta pro Miſſa ad liberationem animæ ſufficit, vt dicatur Miſſa de feſto.*
7 *Quæ ſit origo indulgentiæ Sabbatinæ apud Religioſos Carmelitas.*
8 *Vtrum indulgentia de ſex Pater noſter, & Aue Maria, cum Gloria Patri, conceſſa fratribus, poſſit pro defunctis applicari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam à pœnis Purgatorij.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. conceſſit, quod in Sabbato Palmarum, & in die ſancti Ioannis Euangeliſtæ, ac in feſto eiuſdem, quod dicitur ante Portam Latinam, quilibet fratrum Minorum regularis Obſeruantię, dicendo Pſalmos Pœnitentiales, vel quinque *Pater noſter*, cum totidem *Aue Maria* ante ſacramentum altaris, poſſit liberare vnam animam à Purgatorij pœnis. Voluit tamen B. Pontifex, quod fratres prædicti in perpetuum die, qua prædicta gratia vtentur, dicant pro ſanctitate ſua vnam coronam B. Virginis Mariæ; ita habetur in ordinis Supplemento *c*.

c Supl. fo 61. con 154.

Circa quam conceſſionem notat Collector *d* ordinis Mendicantium, quod ſolum tres præfatæ conceſſiones pro liberandis animabus Purgatorij inueniuntur authenticæ; aliæ autem quæ poſitæ ſunt in ſuperioribus, vbi explicantur indulgentiæ per ſingulas ferias Quadrageſimæ, reperiuntur in multis ſummarijs Romæ impreſſis, & ideo non debent contemni, quãuis de ipſis nulla habeatur certitudo, nec practicentur Romæ. Valeant tamen prout valere poſſunt. Et habent fratres Minimi, quod die Lunæ, & Mercurij in omnibus conuentibus ſui ordinis, Prælatus, qui dicitur, corrector, & conuentualium antiquorum celebrans pro aliquo defuncto, à Purgatorio liberet, & ſi in domo eſt Prouincialis, ipſe eſt, qui extrahit animam à Purgatorio. Ita ego vidi in libello priuilegiorum dicti ordinis compilato à patre fratre Paraſſelo *e*.

d Colle. ti. indul no pl. nara quoad fratres. §. 14

e Paraſſel.

Et Leo X. conceſſit, quod Fratres Minores dicentes, vel recitantes officium defunctorum pro animabus exiſtentibus in Purgatorio, vel ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, eaſdem conſequantur indulgentias, quas conſequuntur dicentes coronam B. Mariæ Virginis, ſcilicet, indulgentiam plenariam toties, quoties dixerint. Ita habetur in Supplemento *f*. Et idem Leo X. conceſſit fratribus Minoribus Obſeruantiæ, vt indulgentiæ coram imagine pietatis à S. Gregorio conceſſæ, poſſint etiam pro animabus defunctorum lucrari. Ita habetur in libro Monumentag ordinum.

f Sup fo 61. con. c. 187.

g In t imp. fo 92. com. 383.

Et Calixtus III. conceſſit plenariam indulgentiam pro patribus, & matribus omnium fratrum Minorũ præſen-

Digitized by Google

præſentium, & futurorum in Purgatorio exiſtentibus. Ita habetur in libro *b* Monumenta ordinum.

h in 2. imp. fo 65. col. 90. & fo 101. com. 399

Circa quam conceſſionem notat Collector *i* priuilegiorum Mendicantium, quod poſt eam poſita ſunt ibidem immediate verba ſequentia; & ſic quilibet pater, & mater fratrum Minorum poteſt in articulo mortis eligere confeſſorem idoneum, qui eum abſoluat plenarie à culpa, & pœna de omnibus peccatis ſuis. Hæc ibi ad literam, circa quæ quidem oportet aduertere, quod vt patet ex tenore ipſorum, non fuerunt, nec ſunt verba de corpore conceſſionis, ſed potius bene intuenti apparebit, quod ſint addita velut gloſſa declaratiua ab aliquo fratre modicum ſciente, ſi enim prædicta clauſula eſſet de corpore conceſſionis, non diceretur in principio eius, *& ſic, &c.* ſed, *vt ſic, &c. poſſit, &c.* Quod autem qui præfatam clauſulam addidit, fuerit indoctus, patet ex hoc quia pro eodem ſumpſit indulgentiam plenariam & abſolutionem plenariam à culpa, & à pœna. Quod conſtat eſſe falſum, vt patet ex dictis in ſuperioribus *k*.

i Collec. priuil. mend. 11 in d. quoad ſeculares. 8. §. 1.

k Sup q. 79. a. 3.

Poteſt tamen ſaluari præfata additio dicendo, quod cum in articulo mortis non ſit caſus aliquis reſeruatus, iure communi poteſt ab omnibus caſibus, & cenſuris abſolui à ſuo confeſſore, à quo etiam per præfatum priuilegium poterit ſibi concedi indulgentia plenaria, & ſic abſoluatur à culpa, & à pœna. Pro declaratione autem ſupradictarum conceſſionum ſunt aliqui articuli proponendi.

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus Purgatorij.

RESpondeo dicendo, quod per modum ſuffragij tantum poteſt illis concedere, & dicere, quod id non poteſt, eſt hæreticum, probatur dupliciter.

Primo, quia Papa poteſt autoritatiue illis communicare de theſauro communi indulgentiarum ad liberalem, & gratuitam remiſſionem pœnarum à Deo obtinendam; ergo poteſt illis concedere indulgentias per modum ſuffragij: patet conſequentia à definitione ad definitum. Et antecedens probatur, quoad omnes ſuas particulas. Et probatur primo, quod Eccleſia, ſeu Papa poteſt communicare animabus Purgatorij de theſauro indulgentiarum, ſibi commiſſo, quia ſecundum D. Bonauenturam, & Alexandrum de Ales, & communiter Doctores, prout ſupra *a* ſatis probauimus, ad efficaciter communicandum alicui aliqua bona, ſufficit, quod talis communicator habeat autoritatem ſuper talia bona communicabilia, aut ſuper communicationem eorum, & quod is, cui communicatur, ſit idoneus, & non prohibitus ad talem communicationem recipiendam, quia nihil aliud videtur, nec quod ſit ſubditus communicatori ille, cui communicatur: at Papa habet autoritatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum, qui eſt communicabilis omnibus indigentibus idoneis, & animæ Purgatorij ratione egeſtatis, & charitatis: ſunt oues Chriſti idoneæ ad recipiendum auxilium, & communicationem beneficiorum ſpiritualium, vt patet: quia ſi poſſunt recipere auxilia particularia perſonarum, & etiam communia auxilia, & ſuffragia Eccleſiæ orantis pro eis, quare non poſſunt recipere auxilia Eccleſiæ de theſauro ſatisfactorio, tam per viam ſacrificij, quam per aliam viam communicationis, præſertim cum de hoc nulla habeatur prohibitio diuina, vel naturalis. Quod autem Papa poſſit autoritate, prædictam indulgentiam concedere, probatur, quia talis diſpenſatio à Chriſto Domino eſt conceſſa. Quod autem huiuſmodi diſpenſatio, & communicatio pertineat ad liberalem, & gratuitam remiſſionem pœnarum à Chriſto obtinendam, id eſt, quod eius fructus ſperatur à Dei liberali miſericordia acceptante talem communicationem theſauri. Probatur, quia ſecundum D. Thomam *b*, & communiter Doctores omnia ſuffragia, ſatisfactoria Eccleſiæ pro defunctis ſolum præcipue offeruntur Deo acceptanda ab eo liberaliter per viam miſericordiæ, vt ieiunia, orationes, & eleemoſynæ, &c. & alia huiuſmodi, quæ pro defunctis offerri ſolent, ſed iſtæ indulgentię per modum ſuffragij ſunt communicationes ſatisfactorij theſauri facta eis per modum ſuffragij Eccleſiaſtici: ergo eodem modo habent ſuam efficaciam, & ad naturam ſuffragiorum pertinent quoad hoc.

a Sup. q. 80. ar. 1.

b D. Th. in 4. diſ. 45. q. 6. a. 2.

Nec ſupradictis obſtat illud Matthæi *c*. *Quodcumque ligaueris ſuper terram.* Ex quo loco colligitur Petrum, eiuſque ſucceſſores non habere poteſtatem in eos, qui ſunt infra terram, ſed tantum in eos, qui in hoc mundo commorantur. Reſpondetur namque, quod animæ Purgatorij ſunt ſupra terram quoad ſtatum & quoad ſuam cauſam aliquo modo, licet quoad ſuum eſſe ſint infra terram. Quoad ſtatum enim, & quoad cauſam non ſunt omnino in termino, neque in via merendi, vel demerendi, ſed ſunt in medio ſtatu: ſcilicet, in termino, quoad meritum, & demeritum, in via quoad præmium finale, dum detinentur purgandæ in pœnis, & ideo quoad hoc ſunt aliquo modo ſuper terram, & per conſequens de foro Eccleſię, & de iuriſdictione eius, & Papæ, ſicut & nos viatores, ita ſcilicet, vt ſicut ad punitionem adhuc ſunt in viatorum ſtatu indigentes, & ita quoad releuationem à pœna adhuc ſubſunt Iudici viatorum, vt ſic poſſint, ſicut & viui iuuari, & abſolui per Papam iudiciarie, à pœnis per indulgentias. Et hanc ſolutionem tenentes hoc modo intelligunt illud Matthæi, *Quodcumque ſolueris ſuper terram*, &c. id eſt, quodcumque exiſtens ſuper terram quoad eſſe, & quoad ſtatum, ſeu quoad cauſam ſuam ſolueris, illud erit ſolutum in cœlis. At quia hæc expoſitio ab aliquibus reijcitur, ideo aliter reſpondetur, concedendo, quod iudiciaria poteſtas ſeu abſolutiua non eſt data Petro, vel Eccleſiæ, niſi ſuper exiſtentes ſuper terram, aut in hoc mundo, quoad perſonam ſimul, & ſtatum, non autem ſuper Purgatorium, & ſic non poteſt hoc modo concedere indulgentias proprie ſumptas per modum iudiciariæ poteſtatis animabus exiſtentibus in Purgatorio, at indulgentias per modum ſuffragij optimo iure poteſt illis concedere per autoritatem diſpenſatiuam communicando eis ſuffragia de theſauro Eccleſiæ; communicare enim autoritatiue ſuffragia de theſauro Eccleſiæ non eſt actus iuriſdictionis, ita vt requirat, quod ille, cui talis ſit communicatio, ſit ſubditus, & de iuriſdictione communicantis, ſed eſt actus autoritatis, & hæc ſunt tenenda, licet doctiſſimus noſter frater Michael *d* de Medina aliter procedat, à quo iure optimo recedit noſter doctiſſimus Corduba.

c Matth. 16.

d Medi. in tra de indul. diſp. 8 c. 41. & 42 vſque ad finem lib. Cordu. li. 5. qq q 16. pa. 407. col. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum, ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ Purgatorij, talis anima omnino & infallibiliter liberetur à Purgatorio.

RESpondeo dicendo, quod anima Purgatorij, cui conceditur indulgentia plenaria, totaliter, & infallibiliter liberatur à Purgatorio, ſi talem indulgentiam lucretur vel acquirat, alia nonniſi ſecundum quod ipſa anima eſt idonea, & digna, vt talis indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ plus vel minus ipſi valeant, ex diuina & liberali acceptatione. Dixi (ſi talem indulgentiam lucratur omnino liberatur) quia ſicut quoad viuos indulgentiæ plenaria valet eis, qui eam lucrantur, & acquirunt quantum ſonat, & omnino remittitur eis tota pœna ſecundum communem doctrinam Eccleſiæ: ita eadem ratione indulgentia plenaria per modum ſuffragij conceſſa defunctis; nulla enim inter eas eſt

ratio

Digitized by Google

ratio differentiæ. Dixi deinde, ſi eam lucratur, & acquirit, quia ſicut vnus, qui indulgentiam plenariam ei conceſſam non totaliter lucratur, nec acquirit, propter defectum alicuius conditionis, ſeu circunſtantiæ requiſitæ, non liberatur, à ſuo debito pœnarum omnino, ita & anima Purgatorij ſi non totaliter lucratur, nec acquirit talem indulgentiam plenariam ei conceſſam, propter defectum alicuius conditionis requiſitæ, non liberatur omnino à ſuis pœnis, ſed ſecundum quod ipſa idonea, & digna eſt.

Vt autem anima Purgatorij lucretur, & acquirat omnino indulgentiam ei conceſſam, tria requiruntur.

Primum, quod ſit ſufficiens cauſa ad tãtam indulgentiam concedendam, & lucrandam, defectu cuius viuus, & defunctus poteſt non lucrari totam illam quantitatem, etiamſi fiant omnia requiſita.

Secundum requiritur ſpecialiter quoad defunctos, quod per aliquem viuum fiat debite id, quod, & quomodo imponitur per concedentem ad talem indulgentiam pro tali anima lucrandam, & in his duobus nullum eſt dubium.

Circa tertium requiſitum, ſcilicet, quod talis anima ſit omnino digna, & idonea, vt tale ſuffragium indulgentiæ plenariæ ei conceſſæ à Deo liberaliter pro ea acceptetur ad dictum plenum effectum: tunc autem cenſetur idonea ſecundum Auguſtinum *a* dicentem ſpecialia ſuffragia facta pro aliquibus, illis tantum proſunt, qui cum viuerent, hæc ſibi, vt poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. Item D. Gregorius *a* dicit illic, ſcilicet in Purgatorio, nihil quiſque Purgationis obtinebit, niſi hoc bonis actibus in hac vita poſitus, vt illic habeat, promereatur, & iterum ait *b* quod illis ſacræ victimæ proſunt, qui hic viuendo obtinuerunt, vt eos etiam poſt mortem bona adiuuent, quæ hic pro ipſis ab alijs fiunt. Ex quibus autoritatibus duo expreſſe eliciuntur.

a Auguſt. in Inch. c. 99. & in lib. de cura pro mortuis cap. & habetur. 13. q. 2. c. tempus. a Greg. lib. 4. dialo. c. 39. b Greg. vbi ſu. ca. 37. & 58.

Primum, quod omnis anima Purgatorij poteſt iuuari ſuffragijs Eccleſiæ, & indulgentijs per modum ſuffragij, quia eodem merito, quo meruerunt præmium eſſentiale finale, meruerunt etiam ratione charitatis, & communionis Sanctorum, vt poſſint interim iuuari communione Sanctorum, in quo nullus Catholicus dubitat.

Secundo elicitur, quod de facto per ſpecialia priuilegia Eccleſiæ, ſeu ſpeciales indulgentias per modum ſuffragij pro aliqua anima conceſſas, ipſa anima ſpecialiter quidem præ cæteris iuuatur, ſed nonniſi quantum hic meruit de facto ipſi prodeſſent ex ſpeciali acceptatione diuina, vt dictum eſt. Hæc autem dignitas, & idoneitas, qua quis ſit dignus, & meretur in vita, vt poſt in Purgatorio illi proſint omnino, vt plurimum ſuffragia & indulgentię, non ſolum procedit ex merito accidentali in hac vita, vt ſunt deuotio ſpecialis ad claues Eccleſię donatiuas indulgentiarum, & ſolicitudo ad ſatisfaciendum, pro peccatis proprijs, miſericordia ad alios ſtudiumque ad ſuffragandum defunctis: ſed etiam procedit ex feruore charitatis: & ex alijs operibus meritorijs glorię eſſentialis, in quantũ ſunt ſupererogatoria, & accidẽtaliter meritoria, & ſatisfactoria; per ea enim poteſt quis in hac vita mereri, vt poſt in Purgatorio ſit dignus, vt ei ex diuina bonitate proſint ſuffragia, aut indulgentię ſpecialiter ipſi applicatę, ex integro, aut in parte ſecundum quantitatem ſuę dignitatis, aut meriti ad id, ſicque nullus exiſtens in Purgatorio eſt, qui ſe abſcondat à calore huius gratię, & fructus indulgentiarum, & ſuffragiorum ei applicatorum magis vel minus, vt colligitur ex traditis per Sotum *c*, & Nauarrum.

c Sot. in 4. di. 21. q. 2. ar. 2. Na. in trac. de indul. n. 22. § 45. quod ad ſuffrag. que ſint prod. ſuſt. ii.

Ex his omnibus etiam infertur vnum valde notandum, quod ſcilicet is, qui in hac vita dat obliuioni defunctos, & negligit ſatisfacere pro ſuis peccatis proprijs, & ſic vult viuere, vt vix cum gratia decedat, iſte talis, licet non ſit omnino alienus in Purgatorio à fructu ſuffragiorum, & indulgentiarum, tamen parum, ſeu minimam partem fructus eorum participat, quamuis pro eo etiam ſpecialiter ſuffragia, & indulgentię plenarię fiant, & concedãtur. Hęc ſummatim ſumat lector pro priuilegiorum declaratione: qui autem ex profeſſo indulgentiarum materiam proſequuntur, plura alia pro hac quęſtione, & reſolutione adducunt, inter quos doctiſſimus Corduba *d*, plus alijs, quos viderim, accumulauit.

d Cor. li. 5. q. 17.

ARTICVLVS IV.

Vtrum neceſſe ſit, quod ſit in ſtatu gratiæ is, qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto, vt talis indulgentia illi defuncto proſit.

Reſpondeo dicendo, quod vt viuus pro ſe indulgentiam conſequatur, neceſſarium eſt, vt ſit in ſtatu gratię tempore, in quo ipſam indulgentiam lucratur, prout late tradit Corduba *e*: vtrum autem ſit neceſſarium, quod ſit in ſtatu gratię quando indulgentiam pro defuncto lucratur, variant Doctores. Nam licet Angelus *f* teneat, quod requiritur, vt ſit in ſtatu gratię: at contrarium verius videtur, cum indulgentia ſit opus priuilegiatum habens ſuum valorem ex opere operato, ſeu ex theſauro indulgentiarum, ſiue ex meritis Chriſti nomine, cuius offeruntur ſuffragia pro defunctis, id habent, & ita tenet Nauarrus *g* ſequutus Auguſtinum de Anchona. Quod verum eſt, niſi Papa concedens indulgentiam pro defunctis imponat opus pium, quodque id fiat in ſtatu gratię.

e Cor. li. 5. q. 24. f Angel. v. indul. § 21. g Na. in trac. indul. not. 17. § 24. Aug. de poteſt. eccl. q. 32. ar. 2.

Ex dictis in ſuperioribus articulis colligitur, quod poſt vnam indulgentiam plenariam pro vna anima Purgatorij conceſſam, non debet defuncti benefactor obliuioni tradere ipſum: non accipiendo pro eo alias Bullas, nec alias lucrando indulgentias: debent enim pro ipſis Miſſas celebrare facere, & alia ſacrificia, & eleemoſynas offerre, cum quantitas fructus indulgentiæ pro defunctis pendeat à liberalitate acceptantis Dei; pendet etiã ex dignitate & idoneitate animæ, pro qua ſit. Et de dignitate, & meritis talis animæ ad totum fructũ talis indulgentiæ, ſeu ſuffragij ſecundum Dei iudicium nobis non conſtat, & per conſequens nobis non conſtat, vtrum talis anima lucrata ſit, aut acquiſierit talem indulgentiam plenariam, quoad totum ſuum fructum. Nec ſumus certi, vtrum accipientes dictas Bullas, & talia ſuffragia offerentes ſint in ſtatu gratiæ, quod ſecundum aliquos requiritur, vt indulgentiam defunctus conſequatur, & dato, quod nobis eſſet certum ipſam animam à Purgatorio ad cœlum euolaſſe, adhuc debent pro ea bona opera iterari, non quidem ad liberationem eius à pœnis, pro quibus iam ſupponitur liberata per talem indulgentiam, ſed propter quinque. Primo, quia per alia ſuffragia, & ſacrificia magis quam per ſolas indulgentias laus, & honor redditur Deo. Secundo, quia inde fructus amplior prouenit ipſis viuentibus facientibus ea pro defunctis, quam ex ipſa indulgentia. Tertio, quia ipſi defuncto exiſtenti in cœlo, vel in Purgatorio, pro quo fiunt talia bona, prouenit gaudium accidentalis gloriæ ex hoc, quod reſpectu ipſius fiunt in mundo aliqua bona ad Dei gloriam, & inde ipſe defunctus vbicunque exiſtens in Purgatorio, vel in cœlo prouocatur ex virtute gratitudinis ad orandum pro ipſis ſuffragantibus ei, ſecundum Richardum *h*, & Gabrielem. Quarto, quia ſuffragia facta pro vno etiam proficiunt alijs animabus Purgatorij. Quinto, quia ſicut pro paruulis baptizatis non indigentibus Eccleſia facit ſuffragia, & orationes, & Miſſas, vt refert Gabriel *i* & Alexander de Ales per multa bona, quæ omnibus inde eueniunt, & ad gloriam Dei, ſic in propoſito pro anima Purgatorij multæ indulgentiæ, & bona fiunt, etiamſi ipſis minime indigeat.

h Richar. in 4. d. 45. Gabr. in Cano. lec. 58. i Gab. in Can. lec. 27. & 4. par. q. 4. a. vl.

ARTI-

Digitized by Google

prædictam refert reuelationem in hunc modum dicens, *At ipſa glorioſiſſima Dei genitrix ſemper Virgo Maria ipſorum confratrum, ſeu religioſorum, ac ſuorum animas poſt eorum tranſitum ſuis interceſſionibus continuis, pijs ſuffragijs, & ſpeciali protectione adiuuabit.*

Et Gregor. XIII. in Bulla, quæ incipit, *Vt laudes glorioſiſſimæ V. Mariæ.* data Romæ die 8. Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſexto, confirmans huius religionis priuilegia, hanc etiam conceſſionem confirmauit, eam in hunc modum referens: *Idemque Ioannes XXII. pro omnibus animabus, quæ in Purgatorio exiſtunt, & habitum huius religionis, & eorum confraternitatem ingreſſi fuerint, vel confratrum numero adſcripti in honorem eiuſdem B. Mariæ matris Dei die Sabbati poſt earum tranſitum interceſſionibus continuis, pijs ſuffragijs, & meritis; ac ſpeciali protectione adiuuandis publicauit, corroborauit, & confirmauit.* Hæc Gregor. XIII.

At hæc Clementis VII. ſecunda Bulla, & Bulla Gregorij XIII. declarauerũt primam Clement. VII. Bullam, in qua dicitur, quod beata Virgo in dicto Sabbato liberabit confratrum, & religioſorum animas: non enim B. Virgo Maria dictas animas infallibiliter poteſtate abſoluta liberabit, ſed liberabit per modum ſuffragij, impetrans à Deo Opt. Max. ſuis precibus, & meritis, vt ipſæ adiuuentur, & ipſi ſuffragia, ad eorum liberationem communicentur, ad modum, quo Summus Pontifex concedit animabus Purgatorij indulgentiam plenariam per modum ſuffragij, ſi talem indulgentiam lucrentur, vel acquirunt, alias nonniſi ſecundum quod ipſæ animæ ſunt idoneæ, & dignę, vt talis indulgentia, ſicut & alia ſuffragia Eccleſiæ plus, vel minus ipſis valeant ex diuina, & liberali acceptatione, iuxta ea, quæ in articulo tertio huius quæſtionis late dicta ſunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum indulgentia de ſex Pater noſter, *&* Aue Maria, *cum* Gloria Patri, *conceſſa fratribus poſsit pro defunctis applicari.*

RESpondeo dicendo, quod per conceſſionem Leonis X. omnes indulgentias à ſua ſanctitate, ac ab alijs eius prædeceſſoribus conceſſas vſque ad diem tertiam Februarij, Pontificatus eius anno quarto, poſſunt etiam pro defunctis applicari. Et licet hæc conceſſio, de qua in articulo quæſtionis, fuerit facta poſt diem tertium Februarij, ſcilicet, anno ſexto ſui
a Sup fo. 60. Pontificatus, vt habetur in Supplemento *a*, fuit tamen declaratio alterius, quam prius fecerat die tertia Februarij anno quarto ſui Pontificatus, vt habe-
b Sup. fo. 42. con eſ. 21 c sup fo. 24. conceſ. 22 tur in eodem Supplemento *b*: ac ſubinde retrotrahitur, vt poſſit pro defunctis applicari, iuxta ea, quæ in eodem Supplemento *c* continentur. Quod quidem vltra id, quod verum eſt, & indubitabile, tenet etiam
d Henriq. lib. 2. de indulg. c. 19 §. 3. Henriquez *d*. Atque eodem modo vſus eſt huius indulgentiæ apud Dominicanos patres, vt patet ex traditis à Patre fratre Vincentio Iuſtiniano, in vita B. Ludouici Bertran. Denique (vt vno verbo multa in hac materia concludam) dico quod poſſumus gaudere omnibus priuilegijs, & indulgentijs conceſſis non ſolum quibuſcunque religionibus, ſed quibuſcunque pijs locis, necnon confraternitatibus, prout
e In li. priui. fo. 209. pa. 2. conceſſit Iulius *e* III. ordini Prædicatorum, qua poſſumus etiam pro defunctis applicare per conceſſionem à Sixto V. factam in Bulla erectionis confraternitatis chordæ B. P. Franciſci, datam Romæ apud S. Petrum anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto, die 7. Maij, Pontificatus eius anno ſecundo, vt patet ex eius verbis, *ibi, eiſdem confratribus Chordigeris, vt indulgentias, & peccatorum remiſsiones præfatas per modum ſuffragij pro fidelibus, qui in gratia Dei deceſſerint, conſequi, & impartiri valeant concedimus.*

Et aduertendum quod recitantes Pſalmum, *Miſerere mei*, aut qui neſcit, quinque *Pater noſter*, & *Aue Mariæ* flexis genibus in Eccleſijs noſtris principalibus, ſeu annexis, conſequuntur indulgentias, & vrbis, & orbis. Ita conceſſum eſt ordini S. Benedicti, & confirmauerunt Innocentius VIII. & Alexander VI. Iulius II. dummodo pro eorum animabus dicatur oratio, *Deus qui inter Apoſtolicos.* Habetur hæc indulgentia in libro eorum, quod eſt in Conuentu Valliſoleti, & hæc conceſſio cum maxima ſit, poteſt etiam pro defunctis applicari per dictam Bullam Sixti V.

QVÆSTIO XCVIII.

De Indulgentijs pro nouo orbe Indiarum, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum in Indijs in ſanctis ordinum indulgentia concedatur.*
2 *Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ in fine ponitur decretum S. D. N. Clementis VIII. pro indulgentijs conceſſis calculis, ſeu granis, crucibus, & imaginibus benedictis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum in Indijs in Sanctis ordinum indulgentia concedatur.

RESpondeo dicendo, quod Cardinalis Pogius Legatus Iulius III. in Hiſpania anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio, conceſſit, vt in Indijs indulgentia plenaria conſequeretur in die ſancti Dominici, & ſancti Franciſci, & ſancti Auguſtini dicendo in Eccleſijs tres *Pater noſter*, & totidem *Aue Maria* pro exaltatione fidei Catholicæ, & conceſſit omnes remiſſiones & indulgentias, quas conſequerentur in die Portiunculæ, ſi Eccleſiam S. Mariæ de Angelis perſonaliter viſitaſſent.

Item conceſſit omnibus Hoſpitalibus in noua Hiſpania omnes indulgentiás, quas habet Hoſpitale Conceptionis Mexici, quod dicitur, *del Marques*,

Item conceſſit miniſtris Indorum ſemel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Item conceſſit, quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis vel prædicat gratis, ſeptem annos, et ſeptem quadragenas de indulgentia lucretur.

Et Pius V. anno Domini milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo primo, conceſſit Motu proprio, et ex certa ſcientia, et plenitudine poteſtatis ordinis Prædicatorum in noua Hiſpania in omnibus domibus et monaſterijs conſtructis, et conſtituendis perpetuis futuris temporibus, quod die S. Dominici, S. Thomæ de Aquino, et S. Vincentij, et S. Catharinæ de Senis, qui Eccleſias prædicti ordinis viſitauerint, et preces ibi pro augmento Chriſtianæ Religionis, et Sedis Apoſtolicæ fœlici ſtatu, ac infidelium conuerſione effuderint, toties plenariam, et omnium peccatorum indulgentiam, et remiſſionem in forma Iubilei per communicationem ait, quod eadem indulgentia Sanctis proprijs ordinis Minorum, et S. Augu. in noua Hiſpania communicetur, et ait Summus Pontifex, quod qui in prædictis feſtiuitatibus, et eorum octauis confeſſus, et contritus Euchariſtiam ſumit, eaſdem indulgentias à fortiori conſequatur. Et qui in feſto S. Dominici, et S. Thomæ, et eorum octauis celebrauerint, vel pro ſua deuotione celebrare fecerint, toties eandem indulgentiam plenariam conſequantur per modum Iubilei. Hæc Vera Cruz in ſuo compendio manuſcripto.

Circa primam conceſſionem Cardinalis Pogij Legati eſt notandum, quod Legati Papæ poſſunt concedere indulgentias, etiam perpetuas in terminis

Digitized by Google

nis ſuæ legationis, ſed hoc eis competit, non ſolum ex commiſſione ſpeciali, ſed etiam generali domini Papæ ſicut ſtatuta perpetua facere poteſt, vt dicitur in iure *a* iuncta ſua Gloſſa,& tradit Corduba, & ſic potuit prædictus autoritate Apoſtolica indulgentiam ſupradictam concedere.

a c. fin. iunct. ſua gloſ. de off. leg. Cord. li. 5 qq. q. 12 propoſit. 3.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum, quod dare indulgentias iuriſdictionis eſt magis, quam ordinis,vt tenent Doctores *b* Calderinus ex mente Diui Thomæ,& Abbas. Vnde Legatus,qui eſt Ordinarius, poterit concedere indulgentias,etiamſi non ſit presbyter,vt tradit Speculator *c*, Abbas, & Felinus. Et etiamſi teneremus opinionem illam,quod ſit proprium dignitatis Epiſcopalis concedere indulgentias, de qua opinione per Franciſcum *d* de Pauinis, Legatus nihilominus poſſet ipſas concedere, quia eius officium præualet omni dignitati prouinciæ, etiamſi vacaret Sedes Apoſtolica, quia ſi officium legati etiam Sede vacante permanet, vt tradit Brunelus *e*: ergo etiam permanet omnis eius autoritas: nulla enim lex eſt, quæ dicat Legatum tunc hoc non poſſe,& ſic non dicendum, quod debuit aduertere Matthæus Cardinalis *f*, contra quem inſurgit Gambarus *g*: quanti autem temporis indulgentias poſſit conferre Legatus,variant Doctores. Quidam enim dicunt honeſtum eſſe vt propter reuerentiam Concilij non excedat numerum quadraginta dierum, quoniam is eſt taxatus numerus omnibus inferioribus à Papa. Gambarus *h* tamen aduertit iura quadraginta dierum numerum præfigentia, inferioribus à Papa Legatis minime præfixiſſe numerum. Diſtributio enim indulgentiarum ante Concilium nō erat præfinita cuiquam Prælato, ſed indifferenter dabatur pro animarum ſalute,vt conſtat ex iure *i*, & tradunt communiter Theologi. Concilium vero ob indiſcretam diſtributionem reſtrinxit inhibendo omnibus Eccleſiarum Prælatis ne vltra quadraginta dies concederent. Cum igitur lex illa Concilij ſit regularis diſtributionum Epiſcoporum, & in Legatis Cardinalibus non militet omnimoda ratio diſſipationis Theſauri,quæ in Epiſcopis, cum ipſi ſint pars immediata Sedis Apoſtolicę,& habeant patrocinium eius, præſumitur, quod maiori cura conſeruabunt eius honorem,& ſic dicendum eſt, quod Concilium non comprehendit Legatos Cardinales; quando enim priuilegia reſtringuntur, Cardinales ſub communi appellatione minime veniunt.

b DD. in cap. quod autem. de pœn. & remiſ. Calder. in ca. accidentibus, de priuil. Abb. in ca. cū olim de maio. & obed.
c Specul. in §. ſupereſt de leg. Abbas in c. noſtro. de pœn. & remi. Fel. in trac. de indul. ad fin.
d Pauin. in tract. de pote. ſede vacāte in 4 q. princi. in princip.
e Brunel. de dign. & pot. leg. concl. 32
f Car. in Cle. ne Romani §. irritum de elect.
g Gamba lib. 8. de autor. leg. à latere. § quid poſſit legatus circa indulg.
h Gamb. vbi ſ. nu. 9.
i c. accedentib. de exceſ. prel. DD. in 4 d. 20.

Notandum eſt etiam, quod conceſſio Sixti V. pro feſtiuitatibus ordinis Minorum,de qua in ſuperioribus mentionem fecimus, in qua conceditur indulgentia plenaria omnibus Chriſti fidelibus, etiam prodeſt pro nouo Indiarum orbe; non enim video, cur fidelibus in illis partibus commorantibus hoc tantum bonum non poſſit communicari.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ.

RESpondeo dicendo, quod idem Cardinalis Pogius Legatus Iulij III. eodem anno conceſſit: etiam miniſtris Indorum ſemel in vita, & in articulo mortis indulgentiam plenariam.

Conceſſit etiam, quod quoties quis miniſtrat Sacramenta Indis, vel prædicat gratis, ſeptem annos, & ſeptem quadragenas de indulgentia lucretur.

Et Pius V. in conceſſione ſuperius allata, vltra ibi indulta, indulſit religioſis, qui ad Indiarum conuerſionem proficiſcuntur,quod in die,quo ſe mari commiſerint,& ſic in quo peruenerint,vel in itinere deceſſerint, indulgentiam conſequantur in formam Iubilæi.

Item Pius V. conceſſit omnibus religioſis ſcientibus idioma Indorum toties quoties munus docendi Indis exercuerint, centum dies de iniunctis pœnitentijs.

Et Paulus III. anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto, conceſſit religioſis Mendicantibus, qui de licentia ſuorum Prælatorum proficiſcuntur ad quaſcumque terras infidelium ad quamcunque mundi partem ad eos conuertendos, vt vadant tanquam Legati,& Commiſſarij eius, & eis concedit omnes gratias conceſſas à ſuis prædeceſſoribus illis, qui ad terras infidelium vadunt, & ſic ſecundum hæc ſunt confirmata, quæ per Nicolaum V. Gregorium IX. Leonem X. Adrianum VI. & Clementem VII. & alios Pontifices ſunt conceſſa illis, qui ad illas partes ad dictam conuerſionem proficiſcuntur. Hæc eſt magna conceſſio, vt aſſerit Vera Cruz in dicto compendio, & dat, quod ſit liberum eis,quandiu voluerint ibi permanere. Reliqua autem,quæ ad Indos pertinent, videantur infra hoc Tomo quæſtione nonageſima ſecunda, de priuilegijs pro Indis conuerſis à Sede Apoſtolica conceſſis.

Pro complemento autem iſtius quæſtionis operæ pretium eſſe duxi proponere in præſentiarum Decretum S. Domini noſtri Clementis VIII. cuius tenor eſt.

Declaratio,& Decretum ſanctiſſimi Domini noſtri Domini Clementis Papæ VIII. ſuper indulgentijs, quæ tam à ſanctitate ſua, quam ab eius prædeceſſoribus, coronis, roſarijs, calculis, ſeu granis, Crucibus,& imaginibus benedictis hactenus conceſſæ ſunt, & in poſterum à ſanctitate ſua concedentur.

Formula indulgentiarum nouiſſime à ſanctitate ſua præſcripta huiuſmodi coronis, roſarijs, paruis crucibus, & imaginibus ex auro, aliove metallo confectis vulgo medalis appellatis in futurum benedicendis, in Principibus, vel ad eorum inſtantiam tantum concedatur, atque hæc vna de cætero, & non alia ſeruetur, & retineatur. Hæc formula indulgentiarum ſola imprimatur, & ad omnium commodum etiam lingua vulgari.

Nomina vero indulgentias impetrantium, etiamſi Principes ſint, non imprimantur. Coronæ Roſariæ, grana, ſeu calculi, cruces, & ſacræ imagines cum indulgentijs antea benedicta, quæ quidem ad hunc vſque diem diſtributa ſunt, ſiue illa à ſanctiſſimo Domino noſtro, ſiue à ſuperioribus Pontificibus ſint conceſſa, non transeant perſonam illorum, qui eas in præſenti obtinent. Quæ autem vſque in hodiernum diem effectum ſortita non ſunt, id eſt, nulli hactenus diſtributa ſunt, nemini vti benedicta deinceps diſtribui poſſint, quod ſi de facto diſtribuantur, careant indulgentijs iam conceſſis.

De cætero indulgentiæ ne concedantur granis, ſeu calculis, neque etiam ſacris imaginibus,aut crucibus,ſiue impreſſis,ſiue depictis, ſiue ex quouis metallo,aut gemma cælatis, & expreſſis, ſiue in Eccleſijs publice collocandæ,ſiue priuatim habendæ ſint ijs,de quibus in formula dicitur duntaxat exemptis.

Neque ſimiliter concedantur pro agnis cereis, ſiue Agnis Dei benedictis,vel pro quibuſvis ſacris reliquijs retinendis.

Indulgentiæ conceſſæ viſitantibus ſeptem, ſeu nouem Eccleſias, ſeu alias Eccleſias intra, & extra vrbem, vel Quadrageſima, & alijs anni temporibus adeuntibus pro ſtationibus conſequendis coronis, & Roſarijs huiuſmodi benedictis, amplius non concedantur.

Nec etiam indulgentiæ conceſſæ viſitantibus Eccleſiam ſancti Iacobi in Compoſtella, & loca Terræ S. & Hieruſalem & B. Mariæ de Laureto, & alias ſimiles Eccleſias, eiſdem coronis, & Roſarijs benedictis concedantur.

Neque item communicatio bonorum operum, quæ à regularium, & religioſorum ordinibus, vel congregationibus, ſeu monaſterijs fiunt,coronas,& Roſaria benedicta huiuſmodi recitantibus concedatur.

Neque etiam eiſdem illas vel illa recitantibus concedatur liberatio animarum in Purgatorio exiſtentium, niſi vt in memorata formula expreſſum eſt.

Si quando intuitu alicuius gentis,nationis, vel prouinciæ indulgentia aliqua dictas coronas, aut roſaria recitantibus conceduntur, illa ad alias gentes nationes, vel prouincias, ne extendantur.

Pro populis autem remotiſſimis noui orbis, & Indiarum ad Chriſtianam fidem conuerſis pauciores indulgentiæ, Prædicatoribus vero,

qui

Digitized by Google

qui pro Chriſti Euangelio in eiſdem partibus, & Indiis diſſeminando laborant, ampliſſima concedantur.

Corona, vel Roſario, aut grano, ſeu calculo vno, aut alia re vna benedicta deperdita alteram pro ea ſubrogandi facultas ne eſto, neque detur. Datum Romæ apud S. Petrum quinto Idus Ianuarij, anno à Natiuitate Domini, 1597. Pontificatus verò Sanctitatis ſuæ anno quinto.

Siluius Antonianus.

Pro cuius ſanctiſſimi Domini noſtri decreti explicatione eſt notandum, quod volunt maxime reſtringere indulgentias à ſe, & ab aliis Pontificibus conceſſas roſariis, coronis, paruis crucibus, & imaginibus ex metallo confectis.

Primo, quod non concedantur niſi Principibus, vel ad eorum inſtantiam, pro quibus vna tantùm formula imprimatur, & retineatur, & nomina ipſorum Principum, & impetrantium non imprimantur.

Secundo, quod dictæ coronæ, roſarij, &c. antehac benedictæ cum indulgentiis, ſi ſint aliquibus perſonis diſtributę, non tranſeant in alias, ſi non ſint diſtributæ, careant omnino indulgentiis, nec pro ipſis indulgentię ſtationum Quadrageſimæ, & totius anni, concedantur, nec concedatur ipſis indulgentię viſitantibus ſanctum Iacobum, Terram ſanctam, & beatam Mariam de Laureto, nec etiam ipſis communicetur operum totius Eccleſiæ militantis participatio.

Tertio, quod indulgentiæ ipſis conceſſæ pro vna natione, aut prouincia, ad aliam nationem, aut prouinciam non extendantur.

Quarto, quod pro nouo orbe, & Indiis pauciores indulgentiæ concedantur, pro Prędicantibus tamen ibi Euangelium ampliſſime condonentur.

Quinto, vna corona, vel roſario, &c. perditis non dentur, neque alij ſubrogentur.

a Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 2. — Ex quibus iam ceſſat murmuratio Fratris Dominici de Soto *a*.

QVÆSTIO XCIX.

De Indulgentiis quoad earum publicationem, & acquiſitionem, in nouem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur nouem.

1 *Quomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum Regularium.*
2 *Vtrum religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent.*
3 *Vtrum clauſula, indulgentiæ poſt quinquennium non valitura, debeat intelligi à die conceſſionis, & datæ literæ, an verò à die publicationis ipſarum.*
4 *Vtrum indulgentia conceſſa alicui Eccleſiæ reuocetur à Papa in die ſuæ creationis.*
5 *Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali.*
6 *Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui fit in peccato veniali.*
7 *Vtrum quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, an intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.*
8 *An in indulgentia tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius, an Purgatorij.*
9 *Vtrum pœna debita in vno die vitæ huius correſpondeat alteri etiam dies, & idem tempus pœnæ in Purgatorio in mundo.*

ARTICVLVS I.

Quomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium.

b Tri ſeſ. 21. de refor. c. 9. — Respondeo dicendo, quod propter vitandum abuſum vetat Concilium *b* Tridentinũ indulgentias, aut aliàs ſpeciales gratias prædicari populo, niſi debitis temporibus per ordinarium loci, adhibitis duobus de capitulo, quod etiam olim erat ordinatum in Concilio c Conſil. Colonien. c. 16. — Colonienſi *c* in reformatione clericorum, & ne quis Quæſtor indulgentias alias prędicet, niſi quæ literis Bullæ continentur, & viuat cum bono exemplo, alias Epiſcopus illum quamuis exemptum in tabernis repertum aut publice delinquentem punire poteſt iuxta d c. ſuarum de priuileg. — ſacros canones *d*. Qui Quęſtores ante Concilium fuerunt prohibiti per eoſdem ſacros canones, vt poſt Pae Mand. ſ in pra. ſig. ti. cõ — normitanum tradunt Mandoſius *e*, & Nauarrus *f*.

Aduertendum tamen cum Henriquez *f*, quòd Concilium Tridentinum dum reuocat priuilegia monaſteriorum non comprehendit fratres ordinum Mendicantiũ, quia hi non comprehenduntur, niſi exprimantur, vt decreuit Pius V. Motu proprio pro Mendicantibus anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo. At iam etiam alio motu proprio, de quo iam in ſuperioribus *g* mentionem fecimus, omnes indulgentias Quæſtuariis conceſſas reuocauit, & ſic nullo modo poſſunt hodie publicari. Verumtamen eſt, quòd indulgentias ordinis alicui ſuperiori per Papam conceſſas pro ſubditis, & familiaribus poteſt Prælatus conuentualis promulgare; hęc enim non prohibentur in Concilio Tridentino publicari, nec Bulla Cruciatæ ſuſpenduntur, prout in explicatione Cruciatæ late diximus: ſupradicta autem probantur. nam Prælatus monaſterij cenſetur pro ſuis ſubditis Ordinarius, vt ipſis promulget indulgentias, cùm ſit ab Epiſcopo exemptus, prout tradit Henriquez *a*.

f Nau. de ora. not. 21. n. 77. & ſeq. de indul. not. 31. f Henriq. l. 7. de indul. c. 29 n. 1. litera B.

g Supra lo co q. 68. ar. 3.

a Henriq. li. 7 de indul. c. 20 litt. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum Religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent.

Respondeo dicendo, quòd Religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccant, cùm in quadam Clemẽtina *b* virtute obedientię, & ſub pœna maledictionis ęternæ id facere prohibeatur. Indulgentię autem dicuntur indiſcretæ, primò non conceſſę, vt ait quædam Gloſſa *c* communiter recepta. Secundò illæ, quæ conceſſę quidem ſunt, concedi tamen non potuerunt ab eo, qui eas conceſſit, quia taxã excedebant, prout dixit Nauarrus *d*. Tertio, quę probari non poſſunt, neque literis Papæ, ſi ab eo ſunt conceſſæ, vel literis concedentis, aut teſtibus, quando ab alio inferiori conceduntur. Addendum tamen eſt, quòd hoc caſu non peccaret, pręſertim lethaliter in foro conſcientiæ religioſus, qui ſciret vere eſſe conceſſas ab eo, qui poterat concedere, aut indiciis probabilibus id crederet. nam lex fundata in præſumptione quoad forum conſcientiæ ceſſat, quando veritas eſt in contrarium, iuxta quandam Decretalem *e*; quòd alioquin multi concionatores, dum publice prędicant, rogantur per ſchedulas, vt publicent indulgentias ſibi ignotas illo, vel illo die, vel illo loco quærendas, peccarent, quod durum videtur.

b Clem. 1. §. 1. de priu.

c Glo. in d. Clem. v. indiſcret.

d Nau. in §. in Leuit. not. 32. n. 43.

e c. tua. de ſponſ.

Aduertendum etiam quòd indiſcretæ etiam videntur indulgentiæ, quæ ſine iuſta cauſa conceduntur, per ea quæ adducit Nauarrus *f*, quarum tamen publicatores religioſi prædicatores non videntur peccare, quippe qui de ſuperiorum facto iudicare non debent, iuxta ſacros canones *g*.

f Nau. in § in Leuit. nota. 15. cum ex ex de pœn. & remiſ.

g c. 4. inferior. 21. d. ſt.

Denique aduertendum eſt, quòd quamuis illa Clementina de religioſis tantum loquatur, & quamuis illi ſic prædicantes pluſquam alij peccent, non tamen alios clericos, & à fortiori laicos excuſat, non quidem per illam Clementinam, ſed propter rationem, in qua ipſa fundatur, quod videtur cenſuiſſe D. Antoninus *h* dum illam Clementinam ad omnes Prædicatores extendere videtur.

h Anton. 3 pa. tit. 1. c. 4.

ARTICVLVS III.

Quoddam Breue concedit indulgentiã plenariam viſitantibus quandam Eccleſiam, addit tamen Papa præſentibus poſt quinquennium non valituris, quæritur, an iſta clauſula debeat intelligi à die conceſſionis, & datæ literæ, an verò à die publicationis ipſarum.

Respondeo dicendo, certum eſſe, quòd indulgentiæ conceſſæ valent à tempore datę, vt ait quædam Decretalis *i*, & ab illo tempore ius eſt quæſitum illi loco, cui conceſſæ ſunt, ab illo tempore paratur facultas capacibus ad lucrandum illas, ſed quantũ ad eos, qui lucrari volunt, incipiunt in eis efficaciam habere, quamprimum eis præſentantur, & notificantur, & ſic iſtud quinquennium computatur à die quo exhibitæ

i c. capitulum de reſcript.

Digitized by Google

exhibitæ ſunt literæ, quę debent exhiberi Prælato, argumento alterius Decretalis k, nam antequam publicentur, non poſſunt lucrari, quia populus eas ignorat, & in concernentibus animam requiritur ſcientia, & acceptatio, & receptio literarũ, & quando priuilegium datur populo, ipſi publice inſinuandum, & publicandũ eſt, argumento cuiuſdam legis l, & ideo hoc quinquennium non computabitur, niſi à die inſinuationis, ſeu exhibitionis, vt reſoluit Rebuffus m.

k c. cũ ex eo. de pænitētiis, & remiſſ.

l l. non ita ff. de adq. & c. vt ff. § compenſcendi de her.

m Rebuf. con. 199.

ARTICVLVS IV.

Vtrum indulgentia conceſſa viſitantibus aliquam Eccleſiam reuocetur à Papa in principio ſuæ creationis reuocando gratias, & indulta, ita vt non poſſit lucrari.

RESpondeo dicendo, quòd certum eſt, quemlibet ſummum Pontificem pro ſua ſumma, quam habet, poteſtate poſſe reuocare indulgētias à ſuis prædeceſſoribus conceſſas; nullus enim ſuorum prædeceſſorum poteſt imponere ſibi legem, quæ ſuam poteſtatem tollat, vel minuat, & de hoc nemo dubitat.

Præſuppoſita igitur hac plena poteſtate, & quod Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias, & indulta ſuorum prædeceſſorum, ait quidam Vigerius n, quod Summus Pontifex tunc non reuocat omnes indulgentias per prædeceſſores conceſſas. Sed certe, vt aduertit Nauarrus o, præfatus Vigerius videtur id dixiſſe deceptus ab aliquo, qui putauit per regulas Cancellariæ, quas in craſtinum ſuæ aſſumptionis publicat Papa, reuocare omnes gratias, & indulgentias, quas prædeceſſor fecit. Quod tamen non eſt verum: nam regula ſeptima propterea quòd habet verbum, *gratias*, & verbum *indulta*, videri poſſet alicui dormitanti reuocare omnes indulgentias nondum lucrifactas, cùm ſint quædam gratiæ, & quędam indulta, nullatenus tamen id facit, quandoquidem ſolùm reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria conceſſa ad quęrenda beneficia Eccleſiaſtica, & ad nominandum ad ea, vel conferendum illa; ſicut & regula vndecima reuocat vniones eorundem beneficiorum nondum ſortitas effectum; & neque regula quinquageſima ſeptima, & duæ inſequentes, quæ tractant de indulgentiis, neque Gloſſę illarum vllam de huiuſmodi reuocatione mentionem faciunt, prout tradit Nauarrus p.

n Viger. de inſtit. Theolo. c. 16. parag. 6.

o Nav. lib. 5. conſ. ti. de pænit. & remiſſ. conſ. 17.

p Nau. vbi ſ.

ARTICVLVS V.

Vtrum indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali tempore operis, per quod indulgentia acquiritur.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de facultatibus, quæ pręter indulgentiæ acquiſitionem conceduntur, qualis eſt facultas conceſſa cuilibet eligendi confeſſarium, qui eum etiam abſoluat à reſeruatis, qualis etiam facultas edendi oua, & lacticinia diebus ieiuniorum, ab Eccleſia indictorum, audiendi diuina tempore interdicti. Hæc conceduntur, & alia ſimilia etiam in peccato mortali exiſtenti, & hæc eſt communis omnium ſententia: loquendo autem de indulgentiis proprie dictis.

Dico ſecundo, quod Caietanus q ait, quòd licet quandoque ſit idem tempus operis, & acquiſitionis indulgentiæ, vt cum ea conceditur omnibus illic, vel illic præſentibus, frequenter tamen alio tempore, & alio fit opus, ob quod conceditur: quo ſuppoſito aduertit, quod quamuis quæſiturum indulgentiam non oportet eſſe verè pœnitentem tempore, quo conceditur facultas quærendi eam, oportet tamen eſſe talem duobus aliis temporibus, nempe cum facit opus, ob quod conceditur, & cum abſoluitur, vel eam quærit. Contrariam tamen opinionem tenet Gloſſa a quædam, quatenus ſentit hanc anni Iubilæi indulgentiam lucrifactam iri etiam ab his peregrinis, qui aliquot dies in ſtatu peccati mortalis peregrinantur, & ita tenent Diuus Antoninus b, & Felinus, & Tabien. & Syluester, quæ opiniones validiſſimis pro vtraque parte nituntur fundamentis. Et ſtando in vtraque hac opinione certum etiam eſt Bullas nihil prodeſſe quoad indulgentias, quę per ſolam Bullæ acceptionem quęruntur accipientibus eas in ſtatu peccati mortalis, & ſic neque priuilegia confraternitatum, quibus conceditur indulgentia intranti eam pro tempore, quo intrat in ſtatu peccati mortalis, neque priuilegia altarium, vel reliquiarum, quibus aliquot indulgentię conceduntur porrigentibus manus adiutrices pro tempore, quo adiuuant, ſi tunc ſunt in peccato mortali.

q Cai. in tra. poſter. de indul. c. 9.

a Gloſſ. 9. in extrauag. 1. de pænit. & remiſſ.

b Anton. 1. p. tit. 10. c. 1. § ... verſ. ... & Fel. in ... c. 7. Tab. v. indulg. q. 4. & Sylueſt. q. 10. art. 9.

Verum eſt tamen, quod opinio Caietani non procedit ſaltem in cauſa principali remota, verbi gratia indulgentia, quam concedit Papa ad agendas gratias Deo pro fœdere ſuo opere inito inter aliquos Principes, qui mala mortaliter intētione illud miſſent, quamuis enim cauſa principalis remota, ſcilicet pax inita, peccatum eſſet mortale, & qui eam feciſſent, mortiferè peccaſſent; ij tamen, qui in ſtatu gratiæ pœnitentiæ Sacramentum ſumerent, gratiaſque pro pace, quam benefactam eſſe credunt, agerent, indulgentiam lucrarentur profecto conceſſam, quia etſi opus principale remotum non eſſet meritorium, proximum tamen tale eſt.

Neque opinio Caietani locum habet in cauſa minus principali: nam in anno Iubilæi licet peregrini Romam euntes lethali peccato infeſti, iter arripuerint, & continuarent, aut partem eius; ſi tamen Romam peruenientes verè pœnitentes, & confeſſi Eccleſias præſcriptas viſitauerint, indulgentiam lucrifacere poſſe videntur, eo quod etiam ſi totum opus in ſtatu gratiæ non peragerent, principale tamen, & proximum opus, nempe viſitationem Eccleſiæ in eo ſtatu requiſito peragerent. Imo videtur dicendum quod intentioni concedentium indulgētias proprius videtur eas lucrifieri ab eo, qui eſt in bono ſtatu tempore quo eſt quærenda, licet conditiones totæ ob eas quærendas requiſitæ non impleantur in bono ſtatu, modò impleantur bene moraliter, & vltima pars earum, quæ eſt proxima requiſitioni indulgentiarum, fiat in ſtatu gratiæ: ſi hoc enim non concederetur, ſequeretur, quòd pauci collatione aliorum quærerent indulgentias anni Iubilæi, neque alias quæ prærequirunt ieiunia, & eleemoſynas certorum dierum, vel hebdomadarũ, quorum omnia, & partes eorum pauci collatione aliorum in bono ſtatu proſequuntur, & pauciores incipiunt, & raro collatione aliorum perfectè ſe conterunt, antequam confiteantur. Imò neque bona pars pœnitentium peruenit ad integram contritionem, niſi per attritionem abſolutione Sacramentali auctam, & confirmatam: & certe præſumendum eſt, quòd Papa poteſt concedere indulgentiam exiſtenti in malo ſtatu pro tempore, quo fuerit in bono, quod licet ipſe non dicat, ea ratione conuincitur, quòd verbi gratia indulgentia Iubilęi, & quælibet alia conceditur etiam malis, vt poſſint eam lucrari in ſtatu bono.

Neque certe videtur eſſe intentionis Summi Pontificis concedentis indulgentiam particularem, quæ aliquando ſolet concedi in hebdomada proxima ſequenti Dominica, in qua publicatur ieiunanti, preces, & eleemoſynas facienti Feria quarta, ſexta & Sabbato, & communicanti ſequenti Dominica, vt iam inde à mane Ferię ſecundæ, quo illa facere incipit, ſit in ſtatu gratiæ, quoniam pro prudentia tantæ ſedis præſide digna nouit tantam, & tam variam multitudinem non poſſe moraliter inuenire tam breui paratam, ideoque cenſeri eam ſatisfacere per totam hebdomadam, & initium Dominicæ inſequentis, antequam communicet, ita videtur parata, & confeſſa.

Ex his reſpondetur argumentis adductis à Caietano, ſcilicet quòd illa tantum opera, & illo tantùm modo facta ſufficiunt ad indulgentiam, quot, & quo modo illa neceſſario ad illam quærendam voluit concedes eſſe facta, modo illa moraliter ſaltem bene fiant, & perfectio eorum vltima, per quam eſt quærenda indul-

Digitized by Google

indulgentia, fiat in bono ſtatu,& negando quod omnia opera, quæ requirit indulgentia quærenda, debeant eſſe viua, negando item quod opera mortua ſi alioquin ſint moraliter bona, repugnant operibus viuis, & in gratia factis, quia, imo multum, & multis modis iuuant ad quærendam illam, iuxta quandam Gloſſam *c* communiter receptam. Negando item, quod non poſſunt ſeruire ad integrandam cauſam concedendi indulgentias pœnarum à Pontifice concedendas, cum etiam ſeruiant de congruo ad quærendam indulgentiam culparum à Deo condonandarum, vt tradit D. Thomas *d*, cui Concilium Tridentinum aſtipulatur.

c Gloſſ in c. quod quidam. de pœnit. & remiſ. & c. quærat. §. quod autē. de pœn diſt. 1.
d Tho. 1. 2. q. 113. ar. 2 & ſeq Trid ſ 14 c. 4. & can 5.

ARTICVLVS VI.

Vtrum deſinat eſſe bonus moraliter actus, qui fit in peccato veniali, vt indulgentia non acquiratur.

RESpondeo dicendo, quod actus poteſt geri male à peccante venialiter dupliciter. Vno modo ita quod ipſe actus, vel aliqua eius pars ſit mala venialiter, agendo illum inordinate, vel in finem malum venialiter, puta ad gloriam vanam, vel aliàs ad iniuſte complacendum, diſplicendum, lucrandum, vel nocendum leuiter alicui, vel cum defectu alicuius circunſtantiæ ad eius bonitatem requiſitæ, vt quia facit tempore, modo, habitu, vel geſtu indebito: verbi gratia, viſitat quis prædictas Eccleſias propter vanam gloriam venialem, quia talis actus eſt venialiter malus ob defectum circumſtantiæ boni finis, aut nimio riſui, & prophanis negotiis, niniiſque colloquiis indulgens, vel tempore indecenti cum ſcandalo ſaltem veniali aliorum, vel cum habitu, vel comitatu ſuæ perſonæ indecenti, aut nimium properando: Secundo modo faciendo aliqua venialia, quæ non contingunt actum, vel partem eius; verbi gratia, viſitat quis quatuor Eccleſias ſiue in ſtatu gratiæ, ſiue in ſtatu malitiæ bono fine, bono modo, & tempore opportuno, ſed durante tota viſitatione, vel aliqua eius parte, in via, vel in Eccleſia peccat venialiter inordinatè intra ſe iraſcendò, concupiſcendo honorem, gloriam, voluptatem, vel aliud huiuſmodi malum venialiter volendo, vel bonum male venialiter faciendo; is enim viſitando ſolum peccat alia venialia viſitandi actui contraria: nam qui concupiſcit aliquam vindictam paruam, aliquam vanam gloriam ex aliis actibus eius, vel etiam ex eodem actu viſitandi per alium actum ſeparatum, non præſtituendo illam pro viſitationis fine, cum facit actum viſitationis malum, ſed facit alia ei extranea; illa enim non ſunt de ſubſtantia, vel circumſtantia illius viſitationis, vt poſt Diuum Thomam *a*, & Iacobum de Almain tradit Nauarrus dicendo, quod qui facit eleemoſynam deſiderando vanam gloriam, ſi vno, & eodem actu vult vtrumque, eſt malus; ſi autem vno actu vult facere eleemoſynam propter bonum finem, & alio actu vult gloriam vanam, erit ille bonus moraliter, imo & meritorius, ſi fiat in ſtatu gratiæ, licet hic ſit malus venialiter. Quo notabili ſuppoſito reſpõdetur quæſtioni propoſitæ aliquibus dictis. Primum dictum eſt, quòd qui viſitans ita peccat venialiter circa ipſum actum viſitandi, vt ipſe reddatur malus ſaltem venialiter, circa ipſum actum viſitandi, quia facit illum cum defectu alicuius circunſtantię ad bonitatem moralem ipſius neceſſariæ, non facit actum ad quęrendam indulgentiam ſufficientem: qui autem viſitans ſolum peccat alia venialia viſitandi actui extranea, ſatisfacit.

a Tho. 2. ſen d. 81. q. 1. ar. 1. ad 4. Almain in mora. c. 12. Nauar. in c. inter verba. 2 q. 3. con. 5. n. 91.

Secundum eſt dictum, quod fieri poteſt, imo frequentiſſime fit, quod vna pars actus ſit venialiter mala, & alia omnino bona, qualis eſt actus eundi ad Eccleſiam illius, qui incipit eum ob vanam gloriam, & poſtea in ſe reuerſus proſequitur, & finit actum ob Dei obſequium; qualis item eſt actus eius qui vnam, vel alteram particulam Miſſæ, vel horæ Canonicæ facit cum nimia mentis euagatione, vel omiſſione alicuius verbi, vel verſiculi, qui igitur maiorem partem viſitandi bene faceret, licet pars alia eius eſſet mala, ſatisfacere videretur argumento cuiuſdam legis *b*, & canonis. Ita tenet doctiſſimus Nauarrus *c*, qui arbitratur eum, qui modeſte, ac deuote ingrederetur, precaretur, & exiret Eccleſiam viſitando ſatisfacere, etiamſi reliquum itineris immodeſte faceret.

b l quod maior pars ff ad municip. c. 3. de his, quæ fiunt a maior. par.
c Nauar. de indulg n. 32. n 46.

ARTICVLVS VII.

Vtrum, quando conceditur indulgentia tot dierum, & annorum, intelligatur de tot diebus, & annis continuis, vel interpollatis.

RESpondeo dicendo, quod Canoniſtæ varie appellant, & diſtinguunt hos dies & annos. Nam quidam dicunt dies vtiles eſſe idem, quod dies continui, puta per quadraginta dies continuos ieiunando. Et ſimiliter dicitur annus vtilis continuus, quando ſcilicet, ſine interuallo per vnum annum continuum pœnitentia facienda eſt, puta ſingulis diebus ieiunando, aut orando: communes autem dies dicuntur interpollati, puta ſi intra vnum annum, vel duos deberet quis quadraginta dies ſemel in hebdomada, vel in menſe ieiunare, & ſimiliter annus communis dicitur interpollatus, quando ſcilicet intra annum, vel duos annos vno die ſingulis hebdomadis, vel menſibus ieiunatur. Quo ſuppoſito variant ſcribentes. Vtrum indulgentiæ dierum, & annorum intelligantur de diebus, aut annis continuis, an de interpollatis, vt patet ex traditis per Nauarrum *d*, & Cordubam, qui Corduba ex mente communi, & Nauarri reſoluit, quòd per indulgentiam tot dierum intelliguntur dies continui, vel interpollati: per indulgentiam autem vnius, vel plurium annorum intelliguntur dies aliquando quidem continui, aliquando autem interpollati; dicunt enim cum communi, quòd per indulgentiam tot dierum, puta quadraginta, ſimpliciter conceſſam remittitur pœnitētia tot dierum, etiamſi dies illi pœnitentiæ non ſint continui, ſed interpollati, per indulgentiam autem vnius anni ſimpliciter non dicẽdo de iniunctis, intelligantur 365. dies condonari, modò ſint continui, modo interpollati, modo ſint iniuncti, modo non.

d Nau d. indulg not. 14. §. 19. & § 10 Cord de indul. q. 32.

ARTICVLVS VIII.

An indulgentia tot dierum, & annorum intelligatur de diebus, & annis vitæ huius, an Purgatorij.

RESpondeo dicendo, quod intelligitur de diebus, & annis vitæ huius & non Purgatorij, & de pœnitentiis in hoc ſæculo iniunctis, vel iniungendis, & de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, vel minori tempore illis annis, & pœnitentiis vitæ huius. Et probatur primo, quia forma indulgentiæ non eſt, Remittimus, aut relaxamus tot dies, aut annos pœnæ, ſed pœnitentiæ: pœna autem Purgatorij non eſt proprie pœnitentia, quia non eſt voluntarie aſſumpta, ſed eſt perpeſſio pœnæ per vindicem iuſtitiam Dei inflictæ, quamuis ſit patienter, aut voluntarie tolerata, & per hæc, & alia, ita tenet Soto *e* cum Doctoribus communiter. Intelligitur etiam de pœnis Purgatorij reſpondentibus in tanto, aut maiori, aut minori tempore illis annis, & pœnitentiis vitæ huius.

e Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 1.

Pro cuius rei explicatione nota has tot annorum, dierum, & quadragenarum indulgentias, vel relaxationes, vel remiſſiones fieri ſecundùm formam canonum antiquorum, vbi pro quocunque peccato mortali ſi eſſet graue, imponi iubentur ſeptem anni pœnitentiæ, & pro grauiſſimo etiam decem, & plures. Et quamuis ex canone non imponantur ſemper illi anni, ſed pauciores, tamen per illam minorem pœnitentiam non remittitur, niſi pœna Purgatorij quæ correſpondet iniunctæ, quæ adimpletur, & ex conſequenti Indulgentia tot dierum, vel annorum iniunctorũ non remittit,

remittit, niſi ſolum illam pœnam Purgatorij, quæ correſpondet iniunctę, ſi adimpleretur. Si autem indulgentia ſine limitatione de iniunctis concedit tot dies, & annos pœnitentiæ, vel remiſsionis abſolute, intelligitur de illis etiam, qui mediata ratione eſſent iniungendi, & quorum pœnitentiæ ſecundum ſua peccata reus eſſet, & pœnarum, quæ in Purgatorio ſic reſpondent ſecundum iudicium, atque iuſtitiam Dei. Itaque tantum pœnarum in Purgatorio remittitur per eam indulgentiam, quantum remitteretur, ſi in hac vita ille pœnitens ſufficienter pœnitentiam egiſſet, illis diebus, aut annis, quibus ſecundùm legem, & iuſtitiam Dei, & Eccleſiæ pœnitere deberet, & in his concordant Doctores communiter, & expreſſe Durandus *f*, Paludanus, Florentinus, & Sylueſter, quamuis ibi male mordeat ſummam Angelicam, quaſi aliter ſenſerit, prout aduertit Corduba.

f Durã. in 4. d. 20. & ibi Palu. q. 1. ar. 1. Flor. 1. p. Summa ti. 10 c. 3. §. 3. Sylu. v. indulgen. q. 4 Cordu li. 5 de indulg. q. 12.

ARTICVLVS IX.

Vtrum pœna debita in vno die vitæ huius reſpondeat alter etiam dies, & idem tempus pœna in Purgatorio.

a Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 1.

RESpondeo dicendo, quod Soto *a* ait contra communem, quod vni anno pœnitentiæ vitæ huius non reſpondet alter annus, imo neque forte vnus menſis pœnæ in Purgatorio, & ex conſequenti quod per indulgentias remittere mille annos pœnitentiæ debitæ in hac vita non eſt remittere decem in Purgatorio, quodque pœna vnius diei in Purgatorio plus ſæpe valet ad ſolutionem debitarum pœnarum, quàm pœna vnius anni iniuncti, vel iniungendi implenda in hac vita; quia licet pœnitentia vnius anni vitæ huius cæteris paribus plus valeat ad ſatisfactionem pœnarum, quatenus eſt voluntaria, vt ait communis opinio: at verò ex alia parte, quia ſcilicet pœna Purgatorij ſine comparatione acerbior eſt, inde plus valet pœna vnius anni illic, quàm hic ad ſatisfactionem, vel ſolutionem, quia cætera paria non ſunt: tanta autem pœna, & tam acerba in eodem tempore, puta in vno anno plus hic quàm in Purgatorio valet ratione voluntarij, vt dictum eſt. Quo fit, vt ait Soto, vt nemo ſit, qui in Purgatorio fuerit, vel futurus ſit viginti annis, & forte neque decem, quantumcũque peccator magnę pœnę debitor obierit, quia in decem annis per acerbitatem pœnæ ibi perſoluet pœnitentiam mille annorum, & vltra in hac vita debitam adimpleri.

b Cord lib 5 qq. q. 32.

At Corduba *b* hanc reprobat opinionem; negat enim pœnam Purgatorij acerbam ſuperare ratione voluntarij in pœnis vitæ huius eodem tempore perpeſſis ad effectum ſolutionis, aut ſatisfactionis Deo faciendæ: nam vix eſt tam acerba pœna Purgatorij, quæ vno tantum die purget magnum peccatorem debitorem multorum annorũ pœnitentiæ pro multis, & magnis ſuis, quem tamen vehementiſſima in hac vita contritio, atque acerbiſſima flagellatio, ſeu tribulatio, ſiue martyrium, vel etiam religionis ex magno Dei amore facta profeſſio eodem die, aut etiam minori tempore perdurans, profecto purgaret, id quod Doctores omnes concedunt, neque ipſe Soto negat, ſed expreſſe affirmat *c*; igitur ratio voluntarij ſuperat acerbitatem pœnarum Purgatorij, & ea ratione vnus dies pœnitentiæ vitæ huius plus ſoluit debitarum pœnarum, quàm vnus, & multi dies pœnarum Purgatorij, & per indulgentiam vnius diei remittuntur plures dies in Purgatorio.

c Soto in 4. d. 15. q. 1. art. 4. & d. 16. q. 1. art. 3 & q. 2. ar. 2. & 3.

At hæc Cordubæ impugnatio contra Sotum non me omnino conuincit, vt à Soti opinione diſcedam; non enim Sotus ait, quòd acerbitas pœnarum in Purgatorio ſuperat omne opus ſatisfactorium huius vitæ; hoc enim ex dictis, & conceſſis ab eodem Soto non poteſt affirmari; ait ergo Soto reſpondens communi opinioni, quod acerbitas pœnarum purgatorij vnius diei poteſt plus valere ad ſatisfactionem pœnarum, quàm aliqua pœna multorum dierum in hac vita voluntarie aſſumpta; quia licet ſit minor quoad durationem, eſt tamen reſpectu acerbitatis æqualis, imò maior. Ex alio tamen capite ab hac decedo opinione: loquitur enim ea opinio contra morem Eccleſiæ, quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat anniuerſarios, Miſſas, & officia vltra 200. annos. Nec rigor Dei eſt iniuſtus ſi ab anima, quæ proprie non ſatisfacit, ſed ſatis patitur, exigat longas pœnas, cum pro vno mortali exigat æternas. Quare ait Henriquez *d* quòd iſtam ſententiam quidam inſignis Prędicator à ſacro Inquiſitionis Senatu compulſus eſt retractare, eo quod retrahat viuos ab operibus ſatisfactoriis, & Miſſis offerendis pro ſuis defunctis, & quidam patres ſignificant quarundam animarum pœnas duraturas ad diem vſque iudicij. Surius in vita ſancti Luzbergæ ait, quòd quidam Innocentius Papa eſt in purgatorio detinendus vſque ad diem iudicij. & Adamus in ſermone pro defunctis ait quoſdam detineri 100. aut 300. annis. Vide contra Sotum doctiſſimum Cardinalem Bellarminum *e*; & aliqua pertinentia ad indulgentias videantur apud autores de indulgentiis diſputantes.

d Henri. li 7. de indulg. c. 16. n. 4.

e Bellar lib 2 de purg. c. 9. in fin.

QVÆSTIO C.

De Indis quoad eorum priuilegia, in ſeptem articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſeptem.

1 *Vtrum Epiſcopi Occidentales, & Meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos à caſibus Bullæ Cœnæ Domini.*
2 *Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur.*
3 *Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina ſancti Petri viſitare.*
4 *Vtrum Indi ſint domini ſuarum poſſeſsionum.*
5 *Vtrum Religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.*
6 *Vtrum tempore Iubilæi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit largita.*
7 *Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Epiſcopi Occidentales, & Meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos à caſibus Bullæ Cœnæ Domini.

RESpondeo dicendo, quod prout conſtat ex Patre de Veracruz in ſuo Compendio manuſcripto, Paulus III. conceſſit Epiſcopis Occidentalibus, & Meridionalis Indiæ, quòd ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ poſſint abſoluere omnes nouiter conuerſos dictarum Indiarum à caſibus de Cœna Domini autoritate Apoſtolica, & quod hanc poteſtatem poſſint dicti Epiſcopi autoritate Apoſtolica committere iis, quibus viſum fuerit eis: hoc autem conceſſum fuit anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo.

Nota primo, quod hanc poteſtatem poſſunt Epiſcopi committere etiam clericis, & fratribus, quia dicit litera his, quibus viſum eis fuerit, & hoc autoritate Apoſtolica, vnde mortuo Epiſcopo qui hanc commiſſionem fecit, non ceſſat dicta autoritas, & poteſtas, cum autoritate Sedis Apoſtolicæ concedatur.

Nota ſecundo, quod hæc autoritas tantum conceditur in foro conſcientię, & non in foro exteriori, ex ſententia Didaci de Couarruuias *f* dicentis, quod abſolutio ab excommunicatione facta ex vi Iubilæi, & Bullarum à confeſſore, non valet in foro iudiciali, niſi in ipſis literis contineatur. At verò contrarium tenendum dicitur in litera priuilegij, quod ſcilicet, poſſint Epiſcopi dictos Indos abſoluere iniuncta eis pœnitentia in forma conſueta Eccleſiæ, quod forum iudiciale ſonat, præterea prædicta autoritas conceditur Ordinariis in ſuos ſubditos, & eſt ordinaria.

f Cou. in c. alma mater. de ſent. excom. 1. p. parag. 11. n. 16.

Nota tertio, quod extendit Pater Veracruz hanc poteſtatem, non ſolum in Indos ſubditos Epiſcopo eiuſdem diœceſis, ſed etiam in alios alterius Epiſcopatus ibidem venientes, ſiue tempore communionis Paſchalis, ſiue alio tempore, quia litera dicit, quod ipſi

Epiſcopi

Digitized by Google

Epiſcopi poſſint abſoluere nouiter cõuerſos à caſibus Cœnę Domini. Vnde quia hoc ſolũ fit in præiudicium concedentis, ſcilicet Papæ, ideo large interpretandum.

Nota quarto, quod ex hoc priuilegio ſolum habetur, quod Epiſcopi Indiarum, & illi, quibus ſpecialiter commiſerint, poſſint abſoluere à caſibus dictis, & ſic falſum, & periculoſum eſt, quod habetur in Manuali Mexicano, impreſſo anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo, vbi dicitur hoc priuilegium conceſſum fuiſſe Curatis Indorũ; ſolum enim Epiſcopis conceditur.

Nota quinto, quod hoc priuilegium non tollitur, quando publicatur Romę proceſſus Cœnæ Domini, prout iam defendimus in primo Tomo a.

a 1. to. q. 20. ar. 9.

ARTICVLVS II.

Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur.

RESpondeo dicendo, quod Pius IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſecundo, conceſſit Epiſcopis harum Indiarũ, vt ſanctum Chriſma poſſent conſecrare cum eo, quod in partibus Indiarum reperitur Balſamo, ac illorum miniſtrorum numero, qui ad id commode haberi poterit adhibito (quia abſolutus miniſtrorum Eccleſię numerus facile non reperitur) conficere, & conſecrare perpetuò poſſint.

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina ſancti Petri viſitare.

RESpondeo dicendo, quod pius IV. conceſſit eiſdem Epiſcopis, vt limina ſancti Petri ſingulo biennio non teneantur, etiamſi iuraſſent, viſitare, ſed quod ſufficiat per procuratorem, vel Nuntium ſingulis quibuſque quinquenniis viſitando, & iuramantum præſtitum, & deinceps forte præſtandũ etiam ex nunc, prout ex tunc, relaxatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Indi ſint domini ſuarum poſſeſsionum.

RESpondeo dicendo, quod Paulus IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo, determinauit Indos eſſe vere homines, tam Indiæ Occidentalis, quàm Orictalis, qui licet extra fidem Chriſti exiſtant, ſua tamen libertate, ac rerum ſuarum dominio priuatos, & priuandos non eſſe.

Ac ſecus quicquid fieri contigerit, irritum, & ipſos verbi Dei prædicatione, & exemplo bonæ vitæ ad fidem Chriſti inuitandos fore autoritate Apoſtolica declarauit, & decreuit. Idemque Paulus III. declarauit omnes noui orbis incolas tempore infidelitatis eſſe veros dominos rerum ſuarum, & vere habere dominium ſibi ſubditorum, & nullo modo ob infidelitatem eſſe priuandos, neque eſſe priuatos, & multo minus per conuerſionem ad fidem eſſe deſtituendos ſuo, quod poſſidebant, dominio, & ipſe idem declarauit eſſe vere liberos & non ſeruos.

Circa quam conceſſionem nihil venit notandum, ſed plorandum, cum oculis noſtris tot millia Indorum deuaſtata, eorumque terras propriis dominis priuatas cernamus, & quod plus ad lacrymas compellit, eſt, quod hæc facta ſunt à Chriſtianis Regnum Chriſti publicantibus contra voluntatem Papæ, & Regum Hiſpaniarum conuerſionem ad fidem illius gentis prætendentium, videndus eſt Caietanus b, qui harum meminit oppreſsionum, & Victoria, videndus eſt etiam Epiſcopus Chiapenſis doctiſsimus, & gentis Indiarum vnicus propugnator, in diuerſis libris ab eo compoſitis nondum impreſsis: maxime in libro, quem teſtamentum vocat, & in alio, quem codicillum, quos libros ante mortem Regi Philippo II. præſentauit, & idem in libro de non alienandis populis. Quæ damna, & oppreſſiones Carolus V. Philippus II. & Philippus III. Reges Hiſpaniarum totis viribus tollere conati ſunt, hoc cõſilio ſuo regali Indiarum commendantes, in quo illuſtriſsimo Senatu id Chriſtianiſsime tractatur, & media ad eas oppreſsiones extirpandas ſumma conſultatione adhibita ordinantur, quæ ſi in illis tam remotis partibus non omnino executioni mandantur, non eſt mirandum, cùm multa in his Hiſpaniarum partibus contra iuſtitiam, contra expreſſam Regis, & ſui ſupremi Senatus voluntatem moliantur, ratione quorum non poſſumus Catholicum, & Chriſtianiſsimum Regem noſtrum, nec eius ſupremum Senatum arguere de peccato.

b Caiet. 2. 2. q. 66. ar. 8 ad 2. Vict. in re. lect. de Indis § 4. concl. 2. § 6. & 7.

ARTICVLVS V.

Vtrum religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. qui fuit anno Domini milleſimo trecenteſimo vigeſimo octauo, conceſsit pro conuerſione Indorum, antequam notitia eſſet noui orbis per plures annos multa, quæ omnia poſtea ſunt confirmata in fauorem Indorũ per Leonem X. Adrianum VI. Clementem VII. & Paulum III. & ſunt quæ ſequuntur. Primum, vt Religioſi ad terras infidelium peruenientes poſsint baptizare eos, & eis prædicare. Secundum, vt ſacerdotes poſsint conuerſos vſque ad quatuor minores ordines promouere. Tertio conceſſum eſt, vt diſpenſare poſſint cum illis, qui in gradibus non prohibitis lege diuina contraxerunt, vt maneant in matrimonio. Quarto conceſſum eſt, vt poſsint diſpenſare cum illis, qui patiuntur defectum naturalium ad ordines. Quinto conceſſum eſt, vt poſsint cognoſcere de cauſis matrimonialibus. Sexto, vt inordinate viuentes de ſuis exceſsibus poſsint corrigere. Septimo, vt ibidem religioſi poſsint diuina officia celebrare, cœmeteria benedicere, & vota commutare exceptis religionis, & peregrinationis vltramarinę, ac indulgentias dare. Octauo ſi non poſſint habere altare portatile, poſsint conſecrare, & ſimiliter corporalia, vbi non ſint Epiſcopi. Nono, vt poſsint omnia alia facere, quę ad augmentum diuini nominis, & ampliationem Catholicæ fidei, ac ad irritationem, & reprobationem illorum, quæ ſacris traditionibus contradicunt, ſicut pro loco, & tempore viderint expedire. Hæc ex Nicolao V. & quidem hoc vltimum, & nonum eſt fauorabile valde, ex quo multa pendent ad profectum Indorum conſideranda.

Circa quam conceſsionem ibi, *vbi non ſint Epiſcopi*, nota quòd in terris vbi ſunt Epiſcopi, iam ea non poſſint, quoad omnia in ea contenta, frui dicti religioſi, hoc enim ex præfatis verbis ſecundum intentionem Papæ videtur dicendum.

Et Paulus III. inter alia pro Indis conceſsit, quòd Indi dictarum Indiarum etiam coniuncti in tertio gradu tam conſanguinitatis, quam affinitatis, poſsint matrimonium contrahere, donec Sedes Apoſtolica aliud ſtatuerit.

Et idem conceſsit, quod Indi dictarum Indiarum, qui antequam conuerterentur, plures vxores iuxta illorum morem habebant, & non recordantur, quam primo acceperint, aliis dimiſsis, vnam retineant. Ex hac conceſsione, & ex eo, quod D. Thomas, & Syluester a dicunt, ſcilicet quod ſi quis conuerſus ad fidem habuit plures vxores, poterit contrahere cum qualibet illarum prima nolente conuerti. Habes quod impedimentum iuris Canonici, quod ſcilicet, non poſſit contrahere cum illa, quam polluit per adulterium, non habet locum quando illud contractum fuit in infidelitate, ſi ſua prima, & legitima vxore viuente contraxit matrimoniũ cum alia infideli, quæ ſciebat illum

Digitized by Google

vxorem habere, quod ſi mortua prima ambo conuertantur, & baptizantur, quod poterit contrahere cum illa ſecunda, quam polluit per adulterium viuente ſua prima vxore, quia ſi non recordatur de prima, poterit contrahere, etiamſi viueret, cum ſecunda, ergo à fortiori ſi eſt mortua.

Nec contra hæc obſtat argumentum, quòd iſte infidelis non poterat contrahere, *con la cuñada, cuya cuñadez fue contraida in infidelitate*, ſi poſtea venit ad fidem. Nam reſpondetur, quod hoc prouenit ex alio capite, ſcilicet quia fidelis eſt, & illa cognatio affinitatis eſt naturalis. Videatur Syluester *b*, & videantur etiam, quæ communiter à Doctoribus traduntur.

b Syluest. v. matri. 8. §. 9. DD. in c. laudabilem. de conuerſ. infidelium.

Conceſſit etiam idem Paulus III. quòd dicti Indi ſolum tenentur ad ieiunandum omnibus ſextis feriis Quadrageſimæ, & vigiliæ Reſurrectionis, & Natalis Chriſti propter eorũ nouam ad fidem conuerſionem, & ipſius gentis infirmitatem, imo ieiuniũ repugnans ſanitati, vel non bene quadrans officio, vel exercitio alicuius eorum, non eſt cenſendum illis ab Eccleſia præceptum. Hæc Paulus III.

Ex hac conceſſione habes, vnde poſſis quamplures Indos excuſare ab obligatione ieiunandi, cum ipſi ſibi quotidie baiulent ligna, & alia multa huiuſmodi faciãt, & ipſæ Indæ molant ſibi panem, aquam humeris portent, & ſi addas eorum inſufficientem pro vno prandio refectionem ciborum, eos excuſabis.

Conceſſit etiam idem Paulus III. quod dicti Indi ſolum teneantur ab operibus ſeruilibus ceſſare omnibus diebus Dominicis Natiuitatis, & Circunciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Corporis Chriſti, Pentecoſtes, nec non Natiuitatis B. Mariæ, Annunciationis, Purificationis, Aſſumptionis, & BB. Apoſtolorum Petri, & Pauli; cæteri vero dies ex dictis cauſis indulgentur eis.

Has conceſſiones conceſſerũt prædicti Summi Pontifices noui orbis incolis, quæ omnes, vt affirmat Veracruz, habẽtur in authenticis Bullis, quibus omnibus gaudent religioſi in nouo orbe ob communicationem omnium gratiarum factam ab eodem Paulo III. vt teſtatur Cardinalis Burgenſis in expreſſa conceſſione.

Item conceſſit Pius IV. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, Indis ad petitionem Regis Hiſpaniarum Philippi II. vt tempore interdicti in Eccleſiis, & aliis piis locis ordinaria, vel Apoſtolica autoritate lati, dummodo cauſam interdicti non dederint, neque ad id eis ſpecialiter interdici cõtingat, Eccleſias, & alia pia loca ingredi, & ibi etiam ianuis apertis, & pulſatis campanis per quoſcumque ſacerdotes Miſſas, & alia diuina officia alta voce, excommunicatis tamen, & interdictis ſolummodo penitus excluſis, celebrare faciant, & illi intereſſe, nec non ſacramentum Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & alia ſacramenta ſuſcipere, & defunctorum cadauera etiam cum funerali pompa ſepulturæ tradere, ac ipſarum Vicariis, Rectoribus, & aliis presbyteris eligendis, vt Miſſas, & alia diuina officia celebrare, & ſacramenta fidelibus huiuſmodi miniſtrare ordinariorum, vel aliorum licentia deſuper minimè requiſita, minime valeant ad triginta annos proxime futuros duntaxat conceditur autoritate Apoſtolica, anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, duodecimo Auguſti, & finita ſunt anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo.

Itaque vbique terrarum harum Indiarum poterant Indi diuina audire, ſacramentaque omnia, & matrimonij, benedictioneſque nuptiales recipere, cum pompa funerali ſepelire intra præfixum tempus triginta annorum, niſi in Eccleſiis, locíſque piis ſpecialiter interdictis, vel niſi Indi fuerint excommunicati, vel ſpecialiter interdicti, vel niſi dediſſent cauſam interdicti, his caſibus exceptis gaudebant prædicti Indi prædicta conceſſione.

Et aduerte, quod conceſſio non ſpecificat, quod diuina audire, ſacramentaque recipere Indi poſſint in ſuorum populorum Eccleſiis, ſed abſolute dicit, quod Eccleſias, & alia pia loca ingredi, & inibi ianuis apertis, pulſatiſque campanis diuina audire, altaque voce celebrare, ſacramentaque omnia ſuſcipere, cum pompa funerali ſepelire, & ſic vbique in aliis Eccleſiis hæc fieri excluſis excommunicatis, & interdictis, concedit breue, vt patebit ipſum legenti.

Et aduerte etiam, quod ſi in populis Indorum non ſeruatur interdictum, tunc ſine hoc priuilegio ibi poterunt diuina audire, ſacramentaque recipere; ergo quod concedit eis Papa propter hanc conceſſionem debet extendi, vt conceſſione in hoc priuilegio contenta gaudere poſſent Indi in omnibus Eccleſiis, & piis locis ſitis in locis interdictis, & non ſpecialiter interdictis, quia Papa abſolutè cõcedit, & in ſui præiudicium, puta quando autoritate Apoſtolica eſt interdictum poſitum: ergo largiſſime poteſt interpretari, iuxta doctrinam Panormitani *c*, & ſic poterunt Indi ſepeliri cum pompa funerali, audireque diuina, & omnia ſacramenta recipere in monaſteriis Hiſpanorum, & in hoſpitalibus vbi eſt interdictum appoſitum, non obſtante Clementina, *Ex ſequentibus, de ſententia excommunicationis.* Sed conſiderent in Indiis exiſtentes, vtrum hæc conceſſio ſit per poſteriores Pontifices innouata, ita vt ea poſſint modo frui Indi: ſi enim non eſt innouata, vt patet, finita eſt.

c Panor. in c. ex iniuncto de hæret. n. 9. & in c. olim de verb. ſign.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore Iubilei aliqua gratia ſpecialis Indis ſit conceſſa.

RESpondeo dicendo, quòd idem Pius IV. anno eodem milleſimo quingẽteſimo ſexageſimo ſecundo, vndecimo Auguſti ad ſupplicationem dicti Regis Philippi II. Hiſpaniarum, *conceſſit omnibus Indis vtriuſque ſexus dictarum Indiarum, vt quando, & quoties inibi aliquas plenarias, vel alias Sedis Apoſtolicæ indulgentias (& cum conditione quòd ieiunium, & confeſſio, & ſacra communio præcedere debeant) concedi, & publicari contigerit, ſi ante tempus ad indulgentiarum conſecutionem ſtatutum peccata ſua commodè confiteri nequiuerint; dummodo corde contriti ſint, ac cùm primùm presbyteri copiam, confitendique opportunitatem nanciſcuntur, vel ſaltem intra menſem primum presbyteri copiam confitendi propoſitum habuerint facta debita quoad ieiunium diligentia prædictas indulgentias etiam plenarias, & peccatorum ſuorum remiſſiones verè conſequantur, & conſequi valeant in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi confeſſionem, & ſacræ communionis ſacramenta ſuſceperint, &c. non obſtantibus conditionibus præmiſſis in literis, & conceſſionibus indulgentiarum huiuſmodi per nos, & prædeceſſores noſtros appoſitis, & apponendis.* &c. Hæc Papa.

Nota, quod hoc priuilegium impetratum fuit principaliter propter Iubilæum conſequendum; tunc enim & ieiunium, & oratio, & eleemoſyna, ſacraque communio requiruntur, & Indi quia numeroſi, ſacerdotes autem ſint quàm pauci, non poſſint Iubilæum conſequi, propter quod datur remedium à Papa perpetuis temporibus duraturum, vt dicitur in Breui. At vero ſi Indi quando publicatur Iubilæus, vel alia indulgentia poſſunt commode peccata ſua confiteri, infra tempus conſtitutum in Iubilæo, debent infra illud confiteri, ſicut fideles antiqui, aliàs non conſequũtur Iubilæum, vel indulgentiam; ſic enim habet litera, dum dicit, *ſi peccata ſua confiteri commode nequiuerint*; ergo ſi commode poſſint, tenentur, quia ceſſat tunc ratio huius cõceſſionis. Si autem commode ſua peccata infra tempus ſtatutum in Iubilæo confiteri nequiuerint propter penuriam confeſſorum, quia propter hanc cauſam conceditur hoc priuilegium, tunc infra tempus ſtatutum in Iubilæo, vel indulgentia, quo cæteri fideles ſe præparant ad conſequendum iubilæum, debent Indi conteri de peccatis ſuis recogitando ea in amaritudine animarum ſuarum cum propoſito illa confitendi ſtatim habita opportunitate, vel ſaltem infra menſem primum. Itaque conceditur illis tranſacto tempore ſtatuto in Iubilæo poſt ſuam publicationem vnius menſis immediate ſequentis, quod ſufficit, ſi ante habita non fuerit

oppor-

Digitized by Google

opportunitas,& quando ſe compungunt,& de ſuis peccatis conteri incipiunt,debent ieiunare ſecundum formam traditam in Iubilæo, & tranſacto dicto tempore in Iubilæo ſtatuto conſequuntur indulgentias,& Iubilæum, ſicut ſi confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramenta ſuſcepiſſent,ſicut reliqui fideles. Ecce ſumma eorum, quæ in hoc Breui continentur,& quæ debent Indi facere ad conſecutionem Iubilæi,vel indulgentiæ.

Sed eſt dubium, ſi in tenore Iubilęi habetur, quòd fideles ieiunent,orent,& eleemoſynas largiantur,confeſſionis, Euchariſtiæque ſacramenta ſuſcipiant: iam quòd Indi eximantur à receptione confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramentorum teneantur ad eleemoſynas elargiendas,orationeſque coram Domino offerendas? Et apparet,quod non, quia Papa ſolùm ieiunium eis indicit.

Sed reſpondetur,quod omnino ad eleemoſynas faciendas,orationeſque,& ad omnia alia, quæ infra tempus ſtatutum quo Iubilęus datur, exequi poſſunt, dicti Indi tenentur, tum quia non eſt cur ab his eximi debeant,cùm facile ſicut ieiunium adimplere valeant, ita etiam eleemoſynas facere poſſint,tum etiam quia ſi dictis Indis parcitur à receptione ſacræ communionis, & Pœnitentiæ ſacramentorum eſt, quod infra tempus ſtatutum in Iubilæo non poterũt illa recipere propter eorum maximam multitudinem,paucamque confeſſorum copiam;cum ergo hæc ratio non militet in oratione, & eleemoſynæ largitione, debent omnia in ſuo tempore ſeruari, & non obſtat, quod ſolum ieiunium Indis indicitur ſeruandum in hoc priuilegio: nam reſpondetur, quod non dicit, facta duntaxat diligentia quoad ieiunium, ſed dicit facta debita quoad ieiunium diligentia, & ponitur exemplum in ieiunio, ad denotandum,quod ſicut à ieiunio non reſeruãtur,ſic neque à reliquis,quæ illo tempore ſeruantur.

Sed quid ſi Indus, qui ad ieiunium,orationem,eleemoſynæ largitionem,& contritionem ſe præparans irritetur aliqua excõmunicatione Papę reſeruata, neque poteſt commodè ad confeſſionem accedere,conſequiturne Iubilęum nõ abſolutus ab excommunicatione?

Reſpondetur,quod communicatio cum excommunicato in diuinis ſecundum Couarruuiam *a* prohibita eſt iure diuino,& probatur à Theologis,qui contra Lutherum ſcripſerunt: at in aliis iure diuino non eſt prohibita,nec Papa in primo poteſt diſpenſare.Ex quo videtur, quod quamdiu quis excõmunicatus exiſtit, non poteſt communicare in diuinis,& per conſequens nec indulgentia,nec Iubilæo frui: cùm autem non abſoluatur,licet ieiunet,oret, & eleemoſynam largiatur, ſequitur quod non poteſt conſequi Iubilæum in excommunicatione exiſtens,ſed oportet,quod priùs abſoluatur ab excommunicatione,quod fieri poteſt, etſi tunc non abſoluatur à peccatis.

a Cùm in c. alma mater. 1. p §. 1.

Sed quid ſi infra menſem ſequentem habita copia confeſſoris non confitetur? Reſpondetur,quòd in hac quęſtione dicendum erit,quod determinant Theologi, & Iuriſtæ, quod quando indulgentia non dicit, quòd confiteatur qui eam conſequi vult,tunc ſufficit propoſitum confitendi tempore præcepto cum contritione, & factis aliis ibidem mandatis, ſi poſteà non confiteatur iſte talis, abſque dubio non perdet indulgentiam, id eſt,peccata dimiſſa, pœnaque eis debita abolita non redibunt in antiquum ſtatum,prout ego late egi in explicatione Bullæ Cruciatæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati.

Reſpondeo dicendo, quòd Alexander VI.in Bulla, quam conceſſit Regibus Hiſpaniarum, & commiſit conuerſionem harum terrarũ Indiarum Occidentalium, præcipit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo incurrenda, vt nulla perſona cuiuſcunque dignitatis etiam Imperialis, & Regalis ſtatus, gradus,& conditionis pro mercibus habendis,vel quauis alia de cauſa Indiarum terras ſubiectas, & ſubiiciendas iuriſdictioni Regum Hiſpaniæ,& inuentas,& inueniendas accedere poſſit abſque ſpeciali licentia dictorum Regum. Ita refert Veracruz in dicto Compendio.

Nota, quòd hæc excommunicatio ad hoc, quod liget,oportet, vt promulgetur authentice ſecundum formam iuris *a*, nec ligabit, quia inueniatur impreſſa, vel in proprio originali, cùm de ratione legis ſit promulgatio ad hoc, vt liget,ita habetur in iure *b*, & tradit Soto,& non ſatis credo ſufficere, antiquitus promulgatam fuiſſe hanc excommunicationem publice, & legitime, ſi poſtea decidit ab hominum memoria; poteſt enim tunc inuincibiliter ignorari, & hæc excommunicatio ceſſauit, quia non fuit conſtitutio ſed ſententia; non enim per viam ſtatuti lata fuit, iuxta ea, quæ tradit Nauarrus *c*, vnde colligitur, quòd multæ excommunicationis ſententiæ contentæ in priuilegiis, & conceſſionibus factis Regularibus contra ſeculares ipſos moleſtantes, & non ligant, tum quia non ſunt promulgatæ,& licet aliquando fuerint promulgatę, inuincibiliter ignorantur, tum etiam quia non fuerunt latæ per modum ſtatuti perpetui, ſed per modum ſententiæ, quę eſt ab homine,& cum homine finiuntur.

a c. ſi. de ſid. inſtrum. b c. in iſtis 4. d. Sot. lib. 1. de iuſt. q. 1. ar. 4. c Nau. c. 27. n. 3 & n. 54. & n. 55.

QVÆSTIO CI.

De ieiunio, in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum Monachis eſus carnium prohibeatur.*
2 *Vtrum Prælati Regulares poſſint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes & non ieiunent.*
3 *Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itineris in alium diem.*
4 *Vtrum fratres Minores ratione ſuæ regulæ teneantur ad ieiunia Quadrageſimalia.*
5 *Vtrum monachi à feria ſecunda poſt quinquageſimam teneantur ieiunare.*
6 *Vtrum fratres Minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum.*
7 *Quibus cibis in ieiuniis regula fratribus Minoris in vſi ſuæ ſit.*
8 *Vtrum ſicut omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum à ieiuniis Eccleſiaſticis eximuntur, ita fratres Minores huius ætatis à ieiuniis regulæ eximantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachis eſus carnium prohibeatur.

Reſpondeo dicendo, quòd eſus carnium per regulam *d* B.P. Benedicti Monachis omnino prohibitus eſt, iuxta tamen definitionem factam in capitulo Ciſtercienſi certis quibuſdam diebus ex priuilegio Alexandri VI. *e*, licitus reperitur, prout refert Collector *f* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis, qui addit intelligendo præfatam regulæ prohibitionem cum moderamine tradito à ſacris canonibus *g*, & à D. Thoma,& Caietano,vt ſcilicet limitetur non ſolum quatenus copulatiue infirmitatem & debilitatem requirit, ſed etiam diſiunctiue, & in aliis caſibus,de quibus in dictis iuribus,& regula dicitur,atque ita receptum eſſe aſſerit Panormitanus *h*.

Dubium autem eſt maximum,an ex quo caro prohibetur,prohibeantur omnia,quæ ex carne ſementinam trahunt originem,vt lac,caſeus,& oua,& ſimilia; & dictus Collector partem amplectitur affirmatiuã dicens, quòd ita ait in ſimili B.Gregorius *i*, & ſatis probari in iure *k*, quod ait à fortiori procedere debere in extremitatibus,& inteſtinis animalium, argumento cuiuſdam authenticę *l*: itaque licet excuſentur exiſtentes in Caſtellæ partibus die Sabbati extremitates,& inteſtina huiuſmodi comedentes contra ſacros canones *m*, illud tamen quoad monachos inferri non poteſt, neque extendi, quia non ſolum iure communi dictorum canonum ab eſu carnium die Sabbati abſtinere debent, ſed etiam

d cap. 39. e Priuil. 16. f Collect. priu. ord. Ciſt. c. carnium eſus. g c. carnem & ibi gl. de conſ. d. 5. & in c. cum ad monaſterium. de ſta. monac. D. Th. quolib. 6. ar. 4. & 2. 2. q. 186. ar. 9. ubi gloſ. h Pan. in d. c. cum ad monaſterii n. 6. i c. denique 4. diſt. k c. presb. 83. diſt. l Auth. multo magis C. de ſacroſ. eccl. m c. qua a dict. de conſ. diſt. 5.

Digitized by Google

etiam voto, & iure particulari prædictæ regulæ omnibus diebus ad id tenentur, & impedimēto vno de duobus ſublato, alterum remanet, vt dicitur in iure *n*: quare ſuperioribus circa hoc ſummopere inuigilandum eſt, vt ſi quæ reformatione indigent, reforment, iuxta quandam Panormitani *o* doctrinam, præſertim conſuetudinem illam Monialium ordinis contra regulam, & obſeruantiam monachalem introductam carnes indiſtinctè, ac ſine vllo delectu comedendi, quæ tametſi præſentes à peccato mortali forte excuſare potuerit, exiſtimantes anteceſſores ſuos circa id licentiam, & diſpenſationem aliquam obtinuiſſe, poſthac tamē ſibi cauere debent, & vitæ reformationem ſecundum regulæ perfectionem, ad quam omnes tendere indiſtinctè tenemur admittere. Hęc dictus Collector; cuius opinionem quoad id, quod de eſu ouorum, & lacticiniorum tradit, non omnino amplector; cum enim dicta prohibitio carnium ſit pœnalis, extendi non debet ad oua: nam qui vouit ieiunare quartis feriis, per annum poteſt edere oua, prout tradit poſt D. Antoninū *p* Angles, & Henriquez. Nec canones, quos prædictus Collector in ſuum patrocinium adducit, contra nos faciunt; in primo enim canone prohibetur eſus ouorum, & lacticiniorum in Quadrageſima, ſicut prohibetur eſus carnium. At nos in propoſito non loquimur de ieiuniis Quadrageſimæ, ſed de ieiuniis aliorum dierum intra annum, in quibus ex præcepto regulæ tenentur dicti monachi ieiunare. In alio autem canone *q* agitur de pœna clerico fornicario imponenda, vt ſcilicet non comedat carnes, & quia appellatione carnium in his prohibitionibus minime oua, & lacticinia venerant, ideo in dicto canone etiam oua, & lacticinia expreſſe prohibentur. At in dicta regula ſolum carnes expreſſe prohibentur.

n c. ex tuarum de author. & vſu pallij.
o Panor. in d. c. cum ad monaſterium n. 18 & c. ſuper eo. de regu. n. 4.
p Anton. 2. p. ti. 6. c. 2. § 3. Angles in 4. q. 9. de ieiun. pag. 428. Henriquez in d. c. denique.
q d. c. presb.

ARTICVLVS II.

An Prælati Regulares poſſint diſpenſare cum monachis, vt comedant carnes, & vt non ieiunent.

RESpondeo dicendo, quòd ieiunia, & abſtinentiæ profeſſorum vtriuſque ſexus congregationis Ciſtercienſis, quibus per regulam aſtringuntur, poſſunt ob complexionum diuerſitatem, & ſecundum temporum, locorumque conditionem arbitrio generalis Reformatoris moderari, & relaxari. Ita conceſſit Martinus V. prout continetur in Mari magno ſeruorū B. Mariæ, & refert Collector *a* priuilegiorum ordinis Ciſtercienſis.

Et collector *b* compendij Societatis habet, quòd poteſt Præpoſitus generalis per ſe, vel per alios profeſſos, quos elegerit, diſpenſare cum perſonis ſocietatis circa ieiunia, & cibos prohibitos, prout conceſſit Iulius III. & ait, quod hæc facultas communicatur omnibus ſuperioribus, & his quibus ipſi commiſerint.

Imo Eugenius IV. amplius conceſſit quod Prior monaſterij ordinis D. Hieronymi, ſeu Vicarius in eius abſentia poſſit dare licentiam de conſilio Medici, vel ſine eius conſilio, ſi commode non poteſt haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterij præſentes, & futuri, infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, ſeu oua, ſeu alia ſanis interdicta in Quadrageſima, & aliis ieiuniis Eccleſiaſticis, ſine licentia Diœceſani, vel quod non teneantur ieiunare in prædictis temporibus etiam ſine conſilio medici, & quod eandem licentiam poſſit concedere prædictis Prior, & vicario eorum confeſſor. Ita refertur in compendio *c* Mendicantium & in compendio *d* ordinis D. Hieronymi habetur hoc priuilegiū, indultum fuiſſe Priori, & fratribus ſanctæ Mariæ de la Siſla.

Imo amplius, *Sixtus IV. conceſſit, quod fratres Minores non potentes ieiunare bono modo propter infirmitatem, vel debilitatem non teneantur.* Ita habetur in libro *e* Monumenta ordinum, & in Supplemento.

Notandum autem primum eſt circa ieiuniorum diſpenſationem, quòd ſolus Papa circa ieiunia generalia diſpenſat abſolute, ne quis ieiunij lege teneatur, vel non illis aut illis diebus, argumento aliquorum canonum *f* ſingulariter tamen cum illo, aut illo iuſta de cauſa, ne illo, aut illo die ieiunent, etiam Epiſcopus videtur poſſe diſpenſare, imò & eo abſente parochus, & quilibet Prælatus cum ſuis religioſis, iuxta D. Thon *g*, & ſuum commentatorem Caietanum, tum quia licet hoc iure expreſſo probari nequiret, ſatis tamen neceſſitatibus quotidie occurrentibus perſuadetur tum quia tam frequenter ſedes Apoſtolica conſuli non poteſt, tum quia videtur receptum conſuetudine, quæ iuriſdictionem dare poteſt, argumento eorum, quæ in iure *h* notantur. Ex quo infert Caietanus *i* non debere Prælatos relinquere ſuæ conſcientiæ ſubditos petentes ab ipſis diſpenſationem, vt liceat eis cœnare aliqua de cauſa in die ieiunij, aut ante horam comedere, quia potius debent eis compati, & benigne diſpenſando à ſuis ſcrupulis liberare. Ex qua doctrina colligitur, quòd parum circa ieiunia conceditur præfatis Prælatis regularibus in priuilegiis ſuperius appoſitis, cùm ſecūdum iuris communis regulam dictis Prælatis diſpenſare in prædictis concedatur.

a Collec. Ciſt. v. ieiun. §. 2.
b Collec. comp. ſoci. §. 7.
c Comp. men. tit. ieiun. §. 7.
d Comp. D. Hieron. ti. ieiun. §. 7.
e In 1. imp. f. 61. & in 2. 66 conceſ 99 in ſup. f. 100. con. 384.

Ad vnum tamen debent aduertere Regulares, quod, licet ex priuilegio cruciatæ ipſis comedere oua in Quadrageſima minime concedatur, ex diſpēſatione tamen Prælatorum, & aliorum, quibus commiſſum eſt in dictis priuilegiis, poſſunt ea comedere, ſi cauſa ad ita diſpenſandum interuenerit, puta debilitas, vel infirmitas; debilitas autem, & infirmitas in ſenibus reperitur, cum ipſa ſenectus morbus quidam ſit, ſenex enim præſumitur ægrotus, quia ſenectus ipſa morbus eſt, vt habetur in iure *k*, & notat Abbas dicens, quòd ſtatutum diſponens aliquid in caſu infirmitatis habet locum in caſu ſenectutis, & in quadam lege *l*, infirma ætas dicitur ſeniorum, vel puerorum, quod intellige ſecundum Alciatum *m* in his qui prouectioris ſunt ætatis, puta qui ſeptuageſimum annum attigerint, prout in ſimili dicit Abbas *n*; qui ſenes non ſolum cenſentur ægrotare, ſed ſemper in morte eſſe videntur, prout notatur in iure *o*, & tradunt communiter Doctores cum Gomezio, & Cataldino. Vnde plures ſenectutis laudes, vitia, & priuilegia referunt Matiençus *p*, Tiraquellus, Iacobus, Portius Caſſaneus, Guilleſmus Benedictus, Alfonſus de Azeuedo, Didacus Perez, agens qua ętate quis dicatur ſenex, Auiles, & Menochius, & Grammaticus, & Sebaſtianus Medices, dicens quod magna ſenectus eſt morti ſimilis.

Illud tamen eſt ſummopere notandum ſecundum Caietanum *q*, quem ſequitur Nauarrus, quod ſubditus diſpenſatus, vt in die ieiunij pluries, quā ſemel comedat, non videtur diſpenſatus, vt carnes edat, nec diſpenſatus, vt ante horam iuſtam prandeat, nec videtur à ieiunando liberatus, nec neceſſitas aut iuſta cauſa, quæ excuſat ab integro ieiunio; videtur excuſare ab omni parte illius, ieiunare enim, prout poteſt, tenetur, quia (vt ille ait) præceptum Eccleſiæ, licet in totum ſeruari non poſſit, ſeruandum tamen eſt quoad illam partem, quoad quam ſeruari poteſt. Pro quo eſt apta Decretalis *r* iunctis ibi gloſſa, & Doctoribus notatis.

Ex ſupradicta doctrina ſatis conſtat, quòd priuilegium Innocentij VIII. congregationi S. Iuſtinæ conceſſum, vt refertur in libro *ſ* ſuarum conſtitutionum, quo ſcilicet poſſunt Priores, & qui monaſteriis ordinis præficiuntur, in Quadrageſima, & aliis ieiuniis de præcepto anticipare horam comeſtionis ante horam nonam, vt eis expedire videbitur, non eſt priuilegium, ſed ius commune omnibus Pręlatis circa ſuos ſubditos conceſſum. Ex quo etiam infertur intellectus ad quandam Leonis X. conceſſionem, quæ habetur in Supplemento *t*, qua conceſſit quòd fratres Minores maxime Prædicatores actus prædicantes poſſint ſine ſcrupulo, & ſeruato ieiunio anticipare, ſeu retardare (iuxta ſuam conſcientiam) horas comeſtionis, & ſerotinæ collationis. Hæc enim conceſſio ſi ſecundum regulas iuris communis enucleetur, parum, aut nihil vltra ipſum ius concedere videtur.

Circa quam notandum eſt primo, quod illa dictio, *maximè*, non excludit, quin fratres etiam actu non prædicantes,

f Cle. ne Romani de elect. c. ex. in nunc. c. one de ppel.
g Tho. in 4. d. 15. q. 3. ar. 2. ad 1. & 2. 2. q. 147. ar. 4. & ibi Caie.
h ea cum contingat. de foro compet. c. duo ſim. l. de offi. ordina.
i Caiet ſuper d. ar. 4.
k c. magna. de vot. Abbas 16. col. 2.
l l. viuit in prin. ff. ex lo. 1 m Alcia. de præſump. n. 3. q. 53. n. 3.
n Abb. in ca. quoniā freq. §. 1. ut lite non conteſt.
o l. is qui ff. de fidei omm. libert. receſſo rei. l. ſ. mil. C. qui teſta. facere poſſ.
Gomez in reg. Canc. de non reſig q. 7. Cataldi. in tra. de tranſl. Cle. Bal. c. l. 3.
p Matien. in d. l. rela. 3. p. c. 18. ex n. 7 vſ. ne ad n. 19 Tiraq. de præ. in præf. ex n. 79 & ex n. 212. Portius caſſ. in ca. gl. mūdi 11. pa. con. 17 Bene. in c. Raynu. v. aliā tunc mundi ex n. 69. Azeu. ad cuiū eſt l. 2. c. 4. ex n. 8. Perez. lib. 4. ord. t. 1. in l. 4. in gl. ſ. ſi nid Annos. Auil. in c. 19 praet. in gl. vno de los regidores. n. 2. Meno. de arb. c. 59. Gram. deci. 34. n. 4. Sebaſt. Med. in tract. mors omnia ſolu. f. 1 p. n. 150.
q Caiet in d. ar. 4. Nau in man. c. 21. n. 11.
r cum dile de cele. & cōſan. cla. in gl. & D. c. ibi.
ſ in lo. ne confir. 10.
t Sup. f. 93 conc. 181.

dicantes,

dicantes, non poſſint anticipare horam; hę enim dictiones, *præcipuè, præſertim, maximè,* & ſimiles, caſum minus dubitabilem exprimunt, ac implicant caſus magis dubitabiles, & in eis volunt idem eſſe, prout in multis iuribus u notatur, in quibus id tradunt gloſſæ, & Abbas. Qui caſus minus dubitabilis, ſcilicet, cum actu prædicant ſecundum ius commune excuſat prædicatores à ieiunio: maius enim bonum excuſat eos, qui non poſſunt ieiunando ſanctioribus, & melioribus operibus vacare, quibus non ieiunando vacarent, argumento cuiuſdam canonis x: exercitium autem prædicationis multo præſtantius eſt ieiunio, cum ſit opus maximæ miſericordiæ, & ideo à ieiunio minimè debet impediri, iuxta ea, quæ tradit doctiſſimus Caietanus y dicens, quòd excuſatur à ieiunio qui ieiunando non poteſt ad ſuam, aut aliorum ſpiritualem ſalutem, vel corporalem neceſſaria efficere, velut concionari ex officio, aut obedientia, verbo, aut ſcripto docere, aut confeſſiones audire. Vnde infertur, quòd ſi propter actualem prædicationem poſſunt religioſi à ieiunando abſtinere, à fortiori poterunt horas debitas ſeruato ieiunio anticipare, & ſic intelligo hoc Leonis X. indultum procedere, etiamſi ipſa actualis prædicatio ex officio, aut ex obedientia Prælati non exhibeatur, ſed voluntariè omnino præſtetur nulla ad id cogente neceſſitate, cùm hæc conceſſio includat etiam caſus magis dubitabiles, prout eſt iſte. Et ſi ſubditus dubitat, an opus pium, & voluntarium; quod intendit, excuſet ab obligatione ieiunandi, & huic Leonis conceſſioni non vult acquieſcere, conſulat ſuperiorem, qui ſæcularibus eſt Epiſcopus, & Monachis Prælatus ſi facile poteſt adire, alioquin proepiſcopus, vel parochus, & regularibus prior, aut Guardianus, quorum dicto debent ipſi acquieſcere ſecundum Caietanum a. Circa id autem, quod ait dicta conceſſio, quòd poſſunt anticipare horam ſerotinæ collationis, nota, quòd hæc non videtur conceſſio aliquid præter ius commune continens. Ait enim Caietanus b, quicquid alij dicant, quòd cùm collatio veſpertina in ieiunio fuerit introducta pro medicina, ſeu pro neceſſitate, ideo ſiue manè, ſiue veſperi fiat, non frangit ieiunium, maximè ſi id eſt in conſuetudine fieri aliquo die ob rationabilem cauſam, imò cum quis non poteſt aliter ieiunare, niſi hanc collationem ſumendo in manè, rectè faceret, ſi illam ſumeret, quia vt ratio medicinæ, vel debilitatis complexionis effecit, vt ſine peccato poſſit ſerò ſumi; ita efficere poteſt, vt ſine fractione ieiunij manè ſumatur, vt habet Antoninus c, Petrus de Palude, Syluester, & Nauarrus cum Richardo, qui omnes expreſſè dicunt, quòd ratione medicinæ, debilitatis complexionis, vel neceſſitatis agendi aliqua neceſſaria negotia v. g. in vigilia Natiuitatis Domini occupantur, ientaculum manè ſumerent in ea parua quantitate, qua ſerò erat ſumendum, nõ frangunt illius diei ieiunium, maximè extante conſuetudine in ciuitate: ſecus autem de illis, qui nulla rationabili cauſa ientaculum manè ſumerent. Hæc ſecluſo priuilegio a viris grauibus aſſeruntur, ſed cum in hoc diuerſitas opinionum ſit, vt ſcrupulis fratrum occurreretur, petita fuit à Leone X. prædicta conceſſio. Et eſt notandum, quòd multo ante Religioſi Mendicantes, & qui eorum fruuntur priuilegijs, facultas eſt facta omnibus de congregatione ſanctæ Iuſtinæ de Padua, dum in Quadrageſima, & vigilijs, quæ ieiunantur de præcepto equitando iter faciunt, poſſint ſumere manè aliquid per modum conſuetæ collationis, & veſperi cœnare. Ita conceſſit Sixtus IV. & refertur in compendio d Societatis, in quo indulto cauſa rationabilis eius conceſſionis exprimitur, ſcilicet equitatio, quæ non tantum de pedeſtri, ſed etiam de equeſtri debet explicari, iuxta ea, quæ in ſequenti articulo dicentur.

u l. 1. § pater v. vbi maximè de collat. bono. l. vlt. post prin. multi glo. præſertim. ff. de liber homin. exhib. 1. & ibi notat. C. de reſcind. ven. c. quoniā frequenter §. porro. vbi abbas n. 7 vt lite nō conteſt.

x c. non mediocriter. de conſ. diſt. 5.

y Caie. 2. 2. q. 147. ar. 3. & in ſum. v. ieiunium. c. 3.

a Cai. vbi ſu.

b Cai. 2. 2. q. 147. Art. 6.

c Anto. nin. p. 2. tit. 5 c. 2. Richard. & Pal. in 4. diſt. 15. ſyl. v. ieiunium. Nauar. c. 21 n. 15.

d Comp. ſocie. v. ieiun. § 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itinerationis in alium diem.

RESpondeo dicendo, quòd fratres Minores obſeruantes itinerantes poſſunt transferre ieiunium diei itinerationis in alium diem. Ita habetur in Supplemento e.

Circa quam conceſſionem eſt notandum, quod dies, in quo dies ieiunij itinerationis debet transferri, non debet eſſe dies ieiunij præcepti ab Eccleſia: Soto f enim ait, quod ſi à confeſſore iniungitur, dum quis in Quadrageſima confitetur dies ieiunij, tunc ſi ille non habet legitimam occaſionem, & excuſationem non ieiunandi totam Quadrageſimam, intelligitur dies ille pœnitentiæ poſt Paſcha ieiunandi, quod & ego in explicatione Bullæ g Cruciatæ cum D. Bonauentura tenui, & idipſum in propoſito eſt aſſerendũ, adimplebit tamen ſi transferat in diem ieiunij ſecundum conſtitutionem ordinis fratrum Prædicatorum, quia tunc non concurrunt duo præcepta, & ſine peccato veniali poteſt tunc frater non ieiunare, & ſic mutatio fit in æqualibus.

Aduerte ſecundo, quod hæc conceſſio intelligitur de itinerantibus, quoniam pedites itinerantes iam excuſantur ab obligatione ieiunij etiam Eccleſiæ ſecundum Victoriam h. At ego non tam abſolutè teneo itinerantes pedeſtres à ieiunio liberari, ſed eos tantum, qui magnum iter faciunt, & licet non magnum iter faciant, iter tamen diei ieiunij eſt ſex leucarum ſpatium. Vnde etiam in pedeſtribus iter facientibus, quando iter eſt breue prædictam conceſſionem priuilegium continere puto. Dixi ſex leucarum ſecundum regulam ordinariam: nam talis poteſt eſſe itinerantis debilitas vt minus iter ipſum excuſet, quod boni viri arbitrio relinquitur.

Aduerte tertio, quod ſi dies itinerationis eſt dies, in quo obligatur itinerans ex voto, poterit talis dies transferri à fratre Mendicante, aut ab alio dicto priuilegio gaudente, quia cum per hanc conceſſionem in tranſlatione ieiunij non diſpenſatur, ſed commutatur dies ieiunij in diem alterum, & conceſſio abſolutè conceditur omnibus itinerantibus; & de omni ieiunio illimitatè debemus ipſam explicare, cum indefinita æquiualeat vniuerſali. Præterea cum Papa id commutare poſſit, non eſt, cur ſtrictè eius conceſſionem interpretemur, cum prout in his tractatibus ſæpe dictum eſt, priuilegia Apoſtolica conceſſa Regularibus, in partem fauorabiliorem debeant interpretari.

e Sup. fo. 93. conceſ. 282.

f Sot. in 4. d. 19. q. 2. ar. 2.

g Expli. cru. §. octaue aud. 2. n. 3.

h Victoria. 2. 5 l. 2. q. 149.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres Minores, ratione ſuæ regulæ, teneantur ad ieiunia Quadrageſimalia, etiamſi vigeſimum primum ætatis annum non perfecerint.

RESpondeo dicendo, quod in hac quæſtione debeo aliquantulum immorari.

Vt autem quę dicenda ſunt, clariora fiant, notandum eſt, quod D. Pater noſter Franciſcus in ſua regula i ſic ait: *Ieiunent fratres à feſto omnium Sanctorum vſque ad Natiuitatem Domini; ſanctam verò Quadrageſimam, quæ incipit ab Epiphania vſque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus ſuo ſancto ieiunio conſecrauit, qui voluntariè eam ieiunant benedicti ſint à Domino, & qui nolunt, non ſint aſtricti, ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunent: alijs autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare, tempore verò manifeſtæ neceſſitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.*

Et Clemens V. in ſua decretali k declarauit his verbis impoſitum fuiſſe præceptum de ieiunando.

Circa præfata verba primo dubitatur. Vtrum Minores ex vi ſuæ regulæ ad ieiunandam Eccleſiaſticam Quadrageſimam aſtringantur: ſpeculum l fratrũ Minorum ſtatim poſt finitam declarationem Nicolai pertractans de hac quæſtione inquit, ex rigore verborum regulæ

i Regul. B. Franc. 3.

k Cle. exiui. §. nos itaque de verb. ſignif.

l Spec. frat. mino. §. & quia docum. opuſc. f. a. 1. col. 1. ad fin.

regulæ ſe plus declinare ad partem negatiuam, quamuis illam aſſerere ex ſcrupulo trepidaret, quæ pars negatiua, licet probabilis ſit, pars tamen affirmatiua probabilior, verior, ac proinde tenẽda mihi videtur. Hanc partem tenent conſtitutiones generales, & antiquæ, & Barchinonenſes *m*, vbi ſic dicitur: *cùm ſecundùm regulam teneamur duas Quadrageſimas ieiunare*, obſerua verbum *ſecundùm regulam*. Et D. Bonauentura *n* ſic ait, duas Quadrageſimas præceptorie imponens, tertiam ad deuotionis excitationem ſuadens, expoſitio edita à ſanctis patribus ordinis inquit prima, & tertia Quadrageſima ſunt in præcepto; intermedia vero Quadrageſima eſt in conſilio. Frater Hugo eidem ſententiæ ſubſcribit, frater Gundiſaluus in ſuo tractatu ſuper regulam in capitulo de his, quæ habent vim præcepti, inter cætera ieiunia, ad quæ ex regula aſtringimur, Quadrageſimam quoque recenſet: Corduba *a* hanc partem probabiliorem reputat. Et quidem eam videtur iam definiſſe Clemens V *b*, dicens duobus temporibus annotatis in regula, ſcilicet à feſto omnium SS. vſque ad Natiuitatem Domini, & maxime Quadrageſimam ieiunare tenentur fratres. Hæc ille. vbi obſeruandum eſt Clementem ibidem non explicare, ad quæ ieiunia ex præcepto Eccleſiæ teneantur Minores; ſiquidem nec de hoc ibi dubitatur, ſed ad quæ ieiunia ex præcepto regulæ teneantur, ille explicat, & duas ibi enumerat Quadrageſimas, & deinde ſextam feriam. Et præterea hanc partem probant verba regulæ; poſtquam enim regula aduentuale præceperat ieiunium, ſermonem habuit de duplici Quadrageſima, vbi cùm ad priorem non aſtrinxiſſet, ſed eam fratrum voluntati, & beneplacito reliquiſſet, poſtea ad Eccleſiaſticam Quadrageſimam ſermonem conuertens inquit, ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunet. In quibus verbis id primo obſeruandum eſt, quòd regula inter has duas Quadrageſimas diſtinguit, & diſcrimen conſtituit, & de priori inquit, quòd ad eam fratres non aſtringuntur; ergo ſignificat, quòd ad poſteriorem aſtringuntur, aliàs ex vi, & præcepto regulæ nullum eſſet inter eas diſcrimen, ſed quantùm eſt ex vi regulæ, vtraque fratrum libertati, & beneplacito relinqueretur.

m cap 4.

n Bonau. in expoſit. a regu. c. 3.

a Cord. ſuper reg. c. 3. q. 2. in 2. puncto.

b D. Clem. c. exiuit. § dein de cum duob. temporibus.

Obſerua ſecundo dictionem aduerſatiuam, *ſed*; cùm enim de priori Quadrageſima dixiſſet, quod ad eam fratres non eſſent aſtricti, de ſecunda, hoc eſt Eccleſiaſtica, ſubdit, *ſed aliam vſque ad Reſurrectionem Domini ieiunet*: ergo de ea iniungitur præceptum, neque alias dictione aduerſatiua, ſed copulatiua vteretur, ſi non aduerſantem, ſed priorem ſimilem ſermonem haberet. Vltimo comprobatur hæc pars, quia conſuetudo, & communis intelligentia patrum ordinis ſic intellexit, vt ex autoribus pro hac parte nuper citatis conſtat.

Sed contra hanc aſſertionem fit obiectio ex verbis iam citatis Clementis, qui omnia præcepta æquipollentia ſub compendio recenſens, ſolum numerauit aduẽtus, & ſextæ feriæ ieiunium, nec Quadrageſimalis ieiunij ibidem meminit. Quare videtur regulæ autorem illud iuris communis diſpoſitioni reliquiſſe. At facilis eſt huius ſolutio obiectionis: quod enim illic diminute expoſuit Clemens in eadem decretali, *in §. deinde*, cum duobus temporibus, ſuppleuit, vbi expreſſè inquit fratres duobus temporibus annotatis in regula, ſcilicet in aduentu, & in Quadrageſima, ad ieiunium teneri.

ARTICVLVS V.

An omnes clerici, & præſertim regulares, à feria ſecunda poſt quinquageſimam Quadrageſimale ieiunium inchoare teneantur: An verò à feria quarta cinerum inchoare ſufficiat.

Reſpondeo dicendo, Theleſphorum Papam, & Martyrem VII. à Petro, in capite primo *c* ſuorum decretorum ſic dixiſſe, *Cognoſcite à nobis, & à cunctis Epiſcopis in hac ſancta, & Apoſtolica ſede congregatis ſtatutum eſſe, vt ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes clerici in ſortem Domini vocati à carne ieiunent, quia ſicut diſcreta debet eſſe clericorum vita à laicorum conuerſatione, ita & ieiunio debet fieri diſcretio. Has ergo ſeptem hebdomadas integras omnes clerici à carne, & deliciis ieiunent.* Hactenus ſanctus Theleſphorus. ſed hæc diſpoſitio quantum ad integras ſeptem hebdomadas ſpectat, contraria conſuetudine derogata eſt. Nec enim clerici ieiunium Quadrageſimale à feria ſecunda, ſed à feria quarta cinerum inchoant; in aliquibus tamen religionibus, ſicut & in noſtra ex deuotione, licet non ex aliquo obſeruationis vinculo fratrum communitas in refectorio à prædicta ſecunda feria ieiunium inchoatur. His enim duobus diebus fratribus in refectorio vnica duntaxat refectio, eaque ex piſcibus, aut ouis miniſtratur: ſingulares autem fratres pluribus vicibus his diebus comedentes, & carnibus veſcentes, & maxime extra refectorium, nullam ex vi præfati præcepti culpam, ſeu ſpiritualem pœnam incurrunt. quòd ſi ob id regulare aliquod ſtatutum tranſgrediuntur, palam eſt illud non ad culpam obligare. Verum eſt tamen, quòd in noſtra religione Minorum, ſi aliquis frater in præfatis duobus diebus, præſertim Prælatus, in refectorio publice carnes comederit, ratione ſcandali peccatum graue committere, & Prælatum id committentem multo grauius, ne dicam mortale videtur commiſiſſe.

c cap. ſtatuimus d. 4.

ARTICVLVS VI.

Vtrum fratres Minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum.

Reſpondeo dicendo, certum eſſe fratres Minores ex regulæ præcepto ad hæc ieiunia non aſtringi, quod probant regulæ verba: aliis autem temporibus, ſcilicet à prædictis non teneantur fratres ieiunio corporali. Et confirmatur. Clemens namque recenſens ieiunia, ad quę fratres Minores ex vi ſuæ regulæ aſtringuntur, non enumerat ea, de quibus nobis eſt ſermo; ſic tenet Gundiſaluus *d*, & ſpeculum, vbi de regulæ ieiuniis pertractant. Addiderim præterea fratres Minores ex præcepto Eccleſiæ ad præfata ieiunia teneri, ſicut & cęteri fideles tenentur. Quod ſi contra arguas, fratres Minores neque ex Eccleſiaſtico præcepto ad huiuſmodi ieiunia aſtringi, cùm regulæ autor poſt Aduentuale, & Quadrageſimale ieiunium inditum addiderit, aliis autem temporibus non teneantur niſi ſexta feria ieiunare, Romanus Pontifex regulæ confirmator his verbis ab iſtis non abſoluit ieiuniis. Hoc argumentum petiit horum verborum intelligentiam, quæ eſt huiuſmodi. Aliis autem temporibus non teneantur fratres ieiunare, quantum eſt ex vi, & præcepto regulæ, tenentur tamen in his temporibus ex Eccleſiaſtico præcepto, ſicut & cæteri fideles. Nõ enim eſt veriſimile, quod vel etiam inſtitutor regulæ, vel etiam confirmator intenderit ipſos abſoluere à ſeruandis aliis ieiuniis, ad quæ de communi ſtatuto Eccleſiæ obligantur omnes fideles, prout ait Clemens Papa *e*. Ex quibus ſequitur quod fratres hanc regulam profeſſi vigeſimum primum annum nondum attingentes ad præfata ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum non aſtringuntur; neque enim aſtringuntur ex præcepto regulæ, vt dictum eſt, nec ex præcepto Eccleſię propter ætatis defectũ; ergo abſolute non tenentur plus, quàm alij ſæculares in eadem minori ætate conſtituti.

d Gund. ſuper reg. c. 4. & ſpeculũ fratrum min. Cord. ſuper reg. c. 3. q. 2. puncto. 3.

e d. Cl. exiuit §. deinde cum duobus temporibus.

ARTICVLVS VII.

Quibus cibis in ieiuniis regula fratribus Minoribus veſci fas ſit.

Reſpondeo dicendo, quod ſi conſuetudo obtinuerit, vt in diebus ieiunij concedantur butyrum, & cætera lacticinia, licebit & fratribus in regularibus ieiuniis ea edere, ſic tenet Corduba *a*, & Eugenius

a Cordub. vbi ſup. 4. punct. Eug. hubdad in 1. tract. f. 112. vol. 2. conceſſ. 142.

nius IV. ait, *futuræ congregationi concedimus facultatem ordinandi, & declarandi, in quibus locis, & prouinciis debeant fratres ieiunia regulæ in cibis Quadrageſimalibus obſeruare, & in quibus debeant patrum conſuetudines imitari, vel aliter ſe habere.* Hæc ille. Circa quam conceſſionem nota Eugenium hanc facultatem non conceſſiſſe cuicumque capitulo generali, ſed duntaxat congregationi generali, quæ tunc immediate erat celebranda: expreſſe enim dixit, congregationi veſtræ, de qua ſupra diximus, & fecimus mentionem.

Quare Capitulum generale vigore huius conceſſionis, circa hoc nihil valet hodie ſtatuere, ſeu declarare. Et ſtatuta generalia, & Papalia ordinis Minorum capite tertio, particula quinta ſic aiunt, *Ieiunia regulæ iuxta omnia antiqua, & etiam vltima ordinis ſtatuta, & doctores regulæ expoſitores in cibo Quadrageſimali obſeruari debent, quamuis regula ſpecialiter hoc non exprimat.* Conſtitutio generalis Barchinonenſis cap. 4. ſic ait, *Ieiunia regulæ in cibo Quadrageſimali ſeruentur, niſi aliquando Miniſtro prouinciali quantum ad alios conuentus, & loca aliud videatur de conſilio Diſcretorum.* Sancti Patres ordinis in ſuæ regulæ expoſitione inquiunt, *Ieiunare debemus in cibis Quadrageſimalibus, quia ſic intellexit, & ſeruare fecit B. Pater,* & ita explicant omnes ſancti qui regulæ ſunt expoſitores.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ſicut fideles omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum completum à ieiuniis Eccleſiaſticis eximuntur, ita fratres Minores ante hanc ætatem à ieiuniis in regula præceptis eximantur, ſiue excuſentur.

RESpondeo dicendo, quod in hac quæſtione duo ſunt certa, & vnum eſt controuerſum. Id quidem indubitatum eſt fideles omnes, etiam fratres Minores ante vigeſimum primum annum ad Eccleſiaſtica ieiunia non teneri, iuxta quod in ſuperioribus dicebamus, fratres Minores ante præfatam ætatem non teneri ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. Secundum etiam eſt certum quoſcunque adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſſe explicitum votum emittere de ieiunando Quadrageſimam, & de ieiunando ſextam feriam, & Aduentum Domini ſingulis annis, & poſt emiſſum votum eos ad voti obſeruationem teneri; quamuis enim Eccleſia hos propter teneram ætatem ſuo generali præcepto de ieiunando obligare non intenderit, ipſi tamen ſua ſponte poſſunt ſe obligare, ſiquidem ætatem, & ſufficientem ad vouendum diſcretionem habent. Et quanquam rationi ſit conſonum hos à lege generali de ieiunio excuſari, quandoquidem lex reſpicit vniuerſalia, eſſetque nimium difficile hos omnes in hac tenera ætate ad ieiunia Eccleſiaſtica aſtringi. Verumtamẽ hi, quibus Deus hanc bonam dederit voluntatem, poſſunt ſua ſponte ad ea ieiunia voto ſe aſtringere; qui enim ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, iuxta Iſaiæ vaticinium. Eſto Eccleſia pia Mater hos omnes adoleſcentes in vniuerſum cum qualiquali impedimento, ſeu detrimento corporei augmenti nolit aſtringere, verumtamen ſi qui ſelectiores cum hoc detrimento velint ſe obligare, & iuri ſuo quodammodo renuntiare, admittit re vera Eccleſia hoc votum, & volenti non fit iniuria, neque dolus; poſſunt ergo hi adoleſcentes cœlum ardentius appetentes, etiam cum periculo deperdendi nonnihil corporalis augmentationis propter maius bonũ, ad ea ieiunia in particulari voto ſe aſtringere, ac proinde poſt emiſſum votum ad ea tenebuntur. Quod & confirmatur: nam & D. Thomas *b* inquit, quòd quamuis hi adoleſcentes à ieiuniis Eccleſiaſticis excuſentur, conueniens tamen eſt, quòd etiam in hoc tempore ſe ad ieiunia exerceant, plus, vel minus, ſecundum modum ſuæ ætatis. Hæc ille, & vltrà eſt illis conſilium de ieiunando; ergo illud conſilium conſultum vouere valent. Præterea addit ibi idem autor, quòd magna tribulatione imminente etiam pueris ieiunia indicuntur in ſignum arctioris pœnitentiæ. Hæc ille, & vltra; ergo pari ratione adoleſcentes poſſunt illa vouere, & regulæ, in qua propter arctiorem pœnitentiam agendam iſta præcipiuntur, ſe ſubdere. & Caietanus ſuper ipſum Diuum Thomam inquit, pueri poſſunt quandoque non obſtante ſuo damno ad ieiunia cogi pro maiori, ſeu grauiori neceſſitate, & poteſt eis conſilium dari, quod quandoque aliquod ſuſtineant damnum ex ieiunio, & bene faciunt, ſi quandoque ieiunent, & abſtineant. Hæc Caietanus. Ex quo ſequitur manifeſte huiuſmodi adoleſcentes explicite vouere poſſe eiuſmodi ieiunia Aduentus, ſiue Quadrageſimæ. Et quidem pars affirmatiua, ſcilicet eos omnes mox poſt profeſſionem etiam in minori hac ætate conſtitutos ad regularia ieiunia aſtringi, prorſus tenenda videtur, quam tenet Syluester *c* dicens profeſſos regulam aliquam, in qua præceptum eſt aliquibus diebus ieiunare, ad hoc obligari ante præfatam ætatem. Eandem ſententiam tenent aliqui noſtræ regulæ interpretes in ſuis ſuper regulam declarationibus, frater Bartholomæus *d* de Piſis, Serena conſcientia, Speculum, vbi de regulæ ieiunio pertractat Corduba. Non tamen horum autorum, neque alius, quem ego viderim, diſputat quæſtionem, neque hanc partem ex profeſſo probat, ſed id verum eſſe aſſerunt ratione voti, & regulæ promiſſæ, nullamque aliam ad id probandum afferunt rationem. Quare meum erit in hac parte fulcire, ac tueri, eamque triplici via roborare nitar. Prima via eſt ratione præcepti in regula poſiti. Secunda ex conſuetudine legis interprete. Tertia via eſt ex ratione. Primo igitur probatur hæc pars ex regulæ præcepto, quo omnibus fratribus Minoribus ieiunium præcipitur: at tales adoleſcentes ſunt fratres Minores; ergo eis præcipitur ieiunium, quare, & ieiunare tenentur. Et confirmatur ratione: nam certum eſt hos adoleſcentes poſſe explicite vouere eiuſmodi ieiunia; ergo ſua ſponte poſſunt ſe ſubdere regulæ huiuſmodi ieiunia præcipienti, & vltra hoc poſt profeſſionem emiſſam ad huiuſmodi aſtringuntur ieiunia.

b D. Th. 2. 2. q. 147. art. 4.

c Syl. ieiunium. pa. ag 6 quæritur. n. 14.

d Piſis c. 3. Serena conſcien. q. 44. Speculũ Cor. c. 8. q. 2. in 1. punct.

Sed contra hanc rationem hæc obiectio proponitur. Dicit enim regula *e* fratrum Minorum, tempore verò manifeſtæ neceſſitatis non teneantur fratres ieiunio corporali. Ex quibus verbis ſic colligo argumentum, trinum iſtud ſeptennium vſque ad vigeſimũ primum annum completum eſt tempus manifeſtæ neceſſitatis; ergo hoc tempore fratres ieiunio corporali non tenentur. Diſcurſus eſt notus cum maiori: minorem autem docere videntur Scholaſtici Doctores. D. Thomas *a* ait, in pueris maxime eſt euidens cauſa non ieiunandi, tum propter debilitatem naturæ, ex qua prouenit, quod indigent frequenti cibo, & non multo ſimul ſumpto, tum etiam, quia indigent multo nutrimento propter neceſſitatem augmenti, quod fit de reſiduo alimenti. & ideo quamdiu ſunt in ſtatu augmenti, quod eſt vt plurimum vſque ad finem tertij ſeptennij, non tenentur ad Eccleſiaſtica ieiunia ſeruanda. Caietanus *b* ait, quòd hæc ratio D. Thomæ vniuerſaliter concludit impotentiam puerorum ad ieiunandum abſolute, & quod hæc libertas eſt propter ætatis impotentiam. Et idem Caietanus *c* ait, quòd ex impotentia excuſantur pueri, & adoleſcentes vſque ad finem tertij ſeptennij, in quo communiter finitur augmenti ætas, quia egent nutrimento multiplicato propter augmentum, & idipſum tenent Medina *d*, & Nauarrus, & quamuis aliqui adoleſcentes ieiunantes robuſti facti ſint, ad debitumque peruenerint augmentum; lex tamen particulares caſus non reſpicit, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt iura adaptantur. Videtur ergo, quòd trinum iſtud ſeptennium ſit tempus impotentiæ, ſeu manifeſtæ neceſſitatis, & conſequenter hos adoleſcentes hoc tempore ad regularia ieiunia ratione huius præcepti non teneri regula eos à tali præcepto excipienti.

e Reg. fratr. min. c. 9.

a Th. 2. 2. q. 147. ar. 4. ad 2.

b Caiet ſup. D. Th. in 2. parag. art. 4.

c Caiet. v. ieiunium.

d Med. in c. de ieiunio c. de his quæ ad Eccl. ieiu. non ten. n. Nau. in manuum. c. 2. n. 16.

Secundo probatur eadem pars; quando enim à lege vniuerſali excipiuntur aliqui caſus, cenſentur excepti omnes ſimiles, in quibus vel ſimilis, vel vrgentior ratio

Digitized by Google

ratio eſt: ſed à regulari præcepto de ieiunio excipitur in regula neceſſitas ex labore aliquo proueniens: neceſſitas autem, ſeu impotentia, quæ prouenit ex defectu ætatis, eſt ſimilis, vel vrgentior neceſſitas; ergo & ea cenſetur excepta, ac proinde præfati adoleſcentes ad hęc ieiunia non tenentur ratione regularis præcepti.

Tertio probatur: nam in præceptis diuinis, ſeu Eccleſiaſticis non comprehenduntur morales neceſſitates, imo etiamſi expreſſis verbis non excipiantur, iure naturali cenſentur exceptæ; ratio enim naturalis, quæ eſt mandati interpres, non vult ſimiles neceſſitates ſub præceptis comprehendi. Quare etiamſi nullibi regula B. P. Franciſci caſum neceſſitatis excepiſſet, is ſemper omni tempore intelligitur exceptus; poterant enim fratres Minores manifeſta neceſſitate cogente portare calciamenta, equitare, & pluribus indui tunicis, & pariter non ieiunare, etiamſi regula huiuſmodi neceſſitates non excepiſſet, ſed in his adoleſcentibus eſt neceſſitas moralis non ieiunandi, quamuis ſimpliciter ieiunare valeant; ergo tales adoleſcentes à regulari hoc præcepto excipiuntur, & ſic non tenentur ratione præcepti regulæ. Confirmatur: lex Eccleſiaſtica de ieiunio, non excipit expreſſe hanc neceſſitatem minoris ætatis, & tamen iure naturali cenſetur excepta; ergo quamuis à præcepto regulari de ieiunio regula expreſſe non excipiat hanc neceſſitatem minoris ætatis, iure naturali ea cenſetur excepta.

Quarto probatur: nam omnis alia rationabilis cauſa, vtputa infirmitas, ſeu debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas ex labore proueniens, & maius bonum à ieiunio Eccleſiæ excuſans, & à ieiunio regulæ excuſare valet; ergo & neceſſitas ratione minoris ætatis proueniens, quæ à ieiuniis Eccleſiaſticis excuſat, pariter & a regularibus ieiuniis excuſare valebit; par enim ratio eſt, & de hac, & alijs excuſantibus cauſis: ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur propter regulæ pręceptum, nec dicti adoleſcentes ad dicta ieiunia ratione voti tenentur. Nam an præcepta regulæ B. P. Franciſci ſint præcepta duntaxat, an verò ſint etiam vota, nihil nunc de hac quæſtione definire volo, cùm de ea iam latè dixerim in primo Tomo *e*. Quòd ſi ea dumtaxat ſint præcepta, iam probauimus hos adoleſcentes non teneri ratione regularis præcepti. Verumtamen, quia aliis placet illa præcepta etiam eſſe vota, & conſequenter aiunt hos adoleſcentes ad hæc ieiunia teneri ratione voti, & regulæ promiſſæ. Probo nunc nec eos ad regularia ieiunia aſtringi ratione voti, & regulæ promiſſæ. Magnum quidem eſt diſcrimen inter hæc vota. Sint duo adoleſcentes in hac minori ætate conſtituti: alter voueat ieiunare Quadrageſimam, alter voueat obedientiam Eccleſiæ, ſeu eius ſeruare præcepta, re vera primus tenetur ad Quadrageſimale ieiunium, ſiquidem illud explicite vouit; ſecundus vero durante hac minori ætate ad illud minime tenetur; quanquam enim obedientiam Eccleſiæ promiſerit, eiuſque vouerit ſeruare præcepta, ad ieiunium Quadrageſimale non tenebitur; ergo idem dicendum eſt in noſtro propoſito, nempe quod quamuis præcepta regulę eſſent vota, hi adoleſcentes non tenentur ad præfata ieiunia, ſiquidem præceptum regulæ non comprehendit ſub ſe hos adoleſcentes, nec vllum eſt regulare præceptum de ieiunio adoleſcentibus in hac minori ętate conſtitutis impoſitum; ergo quamuis hi adoleſcentes regulam ſeruare vouerint ex ratione voti, & regulę promiſſæ, non tenentur ad huiuſmodi ieiunia.

e 1. To. q. 16.

Secundo probatur eadem pars: manifeſta neceſſitas non ieiunandi non ſolùm excuſat à ieiunio præcepto, ſed etiam à ieiunio votiuo, ſed in his adoleſcentibus eſt manifeſta neceſſitas, ſeu impotentia, quandoquidem propter eam à præcepto ieiunij excuſantur; ergo & propter eandem à ieiunio votiuo excuſabuntur.

Tertio, eſto pręcepta regulæ ſint vota; obligant tamen, & in quantum præcepta, & in quantum vota, cum exceptionibus in regula expreſſis; ſed regula excipit tempus manifeſtæ neceſſitatis, quale eſt trinum iſtud ſeptenniũ; ergo hoc tempore ad regularia ieiunia non tenentur fratres ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Quarto votum eſt lex quędam, quæ ab hominis voluntate dimanat, quam quiſque ſibi ponit; ergo non aliter obligare debet, quàm ſi eadem lex ab Eccleſia, vel à Deo ipſo imponeretur; homo enim leges ſibi præfigens, intendit ſe obligare inſtar legis, & non alias, eo inquam modo, quo lex diuina, vel Eccleſiaſtica obligaret, ſi id præciperet, ſed lex de ieiunio ab Eccleſia, vel ab ipſo Deo impoſita eximit hos adoleſcentes; ergo & lex quam quiſque ſibi ponit regulam vouens, non aliter obligare debet, & conſequenter hi adoleſcentes à ieiunio eximuntur, quamuis regulam vouerint.

Et confirmatur. Præcepta minorum non alio, & alio, ſed eodem modo obligant, & in quantum præcepta, & in quantum vota. Quod patet primo diſcurrendo per ſingula, & ſecundo, quia Minores in profeſſione vouemus, quod his præceptis præcipitur, & non alio modo; ergo & præceptum de ieiunio eo modo, quo obligat, in quantum præceptum obligat, & in quantum votum; ſed in quantum præceptũ non obligat hos adoleſcentes; ergo neque in quantum votum: præterea quia ſicut à ieiunio præcepto, ita & à ieiunio votiuo, intelliguntur exceptæ neceſſitates morales, cuiuſmodi eſt defectus ætatis.

Quinto, ſi hi adoleſcentes ad ieiunia regulæ tenerentur ratione voti, & regulæ promiſſæ, pari ratione & ſenes tenerentur ad eadem ieiunia ratione voti, & regulæ promiſſæ, quam toto tempore vitæ ſuæ ſeruare promiſerunt: ſed hoc voto non obſtante ſenes à regularibus ieiuniis excuſantur; ergo & pariter hi adoleſcentes excuſari debent.

Confirmatur, ſi quis iam ſenex, & ad ieiunãdum impotens profeſſionem emittat, voueatque toto tempore vitæ ſuę hanc regulam ſeruare, hic re vera omnino excuſatur à ieiuniis propter naturalem impotentiã; ergo & hi adoleſcentes, in quibus iuxta ſententiam Doctorum, quos iam citauimus, eſt etiam impotentia ad ieiunandum, pariter excuſabuntur.

Vltimo, omnis alia rationabilis cauſa, vtputa infirmitas, debilitas, ſenectus, defectus cibi, neceſſitas, & maius bonum, quæ excuſat à ieiuniis præceptis, excuſat pariter, & à ieiuniis votiuis: at hic defectus ætatis excuſat à ieiuniis præceptis; ergo & à ieiuniis votiuis, ſimiliter excuſat & vltrà; ergo hi adoleſcentes ad regularia ieiunia non tenentur ratione voti, & regulæ promiſſæ.

Alij dicunt hos adoleſcentes teneri ad ieiunia regulæ ex conſuetudine legis interprete: conſuetudo namque eſt optima legum interpres, vt dicitur in iure *a*, & in quadam Clementina *b* dicitur, quod fratres Minores obligantur ſub reatu mortali ad ea, quæ in ſua regula traduntur, per verbum, *teneantur*, & ſubdit rationem, quia ordo communiter tenet, & tenuit ab antiquo, quod vbicunque ponitur in regula hoc verbum, *teneantur*, obtinet vim præcepti, & ſicut tale à fratribus ſeruari debet. Ecce vides Clementem probantem, quod verbum, *teneantur*, in regula fratrum Minorum poſitum obligat ſub reatu mortali, quia conſuetudo ordinis ab antiquo ſic interpretata eſt, ex quo colligitur vniuerſale dogma, nempe, quod ex antiqua conſuetudine legis interprete dignoſcitur legem aliquam ſub reatu mortali obligare, vel minime: ergo conſuetudo potius interpretatur, ſicut de facto interpretata eſt, regulare præceptum de ieiunio Minoribus impoſitum obligare ſtatim poſt emiſſam profeſſionem eos etiam, qui in minori ætate eſſent conſtituti. Et confirmatur ratione, conſuetudo namque poteſt legem veterem abolere, & nouam legem inducere; ergo & multo fortius legem iam conditam interpretari valet. Vnde Sylueſter *c*, Caietanus, & Nauarrus inquiunt, quòd conſuetudo interpretata eſt legem Eccleſiaſticam de ieiunio ſub reatu peccati mortalis obligare, ſed omnes quotquot ſunt ſeniores prædicti omnes pro-

a c. cũ dil. E. de conſuetudine.
b Cle. exiuit de paradi. de ver. ſignif.
c Sylu. v. ieiunium §. 7. & Caiet. eodem v. c. 4. & 12. q. 147. art. 3. ad 2. Na. d. c. 21. n. 6.

Digitized by Google

profeſſores ſic acceperunt à maioribus, idque ſuis ſcriptis Doctores nuper citati docuerunt; ergo conſuetudo hoc præceptum ſic interpretata eſt.

Secundò probant hanc partem teſtimonio Domini Auguſtini in Epiſtola ad Caſſulanum, & refertur ex Decretis *d*, qui ſic ait, *In his rebus, in quibus nihil certi ſtatuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt. Et ſicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum ſunt coercendi.* Hæc ille. Pariter & nos dicamus, quòd in his rebus, in quibus regula noſtra nihil certi ſtatuit, vti eſt, an hi adoleſcentes ad regularia ieiunia teneantur, mos ordinis, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, ſed ordinis conſuetudo, inſtituta maiorum patrum ſemper docuerunt, & ſeruarunt tales adoleſcentes ad regularia ieiunia teneri; ergo hæc conſuetudo pro lege eſt tenenda, & contemptor huius conſuetudinis, ſicut regulæ præuaricator coercendus eſt. Vnde Iſidorus *e* inquit, conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cùm deficit lex. Et confirmatur ratione. Conſuetudines, quas tanto conſenſu traditas ſemper ſcimus ab vniuerſis Eccleſiæ Doctoribus, credimus ab ipſis Apoſtolis, imò & ab ipſo Chriſto legifero noſtro dimanaſſe; neque enim aliàs veriſimile eſt eas tanto tempore vbique gentium perſeuerare potuiſſe; ergo à ſimili præcepti intelligentiam, quam totus Minorum ordo ab initio ſui intellexit, & ſeruauit vt præcepta, qualis eſt hæc, de qua in præſentiarum diſputamus, credendum eſt ab ore in os à ſociis B. Patris, imò & ab ipſo Seraphico patre regulæ autore ad nos vſque dimanaſſe, ipſa namque diuturna conſuetudine ab ipſo primordio naſcentis ordinis, apud omnes Minorum proceres viros doctos hoc ſemper receptiſſimum fuit.

Tertio principaliter ad idem arguo, communis opinio habet, quod omnes religioſi profeſſi ad chorum deſtinati, cuiuſcumque ſint religionis, quamuis maiores ordines nondum ſuſceperint, & quamuis in eorum regulis nullum de diuino officio recitando reperiatur præceptum, ad horas canonicas ſoluendas tenentur. Hanc opinionem latè probat Dominicus Soto *f* neminem eſſe, qui contrarium aſſerere audeat, nec ipſe auderet, & quòd ſaluberrima, laudabilis, & tam illuſtris conſuetudo vno antiquorum conſenſu approbata vim habet præcepti, & lex eſt appellanda. Et addit vltra hanc opinionem etiam eſſe veram de ſanctimonialibus ad chorum deputatis. Idem tenent Paludanus *g*, & Syluester, & Dominus Antonius, & Nauarrus, Caietanus, & Ioannes de Medina inquiunt in hoc ſtandum eſſe conſuetudini, & cum hac communi opinione tenent omnes iuris canonici interpretes *h*, & doctiſſimus Cano inquit, *Falluntur multi exiſtimantes omnes Eccleſiæ leges à iuris voluminibus petendas eſſe. Hinc Caietanus, quoniam præceptum ieiunij Quadrageſimalis in Decretis Pontificiis, quæ paſſim circumferuntur, non apparet, vix potuit illud ſub præcepto ad mortalem culpam obligante conſtituere, eodemque labore pene confectus eſt, dum legem quæreret, quæ clericos monaſticam religionem profeſſos ad diuinas præſcriptas preces exoluendas aſtringerentur, multæ ſunt (mihi crede) Eccleſiæ leges, quas non Scriptura, ſed vſus inſeruit, neque iuris volumen omnia Conciliorum, atque Pontificum ſcripta amplectitur.* Hæc ille. Vnde ex non ſcripto ius venit, quod vſus approbauit: pari ergo ratione voluit conſuetudo declarare, & de facto declarauit hos adoleſcentes ad ieiunia regularia teneri.

Sunt & in huius dogmatis confirmationem multa iuris Ciuilis teſtimonia. Paulus *i* Iuriſconſultus ſapienter inquit, *Si de intelligentia legis quæratur, in primis inſpiciendum eſt, quo iure ciuitas in huiuſmodi caſibus retro vſa fuerit, optima enim eſt legum interpres conſuetudo. Ad idem eſt alia* lex k *dicens, in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, conſuetudo, autoritas rerum perpetuo ſimiliter iudicatarum vim legis obtinere debet.* Hæc ille. Et vltra; ergo in ambiguitate hac, de qua eſt noſtra diſputatio, conſuetudo vim legis obtinere debet. Et confirmatur ratione, ſemper apud omnes mortales fuit conſtantiſſima opinio, leges rerum publicarum, non alio potius, quàm eorundem antiquiſſima praxi, & vſu cum ipſiſmet legibus orto interpretandas eſſe, ipſe legum vſus, & antiqua conſuetudo viuendi ſub eiſdem legibus fuit ſemper optima legum interpres, & prudentiſſimi quique definierunt legum intelligentiam à ſolo vſu cum ipſis legibus nato petendum eſſe, ſed apud omnes diutina conſuetudine cum ipſamet regula orta receptum eſt, præcepta de ieiunio regulæ Minorum obligare omnes profeſſos quantumcumque in minori ſtatu conſtitutos; ergo illi ad ieiunia regularia verè obligantur. Præterea & hæc pars probatur, quando ſunt variæ opiniones, illa opinio eligenda eſt, quæ conſuetudine eſt recepta, iuxta iura *a*, & docet Nauarrus, vbi addit, quòd conſuetudo legem diuinam, vel naturalem dubiam interpretari valet, & eius interpretatio eſt ſeruanda iuxta Panormitanum *b*; ergo quamuis de propoſita quæſtione eſſent variæ opiniones, opinio noſtra eſt eligenda, ſiquidem conſuetudine eſt recepta.

Aduerte autem, quòd ad hoc, vt conſuetudo vim legis obtineat, requiritur, quòd ſit præſcripta, vt dicitur in iure *c*, & quidem tunc conſuetudo vim legis habet, quando communi omnium iudicio peccatum eſſet contra illam facere: talis autem eſt conſuetudo, de qua pertractamus; eſt enim præſcripta, & communi omnium fratrum iudicio peccatum eſſet contra illam facere.

Sed contra hanc viam incedentes dicunt, quòd de huiuſmodi conſuetudinis antiquitate non conſtat; neque enim ſcimus hanc conſuetudinem ſimul cum ipſa regula ortum habuiſſe: octo ſiquidem Romani Pontifices regulam B. Franciſci declarauerunt, quorum nullus meminit præfatæ aſſertionis, antiquorum etiam regulæ etiam prædicti interpretes, vt quatuor magiſtri, D. Bonauentura, & Hugo in ſuis ſuper regulam declarationibus nihil tale aſſeruerunt, & quamuis argumentum ab autoritate negatiua non vrgeat, verumtamen hoc loco eſt non contemnendum. Cum enim regulæ interpretes tam anxie, tamque ſcrupuloſe regulam exponentes nihil, quod obligatorium erat, declarare prætermiſerunt, profectò ſi exiſtimaſſent eos adoleſcētes à ieiuniis Eccleſiaſticis deobligatos, ad regularia ieiunia teneri, non illud ſubticuiſſent, ſed explicuiſſent potius. Et confirmatur: nam & antiquiores regulæ interpretes, vt ſunt quatuor magiſtri, & Hugo præfatæ aſſertioni aduerſari videntur, cum inter neceſſitates à ieiunio excuſantes ætatem recenſent, dicentes fratres à ieiunio excuſari ratione ætatis, & obſeruandum hos autores, qui quamuis ſcirent & adoleſcentes, & ſenes ratione ætatis à ieiuniis Eccleſiaſticis excuſari, non dixerunt fratres excuſari à ieiuniis regulæ ratione ſenectutis, ſeu maioris ætatis, ſed duntaxat ſcripſerunt, ratione ætatis, vt ſic comprehenderent, & grandiorem ſenum, & minorem adoleſcentium ætatem; ſi enim exiſtimaſſent hos adoleſcentes non excuſari ratione ætatis, dixiſſent profectò fratres excuſari ratione ſenectutis, neque dixiſſent ratione ætatis, quare præfatæ aſſertioni hi autores ſuffragari videntur.

Præterea ſecundo, non quæcunque conſuetudo obligatoriam legem conſtituit; ſolet enim vſu venire, quod homines pietatis gratia incipiant diem feſtum colere, vel ieiunium aliquod ſeruare, non quidem tanquam de præcepto, ſed ex animi pietate, & vt aiunt, ex deuotione. Vnde perpendendum eſt, quomodo tale ieiunium fuerit ſeruatum; ſi enim ex libera deuotione, nunquam illud vertitur in præceptum, niſi poſtea religio crebreſcere incipiat, illud ſerua tanquam præceptum.

Quod ſi dicas hos adoleſcentes regularia ieiunia non tantum ex animi deuotione, ſed tanquam ex præcepto ſemper ſeruaſſe. ad hoc non ſatis eſt quod conſuetudo vim legis habeat, ſed præterea requiritur, quod actus conſuetudinem inducentes eo animo fiant, vt facientes intendant ſe obligare, & ius, ſiue legem facere,

d Ca. in his 11. diſt.

e Iſid. lib. 5. etymo. 03. refertur in cap. conſue. diſt. 1.

f Soto lib. 10. de iuſt. q. 5. art. 3.

g Palud. in 4. d. 1. q. 5 Syl. v. hora Can. § quæ 5. Ant. D. Ant. 3 p. tit. 13 c. 4. Nau. in man. c. 25. nu. 90. Caie. in verbo hora Canoni. § Med. in tract. de orat. in q. de neceſſ. ſit vocale, ore, & audi. ratione publi.

h Coll. in c. licet de voto. Can. li. 12 de locis Theolo. c. 9. ad 2.

i l. 5. de inter. ff. de legib.

k l. nam imperator ff. de legib.

a c. cum dilectus de conſue. l. minime. ed. ſua gl. ff. de legibus Nau. in man. c. 27. n. 256.

b Panor. in c. 1. de nd.

c c. vlt. de conſuet. ap. cum Eccl. de conſ. poſſeſſ.

Digitized by Google

cere, vt dicitur in iure *d*, & notant gloſſæ communiter receptæ: hoc autem non conſtat in noſtro propoſito, & præterea requiritur, quòd conſuetudo non ſit inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia, vt dicitur in iure *e*, & annotauerunt præfatæ gloſſæ: nam ignorantia, ſeu error excludit voluntarium, cauſatque inuolũtarium: at quomodo nobis poterit conſtare huiuſmodi conſuetudinem non per errorem, ſed ex certa ſcientia inductam eſſe? cùm in dubio de nemine præſumendum ſit, quòd aliquis ſub reatu mortali ſe aſtrinxerit, niſi illud expreſſe conſtet.

d l. 1. parag. Iuli. ff. de iti. ser. aſtuque priuat. gl. in c. fruſtra. 8. d. gl. in c. vl. de conſuet.
e l. quod non ratione ff. de legib. cap. conſuet. 4. d.

His pro vtraque parte adductis neruoſis rationibus neceſſarium eſt, vt propoſitæ quæſtioni ſatisfaciamus. Vnde reſolutiue dico, prædictos adoleſcentes ad prædicta regulæ ieiunia teneri.

Pro ſolutione autem argumentorum, quæ pro contraria parte adducuntur, meminiſſe oportet quoſcunque adoleſcentes in hac minori ætate conſtitutos poſſe expreſſe explicitum votum emittere de ieiunando Quadrageſimam, & de ieiunando Aduentum ſingulis annis, prout in principio articuli quæſtionis, vt certum propoſuimus.

Secundò, & id prænotandum eſt, quòd hi adoleſcentes ſimpliciter ieiunare valent, quamuis non ita commode, prout in ſuperioribus ſatis probatum eſt.

Quibus ſuppoſitis ad argumenta reſpondetur; cùm enim dicitur, aut tenentur ratione præcepti, vel ratione voti, vel ratione conſuetudinis, dico, quòd tenentur ratione precepti cum adiuncta conſuetudinis interpretatione, & cùm arguitur regulam excipere tempus manifeſtæ neceſſitatis, ſeu impotentię, quale eſt trinum iſtud ſeptennium. Reſpondeo Doctores propterea dixiſſe in his adoleſcentibus eſſe impotentiam ad ieiunium, quia nō ita commode poſſunt ieiunare, niſi cum qualiquali detrimento, propter quod non oportuit ſub lege Eccleſiaſtica ieiuniorum comprehendi, verùm ſimpliciter ieiunare valent, & conſequenter ſua ſponte regulæ hoc præcipienti ſe ſubdere poſſunt. Et quamuis à regulari præcepto de ieiunio excipiatur neceſſitas ex labore aliquo proueniens, & quamuis in ætatis defectu ſit ſimilis, vel vrgentior ratio, tamen hæc cauſa non cenſetur excepta, quia ipſi ſua ſponte in hac ætate ſe huic regulæ ſummiſerunt, & conſuetudo interpretata eſt hoc præceptum mox poſt emiſſam profeſſionem, & hoc adoleſcentes obligare. Nec his defectus ætatis eſt moralis neceſſitas, propter quam à ieiuniis Eccleſiaſticis huiuſmodi adoleſcentes excuſantur: nam promittentes regulam iſtam, in qua etiam adoleſcentibus ieiunium præcipitur, ipſi ſua ſponte, ſuo iuri renuntiauerunt, & conſuetudo interpretata eſt ætatis defectum à regularibus ieiuniis non excuſare, quæ conſuetudo eſt antiqua valde, ſiquidem eſt præſcripta, eamque à maioribus noſtris accepimus, quam & docuerunt frater Bartholomæus de Piſis, Serena conſcientia, Speculum & Cordubenſis ſuperius citati, & ideo adoleſcentes ab initio ordinis ſemper ſeruauerunt hæc ieiunia, tanquā ex præcepto, nec ieiunabant, vt legem facerent, ſed vt legem iam conditam ſeruarent, nec hæc conſuetudo eſt inducta per errorem, ſed ex certa ſcientia; ſic enim maiores noſtri à ſociis B. Franciſci edocti ſunt, ipſique ſocij ab ipſo regulæ autore didicerunt, quod ab ore in os vſque peruenit. Quando enim cōnſuetudo non eſt contra legem, ſed ſolum declaratiua legis (verbi gratia, quando in aliqua quæſtione ſunt pro vtraque parte concludentes iuris rationes, æqualiter tunc conſuetudo vnam approbans dicitur eſſe declaratiua) ius certum videtur conſtituere, ſecundum Panormitanum *a*. Et talis conſuetudo declaratiua non tam valebit ratione conſuetudinis, quàm virtute legis ſic interpretatæ per conſuetudinem, prout tenet Socinus *b*: nec exigitur, quòd hæc conſuetudo declaratiua ſit præſcripta, cum non aduerſetur legi, ſed illam declaret, & ideo ſufficit illam declarationem aliquo tempore fuiſſe obſeruatā, prout tenent Aretinus *c*, Socinus, & Aymon, quos ſequitur doctiſſimus Luſitanus Barboſa, & hæc conſuetudo, de qua in

a Panor. in d. c. cū dil. ſtus n. 7. de conſt.
b Soci. 148. n. 2. lib. 1.
c Are. Cōſ. 11. n. 5. poſt med. Soc. 115. Lib. 1.

præſentiarum, antiquiſſima eſt, vt probatum eſt. Vnde cum ita ab initio fuerit interpretata regula B. P. N. Franciſci, Romani Pontifices, & antiquiores regulæ interpretes huius aſſertionis non meminerunt, quia ſuo tempore hoc erat certum, nec de hoc fuerat dubitatum, & cùm inter cætera excuſantia ætatem meminerunt, nominé ætatis, non adoleſcentiam, quia de hoc nunquam fuerat dubitatum, ſed ſenectutem intelligi voluerunt.

lib. 1. Aym. conſ. 201 n. 12. Barboſ. in l. poſt dotem ff. ſolut. mat. n. 48.

Adde tamen vnum notabile, quod notat Ouando *d*, dicens ſe non credere, quòd frater minor committat duplex peccatum frangendo ieiunium in ſexta feria intra feſtum omnium Sanctorum, & Natiuitatem, & intra Quadrageſimam vſque ad reſurrectionē, quia non facit contra duo præcepta: nam poſtquam dixit prædicta regula P. N. Franciſci, *ieiunent à feſto omnium SS.* & recenſuit Quadrageſimam ab Epiphania, & Quadrageſimam vſque ad reſurrectionem, addidit, *aliis autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feriā ieiunare*; id enim (*aliis*) referri debet ad anni tempora extra Quadrageſimam obligantia ex præcepto Eccleſiæ, & extra tempus intra feſtum omniū SS. & Natiuitatem, ideo neque frangendo ſextam feriam Quadrageſimæ, & infra feſtum omnium SS. vſque ad Natiuitatem faciet contra duo præcepta, ſicut faceret in ſexta feria per annum, ſi eſſet in vigilia, aut quatuor temporū, ſicut etiam in ſexta feria intra feſtum omnium SS. ſi concurreret cum vigilia S. Thomæ, & in feria ſexta quatuor temporum Aduentus. ſicut etiam faceret contra duo præcepta, ſi frangeret ſextam feriā concurrentem cum vigilia S. Matthiæ, caſu, quo hæc vigilia in Quadrageſima eueniret, in his enim feriis ſextis duobus præceptis obligatur. & ideo duo frangendo ſpecialia præcepta duo peccata committeret, aut vnum duas deformitates habens neceſſario confitendas.

d Ouan. in 4. d. 16. propo. 53.

QVÆSTIO CII.

De ieiunio quantum ad abſtinentiam à carnibus, & aliis, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.*
2 *Vtrum liceat Regulæ ibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.*
3 *Vtrum Religioſi teneantur abſtinere ab ouis & lacticiniis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſtatutum non edendi perpetuo carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile.

RESpondeo dicendo, hanc quæſtionem ventilare doctiſſimum, & piiſſimum Ioannem *e* Gerſon, & doctiſſimum & non minus pium Patrem à Victoria. Pro cuius reſolutione ſit prima concluſio.

e Gerſ. 2. p. tit. de abſtinētia Carthuſ. Vict. de temperan. n. 8.

Poteſt rationabiliter in ordine Carthuſienſium eſſe lex, vel generale ſtatutū, vt nullus frater illius ordinis comedat vnquam carnes, imò, & ſi petat, quòd ſibi non miniſtrentur. Et probatur primo, quia per trecētos annos, & amplius talis lex inter ipſos Carthuſienſes fuit promulgata, & ſeruata, inter quos tot hactenus floruerunt ſummæ religionis, & eximiæ diſcretionis viri in iure Ciuili, Canonico, & diuino nō mediocriter inſtructi, & Eccleſia illam legem non toleraſſet, ſi dignam damnatione iudicaſſet. Nec ſanctiſſimi viri, & Concilia generalia hanc religionē tale ſtatutum habentem laudaſſent, quemadmodū deuotus, & circumſpectiſſimus Bernardus ad fratres de monte Dei eiuſdē ordinis eos collaudaſſe reperitur, imò & ad abſtinentiam multam inuitaſſe, oblectans fratres illos in horrēdis frigoribus magnæ Carthuſiæ manentes, refertur.

Secundo

Secundo probatur: nam lex illa rationabilis cenſenda eſt, quæ religioni cõuenit, quæ diſciplinæ congruit, quæ ſaluti proficit, prout conſtat ex definitione legis tradita ab Iſidoro f: ſed lex talis de non comedendo carnes eſt huiuſmodi; ſecundum enim hanc legem religioſi viri, & diſciplinati, & de ſua ſalute ſoliciti vixerunt in Carthuſia vſque ad ſenectam bonam plenam dierum, incolumes in anima, & corpore pluſquam in locis aliis plurimis, vbi conceditur eſus carnium ad ſaturitatem, & conſtat eos imitatores eſſe antiquorum prophetarum, & Eremitarum Eliæ, & Eliſæi, ac Ioannis Baptiſtæ, aliorum quoque ſanctiſſimorum Patrum per Ægyptum olim degentium, inter quos, prout refert Hieronymus in epiſtola vna ad Euſtochiũ, non ſolum carnes, ſed & coctum aliquid comediſſe luxuria erat, & faciunt quæ ex vetuſtiſſimis Gentilium hiſtoriis de ſobrietate, tradunt D. Hieronymus g, & Caſſianus in ſuis collationibus, & proinde diſcretorum ciborum prouiſionem refellit D. Bernardus h.

f c. erit autem lex 4. di.

g Hier. l. 2. contra Iouin.

h Bern. ſerm. 30. ſuper cant.

Et dato quod vita hominis abbreuietur per hũc perpetuum carnium non eſum, abbreuiatio vitæ corporalis, aut ſanitatis debilitatio non tollũt rationabilitatem præfati ſtatuti; licet enim abbreuiare vitam in variis occupationibus, ſtudiis, & artibus, quod ſi non liceret, ſequeretur, quod quilibet teneretur vacare ſtudio Medicinæ, aut Medicorum conſiliis, aut regiminibus continuo; conſtat enim ex ignorantia medicinarũ præſeruatiuarum ab infirmitate, & conſeruatiuarũ ſanitatis, & ex omiſſione medicinalis regiminis, in crebras ægritudines, & vitæ abbreuiationem incurrimus: rurſus quilibet obligaretur deſiſtere ab operibus, & actibus, ex quibus veniunt cõmuniter debilitationes in corpore. Porrò cui dubium eſſe poteſt, quin militaris exercitatio ſecum plurima accumulet corporis incommoda, nunc in ipſo belli apparatu, nunc in tentoriis, aut caſtris, aut ſub dio. Demum in ipſo conflictu hoſtili, quis enim poteſt negare in his abbreuiari vitam corporalem multipliciter? Et confirmatur exemplo mercatorum, de quibus ait Flaccus,

Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Quis non videat, quòd iam ipſi, quàm innumerabiles huiuſmodi hæc, & ſimilia agendo, faciendoque vitam abbreuient? & variis ægritudinibus atterantur? Si igitur pro temporalibus adipiſcendis, conſeruandis, aut recuperandis, non ſolũ infirmitatibus, ſed vitæ periculo, & morte licet hominibus ſe exponere vitã abbreuiando, prout in ſequenti articulo probabitur, quãto magis pro ſpiritualibus acquirendis, conſeruandis, aut recuperandis licebit ſimilia perpeti? Secũdo probatur: nam licitum eſt vouere caſtitatem, & licitum eſt adepta diſpenſatione poſt hoc votum matrimonium contrahere, & carnaliter cognoſcere vxorem, & poteſt dari caſus neceſſitatis extremæ, quod ratione obſcœni illius humoris putreſcentis periclitabitur vita eius, qui vouit caſtitatem, ſi non matrimonium contrahat adepta dicta diſpenſatione, & ab opere carnali ſumat remedium: In quo caſu poteſt dictus vouens pro caſtitate conſeruanda licite nolle velle vti tali diſpenſatione: ſi igitur mors pro caſtitatis virtute, vbi etiam ſine delicto patet euadendi libertas, toleratur, fas etiam erit pro aliarum virtutum adeptione, vel conſeruatione, vitam non ſolum abbreuiare, ſed etiam vltro prodigere, quod hic probandum aſſumimus.

Secunda concluſio, non obſtat rationabilitati præfati ſtatuti, quod dabilis ſit caſus in quo frater Carthuſienſis, etiam profeſſus obligaretur veſci carnibus, & alius ſibi miniſtrare teneretur. Pro quo eſt memorandum, quod in Carthuſia nullum expreſſum votum habetur de non edendo carnes, ſed eſt duntaxat quædam ordinatio poſitiua, nec hoc quiſquam eorum præſumat attentare. quod ſi fecerit, ſubiacebit diſciplinæ ordinis, & certas pœnas illic expreſſas ſuſtinebit, & licet nullus caſus in dicta ordinatione ſit exceptus, caſus tamen extremæ neceſſitatis debet pro expreſſo reputari, leges enim omnes tam Eccleſiaſticæ, quàm diuinæ, quamuis ferantur vniuerſaliter, exceptiones tamen patiuntur, prout apud Philoſophũ nobis traditum reperitur, quas exceptiones impoſſibile erat, ſtatim ipſis apponi propter numeroſam, & infinitam particularium circumſtantiarum emergentium varietatem, & exceptio extremæ neceſſitatis à lege diuina, & naturali trahitur, adeo quod ſi conſtitutio ſupradicta, quod in nullo caſu, etiam cuiuſcumque neceſſitatis extremę liceret comedere carnes ſub peccato mortali, ait Gerſon, quòd ipſe neſciret talem conſtitutionem ab iniquitate defendere, neque congruum fuit talem apponere exceptionem, nam omnes graues morbi eſſent occaſio ſoluendæ abſtinentiæ, cùm hominis ſenſus promi ſint ad malum, & paruula fratribus rimula licentiæ aperta occaſione ſumpta ex ipſa deteriores fierent, præſertim cùm Medici de induſtria augeant opinionem; & timorem mortis in ægritudinibus, & licentia ab eis data paſſim in infirmariis Carthuſienſium veſcerentur carnibus, prout optime aduertit Victoria a.

a Victo. de temp. rat. n. 8. circa fin. m.

Tertia cõcluſio, ratione ſcandali vitandi poteſt, imò tenetur Carthuſienſis etiam in extrema neceſſitate carnes non manducare; pro euitando enim ſcandalo non ſolùm mala valetudo, ſed etiam ipſa mors ſubeunda nonnunquam eſt; ait enim Apoſtolus, *ſi ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum*. Sic ſecũdum hoc aliquis poſitus in vltima neceſſitate famis coram idololatris, nunquid non ſubibit aliquis talis potius mortem famelicus, quàm comedat in ſcandalum ſuæ fidei apud idololatras, aut apud fratres Chriſtianos, cùm ex hoc eſu pati ſcandalum certiſſime formidetur? imò dico, quod ſi neceſſitas extrema procedit ex fame, vel ex graui ægritudine, debet Carthuſienſis propter ſcandalum vitandum à carnibus abſtinere. Si verbi gratia, aliquis Carthuſienſis vir probatus in vltima ægritudine conſtitutus à qua liberabitur, ſi carnibus veſcatur, ſi vero ſimile ſit, quòd cum comeſtione ſua alij fratres, vel præſentes, vel abſentes ad quos fama volauerit, ſcandalizabuntur, debet abſtinere à tali comeſtione, tum quia inſolita, tum quia non ſufficienter inſtructi de caſu neceſſitatis vehementer tentabuntur ad exemplum illius aſſumere ſibi carnes in cibum, etiam præter extremam neceſſitatem; formidare enim debet ne rigor ordinis paulatim laxatus tandẽ funditus euaneſcat, ita vt remedij locus ad carnes non manducandum minime habeatur. Quæ ratio confirmatur; quia nimirum ſemel lapſa religio, vt experti ſcripſerunt, nunquam, aut vix reparari poteſt. Et poſſunt quemlibet ſuper hoc certum reddere aliena facta multarum religionum, quæ ab initio ſummæ diſciplinæ fuerunt, ſed per licentias, & laxationes primitus modicas, deinceps maiores in hanc tantam effrænationem corruerunt, vt nihil plus abſtineant à ſæcularibus, nulla in ſilentio, in ieiuniis, eſu carnium, & aliis diſciplinis diuerſitas inuenitur, in tantum quidem vt apud multos ſtupor ſit, ſi cum profeſſionis ſuæ, & voti integritate, & ſtatus ſalutis tales viuere arbitrentur. Vnde probatus vir pro modicis vitæ ſuæ diebus non debet pati totum corpus myſticum ſuæ religionis in cæteris ſanioribus membris detrimentum aliquod propter eius exemplum accepturum; quomodo enim dabit totum vitæ florem pro fratribus, qui tanta cupiditate particulam ægram, & marcidam cum eorum nocumento retinere conatur, non eſt ad extremum fidus miles, & ſtrenuus ille, qui plagas ſuas ſtatim refoueri, aut ſanari quærit, cum totius ſui exercitus deordinatione, periculo, vel ſtrage; Puto certe quòd glorioſus ille confeſſor Martinus, non fecit in hac re ſcrupulum; ipſe enim ſuadentes corpus in vltimo agone conſtitutum ſtramentis mollioribus confoueri, magna grauitate compeſcuit inquiens, Sinite, fratres, ego ſi aliud exemplum vobis relinquo, peccaui, & iuxta hunc modum dicendi debent intelligi, quæ Victoria b, & Henriquez circa hanc difficultatem decernunt.

b Vict. in rela. de temper. n. 10. Henriq. li. 9. c. 21. parag. 1 in fin.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat Regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam.

RESpondeo dicendo, quòd non licet ex intentione abbreuiare vitam per abſtinentiam; hoc enim eſt contra dilectionem ſui, hæc eſt ſententia Auguſtini de moribus Eccleſiæ, & habetur apud D. Thomam *c*, dicentem regulam temperantiæ eſſe neceſſitatem præſentis vitæ. Verum eſt tamen, quòd non tenetur quis protelare vitam per alimenta, quantum poteſt; non enim tenetur vti cibis optimis, & delicatiſſimis, & pretioſiſſimis, etiamſi illi ſint ſaluberrimi, & ſi contrarium teneremus, eſſet damnare omnia ieiunia Eccleſiaſtica, & monaſtica. Ex quibus infertur primo, quod ſi quis vtatur alimentis, quibus homines communiter vtuntur, & in quantitate, quæ ſolet ſufficere ad validitatem conſeruandam, dato quod ex hoc abbreuietur vita, etiam notabiliter, & hoc clare percipiatur, non peccat, quia non tenetur quis prolongare vitam mutando alium ſalubriorem locum; ergo neque mutando cibum. Secundo ſequitur, quod non tenetur quis vti medicinis ad prolongandam vitam, etiam vbi eſſet probabile periculum mortis, non excuſatur tamen per hoc à peccato mortali, qui ſingulari inedia, vel cibo ita nociuo vteretur, vel ſcienter, vel propria opinione contra bonorum, & ſapientium ſententiam, vt breui abrumpatur vita, niſi forte faceret peculiari conſilio & reuelatione diuina, ita Victoria *a*.

c Tho. 2. 2 q. 141. art. 6.

a Vict. vbi ſu.

ARTICVLVS III.

Vtrum Religioſi teneantur abſtinere ab ouis, & lacticiniis.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc inueni quoddam viuæ vocis oraculum authenticum in monaſterio Conceptionis ciuitatis Legionenſis prouinciæ huius S. Iacobi, cuius tenor ſequitur.

Franciſcus miſeratione diuina tituli S. Crucis, S. Romanæ Eccleſiæ presbyter Cardinalis, vniuerſis, & ſingulis fratribus ordinis Minorum regularis Obſeruantiæ, ac Monialibus S. Claræ, Conceptionis, & tertij ordinis in regno Hiſpaniæ conſiſtentibus S. & fidem indubiam præſentibus adhibere, notum facimus, qualiter ſanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter, Dominus Clemens, diuina prouidentia Papa VII. ad noſtram ſupplicationem, quintadecima die Iulij declarauit, quod futuris temporibus ſi contingat per nouas indulgentias veteres reuocari, id nullatenus intelligatur de indulgentiis, & gratiis prædictis fratribus, & monialibus conceſſis, ita quod bulla, quas prædicti fratres, & moniales, ac ſorores tertij ordinis obtinuerunt, ſemper in ſuo robore permaneant, & omnibus gratiis, & remiſſionibus, quæ in dictis bullis continentur, frui, vti, ac potiri, gaudereque libere, & licite poſſint, & valeant, etiam de vtendo ouis, & lacticiniis in diebus ieiuniorum, non obſtantibus literis Apoſtolicis emanatis, ſeu emanandis, in quorum omnium, ac ſingulorum fidem, & teſtimonium præſentes literas manu noſtra ſubſcriptas, noſtroque maioris ſigillo munitas dari iuſſimus. Datum Romæ in ædibus noſtris regionis Campi Martij, die vigeſima menſis Iulij, anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo tertio.

Circa quam Bullam eſt notandum primò, quòd illud, quod concedit de indulgentiis, iam in Bulla Cruciatæ omnibus Mendicantibus eſt conceſſum, cùm in ea non ſuſpendantur autoritate Apoſtolica id præcipiente gratiæ, & indulgentiæ conceſſæ ſuperioribus Mendicantium quoad eorum fratres tantum. Verùm eſt tamen, quod dubium erat, vtrum hoc ad Moniales ordinum Mendicantium, & conceptionis, & tertiarias extenderetur, prout in explicatione Cruciatę diximus, at per hoc viuæ vocis oraculum nulla circa hoc eſt ratio dubitandi, cùm dicta gratia nō ſolum fratribus, ſed etiam dictis ſororibus, & Monialibus in eo expreſſè concedatur, niſi dicamus quod in ſuſpēſione generali Cruciatę hoc indultum, quoad dictas Moniales, ſuſpenditur, quod ego affirmare minime auderem.

Secundo eſt notandum circa conceſſionem edendi oua, & lacticinia, quòd per hoc priuilegium poſſint Prælati ordinis Minorum per communicationem cuiuſdam priuilegij Eugenij IV. conceſſi fratribus S. Hieronymi, concedere licentiam fratribus vtendi ouis, & lacticiniis iuxta formam dictæ conceſſionis. *Conceſſit enim Eugenius IV. quod Prior monaſterij dicti ordinis, ſeu Vicarius eius in abſentia poſſit dare licentiam de conſilio Medici, vel ſine eius conſilio, ſi commode non poſſit haberi, vt fratres religioſi, & familiares monaſterij præſentes, & futuri, infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, vel oua, ſeu alia ſanis interdicta in Quadrageſima, & aliis ieiuniis Eccleſiaſticis ſine licentia Diœceſani, vel quod non teneantur ieiunare in prædictis temporibus, etiam ſine conſilio medici, & quod eandem licentiam poſſit concedere prædictus Priori, & vicario eorum confeſſor.* Ita habetur in Compendio *b* Mendicantium. Qua Eugenij IV. conceſſione poſſunt vti modò prælati ordinum Mendicantium, etiamſi ipſi, neque eorum fratres habeant Bullam Cruciatæ, non tamen quoad familiares ipſorum poſſunt ea frui, cum per Bullam Cruciatæ ſit quoad eos ſuſpenſa, vt patet ex verbis ipſius Bullæ dicentis non ſuſpendere gratias, & indulgentias conceſſas ſuperioribus ſupradictis quoad eorum fratres, innuens ſuſpendere priuilegia, & gratias dictis fratribus conceſſas.

b Com. Md. tit. ieiu. para. 7.

Aduertendum inſuper, quòd Prælati ſuperiores regulares poſſunt diſpenſare in ieiuniis Eccleſiaſticis cum ſuis ſubditis, ſicut poſſunt Epiſcopi diſpenſare cum diœceſanis ſuis, cauſa ad id legitima interueniente, & hoc iure ordinario, & communi, iuxta ea, quæ in primo Tomo *c*, & in ſuperioribus late diximus. Quo iure poſſunt vti dicti Prælati regulares cum ſuis ſubditis, nec ipſum in Bulla ſuſpenditur, cum ius commune in ea minime ſuſpendatur.

c Sup. 1. Tomo qu. 22.

QVÆSTIO CIII.

De infirmis fratribus, in duos artic. diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum indulgentiæ fratribus conceſſæ, ſint etiam infirmis communicata.*
2 *Vtrum fratres poſſint medicari infirmos.*

ARTICVLVS I.

Vtrum indulgentia fratribus conceſſa, ſint etiam infirmis communicata.

RESpondeo dicendo, receptiſſimam eſſe ſententiam quod omnia, quę iubet fieri conceſſio indulgentiæ, debent impleri, vt poſſit lucrari, adeo quod etiamſi infirmitate, aut alio legitimo impedimento ſit aliquis detentus, ita vt non poſſit ea adimplere, minime dictam indulgentiam lucrabitur, niſi ſua ſanctitas cum infirmis, & legitime impeditis diſpenſare autoritate Apoſtolica dignetur; non enim in beneficiis Principis, vt voluntatis, & ſic conditionatis, & modificatis voluntas reputatur pro facto; voluntas enim coram Deo pro facto reputatur quoad eſſentiale præmium, ſecus quoad accidentalia præmia, ſeu beneficia, & ita infirmi, & legitime impediti non potentes adimplere ea quæ in conceſſione indulgentiæ præcipiuntur, minime eam lucrari valent; quia quoad hoc indulgentia ſtricti eſt iuris, & non valeat vltrà quam ſonat, adeò hoc eſt verùm quod ſecundum Florentinum *d*, & Paludanum non ſufficit.

Et ideo Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. Calixtus III. Pius II. ac Sixtus IV. *Conceſſerũt omnibus fratribus Minoribus de Obſeruantia indulgentiam plenariam in articulo mortis. Et Eugenius ſolus addidit, quod ſi occurreret caſus, quod non poſſint confiteri, etiam conſequantur prædictam indulgentiam, ſi ſint in ſtatu gratiæ.* Ita habetur in Monumentis *e* ordinum. Et Innocentius VIII. prout in eodem libro *f* continetur, & in Supplemẽti. conceſſit, *Quod fratres infirmi in ſuis infirmariis, & cellis, & etiam lectulis (quando commode aliter accere non poſſunt) valeant promereri indulgentias ſtationum,*

d Flor. in 1. p. ſum. tit. 10. c. 3 parag. 4. Palu. in 4. d. 20. q. 4 ar. 3. Coſ. lib. 5 q. 4. q. 22 concl. 2.

e In v imp. f. 73. conce 155 & in 1 impr. f. 62. & n. 2. f. 64. con. 271

f in 1 imp. f. 65. & in 2. f. 69. cōce. 161. & in ſux fol. 10. conc 397. & alias

Digitized by Google

& alias nobis conceſſas in noſtris Eccleſiis, dicendo quinquies Pater noſter, & Aue Maria, *pro intentione, & propoſito illius indulgentiæ.*

a Sup. fo. 69. conceſ. 181.

Et Leo X. prout habetur in Supplemento a, conceſſit, *Quod fratres infirmi, ac ſenes in decrepita ætate conſtituti poſsint lucrari indulgentias conceſſas dicentibus coronas Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Matris ſuæ, dicendo vnum Pſalmum, vel Hymnum B. Virginis, aut Domini noſtri, quia tales non ſemper poſſunt dicere tot.*

Et Eugenius IV. conceſsit, quòd omnes, & ſinguli monachi S. Benedicti profeſsi, conuerſi, & Nouitij cùm fuerint debiles, infirmi, vel occupati, obtineant perpetuis temporibus quaſcumque indulgentias à Sanctitate ſua, & aliis Summis Pontificibus Romanis exiſtentibus in diuerſis officiis, & in feſto Corporis Chriſti per eiuſque octauas, necnon in proceſsione, ac veneratione eiuſmodi quomodolibet conceſſas, ac ſi præſentes illo tùnc ibidem eſſent, & cætera alia in venerationem eiuſdem Dominici Corporis peregiſſent. Ita habetur in Compendio *b* Mendicantium.

b Compen. Mē. in ind. non plenaria quoad fratres §. 13.

Et Pius II. conceſsit Pontificatus ſui anno ſecundo, ſeptimo Kalendas Iunij, vt omnes fratres ordinis D. Hieronymi pro tempore exiſtentes infirmi, & ſenes, gratiis, & conceſsionibus, priuilegiis, & indultis gaudere poſsint, & gaudeant, ac ſi illa per Sedem Apoſtolicam, aut per conceſſores gratiarum, & indulgentiarum impoſita ſunt opera, adimplerent, vt genu flectere, Eccleſiam perſonaliter viſitare, & alia ſimilia, quamuis hæc non faciant, dum tamen aliquod aliud pium, & æquiualens opus faciant, de gratia ſpeciali conceſsit, & indulſit.

Et Innocentius VIII. anno Domini 1486. P. S. anno tertio, die vigeſima Iunij, Apoſtolica autoritate decreuit, ac voluit, quòd Priores, & fratres, etiam Nouitij, & oblati præſentis, & futuri ordinis prædicti, dum infirmi fuerint, etiamſi aliquod altare non viſitauerint, dummodo aliquas orationes per eorum ſuperiores imponendas dicant iis diebus, quibus indulgentiæ aliqua conceduntur, eas, & remiſsiones conſequantur, ac ſi altaria viſitaſſent, aut opera pia alias impoſita fuiſſent. Ita refertur in Compendio *c* Ordinis Diui Hieronymi fuiſſe conceſſum.

c Comp. Ord. D. Hiero. v. infirmi § 6. & 7.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres poſsint medicari infirmos.

RESpondeo dicendo, quod nullus Clericus, vel Monachus, Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos vllam Chirurgiæ artem exerceat, quæ aduſtionem, vel inciſionem inducat, prout dicitur in iure *d*, quod etiam poſt alios notat Syluester *e*. Et ideo, *Eugenius IV. Pontificatus ſui anno duodecimo, tertio Idus Iulij, conceſsit, & indulſit, & quatenus opus eſt cum fratribus monaſterij B. Mariæ de Guadalupe in ſacris non exiſtentibus diſpenſauit, vt docti ante eorum introitum in monaſterium in medicina, ſeu chirurgia facultatibus, facta profeſsione eaſdem facultates ſtudere, & practicare poſsint, & in quibuſuis paſsionibus, pro fratribus, & infirmis Hoſpitalium, ad arbitrium tamen ſui ſuperioris, ac de illius licentia, & mandato prædictam facultatem exercere.*

d c. ſententiam ſanguinis ne clerici vel monachi.
e Syl. v. medicus. n. 8.

Et Nicolaus V. Pontificatus ſui anno quinto, quarto Nonas Auguſti, prædictam conceſsionem Eugenii IV. ampliauit, & extendit, ad hoc, quod conuerſi dicti monaſterij docti, & experti his artibus ex doctrina, vel exercitio, tam ante ingreſſum religionis, quàm etiam poſt, ad quorum curationem ex deuotione, & charitate vocantur, de licentia ipſius prioris aliis quibuſcunque perſonis conſilia, & medicamenta, iuxta infirmitates, & paſsiones earum adhibere, practicare, & exercere quoties, & vbicunque expediens fuerit, valeant, non obſtantibus contrariis quibuſcunque. Ita refertur in Compendio *f* D. Hieronymi.

f Compen. D. Hieron. v. medicari. §. 1. & 2.

Et Gregorius XIII. conceſsit, quod omnes religioſi Societatis, qui Medicinæ periti fuerint, poſsint mederi quibuſcunque perſonis infirmis, ſiue Societatis ſint, ſiue extranei, & ſæculares, abſque vllo conſcientiæ ſcrupulo, aut aliquarum ſententiarum, & cenſurarum Eccleſiaſticarum, vel aliarum pœnarum incurſu, quando tamen Medici ſæculares commode haberi non poſſunt, dummodo id faciant de ſuorum ſuperiorum licentia, & citra aduſtionem, & inciſionem per ſe ipſos faciendam. Ita refertur in Compendio *g* Societatis, quam facultatem habet ibi Collector, quod concedere poſſunt omnes ſuperiores; & aduerte, quod hæc extenditur ad ordinatos ſacris ordinibus.

g Comp. Soci. v. medicus.

QVÆSTIO CIV.

De impetratione reſcriptorum à Regularibus, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quomodo ſit intelligendum reſcriptum, vt exequatur negotium de conſilio, & conſenſu aliquorum.*
2 *Vtrum Religioſi ſine licentia ſuperioris poſsint impetrare reſcriptum.*
3 *Vtrum ſubditus, ſine licentia Prælati impetrans aliquod à Sede Apoſtolica reſcriptum, maneat abſolutus à cenſuris, etiamſi non valeat ipſum reſcriptum.*

ARTICVLVS I.

Remittit Nuntius Apoſtolicus cuidam Prouinciali, vt quoddam ſuæ prouinciæ negotium exequatur de conſilio, & conſenſu Definitorum, & ex cauſa graui det licentiam.

CIrca quem caſum primo quæritur, vtrum dictus Prouincialis poſſit hoc efficere toties quoties neceſſitas occurrerit, prius vna tantũ vice petito conſilio, & conſenſu Definitorum ſimul congregatorum.

Secundo quæritur, non ſufficiente conſilio, & conſenſu ſemel dato, quomodo Prouincialis ſe habere poterit in præfato negotio peragendo, ità vt formam reſcripti Apoſtolici ad vnguem ſeruet?

Ad primum reſpondeo, non ſufficere conſilium, & conſenſum Definitorum ſemel tantum præſtitum, vt pater Prouincialis poſſit prædictũ peragere negotium toties quoties ſibi neceſſarium viſum fuerit, quia in præfato reſcripto non ſolum conſenſus, ſed etiam conſilium Definitorum requiritur. Conſilium autem eſt quædam concluſio facta per diſcurſum rationis circa res agendas, aut vitandas, imo ſumitur etiam pro ipſo diſcurſu, & ſic dicitur *b*, quod eſt inquiſitio eorum tantum, quæ ſunt ad finem operabiliũ non minimorum, neque indifferentium, imo ſumitur etiam pro re & actione, ad quam faciendam, aut fugiendam conſilium inducit. b 12.q.4.

Ex qua doctrina colligitur, quod in conſilio præſtando debet neceſſario adeſſe diſcurſus, & deliberatio ſecundum circunſtantias negotij peragẽdi, vt ſecundum præfatas circunſtantias particulares diſcurſus fieri queat, & iudicium vltimum reſolutiue proferatur, & cum caſus ſint ſingulares, & particulares vnuſquiſque habeat circunſtantias, non ſufficit, quod à definitoribus ſimul congregatis ſemel conſilium & conſenſus proferatur, ſiquidem in reſcripto præcipitur, vt prius deliberent, conueniat nec ne; qua deliberatione præmiſſa, conſilium & conſenſus ab ipſis præſtetur, & in vnoquoque caſu diuerſæ concurrant circumſtantiæ, reſpectu quarum diuerſa iudicia dari poſſint, & media diuerſa aſſignari. Quod confirmatur ex verbis dicti reſcripti. ibi, *& ex cauſa graui*. In vno enim caſu poteſt grauis cauſa adeſſe, quæ vrgeat definitores ad conſilium, & conſenſum dandum, quæ in alio ad ipſum negandum compellat.

Ad ſecundum dubium reſpondetur, quod ſecundum verba præfati reſcripti, non poteſt dictus pater Prouincialis dare licentiam, quæ in reſcripto ſibi committitur, ſine eo quod prius conſilium & conſenſus à patribus Definitoribus detur. Nam vt ait Panormitanus *a*, ſi mandator ex forma mandati, voluit requiri conſilium, non tenet actus niſi requiratur, vt ex iure *b* patet. Adeo hoc eſt verum, vt etiam ſi dictus pater Prouincialis aliàs habeat autoritatem ordinariam ad prædictam licentiam concedendam, data ſibi facultate à Papa, vel à Nuntio eius, vt eam concedere poſſit, dummodo procedat in ea danda cum conſilio Definitorum, & conſenſu, procedendo abſque ipſo poterit puniri, etiamſi quod fecerit valeat, ſiquidem iure ordinario ad id efficiendum habet auctoritatem, argumento eorum, quæ in quadam Decretali *c* notantur.

a c. ex parte. de conſtit.
b c. cũ vetoi. de electio.
c c. dilectus el. 2. de præb.

Nec ſufficit quod præfatus Prouincialis petat conſilium, & conſenſum Definitorum, poſt datam licentiam; in caſibus enim in quibus petendum eſt conſilium, non ſufficit illud petere poſt actum, prout notat Panormitanus *d*, & argumento cuiuſdam Decretalis comprobatur. Dubium igitur eſt, quid faciet pater Prouincialis in hoc caſu. Vtrum, ſcilicet, per literas poſſit à Definitoribus conſilium, & conſenſum poſtulare. Referens ſigillatim in præfatis literis caſum cum omnibus circumſtantiis, vt videant ſi eſt cauſa grauis ad licentiam concedendam, & videtur pars affirmatiua amplectenda, in dicto enim reſcripto non dicitur, vt procedat cum conſilio Definitorum ſimul congregatorum, ſed tantùm dicitur, vt procedat cum conſilio Definitorum, cui modificationi ſufficienter videtur ſatisfieri, literas mittendo Definitoribus, per eas conſilium ab ipſis petendo, proponendo caſum cum omnibus circumſtantiis.

d Panorm. in d. c. cũ veteri c. l. eet de regulari.

Nec contra hoc obſtat, quòd ad conſilium præſtandum debet præcedere deliberatio, & diſcurſus, & circumſtantiarum particularium inquiſitio, vt diſcurratur, conueniat, necne prædictam licentiam concedi. Quæ deliberatio, qui diſcurſus, & inquiſitio commode fieri nequeunt, niſi à ſimul in vnum congregatis Definitoribus, vt coniunctim conferant, an id expediat, necne, ſicut in negotiis grauibus fieri quotidie ſolet. Reſpondetur enim nõ præcipi in dicto reſcripto, quòd pater Prouincialis prædictam licentiam concedat cum tractatu, & conſilio Definitorum, in quo tractatu requiritur ſimultanea conferentia, vt dicitur in iure *e*, & tradit Panormitanus. Et ita ſic ſacri canones determinantes, vt res Eccleſiæ non alienentur ſine tractatu, non determinant, vt non alienentur ſine conſilio, in quo clarè innuunt, quod in tractatu adeſſe debet conferentia communitatis in vnum congregatæ, ſine quo res Eccleſiæ minime poſſunt alienari. Cùm igitur in præfato reſcripto Prouinciali, concedatur, vt poſſit dare licentiam cum conſilio, & conſenſu Definitorũ, nulla facta mentione de tractatu, videtur ſatisfacere Prouincialem formę præfati reſcripti prædictum conſilium, & aſſenſum à Definitoribus per literas petendo, ſicut in ſimili tenet poſt Baldum Rebuffus *f*.

e c. nulli de reb. eccl. ſ. non alien. Auth. hoc ius. de ſacroſanct. eccl. Panor. in c. i. de his quæ fiũt à prælat. & in c. apoſtolica & in c. nulli de reb. eccl. non alien.

f Rebuff. in tract. de alien. rer. eccl. n. 91.

Et ſi replicatur, quòd conſilium includit tractatum, vnde dicendo, quòd poſſit dare licentiam cum conſilio Definitorum, in virtute dicit, quod debet eam dare præfato tractatu propoſito, quod niſi à ſimul in vnum congregatis Definitoribus fieri nequit. Reſpondeo tractatum conſilium includere: at è conuerſo conſilium tractatum minime præſupponere; ſi enim conſilium tractatum includeret, res Eccleſiaſticas ſine conſilio alienari non poſſe iura Canonica prohiberent, quę conſiderantia tractatum aliquid aliud ſupra conſilium addere, tractatum ad huiuſmodi alienationem requirunt. Pro cuius rei maiori explicatione eſt attendenda differentia, quæ verſatur inter tractatum, & conſilium. Tractatus enim eſt quædam deliberatio, quæ per diſcurſum rationis fit ab aliquibus in ſimul congregatis. Conſilium autem eſt quidam diſcurſus per diſcurſum rationis factum, quod poteſt ſumi ab vno, vel à pluribus, & non eſt neceſſarium, quòd ſimul congregentur in vnum, ſed ſufficit, quòd vnicuique conſultorum proponatur negotium conſultationi ſubiectum cum omnibus ſuis circumſtantiis. Quod clarè colligitur ex traditis à Panormitano *g* innuenti, quod ab abſentibus poteſt conſilium peti, in his verbis, *Primo caſu, aut eſt præſens ille, qui debet præſtare conſilium, ita quod poteſt cogi, &c.* quibus verbis expreſſe præſupponit Panormitanus poſſe peti ab abſente conſilium, quod expreſſius conſtat ex aliis eiuſdem Abbatis verbis: ait enim, *Si autem is, cuius aſſenſus requiritur, non eſt præſes, ita quod cogi non poteſt, &c.* Ex quibus concluditur quod cùm in prædicto reſcripto requiratur, vt detur dicta licentia cum conſilio, & aſſenſu Definitorum, ipſum conſilium, & aſſenſum poſſe à Prouinciali per literas miſſas ad Definitores peti.

g Panor. in c. cum veteri. n. 13. de elect.

ARTICVLVS II.

Vtrum Religioſi ſine licentia ſuperiorum poſſint impetrare reſcriptum.

RESpondeo dicendo, quod nullus religioſus ordinum Mendicantium, & eorum qui communicant in priuilegiis, priuilegium aliquod contra communia ipſius religionis ſtatuta poſtulare audeat, aut obtentum retinere, prout conceſſit Vrbanus III. Præmonſtratenſibus; ſi quæ vero impetrabuntur huiuſmodi à Sede Apoſtolica, vel eius Legatis ſub quacunque forma, vel expreſſione verborum, irrita ſunt, & inania, vt conceſſit Clemens VII. Abbati, & conuentui Ciſtertij Cabilon. diœceſis, & hoc idem latius habetur per literas Leonis X. pro Eremitis S. Auguſtini, iuxta quas, ſi quæ priuilegia à religioſis Mendicantibus fuerint impetrata contra regulam, aut conſtitutiones, aut mores religionis, nullius momenti, ac pro infeſtis habenda ſunt, etiamſi à Sede Apoſtolica ſint conceſſa, niſi eiſdem Leonis literis de verbo ad verbum conſentiente religione ſit derogatum; ita habetur in priuilegiis dicti *h* ordinis. Et refertur in Compendio *i* Societatis. Vnde nullus frater poteſt obtinere aliquam exemptionem, niſi cum licentia ſuorum Prælatorum, prout late dictum eſt ſupra in quæſtione de exemptione quoad obedientiam.

h fo. 74. p. c.
i Comp. Societ. priu. §. 3.

Et Sixtus IV. anno Domini milleſimo quadringenteſimo octogeſimo octauo, Pontificatus ſui anno decimo Kalendis Martij, ad perpetuam rei memoriam vniuerſis, & ſingulis ordinis D. Hieronymi fratribus præſentibus, & futuris diſtricte præcipiendo inhibuit, ne ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna prætextu quarumcunque licentiarum, quæ à ſe, vel à Sede Apoſtolica emanarunt, & in poſterum emanabunt pro quibuſuis perſonis cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, & quacunque Epiſcopali, vel Archiepiſcopali, vel maiori Eccleſiaſtica, vel Regali, aut alia mundana dignitate præfulgeant, abſque expreſſa licentia pro tempore exiſtentis Generalis, Prioris ordinis, de ipſo ordine recedere, & ad inſiſtendum obſequiis quorumcunque Prælatorum, & perſonarum quarumlibet quouis quæſito colore ſe transferre audeant, & præfatis quibuſcunque qui habent, & pro tempore habebunt tales literas, ne aliquem ex dictis fratribus Diui Hieronymi, vt abſque huiuſmodi licentia ad eos accedat, & eorum obſequiis inſiſtat requirere, vel ſolicitare, recipere, & retinere præſumant, ſub interdicto Eccleſiæ per Epiſcopum, & ſuperiores, & excommunicationis latæ ſententiæ pœna per alios inferiores ipſo facto incurrenda, non obſtantibus contrariis quibuſcunque. Ita refertur indultum in Compendio priuilegiorum D. Hieronymi. In quo etiam refertur,

Quod Iulius II. anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo, Pontificatus ſui anno decimo, die vigeſimaſeptima Martij, motu proprio, & ſua mera liberalitate, autoritate Apoſtolica decreuit, & declarauit, ac voluit, quod fratres, aut conuerſi, aut aliæ perſonæ ordinis prætextu quarumcunque facultatum, & licentiarum conceſſarum, & concedendarum, & expeditionem contra Sarracenos, abſque licentia ſuperiorum ſuorum petita, & obtenta proficiſci non poſſunt, & ſi forſan proficiſcantur, per eoſdem ſuperiores ad eorum monaſteria abſque incurſu aliquarum cenſurarum in literis facultatum, ſeu literarum prædictarum forſan contentarum, reuocare poſſint: ſimilem conceſſionem, à Benedicto XIII. Pontificatus ſui anno decimo ſexto Idibus Ianuarij, & à Leone X. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinto decimo, Pontificatus ſui anno tertio, die vigeſima Aprilis, fuiſſe conceſſam dicto ordini D. Hieronymi, refert autor dicti Compendij.

Et aduertendum, quod licet non extarent huiuſmodi priuilegia, adhuc reſcripta ſurreptitia cenſerentur, cum abſorbens ius alterius ab omnibus iudicibus debeat refutari, vt dicitur in iure *a*, quia parte inaudita nihil facere poſſumus, vt etiam dicitur in iure *b*.

a l. quotiſs. C. de prec. bus imper. offer.
b c. de cauſa poſſeſſ. & pro. pr. et.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrum ſubditus, ſine licentia Prælatorum impetrans aliquod à Sede Apoſtolica reſcriptum, maneat abſolutus à cenſuris, etiamſi non valeat ipſum reſcriptum.

RESpondeo dicendo, pro explicatione tituli quæſtionis notandum eſt, quod in reſcriptis ſolet apponi à Papa ſequens clauſula, *Volentes te fauore proſequi gratioſo, à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes, Apoſtolica autoritate, tenore præſentium.*

Hęc eſt communis clauſula in reſcriptis ſolita apponi, ratione cuius impetrans aliquid à Sede Apoſtolica, etiamſi mille excommunicationibus vinctus ſit, tamen ad effectum gratiæ, quæ illi conceditur, conſequendum, cenſebitur abſolutus, quia verba Papæ, aut Legati, aut Pœnitentiarij abſoluentis ſunt generalia, & vniuerſalia comprehendentia omnes cenſuras; caue tamen, quod illud fallit in excommunicatione capituli, *quia quorundam c. de Iudæis*, prohibentis delationem armorum, & aliorum neceſſariorum Sarracenis ad impugnandos Chriſtianos, & in aliquibus aliis, ſi in eis per annum inſorduerint, per regulam mirabilem Cancellariæ de inſordeſcentibus, cuius tenorem refert Nauarrus *d*, quam dicit *e* non eſſe in regulis Innocentij VIII. ſed eſt in Regulis Pauli III. ſub hac verborum forma concepta.

c *c. quia quorundam. de Iudæis.*
d *Nau. in d. c. quia quorundam not. 11. in gl. vl. n. 15*
e *Nau. vbi ſu. glo. donatis.*

Item ne perſonis, pro quibus literæ ſuæ Sanctitatis emanabunt ob generalem abſolutionem à cenſuris Eccleſiaſticis, quibus ligatæ forent, ad earundem effectum indifferenter concedi, & in literis Apoſtolicis apponi ſolitam, præſtetur occaſio cenſuras ipſas vilipendendi, & inſordeſcendi in illis, ſtatuit, & ordinauit huiuſmodi abſolutionem, & clauſulam in literis, quas in futurum cum illa concedi continget, non ſuffragari, non parentibus rei iudicatæ incendiariis, violatoribus Eccleſiarum, falſificatoribus, & falſificatoriis procurantibus literas, & ſupplicationes Apoſtolicas, & illis vtentibus receptoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus Eccleſiaſticæ libertatis, via facti auſu temerario Sedis Apoſtolicæ mandatis non obtemperantibus, & miniſtros, vel executores Apoſtolicæ Sedis, & eius Officialium eis commiſſa exequentes impedientibus, qui propter præmiſſa, vel aliquid eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menſes ſcienter excommunicationis ſententiam huiuſmodi ſuſtinuerint, & generaliter quibuſcunque aliis, vt præfertur, quomodolibet ligatis, in illis per annum continuum inſorduerint. Hactenus tenor.

Et ſic intelligitur clauſula ſolita aliquando à campſoribus impetrantibus poni inter clauſulas derogatorias poſt principalem petitionem ſupplicationis Papæ porrectæ, ſcilicet, *Non obſtante regula de inſordentibus*; ſignificat enim quod petitur à Papa, vt impetrans habeatur abſolutus quoad effectum illius gratiæ, conſequendum, non obſtante prædicta regula, nimirum, licet per annum manſerit in aliqua excommunicatione, vel per quatuor menſes in certis caſibus in ea expreſſis, nihilominus ſit abſolutus.

Et debent aduertere, quod ſi iſta clauſula, abſoluendi ad effectum gratiæ conſequendum, in literis Legatorum apponatur, non abſolui omnes à cenſuris, qui abſoluerentur per eandem literis Papæ inſertam, quia Legati iure communi non poſſunt abſoluere ab omnibus excommunicationibus Papæ reſeruatis, & omnes non habent priuilegium id faciendi, cui conſequens eſt multos impetrantes à Legatis Sedis Apoſtolicæ inutiliter impetrare, qui ſi impetraſſent à Romano Pontifice, vtiliter feciſſent, aliud tamen exiſtimat Nauarrus *f*, tam de Pœnitentiario, quàm de Legatis, quoniam ille ab omnibus poteſt abſoluere, vt ſignificat D. Antoninus *g*.

f *Nauar. vbi ſup. n. 19.*
g *Anton. 3 p. ti. 24 c. 30.*

Item circa prædictam clauſulam eſt ſummopere notandum, illud verbum, *Sciens*, ne ſub ea comprehendatur is, qui ignoranter ſaltem probabiliter inſordeſcit, argumento cuiuſdam canonis *h*, & arbitratur Nauarrus *i* aliquam ignorantiam eſſe, quæ ab incurrenda excommunicatione non excuſaret. quæ tamen efficere poſſet, ne diceretur ſciens, manere in excommunicatione. Ex his infero intellectum ad Concilium *k* Tridentinum ibi, *Si obdurato animo cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæreſi ſuſpectum procedi poteſt.* Concilium enim iuxta ſuperiùs annotata intelligendum eſt, de eo, qui ſcienter, non autem de eo, qui ignoranter inſorduerit, quod ſatis innuunt prædicta verba ibi, *Sed ſi obdurato animo*, & ibi, *Inſorduerit*; inſordere enim nihil aliud ſignificat, quàm Eccleſiam aperire aures, vt ipſa à fidelibus audiatur, & obediatur: fideles autem contradicere nolendo audire, ne bene agant.

h *c. Apoſtolicæ de cler. excom. miniſt.*
i *Nau. vbi ſu.*
k *Tri. ſeſ. 25. de reſor. c. 3. in fine.*

Ex his, quæ late circa hanc quotidianam clauſulam dicta ſunt, ſatis aperte colligitur regulares impetrantes literas Apoſtolicas ſine ſuorum ſuperiorum beneplacito, & licentia, licet in ipſis abſoluantur à prædictis cenſuris, non tamen ab eis, nec ab aliquibus virtute dictæ clauſulæ remanere abſolutos, cùm ipſis ad effectum conſequendi illud, quod petitur, hoc ipſum concedatur, & ipſi nihil ex dictis literis conſequantur, cum prædictæ literæ, & reſcripta ſint irrita, & nulla, ex quibus nullus effectus poteſt generari.

QVÆSTIO CV.

De impreſſione librorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum libri Regularium poſſint imprimi, ſine licentia Ordinarij.*
2 *Vtrum Regulares poſſint habere priuilegium Concilii Regalis, quo prohibetur ne alius eorum librum imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis.*
3 *Quomodo fratres Minores Obſeruantiæ poſſint ſuos libros imprimere, ſine ſuæ regulæ transgreſſione.*
4 *Vtrum Syndicus Apoſtolicus poſſit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes, aut vendentes dictos libros.*

ARTICVLVS I.

Vtrum libri Regularium poſſint imprimi ſine licentia Ordinarij.

RESpondeo dicendo, quòd Clemens VII. quia in Concilio Lateranenſi prohibitum fuit, ne imprimantur aliquæ ſcripturæ, niſi prius per loci Ordinarium, & Inquiſitorem viſæ, & approbatę fuerint, conceſſit fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ licentiam imprimi faciendi ſpectantia ad eorum ordinem ſine dicta Ordinarij, & Inquiſitorum reuiſione. Ita refertur in Compendio *a* Mendicantium.

a *Compend. Mendic. titu. imprimere libros.*

Pro cuius breui explicatione nota, quòd in Concilio *b* Lateranenſi ſuperius allegato, & Leo X. in quadam conſtitutione ſua, quæ habetur in Bullario *c* ſuarum conſtitutionum, ſtatutum eſt in hunc modum, *Statuimus, & ordinamus, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcumque ſcripturam imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi in vrbe prius per Vicarium noſtrum, & ſacri Palatij Magiſtrum, in aliis verò ciuitatibus per Epiſcopum, vel alium habentem peritiam ſcientiæ libri ab eodem Epiſcopo ad id deputandum, ac Inquiſitore hæreticæ prauitatis diligenter examinetur, &c. Qui autem ſecus præſumpſerit, vltra librorum impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, centum ducatorum fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum ſolutionem, ac anni continui exercitij impreſsionis ſuſpenſionem excommunicationiſque ſententiæ innodatus exiſtat.* Circa quam determinationem aduertit Caietanus *d* quòd neque hæc, neque reliquæ cenſuræ poſitæ in Concilio Lateranẽſi poſtremo obligant, quia non ſunt receptæ, quod etiam annotauit Nauarrus *e*, quamuis, vt ipſe ait, pars huius vnitatis ſeruatur in Hiſpania, & Concilium Tridentinum *f* decreuit ſub his pœnis dicti Concilij Lateranenſis, quòd ne-

b *Later. ſeſ. 10.*
c *Conſt. ... inter ſol. citu. d. ...*
d *Caiet. v. excommunicat. in fine.*
e *Nau. c. 27. n. 110. et 148*
f *Trid. ſeſſ. 4. de vſu & editio. lib. ſac.*

mo

mo imprimat, vel imprimi faciat libros de rebus ſacris abſque nomine autoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primum examinati, approbatique fuerint ab ordinario, ſub pœna anathematis, & pecuniæ in canone Concilij nouiſſimi Lateranenſis appoſita, & ſi regulares fuerint, vltra examinationem, & approbationem huiuſmodi licentiam quoque à ſuis ſuperioribus impetrare teneantur recognitis per eos libris iuxta formam ſuarum conſtitutionum: qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdem pœnis ſubiiciant, quibus impreſſores. quod ait Nauarrus, neſcimus an ſit receptum, qui ait, *Videmus libros impreſſos ſine illius obſeruationis ſolemnitate inſignium virorum Dominici, Soto, Ambroſij, Catherini, qui eidem Concilio interfuerunt, quamquam nunc in recentibus editionibus cernimus impreſſos cum dicta ſolennitate. In regno tamen Caſtellæ lege Regia vſu recepta requiritur, & ſufficit licentia Conſilij Regalis ſupremi, cuius autoritate examinatur prius ab aliquo viro in id deſignato, quod in Galliis ſeruari audio cum magno Reipublicæ fructu. In vrbe autem Vicarius, aut eius vices gerens remittit videndum Magiſtro ſacri Palatij, quo decernente poſſe imprimi, typographus imprimit præfixa in principio libri ſola clauſula de licentia ſuperioris, aut æquipollenti.* Hæc Nauarrus.

In regnis autem Portugaliæ video ſeruari diffinitionem Concilij Lateranenſis; non enim in eo poteſt typis mandari aliquis liber, niſi prius ab Ordinario, & ab hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus licentia conſequatur. Circa verba autem Concilij Tridentini ſuperius allegati. ibi, *Qui autem ſcripto eos communicant, vel euulgant, niſi antè examinati, probatique fuerint, iiſdem pœnis ſubiiciant, quibus impreſſores.*

Notandum, quòd ſacra congregatio Cardinalium ſupra Concilium declarauit ibi etiam comprehendi lectiones, annotationes, diſputationes, cõciones, & alia ſimilia, necnon tractatus pertinentes tum ad deuotionem, tum ad quietationem conſcientiarum ſtimulatarum fratrum, & cætera huiuſmodi, quæ ſibi inuicem communicant fratres, etiamſi concionatores approbati fuerint ordinario: verum quia ex huiuſmodi declaratione varia fuit exorta inter religioſos conturbatio, ideo eadem & congregatio declarauit ſupradicta eſſe intelligenda tantum, quando dantur, vt typis mandarentur; & addit Capucinus *g*, ſic haberi authenticum Romæ in Archiuo fratrum Capucinorum. Ex quibus colligitur, quòd modò conceſſio Clementis VII. ſuprà adducta ceſſat, cum iuxta determinationem Concilij Tridentini ad imprimenda etiam ea, quæ pertinent ad ordinem, licentia ab ordinariis petatur.

g Capuci. in addit. ad compen. mend. tit. imprimere libros, in fine.

ARTICVLVS II.

Vtrum Regulares poſſint habere priuilegium Conſilij Regalis, quo prohibeatur, ne alius eorum librum imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis.

RESpondeo dicendo, quod in his Hiſpaniarum partibus ſolet Regalis Maieſtas ad ſupplicationẽ religioſorum ipſis concedere licentiam, vt libros, quos compoſuerunt, imprimi faciant, & quod nemo alius ſine ipſorum licentia ſub certis pœnis imprimere eos, aut vendere valeat, prout plenius in dicta licentia, & priuilegio continetur. Quo ſuppoſito dubitatur modo, quomodo dictum priuilegium ſit explicandum, ita vt non ſit contra paupertatem ab ipſo promiſſam, ſecundum quam nihil ſibi acquirere poteſt, prout in iure *b* Canonico continetur, & latius in tertio Tomo, Deo duce, in quæſtione de paupertate, dicemus. Ad quod breuiter reſpondetur, quòd regalis Maieſtas non facit religioſum capacem iuris in priuilegio contenti, cum etiam Summus Pontifex in voto paupertatis ſtante monachatu minimè poſſit diſpenſare; eſt igitur dictum priuilegium ſecundum ius commune interpretandũ, ita vt ius per ipſum religioſo quæſitum ſtatim monaſterio quæratur, ſi tale monaſterium bonorum in communi ſit capax; ſi enim non eſt capax, vt non ſunt capacia omnia monaſteria noſtræ ſacræ religionis Minorum de Obſeruãtia, maius dubium eſt, quomodo huius religionis fratribus ius dicti priuilegij quæratur, ita vt virtute eius poſſint agere in iudicio. Nam certum eſt ſecundum eorum regulam, & declarationem Nicolai III. & Clementis V. quòd priuilegia pro temporalibus bonis ad litigandum, vel habendum aliquod ius nullo modo fratres Minores habere poſſunt, cum pro voto paupertatis Euangelicæ in communi, & in particulari ſint ipſi, & eorum monaſteria incapacia cuiuſcumque iuris vel actionis pro quibuſcumque temporalibus, prout reſoluit Corduba *a* ſuper regulã P.N. Franciſci, & hoc expreſſe dicunt communiter Doctores, vt patet ex expoſitione SS. Patrum. & Serena Conſcientia *b* ſecundum Aluarum ait, quòd nulla maior proprietas eſt fratribus Minoribus, quàm talia priuilegia, ac temporalia habere. Nam ſicut Papa nõ poteſt diſpenſare cum fratre, vt habeat proprium manente religioſo; ita non poteſt diſpenſare, vt habeamus ſimile priuilegium, aut ius priuilegij quod eſt ius priuatum, quia ex vi profeſſionis Minorum ipſi ſunt incapaces in particulari, & in communi omnis iuris, cui formaliter repugnat habere quodcumque ius, prout etiam diffinit Conciliũ *c* Tridentinum, & tolerabilius eſſet, vt ait Corduba *d*, diſpenſare cum fratribus Minoribus, vt capiant vel pecunias tangant, quàm vt habeant priuilegium ad habendum aliquod ius temporale. Quomodo igitur defendemus quòd fratres Minores ſecundùm puritatem ſuæ regulæ hæc priuilegia poſſint procurare, & cõceſſa retinere? Ad quod reſpondetur quòd nomine Papæ Syndicus Apoſtolicus, ad requiſitionem fratrũ, poteſt ius priuilegij allegare, & defendere, & agere in iudicio: nam inter cæteros actus quos autoritate Apoſtolica Syndicus exercet, vnus eſt pro recipiendo nomine Papæ, & Eccleſiæ Romanæ, & pro iudicialiter petendo omnes eleemoſynas etiam pecuniarias in teſtamento relictas, ſeu legatas modo licito, & congruo ipſis fratribus, & pro experiendo in iudicio, ſeu extra in omnibus cauſis, & litigiis, & actionibus quibuſcunque quæ explicantur, & continentur in Bullis Apoſtolicis de Syndico agentibus, de quo in tertio Tomo, pro quibus omnibus poſſunt fratres Minores licitè vti Syndico ceſſante ſcandalo, & omnia alia circunſtantia mala, prout in ſequentibus latius explicabitur. Ex quibus concluditur, quòd priuilegium conceſſum religioſo minori Obſeruantiæ ad impreſſionem alicuius libri, non acquiritur ipſi ordini, cum ipſa ſit incapax cuiuſcumque iuris temporalis, acquiritur tamen Sedi Apoſtolicæ, cuius nomine eius Syndicus tali priuilegio vti & frui poteſt modo ipſis fratribus conuenienti.

b c. cum ad monaſterium. de ſtatu monac.

a Cordu. ſup. reg. c. 6. q. 1. vbi expoſitores.

b Sere. Conſ. q. 14.

c Trid. ſeſ. 25 de regul. c. 2.

d Cordub. vbi ſupra q. 8.

ARTICVLVS III.

Quomodo fratres Minores Obſeruantiæ poſſint ſuos libros imprimere ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione.

RESpondeo dicendo, quod regula *e* B.P.N. Franciſci in hunc modum ſe habet; ait enim fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & deuote, ita quod excluſo otio animæ inimico ſanctæ orationis, & deuotionis ſpiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deſeruire; de mercede vero laboris pro ſe, & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant, præter denarios, vel pecunias, & humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatores.

e Reg. F. c. [illegible]

Ex qua regula tria ante oculos ſemper habenda colliguntur. Primum, quòd religioſus nunquã ſit otioſus. Secundum, quod exercitium corporale non impediat ſpirituale. Tertium, quod exercitium corporale fiat deuote, & non cauſa auaritiæ; non enim ad religionem venitur, vt otioſe in ea viuatur, ſed vt in laboritio corporali, quod pertinet ad honeſtatem, religioſi occupentur, prout ex ſacra Scriptura, & ex exemplis Apoſtolorum hoc commendant ſancti Patres, & commendant Auguſtinus *f*, & D. Hieronymus, non vt ex tali

f Aug. [illegible] *de oper. mon.* [illegible] *Hieron.* [illegible]

labore

Digitized by Google

labore aliqua merces auare procuretur; alienum eſt enim hoc à religioſo ſtatu; videant religioſi, quid dicat Vlpianus g Iuriſconſultus Gentilis: determinãs enim, quod omnes profeſſores etiam artium liberalium poſſunt pro ſuo labore in ipſis artibus docendis ſtipendium petere, excipit Philoſophos, qui Gentilitatis erant religioſi, dicens, an & Philoſophi profeſſorum numero ſint, & non putem, non quia non religioſa res eſt; ſed quia hoc primum profiteri eos oportet mercenariam ſe operam ſpernere. Vnde ſanctiſſime eſt ordinatum, in prouincia D. Iacobi regularis Obſeruantiæ fratrum Minorum, ne fratres operas aliquas ad vendendum ſub priuatione actuum legitimorum faciant.

g leg. 1. para. an Philoſ. ph. ff de va. iis, & extra cog.

Videamus modo, vtrum fratribus Minoribus ſit licitum componere libros, & eos imprimere? & videtur quod ſic, cum hoc laboritium non ſolum pertineat ad honeſtatem, ſed ex eo non ſolum religio, ſed etiam tota militans Eccleſia illuſtratur, quod minime eſt negandum, cum opus iſtud ſit ſanctum, & bonum, & factum ſit à Patribus noſtræ religionis antiquis, qui ſunt innumerabiles, & famoſi, vt fuit Nicolaus de Lyra, Alexander de Ales, D. Bonauentura, & Scotus, ex quibus antiquiores ad numerum ſatis amplum reducit quidam curioſus autor, & poſtea alij ſuorum Patrum veſtigia imitantes varia volumina in lucem ediderunt; non eſt etiam dubium fratres Minores, prout dictum eſt in ſuperiori articulo, poſſe à Regia Maieſtate priuilegium obtinere, vt nemo alius illa volumina imprimere, aut vendere valeat, dummodo Syndicus Apoſtolicus ius priuilegij in ſe recipiat, nomine Sedis Apoſtolicæ, ſecundum inſtituta religionis de illo diſponat; verba enim priuilegij concedentis religioſo minori, vt nemo alius poſſit dicta volumina vendere, aut imprimere ſine ſua licentia, ſano modo ſecundum regulam ſunt explicanda, & intelligenda; non enim vult Conſilium Regale, vt religioſi ſi ſint ſuarum regularum tranſgreſſores concedendo indifferenter omnibus priuilegia ſimilia eundem tenorem continentia, nec à Conſilio Regali poteſt peti, vt tenor priuilegij varietur pro varietate conſtitutionum regularum. Verum eſt tamen, quod Prælati regulares debent ſtatuere, vt talia priuilegia alio modo petetentur, ſcilicet vt religioſi ordinum, quæ ſunt capacia bonorum in communi non petant priuilegia nomine proprio; ſed ipſa priuilegia petantur nomine conuentuum, quibus ius prædictorum priuilegiorum pertinet. In ordine autem Minorum regularis Obſeruantiæ debet ordinari, vt ipſa priuilegia ex parte Syndici Apoſtolici poſtulentur; ſupplicatione autem coram Conſilio Regali hoc modo propoſita dicta priuilegia non fratribus in particulari, ſed conuentibus, aut Syndicis concedentur, & omnia iuridice fient, quod ſumme debent notare Prælati regulares; in his video enim communiter errari, & magis debent notare hoc Prælati regulares ordinis Minorum regularis Obſeruantiæ, qui prout in quadam Clementina a ipſis & ſuis fratribus commendatur, vt in verbis etiam ſint cauti, ne de vitio proprietatis notentur.

a Clem. exiuit de paradiſ. de verb. ſign. in fine.

Non eſt autem licitum fratribus Minoribus petere pecunias mutuatas ad impreſſionem librorum ſuorum faciendam, prout determinat Nicolaus III. b ait enim, *Dicimus in primis quod fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere ipſorum ſtatu conſiderato non liceat, poſſunt tamen ipſi pro ſatiſfactione facienda pro eorum neceſſitatibus, quæ pro tempore occurrerint, citra cuiuſlibet obligationis vinculum dicere, quod per eleemoſynas, & alios amicos fratrum ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare.* Hæc Nicolaus III. & hoc modo poſſunt dicere ipſi fratres perſonis pro impreſſionibus pecunias offerentibus, quòd ipſi citra cuiuſlibet obligationis vinculum, ſatisfactionem, ſecundùm eorum regulam procurabunt.

b c exiit, qui ſ. minat. para. ca erum. de ver. ſign.

Neque etiam eſt licitum Fratribus Minoribus hos denarios ad impreſſionem procurare, vt libri impreſſi vendantur, & lucratiua exercitatione in ipſorum venditione exerceantur, ſicut ſi eſſent mercatores diuites, & ſæculares negotiatores, quod non tantum religioni Minorum in altiſſima paupertate fundata, ſed etiam ab omnibus aliis religionibus maxime eſt alienum; neque etiam eſt licitum ipſis fratribus Minoribus, neque aliis cuiuſcumque religionis profeſſis hos libros impreſſos ſibi appropriare, cum hoc ſit contra votum paupertatis, de quo in tertio Tomo late dicetur; ipſi enim libri, ſi fuerint ab aliquo fratre Minore regularis Obſeruantiæ compoſiti, & eius nomine impreſſi, videtur, quod ſtatim ipſo iure tranſeunt in dominium Sedis Apoſtolicæ, & per eius Syndicum in vtilitatem fratrum poſſunt, & debent alienari.

Sed contra faciunt aliqua argumenta, ſcilicet, quod dicti libri non poſſunt vendi, & alienari autoritate Syndici, ita vt in ipſis exerceatur lucratiua negotiatio. Nam Nicolaus c III. loquitur in rebus ad vſum fratrum deſtinatis, aut eleemoſynaliter oblatis, quorum dominium in fauorem fratrum & religionis Minorum voluit Sedi Apoſtolicæ applicari, vt ita fratrum neceſſitatibus ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione ſatisfieret, & non eſt credendum, quod Summus Pontifex voluerit dominium iſtorum librorum in Sedem Apoſtolicam transferre, cum fratres iis minime vtantur, neque ipſi dentur in eleemoſynam, ſed ad lucrandum imprimantur, & ad negotiationem in lucem proferantur; non enim Summus Pontifex vult ſimile reſeruare dominium, & eſſe depoſitator noſtrarum lucratiuarum mercationum contra noſtræ regulæ arctiſſimam paupertatem, quam ſummopere intendit obſeruari. Secundo facit in contrarium, quod determinat Clemens V. d in expoſitione regulæ Minorum dicens, *Licet verò non ſolum ſit illicitum, ſed & multum conueniens rationi, quod fratres Minores, qui in laboribus ſpiritualibus orationis, & ſtudij ſedulò occupantur, hortos, & areas habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem ſui, & interdum, ad ſe ipſos, poſt labores huiuſmodi corporaliter deducendo, nec non ad habenda neceſſaria hortalitia, pro ſeipſis: habere tamen hortos aliquos, vt colantur, ac olera, & alia hortalitia pretio diſtrahantur, nec non & vineas, repugnat ſuæ regulæ, & ordinis puritati.* Hæc Clemens V. Si autem hæc prohibentur à fratribus vendi, licet ſint ſuorum laborum pretia, etiam ſecundum ipſam regulam; à fortiori prohibentur libros vendere, & impreſſionibus lucratiuis, vt puri mercatores implicari, nec obſtat dicere, quòd venduntur per Syndicum nomine Papæ, quod nullus hactenus conceſſit; Syndicus enim non pro his vendendis conſtituitur. Vbi negotiatio lucratiua inuenitur, ſed pro diſtrahendis, & alienandis illa, quibus fratres vtuntur pertinentia ad Papam, vel ad Eccleſiam Romanam, & illa, quæ liberaliter fratribus donantur, offeruntur, aut legantur, vt ipſorũ precium in fratrum neceſſitatibus; non autem vt vendant, & alienent ea, quæ lucratiuis negotiationibus acquiruntur; ad diſtrahendum enim hæc Papa non conſtituit Syndicum, prout dictum eſt, & per conſequens in hoc caſu diſtrahendo, & alienando, & pretium recipiendo fratres pecuniam per impoſitam perſonam recipere cenſebuntur contra ſuam regulam, & ſtatum. Tertio, & principaliter contra dictam partem arguitur; omnes enim Minorum regulæ expoſitores, vt principalem terminum in eius materia conſtituunt, quòd Fratres Minores non poſſunt ſuſtentari, niſi de iis, quæ liberaliter ſuppeditantur, aut ipſi oſtiatim mendicant; licet enim ex laboribus manuum ſuarum poſſint ſuſtentari, ſtipendium tamen ipſorum laborum debet ipſis per viam eleemoſynæ, & liberaliter elargiri, vt ex prædicta Regula e clare omnes colligunt; ait enim quod de mercede laboris poſſunt neceſſaria recipere, & hoc humiliter, ſicut decet ſeruos Dei, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatores, & denarij, & pecuniæ, quæ ex venditione impreſſorum librorum acquiruntur, neque via donationis liberalis, neque via eleemoſynæ ipſis fratribus ſuppeditantur, cùm ſit pretium rerum venditarum, non autoritate Apoſtolica, ſed propria, & per conſequens nullo modo poſſunt iis pecuniis ſuſtentari; ſi enim ex iis poſſent ſibi alimenta parare, nulla inter eos, & familiam mercatorum libros imprimentium, & vendentium quoad ſuſtentationem eſſe differentiam,

c d c exiit, qui ſ. in nat. parag. ita vero d. minũ

d Clem. exiuit de ra. expoſ. par. & li. et vero de ver. ſign.

e Regul. c. 5.

Digitized by Google

tiam, neque ipſi ſibi nomen profitentium altiſſimam, & Euangelicam paupertatem poſſent iure optimo vendicare.

Quarto contra prædictam librorum negotiationem arguitur ex ſcandalo, quod ex contractione pecuniæ, & ex litigiis cum impreſſoribus, & agaſonibus, & librorum mercatoribus oriuntur, quæ omnia quàm aliena ſint ab inſtituto Minorum, ſatis proclamant Pontificum Decreta, & declarationes regulæ, quæ ab Apoſtolica Sede legimus emanata; licet enim nomine Syndici dicti libri alienentur (quod diffitemur) & pro aliis commutentur ſeculares ab ipſis fratribus eos emiſſe prædicant, & proh dolor! à fratribus carius, quàm à ſæcularibus mercatoribus vendi proclamant, & ita firmiter teneo non poſſe dictos fratres Minores ſecundum ſuæ regulæ puritatem, & Pontificum Decreta, & declarationes in impreſſione ſuorum librorum autoritate Syndici Apoſtolici his lucratiuis negotiationibus implicari. Nec contra obſtant aliquæ rationes, quæ contra hanc partem ab aliquibus adducuntur.

Prima ratio eſt, maximam eſſe differentiam inter venditionem hortalitiorum, & librorum impreſſionem, & venditionem; cultiuatio enim olerum, & hortalitiorum, & eorum venditio bono Eccleſiæ Dei communi non prodeſt, ſicut prodeſt impreſſio, & venditio librorum; his enim impreſſis Eccleſia Dei illuſtratur, & a telis venenoſis hæreticorum protegitur, ſalus animarum conſequitur, quæ omnia principaliter à fratribus intenduntur; minus autem principaliter intenditur, & ideo nimirum ſi cultiuatio olerum, & eorum venditio fratribus prohibeatur, librorum autem impreſſio, & venditio illis permittatur. Huic tamen obiectioni facillimo negotio reſpondetur; non enim diffiteor ex impreſſione librorum Eccleſiam Dei, & religionem illuſtrari: at hæc impreſſio per modos licitos fieri debet; ſi enim per modos fiat illicitos, ita vt religioſi propter ipſam fiant mercatores, & negotiatores contra ſuum inſtitutum, non illuſtratur Eccleſia, neque religio, imo eorum nitor, & decor deturpatur; mutatur enim religionis color optimus, obſcuratur aurum, & facti ſunt lapides Sanctuarij in capite omnium platearum vendentes, & opus alienum ab Apoſtolica diſciplina exercentes, & dicti libri poſſunt imprimi, & in lucem edi ad viuificationem animarum modo licito, & ſtatui religioſo, & Eccleſiaſtico maxime accommodo.

Nec obſtat dicere, quod lucrum ex ipſis libris conſequutum in ædificationem, & reſtaurationem monaſteriorum conuertitur, & ſic in cultum diuinum ordinatur: nam reſpondetur cum Clemente V. a in ſimili caſu dicente, quamuis etiam paramenta, & vaſa Eccleſiæ ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quam omnia fecit ipſe Deus, tamen qui abſconditorum eſt cognitor, ad animum ſibi miniſtrantium reſpicit principaliter, non ad manum, neque per illas ſibi vult ſeruiri, quæ ſuorum ſeruitorum ſtatui repugnant. Vnde reſolutiue dico impreſſiones librorum à religioſis, præſertim Minoribus minime fieri poſſe, ita vt ipſi religioſi ex his lucrum conſequi procurent, & hac de cauſa in conuentu S. Franciſci Salmanticenſi cum conſilio Patrum doctiſſimorum ipſius conuentus præclara ſcripta Patris fratris Philippi prædicatoris Apoſtolici, & de noſtra religione propter eius ſanctitatem ſatis bene meriti, nunquam fuerunt impreſſa à fratribus, & in lucem edita, antequam à Sede Apoſtolica indultum ad hoc faciendum impetraretur, & de facto fuit à Sixto V. Pontifice Maximo indultum obtentum, & adeò, quæ ego volumina edidi, & edo, imprimenda, & vendenda à fratribus ipſius conuentus, cuius ego ſum indignus filius, à noſtro ſanctiſſimo Papa Clemente VIII. obtenta eſt licentia, cuius ſupplicationem egomet ipſe ſcripſi, & in Sedem Apoſtolicam mittendam tradidi, ſed cum in aliis prouinciis ſimile non habeatur priuilegium, & priuilegiis habitis adhæc poteſt introduci aliqua non minima relaxatio, propter quod aliquibus patribus poteſt videri tale priuilegium minime eſſe vtendum, ponam in præſentiarum, quomodo fratres Minores ſecundum puritatem ſuæ regulæ ſe debeant habere, vt ita libri in lucem ad gloriam Dei edantur, & ſtatus noſter nullam iniuriam patiatur. Pro quo ſit prima concluſio. Secluſo omni priuilegio certum eſt apud omnes, quòd ſi fratres Minores ex librorum impreſſionibus, nihil aliud quàm habere libros ad vſum prædictorum fratrum prætenditur, licite poſſunt procurare pecuniam ad emendum papyrum, & alios in impreſſionibus ſumptus faciendos, prout expreſſe determinat Nicolaus III. b.

Secunda concluſio, poſſunt dare fratres Minores librum compoſitum alicui perſonæ ſæculari, vt ipſe faciat ipſum ſuis expenſis typis mandari cum conditione, vt det conuentui aliquos libros ad neceſſitates præſentes, & eminentes ipſorum fratrum ſubleuandas, & ſi ad huiuſmodi effectum aliquos denarios dare Syndico promiſerit, nihil contra regulam ipſi fratres molientur, dummodo nec ab ipſis fratribus, nec ab aliquo nomine ipſorum fratrum id in iudicio petatur. At Aluarus c in omnibus ſcrupuloſus, affirmat hanc conditionem à proprietatis labe minime eſſe alienam; ait enim, quòd ipſi fratres poſſunt recipere pretium laboris pro ſuis neceſſitatibus, dummodo non recipiant denarium, vel pecuniam; hi autem libri appellatione pecuniæ veniunt: nam, prout habetur in quadam tabula Capituli Generalis noſtræ ſacræ Religionis, nomine pecuniæ intelligitur omnis res, quæ procuratur, & recipitur, non vt fratres vtantur ea immediate, ſed eo animo, vt commutetur in alias, vendatur, & diſtrahatur, & ita tenent omnes regulæ expoſitores, prout tradit doctiſſimus Cordubad in prædictæ regulæ expoſitione. Sed reſpondetur quod ipſi fratres non recipiunt prædictos libros, vt precium laboris ad diſtrahendum, & vendendum, ſed ipſe Syndicus nomine Papæ, ſicut in ſe recipit hæreditates, & legata ad diſtrahendum pro neceſſitatibus præſentibus, & imminentibus fratrum.

Neque obſtat, quòd ipſæ hæreditates, & legata liberaliter offeruntur, & ideo nimirum ſi poſſit ipſe Syndicus ea ad vendendum, & diſtrahendum recipere: at ſi libri non liberaliter, ſed ex conuentione acquiruntur. Nam reſpondetur, quòd ſicut poteſt acceptare hæreditates, & legata, & poſtquam ab eo acceptantur, tranſeunt in dominium Eccleſiæ Romanæ, & ab eo poſſunt in iudicio peti, dummodo aliàs non interueniat ſcandalum, neque ipſi fratres in iudicio perſonaliter aſſiſtant, & dummodo ipſi non videantur eſſe principales autores, & omnis alia circunſtantia vitians caueatur: ita etiam ipſi libri ab ipſo fratre compoſiti, cum in ſe ſint magni valoris, & ab eo liberaliter ſecundum ſtatum religioni ſuæ offerantur, ſtatim tranſeunt in dominium Papæ, & à Syndico acceptati, poſſunt vendi conuentione facta cum impreſſoribus ab ipſo Syndico, qui poteſt petere in iudicio, vt dicta conuentio adimpleatur, dummodo omnis circunſtantia vitians caueatur, & poſſunt ipſi fratres notificare ipſi Syndico, ſi opus fuerit, vt id in iudicio petat, ſicut petit pretium legatorum, & hæreditatum, quæ in dominium Papæ tranſierunt. Et ſicut ipſe Syndicus autoritate Apoſtolica poteſt vendere libros, & alia mobilia ipſorum fratrum præmiſſa licentia ſuperiorum, dummodo talis pecunia, & pretium recipiantur ab eo, & in rem licitam expendantur, prout expreſſe definitur à Clemente V. e ego non video, cur libri compoſiti à fratribus, quibus tam ordo, quàm fratres vtuntur, quia expedit, vendi, & imprimi ad ædificationem populi, & animarum non poſſint à dicto Syndico vendi, & in rem licitam ipſorum pretium expendi, dummodo negotiatio, & lucrum, quod mercatores ex impreſſionibus quærunt, omnino euitetur.

a Clē. exiuis. de paradiſo de verb. ſign.

b c. exiit, qui ſ. min. parag. quia vero libros. de verb. ſig li. 6.

c Aluar li. 2. ſup reg. c. 6 7.

d Cor c. 4 q. 5. punct. 1.

e Clē. exiuis de paradiſo. parag. qui libros.

Digitized by Google

ARTICVLVS IV.

Vtrum Syndicus Apoſtolicus poſſit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes aut vendentes dictos libros.

RESpondeo dicendo, quòd circa hunc articulũ duo veniunt determinanda. Primum eſt, vtrum Syndicus Apoſtolicus in hoc caſu poſſit agere de damno euitando. Alterum eſt, vtrum poſſit agere de lucro captando. Quantum ad primũ, quod eſt prouidere ne aliquod damnum ex prohibita, & furtiua impreſſione ſequatur, poteſt ſine dubio prohibere Syndicus, ne impreſſiones furtiuæ fiant contra eius licentiam, hoc enim nihil aliud eſt, niſi procurare, quòd bona Eccleſiaſtica Eccleſiæ Romanæ deſtinata pro vſu fratrum Conuentus, ad quem pertinet impreſſio librorum, aliquod damnum patiatur, & hoc eſt eius officiũ, & adminiſtratio. Ad ſecundum pertinet acquirere pœnam in priuilegio regali appoſitam, procurando, quòd libri impreſſi ſibi adiudicentur, quod neſcio an aliquo modo licitò à fratribus, aut à Syndico Sedis Apoſtolicæ fieri poſſit; hæc enim pœna non poteſt acquiri, niſi accuſatione, aut denunciatione facta per fratres, aut per Syndicum: per fratres autem denuntiando, aut accuſando, clarum eſt non poſſe acquiri, ſi enim religioſi ſunt incapaces ad aliquid acquirendum, etiam per contractus politicos apud omnes gentes vſitatos; à fortiori erunt incapaces ad aliquid per denũtiationem, aut accuſationem in iudicio conſequendum. Quod autem per Syndicum acquiri minime poſſit probatur: omnia enim indulta Apoſtolica plenam autoritatem Syndicis concedentia ſolum indulgent, vt poſſint petere in iudicio, & extra iudicium omnes eleemoſynas fratrum & eorum iura, & immunitates defendere: non autem concedunt, vt in nomine Sedis Apoſt. ſint fiſcales, denuntiatores & accuſatores ad acquirendum aliquid pro vſu fratrum, cùm hoc repugnet eorum altiſſimæ paupertati, & ſic Martinus IV.a qui maiorem, quàm alij Summi Pontifices concedit dictis Syndicis autoritatem, ſolùm ipſis indulget, vt res ab ipſis vindicatas in vtilitatem fratrum conuertant, prout ſecundùm regulam fratribus fuerit licitum, & clarè conſtat, quàm alienum ſit à regula B.P.N. Franciſci fratribus neceſſaria ſuppeditari, & eorum monaſteria ædificare ex pœnis per viam denuntiationis, & acquiſitionis acquiſitis, quod ſi expreſſe B. Franciſcus in ſua regula non prohibuit, neque Summi Pontifices in conceſſionibus factis Syndicis prohibuerunt, fuit, quia nunquam talem vſum inter pauperrimos fratres cogitauerunt poſſe contingere, & ſatis certe prohibuerunt in conceſſionibus datis ipſis Syndicis, vt in iudicio poſſint petere ea, quæ concernunt ipſos fratres, dummodo ſtatui eorum non repugnet, & omne ſcandalum, & circumſtantia mala euitetur.

a Mar. IV in Exultantes.

Sed contra hoc poſſunt aliqui replicando dicere, quòd ſi Iudex poteſt applicare pœnam delinquentis monaſterio ſancti Franciſci de Obſeruantia, quòd non eſt incapax dictæ pœnæ, cùm ipſa ſit vere eleemoſyna per Iudicem diſpenſanda, & potuit eam applicare cuicumque monaſterio, & poſtquam eſt applicata, poteſt à Syndico in iudicio peti, ita etiam monaſterium D. Franciſci, & ipſi fratres poſſunt eſſe capaces dictæ pœnæ ipſis à priuilegio regali per viam eleemoſynæ conceſſæ, quæ poſtquam eſt applicata, poteſt à Syndico peti in iudicio. Reſpondetur non poſſe dictam pœnam nomine eleemoſynæ applicari cum ipſa non applicetur in priuilegio regali, niſi denuntiatione, & accuſatione præmiſſa, quæ neque ex parte Syndici, neque ex parte fratrum poſſunt in iudicio interponi, quod non contingit in pœnis à Iudice in monaſterio applicatis; ipſæ enim ex officio Iudicis ipſi monaſterio applicantur, & vt ſoluantur nulla denuntiatio, aut accuſatio debet ex parte fratrum, & Syndici interponi; ſufficit enim, vt humiliter eius officium imploretur.

Neque etiam obſtat, quod ipſe Syndicus poteſt agere de damno euitando, prout dictũ eſt in principio huius articuli, & cui conceditur aliquid, conceduntur etiam omnia, quæ ad hunc finem ordinantur. Et clarum eſt, quod non procedit contra imprimentes dictarum pœnarum, non plene poteſt agere de damno vitando, cum ipſi ex impunitate ad impreſſiones faciendas prouocentur: nam reſpondetur, quod Syndicus poteſt agere de damno vitando, prout probatum eſt, modis tamen congruentibus ſtatui, & profeſſioni ipſorum fratrum: exigere autem pœnas per viam denuntiationis, aut accuſationis non eſt modus ſtatui Minorum conueniens, quo ipſis in neceſſariis poſſit ſubueniri, & ſic nõ impeditur plene damnum dictũ, & minus malum eſt, quàm damnificare, dilluſtrare, & maculare altiſſimã paupertatem, quam paupercula turba Minorum profitetur, quæ iis litigiis, accuſationibus, & denuntiationibus obſcuratur, & licet aliquod lucrum temporale ex dictis accuſationibus conſequatur, maius eſt damnum temporale, quod ex eis ſolet huic familiæ generali cum ratione dictarum accuſationum, & denuntiationum dicant indeuoti: & aliqui deuoti ipſos habere proprium, & non eſſe neceſſarium oſtiatim mendicare.

QVÆSTIO CVI.

De Irregularitate, in quatuor articulos diuiſa.

In primo Tomo iam late egimus de irregularitate: nunc autem operæpretium eſſe duxi, aliqua, quæ huic materiæ concernunt, in hoc Tomo proponere, quæ limitant dicta in ſuperioribus.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum Prælati Regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.*

2 *Vtrum non habens poteſtatem [illegible] ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario, poſſit diſpenſare in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſte perpetrato.*

3 *Vtrum Monachus inducens chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum quod arte chirurgiæ ſcindi debet, fiat irregularis.*

4 *Vtrum ſit irregularis Prælatus monaſterii, qui conqueſtus coram Iudice laico indicauit locum, vbi fur poſſet comprehendi, ſecuta morte ipſius furis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario, diſpenſare.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus b refert Paulum III. conceſſiſſe ſuperioribus ordinis Præmonſtratenſis facultatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis ſuper homicidio voluntario. Et loquendo de ea Bulla in hæc verba prorumpens, ait negari non poſſe, quod verba præfatæ Bullæ multum vrgeant ad dicendum præfatos reuerendiſſimos Patres prædicti ordinis illuſtriſſimi Præmonſtratenſis poſſe diſpenſare ſuper irregularitate ex homicidio voluntario contracta. Et ideo diſputando ſatis poſſe id defendi. At ait, quod conſulendo non auderet id affirmare, tum quia non ſunt credenda, quæ non ſunt veriſimilia, vt dicitur in iure c, & non eſt veriſimile fœlicis recordationis Paulum III. virum prudentiſſimum voluiſſe concedere ordini prædicto facultatem prædictam, quæ maxima eſt, quamque nulli alij ordini conceſsit, nec illuſtriſsimo Summo Pœnitentiario Cardinali, nec toti ſacræ pœnitentiariæ prætorio concedit, & ita non diſpenſat eius dominatio illuſtriſsima, niſi cõſulto prius S.D.N. & de mandato ipſius ſpeciali, tum quia per eadem verba præfatæ Bullæ probaretur poſſe præfatos reuerendiſsimos Prælatos diſpenſare ſuper irregularitate bigamiæ; quod tamen non eſt dicendum, quia neque ipſe Papa ſolet diſpenſare in ea, niſi ob aliquam maximam cauſam, tum quia inſolita non veniunt in conceſsione

b Na. li. 5. conſ. 11. de homicid. volun. vel caſuali conſil. 1.

c c. quia non eſt veriſimile, de regulis.

Digitized by Google

ceſſione generali, iuxta ius *a*, tum quia inſolita diligentia fraudis ſuſpicionem inducit, iuxta quendam textum *b* iuncta Gloſſa, quem Baldus ad hoc notat, quem cum aliis refert Decius, & Felinus, & ita inſolita diligentia excipiendi irregularitatem ex homicidio voluntario, & bigamia videtur augere, voluntatem fraudandi legem, tum quia clauſulæ ſolitæ apponi habentur pro appoſitis, vt etiam dicitur in iure *c*, & ita exceptio irregularitatis ex homicidio voluntario, & bigamia ſolita interſeri facultatibus ad diſpenſandum ſuper irregularitatibus conceſſis, cenſenda videtur tacite inſerta præfato priuilegio, tum quia reſcripta, & priuilegia contra ſtylum curiæ ſcripta poſſunt argui falſitatis, per innumera, quæ congeſſit Felinus *d*. Neque his obſtat, quia præfatus Paulus III. excipiendo irregularitatem prouenientem ex iniuſta fructuum perceptione à poteſtate diſpenſandi videtur firmare regulam generalem in contrarium. Nam huic argumento reſpondet Nauarrus *e*. Primo, quod imo viſus eſt habuiſſe animum reſtringendi poteſtatem diſpenſandi conceſſam aliis religionibus illa non excepta, & ſic non videtur habuiſſe animum ampliandi eam, cum facta ad reſtringendum non operentur ampliationem, nec è contrario, iuxta ea, quæ in iure *f* notantur. Præterea videtur abſurdum dicere Papam, qui voluit negare poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate nata ex iniuſta fructuum perceptione, voluiſſe ampliare conceſſiones eiuſmodi inſolitas dari ad irregularitatem ex homicidio, & bigamia natam, cum fuerint, qui dixerint Papam non poſſe diſpenſare ſuper eas, iuxta tradita in iure *g*, cumque non concedat Papa eam ſuis Nuntiis, & Legatis etiam à latere, vt palàm eſt his, qui viderunt facultates eis conceſſas, & ita nullatenus videtur conſulendum: abſurda enim in iure *h* minimè admittuntur. Hæc Nauarrus, cuius ego ſententiam libenter amplecterer, ſi rationes ipſius ita militarent in regularibus, ſicut in Eccleſiaſticis, cum multa maiora concedantur Prælatis regularibus, quoad ſuos ſubditos, quàm Epiſcopis, quoad eorum Diœceſanos. Et ſic Prælati regulares habent priuilegium ad diſpenſandum cum homicida voluntario occulto, prout dictum eſt in primo Tomo, & prout refert Nauarrus, Paulus III. expreſſe conceſſit pro homicidio voluntario, vnde cum conſtet de poteſtate concedentis, & de conceſſione, non eſt opus recurrere ad coniecturas, ad quas recurrit Nauarrus, cum ſecundum iura in claris ad eas recurrere non permittatur. Vnde ipſius argumenta militarent, quando Papa concedit, vt poſſit diſpenſari in quacunque irregularitate, ſicut Sixtus IV. concedit ordini ſancti Hieronymi in Hiſpaniis, quod cuilibet fratrum dicti ordinis poteſt ſemel in vita diſpenſari in foro conſcientiæ à confeſſario per ſuperiorem deputato ſuper irregularitate quacumque occaſione contracta, prout habetur in libro *i* priuilegiorum dicti ordinis, & refertur à Collectore priuilegiorum Societatis Ieſu; illa enim verba, *quacumque occaſione contracta*, ſunt reſtringenda iuxta ſupradicta, vt non procedant in irregularitate procedente ex homicidio voluntario, & ex bigamia, cum nõ ſit veriſimile has in generali conceſſione indulgeri, niſi ſpecialiter exprimantur.

a c fin. de offi. vicarii li. 6.
b l quis ſub con lit. Decius conſ. 448 n 23 Fel. in c 2 de reſcri.
c l ſi C. de ſi deiuſſ. c. cum. 31 de conſt. c. 2. de reſcript.
d Fel. in d c. 2 de reſcrip. à n. 16.
e Na. vbi ſ n 4.
f c fin. de verſig. l rum legatam ff de adimen. leg.
g c minor. 50 diſ. c debitum de bigam.
h l nam quod abſurdum ff. de bon. liber.
i li prin. ord. D. Hier. f. 12. fo 26. omp. ſoc. ti. diſpenſat. §.

ARTICVLVS II.

An habens poteſtatem diſpenſandi ſuper omni irregularitate, excepta illa, quæ naſcitur ex bigamia, vel homicidio voluntario, poſſit diſpenſare ſuper irregularitate contracta ex homicidio iuſto voluntarie facto in bello iuſto cum armis, vel in pace condemnando iuſte aliquem ad mortem, vel condemnationem iuſtam exequendo, vel defendendo proximum, vel quouis alio iuſto modo.

RESpondeo dicẽdo, quod in primo Tomo tenuimus partem affirmatiuam allegando Nauarrum & Bannes pro hac opinione. nam tradit Nauarrus *k* loquens de homicidio voluntario ſuper cuius irregularitate diſpenſandi poteſtas excipitur in omnibus facultatibus diſpenſandi ſuper irregularitate factis, tam Summo Pœnitentiario, quàm Legatis, Cruciatorum Commiſſariis, & quibuſuis aliis, & definit eſſe homicidium illicitum intentum, ſiue volitum in ſe, ſaltem æquipollenter aliàs quàm vitandę mortis cauſa ab oratore. Et addit (*dixi illicitum*) ad differentiam eius, quod neque eſt licitum, neque illicitum, quale eſt factum ab infante, vel furioſo; eius item, quod eſt iniuſtum, quale eſt, quod miniſtri militiæ, vel milites in bello iuſto iuſtè faciunt, de quo ſupra, &c. Hæc Nauarrus, quorum dicta ſatis videntur probare ſententiam affirmatiuam. At ſi recurramus ad locum *l*, ad quem ſe remittit, in quo agit de quarta ſpecie irregularitatis, contrariã partem amplecti inueniemus: ait enim, quòd in hac irregularitate ſolus Papa diſpenſat, ſed longè facilius, & ex minori cauſa quàm in irregularitate, quæ ex actu illicito naſcitur, & non reſpondet Nauarrus rationi, qua tentauerat contrariam opinionem ſequi, definiens homicidium voluntarium, ſuper cuius irregularitate neminem præter Papam poſſe diſpenſare, eſſe homicidium illicitum. Vnde mihi ſemper perſuaſi Nauarrum tenere poſſe Epiſcopum in huiuſmodi irregularitate poſſe diſpenſare, cum propoſuerit dictum fundamentum, cui in manuali non video eſſe ſatisfactum, tum quia videtur in dicto numero 240. retractare illud quod in numero 217. dixerat. At idem Nauarrus *m* libro quinto ſuorum conſiliorum attentis ſuperiùs allegatis confuſe loquitur, reſpondendo enim propoſitæ quæſtioni ait, Reſpondeo, quòd nos docuimus in manuali confeſſorum, quòd Epiſcopus non poteſt, ſed non probauimus id vlla ratione remittentes ad numerum 240. capitis vigeſimi ſeptimi. In quo numero 240. vt viſum eſt in ſuperioribus, contrariam partem probat, eo videlicet nixus fundamento, quod quando prohibetur inferioribus à Papa diſpenſare in irregularitate procedente ex homicidio voluntario, intelligitur de homicidio voluntario iniuſte patrato, innuens quòd in irregularitate procedente ex homicidio iuſte facta non poſſunt inferiores à Papa, ſicut ego cum Nauarro in primo Tomo quęſtionum regularium, & Canonicarum tenui. Ex his patet, quàm varie ſe gerat Nauarrus *n* in manuali, & quòd ipſe in libro quinto Conſiliorum non fideliter ſe allegat, cùm dicat ſe tenuiſſe in manuali Epiſcopum in hac irregularitate minime poſſe diſpenſare, & quod Epiſcopus in ea minimè poſſit diſpenſare expreſſe tenet in dicto libro quinto dicens, quod pro hac facit conſuetudo totius orbis petendi illam à Papa, & quod nullo canone illa poteſtas ſit Epiſcopo, & quod non ſit illa etiam conceſſa in Concilio *a* Tridentino, quia per illud datur poteſtas diſpenſandi ſuper irregularitate deſcendente ex delicto; hæc autem non deſcendit ex delicto, & quod non obſtat, quod poteſt Epiſcopus diſpenſare ſuper irregularitate illicitè contracta; ergo à fortiori in contracta licitè. Nam reſpondetur, quod irregularitas bigamiæ, ſine peccato contrahitur, & tamen certum eſt Epiſcopum non poſſe ſuper ea diſpenſare, tum per ſtylum curiæ, tum quia neque Papa diſpenſat, niſi rariſſimè, & maxima cum difficultate, & dilatione, tum quia capitulum illud Concilij Tridentini excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nulla facta mentione de irregularitate ex bigamia, & non alia ratione, quàm quia hæc non naſcitur ex delicto, & conſequenter habuit illam pro excepta, eo quod non naſcitur ex delicto, & conſequenter irregularitatem, quæ non naſcitur ex delicto, Epiſcopus tollere nequit. Vnde infero, quod Prouinciales non poſſunt diſpenſare cum ſuis ſubditis in hac irregularitate, loquendo iuxta ius commune, & ſtylum Curiæ, & hoc mihi videtur ſecurius, poſſunt tamen diſpenſare in ea ſi verum eſt, quod Paulus IV. hoc conceſſit iuxta ea, quæ in articulo ſuperiori dicta ſunt.

k Na in man. c. 27. n. 240.
l Na d. c. 27. nu 217.
m Na li. 5. conſ. conſ. 34
n Na d. lib. 5. conſil. 34.
a Trid. c. liceat de r ſor. ſe. 24.

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

Vtrum Monachus iuuans Chirurgum ad ſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgia ſcindi debet, ſiat irregularis.

RESpondeo dicendo, quòd articulus præſentis quæſtionis proponitur propter aliquos fratres plus nimis ſcrupulizantes, quibus reſpondetur, quòd non incurrunt irregularitatem, tum quia nullo canone id exprimitur, & irregularitas non contrahitur niſi in caſibus à iure expreſſis, vt in eodem iure *b* notatur, tum quia per mutilationem membri ſanitatis cauſa factam non incurritur irregularitas, vt etiam in iure *c* determinatur, etiamſi à ſe ipſo, ſi eſſet chirurgus, ſibi amputaſſet membrum putridum; tunc enim etiam non incurreret irregularitatem per prædictum ius à contrario ſenſu, quatenus habet eum, qui cùm ſanus eſſet, ſeſe abſciderit, irregularem fieri.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſit irregularis Prælatus monaſterij, qui conqueſtus coram Iudice Laico de fure cum proteſtatione, de qua in capitulo Prælatis, *de homicidio, libro ſexto, poſtea indicauit locum, vbi comprehendi poſſet fur, qui fuit ibi comprehenſus, & poſtea fuit ſuſpenſus.*

RESpondeo dicendo, primò facilè videri poſſe aliquam partem negatiuam eſſe veram, tum quia videtur caſus pro illa in dicto capitulo, *Prælatis*, quatenus habet Prælatos, & omnes alios clericos poſſe conqueri de malefactoribus ſuis coram Iudicibus ſæcularibus ſine metu irregularitatis incurrendæ, propterea quòd illi eos occidant, vel membris mutilent, modò expreſſe proteſtentur nolle ſe, vt aliqua pœna ſanguinis eos puniant, ſed tantùm cogant ad reſtituendum damnum illatum, & faciendam iniuriarum emēdam, tum quia prædictis Prælatis, & clericis non ſolum licet conqueri, & petere prædicta, ſed etiam conqueſtionem proſequi, & præſentare teſtes, & facere omnia illa, quæ pertinent ad obtinendam victoriam ſuper ſua conqueſtione, & petitione ſecundum omnium mentem. At indicare locum, vbi malefactor eſt, & captura eius pertinere videtur ad prædictam victoriam obtinendam propter prohibitiones, quæ fieri poſſunt, & reſponſiones, quas cogitur facere, ſi capiatur, tum quia ſecundùm Petrum de Ancharrano *d*, quem ſequitur Francus poſſunt prædicti Prælati poſt ſententiam latam petere executionem eius, & vt malefactores condemnati capiantur, quæ licet reſiſtendo familiæ Iudicis occidantur, non ob id prædicti Prælati erunt irregulares. Pro parte autem affirmante ſcilicet quòd prædictus Prælatus ſit irregularis, vrget fortiter, primò quod prædictum capitulum, *Prælatis*, probat quidem, quod Eccleſiaſtici poſſunt agere contra ſuos malefactores ciuiliter cum proteſtatione prædicta ſine metu irregularitatis, & conſequenter, vt argumentum primum pro parte negante factum probat, poſſunt proſequi litem, & facere articulos, poſitiones, probationes, & alia ad victoriam ciuilem neceſſaria. At captura malefactoris non eſt neceſſaria ad obtinendam ciuilem victoriam, iuxta in iure *e* notata. Secundò quòd non videtur licere clerico ſine metu irregularitatis etiam præmiſſa proteſtatione petere à Iudice ſeculari, vt capiat malefactorem ſuum ad hoc, vt cogat eum ſoluere ſibi damnum, quod fecit ſaltem antequam non condemnetur; ergo neque iuuare eum ad capiendum, nec conſequenter illi indicare locum, vbi capi poſſit, argumento eorum, quæ in iure *f* notantur. Per quæ omnia illa pro vtraque parte adducta videtur hæc quæſtio difficilioris reſolutionis, quam à principio approbat, prout affirmat Nauarrus *g*, qui in hunc modū eam reſoluit, dicens diſtinctione opus eſſe: nam ſi fur erat perſona fugitiua, ita quòd probabiliter crederetur, quòd ſententia contra eum lata parum profuiſſet, niſi perſona detineretur, licuiſſet Prælato indicare locum vbi erat, ſicut capere, & videre vt caperetur, alioquin non ea ratione diuerſitatis, quod priori caſu eſt, et neceſſaria captura ad effectum ſententiæ etiam ciuiliter latæ: in priori vero non; pro qua diſtinctione facit, quod debitor fugitiuus capi poteſt autoritate propria, non autem qui non eſt fugitiuus, prout in iure *h* determinatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis ante legitimam ætatem factus Sacerdos, licèt non poſſit ſacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius Sacerdos non regularis poteſt.

RESpondeo dicendo, Primo eum, qui factus eſt irregularis ſine culpa ſua, & quia abſciſſum eſt ei aliquod membrum violenter ab alio ſine culpa ſua, poſſe gerere omnia munera, quorum exercitio non repugnat abſciſſio illa, vt probatur in iure *i*, vbi Panormitanus communiter receptus id annotauit; regularis verò, de quo in caſu poſito ex ſua culpa eſt irregularis, & ideo non ſolum debet arceri à Miſſa facienda, ſed etiam ab omnibus illis actibus, qui ſunt ordinibus ſpecialiter deputati, à quibus etiam eſt alienus, ſeu interdictus ſecundùm theoricam Imolæ *k*, vt de prædictus ſacerdos non poteſt abſque peccato dicere in officiis defunctorum illa verba, *Dominus vobiſcum*, neque dicere orationem, quam ſoli presbyteri in talibus officiis ſolent dicere tanquam ſacerdotes, quia illi actus peculiares ſunt presbyterorum.

b [illegible] *c* [illegible] *d* [illegible] *e* [illegible] *f* [illegible] *g* [illegible]

h l. ait prætor. parag. ſi debitorem ff. quæ in fraudem creditorum.

i ca. 1. de clerico ægrot. vel.

k Imol. in c. ſi celebrat. ex cler. excommun. miniſt.

QVÆSTIO CVII.

De interdicto, quod eſt cenſura Eccleſiaſtica, quoad eius definitionem, & diuiſionem, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quid ſit interdictum.*
2 *Quotuplex ſit interdictum.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit interdictum.

RESpondeo dicendo, quod interdictum, cùm ſit terminus vtroque iure vſitatus, dicitur quaſi inter duos dictum, vt colligitur ex iure *a*, & olim erat quædam forma, & ſolemnis conceptio verborum, quibus Prætor fieri aliquid iubebat, aut prohibebat, quod tunc maximè fiebat cùm de poſſeſſione, vel quaſi inter aliquos contendebatur, vt per gloſſam *b* quandam, & Doctores, non tamen dicitur ab interdicendo, cùm non ſemper prohibeat, ſed aliquando aliquid fieri iubeat, vt in iure *c* habetur, ſed ſic dicitur ius Canonicis, quod eſt cenſura Eccleſiaſtica aliquorum prohibitiua & de hoc hic agimus. Vnde interdictum Canonicum, & Eccleſiaſticum eſt ſeparatio à iure, vel à Iudice facta à cæteris ſacramentis, & omnibus officiis, prout infrà latius explicabitur.

a verb. exhibitorio ſt. de inter.

b Gl. ſ. & DoD. in § pa. ſtoral. de cauſa poſſ. & propr. & in s. item eſt quit dereli. ſt. ſi. c. Inſt. de interd. parag. 1.

ARTICVLVS II.

Quotuplex ſit interdictum.

RESpondeo dicendo, quod interdictum in genere eſt triplex, ſcilicet perſonale tantùm, id eſt, quo interdicitur perſona, non locus: & locale tantùm, id eſt, quo interdicitur locus, & non perſona loci; aliud perſonale & locale ſimul. Pro quo ſciendum eſt, quod aliud

[illegible] vel loco, Vnde dicitur [illegible] generale, quia totum [illegible] [illegible] quædam [illegible] *f* [illegible]. Speciale vero dicitur, quia [illegible] [illegible], sed partem [illegible] [illegible] & speciale [illegible] [illegible] homines [illegible] [illegible] villæ [illegible]. Interdictum vero [illegible] speciale est, quo [illegible] [illegible] vel castri, aut villæ, aut certa per[illegible] [illegible] personæ, aut etiam incerta, ut cum [illegible] [illegible] hoc, vel illud sit ipso facto interdictum. [illegible] [illegible] tota aliqua vniuersitas, quæ est pars [illegible] populi, puta hoc studium Salmanticense, [illegible] [illegible] interdictum generale, sed speciale siue [illegible] [illegible] a parte [illegible] infertur, quod in[illegible] Ecclesiasticum est suspensio à diuinorum, [illegible] sacramentorumque actiua [illegible] passiua celebratione [illegible] [illegible] loci, vel personarum facta Ecclesia[illegible] [illegible] etiam prohibens sepulturam, prout resoluit Couar[illegible] ruuias *g*.

QVÆSTIO CVIII.

De interdicto quoad eius ministrum in imponendo, & in tollendo, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Quis possit interdicere.*
2. *[illegible] potestatem interdicere.*
3. *Quis possit absoluere ab interdicto personali.*

ARTICVLVS I.

Quis possit interdicere.

RESpondeo dicendo, quod minister ille potest interdicere, qui ordinaria potestate potest excommunicare, & suspendere, prout notant Nauarrus *h*, Antoninus, Couarruuias, Syluester, & Soto. Et hic potest alios eam facultatem delegare, non quidem fœminæ, etiam Abbatissæ, sed viro, qui clericus sit, neque [illegible] denunciata. Dixi, non quidem fœminæ [illegible] Abbatissæ [illegible] potestas excommunican[illegible] [illegible] censuras pertinet ad claues Ec[illegible] [illegible] fœmina autem est [illegible] potestatis [illegible] Christiana. Verumenimtamen, quod [illegible] Abbatissæ habent ex priuilegio Papæ, [illegible] [illegible] Nam licet Philippus Decius [illegible] [illegible] posse quidem habere iurisdictionem [illegible], iuxta ea, quæ in quadam Decretali [illegible], non tamen potest excommunicare, [illegible] [illegible], quæ notant Panormitanus *l*, & alij [illegible] [illegible] licet non adeo expresse [illegible] *m*, quæ sententia vera est [illegible] [illegible] priuilegio bene potest [illegible] [illegible] habet [illegible] [illegible] [illegible] ut colligitur ex D. Thoma *n*, tam

[illegible]

ARTICVLVS II.

[illegible]

R[illegible]

ARTICVLVS III.

[illegible]

R[illegible]

QVÆSTIO CIX.

De interdicto quoad eos, qui possunt interdici, in sex articulos diuisa.

Circa quam [illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]

ARTICVLVS I.

[illegible]

R[illegible]

ficia obſeruari minimè queant, prout patet ex traditis in quadam Clementina *e*: dubium autem eſt, vtrum interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria, in ſuburbanis eiuſdem ciuitatis contenta; & videtur dicendum, quod ſic: nam interdicta ciuitate videntur etiam interdicta ſuburbia, vt in quadam Decretali *f* determinatur, cuius deciſionis dubitatio deducitur ex eo, quod appellatione ciuitatis alicuius minimè alioquin ſuburbia contineantur, vt dicitur in multis iuribus *g*, ſiquidem ciuitas, caſtrum, villa, oppidum propriè id ſignificant, quod ambitu murorum continetur. At quidquid ſit de nominis ſignificatione illud eſt tenendum, potiſſimè conſiderandam eſſe ſubiectam materiam, ſtatum, & qualitatem, ac conditionem loquentis, vt inde valeamus liquido percipere, quæ fuerit eius mens, an intellexerit ſub ciuitate ſuburbia, & continentia ædificia, an tantùm id, quod muris finitur, & cingitur: hæc reſolutio colligitur ex his, quæ Panormitanus *h*, & alij tradidere, & Doctores, quos allegat, & ſequitur Cæpola. Ex quibus aperitur vera ratio ad deciſionem dictæ decretalis: nam licèt alioquin appellatione ciuitatis tantùm contineatur id quod muris cingitur, neque veniant ſuburbia, & continentia ædificia; tamen interdicta ciuitate cenſentur & ſuburbia interdicta, ne interdicto Eccleſiaſtico facillimè fiat illuſio, quæ contingeret, ſi interdicta ciuitate poſſent diuina officia in ſuburbiis celebrari, quam rationem expreſſe explicat Pontifex Romanus, cuius ad hoc meminere Abbas *i*, & Felinus, Alexander, & Iaſon, idem Abbas, Socinus, & Ludouicus Luſitanus.

e Clem. ex frequentibus de ſent. excomm.
f c. ciuitas de ſent. excomm.
g l. non quod liquido, §. ſi ita ff. de pen. leg. l. 2. ff. de verb. ſig.
h Panor. & alij in ca. Rodul. 10 1. & 2 de reſcri. Cæpola l. 2. § 1. ff de verb. ſig.
i Abb. & Felin. col. 2. in d. cap. Rodul. Alex. in l. 2. ff de verb. ſign. Iaſ. in l. fin. col. vlt. C. de ſucceſſ. edict. Abb. in c. vlt. de praben. col. 2. Soc. & Ludoui. Luſitan. in l. ciuibus ff. de rebus dubiis. col. 7. & 8.

Et aduertendum quod Iulius II. *conceſſit fratribus Minoribus, quòd ſi contingat aliquam ciuitatem, vel oppidũ cum duobus vel tribus milliaribus circũuicinis (infra quæ milliaria domus fratrũ Prædicatorum exiſtunt) Eccleſiaſtico ſupponi interdicto fratres ordinis huiuſmodi, niſi cauſam interdicto dederint, vel eis ſpecialiter ex cauſa legitima interdictum ſit, interdictum huiuſmodi ſeruare nullatenus teneantur, niſi aliàs domus ipſorum fratrum de iure interdicto talis oppidi non comprehendantur*. Ita habetur in libro *k*, Monumenta ordinis. Quæ conceſſio maximè fuit neceſſaria: nam quæ dicantur continentia ædificia, & ſuburbia, quæ interdicta ciuitate cenſentur interdicta, boni viri arbitrio diſcernendum erat, qui hoc ipſum ex ſitu loci & communi loquendi vſu, & ex aliis æſtimabat, iuxta quandam gloſſam *l* communiter receptam, & ne pro arbitratu ſuo vnuſquiſque circa monaſteria fratrum iudicaret, idcirco iure optimo prouiſum eſt ipſis per ſupradictum priuilegium, ne vltra duo milliaria monaſteria diſtantia ab oppido interdicta interdicto Apoſtolico ſupponerentur.

k In 1. imp. fo. 43. & in 2. fo. 126. conc. 278.
l Gl. in d. c. ſi ciuitas.

ARTICVLVS II.

Vtrum monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo.

RESpondeo dicendo, quòd Leo X. conceſſit fratribus Minoribus Obſeruantiæ, *quòd Eccleſiæ domorum ſuorum interdici non poſſint ad inſtãtiam cuiuſcumq; perſonæ, etiam Cardinalatus honore, vel alia quauis fulgente dignitate, vel per autorem ſacri Palatij, aut quoſcumque alios Iudices, niſi tota ciuitas, vel oppidum, vbi tota domus huiuſmodi conſiſtit, Apoſtolica, ſeu ordinaria autoritatibus Eccleſiaſtico ſupponatur interdicto. Ac voluit quòd in huiuſmodi domibus degentes fratres ad huiuſmodi interdicti obſeruationem minimè teneantur, nec propterea irregularitatis maculam, aut aliquas ſententias, cenſuras, & pœnas incurrent, ſed (dummodo cauſam non dederint huiuſmodi interdicto) poſſint ianuis apertis & campanis pulſatis Miſſam, & alia diuina officia celebrare, niſi perſona, ad cuius inſtantiam interdictum fuit appoſitum in eiſdem domibus degentibus fratribus de alimentis, & aliis, victui neceſſariis rebus competenter prouidere fecerit. Et decreuit irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quocumque quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter actũ fuerit*. Ita habetur in Supplemẽto *a* ordinis. Aduertendũ tamen, quòd Anaſt. IV. & Alex. IV. & Vrban. III. & Clem. III. & Clem. IV. ſucceſſiuè ſub eiſdem verbis ſtatuerunt, vt nulli Epiſcopo in Eccleſiis ſubditis Eccleſiæ S. Ioannis hoſpitalis Hieroſolymitani, interdicti, vel excommunicationis ſententiam liceat promulgare. Et Gregorius IX. præfatum ſtatutum innouauit, ac vniuerſis Eccleſiarum Prælatis præcepit, vt præfatos fratres excommunicare, aut eorum Eccleſias interdicere nullatenus præſumant.

a Suppl. f. 59. conceſſ. 165.

Ita refertur in Compendio *b* Mendicantium. Circa quòd aduertit ibi Collector, quòd virtute ſupradicti ſtatuti prædicti fratres nonnulli in partibus nullum obſeruabant interdictum, etiamſi matrix Eccleſia ſeruaret, credentes intelligi etiam de interdicto generali, ſed quòd nuper in vniuerſitate Salmantina declaratum eſt intelligi debere de interdicto ſpeciali ſeu particulari dumtaxat, ſcilicet quòd Eccleſiæ præfatæ nequeant ſpecialiter interdici ab ordinariis Eccleſiarum Prælatis, & ab officiali Epiſcopi Salmantinæ diœceſis diſtricte prohibitum eſt, ne de cætero violare interdictum generale attentarent, ſed illud ſicut alij religioſi ſeruarent: ſic autem debere fieri ponitur expreſſe in literis præfatorum Pontificum addendo ſequentia verba, *Veruntamen ſi generale interdictum fuerit in huiuſmodi locis prolatum excluſis excommunicatis, & nominatim interdictis, clauſis ianuis, abſque ſignorum pulſatione planè diuina celebretur*.

b Compen. mendi. in interdictum 1. n. 26. & 27.

Et dato caſu, quod priuilegium præfatum foret ſufficiens tempore conceſſionis: tamen poſtquam capitulum *alma mater, de ſententia excommunicationis libro ſexto*; & Clementina *ex frequentibus, de ſententia excommunicationis*, emanauit, nullius eſſe momẽti. Et idem de conceſſione ſequenti ſuprapoſita, ſcilicet quòd excluſis excommunicatis, & nominatim interdictis poſſunt admiſſis cæteris generaliter interdictis celebrare diuina, prout in quadã Eccleſia dicti ordinis fieri cõſueuit. Ac idem iudiciũ eſt habendũ de ſimilibus priuilegiis antiquis.

Vnde gloſſa in præfato capitulo, *Alma mater*, verbo *conceſſis*, dicit, per hæc verba generalia reuocatum eſt priuilegium Templariorum, & Hoſpitaliorum, ſcilicet ſancti Ioannis, quo in eorum iucundo aduentu ſemel in anno aperiebatur vna Eccleſia in loco tẽpore interdicti, & celebrabantur ibi diuina. Hæc Collector.

Ex quibus patet, quòd loca fratrum non poſſunt ab Ordinariis ſpecialiter interdici. Vnde generale interdictum Epiſcopo extenditur ad Eccleſias vrbis, aut ſuburbij exemptas religioſorum, & ordinis militaris S. Ioannis. Hæc eſt praxis Salmanticenſis ſapientum cum conſultatione, & tenet Nauarrus *c*. Concilium enim Tridentinum *d* generaliter loquitur, quod derogatur Marimagno, & priuilegiis militiæ S. Ioannis, de quo per Nauarrum *e*; ſi tamen Epiſcopus ſpeciali interdicto ſingulas vrbis Eccleſias interdicat, non extenditur ad Eccleſias ordinis ſancti Ioannis, prout tenet Nauarrus *f*, quia etſi intra fines diœceſis, & in eadem vrbe conſiſtant, nulla tamen ciuitatis communione participant; ita Henriquez *g* allegans ad hoc quandam Decretalem, & Maiolum.

c Nau. Hiſp. c. 27. n. 180.
d Conc. ſeſ. 25 de reg. c. 12. & ca. 22.
e Nau. vbi ſ. num. 190.
f Nau. vbi ſ. num. 180.
g 2. p. ſum. Henr. li. 13. de exc. & interdic. c. 42. n. 4. cum ſ. ſen. exc. & ato li. 3. de irreg. c. 10. num. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum Religioſi poſſint ab Ordinariis ſpecialiter interdici.

RESpondeo dicendo, quòd interdicto clero, cenſentur interdicti, non ſolùm Clerici ſæculares, ſed etiam Religioſi, & Religioſæ, & verè conuerſi, ſecundùm communem Doctorum *h* ſententiam, Florentinum, & Syluestrum, prout tradit Couarruuias. At Clemens IIII. *conceſſit fratribus Minoribus, ne ab aliquo Legato, niſi de latere Sedis apoſtolicæ miſſo, vel delegato, aut ſubdelegato autoritate literarum Sedis Apoſtolicæ poſſint excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, niſi literæ ipſæ plenam, & expreſſam de ordine præfato, & indulto huiuſmodi facerent mentionem*.

h Doct. in c. ſi ſen. de excom. pr. l. Floren. 3 p. ti. 26. c. 3. Syl. v. interdict. 2 q. 8. Cou. in c. alma mat. 2. p. §. 1. num. 8.

Ita habetur in libro *i* Monumenta ordinum, & in Supplemento, & idipſum inuenio conceſſum ab Honorio III. & Vrbano IIII. ordini Ciſtercienſi, & à Gregorio IX. congregationi ſancti Oliueti, & in Marimagno ſeruorum, prout refertur in compendio *k* ordinis Ciſtercienſis.

i In 1. imp. fol. 19. & in 2. f. 129. conceſ. 25. & in ſupp. fo. 3. conceſ. 1.
k Comp. Ciſt. tit. exe. §. 2.

Imò in eodem compendio *l* refertur eoſdem Summos Pontifices, *& alias conceſſiſſe, quod monaſteriorum res, & bona vbicumque exiſtentia, & perſonæ benefactores, capellani, familiares, aliæque perſonæ in eiſdem monaſteriis degentes ab omni*

l Comp. Ciſt. ti. exem. §. 1.

Digitized by Google

etiam legatorum, delegatorũ. & ſubdelegatorum Sedis Apoſtolicæ, & quorumcumque Iudicum ordinariorum quauis autoritate fulgentium ratione delicti, vel contractus vbicumque commiſſi, vel initi, exempta prorſus cenſeantur, ita vt alibi quam in Romana curia, & coram Sede Apoſtolica conueniri poſſint, nec excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti, aut alia quauis ſententia contra ipſas, hiſi de ſpeciali Sedis Apoſtolicæ commiſſione, in qua de hoc priuilegio ſpecifica, & expreſſa, ac de verbo ad verbum mentio fiat quomodolibet directè vel indirectè proferri, ſeu promulgari.

Quod priuilegium reſpectu benefactorum, capellanorum, familiarium, & aliarum perſonarum in eiſdem monaſteriis degentium, exiſtimo eſſe renocatum à Concilio Tridentino *m*, in quo definitur. Quoniam priuilegia, & exemptiones quæ variis titulis pleriſque conceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum iuriſdictione excitare. & exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcuntur, decernit ſancta Synodus, vt ſi quando iuſtis grauibus & fere neceſſariis ſuadentibus cauſis aliquos honorariis titulis protonotariatus, acolytatus, Comitis Palatini, capellani Regis, aut aliis huiuſmodi in Romana Curia, vel extra inſignibus decorãdos eſſe placuerit, nec non alios cuicumque monaſterio oblatos, vel quomodocumque addictos, aut ſub nomine ſeruientium militiis, ſeu monaſteriis, Hoſpitalibus, collegiis, aut quocumque alio titulo aſſumi, nihil ex priuilegiis detractum eſſe ordinariis intelligatur, quominus ij, quibus ea iàm conceſſa ſunt, vel in poſterum concedi contigerit, ipſis ordinariis tanquam Apoſtolicæ Sedis delegatis plenè in omnibus, & quoad capellanos regios iuxta conſtitutionem Innocentij, quæ incipit, *cum capella, n* ſubiecti exiſtant. exceptis tamen iis qui prędictis locis, aut militiis actu ſeruiunt, & intra eorum ſepta, ac domus reſident, ſubque eorum obedientia viuunt, ſiue iis qui legitimè, & ſecundum regulam earundem militiarum profeſſionem fecerint, de qua ordinario conſtare debeat: non obſtantibus priuilegiis quibuſcumque etiam religionis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & aliarum militiarum. Hæc Concilium.

m Tri. ſeſ. 24. de refor. c. 11.

n ca. cum capella. de priuileg.

Aduertendum etiam eſt, quòd licèt religioſi non poſſint interdici ab ordinariis, prout patet ex dictis priuilegiis; hoc tamen fallit in religioſo, & aliis exemptis, qui habent aliquod beneficium in diœceſi alicuius Epiſcopi, vt ſunt multi religioſi curati, maximè Bononiæ; tunc enim non quatenus exempti, ſed quatenus beneficiarij poterunt interdici. prout ex argumento *a* cuiuſdam Decretalis colligitur.

a d. cap. cum capella.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Religioſi teneantur ſeruare interdictum nullam ſeruatum à matrice.

RESpondeo dicendo, quòd interdictum ſiue valeat, ſiue non valeat, ſeruandum eſt ab omnibus religioſis, tam exemptis, quàm non exemptis, quando ſeruatur ab Eccleſia matrice, vt in quadam Clementina *b* determinatur: non autem excommunicatio, quæ differentia non videtur in mentem veniſſe Ioanni Andreæ *c*, & Petro qui nonem alias differentias inter interdictum, & excommunicationem diligenter collegerunt, nec Dominico, nec Peruſino, qui decimam addiderunt. Dixi (religioſi) alij enim clerici ſæculares non tenentur interdictum, quod nullum eſt, ſeruare, etiamſi matrix Eccleſia illud ſeruet, vt patet ex dicta Clementina *d*, vbi gloſſa hoc annotauit, ſecundùm Rauennam ab omnibus recepta. & memoriæ mandanda, & docent D. Antoninus *e*, & Nauarrus.

b Cle. 1. de ſen. excom.

c Andr. & Petrus in c. 1 de ſen. excom.

d d. clem. vbi gl. v. reli.

e Anton. 2. p. ti. 59 Nau in cap. cum contingat de reſcrip. remed. 2. num 40.

ARTICVLVS V.

Vtrum Religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati.

RESpondeo dicendo, quòd in quadam Clementina *f* excommunicantur omnes religioſi tam exempti, quam non exempti cuiuſcumque ordinis, & conditionis, Mendicantes, & non Mendicantes, ſecundùm gloſſam ibi, qui interdictum impoſitum autoritate ſedis Apoſtolicæ, aut ordinariorum, quod ſciunt Eccleſiam matricem ſeruare, non ſeruauerunt, & idem ibidem dicitur de interdicto, & ceſſationibus à diuinis indictis per Prouincialium Conciliorum ſtatuta, vel ipſorum autoritate, & in generalibus ceſſationibus à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum. quas aliquando ex conſuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conuentus ſæcularium, vel regularium ſibi vendicant Eccleſiarum.

f Clem. 1. de ſent. excom.

Circa quam conſtitutionem nota, quòd non ligat clericos ſæculares ſecundùm gloſſam ibi, quæ etiam dicit, quòd Religioſi intelliguntur ſcire obſeruantiam interdicti à matrice Eccleſia, quando viderint vel alio ſenſu corporis perceperint, id eſt auditu, quod de auditu probabili eſt intelligendum. Vnde conſtitutio ſtatim addit, quòd probabiliter ignorantes non ligantur.

Aduertendum temen, quòd ſi Eccleſia matrix ſeruat, quia ſpecialiter, & ſingulariter eſt interdicta, non eſt locus huic pœnæ, quæ intelligitur de interdicto, ad quod religioſi tenentur: ipſi autem non tenentur ad illud ſeruandum; quando Eccleſia matrix ſeruat, quia ipſa ſpecialiter eſt interdicta.

Notandum etiam eſt, quòd dicta conſtitutio intelligitur de interdicto à iure, verbi gratia quando canon imponit interdictum Ciuitati, quæ inſecuta fuerat Epiſcopum, prout probatur in iure *g*.

g c. fœlicis. §. ciuitatis de pœnit. li. 6. gl. in d. Clem.

Nota etiam, quòd non habet locum dicta conſtitutio in interdicto poſito a ſingulari perſona, quæ ſpeciali conſuetudine poteſt interdicere, cùm talis non faciat autoritate Apoſtolica, neque ſit ordinarius. Verum tamen eſt, quòd ſi ex conſuetudine haberet iuriſdictionem ordinariam iuxta terminos iuris *h*, huic conſtitutioni locus eſſet, & hoc videtur verius: nam textus non loquitur de interdicto lato à Diœceſano, quià tunc ſolus Epiſcopus intelligeretur, argumento cuiuſdam Decretalis *i*, ſed dicit de interdicto lato ab ordinario, & ſic ſufficit, quòd habeat ordinariam iuriſdictionem. Idem dic de legato Apoſtolico; nam ſi habet mandatum poteſt, alias ſecùs.

h cùm contingat. de foro competenti.

i c. vni. de vi. & ho. cle. li. 6.

Vnde dicta conſtitutio procedit de interdicto Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinarij, vel delegatorum ſpecialiter ad hoc deputatorum, vt interdicant, aliàs ſecùs: quando autem datur poteſtas ſpecialiter ad interdicendum, eſt potiùs miniſter, quàm delegatus, & ipſe committens talem poteſtatem dicitur facere, argumento cuiuſdam Decretalis *k*.

k cap. fi. de off. deleg.

Nota deinde, quòd Eccleſia matrix ſecundùm gloſſam in dicta Clementina *l* eſt Eccleſia maior, vel baptiſmalis, quæ dicitur matrix, quia ſicut mater generat, ſic & iſta regenerat per Baptiſmum, & quia interdicuntur quandoque loca non habentia intra ſe Eccleſiam cathedralem, habent tamen matricem, ideo hoc expreſſit, & procedit dicta conſtitutio, cùm illa matrix Eccleſia religioſis non obſeruãtibus interdictum ſubeſt quantum ad præſentationem collationis, vel quia ſit ipſorum vicaria, cùm dicta conſtitutio generaliter loquatur, ita Baptiſta de Salis in ſua ſumma *m*, & Syluester: ſi vero in loco non ſit aliqua cathedralis, vel matrix Eccleſia, quia fortè eſt *n* in alio loco, vel ibi ſunt plures æqualiter ſuis parochianis Baptiſmata, & alia ſacramenta miniſtrantes, diſtinguendum eſt, ſi omnes illæ ſeruant, locus eſt dictę excommunicationi; ſi verò aliquæ ſeruant, aliquæ non, tunc non eſt locus huic pœnæ, ſicut eſſet, ſi in tali loco non eſſet, niſi vna Eccleſia religioſorum non ſeruantium, vt cum Gloſſa tenet Syluester. Nota inſuper, quòd ſi interdictum ſit appoſitum in prouincia, licet Eccleſia Metropolitana ſeruet interdictum, religioſi totius prouinciæ ſcienter non ſeruantes minimè hac excommunicatione feriuntur: nam Clementina ſolùm loquitur de religioſis non ſeruantibus interdictum, quod ſeruat cathedralis, vel matrix loci, & conſtat, quòd Metropolitana Samorenſis, non eſt matrix ciuitatis Taurenſis.

l glo. in d. cle. v. matricem.

m Salis in ſum. tit. excom. 1. fo. 92. p. 2 col. 1. Sy. v. excom. 9. nu. 12.

n gl. in d. cle. 1. Syl. vbi ſu. num. 32.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS VI.

Vtrum matrice non ſeruante interdictum, teneantur Religioſi non ſeruare.

RESpondeo dicendo, quòd ſi matrix Eccleſia non ſeruet, non tenentur Religioſi non ſeruare, prout tenet gloſſa *o*, quia dicta Clementina non dicit, quòd in non ſeruando ſe conforment; ipſa enim addere intendit, non minuere ad obſeruantiam interdictorum, & argumentum à contrario ſenſu ceſſat, vbi illius argumenti contrarium reperitur in iure, prout tenet quædam gloſſa *a* communiter recepta; nec contrariorum eadem eſt diſciplina, vbi mens, & verba reſiſtunt, vt dicitur in iure *b*; exceſſus enim clericorum matricis Eccleſiæ non debet dare religioſis materiam delinquendi, cùm ipſi ſacrorum canonum magis obſeruatores eſſe debeant. Verum eſt tamen, quod ſi ſententia interdicti verè ligat, & matrix Eccleſia illam non obſeruat, religioſi non ſeruantes, non ligantur hac excommunicationis pœna, ſed aliis, quæ in ſacris canonibus *c* continentur; quia ſcilicet, ſunt ſuſpenſi, & eis interdictus eſt ingreſſus Eccleſiæ, & ſunt irregulares, & ineligibiles actiuè, & paſſiuè: ſi autem ſententia interdicti vere non ligat impediente appellatione, vel alia nullitate, & matrix Eccleſia illam ſeruat, ligantur religioſi non obſeruantes eam pœna excommunicationis, non autem aliis ſupradictis: quando verò tenet, & per Eccleſiam matricem ſeruatur, religioſi non obſeruantes ligantur, non ſolum excommunicatione, ſed etiam aliis pœnis.

o gloſ. in dict. Clement. 1.
a gloſ. vlt. in ca. publicato. de elect.
b cap. fin. de ver. ſign.
c c. vlt. de exceſſ. prælat. cap. authori. de pœni. li. 6. & c. Epiſcoporum.

QVÆSTIO CX.

De interdicto locali, quoad eius effectus, & priuilegia iuris communis, in quinque articulos diuiſa:

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quis ſit effectus interdicti localis.*
2 *Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur.*
3 *Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri.*
4 *Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio capitulo, alma mater, celebrentur.*
5 *Vtrum interdictum loci violetur, etiamſi non ſit denunciatum.*

ARTICVLVS I.

Quis ſit effectus interdicti localis.

RESpondeo dicendo, quòd ex diffinitione interdicti localis colliguntur tres effectus priuatiui, & tria prohibentur in genere, nempe quædam ſacramenta, & omnia diuina officia, & Eccleſiaſtica ſepultura, qui effectus iure antiquo ſtrictiùs prohibebantur, ſed ius nouum capituli, *alma mater d*, ideo concedit celebrari officia diuina cum quadam moderatione, ne ſi diu ceſſent, pullularent hæreſes, ſequeretur magna indeuotio populorum, & infinita animarum pericula. Ea dicuntur officia diuina quæ non ſunt ſacramenta, ſed actus ſpecialiter deputati ſacro ordini, vt celebrare Miſſam etiam votiuam, cantare Epiſtolam, aut Euangelium ſolemniter cum veſtibus ſacris, & quod Hebdomadarius, officiet, ſeu capitulet, prout conſtat ex traditis à Paludano *e*, Antonino, Syluestro, Soto, Couarruuias, & Nauarro. Vnde celebrare, aut miniſtrare ſolemniter in Miſſa etiam Pontificali, & Hebdomadarium ſacerdotem officiare horas in choro, & Epiſcopum conferre ordines etiam minores, & non ſacrare Abbates, virgines, aras, & calices inter diuina officia prohibita tempore interdicti reputantur, vt conſtat ex traditis ab Angelo *f*, Couarruuias,

d c. p. alma mater. de ſent. excom.
e Palu. in 4. d. 18. q. 2. ar. 1. Syl. interdi. 3. nu. 1. & 5. Anton. 3. p. tit. 26. cap. 4. Sot. in 4. d. 22. q. 3. art. 1. conclu. 4. Couar. in ca. alma mater. ca. 1. p. 2. §. 1. nu. 2. §. 4. Nau. in manu. à n. 171.
f Angel. interdi. 9. §. 18. Co. vbi ſ. §. 5. n. 6. Na. vbi ſup. nu. 177. & 186.

& Nauarro, qui in hac parte ſequuti ſunt Ancharranum, & Federicum, & Calderinum.

Aduertendum tamen, quòd propter aliquam grauem neceſſitatem poteſt Epiſcopus ordines celebrare tempore interdicti; verbi gratia, ſi ratione peſtis, vel alterius calamitatis parochi, & multi ſacerdotes obierunt; poterit enim in his caſibus Epiſcopus tempore interdicti ordines conferre, ſecundum Syluestrum *g*, quod non eſſe probabile tradit Couarruuias, & Bibaldus in ſuo Candelabro aureo, putat probabiliſſimum, & verũ, cùm neceſſitas careat lege, maximè in hoc caſu, vbi multi morerentur ſine confeſſione ex ſacerdotum penuria, & conſequenter condemnarentur multi.

g Syl. interdi. 5. 5. Cou. in ca. alma mater. 2. p. §. 4. nu. 4. Bibald. in Candel. aureo.

Verum eſt tamen, quòd ſi extra dictas neceſſitates ordines celebrauerit, grauiſſimas incurret pœnas à iure ſtatutas; ordinatus autem ſic in dicto loco non fit ſuſpenſus, niſi in ſua ordinatione miniſtret ſtatim in ordine ſuſcepto, vt affirmat Couarruuias *h*, nec licet tempore interdicti benedicere ſacramẽtalia, vt aquam etiam pro Baptiſmo, niſi ianuis clauſis, vt tenet Sylueſter *i*, quem ſequitur Nauarrus ſecutus Federicum, & Calderinum dicentes, quòd tunc non licet parocho benedicere aquam, neque eam publicè fundere, cùm aſperges. Item non licet cantare horas Canonicas publicè, nec priuatim coram aliis eas dicere, ſed eas dicere cum moderatione capituli, *alma mater*. Hæc & ſimilia, prout ordinantur in Miſſali, vel Pontificali, aut Breuiario dicuntur officia diuina vt conſtat ex traditis ab Angelo, *k* Syluestro, Nauarro, & Mandoſio. Verum eſt tamen, quòd non omnia, quæ in Miſſali, & Breuiario habentur, ſunt officia diuina; multa enim ſunt in his libris ordinata, quæ non prohibentur tempore interdicti, quia reuera non dicunt ſimpliciter officia diuina, ſed priuata, vt innuunt Doctores allegati, quibus proinde intereſſe poteſt homo interdictus, aut excommunicatus, de quibus in articulo ſequenti.

h Cou. vbi ſ. §. 3. num. 3.
i Syl. interdi. 5. §. 2. v. 3. Nau. vbi ſup. 186. 187.
k Angel. interdi. 5. §. 4. Syl. interdi. §. 4. v. 1. & interdi. 6. §. 2. v. 1. Mand. in pra. ſignat. ti. confeſſionale, & tit. licẽtia.

ARTICVLVS II.

Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur.

RESpondeo dicendo, quòd primò permittuntur benedictio menſæ, & gratiarum actio, benedictio fructuum, aut ipſius habitus Nouitiorum, pro peregrinis, benedictio baculi, & ſacculi, prout conſtat ex traditis per Nauarrum *l*, & Syluestrum, & ex abundantiori conceditur priuilegium pro benedictione menſæ, prout conſtat ex compendio *m* Mendicantium Leonem X. Minoribus conceſſiſſe. Quod ego priuilegium exiſtimo fuiſſe procuratum, quia in religionibus benedictio menſæ, & gratiarum actio à nemine, quàm ab Hebdomadario, aut à Sacerdote nomine ipſius ſolemniter dicuntur, qua ratione attenta videntur inter officia diuina aliquo modo eſſe computanda, & tempore interdicti ea minimè eſſe dicenda ſolemniter, niſi priuilegium aliquod ſit conceſſum, quo ipſa ſolemniter dici poſſe concederetur.

l Nau. 27. nu. 172. Syl. vbi ſ. v. 5. in fin.
m Cõp. men. 1. interdi. 1. §. 20. habe. in ſup. fo. 26. conceſ. 192.

Secundo permittitur cantus Litaniarum dum fit per laicos confratres, prout dicunt Nauarrus *n*, Sandoual, & Tabien. vel dum publicè intra, vel extra Eccleſiam cantantur à ſacerdote regularibus, ſed abſque ſolemnitate Crucis, & ſine *Dominus vobiſcum*, nam dum ſacerdos in diebus Litaniarium, qui præcedunt Aſcenſionem Domini, & in feſto beati Marci Euangeliſtæ, in proceſſione cũ ſuperpellicio, & præcedẽte cruce, aut in aliis proceſſionibus cantat ſolẽniter litanias, pertinet ad officium diuinum, & ſacerdotis, & ſic non licet tempore interdicti, prout tenet Nauarrus *a*, & alii cum Calderino, & Caietanus, Palatius. & Alcocer, & ſic excommunicato non licet aſſiſtere litaniis ſolemnibus: prout tenet Nauarrus *b*. Aduertendum tamen, quòd *Leo X. conceſſit fratribus Minoribus, quòd tempore interdicti ordinary poſſint prædicti fratres minores, facere proceſſiones per clauſtra*

n Na. vbi ſ. n. 176. Sando. 1. tr. 5. de officio Eccleſiaſtico cap. 29. Tabien. tit. interdi. 5. vlt.
a Nau. c. 27. vbi ſ. Cou. excom. ad ſi. Palat. in 4. d. 18. q. 3. pag. 141. Alcoc. in ſum. c. 17.
b Nau. vbi ſ. n. 40. nu. 1041. in cap. 28.

Digitized by Google

ſua dicendo litanias, vel hymnos, aut alia deuota carmina, dum tamen aliquod diuinum officium non dicant. Ita habetur in ordinis Supplemento *c*, & refertur in compendio mendicantium. Quæ ibi, *Dummodo aliquod officium diuinum non dicant*, ſatis indicant, quòd prædictum priuilegium ad parum, vel ad nihilum deſeruit, cùm prædicto modo facere proceſſiones,& dicere litanias, à iure communi concedatur, prout ex ſuperioribus ſatis patet. Ex quibus colligitur minus rectè percepiſſe hoc priuilegium Henriquez *d*, dicens,quòd Minoritis,& eis, qui communicant in eorum priuilegiis conceditur tempore interdicti facere publicas proceſſiones per clauſtrum, cum ſolemnitate,& cantu litaniarum,hymnorum, & aliarum deuotarũ precum; non enim in dicto priuilegio tale quid cõceditur, ſcilicet quòd cum ſolemnitate hæc fieri poſſunt,hoc enim eſt officium diuinum,vt ex præcedentibus conſtat: imò dictum priuilegium id expreſſe negat, addens, & dicens: *Dum tamen aliquod diuinum officium non dicant*. Quæ verba minimè conſiderauit Henriquez, imò ea malè tranſtulit dicens, Dummodo non faciant aliud officium,quæ verba minimè in dicto priuilegio apponuntur: ſolùm enim apponuntur verba ſuprà poſita ibi, *dum tamen aliquod officium diuinum non dicant*. Nec pro Henriquez facit priuilegium ab eo allegatum contentum in eodem compendio *e* Mendicantium. Nam Leo non conceſſit Benedictinis abſolutè, vt tempore interdicti poſſint Miſſas, proceſſiones, & alia diuina officia ſolemniter celebrare, vt inde inferat Henriquez poſſe regulares proceſſiones in tempore interdicti ſolemniter celebrare; ſed ſolum conceſſit, vt in feſtiuitatibus, de quibus in dicto priuilegio, poſſint dictas proceſſiones ſolemniter celebrare, in quibus feſtiuitatibus per dictum priuilegium ſuſpenditur interdictum.

c Sup fol. 62. ſerm. ſ. 199. comp. mend. tit. inter. 1. parag. 21.

d Henriq. in ſum. 2. p. li. 13. de excom. & interd. cap. 44.

e Comp. mẽd. tit. interd. 2. parag. 10.

Poteſt etiam ſacerdos, qui iuuat infirmum periclitantem recitare litanias, & alios pſalmos,& orationes coram laicis dicere Euangelium,vel legere paſſionem Chriſti Domini,aut recitare Pſalmos Pœnitentiales, dummodo non dicat, *Dominus vobiſcum*, quod pertinet ad officium Diaconi, & recitare recommendationem animæ pro mortuo,prout tenet Syluester *f*. & Nauarrus.

f Sylu. inter. 5. §. 4. v. 6. Nau. c. 27. n. 170.

Quartò poteſt etiam Sacerdos introducere priuatim in Eccleſiam mulierem poſt partum facta confeſſione generali, vt Deo gratias agat, prout tradunt Syluester *g*, Maiolus, Armilla,& Nauarrus cum Calderino, ſed abſque ſtola, & ornatu ſacerdotis, vt cum aliis tenet idem Nauarrus *h*, eadem confeſſio, & abſolutio generalis deprecatiua dici poteſt coram interdictis à ſacerdote in fine concionis, quia eo ipſo,quo tunc conceditur ſacramentum pœnitentiæ etiam ſanis videtur conceſſa ea generalis abſolutio, quæ ordinatur ad emundationem peccati, prout tenet Syluester *i*, & Nauarrus: nam ea deprecatoria confeſſio, ſeu abſolutio fieri poteſt à perſona interdicta.

g Syl. ti. inter. 5. §. 4. v. 5. Maiol. li. 3. c. 20 nu 8 in f. Armil. tit. interd. parag. 64. Nau. vbi ſup.

h Nau. vbi ſ. nu 170. 177. 179.

i Sylu. vbi ſ. parag 7. v. 3. Nau. vbi ſ. num. 176.

Quintò non prohibetur adoratio crucis in feria ſexta Hebdomadæ ſanctæ,quia non videtur officium diuinum,vt tenet Nauarrus cum Calderino,& recentioribus,& clericus poteſt accipere mortuaria, licet defunctus etiam interdictus ſit ſepultus extra locũ ſacrum, quia clericus non prohibetur pro illo orare, aut accipere oblationes, prout tenent Syluester *k*, & Nauarrus.

k Syl. ti inter. parag. 8. v. 7. Nau. vbi ſ. num. 174.

Sexto tempore interdicti licet publicè recitare,dum pulſatur ad precem Angelicam, veſpere, manè, & meridie, vt poſt communem tenet Medina *l*. Et priuata benedictio licet,quam publicè dat Epiſcopus,vel presbyter etiam extra Diœceſim, non tamen licet ſolemnis benedictio, quam Epiſcopus facit in Eccleſia dicens, *Adiutorium noſtrum in nomine Domini*, & ſic ſunt concordandi Syluester *m* & Nauarrus. Dum enim Syluester illicitam eſſe talem benedictionem affirmat, de benedictione ſolemni eſt intelligendus.

l Med. lib. 1. ſuæ inſtructi. ca. 11. nu. 13.

m Sylu. vbi ſ. parag. 4. v. 5. Nau. vbi ſ. num. 176.

Septimo lectori etiam interdicto, vel in loco interdicto licet prælegere lectiones etiam ſacræ Scripturæ, declarare Euangelium,aut Pſalmos, & prædicare, prout tenent Paludanus *n*, Antoninus, ſumma confeſſorum, & Nauarrus; & licet etiam exercere ea,quæ ſunt iuriſdictionis in loco interdicto, vt excommunicare, vel ab excommunicatione abſoluere, dare indulgentias,eligere, & ſimilia, ſed abſque ſtola, & ſolemnitate ſacerdotali.

n Palu. in 4. d. 18 q. 4. Anton. 3. p. ti. 2. q. c. 70 col. 2. ſum. confeſ. li. 3. tit. 33. q. 25. Nau. vbi ſ. num 176.

Octauò prohibebantur olim multa officia diuina in loco generaliter interdicto, vt patet ex iure *o*, ſed quædam officia licebant, vt etiam colligitur ex iure *p*, & plura nouo iure in capitulo, *alma mater*, alia conceduntur per priuilegia iuris, vt clericis quædam conceduntur; clericus enim primæ tonſuræ ex priuilegio iuris admittitur ad officia diuina, & ſepulturam, niſi fuiſſet cauſa interdicti, ſub nomine clerici in fauorabilibus iure communi comprehenduntur regulares; niſi clerici, aut regulares eſſent interdicti, prout notat Nauarrus *q*: omnes enim hi gaudent priuilegio canonis, vt idem Nauarrus notat *r*, & etiam Nouitius, & conuerſus gaudet, vt dicitur in iure, & tradunt Syluester *ſ*, Roſella, Armilla, Angelus, Nauarrus, Corduba, Antoninus, & Gabriel *t* clericuſque coniugatus cum vnica Virgine gaudet priuilegio canonis, & fori, ſi modò deferat tonſuram, & veſtem Clericalem: at poſt Concilium Tridentinum *t* vt clericus in minoribus gaudeat priuilegio fori,oportet ab Epiſcopo aſcriptum eſſe miniſterio certæ Eccleſiæ, aut verſari in ſeminario clericorum; vel in ſtudiis de licentia Epiſcopi, quod tamen in praxi receptum confirmat Pius V. proprio motu, & viſitatum eſt in prætoriis regiis, & id optauit fieri Molineus *u*, vt tenent Nauarrus,Mandoſius, Maiolus & Perez: clericus tamen cõiugatus tẽpore interdicti nõ admittitur ad diuina officia, niſi præſcripta conſuetudo, ex qua venire licet impunè contra interdictum, id concedat, qualis eſt in Aragonia, quod ex traditis in iure *x* de conſuetudine diſponente confirmatur, & tradit Nauarrus.

o ca. reſponſo vbi gloſ. de ſen. excom.

p cap. quod in te. de pæn. & remiſ.

q Nau. c. 27. num 174.

r Nau. ca. 27. num. 79.

ſ Syl. v. relig. 5. & excom. 6. nu 3. Roſ. Armil. Ang. v. nouiti. Nau. in Apol. de reſig. q. 12. m. ni. 55. Cor. li. 1. q. 9. Gab. 1. ... pr. ti. de præſum. t. Seſ. 12.

t Triſe 23. c. 6. & 17.

u Moli. in ad. ad Alc. conſ. 8 vo. 1. Nau. c. 25. nu 135. Mand. ſo reg. cãce. reg. 16. q. 14 n. 1. Maiol. li. 1 de reg. c. 34. n 1. col. 3. Per. in l. 2. ti. 8 l. 8. ord. fo. 345.

x c. f. de conſuet.

Nonò non prohibentur in conuentuali Eccleſia, vt ſummiſſa voce, & ſine cantu bini, aut tres recitent horas, ſed cum moderatione hac, nempe interdictis excluſis, ac ianuis clauſis vt colligitur ex iure, tradunt Ioannes *y* Tabien. Syluester, & Couarruuias, & tunc non licet, vt plures, quàm tres ſimul recitent etiam tempore ceſſationis à diuinis, quia ſolum confirmatur ius antiquum, prout tenet Henriquez *z*. contra Senatum Doctorum Salmanticenſis Academiæ, & contra Medinam, dicentes, quòd debet ſolus recitare.

y Nau ca. 27. nu. 174. y Tabie. inter. 4. in pr. & ibi Syl v 1. Cou. in c. p. alma mat. 1. p. §. 2. nu. 7. ve. ad & olim.

z Henri. in ſum. 2. p li. 13. de excom. & interd. ca. 4. n. 3. lit. k.

Ex his Doctores colligunt, licuiſſe in interdicto, etiam ſpeciali, quòd bini, aut tres horas canonicas recitare poſſint extra Eccleſiam, ſed cautè, ne à prohibitis audiantur, niſi fortè per tranſitum, quod pro nihilo reputatur, vt in agro, cubiculo, vel etiam intra Eccleſiam apertis ianuis cum dicta cautela, ne audiantur à prohibitis, prout tenet Couarruuias *a*, Nauarrus, & Syluester, nec quid prohibet capitulum, *alma mater*, quia in hoc caſu ceſſat tota ratio prohibitionis, & inconuenientium, quæ in dicto capitulo conſiderantur, ſimiliter tempore ſpecialis interdicti, loci, licebat binis clericis, aut tribus ſimul recitare, vt tenent Syluester *b*, & quidam recentiores, quod ſentit Couarruuias, quia Doctores loquuntur ſine exceptione ſpecialis, aut generalis interdicti, vt contra Nauarrum tenet Henriquez, tempore verò ceſſationis id licet ex eodem iuris priuilegio, quia militat eadem ratio, prout colligitur ex Couarruuias *c* cum Ioanne Andrea, & Innocentio, Calderino, & Syluestro,& ſignificat Soto, & ſerio, affirmant Theologi recentiores, prout aſſirmat Henriquez, inde inferens ſine cauſa Senatus Doctorum Salmanticenſium, quos citat Medina, reſtringit hoc ad ſolos ſacerdotes contra capitulum, *quod in te, de pænitentiis, & remiſſionibus*, quod non reſtringit hoc priuilegium recitandi binos, aut tres ad ſolos ſacerdotes, & per conſequens falſo aiunt ſolum ſacerdotem tempore ceſſationis, ſepeliendum in loco ſacro, idque in cœmeterio, & non in Eccleſia: dictum enim capit. *Quod in te*, generaliter cõcedit prædictum priuilegium clericis. Verum eſt tamen, quod extra Eccleſiam poſt capi-

a Co. vbi ſu. 1. Na. vbi ſu. 175. Syl. vbi ſu. §. 2. v. 1.

b Syl. vbi ſu. Co. vbi ſu. DD. in cap. quod in te. de pæni & remi. Henri. vbi ſ. n. 3. lit. N

c Cou. vbi ſu. 1 p. §. 1 n. 7. v. hinc ſo ci Syl. vbi ſ. §. 7 v. 3. So. in 4. d 22 q. 3. a. 1. Hen. vbi ſ lit O. Med. in inſt. cõfeſſorum li. 1. ca. 11 parag. 14.

Digitized by Google

capitulum *alma mater*, non debent dicere horas canonicas plures ſimul, quàm tres, quia alias viderentur officiare pro populo, vt innuit Syl. *d* Ex his infertur etiam intellectus ad quandam conceſſionem Leonis X. factam fratribus Minoribus, *quòd ſcilicet tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis poſſint duo, vel plures fratres extra Eccleſiam in domibus ſuis officium diuinum dicere, non obſtante capitulo* quod in te, de pœnitentiis, & remiſſionibus, *& aliis quibuſcumque, & quòd quando extra chorum dicunt prædicti fratres horas canonicas, ſi caſu tranſeuntes perſonæ interdictæ aliquid audierint, non propterea incurrant aliquam cenſuram*. Ita habetur in ordinis Supplemento *e*; hoc enim priuilegium, ex dictis, vt aliquid operetur, debet intelligi, vt plures quàm tres ſimul in domibus ſuis extra Eccleſiam tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis officium dicere poſſint diuinum. Nam ſecundùm ſupradicta ex priuilegio iuris iam erat conceſſum clericis, vt tres ſimul extra Eccleſiam poſſint officium diuinum recitare. Verum eſt tamen, quòd modò poſt capitulum, *Alma mater*, in agro aut alibi extra Eccl. non poſſunt plures, quàm tres dictas horas canonicas priuatim ſummiſſa voce, excõmunicatis interdictis excluſis recitare, prout cum Syl. dictũ eſt. Illud autem, quòd in eodem priuilegio conceditur, *quòd quando extra chorum dicunt prædicti fratres horas canonicas, ſi tranſeuntes perſonæ interdictæ aliquid audierint, non propterea incurrant aliquam cenſuram*, hoc inquam non continet aliquod priuilegium, cùm iure communi ſit conceſſum, & ita à Leone X. pro fratribus ſcrupuloſis videtur fuiſſe impetratum.

d Syl. in inter. 5. n. 7. verſ. 2.

e Sup. f. 82. nu. 166.

Decimò licebat parochis, per ſe, vel per Vicarium, vt & modò licet tempore interdicti generalis, aut ſpecialis celebrare vnam Miſſam in hebdomada in qualibet parochia, prout in iure permittitur, & tradunt Syluester *f*, Villadiego, & Nau. & hoc cum vno, aut duobus miniſtris ad renouãdum ſanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ, quod aſſeruatur pro infirmis in Sacrario, moderatione tamen interdictis excluſis, & his qui non habent priuilegium ianuis clauſis voce ſummiſſa, & ſine pulſu campanæ etiam paruulæ. Ita Doctores ſuperiùs allegati, cùm moderatio hæc confirmetur nouo iure capit. *Alma mater*: vrgente autem neceſſitate infirmorum poſſunt aliæ Miſſæ cum moderatione celebrari, vt tenet Nauarrus *g* ſecutus Hoſtienſem.

f c. permittimus, de ſen. excom. Syl. interd. 5. §. 1. Villad. ca. 5. n. 6. Nau. c. 27. nu. 173. & 178.

g Na. vbi ſ. n. 173. Hoſt. in d. c. permittimus.

ARTICVLVS III.

Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri.

Reſpondeo dicendo, quòd iure *h* antiquo concedebatur morituris Euchariſtia per modum viatici, & ſacramentum pœnitentiæ etiam pro ſanis, & alia ſacramenta, quod extendunt Doctores *i* ad tempus ceſſationis. Sed vt hæc clariùs pateſiant de ſingulis ſacramentis operæ pretium eſt videre: quantum autem ad ſacramentum Baptiſmi, nunc & olim in loco generaliter interdicto, licet conferre Baptiſmum pro paruulis, prout tradunt Doctores *k*, quos ſequuntur Soto, Medina, Couarruuias, Syluester, Nauarrus, Armilla, Angelus, & Ioannes Tabien. & hoc cum ſolemnitate ſolita Catechiſmi, Exorciſmi, quia præceptum eſt Eccleſiæ, ne ſine iis piis ritibus à ſacerdotibus Baptiſmus miniſtretur, & idem Baptiſmus cum ſimili ſolemnitate licet, & licuit conferre adultis ad Eccleſiam venientibus, prout tradunt Doctores ſuperiùs relati ad hoc quandam decretalem *l* allegãtes; quoniam licèt adultus poſſit contritione, & Baptiſmo flaminis iuſtificari, habet tamen ius ad Baptiſmum aquæ petendum, cùm ipſe in re ſuſceptus ſit efficaciùs ad ſalutem remedium.

h cap. quod in te de pænit. & remiſ.

i DD. in c. permittimus de ſent. excom.

k DD. in ca. non eſt nobis de ſponſalib. Sot in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. poſt conc. 4. Me in ſum. li. 1. ca. 11. §. 13. Cou in c. alma mater §. 1. num 8. Sylu. interd. §. 7. nu. 1. & 4. & Arm. §. 44. Na. ca. 27. nu. 178. Ang. interd. 6. §. 17. Tab. §. 5.

l ca. quoniam de ſent. excõ. li. 6.

Quantum autem ad ſacramentum Pœnitentiæ licitum eſt conferre infirmis, vt iure etiam antiquo quidam putant licere ſanis, vt videre eſt apud Nauarrum *m*, Tabien. & Couarruuiam, vtcumque tamen ſit, de iure *n* nouo conceditur ſanis; hoc tamen intelligendum eſt dummodo ſint bene diſpoſiti ad hoc ſacramentum recipiendum; vnde ſanus excommunicatus, ſi non dedit cauſam interdicto, poteſt tunc ſacramentaliter abſolui, ſi præbeat debitam iuris cautionem, vt colligitur ex iure, & tenet *o* Nauarr. & quidam recentiores.

m Nau. vbi ſ. Tabien. §. 5. vbi ſ. Cou. vbi ſu. §. 3. n. 1.

n cap. alma mat. de ſen. excom. Villa. de interd. ca. 5. num. 2. in fin.

o cap. alma mater. Na. vbi ſu. n. 178. ad. ter. ad ſyl. ... ter. 5. §. 7. v. ...

Quantum ad ſacramentum confirmationis, quod pertinet ad quoddam Baptiſmi complementum, poteſt iure etiam antiquo adultis publicè miniſtrari in tempore interdicti cum ſolemnitate conſueta in loco etiam ſpecialiter interdicto, quando alias commodè adiri non poſſet, vt poſt alios tenent Couarruuias *p*, & Nauarrus. Chriſma verò, quod neceſſarium eſt pro confirmatione, & ad ritum Baptiſmi, licet, & licuit hodie conſecrare in feria quinta hebdomadæ ſanctæ in loco etiam ſpecialiter interdicto, ſimiliter & olim baptizandorum, cum moderatione tamen capituli, *alma mater*, vt olim iure antiquo erat moderatum, vt tenent communiter Doctores *q*. Couarr. Nauar. & Syl.

p Cou. vbi ſ. §. 2. num. 7. & 8.

q Na. vbi ſ. n. 178. in fin. DD. in cap. quoniam de ſent. excom. Cou. vbi ſ. §. 1. n. 7. Syl. v. confirm. §. 5. v. 4.

Quantum verò ad ſacramentum Euchariſtiæ iure antiquo, aut nouo tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis, niſi tanquam viaticum infirmis in articulo mortis, non poteſt miniſtrari, iuxta tradita in iure *r*, & reſoluta à Couarruuia, Soto, Nauarro, Calderino, & Federico, quod benigna interpretatione extenditur ad omnes qui ſunt in probabili periculo mortis etiam violentæ, vt damnatus eſſet ad mortem per ſententiam, appellatione, aut alio iuris remedio non ſuſpenſam, vt tenent Doctores ſuperius allegati, adeò quòd hic poſſet non ieiunus communicare, ſi Iudex nolit tempus dare, vt tradit Henriquez *ſ* dicens hoc colligi ex Syluestro, & Doctoribus communiter, & quod ita in praxi fecit ſeruari Reuerendiſſimus Guerrero, Archiepiſcopus Granatẽſis, vir doctiſſimus, poſt conſultationem virorum grauiſſimorum. Ita non obſtante tempore interdicti etiam ſpecialis, aut ceſſationis à diuinis, poteſt prædicto damnato dari communio, vt colligitur ex Nauarro *a*, Soto, Medina, & Couarruuias allegantibus Palud. & Antoninum, & Medina in confirmationem ſupradictorum citat congregationem Doctorum Salmanticenſis Academiæ, & ratio prædictæ opinionis eſt: nam reus damnatus ad mortem dicitur eſſe in articulo mortis licet violentæ, & abſolui poteſt, vt conſtitutus in hoc articulo ab omnibus caſibus, & per conſequens eidem eſt concedenda communio etiam tempore interdicti, non obſtante communi prohibitione Eccleſiæ, & intra Eccleſiam ſpecialiter interdictam, quando non eſſet alia, huic tamen ſano non poteſt ſacramentum Extremæ vnctionis conferri, prout dicemus, verba de hoc ſacramento faciendo.

r c. quod in te. de pœn. & remiſ. c. permittimus de ſen. excom. Cou. vbi ſ. n. 1. & §. 3. n. 1. Sot in 4. d. 22. qu. 3. art. 1. c. 4. Nau. vbi ſ. nu. 73. Cal. de inter. 2. p. n. 3. Feder. c. n. 70.

ſ Hen. l. in c. p. li. 8. de ... cap. 30. §. 1.

a Na. vbi ſ. n. 178. in fin. So. vbi ſ. c. 1. Med. vbi ſ. §. 13. Co. vbi ſ. §. 2. n. 7. & §. 3. n. 2. & ... l. 2. ... num. 14.

De prægnanti autem muliere, quo tempore partus timet periculum, poteſt tempore interdicti dari Euchariſtia, prout reſoluit Couarruuias *b*, & ſimiliter inchoantibus longam periculoſi maris nauigationem, aut intraturis prælium, aut quando ciues ſunt ab hoſtibus validis obſeſſi, prout tenet Sylu. *c* cum Doctoribus communiter.

b Cou. in cap. alma mat. 2. p. §. 3. n. 1.

c Syl. interd. 5. §. 7.

Sano etiam ſacerdoti, non licet tempore interdicti recipere communionem de manu aliena, quia dum fit generalis prohibitio, & excipiuntur certi caſus, omne, quod expreſſe non eſt exceptum, ſubiacet regulæ prohibitiuæ, vt poſt alios tenent Couarruuias *d*, & Nauarrus.

d Cou. vbi ſ. §. 3. n. 1. Na. vbi ſ. n. 171.

Vnde falſò quidam recentiores aiunt, quòd Clericus eiuſdem Eccleſiæ, præſertim ſacerdos, vt conceſſione iuris poteſt aſſiſtere diuinis officiis, ita & poteſt recipere communionem: nam ille, cui conceditur, vt poſſit tempore interdicti aſſiſtere diuinis officiis, non conceditur, vt poſſit recipere communionem, niſi ſpecialiter ipſi concedatur, vt conceditur ipſis religioſis, & infrà dicemus. Aduertendum tamen, quòd quando datur Euchariſtia infirmis tẽpore interdicti, deferenda

 eſt

Digitized by Google

eſt ad eos reuerenter cum conſueta ſolemnitate & pulſu campanæ, & lumine, vt poſt alios tenet Nauarrus *e*, & Couarruuias, poſſuntque recitari Pſalmi, & preces, aut hymni à ſacerdote cum aliis dummodo non recitet horas canonicas, & in reditu ab infirmis, licet Euchariſtiam oſtendere populo, vbi mos eſt etiam coram interdictis, quia hi non prohibentur videre, & adorare Euchariſtiam, & dum priuilegiatus communicat, poteſt populus intereſſe, prout tenent Soto *f*, Nauarrus poſt Calderinum, quod eſt tenendum; quia oſtendere extra Miſſam, aut videre Euchariſtiam, non eſt aſſiſtere diuinis officiis, neque recipere ſacramentum.

e Na. vbi ſ. n. 78. Co. vbi ſ.

f So. vbi ſ. cõ. 4. corol. 8. Na. vbi ſ. n. 179. Cou. vbi ſ. §. 3. num. 1.

Quantum autem ad ſacramentum matrimonij, quod in contractu inter fideles conſiſtit, poteſt dari & recipi in loco interdicto, aut ipſis interdictis perſonaliter, & licèt eſſet prohibitum interdicto Iudicis, eſt validum, vt tenent doctores ſuperiùs allegati, at quia benedictio nuptialis pertinet ad diuinum officium, fatentur Soto *g*, & Couarruuias, quòd non licebit benedicere nuptias, cum moderatione capituli, *alma mater*, vt aiunt Couarruuias *h*, Angelus, Armilla, & Syluester ſecutus Federicum, & multi recentiores, quia dum aliquid permittitur cenſetur permiſſum quod illi eſt annexũ, & licèt ſit ſpecialis ratio, ne benedictio nuptialis intelligatur ſub generali conceſſione officiorum diuinorum cùm pertineat ad ſolemnitatem ſacramẽti ſingulis non neceſſarij, ac proinde iure antiquo non licebat ea benedictio habenti priuilegium aſſiſtendi in officiis diuinis: nunc autem habenti priuilegium licitum eſt cum moderatione dicti capituli, *alma mater*, & ſic in feſto Aſſumptionis Virginis, in quo interdictum olim iure antiquo ſuſpendebatur, imò & in feſto Corporis Christi, fatentur Syluester *i* Soto, & Couarruuias, quòd ſicut licitum eſt officia diuina publice celebrari; ita etiam licita eſt benedictio nuptialis, & in aliis feſtiuitatibus, vt in Paſchate Reſurrectionis, & Natiuitatis, ea nuptialis benedictio prohibetur, vt patet ex iure *k* antiquo, nunc etiam per Concilium Tridentinum *l* prohibentur, licèt in aliis eas nuptias ſolemniter celebrare permittatur.

g So. vbi ſ. poſt conc. 4. Cou. vbi ſ. §. 5. n. 1. Latiore 11.

h Cou. vbi ſ. parag. 3. Ang. inter. 5. 30. Armi. Syl. inter. 5. parag. 2. v. 3.

i Syl. v. inter. 5. parag. 5. v. 3. Sot. & Cou. vbi ſ.

k c. non oportet. 33. qu. 4.

l Tri. ſeſ. 24. de matrimo. cap. 10.

Quantum verò ad ſacramentum extremæ vnctionis, cùm non cadat ſub præcepto, conferri non poteſt etiam clericis presbyteris tempore interdicti, prout dicitur in iure, & tradunt Couarruuias *m*, & Nauarrus, bene tamen conferre poteſt religioſis ex priuilegiis ipſis conceſſis, prout infrà dicetur *n*.

m Cou. vbi ſ. num. 179.

n infra qu.

Quantum verò ad ſacramentum ordinis in loco interdicto Epiſcopus, aut Abbas etiam iure nouo per capitulum, *alma mater*, conferri non poteſt laicis, aut regularibus, neque promouere clericos ad vlteriores ordines; quia capitulum, *alma mater* ſolum indulget officia diuina, nullum verò ſacramentum concedit, niſi permiſſum iure antiquo, vt tenet idem Couarruuias *o*, & Nauarrus, vnde falſo Innocẽtius *p* ait, quòd Epiſcopus clauſis ianuis poteſt promouere clericos, imò Villadiego tenet cum Abbate, quòd poteſt etiam laicos ordinare in loco interdicto, quia Epiſcopus non includitur ſub generali interdicto.

o Co. vbi ſu. parag. 3. n. 4. illat. 4. Nau. vbi ſup.

p Innocen. in cap. non eſt nobis.

Sed contrarium eſt dictis eſt tenendum, quamuis idem ordinator impoſuerit illud generale interdictum, vt probant Couarruuias, *q*, & Nauarrus, quod confirmatur: nam Epiſcopus interdictus non poteſt dare ordines in loco non interdicto, ut Syluester *r*, & Nauarrus tenent. Neceſſe eſt igitur, vt Epiſcopus ſuſpendat interdictum quantum ad illum actum, aliàs, nec in feſtiuitatibus, in quibus ſecundùm ius ſuſpenditur interdictum, licèt. Vtrùm autem Epiſcopus poſſit ordines conferre exiſtente magna miniſtrorum neceſſitate, iam ſupra articulo primo huius quæſtionis dictum eſt.

q Cou. vbi ſu. nu. 4. illat. 5.

r Syl. vbi ſ. parag. 7. v. 6. Nau. vbi ſup.

ARTICVLVS IV.

Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio capituli, alma mater, *celebrentur.*

RESpondeo dicendo, quòd Bonifac. *ſ* VIII. cõcedit celebrari tẽpore interdicti officia diuina cũ quadruplici moderatione. Prima, vt dicantur in Eccleſia ianuis clauſis. Secunda, vt dicantur ſummiſſa voce. Tertia, vt non pulſentur campanæ. Quarta, vt excludantur excommunicati, & interdicti, ita ex dicto capitulo colligunt Couar. *t* & Nauarrus.

ſ c. alma mater de ſent. excom. lib. 6.

t Cou. in d. c. alma mater 2. parag. 2. Nau. cap. 27. num. 175.

Sed oportet, vt has conditiones ſigillatim explicemus. Quantum verò ad primam conditionem aduertendum eſt, quòd nomine Eccleſiæ veniunt hoſpitale, & priuatum oratorium, ſi modò ſint ab Epiſcopo approbata, & licèt tempore interdicti non prohibeantur laici videre Euchariſtiam extra Miſſam in Eccleſia, vt quando portatur ad infirmos, & reuertitur in Eccleſiam, in qua oſtenditur populo, prout dictum eſt articulo ſuperiori; in Miſſa tamen illam videre non poſſunt, quia videre eleuatam Euchariſtiam in Miſſa eſt aſſiſtere parti officij diuini, quod eſt Miſſa. Vnde tempore interdicti non debet in foribus Eccleſiæ fieri foramen, vt laici extrà poſiti videant Corpus Christi in Miſſa eleuatum vt tenent Nauar. *u* Caiet. & Villadiego poſt Palud. Verum eſt tamen, quòd laici ea intentione perforantes Eccleſiam non peccant mortaliter, vt ſentiunt Nauar. & *a* Caiet. & clariùs Pallud. Pro ſecunda vero conditione, ſcilicet *ſummiſſa voce*, eſt aduertendum, quod dum canonici recitant horas in choro, ad quas iure nouo tenentur, aut reſponſoria pro defunctis debita, aliàs amittunt ſtipendium iis officiis diuinis deſignatum, iuxta gloſ. in pragmaticis ſanctionibus, Nauar. *b* Sandoual, & Paulum Pariſienſem, debent ea recitare ſummiſſa voce, ita in tono cantent vt ſe mutuo bene audiant, aliàs amittunt diſtributiones, niſi officium diuinum fiat in choro ſummiſſa voce in tono, vt colligunt communiter Doctores poſt quos id tradit Sylu. *c*. Sandoual, & Nauar. neque peccant ſi præter intentionem eorum audiantur foris à non habente priuilegium: priuatim autem recitare poſſunt tres etiam extra, Eccleſiam, prout dictum eſt in articulo ſuperiori, ſed hoc fieri debet cautè ne audiantur: ſi autem apertis ianuis clerici, aut monachi alta voce canent officium diuinum, violant interdictum, & fiunt irregulares, cum ius *d* prohibens celebrationem diuinorum tempore interdicti loquatur de generali, & ſpeciali interdicto, & capitulũ, *alma mater*, prædictam celebrationem nonniſi ſupradicta conditione concedat.

u Na. vbi ſ. n. 174. Caiet. v. excom. ca 67. Villad. de reg. cap. 5. num. 3.

a Nau. vbi ſ. 187. Caiet. v. interdict. Pa. in 4. d. 9 q. 2. art. 3.

b Na. de orat. not. 5. nu 14. Sand. 9. p. del of. Ecc. Pau. Pariſ. conſ. 17. n. 32. vo. 7.

c Syl. interdi. 5. parag. 1. Sand. vbi ſ. Nau. vbi ſu. num. 174.

d c. is qui de ſent. excom. lib. 6.

Quantum ad tertiam conditionem, ſcilicet, quod campanæ non pulſentur ad horas, aut Miſſarum ſolemnia, aduertendum eſt, quod tempore Miſſæ non eſt pulſanda campanula parua, quæ ſolet pulſari, quando eleuatur hoſtia, neque ſacriſtæ, neque cuicunque alij licet cum ſigno campanulæ conuocare illum ſacerdotem ad Miſſam, neque conuocare Acolytos, vt ſint miniſtri. Ita tenent Angelus *e*, Polue, & Syluester cum Archidiacono, & aliis, & ſic quidam autor carpit regulares non conuocantes tempore interdicti aliquos regulares, ad Miſſam & officia diuina cum tabula, quæ dicitur, *mataraca*, quidam ſcrupuloſi aiunt clericum, ſi pulſet campanam ad Miſſam tempore interdicti ſolùm vt autorizet, fieri irregularem ex eo, quòd participet in crimine, & comprobant ſuam opinionem à ſimili de Epiſcopo habente iuriſdictionem temporalem ſi autorizans interſit deformationibus factis per ſententiam ſui Iudicis, hic enim Epiſcopus irregularis fit; ſi aſſiſtens tanquam Iudex, & præhens autoritatem ſit cauſa, vt fiat, aut anticipetur, & acceleretur executio deformationis prout tenent Nauarrus *f*, Couarruuias Ledeſma, & communiter ſummiſtæ. At hi omnes ſine fundamento ſufficienti loquuntur, & ita non fieri irregularem talem clericũ tenent Nauarr. *g* Soto, & Syluester. Pro quibus facit, quod tradidit Couar-

e Angel. interdi. 5. parag. 9. Polue de inter. 5 parag. 5. v. 6.

f Naue. 27 n. 114. ad ſi Co. in cle. furioſ. 2. p. parag. 1. n. Led. 1. p in 4. 2. p. qu 18. art. 2.

g Na. vbi ſ. n 171. & 172. So. in 4. d. 12 qu. 1. ar. 1. & d. 25 q. 1. art. 3. Syl inter 6 parag. 2. v. 4.

Digitized by Google

Couarruuias *b*, probans, quòd ex participatione tali non contrahitur irregularitas, quia id nullo iure probatur, & clericus in ſacris non habet, ex officio ordinis pulſare campanas, neque id eſt officium ſacrum. Vnde ſine cauſa addit Couarruuias *i* cum Villadiego fieri irregularem Epiſcopum excommunicatum, ſi compellat capellanum, aut alium ſacerdotem coram ipſo celebrare Miſſam, aut officium diuinum, quia autorizat; non enim quæcumque autorizatio ſufficit ad inducendam irregularitatem, ſed illa tantùm ratione cuius ſecundum ius irregularitas contrahitur, vt eſt autorizatio Iudicis aſſiſtentis ſententiæ deformationis, ita vt eius autorizatio ſit cauſa dictæ ſententiæ, & eius executionis; in hoc enim caſu contrahitur irregularitas proueniens ex defectu lenitatis, prout eſt notum in iure.

Aduertendum tamen, quod ad alia opera, quæ non ſunt officium diuinum, licet campanas tempore interdicti pulſare, vt ad Salutationem Angelicam, prout tradunt Nauar. *k* Syluester, Couarru. & Polue. Et patet ex conſueto more Eccleſiæ, quod tamen non video practicari Salmãticæ in tempore ceſſationis à diuinis, tempore etiam interdicti, & ceſſationis à diuinis pulſatur campana ad concionem, & ad oſtendendum reliquias, vel pro aduentu Prælati, vt dicunt communiter Doctores *l*, & tradidit Couarruuias.

Quantum ad quartam conditionem, ſcilicet *excommunicatis, & interdictis, excluſis*, aduertendum eſt, quòd non de omnibus intelligitur, ſed de denunciatis nominatim, & notorio clerici percuſſore, quia hos tantum tenemur euitare poſt Concilium Conſtantienſe, adeò quòd etiam in feſtiuitatibus, in quibus ſecundum cap. *alma mater*, tenemur hos euitare quando ob illos poſitum eſt interdictum, prout dicitur in dicto capitulo, *alma mater*, & tenent Syluester *m*, & Nauarrus, aliàs perſonaliter interdictis, & excommunicatis admiſſis, qui cauſam dederunt interdicto, quamuis ſint clerici, aut priuilegiati, fiet violatio interdicti, & violans incurret pœnam iuris, in quo caſu fit irregularis clericus, vt in quadã Decretali *n* expreſſe cõtinetur, & tradit Couarruuias; qui tamen eos, qui ob aliam cauſam ſunt excommunicati, aut interdicti, admittit, non ſic violat interdictum loci, niſi ſit clericus exemptus, iuxta quandam Decretalem *o*, quæ ſuſpendit eum ab ingreſſu Eccleſiæ, quouſq; ſatisfaciat ipſe, qui admittit ad diuina, aut ſacramenta, aut Eccleſiaſticam ſepulturam excõmunicatos, aut interdictos publice, quæ Decretalis locum non habet, niſi contra exẽptos, vt cum communi reſoluit Nauarrus *p*. Ex quibus concluditur, quòd perſona ob aliam cauſam interdicta poteſt intereſſe diuinis in feſtiuitatibus, in quibus interdictum ſuſpenditur, quia hoc nullo iure prohibetur.

Aduertendum tamen eſt primo, quod Laici priuilegio carentes excludendi ſunt per clericum, quia habet regimen illius Eccleſiæ, dum tempore interdicti fiunt officia diuina, non quia hi dicantur interdicti, ſed quia locus interdictus excludit omnes viuos, & corpora defunctorum ſi careant priuilegio, vt dicitur in iure *q*. Verum eſt tamen, quod qui nullam cauſam dederunt interdicto, nec ſunt pars populi generaliter interdicti, ſi abſque priuilegio Miſſam, & alia diuina officia audiant, non peccant mortaliter ſecluſo contemptu, & ſcandalo, quia præceptum primariò clericis imponitur: peccant autem ob impetratiuam prohibitionem clerici ianitoris, quia excluduntur ab officiis diuinis, prout ſignificant Syluester *r*, Caietanus, Angelus, Armilla, Alcocer; imò Soto *ſ* & Nauarrus ſignificant nec eſſe peccatum veniale, & Caietanus conſulit, vt laicus audiat Miſſam maximè in feſtis, communiter tamen timorati ſcrupulum ſentiunt audiendo Miſſam ſine priuilegio. Vnde falſo Archidiaconus cum Innocentio, abſolutè damnat hos ad peccatum mortale.

Notandum tamen eſt, quod peccat mortaliter in aliquibus caſibus Laicus, ſi interſit diuinis. Primo ſi eſt perſonaliter interdictus, etiamſi interdictum perſonale eſſet generale totius populi, vt poſt Archidiaconum, Innocentium, & Antoninum tenent Soto *t*, Nauarrus, & Maiolus. Neque id negat Caiet. cum hic actus directe prohibeatur perſonæ interdictæ, ſolum enim ait excuſari à tanto peccato: ſecundò cum inducit clericum, vt frangat interdictum, aut ſpecialiter admonitus à clerico excludente ab Eccleſia reſiſtat ei per vim ne exeat Eccleſiam, prout explicãt Caiet. *u* & Nauarrus, & quidam dicunt, prout refert Nauarrus *x*, quod dum ab Oſtiario interrogatur, peccat mortaliter, ſi mentiatur ſe eſſe clericum, aut habere priuilegium dicens, & ſic ſuppræſumat intereſſe diuinis, aut ſi dicat defunctum habere priuilegium, vt ſepeliatur loco ſacro, quaſi mendacium id videatur pernicioſum contra duplex præceptum iuris, & hominis: at ſanè hoc non eſt peccatum mortale, niſi reſiſtat ipſe Laicus; non enim ianitor Laiço imponit nouum præceptum, ſed tantum eſt executor legis. Tertio videtur peccare mortaliter Laicus, ſi eum actum faciat, quo ſolet clericus violare interdictum, vt ſi publice in choro dicat horas, & officia diuina, quia tenetur poſito eo officio ſeruare præceptum Eccleſiæ, ſicut clericus, Monachus, aut monialis, qui nullum habent ordinem, peccant mortaliter faciendo officia prohibita clericis, quia merentur ob id includi in aliis monaſteriis ſtrictioribus, quo faciant pœnitẽtiam, vt dicitur in iure *a*, & licet non incurrant in irregularitatem, fiunt tamen intelligibiles actiuè, & paſſiuè, iuxta Calderinum *b*.

Clericus autem interdictũ violans certius eſt quòd peccat mortaliter, prout tenent cum communi Syluester *c*, Nauarrus, & Couarruuias, quod Soto ſolùm intelligit de clerico ſacris initiato, ſi tunc in illis ſolemniter miniſtret, & fit irregularis, & priuandus eſt iure quæſito in beneficio, quod arguit eſſe peccatum mortale, contra Caietanum dicentem ob veniale incurri has pœnas, & aſſertum Soti *d* probatur. Nam ius canonicum his, qui ſunt ſacris initiati, aut beneficiarij præcepta imponit, vt aiunt Pãnormitanus *e*, Nauarrus, Auendannus, & Bernardus Diaz, quod intelligendum eſt, niſi ignorantia excuſentur, niſi talis ignorantia craſſa reputetur; ipſa enim cùm comparetur dolo, minime excuſat, vt fatentur Nauarrus *f*, & Couarruuias.

ARTICVLVS V.

Vtrum interdictum loci violetur etiamſi non ſit denunciatum.

RESpondeo dicendo, quòd interdictum loci non violatur, niſi publice denunciatum ſit à iudice in certum locum, nec ſatis eſt interdictum ipſo iure poſitum eſſe notorium, vt poſt Concilium Conſtantienſe tenent communiter Doctores, teſte Nauarro *g*, Soto, Couarruuia: at ſi Eccleſia matrix ſit denuntiata interdicto generali, ſatis eſt, vt reliquæ Eccleſiæ etiam regulares dicantur denuntiatæ, prout tradunt Doctores communiter in quadam Clementina *h* fundati, Nauarrus *i*, Soto, Caietanus, Syluester, Armilla, & Angelus, & Couarruuias; & quamuis interdictum ſit nullum ſeruante ipſum Eccleſia matrice, tenemur regulares tale interdictum generale aut ceſſationem à diuinis ſeruare, prout ſuprà *k* iam dictum eſt, niſi contra ius ponatur in die Paſchatis, aut per octauas Corporis Chriſti, & in aliis feſtiuitatibus priuilegiatis, de quibus in quæſtione ſequenti agemus.

QVÆSTIO CXI.

De interdicto in quantum prohibet ſepulturam Eccleſiaſticam, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum tempore interdicti poſſit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura.*

2 *Vtrum*

b Co. vbi ſ. §. ... num. 6.
i Co. vbi ſup. num. 6.
k Na. vbi ſ. n. 177. Sylu. in ter. 5. §. 3. v. 6. Co. vbi ſ. 4. n. 5. Polue tr. 20. n. 12.
l DD. in cap. ... de ſent. excom. li. 6. Co. vbi ſup.
m Syl. in ... 5. §. 2. ver. 2. Nau. vbi ſ. num. 175.
n c. ... de ſen. ... Con. ... ca. alma mater ... §. 6. num. 9.
o c. Epiſcopo. ram. de priuil. li. 6.
p Na. in manu. c. 25. n. 4. & c. 27. nu. 177.
q c. quod in te de pœn. excom. ca. alma mater.
r Syl. inter. 5. § 1. Caiet. inter. An. inter. 7. §. 9. Armil. inter. §. 69. Alcoc. in ſum. c. 17. Soto. vbi ſ. ar. 1. poſt concl. 6. Nau. vbi ſ. n. 174.
t So. vbi ſ. concl. 6. Nau. vbi ſ. nu. n. 187. Ma. li. 5. de irreg. c. 20. num. 9.
u Caiet. ver. excom. c. 41. Nau. c. 27. n. 104. & 187.
x Nau. vbi ſ. n. 187. § 4.
a c. paſtoralis de clerico excom. miniſt.
b Card. in tra. de interd. ... m. 6.
c Sylueſt. in interdictum 6. in pr. & § 2. ... Cou. vbi ſup. §. 2. num. 2.
d Sot. vbi ſup. concl. 5.
e Panor. in c. 1. de vit. & hone cle. Nau. ca. 1. numer. 6. & 9. & c. 25. num. 111. & ca. 27. nu. 214. in fin.
f Nau. vbi ſ. n. 115. Cou. §. 2. num. 4.
g Nau. ca. 27. nu. 187. Soto. ... 4. ... 22. q. 2. ar. 2. concl. 2. Cou. vbi ſup.
h Clem. 1. de ſententia excommun.
i Nau. vbi ſup. nu. 146. Soto vbi ſup. Caiet. verſic. excom. ca. 67. Syl. inter. 2. n. 1. & interdictum. §. 2. verſic. 2. Arm. v. interdict. §. trigeſimo Angelus v. ceſſatio §. 1. Cou. vbi ſup. num. 3.
k ſuprà q.

Digitized by Google

2 *Vtrum hi qui habent priuilegium, vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis, poſſint in ſacro ſepeliri.*

3 *Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti.*

4 *Vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum tempore interdicti poſſit aliquis ſecundum ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura.

RESpondeo dicendo, quòd clericis primæ Tonſuræ tempore interdicti decedentibus, ſi interdictum ſeruauerunt, nec cauſam dederunt, ſepultura Eccleſiaſtica in cœmeterio ſine ſolemnitate iure antiquo concedebatur, iuxta eam regulam *l*, *cui communicamus viuo, poſſumus communicare & defuncto.* Ita tradunt Couarruuias *m*, Paludanus, & Soto, & idipſum ait Tabien. de habēte priuilegium confraternitatum: Nunc vero ex conſuetudine licet clericos ſepelire etiam intra Eccleſiam, quod olim *n* ſolis Epiſcopis, & inſignibus perſonis concedebatur, & per capitulum *alma mater*, conceditur funus clerici fieri cum Miſſa, & officio Eccleſiaſtico ſummiſſa voce dicto, & abſque pulſu campanæ, & cum alijs moderationibus, de quibus egimus ſupra quæſtione præcedenti articulo penultimo, iure enim antiquo *o* fiebat cum ſilentio, & abſque officio, vt nunc fit in ceſſatione, & in ſpeciali interdicto. Ita Syluester *p*, Ioannes Tabien. Nauarrus, Soto, & Couarruuias; capitulum enim *alma mater*, pro interdicto ſpeciali, & pro ceſſatione generali nihil diſponit, ſed tantùm pro interdicto generali. Et aduertendum, quod clericus alienus, qui non eſt eiuſdem Eccleſiæ in Eccleſia ſpecialiter interdicta non ſepelitur, niſi reliquæ Eccleſiæ ſint ſimili ſpeciali interdicto impeditæ, & id intendit Angelus *q*, & tenent Couarruuias & Syluester: Clericus autem coniugatus, ſi non ſit bigamus in Aragonia gaudet priuilegio ſepulturæ, vt refert Nauarrus *r*.

Laicos vero adultos priuilegio carentes quamuis cum pœnitentia, & ſacramentis decedant, ſepelire non licet in aliquo loco ſacro generaliter aut ſpecialiter interdicto, neque in cœmeterio, neque in alio loco per Epiſcopum benedicto ad vſum ſepulturæ. Ita poſt alios *ſ* reſoluunt Soto, & Couarruuias. Paruulos autem ante vſum rationis decedentes non admittit Eccleſia interdicta, vt tenēt Nau. *t* & Cou. nam cadauer adulti, ſicut & infantis æquè eſt expers vſus rationis, & eadem eſt vtriuſque ratio, Eccleſia autem prohibet admittere cadauer hominis carentis priuilegio, vnde ſi Laicus tunc decedat, deferri poteſt cadauer eius in alium locum ſacrum non interdictum, ſi modò viuus non erat perſonaliter interdictus, neque cauſam dederat interdicto. Populo enim generaliter interdicto, vir etiam innocens, qui eſt pars populi, non poteſt in vllo ſacro loco ſepeliri, quia ius antiquum, & capitulum, *alma mater*, non à ſuo priuilegio excipit, vt tenet Syluester cum Doctoribus ſuperius allegatis. Verum eſt tamen, quòd poteſt ſepeliri in eodem loco interdicto extra locum ſacrum abſque Eccleſiaſtico funere, & officio; cadauer enim humanum non debet inhumatum iacere, cùm hoc ſit contra humanam, & Chriſtianam pietatem. Dixi (abſque Eccleſiaſtico funere) nam ſacerdos publicè officians funus, etiamſi ſepeliat extra locum ſacrum, peccat mortaliter, vt affirmant Doctores ſuperiùs allegati, & videtur incurrere non ſolùm in excōmunicationem, ſed etiam in irregularitatem, quam tamen irregularitatem non incurret ſi officiet funus ſeruata moderatione capituli *alma mater*, quia licèt hic actus pertineat ad ordinem ſacrum, illum tamen exequitur modo, & forma per iura permiſſo, vt tenent quidam recentiores; *u* neque id videtur negare Nauarrus, quia loquitur de clerico cenſuris ligato, & refert ſe ad numerum centeſimum, & nonageſimum, & ad caput vigeſimum quintum à numero nonageſimo tertio cum ſequenti. Verum eſt tamen quòd ſi officiet funus in loco ſpecialiter interdicto, irregularitatem contrahet, quia manet ius antiquum, capituli, *quod in te*, vt ſcilicet ex violatione interdicti irregularitas contrahatur, quod ius quantum ad hoc non eſt immutatum in dicto capitulo, *alma mater*; nihil enim mutauit pro ſpeciali interdicto: ſi autem abſque officio ſepeliat in Eccleſia interdicta, non fit irregularis, vt ait Nauarrus *a* colligens id ex quadam Clementina.

l ca. ſané 24. qu. 2.
m Cou in ca. alma mater, 2. p §. 4. n. 7. v. clericis, Pal. in 4. diſt. 18 q. 8 ar. 4. conc. 10. Soto in 4. diſt. 22. q. 3. ar. 1. poſt concl. 4.
n c. p nullus. 13. qu. 2.
o cap quod in te de ſent. excom.
p Syl. in ord. 5 §. 8 ver 4. & interdictū 6 §. 2. v 5 Tab. in § 10. in fine Nau vbi ſupr. nu. 176 & 180. Soto vbi ſup. concl. 5. Cou vbi ſu. 1. p §. 1. n 1. ad fin
q Angel. v. interd. Cou vbi ſu. § 2. n. 7 & 8. Sylu. vbi ſup. §. 8. verſ 5.
r Nauar. vbi ſup. nu 198. in fin ante nū. 174.
ſ DD. in d c. quod in te. de ſenten excom. Soto vbi ſup ar 1 concl 4 Cou vbi ſup. 2 p. § 1 n 2. & §. 2. nu. 9.
t Na. vbi ſu. nu. 178. Cou vbi ſupr. § 2. num. 5.
u Recentiores in d ca alma mater. Nau. vbi ſ n. 247.
a Nauar. vbi ſup. 1 ca. 25. nu. 95. Clem. 1. de ſepul.

ARTICVLVS II.

Vtrum hi, qui habent priuilegium, vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis, poſſint in ſacro ſepeliri.

RESpondeo dicendo, aliquorum eſſe opinionem negantiū eum, qui ex priuato priuilegio poteſt viuus diuinis intereſſe officiis, ſi decedat, ſepeliēdum in loco ſacro, niſi priuilegium expreſſe concedat ſepulturam. Ita Paludanus, & alij, quos refert Couarruuias, quia ſepultura diſtinguitur contra officia, & priuatum priuilegium pro officiis, tanquam odium videtur ſtricte interpretandum, & quod per mortem ipſius priuilegia ſpirant: at reuera priuilegium pro officiis diuinis conceſſum extendi debet pro ſepultura, quippe quæ præcipuè pertinet ad officium Diuinum. Ita Syluester *b* cum Calderino, Angelus, Tabien. Armilla, & ſentiunt Soto, Couarruuias, & Nauarrus, qui ſine cauſa addit requiri inſuper licentiam Epiſcopi: Bulla autem Cruciatæ præter officia rectè expreſſit concedi ſepulturam ad vitandos ſcrupulos, & vt pompam quandam funeris ſimul concedi explicaret, idemque ad vitandos ſcrupulos concedunt quædam priuilegia religionum, & confraternitatum: concedendo enim, vt poſſint aſſiſtere officiis Diuinis, per conſequens concedunt, vt poſſint in ſepultura Eccleſiaſtica ſepeliri.

b Syl. interdictum 5. §. 8. ver 6 Ang. §. 5. Tabien. §. 11. Armi. §. 49. Soto in 4 diſt. 22. qu. 3. art. 1. poſt concl 4. Cou. in cap. alma mater 2. qu. §. 6. n 6 Na. c. 17 n 176. & num 179. in ſi & num. 181.

ARTICVLVS III.

Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti.

RESpondeo dicendo, quòd intelligitur poſſe pulſari ter campanas pro viris defunctis: bis autem pro fœminis. Item quòd clerici, & religioſi cantando deferant ſepeliantque cadauer, dummodo non dicant aliud officium Diuinum, aut Miſſam, niſi id quod in ordinario ad deferendum, ſepeliendumq; cadauer ordinatum eſt, quod ſic habetur declaratum in Bulla Cruciatæ contra Aphricam datam per Leonem X. anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, ſed in Bulla contra infideles data per Iulium III. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo, habetur declaratum quòd per Pompam moderatam intelligitur, quòd fiat dimidium ſolemnitatis, quæ aliàs cum cantibus, & campanis communiter fieri ſolet cum perſonis eiuſmodi qualitatis, & hoc idem declaratur in dicta Bulla Cruciatæ Pij IIII. anno Dñi milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, & milleſimo quingēteſimo ſexageſimo ſexto: & inſuper relinquitur arbitrio Ordinarij ſi ibi fuerit, vel Curati, & in Hiſpania communiter per pompam moderatam tempore interdicti practicat conſuetudo, quòd publice in tono cantando, & cum tribus ſolitis clamoribus campanarum deferatur, ſepeliaturque cadauer Eccleſiæ ianuis apertis, ſecundum quod in ordinario habetur, ſine Miſſa tamen, niſi ad ipſam aliqua ſpecialis conceſſio habeatur, ſicque in hoc conſuetudini ſtandum cenſet Corduba *c*.

c Cord lib. 5. qq qu. 43. du. 5.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum.

RESpondeo dicēdo quòd ceſſante interdicto cadauera Laicorum, quæ in loco prophano ſepulta erant.

ſolent

Digitized by Google

debent extumulari. Ita tenet Tabien *d* poſt Innocentium, Ioannem Andream, & Panormitanum, & tenent Gabrielanus, Syluest. & Nauarr. ſed ſi quædam fuerat illicite ſepulta in loco ſacro per laicos, aut clericos non debet ceſſante interdicto extumulari: ſed permittitur ibidem remanere, quia ad eum ſtatum res peruenit, a quo incipere potuit, & poſſunt clerici pro ſic ſepultis, anniuerſaria, & oblationes recipere, prout probant late Syluester *e*, & Nauarrus.

QVÆSTIO CXII.

De interdicto quoad eius relaxationem, & ſuſpenſionem iure communi in aliquibus caſibus, & feſtiuitatibus, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Quibus modis interdictum ſuſpendatur.*
2. *In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale.*
3. *Quando incipiat, & finiatur dies feſtus à ſuſpenſione interdicti.*

ARTICVLVS I.

Quibus modis interdictum ſuſpendatur, & relaxetur.

Reſpondeo dicendo, quòd interdictum diuerſis modis tollitur. Primò, aliqua verborum forma, vel ſigno exteriori relaxatur omnino ab habente autoritatem, vt poſt alios tradunt Syluester *f*, Soto, & Nauarrus. Secundò dum ad tempus ponitur, putà ad menſem, vel donec ſatisfecerit, aut in tali loco habitauerit; finito enim tempore, aut impleta conditione tollitur ipſo facto abſque alia abſolutione, vt de ſuſpenſione ad tempus dicut communiter Doctores: Ita Syluester *g*, Nauarrus cum Panormitano, & communi. Tertiò relaxari poteſt ad cautelam, quando eſt ſpeciale loci, aut perſonæ: nam ſi dubium ſit, poteſt relaxari interim dum cauſa diſcutitur: at generale non ſuſpenditur ad cautelam, vt tenent Syluester *h* cum Ioanne Andrea, & Couarruuias, & citatus Nauarrus contra Archidiaconum, & à ſimili probatur. Nam ab excommunicatione fit abſolutio ad cautelam. Quartò ſuſpendi dicitur, quando per eũ, qui poſuit, tollitur ad tempus aut in tota vrbe, vel in vna Eccleſia, aut capella per vnum diem, aut longius tempus, vt tenent Doctores *i* ſuperius allegati, ſimilis abſolutio eſt interdicti perſonalis etiam lati ob culpam ipſius, in qua permanent; vt idem Couarruuias affirmat contra Syluestrum, & Abbatem, manente tamen interdicto, vel excommunicatione non licet facere quæ in illo prohibentur, neque Epiſcopus poteſt ſuſpendere interdictum ab homine, quod Papa indixit, vt tenet Couarruuias *a* poſt Syluestrum: interdictum tamen iuris poteſt tolli aut ſuſpendi ab Epiſcopo, vt tenet Soto *b*, quando non eſt ſpecialiter reſeruatum Papæ. Denique attente conſiderandum eſt, quid concedat, qui ſuſpendit interdictum, aut quid indulgeat priuilegium priuatum hominis; ſtricte enim eſt interpretandum ad caſum conceſſum, putà ſi conceditur pro ſola Miſſa noua, pro ſepultura defuncti, aut alia ſimili re, non debet extendi ad alia opera, vt tradunt, tanquam receptum, Doctores *c* ſuperius allegati. Dixi (priuilegium priuati hominis.) nam priuilegia religionibus latiùs ſunt interpretanda.

ARTICVLVS II.

In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale.

Reſpondeo dicendo, quòd Bonifacius *d* VIII. ſuſpendit generale interdictũ in quatuor feſtiuitatibus, in Natiuitate Domini, in Paſchate Reſurrectionis, Pentecoſtes, & in Aſſumptione Virginis Mariæ, vt tradunt Nauarrus *e*, Soto, Syluester, & Couarruuias: idem conceſſum eſt in feſto Corporis Christi, & per totam Octauam, vt tradunt Nauarrus & alij, & conceſſum eſt à Martino Papa V. & ab Eugenio IIII. vt tradunt Couarruuias *f*, & Antonius Margallo, & in die puriſſimæ conceptionis B. Mariæ, & in Octaua illius. Conceſſio autem in his feſtiuitatibus fit circa ea tantùm, quæ dicuntur officia diuina, vt ſolemniter celebretur ianuis apertis, alta voce, cũ pulſu cãpanæ, & nemine excluſo, niſi excommunicatis, quod intelligitur, ne vitare teneamur niſi nominatim ſit denũciatus. Sed Bonifac. VIII. vt interdicti etiam nominatim excitentur ad reconciliationem concedit ipſis, vt aſſiſtant diuinis officiis, ita tamen, vt qui fuit cauſa interdicti, non accedat ad altare, per quod non tantum vult, vt longe ſit remotus à loco altaris, dum venit cauſa ornandi, vt exponunt quædam Gloſſa *g*, Dominicus, Syluester, & aliqui recentiores, ſed neque clerici Miſſam celebrent, aut miniſtrent in ordine ſacro, ſi ſint interdicti.

Circa quam Bonifacij conſtitutionem eſt primò notandum, quòd in dictis feſtiuitatibus ſolum fit ſuſpenſio interdicti, quoad officia diuina, nomine autem officiorum diuinorum non venit adminiſtratio Sacramentorum, prout iam dictum eſt in ſuperioribus *h*, vnde cùm dicta conſtitutio nihil concedat circa Sacramenta, ſeruandum eſt ius antiquum, *i*, ſecundum quod ſacerdos tempore interdicti etiam in his feſtiuitatibus non poteſt communicare, neque extrema vnctio poteſt recipi, imò qui habet priuilegium communicandi, ſi fuit cauſa interdicti, communicare non debet, prout tenent cum communi Nauarrus *k*, & Couarruuias. Secundò eſt notandum, quòd in nullo feſto concedit Bonifacius VIII. ſuſpendi interdictum ſpeciale, neque interdictum perſonale, niſi quantum ad effectum ſupradictum, vt ſcilicet perſonaliter interdicti excitentur ad reconciliationem, prout tradit Couarruuias *l* cum communi. Tertio eſt notandum, quòd in his feſtiuitatibus ſuſpenditur interdictũ, quod prius poſitum fuerat, ſed non vetat quin vrgente cauſa poſſit de nouo interdictum in prædictis feſtiuitatibus apponi; ita anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo quarto, impoſitum fuit Salmanticæ à Magiſtro Scholaſtico cum ſapientum conſolatione, vt refert Henriquez *m*; non enim dicta conſtitutio reſtringit poteſtatem imponentis.

Quarto nota, quòd doctiſſimus Sotus *n* prædictam ſuſpenſionem interdicti in Paſchate Reſurrectionis extendit per quatuor primos dies, & in feſto Pentecoſtes per tres dies feriatos, quia hi dies ſecundum communem modum loquendi vocantur Paſcha. At licet hæc exceptio ſatis rationabilis videatur, ab ea tamen recedendum puto, cum dicta conſtitutio ſolum concedat diem vtriuſque Paſchatis, & nihil de alijs diebus loquatur, & cum ſit correctoria ſtricte eſt interpretanda, & ita intelligunt Syluester *b*, Nauarrus & communis recentiorum.

ARTICVLVS III.

Quando incipiat, & finiatur dies feſtus à ſuſpenſione interdicti.

Reſpondeo dicendo, quòd in ſuprà poſitis feſtiuitatibus, & aliis priuilegiatis tempore ceſſationis, & interdicti à diuinis, incipit dies feſtus à primis veſperis præcedentis diei, vt tradit Nauarrus *p*, & finitur in completorio eiuſdem feſti, vt affirmat idẽ Nauar. *q* cum Hoſtien. & Syluestro, & tradũt Soto, Medina, Conarr. & Perez. Quidam tamen aiunt, quòd finitur in ſecundis veſperis, quod tutius reputat Villadiego, at in religionibus videtur completorio incluſiue talem ſuſpenſionem finiri. Pro quibus eſt aduertendum, quod Alexander VI. anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quarto, Pontificatus ſui anno ſecundo die vigeſima Martij, & iterum Pontificatus ſui anno quarto, die prima Decembr. & Leo X. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo, Pontificatus ſui anno octauo, die vigeſima octaua Iulij, prout refertur in

Marginal notes (left): d Tabien. in verb. interdict. ... e Syluest. ... [illegible] — f Syluest. ... Soto ... Nauarr. ... — g Syluest. ... — h Syluest. ... Couarr. ... — i ... — a Couarr. ... — b Soto ... — c ... — d Bonif. VIII. in c. alma mater, de ſent. excom. lib. 6

Marginal notes (right): e Nauar. Soto, Syl. & Couar. ... Nauarr. ... — f Couar. vbi ſ. parag. 5. n. 6. Margal. in Bull. de ... lib. ... fol. 3. — g Gloſ. & Dominic. in d. ca. alma mater. vbi interd. l. 5. nu. 2. — h ſupra qu... — i ca. ſacerdos ... de ... lib. 5. — k Na. vbi ſu. num. 178. & 182. Couar. ... paragr. 4. n. 3. & parag. 5. in prin. — l Couar. vbi ſ. parag. 4. n. 1. & 5. parag. 5. in fin. — m Henri. ... 47. §. ... — n Sot. ... art. 1. conc. 4. — o Syl. interdi. ... parag. 3. v. 2. Nauar. vbi ſupr. num. 186. — p Nauar. caſ. 27. nu. 18. — q Nauar. vbi ſup. nu. 185. Sotoin 4. d. 22. q. 4. ar. 1. ... Perez ... parag. ... Villadi. ... regularis. 5. num. 10.

[illegible] compen[illegible] priuileg[illegible] D. Hieronymi [illegible] *P. Maria del Parral* [illegible] *Monasterij cum* [illegible] *ad omnes* [illegible] t[illegible] ordinis D. Hieronymi, vt constat ex dictis in primo Tomo *f*, [illegible] Mendicantes, & sic in festo [illegible] Mariæ [illegible] possunt suspendere interdictum vsque ad occasum Solis. Aduertendum tamen est, quòd licet in [illegible], quam in alijs Ecclesijs finitum sit Completorium, & repetatur interdictum cum pulsu campanæ, licebit nihilominus in illis Ecclesijs etiam regularium cantare completorium, vt consuetudo [illegible]pretatur, & tradit Medina *t*, & ego explico in additionibus ad Concordiam.

Aduertendum [illegible] quòd in vigilia Resurrectionis [illegible] Missam Sabbati, vt tenent Paludan. *u*, [illegible] dicitur *Gloria*, in Sabbato sancto licet [illegible] quia ea Missa dici consueuerat ea[illegible] per vesperas. Hæc secundum ius commune [illegible] nunc autem ad priuilegia Regularium, quæ ampliora sunt accedere oportet.

QVÆSTIO CXIII.

De interdicti suspensione per priuilegia Regularium, in sex articulos diuisa.

C[illegible] quam quæruntur sex.

1 *Vtrum priuilegia Regularium,* [illegible] *interdictum, sint sublata per Concilium Tridentinum.*
2 *In quibus* [illegible] *possit suspendere interdictum.*
3 *Vtrum* [illegible] *interdictum propter* [illegible] *sancti,* [illegible]
4 *Vtrum in* [illegible] *festiuitatibus* [illegible] *possint Regulares suspendere* [illegible] *cessationem à diuinis.*
5 *Vtrum in pro*[illegible] *alicuius religiosi possit suspendere interdictum, & cessatio à diuinis.*
6 *Vtrum* [illegible] *in suis Ecclesiis* [illegible] *ad essendum diuina tempore interdicti, aut cessationis à diuinis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum priuilegia Regularium, quibus suspenditur interdictum, sint sublata per Concilium Tridentinum sessione vigesima quinta, de Regularibus, capite duodecimo.

RESpondeo dicendo, quòd doctissimus Nauarrus *a* tenet omnia priuilegia Regularium respectu interdictorum, & cessationis à diuinis [illegible] sublata per Tridentinum, quoad ea, quæ [illegible] concedunt contra ius commune. Ego tamen opinioni Nauarri nunquam potui acquiescere, [illegible] in explicatione Cruciatæ [illegible] dixi, [illegible] additionibus ad ipsam etiam confir[illegible]. Nunc [illegible] argumentis adductis ab ipso Nauarro in suis consiliis, ab ea opinione Nauarri tenacius recedo; ad hominem enim con[illegible] probatur nostra sententia primo; [illegible] peccat, neque transgreditur legem ullam, qu[illegible] cum moderamine dispensationis à [illegible] clericus enim nobilis, vel Doctor [illegible] *b* [illegible] habendo plura beneficia non [illegible] dispensatione pro[illegible] [illegible] diuina celebrant.

[illegible] Nauarrus [illegible] [illegible] non [illegible]

Nauar. in manua. c. 27. n. [illegible] *de* [illegible] *7.*

[illegible] ad aliquos [illegible] lentur sublata [illegible]

Sed [illegible] paulo [illegible] Tridentinum [illegible] gia quæ [illegible] interdictis; [illegible] generali reuoca[illegible] [illegible] erant omnino exempt[illegible] interdicti, vt [illegible] D. Ioannis Baptistæ, [illegible] [illegible] *f*, & [illegible] autem tollitur [illegible] obseruatione interdicti [illegible] bus casibus part[illegible] ter frater [illegible] tunc alis Pro[illegible] stræ sacræ Religionis [illegible] pru nobis reliquit, quod [illegible] gentesimo septuage[illegible] conuentu S. Petri Martyris [illegible] dictum generaliter pro[illegible] uilegiato ordinis Prædicatorum [illegible] cœpta est, sed [illegible]

Neque supradictis obstat, quòd [illegible] Nauarrus dicens, quòd si [illegible] nori moderatione, quam [illegible] derogatione generali priuilegiorum [illegible] vigesimi secundi, sequeretur, [illegible] in monasterio, & [illegible] laxata est priuilegio [illegible] contra tenorem, & [illegible] num. & consequenter [illegible] rum compelli [illegible] tra statutum in [illegible] Concilio Tridentino [illegible] uilegia [illegible] [illegible] Nauarri [illegible] tollitur [illegible] [illegible] Man[illegible] vo[illegible] tu[illegible] lar[illegible] re[illegible] *quoad* [illegible] *quæ suntiam* [illegible] *tempore* [illegible] *scripti,* [illegible] *cultatem habeant,* [illegible]

Ecce quomodo Nauarrus poſt Concilium Tridentinum derogans etiam conſuetudines immemoriales in dicto capitulo vigeſimo ſecundo, clare in prædictis inſinuat non peccare mortaliter religioſum frangentem obſeruationes accidentarias ſuæ regulæ, obligantes ad mortale, quæ ſunt ſublatæ, vel modificatæ per priuilegia vera, & conſuetudines immemoriales, & per cõſequens clare innuit dicta priuilegia modificantia minime abſtuliſſe Concilium, ſi enim ea abſtuliſſe crederet, minime tranſgreſſorem talium obſeruationum à peccato liberaret. Et contra Nauarrum facit communis vſus omnium religioſorum, qui multa priuilegia concernentia paupertatem modificantia eius votum hodie ſine ſcrupulo obſeruant. Neque obſtat ſupradictis, quod adducit idem Nauarrus, dicens quod eadem ratione excuſabuntur religioſi tenentes peculia per licentias expreſſe, vel tacite conceſſas à Sede Apoſtolica antea, & poſt Concilium Tridentinum, non obſtante eius Decreto in capitulo vigeſimo ſecundo, ſeſſione vigeſima quinta de regularibus; poſſunt enim dicere, quod ſatis ſeruant ſuam regulam ſeruando eam cum moderamine conceſſo eis à Sede Apoſtolica, vel conſuetudine immemoriali ei æquipollenti. Sed certe miror valde Nauarrum ad ſuam aſtruendam opinionem hoc ſumere argumẽtum, cum ipſemet *a* defendat, quod ſtatus monachorum, & regularium canonicorum eſt licitus, quibus certa portio panis & vini, & reliquorum neceſſariorum pro victu, & certa quantitas pecuniæ pro veſtitu diſtribuitur, alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones menſtruas, vel annuas, ita quod nihil teneantur eis Eccleſiæ, & monaſteria ob vllam neceſſitatem tribuere, neque contra ipſi teneantur eis reſidua reddere, ſed ſuo commodo, & damno ea reſeruent, vel inſumant, modo nihil profani impendant, & reſidua in pios vſus conuertant. Contra quam opinionem opponit ipſe Nauarrus *b* dictum capitulum ſecundum Concilij Tridentini, & inter alia, quæ ipſe reſpondet ait, *quod ſaltem diſputando poſſet defendi, etiam poſt prædictum Decretum Concilij licitum eſſe prædictum ſtatutum, tum quia in commentario capituli, Non dicatis, numero decimoquinto concluſerat, poſſe teneri quod prædictum Concilium non corrigit aliquos canones, ſed ſolum explicat illos, quaſi quidam commentarius eorum, & conſequenter quod ſicut antiqui canones, vt ibidem monſtrauerat permittunt regularibus ex cauſa aliqua peculia: ſic & prædictum Concilium intelligendum ſit vetare illa eis, ne ſine cauſa teneant, vel concedantur, & conſequenter quod ille ſtatus ſit limitatum, poſſe permitti, vbi iuſta cauſa eſſe poſſet.* Imo idem Nauarrus in dicto Commentario capituli, *Non dicatis*, numero decimo quinto in reſponſione ad ſeptimum, ait, *Quod finis dicti Capituli ſecundi Tridentini videtur continere ius commune; ſolum enim continet in effectu non debere prælatum concedere ſimplici regulari peculium ſuperfluum mobilium, quod nec antea ei licebat ſine iuſta cauſa, & videtur repugnantia, & quod ſit iuſta cauſa dandi, & datum ſuperfluum, quia ſi eſt iuſta cauſa concedendi, non eſt ſuperfluum, neque contra ſi eſt ſuperfluum, cauſa concedendi erit iuſta.* Hæc Nauarrus. Si igitur non obſtante derogatione generali capituli dicti vigeſimi ſecundi, & diſpoſitione capituli ſecũdi ſupradicti Concilij Tridentini licitum eſt cum iuſta cauſa, ipſis religioſis habere peculia ſecundum priuilegia Apoſtolica, aut immemoriales conſuetudines; cur dicemus, eſſe contra Concilium Tridentinum cum iuſta cauſa, & licentia Papali aliquibus caſibus particularibus non ſeruare interdictum? & ſi prohibitio dicti capituli ſecundi Concilij non redditur inutilis ex conceſſione talium peculiorum, cur dicemus prohibitionem dicti capituli duodecimi dicti Concilij Trident. reddi inutilem, ſi in dictis feſtiuitatibus autoritate Apoſtolica non obſeruetur interdictum, cum alijs temporibus omnino obſeruetur? ſolum enim redderetur inutilis, ſi nunquam per dicta priuilegia interdictum obſeruaretur, & ita concludendo dico, ſolum priuilegia illa totaliter interdictorum obſeruationem tollentia per Concilium Tridentinum eſſe abrogata: non autem illa, quæ in aliquibus caſibus particularibus ſuſpendunt interdicti obſeruationem; ſicut in dicto Concilio Tridentino non tolluntur priuilegia, quæ ex iuſta cauſa concedunt peculia religioſis, & monachis.

a Nauar. in c. Non dicatis n. 18 q. 2 num. 25.

b Nauar. vbi ſupra n. 12. Nauar. vbi ſup. n. 33 & 34.

ARTICVLVS II.

In quibus feſtiuitatibus Regulares poſſint ſuſpendere interdictum.

Reſpondeo dicendo, pro feſtiuitatibus Sanctorum ordinis tempore interdicti multa ante Bonifacium VIII. fuiſſe conceſſa, ſed quia illa per ipſummet Bonifacium *d* fuerunt reuocata, ideo oportuit in medium adducere priuilegia poſt Bonifacium VIII. à Sede Apoſtolica emanata, quibus ſupradictæ conceſſiones antiquæ fuerunt innouatæ, & de nouo confirmatæ. Vnde Iulius II. confirmauit, & de nouo conceſſit priuilegia ſuorum prædeceſſorum tempore interdicti, quibus fratres Minores poterant ſolemniter celebrare diuina officia in ſuis Eccleſijs, & monaſterijs in ſolemnitatibus ſanctorum, Franciſci, Antonij, & B. Claræ, & per ſuas octauas, & quod idipſum poſſint in feſtiuitatibus aliorum Sanctorum dicti ordinis, videlicet S. Ludouici, Bernardini, Bonauenturæ, necnon quinque Martyrum de Marrochio, ſed per hoc per diem tantum, prout habetur latius in lib. Monumenta *e* ordinum, & in Supplemento, & de nouo extendit dicta priuilegia idem Iulius II. ad feſtum Stigmatum B. P. N. Franciſci etiam tempore ceſſationis à diuinis, non obſtantibus quibuſcunque in contrarium facientibus, præſertim capitulum, *Alma mater*, de ſententia excommunicationis libro ſexto, prout in eiſdem libris *f* continetur.

d de alma mater de ſent. excom. l. 6.

e in 1. imp. fo. 66 & in 2. fo. 70. conce. 171 Suppl. fo. 00 conceſſ. 377.

f in 1. impr. fol. 70 conceſ. 178. & in Suppl. fol. 74. conce. 213. & fol. 81 c. 263.

Sed videamus, quid Minoribus pro feſtiuitate S. Didaci à ſanctiſſimo domino noſtro Clemente VIII. ſit conceſſum, & referam in præſentiarum conceſſionem ipſius, quam ego ſub ſigillo authentico accepi à Patre Fratre Ioanne de Cepeda prouinciæ Conceptionis noſtræ ſacræ Religionis digniſſimo miniſtro Prouinciali: nunc autem totius ordinis Definitore Generali, qui cum Curiæ Romanæ eſſet Commiſſarius Generalis, ipſam à ſanctiſſimo D. N. impetraui.

Sanctiſſimus Papa Clemens VIII. ad perpetuam rei memoriam ſacra Seraphici ſancti Franciſci religionis in ſanctam Romanam Eccleſiam merita poſcunt, vt priuilegia, & indulta ibi per Sedem Apoſtolicam conceſſa non modo conſeruentur, ſed augeantur, & amplientur: cum itaque ſicut accepimus diuerſorum Romanorum Pontificum conceſſionibus religioni præfatæ indultum ſit, vt temporibus interdicti quacunque etiam Apoſtolica autoritate appoſiti feſta Sanctorum eiuſdem ordinis Franciſci, nimirum Bonauenturæ, Antonij de Padua, Ludouici, Bernardini, Claræ, Eliſabeth, ac Martyrum ſolemni ritu celebrarentur, perinde ac ſi interdictum huiuſmodi minime appoſitum eſſet libere poſſint: feſta vero S. Didaci, & Portiunculæ in prædicto indulto minime comprehendantur. Nos religionem præfatam amplioribus fauoribus, & gratijs proſequi volentes, ac indultorum huiuſmodi, ac literarum Apoſtolicarum deſuper expeditarum tenores præſentibus pro expreſſis habentes ſupplicationibus nomine dictæ religionis per dictum noſtrum Hieronymum presbyterum Cardinalem Matthæum nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati religioni præfatæ vniuerſa, ac cuicunque illius ordinis, ſiue familiæ, conuentui, vt in eorum Eccleſijs feſta etiam præfata S. Didaci, & Portiunculæ, temporibus interdicti, prout alia feſta præfata, ac iuxta indultorum illis conceſſorum ſeriem, & tenorem celebrare libere, & licite poſſint & valeant, autoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus, ac indulta prædicta, ac præfatas S. Didaci, & Portiunculæ feſtiuitates extendimus, & ampliamus, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in vniuerſalibus, prouincialibuſque Synodalibus Concilijs editis, generalibus, vel ſpecialibus, necnon omnibus illis, quæ in præfatis indultis, & literis Apoſtolicis conceſſum eſt non obſtare, cæteriſque contrarijs quibuſcunque, dat. Tuſculi ſub annulo Piſcatoris die decima

ſeptima Octobris, milleſimi quingenteſimi nonageſimi quinti anni, Pontificatus noſtri anno quarto.

M. Veſtrius Barbianus.

Circa quas conceſſiones eſt notandum, quod pro feſtiuitatibus, & octauis Patris noſtri Franciſci, S. Antonij, Bonauenturæ, Ludouici, Bernardini, ac ſtigmatum B.P.N. Franciſci, ac in feſtiuitate B. Claræ, & eius octauis, necnon pro feſtiuitate ſanctorum quinque Martyrum de Marrochio tempore ceſſationis à diuinis ſimile priuilegium eſt conceſſum, & ad id probandum (vt alia omittam) aduertendum eſt, quod Leo X. declarauit, & conceſſit ijſdem fratribus Minoribus, quod in forma obſeruationis nulla ſit differentia inter ceſſationem à diuinis, & quodcunque interdictum. Ita habetur in Supplemento *a*.

a Supp. fo. 79 ε. conceſ 165.

Secundo eſt notandum, quod licet in præfatis conceſſionibus nulla fiat mentio de feſtiuitate ſeptem Martyrum ordinis Minorum, qui in Septam Sarracenorum vrbem perrexerũt, ibique pro Chriſto Domino martyrium ſubierunt, non tamen eſt negandum pro dicta feſtiuitate idem priuilegium à Sede Apoſtolica eſſe conceſſum. Nam Iulius II. prout habetur in Monumentis *b* Ordinum ordinauit, quod omnia conceſſa pro feſtiuitatibus Ordinis Prædicatorum cenſentur conceſſa pro feſtiuitatibus Ordinis Minorũ, licet ſint in maiori numero, quam feſta ipſorum fratrum Prædicatorum, & certum eſt, quod patres Ordinis Prædicatorum celebrant ſolemniter feſtiuitates ſui ordinis tempore ceſſationis à diuinis.

b In 1. imp. f. 200. & in 2. f. 227. conceſ. 264.

Tertio eſt notandum, quod etiamſi ipſæ feſtiuitates in alium diem transferantur celebrandæ, & de eis fiat commemoratio, ſuſpendi interdictum, & ceſſationem. Nam Leo X. declarauit, *& conceſſit fratrib. Minoribus, quod priuilegium de ſuſpendendo interdictum in feſtiuitatibus Sanctorum ſui ordinis intelligatur de diebus, quibus talia feſta cadunt, etiamſi propter alia maiora feſta occurrentia eorum officia in alium diem transferantur*. Ita habetur in Supplemento *c* ordinis.

c Supple. fol. 58. conc. 154.

Et idem Leo X. *Conceſſit fratribus Ordinis Prædicatorum, vt quoties feſtiuitates ſanctorum Dominici, Petri Martyris, Thomæ de Aquino, & Vincentij, & ſanctæ Catharinæ de Senis, & earum octauas quomodocunque etiam per tranſlationem celebrandi occurrerent tempore, quo ciuitates, oppida, & loca Eccleſiaſtico interdicto etiam autoritate Apoſtolica ſunt ſuppoſita in Eccleſijs domorum ſuorum & monaſteriorum, quorum cura dicto ordini eſt commiſſa, niſi Eccleſia ſupradicta, vel huiuſmodi fratres nominatim eſſent interdicti, aut cauſam dederint interdicto, aut eam foueant, poſſint pulſatis campanis, & apertis ianuis (interdictis, & excommunicatis excluſis) alta voce Miſſas, & alia diuina officia diurna, & nocturna in diebus feſtiuitatum prædictarum, & octauis earum reſpectiue durãtibus etiamſi per octauas ipſarum. & die octauarum non niſi memoria de Sanctis fieret, libere, & licite celebrare. Ac voluit, vt quoties dictarum feſtiuitatum, & octauarum earundem celebrationes qualibet ex cauſa etiam extra tempus interdicti transferebantur, quod indulgentiæ dictas Eccleſias in feſtiuitatibus eiuſmodi, & per earum octauas viſitantibus pro tempore conceſſæ tempus celebrationis huiuſmodi cenſeantur tranſlata*. Ita habetur in ordinis Supplemento *d*.

d Supp. fo 82 & fol. 121. conceſſ. 154.

Ex quibus conceſſionibus aliqua colliguntur. Primum eſt, quod ſi dies, in quibus debebant celebrari dictæ feſtiuitates, in alios dies transferantur ab ipſis diebus, etiamſi officia ipſorum Sanctorum non recitentur, neque de ipſis fiat cõmemoratio, debet ſuſpẽdi interdictum & ceſſatio, vt patet ex prima concluſione Leonis X. facta Minoribus, licet ex ſecunda data pro feſtiuitatibus Ordinis Prædicatorum contrarium colligi videatur. Ego tamen arbitror ibi cõtrarium minime dici. Nam habetur ibi, quod interdictum ſuſpendatur in dictis feſtiuitatibus quomodocunque, etiam per tranſlationem celebrandæ occurrent; dictio enim illa *(etiam)* caſum magis dubitabilem includit, & ſic vult Leo X. quod interdictum ſuſpendatur in dictis feſtiuitatibus, etiam ſi de ipſis non celebretur, ſed per tranſlationem in alijs diebus celebrentur: quod ipſum in prima conceſſione pro Minoribus dixerat idem Leo. Vnde ſi propter feſtiuitates occurrentes incipiat celebrari officium in penultimo die octauarum, in his duobus tantum diebus de Sanctis agetur, quibus tranſactis ipſorum octaua finietur.

Secundo colligitur, quod licet propter feſta alia occurrentia de ipſis tantum fiat commemoratio, poteſt ſuſpendi interdictum, & ceſſatio, vt patet ex verbis conceſſionis ſupradictæ, ibi, *Etiamſi per octauas ipſarum, & in die octauarum non niſi memoria de Sanctis fieret.*

Tertio colligitur, quod indulgentiæ, quæ conceduntur pro ipſis in his feſtiuitatibus non lucrantur in diebus, in quibus cadunt dictæ feſtiuitates, ſed in diebus, in quibus de ipſis fit officium, vt patet ex verbis ipſius conceſſionis: ibi, *Ad tempus celebrationis huiuſmodi cenſentur tranſlata.*

Notandum eſt tertio circa conceſſionem ſanctiſſimi domini noſtri Clementis VIII. pro ſancto Didaco, & Portiuncula, quod non videtur in ea concedi priuilegium ſuſpendendi ceſſationem à diuinis in his feſtiuitatibus. Nam dictis in præfatione, & ex prooemio alicuius conſtitutionis, & priuilegij debet eius Decretum regulari, & explicari, vt in primo Tomo *e* late diximus. At prooemium dicti priuilegij hoc modo incipit, *Cum itaque, ſicut accepimus, diuerſorum Romanorum Pontificum conceſſionib. religioni præfatæ indultum ſit, vt temporib. interdicti quacunque etiam autoritate appoſiti feſta Sanctorum eiuſdem ordinis, &c.* Ex quibus verbis colligitur, quod licet pro feſtis dicti ordinis concedatur priuilegium pro tempore ceſſationis, orator ſolum petiuit, vt ſicut pro ipſis tempore interdicti conceſſum eſt priuilegium: ita etiam pro feſtis ſancti Didaci, & Portiunculæ priuilegium concedatur, pro tempore tantum interdicti, & iuxta ſupplicata conceſſit Summus Pontifex.

e 1. tom. q. 15

Pro contraria tamen parte, ſcilicet, quod pro tempore ceſſationis à diuinis videtur dicta conceſſio intelligenda, facit; licet enim in præfatione tantum de interdicto mentio fiat, in conceſſione tamen talibus verbis vtitur Summus Pontifex, vt ad tempus ceſſationis à diuinis indultum extendatur; concedit enim ordini Minorum, vt in eorum Eccleſijs feſta S. Didaci, & Portiunculæ in tempore interdicti, prout alia feſta ſanctorum ordinis Minorũ, ac iuxta indultorum illi conceſſorũ ſeriem, & tenorem celebrare, libere & licite poſſint, & valeant; illa enim verba *(ac iuxta indultorum illi conceſſorum ſeriem)* magnum quid, & amplum priuilegium includere videntur: ſcilicet, quod temporibus interdicti, & iuxta priuilegia conceſſa pro feſtiuitatibus ſanctorum ordinis Minorum feſtiuitates S. Didaci, & Portiunculæ regulentur. Ita quod ſicut in prædictis feſtiuitatibus iuxta ſeriem prædictorum indultorum nulla eſt differentia inter interdictum, & ceſſationem à diuinis, quantum ad eorum obſeruationem, prout dictum eſt in ſuperioribus: ita in feſtiuitatibus S. Didaci, & Portiunculæ nulla ſit differentia inter interdictum, & ceſſationem. Et confirmatur hæc ſententia: nam vt refert Collector *f* priuilegiorum Mendicantium duo inſignes Doctores vniuerſitatis Salmantinæ in ſuis repetitionibus concluſerunt, quod ceſſatio generalis à diuinis, & interdictum ſunt omnino idem, ita quod habet in eis locum capitulum, *Alma mater*, hoc eſt, quod ſi ceſſatio eſt in toto oppido, vel alias, generalis, celebrabitur ianuis clauſis, &c. & in feſtiuitatibus priuilegiatis in dicto capitulo, *Alma mater*, ſolemniter officia diuina celebrabũtur, de quo in inferioribus diſputabitur. Ex quibus infertur, quod cum ſanctiſſimus dominus noſter Clemens VIII. conceſſerit, vt non obſtante quocumque interdicto etiam Apoſtolico poſſint celebrare feſta S. Didaci, & Portiunculæ videri ſecundum prædictam opinionem, quod ad tempus ceſſationis generalis

f Collect. 1. tit. interdictũ 1. § 17.

Digitized by Google

neralis poſſit prædicta conceſſio extendi, quod vt probabile amplector, deſidero tamen, vt à Sede Apoſtolica claritas huius dubij obtineatur.

Quinto eſt notandum circa conceſſionem Leonis X. pro ordine Prædicatorum conceſſam. ibi, *Niſi Eccleſia ſupradicta, vel huiuſmodi fratres nominatim eſſent interdicti*, quod conceſſio hæc non extenditur ad interdictum ſpeciale, cum illud, quod conceditur pro interdicto generali, pro ſpeciali minime concedi intelligatur. Pro cuius rei explicatione eſt aduertendum, quod interdictum generale eſt, quando Regnum, Prouincia, Ciuitas, Villa, aut Caſtrum interdicitur: ſpeciale autem, quando in aliquam Eccleſiam, aut parochiam nominatim decernitur, vt probant Abbas *a*, Calderinus, Syluester, & Florentinus. Secundo eſt aduertendum, quod ea quæ conceduntur pro interdicto loci generali, non conceduntur pro Eccleſia particulari affecta interdicto, vt notat quædam Gloſſa *b*, quam ſequuntur Ancharranus, dominus Francus, & alij allegati à Couarruuia.

a Abbas in c. cum in par. e. tulo tran. & verb ſign. ſi. Calde. de interdi. memb. 2. col. 4. Syl. v. Interdictum 2. q. 3. Flor. 3. p. tit. 16. c. 2.
b Gloſ. in d. c. alma mat. v. In loſis vi. Couar. 2. p. § 4. nu. 1.

Vnde Leo X. dictam conceſſionem ſecundum metas iuris communis regulando prædictam addidit limitationem dicens, eius indultum minime habere locum, quando Eccleſiæ ſupradictorum fratrum eſſent nominatim interdictæ; quæ enim pro generali interdicto conceduntur, ſecluſo priuilegio ad ſpeciale interdictum minime protrahuntur. Dixi (ſecluſo priuilegio.) Nam Iulius II. conceſſit Auguſtinienſibus fratribus, *Vt quæ ordini ſuo pro tempore generalis interdicti conceſſa ſunt, ea omnia in ſpeciali interdicto cenſeantur conceſſa*. Ita habetur in ordinis Supplemento *c*, quod indultum licet fuerit conceſſum ante Leonem X. nihilominus tamen etiam in conceſſis pro tempore interdicti ab ipſo Leone X. locum habere debet: tum quia tam Iulij II. conceſſiones quoad interdicti ſuſpenſionem, quam conceſſiones Leonis X. ſunt his nouiſſimis temporibus à Gregorio XIII. & à Sixto V. & à ſanctiſſimo domino noſtro, Clemente VIII. confirmatæ, & de nouo conceſſæ. Ex quibus reſolutiue colligitur, quod licet Eccleſiæ fratrum Minorum, & fratrum Prædicatorum, & ordinum Mendicantium, & eorum, qui Mendicantium fruuntur priuilegijs, ſint ſpecialiter interdictæ, poſſint in eis officia diuina celebrari, quando in generali interdicto ſolemniter fieri conceduntur.

c Supple. ordi. fo. 91. conceſ. 310.

Sexto eſt notandum, quod ego non inuenio in his priuilegijs conceſſum, quod abſolute poſſint fratres adminiſtrare ſacramentum Euchariſtiæ ſæcularibus in feſtiuitatibus, in quibus interdictum, & ceſſatio à diuinis ſuſpenditur; ſolum enim in his feſtiuitatibus ſuſpenſio fit quoad diuina officia celebranda, & cum diuina officia celebrari conceduntur, ſacramentorum adminiſtratio minime permittitur, vt dictum eſt in ſuperioribus *d*. Inuenio tamen aliud priuilegium Leonis X. *Quo conceſſit fratribus Minoribus, quod in diebus, in quibus ſuſpenditur interdictum, tam virtute priuilegiorum ordinis Minorum, quam alias de iure generaliter conceſſis, poſſint fratres in domibus ſuis intra, & extra Eccleſiam ducere, & facere omnia, quæ nullo exiſtente interdicto fieri poſſunt, & hoc propter ſcrupulum aliquorum, qui dicunt, quod quando ſuſpenditur aliquod interdictum propter aliquod feſtum, non poſſit dici, niſi officium, & Miſſa illius ſine alijs orationibus, & collectis.* Ita habetur in Supplemento *e* ordinis. Circa quod notat Collector *f*, quod virtute eius non poſſunt fratres ſepelire ſæculares mortuos tempore talis ſuſpenſionis, aut alia ſimilia facere, hoc dicit, quod patet ex verbis, quæ poſt conceſſionem ſequuntur, ſcilicet, *Et hoc propter ſcrupulum, &c.* Hæc enim, ait, fuit cauſa, propter quam ego, ait ille, qui hoc opus collegi, præfatam conceſſionem procuraui, & non alia, ſi bene memini. Sed miror certe, quod dixerit Collector virtute dictæ conceſſionis non poſſe fratres mortuos ſepeliri. Nam ſecundum ius poterant ipſi eos ſepelire tempore, quo ſuſpenditur interdictum pro celebratione diuinorum, cum conceſſa diuinorum celebratione concedatur etiam ſepultura mortuorum, prout dictum eſt in ſuperioribus *g*.

d Sup. q. ..
e Supp. fo. 58. conceſ. 164.
f Collect. tit. inter. 21. para. 7.

Vnde per dictam conceſſionem Leonis X. poſſunt regulares celebrare diuina, ſepelire in ſuis domibus defunctos, Euchariſtiam fidelibus miniſtrare, cum dicat Papa quod ſuſpenſio fiat, ac ſi nullum exiſteret interdictum. Neque obſtat cauſa aſſignata ab oratore; cum enim eſſet friuola ab ſcrupuloſis inuenta, Summus Pontifex, vt ſimiles tolleret ignorantias, plus conceſſit, quam fuit ſupplicatus.

g Sup. q. ..

Inuenio etiam, Paulum III. prout dicitur in Compendio *h* Societatis Ieſu, *Conceſſiſſe religioſis Societatis in locis in quibus degunt, & eos pro tempore morari contigerit tempore interdicti quauis etiam autoritate Apoſtolica appoſiti ianuis clauſis, & excommunicatis, & interdictis excluſis ſummiſſa voce Miſſas & alia diuina officia celebrare, ſacramenta recipere & alijs adminiſtrare, dummodo ipſi cauſam non dederint interdicto, neque contingat id ipſis ſpecialiter interdici.* Ex quo priuilegio colligitur, quod in feſtiuitatibus, in quibus de iure, vel ſecundum priuilegia regularium interdictum, vel ceſſatio à diuinis ſuſpenditur, poſſunt regulares Mendicantes, & ij, qui gaudent priuilegijs Societati conceſſis, communicare fideles. Nam dictum priuilegium concedit religioſis Societatis, vt poſſint tempore interdicti fidelibus Euchariſtiam, & alia ſacramenta adminiſtrare clauſis ianuis, & per conſequens poſſunt virtute eius in dictis feſtiuitatibus ea ſacramenta miniſtrare etiam ianuis non clauſis, cum tunc apertis ianuis diuina celebrentur, quia vere interdictum, & ceſſatio in his ſuſpenduntur.

h Comp. Soc. ti inter parag. 1.

Ex quibus infertur primo, quod cum Pius V. anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno ſecundo, vigeſima tertia die Decembris monaſterijs ordinis D. Hieronymi conceſſerit, prout habetur in Compendio *i* priuilegiorum huius ordinis, *Quod tempore cuiuſcumque tam generalis, quam ſpecialis interdicti quauis autoritate, etiam Apoſtolica appoſiti, & apponendi illo non obſtante officium diuinum, & Miſſa in monaſterijs, domibus, & Eccleſijs ordinis per religioſos alta voce, & ianuis apertis ſequentibus diebus, videlicet Epiphaniæ Domini, ac Aſcenſionis, & beatæ Mariæ Virginis Aſſumptionis & ſingulorum Apoſtolorum, necnon in ramis Palmarum Feria quinta, & ſexta, in Cœna Domini, & Sabbati ſancti, necnon ſanctiſſimæ Trinitatis, ac Conceptionis, Natiuitatis, Purificationis, & Viſitationis beatæ Mariæ, Natiuitatis ſancti Ioannis Baptiſtæ, & Tranſlationis ſancti Patris Hieronymi, ac Auguſtini, & Paulæ viduæ, ac omnium Sanctorum feſtiuitatibus, & in commemoratione omnium defunctorum pro Miſſa, & proceſſione, & etiam in die obitus alicuius religioſi, vel religioſæ dicti ordinis pro Miſſa; & officio pro ipſo defuncto dicenda publice dici, celebrari, & cantari, omneſque Chriſti fideles illic occurrentes illis intereſſe & aſſiſtere, libere, & licite poſſint, & valeant.* Infertur (inquam) quod in dictis feſtiuitatibus poſſunt etiam ipſi religioſi ſacramenta fidelibus indifferenter miniſtrare, & conferre: licet enim in hoc priuilegio minime ſacramentorum adminiſtratio permittatur, virtute tamen conceſſionis Leonis X. & Pauli III. ſuperius allegatæ poſſunt religioſi in ſuis monaſterijs in prædictis feſtiuitatibus ea conferre.

i Compen. D. Hier. 11. interd. parag. 10.

Secundo infertur, quod cum Pius IIII. Pontificatus ſui anno ſexto, ſexto Kalendas Auguſti conceſſerit monaſterijs eiuſdem ordinis Diui Hieronymi, prout habetur in Compendio *a* dicti ordinis, *Quod tempore interdicti quacunque autoritate appoſita in Eccleſijs eorundem monaſteriorum dummodo fratres interdicto cauſam non dederint, ianuis apertis, & alta voce in diebus Paſchatis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Natiuitatis Dominicæ, & Circunciſionis, ac Epiphaniæ, necnon in quatuor beatæ Mariæ Virginis, & in ſingulorum Apoſtolorum, & ſancti Patris Hieronymi, & Dedicationum Eccleſiarum ipſius religionis monaſteriorum feſtiuitatibus à primis Veſperis vſque ad Completorium diei ſequentis incluſiue Miſſam, & alia diuina officia celebrare poſſint.* Quod ipſum eidem ordini conceſſit Pius Quintus, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto, Pontificatus ſui anno primo, decimoſexto Kalendas Februarij, infertur (inquam) quod in

a Cõp. Hier. ti. interd. &d. para. 8. & 12

Digitized by Google

dictis feſtiuitatibus tempore interdicti poſſunt fidelibus publice ſacramenta miniſtrare in Eccleſijs dictorum monaſteriorum virtute conceſſionis Leonis X. & Pauli III. ſuperius allegatæ.

b Habetur in comp. mendic. ti interdictis. 2. §. 10.

Infertur tertio, quod cum Leo b X. conceſſit Generali, *& alijs Abbatibus, Prioribus, & Abbatiſſis, Monachis, & Monialibus conuerſis, ſeruitoribus, & ſeruitricibus monaſteriorum, & Prioratuum ordinis ſancti Benedicti congregationis Hiſpaniæ pro tempore exiſtentium, vt in Conceptionis, & Viſitationis beatæ Virginis Mariæ, & eiuſdem Virginis, & ſancti Ioannis Baptiſtæ, Natiuitatibus, necnon ſanctorum Benedicti, Abbatis, Martini Epiſcopi, & Confeſſoris tranſituum, & tranſlationum, ac ſanctorum Gregorij Papæ, Illephonſi Archiepiſcopi Toletani, Antonij, & Bernardi Abbatum, ac beatorum Mauri, & Placidi diſcipulorum, ac ſanctæ Scholaſticæ ſororis eiuſdem ſancti Benedicti, Adelelmi Confeſſoris, necnon in quorumcunque aliorum Sanctorum, & Sanctarum, ſub quorum inuocationibus monaſteriorum, prioratuum, & locorum vtriuſque ſexus dicti ordinis, & congregationis Eccleſiæ dedicatæ, & conſtructæ, ſeu quorum corpora in ipſis Eccleſijs recondita reſpectiue exiſtunt, necnon hebdomadæ ſanctæ, & Reſurrectionis Dominicæ feſtiuitatibus, & per octauas earundem omnium ſupradictarum feſtiuitatum, necnon quoties monachi, moniales, & aliæ vtriuſque ſexus religioſæ perſonæ dicti ordinis, & congregationis profeſſionem emiſerint, aut primam Miſſam celebrauerint, ſeu eos in Eccleſijs, vel cœmeterijs monaſteriorum, prioratuum, & aliorum locorum dicti ordinis, & congregationis humana cadauera Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ contigerit tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis quacunque autoritate Apoſtolica impoſitorum, dummodo huiuſmodi in interdicto cauſam non dederint, nec id eis contigerit ſpecialiter interdici, apertis ianuis, pulſatis campanis nominatim interdictis, & excommunicatis excluſis, Miſſas, proceſſiones, & alia diuina officia ſolemniter, & in cantu celebrari.*

Infertur (inquam) iuxta ſuperius dicta quod per aliam conceſſionem Leonis X. & Pauli III. poſſunt ſacramenta in prædictis feſtiuitatibus, & in diebus appoſitis in hac conceſſione fidelibus miniſtrare.

Aduertendum tamen, quod monachi exiſtentes extra ſui ordinis Eccleſias, & monaſteria, in quibus ſuſpenditur interdictum, quoad officiorum diuinorum celebrationem tantum, non poſſunt ea ſacramenta prohibita in tempore interdicti in dictis Eccleſijs miniſtrare, cum in conceſſione Leonis X. & Pauli III. hoc ipſis in ſuis Eccleſijs facere concedatur, & priuilegium ratione loci ſit reale, & non perſonale, prout iam in primo Tomo explicatum eſt.

Infertur quarto, quod licet tempore interdicti nõ poſſit ſacramentum Extremæ vnctionis conferri etiam clericis, vt in iure c determinatur, & tradunt Nauarrus, Soto, & Couarruuias, virtute tamen priuilegij Leonis X. & Pauli III. poſſunt fratres in tempore interdicti ſæcularibus in noſtris domibus ægrotantibus ſacramentum Extremæ vnctionis conferre; licentia tamen parochi obtenta, ne in pœnas iuris Canonici incidant prohibentis ipſum ſine eorum licentia adminiſtrari. Pro omnium autem ſupradictorum explicatione aduertendum eſt, quod multa in ſuperioribus conceſſionibus inculcantur, quæ ſigillatim per articulos ſunt diſcutienda, de quibus inferius agemus.

c c. quod in te de pœni. & remiſ. Nau. c. 27. nu. 179. Soto in 4. d. 22 q. 1. ar. 1. conc. 4. in fin. Cou. in c. alma mat. 1. p. §. 2. à nu. 7

Notandum eſt etiam, quod loquuti ſumus de adminiſtratione ſacramentorum pro fidelibus omnibus indifferenter: nam loquendo de religioſis, de familiaribus, & domeſticis, & ſeruitoribus, ſunt inferius aliqui articuli proponendi.

ARTICVLVS III.

Vtrum in feſtiuitatibus Sanctorum, quorum corpora in Eccleſijs regularibus requieſcunt, & in feſtis Patronorum ipſarum, & in feſtis Tranſlationum poſſint interdictum, & ceſſatio à diuinis ſuſpendi.

RESpondeo dicendo, quod vt conſtat ex priuilegio Leonis X. Benedictinis conceſſo, cuius tenorem articulo ſuperiori retulimus, ibi, *Quorum corpora in ipſis Eccleſijs recondita reſpectiue exiſtunt*, quod in feſtis Sanctorum, quorum corpora in Eccleſijs regularibus recondita ſunt, poſſunt in ipſiſmet Eccleſijs ſuſpendi interdictum, & ceſſatio à diuinis ad diuina officia, & ad obſequias celebrandas, & ad ſacramenta adminiſtranda, iuxta ſuperiori articulo explicata.

Et aduertendum, quod conceſſio loquitur de Sanctis, quorum corpora in ipſis Eccleſijs recondita reſpectiue exiſtunt, non tamen dicit quorum reliquiæ notabiles, puta caput, brachium, vel crus alicuius ſancti. Ex quo clare deducitur, quod non poteſt ſuſpendi interdictum, aut ceſſatio in Eccleſijs regularibus, in feſtis Sanctorum, quorum notabiles reliquiæ ibi requieſcunt. Quod probatur ex quadam Gregorij XIII. conſtitutione, quæ apponitur in Breuiario Romano cum officijs Sanctorum Hiſpaniarum, in qua concedit Summus Pontifex, quod poſſit celebrari de ſanctis in Eccleſijs, in quibus eorum corpora, ſeu notabiles reliquiæ exiſtunt; illa enim dictio (ſeu) innuit, quod appellatione corporum notabiles reliquiæ eorum minime comprehenduntur, & vt omnis arbitrandi ambiguitas tolleretur, declarat ibi Summus Pontifex, quod notabiles reliquiæ erunt caput, brachium, vel crus. Ex quo conſequenter infertur, quod ſi corpori alicuius ſancti deficiat caput, brachium, vel crus, nihilominus poteſt ratione ipſius corporis interdictum, aut ceſſatio ſuſpendi. Ex quibus conſequitur, quod cum Adrianus VI. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimoſecundo, Pontificatus ſui anno primo, die ſexta Iunij, prout refertur in Compendio a priuilegiorum ordinis D. Hieronymi, conceſſerit fratribus monaſterij ſanctæ Engratiæ, *vt perpetuis futuris temporibus tempore interdicti Eccleſiaſtici, quauis etiam autoritate Apoſtolica appoſiti in diebus ſanctæ Engratiæ, & inuentionis eiuſdem, ac ſancti Lamberti, necnon ſanctorum innumerabilium Martyrum, quorum corpora in prædicta Eccleſia requieſcunt, & in feſto ſancti Hieronymi Miſſas, & alia diuina officia apertis ianuis, & pulſatis campanis alta voce decantando excommunicatis*, & interdictis excluſis celebrare poſſint: quod priuilegium cum communicetur alijs eiuſdem ordinis monaſterijs, vt patet ex ijs, quæ in primo Tomo late probauimus, conſequitur, quod etiam poſſunt in alijs eiuſdem ordinis monaſterijs tempore interdicti diuina ſolemniter celebrari in diebus Sanctorum, quorum corpora ibi requieſcunt, & virtute priuilegij Leonis X. Benedictinis conceſſi, idipſum tempore ceſſationis à diuinis indulgetur, imo iuxta ea, quæ in ſuperiori articulo late reſoluimus poſſunt in dictis Eccleſijs ſacramenta fidelibus miniſtrari.

a Compen. ti. interdict. §. 6.

Secundo dico, quod in feſtis Patronorum & Patronarum Eccleſiarum regularium vtriuſque ſexus, ſub quorum inuocationibus dicatæ, vel conſtructæ ſunt, poteſt ſuſpendi interdictum, aut ceſſatio, vt conſtat ex priuilegijs ſupra appoſitis, & ex alio priuilegio ordini Diui Hieronymi conceſſo, quod in compendio b dicti ordinis refertur. Iulius enim III. anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto, Pontificatus ſui anno quinto, 1. die Ianu. *Priori generali, & alijs Prioribus & fratribus ordinis conceſſit, quod perpetuis futuris temporibus in ſingulis S. Hieronymi, & etiam cuiuſcunque Sancti, in cuius honorem quodlibet monaſterium ordinis dicatum fuerit, feſtiuitatibus, tempore interdicti quauis autoritate etiam Apoſtolica appoſiti, & ceſſationis à diuinis pro tempore interdicti Miſſas, & alia diuina officia in ſingulis monaſterijs ordinis, ianuis apertis & pulſatis campanis, ijs tamen, qui interdicto cauſam præbuerint, excluſis, publice, & alta voce cum omnibus illis intereſſe volentibus celebrare, ſeu celebrare facere libere & licite valeant in omnibus, & per omnia, ac ſi interdictum huiuſmodi poſitum non fuiſſet, quod pro dictis feſtiuitatibus tantum ſuſpendi: quibus elapſis in ſuo robore permanere voluit*. quo priuilegio ordines Mendicantes & alij, qui communicant in priuilegijs conceſſis, & concedendis alijs ordinibus, vſque ad eius datam poſſunt frui in feſtiuitatibus

b Compen. ti. interdict. §. 7.

Patrono-

Digitized by Google

Patronorum, & Patronarum, ſub quorum, & quarum innocationibus, Eccleſiæ eorum vtriuſque ſexus dicatæ, vel conſtructæ ſunt.

Dico tertio, quod in feſto tranſlationum Patronorum ordinum poteſt ſuſpendi interdictum. Quod probatur. Nam in feſto tranſlationis D. Hieronymi, qui eſt Patronus huius ſacræ religionis, poteſt ſuſpendi interdictum per conceſſionem Pij V. allegatam in articulo ſuperiori; ergo ſimiliter in feſtiuitatibus tranſlationum aliorum ſanctorum, qui ſunt aut fundatores, aut patroni ipſarum religionum: nã hæc eſt vis communicationis priuilegiorum in religionibus, vt quod vni conceſſum eſt pro Patrono, aut fundatore ipſius, cenſeatur etiam conceſſum pro Patronis, & fundatoribus aliarum, quæ communicant in priuilegijs. Vnde in feſto tranſlationis Patris noſtri Franciſci poteſt ſuſpendi interdictum, & poteſt etiam ſuſpendi ceſſatio à diuinis, cum inter interdictum, & ceſſationem à diuinis in forma obſeruationis nulla ſit differentia, prout conceſſit Leo X. Minoribus, & habetur in ordinis Supplemento *c*, quod intelligitur, ita quod ſicut tempore interdicti poſſint diuina ſolemniter celebrari: ita etiam tempore ceſſationis à diuinis in feſtiuitatibus, in quibus ſuſpenditur interdictum.

c Supp. fol. 59 conc. 165.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in alijs feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint regulares ſuſpendere interdictum, & ceſſationem à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod hic articulus proponitur occaſione conceſſionis Leonis X. factæ Benedictinis, quam poſuimus in articulo ſecundo huius quæſtionis, ratione cuius dubitatum fuit, an in omnibus feſtiuitatibus ibidem contentis fratres Minores, & aliqui Benedictinorum priuilegijs gaudent virtute communicationis eorum, in eiſdem feſtiuitatibus; ac diebus poſſint diuina ſolemniter celebrare, & certum eſt, quod in feſtiuitatibus ſancti Benedicti, & ſanctorum ſui ordinis ibi nominatorum, ſcilicet, Gregorij Papæ, Bernardi Abbatis, Mauri, Placidi, Adelelmi, & Scholaſticæ virginis, nequeunt Mendicantes p̧fata conceſſione vti: nam licet fratres Mendicantes habeant pleniſſimam communicationem priuilegiorum adinuicem, non tamen vtuntur conceſſione facta fratribus Minoribus pro feſtiuitatibus ordinis eiuſdem Minorum, ſed pro feſtiuitatibus ſuorum ordinum proprijs, & ſic intelligendum eſſe inter Prædicatores, & Minores, declarauit Iulius II. vt in primo Tomo *d* late diximus. In reliquis vero feſtiuitatibus, quæ non ſunt propriæ prædicti ordinis ſancti Benedicti, & in diebus in præfata conceſſione expreſſis non apparet, cur fratres Minores non poſſint celebrare ſolemniter diuina, ſicut faciunt monachi ſancti Benedicti, vt ſunt feſta Virginis Mariæ, Conceptionis, ſcilicet, Viſitationis, & Natiuitatis, & ſancti Ioannis Baptiſtæ Natiuitatis. De ſancto autem Ildefonſo in præfata conceſſione nominato, ait Collector *e* priuilegiorum Mendicantium, quod nõ potuit huc vſque inuenire, vtrum fuerit ordinis ſancti Benedicti; conſtat enim ex ſua legẽda, quod fuit monachus, ſed non cuius ordinis: ideo ait quod non auderet aſſerere tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis poſſe Mendicantes in eius feſtiuitate ſolemniter celebrare officia diuina. Sed ego in præſentiarum volo demonſtrare quod D. Ildefonſus fuerit monachus ſancti Benedicti, probatur ex Vaſeo *f*, & à Morales & Garibai, qui expreſſe dicunt D. Ildefonſum habitum ordinis S. Benedicti recepiſſe in monaſterio Agalienſi, & idipſum affirmant Blaſius Florticius *g*, & Mariana. Circa quod ſunt etiam videndi dominus Rodericus *h* Archiep. Tolet. & Iul. Archiepiſ. Tolet. relatus à Surio; illud enim monaſterium in quo habitum ſuſcepit D. Ildefonſus vocatum Agalienſe erat monaſterium ordinis ſancti Benedicti ſatis illuſtre in ciuitate Toletana ædificatũ, in qua Gothi Hiſpaniarum Reges habitationem elegerunt & ex eo Euphemius, Eſuperius, Adelphius, S. Heladius, S. Iuſtus, S. Eugenius, S. Ildefonſus, & Cixila Abbates dicti monaſterij ad cathedralem Eccleſiam Toletanam fuerunt promoti, & ibi Archiepiſcopi conſecrati. Quod autem hoc tam inſigne monaſterium fuerit ordinis ſancti Benedicti probatur, quia in illo tempore nullus alius ordo monachalis extiterat, probatur etiam ex quadam ſatis ſingulari autoritate ſancti Maximi Archiepiſcopi Cæſar-Auguſtani. Cuius verba ſunt, *Era quingenteſima nonageſima non. Atanalgidus Rex in Planicie ſuburbij Toletani ædificauit monaſterium ordinis S. Benedicti in honorem S. Iuliani apud Aruernos paſſim dictum Agalienſe ab Agaluba villa propinqua, quod diſtat minus quam centum quinquaginta paſſus ab Eccleſia Pratorienſi ſanctorum Petri, & Pauli inter Occidentem, & Septentrionem ſitum, & ibi conſtituit primum Abbatem ſanctum virum Euphemium, qui poſtea fuit vocatus ad primam Toleti ſedem.* Cuius teſtimonium eſt maius omni exceptione, cum hic Archiepiſcopus floruerit anno quingenteſimo nonageſimo octauo, & fuit filius huius celeberrimi conuentus, & vt ſanctus ab omnibus reputatus, cui vt teſti oculato, & vitæ inculpabilis eſt credendum. Probatur deinde: nam præfatum monaſterium erat dicatum Diuo Iuliano, & præfati ordinis eſt aliud in regno Galiciæ monaſterium etiam Diuo Iuliano conſecratum vocatum communiter, ſanctus Iulianus de Samos, quod fundatum per Abbatem Ageticum, qui fuit vltimus Abbas monaſterij Agalienſis in vniuerſali Hiſpaniæ deuaſtatione; monachi enim qui ex tantis malis immunes euaſerunt in Galiciam fugientes ad ſimilitudinem ſancti Iuliani monaſterij Agalienſis, aliud nouum Diui Iuliani monaſterium ædificauerunt, in quo à tempore Abbatis Agerici ſemper ſumma cum obſeruantia regula ſancti Benedicti fuit obſeruata. Ex quo infertur quod cum ſanctus Ildefonſus fuerit ordinis ſancti Benedicti, non poſſunt Mendicantes, neque alij religioſi in eius feſto tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis ſolemniter celebrare.

d 1 tom. q. 5. art. 20.

e Coll. tit. interd. §. 10.

f Vaſeus, Morales li. 12. c. 27 & ca. 29. Gari. li. 8. pa. 319.

g Florticius de templo Tol. l. 1. c. 14. Mariana li. 10. c. 12.

h Roderic. li. 2. c. 12 & li. 4. c. 3. Surius de Sanct. tom. 1.

ARTICVLVS V.

Vtrum in profeſſione alicuius Religioſi poſſit ſuſpendi interdictum, & ceſſatio à diuinis.

RESpondeo dicendo, Leonem X. conceſſiſſe, quod tempore interdicti ordinaria autoritate poſiti poſſunt fratres Minores obſeruantiæ dare publice profeſſionem fratribus ſuis, & in illa cantare hymnum, *Veni creator ſpiritus*, & alias ceremonias facere, prout in conſuetudine habetur. Ita refertur in ordinis Supplemento *a*. At idem Leo X. conceſſit Benedictinis, vt conſtat ex eius indulto relato in articulo Secundo huius quæſtionis, vt etiam tempore ceſſationis à diuinis, & interdicti quacunque autoritate appoſiti poſſint dare fratribus profeſſionem apertis ianuis, pulſatis campanis, nominatim interdictis, & excommunicatis excluſis, Miſſas, proceſſiones, & alia diuina ſolemniter, & in cantu celebrando. Ex quo priuilegio collegerunt doctiſſimi Dominicani monaſterij ſancti Stephani Salmanticenſis, quod per totum diem, quo fit profeſsio alicuius Religioſi, aut Religioſæ ordinum Mendicantium, & eorum, qui gaudent priuilegijs Benedictinorum, poteſt ſuſpendere interdictum quacumque autoritate appoſitum, & ceſſatio à diuinis, ita quod ipſo toto die poſsint diuina ſolemniter celebrari, & ſacramenta fidelibus miniſtrari in ipſorum religioſorum Eccleſijs, iuxta ea, quæ reſoluimus in dicto articulo ſecundo. Quæ opinio probatur primo: Nam clauſula dictæ conceſsionis

a Supp. fo. 61 conc. 197.

Leonis ibi, *Apertis ianuis, pulſatis campanis, Miſſas, proceſsiones, & alia diuina officia ſolemniter celebrando*, cum ponatur in fine ipſius conceſſionis, & cum reſpiciat multas conceſſiones, debet eas omnes pariformiter determinare. Nam vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare, prout tradunt Alexander *b*, & Picus. Vnde ſicut determinat, quomodo in multorum ſanctorum feſtiuitatibus tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſunt ſolemniter celebrari diuina officia; ita determinat pariformiter, quomodo poſſit ſuſpendi interdictum, & ceſſatio, quando alicui fratri, aut ſorori profeſſio datur, & ſicut per totum diem feſtiuitatis ſancti dicta ſuſpenſio fit, ita etiam per totum diem, quo profeſſio fit, talis ſuſpenſio conceditur. Et pro hac opinione inuenio quandam conceſſionem ipſius Leonis X. relata à Collectore *c* ordinis Ciſterciensis, in quo in hunc modum dicitur, Leo X. congregationis ſancti Benedicti Hiſpaniæ conceſſit, *vt in B. M. Dei genetricis Virginis, & ſancti Ioannis Baptiſtæ Natiuitatibus, & tráſlatione SS. Martini & Benedicti, & eorum octauis, nec non in feſtiuitatibus ſanctæ Scholaſticæ eiuſdem ſancti B. ſororis, & beatorum Mauri, & Placidi, ſancti Gregorij Papæ, ac ſancti Ildefonſi Archiepiſcopi Toletani, Antonij, & Bernardi Abbatũ, ac tempore, quo monachum aliquem profeſsionem emittere, aut primã Miſsã celebrare, ſeu Abbates, & monachos humana cadauera Eccleſiaſtica tradere ſepulturæ cõtigerit, ac quorũuis aliorum ſanctorum, ſub quorum inuocationibus monaſteria, & prioratuum Eccleſiæ constructæ ſunt, & quorũ corpora in eiſdem recondita reperiuntur, tempore interdicti (Apoſtolica autoritate poſiti, ianuis clauſis: alia vero quacunque autoritate, dummodo interdicto cauſam non dederint) apertis ianuis, pulſatis campanis nominatim excommunicatis, & interdictis excluſis Miſſas, & alia officia diuina à primis ipſarum feſtiuitatum veſperis vſque ad occaſum Solis ſequentis, & vltimi octauarum diei ſolemniter, & in cantu celebrari poſſet, quodque monachi non presbyteri commiſſi, oblati, donati, & ſeruitores tempore interdicti autoritate Apoſtolica poſitiui poſſint Euchariſtiam, & alia Eccleſiaſtica ſacramenta recipere.* Datum Romæ vigeſimoſecundo die Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo quinto, Pontificatus ſui anno tertio. Notanda enim ſunt illa verba: *ac tempore, quo monachum aliquem profeſsionem emittere*; videtur enim comprehendere totum diem, & ita intellexit frater Garſia à Toleto in compendio *d* priuilegiorum D, Hieronymi referendo dictam conceſſionem dicendo verba ſequentia, *& dies, quo aliquis monachus profeſsionem emittit.* Et aduertendum, quod iſta conceſſio Leonis X. non eſt eadem cum conceſſione Leonis X. relata in articulo ſecundo huius quæſtionis, vt patet intuenti. Ex quibus videtur, quod ſic probabiliter poteſt teneri, quod per totum, ſcilicet, diem profeſſionis interdictum, & ceſſatio ſuſpendatur, & ita practicatur in illuſtriſſimo cœnobio D. Stephani Salmanticenſi ordinis Prædicatorum cum conſilio doctiſſimorum, magiſtrorum, & religioſorum, qui ſemper in eo cum magna Eccleſiæ vtilitate, & ædificatione floruerunt.

b Alex in l. iam hoc iure co. §. ff de vulg. & pup. Picus in l. Titia col 2. ff. de leg. 2.

c Compẽ ord. Ciſter. ti. interd. §. 8.

d Comp. D. Hier. ti. inter. per excommunicati. num. §. 1

Neque ſupradictis obſtat, quod, ſcilicet, ſi illa determinatio pariformiter deberet determinare celebritatem feſtiuitatum ſanctorum, & celebritatem profeſſionis, ſequeretur, quod à primis veſperis die profeſſionis ſuſpenſio inciperet, ſicut incipit à primis veſperis celebritas ſancti. Nam reſpondetur magnam eſſe differentiam inter ſancti feſtiuitatem, & profeſſionem. Nam feſtiuitas ſancti incipit à primis veſperis, ideo nimirum ſi in illis huiuſmodi cẽſuræ ſuſpendantur, ſicut etiam ſuſpenduntur in noſtra religione, quando aliquis religioſus dicit primam Miſſam: nam à primis veſperis, in quibus ipſe eſt Hebdomadarius, incipit Miſſæ nouæ ſolemnitas, & huiuſmodi cenſuræ ſuſpenduntur: at vero profeſſio non habet primas veſperas, à quibus eius ſolemnitas incipiat.

Vnde dicta clauſula in fine appoſita, pariformiter determinat omnia antecedentia, iuxta naturam, & conditionem eorum, quæ in ipſis conceduntur. Nam, vt prædicant iura *a*, verba debent intelligi ſecundum materiam ſubiectam. Ex quibus reſolutiue dico, quod per totum diem profeſſionis poteſt ſuſpẽdi interdictum, & ceſſatio, & per totum diem, quo aliquis religioſus traditur ſepulturæ, & ſi ipſe religioſus ſepeliatur hora veſpertina, mihi certum eſt, quod tunc poteſt ſuſpendi interdictum, & altera die, quando dicitur Miſſa, diei obitus, poteſt etiam ipſum interdictum, & ceſſatio à diuinis ſuſpendi: in noſtra autem religione ordinis Minorum regularis Obſeruantiæ à primis veſperis Miſſæ nouæ vſque ad meridiem diei ſequentis quo feſtiuitas Miſſæ nouæ finitur interdictum, & ceſſatio ſuſpenditur, quæ etiam ſuſpenduntur, pro illo tempore, quo durat profeſſio iuxta cæremoniale noſtræ religionis: & hoc mihi videtur ſecurius, cum hæc priuilegia potius ſint reſtringenda, quam ampliãda, & ne his temporibus in quibus hæretici cõtra cẽſuras Eccleſiaſticas vociferantur, neruus, & vis ipſarum cenſurarum huiuſmodi ſuſpenſionibus debilitetur. Nec cõceſſio facta Benedictinis quando facit aliquis monachus profeſſionem prodeſt alijs religionibus, in quibus ſolemnitas profitendi eſt multo minor, quam ſolemnitas profitendi apud Benedictinos; hi enim cum magna cæremonia, & ſolemnitate emittunt profeſſionem, vt patet ex eorum cæremoniali cuius decreti tenorem in medium adducere decreui, vt ex eo clare colligatur minime conceſsionem pro profeſsione cum tanta ſolemnitate fieri ſolita alijs religionibus communicari, in quibus per breue temporis ſpatium ſolemnitas profeſsionis durat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Prælati Religionum poſsint in ſuis domibus admittere aliquos ſæculares ad officia diuina tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. conceſſit, vt Prior monaſterij ſancti Benedicti Valliſoleti *poſsit eligere ſex perſonas inter viros, & mulieres ſucceſsiue, quæ perſonæ tempore interdicti generalis, ſiue ſpecialis, aut quando ceſſatur à diuinis in dicto monaſterio, quando Miſſas & alia diuina officia audire, & illis intereſſe poſsint, ac in ipſo monaſterio dicto tempore Eccleſiaſtica recipere ſacramenta, & ſi aliqua ipſarum ſex perſonarum interim mori contigerit, ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepulturã valeat, ſine tamen ſolemnitate, dummodo dictus Prior, vel aliqua ipſarum ſex perſonarum dicto interdicto, aut ceſſationi à diuinis cauſam non dederit, & ipſum interdictum non poſitum ſit, vel confirmatum autoritate Apoſtolica.*

Ita habetur in compendio *a* Mendicantium, & *Ioannes Epiſcopus Prænestinus, Nicolaus V. maior Pœnitentiarius conceſsit congregationi S. Benedicti Hiſpaniæ, vt tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſsint eligere ſucceſsiue ſex perſonas, viros, aut mulieres, & ad diuina illas admittere, eiſque ſacramenta conferre, & ſi è vita exceſſerint illarum cadauera ſepelire.* Ita refertur in Compendio *b* priuilegiorum ordinis Ciſterciensis, & Henriquez *c* refert, quod ipſemet Ioannes Epiſcopus Prænestinus conceſsit, *Priori de Monſerrate, dum foras exit, ad loca ſic interdicta, vt eligat ſex perſonas, &c.* Et ratio fuit, quia in Catalunia prope Monſerratum erat tam frequens interdictum, & ceſſatio, vt vix auderet Prior & Procurator exire de monaſterio.

a Comp. men. interdi. 1. 2 3.

b Cõp. Ciſter. tit. inter §. 3.

c Henr. in 2. p. li. 1 2. de ex com. & inter. c. 48. §. 3. lit. X.

Et Nicolaus Francus Apoſtolicæ Sedis Nuncius, & orator cum poteſtate Legati de latere à præfata Sede deputatus in regnis Caſtellæ Legionis, & Aragoniæ conceſsit monaſtˡis S. Benedicti Obſeruantiæ Hiſpaniæ, quod tempore interdicti Ordinarij poſsint recipere ad Miſſas, & ad alias horas Canonicas in ſuis monaſterijs quindecim perſonas in qualibet die de ijs, qui non dederunt cauſam interdicto. Ita habetur in Compendio *d* Mendicantium.

d Com. mend. vb. ſup.

Circa quas conceſsiones eſt notandum, quod virtute priuilegij Nicolai V. & Ioannis Epiſcopi Prænestini poſſunt Priores conuentuales ordinum Mendicantium, & alij, qui eorum fruuntur priuilegijs tempore interdicti generalis, & ceſſationis à diuinis eligere ſex perſonas inter viros, & mulieres non ſimul,

Digitized by Google

ſimul, ſed ſucceſſiue, id eſt, vnam poſt aliam ad Miſſas & diuina officia, quod intelligo primo non procedere, quando ipſa monaſteria non habent in Eccleſijs capellas vnas ab alijs medijs parietibus ſeparatas; tunc enim poſſunt admitti tot perſonæ, quot ſunt capellæ, vt in his ſic ſeparatis vnaquæque ſigillatim poſſit audire Miſſam, & recipere ſacramenta, niſi tunc in choro horæ Canonicæ dicantur; tunc enim non poſſunt recipi niſi ſucceſſiue, cum non omnes ſimul, imo neque earum duæ poſſint diuinis aſſiſtere officijs, quæ tunc in choro recitantur, niſi aliquo alio priuilegio muniantur, concedere, vt poſſint dicto tempore diuinis aſſiſtere; in hoc enim caſu poſſunt ſimul admitti virtute dicti priuilegij, imo dico, quod in vnaquaque ipſarum capellarum ſegregatarum non ſolum poteſt admitti vna perſona, ſed aliæ ſimul, cum ea etiamſi in choro recitetur diuinum officium, ſi ipſæ perſonæ virtute alterius priuilegij poſſunt aſſiſtere diuinis, exemplo hoc declaratur, ſi Syndicus Apoſtolicus fratrum Minorum, & eius vxor, filij, & filiæ, vt dicitur infra *c* habent priuilegium, quod tempore cuiuſcunque interdicti, aut ceſſationis à diuinis poſſint in Eccleſijs ipſorum fratrum diuinis intereſſe, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta, qui ſi accedant in hoc tempore ad monaſterium, verbi gratia B. P. N. Franciſci ciuitatis Salmantinæ poſſunt ſimul admitti virtute ipſius priuilegij, & poſſunt etiam admitti ſucceſſiue aliæ ſex perſonæ virtute alterius priuilegij Nicolai V. *c Infra hoc tom q..*

Secundo eſt notandum, quod virtute priuilegij Nicolai Franci poſſunt dicti Prælati tempore interdicti Ordinarij recipere ad Miſſas, & ad horas audiendas in ſuis monaſterijs quindecim perſonas in qualibet die, & hæc poſſunt recipi ſimul, cum non dicatur, quod recipiantur ſucceſſiue, & lege non diſtinguente nos diſtinguere minime debemus, & aduertendum, quod hæ quindecim perſonæ virtute huius priuilegij non poſſunt in dictis Eccleſijs Eccleſiaſtica recipere ſacramenta, cum ad receptionem ſacramentorum tale priuilegium non extendatur.

QVÆSTIO CXIV.

De interdicto, & ceſſatione à diuinis quantum ad Moniales, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſint Moniales in ſuis monaſterijs diuina celebrare.*

2 *Vtrum Abbatiſſæ monaſteriorum, aut præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſijs ad diuina, & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis perſonas de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis poſſint Moniales in ſuis monaſterijs diuina celebrare.

RESpondeo dicendo, quod vt patet ex priuilegijs ſuperius allegatis poſſunt Moniales ordinum Mendicantium, & quæ eorum fruuntur priuilegijs tempore interdicti, quacunque autoritate appoſiti, & ceſſationis à diuinis diuina celebrare, & recipere ſacramẽta, ianuis clauſis, ſummiſſa voce, & non pulſatis campanis, & in feſtis ſuorum ordinum reſpectiue ſicut fratres poſſunt eadem diuina ſolemniter celebrare, & recipere ſacramenta, tum quia Moniales fruuntur priuilegijs ipſorum fratrum, prout dicemus articulo ſequenti, tum quia id ſpecialiter illis eſt conceſſum, vt patet ex tenore priuilegiorum, quæ in quæſtione ſuperiori ſunt relata. *Et Leo X. prout habetur in Supplemento a, conceſſit fratribus, & Minoribus, & Monialibus S. Claræ, & tertiæ regulæ ſub obedientia eorundem fratrum Minorum degentibus, vt in die S. Eliſabeth filiæ Regis Vngriæ, & per eius octauam poſſint tempore interdicti Miſſas, & alia diuina officia celebrare, ſeu celebrari facere, quemadmodum poſſunt in diebus ſanctorum Franciſci, Antonij, Claræ, & per eorum octauas*, & licet in hoc priuilegio non fiat mentio aliorum ordinis ſanctorum, non eſt dubium, quod in eis poſſint Moniales celebrare per communicationem, ſiquidem poſſunt fratres celebrare: & quod dicimus de Monialibus ſanctæ Claræ, dicendum eſt de Monialibus aliarum religionum, quantum ad celebrationem feſtiuitatum ſuorum ordinum. *a Sup. fo. 55. conceſ. 155.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Abbatiſſa monaſteriorum, aut Præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſijs ad diuina & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis perſonas ſeculares, de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis.

RESpondeo dicendo, quod priuilegia, quibus dictæ perſonæ admittuntur directe Abbatiſſis, & Monialibus minime conceduntur. Videamus igitur, vtrum per communicationem illis competat.

Pro cuius rei explicatione eſt notandum Sixtum IV. *ſtatuiſſe, quod monaſteria, & loca Monialium ſanctæ Claræ, & S. Dominici, eorumque Abbatiſſæ, & Prioriſſæ, Procuratores, Syndici, oblati, & vtriuſque ſexus tertij ordinis de pœnitentia nuncupatæ perſonæ prædictæ ijſdem priuilegijs, & immunitatibus, gratijs, & fauoribus, conceſſionibus, indultis ſpiritualibus, & temporalibus fratrum Prædicatorum, & minorum ordinibus, & illorum profeſſoribus, domibus, & locis, ac Procuratoribus, & ſyndicis, oblatis, & conuerſis, ſeu alijs quomodolibet per prædeceſſores ſuos, aut per ipſummet Sixtum hactenus conceſſis, & in poſterum concedendis, quatenus autoritate (quatenus earum ſexui, & ſtatui non contradicant) libere, & licite vti poſſint, & debeant in omnibus, & per omnia, prorſus, & ſine vlla differentia, ac ſi eiſdem monaſterijs, & locis, & perſonis prædictis nominatim conceſſa forent, & concederentur expreſſe.* Ita habetur in libro Monumenta *b* ordinum, in quo etiã libro *c* continetur, Bonifacium VIII. ad inſtar Innocentij IV. id ipſum conceſſiſſe. Quibus priuilegijs attentis non poſſunt non concedere, quod Abbatiſſæ, & Prioriſſæ poſſunt eligere dictas perſonas tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis ſicut ſuperiores conuentuales poſſunt eligere; communicatio enim priuilegiorum inter fratres, & Moniales hoc operatur, vt id, quod conceditur ſuperioribus fratrum, concedatur etiam Abbatiſſis, & Prioriſsis Monialium, quatenus earum ſexui, & ſtatui non contradicit; huiuſmodi autem electio perſonarum, neque ſexui, neque ſtatui earum contradicit. *b Monum in 1. impr fol. 66. & in 2. fo 181. conce. 360 & fo. 161. concef. 677. ſu f 109 conceſ 464. c in 1. imp fo 31 & 101 f. 33 conceſ 35*

Ex dicta autem communicatione priuilegiorum inter fratres, & Moniales infertur, quod, *ſicut Iulius II. conceſſit fratribus ordinis Minorum, vt in Eccleſijs ſuis quoties opus fuerit, poſſint miniſtrare, & miniſtrari facere ſacramentum Euchariſtiæ curialibus, mercatoribus peregrinis, & tranſeuntibus, ac alijs quibuſcunque perſonis*, prout habetur in Supplemento *d*. Sic etiam per communicationem Moniales ordinum Mendicantium poſſunt miniſtrari facere in ſuis Eccleſijs quoties opus fuerit, ſacramentum Euchariſtiæ quibuſcumque perſonis. *d Sup fol. 11. conceſ 43.*

QVÆSTIO CXV.

De interdicto, & ceſſatione à diuinis, quoad familiares, & ſeruitores religioſorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum familiares & ſeruitores religioſorum vtriuſq; ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*

2 *Vtrum Syndicus fratrum minorum, & eius vxor, & filij poſſint recipi ad diuina tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*

3 *Vtrum Medicus monaſterij poſſit aſſiſtere diuinis, & recipere ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.*

4 *Vtrum in monaſterijs tempore interdicti poſſit admitti Laicus, vt adminiſtret in Miſſa.*

ARTICVLVS I.

Vtrum familiares, & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis.

RESpondeo dicendo, Alexandrum IV. conceſſiſſe, *quod ſi quando in perſonas, vel terras, vbi reſident fratres Minores excommunicationis, vel interdicti ſententia contigerit promulgari, pueri, fratrum ſeruitijs deputati negociorumque geſtores, ſeu procuratores & operarij, qui in locis fratrum huiuſmodi operibus eorum perſonaliter conſtituti, institerit prædictis ſententijs excommunicationis, vel interdicti obnoxij nullatenus habeantur iuxta formam, quæ à Sede Apoſtolica eſt conceſſa in tempore interdicti, niſi prædictæ perſonæ cauſam dederint interdicto, vel excommunicati, vel interdici contingat.* Ita habetur in libro *e* Monumenta ordinum. *Et Clemens IV. fratribus Minoribus conceſſit, quod ijs, qui in eorum morantur obſequijs, tempore interdicti libere poſſint miniſtrare cuncta Eccleſiaſtica ſacramenta, & ipſos cum deceſſerint, & in ſuis cœmeterijs ſepelire.* Ita habetur in eodem libro *f.* qui Summus Pontifex alias fecit ſimiles conceſſiones, quas congeſſit autor *g* compendij Mendicantium. *Et Ioannes XXIII. conceſſit fratribus ordinis Prædicatorum quod confratres, & germani dicti ordinis poſſint ſepeliri tempore interdicti in Eccleſia, vel cœmeterio eorundem fratrum, niſi fuerint excommunicati publice, vel nominatim, ibique diuina celebrare, ſeu audire.* Ita habetur in Supplemento *a.*

e in 1. imp. fo. 31. & in 2. fo. 114. conc. 251.
f in 1. imp. fo. 56. & in 2. fo. 140. conc. 311.
g Comp. mentii interdic. 3. §. 3. & 4.
a Supp. fo. 95. conceſ. 306.

Circa quas conceſſiones, primo eſt notandum, quod ſecundum ius *b* commune, & Hoſtienſem, Ioannem Andream, & Calderinum, quos ſequitur Syluester, familiaribus religionis, & alijs Officialibus, aut operarijs & famulis conductis, qui intra reſidentiam ſunt, aut monaſterio ſeruiunt, non poſſunt religioſi tempore interdicti nō Apoſtolici, licet ſpeciale ſit, miniſtrare ſacramenta, & ſepulturam, & admittere ad diuina: at ſecundum priuilegium ſupradictum Sixti IV. & aliorum Pontificum poſſunt ſupradicti admitti ad diuina officia, & ad ſacramenta recipienda, & ad ſepulturam in Eccleſia, vel cœmeterio eorundem fratrum, prout etiam tenent Nauarrus *c*, & Felinus, imò ait Henriquez *d*, quod conceſſit Paulus IV. ſocietati, vt etiam in Paſchate Reſurrectionis recipiat ſacramentum Euchariſtiæ, & extremam vnctionem, ac ſepulturam ſine licentia parochi: idipſum conceſſum eſt ab eodem Paulo III. procuratori, ſeu œconomo monaſterij, licet extra illud habitet. Et aduertit Henriquez *e*, quod ſi iſtum ſuperior afferat curandum in monaſterium, poteſt ei conferre extremam vnctionem.

b c. licet nobis de priu. lib. 6. Syl. interdi. 5. §. 1. n. 4.
c Nau. c. 27. n. 180. Fel. in c. de interdic. c. 7. q. 4. 180.
d Hen. l. 1. p. l. 13. de inter. c. 48. § 3. l. A
e Henriq. vbi ſup. lit. C.

Secundo eſt notandum, quod virtute conceſſionis Ioannis XXIII. ſolum debent admitti confratres, qui licet remaneant in ſæculo, & non mutent habitum ſæcularem: tamen ſunt vel fiunt oblati ordinis prædicti, ac faciunt donationem inter viuos omnium bonorum ſuorum, dicto ordini, reſeruādo ſibi ſolum vſumfructum, quandiu vixerint, & non de alijs confratribus communiter vſitatis in partibus Hiſpaniarum. Ita poſt ventilationem inter Doctores vtriuſque iuris fuit diſcuſſum in vniuerſitate Salmantina per quandam decretalem *f*, quæ definit confratres primo nominatos ſolum gaudere Eccleſiaſtica ſepultura. Et ita tenuerunt Gregorius Lopez *g*, Couarruuias, & Nauarrus poſt alios.

f c. vt priuilegia de priuile.
g Greg. in l. 9. ti. 7. p. 1. glo. 2. Cou. in c. al. n. n. 2. p. § 2. nu. 9. Nau. c. 27. n. 79 & 181. & in c. non dicatis n. 77. & 84.

ARTICVLVS II.

Vtrum Syndicus fratrum Minorum, & eius vxor, & filij poſſint admitti ad diuina in tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis.

RESpōdeo dicendo, quod *Clemens VII. conceſſit vni Syndico, & procuratori cum illius vxore, & liberis præſenti, & futuro ſingularum domorum, & monaſteriorum fratrum Minorum regularis Obſeruantiæ, ac Monialium S. Claræ & Conceptionis, & Annuntiationis ordinum, & ſororum tertij ordinis S. Franciſci pro tempore ſeruienti, quod perpetuis futuris temporibus ipſi, & eorum quilibet omnibus, & ſingulis indulgentijs, & peccatorum remiſſionibus fauoribus, & gratijs, quibus fratres ordinis Obſeruantiæ prædictorum vtuntur, potiuntur, & gaudent, ſeu vti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum vti, potiri, & gaudere poſſunt.* Ita refertur in compendio *h* Mendicantium.

h Comp. mēt. tit. procuratores fratrū. §. 12.

Ex quo priuilegio colligitur, quod non ſolum tēpore interdicti poſſunt procuratores, & ſyndici ſupradicti, vxor, & filij, & filiæ in Eccleſijs prædictorum fratrum admitti ad diuina, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta: ſed etiam tempore ceſſationis à diuinis cum potiantur priuilegijs fratrum, qui vt probatum eſt in ſuperioribus ad ea ipſa omnia habeant priuilegium. Et confirmatur. Nam Sixtus IV. in Bulla aurea conceſſit, *quod Procuratores, Syndici Monialium S. Claræ, & tertij ordinis fratrum, & ſororum eiſdem priuilegijs, & immunitatibus, gratijs, & fauoribus, conceſſionibus, indultis ſpiritualibus, & temporalibus, procuratoribus, Syndicis fratrum Minorum & Prædicatorum conceſſis, & inpoſterum concedendis gaudeant,* vt in libro *i* Monumenta ordinum continetur.

i in 1. imp. fo. 66. & in 2. fo. 148. conceſ. 362.

ARTICVLVS III.

Vtrum Medicus monaſteriorum poſſit tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis aſſiſtere diuinis, & recipere ſacramenta.

RESpondeo dicendo, quod Alexander VI. *conceſſit, vt Medici ordinarij fratrum Minorum, & ſororum habeant eadem priuilegia, & gratias, quibus gaudent Syndici, & Procuratores locorum:* Ita habetur in Monumentis *k* ordinum, & in Supplemento, per quod priuilegium aliqui ſunt arbitrati Medicos ſupradictos fratrum, & ſororum poſſe tempore interdicti, quacunque autoritate appoſiti, & ceſſationis à diuinis, admitti ad diuina officia, & ad recipienda eccleſiaſtica ſacramenta, & ad ſepulturam in locis ipſorum fratrum, cum Syndici fratrum Minorum facultatem habeant ad ſupradicta, etiam tempore ceſſationis à diuinis. Sed certe ij toto cœlo videntur aberrare: Syndicus enim, & eius vxor, filij & filiæ habent prædictum priuilegiū tempore ceſſationis à diuinis à tempore Clementis VII. ante enim ipſum Clementem VII. tantum habebant priuilegium pro tempore interdicti, vt patet ex ſuperioribus dictis. Clemens autem VII. fuit multo poſt Alexandrum VI. Nam Alexander VI. fuit coronatus anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, & obijt anno Domini milleſimo quingenteſimo tertio. At Clemens VII. fuit coronatus anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, & obijt anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto, & ſic fuit coronatus poſt mortem Alexandri VI. viginti annis tranſactis, & Alexander VI. vt patet ex eius conceſſione, non indulſit Medicis ordinarijs prædictorum fratrum & ſororum conceſſa, & concedenda prædictis Syndicis, & Procuratoribus, ſed tantum conceſſa, & in eo tempore nullum pro tempore ceſſationis à diuinis inuenio priuilegium pro Syndicis à Sede Apoſtolica indultum, ſed tantum pro tempore interdicti, & hoc priuilegium virtute conceſſionis Alexandri VI. ſolum Medicis communicatur, non autem aliud pro tempore ceſſationis. Quod priuilegium pro tempore interdicti Medicis communicatur, intelligitur de Medico non abſolute, ſed de Medicis ordinarijs ipſius conuentus, licet non ſint Doctores, cum ipſi Medici non à dignitate, ſed à medendo Medici nuncupentur, vt allegans quandam doctrinam Bartoli tenet Syluester *l*.

k in 1. imp. fo. 70. conceſ. 157. & in 2. fo. 69. conceſ. 376.
l Sylu. titul. medicus.

Aduertendum tamen, quod ſanguinis minutor ordinarius ipſorum fratrum neque pro tempore interdi-

terdicti, neque pro tempore ceſſationis habet aliquod priuilegium. Ego enim licet omnem diligentiam poſſibilem in eo inquirendo adhibuerim, nunquam ipſum potui inuenire.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in monaſterijs tempore interdicti poſſit admitti Laicus, vt adminiſtret in Miſſa.

RESpondeo dicendo, quod clericus, qui celebrare Miſſam non ſolet, niſi famulis comitatus, poteſt illos ſecum habere in tempore interdicti. Ita tenet Henriquez *m*, dicens hanc opinionem tenere Sylueſtrum, & Nauarrum, ne priuilegium ſit inutile, & hoc ex priuilegio iuris in cap. *Alma mater*, quia pertinet ad honeſtatem ſtatus clericalis inferre ſecum famulos, non vero ex priuilegio contento in cap. *licet, de priuilegijs*, quod loquitur de priuilegio ſingularis perſonæ: & poteſt vltra famulos introducere Laicum, vt ſibi celebranti in Miſſa miniſtret, vt poſt Calderinum tenent Margallus *a*, Nauarrus, Couarruuias, & Duennas. Si autem priuilegium celebrandi tẽpore interdicti, aut ceſſationis à diuinis datum ſit conuentui, qui ex ſuis habere ſolent, qui adminiſtrant officijs, & Miſſis, non debet ſacerdos Laicum familiarem, aut famulũ aſſumere, vt ſibi miniſtret, niſi alij de conuentu ægrotent, & miniſtrare non poſſint; tunc enim poteſt admittere Laicum familiarem, aut famulum, quia id habet ex priuilegio iuris in dicto cap. *Alma mater*, & reſtringi debet ad caſum neceſſitatis prædictum cap. *licet*. Ita Henriquez *b*. per quam rationem exiſtimo quod ſi famulus aliquis ſacerdotes ſciat in Miſſa miniſtrare, non poteſt ipſe ſacerdos tempore interdicti alium ad miniſtrandum introducere; opinio enim ſupra appoſita ad caſum neceſſitatis videtur reſtringenda, &c.

m Henriq. 2. Tom. de ſacra. lib. 13. de excom & inter c. 48 iuxta finem Naua c. 27. nu. 181.

a Marg. in rubr. de celeb. Miſſa Naua. vbi ſu Cou. in c. alm. mater. 1. §. 4. nu. 5. d. la. 11. Duennas reg. 305.

b Henr. vbi ſup. in fin.

QVÆSTIO CXVI.

De ceſſatione à diuinis, quoad eius eſſe ac poſitionem, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quid, & quotuplex ſit ceſſatio à diuinis.*
2 *In quo differt ceſſatio ab interdicto.*
3 *Vtrum expediat imponi ceſſationem à diuinis.*
4 *Vtrum damna temporalia ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex ſit ceſſatio à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod non datur ceſſatio perſonalis, nec imponitur à iure, ſed ab homine, & quidam recentiores *c* putant eſſe idem cum interdicto ſtrictiſſimo olim conſueto. Soto contrarium tenet, & Nauarrus *d*, & communis, & ceſſatio à diuinis eſt ſuſpenſio organorum diuinæ laudis in locum decretæ, vel eſt quædam omnimoda abſtentia à diuinis officijs, & ab adminiſtratione quorundam ſacramentorum in locum decreta; quidam explicant eſſe ſilentium miniſtrorum Eccleſiæ, iuxta illud Pſalmi *e*, *In ſalicibus ſuſpendimus organa noſtra*, & eſt duplex. Prima generalis, quæ fit in loco vniuerſali, aut ciuitate, oppido, aut parochia; & particularis, quæ fit in loco particulari, vt in Eccleſia, aut in Eccleſijs. Ita tenent Syluester *f*, & Nauarrus. Et ceſſatio à diuinis dicitur, quid facti, prout in articulo ſequenti explicabitur.

c Soto in 4. d. 23. q. 3. art. 1 poſt 4 conclu.
d Na c. 27. n. 189.
e Pſal. 136.
f Syl. v. ceſſatio, in pri. Na. vbi ſup.

ARTICVLVS II.

In quo differt ceſſatio ab interdicto.

RESpondeo dicendo, quod quidam dicunt ceſſationem eſſe idem, quod interdictum, ſed ſi abſolute hoc dicatur falſum omnino eſt: nam ceſſatio dicitur quid facti, quia pro omnibus imponitur, neque reſpicit in hoc magis delinquentem, quam ipſos innocentes, & eſt immediate ipſorum diuinorum officiorum, ſeu organorum ſuſpenſio, neque reddit ipſum locum interdictum. Quare habet ſe, vt negatio, interdictum vero, vt priuatio in ſubiecto apto nato: at interdictum dicitur quid iuris, quia immediate eſt circa locum, & interdum ipſo iure imponitur, & prohibet immediate ipſum delinquentem ſub pœnis iure decretis. Præterea differt ab interdicto, cum interdictum ſit cenſura, & pœna ſecundũ partẽ, iuxta ſacros canones *g* manentibus communiter diuinis officijs aliquo modo, & pro aliquo tempore, & ſic interdictum comparatur priuationi; ſupponit enim manere ſubiectum cum aptitudine ſecundum locum, & tempus: ſed ceſſatio eſt totalis omiſſio, ſeu negatio officiorum, & non enumeratur inter cenſuras Eccleſiaſticas proprie dictas, vt tenent communiter Doctores, quod refert Nauarrus *h*, & Couarruuias, ac ſubinde violans ceſſationem non fit irregularis.

g c. fi. canoni. § ſi autem de off. ord li. 6.
h Na. vbi ſu. nu 184 Cou. in d. c. alma mater. §. 2. n. 2.

Ex hoc autem, quod ceſſatio pertinet ad factum, quidam dicunt ceſſationem, quamuis poſt appellationem decreta ſit, non eſſe nullam, ſed habere quẽdam effectum, cum tamen conſtet interdictum, ſi poſt appellationem ponatur, eſſe ipſo iure nullum; ſed Couarruuias *i*, hanc reprobat opinionem parificans quantum ad hoc ceſſationem cum interdicto. Vnde Soto, & Couarruuias ſentientes ceſſationem non differre ab interdicto ſtrictiſſimo, gloſſantur ab Henriquez *k*, vt intelligantur conuenire cum interdicto in aliquibus, in eo ſcilicet, quod dum iure aliquod officium, aut ſacramentum pro tempore ceſſationis conceditur clericis, aut priuilegiatis; ſeruanda ſit quadruplex moderatio explicata in cap. *Alma mater*. Nam Sotus *l* alibi diſtinguens ceſſationem ab interdicto eodem articulo primo dicit, quod fere nihil differebant, & in articulo ſecundo ad primum principale, & in diffinitione ceſſationis, vbi vero ceſſationem numerat inter cenſuras; loquitur late, & reductiue, neque Couarruuias id ſentit, quia paulo ante explicuit ſolum conuenire in eo, quod hæc permittunt, aut prohibent quædam ſacramenta.

i Cou. vbi ſu.
k Henr. 2 to. de ſacra. li. 13 de excom. & interd. c. 51.
l Sot. in 4 d. 22. q. 2. ar. 1. & ar. 2. ad 1. princ. p.

ARTICVLVS III.

Vtrum expediat imponi ceſſationem à diuinis.

RESpondeo dicendo, quod ſi finis ſit rectus, & cauſa legitima, non minus expedit imponi ceſſationem, quam interdictum, vt Iudex Eccleſiaſticus hoc modo deterreat rebelles cum ingenti doloris ſenſu, quos iure, & ordine, ac alijs cenſuris inducere non potuit ad pœnitentiam. Et ita dicitur in quadam Clementina *m* ceſſationem eſſe vnicum lumen ad repellendas iniurias Eccleſijs illatas, & non poteſt imponi, niſi præcedente monitione, & vt poſt illam adſit maior contumacia, quam pro interdicto, atque ita cauſa diſpoſitiua erit grauior culpa, & cauſa debet eſſe notoria, nec ſatis eſt probabili ratione, & coniecturis colligi factam fuiſſe offenſam. Debet etiam adeſſe grauis iniuria contra obedientiam Iudicis, quæ debet exprimi in literis fidem facientibus, & hoc ob grauitatem ceſſationis à diuinis aſſerit Paludanus *n* oportere ceſſationem imponi à capitulo Eccleſiæ Cathedralis, at Syluester *o*, & Couarruuias

m Clem. 2. de ſent. excom.
n Palu. in 4. d. 22 q. 4. ar. 2. concl. 4.
o Syl. v. interd. 2. n. 1. Cou. in ca. alma mat. §. 2. n. 3.

Digitized by Google

ruuias aſſerunt, quod ſatis eſt imponi ab Epiſcopo, & vt rite,& recte apponatur, hæc debent concurrere. Primum,quod imponēs habeat autoritatem eam imponendi à iure,vel conſuetudine. Secundum, vt de cauſa ceſſandi tractetur diligenter. Tertium,vt offenſa,ob quam ceſſatur,ſit manifeſta,& notoria,& proportionata tantis incommodis,quanta habet ceſſatio. Quartum,vt ante ceſſationem inſtrumento publico, vel patentibus literis cum ſigillo munitis exprimatur cauſa ceſſationis. Quintū,vt id inſtrumentum, vel literæ tradantur ei contra quem ceſſatur. Sextum, vt ille moneatur, & requiratur, an velit ante ceſſationem emendare, & compenſare iniuriam. Septimum, vt intra menſem vtraque pars ſaltem per procuratores ſufficienter inſtructos arripiat iter ad Sedem Apoſtolicam,vt Pontifex remedium adhibeat, niſi interim per mutuam concordiam finiatur ceſſatio. Hæ conditiones colliguntur ex quibuſdam decretalibus *a*, de quibus agit Soto, qui ait, quod ijs deficientibus conditionibus ceſſatio erit nulla, cuius nullitate non obſtante ſeruanda eſt à regularibus ſub excommunicationis maioris pœna ipſo facto,prout ordinauit Clemens V. *b* in Concilio Vienenſi.

a ca quamuis de oſſi. ord li. 6 c ſi canoni § ſi autē. eo dem ti. c. q. à nis eo eem tit. vbi gl. ſ v. em ttēdo Sot. in 4 d. 22. q. 3 art 2.
b Clem. 1 de ſent. excom.

ARTICVLVS IV.

Vtrum damna temporalia ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui.

RESpondeo dicendo, quod ſi cauſa, ob quam Iudex,aut actor imponit, aut imponere facit ceſſationem,non ſit notoria, & legitima ſecundum iura,tenetur damna illata,& intereſſe, ſeu lucrum ceſſans reſtituere læſis, vt canonicis, qui parati erant aſſiſtere officijs, & per ceſſationem iniuſtam impediuntur,debet reſtituere diſtributiones, & alijs clericis ſtipendia pro Miſſis,& officijs, quæ parati erant dicere,niſi ceſſatione impedirentur.

Neque obſtat, quod Decretalis *c* iubens talem fieri reſtitutionem ſolum loquatur de canonicis, ſeu Capitulo indebite imponente ceſſationem, qui ſibi ex conſequenti damnum inferunt. Nam ſecundum communiter Doctores dicta Decretalis, extenditur ad alios imponentes ceſſationem ſine cauſa; vnde infertur,quod ſi reus quicunque ſit,dedit cauſam iuſtam ceſſationis,poſt monitionem, tenetur prædicta damna ſatisfacere clericis,& monaſterijs,& inſuper damnandus eſt ad pecuniam, qua compenſetur debitum diuini cultus,& ſi forte ſic ceſſans ſit beneficiarius,non acquirit ſibi fructus pro eo tempore qui ſecundum arbitrium ſuperioris in vtilitatem Eccleſiarum, & diuini cultus, quibus debitum ſeruitium ablatum eſt, vel in pauperes debent impendi, prout tenent Syluester *d*,Soto cum communi,quæ maxime debent conſiderare ordinarij; iuxta enim ſacros canones tenentur hæc executioni mandare, ſicut ipſis in dictis ſacris canonibus commendatur, ne homines temere, & ſine cauſa ad impoſitionem ceſſationis à diuinis procedant, ex qua tanta mala non ſolum temporalia, ſed etiam ſpiritualia Dei Eccleſiæ, eiuſque miniſtris proueniunt, & monaſterijs,etiam maxima damna inferuntur, in quibus licet diuina inter ipſos religioſos peragantur Miſſis cantandis, & à ſepulturis dandis ſæcularibus impediūtur, quorum ceſſatione omnes vident damna, quæ ipſis obuenire poſſunt, cum ceſſent oblationes pro defunctis. Vidi enim ego in quadam ciuitate per viginti,& vltra dies poſitam ceſſationem à diuinis cum maximo fidelium mœrore, & nimia ſacerdotum non dicam paupertate, ſed inedia, & cum maximo monaſteriorum detrimento, vidi proprijs oculis damna, vidi afflictionem in ciuitate, vidi litigantes, & nullam vidi ſuper hoc factam compenſationem.

c c ſi canon de offi ord. li. 6.
d Syl tit. ceſ ſatio § 4. So to in 4 d. 21. q. 3. ar. 2.

QVÆSTIO CXVII.

De ceſſatione à diuinis, quoad eius effectus, in ſeptem ariculos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſeptem.

1 *Quæ officia tempore ceſſationis fieri poſſunt.*
2 *Vtrum duo aut tres poſſint recitare horas* Canonicas *tempore ceſſationis à diuinis*
3 *Vtrum aliqui ſecundùm ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis.*
4 *Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur.*
5 *Vtrum tempore ceſſationis liceat ſepulturam dare Eccleſiaſticam.*
6 *Vtrum tempore ceſſationis in feſtis ibi numeratis habeat locum deciſio capituli,* Alma mater.
7 *Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis.*

ARTICVLVS I.

Quæ officia tempore ceſſationis fieri poſſint.

REſpondeo dicendo, quod quidam Doctores prima facie videntur ſignificare tempore ceſſationis generalis,ſi ſola abſque interdicto ponatur, licere eadem officia,celebrationem Miſſæ, receptionem ſacramentorum, & ſepulturam defuncti, quæ iure antiquo licebant per cap. *e Quod in te*, tempore generalis interdicti ante cap. *Alma mater*:quam opinionem tenuerunt Paludanus *f*, Villadiego, & Perez cum Ioanne Andrea,& Couuarruuias *g*, multa allegando concludit, quod niſi conſuetudo contrarium interpretaretur priuilegium iuris conceſſum in cap. *Alma mater*, poſſet extendi ad tēpus ceſſationis à diuinis,vt ſcilicet in eo tēpore liceat celebrare diuina officia ianuis clauſis,&c. Alij vero per extremum ita reſtringūt, vt negēt licere Clerico horas Canonicas cū alio recitare, & dum octauo die celebratur ad renouandam Euchariſtiam monent, ne adſit, niſi vnicus neceſſarius,qui miniſtret ſacerdoti,ſepulturamque ſub ſilentio ſolis presbyteris concedunt non in Eccleſia, ſed tantum in cœmeterio: & hanc opinionēm tenuit ſenatus Salmanticenſis Academiç,quam in hoc ſequitur Medina *h*. Deinde negant ſacramentum pœnitentiæ eſſe miniſtrandum, niſi exiſtentibus in periculo mortis, contra quos iure optimo inſurgit Couarruuias *i*, tandem aiunt nullum priuilegium, etiam iuri inſertum pro tempore interdicti, quale datur Epiſcopis,& quibuſdam regularibus, extendi ad tempus ceſſationis.

e De pæn & remiſ
f Palu in 4. d. 18. q. 2 Vil. & Perez de ir. e. c. 5. n 15
g Cou. in cap. alma mat. 1. p § 4 n. 7. iuxta finem.
h Med. l. 1. in ſ c. 11. § 14
i Cou. vbi ſu.

At nos media via gradientes vtramque opinionem cum doctiſſimorum virorum ſententia temperandam eſſe duximus: conſtat enim ex conſuetudine,quæ tempus ceſſationis reducit ad ius antiquius in capitulo *k non eſt nobis*,non licere ſacerdotibus quolibet die miniſtrare, etiam clam cum vno miniſtro, ſed quod tantum in quauis Eccleſia, aut monaſterio licet quālibet hebdomada dici vnam Miſſam ad renouandam Euchariſtiam, idque cum vno, aut duobus miniſtris, maxime quia Sother *l* Papa iubet in Miſſis adeſſe ſaltem duos, quibus ſacerdos dicat, *Dominus vobiſcum*. Verum eſt tamen, quod modo in tempore ceſſationis à diuinis vnus tantum miniſter adeſſe debet:decretum enim Sotheris Papæ per diſſuetudinem eſt abrogatum in Miſſis priuatis, quæ ſine ſolemnitate celebrantur, prout optime aduertit Syluester *a*.

k De ſponſal.
l Sother c. hoc quoq; de conſ. d. 1.
a Syl tit miſſa 1. § n 1.

Sed videamus in particulari, quæ in tempore ceſſationis permittantur, & prohibeantur, pro quibus aliqui articuli ſunt conſtituendi.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS II.

Vtrum duo, aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis à diuinis.

RESpondeo dicendo, concedendum eſſe multa licere modo in ceſſatione, quæ olim ex priuilegio iuris antiqui cap. *Quod in te*, tempore generalis interdicti, permittebantur: quod priuilegium iuris tãquam fauor cum paritate rationis merito extenditur per Doctores ad ceſſationem. Quare clerici duo, vel tres ſimul poſſunt priuatim ſine cantu, & ſeruata cap. *Alma mater*, moderatione, recitare horas Canonicas, præſertim, quia ita priuatim ſolet dicere Laicus, neque ita videtur pertinere ad officium publicum, vt cantus in choro, ita poſt Hoſtienſem tenent Polue *b*, & Margallius cum recentioribus. Dixi, ſeruata forma cap. *Alma mater*, quia id intendunt communiter Doctores, vt ſcilicet, quibus tempore ceſſationis facere officium diuinum licet, debeant ſeruare prædictas moderationes, quas ſupra *c* poſuimus, & explicauimus. Imo Couarruuias *d* ait, licitum eſſe tunc clerico priuatim recitare horas Canonicas cum excommunicato non denuntiato.

b Polue de iſte, n. 29 Mar de celeb. miſſ fol. 26.
c Sup. q.
d Couar in c alma mat. 2. p §. 3. n. 6.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis.

RESpondeo dicendo, quod Couarruuias *e* poſt alios aſſerit poſſe Epiſcopum ibi in Eccleſia illa vel alibi celebrare ſicut ipſi concedebantur iure antiquo *f*, quia priuilegium iuris eſt ample interpretandum, & ſimiliter regulares cum habeant priuilegium pro tempore interdicti generalis, vt videtur colligi ex quadam Clementina *g*, & ex traditis à Syluestro. Quod cum ſit priuilegium in iure communi inſertum, & in commune bonum religionis conceſſum, tanquam fauor eſt ample interpretandum, & ſic poſſunt Miſſam ſecreto, & horas Canonicas dicere cum alio, ſeruando tamen, vt non niſi tres ſimul adſint, & ſeruata moderatione cap. *Alma mater*; verum eſt tamen, quod poſtea à Leone X. amplius obtinuerunt priuilegium, vt ſcilicet quantum ad obſeruationem nulla inter ipſos religioſos ſit differentia inter interdictum, & ceſſationem, prout in ſuperioribus *h* dictum eſt: non tamen poſſunt admittere extraneos ſacerdotes ad celebrandum tempore ceſſationis, licet Henriquez *i* contrarium teneat, ſcilicet, quod poſſunt admitti. Neque obſtat, quod tempore interdicti admittantur; admittuntur enim, quia habent priuilegium ad illud pro tempore interdicti, non autem pro tempore ceſſationis.

e Couar in ca. alma mat. 2. p. §. 4. n. 7.
f c. quod non ma de pri e ſ. quod is de 6
g Clem 1. de ſent ex comm ... ceſſat o §. 1.
h Sup. q.
i Henri in 2. t. m lib. 2. de excom. & inter c. 53 §. 3. lit T.

Ex his infertur, quod licet per priuilegium Iulij II. Minimis conceſſum, quod refertur in Supplemento *k*, & traditur à Collectore priuilegiorum Mendicantium, prout tradit Medina *l* in ſua inſtructione confeſſorum apud Dominicanos, & alios regulares Mendicantes, poſſit ſacriſta ſacerdoti extraneo celebranti in ſuo monaſterio dare licentiam miniſtrandi alijs Euchariſtiam etiam tempore interdicti, non poteſt tamen hanc licentiam concedere in tempore ceſſationis à diuinis, niſi ipſe ſacerdos celebrans, & ipſe qui communicat, habeant pro tempore ceſſationis priuilegium ad communicandum, & celebrandum.

k Supp. fo. 11. c. neceſſ 143. comp. man. v communicare §. 12.
l Med. lib 1. inſtr. c. 11. §. 13 in fin.

ARTICVLVS IV.

Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur.

RESpondeo dicendo, quod tempore ceſſationis licet tam paruulis, quam adultis, etiam ſanis conferre ſacramenta Baptiſmi, & confirmationis, & cum ſolemni ritu, ſicut Eccleſia præcipit miniſtrari, vt licebat iure *m* antiquo. Ita tenent Couarruuias, & Nauarrus. Si permaneat ceſſatio, in hebdomada ſancta licebit tunc Epiſcopo conſecrare chriſma, & benedicere oleum pro vnctione, ſicut tempore interdicti licitum eſt. Euchariſtia cenſetur per modum viatici concedi infirmis, dum his conceditur pœnitentia, quia ſecundum *n* ius antiquum tempore interdicti id concedebatur, & ad infirmos periclitantes deferenda eſt publice cum pulſu campanulæ, & recitando priuatas orationes, & in reditu oſtendendo illam populo; ſic cenſuit ſenatus Doctorum Salmanticenſis Academiæ, quia orationes priuatæ, & oſtenſio Euchariſtiæ in reditu populi non eſt officium diuinum, ſed eſt ſolemnitas pertinens ad reuerentiam Chriſti in Euchariſtia contenti.

m c. at non eſt nobis de ſpon. Cou. in c. alma mat. 2 p §. 4 Nau in c. 27. nu. 188.
n d c non eſt nobis.

Sacramentum vero pœnitentiæ confertur etiam ſanis, ita tenent Couarruuias *o*, & Nauarrus. Sacramentum vero matrimonij, quia contractus eſt ſimul, licet eo tempore fieri, ſed benedictiones nuptiales non licent, cum pertineant ad officium diuinum. Sacramentum vero ordinis minime licet conferri, ſicut neq; licet ſacerdoti etiam morienti conferre ſacramentum extremæ vnctionis, cum hæc ſacramenta non ſint neceſſitatis. Verum eſt tamen, quod religioſi pro hoc habent priuilegium, de quo inferius dicemus.

o Couarr. & Nau ubi ſu.

Aduertendum tamen, quod tempore ceſſationis non ſolent campanæ pulſari nocte ad precem angelicam, bene tamen ad concionem, in quo ſequendus eſt vſus Eccleſiæ matricis, cum hæc non ſint officia diuina; meridie tamen replicatur ſimul in omnibus ſimul Eccleſijs interdictum, & ceſſatio cum peculiari quodam campanarum ſonitu ad terrorem. Pulſantur etiam campanæ in Aduentu Regis in tempore ceſſationis.

ARTICVLVS V.

Vtrum tempore ceſſationis à diuinis liceat ſepulturam dare Eccleſiaſticam.

RESpondeo dicendo, quod in ſola ceſſatione abſque coniuncto interdicto non licet Laicis ſepulturam dare. Ita cenſuit Senatus Salmanticenſis, & tenuerunt Couarruuias *p*, & Medina, quamuis Laicus Bullam, aut priuilegium ad ſepulturam in tempore interdicti habent, cum ſepultura prohiberi intelligatur, quando prohibentur officia diuina, quæ in tempore ceſſationis non permittuntur: licet tamen dare ſepulturam Eccleſiaſticam clericis, etiam primæ tonſuræ ſub ſilentio, & abſque officio funerali, cum cap. *a Quod in te*, generaliter de clericis loquatur. Ite tenent Ioannes Tabien *b*, Armilla, Angelus, Syluester, & recentiores Thomiſtæ, addentes cum Hoſtienſi poſſe clericos ſepeliri in Eccleſia, etiam ſpecialiter interdicta, quando non eſſet alia Eccleſia non interdicta.

p Cou c. alma mat. 2. p. § 4 ... Med. lib. 1 ... c 11. § 1.
a De pœni. & remiſ.
b T. bien in interdi. c §. 11 Armil. §. 48. Angel interd. 6 §. 21. & 22 Sylu interd c. 5. §. 8 ver. 4.

Ex his patet Medinam, & Doctores Salmanticenſes ſine cauſa ſupra dicta limitare ad ſolos presbyteros dicentes eos ſolum poſſe ſepeliri.

ARTICVLVS VI.

Vtrum tempore ceſſationis habeat locum deciſio capituli, Alma mater, *in feſtis ibi enumeratis.*

RESpondeo dicendo, quod in feſtiuitatibus, in quibus per cap. *Alma mater*, ipſo iure ſuſpenditur interdictum, ſuſpendenda eſt etiam generalis ceſſatio, non tam ex conceſſione cap. *Alma mater*, quod nihil concedit tempore ceſſationis, vt reſoluit Couarruuias *c*, quam quia conſuetudo cum ſapientium autoritate, ita interpretatur ample, atque ita in his feſtiuitatibus diuina officia, & ſepultura Eccleſiaſtica poſſunt

c Couar. in c. alm mat. 2 p §. 5 n. 3. & 6

Digitized by Google

poſſunt ſolemniter celebrari. Ita Salmanticæ, anno Domini milleſimo quingẽteſimo octogeſimo quarto, conſultis Theologis, & Iuriſperitis Moya, & alijs aſſerentibus id eſſe certum, practicatum eſt in feſto corporis Chriſti, non obſtante ceſſatione, quæ tunc erat impoſita, prout refert Gutierrez *d*, & hanc opinionem tenent Nauarrus *e*. Neque obſtat, quod dicta conſtitutio ſolum ſuſpendit interdictũ generale in his feſtiuitatibus. Nam reſpondetur credendum eſſe Summum Pontificem, idipſum velle ſeruari in his feſtiuitatibus, vt fideles hac ſpirituali conſolatione recreati diuinam gratiam in his auidius procurent.

d Gutier. in qu. can. c. 10.
e Nauar. c. 27. n. 180.

Aduertendum tamen, quod non licet in his feſtiuitatibus miniſtrare ſacramenta, niſi tantum ea, quæ licet conferri iure communi attento, de quibus egimus ſupra articulo quarto, prout tenet Couarruuias *f*, & aſſerit Medina fuiſſe ita deciſum Salmanticæ cum conſilio Doctorum, anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto.

f Cou vbi ſu. 6. 4 n 7. Med lib. 1. inſt. ca. 11 c 14. Na. vbi ſu n 188

ARTICVLVS VII.

Quæ priuilegia habeant regulares pro tempore ceſſationis.

RESpondeo dicendo, quod multa ſunt priuilegia, pro tempore ceſſationis regularibus conceſſa, quorum tenorem ſupra *g* retulimus, quæ attente ſunt conſideranda; cum enim Papa poſſit pro voluntate ea reſtringere, attente ſunt eorum verba conſideranda, & iuxta Apoſtolicam intentionem obſeruanda eſt ceſſatio, prout innuit Nauarrus *h*, & vltra ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, aduertendum eſt, quod fratres Carmelitæ pro ſuis confratribus habent priuilegium, vt poſſint tempore ceſſationis intereſſe diuinis, & recipere ſacramenta ab idoneo ſacerdote, ſi tamen confratres accepta eorum Bulla induantur intus paruo ſcapulario, & Ferijs IV. & Sabbatis abſtineant à carnibus, & inteſtinis. & Latina Carmelitarum Bulla ſatis explicat licere ſacerdoti eam Bullam, & ſcapularium habenti celebrare Miſſas, & ita conſulti ſapientes, & Carmelitæ in praxi habent, quia Bulla ipſa Latina concedit ſacerdoti diuina officia, & ſacramenta; Miſſa autem vtrumque continet. Ita Henriquez *i*.

g Sup q.
h Nau c. 27. n. 87.
i Henri in 1. tom. li. 13. de excom & inter. c. 54. § 6

QVÆSTIO CXVIII.

De ceſſatione à diuinis, quoad eum, qui imponit, & tollit, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1. *Quis poſſit imponere & tollere ceſſationem.*
2. *An poſſit ex parte tolli ceſſatio.*

ARTICVLVS I.

Quis poſſit imponere, & tollere ceſſationem.

RESpondeo dicendo, quod miniſter qui poteſt imponere ceſſationem à diuinis, eſt ille, qui poteſt imponere interdictum vt Pontifex, Epiſcopus, & qui Epiſcopalem habent autoritatem, vel ille, cui commiſerint; hæc enim eſt prima conditio ad imponendam ceſſationem à diuinis validam, vt ſcilicet indicta ſit ab homine habente poteſtatem, vt colligitur ex iure *k*. & tradunt Soto, & Couarruuias, & nulla ceſſatio imponitur ipſo iure, vt ſolent imponi aliæ cenſuræ, ſed iure datur facultas, vt Iudex eam decernat, quando expedire viſum fuerit capitulum viuente Epiſcopo non poteſt ſine Epiſcopi conſenſu eam imponere: ſi autem imponat, debet Epiſcopus eam, tanquam inualidam reuocare, vt patet in iure *l*: at ſede vacante ſi ex conſuetudine, aut priuilegio capitulum imponere poſſit, oportet omnes Canonicos conuocari, & abſentes, qui commode venire poſſunt ſimul conuenire cum alijs, & vt maior capituli pars conſentiat, decernit ceſſationem, alias Canonici eam imponentes ſine debitis conditionibus nihil fructus ſibi percipiant ex beneficijs, quod Soto, & alij extendunt ad alios imponentes ceſſationem ſine cauſa, quia ij obligantur ſatisfacere damnis, prout dictum eſt in ſuperioribus *m*.

k c ſi canonic. de off ord. l. 6 Soto in 4 diſt. 22 qu. 1. ar. 2 concl. 3. Cou. in c alm. mat. 2 p §. 1 n. 6. & 7. in fin.
l c. irrefragabili. de off. or.
m Sup q.

ARTICVLVS II.

Quis poſsit tollere ceſſationem, & an poſſit tolli ex parte.

RESpondeo dicendo, quod relaxare poteſt ceſſationem iure ordinario, qui iure ordinario poteſt relaxare interdictum, nempe autor, aut ſuperior illius, aut ſucceſſor in dignitate: poteſt autor, vt Epiſcopus, aut Iudex delegatus ad tempus ſuſpendere, vt colligitur ex Syluestro *n*, & Armilla, & ait Henriquez *o*, quod conſulti Mantius, & Moya, & cum aliorum ſapientium conſultatione practicatum eſt Salmanticæ, anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto: affirmabant enim, quod poteſt autor relaxare pro vna ciuitatis Eccleſia, aut monaſterio: at ſuſpendere pro vno officio (vt pro Miſſa noua vel ſepultura Eccleſiaſtica) reſeruatur Papæ, ſicut ſolus Papa poteſt concedere, vt in Eccleſia ſtricte, & ſpecialiter interdicta aliquis celebret ad eum tantum effectũ, & ratio horũ eſt, quia ceſſatio, ſicut & excõmunicatio, ita habet à iure determinatũ effectũ, vt omnes effectus eius ſint ipſo iure connexi. Quare ſi Epiſcopus concedat, vt occulte in vno monaſterio, aut capella dicatur Miſſa, conceſſio ipſo iure extenditur, vt tunc fieri ibidem poſſint alia officia, niſi impediantur ex eo, quod cum ceſſatione ſimul eſt interdictum, quod ab Epiſcopo tantum ſuſpenditur, vt pro Miſſa.

n Sylu interd. 3. § 8. verſ. 1 Arm. para. 34
o Henri. 1. li. 13. de exco. & interd. c. 4. § 2 lit. G.

Sed quidam in Salmanticenſi Academia ægreferunt quod Epiſcopus poſſit pro vna Eccleſia, aut pro vno monaſterio ſuſpẽdere ceſſationem à diuinis, dicentes hanc eſſe doctrinam nouam, & improbabilem, contra quos inſurgo. Primo non eſſe nouam, cum ſapientum conſilio adhibito eam tenuerit Henriquez, & ante eum doctiſſimus Couarruuias *a*. prout affirmat Campos *b*, quidam Doctor iuuenis Salmantinus in quodam tractatu de cenſuris, qui ab hac opinione recedit. Neque ego inuenio autores, qui eam expreſſe, & ex profeſſo reprobent, tanquam nouam, & improbabilem.

a Couar.
b Campos.

Quod autem non ſit improbabilis, præſertim ſi aliqua cauſa adſit, propter quam ſuſpendi poſſit in aliqua particulari Eccleſia (verbi gratia, quia eſt magna pauperum multitudo, & oportet, vt diuina officia in aliqua particulari Eccleſia celebrentur, vt illuc concurrentes fideles pauperibus temporalia adminiſtrent, & habita concione ad ea, & ad alia opera pietatis inuitentur) probatur primo. Nam conſtitutio capituli, *Alma mater*, minime habet locum in Eccleſia ſpecialiter interdicta, & ſic in loco ſpecialiter interdicto omnino modo ab officijs ceſſatur, prout cum communi reſoluit Couarruuias *c*, ita quod ſolus Romanus Pontifex poteſt diſpenſare, vt in eo loco ſpecialiter interdicto celebretur, prout tenet gloſſa *d* quædam communiter recepta. Quo non obſtante ait Couarruuias hoc non eſſe intelligendum, quod ſolus Romanus Pontifex poſſit permittere, & priuilegium concedere, vt in loco ſpecialiter interdicto celebretur. Ita quidem quod Epiſcopus minime poſſit in hoc diſpenſare: poterit enim diſpenſare, vbi à ſe ipſo, vel eius autoritate fuerit interdictum. Etenim ſi Epiſcopus ſuſpendere poteſt ad tempus interdictum à ſe latum, eadem ratione poterit permittere, vt tempore interdicti

c Couar in c. alm. mat. 2. p. parag 4 n 1.
d Glo. in c ad hæc. & 4. de appel.

Digitized by Google

interdicti poſſit officium diuinum celebrare: ſi igitur Epiſcopus ex cauſa poteſt diſpenſare, vt in loco ſpecialiter interdicto celebretur, vbi omnino ab officijs ceſſatur; ergo etiam poterit diſpenſare, vt ceſſatio à diuinis, in vna Eccleſia, aut monaſterio ceſſet. Deinde probat doctiſſimus Doctor Gallegos proprietarius ſacrorum canonum in hac Salmanticenſi Academia hanc opinionem in hunc modum: nam ſecundum ius antiquum per interdictum generale, aut ſpeciale omnino à diuinis ceſſabatur, ſed iure antiquo interdictum generale, ſiue ſpeciale poterat in parte relaxari, vt probatur in iure *e* iuncta ſua gloſſa; ergo ſimiliter poterit ad tempus relaxari ceſſatio, neque implicat, quod maneat interdictum, & ceſſatio, & quod quantum ad ſuum effectum poſſit in vna Eccleſia ſuſpendi: nam reſpondetur cum doctrina cuiuſdam gloſſæ *f*, cuius verba ſunt, *Poteſt tamen dici, quod quantumcunque purum ſit interdictum poteſt ſuſpendi, & in hoc differt ab executione, ſicut effectus originalis peccati ſuſpenditur, licet ipſum originale maneat de conſecratione, diſtinctione quarta, capite ſecundo, ſicut executio dignitatis ſuſpenditur decima quinta, quæſtione octaua, capitulo, Si quis presbyter, & ſicut effectus acceptilationis ſuſpenditur, licet maneat ipſa acceptilatio. ff. de donationibus inter virum, & vxorem, lex, cum hic ſtatus. §. ſiue autem. Vnde ſi relaxatum eſt interdictum ad tempus, ipſum tamen manet ff. de precario. lex, ſed ſi manente, neque opus eſt, vt iterum reuocetur vigeſima ſexta, quæſtione ſexta, cap. qui recedunt.* Hæc dicta gloſſa.

e Cap. dilecti. iuncta glo. & commu. de appel.

f Gloſ. in d. c. dilecti.

Neque obſtat, ſi dicatur, quod ceſſatio à diuinis eſt quædam executio rigoroſa, qua omnino à diuinis ceſſatur, in quo diſtinguitur ab interdicto, & quod implicat, quod remaneat ipſa in ſua vi executiua ſine eo, quod executetur, id eſt, omnino ceſſetur. Nam reſpondetur, quod ita ceſſatio poteſt remanere in ſua vi, & in parte, in aliqua Eccleſia non executioni mandari iuſtis id cauſis petentibus diſpenſante eius autore, qui ſicut ipſam indixit generalem, potuit ipſam indicere ſpecialem, & ſicut à principio potuit ipſam ponere, vt in tota ciuitate omnino ceſſaretur, excepta Eccleſia S. Franciſci. Ita poſt ipſam impoſitam potuit Eccleſiam S. Franciſci priuilegiare, remanente ipſa ceſſatione in omnibus alijs Eccleſijs. Quod ego his rationibus feci practicari Salmanticæ, anno Domini, milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

QVÆSTIO CXIX.

De ceſſatione, quoad pœnas eam frangentium, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *In quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam.*
2 *Quis poteſt abſoluere ab his pœnis.*

ARTICVLVS I.

In quas pœnas incurrunt violantes ceſſationem validam.

RESpondeo dicendo, quod clericus violans ceſſationem ſi ceſſatio ſpecialis ſit, non fit irregularis: at ſi ceſſatio ſit generalis (quæ quantum ad priuilegia iuris antiqui qui æquatur interdicto) quidam ſumpto argumento ex quadam Clementina *g* æquant hanc interdicto etiam quantum ad pœnas ibi expreſſas, & aiunt violatorem ceſſationis generalis fieri irregularem, & inter quos eſt Angelus *h*, & Calderinus, Villadiego, ſuper quod Didacus Perez multa cumulat, quod pœna extendatur ad caſum ſimilem, tenent Antoninus, Ancharranus, Frãcus, & Felinus. At hi Doctores videntur à veritate deuiare,

g Clem. 1. de ſent. excomm.

h Angel. v. ceſſatio. §. 1. Cal. de interd. fo. 2 Villadie. de inter. c. 5. n. 26. vbi per c. An. 3. p. ti. 26. ca. 8. 50. 2. Anth. Franc. & Fel. in c. ſi. canon. de offi. er. li. 6

quia dicta Clementina ſolum agit contra regulares exemptos, qui non ſeruant interdictum, aut ceſſationem generalem à matrice, ſeu à cathedrali Eccleſia ſeruatam, qui regulares incurrunt ipſo iure excommunicationem, licet ceſſatio generalis imponatur à Capitulo Eccleſiæ Cathedralis, aut à ſolo Epiſcopo, nec amplius habetur in dicta Clementina, de qua agunt quædam Gloſſa *i* communiter recepta, Nauarrus, Couarruuias, & Soto. Si autem religioſus violet ceſſationem ſpecialem, non fit excommunicatus, quia id iure non exprimitur, vt bene aduertit Nauarrus *k*, & generaliter clericus in ſacris miniſtris tempore ceſſationis generalis non fit irregularis, quia irregularitas non incurritur extra caſus in iure expreſſos, iura autem tantum exprimunt de eo, qui celebrat violans cenſuram Eccleſiaſticam, in quarum numero ceſſatio minime connumeratur, vt patet ex iure *a*, neque ceſſatio eſt proprie pœna, cum non reſpiciat immediate delinquentem magis quam alios Innocentes, & ita refertur ad factum, vt ceſſent immediate officia æque pro omnibus; non autem refertur ad aliquos iuris effectus, aut ad pœnas generaliter omni delinquenti impoſitas, & ita hanc opinionem tenent Paludanus *b*, Syluester, Soto, Ledeſma, Margalus, Medina, & Nauarrus, in quam licet dubius inclinat Couarruuias. Vnde Doctores dicentes celebrantes tempore ceſſationis fieri irregulares, loquuntur de ceſſatione, in quantum eſt interdictum ſtrictiſſimum antiquum, in quo olim ceſſabant omnia officia, vt nunc ceſſant in ceſſatione, non autem de ceſſatione vere, & proprie ſumpta, vt aduertunt Tabien. *c*, Armilla, & ſentit Didacus Perez contra Villadiego.

i Gloſ. in d. c. ſi. an. in Nau. c. 27 nu. 146 Co. in c. alma ma. 1. p. §. 2. n. 3 Sot. in 4. diſt. 22. q. 3. art. 2. in fin. k Nauar. vbi ſup. 188.

a ca. quærenti. de verb. ſign. b Pal. in 4. d. 22 q. 8 art. 3 vbi Sot. ar. 2. Sylu. v. ceſſ. §. vlt. Led. in 4 2 p. c. 26. ar. 2 fo. 367. Marga. in rub. de celebr. Miſſa. fo. 15. Med. in inſt. lib. 1. c. 2 11. §. 14 Na. vbi ſup. in fin. Cou. vbi ſup.

c Tab. interdictum 1. § 3 Arm. § 42. Perez vbi ſu.

ARTICVLVS II.

Quis poteſt abſoluere ab his pœnis.

RESpondeo dicendo, quod de hoc iam ſupra in primo Tomo *d* ſatis dictum eſt, ad quem me remitto, vt ad alia procedam.

d 1. To. q. 10.

QVÆSTIO CXX.

De Iudicibus, in tres articulos diuiſa.

Multa in hoc ſecundo Tomo in materia de correctione fratrum iam dicta ſunt, quæ pertinent ad Iudices; nunc autem in hac quæſtione pro complemento materiæ aliqua in præſentiarum adducemus.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quotuplex ſit Iudex.*
2 *Vtrum Regulares poſſint compelli ad accipiendum aliquam iudicaturam.*
3 *Quomodo Iudices Regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi à Sede Apoſtolica, ſiue ab alijs ſuperioribus commiſſis.*

ARTICVLVS I.

Quotuplex ſit Iudex.

RESpondeo dicendo, quod D. Thomas *e* tangit duo Iudicum genera, ad quod omnes reducuntur. Quidam eſt Iudex ordinarius; alius extraordinarius. Ordinarius eſt, qui ab vniuerſitate, vel collegio electus, & per ſuperiorem cõfirmatus habet ad iudicandum autoritatem, vt in quadam Authentica diffinitur *f*. Vnde Rector cuiuſlibet vniuerſitatis eſt ordinarius, & is, qui eligitur ab ijs, qui ſunt alicuius profeſſionis: alij autem diffiniunt, vt is dicatur ordinarius Iudex, qui habet vniuerſitatẽ cauſarum, quod in iure *g* probatur. Vnde ſecundum Speculatorem officiales Epiſcoporum dicuntur Iudices ordinarij, cum habeant vniuerſitatem cauſarum; & Præ-

e Tho. 2. 2. q. 67. art. 10.

f Authen. de defenſ. ciui. §. iteram.

g c. cum prat. §. 1. ff. de iudic. c. Romani de appel. li. 6.

Digitized by Google

& Prælati regulares quoad ſuos ſubditos dicuntur etiam ordinarij, prout in dicto Tomo b primo late probauimus. Extraordinarius autem Iudex eſt is, qui non præficitur alicui vniuerſitati, vel collegio, & hic eſt duplex; quidam enim habent iuriſdictionem ex partium voluntate, vt eſt Iudex arbiter: quidam vero ex commiſſione ſuperioris, vt delegatus ad certam cauſam. Dixi (ad certam cauſam) quia delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, comparatur Iudici ordinario, & poteſt ſubdelegare. Vnde Viſitatores prouinciarum in ordine Minorum iure optimo poſſunt ſubdelegare, cum ſint conſtituti pro vniuerſitate cauſarum, prouinciarum ſibi commiſſarum. Ex quibus infertur, quod Conſeruatores ſunt Iudices delegati, & vt de talibus tractatur in titulo i de officio delegati. Et Inquiſitores hæreticæ prauitatis dati à Sede Apoſtolica ſecundum receptiorem ſententiam dicuntur Iudices delegati, vt inter alios notat Francus k, licet tamen ſint Iudices delegati conſeruatores, in alio comparantur Iudicibus ordinarijs, ſiquidem cognoſcunt de cauſis Eccleſiaſticis in prima inſtantia, de quibus non poſſunt cognoſcere in prima inſtantia, niſi Iudices ordinarij, iuxta Decretum Concilij Tridentini l, & in hanc patem videtur inclinare Nauarrus m, non tamen ſe determinat, ſed rem declaratione Papali indigentem iudicat.

b 1. To. q. 37.
i c. 1 & vlt. de offi. deleg. li. 6
k Fran. in ca. in alqui. de heret. li. 6.
l Trid. c. 20. ſeſſ. 24. de reform.
m Nau. lib. 1. conſ. tit. de offi. poteſt. iudi. dele. conſ. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum Regulares poſſint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam.

RESpondeo dicendo, quod Alexander IV. Pontificatus ſui anno quarto, *Conceſſit ordini S. Trinitatis, vt nullus iſtius ordinis Prælatus, aut religioſus poſſit compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam, niſi expreſſe à Sede Apoſtolica ipſis fuerit mandatum, aut per literas Apoſtolicas ipſis ſpecialiter directas*. Ita habetur in Manuali n ordinis S. Trinitatis impreſſo, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo, qua conceſſione gaudent ordinum Mendicantium fratres, & qui eorum fruuntur priuilegijs. Vnde ordinationes generales religionū prohibentes, ne religioſi acceptent aliquam iudicaturā ſine ſuorum Prælatorum licentia ſunt intelligendæ, niſi ſpecialiter à Sede Apoſtolica ipſis talis iudicatura ſpecialiter committatur: non enim patres ordinis ordinare poſſunt, vt religioſus, cui à Sede Apoſtolica ſpecialiter eſt aliquod reſcriptum directum reſpectu alicuius cauſæ decidendæ, non poſſit talem iudicaturam acceptare. Verum eſt tamen, quod ipſe vtēs remedio iuris poſiti in quadam Decretali o, poteſt obedire literis Papalibus ſupplicando ſuam Sanctitatem, vt iterum ſuperſedeat in executione negotij cōmiſſi, donec ſecunda iuſſio ipſius ſanctitatis adueniat, iuxta ea, quæ late in primo Tomo p ſcripſimus, & vtendo hoc remedio obedit literis Apoſtolicis, & recurrit ad ſuperiorem, vt videat, quid in cauſa ſit agendum.

n Ma. no. pagin. 234.
o c. ſi quando de reſcript.
p 1. Tom. q. 6 art. 7. & 8.

ARTICVLVS III.

Quomodo Iudices Regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi à Sede Apoſtolica, ſeu ab alijs ſuperioribus commiſſis.

RESpondeo dicendo; Primo quod ſi dicatur in reſcripto quod procedant ſimpliciter, & de plano, & quod procedant ſine iuris ſolemnitate, recurrant ad ea, quæ in ſuperioribus q diximus, vbi tractamus de iſtorum terminorum intelligentia.

Secundo dico, quod ſi dicatur Iudices, vt volueris ſecundum Panormitanum r ſolum dolus excluſus intelligitur, & ideo ius alterius tollere non poteſt ſine cauſa, ſicut neque committens illi poteſtatem, poteſt; cum nemo poſſit plus iuris in alium transferre, quam ipſe habeat, vt dicitur in iure a, propter quod ait Bartolus, quod ille, cui committitur à Sede Apoſtolica, vt faciat, quod voluerit, vel ſicut libuerit, licet non teneatur regulas iuris ciuilis ſequi; remanet tamen obligatus regularis iuris naturalis gentium, ſeu naturalis æquitatis, quod idem eſt, vt ex quadam Clementina b patet. Imo dico, quod ſi dicatur, vt iudicet, vt ſibi videbitur, ſecundum Panormitanum c iudicare debet ſecundum iudicium intellectus; & idem eſt, cum dicitur, Relinquo arbitrio, vel iudicio, aut prudentiæ tuæ, quia tunc denotatur arbitrium boni viri ratione regulatum; ſicut cum dicitur, vt viſum fuerit, ſi tibi placuerit; per hæc enim verba denotatur arbitrium, & non proprie nuda voluntas, vt probatur in iure d, & tradunt Bartolus, & Panormitanus cum communi, & tenetur ſequi omnes regulas iuris ciuilis ſecundum Bartolum e ad hoc quandam legem allegantem.

q ſupra hoc tom. q.
r Panor. in c. dilecti filii, de iud. ciui.
a c. nuper. de dote poſt di. mor. reſtitum.
b Clem. paſtor. de re iudic.
c Pan. in c. 1. de iudic. Bart. in l. qui tamē, §. arbitr. ff. de arb.
d l. fidei commiſſa §. quamuis ff. de legatis 3. Bart. in extr. ad reprim. Panor. in c. 1. de conſti.
e Bart. vbi ſu. l. 1. ff. de arbit.

Ex quibus infertur primo, quod ſi dicatur in reſcripto, vt imponat pœnitentiam, vt ſibi viſum fuerit, non datur ei libera poteſtas, neque ad ſuam voluntatem poteſt imponere, ſed denotatur arbitrium boni viri, vt ait quædam Gloſſa f communiter recepta ſecundum Panormitanum.

Secundo infertur, quod Prælati regulares habentes ſecundum conſtitutiones regulares autoritatem; vt poſſint in iuris rigore diſpenſare, vt ipſis videbitur, debent ſequi arbitrium boni viri, non voluntatem ſimpliciter, ſed voluntatem ratione regulatam.

f Gloſ. in c. 2. de corpore vitiatis. Panor. in c. ſignificauit de pœnit. & remiſſ.

Vltimo dico, quod ſi dicatur, vt procedat ad examinationem cauſæ, & deciſionem, & addatur, *in quo oneramus conſcientiam tuam*, vt communiter habent hodie reſcripta à Legatis à latere conceſſa Monialibus prætendentibus propter graues infirmitates à monaſterijs egredi, multi multa dicunt; aſſerunt enim aliqui per ea verba, electam eſſe induſtriam perſonæ, ita vt earum rerum examen minime gentium poſſit ſubdelegare, vt patet ex traditis à Felino, qui nixus fuit conciliare opiniones contrarias, ſecundum cuius concordiam videntur prædicta verba potius poſita in vim monitionis, quam in vim formæ delegationis, & conſequenter poterit per alium expedire negotium commiſſum, & ſi in caſu propoſito iure ordinario conueniret Commiſſario prædicta examinatio, magis aptaretur hæc deciſio, per ea, quæ tradit Rota g, & ita conſuluit doctiſſimus Nauarrus. Vnde cum Patres Prouinciales iure ordinario Concilij Tridentini h cum aſſenſu Epiſcopi habeant reſpectu ſuarum Monialium autoritatem ad examinandum prædictas infirmitates, & ad concedendam licentiam ſuis Monialibus ad prædictum egreſſum, videtur dicendum quod non obſtante prædicta clauſula poſſunt committere non ſolum examen dictarum infirmitatum, ſed etiam facultatem ad prædictam licentiam concedendam iuſta id cauſa poſtulante.

g Rota deciſ. 14. de offi. deleg. in nouis, quæ in ord. eſt deciſ. 268. Nauar. lib. 1. conſ. tit. de poteſt. iud. deleg. conſ. 2.
h Triden. ſeſſ. 25. de reg. c. 5

QVÆSTIO CXXI.

De iuramento, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quid ſit iuramentum.*
2 *Quibus modis iuratur.*
3 *Vtrum præceptum obedientiæ impoſitum ſubditis habeat vim iuramenti.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit iuramentum.

RESpondeo dicendo, quod iurare ſecundum D. Thomam i eſt Deum in teſtem inuocare. Vnde eſt actus latriæ dicente Hieronymo ſuper Matthæum, quod qui iurat aut veneratur, aut diligit Deum, per quem iurat, & ſic iuramentum eſt aſſertio,

i Thom. 2. 2. q. 89.

Digitized by Google

aſſertio, aut negatio de aliquo licito poſſibili, & honeſto ſacræ rei atteſtatione munita. Pro cuius definitionis explicatione nota primo, quod hic affirmatio, & negatio ſumuntur non ſolum formaliter, id eſt, quando eſt oratio prolata, ſed etiam virtualiter, ſicut cum aliquis dicit alicui, Iura ita eſſe, & ille tangit librum Euangeliorum nihil dicens; ille enim actus habetur pro iuramento, & locutione iuratoris.

Secundo nota, quod iſta res ſacra, per quam iuratur, eſt Deus, aut aliquid Dei, in quantum eſt Dei, cum iurare ſit Deum teſtem vocare; per creaturas enim iuramus, non ſecundum ſeipſas, ſed in quantum in eis diuina veritas manifeſtatur. Vnde cum iuramus per fidem, per Euangelia, per ſanctos, intelligitur iuramentum eſſe per Deum, cuius veritas continetur fide, & in Euangelio, & per ſanctos eſt prædicata.

ARTICVLVS II.

Quibus modis iuratur.

RESpondeo dicendo, quod multis modis iuratur. Primo ſimpliciter, verbo; vt dicendo per Deum ita eſt, neque eſt neceſſarium ſecundum Panormitanum k, quod dicatur, iuro. Secundo interueniente aliqua re ſacra. Declaramus hæc exemplis. Primus modus iurandi contingit multis modis, de quibus certa regula dari non poteſt; in lege l enim veteri multis modis iurabatur, dicendo, Viuit Dominus, viuit anima mea, & hoc addat mihi Dominus. In lege autem Euangelica dicendo, Teſtis eſt mihi Deus, Deū teſtem inuoco, veritatem dico, in Chriſto. Non mentior, teſtis eſt mihi conſcientia mea, ſic Deus me adiuuet, vt colligitur ex ſacris canonibus m. Secundus vero modus iurandi explicatur exemplis, vt verbi gratia, quando iuratur in manu Epiſcopi per Euangelia Chriſti, per Corpus, & per Crucem Chriſti, per Sacramentum, per ordinem ſacrum, aut per ſanctos, vt in eiſdem ſacris canonibus n notatur. Vnde Ioannes Andreas o ait, quod iuramentum ex iuris ordine factum multipliciter fit: quædam enim iura dicunt ſimpliciter debere iurari, quædam corporaliter, quædam ſuper S. Dei Euangelia, quædam habet ipſorum ſignaturam, & de ijs aliqua dicemus articulo ſequenti.

ARTICVLVS III.

In multis religionibus vſus inualuit, vt quando Prælati inquirunt aliquid a ſuis ſubditis aliquem ſulminando proceſſum, præcipiunt per obedientiam in virtute Spiritus ſancti ipſis ſubditis, vt veritatem, de qua interrogantur, manifeſtent. Quæritur, vtrum ſufficiat hoc præceptum, & huiuſmodi obedientia impoſita; vt ipſi tanquam teſtes in iudicio faciant fidem ſine eo, quod ab eis iuramentum ſumatur.

RESpondeo dicendo, certum eſt, quod teſtes, à quibus Iudex non ſumit iuramentum, minime in iudicio faciunt fidem, ſecundum vulgaria iura a, adeo hoc eſt verum, vt etiam dictum Epiſcopi non faciat fidem in iudicio ſine iureiurando, vt determinat Abbas b: nolo immorari in confirmatione huius veritatis aliqua adducendo, cum ſit notoria. Qua ſuppoſita aliqui dicunt, quod etiamſi religioſus non iuret, ſed ſolum declaret præcepto obedientiæ veritatem, eius dictum eſt ſufficiens ad fidem in iudicio faciendam: conſuetudo enim religionum maximam vim habet. Et confirmatur: iuramentum enim datur ad obligandum teſtem ad dicendam veritatem, prout colligitur ex communi doctrina tradita à Soto c, quem ipſum effectum præceptum obedientiæ operatur. Confirmatur deinde, non enim eſt præciſe neceſſarium, quod iuramentum fiat iurando per Deum expreſſe, prout dictum eſt in primo articulo. Et conſtat ex ſacra Scriptura, Abraham d aſſumendo iuramentum à ſuo clientulo dixiſſe illi, Pone manum tuam ſubter fœmur meum vt adiurem te per Dominum cœli, & terræ, ſuper quem locum quærunt Lyra, & Abulenſis, quare Abraham voluit, vt ſubter fœmur manum apponeret, & reſpondent, quia fœmur erat proximum loco circumciſionis, quæ circumciſio erat quid ſacramentum per Dominum inſtitutum, vt ſignum diſtinguens populum Dei ab alijs nationibus, & videtur obedientiam eſſe quid ſacrum, per quod diſtinguuntur Religioſi à ſæcularibus. Et confirmatur. Nam a ſacerdotibus ad teſtificandum adductis minime ſumitur iuramentum; ius e enim tantum requirit, vt in verbo ſacerdotis promittant dicere veritatem: & ita videtur religioſus iurare, ſi obedientia impoſita promittat dicere veritatem.

Confirmatur deinde, quia magis dicetur obligatus ad dicendam veritatem ille, qui eam dicit ſub obedientia conſtrictus, quam qui eam profert ſub iuramento coactus, cum obedientia reducatur ad votum obedientiæ, quod religioſus in profeſſione emiſit, & ſit communis doctrina Doctorum f maiorem obligationem ex voto, quam ex iuramento oriri.

At pro contraria parte facit, quod etiam in cauſis, in quibus proceditur ſimpliciter, & ſola veritate inſpecta, ſicut proceditur in cauſis regularibus, neceſſarium eſt iuramentum, adeo quod Papa non poteſt diſpenſare in hoc requiſito ordinando, vt credatur teſti non iurato, vt colligitur ex late traditis a Menochio g. Nec mandatum ſuperioris ſub obedientia, & in virtute Spiritus ſancti iuramentum eſt; iurare enim eſt Deum in teſtem adducere, prout dictum in primo articulo, & ille, qui dicit, quod negat per ſolam obedientiam, neque realiter, neque virtualiter Deum in teſtem adducit, neque affirmatione in virtute Spiritus ſancti eſt Deum in teſtem adducere; ſolum enim eſt dicere quod obedientia imponitur in virtute Spiritus ſancti, quod re vera non eſt iurare.

Nec quicquam facit dicere, quod illud, quod per iuramentum prætenditur, eſt veritatem indagare, & quod obedientia ſit ſufficiens remedium, cum ea poſita teneatur ſubditus eam ſub reatu peccati mortalis patefacere, & vt falſarius à Prælato caſtigetur ſi falſum dixiſſe conuincatur; non enim hoc ſufficit, vt ſit depoſitio teſtis; quicunque enim in cauſa graui etiam ſine iuramento, falſum dicit, peccat mortaliter, non tamen pro teſte reputatur, & iurat, vnde ad indicandam veritatem aliud efficacius medium ad inueſtigandum eſt, ſcilicet iuramentum, quod torturæ comparatur, cuiuſmodi non eſt obedientia, cum ille, qui ſub obedientia falſum dicit, vt falſarius poſſit puniri, ille autem, qui ſub iuramento falſum atteſtatur, vt periurus debeat caſtigari, quod eſt grauius peccatum, cum videatur periurus blaſphemare Deum in teſtem falſitatis adhibendo, & hanc partem, vt veriorem in noſtra Summa h confeſſorum ſum ſequutus: & hanc opinionem tenent doctiſſimi Iuriſperiti Salmanticenſis Academiæ à me conſulti, & à doctiſſimo Doctore Gabriele Henriquez, digniſſimo huius Academiæ Iuriſconſultorum Primario ſummis precibus obſecraui, vt longo habito ſtudio meam ſententiam improbaret, ne à conſuetudine prædicta aliquarum religionum recederem, & ne in meis opinionibus viderer ſingularis, qui ſummo ſtudio ſuper hoc habito reſpondit à dicta conſuetudine eſſe recedendum, ſi cauſæ regulares ad tribunale Nuncij Apoſtolici, aut ad alia Tribunalia deferantur per viam grauaminis, & ſimplicis querelæ, aut appellationis proceſſus fulminati à Prælatis regularibus, vt defectuoſi repellantur. Et huius opinionis à me conſultus eſt doctiſſimus olim meus condiſcipulus Doctor Frechilla, huius Salmanticenſis Academiæ ſacrorum canonum meritiſſimus Primarius.

k Panor. ... l ... Reg. 12. ... m ... n ... o ...

a ... amper. ... b Abb. in d. c. ... c Soto lib. 8. de iuſt. q. 1. ... d Genes. 24.

e ... f ... g Menoch. ... h Summa ... ordi. ...

QVÆSTIO CXXII.

De itinerantibus fratribus, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum ſint recipiendi fratres itinerantes, ſine literis commendatitijs ſuorum Prælatorum.*
2 *Vtrum fratres conuentuales itinerantes teneantur ſe præſentare coram Prælatis Obſeruantiæ.*
3 *Vtrum fratres obſeruantes ordinis Minorum itinerantes poſſint hoſpitari in domo ipſis ad hoc relicta.*
4 *Vtrum fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum.*
5 *Quomodo fratres itinerantes ſe debeant habere circa ieiunia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ſint recipiendi fratres itinerantes à Prælatis ſine literis commendatitijs ſuorum Prælatorum.

RESpondeo dicendo, quod, vt colligitur ex ſermone S. Auguſtini ad populũ, & habetur in Decretorum libros, hæc verba proponuntur ad patronos fundatores Eccleſiarum: Hortamur Chriſtianitatem veſtram iuxta ſacrorum canonum inſtituta, vt in Eccleſijs à vobis fundatis aliunde veniens presbyter non ſuſcipiatur, niſi à veſtra fuerit Eccleſia conſecratus Epiſcopus, aut ab eo per commendatitias literas ſuſcipiatur. Et in Concilio Antiocheno fuit ordinatum nullum abſque firmata, quam Græci Epiſtolam dicunt, peregrinorum clericorum ſuſcipi oportere. & in Nicena Synodo facta eſt Epiſtola à trecentis, & decem & octo Epiſcopis, cuius formam debent ſeruare Epiſcopi in his literis commendatitijs dandis, & alia in libro Decretorum proponitur Epiſtola à trecentis decem & octo Epiſcopis, & Abbatibus formata, Conſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopo miſſa, quarum Epiſtolarum tenorem ad plenum non refero, cùm lector in ſuis originalibus eas videre poſſit, ex quibus colligitur Prælatos regulares nullum religioſum peregrinum itinerantem recipere debere ſine literis commendatitijs ſuorum Prælatorum. Quare iure optimo Sixtus V. Pontifex Maximus ſacrorum canonum veſtigijs inhærens in conſtitutione *a* contra illegitimos ab eo data anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo, ſexto Kalend. Decembris, Pontificatus ſui anno tertio, in hunc modum ordinauit: *Et quia interdum Sathanas in Angelum lucis ſe callide transfigurat, ac perditi quidam, & facinoroſi homines, quod ſæpe videmus, & experti ſumus, inſtigante antiquo pacis, & religionis hoſte, non veriti ſunt temerario auſu habitum religioſorum aſſumere ea mente, vt velut ſub ouina pelle lupi rapaces per dolum, & inſidias Chriſti fideles incautos, & nihil mali à religioſis ſuſpicantes opprimerent, ſiue vt poſt ſcelera perpetrata viam faciliorem ad fugam haberent, ſiue vt à miniſtris curiæ ſæcularis, quà eos propemodum interceptos perſequebantur, manus effugerent, & contingat aliquando ipſos ficatis religioſis veſtibus indutos à veris religioſis, ac fraude deceptis in ſuis domibus regularibus hoſpitio receptos fuiſſe. Prohibemus eodem modo, & interdicimus, ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciam ſui ordinis tranſeundo etiam in itinere intra aliquod monaſterium, domum, vel locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hoſpes recipi, & ad modicum tempus diuertere poſſit, niſi à ſuperiore eius loci, vbi reſidet, exceptam licentiam diſcedendi in ſcriptis obtentam, ſiue literas obedientiales, ſeu commendatitias ſecum deferat, atque exhibeat, vel niſi ita cognitus ſit ijs, ad quos diuerterit, vt de eius perſona nullus omnino dubitationi, aut ſuſpicioni locus relinquatur.*

Circa quam conſtitutionem eſt notandum, quod ſuperiores admittentes dictos religioſos non petita neque oſtenſa ſuorum ſuperiorum peregrinandi licentia, per eam conſtitutionem remanent priuati voce actiua, & paſſiua, ac non officijs, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuſcunque per eos obtentis & inhabiles, & incapaces ad alia quæcunque in poſterum obtinenda, illa enim verba ibi, *eodem modo*, cum ſint relatiua ad prohibitionem ſuperius poſitam ſub dictis pœnis ſunt inferenda. At non video in his Hiſpaniarum partibus hanc conſtitutionem quoad hoc, nec quoad dictas pœnas executioni eſſe mandatam, & ideo tranſgreſſores huius ſanctæ conſtitutionis ad pœnas in ea appoſitas minime condemnarem: ad illas autem pœnas arbitrarias eos condemnandos cenſeo, tanquam tranſgreſſores ſacrorum canonum quibus eſt prohibitum. Dixi, (maxime presbyteros) quia ſine literis commendatitijs non poſſunt recipi ad celebrandum, prout in multis Concilijs eſt definitum, & nunc nouiſſime in Concilio Tridentino eſt ordinatum *b*.

Notandum eſt etiam circa illa verba ibi, *vel niſi ita cognitus ſit ijs*, &c. quod religioſi cogniti bene poſſunt recipi à Prælatis etiamſi literas commendatitias ſecum non deferant. Et aduerte, quod ſi literæ commendatitiæ ſupradictæ amittantur, ſufficit quod religioſi peregrinantes ſecum deferant teſtimonium, quod probetur ipſas amiſſas fuiſſe, prout probatur in iure *c*, & tradit Syluester.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres conuentuales ordinis Minorum itinerantes teneantur ſe præſentare in conuentibus Obſeruantiæ in locis, vbi conuentualitatis conuentus deſunt.

RESpondeo dicendo, quod *Calixtus III. ſtatuit, & ordinauit, quod omnes, & ſinguli fratres minores tam conuentuales, quam obſeruantes ad ciuitates, terras, ſiue caſtra, in quibus conuentus dicti ordinis fuerint, pro tempore accedentes teneantur, & debeant eorundem locorum Prælatis ſuis reſpectiue ſe præſentare, in qua quidem ciuitate vel terra, ſi vnus dumtaxat conuentus fuerit, ad ipſius vnum Prælatũ debẽt ſe cõferre illius mãdatis humiliter pariturí, & præcepit ſub excommunicationis pœna, ne in prædictis ciuitatibus, ſeu terris ſine Prælatorum ſuorum licentia permanere præſumant.* Ita habetur in Monumentis *d* ordinum. At Collector *e* priuilegiorum aduertit, quod præfata conſtitutio fuit ſuſpenſa, & annullata per Pium II. quouſque aliter prouideretur. Ita habetur in eodem libro *f*, & ita fratres conuentuales in Hiſpaniarum partibus recepti non tenentur ſe præſentare coram Prelatis Obſeruantiæ per prædicta: at ſi ad domos Obſeruantiæ diuerterint, debent ſuas literas commendatitias Prelatis ipſarum domorum præſentare, prout ordinat conſtitutio Sixti V. de qua in articulo ſuperiori. Qui ſi inueniant ipſos non legitime itinerare, poterunt dare notitiam ordinarijs, vt contra eos iuxta formam Concilij *g* Tridentini procedatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres obſeruantes itinerantes poſſint hoſpitari in aliqua domo ipſis ad hoc relicta.

RESpondeo dicendo, quod in capitulo generali Miclemenſi ordinis fratrum Minorum Obſeruantiæ, vbi tertio electus eſt in Generalem pater Claræ memoriæ frater Oliuerius, factæ ſunt circa paupertatem nonnullæ declarationes, quarum vna eſt. *Quod ſcilicet, licitum ſit fratribus hoſpitari in domo relicta ab aliquo defuncto aliuè viuentis hac conditione, vt ibidem hoſpitentur fratres, & ſibi prouideatur de vtenſilibus.* Ita habetur in Monumentis *h* ordinum. Verum eſt tamen, quod ipſi fratres non poſſint petere in iudicio, vt hæc conditio adimpleatur, poſſunt tamen implorare officium iudicis, vt ipſe ex officio procedat, & faciat voluntatem teſtatoris adimpleri, iuxta ea, quę late in ſuperioribus *i* dicta ſunt.

a Habetur in [illegible] Bullar. Fol. [illegible] 75.

b Concil. 1. Carthagi. c. 5. Laodic. 41. Venetie. 148. & 31. Mogunt. c. 6. Turonenſ. 6. 12. Conc. ſeſ. 23. c. 16.

c ca. non de clericis pereg. Sylu. v. pereg. ad finem.

d in 1. impreſ. fol. 6. & in 2. fol. 90. conc. 197. prope fin.

e Collect. in itinerdi. fratrum. § 4.

f in 2. impr. fo. 92. & conſ. 200.

g Trid. ſeſ. 25. de regu. ca. 4.

h fol. 257. in tract. 3. & in 2. imp. fol. 246. tract. 2.

i Supr. hoc tomo [illegible]

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres itinerantes poßint lucrari indulgentias ſtationum.

RESpondeo dicendo, quod *Innocentius VIII. conceßit, quod fratres Minores qui per obedientiam reperiuntur extra conuentus, & loca, poßint promereri indulgentias ſtationum, & alias conceſſas in Eccleſiis fratrum Minorum dicendo quinquies* Pater noſter, & Aue Maria, *in quacunque Eccleſia, & loco ea dixerint pro intentione, & propoſito illius indulgentiæ, prout illi, qui in prædictis locis ſuis ea dicunt* . Ita habetur in ordinum Monumentis *k*. *Et Pius V. conceßit, quod omnes captiui fratres, qui in terris infidelium detinentur, conſequantur in articulo mortis indulgentiam plenariam, & remißionem peccatorum, præuia tamen confeßione, ſi fuerit copia ſacerdotis, ſi autẽ non habuerint, hoc idem conſequantur per contritionem ſuorum peccatorum* . Ita inueni apud ſcripta patris cuiuſdam curioſi, & timoratæ conſcientiæ, & hoc pro omnibus fratribus, etiam non captiuis in hoc articulo conceſſum fuit ab Eugenio IV. prout habetur *l* in Monumentis ordinum.

k in 1. impr. fo. 561 & in 2 fo. 69. conceſſ 160.

l 2. imp fol. 54. conceſſ 77

ARTICVLVS V.

Quomodo fratres itinerantes ſe debeant habere circa ieiunia.

RESpondeo dicendo, quod fratres Minores itinerantes poſſunt transferre ieiunium diei itineris in alium diem. Ita conceſſit Leo X. prout habetur in Supplemento *a*. quæ conceſſio eſt notanda; hanc enim ſentio meliorem, quam eam, quæ his temporibus conceſſa eſt à Pio V. Pontifice Maximo, quod ſcilicet, fratres itinerantes pedeſtres tempore ieiunij poſſint de mane facere ientaculum, & finito itinere cœnare, vt ita poſſint habere meritum ieiunij: conceſſio enim Leonis X. non reſtringitur ad fratres pedeſtres; cum enim generaliter loquatur de fratribus, ſiue pedeſtribus, ſiue equeſtribus eſt intelligenda, & translatio ieiunij in ea permiſſa debet fieri in alium diem: in quo ipſi fratres neque præcepto Eccleſiaſtico, neque præcepto regulæ, neque ratione voti ad ieiunandum obligantur. Quod à ſimili probatur: nam cui pro conſecutione alicuius indulgentiæ iniungitur aliqua oratio, non conſequitur ipſam indulgentiam dicendo orationem, ad quam alias aliquo præcepto, aut voto eſt obligatus, prout in materia de indulgentijs late dicitur.

a Supp fo 93 ch. c f 186.

QVÆSTIO CXXIII.

De iure patronatus, in quinque articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quinque.

1. *Quid ſit, & quotuplex ius patronatus.*
2. *Vtrum patrono monaſterium ingreſſo ius patronatus transferatur in ipſum monaſterium.*
3. *Vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum.*
4. *Vtrum Reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſiis collegiatis, aut regularibus poſſint præſentare illos qui non ſunt illius religionis*
5. *Vtrum de bonis incertis, quæ pauperibus ſunt reſtituenda, poſſit inſtitui monaſterium cum iure patronandi.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit, & quotuplex ius patronatus.

RESpondeo dicendo, quod ius patronatus à iure, & patrono dictum multipliciter in iure nominatur; ſed quoad noſtrum propoſitum ius patronatus ſecundum Hoſtienſem eſt poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium Eccleſiaſticum, vel ius honorificium onerum, & vtile alicui competens in Eccleſia pro eo quod de conſenſu diœceſani eam fundauit, conſtruxit, vel dotauit, ipſe, vel is, à quo cauſam habuit, ſecundum Ioannem Andream *b* & Panormitanum: & eſt duplex; quoddam enim eſt Eccleſiaſticum, quoddam vero ſæculare, de quibus late agunt Doctores in titulo de iure patronatus.

b Andr. & Panor. in rubric. de iure patronat.

ARTICVLVS II.

Vtrum ius patronatus patrono monaſterium ingreſſo transferatur in monaſterium ſaltem viuente patrono monacho, an tanquam patrono mortuo transferatur in nominatum à fundatore.

RESpondeo dicendo, quod de hac quæſtione poteſt tripliciter diſputari. Nam aut agitur de iure patronatus annexo vniuerſitati bonorum, aut de iure patronatus perſonali, aut de iure patronatus ſimpliciter.

Quantum ad primum, videtur, quod ſi monaſterium eſt capax bonorum in communi, cum ius patronatus tranſeat in hæredem, tranſibit in ipſum monaſterium, cum ipſum habeatur pro herede: quod verum eſt, neque negari poſſet caſu, quo ius patronatus ſit annexum vniuerſitati bonorum, ad quam monaſterium venit, quod vt pateat euidentius, ponamus exemplum. Petrus habet caſtrum, & in eo Eccleſiam cuius ipſe ius patronatus habet, vendito caſtro, vel titulo pro hærede translato tranſit etiam ius patronatus in emptorem, ſeu hæredem: multo igitur fortius tranſibit in monaſterium, quod eſt capax iuris patronatus.

Quantum vero ad ſecundum dico, quod ſi iuris patronatus qualitas non adhæreat certæ rei, ſed eſſet perſonalis extincta perſona, cuius induſtriam elegit fundator, tacite nominaſſe videtur alium deſcendẽtem, ſeu collateralem, aliamve quamlibet perſonam; extincto enim, vel naturaliter, vel ciuiliter patrono, extinguitur & quoad eum ius præſentandi, tranſitq; in nominatum vere, non autem in nominatum per fictionem iuris, quemadmodum eſſet monaſterium; ita Belamera *c*, quem refert, & ſequitur Tiraquellus aſſerens, per monachationem ius patronatus in ſecundum genitum, & ſic in ſucceſſorem tranſire.

c Belam. concl. 3. Tiraq. de primog. qu. 3. n. 10.

At contrarium videtur probabilius: nam monachus ſe ſuaq; omnia per ingreſſum religionis transfert in monaſterium, vt dicitur in iure *d*; ergo & ius patronatus transfertur, vt dictum eſt, cum tranſeat cum vniuerſitate bonorum titulus pro hærede, vt tradit quædam Gloſſa *e*, quam ſequitur Alexander, præſentabitque Abbas dicti monaſterij, vt affirmat Lambertinus *f*, & alij, quos refert, & ſequitur Didacus Perez.

d Auth ingreſſi C de ſacroſ. Eccl.

e gloſſ in Clem. ſi vna ... Alex. ... Trebell.

f Lamber. de iure patron. ... Perez ... ordinar. ...

Quantum ad tertium vero, quando ſcilicet ſimpliciter nominatur patronus induſtria perſonæ videtur electa: ſi igitur monachus fiat, Abbati competit ius præſentandi, non ipſi, cum non habeat velle, neq; nolle, vt dicitur in iure *g*, niſi aliud ordinauerit fundator iuris patronatus; fundator enim in limine fundationis quaſcunque reſeruationes, & facta iuri communi non contraria apponere poteſt, vt optime, lateque tradit Lambertinus *h*, & vbi conſtat de expreſſa nominatione patroni ab ea non eſt recedendum, vt colligitur ex traditis à Couarruuia *i*. Ex quibus colligitur, quod fundator dicat, quod ſi patronus efficiatur monachus, nominet etiam inuito Prælato, talis conditio, vt impoſſibilis ſecundum ius reijcitur & habetur pro non appoſita, cum ipſe fundator non poſſit apponere conditionem in fundatione iuri communi contrariam, & ius commune ſit, quod monachus inuito Prælato aliquid non agat contra Obſeruantiam regularem, huiuſmodi eſt eo inuito præſentare: non enim poteſt præſentare, vt patronus ſine ſui Prælati licentia.

g c. relegiſoſus, & ibi gl. v. non habeat. de elect.

h Lamber. de iure patr. ... princi. ... lib. 1.

i Coua li. 1. varia. cap. 18 n. 10.

Et aduertat patronus, quod vbi ex dictis in fundatione teſtatoris cõſtat, quod ſcilicet celebrentur Miſſæ per præſentandum, debet ſacerdos, & non clericus interioris ordinis præſentari. Ita tenet ſingulariter Andreas Barbatia *k*, quem refert & ſequitur Lambertinus, quod eſt notandum.

k Barb. conſ. 35 col. 7 li. 2. Lamb. ar. 27. q. 7. prin. p. li. 2. n. 1. fo. 230 de iure patro.

ARTICVLVS III.

Vtrum Rex Hiſpaniarum habeat ius patronatus in præceptorias militiarum.

RESpondeo dicendo, quod interdum Princeps Laicus habet à Pontifice, aut de iure communi iuspatronatus in beneficia etiam Epiſcopalia, vt ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ habent Reges Hiſpaniarum, & Galliarum: at olim propria autoritate, vt ait quidam hiſtoricus Zonar. *a* tentauerunt vſurpare in Oriente Imperator Nicephorus Phocas, in Occidente Imperator Otho primus, anno Domini nongenteſimo ſexageſimo primo, vt refert Cranſius *b*, & deinde Henrici pater, & filius, & duo Federici, auus & nepos, propter infortunia autem tandem id ius reliquerunt Eccleſiæ, vt referunt Cranſius *c*, & Genebrardus: at in commendas, & præceptorias habet Rex ius prouidendi, tanquam Magiſter, & perpetuus miniſtrator ordinis militaris D. Iacobi, vt patet ex libro *d* de regulis eiuſdem ordinis mortuo domino Alfonſo de Cardenas, anno Domino milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono, & Alexander Papa VI. dedit adminiſtrationem magiſtratus huius Regibus Catholicis Ferdinando, & Eliſabeth. Deinde Leo X. dedit Carolo V. eandem, Adrianus VI. conceſſit in adminiſtrationem perpetuam: quare Reges Hiſpaniarum non ſunt Magiſtri, neque faciunt profeſſionem eius ordinis iuxta Concilium Tridentinum *e*, neque afferunt habitum illius, ſed ſunt tantum adminiſtratores, & idem reſpectu omnium aliarum militiarum iuxta literas Apoſtolicas conceſſas aſſerendum eſt. Quod ex Bulla Adriani VI. de quo articulo ſequenti.

a Zonar. 3. Tom. annal.
b Cran. lib. 3 met. ropo. c. 33
c Cranſius li. 2 cap. 29 Genebr. l. 6. chro. i. ta. Lit. 8 p. 317.
d c. 5. n. 40.
e Trid. ſeſ. 25 de regu. c. 21.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſijs collegiatis, aut regularibus poſſint præſentare illos, qui non ſunt illius religionis.

RESpondeo dicendo, quod Adrianus VI. indulſit glorioſæ memoriæ Carolo V. & eius ſucceſſoribus ius præſentãdi in ſuis Hiſpaniarũ partibus Abbates, & alios Prępoſitos Eccleſiarum collegiatarum ſæcularium, & regularium ſaltem conſiſtorialium per Breue, cuius copiam dicit Nauarrus *f* ſe vidiſſe, qui Nauarrus ait, quod autoritate dicti Breuis non poteſt Regia maieſtas præſentare, niſi dignos iuxta ſacrorum canonum Decreta *g*, & cum nemo, qui non ſit profeſſus religionem ſit regulari præfectura dignus, vt in iiſdem ſacris canonibus *h* continetur, imo neque vnius ordinis regularis poſſit eligi in Prælatum alterius ordinis, vel habitus, vt diffiniunt ſacri canones *i*, non ſatis intelligo (ait Nauarrus) qua ratione Catholica Maieſtas præſentabat ante Concilium Tridentinum regulares vnius ordinis, vel habitus ad perfecturas alterius ordinis, vel habitus, & paſſim, quod eſt nouius, ſæculares neque expreſſe, neque tacite profeſſos, niſi forte, quod id non monebatur dicamus, cum ſit notiſſimum Maieſtatem eius eſſe religioſiſſimum, religionumque atque regularis Obſeruantiæ cupientiſſimum.

f Nauar. in c. nouit. 18 q. 2.
g c. nullus ... 16 q. 1 ... de eſ. ord. h ... ſi ... in ſingula ... de prabé li. 6. Clem. 1.

Nec contra iſtam conceſſionem factam Regibus Hiſpaniarum poteſt argui, quod ſecundum ius electio Abbatum pertinet ad conuentum, & Sedes Apoſtolica nemini intendat præiudicare niſi conſentienti, vt iura *k* proclamant, & hæc prouiſio, & præſentatio maxime noceat conuentui. Nam reſpondetur, quod licet Princeps in dubio nullius ius lædere videatur, lædit tamen, cum eſt tale ius, in quo lædere poteſt, & conſtat eum habere animum in eo lædendi. Quare recte poſt alios reſoluit Philippus Decius *l* regulam ſupra dictam debere intelligi de alio præiudicio, quam expreſſo, & expreſſe voluit Summus Pontifex præiudicare in hoc conuentibus, quod potuit optime facere iuſtis rationibus adductus, cum ſit ſupra omne ius poſitiuum, per quod tale ius ipſis conuentibus competit.

k l. 1. § ſi quis à prin. ... ne quid ... c. p. ... de ... a. leg.
l Decius in c. ſuper eo. de off. deleg.

ARTICVLVS V.

Vtrum de bonis incertis quæ pauperibus ſunt reſtituenda, poſſit inſtitui monaſterium reſeruando ius patronatus ipſius.

RESpondeo dicendo, quod de his bonis incertis quidam negant poſſeſſorem poſſe ita inſtituere capellam, Hoſpitale, aut monaſterium, vt ipſe inſtitutor cum ſucceſſoribus ſuis habeat ius patronatus Laicorum. Ita Lambertinus *m*, & Waldenſis, qui carpit ædificantem monaſterium, & capellam de bonis iniuſte quæſitis, citans in confirmationem ſuæ ſententiæ D. Hieronymum *n* ſuper Matthæum. Et ratio ipſorum eſt: nam ſolum acquiritur ius patronatus ob fundationem ex proprijs bonis, iuxta notata in ſacris canonibus *o*, & in varijs Concilijs, & ita monent ſupradicti, vt ſaltem occulte petat fundator à domino Papa id ius patronatus. Ita Nauarrus *p*. Henriquez *q* ait quod nemini fit iniuria, ſi hic ex bonis quodammodo ſuis, & quorum eſt diſtributor, acquirat ſibi ius patronatus, quod idem tenet Nauarrus dicens, quod iſti fundatores non parum videntur dare de ſuo vere pœnitendo, plene diſtribuendo, & prouidere, & ſolicite curando, vt ædificia, & fundationes prædictæ fiant vtiliter, & in vtilem, & ſanctum finem: nam ipſi non confugiendo ad ſacroſanctam Sedem Apoſtolicam, & Commiſſarios Cruciatorum, qui condonare ſolent aliquam partem huiuſmodi bonorum incertorum, cum qua ipſi tuta conſcientia poſſent manere, donec verus eorum dominus inueniretur, videntur dare quodãmodo ſuam partem, illam ſcilicet quæ per compoſitionem eis condõnata fuiſſet, & pro hoc facit: nam qui multum emungit, elicit ſanguinem, vt dicitur in Prouerbijs *r*, & quod paruum præiudicij ſit compenſatum per hoc operibus pijs fundatis, & quod animandi ſunt ad reſtitutionem ij, qui circa illam ſalui fieri nequeunt, & ſic ſolum debent illis prædicare, ne hoc faciant ad gloriam, & laudem inanem.

m Lamber. de iure patron. 1 p. l. q. 8. ar. 10 & 12. Vual. de ſacram. ca. 123.
n Hiero. in Matth. ca. 23 ibi. Ædific. ſepulchra prophetar.
o c. pia mẽtis 16 q. 7. c. nouerint 10. q. 1 Trid. ſeſ. 23 de reſor. c. 9.
p Nau. ... c. ... n. ... c. 12.
q Henriq. ... li. 7. de indulg. 33. nu. 5
r Prouer. 30. ca. ... 4.

QVÆSTIO CXXIV.

De Laicis fratribus, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Vtrum Laici fratres ſint proprie religioſi.*
2. *Vtrum Laici fratres poſſint tangere corporalia & alia ad diuinum cultum pertinentia.*
3. *Vtrum Laici Apoſtatæ in apoſtaſia ordinati debeant portare tonſuram, vt clerici, ſi ad ordinem reuertantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Laici fratres ſint proprie religioſi.

RESpondeo dicendo, quod in iure fratres conuerſi nuncupantur hi Laici, qui maxime ab oblatis differunt; oblati enim dicuntur, qui non tantum bona propria, ſed ſeipſos dant monaſterio, prout explicat quædam Gloſſa *ſ* communiter recepta, qui abſque religionis profeſſione ſeipſos monaſterio perpetuo obtulere, vt tradunt Cardinalis, *t* & Abbas,

*ſ Gloſ. v. tribus donarijs. & ibi. Abbas in c. vt preual. § 1. unde ... *
t Car. li. n Clem. 1. de decim. Abbas in c. n. ... reg. Pap. al. lg. 125.

Digitized by Google

bas,& ſentit Lapus. Conuerſi vero ſunt, qui mutato habitu religionem profitentur, minime ordine Eccleſiaſtico præditi,& hi cum cæteris religioſis, intra monaſteriorum clauſtra vitam agunt, ex quibus patet conuerſum dici proprie religioſum,& perſonam Eccleſiaſticam,vt colligitur ex ſacris canonibus *a*,& ex notatis per Abbatem,& Decium. Quod probatur: nam promittunt tria vota eſſentialia ſecundum aliquam regulam approbatam à Sede Apoſtolica, in manu Prælati ſolemniter,quod ſufficit,vt ſit vere religioſus, ſecundum ea, quæ late diximus in primo Tomo *b*, & docet Diuus Thomas, & tradit Couarruuias,qui probat, quod oblatus licet ſupradicta vota non emittat, ſi tamen mutato habitu non manet in ſæculo,eſt proprie perſona Eccleſiaſtica: ſi autem in ſæculo manet non proprie, ſed large perſona Eccleſiaſtica nũcupatur, vt colligitur ex Gloſſa *c* communiter recepta à Cardinali,Abbate,& Doctoribus,Capella Tholoſana,vbi Aufredius,& tradunt Panormitanus,& Socinus tractantes, an oblati ſint exempti à iuriſdictione Iudicis ſæcularis.

a c. non eſt diuid. ea parochia vol. e. xr a de priui. Abb. in rubr de regula. Et ims in ca. Eccleſia S. Mariæ de conſtit.
b l. 10. q. 1. a 2 D. Tho 2. 2 q 186. a 7. Cou in c alma mater. 2. p. § 2. n 8.
c Gl. ſin v. mutato habitu in Carl. Abbas & DD. in d. c pri. e. capella Tholoſa. & vbi Aufr. & Pan. in ea 2 de foro comp.

ARTICVLVS II.

Vtrum Laici fratres poſſint tangere corporalia, & alia ad cultum diuinum pertinentia.

RESpondeo dicendo, quod veſtimenta ſacra, non niſi à ſacris hominibus tangi debent, vt patres *d* ſancti determinauerunt,& pro corporalibus lauandis miniſtri, ſcilicet Diaconi habere debent nouam peluim, & aquam in ſacrario debent proijcere ſcilicet ſaltem quantum ad primam lotionem, vt ſacri *e* canones determinant, in quibus alijs etiam ordinatur,quod neque lauari debeant per fœminas,neque tangi,etiamſi ſint ſacratę,ideſt,Moniales, & idem ibidem dicitur de alijs altaris paramentis, vt ſunt pallæ,vaſa,& huiuſmodi. Ex quibus colligitur,quod Laici fratres, licet ſint religioſi, cum non ſint homines aliquo ordine ſacro inſigniti, non poſſunt tangere corporalia, & alia veſtimenta Eccleſiaſtica, & ideo conceſſit Leo X. *quod fratres prædicti Laici ſocij Generalium vel prouincialium eo tempore quo ſocij ſunt,& extra loca,& conuentus,cum inſeruiunt Miſſis, prædictis Prælatis poſſint proprijs manibus tractare vaſa ſacri miniſterij, ſcilicet calices, & corporalia explicando, & plicando poſt Miſſam, ſicut clericus in ſacris conſtitutus:in conuentibus verò,vbi ſunt alij fratres ad miniſtrandum concedere recuſauit*. Ita habetur in ordinis Supplemento *g*. At non obſtante hac prædicta conceſſione poſſunt fratres vti alia conceſſione *Calixti III. qui conceſſit,quod fratres Minores Laici poſſint tangere,calices,& lauare corporalia,& alia Eccleſiaſtica cum expedierit*. Vt in libro Monumenta *h* ordinum continetur,& in Supplemẽto etiam habetur,& ratio huius eſt,quia qui prędictã Leonis X.conceſſionẽ impetrauit, ignorabat indultum Calixti prædictum, & quia in conceſſione Leonis non ponitur aliqua reuocatio alterius prout aduertit Collector *i* priuilegiorum Mendicantium.

d ca. in ſancta e [illegible] de conſ. d. ſt. 1.
e c. [illegible] de conſ. d. 1. [illegible] ca. de conſ. di. 1. c nemo [illegible].
g Sup fol 92. conce. 269.
h In 2 imp f. 65. conce 91. ſupp. fol. 161. conc. 398.
i Colle ti. Lai. fratres. § 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum Laici ordinis noſtri Minorum Apoſtatantes ab ordine, ac in huiuſmodi Apoſtaſia ad ſacros ordines promoti, cum ad ordinem reducuntur,vel redeunt ſua ſponte, permitti debeant tonſuram, vt alij fratres clerici, ferre.

RESpondeo, quod iam in primo Tomo *k* tractauimus,quomodo ſe debeant habere Prælati circa hos Laicos Apoſtatantes ad ſacros ordines promotos. Quantum autem ad noſtrum propoſitum eſt, dico, quod in capitulo generali noſtræ religionis Barchinonæ celebrato, vbi fuit electus ſecundus Vicarius Generalis,ordinatum eſt, *quod nullus frater Laicus ad clericatum aſcendat,ſed vnuſquiſque in ſua vocatione,qua à Deo vocatus eſt, permaneat. Et quod nullus eorum tonſuram clericalem ferat,niſi eam ab Epiſcopo receperit, & ſi tunc in parua quantitate.* Ita habetur in Monumentis *l* ordinum. Ex qua ordinatione colligitur reſpõſio ad id quod in titulo quęſtionis proponitur decidendum, ſcilicet quod non debet ſupradictis permitti ferre tonſuram ſicut alijs fratribus clericis conceditur. Et hoc probatur, quia inobediens,& rebellis, non debet eſſe potioris conditionis,quam obediẽs, vt dicitur in quibuſdam Decretalibus *m*; cum ergo ſupradicti ſint manifeſte inobedientes, eorum conditio non debet eſſe potior, quam aliorum obedientium, & quietorum, nec ſecundum iura allegata decet quod inuaſor, eo quod iniuſte ingreditur priuilegio potiori gaudeat. Cum igitur ſtultitia prædictorum, & præſumptio maxima ſecundum iudicium hominum manifeſtiſſime conſtet, quod præcipua cauſa ſit ad oſtendendum huiuſmodi ſignum tonſuræ clericalis, & quod ſic inuadendo, vel vſurpando alienum ſcilicet voluntatem propriam de manu Prelati reportarent commodum, & honorem, quod abſurdum, & ſcandaloſum alijs pie viuentibus videretur clare non eſſe iſtud permittendum. Præterea in quo *n* quis deliquit, in eo debet puniri, & cum huiuſmodi fratres contra prohibitionem non ſolum ſui ordinis, ſed etiam Summi Pontificis attentauerint ſacros ſuſcipere ordines, iuſtum eſt,vt modo ſupradicto vltra alias pœnas puniatur. Denique hanc opinionem tenet Gloſſa *o* quędam expreſſe cuius textus dicit ibi, quod clerici degradandi debent exui veſtibus ſacris, & auferri ab eis omnia per Epiſcopum, quæ in eorum ordinatione collata ſunt vſque ad primam veſtem datam in collatione tonſuræ,& ſubiungit,quod debet radi caput ipſius, ſeu tondere,ne tonſuræ aut clericatus veſtigium maneat in eodem, ſuper quo verbo ſcilicet (in eodem) dicit Gloſſa, ita faciunt monachi Apoſtatæ; faciunt enim ſe in totum tondere, ne appareant veſtigia monachatus. Hæc Gloſ. Vnde colligitur,quod in poteſtate Prælatorum eſt prædictam pœnam imponere popter apoſtaſiam,& nedum iſtis,ſed etiam quibuſcunque ab ordine apoſtatantibus. Ita & alijs hanc opinionem tenet Collector *p* priuilegiorum mendicantium.

k 1 to. q 20.
l f. 118. tract. 2. & in 2. im. pr. f. 136. tra. 1.
m c. contin. de dolo & contu. c. cum qui. de preb. li 6.
n c. ſi. de temp. ord. li 6.
o Glo. in ca. degradatio d. pœnis li. 6.
p Coll. ti. Laici fratres.

QVÆSTIO CXXV.

De Legatis à latere,in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum Religioſus factus Canonicus poſſit eſſe Legatus Papæ, vel Legati.*
2 *Vtrum Religioſus poſſit eſſe locum tenens Legati, & dicere cauſas.*
3 *Vtrum Legatus habeat facultatem conferendi quæcunque beneficia etiam regularib. non conſulto Abbate.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religioſus factus Canonicus poſſit eſſe Legatus Papæ, vel Legati.

RESpondeo dicendo,videri non poſſe Religioſum factum Canonicum eſſe Legatum Papæ, vel Legati, vt tradit Felinus *q*, quia non poteſt Religioſus eſſe Canonicus ſine diſpenſatione, vt concluditur per omnes *a*; licet ergo ſit diſpenſatus vt ſit Canonicus,non erit diſpenſatus,vt ſit Iudex, quia iſtud non eſt conſequutum neceſſarium ad canonicatum, vt colligitur ex iure *b*. Item allegat Felinus,quod quamuis ſit factus Canonicus, non tamen deſinit eſſe monachus,vt determinant omnes,& tenet D. Thomas *c* concludens, quod in omnibus compoſſibilibus cum dignitate Epiſcopus remanet monachus.

At Gambarus *d* exiſtimat Felinũ errare, quia monachatus non eſt qualitas, quæ inhabilitat ad cauſæ cognitionem, dum adſit qualitas alia requiſita. Patet, quia Abbates,Epiſcopi, & monachi poſſunt eſſe delegati,

q Fel in c. conſan. co. 3. de iud.
a in cap. quod Dei timorẽ de ſta. monac.
b c. eſt viginti. de off. d. leg.
c Thomas 2. 2 q. 185. ar. vlt.
d Gam. de autorit. legati li. 8. n. 29. & 31.

delegati, vt omnes *e* tradunt; licet enim remaneant monachi, eximuntur tamen ab obedientia Abbatis ſecundum vulgaria iura, ideo argumentum Felini *f* non concludit.

[*e in c. ſtatu, de offic. delegati.* *f c. nepro cuius lis.16. q.1.*]

Minus obſtat illud, quod dicitur de diſpenſationis conſecutiuo, quia, vt dixi, qualitas monachatus non repugnat, neque inhabilitat ipſum monachum, vt ſit Iudex, ſicut repugnat qualitas ætatis, & in hac materia eſt deciſio Rotæ *g* quæ ait, quod quando cauſa committitur monacho habenti perpetuum officium in Eccleſia Cathedrali, valet, etiamſi non fiat mentio de monachatu, quia videtur chancilleria approbaſſe, iuxta cuiuſdam legis deciſionem *h*.

[*g Deciſio 209 in antiquis.* *h l. quid d conſultabant ff. de re iud.*]

ARTICVLVS II.

Vtrum religioſus poſſit eſſe locum tenens Legati, & decidere cauſas.

RESpondeo dicendo, quod Religioſus poteſt eſſe locum tenens Legati, quia Legatus eſt dominus exemptorum: declarare autem cauſas non poteſt, ex quo non habet qualitates, de quibus in iure *i*, tamen ſi conſtitueretur ita generaliter, & non exciperetur, valent geſta ex traditis in iure. Vide deciſionem Rotæ *k* in antiquis volentem monachum poſſe eſſe officialem, vel locum tenentem officialis Epiſcopi & cognoſcere de cauſis, ſi non excipiatur.

[*i c. ſtatuum, de offic. deleg.* *k l. Barba ff de of præſidis ca. deci. 174*]

ARTICVLVS III.

Legatus ſi habet liberam facultatem conferendi beneficia quæcunque ſæcularia regularibus, an tunc requirendus ſit conſenſus Abbatis.

RESpondeo dicendo, quod Gambarus *l* ait ſe non reperiſſe hanc quæſtionem deciſam, tamen Gōdiſ. *m* dicit electionem factam de monacho ad Pontificatum ſine cōſenſu Abbatis eſſe nullam, eo quod monachus neque habet velle, neque nolle, & ſic nō poteſt conſentire, vt dicitur in iure. quę deciſio multo magis militat in noſtro caſu, quia requiritur conſenſus, vt beneficium acquiratur, vt diffiniunt iura *n*. Contrarium tamen verius exiſtimat Gamb. *o* nam ſi legatus poteſt libere conferre monacho: ergo & ille libere acceptare, alias collatio non eſſet libera, iuxta doctrinam cuiuſdam Gloſſæ *p*.

[*l Gamb. de leg. à latere lib. 8 n. 45* *m Gundiſ. in tract. de excel. Cardin. qu. 5. co. 29 verſ. ex his infertur.* *n ca. ſi religioſus de ele. li. 6 c. ſi tibi abſenti de præben. li. 6.* *o Gam. vbi ſup.* *p Gl. & Cardin. in Clem. dudum de ſepul.*]

Præterea cum Legatus ſit exemptorum dominus, eius collatio ſcienter facta operatur conſenſum Abbatis. item quia ſi Papa vult, quod conferat monacho: ergo etiam vult, quod monachus poſſit acceptare: argumento cuiuſdam legis *q*: ideo dicit Collector quod ſi Papa diſpenſat mecum: vt poſſim contrahere cum conſanguinea in tertio gradu, illa poterit etiam contrahere mecum ſine alia diſpenſatione, & per hoc reſpondetur opinionem Gundiſalui eſſe falſam: eo enim ipſo quod per Cardinales electus eſt Papa, efficitur ſuperior omnium, vt dicitur in iure *r*. Præterea licet monachus careat conſenſu ciuili *ſ*. non tamen caret conſenſu vero, & naturali, ſecundum Cardinalem *t*, vide infra in quæſtione de Nuntio Apoſtolico, vtrum habeat iuriſdictionem ſuper exemptos.

[*q l. oratio. ff. de ſponſ.* *r in c. quod dilectio. de conſan. & affi.* *ſ cap. licet. de elect.* *t Car. vbi ſup.*]

QVÆSTIO CXXVI.

De Legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *Vtrum fratribus Mendicantib. aliquid poſſit legari.*
2 *Vtrum fratribus particularibus aliquid poſſit legari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas.*
3 *Vtrum huiuſmodi legatum poſſit relinqui ſub certa cautela.*
4 *Quomodo religioſo poſſit fructus per legatum.*
5 *Quis Prælatus poſſit dare licentiam religioſis ad acceptanda & conſumenda legata ipſis*
6 *Vtrum Prælati legata acceptata & acquiſita inuitis fratribus quibus facta fuerint, poſſint in communium neceſſitatibus conſumere.*
7 *Vtrum legatum religioſo particulari relictum, ad pias cauſas relictum cenſeatur.*
8 *Vtrum legato relicto monaſterio, poſſint teſtamentarij aliquid amplius eidem monaſterio applicare ex operibus piis ipſius teſtatoris diuidendis*
9 *Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſeclu ſo ſcandalo Prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium*
10 *Vtrum legatum, vt monaſterium in certo loco conſtruatur ſit caducum, ſi in tali loco non poſſit conſtrui.*
11 *Vtrum fundo legato, vt ex fructibus ipſius feſtum Conceptionis quolibet anno celebretur, poſſint hæredes id, quod ſupereſt ſibi applicare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus Mendicantibus aliquid poſſit legari.

RESpondeo dicendo, quod duo ſunt genera Mendicantium; alij enim ſunt Mendicantes ex regula; alij vero, ex ſuis conſtitutionib. Mendicantes ex regula ſunt fratres Minores Obſeruantiæ; illis enim beatus Franciſcus expreſſe in eorum regula prohibuit, ne quid proprij prorſus haberent, neve quid immobile in communi poſſiderent: alij vero ſunt Mendicantes non ex regula, ſed ex ſuis conſtitutionibus, de quibus per Calderinum *u*, & Decium. Prædicatores enim licet ex eorum regula non ſint Mendicantes: nam militant ſub regula Diui Auguſtini, quæ permittit poſſidere immobilia in communi, dicuntur tamen Mendicantes ex eorum conſtitutionibus, prout tenet Baldus *x*, & eſt communis opinio ſecundum Bertrandum *y*. ex quibus infertur primo, quod fratres Minores regularis Obſeruantiæ nullo modo poſſunt capere ex teſtamento, neque ex relictis ſi eis aliquid contingat relinqui, ita vt illud tanquam proprium habere poſſint in particulari, vel in communi, vt in iure *z* probatur.

[*u Cald. conſil. 17. tit. de reg. Decius in ca. ad no. ram n. 11 d. . . . .* *x Bal. in d. c. ad noſtram* *y Bertrand. conſil. 106. n. 4. li. 6 & conſ. 151 li. 4.* *z Clem. exiuit de . . . & de verb. ſig.*]

Secundo infertur fratres Prædicatores & alios Mendicantes, exceptis Minoribus poſſe capere ex teſtamento etiam bona immobilia, non vt ea retineant, neque in proprio, neque in communi, ſed vt vendant, & eorum pretia in ſuas neceſſitates conuertant, vt ait quædam Gloſſa *a*, quam ſequitur Calderinus, & teſtantur communem Alexāder, & Decius: non enim dicuntur accipere immobilia, ex quo ſtatim illa vendere, & pretium in ſuas neceſſitates conuertere intendunt, vt poſt alios reſoluit Iulius Clarus *a*.

[*a Gloſſ. in c. 1 verb. dominium de relig. d. . . . li. 6. . . . conſil. 46. de teſt. Al. . . . 88. nu. 1. d. . . . Decius in c. in preſen. nu. 59 de appellat.* *a Clarus li. 3 ſent. § religioſus.*]

Aduertendum tamen, quod licet antiquitus per conſtitutionem capituli Generaliſſimi fratrum Prædicatorum cautum fuerit, ne proprium quid immobile poſſiderent: tamen poſtea per contrariam conſtitutionem alterius capituli Generaliſſimi illa prima conſtitutio fuit reuocata, & ſic hodie ſunt capaces bonorum immobilium in communi, prout ſunt alij non Mendicantes, & de hoc extat priuilegium amplum eis à Sixto IV. conceſſum, de quo ſupra in ſecundo Tomo *b* fecimus mentionem, eius tenorem referendo, & ita indifferenter obſeruatur, prout affirmat Iulius Clarus *c*. Vnde poſſunt fratres Prædicatores immobilia capere ex teſtamento, non vt ſibi acquirant, ſed vt acquirant monaſterio.

[*b 2. to. q. 76. ar. 6.* *c Clarus de teſt. q. 28. in fi.*]

Ex his ſequitur tertio, quod licet ſecundum ius *d* fratribus Mendicantibus non poſſit relinqui domus, in qua debeat conſtrui noua Eccleſia, vt ibi fratres commorentur, quia prohibitum eſt per dicta iura fratribus nouum locum acquirere, & quamuis aſſerat Durante *e* quod vt diſpoſitio teſtatoris effectu non careat, remedium eſt, quod teſtator relinquat in tempus cum habita fuerit licentia à Papa, iuxta

[*d c. 1 de excess. Prælat. lib. 6. Clem. vnica de excess.* *e Durante de cautelis cau tel. 11. in prin.*]

Digitized by Google

[illegible] d[illegible] communem notatam à Doctoribus [illegible] per Federicum de Senis; hoc tamen ceſſat [illegible] priuilegijs à Sede Apoſtolica impetratis, quibus [illegible] dictis fratribus bona immobilia in communi poſſidere.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratribus particularibus aliquid poſſit legari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas, & hac conditione, vt nihil acquiratur monaſterio.

RESpondeo dicendo, quod Bartolus g ait hoc continere impoſſibile, cum monachus nihil habeat, ſed totum ſit monaſterij: vt in quadam Authentica b probatur, quia quod aliquid ſit monachi, & non quæratur monaſterio eſt contra conditionem, quę vitiat contractum, vt in quadam Lege i probatur: putat tamen illa verba ſic debere intelligi, *relinquo monacho ſub hac conditione, ne quæratur monaſterio*, hoc eſt quod monaſterium patiatur eum habere adminiſtrationem relicti eo modo, quo poteſt, ſcilicet conniuente Abbate, ſicut & ſeruus dicitur habere proprium permittente domino, iuxta quandam legem k, & ſic nihil acquiritur monaſterio reſpectu vtilitatis, non autem reſpectu iuris. Quod dictum Bartoli limitat Panormitanus l quando talis adminiſtratio refertur ad caſum licitum, vt ſcilicet in pios vſus conuertat, qui religioſis ſunt liciti iuxta quandam Decretalem m, vel vt conuertat ad vſum veſtimentorum, vel librorum, & huiuſmodi; non autem vt ad libitum adminiſtret, tanquam propria, [illegible] de licentia Papæ, iuxta ſacros canones n, & ſi expreſſe dicatur, quod nihil iuris quæratur monaſterio, [illegible] Bartolus o quod debet intelligi eo modo [illegible] iuris afferentis vtilitatem, & vt patiatur [illegible] illud ius exequi, & ſi Abbas, non vult [illegible] vt habeat adminiſtrationem, dicit Panormitanus p quod relictum non valebit ex defectu conditionis, & ſic remanebit hæres [illegible] grauatum, vt in ſimili [illegible] quædam lex q, & addit Panorm. quod valebit relictum conſentiente Prælato, modo ſolum concedatur vſus rei illius ad aliquid pium, non vero, vt pro libito religioſus ille ad quoſcunque vſus poſſit [illegible], & donare, cum voluerit, quia quicunque vſus, & quæcunque alienatio religioſo per ſuum Prælatum permiſſa intelligenda eſt, modo non ſit ad aliquid illicitum, quoniam neque illud poſſet Prælatus licite concedere r quare ſi quid religioſus ob cauſam turpem donaret, recipiens teneretur ad reſtituere monaſterio, cuius erat dominium illius rei, vt ait Syluester s, & tradunt Nauarrus, & Molina.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratribus particularibus poſſit aliquid legari cautela adhibita quod Abbas in tali legato ſe intromittere minime poſſit.

RESpondeo dicendo, quod pater, vel alius, qui monacho v[illegible] rei [illegible] vſumfructum, & prouidere ne in eo ab Abbate ei moleſtia conferatur ſi leget ſub pœna quod priuetur relicto, ſi Abbas aliquam pœnam inferat, pœnæ adiectio non valet, quia turpe eſt arctare Abbatem, ne poſſit monacho impe[illegible] poſt Bartolum: ſed cautela eſt, [illegible] non ſub pœna, ſed temporaliter legetur, quan[illegible] Abbas [illegible] quæſtionem, ſecundum [illegible] t, & faciunt pro hac cautela notata per Bartolum, & per Abbatem.

Secundum remedium eſt, quod monacho relinquatur annuum legatum non[illegible] alimentorum, ita quod Abbas non ſe ingerat circa illud, vt argumento cuiuſdam legis iuncta ſua Gloſſa tenent Bartol. u Bald. & Abbas.

Tertium remedium eſt, quod monacho relinquatur ea cōditione, ſi ei perpetua adminiſtratio ad pios vſus, & ad alimenta, veſtes, & libros proprij vſus gratia rei relictæ concedatur, vt poſt Abbatem tradit Durantis x.

Sed licet prędicta ſint iuridice dicta, fratres tamen qui propter Chriſtum abnegauerunt ſuas proprias voluntates, non debent his cautelis adiuuari, vt velint, nolint eorum Prælati ſimilibus bonis ipſis relictis libere fruantur, & ſic propter Deum Opt. Max. non debent acceptare legata hoc modo relicta, niſi conditio in ipſis apposita omnino tollatur, ita vt apud eorum Prælatos libera maneat adminiſtratio: apud Caſſianum enim ſcribitur, quod quidam monachus nomine Arſenius ex nobili Romanorum genere ortus cum in Ægypto moraretur, ipſi quoddam teſtamentum fuit delatum, in quo illi quoddam legatum relinquebatur, qui ſanctus vir noluit teſtamentum videre, dicens prius ipſum, quam teſtatorem à vita diſceſſiſſe, & per conſequens tale legatum ipſi relinquere minime potuiſſe.

x Durand. de modo inſt. add. 12. 6 de l. g. ſ. 63.

ARTICVLVS IV.

Quomodo religioſis fratribus poſſit fieri legatum.

RESpondeo dicendo, quod religioſi ſibi non poſſunt recipere legata, cum ea ad eorum conuentus pertineant, vt patet ex ſuperioribus. Vor[illegible] tamen, quod cum licentia tacita, vel expreſſa ſuorum Prælatorum ea recipere non eſt illicitum, non quoad proprietatem, cum ipſa remaneat apud conuentum, ſed quoad vſum, & quotidie fratribus hæc licentia tacite conceditur, quando ſcilicet ad prædicandum mittuntur ad aliquod oppidum, qui certam eleemoſynam tribuunt conuentui, & quod ſupereſt, pro ſuis neceſſitatibus ſubleuandis ipſis à Prælatis relinquitur: hæc enim poſſunt retinere ſcientibus, & non contradicentibus Prælatis, qui in hoc caſu tacite cenſentur ipſis licentiam concedere, iuxta doctrinam Abbatis a; & ſimiliter vbi ſciente Prælato fratres recipiunt legata, tacite illis licentia conceſſa videtur, prout tradit in ſimili cum Doctoribus communiter Nauarrus b, qui ait, quod etiamſi peccet recipiendo legata ſine licentia prædicta tacita, vel expreſſa, receptio tamen valet, & ſtatum monaſterio acquiruntur, quod aliquibus probat iuridicis rationibus.

b Nauar. in Manual. c. 32. & 33

Neque ijs obſtat Conc. Trid. c determinans quod nemini regularium, tam virorum quam mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia cuiuſcunq; qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquiſita tanquam propria, aut etiam nomine conuentus, poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur, conuentuique incorporentur. Reſpondetur enim, quod non omnia, quæ ſacri canones diſponunt, ſub pœna peccati mortalis obligant, niſi ex verbis ipſorum ipſos ad peccatum mortale obligare clare colligatur, prout in primo d Tomo ſatis dictum eſt, & ſic non erit peccatum mortale poſſidere ſupradicta de licentia Prælatorum ſine eo quod prius conuentui incorporentur. Si contrarium enim daremus, eſſet condemnare ad peccatum mortale omnes Moniales, quæ nunquam ſuis ſuperioribus tradunt ea, quæ ex labore manuum ſuarum lucrantur, neque eſt intentio Concilij nouas obligationes addere antiquis: ſolum enim vult Concilium antiqua præcepta regularibus impoſita ſeruari, vt ex eodem Concilio e ſatis patet, quæ ſeruant non habentes ſubditi proprium aliquid, niſi nomine conuentus, & cum ſuorum Prælatorum licentia, quod ex ijs, quæ in hoc tertio Tomo in quæſtione de paupertate dicemus, clarius patebit.

c Trid. ſeſſ. 25. de reg. ca. 2.

d 1. tomo q. 6. ar. 3.

e Trid. ſeſſ. 25. c. 1.

ARTI-

Tertium dictum eſt, quod fratribus Minoribus in his legatis expendendis maior debet adeſſe proprietatis abdicatio, cum altiſſimam profeſſi ſint paupertatem, & ita dicta legata cum Prælati licentia reponi debent apud ſyndicum, vt in neceſſitatibus præſentibus, & imminentibus expendatur: neque ipſe frater, cui factum eſt legatum, poteſt ſecundum ſuæ regulæ puritatem ſe intromittere comparendo in iudicio, nec alio modo petendo ipſum legatum, tanquam debitum ciuile ipſi, aut conuentui appropriatum, prout dictum eſt in ſuperioribus *b*: hoc enim ad dictum ſyndicum nomine ſedis Apoſtolicæ ſpectat. Nec ſubditus, aut dominus poteſt ad libitum de ipſo diſponere, ſed ſolum voluntatem Prælati regula, quam profeſſi ſunt, regulatam.

b Sup. q. 76. in 2. tom.

ARTICVLVS VII.

Vtrum legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas cenſeatur.

RESpondeo dicendo, quod relicta fratribus ad ſua ſtudia, & ad alias neceſſitates etiam inter legata ad opera pia connumerantur, prout aduertunt Baldus *c*, & Panorm. quod intelligitur, quando titulo pietatis relinquuntur, & propter Deum, non autem quando amore ſanguinis aut naturali: inter relicta autem ad pias cauſas talia legata connumerari maxime intereſt propter magna priuilegia, quæ cauſæ piæ à iure Ciuili, & Canonico habent, iuxta ea, quæ latiſſime tradit doctiſſimus Tiraquellus *d* 167. priuilegia connumerans.

c Bal. in l. 1. to. 4 ver. circa perſonam C. de ſacroſ. Eccl. Panor. in Rubr. de conſtam.
d Tiraq. in tract. de pi. cauſ. ſta.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum legato relicto monaſterio poſſint teſtamentarij aliquid amplius eidem monaſterio applicare ex operibus pijs ipſius teſtatoris diuidendis.

RESpondeo dicendo, quod ſi quis alicui monaſterio, vel perſonæ centum aureos relinquat, & iubeat in ſuo teſtamento multa bona expendi in opera pia, non poteſt teſtamentarius illi monaſterio, aut perſonæ in Hiſpania aliquid amplius de illius bonis donare, vt in quadam lege *e* partitarum ordinatur, quam legem ex ſententia peritorum ait *f* Henriq. in vtroque foro obligare, & ſic limitanda ſunt ea, quæ tradit Nauarr. *g* dicens, quod reſtituenda pauperibus poſſunt reſtitui Eccleſijs, aut monaſterijs.

e l. 3. tit. 10 par. 6.
f Henri. li. 7 de indul. c. 23 in fin.
g Na. in man. ca. 20. nu. 29.

ARTICVLVS IX.

Vtrum legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo Prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus IV. conceſſit, *quod Prælati ordinis Minorum poſſint commutare legata facta locis noſtris ad vnum vſum in alium, ſine ſcandalo tamen illorum ad quos ſolutio talium legatorum pertinet*. Ita habetur in Monumentis *h* ordinum, & in Supplemento. *Et Leo X. ampliando dictam gratiam Sixti conceſſit, quod ſimili modo poſſint dicti Prælati facere in rebus donatis per viuentes, ſi tamen vt dictum eſt, non ſequatur ſcandalum*. Ita habetur in Supplemento *i*. Et idem *Leo X. anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo nono, fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ, & Monialibus ordinis ſanctæ Claræ, ac tertiarijs ordinis S. Franciſci de pœnitentia nuncupatis conceſſit bona immobilia alienare, & permutare de conſenſu duarum partium conuentuum, quorum dicta bona fuerint, ac de conſenſu maioris partis eorundem, etiam vltra triennium locare vltimis teſtatorum voluntatibus non obſtantibus, dummodo ad id in conuentuum, & monaſteriorum ipſorum euidentem vtilitatem cedere dignoſcant inſuper locationes in præiudicium domorum, & monaſteriorum ipſorum factas retractare*. Ita Paraſelus *k* in collectione priuilegiorum ab ipſo facta, per quod priuilegium tenet Henriquez *l*, quod poſſunt Prælati bona vnius monaſterij transferre in aliud indigens. Et ſecundum ius commune Prouinciales, non obſtantibus vltimis voluntatibus poſſunt facere commutationes: ait enim Tridentinum *l*, in commutationibus vltimarum voluntatum, quæ non niſi ex iuſta, & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ ſummarie, & extraiudicialiter cognoſcant, nihil in precibus tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum, priuſquam commutationes prædictæ executioni mandentur. Ita Capucinus *m* in additionibus ad compendium Mendicantium. Sed fallitur: ſolus enim Papa poteſt vltimam teſtatoris voluntatem alterare, vt dicitur in iure *n*, quod facit non poteſtate ordinaria, ſed de plenitudine poteſtatis, quæ commutatio non poteſt fieri niſi adſit iuſta cauſa, quæ priuſquam fiat, debet ſummarie & extraiudicialiter ab Epiſcopo cognoſci de veritate ſupplicæ; & hoc tantum ordinauit Concilium Tridentinum, prout aduertit Spin. *a* Verum eſt tamen quod poſſunt teſtamentarij cum conſilio & licentia Epiſcopi commutare vnum legatum in aliud iuſta id cauſa poſtulante, prout articulo ſequenti dicetur; at hoc non poſſunt facere cum conſilio Prouincialium, vt in eodem articulo declarabitur.

h In 1. imp. f. 62. & in 2 f. 66. conce. 95. & in ſupp. fo. 95. eccleſ. 317.
i Supp. fo. 93. conc. 293.
k Paraſ. l. fo. 80.
l Henr. li. 7. de indul. c. 22 in fin.
l Tri. ſeſ. 22. c. 6 de refor.
m Capuci. ti. c. mutatis.
n Clem. quia contingit de relig. domib.
a Spinus in ſpecu. teſt. 1. par. rub. n. 24

ARTICVLVS X.

Vtrum legatum, vt monaſterium in certo loco conſtruatur, ſit caducum, ſi in tali loco non poſſit conſtrui.

RESpondeo dicendo, quod teſtatore mandante monaſterium conſtrui in certo loco, vbi conſtrui non poteſt, arbitrio executoris, & Epiſcopi, alibi conſtruendum eſt, quod notant communiter Doctores *b*. Pro quo facit textus *c* inſignis, ex quo probatur quod pecunia legata ciuitati ad ſpectaculum, quod in ea fieri minime licebat, adhibito conſilio hæredum, & primorum ciuitatis in aliam rem conuerti debet: ad idem eſt notabilis deciſio cuiuſdam Authenticæ *d*, vbi ſi teſtator aliquem è Sanctis hæredem inſtituerit, aut legatum ei reliquerit, eiuſque ſancti nullum oratorium in ea vrbe, neque in eo territorio inueniatur, legatum debetur Eccleſiæ ciuitatis, in qua teſtator domicilium habuit, quem textum commendant Iaſon *e*, & Baldus ad hoc aliqua inde inferentes, & hanc opinionem ſequitur doctiſſimus Couarruuias.

Aduertendum tamen, quod non poterunt executores teſtamenti hoc legatum commutare cum conſilio prouincialis, in cuius prouincia monaſterium eſt ædificandum; hoc enim conceditur Epiſcopis tanquam executoribus vltimarum voluntatum, ſecundum ordinem iuris, cuiuſmodi non ſunt ſecundum ius Prouinciales regularium, etiamſi ſuis prouincijs fiant dicta legata, quæ propter aliquod impedimentum non poſſint commode, & opportune executioni mandari: & ideo impetrata fuerunt priuilegia, de quibus in articulo ſuperiori, vt ſcilicet non obſtantibus vltimis voluntatibus id efficere poſſent ad modum, qui in dictis conceſſionibus continetur.

b Doct. in c. de ſepultur.
c l. legatū. ff. de vſuf. legat.
d Auth. de Eccleſ. t. § ſeq. in nomine magni Dei. coll. 9.
e Iaſ. in § ex beneficio. inſt. de action. nu. 45 Bal. in l. ſi quis ad declinād. C. de Epi. & cle. i. co. 4. Cou. in c. 3 de teſt. n. 8 & c. 3. de teſtament.

ARTICVLVS XI.

Teſtator dicit, Relinquo talem fundum, vt ex ipſo fratres talis monaſterij feſtum ſanctæ conceptionis pro anima mea qu libet anno celebrent. Quæritur, vtrum hæres ſatiſfaciat ſoluendo ſumptus prædicti feſti retinendo fundum, & quod ſupereſt ex fructibus ipſius.

RESpondeo dicendo, quod ſi tale legatum relinquatur religioni capaci proprietatis in communi, proprietas dicti fundi ad fratres dictæ religionis pertinet:

Digitized by Google

pertinet: nam ſi voluit, qui legauit quod fratres vſum haberent, quatenus ad ſumptus feſti, & non vltra deberet aliter dicere, & non ſe explicando, verba eius ſunt ciuiliter, & iuridice explicanda, & ſecundum latam ſignificationem accipienda, vt in quadam lege *g* probatur, per quam & alia iura ita tenent Cinus *h* & Baldus, quos citat, & ſequitur Ioannes Lupus. Quod ſi dixerit, concedo talibus religioſis ad vſum tale prædium, proprietas quoque conceſſa intelligitur, & ad hoc videtur textus *i* quaſi expreſſus. Vbi probatur, quod ſi aliquis dixerit, dari volo prædia mea ad hoc, vt quicunque viuente me libertatem acceperunt, eis conſtituantur prædia, cibarij, & veſtuarij nomine intelliguntur relicta, vt pleno iure ea habeant, & ita hanc opinionem defendit Salazar *k*.

Loquendo autem de fratribus Minoribus, ſi ipſis relinquatur huiuſmodi legatum, cum ſint incapaces proprietatis etiam in communi, & etiam redditũum annualium, vt habetur in iure *l*, hoc legatum debet interpretari eo modo, quo poteſt ſecundum ius valere, vt ſcilicet intelligatur ipſis tantum eſſe relictum id, quod pro celebranda feſtiuitate eſt neceſſarium: reliquum autem cum proprietate fundi apud hæredem debet remanere.

g l. ſi abiſ ff de vſufru. legat.
h Cinus & Bal. in l. ſi prædiũ. C. de iure dot. Lupus de donatio. inter virũ, & vxorem. §. 7.
i l. alimentis ff de aliment. & cibariis legatis.
k Salazar de vſu & conſu. c. 3. n. 27.
l l. exit. de ver. ſig.

QVÆSTIO CXXVII.

De legatis factis fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *Vtrum fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ poſſint aliqua legari.*
2 *Vtrum fratrib. Minorib. poſſint legari annui redditus.*
3 *Vtrum fratribus Minorib. poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.*
4 *Vtrum legatum annuum relictum dictis fratrib. ſit validum, ita vt licet non poſſit peti in iudicio, attamen in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur.*
5 *Vtrum annuus redditus promiſſus, vel legatus monaſterio fratrum Minorum de Obſeruantia pro fabrica, vino, cera, & oleo, & pro celebratione Miſſarum ſit validus.*
6 *Vtrum Prælati poſſint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ poſſint aliqua legari.

RESpondeo dicendo, quod quia quandoque fratribus poteſt legari pecunia, quandoque immobilia, quandoque alia, quæ vſu conſumuntur, & quandoque aliquid annuum, de ſingulis breuiter dicam.

Quando ergo pecunia legatur, licet tale legatum non valere videatur, cum in regula fratrum Minorum ſit expreſſum, vt fratres nullo modo per ſe neque per interpoſitam perſonam denarios, vel pecuniam recipiant. Nicolaus *m* tamen III. talia legata valere declarauit, modo per amicos ſpirituales in fratrum neceſſitates conuertantur, prout in eleemoſynis pecuniarijs quæ viuentibus largiuntur, fieri poteſt, & quod ſint in quantitate moderata, & non in fraudem paupertatis, vt ait Clemens V. *n* quæ moderata quantitas ab ipſa præſenti, vel imminenti neceſſitate, metietur, & à miniſtris, & Cuſtodibus ſimul, & ſeorſum in ſuis adminiſtrationibus iudicabitur, ita vt ſemper in eis ſancta eluceſcat paupertas, vt etiam Nicolaus III. ordinauit *o*, & ſic Guardianus, & conuentus non poterunt determinare, quæ ſit quantitas moderata, ex quibus affirmat Bartol. *p* quod ſuperfluum quantitatis moderatæ relictum fratres, neque poterunt, neq; exigere debent, donec de proximo noua emergat neceſſitas, quæ per ipſum reſiduum debeat ſubleuari, prout explicat Baldus *q*, quo caſu eleemoſynaliter tantum illud reſiduum eſt petendum, & ſi aliquod legatum eis fuerit relictum ad certam cauſam, vt puta pro induendis fratribus, & huiuſmodi, & ad hoc non fuerit neceſſaria tota pecunia legata, dicit Bartolus *r*, quod hoc in legatis non reperitur expreſſum, ſicut in eleemoſyna oblata inter viuos, vbi ſiquid de ipſa pecunia habita expleta determinata neceſſitate ſuperſit, non poteſt in aliam neceſſitatem expendi, niſi pecuniæ dominus conſentiat, alias ei reſtituetur, vt Nicolaus III. ordinauit *a*. Ex quo videtur etiam dicendum, quod reſiduum legati remanere debet apud hæredem ſi rogatus à fratribus conſentire noluerit, quod in aliam neceſſitatem expendatur: attamen in contrarium eſt veritas, nam licet ille, qui pecuniam dedit, poſſit illam, dum viuit, reuocare, & repetere, dum expenſa non eſt; hoc tamen hęredibus non permittitur à iure *b* reſpectu reſidui pecuniæ legatæ, & hoc videtur declarari in dicta Decretali *c* Nicolai III. ex qua concludit Bartolus, quod ſi cauſa propter quam legata eſt pecunia, ſit finita, reſiduum expendetur in aliam neceſſitatem præſentem, vel eminentem. Quam opinionem ſequuntur Ancharra. *d* & Serena Conſcientia, non enim debet hoc accreſcere hæredi, ſed pro defuncti anima autoritate ordinarij in aliam fratrum neceſſitatem conuerti, argumento eorum, quæ in iure *e* notantur, & idem dicendum eſt, quando legatum eſt relictum pro aliqua determinata cauſa, ſeu neceſſitate, quæ licet tunc non adſit, in aliam tamen autoritate Ordinarij poteſt cauſam, ſeu neceſſitatem commutari. Quæ modo à fortiori procedunt, cum ſecundum determinationem Martini V. & Pauli IV. pecunia fratribus oblata in dominium tranſeat Sedis Apoſtolicæ.

m c. exit. §. 7 de ver. ſig. li. 6
n Clem. exiuit de paradiſo de verb. ſig.
o c. exit. §. inſuper nos voluit.
p Bar. in tra. minor. tarum 1. 2. d. ſt. 2. c. 3
q Bal. conſ. 22
r Bar. vbi ſu. c. 2.
a d c. exiit §. quia vero paupertatem.
b l. 2. ff de forma exportor.
c c. exiit §. in eo vero caſu.
d Anchara. in d. Clē. exiuit. Serena conſc. qu. 18
e l. legatũ ff de vſuf. leg. l. ſi ff de operibus public.

Quod ſi res legata ſit mobilis & in propria ſpecie ab ipſis fratribus vtibilis, vt eſt frumentum, oleum, lana, & huiuſmodi, licite à fratribus poterit, ſi ea indigeant, acceptari, ſicut & quæcunque alia eleemoſyna non pecuniaria, quæ à fratribus mendicatur, ſi ipſis liberaliter offertur.

Si vero fratribus legentur res immobiles, vt ſunt domus, ager, & vinea, & c. ſi in legando teſtator modum congruum expreſſerit, vt ſcilicet per perſonas idoneas diſtrahantur, & earum pecunia in ædificijs, & alijs neceſſitatibus fratrum conuertatur, tunc bene poterunt huiuſmodi legata à fratribus acceptari eo modo quo pecunia legata acceptatur, & idem eſt dicendum, vbi indifferenter ſine vlla expreſſione alicuius modi ſeu cauſæ huiuſmodi legata ipſis fratribus fuerint relicta; tunc enim modo congruo, & fratribus licito relicta intelligũtur, vt Nicolaus III. *f* determinat, quod ſi modus congruus à teſtatore fuerit expreſſus, vide, quid determinet idem Nicolaus; ait enim, quod ſi teſtator modum exprimat in legando, ſecundum quem fratribus eorum inſpecta conditione non liceret recipere, vt ſi legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret; quod tũc in tali legato, & eius receptione per omnẽ modum fratres abſtineant. Hæc Nicolaus. In tantum hoc verum eſt, vt necdum talia legata fratres recipere poſſunt, verumetiam, vt annotauit Bartolus *g*, nec poterunt æſtimationem recipere: nam modus vnus recipiendi legatum eſt æſtimationem recipere, prout in multis legibus *h* notatur, & concordant Bal. Anchar. & Serena conſcientia.

Sed eſt aduertendum, quod quando huiuſmodi incongruitas non prouenit ratione ſtatus, & conditionis fratrum generaliter (vt erat illud de vinea ad excolendum) ſed potius alicuius fratris particularis

f d. c. exiit. §. ad hæc.
g Bar. d. lib. 2 diſt. c. 1.
h l. ſi domus §. quo diſtetur ff. de leg. 1. l. nõ dubi. §. ſi. ff de leg. 3. Bald. in auth. ingreſſ. C. de ſacroſ. Eccle. Anchar. in d. Clem. exiuit. Sere. conſcien. q. 12.

(puta

Digitized by Google

(puta ſi religioſo laico eſſent relicti libri miſſale, vel ſimile) tunc ſecundum iura omnis tollitur delegatis impoſſibilitas, vt leges *i* determinant, & debet transmutari in alium modum poſſibilem, vt in quadam lege decernitur: ſed vt clarius pateſiat, exemplo illud illuſtrari oportet, ſi legetur fratribus Minoribus vinea ad excolendum, vel tanta pecunia, vt ex ea emant paramenta, vel alia ſuperflua pro ſeruitio Eccl. & cætera huiuſmodi, tale legatum nullo modo valet, quia hæc ſuperflua habere ſtatui, & regulæ fratrum Minorum repugnat; ſi verò aliqua pecuniæ quantitas legetur pro aliquibus rebus licitis, quibus tamen fratres non egeant, tenet legatum; non enim expreſſit teſtator modum illicitum ex ipſa regula, ſed ex eo tantum illicitum; quia prædictis rebus fratres non indigent, quo caſu ſecundum iura allegata tollitur impoſſibilitas à legato, & commutatur in alias fratrum neceſſitates, & idem tenent aliqui eſſe dicendum, cùm aliquod relinquitur fratribus ædificium, ſeu fundus pro conuentu, verbi gratia, conſtruendo ipſis fratribus; licet enim fratres non indigeant conuentu, quia iam illud habent; hic tamen talis modus impoſſibilis in aliam commutabitur cauſam fratribus neceſſariam, vt memoria, & voluntas defuncti ſeruetur, & animæ eius prouideatur, argumento cuiuſdam legis *k*. Neque enim hic modus expreſſus in legato continet impoſſibilitatem ratione ſtatus & regulæ fratrum Minorum, cum poſſint fratres habere loca huiuſmodi, ſed continet impoſſibilitatem ex eo, quòd fratres habent locum, & non indigent alio, & ideo in aliam ipſorum fratrum commutabitur neceſſitatem. Hæc autem commutatio fiet per teſtamentarios, & Epiſcopum, iuxta ea, quæ cum Couarruuia *l*, late in ſuperioribus diximus.

i l. obtinuit de cond. & demonſtra l. reprehen. C. de conſt. & ſubſtit.

k l. legatum ff. de vſufr. lega.

l Præce ar. 10

ARTICVLVS II.

Vtrùm fratribus Minoribus poſſint legari annui redditus.

RESpondeo dicendo, quòd fratres Minores nullum ius habent, neque actionem ad petendum ſingulis annis aliquid annuum, aut ſit debitum ratione contractus inter viuos, aut ratione cauſæ mortis, aut vltima voluntate legatum, cum huius iuris, & actionis ſint omnino incapaces, ſicut ſunt incapaces cuiuſcumque proprietatis, & expreſſe determinatum eſt in quadam Clementina *m*, & in quodam Capitulo generali Burgi celebrato, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, hoc obſeruari præceptum eſt. Et in Capitulo generali Aſſiſij celebrato, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto, & in ordinationibus generalibus Toletanis hoc modo eſt innouatum; adeò eſt hoc verum, vt dicat Fulgoſius *n* illicitum eſſe fratribus Minoribus hos annuos redditus recipere, etiamſi ipſi minimæ ſint quantitatis, & hoc fuit determinatum per ſententiam diffinitiuam anno Domini milleſimo trecenteſimo duodecimo, prout tradunt firmamentum *o* trium ordinum, & Aluarus ſuper regulam fratrum Minorum.

Inſuper etiamſi ſecundum Panormitanum *p*, & plures, quos refert, & ſequitur Tiraquellus, quando per decem annos libere aliquid Eccleſiæ ſoluitur, aut piæ cauſæ introducitur conſuetudo, idipſum in futurum ſoluendi, etiamſi neque titulus, neque aliud ius allegetur, & probetur, non tamen hoc habet locum in huiuſmodi cenſibus ſolitis ſolui per viam eleemoſynæ fratribus Minoribus etiam per centum annos continuos; ex tali enim ſic continuata præſtatione nullum ius neque profeſſio ipſis fratribus acquiritur, cum omnino ſint talis iuris incapaces, prout conſuluit Bald. *q* ſed hoc intra articulo quarto latius explicabitur.

m Cle. exiuit de parad. ſe § cumque annui reddit. de ver. ſig.

n Fulg. diſp. 104 Titius rondedit.

o Firm. 1 p f 33. Aluarus li 2. ca. 67.

p Panor in c. veni ad el 1. in 4. notabili per text ibi extra de teſt. Tiraqu. de preſcri. § 2. gl. 4. ver. 42.

q Bald conſ. 477. in quadam lib. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratribus Minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus.

RESpondeo dicendo, quoſdam tenere annuos redditus ad certum breue tempus poſſe fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ legari, & ratio ipſorum eſt, quia fratres Minores non poſſunt habere immobilia, & annui redditus ad breue tempus legati inter immobilia minime computantur, ſecundum Federicum *a* de Senis, quem ſequitur Bald.

Marianus Socinus *b* aliter progreditur; diſputans enim, vtrum annui redditus computentur inter immobilia, dicit, quòd aut nos conſideramus intrinſecam, & propriam naturam ipſorum annuorum redditnum, & hoc caſu dicit non eſſe iudicandos bona mobilia, aut immobilia; quia mobilia, & immobilia proprie tangi, & palpari poſſunt de loco ad locum, & tam ipſa quam immobilia circumſcribuntur loco, quod non contingit in annuis redditibus. Præterea ad annuos redditus ſolum competit actio, & quod tali modo debetur, dicit nomen debitoris, ſed proprie actiones, & nomina debitorum non reputantur mobilia, & immobilia, & ideo ſi ſimus in materia indifferenti, in qua non ſit neceſſarium tractare, & applicare annuos redditus ad materiam, de qua agitur, annui redditus non venient, & ſic non venient in legato mobilium, aut immobilium, argumento cuiuſdam legis *c*, aut ſumus in materia in qua neceſſarium eſt tractare de nominibus debitorum, & de annuis redditibus, vt applicentur ad aliquam ſpeciem mobilium, vel immobilium. Illuſtratur hoc exemplo, deſumpto ab alienatione fienda requirente à iure certas ſolemnitates in rebus Eccleſiæ, & minorum, in hoc caſu, aut loquimur de actionibus ſimpliciter non competentibus ad annuos redditus, & ſi tales competunt pro rebus mobilibus reputantur mobiles; ſi verò competunt pro rebus immobilibus iudicantur immobiles, & ita procedit, quod notat Bartolus *d*, & Petrus de Ancharrano, & Ioannes de Imola, aut loquimur de actionibus competentibus ad annuos redditus, & hoc caſu, aut ſunt perpetui, vel ad longum tempus, vel ad modicum tempus. Primo caſu computantur inter mobilia, & ideo ſolemnitates, quæ requiruntur in alienatione rerum Eccleſiaſticarum, vel Minorum, requiruntur etiam in dicta alienatione redditutum annuorum, iuxta quandam legem *e*; & idem eſt in ſecundo caſu, quando ſcilicet annui redditus ſunt ad longum tempus; quando verò annui redditus ſunt ad modicum tempus, tunc ſub diſtinctione eſt loquendum, quòd aut eadem ratio prohibitionis vendicat ſibi locum in ipſis annuis redditibus ad modicum tempus, & tales annui redditus computantur etiam inter immobilia, & ſic ſunt prohibiti fratribus Minoribus. Pro quo facit, quod voluit Bartolus *f* in tractatu minoritatum concludens, quod Clementina *exiuit, verſiculo, vicumque annui redditus*, vendicat ſibi locum, etiamſi debeatur aliquid nocturnum vel diurnum, & idem Bartolus *g* in dicto tractatu ait, quòd idem eſt, ſi deberetur, vſque ad certum tempus, cùm hoc videatur ſtatui, & regulæ fratrum Minorum repugnare, & idem confirmatur per ea, quæ tradit Baldus *h*, facit etiam pro hac patre: nam vbi eſt eadem ratio, eadem erit diſpoſitio, vt eſt vulgatum in iure *i*: ſi verò alia ratio concluderet, magis in annuis redditibus ad modicum tempus, quàm in bonis immobilibus, tunc tales annui redditus non computantur, inter immobilia, & ita procedit, quod conſuluit Federicus *k* de Senis.

a Feder. conſ. 14. Bald in l. hac edictali. § his illud C. de ſecun. nup.

b Soc. in tra. de obla. lib 8. n. 30. vſque ad n. 39.

c l. ſi ff. quorum legato.

d Bar. in l. pupil. ff. de adm. tutorum & conſ 224. reuerendiſſime Domine Ant. & Imol. in c. nulli de rebus Eccleſ. non alien.

e l. iubemus. C. de ſacroſ. eccl.

f Bar. lib. 1. diff 6 cap. 1.

g Bart. vbi ſu. c. 10.

h Bal. in auth. in ref. C. de ſacr. Eccl. col. 1 in ver. prima eſt iſta.

i l. Illud ff. ad leg. Aquil.

k Feder d. conſ 14.

ARTICVLVS IV.

Vtrum legatum annuum relictum dictis fratribus Minoribus ſit validum, ita vt licet non poſſit peti in iudicio, ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur.

RESpondeo dicendo, quòd non eſt minima difficultas, & opinionum diuerſitas, an ſcilicet ſit validum legatum aut fideicommiſſum annuum relictum fratribus Minoribus, ita vt hæres in foro conſcientiæ ad id ſoluendum omnino teneatur, adimplendo voluntatem teſtatoris, etiamſi dicti fratres Minores nullam actionem, & ius ad ea petenda in iudicio habeant, cuius dubij inueſtigatio, & reſolutio non minimam, ſed magnam ſecum affert vtilitatem; ſi enim dictum legatum, & fideicommiſſum eſt omnino inualidum, hæres ipſum neque in foro conſcientiæ, neque in foro exteriori ſoluere tenebitur: at ſi in ſe validum eſt, ad ipſum ſoluendum ſingulis annis ſub pœna peccati mortalis in foro conſcientiæ aſtringetur, etiamſi à fratribus minimè petatur, & per conſequens poteſt compelli in foro exteriori ab Epiſcopo ipſum ſoluere, cum ad ipſum ex officio ſpectet teſtatoris voluntatem adimplere, quod ipſum poterunt alij Iudices, ad quos de iure ſpectat vltimas voluntates facere executioni mandari.

Et pro parte negatiua facit quædam Decretalis *l*, in qua decernitur prædictos fratres eſſe omnino incapaces talium legatorum, & per conſequens ipſis ea minimè legari poſſe. Nec ſufficit dicere, quod licet ipſi ad petendum dictos annuos redditus nullum ius habeant, hæredes tamen ad eos ſoluendos tenentur, ſicut ad ſoluendum alia particularia legata aſtringuntur. Nam reſpondetur, quòd plus voluit dicere Clemens V. in dicta Decretali reſpectu annuorum redditum, quàm reſpectu legatorum particularium, & ſic videtur neceſſario dicendum, quòd non ſolùm non poſſunt religioſi Minores dictos annuos redditus petere, ſed quòd etiam legata ipſorum ſunt inualida, aliàs nullam poneret differentiam inter annuos redditus, & alia legata particularia, & ſic per hæc argumenta tenet Nauarrus *m*, quòd in foro conſcientiæ talia legata minimè debentur. Quod confirmat in hunc modum, tum quia relictum incapaci à teſtatore pro non ſcripto habetur in iure *n*, tum quia non obſtat lex *o* quædam determinans, quod relictum alicui, qui ſine ſuo delicto eſt eius incapax, debetur quantum ad æſtimationem, & præfati fratres abſque ſuo delicto ſunt incapaces præfati legati, non, inquam, hoc obſtat, quia illud procedit quando ſimpliciter aliquis fit incapax, & non cum adiectione, quod ſcilicet nullo modo capere poſſit, prout innuitur in ipſa Decretali *p*, & clare affirmat Bartolus.

l Cle. exiuit. §. cum annui redditus, de ver. ſig.

m Na. li. 3. conſ 11. de teſt. com. 14 n. 8.

n l. ſi in metal. ff. de his quæ pro non ſcrip. habentur

o l. idem Iulianus §. ſi. cum ſeq. ff. de lega. 1.

p d. §. cæterũ Bar. in tract. de minorib li. 2 d. c. 1.

Sed pro contraria parte, quod ſcilicet ſit validum tale legatum facit. nam ſecundum ius *q* ciuile hoc legatum annuum nihil aliud eſt, quàm multa legata multiplicata, & ſic debet conſiderari capacitas legatarij pro ſingulis annis. Vnde ſequitur, quod ſicut poteſt teſtator quoddam particulare legatum pro vno anno relinquere fratribus Minoribus: ita poterit diſponere vt in altero, & altero anno, & ſic de ſingulis annuatim ſoluatur. Et certè videtur durum, quod illud, quod teſtator poteſt facere, & quotidie facit in vita dando quotannis certam eleemoſynam fratribus minoribus, non poſſit facere, vt poſt mortem ſuam idipſum fratribus Minoribus largiatur, præſertim cum ſit ordinarium, id quotidie fieri, vt patet in iure *r*, vnde pro reſolutione dico quod legatum annuum, relictum monaſterio Diui Franciſci de Obſeruantia in ſtipendium Miſſarum, & officiorum diuinorum celebrandorum tenentur ſoluere hæredes, & teſtamentarij; hoc enim nihil aliud eſt, niſi iubere dictas Miſſas, & officia celebrari, & ſacrificia offerri, & ſtipendia pro his debita perſolui, & ſic tale legatum non reputatur, vt legatum fratribus factum, ſed vt ſtipendium, debitum pro celebratione Miſſarum, & diuinorum officiorum, prout optime aduertit Syl. *a* cuius verba hic referam.

q l. cum in ſingulos. ff. de annuis leg.

r l. Seio. §. medico & para ſi. ff. de annuis leg. l. ſi cui annuum & l. Titia §. qui Mar. o. eodem ti.

a Syl ti legatum 2. §. 4.

Tertium Petrus de Palude ordinis Prædicatorum in Epiſtola ad magiſtrum eiuſdem ordinis loquendo de dicto ordine (ſcilicet Minorum, de quo ſuprà dixerat) de anniuerſariis perpetuis ſic dicit, ſicut non eſt contra ordinem, imò de ordine recipere quotidianas eleemoſynas: ita etiam anniuerſaria perpetua, neque hoc eſt habere redditus recipiendo gratis, & petendo extra iudicium, neque eſt in hoc neceſſaria diſpenſatio, ſicut nec in quotidie mendicando, ſed petere illa in iudicio tanquam redditus ſic debitos, non licet abſque diſpenſatione quæ fieri non debet, neque illud diſſimulari, niſi ex cauſa neceſſitatis, puta in locis, vbi ita charitas refrixit quod fratres ſeminantes ſpiritualia non poſſunt aliter metere corporalia. Hæc ille, addens idem eſſe de cenſibus annuis, & redditibus fratrum ad vitam, & concordat Archidiaconus, & Pharinerius ordinis Minorum generalis in conſtitutione dicens, quod non licet fratribus inducere aliquem ad talia legata facienda, quod ſi facta fuerint, in iudicio non petant, quaſi innuens, quòd extra iudicium per modum eleemoſynæ peti poſſunt.

Ex his ſumma Roſella infert, quod annuum prouentum locorum poſſeſſionis, vel huiuſmodi non licet Minoribus etiam extra iudicium exigere, ſed recipere ſponte oblatum, ſed per exactionem ſi intelligit compulſionem ad dandum, nihil eſt quod dicitur, quia hoc extra iudicium non fit, niſi per violentiam: ſi verò intellexit petitionem, dico quod hoc poſſunt ſecundum ſummam Angelicam, licet is, qui eſt daturus, ad hoc conſcientia teneatur, ſicut poſſunt petere eleemoſynam ab eo, qui ad eam tenetur ratione ſuperfluitatis. Hæc doctiſſimus Syluester.

Deinde probatur hæc opinio, & noſtra ſententia ex argumento ad hominem contra Nauarrum *b*, tenentem, quod hæredes teſtatoris inſtituentes Capellanias tenentur mandare, dicere Miſſas, & celebrare diuina officia, ad quæ intendebat ipſos fratres Minores, in quorum monaſteriis mandauit capellanias fundare, obligare, & per conſequens quòd tenentur ſoluere ſtipendia pro ea celebratione relicta. Vnde cum teneantur ipſa ſoluere ſtipendia, ego non video, qua ratione poſſit negari ipſos fratres poſſe dicta ſtipendia recipere, ſicut alij religioſi, & Eccleſiaſtici ea recipere poſſunt; licet enim ad petendum in iudicio ſint incapaces, ad recipiendum tamen illud, quod ſibi ipſis in foro conſcientiæ debetur, non video in eis aliquam incapacitatem, ſicut quando petunt eleemoſynam ab eo, qui tenetur illam dare ratione ſuperfluitatis poſſunt ipſam recipere, licet debitam.

b Nau de oratio. c. 5. n. 3. & li. 7. conſ 111. de teſt conſ. 14 n 9 & 10

Denique ego in ea ſum opinione, vt alia legata valida iudicem, & ea in foro conſcientiæ ſecundum mentem teſtatoris neceſſario debere ſolui à teſtamentariis, prout tenet Syluester *c*, & opinio Cordubæ ſuper Regulam fratrum Minorum, licet ex incapacitate fratrum ipſi ea in iudicio petere minimè poſſint. Neque eſt abſurdum, quòd fratres in foro exteriori non poſſint petere dicta legata, & quòd teſtamentarij in foro conſcientiæ ea ſoluere teneantur. Nam ſicut in diuinis non implicat, quod relatio Dei ad creaturas ex parte creaturarum ſit realis, cùm ipſæ in fieri, & conſeruari à Deo optimo maximo pendeant, ex parte verò Dei ſit rationis, cùm ipſe ſit incapax propter ſuam infinitam perfectionem relationis realis ex tempore: ita in præſentiarum non repugnat, quòd ſit obligatio in foro conſcientiæ ex parte hæredum ad ſoluendum dicta ſtipendia, & quod fratribus Minoribus propter ſuam maximam paupertatis perfectionem nullum ius ex tali obligatione ad petendum in iudicio naſcatur. Deinde hæc veritas patefit ex doctrina doctiſſimorum virorum, quos refert Couarruuias *d*, tenentium quod legata in minus ſolemni teſtamento in animæ iudicio ſunt ſoluenda ab hærede, qui certo ſcit eam fuiſſe voluntatem defuncti, vt prædicta legata ſoluerentur, licet in foro exteriori hæres ad talium legatorum ſolutionem non teneatur *e*.

c Syl. vbi ſup. Cor. ſuper Reg. frater Mi q 11. fo. 191. pa. 1.

d Cou. in c. cum eſſes n. 2. de teſtament.

e l. ſi. in metallũ. ff. de iis, quæ pro non ſc. habentur.

Neque

Neque argumentum Nauarri, quòd relictum omnino incapaci pro non ſcripto habetur, vrget, cum iura in ſuperioribus allegata id probantia loquantur de incapacibus ratione alicuius delicti ab ipſis commiſſi, vt ſunt in metallum damnati: at fratres Minores non ſunt omnino incapaces ratione alicuius delicti ab ipſis commiſſi, ſed ratione ſtatus Regularis ab ipſis propter Deum aſſumpti, quos non debemus ita rigoroſe tractare, vt dicamus ipſis cum deuotione legata relicta pro ipſorum ſuſtentatione nulla obligatione deberi, & pro non ſcriptis haberi, præſertim cùm prædicta iura ciuilia rigoroſe ſe habentia contra damnatos in metallum, non prohibeant ipſis aliquid pro alimentis annuatim relinqui, & ipſa ſtipendia annualia Miſſarum, & ſacrificiorum pro alimentis fratrum relinquantur. Vnde ex ultimo in dicta Clementina omnino tantùm fratribus prohiberi, habere cenſus, & iura redituum annualium, quæ proprie bona immobilia reputantur, non tamen prohiberi vt dicta legata annualia tanquam ſtipendia pro celebratione diuinorum ipſis poſſe legari, & ab ipſis recipi, & ipſis in foro conſcientiæ deberi, licet ad ea petenda in foro exteriori nullam habeant actionem. Pro qua opinione vltra ſupradicta primo facit. Nam relictum ſacerdotibus, vel miniſtris Eccleſiæ ipſi Eccleſiæ videtur eſſe relictum, vt in quadam lege definitur. Vnde cùm Deus, & eius Eccleſia ſint huiuſmodi legati annui capacia, non eſt cur dicamus ipſum ſecundùm ſe eſſe inualidum, tanquam incapacibus omnino relictum, licet ipſi fratres Minores ipſum in iudicio petere minimè poſſint. Secundo facit deciſio alterius legis *f* definientis eſſe valida legata mandata quibuſdam ſeruis dedicatis ſeruitio templi, antequam ipſum templum conſtruatur, & ſic officio iudicis hæredem compellendum ſeruis relicta præſtare, non tamen iure actionis, cùm deſit perſona, quæ agere poſſit.

f l. 2. ver. ff. de alim. & cib. leg.

Ex qua lege iuncta ſua Gloſſa *g* conficio argumentum, quòd ſicut tale legatum tanquam validum poteſt officio iudicis ſolui etiamſi ſerui, cui legatum eſt ſint ipſius incapaces ad ipſum in iudicio petendum: ita anniuerſaria relicta Minoribus ſunt valida, & officio iudicis debent ſolui ipſis fratribus, licet ipſi ea in iudicio minime petere poſſint.

g Gl. in d. l. ſeru. s, v. of.

Tertio probatur hæc pars ex alia lege *h* non minus eleganti, cuius argumento reſpondetur omnibus, quæ in contrarium adduci poſſunt, in qua lege Papinianus ait; *quamuis enim ſtricto iure nulla teneantur actione hæredes ad monumentum faciendum, tamen principali, vel Pontificali autoritate compelluntur ad obſequium ſupremæ voluntatis*, quibus verbis ſatis ſignificatur iudices teneri ſuum officium præſtare pro adimplenda voluntate teſtatoris, etiamſi teſtamentum, in quo tale quid fieri mandauit, nullum fuerit, & ſic in noſtro propoſito licet ſecundum rigorem iuris prædicta legata annualia minime peti poſſint à dictis fratribus; per officium tamen iudicis dicta legata annualia ſunt ipſis præſtanda, vt obſequium fiat teſtatoris voluntati, præſertim cum in omni cauſa miſerabilium perſonarum poſſit iudex etiam procedere ex officio ſuo ad priuatam vtilitatem, ſecundum Bartol. *a* Alexandrum, Bald. & Abbatem, & Marantam.

h l. hæred. in ſ. ff. de peti. hæred.

a Bart. l. 4. § hoc autē in diui. io 1. oppoſ. 1. & ibi Alex. & in l. 1. col. 1. ff de iuriſd. omnium iudi. Bal. in r. 1. § iniuria. colū. pen. de pace iu-am. firm. Abbat ad noſtrā el. 2. co. 2. in fine de iureiur. Marād. de ord. iudiciorum par. 8. n. 132.

Ex quibus infertur primo deciſio ad quandam quæſtionem, quam proponit idem Nauarr. *b* ſcilicet quædam teſtatrices reliquerunt cuidam Collegio Monialium redditus annuos, decem & octo aureorum, &c. ad hoc vt teneantur illa dare fratribus ſancti Franciſci de Obſeruantia pro celebratione Miſſarum, & diuinorum officiorum eis iniunctorum: quærit enim Nauar. an præfatum legatum dictis fratribus relictum valeat? & reſpondet minimè valere. Primò, quia nulla poteſt eis quæri obligatio. Secundò, quia ipſis annui redditus relinqui non poſſunt. Tertio, quia ipſis nihil poteſt legari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti, & hi redditus ipſis relinquuntur pro dicendis certis diuinis officiis ſine alio neceſſitatis reſpectu. Quæ fundamenta quam vim habeant ex dictis clare patet.

b Nau. d. conſ. 14. n. 3.

Ad primum enim concedo, quòd ipſis fratribus nulla poteſt quæri obligatio, ita vt ipſi, aut aliquis nomine ipſorum poſſint petere prædictum legatum, ſed ex hoc non infertur eſſe inualidum ſecundum ſe, & quod iudex ex officio tenetur illud facere ſolui, & Miſſas, & diuina celebrari, ſecundum voluntatem teſtatricum, cum hæres in conſcientia præfatum legatum præſtare adſtringatur. imo Syndicus poteſt ipſum petere in iudicio cum per conceſſionem Gregorij XIII. poſſit in iudicio ſtipendia Miſſarum, & diuinorum officiorum petere, & per hoc reſpondetur ad ſecundum.

Ad tertium reſpondetur, quod ipſis nihil poteſt legari, niſi pro neceſſitate præterita, vel præſenti imminenti, & hoc legatum licet non fuerit relictum pro neceſſitate præterita, vel præſenti, fuit tamen relictum pro neceſſitatibus imminentibus, in quibus neceſſitatibus dicti fratres perpetuo laborant, cum monaſteria pauperum multiplicentur, & paupertas ciuium abundet, & multorum charitas refrigeſcat.

Infertur ſecundo, quod prædictæ Moniales ſatisfaciunt obligationi, qua aſtringuntur ad celebrationem dictarum Miſſarum, & officiorum, ſi ea per dictos fratres Minores celebrentur. hoc corollarium eſt contra Nauar. *c* dicentem dictum collegium non ſatisfacere, ſi celebrare faciat dicta diuina in præfato monaſterio obligando ſe ad faciendum ſic celebrare perpetuo, contra quem ad hominem arguo. Nam ſi ipſum Collegium ſponte faciat illa celebrari in dicto monaſterio, ait Nauarrus ibi ſatisfacere obligationi, qua ipſa diuina celebrandi tenetur, & ego non video cur non ſatisfaciat faciendo illa celebrare animo ſe perpetuo obligandi dicto monaſterio, præſertim cum animus ſe perpetuo obligandi non ſit aliquod peccatum contra iniuſtitiam, per quod dicta ſatisfactio rectè fieri impediatur.

c Na. vbi. ſ. n. 9. & 10.

Infertur tertio, quod poſſunt fratres Minores ſingulis annis petere eleemoſynam ab eadem perſona, & eam tuta recipere conſcientia ſine eo quod in hoc eorum regula, & inſtitutum paupertatis in aliquo tranſgrediatur, ſiue dans dictam eleemoſynam intelligat eam liberè dare, ſibi arbitretur ad eam dandam in conſcientia obligari: non enim fratribus Minoribus in eorum Regula prohibetur talem eleemoſynam recipere ab eo, qui eam dare tenetur.

Neque obſtat, quod eleemoſyna ſit certa, & videtur illicitum ipſis fratribus habere aliquid certum. Nam reſpondeo, quod etiamſi dicta eleemoſyna ſit certa moraliter, at ciuiliter incerta eſt, & eſſe eleemoſynam moraliter certam, quia certo ſolui debet, non repugnat ſtatui paupertatis altiſſimæ, niſi ipſa ſit exceſſiua, prout tenet Corduba *d* allegans Sylu. neque eleemoſyna certa moraliter repugnat paupertatis ſtatui, quando ipſa eleemoſyna vere liberaliter datur, nulla obligatione etiam in foro conſcientiæ ad eam dandum compellente; nam ſufficit, vt non ſit contra paupertatem talem eleemoſynam recipere, quod ipſa nullo modo a dictis fratribus peti poſſit.

d Cor. ſuper regul. fratrū min. [illegible] q. [illegible] ſyl. [illegible] legatum 1. q. 4.

Ex quibus quarto infertur, quod etiamſi Farinerius Generalis Minorum, prout refert Syluest. *e* diffinierit in quadam eius conſtitutione illicitum eſſe Fratribus Minoribus inducere fideles, vt huiuſmodi anniuerſaria in ſuis monaſteriis, quæ vulgo Capellaniæ nuncupantur, conſtituantur; mihi tamen videtur, ex dictis in ſuperioribus non eſſe illicitam moraliter talem ſuaſionem; inducunt enim ipſi fratres ad aliquod bonum, cuius ipſi ſunt capaces quantum ad recipiendum per viam eleemoſynæ.

e Sylu. leg. 2. nu. 4.

Quinto infertur, quod ſi relinquatur fratribus Minoribus certum legatum annuum pro neceſſitatibus infirmorum, valebit tale relictum. Hanc opinionem tenet Ioannes Andreas allegans pro ea quandam Clementinam,

nentinam *f*, & eam ſequitur Ioannes Diſectus Durantis *g*. Verum eſt tamen, quod non poſſunt petere fratres hoc legatum in iudicio, poſſunt tamen implorare officium iudicis, vt ipſum ſoluatur & voluntas teſtatoris adimpleatur, prout in ſuperioribus eſt explicatum.

f Cle. exiuit §. ... g ... de ... ſtan. ... n. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum annuus redditus promiſſus, vel legatus monaſterio fratrum Minorum de Obſeruantia pro fabrica, vino, cera, oleo, & veſtimentis pro celebratione Miſſarum, ſit validus.

RESpondeo dicendo, quod pro validitate huius legati facit primo, aliud eſſe Eccleſiam & fabricam eius, & aliud Collegium, Conuentum, vel Capitulum, quod eam tenet gubernat, & regit, prout notatur in iure *h*: hic autem teſtator non reliquit fratribus Minoribus, neque eorum collegio, nec vlli ſingulari eorum, ſed Eccleſiæ, quæ non prohibetur aliter recipere. Nam neque Nicolaus III. neque Clemens V. in ſuis Decretalibus *i*, neque vlla particula Regulæ B. P. N. Franciſci prohibet relinqui aliquod annuum eorum Eccleſiis, vt aduertit Bartolus *k*. Secundo, quia ratio quare B. P. N. Franciſcus voluit fratres fore Mendicantes, & in arctiſſima paupertate, eſt, vt toti penderent à Deo, & ſolis illis, quæ amore Dei ſibi darentur per certam mendicitatem victitarent, vt conſtat ex eius Regula, & ex eius declarationibus: at eorum certa mendicitas non tollitur ex eo quòd aliquem certum redditum, habeat eorum Eccleſia, pro prædictis, quæ ad victum, & veſtitum fratrum non pertinent; ergo hoc legatum videtur valere, & in hanc partem videtur inclinare Nauar. *l* quam expreſſe amplectitur Syl. quam ego quoque ſequor, & defendo per tradita in ſuperioribus.

h c. per exemptionem de priui. li. 6. ca. ſi ciuitas, de ſen. exc. li. 6. i c. exii. de ver. ſig. & Cle. exiuit k Bartolus in tract. Minor. li. ... & in lege ... ff. de leg. 1. & in l. ... ff. de alimen. legat.

l Na. li. 1. conſ. 13. Syl. v. leg. 2. n. 4. ... q. 76. tomo 2.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati Minorum poſſint facere aliquam compoſitionem ſuper annuis redditibus ipſis legatis.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de iure non poſſunt prælati Minorum facere aliquam compoſitionem ſuper redditibus annuis ipſorum monaſteriis legatis, ita ſi talia legata vt caduca reputantur. Et ideo Clemens VII. Pontifex Maximus ne fruſtratoria redderetur teſtantium voluntas in hunc modum Breue conceſſit, dicens:

Dilecti filij ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Nuper pro parte veſtra nobis expoſitum fuit quod forſan hactenus contigit, & in futurum etiam contingere poſſet, quod aliqui Chriſti fideles deuotionem ad veſtrum ordinem, fratres & loca ipſius ordinis gerentes in eorum teſtamentis inſtitutiones ſeu legata fecerunt, aut facient, quorum ex veſtræ religionis regulæ & profeſſionis puritate, quam ſeruatis, capaces non eſtis. Quare pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt cum hæredes inſtituti, ſiue executores per huiuſmodi teſtatores deputati in conſcientia ſe grauatos ſentiant, ad pias defunctorum voluntates exequendas deſuper opportune vobis ac ipſis hæredibus & executoribus conſulere, & prouidere de Apoſtolica benignitate dignaremur. Nos cupientes pias ipſorum defunctorum intentiones, & voluntates quantum fieri poteſt executioni mandari, & attendentes quod in huiuſmodi legatis, & inſtitutionibus mens illorum fuerit, & ſit veſtram releuare penuriam, ac proinde veſtrorum ſuffragiorum ſpiritualium participes fieri, pro exoneratione quoque conſcientiarum dictorum hæredum, & executorum huiuſmodi veſtris ſupplicationibus inclinati, tenore præſentium, auctoritate Apoſtolica, decernimus, declaramus, diſponimus, ac ſtatuimus & ordinamus, ac vobis concedimus, [illegible] vos ſinguli inſiſtes Prouinciales vel Guardiani, cum [illegible] Diſcretis fratribus domorum vel locorum quibus huiuſmodi legata & inſtitutiones facta fuerunt, vel in poſterum fient, quorum non eſtis (vt præfertur) capaces mediantibus Procuratoribus, & Syndicis eorundem locorum, cum dictis hæredibus, & executoribus, ſuper præmiſſis inſtitutionibus & legatis componere poſſitis, & valeatis, prout vobis ſecundum æquitatem & bonam conſcientiam, viſum fuerit, ad certam ſummam & quantitatem pecuniarum, aut rerum prædictos hæredes & executores, ſemel tantum ſoluendam & tradendam fratribus & locis prædictis ad ipſorum releuandas neceſſitates ſeu ipſa loca fabricanda facta deſuper ipſis hæredibus, & executoribus plena, & libera ac perpetua abſolutione, & quietatione, quæ Apoſtolica auctoritate ſit approbata, & roborata. Ita quod deinceps prætextu talium teſtamentorum inſtitutionum, & legatorum amplius moleſtari non poſſint in iudicio vel extra. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem quod præſentium tranſumptis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius Prælati aut perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides tam in iudicio, quam extra adhibeatur, quæ præſentibus literis adhiberetur; ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die xxiij. Nouembris MDXXVI. Pontificatus noſtri anno tertio.

Circa quam conceſſionem aduertendum eſt non poſſe Prælatos ordinis Minorum de Obſeruantia Prouinciales, Guardianos, aut conuentuum Præſidentes cum patribus dictorum conuentuum Diſcretis facere compoſitionem cum hæredibus & teſtamentariis, cum facto cuiuſcumque pacti conuentionis, aut compoſitionis ſit ipſis fratribus prohibita propter ſummam paupertatem quam ſunt profeſſi, vt patet ex quadam decretali *a*; & ideo Summus Pontifex in hac conceſſione ad hanc compoſitionem faciendam autoritatem ſyndici Apoſtolici interponi præcepit ibi, *Mediantibus Procuratoribus & Syndicis eorundem locorum*; præfati enim Syndici ad conuentiones & pacta ineunda à Sede Apoſtolica nomine ipſius ſedis ſunt conſtituti, prout in quæſtione de Procuratoribus & Syndicis in tertio Tomo dicetur.

a Cle. exiuit de verb. ſig. §. ...

QVÆSTIO CXXVIII.

De legatis factis ſæcularibus, ſub conditione ſi religionem ingrediantur, in tres articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum legatum relictum filiæ ſi nupſerit, ei debeatur ſi religionem ingrediatur.*

2 *Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, quod intrarat, & exiit, an debeatur ei legatum.*

3 *Vtrum legatum relictum pauperibus magis religioſis quàm aliis ſit conferendum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum legatum relictum filiæ à patre, ſi viro nobilitatis ſuæ non inferiori nuberet, quam & inſtituit vſufructuariam cuiuſdam hæreditatis emphyteutæ quouſque maſculus, quem genuiſſet, non attingeret decimum quintum annum, debeatur ipſi, ſi ingrediatur religionem.

RESpondeo dicendo, quod licet aliqui tenuerint huic filiæ ſolam dotem, quæ ſolet dari huiuſmodi fœminis ingredientibus religionem eſſe conſtituendam, ad totum legatum integrum illi eſſe deferendum verius, & receptius eſt, vt docet Panormitanus *b*, D. Antoninus, Roſela, Syluester, Tabien, & Angelus, & in facto occurrenti Bononiæ conſuluiſſe teſtatur Ludouicus de Beja *c* Luſitanus, pro qua opinione videtur quædam authentica *d* expreſſa, in qua has conditiones ſi nup-

b Panor. in c. in præſent. de prob. An oni. 3 p. ti. 10 c. 3 Roſela v. legare. §. 24. Syl. v. legatũ 1. n. 13 Tab. v. hæres §. 16 & Ang. §. 21 c Beja in tra. reſp. c. 14 & caſu vlt. d §. ſed hoc præſenti in auth. de ... & cler. coll. 9.

Digitized by Google

ſi nupſerit, ſi liberos ſuſceperit, & aliæ ſimiles, cùm perſonæ quibus legatum vel hæreditas ſub illis relicta eſt, monaſteria ingrediuntur, inualidas eſſe, & pro non adiectis habendas decernitur.

Nec dicendum eſt, hanc authenticam intelligendam eſſe quando ſumus in dubio, ſecus quando conſtat de expreſſa voluntate teſtatoris contrarium diſponentis, vt in noſtro caſu contingit. Nam hæc euaſio repugnat dictæ authenticæ. Primo, quia in illa ſtatuitur, quod ſi aliquis ſub illa conditione, *ſi nupſerit, ſi liberos ſuſceperit*, relinquatur cauſa dotis, conditionem huiuſmodi reddi inualidam, haberique pro non adiecta, ſi monaſterium ingrediatur; teſtator enim ibi expreſſe de matrimonio carnali fuit loquutus, vt patet ex illis verbis, *ſi liberos ſuſceperit*, & ex illis verbis, *cauſa dotis relinquatur*; ſine matrimonio enim carnali non poteſt conſtitui dos, vt notant Bartolus *e*, & communiter ſcribentes. Secundo, quia ea conditio, *ſi non nupſerit*, expreſſa à teſtatore reiicitur à iure *f* fauore nuptiarum. Cùm autem religionis fauor, ſit præferendus fauori nuptiarum, vt notant Bartolus *g*, & communiter ſcribentes, videtur dicendum, quod conditio, ſi nupſerit, fauore religionis ſit reiicienda. Quare illa authentica procedit contra voluntatem teſtatoris etiam expreſſam; voluntas enim teſtatoris contra legem declarata pro non ſcripta habetur, vt diffiniunt iura *h*. Et confirmatur ex quadam lege *i*, cuius verba referuntur in Pandectis Florentinis, vt teſtatur doctiſſimus ille Antonius Auguſtinus, cuius tenorem hic referam, *Titiæ ſi non nupſerit, ducenta, ſi nupſerit, centum legauit; nupſit mulier, ducenta, non etiam centum re ſua petet: ergo quod ibi in fauorem nuptiarum contra expreſſam defuncti voluntatem deciditur ad fauorem religionis extendi tanto magis debet; quando ſpirituale matrimonium, quod per profeſſionem ſolemnizatur, anteſertur carnali, quod per mutuum partium conſenſum in facie Eccleſiæ præſtitum contrahitur.* Ex quibus concluditur, quod hæres tenetur dare huic ingredienti religionem integrum legatum & etiam hæreditatem, quæ ſi nuberet nobili erat illi adiudicanda.

e Bar in l. 3. ff. de iure dotium.
f l. ſed ſi hæc. §. vlt. l. quoties l. cum ita legatum ff. de cond. & demonſt.
g Bar. in l. Titio §. vlt. ff. de condit. & demonſt.
h l. [illegible] ſub cond. & l. cond. 1 & 2. ff. de condit. & demonſt.
i l. Titio. ff. de condit. & demonſt. Aug. li. 1. emendationum c. 1.

Ad argumenta.

Primo arguitur: nam vbi conſtat de voluntate expreſſa teſtatoris, ab ea non eſt recedendum, vt notatur in iure *a*, & licet leges religioni admodum faueant, hic tamen fauor non eſt extendendus in præiudicium voluntatis teſtatoris, & fauorabilibus perſonis ita debitores ſumus, vt aliis iniuſtitia fieri non debeat, vt ius *b* præcipit & commendat. Reſpondetur, dicta procedere caſu, quo voluntas teſtatoris expreſſe legi non repugnet: in noſtro autem caſu diſpoſitio teſtatoris repugnat deciſioni dictæ authenticę, & per conſequens bono communi, & ideo nulla fit teſtatoris iniuria: bonum enim commune præferendum eſt etiam in præiudicium perſonę ſingularis, argumento eorum, quæ in iure *c* notantur.

a l. in condit. ff. de condit. & demonſt.
b ex tenore. de ſ. to c. m. & ſi neceſſe de don. inter vir. & vxor.
c l. iuſto poſſidet ff. de acqui. re. vel am. t. poſſ. l. 1. de eo quod metus cauſa.

Secundo arguitur: nam ſi filia ſupradicta ingrederetur religionem viuente patre, non tenetur ei pater relinquere aliud quàm legitimam de iure debitam: cætera autem bona poteſt cuicumque alteri legare, iuxta quendam textum *d* expreſſum; ergo eadem ratione ſi pater diem obeat, antequam filia monaſterium ingrediatur, poterit prohiberi in illo caſu, ne ipſius bona, quæ excedant legitimam filiæ debitam ad monaſterium perueniant. Reſpondetur negando conſequentiam propter expreſſam legis repugnantiam, quæ grauamen huiuſmodi impoſitum volenti ingredi religionem prorſus irritat, & tollit; vt ingreſſus ad illam ſemper liber maneat.

d l. Deo nobis § quidam C. de epiſ & cler.

Tertio arguitur: nam hæc conditio, ſi aliquam ob cauſam reiiceretur, ea eſſet, quia contemplatiuæ vitæ eſt impedimentum. hæc autem cauſa videtur friuola, & inepta, cùm illa, quæ amore Dei vult ingredi religionem, non ſit veriſimile, quod abſtrahatur à tali propoſito propter amiſſionem illius legati, præſertim quòd eadem ratione ſi inde defectu huius conditionis ſubſtituta eſſet pia cauſa, adhuc reiiceretur dicta conditio, id quod aduerſatur dictæ authenticæ. Reſpondetur, illas conditiones irritari, quia impedimento ſunt, vt quis religioni ſe conſecret, & vitam contemplatiuam amplectatur: nam licet ob hæc temporalia non debeat vir prudens, & fortis ab ingreſſu religionis retrocedere, quia tamen huiuſmodi metus poterat cadere in mulierem fragilem, eamque quodammodo retardare ad tam ſublimem ſtatum ſuſcipiendum, decreuerunt leges pro fauenda religione huic timori qualicumque obuiare, & ideo tales conditiones irritauerunt, nec obſtat illa conſequentia de pia cauſa ſubſtituta in defectum conditionis, quia ibi Imperator fauorem religionis conſiderans timori leui obuiare voluit, illumque prætulit expreſſæ voluntati teſtatoris, nec obſtat, quòd erat contraria conſuetudo: nam ea non conſuetudo, ſed abuſus dicenda eſt, prout tradit Iaſon *e*.

e Iaſo in l. de quibus ff. de legib. n. 49.

ARTICVLVS II.

Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, quæ intrauit, & exiit, an conſequatur legatum.

Reſpondeo dicendo, quòd Bartol. *f* hoc ſub dubio reliquit, qui videtur in *g* alia parte inclinare in partem negatiuam, ac contrarium cum Diuo Thoma *h* tenet Brunelus, nec obſtat, quòd teſtator, qui reliquit legatum ſub conditione ingreſſus intellexerit de ingreſſu effectuali cum profeſſione: nam reſpondetur mentem teſtatoris in dubio non præſumi fuiſſe aliam, quàm fuerunt eius verba, iuxta doctrinam cuiuſdam legis *i*; ſed ſimplex conditio, ſi intrèt monaſterium, non importat etiam facere profeſſionem, niſi illud exprimatur: nam ſi teſtator volebat illud, facile erat ei idipſum exprimere, iuxta aliam legem *k*, forte enim teſtator, per ingreſſum religionis voluit tantùm eum inuitare vt communicationem fratrum, & ignominia relinquendi habitum regularem ſemel aſſumptum induceretur ad profitendum, & hanc opinionem poſt alios tenet Fulgoſius *l*, & Alexander, quam opinionem ego reciperem in eo, qui ingreditur religionem animo profitendi, & propter aliquam iuſtam cauſam ſuperuenientem deſiſtit ab incepto; in hoc enim caſu ratio Fulgoſij, & Alexandri verificatur: non autem verificatur in eo, qui ingreditur animo non profitendi, ſed tantùm, vt per ingreſſum nullum conſequatur legatum.

f Bartol. in l. ſi quis hæres. ff. de vulg. [illegible]
g [illegible] C. de condit. [illegible]
h D. Tho. 2. 2. q. 89 art. 4. Brunne. de ſpon. & matrim. conc. 21. dub. 4. [illegible]
i l. non aliter ff. de leg. 3. idem Tu [illegible] ff. de ſupellectili legat.
k l. [illegible] C. [illegible]
l [illegible] ff. [illegible] quis nare lem.

ARTICVLVS III.

Vtrum legatum relictum pauperibus, magis religioſis, quàm aliis ſit conferendum.

Reſpondeo dicendo, quòd hæc quæſtio pendet ex deciſione alterius quæſtionis. Vtrum, ſcilicet, ſi relictum aliquod fuerit pauperibus, & in eo loco reperiantur plures pauperum ſpecies; reperiuntur enim pauperes in zenone poſiti, pauperes in carcere tenti, & pauperes religioſi, propter Deum mendicantes, quibusnam iſtorum pauperum relictum præſtari debeat? Et prima facie ſententia Ancharrani *m* tenentis legatum fore pauperibus religioſis præſtandum, videtur tenenda, quia in ipſis viget duplex cauſa paupertatis, ſcilicet paupertatis, & religionis, & duo iura præponderant vni, vt dicitur in iure *n*. Secunda fuit opinio

m Ancha. in c. 1. n. 3 de teſt. lib. 6.
n [illegible] auth. ita nunc § ſed hodie Inſt. de adopt.

Digitized by Google

opinio Bartoli o tenentis quòd reponatur arbitrio Epiſcopi, qui iudicare, & ſtatuere debet, quibus magis legatum præſtandum, diſtribuendumque ſit, & ita de conſuetudine teſtatur ipſe argumento cuiuſdam authenticæ p. Tertia opinio fuit Baldi q volentis legatum præſtandum eſſe pauperibus pauperioribus, & ſi dubitatur, quinam pauperiores ſint, Epiſcopus interloquendo ſuper paupertate declaret. Quam opinionem tenet etiam Imola, r, & eſt opinio cuiuſdam gloſſæ quam tenuit etiam Archidiaconus, pro qua opinione facit deciſio Cyni ſ, & eiuſdem Baldi dicentium, quòd ſi teſtator relinquit centum Ecclesiæ ſuæ parochiali, & habeant duas parochiales Eccleſias, & in teſtamento non expreſſerit, cui legatum præſtari voluerit; in dubio legatum præſtabitur pauperiori, quam opinionem ſequitur, vt ſingularem, & mirabilem Iaſon, & eam tenent Gomezius, & Decius.

Ex quo infertur, quòd legatum factum monaſterio non expreſſo nomine cuius, potius monaſterio Monialium præſtandum erit, quia eſt magis pium, quàm monaſterium monachorum, prout iam in ſuperioribus t manet reſolutum. Benincaſius u tenet opinionem Bartoli ſimpliciter, quando in teſtamento non fuerunt dati executores; tunc enim ait, quòd remittatur arbitrio Epiſcopi, & Epiſcopus velut protector pauperum ſecundùm eius conſcientiam pro qualitate perſonarum diſtributiones inter pauperes faciet, argumento eorum, quæ iure a notantur, & eueniente caſu, quòd in eo loco ſint pauperes in xenone, & in carcere intruſi, & pauperes religioſi Mendicantes, ſi non conſtet de grauiori paupertate, poterit Epiſcopus pauperes religioſos eligere eiſque diſtribuere præferendo paupertatem, & religionem ſimplicibus pauperibus: nam inquit D. Thomas b quòd dare eleemoſynam magis indigenti melius eſt cæteris paribus, ſed ſi minus indigens ſit melior, & pluribus indigeat, dare ei melius eſt. Ex quibus infertur, quòd exiſtentibus aliis pauperibus religioſi pauperes ſunt præferendi, tanquam magis digni, & maioribus virtutibus pollentes, vt argumento cuiuſdam legis tenent Ioannes Andreas c, Federicus de Senis, & Ripa. Quod tamen declarat Benincaſius d, vt procedat, quando relictum conſiſteret in aliqua notabili ſumma vel quantitate: ſed ſi conſiſteret in cibariis & in iis, quæ pro corporis nutrimento ſunt neceſſaria, in iſto caſu, aut legatum inter omnes eſſet diſtribuendum, aut ſi hoc non poſſet, pauperiores in arctiſſima paupertate conſtituti aliis præferri deberent, quoniam in huiuſmodi non conſideratur, an bonus & merens pauper ſit, ſed an neceſſe habeat: argumento cuiuſdam canonis e iuncta ſua gloſſa late hoc proſequente, & ita non tenentur eligentes digniorem meliorem, aut proximiorem eligere, ſed poſſunt pro libito ſecundum eorum conſcientiam diſtribuere, prout Bartolus f ait.

o Bart. in l. ſi quis ad decl. linandū C. de epiſ. & cleri.
p § ſi quis autem pro redēp. in auth. de Eccl. tit.
q Bal. in d. l. ſi quis ad declinandum.
r Imol. in l. captatorię ff. de lega. 1 glo. in c. indicante extra. de teſta. Archid. in ca. pauper. 12 q. 3.
ſ Cyn. & Bal. in c. cum multe. C. de don. inter vir. & vxorem Iaſ. in l. 1. col. 2. de ſacr. eccl. & in § maleficiis vbi Gomez. eo ſ. Inſt. de actionibus Dec. in c. in præſentia n. 194. extra de probation.
t Sup. 2. 10 q.
u Ben. in c. de paup. & eius prim. q. 8. pri. 3. n. 48.
a l. pen. de aliment. & cibar. lega. l. ſi cui de annuis leg.
b Tho. 2. 2. q. 32. ar. 3. ante finem.
c Andr. in c. 1. de teſta. Federi. conſ. 182 factum tale Ripa de poteſ. n. 157.
d Benin. vbi ſu. n. 52.
e c. quam pio vbi glo. 42.

f Bart. in l. vnum ex familia § 1. ff. de legat. 2. & in l. cum quidam in 1. colum ff. eodem.

QVÆSTIO CXXIX.

De legitimis debitis filiis regularibus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum fratribus Minoribus conuentualibus legitima parentum debeatur.*

2 *Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam profeſſi contra monaſterium bonorum capax in communi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratribus Minoribus conuentualibus debeatur legitima parentum.

1 RESpondeo dicendo, quòd hæc quæſtio pendet ex reſolutione alterius quæſtionis, an ſcilicet fratres Minores conuentuales poſſint ſuccedere ex teſtamento: at ex conceſſione Clementis V. dicendum eſt, quòd ſic; ſecundum enim eam poſſunt liberi ſuccedere in bonis temporalibus, in quibus ſuccederent, ſi in ſæculo exiſterent, ac bonorum ipſorum poſſeſſionem apprehendere, & vendere libere bona ipſa, eorumque pretia in vtilitatem ſuam conuertere, prout Præfectis ordinis melius viſum fuerit expedire. Item idem fuit eis pari modo conceſſum per Sixtum IV. per quaſdam literas ſub pridie Kalendas Septembris incipienti, *vniuerſalis Eccleſiæ*, Mare magnum nuncupatas, & per Leonem X. per alias ſub electione Magiſtri Generalis eiuſdem ordinis, vniuerſalique vnione, & concordia inter fratres dicti ordinis Minorum de Obſeruantia, & conuentualium ſub pridie Idus Iunij datas, eorum Pontificatus anno quarto, & quinto reſpectiue deſuper confectas ſub plumbo literas, & per litteras Pauli III. ſub data Romæ die vigeſima ſeptima Octobris anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo, Pontificatus ſui anno ſexto, ſub annulo Piſcatoris expeditas, directas dilectis filiis Generali, ac Prouincialibus magiſtris vniuerſiſque fratribus ordinis Minorum conuentualium nuncupatorum, cuius tenorem in præſentiarum referam.

Paulus III. Dilecti filij ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Exhibita nobis nuper pro parte veſtra petitio continebat, quod licet quamplurima priuilegia, exemptiones, & immunitates, libertates, gratia, & indulta vobis, & ordini veſtro per diuerſos Romanos Pontifices, & præſertim Sixtum IV. per quaſdam ſub pridie Kal. Decembris incipientes, vniuerſalis Eccleſiæ Mare magnum nuncupatum, & Leonem X. prædeceſſores noſtros per alias ſuper electione Magiſtri Generalis, eiuſdem ordinis, vniuerſalique vnione, & concordia inter vos, & fratres dicti ordinis Minorum de Obſeruantia nuncupatorum initis ſub pridie Idus Iunij datis eorum Pontificatus quarto & quinto reſpectiue annis deſuper confectas ſub plumbo literas Bulla concordiæ nuncupatas conceſſa fuerint, & inter cætera vobis per Sedem Apoſtolicam indultum fuerit, quod in temporalibus bonis, in quibus de iure ſuccederetis, ſi in ſeculo maneretis, ſuccedere. Necnon legata relicta, eleemoſynas, & quamcumque pecuniarum ſummam, aliaque bona quæ vobis in futurum relinqui, vel elargiri contigerit recipere, tenere, & habere, ac inter veſtros vſus conuertere, omnibuſque ſingulis aliis priuilegiis, exemptionibus, immunitatibus, libertatibus, gratiis, & indultis fratribus dicti ordinis Minorum de Obſeruantia nuncupatis, & illorum ordini prædictis quomodolibet conceſſis vti, frui, & gaudere, liberè, & licitè poſſetis, prout in ſingulis prædictis, & aliis deſuper confectis literis plenius continetur, ipſaque priuilegia, & exemptiones, immunitates, & libertates, gratia & indulta, & conceſſiones in viridi ſua obſeruantia. Cupitis tamen pro maiori animi veſtri ſatisfactione, priuilegia, exemptiones, immunitates, libertates, gratias, & indulta, & conceſſiones huiuſmodi autoritate noſtra roborari. Quare nobis humiliter ſupplicari feciſtis, vt votis veſtris huiuſmodi annuere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui quorumlibet Chriſti Fidelium, præſertim religioſorum, qui ſaluiferos fructus in agro Dominico continuata eorum cultura producunt votis, quantum nobis cum Deo licet, annuimus, eaque fauoribus proſequimur, opportunis huiuſmodi ſupplicationibus inclinati omnia, & ſingula priuilegia, exemptiones, & immunitates, libertates & gratias, indulta, & conceſſiones huiuſmodi, & deſuper confectas literas, quorum omnium tenores hic pro ſufficienter expreſſis haberi volumus, autoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus, & confirmamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus, decernentes ea, ita tamen quòd temporalia bona vobis

bis

bis per prædeceſſores noſtros conceſſa de ſuperioris veſtri licentia, tantum in veſtros vſus particulares conuertere poſsitis inuiolabiliter obſeruari, & vobis ſuffragari debere: ſicque per quoſcumque iudices, & Commiſſarios quacumque autoritate fulgentes ſublata eis, & eorum cuilibet quamuis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & definiri debere: irritum tamen, & inane ſi ſecus ſuper his à quocumque quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, eaque quatenus opus ſit, innouamus, & de nouo concedimus non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon dictorum ordinum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate aliqua roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis & litteris Apoſtolicis quibuſuis in contrarium forſan conceſsis, & concedendis, quibus etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de eis, eorumque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica, & expreſſa ac de verbo ad verbum mentio, ſeu quauis alia expreſsa habenda foret, tenores huiuſmodi pro ſufficienter expreſsis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes hac vice dumtaxat illis aliàs in ſuo robore permanſuris ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque volumus etiam quod præſentium tranſumptis manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis, munitis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ originalibus litteris adhiberetur, ſi forent exhibita, vel oſtenſa. Dat. Rom. apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die vigeſima ſeptima Octobris, anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo, Pontificatus noſtri anno ſexto.

Ex cuius conceſſionis contextu ſatis clare colligitur, quòd fratres conuentuales poſſunt ſuccedere ex teſtamento in bonis temporalibus, ac ſi in mundo eſſent, & per conſequens quòd ipſis debetur parentum legitima, cùm ſi in mundo exiſterent, ipſis ſine dubio deberetur.

Aduertendum tamen, quod ſecundùm Gulielmum Rodanum *a*, hoc non eſt ſimpliciter verum in omnibus fratribus Minoribus conuentualibus, quia ſi aliquis frater Minor de Obſeruantia tranſeat ad conuentuales non habet, neque habere poteſt dicta priuilegia, quia Alexander VI. decreuit, quod nullus profeſſor ordinis Minorum de Obſeruantia, ſi ab illo egrediatur, & ad conuentuales eiuſdem ordinis tranſeat, poſſit ſuccedere parentibus, propinquis, aut affinibus ſuis quouis modo, nec aliquo indulto prædictis fratribus conuentualibus ad hoc conceſſo gaudere valeat, nec etiam conuentus aliquis occaſione fratris ſic egredientis ius aliquod in hæreditate, vel alia ſucceſſione propinquorum acquirere, & conſequi poſſit. Ita habetur in libro, Monumenta *b* ordinum, & in Supplemento. vnde ſi aliquando contigerit aliquem fratrem ex dictis tranſlatum ad conuentuales ſuam legitimam petere parentum, inſpicienda ſunt indulta, per quæ hoc ius ſibi competere affirmat, an ſiut per hoc indultum derogata, & ſi fuerint poſterius conceſſa, eorum tenores ſunt diligenter inſpiciendi. Vidi enim ego in facti contingentia in patria mea de Eſtremoz regni Portugalliæ quendam religioſum ex obſeruantibus in conuentuales Italiæ tranſlatum legitimam ſuorum parentũ in iudicio petentem, & neſcio, an in cauſa obtinuerit.

a Rodan de ſpol. Eccl q 8. nu. 38.

b in 2. impr. fo. 56. conceſ 6. & ſupp. fol 3 conceſ 4 & i erum in ſi. mon fol. 136. conceſ 362.

ARTICVLVS II.

Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam profeſsi contra monaſterium bonorum capax in commune.

RESpondeo dicendo, quòd mater præferenda eſt monaſterio, quoad legitimam mortuo filio monacho in bonis, quæ ipſe monachus ſecum tulit, quando religionem profeſſus eſt, ſicut enim pater, qui religionem ingreditur & profitetur, non præiudicat ſuo ingreſſu filiis ſuis legitimis, prout notatur in iure *c*, vbi Doctores communiter; ita è conuerſo filius, vel filia profitendo religionem nequeunt præiudicare parentibus in ſuis legitimis reſpectu illorum bonorum, quæ tempore profeſſionis iam quæſita habebant. Vnde decedente monacho præferuntur in dictis bonis monaſterij, & hæc eſt communis Legiſtarum, & Canoniſtarum, vt teſtantur Gregorius *d* Lopez, Molina, & Aluarus Velaſcus, qui aſſerit ſæpe ſic vidiſſe iudicatum.

Sed contra arguitur primo ex quadam Authentica *e* & Canone definientibus, quòd qui profeſſi ſunt religionem, ſe & ſua Deo optimo, & maximo dedicarunt; ſed reſpondetur, hoc debere intelligi quatenus de iure licet, hoc eſt, non præiudicando filiis, & parentibus in ſuis legitimis; illæ enim ſemper à iure illæſæ reſeruantur, vt in quadam lege *f* definitur. Neque iis obſtat, quòd monaſterium habetur loco filij: reſpondetur enim, quòd hæc maxima in iure minime probatur, vt poſt Bartolum, Abbatem, & alios multos tradit Couarruuias *g*, & aduertit Aluarus Velaſcus ſequens Decium dicentem, monaſterium haberi loco filij in caſibus duntaxat à iure expreſſis, & hæc eſt opinio ſubtiliſſimi Manuelis Acoſtæ.

De impreſſione librorum, & lectione, vide in ſuperioribus *h*.

c Auth. ſi qua mulier. C. de ſacroſ Ec l. d Greg in l. 17 ti. 1. v. deſ cendentes par. 6. Mol de primog. Hiſp. l 1. c 6. n. 61 alias 64. Velaſ to. 1. conſulta 27. e Auth ingreſſi. C de ſacro. Eccl. c. ingredientibus 19 q 3. f L. quoniam in priorib. C. de inof teſtam. g Cou lib 1. va. c 19 n. 6. Velaſ vbi ſup. Dec. in c in præſen n 51. c 1. ff. Coſta in c ſi pater v. ſi aliſque liberis n. 10. de teſt. lib. 6. h Sup. q.

QVÆSTIO CXXX.

De libris ex bibliotheca non extrahendis.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrum Religioſi poſſint extrahere libros à bibliotheca monaſteriorum.

RESpondeo dicendo, *quod Sixtus V. Romæ apud D. Marcum die tertia Octobris anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo, Pontificatus ſui anno tertio, quandam edidit pro prædicto ordine conſtitutionem, in qua tria ordinauit, & obſeruari præcepit. Primum præcepit in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna ipſo facto ſine alia declaratione, à qua non niſi à Romano Pontifice præterquam in mortis articulo poſſit abſolui, vt nullus Prælatus aut frater poſſit à bibliothecis dicti ordinis libros amouere, & extrahere; mandauit enim omnibus miniſtro, aut Commiſſario Generalibus, miniſtris Prouincialibus, Commiſſariis, Guardianis, cæteriſque fratribus, quocumque nomine nuncupatis ordinis Beati Franciſci de Obſeruantia, aliiſque omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis ſæcularibus vel regularibus cuiuſcumque ſtatus, ordinis, conditionis, etiamſi Pontificali dignitate præfulgeant, vel aliàs hic ſpecifice nominandi fuiſſent, præſentibus, & futuris, ne ſub quouis prætextu, cauſa, & ratione, etiam quibus dici poſſet, ſi ipſi expreſſe fuiſſent, vel de iis cogitauiſſet, non ſic ordinauiſſet, audeant vel præſumant, neque aliquis eorum audeat, vel præſumat per ſe, vel alium ſeu alios, ne pro minimo quidem temporis ſpatio libros quinterna folia, nec res aliquas nunc, & quandocunque exiſtent in bibliothecis monaſteriorum, ſeu domorum fratrum Sancti Franciſci de Obſeruantia de dictis bibliothecis amouere, aſportare, tollere, ſeu amoueri, aſportari, aut tolli facere, vel conſulere, neque verbo, vel facto in aliquo ex prædictis alicui auxilium, aut opem præſtare. Quinimo quilibet ex prædictis teneatur quicquid in prædictis audierit, aut ſciuerit factum vel fieri tentatum in præiudicium dictorum fratrum, eorumque bibliothecarum notificare.*

Præterea Sixtus V. in prællegata conſtitutione ſecundum quod ordinauit, *eſt Guardianos teneri, antequam exerceant ſuum officium, facere inuentarium librorum bibliothecarum; ait enim, Et nihilominus pro potiori cautela, & ſecuritate præſtitorum mandamus ſub eiſdem pœnis, necnon priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ inhabilitatiſque perpetuæ ad qualibet officia dictæ religionis inquam obtinenda, & exercenda omnibus & ſingulis dictorum monaſteriorum Guardianis quomodocumque electis, ne ſub quouis prætextu, cauſa & ratione hic alias neceſſario exprimendis audeat aſſumere officia Guardianatus: nec in eo verbo, ſeu facto ſe ingerere, niſi prius in præſentia Diſcretorum loci ſeu monaſterij, in quo fuerit aliqua bibliotheca, confecerit plenum, & perfectum inuentarium omnium, & ſingulorum librorum, quinternorum, foliorum, ac rerum in dicta bibliotheca exiſtentium cum appoſitione nominis autoris, numeri, foliorum ſingulorum, librorum, quinternorum, & foliorum, anni, & loci impreſſionis, compertuque prædictorum, ac alterius cuiuſuis certioris, & magis ſpecialis ſpecificationis dictorum librorum, quinternorum, foliorum, & rerum, quoad inuentarium completum debeat ſubſcribi à dicto Guardiano & Diſcretis, dictique inuentarij exemplar ad verbum cum ſimilibus ſubſcriptionibus tranſcribi in libro ad hunc ſolum effectum ſento & perpetuo conſeruato in capſula & loco, in quo ſolent deponi cum clauibus eleemoſynæ pro tempore dictis domui monaſterio ac fratribus factæ. Qui libri, quia terna ſolia reſque qualibet prædicta debeant per ſimile inuentarium & inuentaria, vt ſupra ſcribenda & ſubſcribenda à dictis Guardiano & Diſcretis, & in dicto actu conſignationis cum veteribus proximè præcedentibus, & aliis quibus opus erit ratiocinata & collata per Guardianum iam officium ſuum complentem, ſeu à dicto officio Guardianatus, ſeu Commiſſariatus diſcedentem conſignari eius in officio ſucceſſori, & ab eodem ſucceſſore in præſentia prædictorum ſubſcribi, ſicque perpetuo fieri ab omni Guardiano, ſiue eius vicem gerente antequam aſſumant munus dicti Guardianatus, vel verbo, vel facto ſe intromittat.*

Tertium quod ordinauit fuit, vt quilibet miniſter Prouincialis, & dictæ prouinciæ Commiſſarius teneatur ſingulis annis ſui officij in præſentia dicti Guardiani & Diſcretorum eius domus & monaſterij reuidere, & quod additum non fuerit, aut ex dictis bibliothecis aſportatum fuerit facere addere dictis inuentariis ac in dicta bibliotheca reportare, dictiſque additionibus & inuentariis vna cum prædictis Guardiano, & Diſcretis ſubſcribere. Quod grauiſſimis pœnis obſeruari præcepit.

At quia pœnæ præfatæ grauiſſimæ erant, & quia aliquando non ſtatim antequam aſſumeretur munus dicti Guardianatus obliuione, aut alia cauſa Guardiani non faciebant diligentiam faciendi de nouo, aut reuidendi inuentaria coram Diſcretis: ideo fuit à S.D.N. Clemente VIII. ſupplicatum, vt ſua ſanctitas eam ſua benignitate moderari dignaretur, & de facto cum viuæ vocis oraculo moderauit, vt patet ex tenore eius ſtatim citando.

Nos Hieronymus tituli S. Pancratij S.R.E. presbyter Cardinalis Matthæus nuncupatus totius ordinis fratrum Minorum S. Franciſci de Obſeruantia protector, corrector, & gubernator atteſtamur & fidem facimus S.D.N. Clementem Papam VIII. ſua viua vocis oraculo pœnam excommunicationis latæ ſententiæ appoſitam fratribus ordinis Minorum S. Franciſci de Obſeruantia contrauenientibus conſtitutioni emanatæ à fœlicis recordationis Sixto V. ſuper bibliothecis in totum ſuſtuliſſe, reliquas vero pœnas firmas & in ſuo robore remanere voluiſſe, decernendo tamen fratres dicti ordinis in illas pœnas incurrere non niſi ante ſuſceptum per eos officium. vt in ipſa conſtitutione cauetur, ſed ſi infra viginti dies à die ſuſcepti per eos officij omnia in ipſa conſtitutione contenta adimplere diſtulerint, &c. Datum Romæ in Palatio noſtra ſolitæ reſidentiæ, die decima nona menſis Maij, anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo.

Sed quia minus labor in faciendis & reuidendis præfatis inuentariis & librorum exemplaribus non obſtante dicto vocis oraculo adhuc aderat, & aliæ pœnæ formæ in ſuo robore permanebant contra non exequentes ad vnguem quæ dicta conſtitutione præcipiebantur, & quia fratres libros proprios habere non poterant, & quia verbi Dei prædicatoribus & confeſſoribus valde incommodum exiſtebat ad huiuſmodi bibliothecas diu noctuque hyemis præſertim, vel æſtatis tempore accedere, & ibi per aliquas horas ſtudij cauſa permanere, ideo commoditatibus fratrum in hac parte conſulere cupiens noſter Reuerendiſſimus pater Franciſcus à Soſa totius noſtri ordinis meritiſſimus paſtor à S.D.N. Clemente VIII. obtinuit, vt præfatam conſtitutionem moderari adhuc magis dignaretur. Cuius moderationis dat Reuerendiſſimus pater noſter autoritate Apoſtolica ſufficiens teſtimonium, quod ſic ſe habet:

Frater Franciſcus à Soſa totius ordinis Minorum Generalis miniſter & ſeruus fidem facimus, & in verbo veritatis atteſtamur omnibus patribus miniſtris, Cuſtodibus, & Guardianis cæteriſque patribus & fratribus noſtra curiæ commiſſis qualiter S.D.N. Dominus Clemens Papa VIII. poſt priorem illam moderationem conſtitutionis à Sixto V. ſuper bibliothecis edita ad inſtantiam illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini Cardinalis Matthæi noſtri ordinis protectoris viua vocis oraculo factam, in qua pœnam excommunicationis latæ ſententiæ appoſitam fratribus obſeruantibus contrauenientibus prædictæ conſtitutioni Apoſtolicæ in totum ſuſtulit, noſtris etiam ſupplicationibus inclinatus ſua vocis oraculo ſecundo moderatus eſt præfatam conſtitutionem, remouens ab ea omnes pœnas ibidem expreſſas, quas ligare & comprehendere ſua ſanctitas vult illas ſolummodo perſonas, quæ prædictas bibliothecas defraudare contigerit, contra quas etiam extat conſtitutio fœlicis recordationis Pij V. quæ non eſt reuocata. In cuius rei teſtimonium has noſtras tradimus literas manu noſtra ſubſcriptas, maiorique officij noſtri ſigillo munitas, quarum tranſumptis etiam impreſſis manu & ſigillo patrum Prouincialium miniſtris in ſuis prouinciis eadem fides adhibeatur, quæ iis noſtris adhiberetur ſi eſſent exhibita, vel oſtenſa. Dat. in noſtro Mediolanenſi B. Mariæ Pacis conuentu die 2. Octobris. 1600.

Frater Franciſcus à Soſa Miniſter Generalis.

Circa quod viuæ vocis oraculum eſt notandum quòd pœna excommunicationis ipſo facto Romano Pontifici reſeruata appoſita in conſtitutione Sixti V. licet fuerit in totum ſublata à S.D.N. Clemente VIII. nunc eſt reualidata contra eos tantum qui prædictas bibliothecas defraudare contigerit, prout Pius V. antea ordinauerat, vt ex eius conſtitutione patet, cuius tenor ſequitur.

Pius Papa V. ad perpetuam rei memoriam. Cum ſicut accepimus nonnulli conſcientia ſua prodigi, & auaritiæ morbo laborantes libros ex bibliothecis nonnullorum monaſteriorum, & domorum ordinis S. Franciſci furto extrahere, & penes ſe pro eorum vſu retinere non vereantur in animarum ſuarum periculum, & ipſarum bibliothecarum, ac fratrum eiuſdem ordinis non modicum præiudicium. Nos ſuper his prout noſtro incumbit officio de opportuno remedio prouidere volentes motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra vniuerſis & ſingulis perſonis eccleſiaſticis ſecularibus & regularibus vniuſcuiuſque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, etiam ſi pontificali dignitate præfulgeant, tenore præſentium mandamus, ne ex bibliothecis prædictis, aut earum aliqua librum aliquem, aut quaternum furto ſubtrahere quoquo modo præſumant. Nos enim quoſcumque ſubtrahentes excommunicationis ſententiæ ſubiacere volumus, & decernimus ipſo facto, à qua nullus ab alio quàm à Romano Pontifice poſſit, niſi dumtaxat in mortis articulo abſolutionis beneficium obtinere. Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac monaſteriorum & ordinum præfatorum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus cæteriſque contrariis quibuſcumque, &c. Dat. Rom. apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die 4. Nouembris 1568. Pontific. noſtri anno 4.

Habetur in li. man fratrum Minor. p 10. fo. 331. pa. 2.

De lectione librorum iam ſupra a aliqua egimus.

a Sup. 2. to. 9. 79.

QVÆ-

QVÆSTIO CXXXI.

De lectoribus, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum Doctores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præminentiam, ſecundum literas Apoſtolicas.*
2 *Vtrum Regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores ſacra Scriptura.*

ARTICVLVS I.

Vtrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præminentiam, ſecundum literas Apoſtolicas.

RESpondeo dicendo, quòd ſicut nomen Doctoris eſt dignitas, iuxta tradita in iure *b*, & notata à Bartolo, concludente Iudæum non poſſe effici Doctorem, cum doctoratus ſit dignitas, & ſatis poteſt dici, quòd Doctor ſaltem legens incontinenti cùm incipit legere, habet dignitatem, quia habet à lege iuriſdictionem ordinariam ſuper ſcholares, vt in quadam Authentica *a* continetur; & ſi continuat in legendo, acquirit dignitatem, id eſt, concitatum, vt dicunt iura *b*. Ex quibus infertur, quod Doctor maximè legens præferendus eſt militi, vt notat Bartolus *c*. Et Panormitanus *d* ait, quod Theologus Doctor eſt præferendus Canoniſtæ, & Canoniſta Legiſtæ, & Legiſta Medico: & Geminianus ait, *e* quod ille præcedere debet, qui eſt approbatus à ſuperiore, & dignior. Vnde Pius V. in quadam conſtitutione facta pro ordine Minorum regularis Obſeruantiæ ordinauit, *Quòd ſacra Theologiæ, qui quatuor curſus abſoluerit, actiua voce, & paſſiua in Capitulo prouinciali fruatur.* Gregorius XIII. in Bulla quæ incipit, *Conſueuit Romanus Pontifex.* Data Romæ apud D. Marcum die octauo Septembris, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno ſecundo, hoc priuilegium lectoribus ſupradicti ordinis Minorum abſtulit. At in conſtitutionibus generalibus Valliſoletanis priuilegium Pij V. innouatum eſt, non vt priuilegium Apoſtolicum, cum iam ſit ſublatum, ſed vt ordinatio generalis, quæ habet in hunc modum. *Conceditur lectoribus Theologiæ, qui per duodecim annos continuos, vel interpollatos (ſi talis interpollatio vergat in vtilitatem prouinciæ) docuerint, voce actiua, & paſſiua gaudeant.* Circa quam ordinationem dubitauit quidam, vtrum gaudeant ſupradicto priuilegio legentes dictos curſus in alienis prouincijs, ad ſuas prouincias reuertentes, ſi dictos curſus authoritate prælatorum laudabiliter perlegerint. Et reſponſum fuit in eodem Capitulo generali, quando facta fuit dicta ordinatio, quod ſic, & ſic fuit admiſſus P. F. Franciſcus à Ribas pater prouinciæ Conceptionis, qui de mandato Reuerendiſſimi Patris noſtri Franciſci à Toloſa, Lector Theologiæ fuit inſtitutus in collegio S. Bonauenturæ vniuerſitatis Conimbricenſis prouinciæ Portugalliæ, cui omne tempus, quod cum ſumma omnium laude (propter huius patris ſummam religionis, & doctrinæ eminentiam, & conuerſationis humilis affabilitatem) Theologiam in dicto collegio perlegendo conſumpſit, fuit imputatum ad hoc priuilegium iure optimo gaudendum. Et ratio iuridica hoc dictat. Nam cum dicta ordinatio facta ſit iuxta priuilegium commemoratum Pij V. debet intelligi ſecundum terminos ipſius, iuxta doctrinam cuiuſdam Authenticæ *f* definientis, quod lex debet intelligi ad modum, quo intelligitur ſtatutum, ad cuius ſimilitudinem facta eſt, & tradit poſt alios Nauarrus *g*: & verba conſtitutionis Pij V. hoc priuilegium concedunt lectoribus, habito reſpectu ad eorum labores, & ſcientiam in religione benè meritam, & ad honorem religionis, pro qua inſudarunt; quæ ratio militat etiam in eis, qui in alienis prouincijs laudabiliter inſudando, per duodecim annos legendo Theologiam perlegerint, vt ipſi in ſuis prouincijs hoc priuilegio poſſint gaudere, præſertim cum, vt filij ſuarum prouinciarum, dictos curſus conſummauerint, & ſic in ipſarum vtilitatem fuerint lectores. Primò propter maximum honorem, quem è ex ea lectione conſequuntur. Secundo, quia legendo in alienis prouincijs exercitio literarum creantur viri, qui literis, & religione in ſuis poſtea prouincijs exiſtentes eas illuſtrant. Vnde verba dictæ conſtitutionis ibi, *Si talis interpollatio vergat in vtilitatem prouinciæ*, debent ad hunc modum interpretari, vt excludant eos, qui faciunt interpollationes voluntarias, inuiſendo parentes, & eorum negotia agentes, quæ nec in vtilitatem ſuarum prouinciarum, nec religionis conferunt. Nec ſimile eſt de ijs qui in alienis prouincijs miniſtri Prouinciales inſtituuntur; hi enim poſt eorum officium etiam laudabiliter conſummatum, non ſunt patres, & perpetuò Definitores in ſuis prouincijs, ſi ad eas reuertantur: nam nullum eſt ius, nec fuit aliqua conſtitutio Apoſtolica ipſis talem prærogatiuam concedens, ad inſtar cuius ipſis eam tribuere debeamus, & ratio quare dicti patres inſtituti ſunt perpetui Definitores ceſſat in eis: nam Prouinciales in alienis prouincijs, non habent notitiam fratrum, & rerum ſuarum prouinciarũ, propter quam notitiam Prouinciales in ſuis prouincijs definitores perpetui ſunt inſtituti.

b e nu nto de magiſt. & ibi Pan. Bar. in l. ſi. C. de iudæis
a Auth. habita. C. ne filius pro pat.
b l. vn. C. de Athle. li. 10.
c Bart in l. ex eo ff. de milit.
d Pan. in ca. cler. de iud.
e Gemin. in c. hi, qui de præb. lib. 6.
f Auth. conſtitutio c. quæ innouat. §. vnde vir in illa col. 3.
g Nauar de dat. & prom. nota 3. in 6. in fi.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares in ſuis monaſterijs teneantur habere lectores ſacra Scriptura.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum *h* ſtatuit, quod in monaſterio monachorum, vbi commodè fieri queat, etiam lectio ſacræ Scripturæ habeatur, qua in re Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc, vt Sedis Apoſtolicæ Legati, eos ad id opportunis remedijs compellant. In conuentibus verò aliorum regularium, in quibus ſtudia commodè vigere poſſunt, ſacræ Scripturæ lectio ſimiliter habeatur, quæ lectio Capitulis generalibus, vel prouincialibus aſſignetur à dignioribus magiſtris. Hæc concilium. Ex cuius literæ contextu colligitur, quod ſicut monachi poſſunt compelli ad id muneris remedijs opportunis: ita etiam cæteri regulares, vt patet ex verbis Concilij ibi, *Similiter habeatur.* Remedium autem opportunum, quo Epiſcopi poſſunt compellere monachos, & regulares, ad hoc erit excommunicatio, cum Epiſcopi ſint deputati, vt hoc adimpleatur, vt Sedis Apoſtolicæ delegati, & Legati poſſint exercere omnia in ſua prouincia, quæ poteſt ille, qui eos miſit præter ſpecialiter reſeruata, prout ait Syluester *i*, & certum eſt, quod Summus Pontifex, cuius delegati ſunt Epiſcopi, quoad hoc poſſunt excommunicare ſuos religioſos. Cum enim Legatus à Papa accedit ad aliquam vrbem ſuæ legationis, omnis clerus iubente Epiſcopo tenetur obuiam exire, ei ipſi honorem deferendo, & non excuſantur illi, qui exempti alioquin ſint à iuriſdictione Epiſcopi, prout colligitur ex iure *k*, & tradunt Doctores, & Gundiſaluus, & Staphileus. Nec enim minus parendum eſt Legato Apoſtolico, quàm Pontifici Maximo, vt iura *l* definiunt, & contumaces in parendo iuſſis legati, excom-

h Trid. ſeſſ. 5. de reform. c. 1.
i Syl. tit. de legat. §. 12.
k in ni. in ſ arma de exceſſ. Prælat. vbi Do. & Gam. ſi. in tract. de legato Ap. ſ. q. 7 in pr. & Staph. in tra. de poteſt. leg. n. 17.
l c. cum paratis. de appel. c. ſi A. batem. vbi DD. in cha lib. 6.

Digitized by Google

excommunicationis mucrone feriuntur, prout traditur in iure m, vbi Archidiaconus, & Cardinalis, & tenet Barbatia: habetque Legatus à latere etiam contra eos, qui propriis priuilegiis Sedi Apoſtolicæ parere tenentur, quos vocant exemptos iuriſdictione, vt referendo aliqua tradit Mar. Antonius Cuquus n: quæ tamen poteſtas alij inferiori legato non conceditur, prout tenet quædam Gloſſa o, & ſequitur Ægidius: & in illis caſibus, in quibus Epiſcopus in exemptos iuriſdictionem habet, eandem & Legatus de latere habebit, vt ſi exemptus notorie excommunicatus ſit, ſicut poteſt Epiſcopus eum denunciare, ita & legatus, prout tradunt Ioannes p Andreas, & communiter Doctores, quos ſequitur Staphileus.

Aduertendum tamen eſt, quod lectio Theologiæ Scholaſticæ, vel moralis, quæ confeſſionibus audiendis deſeruit, decreto ſupradicto ſacri Concilij Tridentini ſatisfacit, prout practica admiſit.

Aduertendum etiam, quod lectiones ſacræ Scripturæ poſſunt regulares in ſuis Eccleſiis legere, prout ordinauit Pius q V.

m c. valde §. legatum & §. ſequit. d. 94. Barb. in tract. de lega. Apoſt. n. 2.

n Cuq. lib. 2. maio. inſtit. tit. 4. de legib. Apoſtol. n. 68. & 69.

o glo. in c. 1. de offic. del. Aegypt. dec. 106.

p Andr. in c. de pri. co. Staph. de poteſt. leg. c. 1 n.

q Pius V. in conſtit. eſſe mendicantib.

Tomi ſecundi finis.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
OMNIVM QVAESTIONVM ET ARTICVLORVM, ET DVBIORVM,
QVÆ IN HOC SECVNDO TOMO CONTINENTVR:
In quo lector curioſus poteſt videre varia, vtilia, & principalia, breuiter ſummata, eorum quæ in eo ventilantur.

QVÆSTIO I.

De correctione fratrum, quoad Iudicum neceſſitatem, & eorum qualitatem, in quatuor articulos diuiſa. Pag.1.

VTrum neceſſarium ſit iudices in religionibus conſtituere? pag.1.col.1.
2 Quomodo Prælati, & iudices debeant particulares amicos euitare ne partiales videantur. p.2.col.1.
3 Vtrùm Prælati, & iudices debeant eſſe inexorabiles, ne de partialitate notentur. p.3.col.1.
4 Quomodo iudices & ſuperiores ab iracundia & verbis inordinatis debent eſſe alieni vt rectè iudicent. ibi.col.2.

QVÆSTIO II.

De correctione fratrum, quoad Iudices eorum, in decem articulos diuiſa. pag.4.col.2.

1 VTrùm iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis Regularium. ibid.
2 Vtrùm iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis religionum militantium. ibid.
3 Vtrùm iudex ſecularis poſſit cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ingreſſum religionis. p.5.col.1.
4 Vtrùm delinquens ſimul laicus cum monacho debeat conueniri coram iudice ſeculari an regulari. p.6.col.1.
5 Vtrùm Religioſus conuerſus religionis approbatæ nullo ordine inſignitus, qui relicto habitu ſe immiſcuit rapinis & latrocinijs, & alijs enormibus criminibus, perdat ſecundùm ius commune priuilegium fori, & ſubijciatur iudici ſeculari. p.7.c.1
6 Vtrùm Epiſcopi poſſint corrigere monachos delinquentes. ibid.col.2
7 Vtrùm milites D. Ioannis comprehendantur ſub diſpoſitione Concilij Tridentini quatenus habet Ordinarium, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatum poſſe viſitare, punire, corrigere quemcunque clericum cuiuſuis ordinis perſonalis, & regularis extra monaſterium degentem & delinquentem non obſtantibus priuilegijs. p.7.c.2
8 Vtrùm Prælati Regulares ſint iudices regularium. p.8.col.1
9 Vtrùm Prælati Regulares & non alij poſſint corrigere fratres matriculatos in ſtudijs generalibus. p.9.col.2
10 Vtrùm prælatus Regularis poſſit de iure iudicare Nouitium, qui occidit iniuſte religioſum profeſſum an potius tale iudicium pertineat ad ſecularem iudicem, & vtrùm poſſit torqueri à iudice ſeculari. p.10.col.1

QVÆSTIO III.

De Iudicib. Regularibus, quoad modum procedendi in communi, in tres articulos diuiſa. pag.10.col.1

1 QVomodo Prælati procedant in iudicijs ibid. col.2.
2 Vtrùm antequam iudex procedat debeat conſtare de delicto commiſſo. p.11.col.1
3 Vtrùm antequam iudex procedat contra aliquem delinquentem debeat conſtare de delinquente. ibi. col.2.

QVÆSTIO IV.

De correctione fratrum quantum ad viſitationem, in ſex articulos diuiſa. pag.12.col.1.

1 AN ſint obligati Generales ordinum mittere Commiſſarios ad viſitandas prouincias. ibi.
2 Per quos patres debeant ſuperiores prouincias viſitare. ibid.
3 Vtrùm Viſitatores poſſint ſubdelegare. ibid.col.2.

Digitized by Google

4 Verùm Generales, & Prouinciales teneantur ſingulis annis viſitare. pag.13.col.1
5 Quomodo viſitatio ſit fratribus proponenda. ibi.
6 Vtrùm Epiſcopus, aut eius Prælatus regularis, poſſit viſitare capellanum regularem triremium, qui aduerſis ventis ad partes ſuarum diœceſum deuenit, & ibi commoratur. ibid.

QVÆSTIO V.

De fratrum correctione, quantum ad inquiſitiones, in vndecim articulos diuiſa. *pag.13.col.1*

1 Qvid, & quotuplex ſit inquiſitio. ibid.
2 Quis poteſt inquirere. ibid.
3 Vtrùm ad inquiſitionem generalem faciendam neceſſe ſit quòd præcedat infamia. pag.14.col.1
4 Vtrùm in inquiſitione generali poſſit inquiri de aliquo particulari.
5 Vtrùm in inquiſitione particulari poſſit procedi contra non infamatum. ibid.
6 Vtrùm poſſit aliquis ſpecialiter inquiri, non præcedente infamia, quando crimen eſt contra Rempublicam. p.15.col.2
7 Vtrùm infamatus de vno delicto, poſſit de alijs inquiri, de quibus non eſt infamatus. p.16.col.1
8 Vtrùm iudex poſſit inquirere de genere alicuius, licet contra eum nulla præceſſerit infamia generis maculati, & vtrùm non præcedente infamia poſſit contra aliquem procedere. ibid.
9 Vtrùm Prælati contra fratres poſſint inquirere, & eos punire ſuper delictis, quæ ipſos dubitatur commiſiſſe. ibid.col.2
10 Quid debeant inquirere Viſitatores Monialium, ibid.
11 Vtrùm crimina præſcribantur, ita vt iudex contra criminoſum minimè poſſit procedere. p.17.c.1

QVÆSTIO VI.

De correctione fratrum, quantum ad obligationem denunciandi delinquentes, in decem articulos diuiſa. pag.17, col.2

1 Qvid, & quotuplex eſt denuntiatio. p.18. col.1
2 Vtrùm omnes teneantur iudicialiter denunciare. ibid.
3 Vtrùm aliqui denunciare prohibeantur. ibid.c.2
4 Vtrùm denuntiatio ſtatim obliget ſine correctione fraterna præcedente. ibid.
5 Vtrùm aliquando poſſit denunciatio fieri nulla correctione præcedente. p.19.col.2
6 Vtrum denunciatio iudicialis ſit adhibenda, ſi creditur quod correctione adhibita fraterna, frater non omnino emendabitur. p.20.col.1
7 Vtrùm teneatur quis denunciare quod audiuit. ibid.
8 Vtrum iudices facilè debeant admittere denunciationes. ibi.col.2
9 Vtrùm peccent denunciatores non potentes probare quod denunciant. p.21.col.1
10 Vtrùm literæ infamatrices, ſeu delatoriæ incerto autore ſcriptæ, vim habeant accuſationis, aut denuntiationis, aut inquiſitionis. ibid.

QVÆSTIO VII.

De correctione fratrum, quantum ad accuſationem, in octo articulos diuiſa. *pag.21 col.2*

1 Qvid ſit accuſatio, & vtrùm in ſcriptis debeat fieri. ibid.
2 Vtrùm iudices debeant procedere contra delinquentes, nulla accuſatione interpoſita. pag.22.c.1
3 Vtrùm in aliquibus caſibus poſſint iudices abſque accuſatore procedere contra aliquos. ibid.c.2
4 Vtrùm aliquis ad accuſandum obligetur. ibi.
5 Vtrùm calumniatores, & præuaricatores & tergiuerſatores peccent, in accuſando mortaliter. p.23. col.1
6 Vtrùm iudex inferior poſſit reſcindere accuſationes coram ſe factas.
7 Vtrùm Laici & Eccleſiaſtici poſſint monachos accuſare. ibid. col.2
8 Vtrùm accuſator deficiens in accuſatione ſit talionis pœna plectendus. ibid.

QVÆSTIO VIII.

De correctione fratrum, quantum ad correctionem fraternam, in ſeptem articulos diuiſa. pag.24.col.1

1 Qvo iure ad correctionem fraternam teneamur. ibid.
2 Vtrùm correctio fraterna obliget omni tempore & loco. ibid.
3 Vtrùm exiſtens in peccato mortali teneatur corrigere fratrem. pag.25.col.1
4 Vtrùm correctio fraterna ſit neceſſariò coram duobus teſtibus exhibenda. ibid.
5 Vtrùm correctio fraterna in aliquo caſu obliget cum periculo vitæ. ibid.col.2
6 Vtrùm Prælati teneantur cum periculo vitæ fraternaliter ſubditos corrigere, quos ſciunt deliquiſſe, pag.26.col.2
7 Vtrùm teneamur ante accuſationem, aut denuntiationem corrigere fratrem delinquentem. ibid.

QVÆSTIO IX.

De correctione fratrum, quoad teſtes ſingulares, in ſex articulos diuiſa. *pag.26.col.2*

1 Qvando dicuntur teſtes ſingulares. ibid.
2 An ſi duo, vel tres vnus poſt alterum ſucceſſiue viderint per foramen, per quod ſimul videre non poterant aliquem delinquentem, ſint teſtes ſingulares, an conteſtes. pag.27.col.1
3 Vtrum teſtes dicantur ſingulares quando in facto principaliter conuenient. ibid.col.2
4 An per teſtes ſingulares aliquis ſit condemnandus. ibid.
5 Vtrum in aliquibus caſibus teſtes ſingulares faciant fidem. pag.29.col.1
6 Vtrum propter teſtes ſingulares poſſit aliquis incarcerari, aut torqueri. ibid.col.2

QVÆSTIO X.

De correctione fraterna, quoad teſtium variationem, in tres articulos diuiſa. *pag.29.col.2*

1 Vtrum credendum ſit teſti varianti. ibid.
2 Quando, dicatur teſtis variare. pag.30.col.1
3 Vtrum teſtis varius poſſit torqueri. ibid.

QVÆSTIO XI.

De correctione fratrum, quantum ad perſonas potentes teſtificari, in quinque articulos diuiſa. *pag.30.c.2*

1 Vtrum Monachi poſſint eſſe teſtes in cauſis ciuilibus, & criminalibus ſuorum monaſteriorum. ibid.

2 Vtrum

Digitized by Google

2 Vtrùm Monachi ad teſtimonium ferendum compelli poſſint. p.31.col.2
3 Vtrùm in cauſis criminalibus Moniales poſſint eſſe teſtes contra alias Moniales. p.32.col.1
4 Vtrùm, vt teſtificentur Monachi, & Moniales ſit neceſſaria licentia Prælatorum. ibid.
5 Vtrùm Laici contra Clericum, & Monachum poſſint eſſe teſtes. ibid.col.2

QVÆSTIO XII.

De correctione fratrum, quantum ad torturam teſtibus dandam, in quatuor articulos diuiſa. pag.33.c.1

1 Vtrùm teſtes ſint torquendi, vt veritatem indicent. ibid.
2 Vtrùm quando teſtes ſint torquendi debeat eis dari copia indiciorum, & proceſſus. ibid.
3 Vtrùm tortura purget defectum teſtium. ibi.col.2
4 Vtrùm omnes teſtes qui delicto interfuerunt, ſint torquendi. ibid.

QVÆSTIO XIII.

De correctione fratrum, quoad numerum teſtium, in ſex articulos diuiſa. pag.34.col.1

1 Quæ probationes requirantur in cauſis criminalibus. ibid.
2 Vtrùm pro crimine clam commiſſo admittantur leuiores probationes. ibid.col.2
3 Vtrùm ſemel malus ſemper præſumatur malus ad hoc vt contra eum minor ſufficiat probatio. ibid.
4 Quomodo teſtes ſint examinandi. p.35.c.1
5 Vtrùm ſola ſcriptura priuata faciat plenam probationem. ibid.
6 Vtrùm denunciator faciat numerum cum alio teſte. ibi.col.2

QVÆSTIO XIIII.

De correctione fratrum, quoad teſtium interrogatiotiones, in octo articulos diuiſa. pag.35.col.2.

1 Vtrùm teſtes neceſſariò debeant interrogari à iudice. p.36.col.1
2 Vtrùm perſona Notarij ad ſcribenda dicta teſtium ad apices iuris pertineat. ibid.
3 Quomodo ſaluanda ſit conſuetudo aliquarum religionum., in quibus per ſe ipſos iudices regulares ſcribunt ea, quæ à teſtibus dicuntur non adhibito Notario Ordinis. ibid.col.2
4 Vtrùm teſtis poſſit deponere dictum ſuum in ſcriptis poſt iuramentum, taliter, quòd ipſe ſcribat ſuum dictum. pag.38.col.1
5 Vtrùm in cauſis ordinis ſint à iudice teſtes neceſſariò inquirendi. ibi.col.2
6 Vtrùm teſtes ſint interrogandi, de loco, tempore & cauſa ſui dicti. p.39.col.1
7 Vtrùm teſtes poſſint interrogari de occultis. ibid.
8 Vtrùm teſtes, vt valeant ſint ſub iuramento interrogandi. ibid.

QVÆSTIO XV.

De correctione fratrum, quoad veritatem à teſtibus proferendum, in duos articulos diuiſa. Pag.39. col.2

1 Vtrùm teſtis præſumatur dicere verum. ibid.
2 Quæ pœna falſi teſtes ſunt puniendi. pag.40. col.1.

QVÆSTIO XVI.

De correctione fratrum, quoad teſtium detectionem, & oppugnationem, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 40. col.1

1 An teſtes ſint reo detegendi. ibid.
2 Vtrùm licitum ſit opponere aliquid contra teſtes. pag.41.c.1
3 Ex quibus cauſis oriatur inimicitia capitalis ad euacuationem teſtium. ibid.
4 Vtrùm vera aut falſa opponentes teſtibus mortaliter peccent. pag.47.c.1

QVÆSTIO XVII.

De correctione fratrum, quantum ad carcerem reorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag. 43. col. 1.

1 Quid ſit carcer. pag. 1
2 Quis ſit carceris inuentor. ibid.c.2
3 Vtrùm carcer poſſit eſſe teter, & obſcurus. ibid.
4 Vtrùm religioſi poſſint incarcerari ſine informatione ſummaria. pag.44.col.1

QVÆSTIO XVIII.

De correctione fratrum, quoad citationem reorum, in tres articulos diuiſa. Pag. 44. col.2

1 Vtrùm Generalis Regularium poſſit priuare Monachos officiis viſitandi & procurandi ſine citatione propter delictum graue ab ipſis commiſſum notorie. ibid.
2 Vtrùm quando citetur Religioſus, vt compareat debeat ſeruari ſtylus & ritus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ. pag.45.col.1
3 Vtrùm valeat proceſſus factus per viam Inquiſitionis, etiamſi nulla interueniat partis citatio. ibid, col.2

QVÆSTIO XIX.

De correctione fratrum, quantum ad interrogationes reorum, in vndecim articulos diuiſa. pag.45 col.2.

1 Quomodo iudices regulares debent à reis veritatem extorquere. ibid.
2 Vtrùm reus iuridicè interrogatus à iudice competenti ſtatim cum ab eo interrogatur teneatur reſpondere, & ad veritatem confitendam poſſit aſtringi. pag.46.c.2
3 Quomodo dicatur iudex rectè procedere, vt reum iuridicè poſſit interrogare. ibid.c.2
4 Vtrùm reus legitime interrogatus poſſit verbis æquiuocis celare veritatem. ibid.
5 Vtrùm reus legitimè interrogatus tacendo habeatur pro confeſſo. pag.47.c.1
6 Vtrùm reus cui defertur iuramentum poſſit verbis æquiuocis celare veritatem. ibid.col.2
7 Vtrùm reus in rebus parui momenti interrogatus iuridicè peccet mortaliter, non manifeſtando veritatem. ibid.
8 Vtrùm reus indiciatus de vno crimine poſſit de alio interrogari. pag.48.c.1
9 Vtrùm reus negans delictum teneatur ipſum confiteri poſt ſententiam contra ipſum prolatam. ibid.
10 Vtrùm reus poſſit de complicibus interrogari, ibid.
11 Vtrùm poſſit dari iuramentum reo quando à iudice interrogatur. ibid.c.2

Digitized by Google

QVÆSTIO XX.

De correctione fratrum, quoad totum, in decem articulos diuiſa. *pag.49.col.1*

1 QVid & quot ſunt tormentorum genera. ibid.
2 Quid præcedendum antequam ad torturam deueniatur. ibid.col.2
3 Quibus ex cauſis,& indiciis ad torturam eſt deueniendum. ibid.
4 Vtrum iudex teneatur dare reo copiam indiciorum cum certo termino antequam ponatur ad torturam. p.50.col.2
5 Vtrum danda ſit copia indiciorum, etiam ſi reus eam non petat. ibid.c.2
6 Vtrum non data copia indiciorum ſi reus ponatur ad torturam ſit nullum dictum rei tortura & proceſſus,& an ex tali dicto, & confeſſione debeat puniri. pag.51.co.2
7 Vtrum Clerici,& Monachi poſſint torqueri. ibi.
8 Vtrum Prælati Regulares poſſint verberare quendam ſubditum per Laicum familiarem monaſterij deferentem habitum tertij Ordinis Minorum. ibi. col.1
9 Vtrum tormenta repeti poſſint. pag.62.col.1
10 Vtrum liceat alicui metu tormentorum crimen quod non commiſit fateri. ibi.

QVÆSTIO XXI.

De correctione fratrum, quoad purgationem canonicam, in duos articulos diuiſa. *pag.52.col.2*

1 VTrum religioſis ſolum infamatis ſit canonica purgatio indicenda. ibi.
2 Quis ſit effectus purgationis canonicæ. p.53.col.1

QVÆSTIO XXII.

De correctione fratrum, quantum ad ſententiam proferendam in generali, in octo articulos diuiſa. *pag.53 col 2*

1 QVomodo debeant ſe habere iudices in iuſta ſententia ferenda. ibid.
2 Quomodo Iudices Regulares debent ſe iuribus regulare in ſententiis ferendis moderando pœnas. pag.54.c.1
3 Quomodo Iudices Regulares deficiente definitione iuris debeant finaliter cauſas ſuas determinare moderando pœnas. ibid.col.2
4 Quomodo debeant ſe habere iudices in pœnis arbitrarijs imponendis. pag.55.c.1
5 Vtrum iudicati de aliquo crimine poſſint puniri. ibid.
6 Vtrum propter infamiam poſſit quis puniri. ibid. col.2
7 Vtrum Generales,& Prouinciales poſſint punire delinquentem monachum ſine conſilio patrum prouinciæ. pag.56.col. 1
8 Vtrum Commiſſarius plenitudine poteſtatis à generale inſtitutus proferens iniuſtam ſententiam poſſit impediri à Prouinciali eam exequi. ibi.c.2

QVÆSTIO XXIII.

De correctione fratrum, quantum ad arbitrariam pœnam, & ad pœnam carceris ipſis imponendam pro delictis, in ſeptem articulos diuiſa. *pag.57.col.1*

1 VTrum pœna arbitraria poſſit extendi vſque ad pœnam mortis. ibid.
2 Vtrum Prælati debeant eſſe faciles ad incarcerandum. ibid.col.2
3 Vtrum ad incarcerandos monachos delinquentes fugientes poſſit à Prælatis regularibus inuocari auxilium brachii ſæcularis. pag.58.col.1
4 Vtrum religioſi poſſint ad carcerem perpetuum damnari. ibid.
5 Vtrum condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem cum aſſignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu ſingulis diebus ſit condemnatio ad vltimum ſupplicium ita vt ſi ſic condemnatus moriatur cenſendus ſit condemnatus irregularis. ibid.c.2
6 Vtrum religioſus legitimè ad carcerem perpetuum à ſuo ſuperiore damnatus, & in eo incluſus poſſit abſque peccato fugere. p.59.c.1
7 Vtrum detruſio in monaſterio ſit magna pœna, & fratribus pro delictis ſit imponenda. ibid.c.2

QVÆSTIO XXIIII.

De correctione fratrum, quoad monaſterij relegationem, in duos articulos diuiſa. *pag.59. col.2*

1 VTrum Religioſi poſſint propter eorum delicta mitti in exilium. pag.67.c.2
2 Vtrum monaſterium vbi monachus commiſit delictum debeat ipſi ſuppeditare alimenta, quando in aliud monaſterium relegatur. ibid.c.2

QVÆSTIO XXV.

De correctione fratrum quoad religionem ad triremes & expulſionem ab ordine, in tres articulos diuiſa. *pag.60.c.2.*

1 VTrum religioſi poſſint ad triremes relegari. ibid.
2 Vtrum deceat Prælatum regularem ad triremes ſuos ſubditos relegare. pag.61.col.1
3 Quomodo expulſi ab ordine ſint recipiendi. ibid.

QVÆSTIO XXVI.

De correctione fratrum, quoad priuationem officiorum, in tres articulos diuiſa. *pag.61. col.1*

1 VTrum Prælati religioſorum poſſint ſubditos ab officiis ſuſpendere, & deponere ipſis non citatis. ibid.
2 Propter quod crimen poſſit aliquis religioſus prælatione priuari, & inhabilitari ad aliam. ibid.c.2
3 Vtrum in ordine Ciſtertij, Viſitatores poſſint extra Capitulum ſuſpendere Conſiliarios eiuſdem ordinis. pag.62.c.1

QVÆSTIO XXVII.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam inceſtus cum filiabus ſpiritualibus commiſſis, in tres articulos diuiſa. *pag.63. col.2*

1 QVa pœna ſint puniendi, ſacerdotes regulares inceſtum cum filiabus confeſſionis committentes. ibid.
2 Vtrum Regulares ſolicitantes fœminam extra confeſſionis actum poſſint puniri ab eorum Prælatis. pag.64.c.1
3 Vtrum ſacerdotes in actu, vel iuxta actum confeſſionis prouocantes ad peccatum nefandum, comprehendantur in hac conſtitutione Pij Quarti. ibid.

QVÆ-

QVÆSTIO XXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam confeſſariis Regularibus ſine iuriſdictione confeſſiones audientibus, & ſine ordine ſacerdotali celebrantibus, in duos articulos diuiſa. *pag.64.c.2*

1 QVa pœna puniãtur ſacerdotes regulares audientes confeſſiones ſine iuriſdictione actuali. ibid.
2 Qua pœna debet puniri ille, qui non eſt Sacerdos, & celebrat. p.65.c.1

QVÆSTIO XXIX.

De correctione fratrum, quoad crimen Sodomiæ & adulterij, in tres articulos diuiſa. *pag.66.c.1*

1 QVomodo vitium Sodomiæ ſit abominabile fugiendum. ibid.
2 Quibus cenſuris & pœnis Sodomitæ afficiantur, & à quibus iudicibus iudicentur. ibid.
3 Vtrum monachus ſit puniendus propter fornicationem commiſſam cum muliere maritata. pag.67.c.1

QVÆSTIO XXX.

De correctione fratrum, quoad pœnam ſacrilegij cum monialibus imponenda, in duos articulos diuiſa. *pag.67.col.1*

1 QVa pœna debeant puniri committentes ſacrilegium cum Monialibus, & ipſæ Moniales conſentientes. ibid.
2 Vtrum filij Monialium, & Sacerdotum ſint ſacrilegi. pag.68.c.1

QVÆSTIO XXXI.

De correctione fratrum, quoad punitionem calumniatorum, & maledicorum, in quatuor articulos diuiſa. *pag.68.col.2*

1 QVa pœna puniatur calumniator. ibid.
2 Vtrum mittens literas ad ſuum Prælatum ſuo ſigillo clauſas de aliquibus criminibus contra aliquos eum certiorem faciens, ſit puniendus, tanquam calumniator, ipſa crimina non probando. pag.69.col.1
3 Qua pœna maledicus puniatur. pag.70.col.1
4 Qua pœna ſit puniendus monachus ſeditioſus, & ſeminans diſcordias inter fratres. ibi.c.2

QVÆSTIO XXXII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam falſariis, in duos articulos diuiſa. *pag.70.c.2*

1 QVomodo falſarij ſint puniendi. ibid.
2 Qua pœna puniantur falſos teſtes ſolicitantes. pag.71.c.1

QVÆSTIO XXXIII.

De correctione fratrum, quoad crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ & humanæ, in quatuor articulos diuiſa. *pag.71.c.1*

1 QVa pœna puniantur Religioſi (quod abſit) hæreticantes. ibid.

2 Qua pœna afficiantur crimen læſæ Maieſtatis committentes. ibid.
3 Qua pœna puniendi ſint extrahentes delinquentes à manibus iuſtitiæ. ibid.
4 Quæ pœna ſit puniendus Monachus de Rege maledicens. pag.72.c.1

QVÆSTIO XXXIV.

De correctione fratrum, quantum ad pœnam homicidij imponendam, in quatuor articulos diuiſa. *pag.72.c.2*

1 QVa pœna ſunt puniendi religioſi homicidæ. ibid.
2 Qua pœna ſint puniendi ſubditi, qui manus violentas in Prælatos ſuos iniiciunt. pag.73.col.2
3 Si in aliqua religione ſtatuatur, vt qui vulnerauit fratrem tali pœna puniatur, quomodo huiuſmodi ſtatutum ſit intelligendum. pag.74.col.1
4 Qua pœna ſunt puniendi venefici. ibid.

QVÆSTIO XXXV.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam dilapidatoribus bonorum monaſterij, in duos articulos diuiſa. *pag.75.col.2*

1 QVa pœna puniatur dilapidator bonorum monaſterij. ibid.
2 Vtrum monachi poſſint conſpirare contra Abbatem bona monaſterij dilapidantem. pag.76.c.1

QVÆSTIO XXXVI.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam reuelantibus ſecreta, ſacramentalia, aut naturalia, in quatuor articulos diuiſa. *pag.76.col.1*

1 QVa pœna puniatur confeſſor, peccata confeſſa detegendo. ibid.
2 Qua pœna puniantur Religioſi aperientes literas ſignatas, eaſque aduerſario mittentis oſtendentes. ibid.col.2
3 Qua pœna debent puniri Religioſi ſecreta ordinis intra & extra ordinem reuelantes. ibid.
4 Vtrum excuſentur à pœnis aperientes literas obſignatas, eas aduerſariis ad eorum defenſionem oſtendentes. pag.77.c.1

QVÆSTIO XXXVII.

De correctione fratrum, quoad pœnam ebrietatis imponendam, in duos articulos diuiſa. *pag.77.c.1*

1 VTrum ebrietas ſit à Religioſis aliena. ibid.
2 Quomodo ſit probanda ebrietas, vt caſtigetur. ibid.

QVÆSTIO XXXVIII.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam ludentibus fratribus, in tres articulos diuiſa. *pag.78.col.1*

1 VTrum Religioſis licitum ſit ludere ad aleas. ibid.
2 Qua pœna puniantur Religioſi aleis ludentes. ibid.
3 Vtrum lucrata in ludis à Religioſis ſint ipſis, an monaſteriis reſtituenda. ibid.c.2

Digitized by Google

QVÆSTIO XXXIX.

De correctione fratrum, quoad pœnam fratribus imponendam, in duos articulos diuiſa. pag.79.c.1.

1 QVa pœna ſint puniendi Religioſi furtum committentes. ibid.
2 Vtrum furantes Calices,& patenas à locis religioſis ſint excommunicati. ibid.col.2.

QVÆSTIO XL.

De correctione fratrum, quoad pœnam imponendam iudicibus regularibus negligentibus, & imperitis, in quatuor articulos diuiſa. Pag.79.col.2.

1 QVa pœna puniatur iudex negligens in caſtigando delicta. ibid.
2 An iudex male iudicans imperitia, puniatur. pag. 80.col.1.
3 Quomodo cognoſcentur iudices malè iudicantes ex dolo, vel ex leui culpa procedere. ibid.c.2.
4 Quæ pœna ſit imponenda Prælato cuius culpa effectum eſt, vt ſubditus ſine Sacramento pœnitentiæ deceſſerit. p.81.c.2.

QVÆSTIO XLI.

De correctione fratrum, quoad reprehenſionem ipſis propter delicta, cum ſententia legitur dandam, in in tres articulos diuiſa. pag.81.c.2.

1 VTrùm arguere ſubditos delinquentes ſit licitum Prælatis. ibid.
2 Vtrùm Prælati poſſint contumeliari ſubditos delinquentes. pag.82.c.2.
3 Qua pœna puniantur Prælati in dicendis verbis contumelioſis excedentes. ibid.c.2

QVÆSTIO XLII.

De correctione fratrum, quantum ad facultatem à ſententia appellandi, vnica ſolutione contenta eſt. pag. 82.col.2.

QVÆSTIO XLIII.

De correctione fratrum, quoad criminis condemnationem, in ſex articulos diuiſa. pag.82.col.2.

1 VTrum qui apud iudicem intercedit, vt pœna per legem ſtatuta remittatur, teneatur ad reſtitutionem. pag.83.col.2.
2 Vtrùm liceat Principi concedere remiſſionem delicti futuri. pag.84.col.2.
3 Vtrum ſi pater monachus interficiatur, remiſſio pertineat ad filium, an ad monaſterium. ibid.
4 Vtrum ſemel in ſyndicatu abſolutus, poſſit amplius conueniri. ibid.
5 Vtrum liceat iudicibus remittere pœnas delictis à legibus impoſitus. ibi.col.2.
6 Vtrum valeat confeſſio rei facta coram iudice promittente reo impunitatem ad effectum, vt poſſit eum pœna ordinaria caſtigare aut remittere eius delictum teneatur. pag.85.col.1.

QVÆSTIO XLIIII.

De correctione fratrum, quoad acceptam pœnam impoſitam delinquentibus, in duo. articulos diuiſa. pag. 85.col.2.

1 VTrum condematus ad pœnam teneatur ipſam ſubire. ibid.
2 Vtrum condemnatus ad auſteram abſtinentiam, teneatur hanc ſubire pœnam. pag.86.c.1.

QVÆSTIO LXV.

De Decimis quantum ad abligationem, eas ſoluendi à regularibus, in octo articulos diuiſa. pag.86.col.1.

1 QVid ſit Decima, & primitia. ibid.col.2.
2 Quo iure debeantur Decimæ. ibid.
3 Vtrum Summus Pontifex poſſit concedere exemptionem à Decimis. ibi.
4 Vtrum Religioſi ſint à Decimis exempti. pag.87. col.2.
5 Vtrum Moniales, & eorum bona ſint à Decimis exempta. pag.90.col.2.
6 Quomodo regulares huic renuncient priuilegio pag.91.col 2.
7 Vtrum priuilegium conceſſum monaſterio, vt poſſit recipere Decimas alicuius parochiæ extendatur ad noua alia. ibid.
8 Vtrum Religioſi confeſſarij teneantur facere fidelibus conſcientiam de Decimis. pag.92.col.1

QVÆSTIO XLVI.

De Diffinitoribus, in decem articulos diuiſa. pag.92.c.2

1 QVare ſint diffinitores in religionibus. ibi.
2 Vtrum Generales & Prouinciales ſine conſilio Diffinitorum poſſint ferre ſententiam contra aliquem fratrem. p.93.c.1.
3 Quis ordo ſuffragijs dandis à Diffinitoribus debet ſeruari. ibid.c.2.
4 Si Diffinitores cupientes obedire Generalibus, aut Prouincialibus ſe à dicendo abſtineant, eo quod gratius illis futurum cenſerent, eos ſilere quam loqui an venia digni ſint. ibid.
5 Quando Generales, aut Prouinciales affirmant ſe habere validas cauſas aliquid faciendi, quæ tamen alijs ignotæ eſſent, an Diffinitores, & Prouinciales reſponſuri debeant eorum propoſitioni acquieſcere. p.59.
6 Quid facient Diffinitores ſentientes ſuperiores minime etiam ipſis contradicentibus ſententiam mutaturos. ibi.
7 Quid facient diffinitores ſcientes ſeperiores ipſis contradicentibus magis fore irritandos. pag.96. c.1
8 Quando res proponuntur Definitoribus decidendæ, quæ partes illarum eſſe debent. ibi.c.2.
9 Vtrum liceat Diffinitoribus non accedere ad diffinitorium, quando à Prælatis indictum eſt. p.97.c.1.
10 An debeant Diffinitores ſubſcribere ſententiæ latæ à Prælato quam in diffinitorio non approbauerunt. ibid.c.2.

QVÆSTIO XLVII.

De diſpenſationibus, in vndecim articulos diuiſa. pag. 97.col.2.

1 QVid, & quotuplex eſt diſpenſatio. pag.98.col.1.
2 Vtrum ſit diſpenſatio idem quod priuilegium, declaratio & Epicheia. ibid.
3 Quomodo Epicheia ſit vtendum. ibi.col.2.
4 Vtrum Prælati debeant facile concedere diſpenſationes. p.14.col.2
5 Vtrum petens diſpenſationem, & ea vtens ſine cauſa peccet. p.100.col.1.
6 Vtrum ſubreptitia ſit diſpenſatio innixa dolo & fraude. ibi.col.2.

7 Vtrùm

Digitized by Google

7 Vtrum ſi Papa aut eius delegatus conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam committat Ordinario, vt verificata narratiua diſpenſet, finiatur talis delegatio morte Papæ delegantis. pag.101.c.1
8 Vtrum diſpenſatio à Papa monacho facta ad teſtandum expiret morte concedentis de integra. ibid. col.2.
9 Quibus Prælatis ſiue eccleſiaſticis ſiue regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum competat de iure communi diſpenſandi autoritas, tam circa præcepta, quàm circa vota, in minutis & frequenter occurrentibus neceſſitatibus. p.102.col.1
10 Vtrum quando Prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ cenſeatur diſpenſare. ibid.
11 Vtrum diſpenſatio ſit ſtricte interpretanda. ibid.c.2

QVÆSTIO XLXIII.

De regularibus, quoad donandi poteſtatem, in ſexdecim articulos diuiſa. p.102.c.2.

1 QVid ſit donatio. ibid.
2 Vtrum donatio omnium bonorum præſentium & futurorum facta alicui monaſterio valeat. pag. 103.col.1.
3 Vtrum Religioſi poſſint aliquid donare. ibid.
4 Vtrum fratres Minores poſſint donationes extra ordinem, & intra ordinem facere. p.104.c 1.
5 Vtrum oblata in altari ante ingreſſum monaſterij cenſeantur monaſterio donata. ibid.col.2.
6 Vtrum vaſa argentea donata ante mortem monaſterio ab aliquo Canonico, poſſint repeti ab Eccleſia. ibid.
7 Vtrum negotiandum ab aliquo priori regulari poſſint quoad argumentum à donatario retineri. pag. 105 c.1.
8 Vtrum valeat donatio facta Nouitio ante ingreſſum religionis. ibid.col.2.
9 Vtrum præfata donatio valeat iurata. pag.106.col.2
10 Vtrum dictum decretum Concilij habeat locum in donationibus cauſa mortis. pag.107.c.1.
11 Vtrum Nouitij facta profeſſione irrita exiſtente, ſit etiam irrita ipſa donatio. ibid.
12 Vtrum donatio Nouitij morte ipſius ante profeſſionem accedente reuocetur. ibid.c.2
13 Vtrum renunciatio facta à Nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum, valeat, etiamſi non fiat cum forma prædicti decreti. ibid.
14 Vtrum prædicta donatio poſſit fieri à Nouitio ſine licentia Epiſcopi, cum licentia ſolum ſuperioris. p. 108.col.1.
15 Vtrum Moniales poſſint dare aliquid ſecularibus cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluendæ in vita ſua. ibi.c.2.
16 Vtrum decretum Concilij Tridentini quantum ad donationes Nouitiorum, habeat locum in Nouitiis Societatis Ieſu. p.109.c.1.

QVÆSTIO XLIX.

De dotibus Monialium, *in octo articulos diuiſa.* pag. 109.col.1.

1 VTrum Prælati Moniales, committant ſimoniam in dotibus pro Nouitiis recipiendis. ibid.c.2.
2 Vtrum quando monaſterium eſt locuples, vt poſſit perſonas, quæ recipiuntur alere, ſimoniacum ſit pretium, id eſt dotem exigere. pag.110.c 1 2.
3 Vtrum Prælati Monialium poſſint taxare dotem. ibid.c.2.
4 Vtrum ipſi Prælati poſſint taxare aliquam particularem dotem ſine conſenſu Monialium & Monaſterij p.111.c.1.
5 Vtrùm dos ante profeſſionem Monialium poſſit recipi. p.112.c.1.
6 Vtrùm monaſteria Monialium immodicas dotes pro ingreſſu Monialium recipientes, cum pura conſcientia poſſint retinere. ibid. c.2.
7 Vtrùm Abbatiſſa poſſit recipere certam pecuniæ quantitatem, donec conuentui dos promiſſa pro Nouitia ſoluatur. ibid.
8 Vtrùm illa quæ ingreſſa monaſterium conuenit cum illo quod loco dotis habeat hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, & profeſſa eſt, ſit vere religioſa, ſi ante ingreſſum religionis matri petenti ſuam legitimam renunciauit, & verum cum licentia ſui Prælati poſſit eſſe extra monaſterium, vt ibi alatur. p.114. c.1.

QVÆSTIO L.

De Eccleſiis regularibus quantum ad ædificia, in vndecim articulos diuiſa. Pag.114.col.1.

1 VTrùm Prioribus Conuentualibus incumbat in eorum conuentibus ædificia erigere. ibid.c.2.
2 An ſit melius, & Deo acceptius fundare Eccleſiam Collegiatam regularem Mendicantium, quàm Collegiatam ſæcularem cæteris paribus. pag.115. col. 1.
3 Vtrùm poſſint Regulares ædificare ſine licentia ordinarij. ibid.
4 Vtrùm poſſit mutari Eccleſia, & monaſterium de vno loco in alium ſine licentia Papæ, & Diœceſani ibid.c.2
5 Vtrùm Eccleſiæ, & monaſteria poſſint ædificari aliis Eccleſiis fratrum vicina p.116.c.2.
6 Vtrùm Deo dicatæ Eccleſiæ & monaſteria perpetua eſſe debeant, ita vt ad profanos vſus non poſſint transferri ibi.c.2.
7 Vtrùm monaſterium deſertum à fratribus Minoribus pertineat ad fratres, an ad eius fundatorem. p.117. col.1.
8 Vtrùm priuilegium, quod conceditur religioni ædificandi monaſterij ſine licentia ordinarij ex non vſu per decennium amittatur. p.118.col.1.
9 Vtrùm ſint excommunicati Regulares, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt. ibid.c.2.
10 Quomodo ſit intelligendum præceptum impoſitum religioſis ex redditibus monaſterij ædificandi, cùm ad pinguiorem peruenerint fortunam. p.119. col. 1.
11 Vtrùm vnaquæque prouincia in ordine Minorum teneatur habere aliquas Eccleſias & monaſteria recollecta. ibid.

QVÆSTIO LI.

De immunitate Eccleſiarum regularium, in quinque articulos diuiſa. Pag. 119. col. 2.

1 VTrùm immunitas Eccleſiarum à iure diuino, an poſitiuo ſit conſtituta. ibid.
2 Quibus pœnis afficiantur infringentes Regulares Eccleſias. pag.120.c.2.
3 Vtrùm iudices ſæculares poſſint eiicere à Monaſteriis delinquentes. p.121.c.2.
4 An clerici & Monachi gaudeant immunitate Eccleſiæ. p.123.c.2.
5 Vtrum Religioſi tradentes detentum in monaſterio, qui gaudet immunitate Eccleſiæ, ſint irregulares, ſi iudex frangens fidem illis data reducendi ipſum in monaſterium, delinquentem laqueo ſuſpenderit. ibid-

* iiij QVÆ-

QVÆSTIO LII.

De electione per ſcrutinium, in quindecim articulos diuiſa. *pag.124.col.1*

1 QVid, & quotuplex eſt electio. ibid.
2 Vtrùm in electione per ſcrutinium ſcrutatores debeant eſſe tres. ibi.c.2
3 Ad quid obligantur ſcrutatores in electione facienda. ibi.
4 Quomodo ſint danda ſuffragia in electionibus per ſcrutinium. pag.125.co.1
5 Vtrùm tantum ordine ſacro inſigniti habeant vocem actiuam in electionibus. ibid.
6 Vtrùm vota abſentium poſſint ſuppleri. pag.127. col.1
7 Vtrùm poſſit ſuffragium ſemel datum reuocari, aut electio per ſcrutinium reiterari. ibi.
8 Vtrùm conueniens ſit fieri electionem per ſcrutinium, aut ſortes. ibi.co.2
9 Vtrùm valeat electio alicuius, ſi ſcriba ſine aliqua fraude, & malitia ſchedulam ſuffragij publicauerit p.128.c.1
10 Vtrùm electio debeat eſſe libera. ibid.
11 Vtrùm coarctatio electionis ad quatuor, aut quinque poſſit iuridicè fieri. ibi.
12 Vtrùm conſuetudo valeat à ſeptem annis, & octo inducta in quadam religione, vt tantum prudentiores, re & ætate habeant vocem in Capitulo, & admittantur in electionibus ſuperiorum. pag.129. col.2
13 Vtrùm illius qui miſit in vrnam ſchedulam albam ſit inter vota electorum, votum connumerandum. pag.130.2
14 Vtrùm ſtatim collatis eligentium ſuffragijs ſit electio publicanda. ibi.
15 Vtrùm electio poſſit fieri in nocte. p.131.col.1

QVÆSTIO LIII.

De electione Prælatorum, & Generalium, & Prouincialium, in quindecim articulos diuiſa. *pag.131.c.1*

1 VTrùm ſit dicenda Miſſa antequam eligantur Prælati. ibi.
2 Quomodo Miniſter generalis in ordine Minorum de Obſeruantia ſit eligendus. p.132.col.2
3 Vtrùm Generales Canonici electi ſtatim confirmati cenſeantur. p.133.c.1
4 Quomodo in ordine Minorum eligatur Vicarius generalis. ibi.c.2
5 Quomodo ſit eligendus Commiſſarius generalis in ordine Minorum. ibi.
6 Quomodo ſint eligendi Miniſtri Prouinciales in ordine Minorum. ibi.
7 Vtrùm Prouinciales ordinis Minorum neceſſariò ſint eligendi de corpore capituli, & an poſſint eligi patres aliarum prouinciarum. p.135.col.2
8 Vtrùm Papa poſſit diſpenſare, vt Clerici ſeculares poſſint eſſe Abbates in Abbatijs Regularibus. ibid.
9 Vtrùm conueniens ſit quod eligantur Prælati alterius ordinis. p.136.co.1
10 An Legatus poſſit diſpenſare, vt profeſſus in vna religione eligatur in alia in Prælatum prouincialem. ibi.c.2
11 Vtrùm valeat electio Prouincialis cum fraude electi, alio habente maiorem partem votorum. pag. 137.c.1
12 Vtrùm ille, cui non deſunt viginti quinque dies ad complementum ſex annorum, poſtquam reliquit prouincialatum, poſſit eligi in Prouincialem. ibi.
13 Vtrùm mortuo Prouinciali teneantur ipſi ad quod ſpectat electio alium conſtituere idoneum. ibid.c.2
14 Vtrùm ante ſepulturam Prouincialis debeat fieri Vicarii prouincialis electio. p.138.co.1
15 Vtrùm ſtante ſtatuto aliquarum prouinciarum, quod Vicarii, & Præſidentes conuentuũ non poſſint eligi Diſcreti ad Capitulum prouinciale Viſitator prouinciæ cum plenitudine poteſtatis poſſit diſpenſare, vt eligantur. ibi.c.2

QVÆSTIO LIIII.

De electione Guardianorum & Priorum conuentualium, in tredecim articulos diuiſa. *pag.139 c.1*

1 QVomodo Guardiani & Priores conuentuales ſint eligendi. ibid.
2 Vtrùm Diffinitores & Conſiliarii teneantur eligere digniores in Priores, & Guardianos. ibi.co.2
3 Vtrùm dicti Diffinitores & Conſiliarii detegere in diffinitorio crimina, aut impedimenta teneantur, quæ obſtant promouendis in Prælatos. ibi.
4 Vtrùm Diffinitores & Conſiliarii, per id, quod de aliquo ſciunt in confeſſione ſacramentali poſſint ſuffragium in electione denegare. p.140.c.1
5 Vtrùm repulſus à prælatione propter aliquod impedimentum ægritudinis, poſſit à prælatis, & Diffinitoribus reeligi antequam probet ipſam ægritudinem ceſſare. p.141.c.1
6 Vtrùm Guardiani, & Priores electi per dictos patres ſint ſtatim confirmati. ibid.
7 Vtrùm diſpenſatus ad duo beneficia poſſit eligi in Abbatem. ibid.co.2
8 Vtrùm omnia monaſteria virorum valorem ducentorum communicatione excedentia poſſint prouideri per electionem. ibid.
9 Quid ſi Papa, aut ſtatutum mandat communitati, vt eligat Prælatum cum aliquorum conſilio, ex quibus vnum volunt eligere, an requirendum ſit eius conſilium.
10 Vtrùm valeat electio facta à ſex electoribus, quorum tres vota vni dederunt & ille compulſus à Prouinciali vt voueret renunciauit votum petens confirmationem, dicens, ſe habere maiorem votorum partem, & an Prouincialis illum teneatur confirmare. ibid.2
11 Vtrùm collegium poſſit conſtitui in vno ad electionem Prælati faciendam. pag.143.c.2
12 Vtrùm valeat electio facta ab vno, nomine, ſeu vice omnium compromiſſariorum præſentibus & conſentientibus ipſis. p.144.c.1
13 Vtrùm debeant conſtitui iudices compromiſſarii ad cognoſcendum, de cauſa electionis, quando capitulum appellat ad Sedem Apoſtolicam. ibid.

QVÆSTIO LV.

De electione Abbatiſſarum, & Prioriſſarum, in ſeptem articulos diuiſa. *pag.144.col.2*

1 VTrùm electio Abbatiſſarum pertineat ad conuentum. p.145.c.1
2 An clauſula de conſenſu medietatis conuentus requirat Moniales collegialiter congregatas, an vt ſingulæ conſentiant. ibid.
3 An Monialis corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam. ibid.c.2
4 Vtrùm valeat electio monialum quando ex ſexdecim, nouem vni ſuffragauerunt, & ſeptem alteri octies, & dicente ſuperiore ſe non eſſe electurum niſi eam, quæ duas votorum partes haberet, omnes ſimul

Digitized by Google

ſimul vni ſuffragauerunt, quæ antea nullum habebat votum, & à ſuperiore fuit electa. ibid.
5 Vtrum Abbatiſſæ præſentatæ per Patronum in ordine S. Claræ poſſint eſſe perpetuæ. pag.146.c.1
6 Vtrùm collegium oblatarum teneatur eligere Præſidentem triennalem. ibid.col.2
7 Vtrùm electa Abbatiſſa ſtatim ſit confirmanda. ibi.

QVÆSTIO LVI.

De obligatione acceptandi prælationes, in duos articulos diuiſa. *pag.147.c.1*

1 VTrùm electus teneatur electionem de ſe factam acceptare. ibi.
2 Vtrùm Religioſi electi ad aliquam prælationem extra ordinem ſuum poſſint aſſentiri tali electioni. ibid.c.2

QVÆSTIO LVII.

De pœnis eorum, qui per ambitionem eligi procurant, in tres articulos diuiſa. *pag.148.col.1*

1 IN quas pœnas incidunt ſubornantes in electionibus Regularium. ibid.
2 Vtrùm procurantes officia per perſonas extra ordinem aliquam pœnam incurrant. p.149.c.2
3 An ſcribentes, an recipientes dictas literas incidant in pœnam. p.151.c.2

QVÆSTIO LVIII.

De eleemoſyna, in octo articulos diuiſa. *Pag.158.c.1*

1 VTrùm monaſteria ad eleemoſynas largiendas teneantur. ibid.
2 Vtrùm aliquando Religioſus particularis poſſit dare eleemoſynam. ibi.c.2
3 Vtrùm Religioſus magis teneatur ſubuenire patri ſuo naturali neceſſitatem patienti, & requirenti, quam obedire Prælato ſuo contrarium imperanti. p.153.c.1
4 Vtrùm Religioſus teneatur obedire Prælato præcipienti ne parentibus egentibus ſuccurrat, etiam ſecundum modum ſuæ profeſſionis. p.154.c.1
5 Vtrùm Commendatarij ordinum militarium teneantur de redditibus commendatarum eleemoſynam præſtare. ibi.c 2
6 Vtrùm fratres Minores Conuentuales poſſint impedire obſeruantes ne eleemoſynas petant. ibid.
7 Vtrùm Concilium Tridentinum abolens Quæſtores eleemoſynarum comprehendat Mendicantes religioſos pro ſuorum Conuentuum ſuſtentatione eleemoſynas quæſtuantes. p.155.c.1
8 Vtrùm Curati poſſint impedire ne in Eccleſijs fratrum à fidelibus fratribus aliquid offeratur. ibid. col.2

QVÆSTIO LIX.

De Epiſcopis & Epiſcopatu, in octo articulos diuiſa. *pag.155.col.2*

1 VTrùm Religioſi poſſint acceptare Epiſcopatum ſine licentia ſui Prælati. p.156.c.1
2 An Religioſi appetentes Epiſcopatum peccent. ibi.
3 An monachus factus Epiſcopus ſit ſolutus à legibus monachatus. ibid.c.2
4 An monachus factus Epiſcopus priuilegijs religionis priuetur. ibi.
5 Vtrùm prouiſio Abbatiæ ordinis vnius ſit valida à Sede Apoſtolica Epiſcopo collata, nulla mentione facta, illum ante Epiſcopatum eſſe Monachum alterius religionis. p.157.c.1
6 Vtrùm bona quæ ante Epiſcopatum monachus quæſiuit, pertinent ad monaſterium. ibid.
7 Vtrùm Monachus factus Epiſcopus, aut Cardinalis acquirat hæreditatem ſibi delatam monaſterio. ibi. col.2
8 Vtrum Epiſcopi religioſi & alii beneficiarii regulares, tam libere poſſint impendere de redditibus ſuis quam alij beneficiarij ſæculares. p. 158 col.1

QVÆSTIO LX.

De excommunicatione quantum ad poteſtatem excommunicandi religioſos, in octo articulos diuiſa. *pag.158.col.1*

1 VTrùm Generales & Prouinciales poſſint excommunicare ſuos ſubditos. ibi.c.2
2 Vtrùm ſententia excommunicationis poſſit fieri à Prælatis diebus feriatis. ibid.
3 Vtrum Prælati regulares excommunicantes ſuos ſubditos ſine ſcriptura incidant in pœnam iuris. pa. 159.c. 1
4 Vtrùm Prælati regulares pro omnibus poſſint ſubditos excommunicare. ibi.col.2
5 Vtrùm religioſi poſſint excommunicari ob ordinariis. ibi.
6 Vtrùm valeat excommunicatio contra regulares dictis priuilegiis ignoratis. p.160.c.1
7 Vtrum ad hoc, vt religioſi excommunicentur ſit neceſſarium quod nominatim exprimantur. ibi.c.2
8 Vtrum famuli fratrum ab Epiſcopo excommunicari poſſint. ibid.

QVÆSTIO LXI.

De excommunicationibus iuris quas perſonas regulares incurrunt, in duos articulos diuiſa. *pag.160.c.2*

1 QVid ſit excommunicatio, quæ dicitur à iure. ibid.
2 In quas cenſuras incurrant Religioſi ipſo facto à iure. p.161.c.1

QVÆSTIO LXII.

De excommunicatione, quantum ad euitandum excommunicatos, in duos articulos diuiſa. *pag.163.col.1*

1 VTrùm liceat Religioſis cum excommunicatis communicare. ibid.
2 Vtrùm liceat communicare cum publicè excommunicatis. ibid.col.2

QVÆSTIO LXIII.

De exemptione Religioſorum à tribunalibus ſæcularibus, in vigintivnum articulos diuiſa. *pag. 164.c.1*

1 QVid & quotuplex exemptio. ibi.
2 Quo iure ſint exempti Eccleſiaſtici, & Regulares, & eorum bona. ibi.c.2

3 Vtrum

3 Vtrùm iudices ſeculares poſſint ſequeſtrare propria autoritate triticum commendatorum ordinum Militarium, in tempore maximæ neceſſitatis. p. 165.col.2
4 An redditus temporales Eccleſiarum, & monaſteriorum poſſint exigi contra debitores laicos coram iudice eccleſiaſtico. pag.166.c.2
5 Vtrùm Religioſi pro cauſa ciuili poſſint, conueniri coram iudice eccleſiaſtico, aut ſeculari. ibid.
6 Vtrùm Monachus poſſit capi à iudice ſeculari, aut eccleſiaſtico pro debito ciuili, ſi poſt debitum monaſterinm ingrediatur. p.167.c.2
7 Vtrùm Prælati eccleſiaſtici poſſint habere iuriſdictionem temporalem exemptam à dominis ſecularibus. ibi.
8 Vtrum conueniens ſit Epiſcopos & Abbates aliquorum monaſteriorum habere iuriſdictionem temporalem actualem exemptam. pag.169.c.2
9 Vtrùm Abbates monaſteriorum habentium iuriſdictionem temporalem actualem exemptam poſſint condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis. p.170.c.2
10 Vtrùm monaſterium ſuccedens in feudo, & maioricatu poſſit conueniri coram domino feudi. p.171. col.1
11 Vtrùm quando Eccleſia, aut monaſterium litigat cum laico ſuper bonis temporalibus poſſit conuenire laicum coram iudice eccleſiaſtico, aut ſeculari ibid.c.2
12 Vtrùm pro publicatione teſtamenti in quo monaſterium eſt inſtitutum poſſit iudex ſecularis citare Prælatum monaſterij. ibi.
13 Vtrum Commendatarij ordinum Militiarum poſſint conueniri coram iudice ſeculari. pag.172.c.1
14 Quando iudices ſeculares poſſint inhiberi à congregatione cauſarum horum militum. pag.173. col.1
15 Vtrùm Commendatarij ordinum Militiarum occidentes clericum gaudeant priuilegio fori. pag. ibid.c.2
16 Vtrùm Commendatarij ordinum Militiarum pragmaticas Regales frangentes poſſint condemnari à iudice ſeculari. ibid.
17 Vtrùm milites ordinum Militiarum exterorum Regnorum, poſſint conueniri extra ſuas prouincias coram iudice ſeculari. pa.174.c.1
18 Vtrùm fratres ordinis Diui Ioannis portantes Tau gaudeant priuilegio fori. ibi.col.2
19 Vtrùm Corrector ciuitatis poſſit compellere, vt prædicetur in feſtiuitatibus principalibus in aliqua Eccleſia, renitente, & contradicente Vicario generali. ibid.
20 An Eremitæ ſint exempti à iuriſdictione ſeculari. pag.175.c.2
21 Vtrùm Eccleſia, aut monaſterium ſuccedent iure ſucceſſionis, vel legati Laico iam conuento coram iudice ſeculari poſſit conueniri ante ipſum iudicem ſecularem. ibid.

QVÆSTIO LXIIII.

De exemptione Regularium quoad ordinarios, in vndecim articulos diuiſa. *pag.176.col.*1

1 VTrùm in iure communi regulares ſint ab Epiſcoporum iuriſdictione exempti. ibid.
2 Vtrùm Papa poſſit eximere regulares ab Epiſcoporum legibus. pag.177.c.1
3 Vtrum per priuilegia ſint Monachi, & Regulares exempti à poteſtate Ordinariorum. ibidem col.2
4 Vtrùm exempti à Papa à iuriſdictione cuiuſlibet Ordinarij cenſeantur exempti à legibus Papæ. pag. 179.c.1.
5 Vtrùm Moniales ſint exemptæ à iuriſdictione Ordinariorum. ibid.
6 Vtrùm ſententia Ordinariorum contra regulares ſit nulla. ibid.
7 Quibus modis poſſint ſe defendere Regulares ab Ordinariis. ibid.c.2
8 Vtrùm tollatur priuilegium exemptionis quod continet, vt ad eius reuocationem fiat de eo mentio ſpecialis, ſi tantum in communi de eo fiat mentio. pag.181.c.1
9 An per exemptionem ab Ordinariis liberentur exempti à reuerentia debita Epiſcopo. ibid.c.1.
10 Vtrùm Regulares poſſint huic exemptioni renuntiare. ibid.
11 In quibus caſibus exempti ſubduntur Ordinariis. ibid. col.2

QVÆSTIO LXV.

De exemptione Religioſorum, reſpectu obedientiæ debitæ ſuis Prælatis, in quatuor articulos diuiſa. *pag.182.col.*1.

1 VTrùm Epiſcopus propria autoritate poſſit ſibi aſſumere ſocium regularem. ibid.
2 Vtrùm Ordinarij debeant examinare reſcriptum exemptionis alicui regulari conceſſum. ibid.c.2
3 Quibus priuantur Religioſi ab obedientia exempti. pag. 183.
4 Vtrùm Religioſi Regum Capellani ſint à iuriſdictione exempti. ibid.

QVÆSTIO LXVI.

De exemptione Religioſorum quoad tributa & exactiones, in ſex articulos diuiſa. *pag.*183.*col.*2.

1 QVid ſit tributum, & quotuplex. ibid.
2 Vtrùm Regulares ſint exempti à quocunque vectigali & munere. p.184.c.1
3 Vtrùm fratres Mendicantes poſſidentes contra inſtituta ſui ordinis munus & exactiones præſtare debeant. p.185.c.1
4 Vtrùm fratres Hieroſolymitani de Malta nuncupati ſint exempti à tributis & muneribus. ibid.
5 Vtrùm fratres tertij ordinis B. Franciſci ſint exempti à gabellis, & collectis. ibid.c.2
6 In quas pœnas incidant prædicta onera imponentes. p.186.c.2

QVÆSTIO LXVII.

De exemptione fratrum, à charitatiuo ſubſidio, & à contributione pro ſeminariis, in quatuor articulos diuiſa. *pag.* 187.*col.*1.

1 VTrùm monaſteria exempta ad charitatiuum ſubſidium teneantur. ibid.
2 Vtrùm Eccleſiæ, & Capellæ annexæ monaſteriis teneantur ſoluere charitatiuum ſubſidium. ibid. col.2
3 Vtrùm monaſteria exempta teneantur contribuere pro ſeminario puerorum educandorum, & edocendorum. p.188.c.1
4 Vtrùm collectæ, & ſubuentiones, quæ debentur ex priuilegio Eccleſiis regularibus, ſi illæ redigantur in ſtatum ſæcularem debeantur, & è contra, &c. ibid.col.2

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO LXVIII.

De famulis & familiaribus monaſteriorum, in quatuor articulos diuiſa. *pag.* 189. *c.* 2.

1 Vtrùm famuli, & familiares religioſorum gaudeant ipſorum religioſorum priuilegijs. ibid.
2 Vtrùm famuli fratrum poſſint ſepeliri in monaſteriis ipſorum fratrum, ſine eo quod ibi eligant ſepulturam. p. 190. c. 1.
3 Vtrùm famuli fratrum poſſint ab Ordinariis excommunicari. ibid. c. 2
4 Quas indulgentias lucrantur ſeruitores fratrum. ibid.

QVÆSTIO LXIX.

De feſtiuitatibus, & de ſanctis nouè Kalendario additis, in decem articulos diuiſa. *pag.* 191. *c.* 1

1 Vtrùm feſtum corporis Chriſti poſſit à quibuſcunque celebrari in Dominica infra octauam huius feſtiuitatis. ibid.
2 Vtrùm feſtum nominis IESV poſſit cum proprio officio à religioſis celebrari. pag. 192. col. 1
3 Vtrùm feſtum Diui Bonauenturæ ordinis Minorum cum officio Doctorum Eccleſiæ ſit celebrandum. pag. 193. col. 1
4 Vtrùm feſtum S. Didaci ordinis Minorum ſit ab omnibus fidelibus celebrandum. ibid. c. 2
5 Vtrùm feſtum S. Antonij de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum. p. 194. c. 1
6 Vtrùm feſtum S. Franciſci de Padua ordinis Minorum ſit ab omnibus celebrandum. ibid.
7 Vtrùm feſtum S. Placidi & ſociorum eius, ſit ab omnibus celebrandum. ibid.
8 Vtrùm omnes teneantur celebrare feſtum S. Nicolai Tolentini. ibid. col. 2
9 Vtrùm feſtum S. Petri Martyris ſit ab omnibus celebrandum. ibid.
10 Vtrùm feſtum S. Iacynti ſit ab omnibus celebrandum. ibid.

QVÆSTIO LXX.

De feſtiuitatibus Sanctorum ordinum, quoad eorum obſeruantiam & ſolemnitatem, in quinque articulos diuiſa. *pag.* 195. *col.* 1

1 Qvomodo feſtum Patris Franciſci ſit celebrandum. ibid.
2 Quomodo ſit celebranda feſtiuitas Patris noſtri Franciſci. ibid. col. 2
3 Quomodo fratres Minores poſſint celebrare feſta aliquorum Sanctorum ſui ordinis. pag. 196. col. 1
4 Vtrùm Moniales poſſint celebrare feſta ſui ordinis. ibid.
5 An feſta Sanctorum, & aliæ feſtiuitates in religionibus celebrari conſuetæ ante breuiarium reformatum debeant modò celebrari. ibid. c. 2

QVÆSTIO LXXI.

De obſeruatione feſtorum, in duos articulos diuiſa. *pag.* 197. *col.* 1

1 Vtrùm Religioſi teneantur obſeruare feſta ab Epiſcopis præcepta. ibid. c. 2
2 Vtrùm Laici in monaſteriis religioſorum ratione pietatis poſſint diebus feſtiuis laborare. ibid.

QVÆSTIO LXXII.

De feudo, in duos articulos diuiſa. *pag.* 198. *c.* 1

1 Vtrùm monaſteria feudalia bona habere poſſint. ibid.
2 Vtrùm milites Hieroſolymitani ſint capaces feudi. ibid.

QVÆSTIO LXXIII.

De profeſſione fidei, in tres articulos diuiſa. *pag.* 198. *col.* 1.

1 Vtrùm Prælati regulares & prædicatores fidem profiteri teneantur. ibid.
2 Vtrùm motio doctorum, & aliorum cuiuſcunque artis & facultatis profeſſorum cum profeſſione fidei ſit præſtanda. pag. 199. c. 1
3 An Religioſus adeptus prælationem non faciens profeſſionem ignoranter ſit tutus in conſcientia. pag. 200. c. 1

QVÆSTIO LXXIIII.

De ordinum Generalibus quoad poteſtatem reformandi, in quatuor articulos diuiſa. *pag.* 200. *col.* 1.

1 Qvam poteſtatem habent Generales ordinum. ibid.
2 Vtrùm Generales teneantur monaſteria & eorum ſubditos reformare. ibid. col. 2
3 Vtrùm Generales debeant reformare ad regulæ quam profeſſi ſunt præſcriptum. p. 201. c. 2
4 Quomodo debeant Prælati ſe habere in reformatione. p. 202. c. 1

QVÆSTIO LXXV.

De gradibus ſcholaſticis regularibus præſtandis, in quinque articulos diuiſa. *pag.* 202. *col.* 2

1 Vtrùm Monachi poſſint ad gradum Doctoratus promoueri. ibid.
2 Vtrùm fratres Minores regularis Obſeruantiæ poſſint gradus ſcholaſticos recipere. p. 203. c. 1
3 Vtrùm Religioſi recipientes gradum ſcholaſticum ſine licentia ſuorum Prælatorum maneant graduati. ibid. c. 2
4 Vtrùm Prælati Societatis Ieſu poſſint gradus ſcholaribus conferre. p. 204. c. 1
5 Vtrùm graduati per dictos Prælatos gaudeant priuilegijs graduatorum in vniuerſitatibus. ibid.

QVÆSTIO LXXVI.

De grangiis monaſteriorum, in duos articulos diuiſa. *Pag.* 204. *col.* 2.

1 Vtrùm in grangijs monaſteriorum poſſint fieri oratoria, in quibus diuina officia celebrentur ſine licentia Ordinarij. ibid.
2 Vtrùm grangiæ monaſteriorum gaudeant immunitate ipſorum monaſteriorum. p. 205. c. 1

QVÆ-

Digitized by Google

QVÆSTIO LXXVII.

De habitu regulari, in vndecim articulos diuiſa.
Pag. 205.*c.*2.

1 QValis debeat eſſe habitus regularis. ibid.
2 Vtrùm profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis teneantur deferre. pag. 206. col.2
3 Vtrùm Religioſus curatus in Eccleſia ſæculari poſſit vti habitu clericorum retento proprio ſub chlamyde. pag.209.col.1
4 Vtrùm vna religio poſſit portare habitum conſimilem habitui alterius religionis. ibid.
5 Vtrùm fratres Minores peccent portantes habitum à capillo ſolutum. p.208.col.1
6 Vtrùm Religioſi poſſint dimittere habitum ſine timore alicuius cenſuræ. ibid.
7 Vtrùm ſæcularis vtens veſte religioſa virorum, ac mulierum cauſa ciuili peccet mortaliter. pag.209. col.1
8 Vtrùm contradicentibus parochis, poſſint fideles in habitu Minorum ſepeliri. ibid.
9 Quis debet dare habitum ad ſepeliendum fideles. ibid.
10 Vtrùm decedentibus cum habitu religioſorum Mendicantium iudulgentia aliqua concedatur. ibid.
11 Quæ indulgentiæ concedantur oſculantibus habitum religioſorum. ibid.

QVÆSTIO LXXVIII.

De hæreditatibus in communi regularibus delatis, in octo articulos diuiſa. *Pag.*210.*col.*1

1 VTrùm hæreditas Monacho relicta immediatè acquiratur à monaſterio. ibid.
2 Vtrùm Monachus poſſit exhæredari à patre ex cauſa ingratitudinis commiſſæ, ante ingreſſum religionis. ibid.
3 Vtrùm valeat ſtatutum quod filia ingrediens religionem non ſuccedat patri. ibid.c.2
4 Vtrùm ſubſtitutio facta ſub hac conditione ſi ſine liberis diſceſſerit cenſeatur euanuiſſe per ingreſſum religionis. ibid.
5 Vtrùm ſubſtitutus ſi ſine liberis moriatur hæres inſtitutus excludatur per ingreſſum religionis inſtituti. p.211.c.1
6 Vtrùm Monachus ſuccedat ab inteſtato patri tanquam ſuus hæres. ibid.c.2
7 Vtrùm præferendum ſit monaſterium Monachorum, monaſterio Monialium ipſis duobus inſtitutis. pag.212.col.1
8 Vtrùm hæreditas Nouitij morientis ab inteſtato debeatur monaſterio. ibid.

QVÆSTIO LXXIX.

De ſucceſſione hæreditatum, reſpectu religionum particularium, in quatuordecim articulos diuiſa.
pag. 212.*col.*1.

1 VTrùm fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ poſſit deferri hæreditas. ibid.
2 Vtrùm prædictis fratribus Minoribus æſtimatio ſaltem hæreditatis debeatur. ibid.col.2
3 Vtrùm ſit nullum teſtamentum vbi inſtituti ſunt fratres Minores regularis Obſeruantiæ nulla facta ſubſtitutione. p.213.c.1
5 Vtrùm fratres Minores poſſint inſtitui hæredes cum clauſula appoſita, quòd pro eorum neceſſitatibus vendatur hæreditas, & in eas conuertatur. ibid.col.2
5 Vtrùm poſſit inſtitui hæres in Eccleſia B. Franciſci de Obſeruantia. p.214.c.1
6 Vtrùm fratres ordinis Prædicatorum poſſint ſuccedere ab inteſtato. ibid.col.2
7 Vtrùm Eremitæ S. Auguſtini poſſint ſuccedere ab inteſtato. p.215.c.1
8 Vtrùm Monachi S. Benedicti, & Ciſtercienſes poſſint ab inteſtato ſuccedere. ibid.
9 Vtrùm Canonici Regulares poſſint ſuccedere ab inteſtato. ibid.
10 Vtrùm conuerſi ſuccedant ab inteſtato. ibid. col.2
11 Vtrùm Moniales ſuccedant ab inteſtato. ibid.
12 Vtrùm monaſterium poſſit in maioratu ſuccedere. pag.216.c.1
13 Vtrùm monaſterium ſuccedat in maioratu in quo arma, & nomen inſtitutoris debeant conſeruari. pag.219.c.1.
14 Vtrùm Monialis faciens pleniſſimam renunciationem videatur renunciare ius ad maioratum. pag. 220.col.1

QVÆSTIO LXXX.

Quomodo Regulares ad ſecundam religionem tranſeuntes ſuccedant, in duos articulos diuiſa.
Pag. 220.*col.*1.

1 VTrùm fratres Minores regularis Obſeruantiæ meliorati à parentibus in tertio & quinto habeant ius ad talem meliorationem ſi poſtea fiant capaces facti Epiſcopi, aut tranſeuntes ad religionem bonorum capacem. p.221.c.1
2 Vtrùm cum Monacho tranſlato tranſeant quoque bona ipſius vel per eum quæſita. ibid.

QVÆSTIO LXXXI.

Quomodo Regularibus ſuccedatur, in duos articulos diuiſa. *pag.*221.*c.*2.

1 QVomodò fratribus regularibus Mendicantibus ſuccedatur. ibid.
2 Quomodo ſuccedatur ab inteſtato regularibus non mendicantibus. p.222.c.1.

QVÆSTIO LXXXII.

De hæretica prauitate, quantum ad eius inquiſitores, in octo articulos diuiſa. *pag.*222.*c.*2.

1 VTrùm Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſint procedere contra Religioſos exemptos. pag. 223.c.1
2 Vtrùm fratres ordinis Prædicatorum poſſint eſſe Inquiſitores contra fratres ordinis Minorum & è contra. ibid.c.2
3 Vtrum Religioſi ſint grauius puniendi propter hæreſim quàm alij. ibid.
4 Vtrùm Inquiſitores poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi. ibid.
5 Vtrùm Religioſi Inquiſitores poſſint in aliquo ab eorum Prælatis limitari. pag.224.c.1

6 Vtrum

Digitized by Google

6 Vtrùm Inquiſitores poſſint procedere contra dicentes peccata confeſſa confeſſoribus ordinum Mendicantium iterum parochis eſſe confitenda. ibid.
7 Vtrùm Religioſi poſſint creari Notarij ab Inquiſitoribus. ibi. col.2
8 Vtrùm Inquiſitores plenariam indulgentiam conſequantur in vita & in morte. ibi.

QVÆSTIO LXXXIII.

De hæretica prauitate quantum ad prohibitionem legendi libros hæreticorum, in tres articulos diuiſa, Pag.255.c.j.

1 VTrùm omnes generaliter incurrant excommunicationem, legendo libros prohibitos. ibi.
2 Vtrùm religioſus abiuratus de leui ſit inhabilis ad gradus, & dignitates. ibi.col.2
3 Vtrùm Epiſcopi, & Prælati regulares poſsint facultatem concedere viris doctis, vt legant libros hæreticorum ad eos refutandos. 226.c.1.

QVÆSTIO LXXXIIII.

De hæreſi quantum ad bonorum confiſcationem, in duos articulos diuiſa. Pag.226.c.2.

1 VTrùm bona hæreticorum confiſcentur. ibid.
2 Vtrùm ſint excommunicati confiſcantes libros fratrum Minorum regularis Obſeruantiæ. pag.227.c.1.

QVÆSTIO LXXXV.

De hoſpitalibus regularium, in tres articulos diuiſa. Pag.227.c.2.

1 VTrùm hoſpitalia in titulum poſsint, cōferri. ibi.
2 Quid circa hoſpitalia regularia iura definiant. ibid.
3 Vtrùm hoſpitale poſsit committi per legatum religioſo iuxta Clementinam, Quia contingit. p.228.c.1

QVÆSTIO LXXXVI.

De indulgentiis in communi quoad ſuam communitatem & diuiſionem, in quatuor articulos diuiſa. 228. col.2.

1 QVid ſit indulgentia Eccleſiaſtica. ibid.
2 Quotuplex ſit indulgentia. p.229. col.1
3 Quid ſit indulgentia plenaria. ibid.col.2
4 A quo cœperit Iubileus, & quid ſit. 230.c.1.

QVÆSTIO LXXXVII.

De poteſtate concedendi indulgentias, in duos articulos diuiſa. Pag.230.c.2

1 VTrùm Prælati Religionum poſsint concedere indulgentias. ibid.
2 Vtrùm ex priuilegio poſsint Prælati religionum indulgentias concedere. p.231.col.1

QVÆSTIO LXXXVIII.

De indulgentiis plenariis à fidelibus in feſtiuitatibus lucrandis à religioſis, in duodecim articulos diuiſa. 231. col. 2.

1 VTrùm in die receptionis habitus, & in die profeſsionis conſequantur Religioſi indulgentiam plenariam. ibid.
2 Vtrùm Religioſi, & Religioſæ in diebus in quibus communicant indulgentiam plenariam conſequantur. p.232.c.1.
3 Vtrum Religioſi recitando Coronam Domini Ieſu Chriſti, & Coronam B. Virginis indulgentiam plenariam conſequantur. ibid.col.2
4 Vtrùm pro Miſſa Conceptionis Virginis Mariæ, & pro eius feſto indulgentia plenaria conſequatur. p.233.c.1.
5 Vtrùm ſit indulgentia plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum. ibid.
6 Vtrùm in feſto Portiunculæ indulgentia plenaria concedatur. p.234.c.2.
7 Vtrùm Religioſi poſsint lucrari indulgentiam plenariam dicendo quinquies *Pater noſter*, cum totidem *Aue Maria.* ibid.
8 Vtrùm Monachi Carthuſienſes indulgentiam ſimilem conſequantur. p.235.c.1.
9 Vtrùm Religioſis in articulo mortis indulgentia plenaria concedatur. ibid.
10 Vtrùm hæc indulgentia in articulo mortis poſsit concedi à Laico, ibid.col.2
11 Vtrùm lethargicus, & phræneticus, vel amens poſt electionem confeſſarij poſsit plenariè abſolui per huiuſmodi indulgentiam. 236.c.1.
12 Vtrùm pro ſalutatione Angelica, quando pulſatur campana, aliqua indulgentia concedatur. ibid.

QVÆSTIO LXXXIX.

De indulgentiis ſtationum, in duos articulos diuiſa. Pag.236.col.2.

1 QVid per hoc nomen ſtationes importetur. ibid.
2 Quæ indulgentiæ in ſtationibus lucrentur. ibi.

QVÆSTIO XC.

De indulgentiis ſeptem Eccleſiarum vrbis Romæ, in ſeptem articulos diuiſa. Pag.237.col.1.

1 QVas indulgentias habeat ſacroſancta Lateranenſis Eccleſia. ibid.
2 Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam S.Petri in vrbe. p.238.
3 Quæ indulgentiæ concedantur viſitantibus Eccleſiam S.Pauli. ibid.
4 Quæ indulgentiæ lucrentur ad S.Mariam Maiorem. ibid.
5 Quæ indulgentiæ lucrentur apud S.Laurentium extra muros. ibid.c.2.
6 Quæ indulgentiæ lucrentur ad S. Fabianum & Sebaſtianum. ibid.
7 Quæ indulgentiæ lucrentur ad S.Crucem in Hieruſalem. ibid.

QVÆSTIO XCI,

De indulgentiis quæ habentur in diebus ſtationum Romæ, in duodecim articulos diuiſa. Pag.239.c.1.

1 QVæ indulgentiæ lucrentur in menſe Ianuarij. ibid.
2 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Februarij. ibid.c.2.
3 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Martij. ibi.
4 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Aprilis. ibi.
5 Quæ indulgentiæ lucrentur in menſe Maij. ibi.c.1.
6 Quæ indulgentiæ lucrentur in ſtationibus menſis Iunij. pag.240.c.1.
7 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Iulij. ibi.
8 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Augusti. ibi.c.2.
9 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Septembris. ibi.
10 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Octobris. p.241.c.1
11 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Nouembris. ibi.
12 Quæ indulgentiæ concedantur in menſe Decembris. ibi.c.2

QVÆSTIO XCII.

De indulgentiis ſtationum in aduentu, & quadrageſima, in tres articulos diuiſa. Pag. 241. col. 2.

1 QVot in aduentu concedantur indulgentiæ. pag. 242. c. 1.
2 Quæ indulgentiæ concedantur in quadrageſima. ibid.
3 Quæ indulgentiæ concedantur in ſtationibus tempore Paſchali. p. 243. c. 1.

QVÆSTIO XCIII.

De indulgentiis locorum, & Eccleſiarum Hieruſalem per Religioſos lucrantes, in nouem articulos diuiſa. pag. 243. c. 1.

1 VTrùm Religioſi poſſint lucrari indulgentias Eccleſiarum Hieruſalem. ibi. c. 2.
2 Quæ indulgentiæ concedantur in monte Sion. ibi.
3 Quæ indulgentiæ concedantur in monte Caluario. p. 244. c. 1.
4 Quæ indulgentiæ concedantur in corpore Ciuitatis. ibi.
5 Quæ indulgentiæ concedantur in valle Siloe. ibi. col. 2.
6 Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in torrente Cedron. ibi.
7 Quæ indulgentiæ ſint in valle Ioſaphat. ibi.
8 Quæ indulgentiæ ſint conceſſæ in monte Olıueti. p. 245. c. 1.
9 Quæ indulgentiæ ſint in Bethania. ibid.

QVAESTIO XCIV.

De indulgentiis conceſsis S. Iacobo in Compoſtella, in duos articulos diuiſa. p. 245. c. 1.

1 QVæ indulgentiæ ſint conceſſæ ſancto Iacobo in Compoſtella. ibi. c. 2.
2 Vtrùm prædictæ indulgentiæ quoad regulares ſuſpendantur per Bullam Cruciatæ. ibi.

QVAESTIO XCV.

De indulgentiis non plenariis, conceſsis ſæcularibus viſitantibus in præcipuis feſtiuitatibus Eccleſias Ordinum Mendicantium, in tres articulos diuiſa. p. 246. c. 1.

1 VTrùm ſæculares viſitando Eccleſias fratrum Minorum, aliquas indulgentias conſequantur. ibid.
2 Vtrùm ſæcularibus viſitantibus Eccleſias Fratrum Prædicatorum aliquæ indulgentiæ concedantur. ibid.
3 Vtrùm ſæcularibus viſitantibus Eccleſias Fratrum Auguſtinienſium indulgentiæ concedantur. ibi. c. 2

QVAESTIO XCVI.

De indulgentiis conceſsis audientibus verbum Dei, & Miſſam primam à regularibus, in duos articulos diuiſa. p. 247. c. 1.

1 QVas indulgentias conſequantur audientes verbum Dei à Religioſis. ibid.
2 Quas indulgentias conſequantur Miſſam primam religioſorum audientes. ibi.

QVÆSTIO XCVII.

De indulgentiis conceſsis defunctis, per modum ſuffragij, in octo articulos diuiſa. 247. col. 2.

1 VTrùm Religioſi per ſua priuilegia poſſint per modum ſuffragij liberare animam à pœnis Purgatorij. ibi.
2 Vtrùm Eccleſia poſſit concedere indulgentias animabus Purgatorij. p. 248. c. 1.
3 Vtrùm ſi indulgentia plenaria concedatur vni animæ Purgatorij talis anima omnino, & infallibiliter liberetur à Purgatorio, ibi. c. 2.
4 Vtrùm neceſſe ſit quod ſit in ſtatu gratiæ is qui vult lucrari indulgentiam pro defuncto. p. 249. c. 2.
5 Vtrùm valeat gratia alicui priuilegiato, quia in Eccleſia erant viginti ſacerdotes cùm ſint pauciores. p. 250. c. 1
6 Vtrùm indulgentia facta pro Miſſa ad liberandam animam ſufficiat, vt dicatur Miſſa de feſto. ibid.
7 Quæ ſit origo indulgentiæ Sabbatinæ apud religioſos Carmelitas ibid.
8 Vtrùm indulgentiæ de ſex *Pater noſter*, & *Aue Maria*, cum Gloria Patri poſſit pro defunctis, applicari. p. 251. c. 1.

QVÆSTIO XCVIII.

De indulgentiis pro nouo orbe Indiarum, in duos articulos diuiſa. Pag. 251. c. 2

1 VTrùm in Indiis in Sanctis ordinum indulgentiæ concedantur. ibi.
2 Vtrùm aliæ indulgentiæ pro dicto nouo orbe ſpecialiter ſint conceſſæ, in fine ponitur decretum S. Domini Noſtri Papæ Clementis VIII. pro indulgentiis conceſſis granis, & imaginibus benedictis. p. 252. c. 1.

QVÆSTIO XCIX.

De indulgentiis quoad earum publicationem & acquiſitionem, in nouem articulos diuiſa. p. 253. col. 1.

1 QVomodo ſint publicandæ indulgentiæ monaſteriorum regularium. ibi.
2 Vtrùm Religioſi indulgentias indiſcretas prædicantes peccent. ibi. c. 2.
3 Vtrùm clauſula indulgentiæ poſt quinquennium non valituræ debet intelligi à die conceſſionis & datæ literæ, an verò à die publicationis ipſarum. ibi.
4 Vtrùm indulgentia conceſſa alicui Eccleſiæ reuocetur à Papa in die ſuæ creationis. p. 254. c. 1.
5 Vtrùm indulgentia poſſit lucrari ab exiſtenti in peccato mortali. ibi.
6 Vtrùm definat eſſe bonus mortaliter actus qui ſit in peccato veniali. p. 255. c. 1.
7 Vtrùm quando conceditur indulgentia tot dierum & annorum an intelligatur de tot diebus & annis continuis an interpolatis. ibi. c. 2.
8 An indulgentiæ tot dierum & annorum intelligantur de diebus & annis vitæ huius, an Purgatorij. ibi.
9 Vtrùm pœnæ debitæ in vno die vitæ huius, correſpondeat alter etiam dies & idem tempus pœnæ Purgatorio luendæ. p. 256. c. 1.

QVÆSTIO C.

De Indis quoad eorum priuilegia, in ſeptem articulos diuiſa. Pag. 256. c. 2.

1 VTrùm Epiſcopi Occidentales & Meridionales Indiarum poſſint abſoluere nouiter conuerſos à caſibus Bullæ Cœnæ Domini. ibi.
2 Qui ordo conficiendi Chriſma in partibus Indiarum concedatur. p. 257. c. 1.
3 Vtrùm Epiſcopi Indiarum teneantur ſingulo biennio limina S. Petri viſitare. ibi.
4 Vtrùm Indi ſint domini ſuarum poſſeſſionum. ibi.

5 Vtrùm

Digitized by Google

5 Vtrùm Religioſis pro conuerſione Indorum aliqua concedantur. ibi. c.2.
6 Vtrùm tempore Iubilæi aliqua gratia ſpecialis Indis ſit largita. p.258. c.2.
7 Vtrùm tranſeuntes ad Indias ſine licentia Regum Hiſpaniarum ſint excommunicati. p.259.c.1.

QVÆSTIO CI.

De ieiunio, in octo articulos diuiſa. Pag.259.col.2.

1 VTrùm Monachis eſus carnium prohibeatur. ibid.
2 Vtrùm Prælati regulares poſſint diſpenſare cum Monachis, vt comedant carnes, & non ieiunent. p.260.c.1.
3 Vtrùm fratres itinerantes poſſint transferre ieiunium diei itineris in alium diem. p.261.col.2.
4 Vtrùm fratres Minores ratione ſuæ regulæ teneantur ad ieiunia quadrageſimalia. ibid.
5 Vtrùm Monachi à feria ſecunda poſt quinquageſimam, teneantur ieiunare. p.262.col.1.
6 Vtrùm fratres Minores teneantur ante vigeſimum primum ætatis annum ad ieiunia vigiliarum, & quatuor temporum. ibid.col.2
7 Quibus cibis in ieiuniis regulæ fratribus Minoribus veſci fas ſit. ibid.
8 Vtrùm ſicut omnes etiam regulares ante vigeſimum primum annum à ieiuniis Eccleſiaſticis eximuntur, ita fratres Minores huius ætatis à ieiuniis regulæ eximantur. p.263.c.1

QVÆSTIO CII.

De ieiunio quantum ad abſtinentiam à carnibus, in tres articulos diuiſa. pag.266.col.2.

1 VTrùm ſtatutum non edendi perpetuò carnem in ordine Carthuſienſi ſit rationabile. ibi.
2 Vtrùm liceat Regularibus abbreuiare vitam per nimiam abſtinentiam. p.268.c.1.
3 Vtrùm Religioſi teneantur abſtinere ab ouis & lacticiniis. ibid.

QVÆSTIO CIII.

De infirmis fratribus, in duos articulos diuiſa. pag. 268.col.2.

1 VTrùm indulgentiæ fratribus conceſſæ ſint etiam infirmis communicatæ. ibid.
2 Vtrùm fratres poſſint medicari infirmos. p.269. col.1.

QVÆSTIO CIIII.

De impetratione reſcriptorum à regularibus, in tres articulos diuiſa. Pag.269.c.2.

1 QVomodo ſit intelligendum reſcriptum, vt exequatur negotium de conſilio & conſenſu aliquorum. ibi.
2 Vtrùm Religioſi ſine licentia ſuperioris poſsint impetrare reſcriptum. p.270.c.2.
3 Vtrùm ſubditus ſine licentia Prælati impetrans aliquod à Sede Apoſtolica reſcriptum maneat abſolutus à cenſuris, etiamſi non valeat ipſum reſcriptum. p.271.c.1.

QVÆSTIO CV.

De impreſſione librorum, in quatuor articulos diuiſa. Pag.271.c.2.

1 VTrùm libri Regularium poſsint imprimi ſine licentia Ordinarij. ibid.
2 Vtrum Regulares poſſint habere priuilegia Conſilij Regalis, quo prohibeatur ne alius eorum libros imprimat, aut vendat ſub pœnis in dicto priuilegio contentis. p.272.c.1.
3 Quomodo fratres Minores Obſeruantiæ poſſint ſuos libros imprimere ſine ſuæ regulæ tranſgreſſione. ibi. col.2.
4 Vtrùm Syndicus Apoſtolicus poſsit in iudicio petere pœnam in priuilegio contra imprimentes aut vendentes dictos libros. p.275.c.1.

QVÆSTIO CVI.

De irregularitate, in quinque articulos diuiſa. Pag. 275.col.2.

1 VTrùm Prælati regulares poſſint in foro exteriori in irregularitate, quæ procedit ex homicidio voluntario diſpenſare. ibid.
2 Vtrùm non habens poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate contracta ex homicidio voluntario, poſſit diſpenſare, in ea, quæ naſcitur ex homicidio iuſtè patrato. p.276.c.1.
3 Vtrùm Monachus iuuans chirurgum adſcindendum aliquod membrum, quod arte chirurgiæ ſcindi debet, fiat irregularis. p.277.
4 Vtrùm ſit irregularis Prælatus monaſterij qui conqueſtus coram iudice Laico indicauit locum vbi fur comprehenderetur ſecuta morte ipſius furis. ibid.
5 Vtrùm regularis ante legitimam ætatem factus ſacerdos, licet non poſſit ſacrificare, an valeat munera exercere, quæ alius ſacerdos non regularis poteſt. ibid.2.2.

QVÆSTIO CVII.

De interdicto, quod eſt cenſura Eccleſiaſtica quoad eius diffinitionem & diuiſionem, in duos articulos diuiſa. Pag.277.col.2.

1 QVid ſit interdictum. ibid.
2 Quotuplex ſit interdictum. ibid.

QVÆSTIO CVIII.

De interdicto, quoad eius miniſtrum in imponendo, & in tollendo, in tres articulos diuiſa. pag.278.col.1.

1 QVis poſſit interdicere. ibid.
2 Vtrum Prælrti inferiores Epiſcopo poſsint interdicere. ibid.
3 Quis poſſit abſoluere ab interdicto perſonali. ibid.

QVÆSTIO CIX.

De interdicto quoad ea qua poſſunt interdici, in ſex articulos diuiſa. pag.278.c.2.

1 VTrùm interdicta ciuitate cenſeantur etiam interdicta monaſteria in ipſa ciuitate exiſtentia. ibid.
2 Vtrùm monaſteria fratrum poſſint interdici non interdicto populo. pag.279.c.1.
3 Vtrùm Religioſi poſsint ab Ordinariis ſpecialiter interdici. ibib.c.2.
4 Vtrùm Religioſi teneantur ſeruare interdictum nullum ſeruatum à matrice. p.280.col.1.
5 Vtrùm Religioſi non ſeruantes interdictum ſint excommunicati. ibid.
6 Vtrùm matrice non ſeruante interdictum teneantur Religioſi non ſeruare. p.281.col.1.

QVÆSTIO CX.

De interdicto locali, quoad eius effectus, & priuilegia iuris communis, in quinque articulos diuiſa. pag. 281 *col.*1.

1 QVis ſit effectus interdicti localis. ibid.
2 Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur. ibid.col.2.
3 Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri. p.283.c.1.
4 Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio cap. *Alma mater* celebrentur. p.384.col.2.
5 Vtrum interdictum loci violetur etiam ſi non ſit denunciatum. p.285.c.2.

QVÆSTIO CXI.

*De interdicto in quantum prohibet ſepulturam Eccleſiaſticam, in quatuor articulos diuiſa. pag.*285*.col.*1.

1 VTrùm tempore interdicti poſſit aliquis ſecundùm ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura. p.286.c.1.
2 Vtrùm hi qui habent priuilegium, vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis, poſſint in ſacro ſepeliri. ibid.c.2.
3 Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti. ibid.
4 Vtrùm ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum. ibid.

QVÆSTIO CXII.

*De interdicto quoad eius relaxationem & ſuſpenſionem iure communi in aliquibus caſibus & feſtiuitatibus, in tres articulos diuiſa. pag.*287*.col.*1.

1 QVibus modis interdictum ſuſpendatur. ibid.
2 In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale. ibid.
3 Quomodo incipiat & finiatur dies feſtus à ſuſpenſione interdicti. ibid.col.2.

QVÆSTIO CXIII.

*De interdicti ſuſpenſione per priuilegia regularium, in ſex articulos diuiſa. pag.*288*.col.*1.

1 VTrùm priuilegia Regularium quibus ſuſpenditur interdictum ſint ſublata per Concilium Tridentinum. ibid.
2 In quibus feſtiuitatibus Regulares poſſunt ſuſpendere interdictum. p.289.c.2.
3 Vtrùm poſſit ſuſpendi interdictum propter reliquiam Sancti, aut in feſto patroni. p.292.c.1.
4 Vtrùm in aliis feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint Regulares ſuſpendere interdictum & ceſſationem à diuinis. p.292.c.1.
5 Vtrùm in profeſſione alicuius Religioſi poſſit ſuſpendi interdictum & ceſſatio à diuinis. ibi.c.2.
6 Vtrùm Prælati religionum poſſint in ſuis Eccleſijs admittere ſæculares ad officia diuina tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis. p.294.col.2.

QVÆSTIO CXIIII.

*De interdicto & ceſſatione à diuinis quantum ad Moniales, in duos articulos diuiſa. pag.*295*.col.*1.

1 VTrùm tempore interdicti & ceſſationis à diuinis poſſint Moniales in ſuis monaſteriis diuina celebrare. ibid.
2 Vtrùm Abbatiſſæ monaſteriorum, aut Præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſijs ad diuina & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis perſonas, de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis. ibid.c.2.

QVÆSTIO CXV.

*De interdicto & ceſſatione à diuinis, quoad familiares & ſeruitores religioſorum, in quatuor articulos diuiſa. pag.*295*.col.*2.

1 VTrùm familiares, & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis. p.296.c.1.
2 Vtrum Syndicus fratrum Minorum, & eius vxor & filij poſſint recipi ad diuina tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis. ibid.
3 Vtrum Medicus monaſterij poſſit aſſiſtere diuinis & recipere ſacramenta tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis. ibid.col.2.
4 Vtrum in monaſteriis tempore interdicti poſſit admitti Laicus, vt adminiſtret in Miſſa. p.297.c.1.

QVÆSTIO CXVI.

*De ceſſatione à diuinis quoad eius eſſe & poſitionem, in quatuor articulos diuiſa. pag.*297*.c.*1.

1 QVid & quotuplex eſt ceſſatio à diuinis. ibi.
2 In quo differt ceſſatio ab interdicto. ibi.
3 Vtrum expediat imponi ceſſationem à diuinis. ibi.
4 Vtrum damna temporalibus ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui. p.298.col.1.

QVÆSTIO CXVII.

*De ceſſatione à diuinis, quoad eius effectus, in ſeptem articulos diuiſa. pag.*298*.col.*2.

1 QVæ officia tempore ceſſationis fieri poſſint. ibi.
2 Vtrum duo aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis à diuinis. p.240. col.1.
3 Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis. ibid.
4 Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur. ibid.
5 Vtrum tempore ceſſationis liceat ſepulturam dare Eccleſiaſticam. ibid.c.2.
6 Vtrum tempore ceſſationis in feſtis ibi numeratis habeat locum deciſio capituli alma mater. ibid.
7 Quæ priuilegia habeant Regulares pro tempore ceſſationis. p.300.c.1.

QVÆSTIO CXVIII.

*De ceſſatione à diuinis, quoad eum qui ponit & tollit, in duos articulos diuiſa. pag.*300*.col.*1.

1 QVis poſſit imponere & tollere ceſſationem. ibid.
2 An poſſit ex parte tolli ceſſatio. ibid.c.2.

QVÆSTIO CXIX.

*De ceſſatione, quoad pœnas eam frangentium, in duos articulos diuiſa. pag.*301*.c.*1.

1 IN quas pœnas incurrrunt violantes ceſſationem validam. ibi.
2 Quis poteſt abſoluere ab his pœnis. ibid.c.2

QVÆSTIO CXX.

*De Iudicibus, in tres articulos diuiſa. pag.*301*.col.*2.

1 Quo-

Digitized by Google

1 Quotuplex ſit Iudex. ibi.
2 Vtrùm Regulares poſſint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam. p.302.c.1.
3 Quomodo Iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi à Sede Apoſtolica, ſeu ab aliis ſuperioribus commiſſis. ibi.

QVÆSTIO CXXI.

De iuramento, in tres articulos diuiſa. pag.302. col.2.

1 Quid ſit iuramentum. ibid.
2 Quibus modis iuratur. p.303.c.1
3 Vtrum præceptum obedientiæ impoſitum ſubditis habeat vim iuramenti. ibi.

QVÆSTIO CXXII.

De itinerantibus fratribus, in quinque articulos diuiſa. pag.304.col.1.

1 Vtrùm ſint recipiendi fratres itinerantes ſine literis commendatitiis ſuorum Prælatorum. ibi.
2 Vtrùm fratres conuentuales itinerantes teneantur ſe præſentare coram Prælatis Obſeruantiæ. ibid. col.
3 Vtrùm fratres obſeruantes ordinis Minorum poſſint hoſpitari in domo ad hoc ipſis relicta. ibi.
4 Vtrùm fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum. p.305.c.1.
5 Quomodo fratres itinerantes ſe debent habere circa ieiunia. ibid.

QVÆSTIO CXXIII.

De iure Patronatus, in quinque articulos diuiſa. pag. 305.col.1.

1 Quid ſit, & quotuplex ſit ius Patronatus. ibid.
2 Vtrùm Patrono monaſterium ingreſſo, ius Patronatus transferatur in ipſum monaſterium. ibid. col.2.
3 Vtrùm Rex Hiſpaniarum habeat ius Patronatus in præceptorias militiarum. p.306.c.1.
4 Vtrùm Reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſijs collegiatis, aut Regularibus poſſint præſentare illos qui non ſunt illius religionis. ibid.
5 Vtrùm de bonis incertis quæ pauperibus ſunt reſtituenda poſſit inſtitui monaſterium cum iure patronatus. ibi.col.2.

QVÆSTIO CXXIIII.

De Laicis fratribus, in tres articulos diuiſa. pag.306. col.2.

1 Vtrùm Laici fratres ſint propriè religioſi. ibid.
2 Vtrùm Laici fratres poſſint tangere corporalia, & cætera alia ad diuinum cultum pertinentia. p. 307.c.1.
3 Vtrùm Laici apoſtatæ in apoſtaſia ordinati debeant portare tonſuram, vt clerici ſi ad ordinem reuertantur. ibid.

QVÆSTIO CXXV.

De Legatis à latere, in tres articulos diuiſa. Pag.307. col.2.

1 Vtrùm religioſus factus Canonicus poſſit eſſe Legatus Papæ, vel Legati. ibi.
2 Vtrùm religioſus poſſit eſſe locum tenens Legati & decidere cauſas.
3 Vtrùm Legatus habens facultatem conferendi quæcunque beneficia Regularibus, ſi tunc requirendus eſt conſenſus Abbatis. ibid.

QVÆSTIO CXXVI.

De Legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa. pag. 308.c.1.

1 Vtrùm fratribus Mendicantibus poſſit aliquid legari. ibid.c.2.
2 Vtrùm fratribus particularibus aliquid poſſit legari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas pag.309. col.1.
3 Vtrùm huiuſmodi legatum poſſit relinqui ſub certa cautela. ibid.
4 Quomodo religioſis fratribus poſſit fieri legatum ibid.c.2.
5 Quis Prælatus poſſit dare licentiam religioſis ad accepanda & conſumenda legata ipſis. pag.310. col.1.
6 Vtrùm Prælati legata acceptata & acquiſita fratribus inuitis quibus facta fuerunt poſſint in conuentuum neceſſitatibus conſumere. ibid.
7 Vtrùm legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas relictum cenſeatur. p.311.col.1
8 Vtrùm legato relicto monaſterio poſsint teſtamentarij aliquid amplius monaſterio applicare ex operibus piis ipſius teſtatoris diuidendis. ibid.
9 Vtrùm legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo Prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium. ibid.
10 Vtrum legatum, vt monaſterium in certo loco conſtituatur ſit caducum, ſi in tali loco non poſſit conſtitui. ibid.c.2.
11 Vtrùm fundans legatum vt ex fructibus ipſius feſtum Conceptionis quolibet anno celebretur, poſſint hæredes id quod ſupereſt ſibi applicare, ibid.

QVÆSTIO CXXVII.

De legatis factis fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ, in ſex articulos diuiſa. pag. 301. col. 1.

1 Vtrùm fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ poſſint aliqua legari. ibid.
2 Vtrùm fratribus Minoribus poſſint legari annui redditus. p.313.c.1.
3 Vtrùm fratribus Minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus. ibi.c.2.
4 Vtrùm legata annua relicta dictis fratribus ſint valida, ita vt licet non poſſint peti in iudicio, ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur. pag.314.col.1.
5 Vtrùm annuus redditus promiſſus, vt legatus monaſterio fratrum Minorum de Obſeruantia pro fabrica, vino, cera & oleo, & pro celebratione Miſſarum ſit validus. p.316.c.1.
6 Vtrùm Prælati poſſint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis. ibid.

QVÆSTIO CXXVIII.

De legatis factis ſæcularibus ſub conditione ſi religionem ingrediantur, in tres articulos diuiſa. pag.316.c.2

QVÆSTIO CX.

De interdicto locali, quoad eius effectus, & priuilegia iuris communis, in quinque articulos diuiſa. pag. 281 col. 1.

1 QVis ſit effectus interdicti localis. ibid.
2 Quæ iure communi tempore interdicti localis permittantur. ibid. col. 2.
3 Quæ ſacramenta tempore interdicti permittantur conferri. p. 283. c. 1.
4 Quomodo tempore interdicti officia diuina ex priuilegio cap. *Alma mater* celebrentur. p. 384. col. 2.
5 Vtrum interdictum loci violetur etiam ſi non ſit denunciatum. p. 285. c. 2.

QVÆSTIO CXI.

De interdicto in quantum prohibet ſepulturam Eccleſiaſticam, in quatuor articulos diuiſa. pag. 285. col. 1.

1 VTrùm tempore interdicti poſſit aliquis ſecundùm ius commune ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura. p. 286. c. 1.
2 Vtrùm hi qui habent priuilegium, vt tempore interdicti poſſint aſſiſtere diuinis, poſſint in ſacro ſepeliri. ibid. c. 2.
3 Quid intelligatur per pompam moderatam in conceſſione ſepulturæ tempore interdicti. ibid.
4 Vtrùm ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco non ſacro poſſint transferri ad locum ſacrum. ibid.

QVÆSTIO CXII.

De interdicto quoad eius relaxationem & ſuſpenſionem iure communi in aliquibus caſibus & feſtiuitatibus, in tres articulos diuiſa. pag. 287. col. 1.

1 QVibus modis interdictum ſuſpendatur. ibid.
2 In quibus feſtiuitatibus ſuſpendatur iure communi interdictum generale. ibid.
3 Quomodo incipiat & finiatur dies feſtus à ſuſpenſione interdicti. ibid. col. 2.

QVÆSTIO CXIII.

De interdicti ſuſpenſione per priuilegia regularium, in ſex articulos diuiſa. pag. 288. col. 1.

1 VTrùm priuilegia Regularium quibus ſuſpenditur interdictum ſint ſublata per Concilium Tridentinum. ibid.
2 In quibus feſtiuitatibus Regulares poſſunt ſuſpendere interdictum. p. 289. c. 2.
3 Vtrùm poſſit ſuſpendi interdictum propter reliquiam Sancti, aut in feſto patroni. p. 292. c. 1.
4 Vtrùm in aliis feſtiuitatibus à ſupradictis poſſint Regulares ſuſpendere interdictum & ceſſationem à diuinis. p. 292. c. 1.
5 Vtrùm in profeſſione alicuius Religioſi poſſit ſuſpendi interdictum & ceſſatio à diuinis. ibi. c. 2.
6 Vtrùm Prælati religionum poſſint in ſuis Eccleſijs admittere ſæculares ad officia diuina tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis. p. 294. col. 2.

QVÆSTIO CXIIII.

De interdicto & ceſſatione à diuinis quantum ad Moniales, in duos articulos diuiſa. pag. 295. col. 1.

1 VTrùm tempore interdicti & ceſſationis à diuinis poſſint Moniales in ſuis monaſteriis diuina celebrare. ibid.
2 Vtrùm Abbatiſſæ monaſteriorum, aut Præſidentes poſſint admittere in ſuis Eccleſijs ad diuina & ad recipienda ſacramenta tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis perſonas, de quibus in articulo finali quæſtionis præcedentis. ibid. c. 2.

QVÆSTIO CXV.

De interdicto, & ceſſatione à diuinis, quoad familiares & ſeruitores religioſorum, in quatuor articulos diuiſa. pag. 295. col. 2.

1 VTrùm familiares, & ſeruitores religioſorum vtriuſque ſexus ſint priuilegiati in tempore interdicti, aut ceſſationis à diuinis. p. 296. c. 1.
2 Vtrum Syndicus fratrum Minorum, & eius vxor & filij poſſint recipi ad diuina tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis. ibid.
3 Vtrum Medicus monaſterij poſſit aſſiſtere diuinis & recipere ſacramenta tempore interdicti aut ceſſationis à diuinis. ibid. col. 2.
4 Vtrum in monaſteriis tempore interdicti poſſit admitti Laicus, vt adminiſtret in Miſſa. p. 297. c. 1.

QVÆSTIO CXVI.

De ceſſatione à diuinis quoad eius eſſe & poſitionem, in quatuor articulos diuiſa. pag. 297. c. 1.

1 QVid & quotuplex eſt ceſſatio à diuinis. ibi.
2 In quo differt ceſſatio ab interdicto. ibi.
3 Vtrùm expediat imponi ceſſationem à diuinis. ibi.
4 Vtrum damna temporalibus ſecuta ex ceſſatione debeant reſtitui. p. 298. col. 1.

QVÆSTIO CXVII.

De ceſſatione à diuinis, quoad eius effectus, in ſeptem articulos diuiſa. pag. 298. col. 2.

1 QVæ officia tempore ceſſationis fieri poſſint. ibi.
2 Vtrum duo aut tres poſſint recitare horas Canonicas tempore ceſſationis à diuinis. p. 240. col. 1.
3 Vtrum aliqui ſecundum ius commune poſſint celebrare tempore ceſſationis. ibid.
4 Quæ ſacramenta tempore ceſſationis conferri permittantur. ibid.
5 Vtrum tempore ceſſationis liceat ſepulturam dare Eccleſiaſticam. ibid. c. 2.
6 Vtrum tempore ceſſationis in feſtis ibi numeratis habeat locum deciſio capituli alma mater. ibid.
7 Quæ priuilegia habeant Regulares pro tempore ceſſationis. p. 300. c. 1.

QVÆSTIO CXVIII.

De ceſſatione à diuinis, quoad eum qui ponit & tollit, in duos articulos diuiſa. pag. 300. col. 1.

1 QVis poſſit imponere & tollere ceſſationem. ibid.
2 An poſſit ex parte tolli ceſſatio. ibid. c. 2.

QVÆSTIO CXIX.

De ceſſatione, quoad pœnas eam frangentium, in duos articulos diuiſa. pag. 301. c. 1.

1 IN quas pœnas incurrrunt violantes ceſſationem validam. ibi.
2 Quis poteſt abſoluere ab his pœnis. ibid. c. 2

QVÆSTIO CXX.

De Iudicibus, in tres articulos diuiſa. pag. 301. col. 2.

1 Quo-

Digitized by Google

1 QVotuplex ſit Iudex. ibi.
2 Vtrùm Regulares poſſint compelli ad acceptandam aliquam iudicaturam. p.302.c.1.
3 Quomodo Iudices regulares ſe habere debent in examinandis reſcriptis ſibi à Sede Apoſtolica, ſeu ab aliis ſuperioribus commiſſis. ibi.

QVÆSTIO CXXI.

De iuramento, in tres articulos diuiſa. *pag.302. col.2.*

1 QVid ſit iuramentum. ibid.
2 Quibus modis iuratur. p.303.c.1
3 Vtrum præceptum obedientiæ impoſitum ſubditis habeat vim iuramenti. ibi.

QVÆSTIO CXXII.

De itinerantibus fratribus, in quinque articulos diuiſa. *pag.304.col.1.*

1 VTrùm ſint recipiendi fratres itinerantes ſine literis commendatitiis ſuorum Prælatorum. ibi.
2 Vtrùm fratres conuentuales itinerantes teneantur ſe præſentare coram Prælatis Obſeruantiæ. ibid. col.
3 Vtrùm fratres obſeruantes ordinis Minorum poſſint hoſpitari in domo ad hoc ipſis relicta. ibi.
4 Vtrùm fratres itinerantes poſſint lucrari indulgentias ſtationum. p.305.c.1.
5 Quomodo fratres itinerantes ſe debent habere circa ieiunia. ibid.

QVÆSTIO CXXIII.

De iure Patronatus, in quinque articulos diuiſa. *pag.305.col.1.*

1 QVid ſit, & quotuplex ſit ius Patronatus. ibid.
2 Vtrùm Patrono monaſterium ingreſſo, ius Patronatus transferatur in ipſum monaſterium. ibid. col.2.
3 Vtrùm Rex Hiſpaniarum habeat ius Patronatus in præceptorias militiarum. p.306.c.1.
4 Vtrùm Reges habentes ius præſentandi Abbatem in Eccleſiis collegiatis, aut Regularibus poſſint præſentare illos qui non ſunt illius religionis. ibid.
5 Vtrùm de bonis in certis quæ pauperibus ſunt reſtituenda poſſit inſtitui monaſterium cum iure patronatus. ibi.col.2.

QVÆSTIO CXXIIII.

De Laicis fratribus, in tres articulos diuiſa. *pag.306. col.2.*

1 VTrùm Laici fratres ſint propriè religioſi. ibid.
2 Vtrùm Laici fratres poſſint tangere corporalia, & cætera alia ad diuinum cultum pertinentia. p. 307.c.1.
3 Vtrùm Laici apoſtatæ in apoſtaſia ordinati debeant portare tonſuram, vt clerici ſi ad ordinem reuertantur. ibid.

QVÆSTIO CXXV.

De Legatis à latere, in tres articulos diuiſa. *Pag.307. col.2.*

1 VTrùm religioſus factus Canonicus poſſit eſſe Legatus Papæ, vel Legati. ibi.
2 Vtrùm religioſus poſſit eſſe locum tenens Legati & decidere cauſas.
3 Vtrùm Legatus habens facultatem conferendi quæcunque beneficia Regularibus, ſit tunc requirendus eſt conſenſus Abbatis. ibid.

QVÆSTIO CXXVI.

De Legatis relictis religioſis, in vndecim articulos diuiſa. *pag.308.c.1.*

1 VTrùm fratribus Mendicantibus poſſit aliquid legari. ibid.c.2.
2 Vtrùm fratribus particularibus aliquid poſſit legari, ita vt commodi particeps non ſit Abbas pag.309. col.1.
3 Vtrùm huiuſmodi legatum poſſit relinqui ſub certa cautela. ibid.
4 Quomodo religioſis fratribus poſſit fieri legatum ibid.c.2.
5 Quis Prælatus poſſit dare licentiam religioſis ad acceptanda & conſumenda legata ipſis. pag.310. col.1.
6 Vtrùm Prælati legata acceptata & acquiſita fratribus inuitis, quibus facta fuerunt poſſint in conuentuum neceſſitatibus conſumere. ibid.
7 Vtrùm legatum religioſo particulari relictum ad pias cauſas relictum cenſeatur. p.311.col.1
8 Vtrùm legato relicto monaſterio poſſint teſtamentarij aliquid amplius monaſterio applicare ex operibus piis ipſius teſtatoris diuidendis. ibid.
9 Vtrùm legata monaſterio in certum vſum poſſit ſecluſo ſcandalo Prælatus commutare in alium vſum magis neceſſarium. ibid.
10 Vtrùm legatum, vt monaſterium in certo loco conſtituatur ſit caducum, ſi in tali loco non poſſit conſtrui. ibid.c.2.
11 Vtrùm fundans legatum vt ex fructibus ipſius feſtum Conceptionis quolibet anno celebretur, poſſint hæredes id quod ſupereſt ſibi applicare, ibid.

QVÆSTIO CXXVII.

De legatis factis fratribus Minoribus regularis Obſeruantiæ, in ſex articulos diuiſa. *pag.301. col.1.*

1 VTrùm fratribus Minoribus Regularis Obſeruantiæ poſſint aliqua legari. ibid.
2 Vtrùm fratribus Minoribus poſſint legari annui redditus. p.313.c.1.
3 Vtrùm fratribus Minoribus poſſint legari annui redditus ad modicum tempus. ibi.c.2.
4 Vtrùm legata annua relicta dictis fratribus ſint valida, ita vt licet non poſſint peti in iudicio, ſaltem in foro conſcientiæ hæres ad id ſoluendum teneatur. pag.314.col.1.
5 Vtrùm annuus redditus promiſſus, vt legatus monaſterio fratrum Minorum de Obſeruantia pro fabrica, vino, cera & oleo, & pro celebratione Miſſarum ſit validus. p.316.c.1.
6 Vtrùm Prælati poſſint facere compoſitionem ſuper his annuis legatis. ibid.

QVÆSTIO CXXVIII.

De legatis factis ſæcularibus ſub conditione ſi religionem ingrediantur, in tres articulos diuiſa. *pag.316.c.2.*

1 VTrùm legatum factum filiæ ſi nupſerit ei debeatur ſi religionem ingrediatur. ibid.
2 Teſtator reliquit legatum mulieri ſub conditione ſi intrauit monaſterium quæ intrauit & exiit,an debeatur ei legatum. p.317.c.2.
3 Vtrum legatum relictum pauperibus magis Religioſis quàm aliis ſit conferendum. ibid.

QVAESTIO CXXIX.

De legitimis debitis filiis regularibus,in duos articulos diuiſa. *pag.318.col.1.*

1 VTrum fratribus Minoribus conuentualibus debeatur legitima parentum. ibid.c.2.
2 Vtrum matri, vel auiæ debeatur legitima filij, vel nepotis monachi iam profeſſi contra monaſterium bonorum capax in communi. p.319.col.1.

QVÆSTIO CXXX.

De libris ex bibliotheca non extrahendis; Articulus unicus. *pa. 319 c.1*

1 VTrum Religioſi poſſint extrahere libros à bibliotheca monaſteriorum. ibi.

QVÆSTIO CXXXI.

De lectoribus,in duos articulos diuiſa. *pag.321.col.1.*

1 VTrum lectores Theologiæ aliquam in ordinibus habeant præeminentiam ſecundum literas Apoſtolicas. ibid.
2 Vtrum Regulares in ſuis monaſteriis teneantur habere lectores ſacræ Theologiæ. ibid.c.2.

FINIS.

INDEX LOCORVM CONCILII TRIDENTINI,

QVÆ IN HOC SECVNDO TOMO obiter, ſeu expreſſo continentur.

SESSIONE XXV. DE REG. CAP. VII.

ABBATISSA.

PRÆLATVS qui præeſt electioni Abbatiſſæ, clauſtra monaſterij non ingrediatur, ſed foris vota ſingula cuiuſque audiat. p.127. col.2.

Seſsione XXV. *De reg. cap.* IV.

Apoſtata.

Apoſtata & fugitiuus iudicatur religioſus, qui ſine licentia Prouincialis ad ſuperiorem fugit, ſaltim in gradu appellationis. p.145. col.1.

Seſsione XXV. *De refor. cap.* iii.

Cenſura.

Ne contemnantur cenſuræ Eccleſiaſticæ, non ſunt leui cauſa exercendæ. p. 159.c.1.

Seſsio XXV. *De reg.cap.*xii.

Cenſuræ ab Epiſcopo, & ordinario dimanantes, mandante Epiſcopo, in regularium Eccleſiis publicentur. p.161.c.1.

Seſsione XXV. *De refor.cap.*iii.

Cenſuræ vt vltimum remedium ſunt apponendæ. p.197.c.1.

Seſsione XXV. *De refor.cap.*vi.

Si incurrat in excommunicationem ordinarius apprehendens religioſum delinquentem, cum propoſito tradendi eum proprio Prælato. p.180.c.1.

Seſsione XXV. *De refor.*

Si famuli fratrum poſſint ab ordinario excommunicari. p.190.c.2.

Seſsione XXV. *De refor. cap.* iii. *in fine.*

Si quis indurato animo, cenſuris annexus, in illis per annum inſorduerit, contra eum, vt in hæreſi ſuſpectum, procedendum eſt. p.309.c.1.

Seſsione XXV. *De refor.cap.*vi.

Clericus.

De manifeſtatione priuilegij clericorum primæ tonſuræ. p.5.c.1.

Citatur idem locus: p.6.c.2.

Seſsione xi. *De refor cap.* iii.

De correctione & punitione clericorum regularium. p.6.c.2.

Seſsione vii. *De refor.cap.*vii.

De iudice clericorum. p.8.c.1.

Seſsione xxiii. *De refor.cap.* viii.

Concubinam clerici, etiam coniugatam ab Eccleſiaſticis iudicibus puniendam eſſe, quomodo & quando intelligatur. p.67.c.1.

Seſsione xxiii. De refor. cap.vj.& xvij.

Vt clericus in Minoribus ordinatus fruatur priuilegiis Eccleſiæ, debet eſſe in aliqua Eccleſia, alicui officio adſcriptus. p.76.c.1.

Seſsione vi.Cap.iij & Seſsione xxiv. De refor. cap.iij.

Papa per ſpeciale reſcriptum mandet ordinario viſitare, corrigere & punire clericos. p.180.c.1.

Seſsione vii. De refor. cap.iii.

Irritatur collatio facta clericis de beneficiis præſertim curam animarum habentibus, ſi non dignis collata fuerint. p.133.c.1.

Seſsione xxiii, De refor. cap. xv.

Confeſsio.

Religioſi poſſunt audire confeſſiones, & ſacramenta adminiſtrare, famulis ſæcularibus, & illis, qui intra ſepta monaſterij curantur, dummodo confeſſores fuerint ordinario approbati. p.109.c.1.

Seſsione xxv. De refor. cap.xv.

Non poſſunt Monachi, quantumuis à ſuperioribus deputati, ſæcularium confeſſiones audire quoad vſque ab ordinario approbentur. p.296.c.2.

Seſsione vi. De refor. cap. iij.

correctio.

De correctione, & punitione criminis. pag.15.c.1.

Seſsione xxv. De refor. cap. vi.& xij.

Quando Iudex, & Epiſcopus, in correctione debent procedere ſine forma accuſationis. p.22.c.1.

Seſsione xxii. De refor. cap. i. & ſeſſ. xxv. de reſid. cap.1.& ſeſſ.xxiv. De refor.cap.iij.& x

Ad eundem propoſitum explicantur multa loca. ibid.

Seſsione xiv.in proœ. De refor.& ſeſſ vi. De ref.cap.iij.

Qualiter ſe debeat habere Prælatus in corrigendo ſubditos. p.54.c.1.

Seſsio vi. De refor. cap.iv.

De poteſtate Epiſcopi, necnon Generalis alicuius ordinis ſeu Prouincialis in correctione ſubditorum p.56.c.1.

Seſsione vi. De refor. cap.xxv. circa med.

Quando fuga delinquentis timetur, poteſt Iudex facta ſummaria informatione, ad correctionē procedere: & de quo atrocitatis caſu intelligatur. p.58.c.1.

Seſsione xiii. De refor. cap.i.

De pœna arbitraria delinquentib. imponenda. p.55.c.1

Seſsione xxv. De refor. cap. xij.

Decima.

Confeſſores regulares non abſoluant nolentes ſoluere decimas, ſi ter admoniti, ſeu excommunicati fuerint.

Ibidem.

Decimæ debentur, de iure diuino. p.86. c.2.

Seſsione xxv. De refor. Cap. v.
Diſpenſatio.

Quibus committantur diſpenſationes, quæ extra Romanam Curiam committi debent. p.182.c.2.

Seßione xxiv. De refor. Cap. v.

Prohibetur diſpenſatio in matrimonio ſcienter contracto in gradu prohibito, ſi contrahentes conſummauerint. p.100.c.2.

Seſsione xxii. *De ref. Cap.* v.

Committuntur à Pontifice alicui legato, ſeu ordinario, vt verificet narrata, & ſic diſpenſet. p.101. c.2.

Seſsione xxv. *De refor. Cap.* iij.
Eccleſiaſticus.

Eccleſiaſtici poſſunt procedere contra iudices ſeculares, per cenſuras. p.123. c.1.

Seſsione xxii. *De ref. cap.* i. *& Seſsione* xxiv. *refor. cap.* xii.

Prohibetur, Eccleſiaſticos ludere. p.78. c.1.

Seſsione xxiv. *De ref. Cap.* xx.

Cauſas Eccleſiaſticas in prima inſtantia non poſſunt cognoſcere niſi iudices ordinarij. p.302.c.1.

Seſsione xxii. *De ref. Cap.* IV.
Electio.

Qua ætate poſſit quis habere vocem actiuam in electionibus & initiari ſacris ordinibus. p.125. c.1.

Seſsione xxv. *De reg. cap.* vi.

Electio facta à quocumque ſaltem ſcriba ſi ſine fraude & legitimè fiat, valida eſt. p.127.c.2.

Seſsione xxiv. *De refor. cap.* xviii.

Quod eligatur dignior, ſi verò dignum eligant electores relicto digniore peccant, ſed electio valida eſt. p.134. c.1.

Seſsione xxiij. *De refor. Cap.* i.

Exhortatio ad electores vt digniorem eligant. ibid.

Seſsione xxi. *cap.* ix.
Eleemoſyna.

Quomodo intelligatur Concilium, abolens Quæſtores eleemoſynæ. p.155.col.1

Seßione v De refor. cap. ij. Seßione vj. De refor. cap. iij. Seßio. xxv. De reg. cap. xiiij. Seßio vij. De reform. cap. vi. & viij. Seßio xxiv. De mat. cap. j. verbo quod ſi quis parochus. Seßion. xxiv. De refor. cap. ij. eadem. Seßio. cap. verſ. nullus. Seßio xxv. de Reg. cap. iiij. v. & xj. & xvi in fin. & sij.

Epiſcopus.

In quibus Regulares Epiſcopis ſint ſubiecti plura citantur loca. p. 181. c.2. & ſeq.

Seſsione xxiii. *De refor. cap.* xj.

Epiſcopus inſtituat ſeminarium puerorum in ſua cathedrali. p.188.c.1

Seſsione xxv. *De reg. cap.* xii.
Feſtum.

Dies feſtus, qui in vna diœceſi celebretur, à regularibus etiam eiuſdem diœceſis debet ſeruari. p.225. c.1.

Seſsione xxiv. *De matrim. cap.* x.

In aliquibus feſtiuitatibus prohibetur benedictio nuptialis, licet in aliis permittatur. p.284.c.2,

Seſsione xxv. *De refor. cap.* xix.
Homicida.

Qualiter ſeruandus ſit ſeu tradendus homicida ad Eccleſiam confugiens. p.120.c.2.

Seſsione vij. *De ref. cap.* xv.
Hoſpitale.

De gubernatione, & viſitatione rerum pertinentium ad hoſpitalia. p.180. c.2.

Seßione iij. *De vſu & edit. lib. ſacr.*
Imprimere.

Prohibetur ſub grauibus pœnis ne quis imprimat nec imprimere faciat, libros de rebus ſacris abſque nomine autoris. p.271.c.2.

Seſsione XXI. De refor. Cap. IX.
Indulgentia.

Prohibetur, indulgentias, aut alias ſpeciales gratias prædicari, niſi debitis temporibus. 255.c.1.

Seſsione xxv. *De reg. Cap.* xij.
Interdictum.

Interdicta ab Epiſcopo ſeu ordinario poſita ac promulgata à regularibus debent ſeruari. p.161.c.1.

Seſsione xxv. *De reg. cap.* xii. *&* xxij.

Non poteſt Epiſcopus Eccleſias fratrum ſpecialiter interdicere, licet in generali interdicto comprehendantur. p. 188. c.2.

Seßione xxiii. *Cap. liceat. De refor.*
Irregularitas.

Si poſſint aliqui prælati præter Papam diſpenſare in irregularitate homicidæ. p.276.col.1.

Seſsione xiv *De refor. Cap.* vij.

Non poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate procedente ex datione potus venenoſi. pag. 75. col. 1.

Seßione

Seſſione xxiv. *De refor. cap.* ij.
Ius.

Habentes ius patronatus, ſi fuerint Eccleſiaſtici, tenentur digniorem præſentare, ſi verò laici dignum p.118.c.1.

Seſſione xxi. *De reg. cap.* iij.

Fratres Minores de obſeruantia ſunt incapaces cuiuſcumque iuris. p.272.c.2.

Seſſione xxii. *De refor. cap.* vi.
Legatum.

Non obſtantibus vltimis voluntatibus Legatorum poteſt Prouincialis, ſeu Epiſcopus commutare legata vnius terminati vſus in alium. p.310.c.2.

Seſſione xxii. *De obſer. & in celeb. miſſ.*
Miſſa.

Non licet celebrare Miſſas, extra Eccleſias vel oratoria ad diuinum tantùm cultum ab ordinariis deſignata. p.204.c.2.

Seſſione xxiv. *cap.* xvi.

Non admittantur hoſpites Religioſi ad Miſſam celebrandam, niſi eorum literæ commendatitiæ à ſuperioribus ſint præuiſæ. p.304.c.2.

Seſſione xxv. *De reg. cap.* iii.
Monaſterium.

Non poſſunt noua monaſteria erigi ſine licentia Ordinarij diœceſis ſpeciali. p.115.c.1.

Seſſione xxi. *De reg. cap.* iii.

Monaſteria ſeraphici P.N. Franciſci ſunt bonorum temporalium incapacia. p.211.c.1.

Seſſione xxv. *De reg. cap.* iii.

Tot debent in monaſteriis eſſe Religioſi quot reddita ſeu eleemoſynæ conſuetæ valeant ſuſtentare. p.202.c.1.

Seſſione xviii. *De reg. cap.* xxiv.

Monaſteria ſeu collegia Mendicantium exempta ſunt à contributione pro ſeminariis, quæ ab Epiſcopo eriguntur. p.184.c.2.

Seſſio xxv. *De reg. cap.* v.
Moniales.

Qua licentia poſſit quis ingredi monaſteria Monialium. p.108.c.1.

Seſſione xxv. *De reg. cap.* vi. & vii.

Electiones Monialium fiant per vota ſecreta. pag.145. col.1.

Ibidem.

Citatur idem locus. p.146.c.2.

Seſſione xxv. *De reg. cap.* v.

Patres Prouinciales (cum aſſenſu Epiſcopi) habent auctoritatem iure Ordinario ad examinandas infirmitates contagioſas ſuarum Monialium, p.302.c.2.

Seſſione xxv. *De reg. cap.* iv. vi. ix. x. & *cap.* xi.
Priuilegium.

Non denegat Concilium priuilegia regularia. p.288. col.2.

Seſſione xxiv. *De refor. cap.* ii.

Priuilegium exceptans capellanos Principum à iuriſdictione Prælatorum, & alia ſimilia reuocantur. p.183.c.1.

Seſſio xxiii. *De refor. cap.* ii.

Reuocatur quoad aliquid priuilegium conceſſum religioni Ciſtercienſi & aliis deneganda Epiſcopo iuriſdictione excommunicandi. p.32.c.2.

Seſſione xxv. *De reg. cap.* xxii.

Reuocantur priuilegia à Sede Apoſtolica impetrata contra reformationem & obſeruantiam ſecundùm regulæ præſcriptum. p.201.c.1.

Seſſione xxv. *De reg. cap.* xxiii.
Prælatus.

Prælati Regulares aſſumantur ex eodem ordine. pag. 236.c.1.

Seſſione xxv. De reg. cap. xij.

Si poſſit Prælatus committere alicui licentiam ad impendendum? p.152.c.2.

Seſſione xxiv. De refor. cap. xij.

Si Prælati Regulares, & Prædicatores fidem profiteri teneantur. p.129.c.1

Seſſione vi. Cap. iij. & Seſſione v. cap. xiiij.

Prælatus ordinarius non incurrit excommunicationem capiendo religioſum fugitiuum. p.188.c.1.

Seſſione vii. cap. xiv.

Si poſſit Prælatus ordinarius cognoſcere cauſas Regularium ratione delicti. p.9.c.1.

Seſſione xxv. De reg. cap. x. & cap. xx.

Prælatus viſitet monaſteria ſibi ſubdita. p.13.c.1.

Seſſione xxiv, De refor. cap. iv.
Prædicare.

Quod ſaltim Dominicis diebus & feſtis ſolemnibus populo prædicetur. p.175.c.1.

Seſſione xxv. De reg. cap. xix.
Profeſſio.

Quando aliquis ante legitimam ætatem profitetur, faciens bonorum ſuorum donationem, ſi poſt profeſſionem intra quintum annum reclamauerit, ſicut irritatur profeſſio, ſic & donatio. p.107.c.1

Seſſione xxv. De reg. cap. xvi.

In So-

Digitized by Google

INDEX LOCORVM CONCILII TRIDENTINI.

In Societate Ieſu, valet donatio facta ante profeſſionem p.109.c.1

Seſsione xxv. *De reg. Cap.* xv.

Quod non ſit profeſſio religionem intrantium ante decimum ſextum annum completum. p.9.col.1.

Seſsione XXV. De reg. Cap XIX.

Annullatur quæcunque donatio profeſſione non ſecuta. p.104.c.2.

Seſsione xxv. *De reg. Cap.* xvi.

Quando valeat renuntiatio, ſeu obligatio profitentis. p.105.c.1.

Seſsione xxv. *De reg. Cap.* ij.

propietas.

Quod non liceat ſuperioribus alicui Regulari bona ſtabilia concedere. p.108. & 309.col.2.

Seſsione xxv. *De refor. Cap.* xiij.

Quarta funeralis.

Si potuit conſuetudo quadraginta annorum introducere, vt quarta funeralium à religioſis contra eorum priuilegia ſoluatur. p.121.col.2

Seſsione xxv. *De reg.* xix.

Religioſus.

Nulli religioſo concedatur facultas, habitum ſuæ religionis occultè ferendi. p.207.c.1

Seſsione xxv. *De reg. Cap.* 1.

Quòd omnes religioſi tam viri quàm mulieres, ad regulam quam promiſerunt præſcriptam, vitam inſtituant. p.201.c.2.

Seſsione xxv. *De reg. Cap.* xiv.

Religioſus extra monaſterium notoriè delinquens, inſtante Epiſcopo, ſeuerè à ſuo Prælato puniatur. p.180.c.1.

Seſsione xxv. *De refor. Cap.* xiiij.

Quando Regulares debent conueniri coram Ordinariis. p.9.c.1.

Seſsione xxv. *De reg. Cap.* ix.

De his quæ pertinent ad ſtatum religioſi. p.8.c.1.

Seſsione xxv. *De reg. cap.* iv.

Si patres conuentuales ordinis Minorum diuerterint ad domos de obſeruantia, debent literas commendatitias Prælatis oſtendere. p.394.c.2.

Seſsione xxv. *De reg. cap.* xv. & xvi.

Religioſus nouitius.

Qua licentia poſſit Nouitius bona ſua ante porofeſſionem donare. p.107.

Seſsione xxv. *De reg. cap.* xxi.

Religioſus.

Si Rex Hiſpaniæ profiteatur regulam ordinum Militarium, quorum eſt Magiſter. p.306.c.1.

Seſsione vij. *De refor. cap.* xiv.

Religioſi ordinum Militiarum extra ſuas prouincias coram iudicibus ſæcularibus conueniri debent. p.174.c.1.

Seſsione xxv. *De refor. cap.* 1.

Scriptura ſacra.

In monaſterio monachorum vbi cōmodè fieri poſſit, lectio ſacræ ſcripturæ habeatur. p.321.c.2.

Seſsione xxv. *De reg. cap.* 1. & viij.

Viſitare.

Quod adſit in religione frequens viſitator aſſumptus ex eodem ordine. p.12.c.1.

Seſsione xxv. *De reg. cap.* xxiiij.

Quod in viſitatione deſcendat ad præcepta regulæ. p.12.c.2.

Seſsione xxv. *De refor. cap.* vj.

Vt Viſitator generalis ſententiam ferat contra officiales monaſterij debent conſulere viros in regularibus cauſis expertos. p.63.c.1.

Seſsione xxv. *De refor. cap.* ij.

Debet Summus Pontifex viſitare per legatos Vniuerſitates ſuæ viſitationi immediate ſubiectas. p.303.c.1

FINIS.

Digitized by Google

INDEX COPIOSVS

OMNIVM NOTABILIVM,

QVÆ IN HOC TOMO

CONTINENTVR.

Abbates.

ABBATES *Ciſtercij non poſſunt priuari Abbatia extra Capitulum.* pag.2. col.1. & 2.
Abbates Ciſtercij habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. ibid. & pag.63.
Abbates Ciſtercij antiquitus erant perpetui. ibid.
Abbates Ciſtertij licèt non ſint benedicti habent priuilegia benedictorum. p.63.c.1.
Abbates retinent de conſuetudine beneficia vſque ad benedictionem. p.141.c.2.
Abbates ſuos monachos iudicant. p.176.c.2.
Abbates habent iuriſdictionem in foro contentioſo. p.62.c.2.
Abbates Commendatarij perpetuum poſſunt exercere omnia quæ poſſunt proprietarij. p.135.c.1.
Abbates Commendatarij in commendam ad vitã poſſunt præſentare. ibi.& pag.ſeq.
Abbates non poſſunt eſſe iudices in cauſa monaſterij. ib.1.& p.ſeq.
Vide verbo Prælati.

Abbatiſſa.

Abbatiſſa de las Huelgas habent quendam vſum clauium. p.87. c.1.in fin.
Abbatiſſa debet eſſe virgo ad exhortandum virginitatem. p.145. col.1.
Abbatiſſarum electio an ad conuentum pertineat. p.145. col.1.

Abbatia.

Abbatia eſt dignitas. p.62.col.2.
Abbatia ex ſua natura eſt perpetua. ibid.
Abbatiæ Regulari poteſt ex diſpenſatione Papæ præeſſe Clericus. p.135.c.2.
Abbatia non venit appellatione dignitatis vel beneficij. 142.col.2.

Abiuratio.

Abiuratio de leui in cauſa hæreſis non omnis facit religioſum inhabilem ad officia ordinis. p.255.col.2.
Abiuratio ab hæreſi eſt receſſio ab ipſa. ibid.& pag.ſeq.

Abſoluere.

Licentia ad abſoluendum à peccatis extenditur ad peccata futura. p.84.c.1
Licentia ad abſoluendum non dat occaſionem peccandi. ibid.
Epiſcopus poteſt abſoluere Religioſum ſibi à Prælato ſubiectum. p. 176.c.2.
Epiſcopi Indiarum poſſunt abſoluere ibi ſuos ſubditos à caſibus Bullæ Cœnæ. p.256.col.2.& ſeq.
Poſſunt hanc abſoluendi poteſtatem alijs committere. ibid.
Priuilegium ad abſoluendum à caſibus Bullæ Cœnæ non tollitur per publicationem eiuſdem Bullæ. ibid.
Abſoluere poteſt ab interdicto qui interdicit. p.278.col.2.
Abſoluere poſſunt ſubditos à cenſuris Prælati regulares. ibid.

Abſolutio.

Abſolutio plenaria poteſt conferri phrenetico poſt electionem confeſſarij. p.236.col.1.
Abſolutio quæ conceditur in indulgentijs intelligitur de pœnis debitis in foro exteriori, non in foro animæ. p.234.c.2.
Ante abſolutionem debet parti ſatisfactio fieri. p.278.col.2

Aborſus.

Aborſum procurantes quibus pœnis plectantur, quinam hoc facere cenſeantur. p.75.c.1.

Abſtinentia.

Nimia abſtinentia aliquando illicita. p.267.c.2.& ſeq.
Abſtinentia ab ouis, & lacticinijs aliquando regularib. obligatoria. p.268.col.1.
Ad auſteram abſtinentiam condemnatus, an tenetur eam ſubire. p. 86.c.1.

Acceſſorium.

Acceſſorium deſtruitur deſtructo principali. 213.col.2.

Actiones.

Actiones non reputantur bona immobilia. p.313.c.1.

Acta.

Acta Ordinariorum contra exemptos ſunt nulla. p.179.col.1.& 2

Accuſatio.

Accuſatio contra occultè delinquentem non eſt admittenda niſi adſit delator, aut ſufficiens probatio cum indicijs. 14 c.1.& 2.
Nulla præcedente accuſatione non poſſunt Prælati procedere contra ſubditos occultè delinquentes. ibid.
Accuſatio procedit ex zelo iuſtitiæ. p.18.c.1.
Accuſatio eſt promotio delicti coram iudice competenti. 21.c.2. q. 7.a.1.
Accuſatio in ſcriptis proponi debet. ibid.& pag.ſeq.
Accuſatio licet non ſit mala eſt tamen diſſuadenda. ibid.
Accuſatione vindicta particularis non debet prætendi. ibid.
Accuſatione non interpoſita non poteſt iudex procedere. ibid.22. col.1. & 2.a.2.3.
Sine accuſatione interpoſita poſſunt iudices in aliquibus caſibus pro-

Digitized by Google

procedere. ibid.

Tria vitia in accuſatione interuenire ſolent. 23. c. 1.a.5.

Accuſationem relinquens propter aliquid acceptum peccat. ibi.

Accuſationes aliquas poteſt iudex inferior iuſtè reſcindere. p.23.c.2.a.6.

Accuſare.

Nemo tenetur accuſare pro iniuria ſibi illata. p.22.c.2.a.4.

Ex cauſa vnuſquiſque tenetur accuſare, aut denuntiare. ib.

Qui falſo accuſat peccat grauiſſimè. ibid.

Qui in publico accuſat, & in ſecreto fauet, peccat. ibi.

Accuſare non poſſunt Laici Monachos. p.23.c.2.

Peccator in accuſando calumniatoriè, &c. p.23.col.1.

Accuſare an aliqui teneantur. q.22.c.2.

Accuſator.

Accuſator non probans talionis pœna punitur. p.23.c.1.a.8.

In locum accuſatoris ſuccedit fiſcus. p.22.c.2

Accuſator ſciens defecturum in probatione peccat. ibid.

Accuſator faciens pactum relinquendi accuſationem in damnum alicuius peccat. ibid.

Accuſator, & accuſati debent aſſe eiuſdem fori. ibid.

Adminiſtratio.

Quæcumque adminiſtratio commiſſa Monacho à ſuo Prælato explicatur ſecundum ſuum ſtatum. p.309.c.1.

Adulteri, adulterantes.

Monachi adulterantes debent puniri à iudice regulari. p.67. c.1.a.3.

Seculares adulteri non puniuntur niſi marito accuſante. ibid.

Clericus adulter poteſt accuſari, etiam marito non accuſante. ibid.

Punitio Monachi, aut Clerici adulteri debet fieri à ſuis Prælatis cum magno ſecreto, ita vt maritus adulterium id neſciat. ibid.

Adulterium.

Adulterium non cadit ſub legibus prohibentibus acceſſum. ibid.

Aduocatus.

Aduocati fratrum debent eſſe iudices regulares. p.50.c.2.

Agere in iudicio.

Cuilibet de populo competit agere in iudicio, vt pia legata ſoluantur. p.212.col.a.2.

Alapa.

Alapam infligenti officiali publico poteſt imponi pœna mortis. p.57.col.2

Alcauala.

Alcauala Hiſpanè à quo dicatur. p.184.col.1.

Alienatio.

In alienatione generali non veniunt bona feudalia, p.220,col. 1.& 2.

In alienatione redditum Eccleſiaſticorum debet ſeruari ſolemnitas alienationis rerum Eccleſiaſticarum. p. 312.col.1.

Alimenta.

Alimenta debent præſtari monacho delinquenti à ſuo monaſterio. p.60.col.2.

Alimenta debent præſtari monacho ordinis Minorum à monaſterio in quo incarceratur. ibid.

Alius.

Vox alius quomodo aliquando in iure accipiatur. p.149.col.2.

Altaria.

Altaria & oratoria poſſunt fieri in grangiis monaſteriorum & ibi dici Miſſa ſine licentia ordinarij. p.204.c.2.

Amicitia.

Amicitia cauſat multa bona. p.2.c.1.

Amiſſum.

Amiſſum non dicitur quod non durat amiſſum, ſed ad ſuam naturam reuertitur. p.219.c.1.

Anima.

Animæ purgatorij ſunt oues Chriſti. p.248.c.1.

Animæ purgatorij ſunt ſuper terram quoad ſtatum. ibid. q. 67.a,1.

Animæ purgatorij ſunt in medio ſtatu. ibid.

Super animas purgatorij non eſt data Papæ iudiciaria & abſolutiua poteſtas. ibid.

Animabus purgatorij proſunt indulgentiæ per modum ſuffragij. ibid.& pag. 149.c.1.

Pro animabus purgatorij ſemper ſunt ſuffragia afferenda. ibi.

Pro animæ purgatorij liberatione capella priuilegiaria debet neceſſariò habere tot ſacerdotes, quot ſunt in priuilegio. ibid.

Animæ purgatorij vt participes ſint de indulgentiis quænam requirantur. p.149.c.1.

Vide in verbo, liberatio animæ & in verbo, purgatorium.

Apices iuris.

Non pertinet ad apices iuris ſcribi à Notario proceſſus. pag. 36.col.1.

Non eſt contra apices, ſed contra ſubſtantiam iuris negare iudicia reo. p.51.c.1.

Arſenius.

Arſenius Abbas laudatur. p.309.c.2.

Articulus mortis.

In articulo mortis magis finiri quàm incipere nouum ſtatus ſolet. p.211.c.1.

Auxilium brachij ſæcularis.

Auxilium brachij ſæcularis non eſt vltimum remedium, ſed cenſura Eccleſiaſtica. p.175.c.1.

B

Baronia.

B*Aronia eſt dignitas Regalis, & feudum intitulatum.* pag. 218. col.1.

Benedictio.

Benedictio menſæ tempore interdicti & ceſſationis non prohibetur. p.281.c.2.

Beneficium.

Non poteſt à beneficio priuari niſi propter crimen graue. p.61. c.2.q.28.a.2.

Pœna priuationis beneficij debet exprimi in iure. ibid.

Beneficia Eccleſiaſtica ſunt ſtipendia miniſtrorum Eccleſiæ. ibid.

Conſtitutio contra confidentiam in beneficiis eſt odioſa. p.62. col.2.

Omnes duo beneficia habere prohibentur. p.18.c.2.

Ex diſpenſatione, literati & nobiles duo beneficia habere poſſunt. ibid.

Electio ad beneficium prætermiſſo digniori poteſt irritari. p.134.c.1.

Beneficia Eccleſiaſtica danda ſunt naturalibus Regni. p.136. col,2.

Confidentia bona in beneficiis reſignandis non damnatur. pag. 148.c.2.

Papa conferens beneficium inhabili ex certa ſcientia cenſetur diſpenſare. ibid.

Beneficiarij non ſunt domini, ſed diſpenſatores bonorum Eccleſiaſticorum. p.138.c.2.

Monachi beneficiarij ſunt tantùm diſpenſatores. ibid.

Retinens plura cum diſpenſatione non peccat. p.288.c.1.

Blaſphemus.

Blaſphemus criminaliter eſt viſitandus nulla præcedente infamia. p.16.c.1.

Blaſphemia eſt peccatum hominum abiectorum. ibid.

Bonum.

Magis ponderat bonum animæ quàm bonum famæ. pag. 19. col.2.

Bona clericorum ſunt pauperum. p.86.c.2.

Bona Epiſcoporum Monachorum cui acquirantur. pag.157.col.1.

Papa eſt omnium bonorum Eccleſiaſticorum & regularium diſpenſator. p.86.c.2.

Propter bonum temporale non debet prætermitti ſpirituale. 140. col.2.

Quædam ſunt bona ſpiritualia per eſſentiam, alia per cauſam & effectum, & per connexionem. p.186.col.1

Quædam ſunt bona fortunæ. p.165.col.1.

Bona ſpiritualia Eccleſiaſtica ſubſunt poteſtati. ibid.

Bona confiſcata propter crimen proditionis pertinent ad Regem. p.170.c.1.

Bonis regularium quomodo ſuccedatur. pag.221.c.2.q.81.a.1

Bona hæreticorum poſt ſententiam declaratoriam debentur fiſco. p.227.col 1.

Bona Epiſcoporum defunctorum ad quem pertineant. p.101.c.1.

Bona an mendicantibus & aliis Regularibus poſſint legari, & quomodo de eis poſſunt diſponere. pag. 308.col.2.q.126.per totam q.& p.126.col.2.

C. Calum-

Digitized by Google

C.

Calumniari.

*C**Alumniari nihil aliud eſt quam cauillari.* p.69.c.1

Calumnia.

De calumnia accuſatus debet ſe defendere. ibid.

Calumniator.

Calumniatori in iure diuino imponitur pœna. pag.68. col.2. q.31.a.1.& ſeq.
Calumniator viperinam habet naturam. ibid.
Calumniator apud omnes gentes puniebatur. ibid.
Calumniator Aman laqueo fuit ſuſpenſus. p.69.c.1
Calumniator à communione reijciebatur. ibid.
Calumniator eſt qui obiicit crimina, & non probat. ibid.
Calumniator obiiciens multa crimina, aliquod tamen probans mitius punitur. ibid.
Calumniator eſt, qui falſa crimina proponit. ibid.
Calumniator eſt, qui ſemel tantum calumnioſè accuſauit. ibid.
Non eſt calumniator mittens litteras ſecreto ad Prælatum contra aliquos. ibid.c.2

Canonici regulares.

Fratres Minores translati ad Canonicos regulares non poſſunt incedere per oppida, in quibus ſunt Monaſteria [illegible] *rum fratrum.* pag.182.c.2

Capellanus.

Capellani Ducis Burgundiæ olim erant exempti à iuriſdictione ſuorum Prælatorum, quæ exemptio modo per Conc. Trid. reuocata eſt. p.183.c.1
Regulares Capellani Principum ſub obedientia ſunt Prælatorum. ibid.

Capellaniæ.

Capellanias in ſuis monaſteriis institui an ſit licitum fratribus Minoribus ſuadere. p.315.c.2

Capere.

Ordinarius neque per ſe, nec per alium poteſt capere religioſum. p.1[illegible]0.c.1.& 2
Non incurrit excommunicationem Ordinarius capiens exemptum in caſu permiſſo. ibid.col.2
Ordinarius capiens exemptum intra viginti horas tenetur remittere. ibid.
Index Laicus non incurrit excommunicationem capiens clericum quando timetur de fuga eius. ibid.

Captura.

Non poteſt Ordinarius procedere ad capturam Nonity. Ibi.
Captura malefactorum etiam cum proteſtatione aliquando inducit irregularitatem. p.277. Vide in verbo, carcer.
Ad capturam Monachi non oportet facile procedere. p.57. col.2.

Cardinalis.

Monachus poteſt fieri Cardinalis. p.157.c.2
Monachus factus Cardinalis non abſoluitur à ſuis [illegible] *bus regulæ.* Ibid.q.59.per totam.
Monachus factus Cardinalis non poteſt condere teſtamentum. ibid.
Monachus factus Cardinalis retinet iura ſuccedendi. Ibid.
Monachus factus Cardinalis debet deferre habitum ſuæ religionis. Ibid.

Cardinalatus.

Monachus non debet procurare dignitatem Cardinalatus propter libertatem. Ibid.

Caro.

Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. pag.1.col 1
Carnium eſus quibus monachis [illegible] *prohibitus.* p.[illegible]9. col.2
Carnis eſu prohibito prohibentur inteſtina, [illegible] *carne* [illegible] ibid.
In carnium [illegible] *prohibitus eſt, an à Prælato* [illegible] *diſpenſari.* p.[illegible]0.c.1
Statutum non edendi carnes perpetuo apud Carthuſianos rationabile. p.[illegible].c.2

Carcer.

Regularis an debeat in carcere includi propter tres ſingulares. pag.29.col.2
Carcer in religionibus eſt pœna. Ibid.
In carcere incluſi regulares priuantur [illegible] *& pa*[illegible]*ua.* Ibid.
Carcer eſt mala manſio. p.43.c.1.& 2
Carcer [illegible] *ad cuſtodiam, & non ad pœnam.* Ibid.
Carcer in iure Canonico [illegible] *agendam deſtinatur.* Ibid.2
Carcer ab antiquo [illegible] *inuentus & à Deo deſignatus.* Ibid.
[illegible] Ibid.
Carcer debet eſſe proportionari delicto, & dignitati delinquentis. Ibid.
[illegible] *præcipitur in religionibus ne cum religioſo incluſo in carcere aliquis loquatur.* ibid.
Non poſſunt iudices Eccleſiaſtici neque regulares in carcere recludere Eccleſiaſticum, & religioſum ſine cognitione ſummaria. p.44.c.1.& 2
Relaxatio ſola à carcere non reſtituit famam deperditam. Ibid.
In recluſione religioſorum in carcere magna conſideratione opus eſt. Ibid.
Religioſi ſine duobus, aut tribus teſtibus fide dignis non ſunt in carcere recludendi. Ibid.
Carceris cuſtos debet eſſe vigilans ne fugiat religioſus recluſus. Ibid.
Carcer aliquando imponitur pro pœna. p.57.c.2.& p.ſeq.
Carceris pœna non eſt faciliter infligenda. Ibid.
Ad recludendum in carcere non debent faciles eſſe iudices. Ibid.
In carcere recluſio eſt iniuria irreparabilis. Ibid.
Non debet Monachus in carcere recludi niſi probato plenè delicto. Ibid.
Propter atrocem carcerem confitentur plerumque rei quæ nunquam commiſerunt. Ibid.
Ad [illegible] *in carcere monachos poteſt auxilium ſæculare implorari.* p.58.c.1
Perpetuus carcer eſt pœna capitalis. Ibid.
De iure ciuili perpetuus carcer ſoli ſeruo poteſt irrogari. Ibi.
Perpetuus carcer in pœna poteſt Laico Eccleſiaſtico, & regulari irrogari. Ibid.
Carcer religionibus non eſt rigoroſus. Ibid.
Carceris perpetui pœna [illegible] *imponi in religionibus delicto cui in ſæculo pœna mortis correſpondet.* Ibid.
Carcer perpetuus cum [illegible] *tione quatuor unciarum panis & aqua non eſt* [illegible] Ibid.
Officiales recludentes [illegible] *in carcere inhumano ex quo ſequitur mors* [illegible] *irregulares.* Ibid.
Fuga à carcere eſt licita [illegible] *tamen regularibus.* pag.59 c.1
Religioſus [illegible] *carcere tenetur iterum reuerti.* Ibid.
Religioſus in carcere [illegible] *recluſus, aut iniuſte ibi tractatus poteſt fugere ab eo.* Ibid.col.2
Vide in verbo Captura. & ibi item multa de carceribus.

Cauſa criminalis.

Non eſt cauſa criminalis quando agitur de priuatione dignitatis. p.32.c.2
Cauſa criminalis eſt quando punitur pœna ordinaria. Ibid.
In cauſis criminalibus, quomodo conueniendi ſunt milites ordinum regularium p.174.c.1

Cenſus.

Dominium cenſus conſtituti pro monialibus eſt apud monaſterium. p.108.c.2

Ceſſatio à diuinis.

Ceſſatio perſonalis [illegible] *non datur.* p.297.c.1
Ceſſatio à diuinis eſt ſuſpenſio organorum diuinæ laudis in [illegible] *decreta.* Ibid.
Ceſſatio à diuinis differt ab interdicto. Ibid.c.2
Ceſſatio non differt [illegible] *interdicto.* Ibid.
Ceſſatio non eſt [illegible] *Eccleſiaſtica.* Ibid.
[illegible] *à diuinis* [illegible] *imponitur.* Ibid.
Damna [illegible] *ex* [illegible] Ibid. p.298.c.1
De [illegible] *quæ ex ceſſatione non retinentur.* Ibid.
In ceſſationis tempore aliqua de iure communi permittuntur. p.[illegible]9.c.1
Priuilegium Cap. Alma mater, *pro certis feſtiuitatibus ad ceſſa-*

***

ceſſationem extenditur. Ibid. c.2.& ſeq.
In tempore ceſſationis multa modo licent, quæ olim iure antiquo non licebant. Ibid.
Tempore ceſſationis poſſunt duo, vel tres clerici priuatim horas recitare. Ibid.
Tempore ceſſationis poteſt clericus horas priuatim recitare cum excommunicato nominatim. p.2 9.c.1
Tempore ceſſationis poteſt Epiſcopus miſſam celebrare. pag. 298.c.2
Nulla eſt differentia inter ceſſationem, & interdictum inter regulares, quoad obſeruantiam non tamen quoad ſeculares. Ibid.
Tempore ceſſationis non poteſt preſbyter ſæcularis celebrare in Eccleſiis fratrum etiam cum licentia Prælatorum regularium. Ibid.
Tempore ceſſationis aliqua ſacramenta celebrari permittitur. Ibid.
Tempore ceſſationis non licet dare ſepulturam eccleſiaſticam. Ibid.col.2.
Tempore ceſſationis habet locum deciſio capituli, Alma mater. Ibid.
Pro tempore ceſſationis varia priuilegia habent regulares. pag.300.col.1.
Qui poteſt ponere interdictum poteſt ponere ceſſationem. Ibidem.
Nulla ceſſatio ponitur ipſo iure. Ibid.
Capitulum ſede vacante aliquando ponit ceſſationem. Ibid. col.2.
Qui iure ordinario poteſt relaxare interdictum, poteſt relaxare ceſſationem. Ibid.
Ceſſatio poteſt relaxari pro vna ciuitatis Eccleſia tantum. Ibid.
Ceſſatio eſt executio rigoroſa qua omnino ceſſatur à diuinis. pag.301.c.1
In varias pœnas incurrunt violantes ceſſationem. Ib.c.1.& 2
Violator ceſſationis generalis non remanet irregularis. Ibid.
Violator ceſſationis generalis excommunicatur, non autem violator ceſſationis ſpecialis. Ibid.
Ceſſatio non eſt propriè pœna. Ibid.
Ceſſatio reſpicit nocentes, & innocentes. Ibid.

Citatio, Citari, Citatus.

Citatio non requiritur quando reus non poteſt contradicere. p.44.c.2.& p.ſeq.
Citatio regularis aliquando non requiritur quando amonetur à Prælatione. Ibid.
Citatio requiritur quando reus ſe poteſt defendere. Ibid.
Citatio eſt à iure naturali. Ibid.
In citatione regularium non ſeruatur ſtylus Curiæ. Ibid.
Non requiritur citatio, quando inquiſitio particularis contra aliquem fit. pag.45.c.2
Quando à iure quis ſua dignitate priuatur non requiritur citatio. p.61.c.1.& 2. *Secus quando pœna criminis arbitraria conſtituitur.* Ibid.
Citatio partis, vt ſe defendat eſt de iure naturali. p.45.c.1
Citatio non valet contra notoriè exemptum. p.174.c.2
Citatio miſſa executioni cauſat litis pendentiam. p.176.c.1
Citari poteſt ab Ordinario monaſterium inſtitutum, vt publicetur teſtamentum. p.171.c.1
Mandata contra non citatum inualida, & illis non obediendum. p.130.c.1
Citatus non tenetur comparere quando eſt notoriè exemptus. p.174.c.2
Regularis notoriè exemptus citatus ab Ordinario non tenetur comparere. p.179. c.1.& 2

Ciuitas.

Appellatione ciuitatis non veniunt propriè ſuburbia, ſed tantum quod murorum ambitu continetur. p.279.c.1

Coadiutores.

Coadiutores Epiſcopi an poſſint ex Regularibus propria authoritate accipere. p.182.c.1

Commendatarij militiarum.

Commendatarij militiarum non poſſunt expendere redditus ſuarum commendatarorum niſi ſecundum eorum ſtatum & profeſſionem. p.154.c.2
Commendatarij in cauſis ciuilibus, & in quibus delinquerunt reſpectu officiorum regalium, poſſunt conueniri coram iudice ſæculari. p.172.c.1.& 2
Commendatarij promiſſa impunitate propter priuilegia aliquando ſunt inſolentes. Ibid.
Commendatarij poſſunt habere proprium. Ibid.
Commendatarij poſſunt contrahere matrimonium. ibid.
Commendatarij liberi ſunt à poteſtate ſæculari. ibid.
Commendatarij pro eorum exemptione poſſunt nominare conſeruatorem. ibid.col.2
Commendatarij non profeſſi non poſſunt inhibere iudices ſæculares. ibid.c.2
Commendatarij accedentes clericum non gaudent immunitate fori, neque Eccleſiæ. ibid.
Commendatarij [illegible] pragmatica regalis non poſſunt condemnare à iudice ſæculari. p.173.c.2
Pro commendatariorum [illegible] conſilio regali ordinum debet conſtitui conſeruator [illegible]. ibid.
Commendatarij, & milites ordinum extra ſuas prouincias non gaudent immunitate fori. ibid.c.2
Commendatarij in diuerſis prouinciis, & regnis diuerſi ſunt. ibidem.
Commendatariorum indulta, & priuilegia debent examinari. ibid.c.2
Commendatarij diuerſorum regnorum non ſunt in Hiſpania liberati à tributis, nec à decimis. p.174.c.1
Bona ſequeſtrata propter delictum horum commendatariorum anno ſæculi tranſlato debent executioni mandari à iudice ſæculari. ibidem.

Commiſſarij.

Commiſſarij digni ſunt prouidendi. p.1.c.2
Commiſſarij generalis ordinum Minorum quomodo eligendi. p.133.c.2

Committere.

Cui aliquid committitur cenſentur ei commiſſa omnia, quæ ad illud negotium agendum ſunt neceſſaria. p.167.c.1

Comitatus.

Comitatus eſt dignitas regalis, & feudum intitulatum. pag. 218.c.1

Communicatio.

Communicatio bonorum congregationis facta à prælatis regularibus non eſt propriè indulgentia. p.228.c.2

Conatus.

Conatus in grauibus criminibus punitur vt actus. pag.74. col.1
Conatus remotus non punitur, vt actus. ibid.

Concilium Tridentinum.

Concilij Tridentini decreta ſunt maximè obſeruanda. pag. 175.col.1.
Concilium Tridentinum loquens de priuilegiis Regularium in tempore interdicti. p.288.c.1

Condemnare.

Iudex non poteſt condemnare delinquentem ex ſola confeſſione in occulto facta. p.85.c.1
Petrus iudicialiter condemnauit Ananiam, & vxorem eius Saphiram. p.168.c.2
Abbates regulares non poſſunt per ſe condemnare aliquem ad pœnam ſanguinis. p.170.c.2

Confeſſio.

Ad Confeſſionem exigendam quomodo iudex rectè procedat. pag.40.c.2
Confeſſio extraiudicialis non ſufficit vt reus condemnetur. pag.51.c.1
Sollicitatio in actu confeſſionis eſt punienda per Inquiſitores. p.63.col.1. & pag.ſeq.
Sacerdotes ſine iuriſdictione confeſſiones audientes puniuntur. p.64.c.1
Non ſacerdotes audientes confeſſiones, & abſoluentes ab Inquiſitoribus puniuntur. ibid. & ſeq.
Confeſſio delicti propter impunitatem à iudice promiſſa non eſt ſufficiens ad pœnam ordinariam. p.85.c.1
Vti confeſſione ſacramentali ad regimen temporale eſt quid pernicioſum, pag.140.col.1.& 2. *præceptum confeſſionis debet leniri.* ibid.
Scientia acquiſita in confeſſione non debet eſſe in odium pœnitentis. ibidem.
Propter crimen ſcitum in confeſſione non debet priuare à ſuffragiis in electionibus, & prouiſionibus. ibid.

Confeſſor

Confeſſor.

Licentia ad eligendum confeſſorem non extinguitur morte concedentis. p.101.c.2

Confiſcata bona.

Confiſcata bona nullus dominus vaſſallorum poteſt ſibi applicare. p.170.c.1
Confiſcata bona applicantur ſecundum leges particularium prouinciarum. p.226.c.2.& p.ſeq.

Confiſcare.

Bona Eccleſiæ non poſſunt confiſcari. Ibid.
Libri fratrum Minorum regularis Obſeruantiæ non poſſunt confiſcari, ſi eorum dominium tranſiuit in Eccleſiam Romanam. p.227.c.1

Confirmare.

Antequam Prælatus confirmetur debet examen electionis de ipſo factæ præcedere. p.134.c.2
Generalis, aut præſidens in capitulo confirmat Prouincialem. Ibid.
Nolente præſidente confirmare, ſuperior ad quem fuit appellatum tenetur facere omnia, vt gregi de paſtore prouideatur. p.144.c.1.& 2

Confirmator.

Confirmator electionis debet cognoſcere de omnibus cernentibus electionem. Ibid.
Confirmator electionis poteſt ex officio etiam ea quæ ſunt facti ſupplere. Ibid.
Confirmator peccat nolendo confirmare electum à maiori parte. p.142.c.1.& 2

Confirmatio.

Electus ante confirmationem remanet priuatus ſe ingerens adminiſtrationi dignitatis. p.133.c.1
Poſt confirmationem poterit electus, & confirmatus denuntiari & accuſari. p.146.c.2

Coniectura.

In claris non eſt opus coniecturis. p.145.c.2

Complices.

Dictum complicium etiam ſine tortura facit aliquam fidem. pag.33.col.2
Non poteſt iudex interrogare de complicibus, niſi in caſibus à iure permiſſis. p.48.c.1.& 2
Non facile debent confeſſarij obligare reos ad declarandum complices. Ibid.
Vide in verbo reus.

Conſpirator.

Conſpiratores grauiter debent puniri. p.76.c.1
Grauis pœna proponitur contra conſpiratorem in principem. pag.83.col.1

Conſilium.

Conſilium eſt concluſio facta per diſcurſum. p.269.c.2
Conſilium eſt de ſingularibus. Ibi.& p.270.c.1
Conſilio requiſito non adhibito in aliquo actu, actus eſt nullus. Ibid.
Vbi eſt petendum conſilium non ſufficit petere ex poſt facto. Ibid.
Conſilium à multis petendum non eſt neceſſarium, vt ſint in vnum congregati. Ibid.
Inter conſilium & tractatũ eſt magna differentia. Ibid.col.2
Conſilium non ſemper includit tractatum. Ibid.
Iura requirentia conſilium in grauibus cauſis de conſenſu ſunt interpretanda. p.56.c.1
Conſilium petendum eſt à ſenioribus & expertis. p.93.c.1.& 99.col.2
Verba cum conſilio ſeniorum denotant formam ſubſtantialem. Ibid.
Conſilium eſt petendum vbi peti præcipitur. p.142.c.1

Conſiliarij.

Poſſunt religioſi Conſiliarij in ordine Ciſtertij priuari ſuo munere extra capitulum. p.62.c.1
Prædicti Conſiliarij neque perſonalibus Eccleſiarum Cathedralium poſſunt comparari. Ibid.c.2
Præfati Conſiliarij tantum habeat votum deciſiuum, & non electiuum. p.63.c.1
Præfati Conſiliarij habent minorem præeminentiam quam Abbates. Ibid.
Conſtitutio, vide in verbo, lex, & in verbo ſtatutum.

Conſuetudo.

Conſuetudo immemorialis æquiparatur priuilegio. pag.87.col.1
Conſuetudo præſcripta excuſat in his, quæ ſunt mala, quia prohibita iure tantum humano. p.99.c.2
Conſuetudo multum præiudicialis Eccleſiis corruptela eſt, pag.121.c.2
Conſuetudo præter ius, vt valeat, debet per decem annos continuari. p.130.c.1
Conſuetudo habet vim legis. Ibid.
Conſuetudo interpretatur legem, & mentem teſtatoris. pag.220.col.1
Conſuetudo dat iuriſdictionem. p.260.c.2
Conſuetudo eſt optima legum interpres. pag.264.col.2.& pag.ſeq.
Conſuetudo habet vim legis. Ibid.
Non quæcumque conſuetudo inducit vim legis. Ibid.c.2
Quando conſuetudo eſt declaratiua legis ius certum videtur conſtituere. Ibid.
Conſuetudo ſoluendi annuos redditus fratribus Minoribus non dat ipſis ius. p.266.c.1
Conſuetudo ſoluendi aliquid per ſingulos annos alicui tribuit ius. Ibid.

Conuenire, conueniri.

Regulares non poſſunt conueniri niſi coram ſuperioribus ſuis pag.8.col.1.& 2. *Niſi notorie extra clauſtra peccauerint, & à ſuis ſuperioribus non fuerint caſtigati.* p.9.c.1
Conueniri poſſunt regulares coram ordinariis in aliquibus caſibus. Ibid.
In cauſa ciuili debet conueniri religioſus coram ſuo Prælato. pag.166.c.2
Non poteſt religioſus conuenire aliquem in iudicio ſine licentia Prælati. p.167.c.1
Sicut filiusfamilias conuenit in iudicio, & conuenitur: ita monachus. Ibid.
Monachus abſens pro cauſa monaſterij poteſt conuenire, & conueniri coram iudice Eccleſiaſtico. Ibid.
Clericus in fraudem creditorum ordinatus poteſt conueniri coram iudice ſæculari. Ibid.
Commendatores militiarum Rectores creati poſſunt conueniri coram iudice ſæculari. p.172.c.1
Conuentus coram vno iudice de eadem cauſa non poteſt coram alio conueniri. p.176.c.1
Religioſi coram ſuo ſuperiori ſunt conueniendi. pag.176.c.1 & 2

Conuerſi.

Conuerſi ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ. p.186.c.1

Contractus.

Succeſſor tenetur ex contractu prædeceſſoris. p 117.c.1
Religioſi non poſſunt facere contractum ſine licentia Prælati, p.135.c.1
Contractus contra legem, & publicam vtilitatem non valet, p.37.col.1
Contractus per quem reuertitur ad ius antiquum ſecundum aliquos valet.

Contentiones.

Contentiones ex pacto dimanant. p.1.c.1
Contentiones ſunt peſtis Reipublicæ. Ibid.

Continentia.

Continentia eſt eſſentialiter annexa ſtatui religioſo. pag.68.col.1
Continentia non eſt eſſentialiter annexa ordini ſacro. Ibid

Contumeliare.

Contumeliare ſubditos illicitum eſt Prælatis. p.82.c.1
Exceſſus Prælatorũ in reprehendendo ſubditos contumelioſos non ſemper dignus pœna. Ibid.c.2

Contraria.

Argumentum à contrario ſenſu ceſſat vbi illius contrarium inuenitur in iure. p.201.c.1

Correctór.

Corrector ciuitatis poteſt compellere Eccleſiaſticos, & regulares, vt obſeruentur decreta Conc. Trid. p.175.c.1

Corrigere, Correctio fraterna.

Corrigi non poſſunt exempti regulares matriculati in vniuerſitatibus, niſi à ſuis Prælatis. p.9.c.2

Corrigi poſſunt Nouitij delinquentes à iudice Eccleſiaſtico. pag.10.c.1
Corrigi non poſſunt regulares à ſuis Prælatis quando ſunt deponendi, aut degradandi. Ibid.
Corrigendi publicè ſi poteſt fieri ſecreto corrigantur. pag.13. c.2. in fin. & p.ſeq.
Non poteſt Prælatus corrigere publicè delinquentem religioſum emendatum. p.15.c.1.& 2.
Corrigi an poſſit reus ex confeſſione ſua extraiudiciali coram multis. vide Confeſſio.
Conuenit, vt delinquens aliquando per amicum ſecreto fraternaliter corrigatur. Ibid.
Crudelis eſt qui non corrigit ſecreto fratrem. Ibid.
Humiliter ſunt Prælati à ſubditis corrigendi. p.24.c.2
Volentibus corrigere perſonis gradibus alij parua nota non debent corrigere. Ibid.
Prælatus, vt poſſit corrigere ſubditos debet in ſe peccatum corrigere. Ibid.
Omnes tenentur corrigere fratrem ex ignorantia præcepta decalogi tranſgredientem. Ibid.
Non tenentur Prælati cum periculo mortis corrigere fraternaliter ſubditos. p.25.c.2
Proprium Prælatorum eſt corrigere ſubditos. p.59.c.2
Ad correctionem fraternam quo iure teneamur. pag.24.c.1. q.8.a.1
Correctionis materia, materia eſt peccatum mortale, vel veniale ad illud diſponens. p.24.c.2
Correctio fraterna, vt debitè fiat, & iuxta ordinem charitatis ſex circumſtantias requirit, tres ex parte corrigentis, tres ex parte correcti. p.23.c.1.& 2
Correctio fraterna quando peccatum eſt ſecretum, & ſperatur emenda. Ibid.
Correctio fraterna quomodo obligat. p.26.c.2
Correctio fraterna an obliget omni loco, & tempore. Ibid.
Obligat correctio fraterna ſi non timetur damnum, & ſperatur emenda. Ibid.
Non obligat correctio fraterna quando timetur conturbatio in congregatione, & non ſperatur emenda. Ibid.
Correctio aliquando eſt dilatanda. Ibid.
Exiſtens in peccato mortali non deobligatur à correctione fraterna. p.25.c.1
Correctio fraterna ex doctrina CHRISTI quo ordine ſit facienda, & an ille ordo ſemper ſit præcepti. p.25.c.1.& 2
Deficientibus idoneis teſtibus coram Prælato debet fieri correctio. Ibid.
Correctio coram Prælato eſt vltimum remedium. Ibid.
Correctio fraterna obligat cum periculo vitæ quando quis videt propter eius defectum fratrem æternaliter moriturum. Ibid.
Correctio fraterna an obliget cum periculo vitæ. Ibid.col.2. & pag.ſeq.
Ante accuſationem non eſt præmittenda neceſſario correctio fraterna. Ibid.
Correctio monachorum magis verbis quàm verberibus fieri debet. p.54.c.1

Coronare.

Imperator coronatur à Summo Pontifice. p.168.c.1

Corporalia.

Religioſi laici poſſunt tangere & lauare corporalia. pag.307. col.1
Neque laici, neque fœminæ poſſunt tangere, neque lauare corporalia. Ibid.
Moniales poſſunt tangere, & lauare corporalia. Ibid.

Culpa.

Culpa quædam lata, leuis & leuiſſima. p.80.c.2

Chriſtus.

Chriſtus Dominus, vt rex eiecit de templo ementes & vendentes. p.168.c.2
Chriſtus Dominus abſoluit adulteram. Ibid.

Chriſma.

Pro Chriſmate conficiendo eſt priuilegiũ in Indiis. p.257.c.1

Clauſura.

Vide multa de clauſura in Indice tom.1.

Clauſula.

Clauſula, vt non cenſeatur reuocatum priuilegium niſi de verbo ad verbum fiat expreſſa mentio. p.8.c.
Clauſula ſummariè, & de plano, & ſola veritate inſpecta explicatur. p.10.c.2
Clauſula ex certa ſcientia, & motu proprio priuilegia reuocata reualidat. p.75.c.1
Clauſula poſita inter vnum capitulum ad aliud tantum refertur. p.109.c.1
Clauſula poſita inter plura capitula, vel ante omnia, vel poſt omnia ad omnia refertur. Ibid.

Clemens Septimus.

Clemens VII. Papa fuit multo poſt Alexandrum VI. pag. 296.c.2

Crimina.

Crimina quoad correctionem non poſſunt præſcribi. p.17.c.1 vide in verbo dicta, & in verbo peccata.
Criminaliter vt quis puniatur probationes debent eſſe clariſſimæ. p.83.c.2

D.

Damnum.

DAmnum tertij ſi vrgeat debet fieri denunciatio, etiamſi correctio non ſperetur. p.19.c.2

Debita.

Debita ciuilia, debita piis locis debent peti coram iudice ſæculari. p.166.c.1
Ordinarij non poſſunt compellere exemptos, vt ſoluant debita. Ibid. & p.ſeq.
Pro debito ciuili poteſt monachus capi à iudice ſæculari, modo probetur ingreſſum fuiſſe religionem in fraudem creditorum. p.167.c.2
Pro debito ciuili poteſt capi clericus, qui in fraudem creditorum fuit ordinatus, Ibid.

Decimæ.

Decimæ quid propriè ſint. p.86.c.2. q.45.a.1
Decima eſt omnium bonorum mobilium licitè acquiſitorum pars decima. Ibid.
Decima eſt triplex. Ibid.
Decima iubetur de iure diuino. Ibid.
Summus Pontifex poteſt aliquibus concedere exemptionem à decimis. Ibid.
Papa poteſt Laicis concedere decimarum perceptionem. Ibid. & p.87.c.1
Papa de facto conceſſit aliquibus perceptionem decimarum. ibid.
Laici poſſunt præſcribere ius ſpirituale percipiendi decimas. Ibid.
Nobiles Calatrauæ præſcripſerunt decimas. Ibid.
Regibus Catholicis eſt conceſſum in regno Granatæ ius percipiendi decimas. ibid.col.2
Religioſi ſecundum diuerſa tempora tenebantur ſoluere decimas, & ſecundum alia ab eis ſoluendis fuerunt exempti. pag.87.c.2
Religioſi an ſint liberi à decimis. p.87.a.4. per totam.
Decimæ perſonales non ſunt petendæ à ſeruitoribus monaſteriorum. p.102.c.2
Moniales ſunt exemptæ à decimis. ibid. & p.90.c.2. & ſeq.
Nullus præter Papam poteſt concedere exemptionem à decimis. p.87.c.2. & p.91.c.2
Exemptio à decimis conceſſa eſt religionibus, & non perſonis particularibus. Ibid.
Exemptio à decimis conceſſa religionibus non perditur negligentia particularium. Ibid. & p.101.c.2
Religioſi confitentes & prædicantes tenentur facere conſcientiam de decimis. p.92.c.1.& 2
Nolentes ſoluere decimas non ſunt abſoluendi. ibid.
Exemptioni ſoluendi decimarum an Regulares poſſint renunciare. p.91.c.1
Decimas an teneantur ſoluere coloni Religioſorum quorum terræ alias exemptæ ſunt à decimis. p.90.c.1
Fratres Hieroſolymitani ſoluunt decimas de rebus patrimonialibus. p.89.c.1
Decimæ debentur ad modum tributi. ibid.

Decipere.

Decipere decipientem illicitum apud Chriſtianos licèt fuerit illi-

rit illicitum apud Gentiles. p.86.c.1.

Deceptio.

Deceptus non videtur conſentire. p.114.c.1

Declarare.

Conſtitutio debet declarari iuxta terminos iuris à quo fuit originata. p.62.c.1

Declarare non poſſunt ordinarij priuilegia regularium. pag. 180.c.1

Declaratio.

Declaratio eſt quædam diſpenſatio circa ius. p.98.c.2

Declaratio iuris ita debet fieri, vt à proprietate ſermonis non recedatur. p.102.c.1.& 2

Declaratio priuilegij pertinet ad Papam. p.180.c.1.& 2

Declaratio priuilegiorum regularium ad iuris peritos eſt commiſſa. Ibid.

Priuilegia regulariũ non poſſunt ordinarij interpretari. Ibid.

Defenſio.

Defenſio eſt de iure naturali. p.46.c.2

Defenſio naturalis etiam facinoroſis non eſt deneganda. pag. 50.col.2

Defendere.

Duobus modis poſſunt ſe defendere exempti ab ordinarijs. pag. 179.col.2

Definitores.

Definitores in religionibus quare ſint, & quare ſit hoc officium. p.92.c.2. & 46.c.1

Definitores in ſuffragijs dandis quem ordinem debeant ſeruare. p.92 c.2

Definitores in religionibus non concludunt negotia, vt Conſiliarij Regum. p.79.c.1

Definitores ex officio tenentur ſecundum Deum ſuffragari. p.93.c.1.& 2

Definitores tenentur non ſilere quando oportet, vt ſuperioribus reſiſtatur. Ibid & p.ſeq.

Definitores debent quando oportet dicere veritatem etiamſi ſuperiores contriſtentur. Ibid.

Definitores cum reuerentia loqui in conſultationibus oportet Ibid.

Definitores non debent acquieſcere ſuperioribus niſi in cauſis ab eis aſſignatis. p.95.c.1.& 2

Definitores tenentur dicere veritatem etiamſi ſciant ſuperiores eam non ſecuturos. Ibid.

Definitores in ſuffragiis dandis habere debent libertatem ſecundum locum, & tempus. Ibid.

Definitores coram Prælatis debent cauere à verbis aſperis dicendis, & ab aliis ſignis irreuerentiæ. Ibid.

Definitores debent dare ſuffragia etiamſi ſciant Prælatos magis irritandos. p.96.c.1

Definitores poſſunt dare ſuffragia contra ſuam mentem ne ex negatione maius malum religioni eueniat. Ib.& p.96.c.2

Definitoribus debent dici cauſa, quæ ipſos mouere aut diſſuadere poſſint ad decidendum. Ibid.

Definitores tenentur conferre cauſas, vt proferant ſententiam. Ibid.

Definitores tenentur accedere ad diffinitorium quando à ſuperioribus vocantur. p.97.c.1

Definitores tenentur ſubſcribere ſententiæ à maiori parte approbatæ. Ibid.

Definitores peccant aliorum Definitorum ſuffragia reuelando. Ibid.

Definitores in religionibus, vt Conſiliarij ſunt iuridicè introducti. p.92.c.2

Definitores in aliquibus religionibus habent totum conſultiuum & deciſiuum. p.93.c.1.& 2

Vide in verbo Conſiliarij.

Degradati.

Clerici degradati debent exui veſtibus clericalibus. pag. 307. col.2

Delegatus.

Delegatus Papæ procedens contra exemptos non procedit, vt Ordinarius. p.7.c.1

Delegatus Papæ contra clericos procedit, non contra exemptos. Ibid.

Iudici delegato iniuſtè, non notoriè procedendo difficulter reſiſtitur. p.56.c.2

Delegatus poteſt mandare ordinario vt ſuam ſententiam exequatur. Ibid.

Per delegationem ablata cenſetur iuriſdictio Ordinario. Ibidem.

Per delegationem non cenſetur ablata poteſtas Ordinario ad defendendum ſuum ſubditum. p.57.c.1

Quando ab Ordinario iuſte reſiſtitur delegato remanet delegatus, vt priuatus. Ibid.

Dilapidator.

Dilapidator bonorum monaſterij grauiter puniatur. pag.75. col.1

Monachi conſpirantes contra Abbatem dilapidatorem bonorum monaſterij, digni ſunt pœna. p.76.c.1

Denunciatio.

Denunciatio in aliquibus caſibus vim obtinet accuſationis. p.18.c.2

Denunciatio eſt duplex. Ibid.

Denunciatio differt ab accuſatione. Ibid.

Denunciatio procedit à charitate. Ibid.

Denunciatio Euangelica debet præcedere iudicialem, niſi peccatum denunciandum ſit contra bonum publicum. ibid.c.2

Denunciatio quid ſit, & quotuplex. p.18.c.1

Denunciare an omnes iudicialiter teneantur. Ibid.

Denunciare an aliqui prohibeantur. Ibid.c.2

Denunciare non poſſunt religioſi in cauſa ſanguinis, niſi adhibita proteſtatione. Ibid.

Denunciare poſſunt religioſi Bannitos regni Aragoniæ. Ibid.

Denunciatio eſt facienda nulla præuia correctione quando peccatum redundat in damnum tertij. p.19.c.2

Contra quando peccatum eſt in damnum delinquentis ſolum. Ibid.

Denunciatio non facienda iudici, etiam vt patri quando timetur deterioratio. Ibid.

Denunciatio eſt facienda iudici, vt patri, quando conuenit etiamſi infamia ſequatur delinquenti. p.20.c.1

Ad denunciandum charitas neceſſario ſeruanda. Ibid.

Denunciatio iudicialis eſt facienda, ſi etiam timeatur deterioratio delinquentis. Ibid.

Non eſt denunciatio iudicialis proponenda, ſi delinquens aliquo modo admonitione ſecreta eſt correctus. Ibid.

Audita à gente praui nominis, nemo tenetur denunciare. Ibid.

Denunciationes non facile debent credi. Ibid.c.2

Denunciationes ſecularium contra Eccleſiaſticos in plurimum ſunt ſuſpectæ. p.21.c.1

Denunciationes mulierum garrularum ſunt vitandæ. p.20. col.1

Denunciationis circumſtantias debent iudices perſcrutari. Ibid.

Denunciatores, & delatores nimis odio habentur. Ibid.

Princeps qui denunciatores, & delatores non caſtigat, irritat. Ibid.

Denunciationes contra Prælatos à ſubditis datæ in plurimum falſæ. p.21.c.1

Aliqui denunciatores non probantes pœnæ talionis ſubduntur. Ibid.

Non ſemper tenetur denunciator probare, quod denunciat. Ibid.

Denunciator iudicialiter peccat non potens probare quod denunciat. Ibid.

Denunciator non facit numerum cum alio teſte. p.35.c.2

Denunciatio iuridica eſt quæ fit coram iudice competente. p.69.c.2

Derogare.

Vide in verbo reuocare.

Determinatio.

Vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet eâ pariformiter determinare. p.294.c.1

Detruſio.

Detruſio in monaſterio vel in carcere eſt magna pœnitentia. *Vide Carcer.*

Detruſio in monaſterio eſt magna pœna. p.59.c.2

Detruſio in monaſterio religioſo non eſt magna pœna. Ibid.

Crimino ſi ad pœnitentiam agendam in monaſterio detrudebantur. p.60.c.1.& 2

Digitized by Google

Deus.

De Deo debemus ſentire in bonitate. p.69.c.1
Deo dicata bona an poſſint in profanos vſus conuerti. pag. 116.c.2

Dictio.

Dictiones, penitus, nullatenus, nullo modo excludunt omnem diſpenſationem. p.213.c.1

Diſpar.

Homines diſpares profeſſione in vnum non debent aſſociari. p.136.c.1

Diſpenſatio.

Diſpenſatio quid, & quotuplex ſit. p.98.c.1
Diſpenſatio an ſit ſurreptitia innixa dolo, & fraude. p.100. col.2
Petens diſpenſationem, & ea vtens ſine cauſa peccat. p.100. c.1.& 2.
Diſpenſatus ſine cauſa in iure humano tutus eſt in conſcientia. ibid.
Diſpenſatio ſine cauſa in præceptis ab inferioribus à Papa eſt irrita. Ibid.
Papa non poteſt diſpenſare ad libitum in votis. ibid.
Diſpenſatio in dolo, & fraude conſequuta eſt nulla. ibid.
Committens delictum, vt cum eo facilius diſpenſetur non obtinet diſpenſationem. ibid.
Non quæcumque taciturnitas facit irritam diſpenſationem. Ibid.
Facultas ad diſpenſandum alicui conceſſa non finitur morte concedentis. ibid.
Diſpenſandi poteſtas competit Prælatis circa præcepta & circa vota. p.102.c.1
Diſpenſatio facta ad teſtandum non expirat morte concedentis. p.101.c.2
Diſpenſatio voti intelligenda eſt ad modum diſpenſationis legis. p.102.c.2
Quando Prælatus mandat fieri aliquid contra præceptum regulæ cenſetur diſpenſare. ibid.
Si eſt iuſta cauſa diſpenſandi ſubditus tenetur præſumere diſpenſare Prælatum quando aliquid præcipit. ibid.
Diſpenſatio contra ius commune ſtrictè interpretatur. ibid.
Diſpenſatio gratioſa latè interpretatur. Ibid.
Diſpenſatio non ita interpretatur ſtrictè, vt non veniant acceſſoria. ibid.
Diſpenſatio in corpore iuris incluſa latè interpretatur. Ibid.
Papa prouidens ſcienter inhabilem cenſetur diſpenſare. Ibid.
Diſpenſatio alia tacita, alia expreſſa. Ibid.
Tacita diſpenſatio Prælatorum inferiorum parum vtilis. Ib.
Inferiores non poſſunt diſpenſare niſi allegent cauſam. Ibid.
Diſpenſatio expreſſa fit quando apponitur verbum, diſpenſamus, aut verbum, permittimus. Ibid.
Diſpenſatio, priuilegium, declaratio, & Epicheia differunt. Ibid.
Diſpenſatio conceditur ad partis petitionem, non vero priuilegium. Ibid.
Soli Prælati poſſunt diſpenſare. Ibid.
Diſpenſationes non ſunt faciliter concedendæ. pag. 99. c.2. & pag.ſeq.
Aliqua ſunt leges in quibus expediret, vt nunquam diſpenſaretur. p.99.c.2. & p.ſeq.
Laudantur Carthuſienſes, quia nunquam in eſu carnium petunt diſpenſationem. p.100.c.1
Negare in aliquibus caſibus diſpenſationem eſt neceſſariũ. Ib.
Diſpenſatio non poteſt fieri niſi in commune bonum. p.138. col.2
Diſpenſatio ad duo beneficia eſt ſtrictè interpretanda. p.141. col.2.
Dictiones, penitus, nullatenus, nullo modo excludunt omnem diſpenſationem. p.141.c.2
Prælati quando ab ipſis petitur diſpenſatio non debent hoc conſcientiæ ſubditorum relinquere. p.60.c.2
Poſſunt Prælati diſpenſare cum ſuis ſubditis, vt comedãt oua & caſeum in quadrageſima. Ibid.
Virtute diſpenſationis tranſgreſſio legis non eſt peccatum. p.288.c.2

Diuitiæ.

Diuitiæ & poſſeſſiones multum nocuerunt Eccleſiæ, & religionibus, ſed fortè non minus damnum cauſarot nimia paupertas. p.170.c.1

Dolus.

Vide fraus.

Domeſtici.

Domeſtici quando admittantur ad iudicium, non ad probationem. p.34.c.2
In cauſis regularium domeſtici admittuntur ad teſtificandum. Ibid.
Domeſtici ſunt qui in expenſis alicuius commenſales continuè exiſtunt. p.190.c.1.

Domicilium.

Domicilium contrahitur per matrimonium. p.36.c.2

Donatio.

Donatio quid ſit. p.102.c.2. & p.ſeq.
Donatio eſt rei licita nullo cogente mera liberalitate facta collatio. Ibid.
Donatio eſt duplex inter viuos, & cauſa mortis. Ibid.
Donatio omnium bonorum etiam futurorum non valet niſi in fauorem piæ cauſæ. Ibid.
Religioſi prohibentur facere donationes. Ibid.
Religioſi cum licentia Prælatorum non prohibentur facere donationes remuneratorias. Ibid.
Fratres Minores regularis Obſeruantiæ nec intra ordinem, nec extra poſſunt facere donationes niſi certis conditionibus ſeruatis. p.104.c.1
Syndicus fratrum Minorum non poteſt donare res ipſorum fratrum, niſi in ipſorum fratrum vtilitatem. Ibid.
Religioſi non poſſunt recipere res donatas ſine licentia Prælatorum. Ibid.
Donatio facta Deo publicè quando quis ingreditur monaſterium non reuocatur non ſecuta profeſſione. Ibid.
Donatio facta à Canonico ante eius mortem de his, quæ non erant ad diuinum cultum ordinata valet. pag.104.col.2. & pag.ſeq.
Religioſi habentes bonorum adminiſtrationem poſſunt aliquid donare. Ibid.
Religioſus profeſſus non poteſt facere donationem cauſa mortis. Ibid.
Donatio facta à volente ingredi religionem intuitu ingreſſus dubitatur an ſit valida. p.105. & ſeq.
Donatio facta ante ingreſſum religionis iure communi antiquo ſine dubio erat valida. Ibid.
Donatus ante ingreſſum religionis præſumitur de religione præcogitaſſe. Ibid.
Donatio facta cauſa mortis à Nouitio ſine ſolemnitate Concilij Tridentini valet. Ibid.
Donatio facta à Nouitio non ſecuta profeſſione ipſo iure reuocatur. p.107.c.1.& 2
Non reclamante intra quinquennium profeſſo donatio ab eo facta, eſt rata. Ibid.
Donatio facta a Nouitio, ſi moriatur ante profeſſionem, irrita eſt. Ibid.
Donatio facta à Nouitio poſt decimum ſextum ætatis ſuæ annum valet, etiamſi in ea non ſeruetur forma Concilij Tridentini. Ibid.
Non valet donatio Nouitij ſine autoritate Ordinarij facta. Ibid.
Donationes Nouitiorum Societatis IESV non eſt neceſſarium quod fiant ſecundum formam Concilij Tridentini. p.109.c.1
Donatio remuneratoria eſt merces laboris. p.117.c.1
Syndicus fratrum Minorum poteſt extra religionem aliquid donare. p.118.c.1

Donatum.

Donatum ob turpem cauſam factum à religioſo debet reſtitui conuentui. p.309.c.1.& 2

Dos.

In dotibus recipiendis à Monialibus non committitur ſimonia. p.109.c.2. q.49.a.1
Dos datur maritis pro oneribus matrimonij. p.110.c.2
Petitio dotis in monaſteriis locupletibus malè audit. Ibid. & pag.ſeq.
Taxatio dotium pro maritandis mulieribus pertinet ad bonum publicum. Ibid.a.3

Prælati

Digitized by Google

Prælati poſſunt taxare dotes. ibid.
Principes poſſunt taxare dotes pro mulieribus maritandis. ibid. & pag. ſeq.
Prælati cum conſenſu Monialium conuentus poſſunt taxare aliquam dotem particularem. ibid.
Taxatio dotis pro Moniali debet eſſe prudentialis. ibid.
Taxationem dotis particularis poſſunt Prælati in ſuo conuentu facere quando id petit circumſtantia negotij. ibid.
Ita inualuit conſuetudo paciſcendi dotes pro Monialibus, vt in nihilo ſiue ſcrupulizatur. ibid.
Dos ante profeſſionem non poteſt recipi. p.112.c.1.& 2
Immoditas dotis recipere pro ingreſſu Monialium male ſonat. p.112.c.1
Certam pecuniæ quantitatem recipi à monaſterio, donec dos ſoluatur non debet omnino damnari. ibid.c.2.& p.ſeq.
Pro dote promiſſa marito poteſt ipſe maritus recipere aliquid vltra ſortem principalem donec ſoluatur dos. ibidem n.8
Tenetur maritus de integra dote reddenda vxori. pag.113. col.1.
Conuentus poteſt agere pro recuperanda dote, quando hæredibus non obuenit a pro ea fuit promiſſa. ibid.
Maritus non tenetur vxorem accipere & alere, donec ſibi ſoluatur dos. ibid.
Cum Monialis transfertur autoritate Prælatorum, ad aliud monaſterium debet deferri dos. ibid.

Ducatus.

Ducatus eſt dignitas Regalis à ſolo Rege creata, & eſt feudum intitulatum. p.218.c.1

Duratio.

Generalis in ordine Minorum durat per ſexennium, Prouinciales & Guardiani per triennium durant. p.137.c.2. & pag. ſeq.
Triennium Prouincialium, & Guardianorum non punctualiter, ſed de capitulo in capitulum numerantur. pag. 137.c.1.& 2.

Eccleſia.

Eccleſia ſumpta perſonaliter, & collegium idem ſunt. p.214. col.1
Per Eccleſiam intelligitur monaſterium, hoſpitale & pia ædificia autoritate Epiſcopi facta. p.79.c.2
Effringit Eccleſiam qui effodit parietem, vel ſi fecit aliquam violentiam. ibid.
Effringens Eccleſiam eſt excommunicatus. ibid.
Qui reſerat claue Eccleſiam, aut clauem ſubripit vt reſeret, non dicitur effractor. ibid.
Eccleſia non poteſt ad humanos, & profanos vſus conuerti. p.116.c.2
Eccleſia ſæcularis facilè regularis efficitur. ibid.
Eccleſiæ fratrum Minorum ſunt Eccleſiæ Romanæ, non autem monaſterij, neque horum. p.117.c.2
Infringentes & Spoliantes Eccleſias remanent excommunicati. p.120.c.2.& p.ſeq.
Iudices Aragoniæ dum infringunt portas Eccleſiæ, aut monaſteriorum ab excommunicatione liberantur. ibid.c.2
Iudices infringentes portas Eccleſiæ, non vt apprehendant delinquentes ibi cuſtoditos, ſed vt videant, an ibi ſint, non incidunt in excommunicationem. p.121.c.1
Occultus effractor Eccleſiarum eſt excommunicatus. ibid.
Excommunicatio contra effractores Eccleſiarum eſt Papæ, aut Conſeruatori Eccleſiarum reſeruata. ibid.
Non poſſunt malefactores ab Eccleſiis extrahi ſine licentia Ordinarij. p.122.c.1.& 2
Delinquentes extracti ab Eccleſia debent reponi in carcere Eccleſiaſtico. ibid.
Extracti ab Eccleſia, & in carcere Eccleſiaſtico retenti debent humaniter tractari. ibid. & p.123.c.1.& 2
Extractos ab Eccleſia iudices aliquando male tractant. ibid.
Delinquens extractus ab Eccleſia ſine licentia Epiſcopi poteſt ſe ipſum defendere. ibid.
Conſtitutio Gregorij decimi tertij de immunitate Eccleſiarum recepta in Hiſpania eſt maximè conſona iuri, & æquitati. ibid.
Fides data à iudicibus reducendi ad Eccleſiam eos qui eius immunitate gaudent, non liberat ab irregularitate religioſos quibus data eſt, ſi de facto ſuſpendantur. ibid.c.2
Eccleſiarum immunitas quo iure ſit inducta. p.119.c.1
Quam violantes quibus pœnis afficiantur. p.120.c.2

Ebrietas.

Ebrietas à Religioſis quam aliena eſſe debeat. p.77.c.1
Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. ibid.
Apud Gentiles vitium ebrietatis deteſtabatur. ibid.
Ebrietas religioſorum non debet caſtigari priuatione Miſſæ tantum. ibid.
Ebrietas indiciis probatur. ibid.& p.ſeq.

Edere.

Prælati monachorum poſſunt diſpenſare cum monachis, vt edant carnes. p.260.c.1
Statutum non edendi perpetuo carnes apud Carthuſienſes rationabile eſt. p.266.c.2. & p.ſeq.

Vide in verbo eſus.

Ædificare.

Magiſtratibus, Correctoribus, & Iudicibus, conuenit ædificia in Republica erigere. p.114.c.2
Prioribus conuentualibus conuenit in ſuis monaſteriis ædificare. ibid.
Noua ædificia non ſunt incipienda, donec vetera reparentur. ibid.
Ædificia non debent incipi niſi reditus, aut eleemoſynæ ad ſumptus adſint. ibid.
Melius eſt ædificare monaſterium, quàm collegium ſæculare cæteris paribus fundare. p.115.c.1
Regulares non poſſunt ædificare de nouo monaſteria ſine licentia Ordinarij. ibid.
Non ſufficit ad ædificandum monaſteria de nouo licentia Ordinarij, ſed neceſſaria eſt licentia Summi Pontificis. ibid.c.2
Licentiam Summi Pontificis iam habent ad dicta ædificia. p.116.c.1.
Monaſteria non poſſunt ædificari iuxta alia monaſteria intra certas cannas. ibid.
Priuilegium ad ædificandum monaſteria ſine licentia Ordinarij per non vſum decennij non amittitur. pag.118. col.1.& 2

Electio.

Eligi non poſſunt in Prælatos niſi ſint eiuſdem ordinis. pag. 126.c.1
Electio Abbatum pertinet ad conuentum. ibid.
Miniſter generalis ordinis Minorum quomodo eligendus. p.132.& c.1.& 2.
Eligentes indignum peccant, ſed non eſt irrita electio. p.134. col.1.
Electio deuoluitur ad Præſidentem, quando primo die naturali non concordant electores. p.134.c.2.& p.ſeq.
Differre electionem Generalis, aut Prouincialis magnum damnum. ibid.
Valida eſt conſtitutio, vt ſeptem ſcrutiniis peractis non concordando ſuffragantes electio deuoluatur ad capitulum. p.135.c.1.
In electione Diſcretorum non concordando per vnum diem non deuoluitur electio ad conuentum. ibid.
Non debet eligi in Prælatum qui eſt alterius ordinis. ibid.
Conſuetudine poteſt introduci, vt ex certo gremio electio fiat. ibid. col.2
Legatus non poteſt diſpenſare, vt eligatur vir diſparis profeſſionis. ibid.
Irrita eſt electio vbi maior pars non conſentit. ibid.
Eligens tribuens maiorem partem non electo grauiſſimè peccat. ibid.
Statutum de non eligendo niſi habentem certum curſum literarum, non habet locum in defectu parua. p.137.c.1
Mortuo Prælato ſtatim alius eſt eligendus. ibid. p.ſeq.
Antequam ſepeliatur Prælatus niſi ex magna cauſa poteſt fieri alterius electio. p.138.c.1
In Eccleſiis Cathedralibus, & regularibus ceſſante impedimento tenentur electores intra tres menſes eligere. ibid.
Electio electo intra octo dies eſt præſentanda. ibid.
Electus intra menſem tenetur conſentire. ibid.
Electio Abbatum, & Priorum pertinent ad conuentum de iure communi. p.135.c.1.q.54.a.8.

Guardiani in ordine Minorum aliquando à conuentu, aliquando à definitorio eliguntur. ibid. col. 2
Dignioreſ ſunt in Prælatos eligendi. ibid.
Electores eligentes indignum per id quod tantum ſciunt in confeſſione ſacramentali, non remanent excommunicati. pag. 148. c. 1. & 2.
Electores an debeant detegere etiam ſecreta impedimenta, quæ obſtant eligendis. p. 139. col. 2. & p. 140. c. 1
Electores in eligendo nunquam rectè vtuntur ſcientia habita ex confeſſione. p. 149. c. 2
Diſpenſatus ad duo beneficia poteſt eligi in Abbatem. p. 141. col. 2
Conſentiens electioni de ſe factæ videtur præſtare conſenſum. ibid.
Conſentire præſtando conſilium electioni de ſe factæ videtur ambitioſum. p. 160. c. 1
Compromiſſarij poſſunt eligere vnum ex ipſis. p. 144. c. 1
Renunciatio ſuffragij à compromiſſario non debet prodeſſe, vt maior pars in eum conſenſiſſe dicatur. ibid.
In electione per compromiſſum poteſt vnus compromiſſarius ſe ipſum eligere. p. 143 c. 2
Non valeat electio facta per compromiſſum ab vno omnibus aliis præſentibus, & non conſentientibus. p. 144. c. 1
In electionibus per compromiſſum debent omnes compromiſſarij ſigillatim inquiri. p. 143. c. 2
Electio compromiſſarij facta de ſe ipſo cum facultate aliorum eſt valida. ibid.
Electio de ſeipſo immediatè ambitioſa. ibid.
Non licet ſuffragatoribus conuenire, vt electio maneat ſecreta. ibid.
Electio Abbatiſſarum pertinet ad conuentum. p. 145. c. 1
Electio Monialium debet fieri per ſcrutinium. p. 146. c. 2
Conſenſus ſuffragatorum in electionibus debet præſtari collegialiter. ibid.
Conſenſus medietatis conuentus in electione non requirit maiorem partem, ſed tantum medietatem. p. 145. c. 1
Monialis corrupta non poteſt fieri diſpenſatione eligi in Abbatiſſam. p. 145. c. 2
Electio metu facta eſt nulla. p. 146
Metus reuerentialis in foro conſcientiæ vitiat electionem. ibid.
Electio Guardianorum, & Abbatiſſarum eſt triennalis quando eliguntur a conuentu aut definitorio, non tamen quando eliguntur per præſentationem à Patrono. pag. 146. col. 1
Abbatiſſæ non tenentur eligere præſidentem triennalem. ibid.
Subditus electus tenetur conſentire electioni de ſe factæ niſi cauſam habeat non acceptandi. p. 147. c. 1
Religioſi electi extra ordinem non poſſunt conſentire electioni ſine licentia ſuorum prælatorum. p. 147. c. 2
Non prohibetur in electionibus ſubornatio bona, ſed mala. p. 148. c. 2.
Electio quid ſit, & quotuplex. p. 124. c. 1
In electione per ſcrutinium tres debent adeſſe ſcrutatores, ſi poſſunt haberi. ibid. c. 2
In electione per ſcrutinium debent ſcrutatores iurare ſe ſeruaturos ſecretum. ibid.
Scrutatores poſſunt prætendere electionem in alium diem, ſi opus fuerit. p. 125. c. 1
Suffragia purè & non conditionaliter in electionibus ſunt ferenda. ibid.
In electionibus Cathedralium, & Collegialium Eccleſiarum, habent vocem tantum, ſacris inſigniti. ibid.
Apud Mendicantium electiones ſacris non inſigniti, non prohibentur à iure vocem habere. ibid. & p. 126. c. 1
Electio an conueniens ſit vt fiat per ſcrutinium, an vero per ſortes. p. 127. c. 2. & ſeq.
In electionibus ſuffragia poſſunt ſuppleri. ibid.
Re integra ſuffragium datum poteſt reuocari. ibid.
Conuenientius eſt fieri electionem per ſchedulas obſignatas, quam per ſortes. ibid.
Electio per ſortes aliquando fuit in vſu. ibid.
Electio valet nunc ſi publicatur fraude aliquorum. ibid.
Electio debet eſſe libera. ibid.
Coarctatio ad quatuor, aut quinque tollit libertatem in electione. p. 128. c. 2
Coarctatio ad certum genus perſonarum in electione iuridica eſt. ibid. & p. 129. c. 1.
Coarctatio ad tres, aut quatuor in electione maximum damnum affert communitati. ibid.
Non poſſunt in electionibus priuari voce actiua & paſſiua, niſi de aliquo crimine conuicti. ibid.
Commiſſio facta, vt in electionibus priuari poſſit voce actiua & paſſiua debet intelligi ſeruato iuris ordine. pag. 129. col. 1 & ſeq.
Electio facta excluſis aliquibus quibus competebat electio poteſt reiterari. p. 130. c. 1
Non valet conſuetudo, vt tantum prudentiores & prouectiores ætate admittantur in electionibus religioſorum. ibid.
Melior eſt electio facta à multis, quàm à paucis. ibid. c. 2
Votum, datum contra ordinem iuris in electionibus non facit numerum. ibid.
Electio ſtatim eſt publicanda. ibid.
Publicato ſcrutinio in electionibus non poſſunt ſuffragatores variare. p. 131. c. 1
Electio per vota ſecreta non poteſt commode nolle fieri. ibid.
Ante electionem miſſa Spiritus ſancti eſt dicenda. ibidem col. 2
Ante electionem Præſes debet abſoluere vocales ab excommunicatione. p. 132. c. 1

Eleemoſyna.

Eleemoſyna certa moraliter non repugnat paupertati monaſtica. p. 315. c. 2
Ad eleemoſynas largiendas tenentur monaſteria. pag. 152. col. 1
Religioſi ſine expreſſa, aut tacita licentia ſuorum prælatorum non poſſunt dare eleemoſynam. ibid. c. 2
Vxores poſſunt ſine licentia maritorum facere eleemoſynas conſuetas. ibid.
Religioſi in eleemoſynis conſuetis faciendis non debent ſcrupulis agitari. ibid.
Commendatarij ordinum militarium tenentur de redditibus commendatariarum eleemoſynam præſtare. pag. 154. col. 2.
Fratres Minores de Obſeruantia poſſunt impedire Fratres conuentuales, vt in ſuis locis eleemoſynam petant. ibid.
Mendicantes, & alij Religioſi poſſunt petere eleemoſynã ſine licentia Ordinarij. p. 155. c. 1. & 2
Quærere eleemoſynam publicando indulgentias eſt prohibitum. ibid.
Epiſcopi & beneficiarij etiam regulares tenentur facere eleemoſynas de rebus eccleſiaſticis. p. 158. c. 1
Eleemoſynam dare parentibus in neceſſitate conſtitutis religioſus ſine conſenſu Prælati, an poſſit. p. 153. c. 1

Epiſcopus.

Epiſcopi iurant ſeruare Canones. p. 54. c. 1
Epiſcopi habent poteſtatem corrigendi ſubditos. p. 56. c. 1
Epiſcopus non poteſt cauſam agere ſine clericorum præſentia. ibid.
Epiſcopus non poteſt ponere interdictum neque clericos ſuſpendere ſine iudicio Capituli. ibid.
Epiſcopus in determinandis litibus conſilium Capituli tantum debet requirere. ibid.
Religioſi non poſſunt acceptare Epiſcopatum, ſine licentia ſuorum Prælatorum. p. 56. c. 1
Religioſi bono fine appetentes Epiſcopatum, non peccant. ibid.
Epiſcopatus eſt bonum opus, ſed deſiderium eius aliquando prauum. ibid.
Epiſcopatus eſt perfectior religionis ſtatu. ibid. c. 2
Monachus factus Epiſcopus non eſt omnino ſolutus à Regula monaſtica. ibid.
Monachus factus Epiſcopus priuatur priuilegiis religionis. ibid.
Monachus cui poſt Epiſcopatum collata ſunt Abbatiæ alterius ordinis, nulla facta mentione de monachatu, non habet ius ad talem Abbatiam. p. 157. c. 1
Bona acquiſita à monacho ante Epiſcopatum pertinent ad mona-

ad monaſterium. ibid.col.2.
Monachus factus Epiſcopus poteſt adire hæreditatem paternam ſibi delatam. ibid.
Hæc hæreditas acquiritur Epiſcopatui. ibid.
Monachus factus Epiſcopus non eſt Dominus, ſed diſpenſator rerum Eccleſiaſticarum. ibid.col.2
Monachus factus Epiſcopus tenetur res Eccleſiæ pauperibus diſtribuere. pag.158.col.2
Epiſcoporum baculum, ſymbolum eſt iuriſdictionis temporalis. p.156.col.2.
Baculum recipiunt Epiſcopi à Summo Pontifice. ibid.
Epiſcopus poteſt abſoluere monachum ſibi a prælato commiſſum. p.176.col.2.
Epiſcopi olim erant Generales regularium. p.176.col.1
Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertinet. ibid.
Lex Epiſcopi duplex, diœceſana, & iuriſdictionis. 177.co.1
Epiſcoporum iuriſdictio ſpiritualis pendet à Papa. par. ibidem col 2.
Epiſcoporum præſtantiſſimi coadiutores religioſi. ibid.
Epiſcopi aliquando reddunt Regularib. malum pro bono, ibid.
Epiſcopi regulares exemptos trahebant iniuſtos ad inferiora tribunalia. ibid.
Epiſcopi inexperti inſtituti regularis turbabant regularem diſciplinam. ibid.
Epiſcopi propter grauamina Regularibus illata perdiderunt poteſtatem in eos. ibid.
Non erat in vtilitatem Epiſcoporum, ſed in bonum ſubditorum ſubiectio, quam habebant Epiſcopi. ibi.
Ab Epiſcopis recipiunt Regulares Chriſma, Oleum, conſecrationes altarium, &c. ibid.
Epiſcopus quo caſu poſſit punire regularem exemptum pag. 180. col.1.
Epiſcopus excedens modum in captura clerici eſt excommunicatus. ibid.col.2.
Epiſcopus autoritate propria nihil poteſt in exemptos. ibid.
Epiſcopis reuerentiam debent Regulares. p.181.col.1
Epiſcopus in Eccleſiis exemptis in quibuscaſibus quædam poſſit. ibi. col.2. & pag.ſeq.
Epiſcopus poteſt declarare notoriè excommunicatum exemptum. ibid.
Epiſcopus poteſt præfigere terminum exempto, intra quem coram ſuo iudice debet comparere. ibid.
Epiſcopus antiquitus poteſt cognoſcere de exemptis hæreticantibus. ibid.
Quod poteſt Epiſcopus contra exemptos, poteſt etiam Legatus à latere. ibid.
Epiſcopus poteſt corrigere exemptum extra clauſtra delinquentem. ibid.
Epiſcopus poteſt regularem extra clauſtra viuentem conuenire in duobus caſibus. ibid.
Epiſcopus poteſt ſuſpendere regularem matrimonio aliquos copulantem. p.182. col. 1
Epiſcopus in aliquibus poteſt viſitare regulares exemptos curam animarum habentes. p.ibid.
Epiſcopus poteſt iure communi procedere contra regulares dantes, aut recipientes aliquid pro ingreſſu monaſterij. ibid.
Epiſcopus poteſt componere præſidentes regularium in proceſſionibus. ibid.
Epiſcopo poteſt à Prælato dari ſocius regularis. ibid.
Non poſſunt inuitis Prælatis Epiſcopi aſſumere ſocios regulares. ibid.
Ad Epiſcopos pertinet examinare reſcripta. p.182.col.2.
Epiſcopi non poſſunt compellere fratres Minores ad Canonicos regulares iuſtis de cauſis vt non incedant in oppidis vbi ſunt fratres Minores. p.183.col.1
Epiſcopi Indiarum non tenentur ſingulo biennio limina ſancti Petri viſitare. pag. 237.col.1.

Epicheia.

Epicheia eſt idem quod æquitas, quæ eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata. p.98. c.1.
Epicheia eſt medium inter ius & rigorem ipſius iuris. ibid.
Prælati & omnes poſſunt vti epicheia, at ſoli Prælati poſſunt diſpenſare. ibid.
Ad vtendum epicheia aliqua ſunt conſideranda. ibidem & col.2.
Ad vtendum epicheia benigna interpretatio prævalet. ibid.

Æqualitas.

Circa medium virtutum moralium æqualitas punctualis difficilè ſeruatur. ibid.

Æquitas.

Æquitas iudicium non à capite debet eſſe ſed in iuribus regulari. p.54.col.1.& 2.

Æquipollens.

De æquipollentibus idem iudicandum. 105.col. 2

Eremitæ.

Eremitæ aliqui gaudent priuilegio fori. p. 6. col. 1. & pag. 175. col.2.
Eremitæ an ſint verè Religioſi. ibid.

Eſus.

Eſus carnium prohibitus eſt monachis. vide caro.
Eſus eorum, quæ ex carne trahunt originem non eſt prohibitus monachis.

Euchariſtiæ.

Euchariſtiæ ſacramentum poteſt adminiſtrari in feſtiuitatibus in quibus ſuſpenditur interdictum ex priuilegio quorundam Regularium. p.290.col.& 2.
Euchariſtia & Extrema vnctio poteſt à regularibus adminiſtrari famulis ipſorum ſine licentia parochi. pa.296.col.1.

Examinari.

Ad ordinarios pertinet examinare reſcriptum exceptionis regularium. p.182.2.col.1.
Pro examinatione reſcriptorum debent verba perpendere. ibidem.

Excluſiuus.

Excluſiuus terminus ſolum excludit omnia repugnantia termino cui adiungitur. p.170.c.1

Excommunicare.

Prouinciales ordinum Mendicantium poſſunt excommunicare. p.158.col.2
Excommunicationis ſententia cauſa cognita fieri debet. ibidem.
Sententia excommunicationis poteſt fieri diebus feriatis. ibid.
Excommunicationis ſententia poteſt fieri noctu. ibid. & ſeq.
Non poteſt excommunicatio fieri niſi ſeruetur forma iuris. ibidem
Debet fieri in ſcriptis. ibid.
Excommunicantes ſine ſcriptura an incidant in pœnas iuris. p.159. col.1.
Excommunicationis gladius neruus eſt Eccleſiaſtica diſciplina. ibid.
Excommunicationes pro reb. perditis, ſeu ſubtractis non poſſunt imponi niſi ab Epiſcopis, & ab habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in religionibus. ibid.
Religioſi non poſſunt excommunicari ab Ordinariis. ibid.
Milites correctores ciuitatum poſſunt excommunicari ab Ordinariis. p.160.col.1
Excommunicatio lata ab Ordinariis contra Religioſos quorum exemptio eſt notoria, non valet. ibid.
Excommunicationes generales latæ à Legato à latere contra omnes non comprehendunt religioſos, niſi de ipſos ſpecialiter fiat mentio. ibid. col. 2
Excommunicatio eſt duplex, generalis, & ſpecialis. ibidem.
Excommunicatio alia à iure, alia ab homine. ibid.
Excommunicatio à iure eſt lata generaliter à canone vel conſtitutione. ibid.
Excommunicatio ab homine finitur mortuo homine: excommunicatio à iure contra. ibid. & pag.ſeq.
In quas excommunicationes incidunt religioſi ipſo iure. p.161. col. 1.& 2.
In quibus viginti quattuor excommunicationes numerantur, quæ contra religioſos in iure ſeruantur. ibid.
Licitum eſt communicare cum excommunicatis in his quæ ad ſalutem pertinent & propter neceſſitatem p. 163. col. & & 2.
Solum tenemur euitare nominatim excommunicatos, & publicum clerici percuſſorem.
Ordinarij non poſſunt declarare, Regulares eſſe excommunicatos. p.180.col.1.

Ordi-

Ordinarij poſſunt excommunicare Regulares, caſu quo eos poſſunt compellere ad aliquid. ibid.
Excommunicatis licet non poſſunt denuntiare poſſunt ſimpliciter admonere. p.18.col.2.
Regularis notoriè excommunicatus poteſt declarari talis ab Ordinario. pag.180. col.1. & 2.
Communicatio in diuinis cum excommunicato eſt prohibita à iure diuino, p. 259.col.1
Tranſeuntes ad Indos ſine licentia Regum Hiſpaniarum non ſunt excommunicati. p.259.col.1.
Multæ excommunicationes extrauagantium non obligant, quia ignorantes. ibid.col.2.
Fœminæ non poſſunt excommunicare. 278. col. 1

Exhæredare.

Pater propter ingratitudinem poteſt exhæredare filium monachum. p.210.col.1. & 2.
Filia contrahens matrimonium inuito patre poteſt exhæredari ab ipſo, etiam ſi ante conſummationem religionem ingrediatur. ibid.col.2.

Exilium.

Religioſi poſſunt à Prælatis mitti in exilium. p.60.col.1.
Iuſta cauſa intercedente poſſunt Epiſcopi & Prælati Regulares ſibi ſubditos ab exilio reuocare. ibid.

Eximere.

Exemptio quid & quotuplex ſit. p. 164.c.1.& 2.
Exemptio importat libertatem & eſt quædam liberatio à poteſtate Ordinarij inferioribus à Papa. ibid.
Eximere eſt proprium Sedis Apoſtolicæ. ibid.
Exemptio quædam eſt quoad perſonas in totum vel in partem. ibid.
Exemptio eſt quoad perſonas, & quoad res. ibid.
Quo iure ſint exempti eccleſiaſtici & regulares, & eorum bona à iuriſdictione ſæculari diſputatur. ibid. & p.165.col.1.& 2.
Non ſunt obligati religioſi exemptionis priuilegium allegare. pag. 174.col.2.
Gregorius Primus exemit regulares ab Epiſcopis. p. 177. col.1. & 2.
Papa poteſt eximere regulares ab Epiſcopis. ibid.
Solus Papa poteſt eximere vniuerſaliter à iuriſdictione Epiſcoporum. ibid.
Exempta monaſteria an ad charitatiuum ſubſidium teneantur. 187.col.1.
Epiſcopus ſolum poteſt eximere ſuas oues à parochis. ibid.
Legatus à latere poteſt eximere à iuriſdictione proprij Epiſcopi. ibid.
Non fit iniuria Epiſcopis eximendo regulares ab ipſis. ibid.
Exemptionis priuilegium non valet vt neminem etiam Papam recognoſcat. ibid.
Exempti ſunt modo regulares ab Epiſcopis & Ordinarijs. ibidem col.2.
Exemptio ab Ordinarijs intelligitur de Epiſcopis, Abbatibus ſecularibus, Archiepiſcopis & Nuncio Apoſtolico. ibid.
Exempta monaſteria an teneantur contribuere pro ſeminarijs. p.188.col.1.& 179 c.1
Exemptio ab Ordinarijs extenditur ad futuros. ibid.
Exemptio bonorum extenditur ad futura bona & nonalia. ibidem.
Exemptio ab Ordinarijs ſignificatur per verba conſueta apponi à Papa, quibus recipis eos in ſuam protectionem. ibid.
Exempti à iuriſdictione cuiuſcumque Ordinarij, non cenſentur exempti à Legatis à latere. ibid.
Exempti ab Ordinarijs dupliciter ſe defendere poſſunt ab eis. ibid. col.2.
Exemptio per præſcriptionem quæſita debet probari. ibid.
Exempti notoriè ſunt religioſi Mendicantes. pag.180.col.1.
Notoriè exemptus citatus ab Ordinario non tenetur coram eo comparere ibid.
Exemptioni non poſſunt renunciare regulares. 181.c.1. & 2.
Tacita renunciatio non præiudicat exemptioni regularium. ibidem.

F

Falſarius.

Qui dicit falſum, vt falſarius caſtigatur. p.303.col.2.
Falſarij ſunt grauiter puniendi. p.70.col.2.
Crimen falſarij inter crimina capitalia computatur. pag.7.col.1.
Pœna falſarij imponenda à Iudicibus Eccleſiaſticis & Regularibus debet commenſurari grauitati pœna in tali prouincia conſueta imponi. ibid.
Iuxta rationem nocumenti augetur falſario pœna. ibid.
Falſarius ſine dolo non debet grauiter puniri. ibid.
Falſos teſtes ſollicitare eſt atrociſſimum delictum. ibid.
Pœna falſi eſt depoſitio in clerico. ibid.

Familia.

Familiæ dignitas conſeruatur in vita Monachi. p.213.c.2

Familiares & famuli.

Familiaribus Monaſteriorum poſſunt religioſi adminiſtrare ſacramenta. pag.190.col. 1
Familiares & Famuli religioſorum gaudent aliquibus priuilegijs. pag.189.col.2.
Familiares ſunt qui cohabitauerunt cum aliquo. 190.col.1.
Famuli ſeruientes aliquibus patribus ex autoritate Prælati gaudent aliquibus priuilegijs. ibidem.
Famuli aſſumpti in fraudem legis non gaudent priuilegio. ibidem.
Famuli fratrum poſſunt ſepeliri in monaſterijs. ibid.& col. 2.
Famuli religioſorum gaudent multis indulgentijs. ibid.col.2.
Famuli Regularium an poſſint ab ordinarijs excommunicari. pag.190.col.2.

Fœmina.

Fœmina eſt incapax poteſtatis clauium. p.278.c.1

Feriatus dies.

Die feriato cognitio cauſæ fieri nequit. p.158.c.2

Feſtum.

Feſtum Corporis Chriſti à quibuſuis Eccleſijs poteſt ſolemniter celebrari intra octauam. p.103.c. 1.& 2.
Feſtum nominis Ieſu poteſt celebrari à regularibus Minoribus. ibid.
Moniales ſubiectæ fratrib. Minorib. de Obſeruantia poſſunt celebrare feſtum nominis Ieſu. p.192.c.1
Feſtum D. Bonauenturæ debet celebrari à cunctis fidelibus ſub nomine Doctoris. p.193.c.1
Feſtum D. Didaci celebratur à fratribus Minoribus & etiam ab omnibus fidelibus in his Hiſpaniarum partibus. ibidem col.2.
Feſtum S. Antonij de Padua celebratur à cunctis fidelibus. p.194. c.1.
Feſtum S. Franciſci de Paula celebrandum ab omnibus fidelibus. ibid.
Feſtum S. Placidi & Sociorum eius celebrandum ab omnibus fidelibus. ibid.
Feſtum S. Nicolai Tolentini celebrandum ab omnibus fidelibus. ibid.col.2.
Feſtum S. Petri Martyris celebratur ab omnibus fidelibus. ibidem.
Feſtum S. Hiacynthi, à fidelibus celebrandum. ibid.
Quomodo Feſtum P. S. Franciſci eſt celebrandum. pag. 195. col.1.& 2.
Feſtum B. P. Franciſci obſeruandum. ib. & in eo indulgentia plenaria conceditur. ibid.
Feſtum ſignatum S. Franciſci quomodo ſit celebrandum. pag. 195. c.2.
Feſtum Sanctorum ordinis poſſunt celebrare Regulares & Moniales. p.196.6.col.1.
De Feſtis & feſtiuitatibus conſuetis celebrari ante breuiarium Romanum poſſunt Regulares recitare officium iuxta formam eiuſdem breuiarij. ibid.col.2.
Feſtum Angeli Cuſtodis & Angeli Michaelis poſſunt modo celebrari à Minoribus. ibid.
Religioſi tenentur obſeruare feſta ab Epiſcopo præcepta. p.197.c.2
Nullum eſt priuilegium ad laborandum in feſtiuitatibus in monaſterijs regularium. ibid.
Conceſſa pro feſtiuitatibus ordinis Prædicatorum conceduntur

pro feſtiuitatibus ordinis Minorum. p.289.col.2.

Feudum.

Monaſterium eſt capax feudi. p.171.col.1.
Dominus feudi poteſt cognoſcere in cauſa feudali ciuili etiam de clericis & monachis. ibid.& co.2.
Per inueſtituram feudi vaſalli ſe domino obligant. ibid.
Dominus feudi non poteſt in cauſa criminali procedere contra clericos aut monachos. ibid
Feudum eſt conceſſio rei immobilis facta pro homagio. ibidem col.2.
In feudo dominus retinet ſibi directum dominium. ibid.
Regulares ſuccedunt in feudo. p.217.c.1
Monaſteria habentia bona in communi ea infeudare poſſunt ibidem.
Feudatarius ingrediens monaſterium habet fructus feudi, ibidem.
Milites Hieroſolymitani ſunt capaces feudi.pag. 198.col.c.1.
Feudum non cenſetur renunciari in renunciatione ampliſſima. pag.220.col.1.
Bona feudalia non veniunt in generali alienatione. ibid.

Fides.

Fides à Prælatis & prædicatoribus regularibus profitenda, & eſt profitenda ante promotionem ad gradum Doctoratus, aut Magiſterij. p.198.col.2.
Conſtitutio de profeſſione fidei eſt noua cum apponatur in Concilio Tridentino. p.199.col.1.
Fidei profeſſio per ignorantiam, aut obliuionem omiſſa non cauſat pœnam contra non profitentes. pag.200.col.1.

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſi vniuerſalis ſunt capaces Fratres Minores pag.213. col.1.
Fideicommiſſum particulare poteſt relinqui Fratribus Minoribus. ibid.
Renunciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de puris, non vero de conditionibus dependentibus à futuro euentu. p.220. col.1.
Præſumpta fideicommiſſi renunciatio non officit Minoribus & ruſticis. ibi.

Filius.

Filij Monialium & Sacerdotum ſunt ſacrilegi. pa. 68. col. 1. & 2.
Filius magis tenetur patri naturali quàm monaſterio quando ingreſſus fuit monaſterium in neceſſitate exiſtenti. p.153. col.& 2.
Contra tamen ſi poſt ingreſſum neceſſitas ſuperueniat. ibid. Vide parentes.

Fiſcus.

Fiſcus ſuccedit in locum accuſatoris. p.22.col.1.
Fiſcus non poteſt aliquid oblatum recipere pro accuſatione. ibidem.
Fiſcus peccat ſciens in probatione delati criminis defuturum. ibidem.
Propter defectum fiſci in religionibus aliquando peccant iudices regulares. ibid.

Fornicatio.

Fornicatio continuata ab aliquo religioſo eſt peccatum præiudiciale communitati. pa.23.co.2.& nolente corrigi ſacrilego, Prælato, vt patri eſt denuncianda, etiamſi non ſperetur emundatio. ibid.

Fortuna.

Peruenire debitorem ad pinguiorem fortunam eſt poſſe ſoluere deducto quod non egeat. p.119.col.1.

Forum.

Actor debet ſequi forum rei. p.167.col.1.
Declinatoria fori intra terminum nouem dierum debet poni. pag. 174.col.1.& 2.
Non gaudent priuilegio fori portantes medicam crucem albam in ordine D. Ioannis. p.174.c.2.

Fratres.

Fratres Minores ſunt incapaces fideicommiſſi vniuerſalis. vide fidei commiſſum.
Poteſt tamen ipſis relinqui fideicommiſſum particulare. vide ibidem.
Fratres Minores nullum ius habent ad petendum in iudicio annuos redditus ipſis legatos. p.312.col.2.
Fratres Hieroſolymitani ſunt liberi à tributis. p.185.col.2.
Fratres Hieroſolymitani patrimonia retinent. ibid.
Fratres Hieroſolymitani ſunt capaces feudi. vide feudum.
Fratres Hieroſolymitani ſunt religioſi. ibid.
Fratres Hieroſolymitani habent communicationem cum alijs religionibus.
Fratres Minores ſunt incapaces ſucceſſionum. p. 212. col.1.& 2.
Fratribus Minoribus ſi hæreditas legata ſit, cuius ſunt incapaces, an eis debeatur eius æſtimatio. ibid.col.2.
Fratres minores quomodo obligentur ieiunijs ſui ordinis. pag. 263. col.1.& 2.
Fratres Minores in ieiunando in ſexta feria vnum peccatum committunt. 265. c.2

Fraus.

Fraus aliquando ſumitur pro ſpecie diſtincta à dolo. pag. 80. col.2.
Dolus & calliditas, fallacia machinatio ad decipiendum. ibi.

Fugitiuus.

Fugitiuus eſt, qui ſine licentia recurrit ad ſuperiorem. pag. 145. col.1.
Non eſt fugitiuus qui tyrannicè grauatus ad ſuum ſuperiorem accedit. ibid.c.2

Furtum.

Furtum committere in extrema neceſſitate non eſt peccatum. p.46, col.2.
Fur famoſus confeſſus vnum furtum poteſt de alijs furtis interrogari. pag. 79.col.1.
Furtum in Religioſis quomodo ſit puniendum. ibid.
Pœna furti eſt fuſtigatio vel exilium & non vltimum ſupplicium. ibid.
Furantes calices & patenas non ſunt excommunicati. ib. niſi perfringant ſeras Eccleſiæ.

G.

Generales.

Generalis in ordine Minorum quomodo eligatur, & durat per ſexennium. p.12.col.1.& 2.
Generales religionum ſtatim vt eliguntur confirmantur. p. 133. col.1.
Generales ordinum tenentur habere ſcientiam eorum quæ pertinent ad ſuum munus. p.157. col.1.
Generales ordinum, vt primum electi, habent curam animarum, & ſunt reformatores. & declarant dubia ſtatutorum, non poteſt ſine ipſis fieri reformatio in ſua religione. p. 200. c.1 & 2.
Inuitis Generalibus poteſt autoritate Apoſtolica fieri reformatio. ibid.
Generales ordinum quam poteſtatem habeant. ibid.

Gradus.

Regulares aliqui poſſunt ad gradus Doctoratus promoueri. p.202. col.2.& pag.ſeq.
Gradus recepti à regularibus, contradicentibus Prælatis, pro non receptis habentur. p.203.col.2.
Prælati Societatis Ieſu poſſunt gradus conferre. p.204.
Graduati per dictos Prælatos gaudent multis priuilegiis. ibidem.

Grangiæ.

In grangijs monaſteriorum poſſunt fieri oratoria & altaria. ibid col.2.
Grangia monaſteriorum gaudent immunitate Eccleſiarum. p.206 col.1.

Gratia.

Executio gratiæ iam factæ non expirat morte concedentis. p.101. col.2.
Gratia facta in præiudicium concedentis non eſt ambitioſa, ſed extendenda. ibid.

Gubernatio.

Gubernatio Ordinum militiarum non tota pendet à magiſtris ordinum. pag.201.col.2

Gubernatores.

Gubernatores debent eſſe mites ſicut Moyſes & Dauid. p.202. col.2.

Guber-

Digitized by Google

Gubernatores multorum conſilio indigent. ibid.
Gubernatores debent eſſe pluſquam homines. ibid.

Guardiani.

Guardiani in ordine Minorum electi ſtatim ſunt confirmati vide, confirmare,& generales.

H.

Habitus.

Religioſus incedens ſine habitu quia ita ſugit à carcere non eſt excommunicatus. p.59.col.1.
Habitus Religioſorum debent eſſe honeſti. p.205.col.2.
Habitus fratrum Minorum, quo ad vilitatem à Prælatis debent arbitrari. pag.206.c.1
Profeſſi in ordinibus militaribus habitum ſui ordinis tenentur deferre. ibid.col.2.
Monachus aſſumptus ad curam Eccleſiæ ſecularis non abſoluitur ab habitu monachali deferendo. pag.207.col. 1
Non poſſunt regulares occultè deſerre habitum. ibid.
Religiones debent habere diuerſos habitus. Ibid.
Fratres de Iuan de Dios habitum certum, & contra non vtentes eis data eſt regalis executoria. ibid.& col.2.
Non peccant Fratres Minores deferentes habitum à capillo ſolutum. pag.208.col.1.
Religioſi habitum demittentes in quas cenſuras incidant. pa.208. col.1.&.2.
In ludis vtentes habitu religioſorum indecens. p.209. col.1.
Contradicentib.parochis poſſunt fideles in habitu Fratrum Minorum ſepeliri. ibid.
Soli Prælati poſſunt dare habitum fidelibus vt ſepeliantur. ibidem.
Decedentib. cum habitu communicantur indulgentiæ fratrum, etiamſi nan dent eleemoſynam vt alius ematur. ibid.
Oſculantibus habitum Ordinis Prædicatorum indulgentia communicatur. ibid.

Hæres, hæreditas.

Hæreditas monacho relicta an immediatè acquiratur monaſterio. pag.210.col.1.
Monacho recuſante hæreditatem poteſt eam monaſterium adire. ibid.
Quoad acquirendam hæreditatem Monachus æquiparatur filio ibid.
Non poteſt monachus adire hæreditatem ſine conſenſu Abbatis. ibid.
Propter ingratitudinem poteſt monachus exhæredari à Patre.ibid. col.2.
Hærede in articulo mortis ingreſſo religionem ſubſtitutus ſi ſine liberis deceſſerit hæres non excluditur. pag.211. col.1.
Hæreditas Nouitij pertinet ſuccedentibus ab inteſtato. p.212. col.1.
In hæreditate non poſſunt ſuccedere Fratres Minores Obſeruantiæ. vide Fratres minores.
Fratribus.Minorib.nec æſtimatio hæreditatis debetur. vide ibid.
Hæreditas pertinet venientibus ab inteſtato teſtamento nullo. pag.212.col.2.
Teſtamento nullo poteſt in foro conſcientiæ retinere hæreditatem. p.213.col.1.
Hæreditas eſt quoddam ius vniuerſale. ibid.
Inſtituta aliqua Eccleſia, quæ non extat propinquiori debetur hæreditas. ibid.
Hæreditas poteſt deferri Fratribus Minoribus, vt ſtatim pro eorum neceſſitatibus vendatur. ibid.col.2.
Eccleſia B.Franciſci poteſt inſtitui hæres. p.214.c.1
Hæreditatibus an poſſint ſuccedere fratres Prædicatores, eremitæ S.Auguſt.Benedictini. pag.214.c.2.& pag. ſeq.

Hæreticus,hæreſis.

Eccleſia hæreticum relapſum tradit brachio ſeculari. p. 83. col.2.
Contra religioſos hæreticantes poteſt procedere officium inquiſitionis. p.223.col.1
Inquiſitores hæreticæ prauitatis non poſſunt eſſe fratres Prædicatores contra Minores. ibi.c.2.
Religioſi propter hæreſim comprehenſi mitius torquendi ſunt quam ſeculares. ibid.
Inquiſitores an poſſint abſoluere ſacramentaliter ab hæreſi. ibid. & pag.ſeq.
Religioſi inquiſitores hæreſis quoad hoc munus exercendum non poſſunt ab eorum Prælatis limitari. p.224.col.1
Religioſi non poſſunt eſſe Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſine expreſſa licentia ſuorum Prælatorum. ibid.
Inquiſitores hæreſis poſſunt procedere contra affirmantes peccata confeſſoribus Ordinum Mendicantium eſſe iterum confitenda. ib.& col.2.
Religioſi poſſunt creari Notarij Inquiſitores hæreſis. ibidem.
Inquiſitores hæreſis plenariam indulgentiam conſequuntur. ibidem.
Abiuratio de leui in cauſa hæreſis non facit religioſum inhabilem ad officia ordinis. p.225.col.2.

Homicidium.

Homicida religioſus grauiter puniendus. p.872.c.2.
Homicidium inter grauiora & horribiliora crimina computatur. p.73.col.1.
Clericus homicida deponendus. ibid.
Clericus homicida non priuatur ipſo iure homicidio. ibidem col.2.
Subditi occidentes Prælatum non ſunt homicidæ, ſed parricidæ. ibid.
Hi ſi non ſint pertinaces non debent tradi brachio ſeculari. ibidem.
Quidam Monachi qui occiderunt Prælatum traditi ſunt brachio ſeculari. ibid.

Honor.

In diſtributione honorum æqualitas ſeruari debet. p. 139 col.2.
Summa æqualitas in diſtributione honorum iniuſtitia. ibid.

Hora.

Religioſi ſecundùm communem opinionem tenentur horas canonicas recitare. p.256.col.1.

Hoſpitalia.

Hoſpitalia debent viſitari ab Ordinarijs. p.180.col.2.
Hoſpitalia poſſunt in titulum conferri. pag. 227. col.2.
Hoſpitalia in multis ſunt exempta. Ibid.
Hoſpitalarij regulares tenentur pauperibus & peregrinis prouidere. pag.228.l.1.
Prælatis regularibus hoſpitalitas commendatur. ibid.
Hoſpitale habens Eccleſiam curatam annexam poteſt à Legato committi religioſo.ibid.& vrgente neceſſitate poteſt Epiſcopus ad id religioſum à clauſtro reuocare. ibid.

I.

Idelfonſus.

DIuus Idelfonſus fuit Ordinis ſancti Benedicti. p. 293. col.2.
Idelfonſus accepit in monaſterio Agalienſi, quod erat ordinis ſancti Benedicti, quod fuit dedicatum ſancto Iuliano. ibi.

Ieiunium.

Solus Papa poteſt diſpenſare circa generalia ieiunia. p.260.c.1. in fin.
Epiſcopi & Prælati regulares cum ſuis ſubditis in ieiuniis aliquando poſſunt diſpenſare. ibid.col.2.
Diſpenſatus vt non ieiunet, non eſt diſpenſatus, vt carnes comedat ibid.
Prælati poſſunt diſpenſare quo ad anticipationem horæ in ieiunijs. ibid.
Ieiunij hora an aliquando poſſit anticipari. pag. 260. col.2.& p. ſeq.
In dubio conſulendus eſt ſuperior circam obligationem ieiunandi ibid.
In ieiuniis collatio ſerotina ratione debilitatis ſumitur & poteſt ex cauſa manè ſumi. pag. 261. col. 1.
Itinerantes poſſunt transferre ieiunium in aliū diem Ibi.& col.2.
Fratres Minores ex vi ſuæ regulæ teneri ad ieiunium quadrageſimales probabilius. ibid.
Fratres Minores ante vigeſimum primum ætatis annum tenentur

tur ad ieiunia vigiliarum & quatuor temporum. 272. col.2.

Fratres Minores in ieiuniis circa cibos debent ſeruare conſuetudinem. ibid.

Fratres Minores ante vigeſimum primum annum non ſunt exempti à ieiuniis regulæ. p. 263. col.2.

Minores 21. annis poſſunt ſe voto ieiunio obligari. ibidem.

Magna tribulatione imminente pueris ieiunium indicitur. ibidem.

Fratres Minores tempore manifeſtæ neceſſitatis non tenentur ieiunio corporali & quæ ſit manifeſta neceſſitas declaratur. ibidem.

Quare Eccleſia reputat adoleſcentes impotentes ad ieiunandum. p.266.col.1.

Fratres Minores non ieiunando 6. feria vnum tantum peccatum committunt. ibid.col.2.

Ignorantia.

Ignorantia eorum quæ pertinent ad ſuum munus ſubeundum non debet accuſare Prælatos. p.199.co.2.

Ignorantia teſtamenti & fideicommiſſi præſumitur niſi probetur. 220.col.1.

Ignorantia triplex & eius natura explicatur. p.225.c.2.

Immunitas Eccleſiarum.

A iure diuino immunitas Eccl. habet originem. pa.119.co.2.

Apud Gentiles etiam immunitas quorundam locorum erat. 120. col.1.

Immunitatem Eccleſiarum violantes quibus pœnis afficiantur. pa. 120.col.2.& pag.ſeq. *Quinam cenſeantur eam violare.* pag. 137.col.1.

Gregorius Decimus quartus, immunitatem Eccleſiarum commendauit. ibid.col.2.

Immunitas Eccleſiarum in ſacris Canonibus maximè commendatur. ibi.

Non fit contra immunitatem Eccleſiæ quando aliquod priuilegium particulare alicuius Eccleſiæ infringitur. ibid.

Aliqua ordinauerunt Sixtus V. & Gregorius XIIII. circa immunitatem Eccleſiarum. p.122.col.1.& 2.

Religioſi ſinentes capi malefactores in ſuis monaſteriis contra immunitatem Eccleſiæ faciunt & irregularitati & cenſuris ſe ſubiiciunt. ibid.

Religioſi non ſunt obligati maleſactorem in ſuis Eccleſiis cuſtodire. ibid.

Immunitate Eccleſiarum quinam gaudeant. p.123.col.2.

Vide in verbo Eccleſia.

Clerici in criminibus quæ merentur degradationem non gaudent immunitate Eccleſiæ. ibid.

Religioſi non gaudent immunitate Eccleſiæ. ibid.

Iudex tenetur reducere ad eccleſiam gaudentem immunitate Eccleſiarum. ibid.

Commendatarij Ordinum militiarum in aliquibus non gaudent immunitate Eccleſiæ. p.172.c.2

Commendatarij Ordinum occidentes clericum non gaudent immunitate fori, nec Eccleſiæ. ibid.col.2.

Loca fundata autoritate Epiſcopi gaudent immunitate Eccleſiarum. pag.205 col.1.& ſeq.

Grangiæ monaſteriorum gaudent immunitate Eccleſiarum. ibid. col.2.

Imperator.

Imperator coronatur à Summo Pontifice. p.168.c.1

Imperatorum confirmatio ad Papam ſpectat. ibid.

Imperium aliquando à Papa Imperatori in feculum fuit conceſſum.

Implorare auxilium.

Poteſt implorari auxilium iudicis ſæcularis contra iudicem eccleſiaſticum opprimentem laicum. pag.57. col.1.

Ad incarcerandum monachos fugientes poteſt implorari auxilium ſeculare. pag.58.co.1.

Impunitas.

Impunitas delictorum cauſa eſt multorum malorum. p.83.c.2.

Inceſtus.

Magna pœna eſt infligenda clericis, inceſtum cum filiabus ſpiritualibus committentibus. p.63.c.1.

Incontinentia.

Incontinentiæ peccatum clericorum aut monachorum à ſæcularibus magnifit. p.15.c.1

Indi.

Indi ſunt Domini ſuarum poſſeſſionum. pag.257.co.1.

Indi bene tractandi vt conſeruentur in fide. ibid.

Indi variè fuerunt oppreſſi. ibid.

Multa priuilegia conceſſa ſunt in fauorem Indorum à Sede Apoſtolica. ibid.col. 2.

Tranſeuntes ad Indos ſine licentia Regum Hiſpaniæ modo non ſunt excommunicati. p.257.co.1.

Indicia.

Indicia quædam grauia, quædam leuia. p.14.c.2.

Indiciorum copia non eſt danda teſtibus. p.33.c.1

Indicia variantur ex diuerſitate geſtorum. ibid.col.2.

Indulgentia.

Indulgentiæ quæſtuariæ ſunt ſublatæ. p.155.co.1.

Indulgentia decedentibus cum habitu communicatur etiam ſi non dent eleemoſynam vt alius ematur. vide Habitus.

Oſculantibus habitum ordinis Prædicatorum indulgentia communicatur. vide ibid.

Indulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis, &c. pag. 229. col.2.

Indulgentia eſt abſolutio pœnarum. ibid.

Indulgentia pertinet ad forum pœnitentiale aut ſacramentale. ibidem.

Communicatio bonorum facta à Prælatis regularibus non eſt indulgentia. ibid.

Indulgentia tripliciter conſideratur. p.229.col. 1.

Indulgentia per modum ſuffragij non eſt actus iuris dictionis. pag. 255.col.1.& p.248.col.1.

Indulgentiæ per modum ſuffragij multiplex definitio. pa. 248. col.1.& pag.ſeq.

Indulgentia eſt communicatio theſauri ſatisfactorij. ibid

Olim maxima differentia erat inter indulgentiam plenariam, pleniorem & pleniſſimam. p.299.col.2.

In indulgentiis carena, quadragena, ſeptena habent ſua ſignificata. p.230.co.1

In conceſſione indulgentiæ plenariæ adduntur aliquando carena, quadragena, & ſeptena. ibid.

Prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem concedunt indulgentias. ibid.c.2.

Prouinciales ordinum concedunt indulgentias ex autoritate apoſtolica. pag.231. c.1.

In die receptionis habitus & profeſſionis conceditur indulgentia plenaria. ibid.col.2.

Religioſi in diebus quibus communicant maximas indulgentias conſequuntur. p.232.col.1.

Religioſi recitando Coronam Domini Ieſu & Coronam. B. M. V. indulgentiam plenariam conſequuntur. ibi.col.2.

Pro Miſſa Conceptionis habent regulares indulgentiam plenariam. p.233.col.1.

Pro feſtiuitatibus ordinis Minorum indulgentia plenaria conceditur. ibid.& c.2

In feſto Portiunculæ indulgentia plenaria conceditur. p. 234. col.2.

Multæ indulgentiæ lucrantur in ſtationibus Romæ. pa. 236 col.2.

Magnæ indulgentiæ lucrantur in Eccleſia Lateranenſi. pag. 237 col.1.

Indulgentiæ ſeptem Eccleſiarum vrbis Romanæ enumerantur. pa. 238, & ſeq.

Indulgentiæ enumerantur in diebus ſtationum anni. pa.239. & ſeqq.

Indulgentiæ ſtationum in aduentu & quadrageſima enumerantur. p.242.& ſeqq.

Indulgentiæ in tempore Paſchali enumerantur. p. 143.col. 1.

Indulgentiæ locorum Terræ ſanctæ enumerantur. p. ibid.col. 2.& ſeqq.

Indulgentiæ ſancti Iacobi in Compeſtella numerantur. pag. 245. &. ſeq.

Indulgentiæ conceduntur ſæcularibus viſitantibus Eccleſias ordinum Mendicantium. pa.246.c.1.

Indulgentiæ conceduntur audientibus verbum Dei & primum ſacrum à regularibus. ibid.& pa.247.c.1.

Regulares indulgentias viuorum poſſunt applicare defunctis per modum ſuffragij, ibid.& p.247.c.1. *vide in verbo liberatio animæ.*

Regulares per modum ſuffragij indulgentias poſſunt applicare animabus purgatorij. ibid.col.2.
Eccleſia poteſt concedere indulgentias per modum ſuffragij animabus purgatorij. ibid.
Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiam. ibid.
Indulgentia conceditur animabus purgatorij, per modum ſuffragij non per iudiciarium & abſolutiuam poteſtatem. pag.148. col. 1.& 2.
Indulgentia per modum ſuffragij conceditur per autoritatem diſpenſatiuam theſauri Eccleſiæ. ibid.
Lucrans pro defuncto indulgentiam an neceſſe ſit, vt ſit in ſtatu gratiæ. p.249.col.2.
Indulgentia tantum plenaria liberat animam à purgatorio. pag. 250.col.1.
Indulgentiæ Sabbatinæ origo apud Carmelitas & de eius valore. ibid.
In ſtatione Sacramenti multa conceduntur. ibid.
In articulo mortis habent Religioſi indulgentiam plenariam. pag. 2,5.col.1.
An hac indulgentia poſſit laicis in articulo mortis communicari. ibid.col.2.
Indulgentia Sanctiſſimi Sacramenti in ordine Minorum prodeſt pro defunctis. pag.285
Indulgentiæ pro nouo orbe conceduntur multæ. pag.251.col.2
Legati Papæ poſſunt concedere indulgentias. ibid.
Dare indulgentias magis eſt actus iuriſdictionis quàm ordinis. ibid.
Maiores indulgentias poſſunt concedere legati quàm Epiſcopi. ibid.
Indulgentia conceſſa plenaria pro feſtiuitatibus ordinis Minorum conceditur etiam in nouo orbe. ibid.
Indulgentiæ reformantur nouiter à S.D.N. Clemente VIII. pag. 255.col.2.
Indulgentiæ debent prædicari debitis temporibus arbitrio Ordinarij. pag.253.col.1.& 2.
Prælati poſſunt facere prædicari indulgentias pro ſuis fratribus. ibid.
Peccant indulgentias indiſcretas prædicantes. ibid.c.2
Indulgentiæ indiſcretæ multipliciter conſiderantur. ibid.
Indulgentiæ conceſſæ valent à tempore datæ. ibid.
Indulgentiæ non lucrantur niſi poſtquam notificantur. ibid.
Quinquennium indulgentiæ incipit à die notificationis. ibid.
Papa non reuocat indulgentias per prædeceſſores in principio ſuæ creationis. ibid.
Indulgentias vt quis lucretur an debeat eſſe in ſtatu gratiæ. pag. 254.col.1.
Indulgentiæ tot dierum & annorum intelliguntur aliquando de continuis aliquando de interpolatis. p.255.c.2
Indulgentiæ tot dierum & annorum conceſſæ animabus purgatorij intelliguntur de pœnitentiis in hac vita. ibid.
Indulgentiæ multæ conceduntur infirmis. p.268.c.1

Infamia, infamis, infamare.

Infamia eſt duplex. p.55.col.2
Infamia facti quomodo contrahatur. pa.56.c.1
Propter infamiam an quis poſſit puniri. p.55.col.2
Infamia eſt exiſtimationi maculatio facta. p.55.c.1
Infamati innocentes debent liberari à iudicibus. p.56.c.1
Infamia eſt communis locutio ex veroſimilibus coniecturis. ibidem.
Mali ſæpe probos viros infamant. ibi.
Infamia duplex iuris & facti. ibi.
Infames repelluntur à teſtificando. ibi.
Infames ſunt periuri. ibi.
Infames ſunt eiecti à religione & habitu ſpoliati. ibi.
Innocens infamatus debet canonicè purgari. ibi.

Infirmitas.

Statum diſponens in infirmitate habet locum in ſenectute. p.60. col.2.
Fratribus infirmis multa indulgentia conceduntur. pag.208. col.2.
Fratres poſſunt medicari infirmos. p.267.c.1

Iniuria.

Animo iniuriandi qui dicit aut facit aliquid facit iniuriam. pa. 69.col.2.
Non eſt iniuriator qui contra aliquem falſo ſcripſit ſecreto ad ſuum Prælatum non animo iniuriandi. ibi.
Iniuriam facit literas obſignatas aperiens, & iniuriarum actione tenetur. ibi.
Non debet iudex vt pius ſit iniurianti crudelis eſſe iniuriato. pa. 70.col.1

Ingreſſus.

Ingreſſus religionis, vide in verbo religio, & religioſus.

Inimicus, inimicitia.

Inimicitia capitalis ex quibus cauſis oriatur ad teſtium euacuationem. pa.41.c.1.& 2
Inimicitia, eſt exceptio legitima contra teſtem. ibi.
Iudicis arbitrio relinquitur plerumque quæ ſit inimicitia capitalis. ibi.
Inimicitia præſumitur in teſte quando reus aliquid mali contra ſe, aut contra conſanguineos fuit molitus. ibi.col.2.
Oritur inimicitia ex minis de occidendo. ibid.
Inimicitia oritur ex accuſatione. ibi.
Inimicitia oritur ex depoſitione alicuius criminis. ibi.
Inimicitia oritur ex ſola iniuriarum prolatione. ibi.
Inimicitia oritur ex ſola allegatione quod aliquis ſit humili loco natus. ibi.
Inimicitia oritur dum quis mouet quæſtionem ſuper Prælationem obtentam. ibi.
Inimicitia oritur ex iniuria facta. pa.42.c.1.& 2.
Inimicus præſumitur recenter reconciliatus. ibi.
Ab inimico diſcedens præſumitur inimicus. ibi.
Inimicus præſumitur qui cum inimicis alicuius commoratur. ibidem.
Inimici præſumuntur qui ſunt de factione aliqua contraria. Ibidem.
Reconciliatio antiqua & diuturna purgat præſumptionem inimicitiæ. Ibi.
Inimicitia procurata videtur fraudulenta. Ibi.
Vide plura de inimicitia q.18.a.3.

Inquiſitio.

Inquiſitio quid ſit, & quotuplex. p.13.c.1
Inquirere quis poſſit. Ibi.
Inquiſitio generalis, vt fiat an ſit neceſſe vt præcedat infamia. pa. 14.col.1
In inquiſitione particulari, an poſſit procedi contra non infamatum. Ibi.col.2
Infamatus vno delicto an inquiri poſſit de alijs de quibus non eſt infamatus. p.16.col.1
Inquirere quis debeat viſitatores Monialium. 17.c.1
Inquiſitio dicitur ab inquirendo. Ibi.
Inquiſitio eſt triplex, generalis ſimpliciter, ſpecialis ſimpliciter, generalis & ſpecialis. Ibi.
Inquirere tenetur Prælatus de vita ſubditorum. Ibi.
Inquiſitio alicuius delinquentis fratris non debet committi niſi experto. Ibi.
In inquiſitione monachorum aut clericorum cautè procedendum. Ibi.
Inquiſitio generalis poteſt fieri ſine eo quod præcedat infamia. Ibidem.
Inquiſitio proponatur cum charitatiua exhortatione. Ibi.
Qui nihil viſitat debet illud firmare. Ibi.
Ante inquiſitionem non debent Prælati recipere chartas quas mittunt monachi. p.14.col.1.
Ante inquiſitionem aliquando ipſæ chartæ ſunt vtilitatis. Ibidem.
Non debent ſemper prælati per dictas chartulas de aliquo ſpecialiter inquirere. Ibi.
Non poteſt inquiri contra aliquem niſi ſit infamatus. ibid. col.2.
Non poteſt inquiri contra aliquem niſi contra eum ſint indicia grauia. Ibi.
Inquiſitio contra aliquem particularem fieri poteſt non præcedente infamia quando crimen eſt contra rempublicam. pag. 16.col.2.

Infamatus de vno crimine non poteſt inquiri de alio diſtincto. ibid.
Poteſt inquiri de genere alicuius nulla præcedente infamia. pag. 16.c.1.
Inquiri poteſt de meritis aut demeritis promouendorum. ibidem.
Infamatus vno delicto an inquiri poſſit de alijs de quibus non eſt infamatus. p.16.c.1.
Inquiſitio non eſt de occultis facienda. pa. 46.c.2.
Aliquando iuſte index interrogat & iuſte reus veritatem celat. ibid.

Inquiſitores hereticæ prauitatis.

Inquirere quid debeant viſitatores Monialium. 17.c.1.
Inquiſitores hereticæ prauitatis ſolum poſſunt punire ſacerdotes ſollicitantes fœminas in actu vel iuxta actum confeſſionis. pag. 64.c.1.
Poſſunt etiam procedere contra ſolicitantes ad peccatum nefandum in actu vel iuxta actum confeſſionis. ibid.
Inquiſitores poſſunt caſtigare regulares non ſacerdotes qui audiunt confeſſiones, & abſoluunt pœnitentes. ibid.col.2.

Inſtitutio.

Duobus pijs locis inſtitutis pauperior præfertur. pag. 212. col.1.
Monaſterium monialium debet præferri monaſterio virorum quando ſimul inſtituuntur.
Inſtituta aliqua Eccleſia quæ non eſt, propinquiori debetur hæreditas.
Inſtitui hæredes an poſſint fratres minores. p.213.c.1.
Inſtitui an poſſint cum clauſula vt hæreditas pro eorum neceſſitatibus vendatur. ibid.c.2.

Interdictum.

Interdictum dicitur quaſi inter duo dictum. p.277.c.2.
Interdictum eſt ſeparatio à iure vel à iudice facta à ſacramentis, & à diuinis. ibid.
Interdictum multiplex eſt.
Poteſt interdicere qui Ordinarij autoritate poteſt excommunicare & ſuſpendere. pa.278.c.1.
Fœmina non poteſt interdicere. ibid.
Fœmina & Laicus ex priuilegio poſſunt interdicere. ibi.
Aliqui Prælati inferiores Epiſcopis poſſunt interdicere ibi.
Ab interdicto qui non poſſint abſoluere. ibid. col.2.
Interdicta ciuitate, cenſentur interdicta monaſteria. ibid. & pag. ſeq.
Monaſteria non poſſunt ſpecialiter interdici. p. 27.c.1
Monaſteria tenentur ſeruare interdictum obſeruatum à matrice. ibid.
Religioſi non poſſunt ſpecialiter ab Ordinarijs interdici ibidem col.2.
Familiares & domeſtici religioſorum poſſunt interdici ab Ordinarijs. ibid.
Religioſi curam animarum habentes poſſunt interdici ab Ordinarijs. ibid.& 280.c.1.
Religioſi tenentur ſeruare interdictum nullum ſeruatum a matrice. ibi.& 282.c. 1.
Clerici ſeculares non tenentur ſeruare interdictum nullum. ibid
Religioſi & ſeculares clerici non ſeruantes interdictum ſunt excommunicati. ibid.
Qua dicatur Eccleſia matrix ſeruans interdictum à religioſis neceſſe ſeruandum. ibid.
Eccleſia matrice non ſeruante interdictum, non excommunicantur religioſi illud non ſeruando. ibid.
Interdicti localis qui ſint effectus. p.281 .col.1.
Tempore interdicti quænam hodie iure communi permittantur. pa.281.c.2.& 282.col.1.& 2.
Tempore interdicti poteſt Epiſcopus ordines propter grauem neceſſitatem celebrare. ibid.
Tempore interdicti aliqua diuina officia iure communi permittuntur.
Benedictio menſæ tempore interdicti non prohibitur. ibid.
Cantus litaniarū nō ſolennis tēpore interdicti non prohibetur. ibid.
Aliqui tempore interdicti poſſunt aſſiſtere diuinis. p. 281.col.1.
Aliqui tempore interdicti poſſunt aſſiſtere diuinis. pa. 281.col.
Aliqua ſacramenta iure communi permittuntur conferri tempore interdicti,& quæ. p.283.c.1.&.
Tempore interdicti damnatus ad mortem poteſt etiam non ieiunus communicare. ibid.
Cui concedatur tempore interdicti aſſiſtentia in diuinis non conceditur vt poſſit recipere communionem. ibid.
Matrimonium in quantum contractum poteſt fieri in loco interdicto ſ... contrahentibus interdictis. p.284.c.1.
Benedictio nuptialis tempore interdicti prohibetur. ibid.
Officia diuina ex priuilegio cap. Alma mater, *celebrantur tempore interdicti.* ibid. & col. 2.
Pulſans campanam ad Miſſam tempore interdicti non fit irregularis. ibid.
Tempore interdicti excludendi ſunt omnes non habentes priuilegium. ibi.& 285.c. 1.
Non peccant mortaliter audientes ſacrum tempore interdicti. ibidem.
Peccat tamen Laicus in aliquibus caſibus intereſſens ſacro tempore interdicti. ibi.& col.2.
Clericus ſacris initiatus violans interdictum peccat mortaliter. ibid.
Interdictum loci non violatur niſi denuncietur. ibid.
Tempore interdicti poſſunt clerici prima tonſuræ ſepeliri in ſepultura eccleſiaſtica. pag.286.col.1
In interdicto tantum generali diſponit caput Alma mater. ibidem.
Laicis priuilegio carentibus tempore interdicti negatur eccleſiaſtica ſepultura. ibi.c.1.
Sacerdos publice officians funus tempore interdicti peccat mortaliter ibi. & ſi officiet funus in loco ſpecialiter interdicto incurrit irregularitatem. ibid.
Priuilegium conceſſum tempore interdicti pro diuinis officiis extenditur ad ſepulturam. ibid.
Pompa moderata tempore interdicti variè explicatur. ibidem col.2.
Ceſſante interdicto cadauera ſepulta in loco prophano ſolent exhumari. ibi.& pag.287.c.1.
Diuerſis modis tollitur interdictum. p.287.c.1.
In aliquibus feſtiuitatibus tempore interdicti ſuſpenditur interdictum iure communi. ibi. & col.2.
Suſpenſo interdicto quoad officia diuina non ſuſpenditur quoad adminiſtrationem Sacramentorum. ibid.
Suſpenditur interdictum in feſtiuitatibus à primis veſperis præcedentis diei. ibid.
Finitur ſuſpenſio interdicti in completorio incluſiuè. ibid.
& ſecundum quædam priuilegia in occaſu ſolis, ibid.
Priuilegia regularium contraria iuri communi pro tempore interdicti & ceſſationis a diuinis non ſunt ſublata per Concilium Tridentinum. pag.288.c.1.&
In multis feſtiuitatibus poſſunt regulares ſuſpendere interdictum. p.289.c.2.& 292 & ſeqq.
Nulla eſt differentia quoad regulares inter interdictum & ceſſationem à diuinis. 290.c.2.
In feſtiuitatibus in quibus interdictum & ceſſatio à diuinis ...tur per priuilegia fratrum, poteſt ſecularibus adminiſtrari Sacramentum Euchariſtiæ. 292.c.1.
Religioſi extra ſua monaſteria, quando ſuſpenditur interdictum quoad officia, non poſſunt Sacramentum Euchariſtiæ adminiſtrare fidelibus. ibid.
Religioſi poſſunt dare ſacramentum extremæ vnctionis fidelibus in ſuis domibus ægrotantibus. ibid.
In feſtiuitatibus Sanctorum quorum corpora in Eccleſiis regularibus requieſcunt ſuſpenditur interdictum. ibid. & col.2.
Non poteſt ſuſpendi interdictum quando in dictis Eccleſiis notabiles reliquiæ requieſcunt. ibid.
In feſto Patronorum & Patronarum Eccleſiarum regularium ſuſpenditur interdictum. ibid.
In feſto tranſlationum Patronorum ordinum ſuſpenditur interdictum. ibid.
In multis feſtiuitatibus alijs ſuſpenditur interdictum & ceſſatio. ibid.
In profeſſione alicuius religioſi ſuſpenditur interdictum & ceſſatio à diuinis per totius diei ſpatium tamen in noſtro ordine Minorum. p.293.col.2.
Prælati regulares poſſunt in ſuis monaſterijs, etiam tempore ceſſationis admittere aliquos ſeculares ad officia diuina . pag. 294.col.1.
Interdictum & ceſſationem à diuinis poſſunt Moniales in feſtiuitati-

nitatibus ordinis ſuſpendere. p.295. col.1.&
Pro tempore interdicti habent familiares multa priuilegia. pag. 296. col.1.
Abbatiſſæ monaſteriorum poſſunt tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis admittere aliquos ſæculares ad diuina. p.295. col.2.
Syndicus Fr. Minorum, & eius vxor, & filij poſſunt admitti ad diuina tempore interdicti & ceſſationis à diuinis. p.296. c.1.&2.
Medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti & non ceſſationis à diuinis. ibid. col.2.
Ordinarius ſanguinis diminutor non gaudet priuilegio, etiam tempore interdicti. pa.338. col.2.
Ad celebrandum poteſt clericus admittere eos cum quibus conuerſari ſolet. p.297. col.1.
Ad celebrandum poſſunt admitti ſæculares deficientibus fratribus qui celebrantem adiuuent. ibid.
In loco ſpecialiter interdicto poteſt aliquando Epiſcopus diſpenſare vt celebretur. p.300. c.1
Caput. Alma mater, non habet locum in ſpeciali interdicto. ibidem.
Iure antiquo interdicto generali, aut ſpeciali omnino à diuinis ceſſabatur. ibid.
Interdictum generale, aut ſpeciale iuris antiqui bene poterat in parte relaxari. ibid.

Irregularitas.

Num poſſunt Prælati regulares diſpenſare in irregularitate prouenientе ex aborſu creaturæ animatæ. p.75. c.1.
Non remanent irregulares eccleſiaſtici conuenientes cauſam ſanguinis alicui iudici ſæculari. p.170. col.2.
Prælati regulares poſſunt diſpenſare in irregularitate procedenti ex homicidio voluntario etiam iniuſto. p.25. co.1.
Irregularitas homicidij voluntarij & bigamiæ ſemper excipitur in priuilegijs regularium. p.276. c.1.&2.
Papa reſeruat ſibi irregularitatem ex iniuſta fructuum perceptione. ibid.
Habens poteſtatem ad diſpenſandum in irregularitate excepta orta ex homicidio voluntario, etiam excipitur orta ex homicidio iuſto. ibid.
Prælati regulares non poſſunt diſpenſare in irregularitate procedenti ex bigamia. ibid.
Monachus iuuans chirurgum ad ſcindendum membrum non fit irregularis. pa.277. col.1.
Captura alicuius malefactoris fugitiui cum proteſtatione non inducit irregularitatem. vide in verbo captura.
Querela de malefactoribus cum proteſtatione non inducit irregularitatem. p.276. c.1.
Irregularis factus ſine abſciſione membri alicuius, poteſt omnia exercere, quæ non repugnant abſciſioni. ibid.
Irregularis non eſt pulſans campanam ad Miſſam tempore interdicti. p.285. c.1.&2
Eccleſiaſticus authorizans aſſidendo deformationibus factis per ſententiam ſui iudicis non eſt irregularis. ibid.
Non fit excommunicatus Epiſcopus excommunicatum ſi compellat Sacerdotem coram ſe celebrare. ibid.
Perſonaliter interdictus Clericus violans interdictum fit irregularis. pa.285. col.2.

Itinerantes fratres.

Itinerantes fratres ignoti non ſunt recipiendi à Prælatis monaſteriorum ſine literis commendatitijs. p.304. c.1.
Itinerantes presbyteri non debent recipi ad celebrandum ſine literis commendatarijs. p.304. co.1
Itinerantes fratres conuentuales tenentur ſe præſentare Guardiano fratrum de Obſeruantia. ibid. col.2.
Itinerantes fratres Minores de Obſeruantia poſſunt hoſpitari in aliqua domo ipſis relicta. ibid.
Itinerantes fratres lucrantur indulgentias fratrum. pa.305. col.1.
Itinerantes fratres poſſunt transferre ieiunium diei in alium. ibi. & poſſunt de mane facere ientaculum. ibid.

Iubileus.

Iubileus aliquid addit ſupra indulgentiam. pa.230. col.1.
Iubileus ab antiquo trahit originem. ibid & c.2
Iubileum vnde ſit dictum. ibid.

Iudex.

Iudices ſunt conſtituti, vt homines in officio contineant. pa.1.
Iudices ſtateram debent in manibus geſtare. ibid. col.2.
Iudices debent ſeruare iuſtitiam. ibid.
Iudices debent componere partialitates & diſcordias. ibid.
Iudices non debent eſſe partiales. pa.2. col.1.
Quomodo ad hoc ne ſint partiales debent euitare particulares amicos. ibid.
Index ſæcularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium. pa.4. col.1.
Index ſæcularis non poteſt cognoſcere de cauſis regularium militum. ibi.
Index ſæcularis poteſt cognoſcere de crimine commiſſo à religioſo ante ſuſceptum habitum. p.5. col.1.&2.
Index ſæcularis debet cognoſcere de delicto commiſſo a laico cum monacho. pa.6. co.1. qui non poteſt cognoſcere de delicto monachi. ibid.
Index ſæcularis non poteſt cognoſcere de crimine enormi clerici. ibid. & col.2.
Index ſæcularis non poteſt morti tradere presbyterum ante degradationem. ibid.
Iudices regularium procedunt, vt patres, & vt iudices. pag. 10. col.2.
Iudices regulares procedendo, vt patres tantùm procurant vt emendent. ibid.
Procedendo vt iudices prætendunt vindictam. ibi. & ſic procedere debent ſine figura iudicij & ſtrepitu. ibid.
Iudices in cauſis leuibus procedunt de plano ibid.
Iudices regulares pro leuibus non debent fulminare proceſſus. ibidem.
Iudices regulares non debent eſſentialia iuris omittere. & quæ ſunt talia explicatur. ibid.
Iudices regulares ſolemnitates iuris poſſunt omittere. ibid.
Iudices non poſſunt procedere niſi prius conſtet de delicto. pag.11. col.1.&2.
Iudices poſſunt inquirere de delicto, etiamſi non conſtet de delinquente. ibi.
Iudices non poſſunt procedere per viam accuſationis niſi prius conſtet de delinquente. ibi.
Iudices non poſſunt procedere contra aliquem per viam denunciationis, niſi prius conſtet de delinquente. ibi.
Iudices an debeant eſſe inexorabiles ne de partialitate notentur. 5. col.1
Iudices regulares in cauſis monachorum cautè procedant. pag. 11. c.1.
Iudex dum conceditur, idoneus præſumitur. pa.12. co.1.
Iudex eſt mediator inter accuſantem & accuſatum. p.24. c.1.
Peccant iudices procedendo in grauibus ſine accuſatione, ſecus in leuibus. p.22. col.1.
Iudices ab iracundia & verbis inordinatis debent eſſe alieni. ibid. col.2.
Iudices in caſibus leuibus non tenentur ſeruare ordinem iuris. ibidem.
Iudex inferior an poſſit reſcindere accuſationes non iuridice factas. pa.23. co.1.
Iudices regulares magis procedunt ad correctionem, quàm ad vindictam. p.36. col.2
Simplici Iudicis aſſertioni ſine eo quod conſtet de proceſſu in ſcriptis, etiam ex conuentione partium ſecundum aliquos non creditur. p.37. c.1.&2.
Iudex quomodo rectè procedat vt reum iuridicè interroget. p.46. col.2.
In cauſis exiguis creditur ſimplici iudicis aſſertioni. ibi. col.2.
Iudices Regulares quomodo debent a reis veritatem extorquere. p.45. c.2.
Iudices an neceſſario debeant interrogare teſtes. p.36. col.1.& p.38. col.2.
Iudices in rebus leuibus faciliores ad gratiam quàm ad rigorem ſunt. pa.46. col.1.&2.
Iudices magis ad miſericordiam quàm ad rigorem debent inclinare.
Iudices non debent nimis [illegible] indulgere. ibi. c.2.
Æquitas iudicum debet eſſe regulata iuribus.
Iudex in arbitrariis debet eligere mitiorem pœnam. p[illegible] c.1.
Iudex omittendo iuſtitiam videtur facere [illegible] 79. c.2.

Eadem pœna punitur iudex negligens, qua ipſe delinquens. p. 80.c.1.
Negligentia iudicis perdit diſciplinam in ſubditis. ibid.
Negligentia iudicis fouet crimina. ibid.
Iudex negligens in adminiſtratione iuſtitiæ cum dolo debet priuari ab officio. ibid.
Iudex malè iudicans ex imperitia pœna arbitraria debet puniri. ibid.
Iudex tutius peccat in abſoluendo, quàm in condemnando. ibid.
Ex tenore proceſſus cognoſcitur quando iudex ex dolo vel ex leui culpa procedit. ibid.col.2.
Quomodo cognoſcuntur iudices malè iudicantes. ibid.& pag.81.col.1
Non licet rogare iudicem vt faciat contra ius. p.83.co.2
Debet pro inimico rogare iudicem, vt ei tota pœna delicti remittatur. ibid.
Licet rogare iudicem, vt tota pœna delicti remittatur. ibidem.
Licet rogare iudicem, vt tota pœna remittatur reo emendato. ibid.col.1.& 2
Quilibet poteſt petere a iudice vt faciat quod ius non impedit. ibid.
Non licet rogare iudicem, vt volenti emendare tota pœna remittatur. ibid.
Intercedens apud iudicem vt pœna per legem ſtatuta remittatur, an ad reſtitutionem teneatur. pag.83.c.1.& 2
Iudices an poſſint remittere pœnas à legibus impoſitas. pag.84.c.2.
Iudices regulares debent ſe regulare iuribus in ſententiis ferendis moderando pœnas. p.94.c.1
Iudices regulares deficiente definitione iuris an debeant ſimpliciter ſuas cauſas determinare moderando pœnas. ibidem col.2.
Iudex tenetur ſeruare fidem, quam dedit delinquenti cum non offendendi, ſi confiteatur delictum. p.84.col.1.& 2.
Iudex promittendo impunitatem delinquenti peccat. ib.
Iudices extra territorium iuriſdictionem exercere non poſſunt. pag.158. col.2
Iudices Eccleſiaſtici poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum. p.165.c.2.& 166.c.1
Coram iudicibus ſecularibus debent peti redditus monaſteriorum commiſſi a Rege. p.166.co.1.& 2
Coram iudicibus Eccleſiaſticis debent peti redditus temporales hoſpitalis fundati auctoritate Epiſcopi. ibid.
Iudex Eccleſiaſticus eſt competens reſpectu cauſæ ſpiritualis, non autem temporalis. p.171.co.1
Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit contra Laicum damnificantem Eccleſiam aut monaſterium. ibid.
Monaſterium poteſt reconueniri coràm iudice ſeculari. ibi.
Iudex ſecularis poteſt citare Prælatum monaſterij inſtituti pro publicatione teſtamenti. ibid.
Iudex non competens eſt tanquam perſona priuata. pag. 179. col.2.
Nullus poteſt eſſe iudex in cauſa propria. ibid.
Iudex alius ordinarius, alius extraordinarius. p.301.c.2
Iudex ordinarius eſt ad vniuerſalitatem cauſarum. 302.col.1
Iudex extraordinarius quidam eſt arbiter, quidam ex commiſſione ſuperioris delegatus. ibid.
Iudex conſeruator ſecundum aliquos eſt iudex delegatus. ibid.
Regulares non poſſunt compelli eſſe iudices. ibid.
Quando compelluntur à ſede Apoſtolica eſſe iudices obediant, ſed poſſunt non exequi intercedente ſupplicatione. ibidem.
Poſſunt iudices examinare reſcripta Apoſtolica. ibid. & ibidem.

Iudicare.

Non eſt iudicandum ſecundum ea quæ foris ſunt. p. 94.c.1
Acta in iudicio ordinario & extraordinario debent ſcribi à notario. p.36.col.1
Iudicium eſt notabile ſignum alicuius dicti vel facti. p.55.c.1
Triplex eſt iudicium plenum, ſemiplenum & leue. ibid.
Indicia grauia ſunt quæ veritati præſumptione iuris æquantur. ibid.
Vbi eſt iudicium cœptum ibi debet finiri. 276.c.1
Alterius conditio, qui iudicium inchoauerat non debet fieri deterior ex perſona hæredis. ibid.
Dicitur iudicium inceptum ante litis conteſtationem, imo & per citationem. ibi.vide verbo lis.

Iuramentum.

Iuramentum à iudice non competente acceptum nullum eſt. p. 36.col.2.
Sacerdos aut religioſus iurans ſupra pectus, aut ſupra habitum. p.39.co.1
Præceptum obedientiæ in virtute Spiritus ſancti non eſt in virtute iuramenti. ibidem.
Iuramentum præſtitum obligat reſpondere ſecundum intentionem iudicis iuribus regulatam. p.47.c.1
Iuramentum cui defertur an poſſit verbis æquiuocis celare veritatem. ibidem
Iuramentum poteſt ſumi à reo ad indagandam veritatem. ibidem.
Ad deferendum reo iuramentum non ſola indicia, aut infamia ſufficiunt. ibid.
Iuramentum prudenter eſt deferendum, ne occaſio periurij accipiatur. ibi.
Iuramentum non poteſt à lege ciuili annullari. p. 166.c.2
Iuramentum eſt quid ſpirituale & Eccleſiaſticum. ibid.
Lex ciuilis non poteſt præcipere, vt non ſeruetur iuramentum. ibid.
Iuramentum contra ius naturale non obligat. ibid.
Ius Canonicum poteſt declarare non valere tale iuramentum. ibi.co.2.
Iuramentum eſt actus latriæ. p.302.c.2
Iurare eſt Deum in teſtem vocare. ibi.
Multipliciter iuratur. ibid.
Iuramentum neceſſe debet ſumi à teſtibus. p.39.c.1.& 2.
Iuramentum datur ad ligandum teſtes. p.303.c.1
Iudæi veteres multipliciter iurabant. ibid.
Sacerdotes iurant in verbo ſacerdotis. ibid.
Iuramentum an magis obliget quàm votum. ib.co.2
Defertur iuramentum in cauſis, in quibus proceditur de plano ſola veritate inſpecta. ibid.
Mandatum in Spiritu ſancto non eſt etiam virtualiter iuramentum. ibid.
Iuramentum inuentum eſt ad indagandam veritatem vnicum remedium. ibid.
Iuramentum torturæ comparatur. ibid.
Qui iurat falſo, vt periurus debet caſtigari. ib.

Ius Patronatus.

Tria conſtituunt ius patronatus. 117.col.1
Fundatio dat ius patronatus. ibid.
Fundator poteſt iure patronatus apponere omnes conditiones licitas. ibid.
Tranſlatio monaſteriorum debet fieri ſaluo iure patronatus. p. 118.col.1.
Fratres minores non poſſunt concedere ius patronatus ſuarum Eccleſiarum poſtquam ſunt ſedis Apoſtolicæ. ibid.
Laici in ſuo iure patronatus debent foueri. ibidem.
Ius patronatus à iure & patrono dicitur. pag.305.col.1.& 2.
Ius patronatus eſt poteſtas præſentandi inſtituendum ad beneficium eccleſiaſticum. ibid.col.2.
Ius patronatus quoddam eccleſiaſticum, quoddam ſeculare. ibid.
Ius patronatus alicuius per profeſſionem transfertur in monaſterium. ibidem.
Ius patronatus Eccleſiaſticum ex priuilegio competit laicis. p. 306.co.1.
Reges Hiſpaniarum habent ius patronatus in præceptorias militiarum. ibid.
Reges habentes ius patronatus in Eccleſiis ſecularibus aut regularibus non poſſunt præſentare in his, niſi Abbates illius congregationis. ibid.
Poteſt aliquis inſtituere ius patronatus de rebus incertis pauperibus inſtituendis. ibid.col.2

Iuriſdictio.

In contentione iuriſdictionis non trahit ad ſe magis dignum minus dignum. p.6.co.1
Iuriſdictio iudicis eccleſiaſtici eſt à iure communi. ibidem.

 In-

Iuriſdictio iuris regularis eſt à priuilegijs. ibid.
Iudices non poſſunt exercere iuriſdictionem in territorio alieno. p.138.col.2
Prouinciales regulares poſſunt exercere iuriſdictionem in territorio alieno. ibid.
Poteſtas eccleſiaſtica non ſe extendit ad iuriſdictionem temporalem. Vide Exemptio, ibidem.
Iuriſdictionem temporalem habere Eccleſiaſticos, & Regulares non eſt inconueniens. p.169.c.2
Pro hac iuriſdictione exercenda iudices laici ſunt conſtituendi, qui debent procedere ſicut alij iudices quoad ſe, & quoad alios. ibid.& p.ſeq.
Æquius credendum eſt eccleſiaſticos & regulares debere exercere iuriſdictionem temporalem, quam Eccleſiaſticam, Principes. p.170.c.1
Abbates habentes iuriſdictionem temporalem non poſſunt per ſe condemnare vaſſallum ad pœnam ſanguinis. ibid.
Iuriſdictio non poteſt conferri alicui à priuato. ibid col.2
Iuriſdictio ſpiritualis Epiſcoporum pendet à Summo Pontifice. p.177.c.1.& 2
Monaſteria poſſunt habere iuriſdictionem temporalem. p.171. col.1.& ceſſante metu irregularitatis poſſunt eam exercere per ſubſtitutos ſeculares. ibi.
Iuriſdictionem dat conſuetudo. Vide conſuetudo.

L

Laborare.

LAborare in diebus feſtiuis etiam cauſa pietatis non eſt prohibitum. p.197.co.2
In quibus feſtis conceſſit Eugenius IV. laborare. ibid.

Laici Fratres.

Laici fratres ſunt proprie religioſi. p.306 co.2
Laici fratres differunt à donatis. ibid.
Laici Fratres dicuntur conuerſi. p.307.col.1
Laici Fratres poſſunt tangere corporalia. ibid.co.2
Laicis fratribus in Apoſtaſia ordinatis non debet permitti vſus ordinum. ibid.

Læſæ maieſtatis crimen.

Crimen læſæ maieſtatis grauiter punitur. p.71
Domus hoc crimen committentis euertitur, & ſale aſpergitur. ibid.
Domus præfata aratro deſtruitur.
Vide in verbo perduelis.

Lectiones.

Lectiones ſacræ Scripturæ poſſunt regulares in ſuis Eccleſijs legere. p.31.co.1

Lectores.

Lectores Theologiæ, qui per duodecim annos eam perlegerunt in ordine Minorum habent præeminentiam. ibid.
Lectores Theologiæ moralis ſunt in monaſterijs conſtituendi. ibid.

Legatus.

Abbates Epiſcopi & Monachi habentes alia requiſita poſſunt eſſe Legati. p.307.co.2.& p.ſeq.
Legati locum tenens poteſt eſſe Monachus. ibi.
Legatus poteſt conferre beneficium monacho ſine licentia ſui Abbatis. p.308.c.1
Legatus poteſt exercere omnia quæ poteſt delegãs exceptis reſeruatis. p.321.co.2
Legato accedente ad aliquam vrbem omnis clericus tenetur obuiam ire. ibi.
Non minus parcendum Legato, quàm Papæ. ibid.
Legatus à latere habet in exemptis iuriſdictionem. ibid.
Legatus non poteſt diſpenſare vt homo diſparis profeſſionis in Prælatum eligatur. p.136.co.2
Legatus à latere poteſt magis contra exemptos, quàm Epiſcopus. p.281.co.1

Legatum.

Cuilibet de populo competit, vt legata pia adimpleantur. pag. 212.col.2
Syndicus fratrum Minorum poteſt petere in iudicio legata fratribus Minoribus. pa.213.co.2.
Legatum relictum monacho cum conditione, vt nihil percipiat Abbas, & ſub hac conditione, quod in eo ſe intromittere non poſſit, explicatur. 309.c.1.& 2
Cum licentia Prælati poteſt Monachus recipere legatum. ibid.
Prælatus monaſterij poteſt dare licentiam monacho, vt diſpendat ſecundum ſuum ſtatum. p.310.col.1
Legatum relictum monacho acquiritur monaſterio ſuæ habitationis quando legati dies cedit. ibid.
Prælatus inuito ſubdito poteſt expendere in neceſſitates conuentus legatum relictum ipſi. ibid.
Legatum pecuniæ ſactum fratri Minori pro ſuis neceſſitatibus poteſt expendi à Prælato in alios conuentus. ibid.
Dominium pecuniæ legatæ Fratribus Minoribus non remanet apud dantem, ſed in ſedem Apoſtolicam transfertur. ibid.
In expendendis legatis factis fratribus minoribus magna debet eſſe paupertatis abdicatio. ibid.col.2
Legatum relictum religioſo ad ſuas neceſſitates cenſetur relictum ad pias cauſas. ibid.
Relicto legato monaſterio non poteſt teſtamẽtarius eidem monaſterio aliquid aliud applicare. ibid.
Legatum relictum monaſterio in certum vſum ſeclusò ſcandalo poteſt Prælatus in alium vſum conuertere legatum, ibidem.
Teſtamentarius cum licentia & conſilio Epiſcopi poteſt commutare vnum legatum in aliud. p.311.co.1.& 2
Legatum vt monaſterium in certo loco conſtituatur an ſit nullum ſi in tali loco non poſſit conſtrui. ibid.col.2
Fundus legatus religioſis pro celebratione feſti, quod ſupereſt ex fructibus ipſius monaſterio acquiritur. ib.
Legatum relictum fratribus minoribus pro ſuis neceſſitatibus quomodo intelligatur. p.312.col 1.& 2
Legatum annui redditus relinqui poteſt fratribus minoribus. ibid.
Legatum incapaci pro non ſcripto habetur. ibi.
Legatum annui redditus pro miſſis dicendis eſt potius ſtipendium quàm legatum. p.313.c.1
Legata annua relicta fratribus Minoribus poſſunt peti ex officio iudicis. ibid.
Legata annua fratribus minoribus relicta, vt ſtipendia Miſſarum cenſentur. ibid.
Legatum relictum fratribus minoribus pro fabrica valet. 316. c.1.
Prælati regulares poſſunt facere compoſitionem ſuper legatis annuis, etiam relictis fratribus Minoribus. ibid.
Legatum relictum puellæ ſi nobilis nubat debetur ipſi totum ſi ingrediatur religionem. ibi.co. 2.& p.ſeq.
Legatum relictum fœminæ ſi nupſerit fauorabilius, quam legatum relictum ſi non nupſerit. ibid.
Conditio appoſita legato impediens ingreſſum religionis irrita eſt. ibid.
Legatum relictum alicui ſi intrauerit religionem explicatur de ingreſſu per profeſſionem. ibid.col.2
Legatum relictum pauperibus religioſis magis quàm alijs conferendum. pa.317.col.2
Legatum relictum Eccleſiæ parochiali debetur pauperiori duobus exiſtentibus. ibid.
Legatum relictum monaſterio Monialium eſt conferendum. p.318.c.1.
Legatum fuit filiæ ſub conditione vt intret monaſterium, intrauit, & exijt, an lucretur legatum. p.317.col.2

Legitima.

Filius non poteſt petere legitimam in bonis patris facti religioſi poſt etiam profeſſionem donec ipſe moriatur. p 222. cap.1
Legitima parentum debetur fratribus Minoribus conuentualibus. p.318.col.1.

Lex.

Lex Imperatorum non obligat eccleſiaſticos, ipſis tamen rationibus reguntur. p.54.col.1
Lex pœnalis rigoroſa tantum obligat in foro exteriori. pag.66. col.1
Lex naturalis per humanas leges declaratur. pa. 98.co.1.& 2
Lex naturalis dictat defenſionem omnibus eſſe permiſſam. ib. col.2
Lex ponitur reſpiciendo ad id quod eſt, vt pluribus bonum. ibid.
Tranſgrediens legem ex animi ſimplicitate excuſatur à pecca-

to mortali. p.99.col.2
Lex exorbitans & pœnalis extenditur ad alium caſum, vt non ſit fruſtatoria. p.106.c.1
Lex non debet extendi contra ius ne detur legum correctio. ibid.
Lex generalis limitatur ſecundum mentem legis. pag.111.c.1
Leges debent eſſe omnibus fructuoſa. p.138.col.1.
Lex generaliter loquens per alias leges limitatur. p.149.c.1
Lex non ligat præter finem intentum à legiſlatore. ibi col.2
Verba prœmialia legis inducunt cauſam finalem. ibid.
Ex legis prœmio colligitur mens diſponentis. ibid.
Lex generalis ad omnia ſpecificata per ipſius verba debet extendi. ibid.
Ceſſante cauſa legis ceſſat eius diſpoſitio. p.151.co.1
Senſus legis magis quam eius verba debet conſiderari. ib.
Verba legis ſunt intelligenda cum effectu, etiam extrinſeco quem intendit legislator. ibid.
Lex vetus iudicialis & ceremonialis per paſsionem Chriſti ceſſauit. p.177.co.2
Lex Euangel. continet præcepta moralia, & naturalia. ibid.
Duplex lex Epiſc. diœceſana & iuriſdictionis. p.177.col.1
Lex pœnalis non obligat ad pœnam ante ſententiam declaratoriam. 200.col.1
Bona fide tranſgrediens legem non peccat mortaliter. ibidem.
Lex humana malè intellecta non ligat in foro conſcientia. ibi.
Lex aliquid prohibens fieri, niſi certo modo inducit formam. p.225.col.2
Lex fundata in præſumptione ceſſat in foro conſcientia quando veritas eſt in contrarium. p.253.co.2
Lex, vt liget debet publicari. p.259.col.2
Lex, vt liget debet eſſe in vſu. ibid.
Lex rationabilis deſcribitur. p.265.col.2.

Liberatio animæ.

Liberant religioſi per ſua ſuffragia animas à purgatorio. Vide anima, Indulgentia.
Per indulgentiam plenariam per modum ſuffragij liberatur anima à Purgatorio. ibid.
Non omnis indulgentia liberat animam à Purgatorio. ibid.
Miſſa dicta pro liberatione animæ Purgatorij in certo altari non eſt neceſſarium, vt dicatur in altari portatili. ibid.

Liberi.

Conditio ſi ſine liberis deceſſerit, ceſſat in ingrediente monaſterium. p.210.col.5
Conditio ſi ſine liberis deceſſerit, eſt explicanda, vt à religione nemo abſtrahatur. ibi.

Libri.

Legentes libros prohibitos manent excommunicati. p.225.co.1
Aliqui Prælati regulares extra has Hiſpaniarum regiones poſſunt dare licentiam viris doctis ſui ordinis, vt legant libros hæreticorum. ibid.
Libri facti à regularibus non poſſunt imprimi ſine licentia ſuperiorum & ſupremi Senatus. p.274.col.2.
In impreſsionibus librorum conſuetudo prouinciarum attenditur. p.272.col.1
Priuilegia ad imprimendos libros religioſis conceſſa monaſterio acquiruntur. ibid.
Non eſt cõtra regularium Fratrum priuilegia, mediante Syndico, ad imprimendum libros procurare. ib.
In impreſsionibus librorum cautè debent procedere Fratres Minores. ibid. col.2
Priuilegium ad imprimendum librum factum fratri Minori explicatur. ibi & 273.c.1
Non eſt licitum fratribus Minoribus petere pecunias mutuatas ad imprimendos libros. ibid. & 2
Fratres Minores non poſſunt vendere libros. ibid.
Syndicus Apoſtolicus non poteſt pœnam appoſitam contra imprimentes libros fratrum Minorum petere. pag.274.col.1. & 2.
Libri non ſunt ex Bibliothecis extrahendi ſine licentia Prælati. 315.c.1

Lis.

Lis inchoata à Laico coram iudice ſæculari debet finiri eo mortuo coram ipſo, etiamſi monaſterium ei ſuccedat. p.175.co.2.
Sola mandati productio non inducit litem. ibid.
Litis pendentiam cauſat citatio. p.176.c.1
Pendente lite nemo eſt priuandus titulo & poſſeſsione exemptionis. p.181.col.1

Literæ.

Litera delatoria ſine ſubſcriptione non cauſant infamiam. p.21.col.1. & 2
Harum litterarum auctor diligenter debet indagari. ibid.
Literæ priuatæ faciunt fidem ſi ab ſcriptore recognoſcantur. p.35.col.1. & 2.
Literæ priuatæ habentur pro recognitis ad contumaciam ſcriptoris nolentis recognoſcere. ibid.
Litteræ debent recognoſci cum alijs ſimilibus literis, ab ſcriptore faciendis. ibid.
Recognitionis ſententia viſis alijs literis ad ſcriptores peritiores pertinet. ibid.
Comparatio literarum non inducit plenam probationem. ibid.
Iuramentum datum ſcriptori literarum ſupplet defectum probationis earum. ibid.
Scribens litteras ſecreto ad Prælatum contra aliquos an ſit eſt infamator. p.69.co.2. & ſeq.
Literas obſignatas aperientes, & aduerſario mittentes vel oſtendentes incidunt in pœnam falſi. p.76.col.2
Non licet literas obſignatas aperire etiam ad propriam defenſionem. p.77.col.1
Licet literas non tradere ad propriam defenſionem. ibid.
Literas dantes procurandis officiis in ordine D. Hieronymi incidunt in excommunicationem. p.151.co.2

Loca.

Excommunicantur Religioſi, qui ſine licentia Papæ noua loca ad habitandum recipiunt, mutant & alienant hactenus præcepta. p.118.col.2

Ludus.

Non eſt licitum religioſis ludere ad aleas. p.78.co.1
Eccleſiaſtici & Religioſi ludentes ſunt puniendi iuxta qualitatem culpæ. ibid.
Iurans non ludere, dans alteri pecuniam, vt ludat eſt periurus. ibid.
Lucrata in iu ludis à religioſis ſunt monaſterio reſtituenda. ibidem.
Licentia Prælatorum data Religioſis ad donandum non intelligitur ad ludendum. ibi.

M

Maioratus.

Cauſæ maioratus & feudi habent in multis maximam ſimilitudinem. p.171.col.1
In litigatione maioratus non debet extrahi clericus, aut Monachus à ſuo foro. ibid.
Monaſteria ſuccedunt in maioratu, non tamen in ducatu aut Marchionatu. p.219.co.1. & 2
Commendatarij milites poſſunt abſolutè in maioratu ſuccedere. ibid.
Fratres Minores non poſſunt in maioratu ſuccedere. ibi.
Monaſteria non poſſunt in maioratu non habente annexam iuriſdictionem temporalem ſuccedere. ibid.
Nouitius poteſt in maioratu ſuccedere. ibid.
Mortuo religioſo ratione cuius in maioratu ſucceditur, reuertitur maioratus ad primo vocatum. ibid.
Succeſsio in maioratu eſt ex vocatione primi inſtitutoris. ibid.
In inſtitutione maioratus poteſt excludi monaſterium, niſi maioratus fundetur ex tertio & quinto. ibid.
Monaſterium ſuccedere in maioratu habente iuriſdictionem temporalem eſt verior opinio. p.217.co.1.
Regula cõmunis concedens ſucceſsionem in maioratu monaſterijs non opponit exceptionem. ibid.
Maioratus cum iuriſdictione non eſt propriè dignitas, ſed dignitas minor. p.218.col.1
Monachus ſuccedens in maioratu conſeruat familia dignitatem. ibid.
Priuatio maioratus non inducitur niſi per iura clara. p.217.col.1
Monachi poſſunt conſeruare iura & inſignia maioratus. ibid.
In maioratu à fœmina inſtituto, fœmina non cenſetur excluſa. p.220.col.1

Digitized by Google

Maioratus non cenſetur renunciatus in generali renunciatione ſucceſſionis. Ibi.
Maioratus ſtatim mortuo poſſeſſore in ſequentem gradum tranſit ipſo iure. Ibi.col.2

Maledicus.

Maledicus condemnatur.vt cantet palinodiam. p.70.col.1
Sacerdos & maledici Regulares non debent obligari,vt dicant ſe fuiſſe mentitos. Ibi.
Maledici in religionibus peſtis graſſabilis. Ibi.col.2
Clericus maledicus degradatur. Ibi.
Seditio aduerſus Magiſtratus,& Prælatos grauior eſt. Ibi.
Maledicens de Rege eſt grauiter puniendus. p.71.co.1.
Religioſus maledicens de Rege grauiter puniendus à ſuo Prælato. Ibi.
Maledicus in recondemnatus efficitur infamis p.23.co.2

Malum.

Malum pro malo reddi non debet. p.22.c.1
Mala non ſunt facienda vt veniant bona. p.83.col.2

Manus violenta.

Manus violenta in Prælatum,aut in magiſtratum graue crimen capitale. pag.73.co.1
Monachus manus grauiter iniiciens in Vicarium conuentus in Guardianum, & in Deſinitorem Prouinciæ grauiter puniendus. Ibi.

Marchionatus.

*Marchionatus eſt dignitas Regalis,& feudum intitulatum.*p.218.c. 1

Matricula.

Miles non inuentus in matricula pro priuato habetur. p.172. col.1.& 2.

Matrimonium.

*Ad matrimonium contrahendum adeſſe debet libertas.*p.120 col.2
Religioſus matrimonio aliquos copulans poteſt ſuſpendi ab Epiſcopo. p.182.c.1
Matrimonium in articulo mortis contractum operatur legitemationem filiorum. p.211.c.1.& 2.
Qui contraxit matrimonium cum multis in infidelitate poſt conuerſionem poteſt aliis commiſſis cum vna contrahere. p.257.c.2
Diſpenſatio facta alicui,vt poſſit contrahere matrimonium cõſanguineæ eſt facta conſanguineæ. p.308.c.1

Medicus.

Religioſi poſſunt medicari infirmos. p.269.c.1
*Medicus monaſterij poteſt admitti tempore interdicti.*p.269. col.2

Medium.

Medium in virtute dupliciter ſumi, poteſt,& ſecundum rem, & ſecundum proportionem. p.23.c.2
In aliquibus virtutibus neceſſario ad medium ſecundum proportionem eſt recurrendum. Ibi.& p.10

Mendacium.

Mendacium eſt intrinſecè malum. p.85.c.1

Mendicantes.

Mendicantes regulares ſunt notoriè exempti.vide. Exempti
*Mendicantes regulares ſunt in duplici differentia.*p.308.c.2
Fratres Minores ſunt Mendicantes ſecundum regulas. Ibi.
Fratres Prædicatores ſunt Mendicantes ſecundum conſtitutiones. Ibi.
*Mendicantes præter Minores poſſunt capere ex teſtamento.*Ibi. & p.309.c.1.& 2,

Minima.

Minima & exigua non veniunt in conſiderationem. p.37.c.2
In minimis & exiguis non præſumitur Iudex aliquod falſum aſſerere. Ibi.
Res minima non viciat contractum. p.74.col.1
In minimis non debent Prælati eſſe nimis rigoroſi. Ibi.
Leges rigoroſæ non habent locum in minimis. Ibi.
De minimis non eſt multum conſiderandum. p.107.c.1

Miniſtri iuſtitiæ.

Religioſi extrahentes delinquentes à manibus iuſtitiæ non debent ita grauiter puniri ſicut Laici. p.71.c.1.p.72.co.1

Miſſa.

*Qui celebrat Miſſam cum non ſit ſacerdos grauiter punitur.*p.65.col.1
Religioſi celebrantes Miſſam ſine ordine preſbyteratus ab Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis puniuntur. Ibi.
Omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris quoad valorem quem ex opere operantur. p.250.c.1

Mobilia.

*Mobilia & immobilia propriè tangi & palpari poſſunt.*p.313. col.6

Monachus.

Monachi nomen ſolitarium,ſignificat. p.59.col.2
Monachus non præſupponit clericatum neque ſufficientiam ad ordines. p.126,c.1
Monachi non ſemper ſolebant ſuſcipere ordines. Ibi.
Monachi in multis æquiparantur canonicis regularibus. Ibi.
Monachi vitam cœperunt agere ſeparati ab hominum conſortio. p.176.c.2
Monachi an poſſint compelli ad ferendum teſtimonium. pag.31.co. 1
Monachi cœperunt poſtea in cœnobiis ſub vno Abbate ſe congregare. Ibi.
Monachi antiquitus clauſuram ſtrictiſſime ſeruabant. Ibi.
Monachi in vnum collecti non poterunt Ordinarium ſibi iudicem conſtituere. Ibi.
Monachorum ritus viuendi antiquus & eius origo. Ibi.
Monachi ſemper fuerunt in poteſtate Abbatis in his quæ pertinent ad regularia. Ibi.
Monachi poſſunt conſeruare iura maioratus.vide ſup.Maioratu.
Cum Monacho tranſlato ad aliud monaſterium non ſemper tranſeunt bona. p.221.col.1
Nihil debet committi Monacho vt agat inuito Prælato. Ib.
Monachus nihil habet,ſed totum eſt monaſterij. p.309.col.1
Monacho nihil poteſt legari quod non quæratur monaſterio. Ibi.
Quicquid habet Monachus eſt monaſterij. Ibi.c.2

Monaſteria.

Monaſteria Monialium immodicas dotes pro ingreſſu Monialium recipientia an eas ſecura conſcientia poſſint retinere. p.112.col.2
Monaſteria de vno loco ad alium poſſunt transferri ſine licentia Ordinarij. p.135.c.1.& 2
Non debent transferri niſi ſaluo iure patronatus. p.117.c.1
In quacunque prouincia Minorum aliqua monaſteria recollecta debent haberi. p.119.col.1
*Monaſterium poteſt reconueniri coram iudice ſæculari.*p.171. col.2
Monaſterium comparatur filio in adeunda hæreditate. pag.210.col.1
Inſtitutis monaſteriis virorum & mulierum, monaſterium mulierum debet præferri. p.212.c.1
Monaſteria ſuccedunt in maioratu,non tamen in Ducatu,&c vide Maioratus.
*Monaſteria vaſallorum & iuriſdictionum ſunt capacia.*p.217. c.1.& 2.
Monaſteria habentia bona in communi ea infeudare poſſunt. Ibi.
Monaſteria non poſſunt habere iuriſdictionem criminalem exercendam per perſonas ipſorum. p.169.c. 2.& 170,c.2
Legatum relictum pro monaſterio conſtruendo in certo loco in quo fieri non poteſt,poteſt autoritate Epiſcopi & teſtamentarii in alio loco conſtrui. p.311.c.2
Monaſterium ſuccedens in feudo & maioratu an poſſit conueniri coram Domino feudi. p.171.c.1

Moniales.

Ad ingrediendum monaſteria Monialium ſubiectarum Prælatis regularibus eorum & non Epiſcopi autoritas ſolum requiratur. p.108.col.1
Non poſſunt recipi plures Moniales quam poſſunt ali à monaſteriis. p.109.c.2
Moniales an poſſint dare aliquid ſæcularibus cum cenſu certæ annuæ quantitatis ſibi ſoluenda in vita ſua. p.108.c.1
*Moniales an poſſint eſſe teſtes contra alias Moniales.*p.32.c.1
Monaſteria Monialium debent prouideri de Abbatiis Monialium eiuſdem ordinis. p.36.c.1
Moniales ſunt ſolum profeſſæ ſolemniter in congregatione viuentes. p.146.col.2
Moniales ſubiectæ Prælatis regularibus ſunt exemptæ à iuriſdictione Ordinariorum p.175.c.1

Moniales

Digitized by Google

Moniales gaudent priuilegiis religioſorum.pagina 295.*col.* 1. *&c.*

Monialis ſine licentia legitima non poteſt exire à monaſterio. p.182.col. 1

Monialium monaſterium non debet in inſtitutione præferri monaſterio virorum. p.212.c.1

Cum Moniali iuſtè tranſlata ad aliud monaſterium debet transferri dos. p.221.col.2.

Moniales tempore interdicti an poſsint in ſuis monaſteriis curare vt diuina celebrentur tempore interdicti. p.295.c.1.&2

Moniales an committant Simoniam in dotibus recipiendis pro nouitijs. p.109.col.2

Monialium Prælati an poſsint taxare dotes. p.110.co.2

Monialium dos ante profeſsionem an poſsit recipi. p.112.col.1.

Mulieres.

Mulieres ad teſtimonium ferendum non ſunt aptæ. p.32.c.1.

Mulier perdit vſumfructum à marito legatum, ſi ad ſecundas nuptias non tranſierit, quæ tranſiuit. p.92.co.2

N

Naturalis.

N*Aturalis regni eſt, qui in eo natus eſt, aut in eo domicilium acquiſiuit.* q.36.co.2

Notarius.

Notarius an debeat ſcribere dicta teſtium. p.36.co.1

Notary religioſorum magis ſecreti, quam aliorum tribunalium. p.67.co.2.

Notorium.

Notoriũ eſt quod nulla tergiuerſatione celari poteſt. p.19.co.1

Notorium eſt triplex, ſcilicet, facti, iuris & ex iuris præſumptione. ibid.

Nouitÿ profeſsione irrita nulla eſt donatio facta monaſterio. p.107.col.1.

Notorium eſt quod ſcitur à maiori parte vicinitatis. ibid.

Non omne publicum eſt notorium.

Idem eſt notorium quod manifeſtum. ibid.

Nouitius.

Nulla eſt donatio facta monaſterio. p.107.co.1.

Nouitius delinquens poteſt corrigi à iudice Eccleſiaſtico. 10.col.1

Nouitius delinquens non poteſt puniri à iudice ſeculari. p.106 c.1.&2.

Nouitÿ hæreditas pertinet ſuccedentibus ab inteſtato. p.212.col.1.

Bona oblata à Nouitio monaſterio, etiamſi non profiteatur, remanent apud ipſum monaſterium. ibid.

Nouitÿ donatio an ſit nulla mente accedente. p.107.col.2

Nouitius in receptione habitus, & in profeſsione conſequitur indulgentiam plenariam. p.231.col.1.

O

Oblati.

O*Blati ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ.* p.306.col.2

Oblatio.

Curati non poſſunt impedire ne in Eccleſiis fratrum ipſis fratribus à fidelibus aliquid tribuatur. p.155.col.2

Illicitum eſt impedire, ne oblationes ad Eccleſias fratrum adducantur. ibid.

Obedientia.

Obedientia impoſita à Prælatis non obligat in minimis ad peccatum mortale. p.47.col.1

Obediendum eſt præcepto ſuperioris ſiue iuſto, ſiue iniuſto. p.56.col.2

Subditus tenetur obedire Prælato, ſecundum regulam præcipienti ibid.

Obediendum eſt ſuperioribus in his quæ ſecundum Deum fieri poſſunt. p.44.col.1

Regulares extra clauſtra in ſeruitiis Principum aſsiſtentes ſunt ſub obedientia ſuorum Prælatorum. p.183.col.2

Obedientia à Ioanne vigeſimo ſecundo maximè commendatur. p.232.& p.233.

Obediens non debet eſſe peioris conditionis quam inobediens. p.307.col.3.

Obligatio.

Neque Deus, neque Eccleſia vult nos ad impoſsibile, & nimis difficile obligare. p.55.c.1.& col.2

Ad aliqua difficilia cum periculo mortis obligamur. ibid.c.2

Non obligat lex ad aliquid, ita, vt ex eius obſeruatione fatuus appareat. ibid.

Non obligamur ad aliquid faciendum cum ſcandalo. ib.

Occaſio.

Qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur. p.83.col.1.

Officia ordinis.

Non poteſt Religioſus priuari officio niſi propter graue crimen. p.61.col.1.& 2.

Pœna priuationis officÿ ordinis non eſt neceſſarium, quod exprimatur in iure. ibid.

Officia religioſorum non ſunt ad modum beneficiorum Eccleſiaſticorum, imo comparantur beneficiis monialibus. ibid.

In religione Ciſterty ſunt diuerſa officia. p.62.co.1

Officia debent conferri inuitis. p.14.co.2

Procurantes officia extra ordinem in graues pœnas incidunt. p.149.& ſeqq.

Procurantes officia per literas pœnitentia ducti non vtentes dictis literis, non incidunt in præfatas pœnas. p.151.co.1.& 2.

Officia diuina.

Officia Sanctorum debent recitari ſeruata forma breuiarÿ reformati. p.196.col.2

Non omnia quæ continentur in breuiario & miſſali ſunt officia diuina. p.281.col.1.& 2

Oratoria.

Oratoria & altaria poſſunt fieri in grangiis monaſteriorum, quibus poteſt miſſa celebrari. Vide Grangia.

Orare.

Non eſt licitum pro peccatore deſinere orare. p.24.co.1

Oratio eſt ſpirituale ſubſidium. ibid.

Vult Deus orari pro peccatoribus. p.84.col.1.& 2.

Pro peccatoribus nolentibus recedere à peccatis non vult Deus orari. ibid.

Oratio antequam quidquam agatur præmittenda. p.13.c.2.

Ordinarius.

Ordinariorum ſententia contra Regulares exemptos eſt nulla. p.179 c.1

Ordo.

Ordo Eccleſiaſticus ſine fraude ſuſceptus liberat à iuriſdictione ſeculari. p.7.col.1

In Luſitania ordo Eccleſiaſticus etiam in fraudem ſuſceptus liberat à iuriſd. ſeculari, reſpectu criminalium. ib.

Ordines minores liberant à iuriſdictione ſeculari. ibi.

Ordo Eccleſiaſticus in fraudem ſuſceptus non liberat de iure communi à iuriſdictione ſeculari. ibid. col.2

Diuinis mancipati officiis & præbendati debent ordinibus ſacris inſigniri. p.126.co.1

Iuniores in religione non debent ſtatim ordinibus ſacris inſigniri. ibid.

Ornamentum.

Ornamenta Eccleſiaſtica non poſſunt tangi à Laicis. p.307.col.1.

Oua.

In eſu ouorum in quadrageſima poſſunt Prælati cum ſuis ſubditis diſpenſare. p.260.col.1.& 2

Abſtinentia ab ouis & lacticiniis aliquando regularibus obligatoria. p.261.col.1

P

Pœnitentiæ.

D*Eus peccata hominum diſſimulat propter pœnitentiam.* p.83.col.1

Pro quocunque peccato graui imponebantur olim ſeptem anni pœnitentiæ. p.255.col.1

Pœnitentia ſacramentum ſingularis medicina. p.63. col.2.

Grauiter ab Inquiſitoribus puniuntur ſacramentum pœniten-

Digitized by Google

tia maculantes. ibid.

Papa.

Papæ tenentur omnes iure diuino obedire. 176.c.2
Papa habet poteſtatem ad diſpenſandum de communi theſauro indulgentiarum. p.230.col.2.
Papa in principio ſuæ creationis reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria. p.254.col.1
Papa cum primum electus efficitur ſuperior omnium ipſo iure. 308.col.1
Monachus electus Papa, ſine licentia Prælati poteſt acceptare. ibidem.
An habeat iuriſdictionem temporalem in Reges & Principes. p.168.c.1.& 2
Papa coronat Imperatores. Vide Coronare.
Papa, vt Papa conſecratur, & vt Rex coronatur. ibid.
Pedes Papæ ab Imperatoribus, & Regibus oſculantur ibi.
Magna Papæ poteſtas. ibid.
Non ſine cauſa Summus Pontifex Rex ſæculi appellatur. ibidem.

Par.

Par in parem non habet auctoritatem. p.206.col.2

Parens.

Ad ſubueniendum parentibus poteſt filius exire extra religionem cum licentia Prælatorum. p.153.co.1.& 2
Præceptum de ſubueniendis parentibus non obligat filium, niſi ſecundum ſui ſtatus metas. ibid.
Prælatus poteſt præcipere ſubdito, ne pro ſubueniendis parentibus eleemoſynam extra clauſtra petat. ibid.
Pater poteſt vendere filium pro neceſſitate famis. ibid.

Parochiani, Parochus.

Parochus non reſidens, neque recitans horas Canonicas non facit fructus ſuos. p.90. co.1
Parochiales Eccleſiæ annexæ monaſterijs tenentur ad charitatiuum ſubſidium. p.187. col.4
Regulares per ſua priuilegia non poſſunt præiudicare parochialibus Eccleſiis in decimis & primitijs. p.205.col.1

Participans.

Participans de aliquibus cenſetur eſſe de natura alius extranei, cui magis aſſimilatur. p.186.col.1

Paruitas.

Paruitas rei in quacunque materia excuſat. p.37.col.2

Patronus.

Vbi conſtat de expreſſa nominatione patroni ab ea non eſt recedendum. p.308.col. 1. & 2
Nominatio Monachi in Patronum etiam contradicente Prælato eſt nulla talis conditio tanquam impoſſibilis. ibi. c.2
Patroni non poſſunt præſentare niſi dignos. p.306.col.1
Patronus habens ius præſentandi, habet ius poſſeſſoris. pag. 146. col.1
Per multos annos acquirit patronus ius præſentandi. ibi.

Paupertas.

Paupertatis votum Deo maxime acceptum. p.115.co.1
Nimia paupertas mala intulit Eccleſiæ. 170, col.1
In pauperis appellatione veniunt, qui pauperibus inſeruiunt. p. 189.col.2.
Inſtitutis duobus pauperibus, pauperior debet præferri. p.212 col.1

Pax.

Pax in Republica prætenditur. p.1.col.1

Peccata.

Aliqua peccata à legibus diſsimulantur. p.1.col.1
Peccata publica publice ſunt corripienda. p.14.col.2.
Non paſſim peccata ſunt diſſimulanda, ſed punienda. p.15.c.1
Peccata diſſimulata paternaliter ſecreto debent corrigi. ibid.
Peccata cõtra Remp. furtum publici ærarij, homicidium alicuius hominis eminentis, ſubornatio in electionibus. ibid.
Non eſt peccatum contra Remp. crimen nefandum. ibid.
Peccata Religioſi ſunt præcauenda, quia multum nocent. p.20. col.1
Peccata in damnum alicuius impedire ex charitate obligamur. 24.col.2.
Reuelatio peccatorum coram Prælatis ægre fertur à ſubditis. p. 25.col.1.& 2.
Peccatum non eſt in eo quod faceret, ſi tentaretur, ſed in eo quod actu ſit. p.216.co.2
Peccatum non eſt tranſgreſſio legis virtute diſpenſationis. pa. 288.col.1

Pœna.

Nulla pœna iuris incurritur niſi ipſo iure exprimatur. pag.6 col.2.
Pœnæ Eccleſiaſticæ ordinantur in bonum publicum. pag. 15. col.1.
Pœna talionis in aliquibus non obſeruatur. p.13. col.1
Pœnæ ſunt imponendæ iuxta decretum canonicum. pa.54. c.1.
Pœnæ poſſunt moderari iuſta cauſa exiſtente. ibid.
Pœnæ etiam poſſunt moderari à iudicibus inferioribus. ibi.& p. 84.col.2.
Quando ex cauſa pœnæ moderantur debet in ſententia cauſa aſſignari. ibid.
Pœnæ debent regulari ſecundum ius. p.54.col.1
In arbitrandis pœnis plura debet iudex conſiderare. ibid.
Pœna arbitraria poteſt extendi vſque ad pœnam mortis incluſiue. p.57.col.1
Pœnæ ſanguinis & mortis correſpondent in religionibus pœnæ expulſionis à religione. ibid.
In pœnis infligendis debet attendi conſuetudo. ibid.
Iudex excedens pœnam ſolitam dicitur grauare partem. p.57. col.2
Longe minor pœna eſt ſtatim mori, quam diu affligi ſine ſpe ſalutis. p.58.c.1
Pœna non ita debet poni vt per eam vita nimis attenuetur. ibid.col.2.
Nemo tenetur ad ſoluendum antequam condemnetur. ibid.
Pœna iniuſta in foro conſcientiæ non eſt ſubeunda. ibid.
Illicitum eſt petere, vt tota pœna remittatur delinquenti. 83. col.1.& 2.
Iudex poteſt imminuere pœnam. ibid.
Iuſta cauſa ad moderandam pœnam erit ignorantia, aut merita delinquentis. p.84.col.2
Poſt ſententiam tenetur ſubire pœnam. p.85.col.2
Non tenetur reus ſubire pœnam, quæ à miniſtris iuſtitiæ poteſt commodius inferri. ibid.
Condemnatus ad Auſteram pœnitentiam tenetur conſentire in hanc partem, quam miniſtri iuſtitiæ inferre tenentur. p.86. col.1
Miniſtri iuſtitiæ in inferendis pœnis non debent eſſe nimis indulgentes. ibid.
Pœnæ Canonicæ non comprehendunt ignorantes. p. 15.co.1

Percutere.

Percutiens iudicem collateralem Regis, & eius Conſiliarium capite punitur. p. 74. c.2
Statutum factum contra percutientem non habet locum in percuſſione parua. p. 74.col.1

Permittere.

Dum aliquid permittitur cenſetur permiſſum illi annexum. p.284.c.1

Perſonæ Eccleſiaſticæ.

Tertiarij fratres ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ. p. 186.c.1
Conuerſi dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ. ibid.
Profitens in manu Epiſcopi religionem approbatam eſt perſona Eccleſiaſtica. ibid.

Poſſidere.

Melior ſit conditio poſſidentis. p.19.col.2
Non debet permitti vt agatur de iuris proprietatibus donec poſſeſſorium finiatur. p.46.col.1

Poteſtas.

Poteſtas Eccleſiaſtica non ſe extendit abſolute ad temporalia. p 168.c.1.
Non eſt poteſtas niſi à Deo. ibid.col.2.
Eccleſia habet poteſtatem temporalem in habitu. pag.169.col. 2.
Tota poteſtas monachorum reſpectu eſt apud Abbatem. ibid.
Tota poteſtas ordinaria in ſua diœceſi ad Epiſcopum pertinet. ibid.
Poteſtas ordinaria non poteſt ab Epiſcopis auferri. ibi.
Secundum ius Canonicum non tota poteſtas Epiſcoporum circa regulares eſt adempta ibid.

Publica.

Digitized by Google

Publica poteſtas non poteſt offerri à priuatis. ibid.

Præceptum.

Id quod reſpondiſſet, legiſlator, ſi eſſet interrogatus non imponit præceptum obligans ad mortale. 216.col.2

Præcepta regulæ fratrum Minorum ſecundum aliquos ſunt vota.p.264.col.1.

Prædicare.

Poſſunt correctores ciuitatum compellere, vt in feſtiuitatibus principalibus prædicetur. p.174.co.2

Contradicente Vicario foraneo compellente Correctore poſſunt Fratres Minores in Eccleſiis prædicare. ibid.

Prædicare nō poſſūt regulares ſine licentia Epiſcopi.p.181.co.1

Prælatus.

Prælatus inferior non habet poteſtatem in eos, qui non ſunt ſui collegij. p.8.co.1.& 2

Prælati regulares ſunt iudices regularium. ibid.

Prælati partiales multorum malorum ſunt cauſa. p.1.col.1

Prælati debent particulares amicitias vitare. ibid.

Prælati debent vitare adulatores, & garrulos. ibid.

Prælati debent ſeruare ſecretum. ibid.

Prælati an teneantur viſitare. p.12.col.2.

Prælati non debent eſſe inexorabiles. p.5.co.1

Prælati non debent eſſe minaces. ibid.

Prælati ab iracundia & verbis inordinatis debent eſſe alieni. ibid.

Prælati debent eſſe ſeueri quando oportet. ibid.

Prælati debent eſſe in verbis graues. ibid.

Prælati non debent eſſe nimis creduli. p.23.co.1

Prælati in dubio debent definitiuè habere bonam ſuorum ſubditorum opinionem. p.16.col.2

Prælati non debent maleuolis & detractoribus libenter aures accommodare. p.29.col.2

Prælati qui quærunt timeri verberibus magis quàm verbis, deponendi. p.54.col.1

Prælatorum proprium eſt vitia ſubditorum redarguere. ib.

Prælati regulares habent Apoſtolicæ ſolicitudinis commiſſionem. ibid.

Prælati regulares obligantur ſeruare decreta canonica.ibid.& col.2.

Prælatorum ignauia, & tepiditas multorum malorum cauſa, ibidem.

Prælati in Ordine Mendicantium habent dignitatem. p.62. col.2.

Prælati debent reuereri à ſubditis. p.83.co.2

Proprium Prælatorum eſt arguere ſubditos. col.2.

Prælati debent arguere ſubdſtos cum ſuauitate. ibid.

Prælatia non ſunt appetenda, imo aliquando fugienda.p.147. col.1.& 2.

Præſcribere.

Crimina non præſcribuntur. p.17. col.1.

Accuſatio criminalis iure ciuili præſcribitur. ibid.

Poſt annum præſcribitur actio iniuriarum. ibid.

Laici poſſunt præſcribere ius ſpirituale percipiendi decimas.p. p.87.col.1.

Præſentare.

Præſentari non poſſunt ad dignitates & beneficia niſi digni.p. 305.col.2.

Præſumptio.

Violentæ præſumptiones ſufficiunt in criminibus, quæ occultè committuntur. p.34.col.2.

Semel malus ſemper præſumitur malus. ibid.

Præſumptio purgatur per perſeuerantiam in bonis operib. ibi.

Condemnatus quod furtum commiſit non præſumitur cætera commiſiſſe.

Talis quis præſumitur qualis ante fuerit. p.46.co.2

Præſumptiones bonæ aliquando recipiunt probationem in contrarium. ibid.

Præſumptio violenta non ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam. p.53.co.1

Princeps

Princeps tenetur rationem reddere pro ſubditorum iniuſtitia. p.12.col.1

Princeps non poteſt contra ius naturale venire. p.45.co.1

Princeps non cenſetur aliter reſcribere quàm ſit conſuetum.p. 144.c.1

Principes non adminiſtrantes iuſtitiam ſuo principatu poſſent priuari. g.80.col.1

Priuilegium.

Priuilegia debent intra ſuos limites contineri. p.6.c.1

Pro religionibus conceſſa & decreta extenduntur ad religiones militares. p.81.c.1.

Priuilegij intentio debet regulari ſecundum intentionem legis. p.12.c.1

Priuilegia non conceduntur cum magno tertij nocumento pag. 167.col.1.

Priuilegiatus non gaudet priuilegio contra pariter priuilegiatum. p.173.col.2

Religioſi non tenentur exemptionis priuilegium allegare.pag. 174.col.2.

Priuilegium in fauorem religionis æqualis eſt iuri communi.p. 177.col.1.& 2

Priuilegium licet latè interpretari quatenus eius verba patiuntur. ibid.

Priuilegium in præiudicium tertij valet quando conſtat de mente concedentis. ibid.

Inutile eſt priuilegium ſi nihil operetur, etiam cum præiudicio tertij grauis. ibi.

Priuilegium derogat iuri communi, etiamſi in eo non ponatur clauſula derogatoria ibid.

Priuilegium in præiudicium tertij debet reſtringi. ibi. col.2

Priuilegium integraliter eſt oſtendendum in loco decenti.179 col.2.& pag. ſeq.

Priuilegium eſt oſtendendum intra terminum competentē.ibi.

Pendente lite ſuper validitate priuilegij non debet quis priuari ſua poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione. ibid.

Cum dubium eſt de intelligentia priuilegij ad Papam eſt deueniendum. ibi.

Priuilegiorum regularium cōmiſſa eſt declaratio iuriſperitis & denegata Ordinariis. ibid. & p.180.co.1

Pendente lite non eſt religioſus ſpoliandus profeſſione exemptionis. ibi.

Regulares mendicantes non tenentur oſtendere priuilegium exemptionis. ibid.

Priuilegium alicui conceſſum miniſtris conceſſum intelligitur. p.189.c.2.190.col.1

Priuilegia magna reuocantur propter publicam vtilitatem. p. 199.col.2

Priuilegia aliqua proficiunt etiam exiſtentibus in peccato mortali. p.254.col.1

Priuilegium vnius monaſterij communicatur eiuſdem ordinis Monaſterijs. p.292.co.2

Priuilegia adminiſtrandi Eucharistiam tempore interdicti quomodo intelligatur. p.291.col.2

Probatio probans.

Omnis virtus probationis arbitrio iudicis ponderatur. p.292. col.2

In cauſis criminalib. probationes debēt eſſe euidentes.p.95.co.2

Pro crimine etiam commiſſo leuiores probationes aliquando dimittuntur. ibid.

Contra hæreticos teſtes inhabiles admittuntur. ibid.

Probatio per coniecturas ſufficit in his, quæ difficulter probari non poſſunt. p.34.col.2

Scriptura priuata facit priuationem. p.35. col.1.& 2

Probatio ex coniecturis præcipuis aliquando admittitur.p.55. col.1.& 2

Proceſſiones.

Epiſcopus debet præcedere Prouinciali in proceſſione quæ intrat intra terminos monaſterij ſui. 158. col. 2

Præcedentia in proceſſionibus reſpectu Regularium debent componi ab Epiſcopo. p.182.co.1

Prodigus.

Prodigus non tenetur perquirere diuitias ab eo perditas, vt pauperibus ſubueniat. 25.co.1

Prodere.

Delinquentes non tenentur ſe prodere. p.14.col.1

Profeſſio.

Profeſſione in religione facta, an Iudex poſſit cognoſcere de crimine commiſſo ante profeſſionem. p.5.c.1

Profeſſio facta poſt delictum commiſſum non liberat à iuriſdictione delinquentem. Ib.

Profeſſio non valet ante decimum ſextum annum expletum. pag.8.col.1
Profeſſio non irritatur, etiamſi Nouitius dicat habere ſe loco dotis hæreditatem quàm re vera iam in matrem renunciauerat. pag.114.col.1
Epiſcopi olim admittebantur in monaſterijs ad profeſſionem. pag.176.col.2
Profeſſio fidei eſt à Prælatis & prædicatoribus regularibus ſumenda. pag.198.col.2
Profeſſio fidei eſt ſumenda à Doctoribus & magiſtris ante promotionem. pag.199.col.1.& 2
Recipiens prælati & prædicationis officia aut Doctoratus vel Magiſterij gradus, ſi non profiteantur fidem intra terminum præfixum à iure incidunt in multas pœnas. ibid.
Profeſſio in religione bonorum capaci non eſt mors ciuilis. pag.218.col.1.

Prouinciales,

Prouinciales tenentur recurrere ad conſtitutiones generales deficiente iure Canonico & Ciuili in caſu. pag.64.col.1
Prouincialis regulares habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. pag.62.col.2
Prouinciales Ordinum Minorum per ſcrutinium eligendi. pag.133.col.1.& ſeqq.
Prouincialis Ordinum Minorum non eſt neceſſarium quod ſit de corpore capituli. pag.135.col.2
Prouinciales non decet quod ſint aliarum Prouinciarum. ibid.

Purgatorium.

Quidam Papa ſecundum aliquos eſt detinendus à purgatorio vſque ad diem iudicij. pag.256.col.2
Pœna purgatorij acerbiſſima. ibid.col.1
Acerbitas pœnarum purgatorij vnius diei valet ad ſatisfactionem pœnarum multorum dierum huius vitæ. ibid.

Purgatio.

Prælati tenentur purgare ſuas congregationes à peccatis venialibus. pag.25.col.1
Purgatio canonica eſt religioſis indicenda. pag.52.col.2
Purgatus canonicè debet ſtatim declarari innocens. pag.53.col.1
Non purgatus debet puniri. ibid.
Purgatio de hæreſi eſt oſtenſio innocentiæ obiecti criminis. pag.226.col.1

Q

Q*Varta funeralis vide ſupra in verbo, Canonica.* ibid.

R

Redditus.

N*On poſſunt acquiri annui redditus fratribus Minoribus. Vide legata.*
Redditus monaſteriorum conceſſi à Regibus debent exigi contra debitores Laicos coram iudice ſæculari. pag.166.col.2.& 167.
Annui redditus inter bona immobilia computantur. pag.356.col.1.& 2
Redditus hoſpitalis fundati autoritate Epiſcopi coram iudice Eccleſiaſtico peti debet. pag.166.col.2.
Fratres Minores ſunt capaces annui redditus per viam eleemoſinæ. pag.313.col.1
Redditus monaſteriorum poſſunt peti coram iudice conſeruatore. pag.166.col.2
Annui redditus neque ad modicum tempus poſſunt relinqui Minoribus. pag.313.col.2
Annui redditus pro fabrica Eccleſiæ & pro neceſſarijs ad celebrationem miſſarum poſſunt legari fratribus Minoribus. pag.316.col.1
Reformatio inuitis generalibus non poteſt fieri ſine autoritate Apoſtolica. pag.201.col.1.
Regulares debent reformari iuxta præſcriptum ſuæ regulæ. ibid. Reformatio. col.2
Reformationis inſtitutio & compoſitio ad Prælatos primò ſpectat. pag.200.& 201.& ſeqq.ibid.
Non poteſt fieri reformatio niſi prius prouideantur ſubditi in ſuis neceſſitatibus temporalibus. ibid.
Non poteſt fieri reformatio niſi tot tantum aſſignatis monachis quot poſſunt commodè ſuſtentari. ibid.
Peccant Prælati non reformantes & reformationi contrauenientes. ibid.
Non tenentur Prælati ad reformandum ordinem iuxta primauam inſtitutionem. ibid.
Reformatio paulatim eſt facienda. ibid.
In reformatione multa prudentia & manſuetudine procedendum. ibid.

Regnum.

Monaſteria non poſſunt ſuccedere in regno neque in ducatu. pag.218.col.1

Religioſus, religio.

Religioſus eſt minor omni clerico. pag.6.col.1.& 2
Religioſis conceduntur indulta clericorum. ibid.
Religioſus enormiter delinquens non poteſt niſi poſtquam priuatur habitu à iudice ſæculari caſtigari. ibid.
Religioſos delinquentes non poſſunt punire Epiſcopi. ibid.
Niſi fuerint Prælati eorum negligentes in puniendo. ibid.
Milites D. Ioannis ſunt religioſi. pag.7.col.2
Religioſus multum commodi ex animi tranquillitate adipiſcitur. pag.11.col.1
Religioſi non ſunt inuiſi laicis ſicut clerici. pag.33.col.1
Solicitudo circa temporalia auocat religioſum à Deo. pag.45.col.1
Religioſus non habet velle neque nolle. pag.56.col.1
Non eſt dignior cætus clericorum quàm religioſorum. ibid.
Religioſi an poſſint ad perpetuos carceres damnari. pag.58.col.1
Religioſus ratione profeſſionis conſecratur Deo. pag.164.col.2
Religioſus legitime ad carcerem damnatus an ex eo abſque peccato poſſit fugere. pag.59.col.1
Religioſi appetentes Epiſcopatum an peccent. pag.156.col.2
Regulares inuitis Prælatis non poſſunt eſſe ſocij Epiſcoporum. Vide Regulares.
Religioſus liberatur à patria poteſtate cum tranſeat in poteſtatem Abbatis. pag.211.col.2
Religioſus inſeruit ſeruituteque ſpirituali. ibid.
Religioſus non patitur capitis diminutionem per tranſitum in poteſtatem Abbatis. ibid.
Vide plura in verbo, Exemptus, Monachus, Regularis, Hæreditas.

Remittere delictum.

Licet aliquando Principi concedere remiſſionem delicti futuri. pag.84.col.2
Reſcriptum remittens cum cauſa peccatum futurum non valet. ibid.
Remiſſio homicidij quando interficitur pater monachi pertinet ad monaſterium non ad filium. ibid.
Ad ſolum Principem pertinet delictorum remiſſio. ibid.

Remuneratio.

Propter remunerationem multa conceduntur. pag.103.col.2
Remuneratio ad procuranda officia in ordine ſuſpecta de ſimonia. ibid.

Renunciare.

Exemptioni non poteſt etiam indirectè in vna cauſa renunciari. pag.181.col.2
Tacita renunciatio non præiudicat exemptioni regularium. ibid.
Renunciare non cenſetur maioratum, qui renunciat ſucceſſionem quamcunque. pag.22.col.1.& 2
Renunciatio eſt ſtrictè interpretanda. ibid.
Renuncians ſucceſſioni paternæ & maternæ non eſt prohibitus ſuccedere fratribus. ibid.
Renunciatio generalis fideicommiſſi intelligitur de puris fideicommiſſis. ibid.
In renunciatione ampliſſima non eſt feudum. ibid.
Præſumpta renunciatio fideicommiſſi non officit Minoribus ruſticis & mulieribus. ibid.
Renunciare an poſſint exempti ſuæ exemptioni. pag.181.col.1

Digitized by Google

Reſcriptum.

Papa non cenſetur aliter reſcribere quàm ſit conſuetum. pag.144.col.1

Reſcriptum exemptionis regularium poteſt examinari ab ordinarijs. pag.182.col.2.

Reſcriptum ſine licentia ſuperiorum non poteſt impetrari. pag.270.col.2.

In reſcripto ſoluitur impetrans à cenſuris pag.271.col.1

In reſcripto non abſoluitur impetrans ab omnibus cenſuris. ibid.

Si reſcriptum eſt nullum non valet abſolutio à cenſuris. ibid.

Reſpublica.

Reipublica intereſt ne ſua re quis malè vtatur. pagin.212.col.2

Reſtitutio.

Pro modica re non datur in integrum reſtitutio. pag.202.col.2

Qui eſt occaſio damni tenetur reſtituere. pag.83.col.1

Reuerentia.

Maxima reuerentia etiam apud Ethnicos Magiſtratibus irrogabatur. pag.73.col.1

A reuerentia debita Epiſcopis non liberantur regulares in aliquibus caſibus. pag.131.col.1

Reuocare.

Vt priuilegio derogetur non debet fieri de eo mentio ſpecialis. pag.181.col.1.

Cauſa poſita, vt non cenſeatur derogatum priuilegium niſi de eo fiat mentio ſpecialis non ligat Pontifices ad non derogandum. ibid.col.2

Reus.

Quomodo rei ſunt interrogandi, arbitrio iudicis relinquitur. pag.47.col.2

Rei ſunt benignè examinandi. ibid.

Rei non debent verbis contumelioſis tractari. ibid.

Rei non debent interrogari niſi de neceſſarijs. ibid.

De generabilibus prius quàm de particularibus rei ſunt interrogandi. ibid.

Iudices à reis quomodo veritatem debent extorquere. pag.45.col.2

Rei non debent ſubtiliter interrogari. pag.46.col.1

Reus interrogatus legitimè ſtatim data copia indicum, & proceſſus tenetur reſpondere. ibid.

Reus legitimè à iudice interrogatus quando eſt competens & contra eum eſt infamia & vnus ſaltem teſtis. pag.53.col.1

Reus legitimè interrogatus in cauſis grauibus poteſt verbis æquiuocis celare veritatem. ibid

Reus legitimè interrogatus non reſpondens habetur pro confeſſo. ibid.

Reus cui defertur iuramentum an poſſit verbis æquiuocis celare veritatem. pag.47.col.2

In petendo manifeſtationem proceſſus rei debent eſſe cauti. ibid.

Reus legitimè interrogatus obligatur reſpondere ſecundum mentem iudicis. ibid.

Reus de paruis interrogatus non peccat mortaliter celando veritatem. ibid.

Reus de vno crimine iudiciatus non poteſt de alijs aduerſis interrogari. pag.48.col.1

Reus non tenetur confiteri delictum quod negauit ſi fuit condemnatus ibid.

Reus poteſt interrogari de complicibus. ibid.

Reus legitimè interrogatus de complicibus non eſt abſoluendus niſi eos manifeſtauerit. ibid.

Reus à carcere & vinculis ſolutus debet interrogari. pag.49.col.1

Reus legitimè interrogatus non reſpondendo an habeatur pro confeſſo. pag.47.col.1

Reus in rebus parui momenti interrogatus non dicendo veritatem an peccet. pag.47.col.1

Rex.

Nullum ius diffinit quod ingrediens monaſterium poſſit eſſe Rex. pag.217.col.2

Rex eſt dignitas ſuprema. ibid.

S

Sacerdos, Sacerdotium.

Sacerdotis dignitas eſt maior quàm Angelica. pag.65.col.1

Sacerdotis dignitas ſuperat dignitatem regalem. pag.70.col.1.

Maior eſt differentia inter Imperium, & Sacerdotium quàm inter ſolem & lunam. ibid.

Honor ſacerdotis magis conſiſtit in patiendo propter Deum quàm in actione iniuriarum habendo. ibid.

Sacramenta.

Religioſi poſſunt adminiſtrare Sacramenta familiaribus vide priuilegia, familiares.

Sal.

Salis natura non eſt fructifera imò erodit & conſumit. pag.71.col.1

Sanguis.

Qui nimis emungit, elicit ſanguinem. pag.202.col.1

Sanguinis diminutor ordinarius religioſorum non gaudet priuilegio, etiam tempore interdicti. pag.296.col.2

Scientia.

Scientia eſt in rebus ſpeculatiuis. pag.96.col.2

Scientia indicat intellectum alicui rei per certas cauſas adhærere. ibid.

Scientiæ contrarium eſt neſcientia. ibid.

Vnuſquiſque debet habere ſcientiam de his quæ pertinent ad ſuum munus. pag.199.col.2

Scientia habita in confeſſione an liceat vti in exteriori regimine. pag.140.col.2

Scrupulus.

Ad deponendum ſcrupulum recurrendum eſt ad doctos & timoratos. pag.99.col.1.& 2.

Sacrilegium.

Sacrilegium cum Monialibus deteſtabile crimen, & maximè puniibile. pag.67.col.2

Moniales ſacrilegium hoc committentes in monaſterio recluduntur. ibid.

Laici clerici, & monachi hoc crimen committentes ſecundum diuerſa iura, diuerſas pœnas patiuntur. ibid.

Ordine ſacro inſigniti fornicantes committunt ſacrilegium. ibid.

Seditioſus.

Seditioſi maximè in communitatibus ſunt puniendi grauiter. pag.70.col.2

Secretum.

Secreta reuelantes apud Ethnicos graui pœna puniebantur. pag.76.col.1.& 2.

Conſiliarij reuelantes ſecreta officio priuantur. ibid.

Definitores religionibus ſecreta reuelantes, peccant grauiter. ibid.

Secretum ſeruandum eſt ſecundum ius naturale. ibid.

Secreta religionum reuelare ſecularibus deſtructio eſt religionum. ibid.

Non debet eſſe ſecretum quod Reip. intereſt quod pandatur. pag.144.col.2

Seminarium.

Monaſteria tenentur contribuere pro ſeminario. vide Monaſteria.

Senectus.

Diſpoſita pro infirmitate habent locum in ſenectute. pag.160.col.2

Senes cenſentur ſemper eſſe in morte. ibid.

Sententia.

Sententia lata ſine eo quod conſtet de proceſſu eſt nulla. pag.36.col.1

Nullitate proceſſus conſtante non poteſt Iudex ad quem appellatur, ſententiam reformare. ibid.

Sententia eſt nulla vbi non citatur pars. vide Citatio.

Sententia debet dari in religionibus, iuxta ſacros Canones, & iura ciuilia, quibus deficientibus ad ordinationes generales eſt recurrendum. pag.54.col.1

Sententiæ apud regulares poſſunt proferri ſecundum conſuetudines approbatas. ibid.col.2

Sententia

Sententia iniuſta notoriè dicitur continere nullitatem. pag. 56. col. 2
Sententia priuationis non poteſt dari niſi caſu à iure expreſſo. pag. 80. col. 1.
Sententia in re graui non eſt ferenda ſine conſilio peritorum. pag. 93. col. 1. & 2.
Sententia debet fieri à iudice pro tribunali ſedente. pag. 138. col. 2
Nec poſſunt ſententiam ferre extra territorium. ibid.
Prouinciales regularium poſſunt ferre ſententiam in territorio Epiſcopi. ibid.
Sententia Ordinariorum contra regulares eſt nulla. pag. 179. col. 1. & 2
Sententia à iudice incompetente lata non tranſit in rem iudicatam. ibid. col. 2

Sepelire.

Famuli religioſorum poſſunt ſepeliri in monaſterijs inuitis parochis. pag. 190. col. 1. & 2
Contradicentibus parochis poſſunt ſæculares in habitu religioſorum ſepeliri. pag. 209. col. 1
Prælati ſolum poſſunt dare habitum fidelibus vt ſepeliantur. ibid.
Confratres religioſorum poſſunt ſepeliri in Eccleſiaſtica ſepultura in tempore interdicti. pag. 299. col. 2

Sequeſtrare.

Iudices ſæculares tempore neceſſitatis poſſunt ſequeſtrare triticum religioſorum. pag. 165. col. 2. & pag. ſeq.
Bona militarium ordinum ſequeſtrata propter delictum debent tranſlato anno fatali, executioni mandari à iudice ſæculari. pag. 174. col. 1

Serui, ſeruitus.

Propter vitandam ſeruitutem, permittitur ſeruo fugere. pag. 47. col. 1
Seruus poteſt habere proprium permittente domino. pag. 309. col. 1

Sigillum.

Pœna ſigillum confeſſionis reuelanti. pag. 76. col. 1
Sigilli confeſſionis Papa maximus zelator. pag. 140. col. 2

Signum.

Signa, prout communiter interpretari ſolent accipiuntur. pag. 94. col. 2

Simonia.

Simonia in dono paruo non præſumitur. pag. 103. col. 2

Simulatio.

Simulatione vti debent iudices, non mendacijs. pag. 83. col. 2

Singularitas.

Singularitas eſt triplex obſtatiua, cumulatiua & diuerſificatiua. pag. 27. col. 1
Singulares teſtes quinam cenſeantur. pag. 27. col. 2. & pag. ſeq. & 2.

Synodus.

Aliqui exempti ad Synodum accedere tenentur. p. 176. col. 2

Sodomia.

Sodomia non eſt peccatum contra Rempublicam. pag. 15. col. 2
Sodomitæ magnis cenſuris, & pœnis afficiuntur. pag. 66. col. 1
Sodomitæ poſſunt à iudicibus ſecularibus puniri, etiam ſi ſint Eccleſiaſtici, aut regulares. ibid.
Sodomiæ crimen quam ſit abominabile & puniendum. pag. 66 col. 1
Sodomita an gaudeat immunitate Eccleſiarum. pag. 123. col. 2

Socius.

Inuitis Prælatis non poſſunt regulares eſſe ſocij Epiſcoporum. pag. 182. col. 1.

Spes.

Illud dicitur haberi in ſpe quod eſt in potentia de præſenti. pag. 222. col. 2

Statio.

Per nomen ſtationis in indulgentijs quid importetur. pag. 236. col. 2
Quot indulgentiæ in ſtationibus lucrentur. ibid.

Statutum.

Conſtitutio partim odioſa, partim fauorabilis, ſi magis principaliter in odium odioſa cenſenda eſt. pag. 68. col. 1
Statutum quod tranſlato tali termino denuncietur neque accuſetur aliquod peccatum de iure ciuili valet. p. 17. c. 1 & 2
Non habet locum tale ſtatutum quando vult Prælatus tantum procedere ad correctionem. ibid. col. 2
Conſtitutio odioſa debet reſtringi. pag. 62. col. 2
Statutum non poteſt fieri in religionibus contra ius commune. pag. 22. col. 1
Statutum de non eligendo niſi habentem certum curſum literarum, non habet locum in defectu paruo. pag. 37. col. 2
Princeps non cenſetur aliquid ſtatuere, aliter quam ſit conſuetudo. pag. 242. col. 1
Propter publicam vtilitatem multa ſtatui poſſunt contra regulas iuris. pag. 199. col. 2
Conſtitutio pœnalis extenditur, quando ratio ipſius id petit. pag. 64. col. 1
Statutum pœnale in fauorem animæ eſt fauorabile, & ideo extendendum. pag. 200. col. 1
Statutum ignoratum non ligat, niſi ſit irritatorium. ibid.
Statutum de portando habitu in Religioſis quomodo illigatum. pag. 208. col. 1
Statutum diſponens aliquid in infirmitate locum habet in ſenectute. vide, Senectus.

Stigmata.

Stigmata B. P. N. Franciſci vera & celebranda. vide, Feſtum

Stipendium.

Stipendium temporale non debet procurari à profeſſoribus artium liberalium in Religioſe ſtigmatum. p. 272. & 273

Stuprum.

Stuprum clam committitur. pag. 34. col. 2
Domeſtici teſtes non faciunt fidem ad probandum ſtuprum. ib.
Stuprator eſt qui promiſſis fallacibus virginem aliquam deflorauit. p. 85. col. 1

Studium.

Studium in Sacra Scriptura monaſterijs habendum. p. 321 c. 2

Subiectio.

Subiectio regularium Epiſcopis in bonum ſubditorum erat ordinata. pag. 177. col. 2
Subiecti immediate Papæ, & ſuis Legatis à latere ſunt regulares. ibid.
Clerici non poſſunt ſubijci alieno Epiſcopo. ibid.

Subornatio.

Subornatio in electionibus eſt peccatum contra Rempublicam. pag. 15. col. 2
Subornatio eſt ſuaſio, qua ſuadetur, verum vel falſum in bonum vel malum finem. pag. 148. col. 2
Subornatio duplex bona & mala, mala tantum prohibetur à iure. pag. 149. col. 1
Subornator remanet priuatus dandi vocem capitulariter. ibid.

Subreptio.

Subreptio ſimplex ſine dolo quoad literas ad lites & beneficia non obſtat. pag. 250. col. 1

Subrogatus.

Subrogatus ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur. pag. 166. col. 2

Subſidium charitatiuum.

Monaſteria exempta non tenentur ad charitatiuum ſubſidium. vide Monaſteria.
Capellæ fundatæ in monaſterijs fratrum Minorum non tenentur ad charitatiuum ſubſidium. ibid.

Subſtitutio.

Si ſine ſubſtitutione deceſſerit non excludit omnino ingredientem religionem. pag. 210. col. 2
An hæres ſubſtitutus ſi ſine liberis moriatur excludatur, ſi hæres inſtitutus ingrediatur monaſterium. pag. 211. col. 1

Succedere.

Statutum quod filia ingrediens religionem patri non ſuccedat non valet. pag. 210 col. 2
Monaſterium ſuccedit loco filij. pag. 211. col. 2
Monachus ſuccedit patri ab inteſtato, vt ſuus hæres. pag. ibid.
Succeſſionum ab inteſtato vel in teſtamento ſunt incapaces Fratres Minores. pag. 212. col. 1. & 2
Fratres ordinis Prædicatorum poſſunt modo ſuccedere ab inteſtato. pag. 214. col. 2
Fratres D. Auguſtini Eremitæ poſſunt ſuccedere ab inteſtato. pag. 215. col. 1.
Fratres Benedictini & Ciſtercienſes poſſunt ſuccedere ab inteſtato. ibid.

Canonici

Digitized by Google

Canonici Regulares poſſunt ſuccedere ab inteſtato. Ibid.
Conuerſi ſuccedunt ab inteſtato. Ibid.col.2.
Moniales ſuccedunt ab inteſtato. ibid.
Religioſi militares poſſunt in maioratu ſuccedere. p.216.col.1.
Succeſſionem primato non debet induci, niſi per iura clara. ibid.
Monaſteria non poſſunt ſuccedere in Regnis, neque in Ducatu. p.218.c.1
Non prohibetur ſuccedere fratribus renunciantibus ſucceſſioni paternæ & maternæ. p.220.col.1.
Succedentes ab inteſtato ſuccedunt fratribus Minoribus profitentibus. p.221.col.2.
Succedentibus fratribus ordinum habentium bona in communi, debent expectare mortem naturalem ipſorum fratrum. ibid.& p.222.col.1.& 2.
Nouitio decedenti ſuccedunt conſanguinei. ibid.
In Regno Nauarræ ſuccedunt filij naturales, non extantibus legitimis. ibi.
Monaſteria Diui Hieronymi non ſuccedunt in bonis prouenientibus ab inteſtato fratribus dicti ordinis. ibi.col.2
Religioſi Mendicantes præter Minores poſſunt ſuccedere teſtamento & ab inteſtato. p.221.col.1.& 2.
Singularibus quomodo ſuccedatur. pag.221.col.2.

Suffragium.

Suffragia in congregationibus ordinatè debent dari. pag.126.col.2.
A recentioribus oportet quod incipiant dari ſuffragia ibi.
Suffragia habent Laici fratres in actibus aliquarum religionum. p.126.c.2.
Subditi timentes Prælatum ſæpe non liberè ſuffragantur. p.221.col.2.
Renunciatio ſuffragij poteſt non acceptari à Prælato. pag.243.col.1.& 2.
Suffragia abſentium an poſſint ſuppleri. p.127.col.1.
Suffragium ſemel datum an poſſit reuocari. ibid.
Suffragia debent liberè dari. p.128.c.1.& 2.
Renunciatio ſuffragij ſine cauſa Reipublicæ præiudicialis. ibid.
Renuncians compromiſſarius non cenſetur pro ſe ſuffragari. ibid.
Suffragia pro defunctis in liberali Dei miſericordia nituntur. Vide indulgentia. p.127.c.1.

Supplere.

Iudex poteſt ex officio ea quæ ſunt facti & iuris ſupplere. p.144.col.2.

Syndicus.

Syndicus fratrum Minorum poteſt petere in iudicio relicta ipſis fratribus. p.212.col.2.
Syndicus poteſt agere de damno vitando circa fratres Minores. p.275.col.1.& 2.
Syndicus fratrum Minorum, & vxor, & filij poſſunt admitti ad diuina tempore interdicti & ceſſationis à diuinis. p.296.c.1.& 2.
Syndicus Apoſtolicus an poſſit in iudicio petere pœnam contentam in priuilegio quo minores gaudent, ne quis eorum libros ſine conſenſu excudat. p.275.col.1.

Syndicatus.

Syndicatus eſt experimentum iuſtitiæ. p.12.c.1
Syndicari ægrè fertur à Prælatis. Ibid.
Syndicatio eſt de iure diuino. ibid.
In ſyndicatu abſoluti magiſtratus, & Prælati non poſſunt amplius conueniri. p.84.col.1.& 2.
In ſyndicatione officialium ipſi officiales ob officio ſuſpenduntur. p.138.col.2
Eſt iniuſtus ſyndicator ſi in hoc diſpenſaret. ibi.

T

Taciturnitas.

Taciturnitas pro re graui non habetur pro conſenſu. p.144.col.1.
Taciturnitas eſt peccatum vbi obligantur contradicere. ib.
Velamine taciturnitatis peccatum nutritur. ibi.

Tangere.

Tangi non debent veſtimenta ſacra, niſi ab hominibus ſacris. p.307.col.1

Tau.

Portantes tau in ordine D. Ioannis à paucis ſunt exempti. p.174.col.2.

Tentatio.

Tentatio non inducit peccatum ſed conſenſus. p.28.col.2.

Tertiarij.

Tertiarij fratres non omnes ſunt liberi à tributis. p.28.c.2
Tertiarij ſunt Eccleſiaſtici. ibid.
Tertiarij religioſis aſſimilantur. p.186.c.1.& 2.
Tertiarij gaudent aliquibus priuilegiis Regularium. ibid.

Teſtamentum, teſtari.

In dubio non eſt recedendum à verbo teſtatoris. p.29.c.1
Pro publicatione teſtamenti poteſt citari monaſterium inſtitutum à iudice Laico. p.171.c.2
Teſtamentum eſt nullum in quo fratres Minores nullo ſubſtituto dato inſtituuntur. 213.col.1.
Teſtamento nullo hæreditas pertinet ad venientes ab inteſtato. ibi.
Teſtamento poteſt hæres in foro conſcientiæ retinere hæreditatem. ibid.col.2.

Teſtamentarius.

Teſtamentarius relicta ad pias cauſas non poteſt applicare monaſterio, cui in teſtamento aliquod legatum fuit relictum. p.311.col.1.
Teſtamentarij cum conſilio & licentia Epiſcopi poſſunt commutare vnum legatum in aliud. ibi.

Teſtator.

Teſtatoris voluntas ſemper attendi debet p.210.c.2.
Mens præſumpta teſtatoris non imponit præceptum. pag.216.col.2.
Mens teſtatoris præſumitur conformis legi. p.218.c.2

Teſtis.

Teſtis tenetur dicere veritatem ſi à competente iudice interrogetur. p.39.col.1.
Teſtis interrogatus de occultis non præcedente infamia poteſt reſpondere nihil ſcire. ibid.
Teſtes vt faciant fidem debent iurare. ibi.
Teſtis non iuratus aliquam facit coniecturam. ibid.c.2.
Teſtis præſumitur dicere verum. ibid.
Teſtis teſtificans falſum agit contra ius diuinum & naturale. ibid.col.2.
Ignorantia in teſtificante non excuſat à dolo. ibid.
Iudex debet arbitrari, vtrum teſtis falſum iurauerit. ibi.
Teſtes falſi in tribunali S. Inquiſitionis traduntur brachio ſæculari. p.40.c.1
Pœna Talionis puniuntur teſtes falſi. ibid.
Teſtis falſus etiam non iuratus coram iudice legitimo puniendus eſt. ibid.
In puniendis falſis teſtibus, pœna etiam arbitraria, locum habet. ibid.
Teſtificans falſo in cauſa hæreſis, etiamſi pœniteat, traditur brachio ſæculari, licet non tradatur hæreticus reconciliatus. ibid,
In cauſa fidei nomina teſtium, & denunciatorum non manifeſtantur reo. ibid.c.2.
Teſtes non deteguntur in aliquibus cauſis grauibus quod aliqui reprobant. ibid.
In criminibus grauibus nomina teſtium detegenda, receptior opinio. ibid.
Contra teſtes ponere exceptiones veras licitum eſt. ibid.
Inimicus eſt teſtis ſuſpectus. ibi. *Vide in verbo, inimicitia.*
Falſa opponentes contra teſtes peccant mortaliter, p.42.c.1
Vera opponentes debitè contra teſtes non peccant. ibid.
Licet reo contra teſtem ſe verè defendere. ibid.
Teſtis celando veritatem in rebus parui momenti non peccat mortaliter. p.53.col.2
Maior teſtium numerus requiritur contra Prælatos quam contra alios inferioris claſſis. p.24.col.1
Teſtium nomina in graui ſunt apud Regulares reo regulari manifeſtanda. p.11.col.1.
Teſtes ſæculares contra clericos & monachos ſunt ſuſpecti p.18.col.1.
Teſtes ſingulares, moraliter loquendo ſunt qui per foramen vnus poſt alterum vidit. p.27.col.1.
Teſtes ſinguiares ſunt in multiplici differentia. p.26.col.2.

In

Vox.

Priuatio vocis actiuæ & paſsiuæ non incurritur ipſo facto. pag. 145. col. 1. & 2

Vltima voluntas.

Circa vltimas voluntates eſt prouidendum. pag. 212. col. 2
Voluntas vltima defunctorum non debet improba fraudantium calliditate celari. ibid.
Magna pietas eſt iuuare voluntatem illius, qui nihil poteſt clamare. ibid.
Solus Papa poteſt alterare vltimam defuncti voluntatem. pag. 311. col. 1. & 2
Voluntas teſtatoris contra legem pro non ſcripta habetur. pag. 317. col. 1.

Vniuerſale.

Vniuerſale reſtringitur ſecundum ius. pag. 37. col. 2

Vrbes.

In vrbibus condendis aratro locus deſiniebatur. pag. 71. col. 2
Vrbs ab vrbo appellata eſt. ibid.
Aratro vrbes deſtruebantur. ibid.

Vtor.

Intereſt Reip. ne ſua re quis malè vtatur. Vide Reſpubl.

FINIS.

Digitized by Google